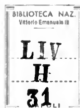
I, IV - H 31

Digitized by Google

Digitized by Google

SIGEBERTI GEMBLACENSIS COENOBITÆ CHRONOGRAPHIA. (a) 477

DIcturi aliquid, juvante Deo, de contemporalitate regnorum, primùm pauca dicamus de origine singularum gentium, quatenus sequi poterimus vestigia majorum, ducti (b) per semitas historiarum. Ponemus igitur in prima linea regnum Romanorum, in secunda Persarum, in tertia Francorum, in quarta Anglorum, in quinta Wandalorum, in sexta Longobardorum, in septima Wisigothorum, in octava Ostrogothorum, in nona Hunnorum.

DE REGNO ROMANORUM.

DE regno Romanorum non aliud dicendum puto, nisi quod Propheta Daniel interpretatus est de quarto regno, quòd sicut ferrum comminuit, domat & conterit omnia, sic ab origine sui tuderit, domuerit, & contriverit omnia penè mundi regna; novissimo verò tempore regnum illud, quod in tibiis suis ferreis diutissimè & firmissimè, sine aliqua lassitudine, steterat, tandem ferro suæ fortitudinis, commixto cùm testa humanæ imbecillitatis, ex alto dominationis suæ gradu, cum fragore terribili labare cœperit. Hoc regnum primi Persæ impulerunt, qui semper cum Romanis penè ex æquo se habuerunt. Modò verò vacillante reipublicæ statu, ejus fines ultro impetere non timuerunt; & insuper eos suis finibus mutilare potuerunt, quando Juliano apostata cæso, & exercitu miserabiliter subjugato, nimis fortunati facti sunt ex eorum infortunio. Ita regnum illud, quod tanto tempore omnes penè mundi gentes prædæ & dominationi habuit, modò Dei omnipotentia, miscente ei duplum in poculo, quo cæteris miscuit, cunctis penè gentibus prædæ & ludibrio patuit: & qui olim cum aliis gentibus pro sola gloria certabant, modò saluti suæ vix satis consulere poterant. Nam quæcunque gentes, aut minuendæ domi multitudinis causa, aut amore exercendæ suæ feritatis, à patria sua exulabant, Romanum imperium incessebant; & de ejus latissimo corpore velut partes quasdam sibi exscindebant, & in eis sibi regnandi locum statuebant. Hoc in sequentibus clarè apparebit.

DE REGNO PERSARUM.

POrrò regni Persarum originem altius repetere modò non videtur utile; quia, quæ hujus regni fuerit antiquitas, quanta, & quàm potens hujus antiquitatis nobilitas; satis recolet lector, per antiquorum historias. Hoc tantùm notabo; quia sæpe victoria abusi de Romanis, nunc autem recèns cæso Juliano, & exercitu Romanorum profligato, & finibus suis Romano imperio mutilato, & sic pro suo libitu pacis fœdere in viginti novem annos composito, felicitatem suam non temperanter ferebant; & Sapore, rege eorum insolentiùs agente, Christianis & Romanis omnibus modis infesti erant.

(a) *MIRÆUS* hanc rubricam habet: *Incipit Chronica Domni Sigeberti Gemblacensis Monachi*, atque in margine addit: *Ita MSS. omnes. Sic & Hieronymus & Gregorius Turonensis alibi.*

(b) Mir. *directi.*

DE REGNO FRANCORUM.

ORiginem gentis nostræ, regni scilicet Francorum, notificemus aliis ex relatu fideli majorum. Post illud famosum, & cunctis seculis & gentibus notum, Trojanæ civitatis excidium, victoribus Græcis cedentes reliquiæ Trojanorum; pars eorum, cum Aenea, ad fundandum Romanum imperium ad Italiam perrexit; pars una, scilicet duodecim millia, duce Antenore, in finitimas Pannoniæ partes secus Mæotidas paludes pervenit. Ibique civitatem ædificaverunt, quam
478 ob sui memoriam Sicambriam vocaverunt: in qua multis annis habitaverunt, & in magnam partem coaluerunt, & crebris incursibus Romanum solum incessentes, usque ad Gallias ferocitatis suæ vestigia dilataverunt. Hos adeò Romanis infestos Constans Cæsar, filius Magni Constantini, bello oppressit, & tandem Romano imperio subjectos, aliquantulum à sua feritate mansuefieri coegit. Post aliquot annos rebellantibus Alanis contra Valentinianum imperatorem, cùm eos non posset imperator penitus debellare, eò quòd eos intransibiles Mæotidis paludes tutarentur; proposuit Valentinianus, quòd, si qua gens has paludes intrare, & rebelles Alanos posset conterere, decem annis eos à tributis liberos redderet. Hac pactione Trojani illecti, & fortitudine & prudentia confisi, duce Priamo, Meotidas paludes, Romanis invias ingressi, Alanorum gentem exterminaverunt, & ita Valentiniano satisfecerunt. Valentinianus, eorum virtute delectatus, eos, qui prius vocati erant Trojani, deinde Antenoridæ, postea etiam Sicambri, Francos Attica lingua appellavit, quod Latina lingua interpretatur Feroces. Alii Francos cognominatos dicunt, à quodam eorum rege Francione, qui in bello fortissimus, dum cum multis gentibus dimicasset, in Europam iter direxit, & inter Danubium & Rhenum consedit, ibique progenies ejus coaluit, nulliusque jugum usque ad id tempus suscipere voluit. Undecunque ergo denominati sunt Franci: quantum altius colligere potuerunt historiographi, hic Priamus regnabat super eos tempore prioris Valentiniani. Nam ex ipso regis nomine recolentes nobilitatem illius Priami, sub quo eversa est Troja: inde gloriabantur gentis suæ manasse primordia. Exacto decennio, cùm exactores repeterent tributa à Francis, Franci, pro superiori victoria insolescentes, & de viribus suis præsumentes, non solùm tributa negare, sed etiam Romanis præsumunt rebellare. Romani, collecto exercitu, super Francos irruunt, & victos usque ad internicionem proterunt.

DE REGNO BRITANNORUM.

NArrat antiqua Britannorum historia, quòd Ascanius, Æneæ Trojani filius, de filio suo Sylvio nepotem habuerit nomine Brutum. Hic matrem suam nascendo, patrem verò venando, casu interfecit. Cujus parricidii causa tam exosum eum parentibus suis reddidit, ut de Italia pulsus in Græciam fugeret. Ubi exul cùm esset, tanta cœpit probitate pollere, ut confluentibus ad eum Trojanis, qui ibi captivi habebantur, ducatum eorum sortiretur. Quorum fretus multitudine, & animatus consilio, petiit à Pandraso, rege Græcorum, libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus bello eos conterere voluit, sed nequaquam potuit. Nam victoria Bruto adeò prospera provenit, ut plurimos de exercitu regis perimeret, ipsumque ex improviso caperet. Regi autem mortem interminatus, nisi rogatis annueret, exegit ab eo filiam suam in conjugium, auri & argenti copiam multam, naves, frumentum, cæteraque marino itineri necessaria. Quæsitis igitur ex regis imperio plusquam trecentis navibus, & omni genere farris oneratis Trojanis, auro & argento plurimo ditatis, Brutus filiam regis accepit, & salutato rege, æquoreum iter aggressus est. Transierunt autem Africani & Mauritaniam, veneruntque ad littora Tyrrheni maris, ubi quatuor generationes gentis suæ exules invenerunt, cum duce eorum Corineo. Quibus secum assum-

assumptis, direxerunt iter ad fines Aquitaniæ. Ibique eis exortum est cum Gallis gravissimum prælium, quibus eo tempore decem reges præsidebant. In quo congressu apparuit miranda fortitudo Corinei ducis, qui tam validè percussit consulem unum in summo capite, ut eum dissecaret in duas partes, toto corpore diviso.

Nepos autem Bruti, Turonis, & ipse fortissimus miles, qui solo gladio sexcentos viros ibi peremit, hostium gladiis occisus est, deditque nomen Turoni civitati, quia illo in loco inhumatus fuit. Hanc civitatem Brutus dicitur postmodum construxisse, (ut Homerus testatur) finito illo certamine, ubi ex utraque parte multi sunt interfecti. Brutus cum suis ad naves transiit, cœptumque iter aggressus, tandem ad insulam destinatam pervenit. Erat autem nomen insulæ illius Albion, & à solis gigantibus inhabitabatur, cum quibus certamen persæpe habuerunt.

Brutus verò de suo nomine insulam appellavit Britanniam, hominesque suos Britones vel Britannos. Dux autem Corineus terram, quæ forti suæ cesserat, Corineam vocavit, quæ modò Cornubia, vel à cornu Britanniæ, vel per corruptionem prædicti nominis appellatur. Porrò exactis viginti quatuor annis, ex quo insulam ingressi sunt, mortuus est Brutus, relictis tribus filiis, regni sui hæredibus. Qui, sepulto patre, distribuerunt inter se regnum patris, singuli patrem suam de nomine proprio appellantes. Primus, cui nomen erat Locrinus, mediam partem insulæ possedit, quæ postmodum Leogria est appellata. Secundus, qui Camber dicebatur, accepit partem illam, quæ postea Cambria dicta est, & modò Guallia vocatur. Tertius, cui nomen erat Albanacius, possedit terram, quæ nunc Scotia dicitur, eique indidit nomen de nomine suo Albaniam. Regnavit autem Locrinus decem annis, & mortuus est. Et ita usque ad Julium Cæsarem Britanni libera dignitate regnaverunt, sub cujus imperio Romanis tributarii facti sunt. Porrò tempore Marci Antonini Veri, instantia Lucii, Britanniarum regis, per legatos Eleutherii papæ mysteria Christianitatis perceperunt, in qua aliqui eorum, usque ad martyrii coronam provecti sunt. Orta enim persecutione sub Diocletiano Cæsare, licet fides in pluribus deficeret, in aliis tamen nec frangi, nec mori potuit. Sed postquam Maximus tyrannus insulam Britanniæ militum præsidio evacuavit; irruerunt Picti, cæteræque barbaræ nationes cum eis, populumque imbellem, & terram totam in cæde & præda vastare cœperunt. Accessit huic malo & aliud, quòd rex Wortigernus ad tutamen sui hostiumque expugnationem invitavit gentem Saxonum, adhuc Paganorum. Nam cùm aliquandiu strenuè ac fortiter eos tutati fuissent; dominandi cupiditate illecti, dignitates civium à rege petierunt, ut non jam opem ferre civibus, sed potius tyrannidem exercere in eos liberius possent. Quod Britanni præcaventes, expulerunt eos, sed illi repulsi multiplicius redierunt, pacemque simulantes, penè universos principes eorum fraudulenter occiderunt. Prævalentes igitur ad tempus, civitates & castella occupaverunt: donec surgeret rex Aurelius Ambrosius, qui eorum ducem interfecit, civitates eis abstulit, & reliquias eorum effugavit. Post quem surrexit Utherpendragon, Aurelii frater, qui genuit Arturum, regem invictum atque magnificum. Post hos sex reges de gente eorum regnaverunt, & tunc prævalentibus Anglis, auxilio Africanorum aliarumque gentium, Britones monarchiam insulæ & diadema regni amiserunt. Et alii quidem in minorem Britanniam, ubi eorum & genus & nomen permanet, alii vero in Galliam transfugerunt. Demum cùm redirent, regnum obtinuerunt: sed non multo pòst, urgente eos divina ultione per famem & mortalitatem, insulam alienigenis gentibus invadendam reliquerunt, & ab illo tempore Saxones, id est, Angli, Angliam de nomine eorum nuncupatam sub jugo tenuerunt. 479

Britanni sive Britones, a quibus cognominatur Britannia, Oceani insula, qui eam incoluerunt a tempore C. Julii Cæsaris usque ad annum Domini CCCCXIII. sub imperio

Romano deguerunt. Hi tempore Marci Antonini Veri, instantia Lucii, Britanniarum Regis, per legatos Eleutherii Papæ, mysteria Christianitatis susceperunt, in qua aliqui eorum usque martyrii coronam provecti sunt. Qui cum crebris & pæne continuis Pictorum incursionibus fatigarentur, & ipsi ad resistendum inimicis imbelles inhabilesque haberentur, consilio Regis sui Vertiginii, gentem Anglorum a finibus Saxoniæ invitant, eosque contra omneis hostium assultus defensores sibi parant. Angli cum aliquamdiu strenue & fortiter eos tutati fuissent, tandem dominandi cupiditate illecti, & ad hoc imbecillitate eorum adducti, quos defensandos susceperant, illos sibi subjicere deliberant. Tum violenta injustitia indigenæ Britanni alienigenis Anglis subjugati in jus & nomen Anglorum quasi victi concesserunt, & nunquam de jugo eorum se excutere potuerunt. (a)

DE REGNO WANDALORUM.

Wandali quoque, de Scythia oriundi, à Gothis victi, alienas terras invadere cœperunt, qui suas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium commorantes, rursum post multum tempus, Giberich, Gothorum rex, bello victos, inde exturbavit, & ad hoc perpulit, ut, quas quoquo modo habere videbantur, relictis sedibus, Romano imperio se subderent, & à Constantino Magno locum habitandi sibi dari suppliciter peterent: quod & impetraverunt, & Pannonias ab eo sibi delegatas per sexaginta annos pacificè inhabitaverunt. Unde anno Arcadii tertiodecimo & Honorii evocati, instinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis, infuderunt se per Gallias, junctis secum Alanis; easque aliquandiu miserrimè dilaceraverunt. Etiam inde eos expellebant Gothi, non quidem prospicientes Galliarum quieti, sed vacuefacientes patriam suæ rapacitati. Wandali Hispanias aggressi, nunc Hispanias, nunc Gallias multo tempore depopulati sunt: sed nec ibi à Gothis tuti esse potuerunt. Quippe, quia Gothi nimis Italiam inquietabant, Honorius deliberato cum suis consilio, Hispanias & Gallias, quas sibi à Wandalis & aliis gentibus præreptas dolebat, Gothis rata confirmatione donavit. Cùm ergo Gothi à finibus sibi deputatis Wandalos aliosque hostes effugare maturarent, & Wandali undique conclusi timore Gothorum æstuarent, populi peccatis facientibus, inopina & grata occurrit eis felicitatis opportu-
480 nitas. Nam inter Bonifacium & Ætium, *(b)* Romanos duces, per invidiam orta simultate, Bonifacius factus inferior, cùm dolorem suæ injuriæ nollet ulcisci, nisi damno & periculo reipublicæ; ad Hispanias transivit, & Wandalos ad occupandam Lybiam & Africam invitavit. Quò cùm pervolassent, ibi regnum suum multo tempore confirmaverunt, & divina & humana, sine aliquo respectu humanitatis vel divinitatis, perturbaverunt.

DE REGNO WINILORUM.

Winilorum, qui postea patria lingua Longobardi, à longis barbis vocati sunt, certam quidem originem legimus, sed certum originis eorum tempus non invenimus. Nam reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus, sed annos regni eorum per tempora distinctos non invenimus. Hi in Scandinavia, Scythiæ insula, degentes, cùm ita multiplicati essent, ut eos terra sua capere non posset, egressione tertiæ partis minuere multitudinem consilium habuerunt, & quinam exire deberent, missa sorte quæsiverunt. Ergo tertia pars Winilorum, prout eos missa sors elegerat, ducibus Agion & Ibor, de Scandinavia insula egressi, de loco in locum incerti, & vagabundi, & à multis sæpe bellis impetiti, viriliter, quia pro anima res erat illis, salutem & libertatem suam defende-

(a) Hæc ex Miræo adjeci, qui in margine ponit: *Ineditis exemplaribus hoc loco, ut & alibi, fabula narrantur ex Galfrido.*

(b) Miræus in margine: *In MSS. ferè legitur Actius cum diphthongo. Alii malunt legi, Aetius.*

fendebant. Porrò Agion & Ibor mortuis, regnavit primus super eos Agelmun-
dus, triginta tribus annis, qui dum ageret se justò securius, à Bulgaribus, cum
multis suorum est extinctus. Lamissio regnavit secundus, & pòst eum quadra-
ginta annis regnavit Lethu tertius, Ildehoc quartus, Gudeoch quintus, eo tem-
pore, quo Odoacer regnabat in Italia; sextus Longobardorum rex fuit Classo,
(a) septimus Tato, octavus Waltharithus, nonus Audobin, qui Longobardos in
Pannoniam duxit, decimus Alboin, qui, transductis in Italiam Longobardis, re-
gnum eorum ibi firmissimè stabilivit.

DE REGNO GOTHORUM.

AT Gothorum, *(a)* qui apud antiquos Gethæ dicti sunt, quique postea divisi,
duo ex se regna, id est, Ostrogothorum & Wisigothorum, fecerunt, talem o-
riginem fuisse cognovimus ex historia Jordanis. Isti Scandinaviam, Scythiæ in-
sulam, primò incoluerunt: cujus possessione non contenti, cum rege eorum Be-
rich, inde exierunt: & vicinas Scythiæ insulas & terras peragrantes, vicinas gen-
tes bellis lacessebant, & terrore nominis sui finitimas gentes sibi subigebant.
Pòst sub Filimere, quinto rege suo, ad ulteriora Scythiæ progressi, ad citeriores
usque ripas Danubii, terras Thraciæ, Daciæ, Mœsiæque diu longè lateque sunt
pervagati. Ibi per multa tempora, imò per multa secula in gentem magnam
coaluerunt, & multas gentes victoriis suis applicantes, nomen & fortitudinem
suam amplificaverunt, viribus vigentes, ingenio callentes, philosophiæ quoque
studiis eruditi, nativam barbariem exuentes, humanitate & honestate, aliis bar-
baricis gentibus præminebant. Tempore autem Decii imperatoris, transito Da-
nubio, cum Gniva rege suo, graviter incubabant Romano imperio. Qui à De-
cio impetiti bello, exercitu Romano protrito, ipsum Decium peremerunt cum
filio Decio. Hac felicitate elati, & sæpe postea in congressu Romanis ducibus
superiores effecti, toti orbi Romano erant terrori. Isti adhuc trans Danubium
constituti, tempore Valentis imperatoris, cœperunt civili bello inter se collidi.
Athalaricus, dux unius partis, cùm prævaluisset Fritigerno, duci alterius partis,
Fritigernus à Valente auxilium petit; Christianum se fieri promittit. Valens au-
xilium mittit, eosque in sectam Arrianorum, Arrianus ipse, induci fecit. Anno,
tertiodecimo Valentis Hunni, qui & ipsi in Scythia potenter debacchabantur at-
que ferociter, nacti opportunitatem ex intestina Gothorum simultate, fines eo-
rum ex improviso invadunt, eosque bello victos aut sibi subjugant, aut captivi-
tate excruciant, aut patria eliminant. Ita Gothi, qui multas gentes subdiderant
suo servitio, Hunnorum subduntur dominio, & nimis eorum potentiam adau-
gent, dum omnes, qui Gothis serviebant, per Gothos Hunnorum parent prin-
cipatui. Taliter Hunni in omni penè Scythia principatu & fortitudine cunctis
præminebant. Gothi victi, partim se Danubio transito ingesserunt finibus Ro-
mani imperii, & à Valente petierunt terram ad inhabitandum sibi dari. Qua re
impetrata, cùm aliquandiu se continuissent ab omni armorum insolentia; tan- 481
dem Romanorum avaritia coacti, & rei familiaris inopia, in ipso imperii sui sinu
gravia concitaverunt prælia. Quibus Valens imperator occurrens, bello victus
ab eis, & igni crematus justo Dei judicio, reipublicæ nimiam intulit incommodi-
tatem, hostibus verò auxit elationem. Hi ergò Gothi, qui Romano imperio in-
cubabant, Wisigothos, id est, occidentales se Gothos nominabant, & per multos
annos occidentales Romanorum fines, usque ad ipsas ulteriores Hispanias, infe-
stabant, ubi etiam postmodum in regnum coaluerunt. Porrò Gothi, qui in pa-
trio solo, trans Danubium, sub Hunnorum dominio remanere passi sunt, regulos
quidem suæ gentis habuerunt, & sese Ostrogothos, id est, Orientales Gothos, ap-

 pellave-

(a) Mir. *Elasso.*
(b) Miræus in margine: *In MS. Gemblacensi & Aquicinctino codicibus, interdum Ostrogotha & Wisigotha, alias Ostrogothi & Wisigothi vocantur.*

pellaverunt, qui & ipsi postea per Theodoricum, regem suum, à Zenone imperatore Italiæ regnum dono acceptum per multos annos tenuerunt. Ita Gothi, quasi duobus capitis sui cornibus Orientem & Occidentem ventilantes acerrimè, duo ex se regna creavere, scilicet Wisigothorum in Hispania, & Ostrogothorum in Italia.

DE REGNO HUNNORUM.

De regno Hunnorum, quod in omni penè Scythia tenebat principatum, ipsa gentis barbaries me silere faceret, nisi illud famosum Galliarum & Italiæ excidium me loqui cogeret, quando per Attilam, eorum regem, judicium Dei se longè lateque effudit, quem quasi gladium limatum & exacutum de vagina suæ indignationis super peccatrices gentes Deus destrinxit. De eorum ergo origine, quæ in antiquorum leguntur historiis, aperiam paucis. Filimer, Getharum rex, Gandarici Magni filius, qui post egressum Scandiæ insulæ jam quinto loco tenens principatum Getharum, cùm terras Scythiæ cum sua gente introiit, reperit in populo suo quasdam magas mulieres, quas Gethico sermone Alrunnas dicunt, easque habens suspectas de medio suo proturbat, longeque ab exercitu suo fugatas in solitudine coëgit errare. Quas sylvestres homines, quos nonnulli Faunos Ficarios vocant, per desertum vagantes dum vidissent, & earum complexibus se in coitum miscuissent, genus hoc ferocissimum ediderunt. Quod fuit primum inter Mæotidas paludes minutum, tetrum, atque exile quasi hominum genus, nec alia voce notum, nisi quòd humani sermonis imaginem assignabat: & quos bello forsitan minimè superabant, vultus sui terrore nimium pavorem ingerentes, terribilitate fugabant, eò quòd erat eis species pavendæ nigredinis, & velut quædam (si dici fas est) deformia ossa, (a) non facies, habensque puncta magis quàm lumina. Quorum animi fiduciam torvus prodit aspectus. Qui etiam in pignora sua primo die nata deseviunt. Nam maribus ferro genas secant, ut, antequam lactis nutrimenta percipiant, vulneris cogantur subire tolerantiam. Hinc imberbes senescunt, & sine venustate ephebi sunt, quia facies ferro sulcata, tempestivam pilorum gratiam cicatrice absumit. Exigui quidem forma, sed arguti, moribus expediti, & ad equitandum promptissimi, scapulis latis & ad arcus sagittasque parati, cervicibus firmi, & superbia semper erecti. Hi verò sub hominum figura vivunt beluina sævitia. Tali ergo stirpe procreati Hunni, cunctis vicinis gentibus erant horrori & formidini. Horum potentiam auxit victoria de Gothis, manentibus trans ripas Mæotidis paludis, (b) qui in Scythia pollebant gloria singularis potentiæ & fortitudinis. Quam victoriam hoc modo adepti sunt: Venatores Hunnorum, sequentes vestigia cervæ, Mæotidas paludes transeuntis, quas impervias hactenus esse putabant, Scythicam regionem diligenter explorant: explorata omnia Hunnis nunciant, ad transeundum eos animant. Horum ducatu paludibus transitis, velut quidam turbo, subitò incubuerunt gentibus Scythicis, easque omnes subjugaverunt sibi, ipsosque Gothos cæteris imperitantes aut præminentes, expulerunt sedibus suis. Hoc felicitatis successu Hunni inter cæteras Scythiæ gentes elati, per victoriam de Gothis, per annos ferè octoginta laboraverunt ad concussionem & ruinam mundi. Ab hac ergo eorum victoria usque ad mortem Attilæ regnum eorum in hoc opere annotabimus.

482 DE CÆTERIS REGNIS.

Extra has & aliæ gentes fuerunt, quæ Romanum imperium dilaceraverunt, id est, Gepidæ, Turcæ, Alani, Bulgari, & aliæ plures, quæ omnes ab Aquilonis

(a) Mir. *deformis offa.*
(b) Mir. *fluminis.*

nis plaga exierunt, ut ſuper hoc fortaſſe videatur dictum per Prophetam, *Ab Aquilone pandetur malum ſuper univerſam terram.*

ORdiamur ergo telam narrationis noſtræ ab anno Domini tricenteſimo octogeſimo primo, quo anno poſt mortem Valentis, Valentinianus minor, & Gratianus, filii majoris Valentiniani, incipientes ſimul regnare, regnaverunt annis ſex. Ab hoc anno Sapor, qui diu imperaverat Perſis, imperavit annis viginti octo. Ab hoc anno Britanni ſub imperio Romano fuerunt annis triginta tribus, ſuper quos regnabat Maximus tyrannus. Ab hoc anno Wandali, cum rege ſuo Modigiſilo, per Gallias crudeliter debacchati ſunt, annis triginta tribus. Super Francos in Sycambria commorantes, regnabat Priamus. *(a)* Alii ſcribunt, periiſſe eum in bello, quo (ut diximus) Franci nimis attriti ſunt ab exercitu prioris Valentiniani, & de Sycambria exire compulſi. Fritigernus, qui ſuper Wiſigothos aliquandiu regnaverat, ab hoc anno tribus annis regnavit. Oſtrogothis, in patrio ſolo ſub Hunnorum dominio remorantibus, præerat Winitharius: eisque ab hoc anno, usque ad mortem Attilæ, per annos plus minus octoginta præfuerunt reguli gentis ſuæ. Balamber Hunnis imperabat, qui & poſt eum Mundzuch pater Attilæ, Octar & Rugila fratres ejus, Bleda, & Attila frater ejus, ab hoc anno, usque ad mortem Marciani imperatoris regnaverunt, annis plus minus octoginta.

§ *Anno ab Adam 5567 (b) ſecundum Dionyſium, anno verò Domini 381 ſecundum Dionyſium, Olympiade 289, anno quarto poſt mortem impii Valentis, imperant Gratianus & Valentinianus, Sapor, Priamus, Britanni, Modigiſilus, Fritigernus, Winitharius, Balamber.*

THEO-

(a) Miræus in margine ponit: *in quibusdam MSS. additur*, ab hoc anno, annis quinque.

(b) Mir. *IV. milleſimo CCCXXXI.*

483

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.
	Grat.	Sapor.	Priamus.	Britan.	Podigis.	Fritiger.	Winith.	Balam.
381	1	1	1	1	1	1	1	1

Heodosius, à Gratiano magister militum ordinatus, incredibili celeritate & mira felicitate devictis multis barbaris gentibus, lassam rempublicam in Orientis partibus reparavit.

Clarebant eo tempore: Damasus Romæ, 13 papatus annum agens; Didymus Alexandrinus, qui à quinto (a) ætatis anno lumine captus, quamvis esset elementorum ignarus, tamen in literarum scientia etiam philosophus mirabilis; Hieronymus, totus divinæ scripturæ incumbens; Gregorius Nissenus; Gregorius Nazianzenus; Martinus, Turonensis archiepiscopus; Ambrosius Mediolanensis; Rufinus, Aquileiensis presbyter; Miletius, Antiochenus episcopus, per hoc clarior, quòd Theodosius in somnis prævidit, se ab eo indui chlamyde imperiali, & diademate coronari; in Ægypto Pachonisus (b) abbas.

382	2	2	2	2	2	2	2	2

Gratianus valde religioni favet, & per omnia reipublicæ promptus, Theodosium consortem imperii facit.

Paula, inter nobiles Romanorum matronas prænobilis, abrenunciat mundo.

Civitatem, quam Antoninus Pius cum filio Aurelio condidit, & Sommonobriam ab adjacente flumine appellavit, Gratianus imperator suo dominio mancipatam, mutato nomine, Ambianis (c) ab ambitu fluminum fecit vocari.

Psalterium, quod secundum Septuaginta interpretes in omnibus ecclesiis cantabatur, Hieronymus correxit. Quo iterum vitiato, psalterium novum composuit, quod & à Septuaginta interpretum editione non multùm discordaret, & cum Hebraico multùm concordaret. Quod ut omnibus clarum fieret; psalterium distinxit per asteriscum, id est, stellam, * & per obelum, id est, virgam jacentem —; docens ea, quæ continentur sub asterisco * usque ad duo puncta: in Hebræo haberi, & à Septuaginta prætermissa esse; ea verò, quæ continentur sub obelo —, usque ad duo puncta: in Hebraico non haberi, sed à Septuaginta addita esse, juxta Theodonis duntaxat translationem. Hoc Psalterium Damasus papa rogatu Hieronymi in Gallicanis ecclesiis cantari instituit, & propter hoc Gallicanum vocatur, Romanis psalterium secundum Septuaginta retinentibus sibi, propter quod Romanum vocatur. Hæc duo psalteria cùm non sufficerent ad proponenda testimonia de Christo contra Judæos, qui non recipiunt nisi ea, quæ habentur in Hebræo; addidit & tertium, quod vocatur Hebraicum, pro eo quòd rogatu Sophronii, viri sapien-

(a) Mir. *quarto.*
(b) Mir. *Pachomius.*
(c) *Amiens* hodie. De quo *JAC. MALEBRANCQ de Morinis lib.II.cap. VIII. Julii Cæsaris ætate castellum erat cum vico situm, ubi fluvius Samarobrina dictus, & in Veromanduis ortus, sese in Frudim exonerabat: eum vicum muro clausit Antoninus, castellum extremis mœnibus amplectendo: & quæ Samarobrina Julio, Somonobrina Antonino sese ad Theutonismum linguamve patriam conformante vocata est.* Qua ratione Gratianus nomen mutaverit, idem tradit *p. 115.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

pientis tranſtulit illud de Hebraica veritate in Latinum, verbo ad verbum. Quod pſalterium, & alia Hieronymi opuſcula, idem Sophronius de Latino in Græcum tranſtulit.

Eo tempore præfecturam Gallicam miniſtrabat vir illuſtris Fauſtinianus, qui genuit filium, quem ob amorem & memoriam beati Firmini martyris, Firminum vocavit, Ambianenſium tempore poſteriori epiſcopum.

Theophilus, Alexandriæ epiſcopus, cyclum de obſervatione Paſchæ per centum annos digeſtum, quem laterculum vocavit, ab hoc anno inchoavit, hoc eſt, à primo conſulatu Theodoſii.

Damaſus papa inſtituit rogatu Hieronymi dicere in eccleſia, in fine pſalmorum, *Gloria patri, &c. Sicut erat*, &c. Et inſtituit etiam, in eccleſia pſalmos nocte dieque cantari.

Ut autem chori in duas partes diviſi, ipſos pſalmos alternatim cantarent, jam tempore Conſtantii imperatoris in eccleſia Antiochena inſtituerant primi Flavianus & Diodorus, viri probatæ vitæ & doctrinæ: quod inde ad terminos totius orbis usque pervenit. 484

3	3	3	3	3	3	3	3	383

Maximus in Britannia per tyrannidem imperium invadit.

Maximus iſte ex imperatorio genere deſcenderat, & Magni Conſtantini conſanguineus fuit: unde & partem imperii ſibi competere calumniabatur. Qui cùm Britanniæ factus fuiſſet rex; cœpit ſævire, atque tyrannidem contra Romanum imperium exercere.

Baſilius Cæſarienſis, qui gemina philoſophia & ſanctitate claruerat: cui Deus apparens ad preces ejus eum docuit, ut propriis verbis ſanctum ſacrificium conſecraret: cui revelatum eſt, quòd Mercurius, miles & martyr, Julianum imperatorem peremerit: qui juvenem, qui ob amorem virginis ſibi per diabolum conciliatæ negaverat Chriſtum, Chriſto reconciliavit, palàm altercatus cum diabolo: qui impetravit à Deo, ut ſanctus Effrem Syrus Græcè loqueretur: qui peccata peccatricis ſcripta & ſignata orando obliteravit; his & multis aliis clarus, dum medicus Hebræus, imminere ſibi mortem, per tactum venæ reveta pronunciaret, mortem orando in craſtinum diſtulit, & ita medicum cum ſuis ad Chriſtum convertens, feliciter moritur.

Damaſus papa invidioſè de adulterio accuſatus, purgatur à 44 *(a)* epiſcopis: accuſatores verò ejus de eccleſia expelluntur.

Apollinaris, Laodiceæ epiſcopus, converſus in hæreſim ſui nominis, à Damaſo papa damnatur: quia dicebat, quod Chriſtus natus ſolam carnem, non animam, ſuſceperit; aut ſi ſuſceperit, non rationalem, ſed tantùm vivificalem animam ſuſceperit; ſed potentia deitatis ſuſceptæ carni pro anima fuerit; & ipſa caro non de Maria ſuſcepta ſit: ſcilicet ea caro & verbum unius ſubſtantiæ fuerint.

Poſt Fritigernum ſecundus apud Wiſigothos regnat Athanaricus anno uno, qui confœderatus Theodoſio, & ab eo Conſtantinopolim invitatus, mox quintodecimo die, ex quo venerat, ibidem obiit.

4	4	4	4	4	1	4	4	384

Damaſus papa decrevit, ne quid contra epiſcopos præſumant archidiaconi, qui dicuntur chorepiſcopi, id eſt, regionum vel villarum epiſcopi.

Tt tt Maxi-

(a) Mir. *LXIV.*

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.

Maximus Pictos & Scotos Britanniam incurſantes ſuperat.

Wiſigothi ſub Theodoſio imperatore ſine rege fuerunt annis 14. (a)

Winitharius, rex Oſtrogothorum, pro libertate contra Hunnos rebellat in Gothia.

Ambroſius epiſcopus libros de Spiritu Sancto ad Gratianum imperatorem ſcribit.

Corpus Pauli, Conſtantinopolitani epiſcopi, ſub Conſtantio, in exilio ab hæreticis pro Christo ſuffocati, Conſtantinopolim refertur cum gloria, à Theodoſio imperatore.

385	5	5	5	5	5	1	5	5

In Gallia ſanctus Romanus Blavienſis obiit.

Theodoſius Arcadium filium Auguſtum facit.

Juſtina, mater Valentiniani, Arriana, in Ambroſium, & omnem ſanctam eccleſiam catholicam execrabili odio deſævit.

Francis poſt Priamum, Priami filius, Marcomirus, & Somno, filius Antenoris, principantur annis 34 (b) Quorum ducatu Franci Sycambria egreſſi, conſedere ſecus Rhenum in oppidis Germaniæ.

Winitharius Hunnos in bello ſuperat.

386	6	6	1	6	6	2	6	6

Maximus in Gallias tranſit: partem Galliæ ſibi ſubditam Britonibus
tradidit, unde usque ad hunc diem minor Britannia appellatur. Maxi-
485 mus quoque apud Treverim ſedem imperii ſui ſtatuit, & Gratianum im-
peratorem Lugduni perimit, fratrem verò ejus, Valentinianum, ſimulato
pacis fœdere, per triennium Italia expellit.

Secunda ſynodus univerſalis 150 patrum congregatur Conſtantinopoli, jubente Theodoſio, & annuente Damaſo papa. Quæ Macedonium, negantem Spiritum Sanctum Deum eſſe, condemnans, conſubſtantialem Patri & filio Spiritum Sanctum eſſe docuit; dans ſymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſſio in eccleſia ad miſſas ſolennibus diebus decantat. Hic decretum eſt, ut Conſtantinopolitanus, tanquam novæ Romæ epiſcopus, poſt Romanum pontificem habeat privilegium.

Priſcillianus in Hiſpania epiſcopus, condens hæreſim ſui nominis, eccleſiam perturbat. Hic perſonas ſanctæ Trinitatis confundebat; dicens, eundem eſſe patrem, quem filium & ſpiritum ſanctum. Carnium eſcas pro immundis habebat. Conjuges viros à nolentibus fœminis, fœminas à nolentibus viris, ſeparabat. Opificium omnis carnis non Deo bono & vero, ſed malis angelis aſſignabat. Animas ejusdem naturæ & ſubſtantiæ, cujus eſt Deus, eſſe dicebat, & eas ad agonem quendam ſpontaneum, non tamen in terris exercendum, per ſeptem cœlos, & per quosdam principatus gradatim deſcendere, & in malignum principem incurrere, à quo mundum iſtum factum eſſe dicebat. Atque ab hoc principe per diverſa carnis corpora ſeminari, homines verò fatalibus ſtellis colligatos, corpusque noſtrum ſecundum duodecim ſigna cœli compoſitum eſſe dicebat; conſtituens Arietem in capite, Taurum in cervice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, Leonem in manibus, Virginem in ventre, Libram in umbilico, Scorpium in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in veſica, Capricornumque in tibiis, Piſces in plantis.

Super

(a) Mir. XIII.
(b) Mir. XXXVI.

Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. | Anni domini.

Super his auditus in conciliis epiſcoporum, Romam petit: ibique (à ſanctis Damaſo & Ambroſio repudiatus, in Galliis quoque in ſynodo Burdegalenſi à ſancto Martino aliiſque) *(a)* hæreticus judicatus, ubi ſe damnandum intellexit, imperatorem Maximum appellat. A quo auditus, & epiſcopatu pulſus, Treveris ab Evodio præfecto perimitur, cum multis ſuis ſequacibus, edicente imperatore, ut ſectæ hujus complices in Hiſpania perimerentur.

Paula, Romæ præponens Bethlehem, ibi cum filia Euſtochio ancillatur Chriſto, & ſanctè vivendo multas ad æmulationem ſanctitatis invitat.

Itachius & Urſatius epiſcopi, accuſatores Priſcilliani, communione eccleſiæ privantur ab epiſcopis, nephas eſſe dicentibus, cujuſcunque modi hominem epiſcoporum accuſatione necari, Maximo imperatore, & aliquibus epiſcopis Itachium & Urſatium defendentibus, & hac de cauſa ſanctus Martinus à Maximo moleſtatur, quia nolebat communicare Itachianis. Vix tamen obtinuit, ut Priſcillianiſtæ non occiderentur.

Theodoſius ſolus annis 11 imperat.

Balamber rex Hunnorum, Winitharium in bello perimit, poſt quem ſecundus apud Oſtrogothas regnavit Hummundus, annis duobus.

1 | 7 | 2 | 7 | 7 | 3 | 1 | 7 | 387

Syricius Romanæ eccleſiæ 36 *(b)* præſidet.

Hic conſtituit, hæreticum pœnitentem per impoſitionem manus ſacerdotalis ab eccleſia eſſe recipiendum.

Hic Manichæos Romæ inventos exiliavit.

Ambroſius epiſcopus ritum canendi antiphonas in eccleſia primus apud Latinos tranſtulit à Græcis, apud quos hic ritus jam inoleverat ex inſtituto Ignatii, Antiocheni epiſcopi, & Apoſtolorum diſcipuli, qui per viſionem in cœlum raptus vidit & audivit, quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem hymnos ſanctæ Trinitati canebant.

Franci Quintinum, & Heraclium, Romanorum duces, cum omnibus penè ſuis juxta Treverim delent.

In Ægypto Joannes anachorita ſanctitate & prophetiæ ſpiritu cla- 486
ret.

2 | 8 | 3 | 8 | 8 | 4 | 2 | 8 | 388

Corpora Gervaſii, & Protaſii martyrum, Mediolani ab Ambroſio reperta ſunt.

Oſtrogothis regnat Horiſmuth annis duobus.

3 | 9 | 4 | 9 | 9 | 5 | 1 | 9 | 389

Valentinianus imperator, Maximum fugiens, Conſtantinopolim venit, & à Theodoſio paternè ſuſcipitur.

Pictorum & Hunnorum ducibus Gnamo & Melga, regnum Britanniæ incurſantibus ac devaſtantibus, quia rectore & defenſore carebat, ex quo Maximus omnes bellicoſos viros ſecum abduxerat, nunciata eſt

(a) Miræus in margine: *Hæc parentheſi concluſa in codice Gemblacenſi manu recenti ſunt adſcripta.*

(b) Mir. *XXXVII.* qui in margine addit: *Quotus ordine hic fuerit Pontifex, vide apud Platinam, Onuphrium, Baronium, & alios Hiſtoriæ Pontificiæ ſcriptores. Nam innumeris Pontificum annotandis Manuſcr. Sigeberti exemplaria non conſentiunt. Ipſe Gemblacenſis codex, in numeris, audaci cujuſpiam manu eſt vitiatus. Atque hoc loco ſemel monuiſſe ſuffecerit, ipſummet Sigebertum infra ad a. 995. agnoſcere, ſe in annis, temporibus, & numeris Pontificum annotandis, utpote in rebus non viſis, diſſonantia ſcribere.*

Anni domini. | *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

Maximo regni sui tanta calamitas. At ille misit Gratianum municipem cum duabus legionibus, ut Britonibus ferret auxilium. Qui cum hostibus præliati fugaverunt eos in Hyberniam.

Augustinus, cùm esset Manichæus, per Ambrosium ad rectam fidem convertitur, & relictis scholis baptizatur.

390 | 4 | 10 | 5 | 10 | 10 | 6 | 2 | 10 |

Maximus tyrannus ab Ambrosio excommunicatus, quia corrigi noluit, à Theodosio Aquileiæ in bello perimitur, & Valentinianus imperio restituitur. Alia historia dicit, Maximum Romæ ab amicis Gratiani esse interfectum.

Gratianus municeps, audita nece Maximi, cepit diadema regni. Exinde tantam tyrannidem exercuit in populo, ut catervatim irruentes in eum interficerent illum.

Ostrogothi sine rege fuerunt annis 40.

391 | 5 | 11 | 6 | 11 | 11 | 7 | 1 | 11 |

Theodosius imperator immane facinus, quod commisit, quandò Thessalonicæ septem millia civium fecit occidi, in ultionem judicum in seditione occisorum; imitabili publicæ pœnitentiæ exemplo diluit, ab Ambrosio ecclesia expulsus, & humili satisfactione reconciliatus.

Gregorius Nazianzenus episcopus obiit.

Ambrosius post Hilarium Pictavensem hymnos in ecclesia canendos primus composuit.

Claudianus gentilis poëta Romæ claret.

392 | 6 | 12 | 7 | 12 | 12 | 8 | 2 | 12 |

Caput Joannis Baptistæ à Theodosio imperatore Constantinopolim translatum est, quod cùm Valens imperator olim illuc voluisset transferre, vehiculum, in quo sanctum caput ferebatur, nullo modo moveri potuit.

393 | 7 | 13 | 8 | 13 | 13 | 9 | 3 | 13 |

Terribile in cœlo signum columnæ per omnia simile apparuit.

In Hispania Prudentius, Lyricus poëta, claruit.

394 | 8 | 14 | 9 | 14 | 14 | 10 | 4 | 14 |

Hieronymus librum illustrium virorum hîc finit. Gennadius ab hinc incepit.

Alexandriæ jussu Theodosii templa idolorum à Theophilo episcopo destruuntur, & everso famoso Serapis fano, martyreium ibi consecratur, & in eo ossa Joannis Baptistæ reconduntur, quæ hoc modo Alexandriam translata fuerunt.

Apostata Juliano imperante, & contra Christum furente, pagani ossa Joannis Baptistæ, in urbe Samaria sepulti, effracto sepulchro, extrahentes, dispergebant per agros ea, quæ rursus collecta igni cremabant, & sanctos cineres pulveri immixtos per aëra dispergebant. Sed quidam monachi ex Hierosolymis, immixti furentibus paganis, quotquot potuerunt ossa collegerunt, & ad abbatem suum Philippum Hierusalem detulerunt. Philippus ea Athanasio episcopo misit Alexandriam.

Sanctus Patricius Scotus in Hibernia cum suis sororibus venditur, ubi cùm esset regis portarius, *(a)* angeli sæpe alloquio fruitur.

395 | 9 | 15 | 10 | 15 | 15 | 11 | 5 | 15 |

Hieronymo sacras scripturas veteris testamenti de Hebraica veritate in Latinam linguam vertente, editio 70 interpretum, quæ tenebatur à cun-

(a) Miræus. *Porcarius.*

| Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. | Anni domini. |

cunctis & Græcis & Latinis, cœpit in ſecundis haberi. Quod cùm contra inveteratum uſum eccleſiæ fieri, quamvis ſancti & docti viri ægrè ferrent; prævaluit tamen authoritas Hebraicæ veritatis, poſtquam patuit, quantum ab ea diſcrepent 70 interpretes.

Arſenius Romæ claret, qui usque ad quadrageſimum ætatis annum in aula imperatorum glorioſè militans, ex ſenatore fit monachus, & per annos quinquaginta quinque in eremo ſanctitatis exemplo omnibus mirabilis enituit.

| 10 | 16 | 11 | 16 | 16 | 12 | 6 | 16 | 396

Hoc tempore in caſtello Judææ Emaus, natus eſt puer perfectus, ab umbilico & ſurſum diviſus, ita ut haberet duo pectora & duo capita, & unusquisque proprios ſenſus: & unus edebat, & non alter: unus dormiebat, & alter vigilabat: nonnunquam inſimul dormiebant: inſimul ludebant ad alterutrum: & flebat uterque, & percutiebant ſe invicem. Porrò vixerunt annis fermè duobus, & unus quidem mortuus eſt, alter verò ſuper vixit diebus quatuor.

Valentinianus imperator, nimia auſteritate Arbogaſtis, (a) magiſtri militum, ad vitæ tædium perductus, laqueo vitam finivit. Eugenius auxilio Arbogaſtis tyrannizat.

Corpora Abacuc & Micheæ prophetarum revelantur.

Didymus absque oculis, anno ætatis 85, Alexandriæ obiit.

| 11 | 17 | 12 | 17 | 7 | 13 | 7 | 17 | 397

Theodoſius Eugenium & Arbogaſtem in bello perimit, & ipſe non multo pôſt obiit, poſt quem filii ejus, Arcadius & Honorius, imperant annis 13.

Corpora Nazarii & Celſi martyrum Mediolani ab Ambroſio reperta & levata ſunt.

| 1 | 18 | 13 | 18 | 18 | 14 | 8 | 18 | 398

Conſtantinopolis iram Dei formidans, igne ſuper nubem terribiliter fulgente, ad pœnitentiam converſa evaſit.

Rufinus, magiſter militiæ orientalis rebellans, à Stilicone magiſtro militiæ occidentalis perimitur.

Gildo, comes Africæ, rebellans, conſueta ſtipendia Romanis ſubtraxit: quem non multò pôſt Stilico interficiens, Africam ad jus priſtinum redegit.

Wiſigothi, rupto cum Romanis fœdere, Alaricum ſuper ſe regem creant, qui regnavit annis 15.

| 2 | 19 | 14 | 19 | 19 | 1 | 9 | 19 | 399

Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ 37 præſidet.

Sanctus Martinus ſecundum quoſdam obiit hoc anno.

Florebant in eccleſia hoc tempore ſancti & docti viri: Joannes Chryſoſtomus, Conſtantinopoli epiſcopus, ſanctitate quidem & ſcientia clarus, ſed in facundia ſua ſeverior & liberior juſto: Donatus, Epyri epiſcopus, qui ingentem draconem expuens, in ore ejus interfecit, quem octo juga boum vix trahere potuerunt ad cremandum.

In Hiſpania Oroſius hiſtoriographus clarus habetur.

In Aquitania Severus, qui vitam ſancti Martini, & multa alia ſcripſit, in ſenecta à Pelagianis ſeductus, ſilentium usque ad mortem tenuit, tacendo corrigens, quod loquendo peccavit.

(a) Mir. in margine: *Armogaſtis*.

Anni domini. | Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. |

In Gallia Severinus Agrippinenſis agnoſcitur.

488 Servatius quoque, decimus Tungrenſis epiſcopus, Domini noſtri Jeſu Chriſti conſanguineus, non ſolum eo, quod voluntatem Dei patris faciebat, ſed etiam ſecundum carnem. Qui natus quidem in Perſide, filius fuit Emmiu, cujus pater fuit Eliud, frater Elizabeth, quæ peperit Joannem Baptiſtam. Mater verò Eliud & Elizabeth Eſmeria, ſoror fuit Annæ, quæ genuit Mariam, matrem Domini. *(a)*

| 3 | 20 | 15 | 20 | 20 | 2 | 10 | 20 |

400 Romanorum provincias hinc Wiſigothi, inde Hunni graviter incurſant.

Romæ celebrato gladiatorio ludo, Thelematius monachus, increpans populum attentius ſpectaculo inhiantem, lapidatur à populo. Unde offenſus Honorius imperator, gladiatorium ludum edicto ſuo in perpetuum removit.

| 4 | 21 | 16 | 21 | 21 | 3 | 11 | 21 |

401 Imperatores zelum patris Theodoſii ſecuti, in toto orbe Romano, templa idolorum deſtrui jubent.

Hieronymus, & Rufinus presbyter Aquileienſis, orta inter ſe ſimultate, pro quæſtionibus ſcripturarum, libros invectivarum, ſatis quidem luculento, ſed nimis mordaci ſermone, in alterutrum ſcribunt.

| 5 | 22 | 17 | 22 | 22 | 4 | 12 | 22 |

402 Sanctus Martinus, ætatis anno octogeſimo primo, epiſcopatus verò viceſimo ſexto, obiit hoc anno ſecundum Proſperum, qui ſcripſit, eum obiiſſe anno quinto Arcadii & Honorii, imò ſecundum Severum, qui ſcribit in vita ejus, eum poſt mortem Priſcilliani 16 annos vixiſſe.

403 | 6 | 23 | 18 | 23 | 23 | 5 | 13 | 23 |

Ambroſius Mediolanenſis obiit, cujus vitam Paulinus, Nolanus epiſcopus, ad Auguſtinum epiſcopum deſcribit.

Hic Paulinus, Nolæ poſtmodum epiſcopus, cùm eſſet innumerabilium prædiorum dominus; admirabili exemplo venditis omnibus, religionem expeditus elegit. Cui Theſaria *(b)* ex conjuge ſoror facta, æquatur beatæ vitæ teſtimonio & merito. Hic ſe epiſcopum pro captivo filio pauperis viduæ in ſervitutem barbari addixit, ſed divinitus proditus, quis eſſet, multos captivos libertati reſtituit.

Hoc tempore in Italia Siſinnius, Martyrius, & Alexander à gentilibus martyrizantur. Quorum corpora cùm Mediolanum deferrentur, cæcus per ea illuminatur; dicens, ſe illuc per viſum directum eſſe ab Ambroſio epiſcopo dicente, ſe in horum martyrum conſortio deputatum eſſe.

Stilico, pacem fratrum imperatorum interturbare volens, Alaricum, regem Gothorum fecit ordinari magiſtrum militum.

| 7 | 24 | 19 | 24 | 24 | 6 | 14 | 24 |

404 Innocentius Romanæ eccleſiæ 38 *(c)* præſidet. Hic decrevit pacis oſculum ad miſſas dari, ſabbato jejunium celebrari, oleo ad uſus infirmorum ab epiſcopo conſecrato, licere uti, non ſolùm presbyteris, ſed omnibus etiam Chriſtianis, in ſuam ſuorumque neceſſitatem ungendo.

In Britannia Pelagius execrabili doctrina eccleſiam Chriſti maculare nititur; dicens, hominem ſine gratia poſſe ſalvari ſuis meritis, unumquem-

(a) Miræus in margine: *Confer. Mol. in Natal. Sanctorum Belgii, & Baronium in Notis ad Martyrol. Rom. 13. Maji.*

(b) Mir. *Teraſia.*

(c) Mir. XXXIX.

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.	Anni domini.

quemque ad justitiam propria voluntate regi, infantes sine peccato originali nasci, & tam insontes esse, quàm insons fuit Adam ante prævaricationem, nec ideo baptizandos esse, ut à peccato solvantur, sed ut per adoptionem in regnum Dei admittantur, qui etsi non baptizentur, esse tamen eos ex regno Dei, æterna & beata vita, Adam solo suo peccato læsum esse, eum mortuum esse, non ex culpæ merito, sed ex conditione naturæ, qui moriturus fuisset, etiamsi non peccasset. Dicebat etiam, irritas esse orationes, quæ fiunt ab ecclesia, sive pro fidelibus, sive pro infidelibus. Hunc, & Celestium, & Julianum, complices ejus, Innocentius papa damnavit. Hieronymus quoque, & Augustinus, & alii, eos ut fidei hostes armis veritatis impugnabant.

Orientales etiam graviter exagitat mota de Deo quæstio, utrùm Deus sit corpus, & humanum schema habeat, an sit incorporeus, & ab humano schemate omnino alienus: simplicioribus Deum corporeum, & sub humano schemate esse, astruentibus, aliis hoc destruentibus. 489

8	25	20	25	25	7	15	25	405

Romæ, Alexis nobilissimi Romanorum, vita mirabilis declarata est, qui prima nuptiarum nocte, sponsam relinquens, pro Christo peregrinatus est per decem & septem annos. Et tandem apud Edissam, Syriæ urbem, imagine sanctæ genitricis Mariæ, eum divulgante, inde quoque fugit, & ad portum Romanum non sponte appulsus, à patre suo, ut pauper accipitur. Ibique nulli cognitus, decem & septem annos agens, tenore vitæ suæ in charta descripto, obiit, & divina voce manifestatus, totam Romam stupore & gaudio affecit.

Joannes Chrysostomus Eudoxiam, uxorem Arcadii imperatoris, multosque sacerdotum infestos habens, episcopatu pellitur & exiliatur: sed populo pro hoc tumultuante, revocatus, secundò exiliatur: sed terræ motu regiam urbem graviter concutiente, à civibus revocatur.

9	26	21	26	26	8	16	26	406

Pachomius abbas, centesimum decimum annum agens, in virtutibus consummatur.

Arcadius imperator ossa Samuelis prophetæ à Judæa Constantinopolim transtulit, tam hilariter occurrentibus populis, ac si eum viventem cernerent.

Paula Bethlehem obiit, cujus vitam Hieronymus scribit.

Augustinus in ecclesia philosophatur: cujus librorum, tractatuum, & epistolarum, numerus plus quàm ad mille triginta extenditur, multis numero non comprehensis.

10	27	22	27	27	9	17	27	407

Radagaisus Scytha, cum ducentis millibus Gothorum, à Scythia veniens, Italiam invadit. Ex hoc murmur multum blasphemantium infremit in Christum, Christianitatis tempora culpantes: fœlicitatem gentium attollunt, inter quos præcipuè Symmachus orator furebat, qui etiam scriptis epistolis suis, ajebat de idololatria, & de repetenda ara Victoriæ. Quorum latrantium ora, injecto eis veritatis osse, obstruxerunt Augustinus, libro de civitate Dei, & Orosius historia sua. Prudentius quoque poëta luculento metrici operis libello blasphemias Symmachi refellit.

11	28	23	28	28	10	18	28	408

Augustinus apud Hipponem (a) Africæ, & Hieronymus apud Beth-

(a) Miræus ex MStis legit: *Ypponem*.

Anni domini. | Roman. | Pers. | Franc. | Britan. | Wand. | Wisigoth. | Ostrogot. | Hunn. |

Bethlehem Judææ, per epistolas inter se usque ad simultatem disceptant, de quibusdam scripturæ capitulis; maximè de eo, quod dicit Paulus, se Petro in faciem restitisse, quia reprehensibilis erat. De quo Hieronymus scripserat, quia Paulus Petrum non revera, sed simulatè reprehenderit.

Multis urbibus vastatis, Radagaisus à Romanis conclusus, interiit cum omnibus suis.

Sdigerdis imperat Persis, annis 34.

409 | 12 | 1 | 24 | 29 | 29 | 11 | 19 | 29 |

Joannes Chrysostomus, urgentibus inimicis, episcopatu abdicatus, ab Arcadio exilio relegatur, ibique non multò pôst moritur.

Innocentius papa, & Occidentales episcopi, pro Joannis præjudicio, ab Orientalium se communione suspendunt.

Iram Dei pro morte Joannis nimia grandinis tempestas, Constantinopoli incumbens, & mors Eudoxiæ Augustæ subsecuta intentat.

410 | 13 | 2 | 25 | 30 | 30 | 12 | 20 | 30 |

490 Arcadius, Orientalis imperator, timens filio suo, octenni puero Theodosio, eique tutorem Sdigerdem, Persarum regem, testamento designans, morte obiit. Sdigerdes tutelam pueri benignè suscepit, & pacem firmissimam cum Romanis fecit, mediante Marutha, Mesopotamiæ episcopo. Is Maruthas, & apud Persas, & apud Romanos omnibus modis clarissimus habebatur.

Uticæ, terra septem diebus mugitum dedit.

Stilico, regnum Honorii affectans, filio suo Eucherio, reipublicæ perniciosus efficitur, barbaras gentes ipse alias regno immittens, alias consensu suo fovens, unde modo solito gravius earum, & maximè Wandalorum rabies per Gallias exarsit.

Honorius, post Arcadii mortem, cum fratruele suo Theodosio, regnavit annis quatuordecim.

411 | 1 | 3 | 26 | 31 | 31 | 13 | 21 | 31 |

Atticus, Constantinopolites episcopus, claret.

Wandali, duce Crosco, Gallias pervagati, multas urbes & ecclesias subvertunt. Croscus tandem à Mariano præside Arelati captus, & per victas urbes ignominiosè retractus, ad mortem tormentatur.

Sub hoc turbine, inter multos martyrizantur Sedunensis Florentinus, & Hilarius, Desyderius Lingonensis, cum Vincentio archidiacono, Antidius Vesontiensis *(a)* episcopus.

De hoc Antidio legitur, quòd aliquando tertia feria post Palmas, transiens pontem Duvii fluminis, vidit agmen dæmonum, gesta sua principi suo referentium, & inter eos Æthiopem in manu sandalium perferentem ad judicium, quod Romanum præsulem, cujus hoc erat, per septem annos impugnatum, tandem ad lapsum traxerit. Qui vocans ad se Æthiopem, & in virtute Dei & sanctæ crucis, super eum ascendens; eo vectante, Romam venit feria quinta, hora celebrandi officii, & dæmone pro foribus expectante, Papæ rem retulit, negantem per sandalium ad pœnitentiam movit: & Missa vice ejus celebrata, & parte chrismatis à se consecrati assumpta, dæmone revectante, ad ecclesiam suam rediit, sabbato sancto, hora celebrandi officii.

Romæ fœmina, Giganteæ magnitudinis, de parentibus mediocris staturæ nata, multis stupori erat.

Alari-

(a) Miræus ex MStis legit: *Besontionensis.*

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.
2	4	27	32	32	14	22	32	412

Alaricus, rex Wiſigothorum, per Italiam debacchatus, mandat Honorio imperatori, ut aut ſecum bello congrediatur, aut Gothis in regno ſuo locum ad habitandum largiatur. Honorius Gallias, furori gentium undique expoſitas, eis conceſſit.

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.
3	5	28	33	33	15	23	33	413

Wandali Gallias, quas per tot annos laceraverunt, relinquentes timore Gothorum, cum Alanis & Sueriis (*a*) Hiſpanias occupant, ibique ferè 30 annis habitaverunt.

Alaricus, facto fœdere cum Honorio, cùm ad Gallias ſibi datas tenderet; Stilico, ipſo ſancto die Paſchæ, ex improviſo ſuper eum irruit, & primo impetu victor, poſtea à Gothis turpiter vincitur.

Honorius, cognito, Stiliconem eſſe tantorum maloru m incenſorem & vitæ ſuæ inſidiatorem, eum cum filio ejus Eucherio occidit.

Alaricus, rupto fœdere, Italiam repetit, ipſam Romam accipit, & in ea multa loca incendit, multos affligit; à ſanguine tamen & cæde temperat, & ad ſanctorum limina confugientibus indulget; tertia die ſponte Roma egreditur; ad Siciliam navigare contendens, naufragium patitur, & non multò pòſt apud Conſentiam urbem ſubita morte defungitur.

Capta eſt autem Roma 9 calendas Septembris, anno 1164 conditionis ſuæ.

His diebus apud Africam, in Uticenſi littore, dens gigantis inventus eſt tam ingens, ut ſi minutatim in modulos noſtrorum dentium concideretur, centum dentes inde fieri poſſent. 492

Interim, Wandalis *iterum* Gallias incurſantibus, congreſſi Franci, Modigiſilum regem cum viginti millibus Wandalorum extinguunt, & ſuprema fortè interitio Wandalorum fuiſſet, niſi reliquiis eorum Alanorum Reſplendial ſubſidio veniſſet.

Britannorum vires, hac tempeſtate, nimiùs hoſtium irruptionibus nimis erant attenuatæ: & quia à Romanis, undique bello laborantibus, nihil ſubſidii habere poterant, ſubtrahunt ſe ab eorum dominatione, & per annos circiter 78 (*b*) multùm calamitatibus laboraverunt. Inito autem conſilio, duxerunt Lundonienſem archiepiſcopum ad regem minoris Britanniæ Aldroenum, ut eis ſuccurreret. At ille tradidit eis fratrem ſuum Conſtantinum, cum armata militum manu: ſicque Conſtantinus erectus eſt in regem, regnavitque decem annis. Habuit autem tres filios, Conſtantem, qui monachus factus eſt, Aurelium Ambroſium, & Utherpendragon.

Wandalis, poſt Modigiſilum, Modigiſili filius, Gundericus regnat in Hiſpaniis, annis 16.

Wiſigothorum tertius regnat Athanulphus annis 3.

Franci ſæpe Gallias inceſſantes, diripiunt primò, & ſecunda irruptione incendunt urbem Treverim, quam condidit Treber, filius Nini, Aſſyriorum regis, profugus à facie novercæ ſuæ Semiramidis, & à ſuo nomine Treverim nominavit.

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.
4	6	29	1	1	1	24	24	414

Athanulphus Romam rediit, quod reliquum erat, abradit: inter

 cæteros,

(*a*) Miræus: *Suevir*.

(*b*) Mir. *LXVII*.

Anni domini. | *Roman.* | *Perf.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

cæteros Placidiam quoque, sororem Honorii imperatoris, captivam abducit, eamque sibi uxorem ducit.

Honorius imperator, quia in Deo speravit affectu optimæ religionis, liberavit eum Deus à multis in se undique insurgentibus tyrannis. Siquidem in Britanniis Gratianus, in Galliis Constantinus, & Constans filius ejus, ex monacho Cæsar factus, item post eos in Galliis Gerontius, & Maximus Salustius, Jovinus, Sebastianus; in Africa, Heraclianus; Romæ, Tertullus, & Attalus ille, quem Gothi, capta Roma, imperatorem ludicrò creatum, uno die imperiali schemate *procedere, crastino autem servili schemate* sibi ministrare fecerunt, hic inquam, non jam ludicrò, sed seriò imperatorem affectans, (& hi omnes in tyrannidem invaserunt) diversis locis, diversis temporibus, à militibus Honorii capti aut extincti perierunt.

Notandum verò, quòd tres primi reges quidem Britanniæ fuerunt sibi succedentes, Gratianus videlicet, Constantinus & Constans, sed ideo tyranni, ut arbitror, appellantur, quia Romano imperio subjectionem minimè exhibebant, vel quia ipsum imperium invadere nitebantur.

415 | 5 | 7 | 30 | 2 | 2 | 2 | 25 | 35 |

Maximus, Taurinensis episcopus, claret, qui in homiliis componendis, & in ecclesia declamandis studuit eleganter.

Hispaniæ Wandalorum ferro, fame, pestilentia, morsibus bestiarum graviter laborant.

Valentia, Galliarum civitas, à Gothis capta est.

Prædestinatorum hæresis hoc tempore cœpit serpere, qui ideo Prædestinati vocantur, quia de prædestinatione, & divina gratia disputantes, asserebant, quòd nec piè viventibus prosit bonorum operum labor, si à Deo ad mortem prædestinati fuerint; nec impiis obsit, quòd improbè vivant: si à Deo prædestinati fuerint ad vitam. Quæ assertio & bonos à bonis avocabat, & malos ad mala provocabat. Hæc hæresis ex libris Augustini malè intellectis initium sumpsisse dicitur.

492 416 | 6 | 8 | 31 | 3 | 3 | 3 | 26 | 36 |

Honorius imperator, sopitis in Africa hæreticis, pacem reddit ecclesiis.

Perempto à suis Athanulpho, Wisigothorum rege, Sigericus regnat anno uno.

Judæus quidam, cùm quæstus causa sæpe in multis hæreticorum ecclesiis baptizatus fuisset, venit etiam ad ecclesiam orthodoxorum, sub eadem intentione baptizandus, & cùm baptizari deberet, aqua fontis subitò disparuit, & iterum allata aqua & fonte repleto, iterum atque iterum aqua disparens, virtutem Dei & Judæi perfidiam ostendit.

417 | 7 | 9 | 32 | 4 | 4 | 1 | 27 | 37 |

Zosimus Romanæ ecclesiæ 39 (*a*) præsidet. Hic decrevit, cercam sabbato sancto Paschæ per ecclesias benedici.

Quidam Occidentales, ultimò anno cycli decennovalis, pro embolismo communem annum tenentes, ac per hoc in Pascha celebrando aberrantes, divino miraculo ad veritatem revocantur. In una enim Italiæ ecclesiâ, ubi annuatim sabbato sancto Paschæ hora baptizandi solebat aqua divinitus manare, & statim ex se seredire, nullo ductorio penitus apparente, nunc temporius justo, id est 8 calendas Aprilis, Pascha celebrantes aqua non emanans expectatione totius diei ac noctis fefellit,

(*a*) Mir. *XL.*

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogoth.	Hunn.	Anni domini.

lit, legitimo autem die Pafchæ hora baptizandi aqua folitò emanans 10 calendas Maji Pafcha debere celebrari oftendit.

Corpora fanctorum, Stephani protomartyris, Nicodemi, Gamalielis & Abibon, Luciano presbytero revelata funt: & corpus quidem protomartyris Stephani Joannes epifcopus à Caphargamala Hierufalem tranftulit, quod poft aliquot annos inde levatum à Juliana matrona. Quæ corpus Alexandri, viri fui fepulti juxta corpus protomartyris, levare volens, pro corpore viri fui corpus protomartyris levavit, & multa miraculorum gloria illuftratum Conftantinopolim detulit.

Perempto à Wifigothis Sigericô, regnat Wallia annis duobus. (a)

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogoth.	Hunn.	Anni domini.
8	10	33	5	5	1	28	38	418

Orofius presbyter, rediens à Hieronymo, ad quem miffus fuerat ab Auguftino, pro difcenda quæftione de origine animæ, reliquias protomartyris Stephani ad Africam detulit, cum hiftoria inventionis ejus, quam gratia miraculorum profequente ubique Deus mirificavit. Unde plura Auguftinus, multo plura fcripfit Evodius.

Honorius, pacto fœdere cum Gothis, Aquitaniam tradit eis.

Wallia Placidiam ab Athanulpho captam reddit Honorio fratri. Honorius eam dat uxorem Conftantino comiti; ex quo Placidia Valentinianum genuit, qui poft Honorium regnavit.

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogoth.	Hunn.	Anni domini.
9	11	34	6	6	2	29	39	419

Symeone (b) & Marcomiro, Francorum ducibus defunctis, Franci in commune deliberant, ut & ipfi, ficut aliæ gentes, regnum habeant: & filium Marcomiri ducis, Pharamundum, fibi regem ordinant, qui regnavit annis 11.

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogoth.	Hunn.	Anni domini.
10	12	1	7	7	3	30	40	420

Bonifacius Romanæ ecclefiæ 40 (c) præfidet. Contra hunc Bonifacium ordinato Eulalio, & pro hoc diffidente ecclefia; ambo, juffu Honorii Augufti, urbe egrediuntur, & fic reprobato Eulalio, juffu Augufti, Bonifacius, quia prior ordinatus fuerat, fedi Apoftolicæ reftituitur. Hic decrevit, ut nulla mulier, aut monacha, pallam facratam altaris contingeret, aut lavaret, aut incenfum poneret: & ut fervus, vel obnoxius curiæ, aut cujuslibet rei, non fiat clericus.

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogoth.	Hunn.	Anni domini.
11	13	2	8	8	4	31	41	421

Hieronymus, per quinquaginta fex annos libris fuis confectis, ita
pectore (d) præ laboribus dejecto, ut lecto furgere nequiret, nifi ap- 493
prehenfò manibus fune, qui ad hoc de trabe pendebat, obiit apud Bethleem, anno ætatis fuæ 98. (e)

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogoth.	Hunn.	Anni domini.
12	14	3	9	9	5	32	42	422

Franci uti cœperunt legibus, & legem Salicam dictaverunt, per quatuor gentis fuæ proceres, electos de pluribus his, appellatos nominibus, Ufogaft, Bofogaft, Salagaft, Widigaft. In villis Germaniæ, Salechaim, Bodochaim, Wingehaim, (f) hi quatuor proceres per tres mallos caufarum origines convenientes folicitè tractantes, de fingulis difcutiendo, ficut lex Salica declarat, judicare decreverunt. Wandali, Alani,

(a) Mir. *XXII.*
(b) Mir. rectius: *Sunnone.*
(c) Mir. *XLI.* qui in margine addit: *In MS. XL. & fic deinceps.*
(d) Mir. *corpore.*
(e) Mir. *LXXXIX.* idemque addit: *Sic in MSS. Gembl. & Lipf. In Aquic. & Ortel. LXXXVIII.*
(f) Mir. *Windohaim.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.

Suevi, regiones Hispaniarum ad habitandum inter se trifariam compartiti, & in tribus regnis divisi, colliduntur inter se intestino bello.

423	13	15	4	10	10	6	33	43

Honorius Constantium, virum sororis suæ Placidiæ, in imperium asciscit, qui octavo imperii mense obiit. Æstimo hunc esse Constantinum, quem Beda dicit in Galliam ab Honorio missum.

Britannis subjectionem Romano imperio repromittentibus, subsidium mittit Honorius, & Hispanis Wandalorum bello laborantibus. Sed id frustra fuit.

424	14	16	5	11	11	7	34	44

Honorius, tricennalibus suis de pompa capti Maximi tyranni Ravennæ celebratis, obiit.

Theodosius utrique regno imperat annis tribus.

Wallia, rex Wisigothorum, Wandalos in Hispaniis prosequutus, debellat.

Constantino, rege Britonum defuncto, Wortegirnus consul Gemusseorum Constantem, ex monacho in regem sublimavit, & vice episcopi, ipse capiti ejus diadema imposuit. Affectabat enim regnum sibi usurpare, sed Constans, qui legitimè non poterat regnare, quolibet modo, aut depositus, aut peremptus fuisset. Nam fratres illius adhuc pueri erant, Ambrosius & Utherpendragon, & ad regni gubernaculum nondum idonei. Romani autem, ad opem ferendam Britonibus ultrà non reversuri, suaserunt ei murum construere, ab Oriente in Occidentem, inter Deiram & Albaniam, ut hostium accessus detineret: peritiamque armorum tradiderunt, eò quòd patria militibus esset evacuata.

425	1	17	6	12	12	8	35	45

Joannes Hunnos regno immittit, & eorum auxilio, ad tyrannidem intendit.

Wandali Mauritaniam invadunt.

Hoc tempore Theonistus episcopus ab hæreticis pulsus est urbe sua Philippis cum discipulis suis, Albano, Yrso, Tabraham: ex quibus Albanus apud Moguntiam Galliæ civitatem, reliqui verò in diversis locis Italiæ pro Christo martyrizantur. *(a)*

426	2	18	7	13	13	9	36	46

Celestinus Romanæ ecclesiæ 41 *(b)* præsidet. Hic constituit, ut psalmi David 150 ante sacrificium canerentur antiphonatim, ex omnibus, quod antè non fiebat: nisi tantùm epistola beati Pauli & sanctum Evangelium recitabatur. Ex hoc instituto excerpti de psalmis, Introitus, Gradalia, Offertoria, ante sacrificium, communionis inter communicandum, cum modulatione ad Missam in ecclesia Romana cantari cœperunt.

Theodosius, per Ardaburium, ductu angeli, Joannem tyrannum opprimit.

Romæ, inter Ætium & Bonifacium, ex rei militaris gratia orta invidia, reipublicæ parturit dispendia.

427	3	19	8	14	14	10	37	47

Theodosius Valentinianum, Placidiæ amitæ suæ ex Constantio filium, imperatorem facit, eumque cum Placidia matre Romam ad imperandum mittit; & regnaverunt simul annis 24.
494

Cartha-

(a) Miræus in margine: *Consule Baronium in Notis ad Martyrol. Rom. 21. Junii.*
(b) Miræus: *XLII.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

Carthago permiſſa eſt muro circumdari.

Caſſianus, de eccleſia Conſtantinopolitana à Joanne Chryſoſtomo ejectus, & in Maſſilia Galliæ presbyter ordinatus, multa ſcripſit. Inter quæ etiam compertas in Ægypto vitas patrum, doctrinasque & regulas, datis ad plurimos libris, exponit.

1	20	9	15	15	11	38	48	428

In Britannia, *(a)* Timotheus quidam, continentiæ & religionis imagine multis illudens, eos in errorem ſuæ hæreſis induxit; dicens, Chriſtum verum quidem Deum, & verum hominem de virgine Maria natum fuiſſe, ſed mentiens, dicendo, quòd divina natura converſa ſit in humanam naturam.

Romani Hunnos à Pannoniæ fugant, quam per quinquaginta tenuerant annos.

2	21	10	16	16	12	39	49	429

Bonifacius Africam, cui præerat, ſolicitat ad rebellionem.

Gundericus, rex Wandalorum, capta Hiſpali, cùm impiè elatus manus in eccleſiam ipſius civitatis extendiſſet, mox Dei judicio à dæmone correptus, interiit: cui Genſericus frater in regno ſuccedens, regnavit annis 48. Hic (ut fertur) de fide catholica in Arrianam ſectam apoſtatavit.

3	22	11	17	1	13	40	50	430

Clodius, filius Pharamundi, rex crinitus, regnat ſuper Francos annis decem & octò. *(b)* Ex hoc Franci crinitos reges habere cœperunt.

Auguſtinus, in epiſcopatu Hipponenſi, Heraclium ſibi ſubſtitui fecit.

Walamer, Oſtrogothorum regnum ſuſcipiens, regnavit annis 31. Hujus frater fuit Theudemer, de quo ortus eſt Theodericus, rex Italiæ.

4	23	1	18	2	14	1	51	431

Clodius Thoringiam invadit, & in Diſpargo, *(c)* caſtello Thuringorum, aliquandiu habitavit.

Perempto Conſtante, rege Britonum, factione (ut putatur) Wortegirni conſulis, invaſit regnum ipſe Wortegirnus, cùm parem ſibi nullum videret.

(a) Mir. *Bithynia.*

(b) Mir. *XX.* additque: *Sic in MSS. Gembl. & Lipſ. In Aquit. & Ort. XVIII.*

(c) Plures de hoc caſtro ſententias collegit *SAGITTARIUS Antiquitatibus regni Thuringici lib. II. c. II. p. 141.* dum alii, prout *JO. JAC. CHIFLETIUS Lum. I. Salico,* & præcipue *Anaſtaſi Childerici pag. 7.* Brabantiæ caſtrum dicunt, in confiniis Tungrorum ſitum: *GOTFRIDUS WENDELINUS nat. ſolo legum Salicarum cap. XIV. & GOTFRIDUS HENSCHENIUS de tribus Dagobertis lib. IV. c. VIII.* Dieſtheimum Brabantiæ dicunt. *BUCHERIUS Belgio Romano lib. XV. c. X.* Heinsbergam Juliæ. *GEORGIUS HORNIUS diſſ. hiſtor. VII.* Duisburgum, in Comitatu Zutphanienſi. Plerique Duisburgum, Cliviæ urbem eſſe volunt, utpote *PONTANUS lib. IV. c. XII. SAGITTARIUS c. l.* Verum, dum iſta loca omnia trans Rhenum ſita, minime adſentimur, cum cis Rhenum fuerit Clodionis Diſpargum. Ideoque in ſylva Burchonienſi illud quærit *BROWERUS Antiquit. Fuld. lib. I. c. II.* In Caſtro Deſenbergi Weſtphaliæ, *ÆGIDIUS GELENIUS in Hierotheca Engelbertina p. 119.* apud *FERDINANDUM FURSTENBERGIUM Monum. Paderborn. p. 154.* Noſtra conjectura eſt, Dilsbergum caſtrum prope Heidelbergam fuiſſe. Hoc enim in Haſſiæ confiniis, quæ ad Thuringiam olim ſpectabat, ſitum, haut procul a Rheno: hoc caſtrum eſt montanum, ut circumſtantiæ omnino conveniant. Adde Synt. Hiſt. Germ. *diſſ. I. §. XIV.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Interea Saxones, cum tribus navibus exeuntes à Germania, applicuerunt in partibus Cautiæ,(a) regiq; adventus sui causam aperientes, cum gaudio suscepti sunt ab eo. Irruentibus verò more solito ab Albuna hostibus, pugnamque acerrimam ex utraque parte committentibus, rex victoriam obtinuit auxilio Saxonum, strenuè dimicantium. Quorum probitatem inermis cùm rex expertus fuisset, dedit eis possessiones in terra sua, magnamque familiaritatem & confidentiam apud eum adepti sunt.

432	5	24	2	19	3	15	2	52

Celestinus papa ad Scotos, in Christum credentes, Palladium mittit primum episcopum. Post quem ad eosdem ab eodem Celestino missus est sanctus Patricius, genere Brito, filius Conches, sororis sancti Martini Turonensis, qui in baptismo quidem dictus est Suchat, à sancto Germano Magonius, à Celestino verò Patricius; à quo archiepiscopus Scotorum ordinatus, per 60 annos signis, sanctitate, doctrina, excellens, totam insulam Hiberniam convertit ad Christum.

Nestorius, Constantinopoli episcopus factus, fit auctor hæresis, separantis in Christo hominem à Deo, dicens, purum hominem, non Deum, de Maria natum, & à Judæis crucifixum.

Wandalos, qui olim timore Athanulphi excesserant à Galliis, Wallia, rex Gothorum, expellere parat etiam ab Hispaniis.

433	6	25	3	20	4	16	3	53

495 Tertia synodus universalis, Ephesina prima, ducentorum episcoporum, jussu Theodosii junioris Augusti edita est, quæ Nestorium, duas personas in Christo asserentem, justo anathemate condemnavit, ostendens, manere in duas naturas unam Domini nostri JESU Christi personam.

In Hispaniis viginti millia ferme militum, contra Wandalos pugnantium, cæsa.

Gensericus, odia Gothorum veritus, & simul à Bonifacio invitatus, cum Wandalis, & omnibus eorum familiis, ad Africam transfretavit, eamque invadens & dilacerans, multam multo tempore cladem Romanis intulit.

In Gallia, cùm Supthar, rex Hunnorum, Burgundiones nimis opprimeret; illi in Deum Christianorum spem suam ponentes, se baptizari petierunt. Et statim Hunnis congressi, pauci multa millia eorum peremerunt, & sic rabiem ipsorum refrenaverunt.

434	7	26	4	21	5	17	4	54

Sixtus Romanæ ecclesiæ 42 (b) præsidet.

Romani, in Africa Wandalis congressi, superantur.

Bonifacius, conflictu cum Ætio habito, victor quidem, sed moriturus discedit.

In Britannia dux Saxonum Hengistus, considerans, animum regis ad amorem sui suæque gentis inclinatum, dedit ei hoc consilium tanquam salutiferum, ut legatos dirigerent in Germaniam, & legiones militum invitarent, quatenus multiplicato exercitu suo, facilius inimicis supervenientibus resistere possent. Quod cùm rex gratanter accepisset, petiit ab eo Hengistus dignitatem sublimioris ordinis, consulatum scilicet, aut principatum, aut alterius dignitatis officium, sed minimè impetravit

(a) Potius legendum: *Cantiæ.*
(b) Mir. *XLIII.*

| Roman. | Perf. | Franc. | Britan. | Wand. | Wifigoth. | Oftrogot. | Hunn. | Anni domini. |

travit. Denique poftulavit tantum terræ fpacium fibi dari, quantum una corrigia poffet ambiri, ut ibi promontorium ædificaret. Cui cùm rex acquieviffet, accepto ille corio tauri, incidit illud in longiffimam corrigiam, & loco, quem præviderat, circumducens, intra ambitum illius conftruxit caftellum, appellavitque illud caftellum corrigiæ.

| 8 | 27 | 5 | 22 | 6 | 18 | 5 | 55 | 435

Ætius conferens fe ad Rugilam, regem Hunnorum, ejus auxilio regreditur ad Romanum folum.

Sixtus papa à Baffo criminatur, & juffu Valentiniani imperatoris Romæ congregata fynodo, coram 56 epifcopis fynodico judicio purgatur: Baffus verò damnatus profcribitur, & non multo pòft à Deo percuffus, ipfius Sixti manibus honorificè fepelitur.

Germanus Antiffiodorenfis, Lupus Trecaffinus, Eucherius Lugdunenfis, Hilarius Arelatenfis, epifcopi, in Galliis clarent.

| 9 | 28 | 6 | 23 | 7 | 19 | 6 | 56 | 436

Ætius in gratiam recipitur.

Rugila, rex Hunnorum, fœderatus Romanorum, moritur, eique Bleda fuccedit.

Rex Britonum, Wortegirnus, accepit uxorem filiam Hengifti, ducis Saxonum, pulcherrimam quidem, fed paganam, patrique illius dedit provinciam Cautiæ. Cujus rei caufa exofum eum reddidit proceribus & filiis fuis.

Hengiftus autem cum voluntate & confilio regis iterum mifit in Germaniam, tantamque multitudinem invitavit, ut ipfis Britonibus terrori effent & fufpicioni. Qui cùm regi diffuaderent retinere gentem paganam, rex autem nollet eos audire, deferuerunt ilicò Wortegirnum, filiumque Wortunerum regem fecerunt.

Tempore hoc Germanus Antiffiodorenfis, & Lupus Trecaffinus, petentibus Britannis, in Britanniam diriguntur, ut hærefim Pelagianam, 496
quæ ibi ante aliquot annos pullularat, confutarent, & rectam fidem Apoftolica auctoritate folidarent, atque ut Chriftianitatem, quæ ibi per focietatem paganorum corrupta fuerat, reftaurarent.

Interim hoftibus infulam ex more incurfantibus, animans omnes ad refiftendum Germanus & ipfe dux factus, jam in procinctu pofitis hoftibus, elato clamore Alleluya incipiens, & fuis fecum clamantibus, idem hoftes vertit in fugam, & in cruentam obtinens victoriam, ab imminenti periculo eripuit patriam.

| 10 | 29 | 7 | 24 | 8 | 20 | 7 | 1 | 437

Gallia citerior ab Attone *(a)* principe in rebellationem commota, confpiravere in Bagaudam *(b)* omnia penè Gallorum fervitia.

Cyrillus, Alexandrinus epifcopus, ab hoc anno orditus, cyclum de ordinatione Pafchæ per nonaginta quinque annos fumma brevitate collegit, infra quem omnes Pafchalis obfervationis varietates comprehendi notavit.

Filius Wortegirni, Wortunerus, fublimatus in regno, commifit prælia multa cum paganis, qui patrem ejus adjuvabant, victoriamque obtinuit, adeò ut cogeret eos infulam hofpitem deferere, & ad natale folum redire. Deinde renovabat ecclefias, poffeffiones civibus ereptas reftituebat,

(a) Mir. *a Battone*, idemque rectius.
(b) Miræus Baugaudam, qui tamen in margine addit: *Ita Mss. Gembl. Alii Bagaudam. conf. infra ad annum 442.*

Anni domini. | *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

tuebat, imperante sancto Germano, & adjuvante. Cujus bonitati diabolus invidens, incitavit animum novercæ illius, ut per aliquem familiarem suum donis corruptum daret ei venenum mortiferum. Quo hausto cùm mortem sibi sentiret imminere, divisit thesauros suos. Hortansque milites pro patria fortiter contra hostes præliari, jussit pyramidem æream fieri, & in portu, quo Saxones applicare solebant, locari, & super eam corpus suum sepeliri, ut viso tanti viri sepulchro, territi hostes, ad propria redirent. Sed aliter actum est, quia sepultus est in urbe Trinovantum, quæ modò Lundonia appellatur. Post obitum verò illius restitutus est in regnum Wortegirnus.

438 | 11 | 30 | 8 | 25 | 9 | 21 | 8 | 2 |

Apud Persas hoc tempore Christianitas dilatata est. Nam Maruthas episcopus, legatione ad eos functus, filium Sdigerdis regis orando à dæmonio liberavit, per quod major quidem gloria fidei accrevit, at contra ab inimicis Dei gravior in Christianos persecutio exarsit.

Eudoxia Augusta, uxor Theodosii, *(a)* Hierosolymam ex voto properavit, & inde reliquias protomartyris Stephani, & duas catenas, quas angelus de manibus Petri apostoli disjecit, Dei nutu attulit, eisque adjuncta catena, qua etiam Romæ Petrus vinctus fuit, triadem fecit, & inde cum consilio Romani præsulis solennitatem sancti Petri, quæ dicitur ad vincula, Romæ instituit calendis Augusti: ideò maximè, ut populum revocaret à gentilis superstitionis pompa, quam adhuc solennizabat in hac die civitas ex ritu gentili pro victoria Octaviani Augusti, de Antonio & Cleopatra calendis Augusti collata.

Diabolus Judæos in specie pseudoprophetæ, Mosen se esse mentientis, seduxit, & promittens, se in terram promissionis eos reducturum, ad mare transfretandum adduxit, ibique eorum multos multis modis perire fecit. Quæ res multis eorum hoc periculo erutis, credendi in Christum causa fuit.

439 | 12 | 31 | 9 | 26 | 10 | 22 | 9 | 3 |

Rex Wortegirnus, conjugis suæ precibus devictus, mandavit Saxonibus, ut redirent in Britanniam, privatim tamen & cum paucis. At illi congregato maximo armatorum exercitu reversi sunt, paucisque cum fœdere condicto, fraudulenta proditione peremerunt quadringentos & eo amplius barones sive consules, qui inermes convenerant ad colloquium nominatim. Quo facto recto regem ligatum compulerunt jurare,
497 quicquid ab eo exigebant: eoque secedente in Cambriam, ipsi civitates & castellà obtinuerunt.

Wallia, rex Gothorum, Wandalos odio infestans, etiam in Africa eos persequi disponit, sed morte præventus obiit, eique in regnum Theodericus successit, & 14 *(b)* annis regnavit.

440 | 13 | 32 | 10 | 27 | 11 | 1 | 10 | 4 |

Wandali invasam Africam devastant omnibus modis.

Sub hoc turbine tribulationis sanctus Augustinus migravit ad Dominum 13 mense obsidionis suæ urbis, anno ætatis suæ 73, clericatus vel episcopatus 40. Qui tanta scripsit, ut nullus libros ejus omni tempore vitæ suæ non solùm scribere, sed nec legere quidem valeat.

| 14 |

(a) Miræus in margine: *Ita mss. omnes, excepto Lipsiano, qui scribit Arcadii.*

(b) Miræus *XV.* qui in margine addit: *Ita Gembl. codex. Alii XIV.*

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.
14	33	11	28	12	2	11	5	441

Leo Romanæ eccleſiæ 43 præſidet. Hic in homiliis declamandis multùm valuit. Hic in canone miſſæ addidit, Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam. Hic quoties rogabatur ab aliquibus, ut eis aliquorum apoſtolorum vel martyrum, reliquias daret, conſuevit ad corpora, vel memorias apoſtolorum vel martyrum, quorum reliquiæ petebantur, Miſſas celebrare in ipſorum honore. Et ſic brandeum altaris, quo conſecratum corpus Domini involverat, particulatim dividebat, & pro reliquiis apoſtolorum vel martyrum dabat. Unde ſi ab aliquibus dubitabatur, cultello pannos illos pungens, ſanguinem eliciebat; ſic palàm cunctis faciens, quòd in conſecratione myſteriorum Chriſti ſanguis apoſtolorum, vel martyrum, qui pro illo effuſus eſt, intret per divinam virtutem in pannos illos, & ideo meritò illos dari pro reliquiis ſanctorum, in quorum honore conſecrati ſunt.

Bellum contra Burgundiones memorabile exarſit, quo tota penè gens rege ſuo per Ætium victa concidit.

Corpora Priſci, aliorumque cum eo apud Antiſſiodorum paſſorum, Germano epiſcopo divinitus revelantur.

15	34	12	29	13	3	12	6	442

Defuncto Sdigerde, Gauraranes, filius ejus, Perſis imperat annis 38.

In Galliis principibus ſeditionis attritis, & Battone capto, quieſcit Bagaudarum commotio.

16	1	13	30	14	4	13	7	443

Gauraranes fœdus cum Romanis à patre initum diſſolvit, & provincias Romanorum incurſat.

Portione Africæ conceſſa ad habitandum Genſerico à Romanis, convenit inter Wandalos & Romanos pax magis neceſſaria quàm utilis.

17	2	14	31	15	5	14	8	444

Corpus Joannis Chryſoſtomi, in exilio defuncti, tandem Conſtantinopolim refertur, inſtantia Proculi epiſcopi, & juſſu Theodoſii imperatoris, cum lacrymis orantis, ut veniam daret Arcadio patri ſuo, & Eudoxiæ matri, qui eum exiliaverant. Et per hoc finita eſt diſſenſio, quæ adhuc erat in eccleſia, pro ejusdem Joannis damnatione.

Conſtantinopoli, per quatuor menſes terræ motu terra fluctuante, quidam coram omnibus orantibus ſublatus in aëra à divina virtute, admonitus eſt à divina voce, ut factis litaniis canerent omnes, *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miſerere nobis,* nihil aliud apponentes. Quo facto ceſſavit terræ motus.

Romani duce Littorio cum Wiſigothis pugnant miſerabiliter.

18	3	15	32	16	6	15	9	445

Clodius, rex Francorum, miſſis exploratoribus de Diſpargo caſtello usque ad urbem Cameracum, tranſiit Rhenum, & protrito multo Romanorum populo citra Rhenum usque Ligerim fluvium habitantium, Carbonariam *(a)* ſylvam ingreſſus, urbem Tornacum obtinuit, & inde usque ad urbem Cameracum properavit. Ubi pauco tempore reſidens, Romanos, ſi quos ibi invenit, peremit, & exinde ad Somenam *(b)* fluvium perveniens omnia occupavit. 498

Xx xx Theo-

(a) Mir. *Carboniam.*
(b) Mir. *Summam.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Theodoricus, rex Wisigothorum, Hispanias occupat.

Rex Wortegirnus, consilio inito cum sapientibus, quid agere deberet, ad tutamen sui jussit convenire artifices, ut ei turrim fortissimam construerent. Sed cùm opera eorum tellus absorberet, suasum est ei, ut hominem sine patre quæreret, & ejus sanguine lapides & cæmentum aspergi præciperet, quasi hoc facto fundamentum stare potuisset. Inventus igitur adolescens, cui nomen erat Merlinus, cum matre sua adducitur coram rege, quæ professa de spiritu, in specie hominis se illum concepisse. Merlinus autem multa obscura revelavit, multa prædixit ventura. Aperuit enim sub fundamento lacum, sub lacu duos latere dracones, quorum unus rubeus populum Britonum, alter verò albus gentem Saxonum designaret, & quis in conflictu suo alteri prævaleret. Prædixit Aurelium Ambrosium, devicto Hengisto, & combusto Wortegirno, regnaturum, fratremque ejus Utherpendragon in regno ei successurum, & utrumque veneno periturum. Arturo verò, quem aprum Cornubiæ vocat, prophetavit, quòd ecclesiæ Dei succurreret, quòd insulas Occidentales sibi subjugaret, quòd Gallicanas provincias possideret, quòd Romano exercitui terribilem se exhiberet, & quòd exitum dubium haberet. Prænunciavit, quòd archiepiscopatus Lundoniarum transferendus esset in Doroberniam, quæ modò Cantuaria nominatur, & quòd Eboracensis archiepiscopus, beatus Samson, cum septem episcopis ad Armoricanam transierit regionem, quæ modò minor Britannia nominatur. Prophetavit etiam, quòd sub Normannorum dominio redigenda esset Anglia, & alia plura, quæ vix intelligi possunt, donec apparere incipiant. Solet enim spiritus Dei, per quos voluerit, mysteria sua loqui, sicut per Sibyllam, sicut per Balaam, cæterosque hujusmodi.

446	19	4	16	33	17	7	16	10

Gauraranes in Perside persecutionem in Christianos excitavit, quam per 30 annos graviter exercuit. Porrò Theodosius, quamvis sæpe feliciter Persas vicisset, pacem tamen amplecti voluit, ut persecutio cessaret à Christianis.

Gensericus dolo Carthaginem capit, & omnem Africam sibi subjiciens, lachrymabili clade potentiam Romani regni dejecit. Hic nihil pensi, neque sancti habens, & infestus cunctis, maximè nobilitati & religioni, omnia divina & humana exinanivit, episcopum & omnem clerum ecclesiæ Carthaginensis expulit, loca sancta, aut suorum habitacula fecit, aut Arrianis tradidit, & Catholicos ubique persequi jussit.

Germanus Antisiodorensis, & Lupus (a) Trecassenus, petentibus Britannis, in Britanniam diriguntur, ut hæresim Pelagianam, quæ ibi ante aliquot annos pullulaverat, confutarent, & rectam fidem Ecclesiastica auctoritate solidarent. Interim hostibus ex more insulam incursantibus, animans omneis ad resistendum, Germanus & ipse dux eorum factus, jam in procinctu positis hostibus, elato clamore Alleluja incipiens, & suis secum clamantibus, idem hostes vertit in fugam, & incruentam obtinens victoriam, ab imminenti periculo eripuit patriam. Britanni, qui per tot annos expositi fuerant prædæ, & hostium ludibrio, Anglos invitant. A Germania Angli Britanniam veniunt, eamque ab hostibus tutam faciunt esse: non multo post eam sibi vindicant. Ambrosium Aurelianum sibi Britanni Regem statuunt, ejusque ductu per annos XLV. vario belli eventu, contra Anglos confligunt.

Hoc loco ponunt quidam, Anglos venisse in Britanniam, & Ambrosium

(a) IRMÆUS: *ita Mss. Vide Hist. Angl. Bedæ.*

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.

ſium Aurelium ab hinc regnare cœpiſſe. Sed verius videtur, eos multò antè veniſſe, quàm ille regnaret, cùm ipſe rex Wortegirnus eos invitatos receperit, tantoque tempore ſecum detinuerit, ut de eorum ſocietate Chriſtianitas corrupta fuerit, & pro eorum odio ipſe de regni ſolio depoſitus fuerit, filiusque illius ſubrogatus ei fuerit, illoque mortuo ipſe in regno reſtitutus ſit.

20	5	17	1	18	8	17	11	447

Bledæ, Hunnorum regi, cum fratre Attila pervaganti Orientale imperium, dat Theodoſius pro receſſu ſex millia librarum, pollicitus ei annuum mille librarum tributum.

Apud Epheſum 7 fratres, à Decio imperatore pro Chriſto tormentati, in ſpelunca ſe clauſerunt, & facta oratione, ibi obdormierunt, & poſt annos ſuæ dormitionis circiter 192, ore ſpeluncæ, quod in ſuo tempore Decius obſtruxerat, patefacto divinitus à ſomno ſurgunt. Et aſſerta fide 499
noſtræ reſurrectionis coram Theodoſio imperatore, de qua multum dubitabatur, iterum dormiunt in Chriſto. Nomina autem eorum hæc ſunt, quæ in baptiſmo acceperunt, Malchus, Maximianus, Martinianus, Dionyſius, Joannes, Serapion, Conſtantinus.

Ambroſius Aurelius, Wortegirno incenſo, prælium cum Saxonibus committit, Hengiſtum ducem captum perimit, cæteros intra civitates includit, miſericordiam poſcentibus donat, & terra eis juxta Scotiam delegata, fœdus pacis cum eis confirmat. Deinde revocat cives, regnum diſponit, leges ſopitas renovat, eccleſias reformat, præſules ſtatuit, atque ſepulturam conſulum, qui in proditione ceciderant, per induſtriam Merlini miris lapidibus conſtruit.

21	6	18	2	19	9	18	12	448

Merovæus *(a)* filius Clodii, ſuper Francos regnat annis 10, à quo nimis utili rege Franci Merovingi cognominati ſunt.

Germanus Antiſſiodorenſis cum Severo, Treverenſi epiſcopo, iterum ad Britanniam miſſus, renaſcentem Pelagianam hæreſim confutat.

22	7	1	3	20	10	19	13	449

Bleda, rex Hunnorum, fraude fratris Attilæ perimitur, eique ſuccedens ipſe Attila, totus in excidium orbis animo fertur. *(b)*

Remigius Remenſis naſcitur, prænunciatus ex nomine per Montanum monachum. Quo nato idem Montanus, quia cæcus erat, de lacte Ciliniæ matris ejus oculos ſuos liniens, illuminatus eſt.

23	8	2	4	21	11	20	1	450

Nova iterum Orienti conſurgit ruina, quia ſeptuaginta non minus civitates deprædatione Hunnorum vaſtantur.

Germanus Antiſſiodorenſis in Italiam profectus, Ravennæ moritur, corpusque ejus cum multa miraculorum gratia Antiſſiodorum refertur.

24	9	3	5	22	12	21	2	451

In Africa exardeſcentibus Wandalis, cùm ita libros divinos exurerent, & de ſacris palliis ac veſtibus veſtes ſibi facerent, Valerianus, epiſcopus octogenarius, nolens divina ſacramenta prophanis tradere, à rege Genſerico omni urbe & domo excluſus, reliquum vitæ usque ad mortem nudus ſub nudo aëre exegit.

(a) Miræus: Menivecus, additque in margine: *ita Mss. omnes.*

(b) Miræus in margine: *Baron. ad an. 541. & in Notis ad Martyr. I. & 21. Oct.*

Anni domini.	Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wifigoth.	Oftrogot.	Hunn.

Placidia, mater Valentiniani, Romæ defuncta eft.

Theodofius imperator obiit, cui fuccedens Marcianus imperat annis *(a)* fex, cum quo Valentinianus annis quinque.

452	1	10	4	6	23	13	22	3

Inftantia Leonis papæ, jubente imperatore Marciano, congregata & habita eft quarta univerfalis fynodus fexcentorum & triginta epifcoporum apud Chalcedonem, in qua Eutychem, Conftantinopolitanum abbatem, pronunciantem, verbi Dei & carnis unam effe naturam, ejusque defenforem Diofcorum, Alexandrinum quondam epifcopum, una patrum fententia præjudicavit. Neftorium etiam, Conftantinopolitanum quondam epifcopum, olim in Ephefina fynodo damnatum, iterum anathematizans, cum reliquis hæreticis damnavit; prædicans eadem fynodus Chriftum Deum fic de virgine natum, ut in eo & divinæ & humanæ naturæ fubftantiam effe fateamur. Hic decretum eft, ut mater domini Maria non folùm Chriftotocos, fed etiam Theotocos credatur & appelletur, propter blafphemias Neftorii mentientis, eam non Deum, fed hominem purum genuiffe.

Terræ motus penè affidui, & figna plurima in cœlo oftenduntur. Vefpere ab aquilone cœlum efficitur rubens, ut ignis, intermixtis per igneum ruborem clarioribus lineis, in haftarum fpeciem deformatis. Luna
500 obfufcatur, cometes apparet, & multa alia, quæ non effe otiofa oftendit inftans rerum confequentia.

453	2	11	5	7	24	14	23	4

Attila, Hunnorum rex, Walameris Oftrogothorum regis, & Ardarici Gepidarum regis, & multarum aquilonarium gentium fibi fubjectarum, auxilio fultus, à Pannoniis egreffus Occidentale imperium invadit cum quingentis millibus armatorum. Et primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit Dei indignatio, ut nullam omnino civitatem, caftellum, vel oppidum, aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Poftremò Aureliam urbem eis obfidentibus, ad fubfidium Galliarum advolavit patricius Romanorum Ætius, fultus & ipfe Theodorici, Wifigothorum regis, & Merovei, Francorum regis, aliarumque gentium copiis militaribus. Conferto prælio in campis Catalaunicis, pugnatum eft usque ad diremptionem noctis. Ætius fuperior quidem receffit, Attilam tamen non usque ad internicionem delevit. Cæfa funt ibi centum octoginta millia pugnatorum, inter quos etiam cecidit Theodericus, rex Wifigothorum.

Attila, refumpta fpe, rex Ætii difceffu repatriavit, maturè rediturus fuppleto exercitu.

Nicafius, Remenfis epifcopus, cum Eutropia forore, ab Hunnis martyrizatur.

Auctor, Metenfis epifcopus, captivatur, fed Hunnis cæcitate percuffis, cum captivis fuæ urbis relaxatur.

Hoc excidium Galliis impendere, *(b)* Servatius Tungrenfis longè antè in fpiritu prævideràt, & Romæ à Petro Apoftolo hoc judicium Dei inevitabile fore didicerat, ideoque relicta Tungrenfi urbe, quæ evertenda erat, ad Trajectum fedem epifcopalem tranfpofuit.

Pullulante intra Gallias Arriana hærefi, quæ inæquales credens effe perfonas

(a) Miræus: *VII.*

(b) Miræus in margine: *Confule Baron. in Annal. & in Notis ad Martyrol. 13. Maji.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

ſonas ſanctæ Trinitatis, dicebat filium minorem eſſe patre, ſpiritum verò ſanctum minorem patre & filio, dominus errantes corrigit, oſtendens plano miraculo, Deum in tribus perſonis unius & æqualis eſſe ſubſtantiæ, nec debere ab indignis de divinitate tractari. Nam Vaſatenſi urbe ab Hunnorum obſidione liberata, per divinum auxilium, cùm epiſcopus pro gratiarum actione Miſſam populo celebraret, reſpiciens ſurſum, vidit deſuper altare, quaſi de camera templi cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis cryſtallo clariores, quæ ſimul defluentes, & in unum conjunctæ, quaſi unam gemmam pulcherrimam effecerunt. Quam cùm in medio crucis aureæ & gemmatæ poſuiſſent, aliæ gemmæ ceciderunt. Seorſum verò poſita infirmis dabat ſanitatem, adorantibus verò imaginem ſanctæ crucis augebat devotionem, quia piis & mundis clara, & immundis obſcura videbatur. *(a)*

Omnibus bellis famoſius fuit bellum, quod candidatus ſanctarum undecim millium virginum exercitus bellavit, duce ſancta virgine Urſula, quæ filia unica Nothi *(b)* nobiliſſimi Britannorum principis, cùm nondum nubilis, à filio cujuſdam feriſſimi tyranni ad nuptias expeteretur, & patrem ſuum ſuper hoc anxiari videret, qui Deum metuebat, ſi filiam Deo jam devotam nubere cogeret, & tyrannum timebat, ſi ei filiam denegaret; divinitus inſpirata, nutanti patri ſuaſit, ut tyranno aſſentiretur, ea tamen illi propoſita conditione, ut ipſe & tyrannus decem virgines genere, forma, & ætate electas ſibi traderent, & tam ſibi, quàm ſingulis illarum mille virgines ſubſcriberent, & comparatis ad numerum ipſarum undecim trieribus, inducias triennii ſibi darent, ad exercitum virginitatis ſuæ, novo uſa conſilio, ut aut difficultate propoſitæ conditionis animum ejus à ſe averteret, aut hac opportunitate omnes coævas ſuas ſecum Deo dicaret. Et ex hoc condicto virginibus, trieribus, & ſumptibus comparatis, per triennium belli præludia cunctis mirantibus, tandem ſub uno die agente vento, ad portum Galliæ, qui Ticla *(c)* dicitur, & inde Coloniam appulſæ ſunt, ibique ex angeli monitu Romam tendentes, ad urbem Baſiliam navibus, à Baſilia Romam uſque pedibus profectæ, eodem eundi tenore, Coloniam ſunt reverſæ, ab Hunnis undique obſeſſam. A quibus cunctæ martyrizatæ, novo & mirabili modo triumpharunt, & Coloniam ſanguine & ſepultura ſua clariorem reddiderunt. 501

Thuriſmodus, filius Theoderici, regnum Wiſigothorum ſuſcepit, & annis tribus regnavit.

| 3 | 12 | 6 | 8 | 25 | 1 | 24 | 5 | 454

Attila Italiam aggreſſus, omnes penè ejus civitates aut diruit, aut diripuit, aut incendit. Ad eum Leo papa venit, & non ſolùm ſalutem, ſed etiam ut rediret, obtinuit. Rex Attila requiſitus à ſuis, cur ei fuiſſet tam placabilis, reſpondit, ſe non eum fuiſſe reveritum, ſed ſenem quendam venerabilem, evaginato gladio ſibi mortem minitantem, niſi ejus in omnibus expleret voluntatem.

| 4 | 13 | 7 | 9 | 26 | 2 | 25 | 6 | 455

Attila, Wiſigothos debellare aggreſſus, à Thuriſmodo victus, rediit inglorius.

Xx xx 3 Mar-

(a) Miræus in margine: *Conſule Greg. Turonenſem & Liziardum.*
(b) Miræus in margine: Dionothi. *Omnia confer, quæ habet Baron. in Notis ad Martyrol. Rom. Octob. die 21. & in Annalibus.*
(c) Mir. *Tiela.*

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.

Marciano imperatori apparens dominus in ſomnis, arcum Attilæ fractum eſſe oſtendit, nec id vanum fuit. Eadem quippe nocte Attila in nuptiis ſuis crapulatus, erumpente per apoplexiam ſanguine de naribus, in lecto eſt ſuffocatus.

Hernac, (d) filius ejus, poſt eum regnat annis ſex.

Valentinianus imperator Ætium patricium interficit.

456	5	14	8	10	27	3	26	1

Thuriſmodus, rex Wiſigothorum, à fratribus ſuis, Friderico & Theoderico, jugulatur.

Theodericus, frater ejus, in regnum ei ſuccedens, regnavit annis 13.

Filii Attilæ, dum contendunt de regno, ſubjectæ Hunnis gentes ab Hunnorum ſe excutiunt jugo.

Conſilio Maximi, tyrannidem meditantis, Valentinianus imperator à Tranſilla, milite Ætii, perimitur.

457	6	15	9	11	28	1	27	2

Genovefa, virgo Pariſienſis, multa ſanctitate claret per Gallias.

Maximus tyrannidem arripuit, Eudoxiam relictam Valentiniano vi rapuit. Illa Genſericum ex Africa invitat, ut ſe à Maximo eripiat.

Genſericus Romam capit, omnia diripit. Ut tamen ab igne, cæde, & ſuppliciis hominum abſtineret, Leo papa ab eo obtinuit.

Per quatuordecim dies Roma deſpoliata, Genſericus Eudoxiam cum duabus filiabus & multo populo captivat, & Campaniæ urbes omni vaſtationis genere exterminat. Inter hæc Paulinus, Nolanus epiſcopus, dum pro captivo filio viduæ ſe vicarium in ſervitutem barbari ſubjicit, omnes captivos ſuæ urbis recepit.

Maximus tyrannus à populo membratim diſcerpitur.

Avitus à Romanis imperator conſtituitur.

Theodericus, rex Wiſigothorum, Suevos in Hiſpania vicit, & regno eorum deſtructo, regnum ſuum eò uſque extendit.

His Marciani temporibus, Joannem Baptiſtam caput ſuum duobus monachis revelaſſe, quidam ſcribunt.

Ardarico, regi Gepidarum, qui primus à ſervitio Hunnorum reſilivit, Hernac, filius Attilæ, bellum indixit. Cum quo Ardaricus conflixit,
502 eoque cum triginta Hunnorum millibus perempto, Hunnos graviter afflixit. Sicque recepta libertate gentis ſuæ, & terris eorum invaſis, cæteris gentibus exemplum dedit repetendæ libertatis.

Super inſulam Britanniæ ſtella miræ magnitudinis apparuit, cujus radio globus igneus, draconi ſimilis, adhærebat. Ex cujus ore duo radii procedebant, quorum unus ultra Galliam ſe extendebat, alter verò verſus Hiberniam tendens, in ſeptem minores radios terminabatur.

Eo tempore, occiſo Aurelio Ambroſio rege, interrogatus Merlinus vates, à fratre regis Uther, de ſtellæ ſignificatione, dicit, eum ſydere & igneo dracone ſignatum, per radium verò de ore draconis procedentem, & Gallias reſpicientem, figurari filium ei potentiſſimum naſciturum; altero autem radio portendi filiam, cujus filii & nepotes regnum Britanniæ ſuccedenter eſſent habituri. Uther autem, audita morte fratris ſui, cœpit diadema inſulæ; duoſque dracones ex auro jubens fabricari, ad inſtar ignei draconis, obtulit unum in eccleſia, altero autem in præliis pro ſigno utebatur, & ex eo tempore cognomentum accepit Utherpen-

(d) Miræus in margine: *Ita MSS. hic. Alibi Hellac.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

therpendragon, id eſt, caput draconis. Saxones verò, poſt mortem Aurelii, à pactione fœderis ſoluti, invaſerunt civitates & promontoria, & ab Albania usque Eboracum omnia vaſtabant. Cum quibus rex præliatus fugam cum ſuis iniit, ſed nocturno tempore illos aggreſſus, ſuperavit, captisque eorum ducibus, Octâ & Coſa, cæteros Saxones diſſipavit. Poſt hæc amavit rex uxorem cujusdam ducis, habuitque rem cum ea, de qua genuit celeberrimum illum Arturum, & filiam nomine Annam.

Mortuo Marciano, ſuccedens Leo regnavit annis 16. *(a)* Hic ſuper ſynodo Chalcedonenſi ſingulorum patrum ſingulas ſententias requiſivit, & quia omnium unam cognovit, eam fideliter tenuit. Hic cum Walamere, Oſtrogothorum rege, fœdus pepigit, & Theodericum, fratruelem ejus, puerum octennem obſidem accepit.

Hucusque Proſper Chronicam ſuam perduxit. (b)

| 1 | 16 | 10 | 12 | 29 | 2 | 28 | 3 | 458

Meroveo, *(c)* Francorum rege mortuo, Hildericus filius ejus regnavit annis 26.

Hernac, filius Attilæ, Hunnorum rex, Oſtrogothos, quaſi refugas damnationis ſuæ, bello repetens, ſuper Walamerem, irruit, à quo victi Hunni, in ultimas Scythiæ partes fugere ſunt compulſi.

Mortuo Avito, Majorianus imperat annis 4.

Symeon, qui 40 annis incluſus in columna ſtetit, mira ſanctitate Antiochiæ claruit. Qui inter cætera monebat, ne quis per Dei aut ſancti alicujus nomen, imò per nomen Symeonis juraret, promittens impunitatem in ſe pejeranti ſe à Deo poſtulaturum.

| 2 | 17 | 1 | 13 | 30 | 3 | 29 | 4 | 459

Oſtrogothi, duce Theudemere, Suevos bello vincunt, & Hunnimundum, regem eorum, capiunt, ſed eum liberum remittunt.

| 3 | 18 | 2 | 14 | 31 | 4 | 30 | 5 | 460

Romani Biorgum, Alanorum regem, cum exercitu ſuo in Venetia extinguunt.

Dinzich, filius Attilæ, Hunnorum rex, Oſtrogothos iterum bello provocat, à quibus Hunni ita ſunt devicti, ut eis poſtea ſemper Oſtrogothi fuerint terrori.

| 4 | 19 | 3 | 15 | 32 | 5 | 31 | 6 | 461

Occiſo Majoriano, Severus imperat annis quatuor.

Hildericum inſolenter & luxurioſè ſe agentem Franci regno deturbant. Qui data aurei medietate amico ſuo Widiomaro, quòd eſſet ſignum renovationis ſuæ, ſi aliquando intercederet reconciliatio, apud Baſinum, regem Thuringorum *(d)* latuit annis 8. Franci verò Egidium, ducem Romanorum, regem ſibi præficiunt. 505

Hunnimundus, rex Suevorum, fultus Scyrorum auxilio, Oſtrogothos aggreditur, in quo bello rex Walanier perimitur. Cui ſuccedens frater ejus Theudemer, regnat annis 11.

Hunni, regno ſuo diminuto, tum ex gentium ſubjectarum diſſenſione, tum ex pugnandi infelicitate, regnaverunt quidem, ſed non in priori forti-

(a) Mir. *XVII.*

(b) Mir. in notis ſubjicit: *Proſperi Aquitanici Chronicon cum MSS. codicibus contulit, & Notis illuſtratum Arn. Pontacus, Vaſatenſis Epiſcopus, nuper evulgavit cum Euſebii Chronico.*

(c) Miræus in margine: *Ita MSS. hic, alibi ſine adſpiratione.*

(d) Vide, quæ infra notavi ad Hiſtoriam Landgr. Thur. *cap. IV.*

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.

fortitudine: donec longo pôſt tempore, à Carolo Magno victi, cum ipſo ſuo nomine diſperiere. His abhinc filii Attilæ, & poſt eos Zeliobes, regnaverunt annis 58. (a)

Apud Tholoſam, urbem Galliæ, ex ejus medio, tota die ſanguis largiſſimo fluxit rivo, quod Gothi pro portento ſuæ perditionis acceperunt.

462	5	20	4	16	33	6	1	1

Hilarius Romanæ eccleſiæ 44 (b) præſidet. Hoc jubente, Victorius cyclum magni anni ſcribit.

Theudemer Suevos & Scyros, in ultionem fratris occiſi, usque ad internicionem debellat.

463	6	21	5	17	34	7	2	2

Theudemer, glaciali via tranſito Danubio, etiam ibi Suevos proterit.

Pictor quidam, cùm Salvatorem ſecundum ſimilitudinem Jovis pingere voluiſſet, aruit manus ejus. Quem culpam confeſſum ſanavit Gennadius, epiſcopus Conſtantinopolitanus.

Theudemer glaciali via tranſito Danubio, etiam ibi Suevos proterit.

464	7	22	6	18	35	8	3	3

Eliſeus propheta, qui duplici Heliæ ſpiritu plenus, multis in vita claruit virtutibus, & mortuus mortuum hominem, ſupra corpus ſuum caſu jactatum, ſolo corporis ſui attactu reſuſcitavit, & multo tempore in Samaria, ubi ſepultus eſt, multis claruerat miraculis, ut (prætercam cætera) etiam dæmones ibi frementes variarum ferarum vocibus, ab invaſis fugarentur corporibus, Alexandriam transfertur.

465	8	23	7	19	35	9	4	4

Annus præſens, qui eſt a tranſitu ſancti Martini LXIV. reverendiſſimi corporis ejus translatione inſignitur. Cum enim ea prærogativa, qua vivens, etiam mortuus, incomparabili ſignorum fulguraret claritate, beatus Perpetuus, Turonicæ civitatis Antiſtes, propriori ædicula, templum multa ambitionis, adeo ut centum & viginti columnarum mira diſpoſitione ſubnixum totum concameraret, ſuper eum ædificavit, corpusque ſanctum a ſepulcro elevatum, IV. Nonas Julii, annuo videlicet conſecrationis ejus in Epiſcopum die, in loco, in quo nunc veneratur, angelico fretus auxilio, transtulit, ipſumque templum eodem nihilominus die poſtmodum dedicavit. Unde fit, ut ſub uno die, triplici occurrente feſtivitate, ordinatione ſcilicet Epiſcopatus, translatione corporis, dedicatione baſilicæ ſuæ, IV. Nonas Julii annuatim beatus Martinus ſolenniſſima totius comprovincialis populi frequentetur devotione. Locus autem, in quo ſacratiſſimum corpus ejus quieſcit, ab urbe Turonica, Occidentem verſus, brevi interjacente campi planitie, diſparatus, caſtrum novum vocatur, ubi in prædicto templo, ſub ciborio, auro, argento, gemmisque veſtito, decenter collocatum, tanta miraculorum illuſtratur magnificentia, ut toto Chriſtianitatis orbe Apoſtolicam gloriam obtineat.

Severo mortuo, Antemius imperat annis 4.

Theodericus, adoleſcens annorum 18, tranſito Danubio, ſuper Sarmatas irruit, & regem eorum, Barbach perimit, & cum bellicis manubiis victor ad patrem rediit.

466	9	24	8	20	37	10	5	5

Servandus, tyrannidem meditans, ab Antemio perimitur.

Uther-

(a) Mir. L. qui addit: *Ita Gembl. ſed in Aquic. & Ort. LVIII. in Lipſ. LIX.*
(b) Mir. *XLV.*

| *Roman.* | *Perſ.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wiſigoth.* | *Oſtrogot.* | *Hunn.* | *Anni domini.* |

Utherpendragon, rex Britonum, diuturna infirmitate vexatur, & principes Saxonum, Octa & Coſa, quos tenebat in vinculis, cum cuſtodibus carceris fugerunt in Germaniam, commoveruntque innumerabilem armatorum manum, & reverſi ſunt, inſulam vaſtaturi. Rex autem infirmitate decubans, ducem belli poſuerat generum ſuum: ſed ignavia civium, atque ſuperbia plurimum quidem eis nocebat, hoſtibus autem majorem audaciam atque fortitudinem miniſtrabat. Cumque dubia inter eos alternaret victoria, ut rex hoſtes ſua pugna deterreret, ſe deferri ad prælium juſſit. Qui poſitus in vehiculo, & ad bellum delatus, ſuos quidem animavit, ſed hoſtibus riſum fecit, quòd ſemimortuus homo ad pugnam veniſſet. Congreſſu inito, Britones victoriam obtinuerunt, Saxonumque duces, Octam & Coſam, interfecerunt. Tunc rex hilaris effectus, tanquam ſanitatem recepiſſet, erexit ſe, & ait: Vocabant me ſemimortuum Ambrones iſti, ſed malo ſemimortuus eos ſuperaſſe, quàm incolumis ſuperari. Præſtantius eſt enim mori cum honore, quàm cum pudore vivere.

| 10 | 25 | 9 | 21 | 38 | 11 | 6 | 6 | 467 504

Simplicius Romanæ eccleſiæ 45 (a) præſidet. Hic damnavit Petrum, Alexandrinum epiſcopum, Eutychianæ hæreſis accuſatum.

Romanus tyrannidem meditans, ab Antemio perimitur.

Genſericus rex, Italiam aggreſſus, navali bello à Romanis vincitur.

| 11 | 26 | 10 | 22 | 39 | 12 | 7 | 7 | 468

Antemio & genero ſuo Ricimere, Patricio, Romæ contendentibus de imperio, interim Olybrio ad imperandum à Leone Auguſto tranſmiſſo, Recimer Antemium perimit.

Mamertus, epiſcopus Viennenſis, claruit, qui litanias ante Aſcenſionem Domini inſtituit, hac de cauſa, quòd terræmotus in urbe Vienna eccleſias domoſque evertebat, & feritas luporum, aliarumque ſylvaticarum beſtiarum, toto anno per urbem vagantium, homines devorabat, adhæc palatium regis die ſancto Paſchæ, cœleſti igne conſumptum, ad cladem multum terroris addebat. Qui litaniarum ritus à Viennenſe eccleſia in omnes Galliarum eccleſias decurrit.

| 12 | 27 | 11 | 23 | 40 | 13 | 8 | 8 | 469

Olybrio imperii ſui menſe 7 mortuo, Lucerius imperat.

Egidius cùm Francos opprimeret, gravius juſto, perpendens Widiomarus, Francos pœnitere ſuper ejecto Hilderico, revocat eum, clam miſſo diviſi aurei ſigno, egitque, ut ejecto Egidio ille reſtitueretur in regno.

Baſina, uxor Baſini regis Thuringorum, relicto viro ſuo, ad Hildericum venit, quam ille uxorem ducit, & ex ea Clodovæum genuit.

Theoderico, Wiſigothorum rege, à fratribus ſuis jugulato, Eoricus regnavit annis 19.

| 13 | 28 | 12 | 24 | 41 | 1 | 9 | 9 | 470

Nepos patricius, Lucerio expulſo, & epiſcopo Salonis eo ordinato, imperium arripuit.

Eoricus, rex Wiſigothorum, Gallias occupare niſus, Riothimum, regem Britonum, ad defenſionem Galliarum Romanis auxilio venientem, bello contrivit. Quis autem fuerit Riothimus iſte, hiſtoria Britonum minimè dicit, quæ regum ſuorum nomina & geſta per ordinem pandit. Nam ſi fidem narrationi illius hiſtoriæ præbeamus; huic loco inſe-

(a) Mir. XLVI.

Anni domini.	*Roman.*	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*

inſerendi actus Arturi celeberrimi regis, qui poſt patrem ſuum, Utherpendragon, regnum Britanniæ adeptus eſt. Sed in aliis hiſtoriis nullam de eo mentionem invenimus, & hæc ipſa Britonum hiſtoria ſupputationem annorum, quibus Arturus & multi alii regnaverunt, vel apertè non dicit, vel omnis tacet. Nec dubia pro veris affirmamus, nec hiſtoricam narrationem, quæ nuper de Britannico in Latinum tranſlata eſt, lectori ſubtrahimus. Multa enim inter hiſtoricos variare conſidero, diverſitatem non ſolùm in annis, ſed etiam in geſtis atque nominibus perſonarum, ut, quod iſte fecerit, alius feciſſe vel dixiſſe aſſeratur, & quod hoc anno evenerit, in alio anno eveniſſe dicatur, & res geſta, quæ hoc modo ab uno hiſtorico deſcribitur, ab alio multùm diſſona ratione narretur.

Mortuo igitur Utherpendragon rege, ſublimatus eſt in regno filius ejus Arturus, cujus mirabiles actus etiam linguæ perſonant populorum, licèt plura eſſe fabuloſa videantur. Qui multa probitate pollens, cunctis ſe amabilem exhibebat; quia cum virtute animi etiam mira liberalitate affluebat. Porrò adverſus Saxones, Scotos, & Pictos vario conflictu decertans, tandem concluſit eos quodam in ſaltu, ſed illi arboribus pro munimento contra Britonum tela utebantur. Quod videns Arturus, juſſit arbores per multa loca incidi, & in circuitu nemoris poni, ut liberos exitus non habentes fame ibi deficerent. Unde cogente neceſſitate, ad hoc compulſi ſunt, ut licentiam peterent redeundi in patriam
505 ſuam, omnia relicturi, & tributa cum obſidibus reddituri. Sed in reditu poſiti pactionem ruperunt, & retroactis velis inſulam depopulari cœperunt. Arturus verò, congregato exercitu, proceſſit contra hoſtes in prælium, accinctus gladio nomine Caleburno, & auream galeam ſimulachro draconis inſculptam capiti ſupponens, clypeumque, in quo imago ſanctæ Dei genitricis erat impicta, humeris imponens, lanceam quoque, quæ Ron vocabatur, aſſumens. Cumque pugna valida utrinque fieret, Arturus, impetu facto in hoſtes, occidit ex eis ſolo Caliburno gladio 470 viros, cæteros autem in fugam convertit, principibus eorum proſtratis.

471	14	29	13	25	42	2	10	10

Eoricus Burgundiones victos ſibi ſubegit; Arvernos etiam, Arelatum, & Maſſiliam, Galliarum urbes, invaſit, ad occupandas provincias Romanorum animatus conſilio Genſerici, qui verſutè agebat, ut Orientem Oſtrogothi, Occidentem Wiſigothi vaſtarent, ut, occupatis aliis imperatoribus, ipſe in Africa regnaret ſecurus.

Remigius fit Remorum epiſcopus.

Saracenis Ægyptum incurſantibus hoc tempore, negotiatores Venetiæ corpus ſancti Marci Evangeliſtæ ab Alexandria tranſtulerunt Venetiam.

472	15	30	14	26	43	3	11	11

His diebus ſanctus Perpetuus, Turonenſis epiſcopus, cernens ad ſepulchrum ſancti Martini fieri miracula multa, fecit magnam baſilicam fabricari, juxta cellulam, in qua corpus ipſius quieſcebat: eamque in ejus nomine dedicans, tranſtulit in illam ſanctum corpus ipſius, præmonente pariter & adjuvante quodam veneranda canitie formoſo, qui nec prius viſus fuerat, nec poſtea comparuit.

Oreſtes patricius Nepotem regno expulit.

Theude-

| Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. | Anni domini. |

Theudemer, rex Oſtrogothorum, moritur, & Theodericus, filius ejus, regno ſubſtituitur.

Rex Arturus Scotos & Pictos obſidet, & fame affligit, ſed epiſcopis, cum clero & reliquiis ſanctorum miſericordiam poſcentibus, veniam donat. Deinde civitates ſibi ſubditas viſitans, eccleſias à paganis deſtructas renovat, præſules ſtatuit, ac religioſos cœtus virorum ac mulierum exornat: proceres quoque ſuis honoribus reſtituit.

| 16 | 31 | 15 | 27 | 44 | 4 | 1 | 12 | 473

Oreſtes Auguſtulum, filium ſuum, regnare conſtituit, & fœdus cum Genſerico rege facit. Interim Odeacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit, qui per Noreiam iter faciens, beati Severini, cujus nomen tunc ibi celebrabatur, benedictionem petiit, & ab eo ventura ſibi didicit.

Odeacer, Oreſte victo apud Papiam obſeſſo, capto & occiſo, Italiam ſubdit juri proprio.

Leone imperatore mortuo, Zenon imperat annis 19. *(a)*

Arturus parata claſſe Hiberniam petit, illato bello regem captum deditioni cogit, & ſubjugata Hibernia, Iſlandiam inſulam, debellatis habitatoribus, ſuo domino ſubjicit. Quo audito, rex Godlandiæ, & rex Orcadum ultro venerunt, & Arturo ſpontaneam deditionem fecerunt.

| 1 | 32 | 16 | 28 | 45 | 5 | 2 | 13 | 474

Auguſtulus imperium deponit, quod Odoacer arripiens 14 annis, nullo inquietante, obtinuit.

Zenon imperator Theodericum, regem Oſtrogothorum, conſulem ordinarium facit, quæ poſt imperialem dignitatem prima eſt dignitas, & equeſtrem ſtatuam auream ante regiam illi collocat.

| 2 | 33 | 17 | 29 | 46 | 6 | 3 | 14 | 475

Franci poſt Wandalos & Alanos, poſt Gothos & Hunnos inceſſunt Gallias, non tantùm ut eas habeant direptioni, ſed ut ſibi ſint perpetuæ habitationi. Qui, capta Colonia Agrippina, fugato de bello duce Ægidio, multos Romanorum occidunt.

| 3 | 34 | 18 | 30 | 47 | 7 | 4 | 15 | 476

Franci Treverim civitatem ſuper Moſellam capiunt.

Hæreſis Acephalorum exorta eſt, impugnantium tria capitula ſynodi Chalcedonenſis, ſine nomine authoris, ob quod Acephali, id eſt, ſine capite, vocati ſunt.

| 4 | 35 | 19 | 31 | 48 | 8 | 5 | 16 | 477

Genſericus, rex Wandalorum, ſucceſſione regnandi inter filios ſuos ordinata, ut fratri morienti frater ſuperſtes ſine controverſia filiorum ſuccederet, moritur. Cui ſuccedens Honoricus, filius ejus, regnavit annis octo. *(b)*

Hildericus, Rex Francorum, Aurelianis urbem devaſtat.

| 5 | 36 | 20 | 32 | 1 | 9 | 6 | 17 | 478

Eugenius, Carthaginenſis epiſcopus, & omnis clerus ejus, contra Arianam hæreſim Wandalorum fortiter pro Chriſto agonizant.

| 6 | 37 | 21 | 33 | 2 | 10 | 7 | 18 | 479

Yy yy 2 Odoa-

(a) Mir. *XVIII.*

(b) Mir. *IX.* Qui in margine addit: *Ita Gembl. codex. Alii VIII.*

Anni domini. | *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

Odoacer, rex Italiæ, Pheletum, *(a)* regem Rugorum, bello oppressum extinguit.

Huic Pheleto & uxori ejus Gisæ sanctus Severinus hæc ventura prædixerat, quia eos à malis compescere non poterat.

In Africa rex Wandalorum, Honoricus, multos orthodoxos diversi ordinis, diversæ ætatis, usque ad quatuor millia nongentos septuaginta sex in exilium trusos, diversis in locis, diversis temporibus, diversis pœnis, ad mortem excruciavit,

Exterminatis Rugis, Longobardi Rugilam, *(b)* id est, Rugorum *(c)* patriam, invadunt, quibus tunc temporis quintus rex Gudeoch principabatur. Quia ergo Longobardorum mentionem fecimus, quorum tempora propter ignoratam historicæ narrationis distinctionem nondum attingimus, jam nunc narrationem eorum ordiamur, & paulatim ad plenam & distinctam eorum historiam ascendere nitamur.

Horum, ut diximus, post Ibor & Agion primus fuit rex Agelmundus, secundus Lamissio, sic dictus, quòd à lama, id est voragine, fuit extractus. Nam mater ejus septem uno partu enixa, cùm eos in piscinam projecisset, & rex Agelmundus iter faciens eos hasta revolveret, is hastam ejus firmiter tenuit, & ab eo nutritus, eò virtutis processit, ut in regno ei succederet, & necem ejus in Bulgaros ultus sit. Lethu tertius, Hildeoch *(d)* quartus, Gudeoch quintus fuit. Ex quo ergo in Rugilam profecti sunt usque ad annos 40, talis fuit rerum gestarum eorum consequentia. Sub Gudeoch & filio ejus Classone, sexto rege, in Rugila habitavere. Sub Tattone, septimo rege, in campis Affeld habitavere, ubi tertio anno Rodulpho, Herulorum rege, à Tattone perempto, & regno Herulorum destructo, Longobardorum potentia crevit. Tattonem Waccho perimit, & ipse octavus regnavit, filiumque suum Waltharith successorem regni reliquit.

480 | 7 | 38 | 22 | 1 | 34 | 3 | 11 | 8 | 19 |

Audovachrius, dux Saxonum, navali hostico Andegavis populatur.

Carthagine Liberatus abbas cum fratribus sex, à rege Honorico carcere, catenis, igni, & vectibus martyrizantur.

Persis imperat Evades annis 41. *(e)*

481 | 8 | 1 | 23 | 2 | 35 | 4 | 12 | 9 | 20 |

Ægidius dux in Galliis moritur. Siagrius, filius ejus, substituitur.

Audovachrius Andegavis & alias urbes sibi subigens obsides accipit.

507 Hildericus rex, & Audovachrius, confœderati, Alemannos sibi subjugant.

Hildericus rex Andegavis incendit, & Paulum comitem urbis perimit.

Famis tempore in Burgundia, senator Eclicius *(f)* quatuor millia pauperes sustentans, cœlestis promissionis vocem audivit.

482 | 9 | 2 | 24 | 3 | 36 | 5 | 13 | 10 | 21 |

Felix

(a) Mir. *Feletheum.*
(b) Mir. *Rugilant.*
(c) Miræus in margine: *Mss. interdum habent* Rugorum, *nonnunquam* Rugarum.
(d) Miræus in margine: *Alias* Ildehoch, Gedeoc, & Elasso.
(e) Miræus: *Cuades annis XLII.*
(f) Mir. *Hecditius.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Long.*	*Wand.*	*Wiſigot.*	*Oſtrogot.*	*Hun.*	*Anni domini.*

Felix Romanæ eccleſiæ 46 *(a)* præſidet. Hic Achatium,epiſcopum Conſtantinopolitanum,damnavit, aſſentientem Petro Alexandrino damnato.

Arturus rex Norguegiam & Daciam ſuæ ditioni ſubegit, deinde tranſit ad Galliam. Porrò hiſtoria illius dicit, hoc factum fuiſſe ſub Leone imperatore, & quendam Follonem, tribunum Galliarum, cum Arturo ſingulare certamen habuiſſe, hoc pacto, ut, cui victoria proveniret, ipſe alterius regnum obtineret. Victoque illo Follone, cæteriſque ducibus Galliarum ſubactis, Pariſiis curiam Arturum tenuiſſe, ſtatumque regni pace & lege confirmaſſe, viriſque nobilibus provinciarum dignitates legaſſe, & ita poſt novem annos in Britanniam rediiſſe.

10	5	25	4	37	6	14	11	22	483

In Africa Honoricus,rex Wandalorum,in eccleſiam Dei gravius ſolito efferatus, omnes Africæ epiſcopos quaſi ad ſynodum convocat, & fugatis & exiliatis 444 epiſcopis catholicis, eccleſias clauſit, aut Arrianis dedit, plebemque variis ſuppliciis affligit. Lætum verò epiſcopum incendio concremavit. Eugenium quoque,Carthaginis epiſcopum,cum clericis ſuis pluſquam quingentis cruciatos multis modis exiliavit.

11	4	26	5	38	7	15	12	23	484

Hilderico rege mortuo, Clodovæus,filius ejus, regnat annis triginta. Hic duxit uxorem Clotildem, filiam Chilperici, regis Burgundionum, quem Gundobaldus rex,ejus frater,peremerat, uxoremque ejus,matrem ſcilicet Clotildis, ligato ad collum ejus ſaxo,aquis immerſerat.

Theodorus,Epiſcopus Tornacenſis,moritur: ſuccedit Eleutherius.

12	5	1	6	39	8	16	13	24	485

Honoricus,rex Wandalorum,judicio Dei percuſſus, ſcatens vermibus mirabiliter expiravit, poſt quem Gunthamundus annis novem regnat.

13	6	2	7	40	1	17	14	25	486

Clarent in Galliis Remigius Remenſis, & Patricius frater ejus,Sueſſonenſis epiſcopus, & Vedaſtus pòſt Atrebatenſis epiſcopus, in Africa Fulgentius,epiſcopus Rupenſis, in Italia Germanus Capuanus, & Epiphanus Ticinenſis.

14	7	3	8	41	2	18	15	26	487

Gelaſius Romanæ eccleſiæ 47 *(b)* præſidet. Hic Manichæos Romæ inventos in exilium deportari fecit, & codices eorum incendit. Hic tractatus & hymnos compoſuit, hic inter cætera ſacramentorum præfationes & orationes cauto & limato ſermone fecit.

Zenon imperator regnum Italiæ donat Theoderico, Oſtrogothorum regi. Hic Theodericus Trapſilam, Gepidarum regem, & Buſam, Bulgarorum regem, bello victos extinguit.

Gunthamundus rex ab exilio revocat Eugenium epiſcopum.

15	8	4	9	42	3	19	16	27	488

Theodericus cùm jam ſedecim annis Oſtrogothorum regnum tenuiſſet, à Mœſia egreſſus Italiam petiit, & Odoacrem,Italiæ regem, bis ſibi congreſſum, bis in fugam vertit, & Papiæ incluſum obſedit triennio.

Hoc tempore facta eſt inventio cryptæ ſancti Michaëlis archangeli in monte Gargano, unde & ejus memoria ſingulis annis celebri feſtivitate in eccleſiis Dei recolitur.

(a) Mir. *XLVII.*
(b) Mir. *XLVIII.*

Anni domini.	Rom.	Pers.	Fran.	Long.	Britan.	Wand.	Wisigot.	Ostrogot.	Hun.

508 Eorico, Wisigothorum rege mortuo, regnat post eum filius ejus, Alaricus viginti annis.

489	16	9	5	10	43	4	1	17	28

Barnabas Apostolus, qui apud Salaminam Cypri à Bariesu mago & à Judæis pro Christo igne crematus est, corpus suum, quod à Joanne Marco, consobrino suo, in crypta occultatum adhuc latebat, revelatione sua inveniri fecit. Cum quo etiam evangelium Matthæi, ipsius Matthæi manibus Hebraicè scriptum, quod erat simul reconditum, invenitur. Quod evangelium ipse Barnabas ex doctrina Apostolorum secum semper ferre solebat, & ubicunque inveniebat infirmos, ponebat illud super illos: & tam fide Barnabæ, quàm merito Matthæi omnes sanabantur.

Clodovæus, rex Francorum, Suessionis Siagrio, duci Romanorum, congreditur. Siagrius Tolosam ad Alaricum fugit, à quo Clodovæo reposcenti remissus occiditur. Clodovæus verò, quicquid Galliarum sub jure erat Romanorum, ad jus Francorum transfert.

490	17	10	6	11	44	5	2	18	29

Avitus, Viennensis episcopus, claruit, qui Gallias ab Arriana hæresi defendit. Hic metricè de conditione mundi libros composuit.

Solennis, Carnotensis episcopus, claret, qui in prædicando Christum Francos non segniter instituit.

Idacius, Lemicæ Hispaniarum urbis episcopus, Chronica sua à primo Theodosii consulatu inchoata hucusque perduxit.

Gennadius episcopus librum suum de illustribus viris hucusque perduxit.

In Mineo, *(a)* Hispaniæ fluvio, pisces capti sunt, in quorum squamis videbatur inscripta æra præsentis anni.

491	18	11	7	12	45	6	3	19	30

Anastasius Romanæ ecclesiæ 48 *(b)* præsidet. Huic Achatium damnatum revocare volenti, multi Romanorum non communicabant.

Hoc loco quidam ponunt initium regni Anglorum. Sed in hac re multùm dissonant ecclesiæ, cùm secundum præfatum libellum de regibus Britonum adhuc regnaret Arturus, totius Britanniæ monarchiam tenens usque ad Dominicæ incarnationis annum 542, quando ultimum ei bellum fuit contra Modredum, nepotem suum, ubi & lethaliter vulneratus fuisse dicitur.

Britanni non valentes amplius virtutem ferre Anglorum, ut victi concessere in jus & nomen eorum. Et primus de genere Anglorum Elli, & secundus Celim, alter alteri mortuo succedendo, regnaverunt apud eos per annos 70.

Sanctus Patricius, secundus Hiberniæ archiepiscopus, anno ætatis suæ 122 in Christo quievit. *(c)*

Odoacer à Theoderico in fide susceptus, ab eo perimitur, & Theodericus Italia potitur, & deposito privato induitur regali schemate, & regnat in Italia annis 32. *(d)*

492	19	12	8	13	1	7	4	1	31

Gunthamundus rex in Africa ecclesias catholicorum, à patruo suo Hune-

(a) Sic editiones singulæ. Mir. *in Minio*. Legendum tamen potius, *in Mincio*.
(b) Mir. *XLIX*.
(c) Miræus, in margine. *Vide Baronium in Notis ad Martyrol. Rom. 17. Martii.*
(d) Mir. *XXXVI*.

Rom.	Perʃ.	Franc.	Long.	Britan.	Wand.	Wiʃigoth.	Oʃtrogot.	Hun.	Anni domini.

Hunerico vel avo Genſerico clauſas,aperuit, & omnes Dei ſacerdotes, petente Eugenio, Carthaginenſi epiſcopo, ab exilio revocavit.

Achatius, epiſcopus Conſtantinopolitanus, divino nutu percutitur.

Zenone imperatore mortuo, Anaſtaſius imperat annis 25, vel (ut quidam volunt) 27.

| 1 | 13 | 9 | 14 | 2 | 8 | 5 | 2 | 32 | 493

Symmachus Romanæ eccleſiæ 49 (*a*) præſidet, ordinato contra eum per contentionem Laurentio. Quæ res grave diſſidium eccleſiæ diu uſque ad ipſa protraxit homicidia, donec tandem hanc altercationem compreſſit Theoderici, regis quamvis Arriani, potentia: hoc æquitatis judicio obtinente, ut Symmachus papa eſſet, quia prior ordinatus fuerat, eique pars maxima faveret. Pro cujus diſſenſionis culpa animam Paſchaſii diaconi, qui pertinacius Laurentio faverat, aliàs magnæ ſanctitatis viri, Germanus, Capuanus epiſcopus, invenit in thermis in igne purgatorio poſitam. (*b*) Hic Symmachus conſtituit, omni die dominico vel natalitio martyrum, *Gloria in excelſis Deo*, ad Miſſas cantari, quem hymnum Teleſphorus ſeptimus à Petro papa, nocte tantùm Natalis Domini, ad Miſſas à ſe in ipſa nocte inſtitutas, cantari inſtituit, & in eo ad angelorum verba, quæ ſequuntur, adjecit. 509

| 2 | 14 | 10 | 15 | 3 | 9 | 6 | 3 | 33 | 494

Gunthamundo, Wandalorum rege defuncto, Traſamundus, frater ejus, regnavit poſt eum annis 26.

| 3 | 15 | 11 | 16 | 4 | 1 | 7 | 4 | 34 | 495

Clodovæus Thuringiam ſibi ſubjugat.

Theodericus rex omnes vicinarum gentium reges & principes, aut amicitia, aut affinitate ſibi conciliat, & pacificè agens, in locis celeberrimis regalia habitacula ædificat.

Florebant hoc tempore Launomarus Carnotenſis, fundator cœnobii Curbionenſis, & Maximus Aurelianenſis, fundator cœnobii Miriacenſis, cujus diſcipuli fuerunt Carileſus & Avitus abbates.

| 4 | 16 | 12 | 17 | 5 | 2 | 8 | 5 | 35 | 496

Clodovæus rex regnum Francorum uſque Sequanam dilatavit.

Aliqui Romanorum, ſubornatis falſis teſtibus incriminantes Symmachum papam, latenter Laurentium in papatum ſubintroduxerunt. Pro quo ſchiſmate dirimendo, rex Theodericus epiſcopum Petrum contra Canones, viſitatorem ſedis Apoſtolicæ inſtituit.

| 5 | 17 | 13 | 18 | 6 | 3 | 9 | 6 | 36 | 497

Clodovæus regnum Francorum uſque Ligerim amplificat.

Symmachus papa, in conſilio 115 epiſcoporum, ſe purgat de objecto crimine, & damnatis Petro & Laurentio, ipſe quidem ſedi ſuæ reſtituitur, contentio autem uſque ad cædes & homicidia intra & extra eccleſiam diu protrahitur.

| 6 | 18 | 14 | 19 | 7 | 4 | 10 | 7 | 37 | 498

Clodovæus rex, caſtrum Meledunum capit.

Traſamundus, rex Wandalorum, in Africa clauſis catholicorum eccleſiis, ducentos viginti epiſcopos exiliavit, erga quos Symmachus papa manum ſuæ liberalitatis exercuit benevolè.

Hac perſecutione Fulgentius epiſcopus, ſanctitate, ſapientia & ſcientia,

(*a*) Mir. *L.*

(*b*) Vide ſupra *MARIANUM SCOTUM ad a. 500.*

Anni domini. | Rom. | Perſ. | Franc. | Long. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hun. |

tia, ſtylo & facundia, præclarus, multa ab Arrianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardiniam exilio maceratur.

Clotildis (a) regina orthodoxa, Clodovæum regem à gentilitatis errore avocare conabatur, ſed fruſtra conari videbatur.

499 | 7 | 19 | 15 | 20 | 8 | 5 | 11 | 8 | 38 |

Clodovæus rex Alemannis bello congreditur, ibique laborante exercitu, voto ſuſcipiendi Chriſtianiſmi ſe obligare cogitur. Sicque perempto Alemannorum rege, & Alemannia ſub tributo redacta, baptizatus à ſancto Remigio, Remorum epiſcopo, exemplo & edicto ſuo perduxit ad fidem Chriſti populum Francorum.

500 | 8 | 20 | 16 | 21 | 9 | 6 | 12 | 9 | 39 |

Collatis à Clodovæo rege multis prædiis eccleſiæ Remenſi, Remi-
510 gius, multa eorum parte data eccleſiæ Laudunenſi, ſedem epiſcopatus ibi eſſe conſtituit, primumque illic epiſcopum Genebaudum conſtituit, & eundem in fornicationem cum ſua quondam uxore prolapſum, ſed ſeptennali pœnitentia purgatum, & de recluſione divino juſſu eductum, ſedi ſuæ reſtituit.

501 | 9 | 21 | 17 | 22 | 10 | 7 | 13 | 10 | 40 |

Clodovæus rex Gundebaudo, regi Burgundionum, congreſſus, eo victo, Burgundiam redegit ſub tributo.

502 | 10 | 22 | 18 | 23 | 11 | 8 | 14 | 11 | 41 |

Symmachus patricius rempublicam illuſtrat, & cum eo gener ejus, Boëtius vir conſularis, conſpicuus in utraque lingua, eruditione omnium liberalium artium, quas penè omnes à Græco in Latinum tranſtulit & expoſuit.

503 | 11 | 23 | 19 | 24 | 12 | 9 | 15 | 12 | 42 |

In Africa Olympus quidam, dum in balneis ſanctam trinitatem blaſphemaret, ignito jaculo cœlitus veniente, viſibiliter combuſtus eſt. (b)

504 | 12 | 24 | 20 | 25 | 13 | 10 | 16 | 13 | 43 |

Conſtantinopoli, dum Deuterus, Arrianus epiſcopus, Barbam quendam baptizaret, & malè diſtinguens trinitatem diceret, *Baptizo te, Barba, in nomine patris per filium in ſpiritu ſancto:* aqua diſparuit. (c)

505 | 13 | 25 | 21 | 26 | 14 | 11 | 17 | 14 | 44 |

Alamindarus, rex Francorum, ab Orthodoxis baptizatus, cùm eum vellent Eutychiani ſeducere, refellit eos hac fabuloſa inductione; dicens, quòd literas acceperit, Michaëlem archangelum mortuum eſſe. Illisque reſpondentibus, hoc impoſſibile eſſe, quòd Angeli ſint impaſſibilis naturæ: Quomodo ergo, inquit, ſecundum vos nudus crucifixus eſt Chriſtus, niſi duarum naturarum eſſet, quandoquidem nec Angelus mortuus eſt?

506 | 14 | 26 | 22 | 27 | 15 | 12 | 18 | 15 | 45 |

Clodovæus & Alaricus reges confœderantur.

Quintianus (d) Rutenenſis epiſcopus, & Maxentius, Pictavienſis abbas, clarent in Gallia.

507 | 15 | 27 | 23 | 28 | 16 | 13 | 19 | 16 | 46 |

Vitalianus, inſtinctu populi, inſurgit in imperatorem Anaſtaſium, propter Eutychianam hæreſim, Deo & hominibus exoſam.

| 16 |

(a) Mir. *Rothildis.*
(b) Miræus in margine: *Vide Damaſc. De Imag. Orat. 3.*
(c) Vide *GOTFR. VITERB. Chron. p. XVI. ſub Anaſtaſio.*
(d) Mir. *Quintilianus.*

Rom.	*Perf.*	*Long.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hun.*	*Anni domini.*
16	28	24	29	17	14	20	17	47	508

Hormisda Romanæ ecclesiæ 50 *(a)* præsidet. Hic clerum composuit, & psalmis erudivit. Hic, respectu apostolicæ humanitatis, Græcos convictu hæreticorum maculatos absolvit per suos nuntios.

Alaricus rex, Clodovæo regi insidias molitus, fœdus violat.

17	29	25	30	18	15	21	18	48	509

Clodovæus rex signis divini auxilii animatus ad bellandum. Turonis quippe transiens, equum suum sancto Martino misit, quem centum solidis redemptum recipere non potuit. Missis aliis centum solidis recepit, credens illum bonum esse in auxilio, qui tam carus erat in negotio. Insuper accepto victoriæ præsagio, à clericis cantantibus, *Præcinxisti me virtute;* ad bellum Alarico, Wisigothorum regi, congreditur, eoque perempto, quicquid Galliarum Wisigothi possidebant, ad partes Francorum transtulit, & invadens Tolosam, sedem regni Gothorum, usque ad Pyrenæos montes regnum Francorum dilatavit. Fertur autem, muros Ecolesinæ *(b)* urbis ante faciem ejus corruisse.

Amalricus, filius Alarici, fugiens in Hispaniam, regnat ibi annis 16.

Sigismundus, mortuo patre suo Gundebaudo, regnat in Burgundia.

Gibrianus Scotus, cum fratribus & sororibus in Galliam peregrinatus, urbem Remensem vita & morte sua illustrat.

Faustus, sancti Benedicti discipulus, & ab eo cum Mauro in Gallias hoc anno transmissus, scribit in vita illius Mauri, sanctum Benedictum claruisse temporibus Justini senioris, & Hilderici, Wandalorum regis, addens, quòd eo tempore rex Theodericus Symmachum patricium, & Joannem papam occiderit. Scribit quoque, eundem Benedictum hoc eodem anno, quo Maurus ad Gallias tendebat, obiisse 12 calendas Aprilis, hora diei quasi tertia, quòd eo anno in sabbato Paschæ proveniens, primum pascha fuisse demonstrat. Se quoque dicit in Gallias venisse, tempore regis Theodeberti, nepotis Clodovæi regis. Quia ergo ille scripsit, quæ viderat, quomodo hoc consequentiæ historiarum conveniat, qui valet, advertat, qui adverterit, exponat. 511

18	30	26	31	19	16	1	19	49	510

Clodovæus rex, ab Anastasio imperatore codicellos de consulatu, & coronam auream cum gemmis, & tunicam bracteam *(b)* accepit, & ex ea die Consul & Augustus est appellatus. Ipse verò rex misit Romam sancto Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari solet.

19	31	27	32	20	17	2	20	50	511

Theodericus, rex Italiæ, Ibba comite suo contra Francos misso, 30 millia occidit eorum, in vindictam necis Alarici, generi sui.

20	32	28	33	21	18	3	21	51	512

Prima synodus à Francis, jussu Clodovæi regis, Aurelianis habita est, in qua decernuntur multa ecclesiæ utilia.

Genovefa, virgo Parisiensis, octogenaria transit ad Dominum.

21	33	29	34	22	19	4	22	52	513

(a) Mir. *LI.*
(b) Miræus in margine: *Ita MSS. codices. Gregorio Turonensi est* Engolisma.
(a) Mir. rectius *blatteam*, qui in margine addit: *Ita MSS. Vide Josephum Stephanum, in Itinerario Italiæ Fr. Schotti.*

Anni domini.	Rom.	Pers.	Franc.	Long.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Sanctus Arnulphus, sancti Remigii baptismo filius, in Gallia claret, qui post multos in prædicando Christum agones, martyrizatur in sylva Parisiorum Aquilina, & à Scariberga, conjuge quondam sua, tumulatus est.

514 | 22 | 34 | 30 | 35 | 23 | 20 | 5 | 23 | 53 |

Clodovæus rex, regno Francorum per omnes Gallias dilatato, & legitimè & pacificè confirmato, moritur, & sepelitur Parisiis in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina Clotildis ædificaverant.

Clotharius verò filius ejus, compartito regno cum fratribus suis, Theoderico, Clodomire, & Hildeberto, regnavit annis 50. *(a)* Sororem ejus Clotildem, *(b)* Amalricus, rex Wisigothorum, duxit uxorem.

515 | 23 | 35 | 1 | 36 | 24 | 21 | 6 | 24 | 54 |

Rex Burgundiæ Sigismundus, qui monasterium Agaunensium construxerat, filium suum Sigericum perimit, malo novercæ illius usus consilio. Qui competenti pœnitentiæ se addicens, & martyribus Agaunensibus se totum devovens, quòd dignus fuerit venia, testatur crebra post mortem ejus per eum multis concessa sanitatum gratia, & per eum febricitantibus indulta curatio.

Hoc tempore, in Alexandria multi utriusque sexus arrepti à dæmone repentè quasi canes latrabant.

516 | 24 | 36 | 2 | 37 | 25 | 22 | 7 | 25 | 55 |

Theodericus rex, frater Lotharii, Clochilaicum, regem Danorum, Gallias vastantem perimit.

517 | 25 | 37 | 3 | 38 | 26 | 23 | 8 | 26 | 56 |

Anastasius imperator, fulmine à Deo percussus, interiit, post quem Justinus senior annis 10 *(c)* regnavit.

Boëtius, annitente sibi Symmacho, cùm authoritatem Romani senatus contra Theodericum, regem Italiæ, tueri nititur, ab ipso exiliatur, ibique librum de consolatione philosophiæ edidit.

518 | 1 | 38 | 4 | 39 | 27 | 24 | 9 | 27 | 57 |

Theodericus rex, frater Lotharii, ab Ermenfrido, rege Thuringorum, ad perimendum fratrem illius, Baldericum, pactione medietatis regni illius invitatus, Baldericum regem perimit. 512

Virgo Dei Brigida obiit in Scotia.

519 | 2 | 39 | 5 | 40 | 28 | 25 | 10 | 28 | 58 |

Joannes papa Romanæ ecclesiæ 51 *(d)* præsidet.

Watheone, *(e)* Longobardorum rege, defuncto, filius ejus Waltarith regnavit annis septem.

520 | 3 | 40 | 6 | 1 | 29 | 26 | 11 | 29 | 59 |

Clodomeris, frater Lotharii regis, & fratres ejus, instinctu Clotildis, matris suæ, insurgunt in Sigismundum & Godemarum, filios Gundebaudi regis, ad vindicandam necem aviæ suæ, & avi sui, Chilperici regis. In congressu Sigismundus capitur, Godemarus fuga elabitur.

Trasamundus, rex Wandalorum, Hildericum filium suum, ex Eudoxia, filia Valentiniani imperatoris, à Genserico captivata, astringit sacramento, ne catholicis in regno suo consuleret. Qui patre mortuo, ante-

(a) Mir. *LI.*
(b) Mir. *Rothildem.*
(c) Mir. *XI.*
(d) Mir. *LII.*
(e) Mir. *Wachone.*

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Long.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigot.*	*Ostrogot.*	*Hun.*	*Anni domini.*

antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exiliis jussit revocari, & episcopis ecclesias reformari. Sicque suscepto regno, regnavit annis octo, evolutis 74 annis, ex quo Gensericus avus ejus statum ecclesiæ in Africa prophanavit.

Bello orto inter Romanos & Persas, Chuades, rex Persarum, Zeliobem, regem Hunnorum, venientem cum 20 millibus auxiliari sibi contra Romanos, immisso exercitu occidit, & totum penè ejus exercitum delevit, suspectum eum habens, quòd utrinque munera acceperit, & à se contra Romanos, & à Romanis contra se.

Ab hinc regnum Hunnorum annotare cessabo, qui omnis gentis illius reges Kaganos *(a)* vocatos lego, & nullam distinguendi proprietatem invenio.

§ Regnum Hunnorum finitur.

4	41	7	2	30	1	12	30	521

Chuade, Persarum rege mortuo, Kabades post eum regnavit añis 16.

Clodomiris rex, Sigismundo rege cum uxore & filiis perempto, iterum congressus cum fratre Godemaro, perimitur ab eo.

Boëtius longo exilio fatigatus, à Theodorico, Gothorum rege, Italiæ perimitur.

5	1	8	3	31	2	13	31	522

Ut scribit Faustus, hac ætate, scilicet tempore Justini senioris, & Hilderici, Wandalorum regis, revera floruit sanctus Benedictus. Sed nec de vita nec de morte ejus procedit ratio secundum Dionysii cyclum.

Zatus, rex Lazorum, Constantinopoli baptizatur, & à Justino imperatore susceptus muneratur.

Symmachus exconsul à Theodorico, rege Italiæ, perimitur.

6	2	9	4	32	3	14	32	523

Felix Romanæ ecclesiæ 52 *(b)* præsidet. Hic Gregorii papæ atavus fuit.

Justinus Arrianos ubique exterminari edicit, ad quod edictum deducendum Joannes papa, à rege Italiæ Theoderico, Arriano & Arrianorum defensore, Constantinopolim missus, ante portam urbis cæcum illuminavit, & compos petitionis ad Theodericum reversus, Ravennæ ab eo in carcere excruciatus, fame defecit, cui successit prædictus Felix. Post dies autem nonaginta Theodericus subitò defunctus, à quodam sancto eremita visus est nudus & discalceatus, à Joanne papa & Symmacho patricio in olla Vulcani esse detrusus.

Athalaricus, Theodorici ex filia nepos, in regno Italiæ & Ostrogothorum succedens, regnat annis 8.

7	3	10	5	33	4	15	1	524	513

Theodericus rex, reposcens ab Ermenfrido rege pactum, cum fratre Clothario insurgit in eum, eoque post nimiam stragem suorum de bello fugato, & non multo pòst mortuo, totam Thuringiam sibi subdunt. Captivatam inter alios Radegundem, filiam Bertharii regis, olim à fratre Ermenfrido perempti, Clotharius rex suo sociavit matrimonio.

Zzzzz 2 | 8 |

(a) Compara, quæ notavi ad *REGINONIS a. 782.*

(b) Mir. *LIII.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Long.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.
	8	4	11	6	34	5	16	2

525 Almaricus, rex Wisigothorum, cùm uxorem suam Clotildem tractaret indignè, eo quòd Arrianæ sectæ secum inservire nollet, perimitur in Hispania à fratre Clotildis, Childeberto.

Theuda regnat post eum annis 17.

526	9	5	12	7	35	6	1	3

Clotharius cum fratre Childeberto, Augustidunum Burgundiæ urbem obsidens, cunctam, fugato Godemaro, Burgundiam occupat.

Acephalorum hæresis abdicatur, qui dicunt, Paulum apostolum in epistolis præcepisse, fœminas diaconas debere fieri, quia eas commemorat post diaconos, & dicuntur Acephali sine capite, quia author hujus erroris nescitur.

Kabades, rex Persarum, dolens filium suum Pharsuasan in Manichæorum sectam inductum, omnibus Manichæis, quasi à se numerandis coactis in unum, immisso exercitu occidit multa millia eorum.

Inter Thurismodum, regem Gepidarum, & Audohin, regem Longobardorum, conserto prælio, Albuinus, filius Audohin, Thurisindum, filium Thurismodi, extinguit, & victoria Longobardis cedit. Thurismodus præponens fidem iræ & dolori, eidem Albuino, postea ad se sub fide venienti, dedit arma filii sui Thurisindi, ab eo perempti. Waltarith, Longobardorum rege mortuo, Audohin regnat annis 17.

527	10	6	13	1	36	7	2	4

Bonifacius papa Romanæ ecclesiæ 53 (a) præsidet.

Justinus, Justiniano suo ex sorore nepote in regno substituto, moritur. Hic Justinianus imperat annis 38. (b)

Hic Persas ab irruptionibus in partes Romanorum per Bilisarium repressit.

Audohin Longobardos in Pannoniam duxit, in qua habitaverunt annis 42.

528	1	7	14	2	37	8	3	5

Cassiodorus senator, pòst monachus, Arator poëta, Priscianus Grammaticus, Victor Capuanus episcopus, qui cyclos Paschales scribens Victorii errores redarguit; Gregorius Lingonensis, Nicetius Treverensis, Domitianus Tungrensis florent.

Gilemer, perimens Hildericum regem, annis quinque (c) regnat post eum super Wandalos, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret.

529	2	8	15	3	38	1	4	6

Corpus Antonii monachi divina revelatione inventum, & Alexandriam est delatum.

Eleutherius, Tornacensis Episcopus, moritur. Medardus, Noviomensis Episcopus, simul Tornacensem Ecclesiam regendam suscipit. (d)

Sanctus Benedictus, cùm de loco, cui Sublacus vocabulum erat, ad montem Cassinum transmigraret, ad omne bivium duo ei angeli occurrebant, viam, qua ire deberet, præmonstrantes. Hujus admirabilem vitam

(a) Mir. *LIV.*

(b) Mir. *XXXIX.*

(c) Mir. *IV.*

(d) Miræus in margine: *Vide Baron. in Notis ad Mart. 17. Jan.*

Roman.	Perſ.	Franc.	Longob.	Angl.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Anni domini.

tam virtutibus plenam, ſanctus papa Gregorius ſcribit, in libro Dialogorum tertio, ubi etiam teſtatur, eum non aliter vixiſſe quàm docuit.

3	9	16	4	39	2	5	7	530

Joannes Romanæ eccleſiæ 54 *(a)* præſidet.

Franci extorquent de manu Athalarici, quicquid Galliarum avus ejus Theodericus, rex Italiæ, tenuerat. 514

In Africa quidam orthodoxi epiſcopi, linguis ſibi exciſis radicitus à Wandalis, poſtmodum clarè loquendo multis miraculo fuêre. Quod miraculum unus eorum auxit, qui in elationem verſus, ſtatim privatus divino dono, obmutuit.

4	10	17	5	40	3	6	8	531

Athalarico, rege Italiæ & Oſtrogothorum mortuo, Amalſiunda mater ejus Theodatum, Theoderici patris ſui ex ſorore nepotem, adſciſcit ſecum in regnum.

Clodoaldus, filius Clodomiris regis, fratribus ſuis impiè à patruo ſuo Lothario olim extinctis, mundanam nobilitatem transferens ad nobilitatem divinæ ſervitutis, in clericali gradu præeminet exemplo ſanctitatis.

Sanctus Vedaſtus primus Atrebatenſis epiſcopus ordinatur à ſancto Remigio.

5	11	18	6	41	4	7	1	532

Hoc anno expletus eſt à Chriſti nativitate magnus annus annorum quingentorum triginta duorum. Ab hoc etiam anno Dionyſius abbas orditur cyclum ſuum cyclorum quinque decennovenalium. Et quia ſecundus annus operis hujus concordare debet in ratione computi primo anno nativitatis Chriſti, debet triceſimusquintus cyclus Dionyſii concordare in ratione computi triceſimo tertio anno nativitatis Chriſti, ſcilicet ut 14 luna *(b)* Aprilis occurrat 9 calend. Aprilis, in quinta feria, Paſſio Chriſti octavo calen. Aprilis in ſexta feria, Reſurrectio ſexto calendis Aprilis in Dominica die. Sed quia non ita occurrit, ſed luna 14 Aprilis, occurrit eo anno 12 calendis Aprilis in prima feria. Dominica verò dies Paſchæ in quinto calendis Aprilis ideo improbatur, quia repugnat evangelicæ veritati.

Juſtinianus imperator libros legum Romanarum abbreviavit in uno volumine, quod Juſtinianum vocatur.

6	12	19	7	42	5	8	2	533

Agapetus Romanæ eccleſiæ 55 *(c)* præſidet.

Theodatus rex reginam Amalſiundam imperatoriæ tutelæ comiſſam, exiliat, eaque non multo pòſt in balneo ſtrangulata immiſſu Theodati, ſolus ſuper Oſtrogothos anno uno regnat. Qui ſciens pro hoc ſe iram imperatoris incurriſſe, Agapetum papam Conſtantinopolim miſit pro impetranda hujus facti impunitate. Agapetus inveniens ibi, Anthemium, Conſtantinopolitanum epiſcopum, Eutychianæ eſſe hæreſis; excommunicato eo & exiliato, Menam fecit ibi ſubſtitui. Agapetus ibi moritur, Romamque refertur.

Juſtinianus imperator Conſtantinopoli eccleſiam ſanctæ Sophiæ incomparabili opere ædificat.

Biliſarius patricius, à Juſtiniano imperatore ex juſſu Dei ad Africam

(a) Mir. *LV.*
(b) Miræus in margine: *Ita codices Mss. omnes, quos vidi.*
(c) Mir. *LVI.*

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogot.

cam liberandam de manu Wandalorum missus, noctu cum plaustris rusticorum urbem introëuntibus ingressus, Carthaginem cepit, pecunias infinitas recepit, Gilimerem ex fuga ad deditionem reductum imperatori Constantinopolim duxit. Sic regnum Wandalorum destructum est. Sic tandem illa Wandalica rabies cum ipso nomine funditus extincta est.

§ Regnum Wandalorum finitur.

534 | 7 | 13 | 20 | 8 | 43 | 9 | 1 |

SYlverius, 56 *(a)* Romanæ ecclesiæ, à Theodato substituitur.

Bilisarius contra Theodatum mittitur. Theodatus à Gothis extinguitur. Witigis in regno substituitur. Bilisarius Neapolim exterminat,
515 Romam fugientibus Gothis intrat. Witigis Romam obsidet. Fames Italiam urget. Witigis capitur, & imperatori dirigitur.

Sylverius, quia Anthemium revocare noluit, exiliatus defecit.

Eldepadus, ab Ostrogothis rex ordinatus, regnat anno uno.

Theodericus abbas, discipulus sancti Remigii, & Theodulphus, abbas ipsius Theoderici, in Francia clarent.

535 | 8 | 14 | 21 | 9 | 44 | 10 | 1 |

Vigilius papa Romanæ ecclesiæ 57 *(b)* præsidet.

In Galliis *(c)* clarent fratres uterini, uno & eodem die nati, & pontifices consecrati, Medardus ad titulum Noviomensem, Gildardus ad Rotomagensem, & uno die absoluti à seculo, & assumpti à Christo.

Germanus quoque Parisiensis. Porrò sanctus Medardus sedem episcopalem, quæ prius erat Liermandus, propter ejusdem subversionem, transtulit Noviomum. Ipse etiam post decessum sancti Eleutherii, Tornacensis episcopi, regendam suscepit Tornacensem ecclesiam, & post eum successores ejus annis multis, usque ad tempus Eugenii papæ tertii, & demum Simonis episcopi, qui obiit anno domini 1148.

In Italia clarent episcopi, Sabinus Canusinus, Cassius Narniensis, Fulgentius Utricolensis, Cerbonius Populonii.

Eldepado mortuo, Erarius regnat anno uno.

536 | 9 | 15 | 22 | 10 | 45 | 11 | 1 |

Erario perempto, Totila, qui & Balduilla, super Ostrogothos regnat annis decem, *(d)* qui mox Italiam invadit, & à sancto Benedicto Cassinensi futura sibi audit. Multa, inquit, mala facis, multa mala fecisti, jam aliquando ab iniquitate compesce. Et quidem mare transiturus es, Romam ingressurus, novem annis regnabis, decimo morieris. Hoc anno quidam dicunt, eundem sanctum Benedictum obiisse, & Maurum, discipulum ejus, in Galliam venisse.

537 | 10 | 16 | 23 | 11 | 46 | 12 | 1 |

Theodericus rex, frater Lotharii, obiit. Theodebertus, filius ejus, ei succedit.

Hoc tempore in una urbium Ciliciæ quidam Theophilus vicedominus, tam prudenter & utiliter secundas partes ecclesiasticæ dispensationis sub episcopo agebat, ut mortuo episcopo omnium ore dignus episcopatu esse acclamaretur. Qui contentus vicedominatu alium ordinari maluit

(a) Mir. *LVII.*
(b) Mir. *LVIII.*
(c) Miræus in margine: *Ista in Gemblacensi codice recenti manu sunt adscripta, & quidem in loco cultris raso.*
(d) Mir. *XI.*

Roman.	*Persar.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Anni domini.*

maluit episcopum, à quo à vicedominatu injustè amotus, ad tantam impatientiam est delapsus, ut, conducto sibi Hebræo quodam mago, per eum opem, ad dignitatem suam recuperandam, expeteret à principe dæmoniorum. Et ab eo jussus abnegare Christum, filium Dei, ejusque matrem Mariam, cum omni Christianismi proposito, & ipsam abnegationem scripto firmare, & scriptam signare, & signatam sibi tradere, ejus se servitio addixit. Qui in crastinum recuperato vicedominatus honore, non multo pòst ad se reversus, per dies 40 omni pœnitendi modo se affligens, primò piam Dei matrem Mariam sibi reconciliavit, eaque sibi apparente, abrenuncians diabolo, Christumque verum Dei filium, verumque Deum & hominem, ex Maria virgine natum, & omne Christianismi propositum confitens, per eam etiam Christi filii ejus gratiam recepit. Et ad indicium indultæ sibi veniæ rursum ei dormienti apparens Christi mater, etiam scriptum abrenunciationis, quod signatum diabolo dederat, reposuit super pectus ejus. Quo Theophilus recepto, in crastinum Dominica scilicet die, coram episcopo & omni ecclesia pandens ordinem rei, omnes ad stuporem & laudem Dei & genitricis suæ Mariæ commovit, & in eodem loco, quo sibi pia Christi mater apparuit, perstans, ibidem post triduum mortuus & sepultus est.

Apud Persas regnat Cosdroe annis 37. 516

| 11 | 1 | 24 | 12 | 47 | 13 | 2 | 538

Cosdroe fines Romanorum incursat.

In Campania Italiæ, Benedictum juniorem sanctitate clarum, rex Totila pro Christo persequens, cùm eum cum cella sua comburere voluisset nec valuisset, in clibanum ardentem eum projecit. Qui inde, die altero illæsus, etiam vestibus illæsis, exivit.

| 12 | 2 | 25 | 13 | 48 | 14 | 3 | 539

Justinianus imperator duos Bulgarorum reges, Thraciam depopulantes occidit, cum multis millibus Bulgarorum.

| 13 | 3 | 26 | 14 | 49 | 15 | 4 | 540

Cosdroe Antiochiam capit.

Childebertus rex, cum fratruele Theodeberto, in fratrem Lotharium insurgit. Sed matre eorum satis agente Clotilde apud Deum, ne inter fratres fieret civile bellum, horrenda tempestate coërciti, cùm super Lotharium ne signum quidem apparuerit horroris hujusmodi, reddunt se fraternæ paci.

| 14 | 4 | 27 | 15 | 50 | 16 | 5 | 541

Cosdroe jam quartò Romanos infestantem, Belisarius compellit redire inefficacem.

In diversis Galliarum locis, diversa signa visa sunt. Cometes apparuit die sancto Paschæ. Cœlum ardere visum est. Verus sanguis ex nube defluxit in vestimentis hominum. Domus cujusdam ab intus sanguine respersa apparuit, & secutæ variæ clades, & malæ valetudines cum pustulis & vesicis populos afflixerunt.

| 15 | 5 | 28 | 16 | 51 | 17 | 6 | 542

Constantinopoli mortalitate magna insurgente, statuta est solennitas Purificationis beatæ Mariæ, quæ Græcè Ὑπαντὴ, id est, obviatio, dicitur, eò quòd die illo Symeon obviaverit, oblato in templum Domino, & ita mortalitas illa cessavit.

Belisarius ad Africam remissus, Guntharith, super reliquias Wandalorum regnantem, cum suis extinguit.

Lotha-

Anni domini.	*Romanor.*	*Persar.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Ostrogoth.*

Lotharius & Childebertus fratres, obsessa in Hispaniis Cæsaraugusta, civibus Deum adorantibus, & circumlata Vincentii martyris tunica, accepta ab eis pro munere ipsius martyris stola, redeunt, acquisita Hispaniæ parte maxima.

Maurus in Gallia claret, sancti Benedicti discipulus.

Usque ad hoc tempus historia Britonum perducit narrationem suam de rege Arturo. Refert enim, eum, post celeberrimam illam curiam in urbe legionum habitam, in qua omnes reges insularum Occidentalium & duces Galliarum fuerunt, maximum duxisse exercitum in fines Burgundiæ, adversus Lucium, principem Hispaniarum, sub Leone imperatore reipublicæ procuratorem, & in eundo quendam immensum gigantem singulari pugna devicisse, deinde utrarumque partium legiones in pago Lingonensi ad præliandum convenisse. Postea narrat, quòd Arturus juga alpium transcendere, & Romam invadere voluerit, sed interim audiens, Modredum, nepotem suum, diadema Britanniæ per tyrannidem corripuisse, Britanniam remeaverit, atque in ultimo prælio, quod cum illo habuit, post neces ferè omnium ducum, ipse lethaliter vulneratus fuerit, & in insulam quandam ad sanandum deportatus, relicto regni successore, cognato suo Constantino. Ipse verò Arturus, juxta Merlini vaticinium, dubium habet exitum, quia utrùm vivat an mortuus fuerit, nemini certum esse æstimatur. Porrò hæc omnia, ut suprà diximus, nullam fidei authoritatem videntur habere, si cum cæteris historiis conferantur.

537 Theuda, Wisigothorum rege, à suis perempto, Theudegesillus regnat post eum annis duobus.

543	16	6	29	17	52	1	7

Vigilius papa, quia secundum suam promissionem noluit Anthemium revocare, Constantinópolim mittitur ignominiosè.

Totila, rex Ostrogothorum, capta Roma, habitavit aliquandiu cum Romanis, quasi pater cum filiis, mansuefactus (ut creditur) sancti Benedicti monitis.

Audohin mortuo, Albuinus, filius ejus, regnavit super Longobardos, in Pannonia annis 25. *(a)*

544	17	7	30	1	53	2	8

Herculanus, Perusinus episcopus, à Totila rege, secto capite, martyrizatur, post mortem verò corpori caput ejus unitum invenitur.

Totila Siciliam invadit, Narses verò eunuchus Romanorum patricius ordinatur, & contra Totilam destinatur.

Theudegesilo inter convivandum à suis perempto, Agilan regnat super Wisigothos annis novem.

545	18	8	31	2	54	1	9

Narses Albuino, regi Longobardorum, confœderatur.

Obiit sanctus Remigius, Remorum episcopus.

546	19	9	32	3	55	2	10

Vigilius papa exiliatur. Narses patricius, auxiliantibus sibi Longobardis, Totilam regem perimit.

Ostrogothorum gente usque ad internicionem deleta, regnum Ostrogothorum penitus destruitur. Ita illud regnum Gothorum, quod (ut ait Jordanus) per annos circiter duo millia quadringentos duraverat, defecit in Ostrogothis, sed Wisigothis in Hispania regnantibus, incolume remansit;

(a) Mir. XXIV.

| Romanor. | Persar. | Francor. | Longobar. | Anglor. | Wisigoth. | Ostrogot. | Anni domini. |

remansit. Thejas tamen regnum Ostrogothorum resuscitare nisus, regnat annis duobus.

| 20 | 10 | 33 | 4 | 56 | 3 | 1 | 547

Conserto prælio inter Chunimundum, regem Gepidarum, & Albuinum, regem Longobardorum, corruerunt utrinque 60 millia eorum; ubi Albuinus Chunimundum peremit, & ex testa capitis ejus poculum sibi ad bibendum fecit, filiamque ejus captivam uxorem sibi accepit.

Hunnis verò terras Gepidarum invadentibus, destructum est regnum Gepidarum penitus.

| 21 | 11 | 34 | 5 | 57 | 4 | 2 | 548

Theodebertus rex, per se & per ducem suum Bucellinum, Italiam belli vario eventu inquietare non desistit, & ab Italia & à Sicilia aut spolia aut tributa accipit.

Thejas rex à Narsete perimitur, & cum eo Gothorum reliquiæ extirpantur.

§ *Ostrogothorum regnum finit.*

| 22 | 12 | 35 | 6 | 58 | 5 | 549

Narses patricius Sindual, regem Britonum, ex amico sibi rebellem, bello victum & captum suspendit. Sed de hoc rege historia Britonum nihil refert, nisi fortè eadem persona diverso nomine nuncupetur, & ibi taceatur, quod hic habetur. Post Constantinum quippe, qui Arturo successit, regnasse dicitur Aurelius Cunanus, & post eum Worti-porius.

Agericus, Virdunensis episcopus, claret.

| 23 | 13 | 36 | 7 | 59 | 6 | 550

Theodebertus rex obiit, cui Theobaldus, filius ejus, succedit.

Arboris, quæ dicitur Sambucus, flores, grana, & fructus, in flores, grana, & fructus vitis transformantur. 518

| 24 | 14 | 37 | 8 | 60 | 7 | 551

Quinta synodus universalis Constantinopoli celebratur, in qua epistola, quæ ibi (a) dicitur erroris plena, reprobatur, & Theodorus, personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur.

§ *Hucusque Jordanis episcopus historiam contexuit.*

| 25 | 15 | 38 | 9 | 61 | 8 | 552

Pelagius, Romanæ ecclesiæ 58 (b) præsidet. Hic insimulatus de morte Vigilii papæ, tenens sancta Evangelia & crucem jurejurando publicè satisfecit.

Hoc tempore in Oriente puer quidam, Judæorum filius, cùm à coævis suis, Christianorum filiis, ad hoc adductus fuisset, ut in ecclesia sanctæ matris Domini nostri Jesu Christi, corpus & sanguinem Christi perciperet, propter hoc à patre suo projectus in fornacem ardentem, illæsus inde à Christianis extractus est, asserens, quòd mulier, quæ in illa ecclesia puerum tenens depicta erat, pallio suo flammas ignis à se eventilasset.

| 26 | 16 | 39 | 10 | 62 | 9 | 553

Agilan, cùm insolenter in suos ageret; Athanagildus, auxiliantibus sibi Romanis, eo perempto, regnavit annis 22.

Aa aa a | 27 |

(a) Mir. *ibi.*
(b) Mir. *LIX.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.
	27	17	40	11	63	1

Clotildis regina moritur.

554 Hyems nive & glacie ita exasperatur, ut volucres & feræ indomitæ manu capi possent.

555 | 28 | 18 | 41 | 12 | 64 | 2 |

Bucellinus, & Amingus, duces Francorum, à Narsete perimuntur.

Quasi species lanceæ in cœlo apparuit à Septentrione in Occidentem.

556 | 29 | 19 | 42 | 13 | 65 | 3 |

Theobaldus rex obiit.

Lotharius, rex Francorum, rebellantes contra se Saxones, & auxiliantes eis Thuringos, gravi pugna & excidio perdomuit.

Obiit sanctus Medardus, Noviomensis & Tornacensis, in cujus transitu cœlum apertum est, & divina ante eum micuerunt luminaria spatio duarum horarum. Cujus corpus rex Lotharius transferri fecit ad urbem Suessionensem; promittens, quòd super eum decentissimam basilicam ædificaret, & inibi religiosorum virorum conventum statueret. Quod opus ipse quidem cœpit, sed filius ejus Sigebertus adimplevit.

557 | 30 | 20 | 43 | 14 | 66 | 4 |

Radegundis regina, uxor quondam Lotharii regis, mutata veste, claret sanctitatis nobilitate.

558 | 31 | 21 | 44 | 15 | 67 | 5 |

Gregorius, filius Gordiani senatoris, Romæ adolescit, qui sex monasteriis in Sicilia fundatis, & septimo Romæ in domo sua, ex prætore urbano factus monachus, sapientia & scientia, doctrina & sanctitate claruit.

Terræmotus terribilis nimis per decem dies factus est.

559 | 32 | 22 | 45 | 16 | 68 | 6 |

Childeberto rege mortuo, monarchia regni Francorum cedit fratri ejus Lothario.

560 | 33 | 23 | 46 | 17 | 69 | 7 |

Hoc tempore Judæus quidam, imaginem Salvatoris de ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clàm ad domum suam de-
519 ferens, cùm eam vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentatum videns, præ stupore eam abscondit: quam Christiani requirentes, & per vestigia sanguinis invenientes, eam sanguinolentam receperunt, Judæum verò lapidaverunt.

Miserabilis in Italia mortalitatis pestilentia.

561 | 34 | 24 | 47 | 18 | 70 | 8 |

Hoc tempore in Scotia Brendanus claruit. Qui fortunatas insulas septennali navigatione perquirens, multa miraculo digna vidit, à quo Machutes, qui & Maclovus, regulariter educatus, & ipsius navigationis socius, in Britannia sanctitate & miraculis claruit. Qui à Britannis exacerbatus eorum maledictis, transivit ad Gallias, & sub Leuntio, Saxonum episcopo, multo tempore virtutibus claruit, Britannos verò, propter suam maledictionem, variis cladibus addictos, data rursum benedictione, absolvit & sanavit.

Anglorum in Britannia, Edilbertus tertius, regnat annis quinquaginta quinque. (a)

Super Britones autem post Wortiporium regnavit Inalgo, qui juxta historiam eorum sex insularum comprovincialium monarchiam bellando

(a) Mir. LVI.

Romanorum. | *Persarum.* | *Francorum.* | *Longobar.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* | *Anni domini.*

lando conquisivit. Post quem regnavit Cathericus, in cujus tempore dispersi sunt Britones, & regni diadema perdiderunt multis annis.

35 25 48 19 1 9 562

Constantinopoli quidam imperatorem extinguere moliti, extinguuntur: cujus criminis Bilisarius quoque accusatus, ab imperatore absolvitur.

In Gallia mons super Rhodanum fluvium, multis diebus dans mugitum, tandem ab alio monte sibi vicino discissus, cum ecclesiis & domibus, hominibus & bestiis, in Rhodanum præcipitatus est.

36 26 49 20 2 10 563

Lotharius rex Chramnum, filium suum, diu contra se rebellantem, & multa mala in regno suo facientem, in Britannia persequutus ei, ejusque auxiliario duci Britonum, Chonobro, bello occurrit: & Chonobrum quidem peremit, Chramnum verò captum igni, cum uxore & filiabus, consumi fecit.

37 27 50 21 3 11 564

Joannes, Romanæ ecclesiæ 59 *(a)* præsidet.

Lothario, rege Francorum mortuo, Chilpericus, filius ejus, compartito regno cum fratribus suis, Heriberto, Guntranno, & Sigeberto, regnat annis 23. *(b) Hic Lotharius cœnobium sancti Medardi in Suessionis civitate construxit, & regia munificentia dotavit, qui in eo sepulturæ locum accepit.* Et ipse quidem Chilpericus Suessionis sedem regni habuit, Heribertus Parisios, Guntrannus Aureliam, Sigebertus verò Metas.

38 28 1 22 4 12 565

Justiniano imperatore mortuo, Justinus junior imperat annis 12.

Multa signa in Sole & Luna apparuerunt.

1 29 2 23 5 13 566

Narses patricius, accusatione Romanorum patriciatu degradatus, & quia eunuchus erat, exprobrante sibi Sophia Augusta, ut iret in gynæcium, dividere pensa cum puellis, respondens, talem se eidem orditurum telam, qualem ipsa, dum viveret, deponere non posset, invitat Longobardos ad possidendam Italiam.

Sanctus Columbanus *(c)* presbyter veniens de Scotia, clarus habetur in Britannia.

Samson, Dolensis archiepiscopus, consanguineus sancti Maclovii, & successor Samsonis Maglorius, qui de transmarina Britannia ad cismarinam transierant Britanniam, clarent sanctitate & doctrina.

2 30 3 24 6 14 567

Sigebertus rex Hunnos, partes Francorum depopulantes, in Thuringia bello devincit.

Chilpericus, frater ejus, interim terminos illius incursat, & Remos urbem occupat. 520

Hastæ igneæ in cœlo visæ sunt, portendentes irruptionem Longobardorum in Italiam. *Sanctus* Basolus abbas, & Syndulphus presbyter, & Reclusus, in Francia clarent.

3 31 4 25 7 15 568

Albuinus rex, Saxonibus aliisque gentibus sibi ascitis, & Pannonia ex condicto commendata amicis Longobardorum Hunnis, ad Italiam conten-

Aa aa a 2

(a) Mir. *LX.*
(b) Mir. *XXII.*
(c) Mir. *Columba.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francorum.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

concendit, cum omnibus Longobardorum familiis, ibique regnat sex annis.

Sigebertus rex desertas Saxonum terras pervadit, easque Suevis ad habitandum tradit. Hanc mali novitatem nova in cœlo signa multo antè tempore portenderant.

569 | 4 | 32 | 5 | 1 | 8 | 16 |

Sigebertus rex fratri suo Chilperico repugnat, & Suessionis sedem regni ejus occupat. Theodebertum, filium ejus, ibi captum exiliat, ipsum Chilpericum prælio victum fugat, & terminos suos ab ejus insolentia liberat. Ipse uxorem ducit Brunam, filiam Athanagildi, regis Wisigothorum, quæ & Brunichildis dicta est.

570 | 5 | 33 | 6 | 2 | 9 | 17 |

Sanctus Vedastus obiit.

Italia à Longobardis nullo subsistente, pervasa atteritur, insuper fama & pestilentia consumitur.

Armenii fidem Christi suscipiunt.

571 | 6 | 34 | 7 | 3 | 10 | 18 |

Sanctus Amandus nascitur.

Hunni iterum Sigeberto congressi, & magicis artibus penè victoriam adepti, recedunt, Sigeberto in omni vita sua confœderati.

572 | 7 | 35 | 8 | 4 | 11 | 19 |

Gregorius Turonensium episcopus ordinatur: clarus habetur in omnibus.

Longobardi, Papia post triennii obsidionem per deditionem accepta, & præter Romam & Ravennam penè tota potiti Italia, dominantur ibi cum potentia.

573 | 8 | 36 | 9 | 5 | 12 | 20 |

Inter Romanos & Persas pugna commissa, Romanis cedit victoria.

Heribertus rex moritur.

Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiunt, Hispanis 12 calendas Aprilis, Francis verò 14 calendas Maji Pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse, per hoc divinitus claruit, quòd fontes in Hispania, qui in sabbato sancto Paschæ ad baptizandum sponte divinitus repleri solent, non in Hispanorum, sed in Francorum Pascha repleti sunt.

574 | 9 | 37 | 10 | 6 | 13 | 21 |

Apud Persas, Hormisda regnat annis 17. *(a)*

Albuinus, rex Longobardorum, ab armigero suo perimitur, fraude uxoris suæ, cujus patrem Chunimundum, Gepidarum regem, ipse olim in bello peremerat, & ex testa capitis ejus sibi pateram ad bibendum fecerat. Quam cùm uno die ei porrigeret, dicens, Bibe cum patre tuo, illa fœmineo furore accensa, illum ab armigero ipsius in lecto perimi fecit. *(b)*

Cleb subrogatus regno Longobardorum regnat annis 2.

575 | 10 | 1 | 11 | 1 | 14 | 22 |

Benedictus Romanæ ecclesiæ 60 *(c)* præsidet. Ab hoc Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus, sed populo tumultuante retractus, septimus levita est ordinatus.

521 Athanagildo, rege Wisigothorum, mortuo, Lewigildus cum fratre suo Lewa, & pòst solus, regnat annis 16.

Fortu-

(a) Mir. *XVIII.*
(b) Vide *MUTIUM lib. V. sub finem.*
(c) Mir. *LXI.*

Romanorum | *Perf.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wifigothor.* | *Anni domini.*

Fortunatus poëta veniens ab Italia, claret in Gallia.

11 2 12 2 15 1 576

Cleb mortuo, Longobardi sub ducibus fuerunt annis 10. Fame Romam urgente, multi Romanorum se Longobardis dederunt.

12 3 13 1 16 2 577

Justino imperatore mortuo, Tyberius regnat annis 6. Hic, missa ab Ægypto frumenti copia, Romam liberat ab inedia.

Chilpericus, rex Francorum, fratrem suum Sigebertum nimis, & per se, & per filium suum Theodebertum urget, plus quàm civili bello.

1 4 14 2 17 3 578

Sigebertus rex fratri suo Chilperico pugna congreditur, ibique Theodebertus, filius Chilperici, perimitur. Francis verò, pro Chilperico sibi exoso, Sigebertum super se regem levare volentibus, à duobus pueris, à Fredegundse, Chilperici uxore, immissis, Sigebertus perimitur, Brunichildis, uxor ejus, cum filio Childeberto, vel Childeberti filiis, regnum gubernans, propter insolentiam morum, adeò intolerabilis erat Francis, ut meritò crederetur, Sibyllam de ea vaticinatam esse. Veniet (ait) Bruma de partibus Hispaniæ, ante cujus conspectum gentes vel gentium reges peribunt, ipsa verò calcibus equorum dirupta peribit. Quæ quamvis ita esset insolens, tamen Dei ecclesias honorabat. Plura etiam sanctorum cœnobia fundavit, & ædificia admirandi operis construxit, ut miraculo fuerit tanta ab ea fieri potuisse. (a)

Sanctus Germanus, Parisiensis *Episcopus*, obiit.

Duces Longobardorum urbes & ecclesias exterminantes indiscretè, subjugant sibi, quod supererat Italiæ.

2 5 15 3 18 4 579

Tiberius quia liberalis in pauperes fuit, liberalitatem ejus Deus juvit, dum multos thesauros ei invenire fecit.

Chilpericus rex Brunichildem, relictam Sigeberti, cum filiis exiliat.

Menas solitarius in Italia claret.

3 6 16 4 19 5 580

Hormisda, rex Persarum, incursans provincias Romanorum, ignominiosè victus à Romanis, proposuit edictum, ne rex Persarum per se ultrà exeat ad prælium.

Ignis per cœlum discurrere visus est.

4 7 17 5 20 6 581

Pelagius Romanæ ecclesiæ 61 (b) præsidet. Hic, obsidentibus Romam Longobardis, ordinatur absque jussione principis. Hic, decrevit, quotidianam sacramentorum præfationem ad missas novem tantummodo præfationibus secundum antiquum Romanorum ordinem esse commutandam, scilicet in Natali Domini, in Apparitione, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste, de sancta Trinitate, de Apostolis, de sancta Cruce, de jejunio Quadragesimali. Ab hoc Gregorius Constantinopolim apocrisarius directus, hortatu Leandri, Hispalensis episcopi, libros Moralium in Job composuit, & ibidem Eutychium, Constantinopolitanum episcopum, malè de resurrectione dogmatizantem, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aëreque subtilius esse futurum, in præsentia imperatoris Tiberii confutavit, & illo non multo pòst mortuo, penitus extinxit.

(a) Miræus in margine: *Vide Joannem Marianam, lib. 5. rerum Hisp. c. 10.*
(b) Mir. *LXII.*

Anni domini.	Romanorum.	Persar.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Wisigothor.

Duces Longobardorum Gallias aggrediuntur, & vario bellandi genere nunc Franci, nunc Longobardi inter se colliduntur.

522 Hospicius, famulus Dei, in Gallia claret, qui etiam adventum Longobardorum prædixerat.

582	5	8	18	6	21	7

Saxones, in Italia à Longobardis recedentes, & terras suas in Germania repetere nitentes, à gentibus, à Sigeberto illuc immissis, usque ad viginti millia eorum cæsis, serò destiterunt à bellis.

Winnochus Brito, veniens de Britannia, sanctitate claret in Gallia.

Lupi, Burdegalem urbem ingressi, neminem metuentes, devoraverunt canes.

583	6	9	19	7	22	8

Ermivigildus, Levvigildi, regis Wisigothorum, filius, filiam Sigeberti regis in uxorem duxit, per quam ad orthodoxam fidem conversus, iram patris sui, Levvigildi Arriani, incomparabiliter incurrit.

Turonis, verus de fracto pane sanguis effluxit.

Tiberio imperatore in amentiam (a) incurrente, & non multo pòst mortuo, Mauricius imperat annis 21.

584	1	10	20	8	23	9

Persæ Armeniam prædiis, incendiis, captivitate episcoporum ac populorum perturbant, ecclesiam tamen 48 martyrum, apud Armeniam sub Licinio passorum, nullo modo incendere potuerunt.

Chaianus, rex Anarorum, (b) id est Hunnorum, pacem cum Mauricio imperatore solvit.

585	2	11	21	9	24	10

Mauricius imperator per prætorem suum contra Persas fortiter agit.

Antiochia divinitus subvertitur, hoc modo: Quidam civis illius, adeò eleemosynis & hospitalitati deditus, ut nullo unquam die sine paupere aut hospite comederet, cùm uno die usque ad vesperam urbem circuisset, ut pauperem vel hospitem inveniret, offendit virum seniorem in veste alba, cum duobus sociis stantem in medio civitatis, & invitans eum ad hospitium, hoc responsum accepit ab eo, non poteras, ô homo Dei, cum nostro Symeone hanc urbem salvare, ne subverteretur? & hoc dicto sudarium, quod in manu tenebat, excussit super unam medietatem urbis: statimque ipsa medietas cum habitaculis & habitatoribus subversa est. Et volens adhuc excutere super aliam medietatem urbis, vix ab illis duobus sociis suis multa prece flexus est, ut parceret residuæ urbis medietati. Sicque virum, qui hoc aspiciebar, attonitum consolatus ex salvatione domus suæ, discessit, & ultrà non comparuit.

Guntrannus, Francorum rex, in venando fessus, dum in gremio armigeri sui dormiret, juxta rivum aquæ, vidit armiger de ore regis parvum animal exire, cui volenti rivum transire nec valenti, armiger gladio trans rivum posito, viam ei eundi & redeundi paravit. Quo iterum in os ejus intrante, rex experrectus est, & stupefactus dicit, se per somnium per pontem ferreum transisse, & sub quodam monte multos thesau-

(a) Mir. *Armeniam.*
(b) Legendum sine dubio: *Avarorum*. Mir. *Avarum.*

Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni omni-omnium.

sauros vidisse. Ubi cùm perrexisset, secundum fidem somnii thesauros magnos invenit, eosque acceptos sanctæ ecclesiæ usibus delegavit.

| 3 | 12 | 22 | 10 | 15 | 11 | 586 |

Lewigildus, rex Wisigothorum, filium suum Ermivigildum hostili persequens animo, eum damnat exilio. Hoc tempore etiam Miro, rex Galliciæ, moritur.

Longobardi Aucthari regem sibi statuerunt, eumque ob dignitatem Flavium appellaverunt, à quo omnes Longobardorum reges Flavii sunt appellati. *(a)*

| 4 | 13 | 23 | 1 | 16 | 12 | 587 |

Chilpericus, rex Francorum, immissu suæ uxoris Fredegundis perimitur. 523 Lotharius, filius ejus, infans quatuor mensium, in regno sublimatus, regnavit annis 44. *(b)*

| 5 | 14 | 1 | 2 | 27 | 13 | 588 |

Childebertus rex à Mauricio imperatore pro expellendis ab Italia Longobardis pecuniam accepit, sed id frustra fuit; quia nunc confœderatus eis rediit, nunc eis congressus inferior eis cessit, nunc etsi superior eis fuit, ab expulsione tamen eorum munimen civitatum eum prohibuit.

| 6 | 15 | 2 | 3 | 28 | 14 | 589 |

Lewigildus, rex Wisigothorum, Ermivigildum filium suum, quia Arrianæ communioni participare noluit, nocte sancta Paschæ in carcere securi occidit.

Childebertus, Lotharii exercitui congressus, victus evasit.

| 7 | 16 | 3 | 4 | 29 | 15 | 590 |

Rex Longobardorum, Aucthari, uxorem ducit Theudelindam, filiam Garibaldi, regis Baioriorum.

Nimiæ pluviæ inundant, ut omnes dicerent, quia aquæ diluvii superinundarent: & tanta clades fuit, ut nullus graviorem à seculo fuisse meminerit. Magnus etiam draco in modum validæ trabis, cum innumerabili serpentium multitudine, per Tyberim in mare descendit, à quibus suffocatæ bestiæ maris, & ad littus projectæ, putredine aërem corruperunt.

| 8 | 17 | 4 | 5 | 30 | 16 | 591 |

Hormisdam, regem Persarum, à Persis excæcatum, filius ejus Cosdroë occidit, & ad Mauricium imperatorem confugit; ejusque virtute Persas debellans, regnum Persarum accepit, & annis 38 *(c)* regnavit.

Ledwigildo, rege Wisigothorum, mortuo, Rechardus, filius ejus, regnat annis 15. In Italia facto ultra fidem penè diluvio omnium, post multam confusionem rerum subsecuta est per cladem inguinariam *(d)* immedicabilis *(e)* mortalitas hominum, quæ primùm percussit papam Pelagium. Post quem Gregorius ad papatum electus, interim dum imperatoris assensus expectatur, instituit per septiformem litaniam placare iram Dei, & in procedendo octoginta hominibus hac plaga percussis, tandem ira Dei quievit.

| 9 |

(a) Miræus in margine: *Lege Baronii Notas ad Martyrol. Rom. 13. April.*

(b) Mir. *XLV.*

(c) Mir. *XXXIX.*

(d) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS A. 517.*

(e) Mir. *inedicibilis.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.
	9	1	5	6	31	1

592 Gregorius Romanæ ecclesiæ 62 *(a)* præsidet. Hic inter cætera pietatis opera, animam Trajani, Romanorum quondam imperatoris, quamvis pagani, à pœnis inferni liberari miserando & plorando à Deo obtinuit.

Hic inter multa, quæ utilia ecclesiæ fecit & instituit, antiphonarium regulariter centonizavit, & utiliter compilavit. *Kyrieleyson*, à clero ad Missas cantari præcepit, *Alleluya* ad Missas extra Quadragesimam dici fecit. In canone hostiæ tria verba superaddidit, *Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab externa damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* Orationem quoque Dominicam post canonem super hostiam censuit recitari.

Aucthari, rege Longobardorum mortuo, Longobardi, permissa Theudelindæ reginæ optione sibi virum & Italiæ regem eligendi, præfecerunt sibi regem Agilulfum, qui regnavit annis 25.

593 | 10 | 2 | 6 | 1 | 32 | 2 |

In Gallia quidam in sylva cædens ligna, adeò à muscis infestatus est, ut per biennium amens fieret. Deinde sub religionis habitu exhibebat se pseudo-propheram, deinde magum; deinde etiam sanitates desuper infirmos faciens, Christum se esse dicebat, & pro Christo se adorari jubebat; nolentes se adorare, cum populo, qui ei multus adhærebat, impetebat hostiliter. Qui postea à quodam fideli occisus est, & ita sequaces ejus dispersi sunt.

Recharedus, rex Wisigothorum, terminos Romanorum inquietat.

524 Hoc tempore regnabat in Hibernia insula Philtanus, & in Scotia regnabat Brendinus, cui frater erat nomine Adelphius; de cujus Adelphii filia, quæ vocata est Gelgehes, genuit rex Hiberniæ Philtanus sanctum Furseum, & fratres ejus Foillanum & Ultanum.

§ *Hucusque Gregorius Turonensis historiam Francorum digessit.*

594 | 11 | 3 | 7 | 2 | 33 | 3 |

Tunica Domini nostri Jesu Christi in civitate Zaphat, non longè à Hierosolyma, confessione Symeonis Judæi inventa, & ab episcopis Gregorio Antiocheno, & Thoma Hierosolymitano, & Joanne Constantinopolitano, Hierusalem in loco, ubi crux Christi veneratur, est posita.

Gaugericus, Cameracensis episcopus, claruit.

595 | 12 | 4 | 8 | 3 | 34 | 4 |

Reuharedus, rex Wisigothorum, synodo 62 episcoporum apud Toletum congregata, ibique Arriana hæresi abdicata, & anathematizata, se cum tota Wisigothorum gente confirmat in fide catholica.

Thassilo, à Childeberto ordinatus rex Baioariorum, devictis Sclavis, obtinuit triumphum.

Constantinopoli puer nascitur quadrupes, & alter duos vertices habens, quæ prodigia portendunt adversa locis, in quibus nascuntur.

596 | 13 | 5 | 9 | 4 | 35 | 5 |

Agilulphus, rex Longobardorum, in Romanos insurgit, sed agente Theudelinda regina, non multo pòst cum eis fœdus iniit. Huic reginæ Gregorius papa libros dialogi sui misit.

His diebus irruentes Longobardi in Cassinum montem diripuerunt omnia

(a) Mir. LXIII.

Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni domini.

omnia,quæ in monasterio sancti Benedicti invenire potuerunt, neminem verò tenere valuerunt, sicut idem familio suo dominus promiserat, ut si res gentibus traderet, animas servaret. Monachi autem fugientes Romam petierunt, codicem regulæ à beato Benedicto editum, & pondus panis atque mensuram vini secum deferentes.

Sol à manè usque ad meridiem minoratus est, usque ad tertiam sui partem.

14	6	10	5	36	6	597

Gregorius papa, quod ipse olim facere intenderat, Augustinum cum aliis ad prædicandum destinat in Angliam.

Guntrannus, rex sanctitate clarus, dormit in Christo. Regnum ejus cessit fratrueli ejus Childeberto.

15	7	11	6	37	7	598

Recharedus,rex Wisigothorum,regibus Francorum confœderatur, eique soror Childeberti regis uxor datur.

Sanctus Columbanus *(a)* abbas & presbyter, doctor Scotorum & Pictorum, obiit, qui posteris suis multa sanctitatis monumenta reliquit, præterquam quòd rustica simplicitate Pascha dominico die debere celebrari neque didicit neque docuit.

Marculfus,abbas Bajocensis, sanctitate claret in Gallia.

16	8	12	7	38	8	599

Edilbertus,rex Anglorum,qui Cantuarii vocantur, prædicante Augustino, cum gente sua baptizatur. Porrò gens Anglorum,qui Mercii dicuntur, & gens Nordanimbrorum, qui, quòd ad aquilonarem partem Humbri *(b)* fluminis habitent, ita vocantur, sub regibus Edilfrido & Elle, *(c)* nondum audierant verbum vitæ.

17	9	13	8	39	9	600

Sanctus Goar,veniens ex Aquitania,claret in Gallia.

Augustinus ab Etherio,Arelatensi episcopo,consecratur Anglorum episcopus.

Childebertus,rex Francorum,moritur, cui Theodebertus & Theodericus filii ejus subrogantur. 525

18	10	14	9	40	10	601

Contentio inter Romanam ecclesiam, & arrogantiam Joannis episcopi Constantinopolitani, universalis patriarchæ nomen sibi usurpantis, sub Pelagio papa concepta, & à Gregorio jam inde non leniter exagitata, non antea quiescere potuit, quàm Joannes ipse subita morte obiit.

Hunni cum Francis fortiter bellant in Thuringia. Fredegundis regina moritur. Agilulfus Theoderico confœderatur. In Nilo Ægypti flumine visa sunt animalia humanæ formæ, vir scilicet & mulier usque ad lumbos super aquam extantes, qui ab hominibus per Deum adjurati, à manè usque ad nonam se videndos præbuerunt.

19	11	15	10	41	11	602

Augustinus,episcopus Anglorum, habita synodo cum Britonum & Scotorum episcopis, quia sacerdotes & monachos invenit adversarios æquitatis, quos voluit habere socios prædicationis; terruit eos vaticinio futuræ super eos calamitatis.

Sanctus Columbanus ex Hibernia in Burgundiam venit, ibique per-

Bb bb b

(a) Mir. *Columba.*
(b) Mir. *Ymbra.*
(c) Mir. *Aelle.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.

permissu Theoderici regis cœnobium Luxonium *(a)* ædificare cœpit.

603	20	12	16	11	42	12

Mauricius imperator se cum suis à Foca interficiendum divinitus prædixit, & malorum penitus ea sibi retaliari per se & per servos Dei instanter exposcit.

Theodericus rex aviam suam Brunichildem, ab Austrasiis ejectam, recepit.

604	21	13	17	12	43	13

Mauricius imperator cum uxore & filiis à Foca perimitur, & imperat Focas annis 8.

Orientales Angli cum rege suo Sigeberto, per Mellitum episcopum convertuntur ad Christum.

Per Augustinum archiepiscopum translata est dignitas archiepiscopatus, quæ prius Londini erat, ad Cantuariensem ecclesiam.

605	1	14	18	13	44	14

Gregorius dialogographus obiit.

Cognita morte Mauricii, grassantur per Romanorum provincias hinc Persæ, & inde Hunni.

Lotharius & Theodericus prælio inter se colliduntur, in quo plus quàm 30 millia cæsa referuntur, Theodericus tamen victoria potitur. In hoc prælio angelus Domini, evaginatum gladium super populum tenens, visus est.

606	2	15	19	14	45	15

Sabinianus Romanæ ecclesiæ 63 *(b)* præsidet.

Hoc tempore, pauper quidam, cùm à nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero, Desiste eleemosynam petere à nobis, qui nihil præter lapides habemus; cùm subjecisset pauper, Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid manducabile in navi erat, in lapides conversum est, colore & forma rerum earundem permanente. Fame Romam aggravante, Romani, Gregorio papæ jam defuncto derogantes, quòd thesauros ecclesiæ sua nimia liberalitate dissipasset, cùm non adesset persona, in quam exardescerent, memoriam nominis illius in libris ejus delere volebant. At per hoc libros Gregorii papæ Romanis exurere volentibus, obstitit Petrus diaconus, prodens se spiritum sanctum in columbæ specie super caput Gregorii tractantis sedentem vidisse sæpius, idque confirmans jurisjurandi sacramento: mox moriens ex condicto, fidem fecit suo testimonio.

526 Post Recharedum apud Wisigothos regnavit Bethericus annis 7.

607	3	16	20	15	46	1

Sabinianus papa, cùm & ipse liberalitati Gregorii, prædecessoris sui, derogaret, & sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius eum per visum ter pro culpa tenaciæ & hujus derogationis increpatum, quòd non resipisceret, etiam quartò horribiliter increpans, & cominans, in capite percussit. Quo ille dolore vexatus, non multo pòst mortem obiit: post quem Bonifacius Romanæ ecclesiæ 64 *(c)* præsidet. Hic obtinuit apud Focam imperatorem, ut ecclesia Romana caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana scribebat, se esse primam omnium

(a) Potius *Luxovium*, prout etiam legit editio Henr. Stephani. Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 517.*
(b) Mir. *LXIV.*
(c) Mir. *LXV.*

Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobardor.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni domini.

omnium ecclesiarum. Hic in Concilio 62 *(a)* episcoporum decrevit sub anathemate, ut nullus, vivente episcopo civitatis suæ, de altero eligendo audeat loqui, aut partes sibi facere, sed tertio die depositionis ejus fiat licenter à clero & populo electio sacerdotis.

Theodericus & Theodebertus, fratres & reges, Wascones sibi subjugant.

| 4 | 17 | 21 | 16 | 47 | 2 | 608

Corpus sancti Victoris Thebæi, apud Solodorum, cum sancto Urso passi invenitur.

Secundus, famulus Dei, in Italia claret.

Desyderius, Viennensis episcopus, à Theoderico exiliatur.

| 5 | 18 | 22 | 17 | 48 | 3 | 609

Augustinus, Anglorum primus episcopus, moritur, eique Laurentius substituitur. *In castro Ganda ecclesia ædificatur.*

Bonifacius, Romanæ ecclesiæ 65 *(b)* præsidet. Hic Pantheon Romæ, à Foca imperatore impetratum, vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ, & omnium martyrum, & in calendis Novembris ibi instituit solennitatem omnium martyrum, quæ postea, crescente religione Christiana, decreta est fieri in honore omnium Sanctorum.

| 6 | 19 | 23 | 18 | 49 | 4 | 610

Persæ Romanorum provinciis graviter incubant.

Agilulphus, Longobardorum rex, Mantuam, Cremonam, & aliqua Italiæ castella capit. *Blandinium monasterium ædificatur in Gandavo.*

| 7 | 20 | 24 | 19 | 50 | 5 | 611

Alexandriæ Joannes episcopus claruit, qui ob eximiam in Christum liberalitatem nomen eleemosynarii habere meruit.

Post Cathericum regem, quem rex Africanorum Guermundus expugnavit, & in Wallias fugere compulit, postquam Britones divina desolatione dispersi, alii quidem in minorem Britanniam, alii in Occidentales insulæ partes, id est, in Gallias, cum ecclesiasticis personis, & sanctorum reliquiis secessissent; tandem, resumptis viribus, levaverunt super se regem Caduanum. Qui cùm in terram regis Edelfridi pugnaturus intraret, & ille ei ad bellum occurreret; utriusque exercitus consilio pax inter eos facta est.

| 8 | 21 | 25 | 20 | 51 | 6 | 612

Heraclius ad imperatorem electus, Foca perempto & cremato ignibus, regnavit annis triginta. *(c)*

Desyderius, Viennensis episcopus, consilio Brunschildis, *(d)* à Theoderico rege lapidibus obrutus martyrizatur.

| 1 | 22 | 26 | 21 | 52 | 7 | 613

Virtus & nomen sancti Joannis baptistæ, *(e)* miraculis declaratur apud urbem Galliæ Mauriennam, de reliquiis corporis ipsius divinitus illustrata, hoc modo. In ea olim mulier, sancto Baptistæ nimis devota, expetebat ab eo, donari sibi aliquid de membris ejus; & in hac orandi instantia per triennium persistens, cùm alter quivis jam posset desperare, ipsa spem in Deo ponens, juravit se non manducaturam, donec, quod petebat, acciperet; & sic septem diebus jejunans, septima tandem 527

Bb bb b 2 die

(a) Mir. *Septuaginta duorum.*
(b) Mir. *LXVI.*
(c) Mir. *XXXI.*
(d) al. *Brunichildis*, quod rectius, prout etiam legit editio Henr. Stephani.
(e) Miræus in margine. *Vide Baronii Notas ad Martyrol. Rom. 29. Aug.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persar.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigothor.* |

die desuper altari pollicem miri candoris apparere videns, læta donum Dei accepit. Ad quod adorandum tres episcopi venientes, cùm de hoc sancto pignore partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo supposito, stupuerunt, & singuli singulas se meruisse lætati sunt.

Persæ à Romanorum insecutione non desistunt.

Betherico, Wisigothorum rege mortuo, Sisebodus regnat annis viginti novem.

614 | 2 | 23 | 27 | 22 | 53 | 1 |

Deusdedit Romanæ ecclesiæ 66 *(a)* præsidet. Hic constituit secundam Missam in clero. Hic etiam secundum instituta majorum suorum decrevit, ut, si qui viri vel mulieres suos ipsius filios, quocunque modo, de sancto lavacro suscìperent, separentur ab invicem; vel si quis vir commatrem suam, vel si qua mulier compatrem suum, à primo dono spiritus sancti, quod est pabulum salis sacrati, usque ad septimum donum spiritus sancti, in conjugium duxerit, separentur; mulier tamen maritalem dotem recipiat, & post expletum annum alteri, si vult, nubat.

Sanctus Columbanus à Theoderico rege, instinctu Brunichildis aviæ, expellitur Francia, qui pòst, relicto Gallo discipulo suo, in Alemannia, cœnobium Bobium construxit in Italia.

Sanctus Amandus Elnonensis per Gallias miraculorum & prædicationis gratia clarescebat.

Allovvinus etiam, qui & Bavo, per eum ex prædone conversus, & Gandavi solitariè reclusus, sanctitatis exemplum erat omnibus.

615 | 3 | 24 | 28 | 23 | 54 | 2 |

Edilfredus, rex Nordanimbrorum, regem Scotorum Ean cum omnibus penè suis in bello extinguit. Hæc calamitas Scotis contigit secundum vaticinium Augustini episcopi, qui interminatus, Scotos ab Anglis fore perimendos, qui Anglos ad vitam æternam converti ægrè ferebant: in monachos quoque Scotorum *Augustino rebelles* ira Dei sæviente, qui cum rege suo ad bellum hoc ex more exeuntes, ut rege armis pugnante, ipsi orando pro eo pugnarent, perempti sunt ab Anglis mille ducenti, tantùm quinquaginta per fugam elapsis.

Clodesindis Metensis claret, quæ sponsum fugiens, velamine capitis misso sibi à Deo per angelum, se & sua Deo delegavit.

616 | 4 | 25 | 29 | 24 | 55 | 3 |

Persæ Syriam incursantes Damascum capiunt.

Edilbertus, rex Cantuariorum, obiit, post quem Cabaldus *(b)* filius ejus, regnat annis 22. *(c)* Radualdus autem, rex orientalium Anglorum, Edilberto mortuo, illam super Anglos regnandi potentiam quartus accepit, ut sub nutu ejus alii Anglorum reges regnarent. Edilfrido quoque, Nordanimbrorum rege, à Radualdo rege perempto, Eduinus, Nordanimbrorum regnum suscepit. Refert autem historia Britonum, quòd Eduinus fuerit filius Edilfridi regis, & coætaneus Caduallonis, filii Caduam regis Britonum, & cum eo nutritus in minori Britannia apud regem Salomonem; deinde mortuis parentibus, uterque jam adultus redierint, pacemque inter se aliquandiu habuerint; postmodum pro regno discordia inter eos exorta pugnam inierint, & Eduinus quidem, victore Caduallo, in minorem Britanniam fugere compulsus fuerit.

Hunni

(a) Mir.. *LXVII.*
(b) Mir. *Ealdbald.*
(c) Mir. *XXV.*

| *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigothor.* | *Anni domini.*

Hunni Longobardos in Italia debellant, & forum Julii proditione captum dissipant. Sanctus Lupus, Senonensis episcopus, claret, cui aliquando eucharistiam consecranti, gemma à Deo in calice descendit.

| 5 | 26 | 30 | 25 | 1 | 4 | 617 528

A Persis Palæstina bello premitur. Sancta quoque civitas capitur: in ea usque nonaginta millia virorum perimuntur. Zacharias patriarcha captivatur, crux ipsa Dominica sancta absportatur. Inter fratres, Theodericum & Theodebertum reges, instinctu aviæ eorum Brunichildis, plusquam civile bellum oritur: pugnaque commissa post inæstimabilem stragem Theodebertus capitur.

Per Ealdbaldum & filios Siberti, ad idololatriam Angli revolvuntur.

Agilulfo, Longobardorum rege mortuo, Adaloaldus, filius, ejus, regnavit annis 13.

| 6 | 27 | 31 | 1 | 2 | 5 | 618

Bonifacius, Romanæ ecclesiæ 67 (a) præsidet. Hic decrevit, ut nullus trahatur violenter de ecclesia. Hic constituit, ut monachi in officio sacerdotalis gradus utantur potestate ligandi atque solvendi.

Theodericus, rex Francorum, moritur.

Ealbaldus, rex Anglorum, idololatriæ renunciat.

Clotharius rex, filios Theoderici regis, in bello captos occidit, Brunichildem quoque reginam uno pede & brachio mutilatam, ad caudam equæ indomitæ religatam, membratim discerpi fecit; imputans ei, quòd decem reges per eam fuissent extincti, & sic monarchia regni Francorum ad eum rediit.

Joannes eleemosynarius obiit.

Eleutherius patricius, affectans Romanorum imperium, Romæ perimitur.

Persæ Ægyptum incursantes Alexandriam capiunt.

Hoc tempore terræmotus major mense Augusto fuit, & sequuta est clades in populo, percussio scilicet scabierum, (b) ita ut nullus posset agnoscere mortuum suum.

Sancto Amando Elnonem migrante, Florbertus Abbas ordinatur.

| 7 | 28 | 32 | 2 | 3 | 6 | 619

Persæ Libyam incursantes, Carthaginem capiunt.

Clotharius rex tributum 12 millium solidorum, quod Longobardi Francis solverant, relaxat Longobardis perpetuò sibi confœderatis.

Laurentius, secundus Anglorum episcopus, obiit.

| 8 | 29 | 33 | 3 | 4 | 7 | 620

Cosdroë, rex Persarum, pacem cum Romanis facere nullo modo admittit.

Anastasius Persa, ex mago Christianus & monachus, à Persis captus, post verbera, vincula & carceres, post diutinam appensionem per unam manum, tandem abscisso capite, cum aliis 70 martyrizatur.

Virgo Christi Fara claret in Francia. Cujus sanctitatem imitatus frater ejus Faro, ex Comite clericus, & ex clerico factus Meldensium episcopus, claret.

| 9 | 30 | 34 | 4 | 5 | 8 | 621

Sigebodus, (c) rex Wisigothorum, contra Romanos fortiter agit. Provinciam, aliasq; civitates à Francis extortas, ad Wisigothorum jus redegit.

(a) Mir. *LXVIII.*
(b) Vide *MARIANUM SCOTUM ad a.* 615.
(c) Mir. *Gisebodus.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.
	10	31	35	5	6	9

622 Honorius Romanæ ecclesiæ 68 *(a)* præsidet.

Sanctus Columbanus obiit: discipulus ejus Gallus in Alemañia claret.

623 | 11 | 32 | 36 | 6 | 7 | 10 |

Cosdroë, successu elatus in effusione humani sanguinis, & maximè Christianorum, ultra modum grassatur.

Heraclius imperator, Hunnis confœderatur.

624 | 12 | 33 | 37 | 7 | 8 | 11 |

Heraclius ad Persas debellandos proficiscens, virilem Dei figuram in manibus accipiens, quam manus non depinxerat, sed in Icona verbum, quod omnia format, atque componit, sine pictura formam, velut
529 sine semine partum eduxit, Persidem aggreditur, eamque per sex continuos annos potenter depopulatur.

Eustasius, abbas Luxoviensis, & Attila Bobiensis, post Columbanum clarent.

Mellitus, tertius Anglorum episcopus, obiit.

625 | 13 | 34 | 38 | 8 | 9 | 12 |

Pipinus, filius Caroli Magni, *(b)* major domus regis Clotharii principabatur: Pipino verò in disponenda republica comparabatur sanctus Arnulphus, filius Arnoldi, filii Amberti, *(c)* ex Blitilde, filia primi Lotharii regis.

626 | 14 | 35 | 39 | 9 | 10 | 13 |

Heraclius imperator Persas levibus præliis frequenter fundit.

627 | 15 | 36 | 40 | 10 | 11 | 14 |

Florebant in Galliis Austregisillus, Bituricensis episcopus, & sub eo Sulpicius, Chunibertus Coloniensis, & Joannes Tungrensis. In Hispaniis, Isidorus Hispalensis, *(d)* tum sanctitate, tum doctrina clarebat.

628 | 16 | 37 | 41 | 11 | 12 | 15 |

Heraclius Persas gravi bello contrivit, in quo prætorem Persarum, omnesque penè principes peremit, & Persidem pervagatus, miranda Persarum palatia combussit, & dejecit.

Clotharius rex filium suum Dagobertum, in regno ascitum, Pipino & Arnulpho committit ad regnandum Austrasios.

Eduinus, rex Nordanimbrorum, à Paulino episcopo baptizatur, & post Radoaldum potentius cæteris super Anglos principatur.

629 | 17 | 38 | 42 | 12 | 13 | 16 |

Dagobertus, iram patris sui Lotharii regis meritus, quia consiliarium ejus cæsum & detonsum dehonestaverat, Parisios, ad ecclesiam sancti Dionysii confugit, & quia inde nullo modo extrahi potuit, locum illum semper cordi habuit.

Syrohis, cum Persarum principibus, contra patrem suum Cosdroën insurrexit, & pace cum Heraclio imperatore confirmata, patrem suum cum filiis ipsius peremit, & anno uno regnavit.

630 | 18 | 1 | 43 | 13 | 14 | 17 |

Heraclius, Perside devicta, & pace inter Romanos & Persas confirmata, rediit cum gloria.

Syrohi rege mortuo, Adesir regnavit anno uno.

Adaloaldo,

(a) Mir. *LXIX.*
(b) Mir. rectius *Karlomanni.*
(c) Mir. rectius *Ansberti.*
(d) Miræus *Spalensis*, qui in margine addit: *ita MSS. Codices. Sic olim* Hispania *dicta est* Spania.

Romanorum.	*Persarum.*	*Francorum.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Adaloaldo, Longobardorum rege mortuo, Rotharith regnavit post eum annis 16.

Etpualdus rex, qui cum patre suo Rodoaldo à fide Christi apostataverat, suasu Eduini regis, cum gente sua idololatriæ abrenunciat.

Dagobertus rex, Saxonibus bello concurrit, cui pater Lotharius rex, accurrens auxilio, interfecto Berthoaldo, duce Saxonum, victoriam obtinuit, & pervagans omnem Saxoniam, nullum omnino Saxonum, mensuram gladii sui excedentem, dimisit viventem.

Hoc tempore, Arabum sive Sarracenorum princeps erat Muhanmad, qui pseudopropheta, ex orphano & inope, per hæresis suæ præstigia ad regnum evectus est. Hic de progenie Hismaëlis ortus, cùm esset pauper & orphanus, ad quandam cognatam suam prædivitem, nomine Chadigam, primò ut mercenarius, deinde ut sponsus se conjungens, per eam ditatus est. Quæ cùm ægrè ferret, epileptico, id est, caduco, illum morbo vexari, ille dicebat, hoc non esse morbum, sed visionem archangeli Gabrielis se interim videre, & quia aspectum ejus ferre non posset, mente defecta cadere. Hic communicabat Christianis & 530
Judæis, ex eorum scripturis suam pseudoprophetiam in aliquibus confirmans. Hic dicebat, quia hi, qui inimicum occidunt, vel qui ab inimico occiduntur, paradisum ingrediantur, paradisum verò esse carnalis cibi & potus, ibique esse fluvium vini, lactis & mellis, & mixturam fœminarum non præsentium, sed aliarum, multo tempore futuram & affluentem voluptatem, & multa hujusmodi. Hic est Muhanmad, cui gentiles adhuc cultum deitatis exhibent. Hic in regno Sarracenorum quatuor prætores statuit, qui Amiræi vocabantur, ipse verò Amiuras dicebatur, vel Protosynbulus.

Obiit sanctus Bavo.

19	1	44	1	15	18	631

Heraclius imperator, devicta Perside, Zachariam patriarcham cum captivorum populo Hierusalem reducit: & sanctam crucem Domini reportans, cùm regio schemate ornatus, portam vellet intrare, per quam Jesus ad crucem subeundam exivit, porta divinitus clausa est, eique rursum admonitu angeli humiliato & discalciato, porta ultro aperta est, & ita cruce relata, celebritatem exaltationis ejus annuatim dedicavit.

Apud Persas Hormisda regnat anno uno sub Sarracenis.

Lothario mediano, Francorum rege, mortuo, Dagobertus, filius ejus, regnat annis quatuordecim.

20	1	1	2	16	19	632

Sarraceni, qui hactenus fuerant sub Persarum regno, eos bello victos versutè sub suo redigunt dominio.

Ab hinc pro rege Persarum titulandum est regnum Sarracenorum.

Terræmotus factus est per triginta dies, apparuit in cœlo signum in modum gladii, portendens imminentem Sarracenorum principatum.

Adunallo, rex Britonum, reversus de minori Britannia, cum multitudine militum, commisit prælium cum Peanda, rege Merciorum, eumque devictum cepit, & suæ ditioni subdidit, subditumque duxit ad bellandum, contra Eduinum, regem Nordanimbrorum. Quem etiam cùm superasset atque occidisset, occupavit provincias & depopulatus est, & multam cædem fecit in terra.

Tunc etiam fides Christi in Anglia concussa est adeò, ut multi Christianitatem suam desererent, & idololatriam repeterent. (a) Muham-

(a) Mir. *Eduinus, Rex Nordanymbrorum, a Penda & Ceduala, Rege Brittonum, perimitur, & fides Christi in Anglia concutitur.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.

Muhammad, Sarracenorum Ammiras, moritur, post quem Ebubeher principatur annis tribus.

633	21	1	2	3	17	20

Severinus, Romanæ ecclesiæ 69 *(a)* præsidet.

Heraclius imperator, incidens in hæresim Monothelitarum, id est, unam operationem in Christo credentium, confundit ecclesiam & imperium, contra malitiam ejus pugnante perturbatione omnium rerum.

Inter Romanos & Sarracenos bellum implacabile oritur, hac de causa, quia cùm quidam spado imperatoris Heraclii distribueret togas militibus, cùm inter alios, etiam Sarraceni sub imperatore militantes, ad accipiendam *togam* venirent, spadone indignanter eis dicente, Vix sufficit imperator dare militibus togas, quantò magis canibus istis: illi dolore & pudore incitati, totam Sarracenorum gentem ad rebellandum incitant. Ammiræi autem Sarracenorum Romanos aggrediuntur, & cum multis tres Ammiræi à Romanis perimuntur.

Sigebertus infans, filius Dagoberti *Regis*, à sancto Amando baptizatur, ubi tacentibus cunctis, ipse infans 40 dierum Amen respondit, & Amandus Trajectensis episcopus ordinatur.

Sanctus Livinus episcopus in Brachbanto ab impiis occiditur.

634	22	2	3	4	18	21

531 Romani & Sarraceni vario eventu confligunt.

Successores Eduini regis, ad idololatriam revoluti, mox sunt à Ceduala rege perempti.

Dagobertus rex Sclavos bello devicit.

635	23	3	4	5	19	22

Joannes Romanæ ecclesiæ 70 *(b)* præsidet.

Ebubeher Ammiras moritur, post quem Haumar annis 12 principatur.

Sarracenis Syriam infestantibus, Heraclius crucem sanctam Domini ab Hierusalem Constantinopolim transtulit. Hic dicit Beda in historia Anglorum, quòd Oswaldus, filius Edilfrid regis, regno Nordanimbrorum post Eduinum suscepto, Ceduallam sive Cadwallonem, regem Britonum, peremerit, & quia fidem Christi tenebat super omnes Britanniæ reges, eminuerit, & quatuor linguarum gentes, scilicet Pictos, Scotos, Britones & Anglos sub ditione acceperit. Sed aliter se habet historia Britonum. Refert enim, quòd Cadwaldo iste, rex Britonum, Oswaldum regem & præliando superatum fugaverit, & post occisionem ipsius Oswaldi diu regnaverit, sicque completis 48 annis in pace obierit, & à Britonibus in imagine ænea ad mensuram corporis illius fusa, positus fuerit, & eadem imago super equum æneum erecta fuerit. Atque super portam Londoniarum ad deterrendos Saxones constituta, ecclesia quoque subtus ædificata.

Aidam episcopus, sancti Columbani discipulus, à Scotia veniens, apud Anglos clarebat sanctitate & doctrina.

Dagobertus rex Wascones bello devincit.

636	24	1	5	6	20	23

Theodorus Romanæ ecclesiæ 71 *(c)* præsidet.

Sarraceni, capta Damasco, Phœnicem & Ægyptum occupant.

| 25 |

(a) Mir. *LXX.*
(b) Mir. *LXXI.*
(c) Mir. *LXXII.*

Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobar.	Anglorum.	Wisigothor.	Anni domini.
25	2	6	7	21	24	637

Florebant in Francia hoc tempore tres fratres, Ado, Rado, Dado, qui & Audoenus dictus est, qui suam ergaDeum devotionem ostenderunt, singuli singula cœnobia fundando, ex quibus Dado fuit referendarius Dagoberti regis. Referendarius autem dicebatur, ad quem publicæ conscriptiones referebantur, ut per eum annulo seu sigillo regis confirmarentur.

Hos ad hoc animarat Eligius aurifex, jamdudum in aula regis Locharii clarus, qui etiam ex dono Dagoberti regis Solenniacum monasterium construxit, ubi sanctus Remaclus ex Aquitania veniens, se in Christi tyrocinio, sub eo exercendum dedit. Sanctus verò Dado, qui & Audoenus, intra Brigensem saltum cœnobium construxit, quod Rasbacis dicitur, in quo sanctum Agillum primum abbatem præfecit.

Sancta Aurea claruit, quam Eligius monasterio virginum à se Parisiis constructo præfecit.

26	3	7	8	22	25	638

Sarraceni Hierusalem biennio obsessam capiunt.

Sanctus Amandus, Tungrensi episcopatu posthabito, verbi instat officio. Sub hoc sanctus Laudoaldus floruit, qui filium Apri, viri illustris, Lanbertum, (a) pòst episcopum & martyrem futurum, à puerò imbuens in viam Dei induxit.

Remaricus abbas, & Georicus Metensium episcopus, clarent.

27	4	8	9	23	26	639

Sarraceni Syriam occupant.

Judæi in Hispania Christiani efficiuntur. Sisebodus enim, Gothorum rex gloriosissimus, plurimas in Hispaniis provincias Romanæ militia sibi bellando subjecit, & Judæos in suo regno ad fidem Christi convertit.

Obiit sanctus Florbertus Abbas: cui successit Joannes Abbas.

28	5	9	10	24	27	640

Sarraceni Antiochiam capiunt. 532

Dagobertus rex Sigebertum, filium suum, Austrasiis regem mittit, sub tutela Pipini & Cuniberti episcopi.

Sanctus Arnulfus, ex Majore domus Metensium episcopus, & ex episcopo solitarius, dormit in Christo. Clodulfus, filius ejus, pòst Metensis episcopus, sanctitatem patris imitatur.

Doda, mater ipsius Clodulfi, Treveris inclusa Christo ancillatur, & Albado (b) Anglorum rege mortuo, Carcombertus (c) filius ejus, post eum regnavit annis 25. (d)

Hic in Anglia primus idola deorum destruxit, & fidem Christi dilatavit, & jejunium Quadragesimale in Anglia legaliter observare edixit.

Monasterium S. Petri in Sithiu ædificatur.

29	6	10	11	1	28	641

Sarraceni, Persis iterum bello victis, fugato rege eorum Hormisda, totam Persidem sibi subjugant.

30	7	11	12	2	29	642

Heraclius imperator moritur, Constantinus, filius ejus, substituitur, & quar-

(a) Miræus in margine: *In MSS. nunc.* Lambertus, *interdum* Lantbertus.
(b) Mir. *Ealbaldo.*
(c) Mir. *Earcombertus.*
(d) Mir. *XXIV.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.

& quarto mense imperii sui, à noverca sua Marciana, *(a)* & Pyrrho patriarcha veneno extinguitur, & Marciana, cum filio suo Heraclona, imperium arripuit.

Sisebodo, Wisigothorum rege mortuo, Suitilan succedens regnavit annis duobus.

Dagobertus, Saxonibus contra Winidos sibi auxiliantibus, annuum quingentarum vaccarum tributum eis indulget.

533 643 | 1 | 8 | 12 | 13 | 3 | 1 |

Heraclonas, abscisso sibi naso, & Marciana mater ejus, abscisa sibi lingua, exiliantur. Et Constans, qui & Constantinus dicitur, filius Constantini, regnavit annis viginti quinque. *(b)*

Oswaldus, rex Nordanimbrorum, à Peanda *(c)* Merciorum rege perimitur, cujus filius Oswii regnat post eum annis 27. *(d)*

Dagobertus Wascones subigit.

Judacail, rex Britonum, gratiam Dagoberti sibi redimit.

Virgo Christi Reginulfa sanctitate claret in Gallia.

644 | 1 | 9 | 13 | 14 | 4 | 2 |

Haumar Ammiras templum sibi in Hierusalem ædificat. Et quia nullo modo structura consistere poterat, suggestione Judæorum crucem desuper montem oliveti tolli imperat, & sic structura templi stare potuit.

In Hispaniis Suintilane, ob crudelitatem suam, à Wisigothis reprobato, Sisenandus per auxilium Dagoberti sublimatus in regnum, regnat annis 20.

Sanctitate florent Rictrudis, Marchianensis, & ejus filia, Eusebia & Clotsendis; Gertrudis Hamaticensis, & Berta Blangiacensis.

645 | 2 | 10 | 14 | 15 | 5 | 1 |

Dagobertus, rex Francorum, moritur, de quo per visionem cuidam revelatum est, quòd anima ejus ad judicium rapta sit, & multis sanctis contra eam pro expoliatione suarum ecclesiarum reclamantibus, cùm eam jam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interventu sancti martyris, Parisiensis Dionysii, cui ipse maximè devotus fuerat, à pœnis liberata est.

Clodovæus, filius Dagoberti, regnavit post eum annis 17. Sigeberto, fratre ejus jam regnante in Austria, hujus Clodovæi Major domus fuit Erchanoaldus, *qui fuit frater Adalbaldi Ducis, mariti Rictrudis Marchianensis.*

646 | 3 | 11 | 1 | 16 | 6 | 2 |

Sanctus Remaclus ordinatur Trajectensis episcopus.

Rodoaldus *(e)* frater Ittæ, & avunculus sanctæ Gertrudis, archiepiscopatum Treverensem doctrina & sanctitate sua illustrat. Soror quoque ejus Severa abbatissa in urbe eadem à fratris sanctitate non degenerat.

Rotharith, Longobardorum rege mortuo, Rodoaldus filius ejus regnat annis quinque.

647 | 4 | 12 | 2 | 1 | 7 | 3 |

Pipinus

(a) Mir. *Martina.*
(b) Mir. *XXVI.*
(c) Mir. *Penda.*
(d) Mir. *XXVIII.*
(e) Mir. *Modoaldus.*

Romanorum.	*Sarracen.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

* Pipinus, Major domus, moritur, Grimoaldus, filius ejus, in aula Sigeberti regis potenter principatur.

Persa quidam, simulans se velle adorare Haumar, Ammiram Sarracenorum, infixo in ventrem ejus gladio, peremit eum; cui Hothmen substitutus, annis decem principatur.

5	1	3	2	8	4	648

Martinus Romanæ ecclesiæ 72 *(a)* præsidet.

Sarraceni Africam occupant.

Sigebertus rex Radulpho, Thuringorum duci, bello concurrit.

Sanctus Fursæus in Hibernia claruit, qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias usque pervenit, & à Clodovæo rege honorificè susceptus, Latiniacum cœnobium fundavit. Quem non multo pòst fratres sui, Foillanus & Ultanus, pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerunt, ex quibus Foillanus dono Gertrudis virginis Fossense monasterium *(b)* postea fundavit, ubi etiam martyrio coronatus quiescit.

6	2	4	3	9	5	649

Eligius Noviomi, Audoenus, qui & Dado, Rothomagi, clarent episcopi, & Philibertus de Herio insula, & Richarius Pontinensis, & Geremarus Flaviacensis abbates, Angadrisma quoque sacra virgo secus Belvacum, Ansegisus etiam, filius sancti Arnulphi, clarebat, cui Begga, soror Grimoaldi, nupserat.

7	3	5	4	10	6	650

Itta, relicta Pipini, instinctu Amandi, se & sua Deo devovens, monasterium Nivalense fundavit, eique filiam suam Gertrudem, Deo dignam virginem præfecit.

Aubertus, Cameracensis episcopus, claret.

8	4	6	5	11	7	651

Rex Sigebertus, de posteritate prolis desperans, duodecim monasteria hinc inde construxit Deo. In quibus Stabulaus & Malmudarium eminebant, cooperante sibi in his majore domus Grimoaldo, & Trajectensium episcopo Remaclo. Qui Remaclus non multo post pertæsus secularium tumultuum, in ipso Stabulaus monachicæ vitæ assumpsit habitum, *cui successit in pontificali regimine sanctus Theodardus.*

His diebus multi utriusque sexus in Galliis claruerunt, qui ad testimonium sanctitatis suæ in ædificandis Deo monasteriis operam suam impenderunt. Ex his in nostra vicinia tunc florebat sanctus Landelinus, confessor Christi, qui & Morosus, ab Auberto, Cameracensi episcopo, ex prædone ad Christum retractus, & à beato papa Martino ad prædicandum ordinatus, fundator cœnobiorum Lobiensis, Alvei, Waslaris, atque Crispiniensis, ubi corpore requiescit cum discipulis suis, Adoleno & Domitiano; Gislenus Cellensis, Madelgarius dux, qui & Vincentius, Altimontensis & Senogensis, *(c)* ejusque conjunx Waldetrudis Castriloensis, sororque Waldetrudis, Aldegundis Melbodiensis, & Trudo etiam Haspaniensis in tyronem Christi adolescebat. Præter hos & alii multi *(d)* de Anglia vel Scotia in Galliis peregrinantes, verbum Dei seminabant,

(a) Mir. *LXXIII.*

(b) De hoc *VALESIUS Not. Galliarum, voce Vossuense Monasterium. Locus cum Monasterio inter Castellum (Chastelet) & Namurcum est situs in Diœcesi Leodicensi ad fluviolum Gervernam non procul a fluvio Sabi, & Foss vulgo nuncupatur, alias Fosse.*

(c) Mir. *Sonegiensis.*

(d) Miræus in margine: *Inter alios fuere* SS. *Adalgisus, Monbulus, Vuasnulfus & Autbodus.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracen.* | *Francorum.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

minabant, multumque fructum Deo faciebant, scilicet Etto, Bertuinus, Eloquius.

Cœnobium Floriacense à Leodepoldo abbate fundatur, & non multo pòst corpus sancti Benedicti abbatis, *(a)* ab Agilulfo monacho à castro Cassino delatum, illuc transportatur. Corpus verò sororis ejus, sanctæ Scholasticæ Cynoniannis *(b)* transfertur.

534 Rodoaldo, Longobardorum rege perempto, Ariperth regnat annis novem.

652 | 9 | 5 | 7 | 1 | 12 | 8 |

Constantinus imperator à Paulo Constantinopolitano deceptus, exposuit typum contra fidem Catholicam, nec unam, nec duas voluntates aut operationes in Christo diffiniens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus. Ob hoc, Martinus papa, congregata Romæ 105 episcoporum synodo, anathematizavit hæreticos episcopos, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum quoque præsentis persecutionis incentorem, ecclesiam aperta & occulta infestatione vexantem.

Sigebertus rex Hildebertum, filium Grimoaldi majoris domus, adoptat in filium & in regnum.

653 | 10 | 6 | 8 | 2 | 13 | 9 |

Constantinus imperator, misso Exarcho ad Italiam, impugnat Dei ecclesiam. Judocus, regis Britonum filius, spreto regno & mundo, peregrinus & eremita, in pago Pontivo requievit in Christo.

654 | 11 | 7 | 9 | 3 | 14 | 10 |

Ignis de cœlo cecidit, & timor magnus super homines venit, pestilentiaque gravissima tribus æstivis mensibus grassata est, cunctis visibiliter apparente, bonum & malum Angelum noctu civitatem circuire. Et quotiens jussu boni Angeli malus Angelus venabulo, quod manu ferre videbatur, ostium cujusque domus percussisset, tot ex eadem domo sequenti die interibant.

Hoc tempore sanctus Foillanus Fossensis martyrizatur.

655 | 12 | 8 | 10 | 4 | 15 | 11 |

Sarraceni, capta Rhodo, famosum ejus Colossum everterunt, ex cujus ære nongenti cameli onerati sunt.

656 | 13 | 9 | 11 | 5 | 16 | 12 |

Constantinus imperator, Sarracenis navali pugna congressus, ignominiosè vincitur. Sigebertus, rex Austrasiorum, moritur, Dagoberto, filio suo admodum parvulo, fidei Grimoaldi commendato, ut in regnum ejus auxilio promoveatur.

Oswii, rex Nordanimbrorum, facto Deo cœli voto, Peandæ, Merciorum regi, concurrit, cum exercitu non multo, & inter nimiam Merciorum stragem ipsum regem Peandam perimit, gentemque Merciorum ad Christum converti fecit, Pictosque regno Anglorum subdidit.

657 | 14 | 10 | 12 | 6 | 17 | 13 |

Olympius Exarchus, ad regendam Italiam ab imperatore Constantino missus, & Martinum papam occidere jussus, cùm aliter non posset, tractavit, ut inter missarum solennia, cùm sibi ipse papa sanctam communionem porrigeret, illum spatarius suus perimeret, sed spatarius, hora

(a) Miræus in margine : *Vide Baronium ad an. 604. Joannem à Bosco in Biblioth. Floriacensi & Arn. Vuionum in Ligne vita.*

(b) Potius in partibus Cenomanensium, prout *REGINO ad a. 612.* & Miræi Codex : *Cenomanis.*

Romanor.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni domini.

hora sanctæ communionis, papam nullo modo videre potuit. Exarchus vero, paulo pòst in Sicilia à Sarracenis turpiter victus, turpius periit.

Grimoaldus major domus, domino suo Dagoberto, Sigeberti filio attonso, per Didonem, Pictaviensem episcopum, in Scotiam directo, Hildebertum, filium suum, facit Austrasiorum regem.

Hothmen, Ammira Sarracenorum perempto, Muhamas *(a)* ex Ammireo Ammiras factus principatur annis 25. *(b)*

15	1	13	7	18	14	658

Franci dolentes super infidelitate Grimoaldi, contra filium Sigeberti, captum eum præsentant Parisiis judicio Clodovæi, quem Clodovæus vinculatum, amara in carcere fecit morte consumi, filiumque suum juniorem, Hildericum, regem fecit Austrasiorum. 535

Obiit Itta, mater sanctæ Gertrudis.

Theodardo episcopo martyrizato, sanctus Lambertus, filius Apri comitis, episcopatum Trajectensem illustrat gloria nobilitatis, & gratia sanctitatis.

Atrebatis, dum corpus sancti Vedasti transfertur ab *(c)* Auberto episcopo, præsentibus Lamberto Tumgrensi, & Audomaro Tervanensi, aliisque sanctis episcopis & abbatibus, Audomarus, qui præ senio cæcus erat, dum precibus præsentium episcoporum & meritis sancti Vedasti illuminatus esset, ægrè ferens, se liberatum esse à cæcitate, quam pro salute sua sibi à Deo immissam esse gaudebat, rursus ad votum suum excæcatus est. Obiit Joannes, *Abbas Blandiniensis; cui successit Baudemundus.*

16	2	14	8	19	15	659

Martino papa, pro confessione fidei jussu Constantini exiliato, ibique defuncto, Eugenius 73 *(d)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Constantinus Sclaviam sibi subjicit.

17	3	15	9	20	16	660

Muhamas *(e)* Sarracenorum Ammiras, cum Constantino imperatore firmat pactum, ut Sarraceni Romanis solvant tributum, scilicet per singulos dies numismata mille, & servum, & equum.

Clodovæus rex, corpus sancti Dionysii Parisiensis discooperiens, minus religiosè licet cupidè, os brachii ejus fregit, & rapuit, moxque in amentiam perpetuam incidit.

Ariperth, Longobardorum rege defuncto, Godebertus & Bertarith filii ejus, annum agunt, non tam in regno componendo, quàm regno contendendo.

18	4	16	10	21	17	661

Vitalianus 74 *(f)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Obiit sanctus Amandus Elnonensis.

Constantinus imperator Theodosium fratrem suum occidit.

Grimoaldus, dux Taurinacium, Godebertum, filium Ariperth regis Longobardorum, dolo perimit, & ejus regnum arripit, sororemque Godeberti uxorem ducit, regnavitque novem annis.

(a) Mir. *Muhanias.*
(b) Mir. *XXIV.*
(c) Miræus: *Autberto*, qui in margine addit: *Sic Aquic. & Ortel. codices. In Gembl. & Lipsi. legitur*, Vindiciano.
(d) Mir. *LXXIV.*
(e) Mir. *Muhavias.*
(f) Mir. *LXXV.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Sarracenor.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*

Sanctus Nivardus, Remensis archiepiscopus, & Reolus, successor ejus, Bercharius quoque martyr, qui fuit abbas primus Autivi. arensium, sancta etiam Bertha, martyr & abbatissa, sanctitate clarent in Gallia.

662	19	5	17	2	22	18

Constantinus imperator Italiam petit, multasque Longobardorum urbes capit, Beneventum obsidet, ibique Grimoaldus rex exercitum ejus graviter atterit.

Clodovæus, rex Francorum, obiit, & Lotharius filius ejus succedit, & quatuor annis regnat. Hujus Major domus post Erchanoldum fuit Ebroinus.

Abhinc Francorum regibus à solita fortitudine & scientia degenerantibus, regni potentia disponebatur per Majores domus, regibus solo nomine regnantibus. Quibus moris erat principari quidem secundum genus, & nil agere vel disponere, quàm irrationabiliter edere & bibere, domique morari, & calendis Maii præsidere coram tota gente, & salutare, & salutari, obsequia & dona accipere, & rependere, & sic secum usque ad alium Maium permanere. *Sanctus Lambertus monachus efficitur.*

Baltildis regina, mater Lotharii, Corbeiæ & Calæ monasteria Deo construxit.

663	20	6	1	3	23	19

Constantinus imperator imperium in urbem Romam transferre nititur, sed à Constantinopolitanis ei resistitur.

664	21	7	2	4	24	20

536 Constantinus imperator Romam venit, de qua omnibus penè, quæ ad ornatum urbis erant, ablatis, ad Siciliam vadit.

In Anglia inter Anglos & Scotos magna de observatione Paschæ fit disceptatio, mediante Oswii, rege glorioso, qui etiam assensit Anglis, Pascha celebrantibus more Romano.

Obiit sancta Gertrudis Nivellensis.

Sisennado, Wisigothorum rege mortuo, regnat Chiutilan *(a)* annis sedecim.

665	22	8	3	5	25	1

Obiit sanctus Eligius, Noviomensis episcopus.

Carconbertus *(b)* rex Anglorum obiit, & filius ejus Egbertus regnat post eum annis octo. *(c)*

Sanctus Wandregisilus obiit, cui successit Lambertus.

666	23	9	4	6	1	2

Lotharius, rex Francorum, moritur, & Theodericus, frater ejus, ab Ebroino, majore domus, in regnum sublimatur.

667	24	10	1	7	2	3

Theodericus rex, propter insolentiam Ebroini, à Francis repudiatur, & frater ejus Hildericus, qui in Austria regnabat, à cunctis ad regnandum evocatur. Porrò Theodericus & Ebroinus tonsurantur, & Theodericus Parisiis in cœnobio sancti Dionysii, Ebroinus in Luxovio relegantur. Hilderici major domus erat Vulfradus. *(d)* Hic in parochia Wirdunensi, super Mosam, cœnobium sancti Michaëlis archangeli fundavit.

| 25 |

(a) Mir. *Chintilan.*
(b) Mir. *Earcombert.*
(c) Mir. *IX.*
(d) Mir. *Wulfoaldus.*

Romanorum.	Sarracen.	Francor.	Longobardor.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni domini.
25	11	1	8	3	4	668

Theodorus archiepiscopus, & Adrianus abbas, à Vitaliano papa in Angliam diriguntur.

26	12	2	9	4	5	669

Constantinus imperator, qui & Constans, omnibus suis exosus, Syracusis à suis in balneo est occisus.

Constantis filius Constantinus post patrem imperat annis 17.

Mirius *(a)* quidam in Sicilia tyrannidem meditatus, mox extinguitur.

1	13	3	10	5	6	670

Adeodatus 75 *(b)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Oswi, Nordanimbrorum rege defuncto, Egfridus, filius ejus, regnat annis 15.

Grimoaldus, rex Longobardorum, cùm nono die post phlebotomiam accepto arcu columbam percutere nisus esset, vena brachii ejus dirupta est, & suprà ponentibus ei medicis venenata medicamina defunctus est. At Pertharith, filius Ariperth regis, divinitus à peregrinatione revocatus, & à Longobardis in regno relocatus, regnat annis decem & septem. *(c)*

Hoc tempore claruit sanctus Præjectus, Arvernensis civis & episcopus, qui etiam martyrizatus est ab ipsius urbis primoribus in ultionem Hectoris, Massiliensium patricii, ab Hilderico, Francorum rege perempti, propter injustitias Arvernensi ecclesiæ ab eo illatas.

In territorio Cameracensi virgo Dei Maxelendis pro voto virginitatis Harduinum amatorem suum fugiens, ab eo martyrizatur, qui mox excæcatus post triennium ab ea illuminatur.

2	14	4	1	6	7	671

Constantinus imperator fratres suos habens suspectos, ne conregnarent, nasos eorum abscidit.

Hoc tempore quidam in Britannia à morte resurgens, multa, quæ vidit de locis pœnarum, & purgatorii ignis loco enarravit.

3	15	5	2	7	8	672

Sarraceni Siciliam invadunt, & omnibus direptis, Alexandriam redeunt. Amatus, episcopus Senonensis, à rege Theoderico gravi & irrevocabili diu exilio tribulatur. 537

4	16	6	3	8	9	673

Egberth, rex Anglorum obiit, cui Lothere, frater ejus succedens, regnavit annis 12.

Iris apparuit in cœlo mense Martio, & tremuit omnis caro, ita ut omnes dicerent, quòd consummatio esset.

5	17	7	4	1	10	674

Theodorus, in Anglia synodo habita, constituit multa ecclesiæ utilia. Hic Theodorus scripsit pœnitentialem librum, mirabili & cauta discretione, distinguens modum singularum culparum. *(d)*

Sanctus Ansbertus Abbas efficitur.

6	18	8	5	2	11	675

Stolus Sarracenorum contra Constantinopolim applicuit, qui dum per aliquot annos Christianis inaniter concurrissent, in redeundo, ex multa parte dimersi interierunt. Cad-

(a) Mir. *Mizius.*
(b) Mir. *LXXVI.*
(c) Mir. *XVIII.*
(d) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 378.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarrac.	Franc.	Longobard.	Anglorum.	Wisigothor.

Cadwollone, Britonum rege mortuo, successit Cadualladrus. Qui cùm 12 annis regnasset, infirmatus est, & regibus Anglorum resistere non sufficiens, secessit in minorem Britanniam. Sed & cæteri Britones inter se discordantes, cùm etiam mortalitas eorum gentem consumeret, necessitate compulsi in diversas terrarum partes migraverunt.

676	7	19	9	6	3	12

Sarracenis & Arabibus cum Romanorum exercitu congressis, occiduntur Sarracenorum 30 millia. Hildericus rex levitate morum suorum accendit in se odia Francorum.

Sanctus Leodegarius, Augustudunensis episcopus, ab eo in Luxovio retruditur.

In Italia tantæ pluviæ & tonitrua fuerunt, quales nulla ætas hominum memorat, ut etiam homines & pecualia fulgure interirent. Et nisi per litanias, quas quotidie faciebant, Dominus esset propitiatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta recondere, in tantum ut ex ipsis pluviis denuo legumina renascerentur, & ad maturitatem devenirent.

677	8	20	10	7	4	13

Donus Romanæ ecclesiæ 76 (a) præsidet.

Ab Augusto per tres menses stella radiis coelos penetrans, à parte Orientis, à galli cantu usque in mane apparebat, & maxima mortalitas à parte Orientis subsequuta est.

678	9	21	11	8	5	14

Balinicus (b) architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos confugit, ignemque marinum adinvenit. Quo usi Romani naves Sarracenorum exusserunt, & unà cum animabus prorsus incenderunt, & ita victoria potiti sunt.

Sanctus Ansbertus Rotomagensis Episcopus ordinatur.

679	10	22	12	9	6	15

Agatho Romanæ ecclesiæ 77 (c) præsidet.

Inter Romanos & Sarracenos in 30 annos pax est confirmata, ut Sarraceni Romanis auri libras tria millia, & viros captivos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta, annuatim solverent.

Bodilo Francus, quem Hildericus ligatum ad stipitem cædi præceperat, Hildericum in venatione exceptum cum Blitilde, uxore ejus prægnante, interficit: & Theodericus regno restituitur.

Leudesius, filius Erchonoaldi, consilio Leodegari episcopi, à Luxovio revocati, aliorumque principum, Major domus constituitur.

680	11	23	1	10	7	16

Ebroinus à Luxovio egressus vires resumit, insidiatores suos premit, super Theodericum regem irruit, thesauros ejus & ecclesiæ diripit, Leudesium majorem domus perimit, Clodovæum quendam, fingens esse filium Lotharii regis, regem sibi facit, ad ejus sacramentum, quos potest, pœnis, minis & blandimentis impellit.

538 Agatho papa suscepit divinam jussionem principum, ut suggessit, per quam relevata est quantitas, quæ erat solita dari pro ordinatione pontificis facienda: sic tamen, ut si contigerit, post ejus transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum gene-

(a) Mir. LXXVII.
(b) Mir. rectius *Callinicus*, qui inventor fuit ignis Græci. Vide infrà WERNERUM ROLEWINCK a. 684.
(c) Mir. LXXVIII.

Roman.	Sarracen.	Francor.	Longobard.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.	Anni domini.

generale introducatur in regiam urbem, secundum antiquam consuetudinem, ut cum eorum scientia & jussione debeat ordinatio provenire.

Chintilano rege defuncto, Tolgan, filius ejus adhuc puer, in regno Wisigothorum succedens, regnavit annis 4.

Gens Bulgarorum, quæ & ipsa à Scythia egrediens passim debacchabatur, per Thraciam, Bathaia duce grassatur. Quibus Constantini imperatoris occurrens exercitus, ab eis turpiter fugatus, graviter est attritus: & adeò per Romanam rempublicam eorum invaluit excursus, ut imperator, facta pace annua, pacta eis præbere sit coactus.

Ab hinc igitur regnum Bulgarorum annotandum est, quorum rex Bathaias erat.

§ Regnum Bulgarorum.

12	24	2	11	8	1	1	681

SExta synodus universalis Constantinopoli congregatur, in qua Georgius, Constantinopolitanus episcopus, ab errore Monothelitarum revocatur.

Macarius verò Antiochenus, & cuncti duas voluntates & operationes in una Christi persona negantes, anathematizantur. In hac synodo fuerunt episcopi 289.

13	25	3	12	9	2	2	682

Sanctus Leodegarius, Augustudunensis episcopus, ab Ebroino capitur, & cum fratre suo Gerino graviter affligitur. Gerinus non multo pòst lapidibus obruitur.

In Italia tribus æstatis mensibus gravissima hominum mortalitas facta est.

Muhamàs, Sarracenorum Ammiras, moritur, post quem Berith *(a)* filius ejus, tribus annis principatur.

14	1	4	13	10	3	3	683

In Anglia claret Ediltrudis regina, quæ tribus nupta viris, virgo permansit, cujus mortuæ corpus post undecim sepulturæ suæ annos incorruptum inventum est.

15	2	5	14	11	4	4	684

Leo junior 78 *(b)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Ravennas ecclesia, censura imperatoris, sub ordinatione sedis Apostolicæ restituta est, scilicet ut qui in ea electus fuerit episcopus, in urbem Romanam veniat ordinandus.

Egfridus rex innoxiam Hiberniæ gentem graviter depopulatur.

Tolgane à Wisigothis propter pueritiæ levitatem reprobato, & in clericum tonsorato, Thintasindus *(c)* regnat post eum annis 20.

Hoc anno Hatta cœnobii Blandiniensis Abbas efficitur.

16	3	6	15	12	1	5	685

Benedictus Romanæ ecclesiæ 79 *(d)* præsidet.

Girith *(e)* mortuo, Marhuam principatur Sarracenis anno uno.

Theodericus rex Ebroinum in gratiam recipit, ejusque consilio synodum episcoporum cogit, & in hac multos eorum, ex sententia Ebroini, episco-

Dd dd d

(a) Mir. *Gizid.*
(b) Mir. *LXXIX.*
(c) Mir. *Chintasindus.*
(d) Mir. *LXXX.*
(e) Mir. *Gizid.*

Anni domini.

episcopatu privat, aliquos etiam eorum irrevocabili exilio damnat. Sub tam procelloso domesticæ persecutionis tumultu

539 Sanctus etiam Lambertus, à Trajectensi amotus episcopatu, in cœnobio Stabulaus monachicæ quietis expetit portum, ibique per septem annos habitavit secum.

Sanctus Leodegarius, diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum evulsionem, post plantarum concisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem consummavit martyrium per capitis abscissionem.

Ansegisus, pater Pipini, à Gunduino perimitur, quem *ipse* juventum & nutritum de sacro fonte susceperat, & ad maximos militiæ honores provexerat.

Lothere, *(a)* rex Anglorum moritur, & Egfridus, rex Nordanimbrorum, à Pictis perimitur.

Picti, Scoti, & Britones Anglos nimis premunt, & libertate, quam olim per Anglos perdiderant, recepta, multam Angliæ partem invadunt.

Post Lothere regnavit Edriach annis duobus.

Egfrido verò succedens frater ejus Alfridus, regnavit annis 19. *(b)*

Sanctus Amatus à Theoderico rege consilio Ebroini exiliatur.

Sanctus Quilianus Scotus, Wirtiburgensis episcopus, claret.

686 | 17 | 1 | 7 | 16 | 1 | 2 | 6 |

Joannes Romanæ ecclesiæ 80 *(c)* præsidet.

Begga, relicta Ansegisi, se & sua Deo mancipat, & monasterium Andennense fundat.

Constantino imperatore mortuo, Justinianus filius ejus imperat annis 10.

Sarracenis principatur Habdalan anno uno.

687 | 1 | 1 | 8 | 17 | 2 | 3 | 7 |

Conon Romanæ ecclesiæ 81 *(d)* præsidet.

Sanctus Cuthbertus, Anglorum episcopus, obiit.

Habdimelech Ammiras, principatur Sarracenis annis 22.

Inter Justinianum & Habdimelech pax convenit, ut solvant Sarraceni Romanis mille numismata, & servum & equum singulis diebus.

Vulfrado *(e)* majore domus mortuo, Pipinus, filius Ansegisi, principatur in Austria cum duce Martino, quibus congressus Ebroinus, victoria potitur, Martinus fugiens ab Ebroino perimitur.

Pertharith, Longobardorum rege mortuo, Cuniperth filius ejus regnat annis 12.

Edrich, Anglorum rege mortuo, externi reges gentium regnum Angliæ disperdunt, & discindunt annis 4.

688 | 2 | 1 | 9 | 1 | 1 | 4 | 8 |

Sergius, Romanæ ecclesiæ 82 *(f)* præsidet. Hic in sacrario sancti Petri portionem magnam Dominicæ crucis invenit. *(g)* Consequentia missam celebrandi jam ad integrum composita ab Apostolis & Apostolicis viris. Epistolas quippe & Evangelia recitabat ecclesia ex antiquorum

(a) Miræus in margine: *interdum* Lohere.
(b) Mir. *XX.*
(c) Mir. *LXXXI.*
(d) Mir. *LXXXII.*
(e) Mir. *Wulfoaldo.*
(f) Mir. *LXXXIII.*
(g) Miræus in margine: *Videtur hic in Mss. aliquid deesse.*

Romanor.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.	Anni domini.

rum traditione, quæ digesta sunt in libro, qui appellatur Comes, quem ad Constantinum Hieronymus scripsisse dicitur.

Alexander autem sextus papa, qui instituit aquam benedici & aspergi, qui & instituit oleum singulis annis benedici ab episcopo, & vetus propter novitatem sacramenti, incendi; hic inseruit memoriam Dominicæ passionis ad consecrationem Eucharistiæ. Et sicut de latere crucifixi Christi Jesu effluxit sanguis & aqua, ita aquam vino misceri in ipsa consecratione instituit, nec vinum sine aqua, nec aquam sine vino offerri debere decernens.

Sixtus primus, papa 7, hymnum: *Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus Sabaoth;* Telesphorus 8 papa, qui Quadragesimæ jejunium septem hebdomadibus ante Pascha instituit, hymnum angelicum: *Gloria in excelsis:* addidit.

Damasus 15 *(a)* papa, *Credo in unum Deum,* solennibus diebus cantari instituit, ex decreto sanctæ secundæ universalis synodi, à centum quinquaginta episcopis Constantinopoli celebratæ.

Innocentius XL. pacis osculum decrevit dari. (b)

Celestinus 41 *(c)* papa introitus, gradalia, offertoria, & communiones ex Psalmis modulari antiphonatim instituit.

Gelasius 47 *(d)* papa collectas & præfationes composuit.

Gregorius 42 *(e)* papa, Kyrieleyson, *Christe eleison,* & *Alleluya* extra Quinquagesimam, & orationem Dominicam, per quam solam Apostoli consecrabant, post canonem consecrationis addidit.

Ad hæc omnia hic Sergius hoc ultimum addidit, ut inter communicandum Agnus Dei à clero cantetur. Constituit etiam, ut in Annunciatione Domini, in festivitate, quæ dicitur Ὑπαντὴ Domini, in Nativitate, & Assumptione sanctæ Mariæ, exeant litaniæ. Hic corpus primi Leonis papæ, divina revelatione transposuit.

Innocentia & meritum sancti Leodegarii multis miraculis declarantur.

Imperator pacem cum Sarracenis factam solvens, mala eis intulit, & pejora ab eis pertulit.

Ebroinum, majorem domus Neustriæ, Francos insolenter opprimentem, Ermenfridus peremit, & ad Pipinum confugit.

Waratho pro Ebroino major domus statuitur.

3	2	10	2	2	5	9	689

Justinianus pacem cum Bulgaribus pactam solvit, eisque concurrens primò vicit, pòst ab eis exceptus vix evasit.

Cadualadrus, rex Britonum, divino instinctu & suorum consilio revocatus ab eo proposito, quo Angliam repetere disponebat, Romam adiit, ibique non multo pòst vitam finivit, cujus successores postmodum regibus Anglorum multis annis multa prælia intulerunt, sed tamen monarchiam Angliæ recuperare sibi non potuerunt.

Inter Pipinum & Gissemarum, filium Warathonis, apud Navinucum

Dd dd d 2

(a) Mir. *XXX.*

(b) Miræus in margine: *Sciat Lector, totum hunc locum in Mss. codice Gemblacensi ab indocto quopiam vitiatum.*

(c) Mir. *XLII.*

(d) Mir. *XLVIII.*

(e) Mir. *XLIII.*

Anni domini. | Roman. | Sarracen. | Francor. | Longobard. | Anglor. | Wisigoth. | Bulg.

cum (a) castrum pugna committitur. Nec multo pôst Gissemaro divinitus punito, Warathone quoque mortuo, Bertharius, gener Warathonis, fit major domus regiæ, *sub Rege Theodorico.*

690 | 4 | 3 | 11 | 3 | 5 | 6 | 10 |

Franci Berthario aversi, affectant per obsides amicitiam Pipini, eumque instigant contra principatum Berthariii.

Sanctus Audoenus, Rothomagensis episcopus, sanctus Amatus, *Episcopus Senonensis*, Theodorus, archiepiscopus Anglorum, obierunt.

691 | 5 | 4 | 12 | 4 | 4 | 7 | 11 |

Theodericus rex cum Berthario & Pipino congressus vincitur, Bertharius à suis perimitur. Theodericus rex à Pipino capitur.

Pipinus sibi Neustriam subjugat, & sub Theoderico solus toti regno principando statum rerum meliorat. Sanctum quoque Lambertum in Trajectensi præsulatu relocat.

Wicred, filius Egberti regis, religione & industria confortatus, gentem Anglorum ab oppressione exterorum liberat, & 36 (b) annis regnat.

Sanctus Remaclus obiit.

692 | 6 | 5 | 13 | 5 | 1 | 8 | 12 |

Alahis dux, fugato Cuniperth, regnum Longobardorum arripit, cui Cuniperth bello congressus, eum perimit, regnumque recipit.

Wilebrodus cum sociis duodecim veniens ab Anglia, sanctitate claret in Gallia. (c)

541 Sanctus Wandregisillus, qui & Wando, Ansegisi majoris domus ex Walchiso fratre nepos, hoc tempore claruit, qui cœnobia Fiscanum & Fontinellam Deo construxit.

693 | 7 | 6 | 14 | 6 | 2 | 9 | 13 |

Theodericus, rex Francorum, obiit.

Clodovæus, filius ejus, regnat post eum annis 4.

Sarraceni Romanos gravissimo bello atterunt.

Evaldus albus, & Evaldus niger, presbyteri venientes ab Anglia, martyrizantur in Gallia, & jussu Pipini sepeliuntur in Agrippinensi Colonia.

694 | 8 | 7 | 1 | 7 | 3 | 10 | 14 |

Pipinus Radbodum, ducem Frisonum, bello vicit, & Wilebrodum genti illi ad prædicandum dirigit.

Quiliani, Wirtiburgensis episcopi discipulus, Arnual, *in Gallia*, Adananus abbas, Adelinus (d) & Wilfridus episcopi, clarent in Anglia. *Gens Tessandrorum, cum usque ad id temporis idololatriæ erroribus esset dedita, prædicatione sancti Lamberti, Trajectensis Episcopi, ad fidem Christi convertitur.*

695 | 9 | 8 | 2 | 8 | 4 | 11 | 15 |

Justinianus Imperator sanctam sextam synodum infirmare nititur, & Sergium papam in hoc sibi resistentem ecclesia deturbare frustra molitur.

De-

(a) *FREDEGARII Chron. c. XCVIII.* ed. du Chesne habet: *ad castrum Manucum.* ed. Ruinarti *ad castrum Namugo.* Intelligitur autem Namurcum, Belgii Austriaci urbs, satis celebrata, quæ olim *Manucum* fuit adpellata, secundum *VALESIUM.*

(b) Mir. *XXXV.*

(c) Miræus in margine: *Ita Mss. codex Aquicinctinus cum Orteliano. At Lipsianus ista refert ad an. 645. Sed uterque recte, vixit enim usque ad ætatis suæ annum 96.*

(d) Mir. *Adhelmus.*

| Romanor. | Sarracen. | Francor. | Longobar. | Anglor. | Wisigoth. | Bulg. | *Anni domini.*

Defectio Solis facta est hora diei tertia, ita ut quædam stellæ clarè paterent.

Sanctus Audomarus, Morinorum, & sanctus Ansbertus, Rotomagensium Episcopi, obierunt.

| 10 | 9 | 3 | 9 | 5 | 12 | 16 | 696

Leo patricius Justinianum regno privat, eumque naso & lingua truncatum exilio relegat.

Beda, venerabilis presbyter & monachus, clarens in Anglia, tricesimum ætatis annum agit, & reliquum tempus vitæ legendo, tractando, & exponendo sanctam scripturam, utiliter exigit.

| 1 | 10 | 4 | 10 | 6 | 13 | 17 | 697

Mortuo Clodovæo, Hildebertus, frater ejus, regnat post eum annis 18.

Wilibrodus, à Sergio papa Clemens agnominatus, & ad prædicandum genti Frisonum episcopus consecratus, ex dono Pipini principis sedem episcopalē statuit, in loco Vultaburch dicto, qui nunc Vultrajectum dicitur, à nomine gentis Vultarum & trajecto compositum, quasi Vultarum oppidum. Nam Trajectum lingua Gallica oppidum dicitur.

Apud Wirziburch, castrum Ostrofranciæ, sanctus Quillianus cum discipulis suis, Dolomanno & Tholmanno, *(a)* clàm martyrizatur à Geilana, uxore Gothberti, principis Wirziburgensium, quæ timebat separari à viro suo, arguente eum Quilliano, quòd eam, *uxorem quondam fratris ejus, etiam ipse* uxorem haberet. Quorum mors cùm diu omnes lateret, Geillana & percussoribus martyrum à dæmonio arreptis, eorum confessione divulgata est. *Translatio sancti Vedasti, post annos obitus sui LXXVIII.*

| 2 | 11 | 1 | 11 | 7 | 14 | 18 | 698

Sanctus Ursinarius, *(b)* per interventum Hildulphi principis, *(c)* Lobiense cœnobium à Pipino principe ad regendum suscepit.

Synodus Aquileiæ facta quintam universalem synodum, à Justiniano imperatore & Vigilio papa Constantinopoli celebratam, suscipere diffidit, quam Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reducit.

Sanctus Lambertus, Pipinum principem increpare ausus, quòd pellicem Alpiadem Plectrudi, legitimæ uxori suæ, superduxerit, à Dodone, fratre ipsius Alpiadis, Leodii martyrizatur, & Trajecti tumulatur, eique sanctus Hucbertus episcopus subrogatur.

Sancta Berga, *(d)* mater Pipini, ad Dominum transit.

Sanctus Bertinus, Abbas Sithiensis, obiit.

Absimarus, qui & Tyberius, Leone ab imperio pulso, eique naso abscisso, & in custodia retruso, imperat annis septem.

| 1 | 12 | 2 | 12 | 8 | 15 | 19 | 699

Drogo, filius Pipini, dux Campaniensium, moritur.

Grimoaldus, frater ejus, à patre Pipino in aula Hildeberti regis major domus statuitur, eique filia Rhatodi, Frisonum ducis, in uxorem despondetur. 542

Mortuo Cuniperth, Longobardorum rege, Linthperth, *(e)* filius ejus

(a) Mir. rectius: *Colomanno.*
(b) Mir. *Ursmarus.*
(c) Mir. *Ducis.*
(d) Mir. rectius. *Begga.*
(e) Mir. *Luitpert.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.

ejus puer, in regnum succedit, Ansprandum habens tutorem.

Dodo, interfector sancti Lamberti, pessimo languore cruciatur, à vermibus consumitur, & ob intolerantiam fœtoris, in Mosam fluvium dimergitur, omnesque hujus culpæ complices infra annum divinitus puniuntur. Percussor verò sancti martyris fratri suo congressus, alter ab altero perimitur.

700	2	13	3	1	9	16	20

Romani pervagantes Syriam, perimunt ducenta millia Sarracenorum.

Regunbertus, dux Thaurinensium, Ansprandum, tutorem regis Linthperthi, bello superat, & anno uno regnat.

Terbellis Bulgaribus dominatur.

701	3	14	4	1	10	17	1

Mortuo Regumberto, Ariperth filius ejus, Ansprando in congressu victo, Linthperthum regem capit & perimit, Ansprandum in Baioariam fugere compellit, filiumque ejus juniorem, Linthprandum, ad patrem fugere permittit, & annis novem regnat.

Flavius Chinthasindus senio confectus, regnum Wisigothorum dimittit, regnatque post eum filius ejus, Flavius Recinsundus.

Sanctus Maurantus, beatæ Rictrudis Marchianensis filius, moritur.

702	4	15	5	1	11	1	2

Joannes Romanæ ecclesiæ 83 *(a)* præsidet.

Justinianus de exilio fugiens, ad Caianum, regem Avarorum, se contulit.

703	5	16	6	2	12	2	3

Sanctus Benedictus, abbas Anglorum, obiit.

Caianus pecunia corruptus à Leone imperatore, cùm vellet Justinianum ei prodere, Justinianus ab eo ad Therbellem, regem Bulgarorum, fugit.

704	6	17	7	3	13	3	4

Joannes Romanæ ecclesiæ 84 *(b)* præsidet.

Alfrido, Nordanimbrorũ rege mortuo, Osfredus regnat annis 12. *(c)*

705	7	18	8	4	14	4	5

Justinianus auxilio Therbellis, Bulgarorum regis, imperium recipit, Leonemque & Tyberium, usurpatores imperii, in medio circi jugulat, Callinicum patriarcham excæcatum exiliat, & in adversarios tantam ultionem exercet, ut quotiens à naso sibi absciso defluentem rheumatis guttam detergeret, penè totiens aliquem ex his, qui contra eum conspiraverant, jugulari præciperet. Imperavit ergo secundò annis 7.

706	1	19	9	5	15	5	6

Sisinnius Romanæ ecclesiæ 85 *(d)* præsidet.

Sclavi Italiam infestant.

Constantinus, Romanæ ecclesiæ 86 *(e)* præsidet.

707	2	20	10	6	16	6	7

Choret & Opha, reges Anglorum, Romam veniunt, ibique in monachis attonsi, regi regum militaverunt.

708	3	21	11	7	17	7	8

Justi-

(a) Mir. *LXXXIV.*
(b) Mir. *LXXXV.*
(c) Mir. *XI.*
(d) Mir. *LXXXVI.*
(e) Mir. *LXXXVII.*

Romanorum.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Bulg.*	*Anni domini.*

Justinianus imperator pacem cum Bulgaribus factam solvit, eisque congressus vix evasit.

4	22	12	8	18	8	9	709

Picti & Scoti catholicum Paschalis observantiæ ritum suscipiunt.

Habdimelech, Ammiras Sarracenorum, moritur, post quem Vlid annis septem principatur.

Childeberto monarchiam regni Francorum tenente, archangelus Michaël apparens Autberto, Abrincatensi episcopo, monuit semel & ite- 543
rum, ut in loco maris, qui propter eminentiam sui tumba vocatur, fundaret ecclesiam in memoriam sui, volens talem venerationem exhiberi sibi in pelago, qualis exhibetur sibi in monte Gargano. Interim taurus à latrone furtim raptus, in illo loco religatur. Unde episcopus tertiò admonitus, ut illo in loco fundamentum jaceret, ubi taurum religatum inveniret, & sicut eum terram pedibus protrivisse videret, sic ecclesiæ ambitum duceret; ecclesiam in honore sancti Michaëlis constituit, & ex illo tempore, sicut in monte Gargano, ita etiam illo in loco, quod modò dicitur, in periculo maris veneratio archangeli frequentari cœpit.

Adrianus, abbas Anglorum, obiit.

5	1	13	9	19	9	10	710

Justinianus imperator fidem orthodoxam amplexus, Constantinum papam ad se Constantinopolim invitat, eumque venientem & redeuntem gloria Apostolico digna honorat.

Sanctus Hubertus, cœlitus admonitus, corpus sancti Lamperti à Trajecto Leodium cum magna miraculorum gloria refert, sedemque episcopalem in eandem urbem transfert. *Ex tunc Legia exaltata, & in urbem est ampliata.*

Ansprandus cum Baioariis Italiam repetit, cum Ariperth confligit, eoque fugiente & in fluvium dimerso, regnum Longobardorum recipit.

Ansprando post tres menses mortuo, Lintprandus filius ejus regnat annis 32.

6	2	14	1	20	10	11	711

Sancta Oda, uxor Boggis, ducis Aquitanorum, sanctitate claret in Gallia, quæ ecclesias Dei sua ditavit munificentia, & moriens in Leodicensi quievit parochia, *in villa, super Mosam sita, quæ dicitur Ammanium.*

7	3	15	2	21	11	12	712

Philippicus, qui & Bardanius, Justinianum imperatorem jugulat, & post eum annis duobus regnat.

Constantinus papa, populusque Romanus, nomen, literas, & figuram Philippi hæretici imperatoris suscipere respuit.

1	4	16	3	22	12	13	713

Grimoaldus, major domus, Leodii ante altare sancti Lamberti orans, à Ranigario *(a)* satellite Rabodi, ducis Frisonum, perimitur, & Theodoaldus, filius Drogonis, ab avo suo Pipino major domus statuitur.

Sanctus Ursinarus *(b)* episcopus, & abbas Lobiensis cœnobii, obiit, eique sanctus Erminus succedit.

2	5	17	4	23	13	14	714

Gregorius Romanæ ecclesiæ 87 *(c)* præsidet. Hic constituit, ut tempore Quadragesimæ, quinta feria, jejunium & celebritas missarum fieret in ecclesia, quod non fiebat antea.

Ar-

(a) Mir. *Raingario.*
(b) Mir. *Ursmarus.*
(c) Mir. *LXXXVIII.*

Anni domini. | Romanor. | Sarracen. | Francorum. | Longobar. | Anglor. | *Wisigoth.* | Bulg. |

Arthemius, qui & Anastasius, Philippicum privans imperio & oculis, imperat annis duobus.

Petronax, civis Brixianus, divino instinctu, & Gregorii papæ animatus hortatu, cœnobium sancti Benedicti apud castrū Cassinū nobiliter *readificat, & sub regimine suo multos ad regulariter* serviendum Deo aggregat, expletis plus centum decem annis, ex quo à Longobardis desolatum fuerat.

Pipinus princeps obiit, & filium suum ex Alpiade Carolum, Tutidem, sive Martellum cognomento, principatus sui hæredem reliquit.

Plectrudis, relicta Pipini, Carolum privignum suum captum in Colonia *urbe custodiæ* mancipat, & cum nepote suo Theodealdo, majore domus, principatum regni usurpat. *Sanctus Hucbertus construxit, & reditibus ditavit monasterium sancti Petri in Leodio.*

544 Mortuo Hildeberto, Francorum rege, Clodovæus, *(a)* filius ejus regnat annis 4.

Franci contra Theodaldum damnoso bello utrinque confligunt, eoque victo Raginfredum majorē domus, Chilpericum regem statuunt.

Carolus de custodia novercæ divino nutu eripitur, moxque principatum suum de manu Raginfredi extorquere nititur, primoque Ratbodum, ducem Frisonum, Raginfredo solatiantem *(b)* aggressus, multum exercitus damnum consequitur.

Sanctus Ægidius veniens à Græcia sanctitate claret in Provincia.

716 | 2 | 7 | 1 | 6 | 25 | 15 | 16 |

Theodosius Anastasium de imperio deponens, eumque presbyterum ordinans, imperat anno uno. Qui cùm fuisset iners & idiota, & publicorum negotiorum exactor, vi compulsus est ab exercitu imperium assumere.

Vlid Ammiras moritur, post quem Zuleymen annis tribus Sarracenis principatur.

Osted, *(c)* Nordanimbrorum rege mortuo, Conred regnat annis tribus.

Egbert, veniens ab Hibernia, sanctitate & doctrina claret in Gallia.

Sanctus Germanus à Cyzico transfertur ad episcopatum Constantinopolitanum.

717 | 1 | 1 | 2 | 7 | 26 | 16 | 17 |

Theodosius imperium deponit, post quem Leo 24 annis imperavit.

Gregorius papa Bonifacium, à Britannia venientem, Episcopum consecrat, & per ipsum in Germania verbum Dei prædicat.

Romæ inundatio aquarum nimia nimis calamitosa facta est, sed Gregorio papa crebris litaniis Deum deprecante, post novem dies repressa est.

718 | 1 | 2 | 3 | 8 | 27 | 17 | 18 |

Zuleymen Ammiras, cum Ammiræis suis & stolo navium penè trium millium, Constantinopolim triennio obsidet.

Bulgares Sarracenorum 32 *(d)* millia perimunt.

Carolus in pago Cameracensi apud Vinciacum, dominico ante Pascha, quod erat tertio calendis Aprilis, Chilperico & Raginfredo congreditur. Raginfredus victus in fugam convertitur. Carolus eos usque Parisios persequitur.

Rathol-

(a) MIRÆUS addit: *Ita Mss. sed infra a. 719. vocatur* Dagobertus.

(b) Auxilium ferentem, vide du FRESNE, *voce solatiari.*

(c) Mir. *Osred.*

(d) Mir. *XXII.*

| Romanor. | Sarracenor. | Francor. | Longobard. | Anglor. | Wisigoth. | Bulg. | *Anni domini.*

Ratholdus, *(a)* dux Frisonum, prædicatione Wulfranni episcopi ad hoc adductus, ut baptizari deberet, cùm unum pedem in lavacro intravisset, *(b)* alterum pedum retrahens interrogavit, ubi nam plures suorum majorum essent, in inferno an in paradiso? Et audiens plures esse in inferno, intinctum pedem extrahens, satius est (inquit) ut plures, quàm pauciores sequar. Et ita ludificatus à dæmone promittente, quòd ei tertia die abhinc incomparabilia bona daret, ipsa tertia die subita & æterna morte periit.

| 2 | 3 | 4 | 9 | 28 | 18 | 19 | 719

Zuleymen Ammiras moritur, post quem Haumar principatur Sarracenis annis duobus.

Constantinopolitani instantia orandi & constantia præliandi fortiter resistunt Sarracenis.

Sarraceni fame, frigore, bello, pestilentia, sine numero pereunt.

Mortuo Clodovæo, *(c)* Lotharius regnat annis duobus. Post Conred regnat Nordanimbris Osrith annis undecim.

Constantinus, filius Leonis imperatoris, dum baptizatur à patriarcha Germano, cacans in sancto lavacro magnum dat præsagium, quòd futurus esset ecclesiæ Dei in scandalum.

| 3 | 1 | 1 | 10 | 29 | 19 | 20 | 720

Sarraceni ab obsidione Constantinopolis confusi desistunt, ipsis cum navibus suis partim marino igne consumptis, partim dimersis, partim igneæ grandinis tempestate vastatis: & ex tanta copia navium vix quinque residuis, potentia Dei cunctis innotuit populis. Infra civitatem verò trecenta hominum millia perierunt pestilentia. 545

Haumar Christianos persequens, multos eorum Christi martyres fecit.

Chilpericus & Raginfredus Eudonem, ducem Aquitaniæ, auxilio sibi adsciscunt. Qui in congressu à Carolo victi, vix fuga evadunt. Eudo rediens Chilpericum secum abducit.

Sarraceni ex Africa, duce Habdirama, filio Muhamæ *(d)* Ammiræl, in Hispaniam transfretant, eamque sibi vendicant. Ita regnum Wisigothorum & Suevorum destructum est, & redactum sub Sarracenis, annis plus minus trecentis quadraginta sex evolutis, ex quo à Scythia expulsi ab Hunnis, ex quo verò, cedentibus Wandalis, & devictis Suevis, cœperunt regnare in Hispaniis, annis circiter ducentis quinquaginta sex evolutis. Regnum verò tertiæ partis Hispaniarum, quod dicitur Galliciensium, quod nec tunc Wisigothi, nec postea Sarraceni potiuerunt subigere, adhuc viget incolume, & Dei protegente fide, manet inexpugnabile.

Sanctus Vulfrannus, Episcopus Senonensis, moritur.

§ Regnum Wisigothorum finitum est.

| 4 | 2 | 2 | 11 | 30 | 21 | 721

HAumar Ammiras moritur, post quem Gizid Sarracenis principatur annis 3. *(e)*

Ecce e Mor-

(a) Mir. rectius *Rabbodus.*
(b) Mir. *Intinxisset.*
(c) Mir. *Rege Dagoberto*, idemque rectius.
(d) Mir. *Muhauia.*
(e) Mir. *IV.*

Anni domini. | Romanor. | Sarracenor. | Francorum. | Longobar. | Anglor. | Bulgarorum. |

Mortuo Lothario rege, Carolus Chilpericum ab Eudone per legatos recipit, eumque sibi regem facit.

Ossa sancti Augustini, Hipponensis episcopi, olim translata ad Sardiniam, vastata modò à Sarracenis Sardinia, Linthprandus, rex Longobardorum, dato magno pretio, transfert Papiam.

722 | 5 | 1 | 1 | 12 | 31 | 22 |

Leo imperator sæpe & multùm laboravit, ut Gregorius papa perimeretur, sed frustra, Italis & Longobardis pro defendendo papa instanter imperatori resistentibus.

In Campania Italiæ frumentum combustum, & ordeum & legumina quasi pluvia de cœlo ceciderunt.

Carolus Raginfredum persequens Andegavis obsidet, eamque captam victo Raginfredo ad habitandum concedit, & totius regni principatum recipit.

Lintbprandus *(a)* rex Ravennam obsidet, classe Ravennatium captam civitatem destruit.

723 | 6 | 2 | 2 | 13 | 32 | 23 |

Carolus Saxones debellat.

Rigobertus, episcopus Remensis, à Carolo, suo in baptismate filio, ab episcopatu deponitur, pro eo quòd illi contra Raginfredum eunti urbem Remensem præ timore Raginfredi aperire noluit.

Eucherius quoque, Aurelianensis episcopus, pro simili causa episcopatu privatus, & apud Sarcinium, vicum Hasbaniæ, exsiliatus, *(b)* in cœnobio sancti Trudonis in sanctitate consummatus est.

724 | 7 | 3 | 3 | 14 | 33 | 24 |

Carolus Baioarios armis subjugat.

Judæus quidam maleficus, promittens Gizid, eum 40 annis principaturum, suadet, ut in toto regno suo Dei sanctorumque imagines deponi edicat. Qui spe diu regnandi seductus, edictum quidem proponit, ipse tamen mox obiit, post quem Elvelid principatur Sarracenis annis viginti.

546 725 | 8 | 1 | 4 | 15 | 34 | 25 |

Leo imperator, à quodam Beser refuga fidei seductus, contra imagines Christi & sanctorum ejus bellum indicit, easque ubique deponi & incendi edicit: pro quo errore eum Gregorius papa scriptis multùm quidem, sed in vanum redarguit.

Carolus contra Lanfridum, Alemannorum ducem, dimicat, eoque victo Alemanniam sibi subjugat.

726 | 9 | 2 | 5 | 16 | 35 | 26 |

Mortuo Chilperico, Carolus Theodericum sibi regem facit, qui regnat annis 15.

727 | 10 | 3 | 1 | 17 | 36 | 27 |

Carolus Saxones debellat.

Constantinopolitani contra Leonem imperatorem pro depositione imaginum Dei tumultuantur, aliqui etiam pro hoc martyrizantur.

Carolus Suevos & Baioarios debellat.

Wirech

(a) Mir. *Luithprandus.*

(b) Sic emendavi, Miræum secutus, cum antea legeretur: *Hispania epulatus.* Sarcinium hodie *S. Trond*, in Episcopatu Metensi, vide *VALESIUM*, *voce Sarcinium.*

Romanorum.	Sarracenor.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Bulgar.	Anni domini.

Wirech *(a)* rex Anglorum obiit, filiumque suum Hildebertum *(b)* hæredem regni relinquit.

Cormesius Bulgaribus dominatur.

11	4	2	18	1	1	728

Carolus, Ligeri transito, Eudonem, ducem Aquitaniæ, bello victum fugat, & Aquitaniam graviter devastat.

Gregorius papa, quia Leonem imperatorem incorrigibilem vidit, Romam & Italiam & Hesperiam totam ab ejus jure descire facit, & vectigalia interdicit.

12	5	3	19	2	2	729

Eudo dux, Carolo per omnia inferior, Sarracenos contra eum invitat ab Hispania.

Sanctus Germanus, Leoni imperatori pro impietate sua aversus, à sede episcopali est dejectus.

Coctus Theberth, *(c)* Anglorum presbyter, obiit, qui mira sanctitate claruit.

13	6	4	20	3	3	730

Sarraceni, cum omnibus famulis *(d)* suis, quasi in Galliis habitaturi, Garunnam transeunt, omnia devastant, ecclesias Dei cremant. Quibus Carolus, Dei auxilio fretus, bello concurrit, & ex eis trecenta octogintaque *(e)* millia, cum rege suo Abdirama peremit, & mille quingentos suorum amisit.

Eudo quoque, Carolo reconciliatus, castra Sarracenorum irrupit, *(f)* & reliquias eorum contrivit.

Mortuo Ostrich, rege Nordanimbrorum, Cednulfus ei succedit.

14	7	5	21	4	4	731

Gregorius Romanæ ecclesiæ 89 præsidet, qui & ipse Leonem imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum & vectigalia Hesperiæ ab eo avertit. Hic constituit, post primam commemorationem sanctorum in canone Missæ à sacerdote ita dicendum: *Et eorum, quorum solennitas hodie in conspectu tua majestatis celebratur, Domine Deus noster, toto orbe terrarum*, quam institutionem in oratorio Romæ tabulis lapideis conscribi fecit.

Ragnifredus rex moritur in Anglia.

Beda venerabilis presbyter, & monachus, sanctitate & scientia clarus, obiit.

Carolus, Lugduno aliisque civitatibus captis, Burgundiam sibi subjugat.

15	8	6	22	5	5	732

Constantinus, filius Leonis imperatoris, Irenen, filiam Caiani, Avarorum ducis, uxorem ducit, quæ baptizata viro suo apostatante, rectam fidem tenuit.

Carolus in Wasconia cum Eudone pugnat, eumque principatu & vita privat.

Linthprandus rex de jure Romani pontificis multas urbes & castella tulit. 547

(a) Mir. *Wichthreth.*
(b) Mir. *Edilbertum.*
(c) Mir. Sanctus *Echberth*, idemque rectius.
(d) Mir. rectius *familiis.*
(e) Mir. *CCCLXXV.*
(f) Mir. *diripuit.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobard.	Bulgarorum.

Cednulfus, Nordanimbrorum rex, capitur, & in clericum tondetur, & post hoc in regnum remittitur.

733	16	9	7	23	6	6

Gregorius papa synodum nongentorum trium episcoporum Romæ congregat, & venerationem sanctarum imaginum confirmat, earumque violatores generali sententia anathematizat.

Carolus, Waifero & Huvaldo, filiis Eudonis, dimicando victis, Aquitaniam sibi subjugat.

734	17	10	8	24	7	7

Carolus Frisiam aggressus, Poponem, ducem Frisonum, cum multis peremit, & Frisiam sibi subjugat.

735	18	11	9	25	8	8

Carolus Avennionem, Galliæ urbem, à Sarracenis dolo & consensu Maruntii, provinciæ ducis, captam obsidet, eaque fortiter recepta, Sarracenos usque ad internicionem delet.

Obiit sanctus Hubertus episcopus. *Succedit Florbertus.*

¶ *Ab hinc regnum Anglorum annotare supersedeo, quia historias majorum, quas sequar, non habeo.*

736	19	12	10	26	9

Sarracenorum rege Athima obsesso intra Galliæ urbem Narbonam à Carolo, Sarraceni ex Hispania cum alio rege Amoræi occurrunt subsidio. Qui congressi Carolo, ambobus regibus peremptis, & civitate recepta ab eo, ultimo penè attriti sunt exterminio: eumque insequentem fugientes residui dimersi sunt in profundo.

737	20	13	11	27	10

Carolus Nemausum, Agathem, aliasque Gothicæ regionis urbes à Sarracenis invasas capit, & solotenus destruit.

Sanctus Erminus, episcopus & abbas Lobiensis cœnobii, obiit.

738	21	14	12	28	11

Arelato, urbe Galliarum, capta à Sarracenis, & omnibus circumquaque demolitis, Carolus, ascito sibi ad auxilium Linthprando, rege Longobardorum, eis occurrit, eosque terrore nominis sui in fugam vertit. Sic Sarracenis, qui totam penè Asiam, totam Libyam, multamque partem Europæ invaserant, Carolus Dei auxilio, sua industria Francorumque fortitudine, omnem spem invadendi Gallias abstulit.

Trasamundus, dux Spoleti, contra Linthprandum rebellans, ad Romanos confugit.

739	22	15	13	29	12

Carolus Mauricium, Provinciæ ducem, qui invitaverat Sarracenos, debellat, & Provinciam sibi subjugat.

Linthprandus rex, pro refugio Trasamundi, Romam graviter vexat.

Sanctus Willibrordus Episcopus moritur.

740	23	16	14	30	13

Carolus Saxones tributarios sibi facit.

Signa in Sole & Luna & Stellis apparent.

741	24	17	15	31	14

Post Theodericum, regem Francorum, regnat Hildericus annis novem. *(a)*

Leone

(a) Mir. *X.*

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

Leone imperatore mortuo, Constantinus filius ejus imperat annis 35. *(a)*

Pacato & dilatato regno Francorum, Carolus bellicosus princeps obiit, & filios suos, Carlomannum, & Pipinum, principatus sui successores reliquit.

Constantinopolis terræ motu per integrum annũ nimis gravatur.

| 1 | 18 | 1 | 32 | 15 | 742 | 548

Zacharias Romanæ ecclesiæ 89 *(b)* præsidet. Hic quia rempublicam à Longobardis perturbatam invenit, statim benevolentia sua bene omnia composuit, & cum Longobardis in 20 annos pacem firmavit. Hic libros dialogorum Gregorii de Latino in Græcum vertit.

Linthprandus, rex Longobardorum, moritur. Hildebrando, quem ipse regem designaverat, à Longobardis reprobato, Rachis regnat post eum annis septem.

Pipinus princeps Hunaldo, duci Aquitaniæ, sibi rebellanti obviat, Carlomannus verò Alemanniam devastat.

Artabasdus contra Constantinum imperium arripuit.

Sanctus Bonifacius, archiepiscopus Moguntiæ, cœnobium Fuldense in Bachonia sylva fundat.

| 2 | 19 | 2 | 1 | 16 | 743

Carlomannus Saxoniam petit, castrum Hoscoburch *(c)* capit, Theodericum Saxonem pacis obsidem accipit.

Ogdilo, *(d)* dux Baioariæ, rapta sorore Pipini, contra eum rebellat, quem Pipinus pugna quamvis damnosa superat.

| 3 | 20 | 3 | 2 | 17 | 744

Constantinus Artabasdum capit, & ei multisque amicorum ejus oculos eruit.

Elvelid Ammiras moritur, Girid Sarracenis anno uno principatur.

Cinis de cœlo cecidit.

| 4 | 1 | 4 | 3 | 18 | 745

Pipinus Theodoaldum, filium Godefridi ducis, debellat.

Girid perempto, Hiscens principatur Sarracenis anno uno.

Petrus Damascenus episcopus, & Petrus Mavimenus, in Syria martyrizantur à Sarracenis.

Persecutione post lapidationem Stephani protomartyris mota, Maximinus, unus de 70 Christi discipulis, ad Gallias transiens, Mariam Magdalenam secum abduxit, & eam apud Aquensem urbem, cui præsidebat, sepelivit defunctam. Aquensi verò urbe à Sarracenis desolata, corpus ipsius Mariæ à Girando, comite Burgundiæ, ad cœnobium Viceliacum, à se constructum, transfertur, quanquam aliqui scribant, quòd hæc apud Ephesum quiescat, nullum super se tegimen habens.

| 5 | 1 | 5 | 4 | 19 | 746

Carlomannus, frater Pipini regis, Romæ à Zacharia papa in monachum attonsus, primò in Soracte monte, in cœnobio, quod ipse fundavit, deinde apud castrum Cassinum laudabili vita enituit.

Athalongus presbyter, per illatam sibi cæcitatem admonitus quærere corpora sanctorum Quilliani sociorumque ejus, inventis sancto-

(a) Mir. *XXXVII.*
(b) Mir. *XC.*
(c) Osnabrug intelligitur. Vide *REGINONEM a. 743.*
(d) Potius *Odilo*, prout in reliquis dicitur Annalibus.

Anni domini	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.

rum corporibus visum recepit. Eaque re sanctus Bonifacius, Moguntiæ episcopus, ab Athalongo ad se relata, castrum Wisiburch, *(a)* ad honorem Quilliani martyris, qui ad prædicandum ibi à papa Conone episcopus ordinatus fuerat, ibique mortis & quietis locum *à Deo* acceperat, episcopalis sedis privilegio insigniri decrevit, primumque ibi episcopum sanctum Burchardum ordinavit.

Muruhan principatur Sarracenis annis sex.

747	6	1	6	5	20

Pipinus Grifonem, fratrem suum, contra se rebellantem persequitur.

Sarraceni intestino bello colliduntur.

748	7	2	7	6	21

Pipinus Grifonem in Saxonia, & ejus complices, Thassilonem, Lanfridum, & Sindiger *(b)* bello victos capit, & Thassilonem quidem Baioariæ ducem facit, Grifoni verò in Neustria 12 comitatus concedit,
559 quod illi non sufficit, sed ad Waiferum in Aquitaniam fugit.

In Calabria & Sicilia fit pestilentia & mortalitas hominum nimia.

In vestibus hominum & in velis ecclesiarum apparent cruciculæ, quasi oleo designatæ.

749	8	3	8	7	22

Rachis, Longobardorum rex, dum rupto fœdere Romam inquietare nititur, à Zacharia papa non solùm à malo reprimitur, sed etiam ejus instinctu, cum uxore & filiis Romam veniens, monachus efficitur, cui Aistulfus, frater ejus, substitutus, regnavit annis 7.

750	9	4	9	1	23

Hildericus, rex Francorum, in monachum tonsoratur, Pipinus verò princeps auctoritate apostolica, & Francorum electione, à sancto Bonifacio, Moguntiæ archiepiscopo, in regem ungitur & consecratur, & regnat annis 18, post annos circiter octoginta octo, postquam majores domus cœperunt principari super reges Francorum.

751	10	5	1	2	24

Pipinus rex contra Saxones pugnat. Idem Pipinus rex Galliarum ecclesias cantibus Romanæ auctoritatis, suo studio melioravit.

Grifo, frater Pipini, perimitur, & Remigius, ejusdem Pipini regis frater, Rodomensis *(c)* archiepiscopus, in Gallia claret.

752	11	6	2	3	25

Stephanus Romanæ ecclesiæ 90 *(d)* præsidet.

Muruha *(e)* Ammira perempto, Muhamad principatur Sarracenis annis quinque.

Aistulfo, Longobardorum rege, contra Romanos adeò exardescente, ut tributum exigeret ab uniuscujusque capite, Stephanus papa, ad expetendum Pipini regis auxilium, cogitur in Franciam venire. Cui in veniendo in una noctium apparuit magnum signum in cœlo, globus scilicet igneus à parte Australi, declinans à Galliæ finibus in partes Longobardorum. Mittitur etiam Carlomannus monachus ab Aistulfo, ad fratrem suum Pipinum regem, ad perturbandam apostolicam petitionem. Pipinus à Stephano papa, cum filiis suis Carlomanno & Carolo, in

(a) Potius *Wirziburg.*
(b) Mir. *Suidiger.*
(c) Rothomagensis, erat frater naturalis Pipini, de quo *ALDREVALDUS* Floriacensis *lib. I. de Miraculis S. Benedicti cap. XVI.*
(d) Mir. *XCI.*
(e) Mir. *Marnan.*

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

in regem ungitur, & per eos generatio eorum in hæreditatem regalis successionis in perpetuum benedicitur, & omnis alienigena ab ejus invasione apostolico anathemate interdicitur.

Anselmus vir illustris, cujus soror erat uxor Aistulfi regis, transfert corpus sancti Sylvestri papæ ad cœnobium Nonantulam à se fundatum.

12	1	3	4	26	753

Pipinus rex Italiam aggreditur: exercitus Aistulfi à Francis vincitur: Aistulfus pacem facere cum Romanis ad nutum Francorum compellitur.

Carlomannus monachus ossa sancti Benedicti abbatis, ab ecclesia *(a)* Floriacensi, ubi olim translata fuerant, tollere nititur, ut ea ad castrum Cassinum referret, sed miraculis à Deo ostensis, & Francis obsistentibus, ab incepto prohibetur.

Hoc tempore terræmotus terribilis factus est, quo urbes, aliæ quidem ex toto, aliæ ex parte, subversæ sunt, aliæ autem à montanis ad subjecta campestria, cum muris & habitationibus suis integræ & salvæ, plusquam sex milliaria transmigraverunt.

In Mesopotamia etiam terra dirupta, usque ad duo milliaria, aliaque terra minus alba & harenosa de profundo ejus ascendit, & ex ea animal mulinum ascendit incontaminatum, humana voce loquens, pronuncians incursionem gentis ab eremo adversus Arabes.

13	2	4	5	27	754	550

Carlomannus monachus Wiennæ moritur.

Sanctus Bonifacius, Moguntiæ archiepiscopus, cum sociis suis in Frisia ab inimicis fidei martyrizatur, & in Fulda cœnobio, quod ipse in Thuringia fundaverat, honorificè tumulatur.

14	3	5	6	28	755

Constantinus imperator Constantinopoli synodum trecentorum triginta episcoporum congregat, in qua edicto promulgato de imaginibus Dei & sanctorum ejus deponendis, ecclesiam Dei nimis scandalizat, & contra orthodoxos tyrannizat.

Aistulphus rex, rupto pacis fœdere, Romam obsidet. Pipinus rex Italiam repetens, eum Papiæ inclusum obsidet, & invitum ad fœdus pacis repetendum compellit, & sancto Petro, quæcunque sui juris erant, restitui integrè fecit.

Fulradus, abbas sancti Dionysii Parisiensis, corpus sancti Viti martyris à Roma Parisios transtulit.

15	4	6	7	29	756

Thassilo dux avunculo suo, Pipino regi reconciliatur.

Aistulfus, rex Longobardorum, judicio Dei percussus moritur, cui Desyderius substituitur, & regnat annis 18. *(b)*

16	5	7	1	30	757

Paulus Romanæ ecclesiæ 91 *(c)* præsidet.

Habdalas principatur Sarracenis annis 19.

Pipinus fortiter Saxonum munitiones irrumpit, & post multam stragem eos sub tributo redigit.

17	1	8	2	31	758

Wai-

(a) Miræus in margine: *Consule Baronium, & Johannem à Bosco, in Bibliotheca Floriacensi, & Arn. Vvionum in Ligno vitæ.*

(b) Mir. *XIX.*

(c) Mir. *XCII.* additque in margine: *est Onuphrio XCV.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Langobardor.	Bulgarorum.

Waiferus, filius Eudonis, dux Aquitaniæ, res Francorum injustè vexando iram Pipini incurrit, eoque Aquitaniam aggresso, fœdus fictæ pacis init.

Walpertus, abbas in Italia, Crodogandus, Metensium episcopus, Pipini regis ex Landrada sorore nepos, clarent in Gallia, qui Gorziam cœnobium fundavit in Metensi parochia.

Corpus sanctæ Petronilæ, Petri apostoli filiæ, à Paulo papa transponitur, in cujus marmoreo sarcophago, ipsius apostoli Petri manu sculptum legebatur: *Aureæ Petronillæ, dilectissimæ filiæ.*

759	18	2	9	3	32

Habdala persequente, ecclesia Dei graviter perturbatur.

Waifero à pacis fœdere averso, Pipinus rex Arvernicum pagum depopulando premit, & multa castella ipsamque urbem Arvernis capit, & Blandinum, urbis comitem, cum multis abducit.

Sanctus *Gengulphus (a) claret in* Burgundia, qui etiam martyrii claruit gloria.

760	19	3	10	4	33

Pipinus Bituricas urbem capit, & captam munit.

Thelesis Bulgaribus dominatur.

761	20	4	11	5	1

Chilpingus Arvernensis, & Amingus Pictavensis, comites, congressi militibus Pipini, perimuntur cum multis.

Caput Joannis Baptistæ in Edissam civitatem transfertur. *(b)*

Caput Joannis Baptistæ ab Alexandria in Aquitaniam transfertur hoc modo. Quidam laudabilis vitæ monachus, nomine Felicianus, ex Galliarum partibus, cum paucis sociis, Hierosolymam gratia orationis adiit, & post expleta pia devotionis obsequia, angelica allocutione commonitus, Alexandriam expetivit, & caput Baptistæ Joannis à loco, in quo olim à Theophilo, ejusdem urbis Episcopo, reconditum fuerat, eodem angelo revelante, sustulit, & ad Aquitaniam in territorio Engolismo detulit. Pipinus Rex tunc morabatur ibidem in palatio, quod Angiriacum dicitur, cernensque, per eum cottidiana indigenis beneficia, sibique crebras ex hostibus Aquitanicis victorias provenire, regii operis basilicam construxit, non longe à Vulturni fluminis litore, & in ea ciborio constructo mirifici operis, caput decenter adornatum recondidit Præcursoris. Monachorum etiam cœnobium illic constituit, & prædiis regiis magnifice ditavit. Idem Rex fecit fontem lacunarium, de quo à duobus fere millibus sub terra, per ædificia cæmentaria, in palatium ejus aquæductus influebat, & ipsam dividens aquam; in basilicam sancti Joannis Baptistæ, per ferrum & æs introduxit, ita, ut sub ciborio, per marmoream columnam interius concavam, ebulliret, ibique sacri baptismatis ablutio, in honore Domini nostri JESU Christi, & sancti Joannis Baptistæ fieret, atque iterum in ipsa lacunaria remearet. Hoc cœnobium Angeliaz vocatur. (c)

762	21	5	12	6	2

A Constantino imperatore multi martyrizantur.

Thelesis Constantino imperatori congressus, cum multo Bulgarorum

(a) Hæc adjeci ex editione Miræi, de la Bigne, & Henr. Stephani, dum in Pistoriana pro Gengulphi nomine, asteriscus fuisset positus.

(b) Miræus in margine: *Ita Mss. codices Aquic. & Ortel.*

(c) Miræus in margine: *In Gemblacensi (sed recenti manu vitiato) & Lipsiano codicibus leguntur ista, quæ minori charactere hic damus.*

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.	Anni domini.

rum damno & opprobrio vincitur, & ob hoc à Bulgaribus reprobatus, cum principibus gentis ab eis perimitur.

Sabinus post eum Bulgaribus dominatur.

Tassilo, dux à rege Pipino omnino avertitur.

Turci à Caspiis portis erumpentes, Armeniam infestant. In quorum patria cùm antiquo tempore pestilentia fuisset, suasu Christianorum, in modum crucis se totonderunt; & quia per hoc signum salus patriæ reddita est, hunc tondendi ritum tenuerunt.

Waiferus, diffidens suis rebus, muros urbium Aquitaniæ subvertit solotenus, quos restaurans Pipinus, ad suorum tutelam fidis commisit principibus. *Agilfridus, Episcopus Leodicensis, & Abbas sancti Bavonis Gandensis,* moritur. *(a)*

22	6	13	7	1	763

Pipinus rex Lemovicinam regionem cæde & incendio depopulatur.

Sabinus Bulgar. cum Romanis fœdus init, pro quo à suis repudiatus ad imperatorem fugit.

Paganus Bulgaribus dominatur.

Gelu magnum à calendis Octobris usque ad Februarium.

Stellæ subitò visæ de cœlo cecidisse, ita ut omnes exterrerentur, ut putarent finem mundi imminere.

23	7	14	8	1	764

Chrodogandus episcopus corpora martyrum, Gorgonii, Naboris, Nazarii, Roma ad Gallias transtulit; & Gorgonium quidem in Gorzia, Naborem in Hilliriaco, *(b)* Nazarium autem reposuit in cœnobio Lorisham, quòd Canthur *(c)* comes illustris, à se fundatum, Metensi ecclesiæ priori anno tradiderat.

24	8	15	9	2	765

Pipinus rex Agennum, Petragoram, *(d)* & Engolismam, urbes Aquitaniæ, devastat, multamque Aquitaniæ partem sibi subjugat.

Chrodogandus, Metensium *(e)* episcopus, obiit.

Tempore Constantini imperatoris & Irenes uxoris ejus in Syria, civitate Beryto, quæ subjacet Antiochiæ, Judæi imaginem Salvatoris Domini nostri Jesu Christi invenientes, in domo cujusdam Judæi, ibi relictam à quodam Christiano, eam injuriosè deposuerunt, & omnia opprobria, quæ Judæi Christo Jesu intulerunt, ejus imagini inferebant, illudentes ei, in faciem conspuentes, criminosè conviciantes, eamque percutientes, manus & pedes ejus clavis configentes, acetum & fel ei porri-

Ff ff f gen-

(a) Hæc equidem ex Miræo adjecimus, verum hujus Agilfredi infra a. 774. adhuc fit mentio. Iste enim demum a. 784. fuit defunctus, secundum *BARTHOL. FISEN Hist. Eccles. Leod. lib. V. p. 174.*

(b) *CHRON. LAURISHAM. p. 96. Evoluto demum anni circulo, in Ecclesia Gorziensi, Sanctum Gorgonium, in ecclesia Hylariacensi Sanctum Naborem collocavit; beatum vero Nazarium ad Laureshamense monasterium destinavit. ANN.* vero *FULDENSES ad a. 766. S. Naborem in monasterio alio, quod dicitur Novacella.* Hæc vero *FRANCISCUS LANOUIUS de S. Francia Cancellariis p. 157.* sic explicat: *S. Naboris Cœnobium nunc tantum audit, quod à primo conditore S. Fridelino (cujus quidem, ni fallor, ea est qualiscunque historia, quam Goldastus in Alemannicis describit) Hilariacum & Novacella dictum fuit.*

(c) Potius *Cancor*, vide *CHRON. LAURISH. sub initium.*

(d) Mir. *Petragoricas.*

(e) Mir. *Archiepiscopus.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Bulgarorum.*

gentes, tandem *lancea* latere ejus aperto, exivit de eo sanguis & aqua. Quod illi supposita ampulla suscipientes, ad experimentum, utrùm fuerint vera miracula, quæ Jesum fecisse audierant, omnes infirmos in synagoga sua collectos, hoc sanguine aspergebant: & à quocunque languore detinebantur, omnes sanabantur. Unde tandem Judæi compuncti, ad Adeodatum, civitatis episcopum, omnes cucurrerunt, eique re enarrata, imaginem cum sanguine ei dederunt. Quibus baptizatis, episcopus sanguinem per ampullas divisum longè lateque dirigens, prædicabat magnalia Dei, obtestatus omnes, ut singulis annis, quinto idus Novembris, celebretur passio Dominicæ imaginis.

766	25	9	16	10	3

Constantinus imperator, & Habdalas Ammiras pari vesania in Orthodoxos desæviunt, multosque eorum pro Christo perimunt. Constantinus insuper ægrè ferens gloriam sanctorum miraculis coruscantium, etiam lipsana eorum ubique jubet effodi, & jactari in profundum.

In præsentia Pipini regis inter Græcos & Romanos celebratur synodus de sancta Trinitate, & sanctorum imaginibus.

Pipinus rex Remistanium, *(a)* fratrem Eudonis, patruum scilicet Waiferi, qui à Waifero ad se & à se ad Waiferum transfugerat, captum à
552 suis in bello suspendit in patibulo.

Rex Sarracenorum Amirmonon, ab Hispania missis legatis, & muneribus datis & acceptis, affectat gratiam & amicitiam Pipini regis.

767	26	10	17	11	4

Pipinus ultimo exterminio Aquitaniam atterit, Santonas capit, ibique Waiferi matrem, sorores & neptes captas secum abducit.

Romæ Paulo papa mortuo, Constantinus quidam subitò ordinatur sacerdos ex laico, & tyrannica ambitione papatu invaso, ecclesiæ Dei magno fuit scandalo. Contra hunc Philippus à quibusdam Romanorum papa constituitur, & non multo pòst deponitur.

768	27	11	18	12	5

Longa contentio inter Pipinum & Waiferum finitur, quia Waiferus à suis, malorum pertæsis, in gratiam Pipini perimitur; & non multo pòst Pipinus moritur. Carolus, filius ejus, prò felicitatis magnitudine agnominatus est Magnus: compartito cum fratre suo Carlomanno regno, regnat post eum annis 47. Et Carolus quidem Noviomi *(b)* regiam accepit coronam, Carlomannus verò in urbe Suessonica.

Constantino pseudo-papa per zelum fidelium ab ecclesia deturbato, oculisque privato, Stephanus Romanæ ecclesiæ 92 *(c)* præsidet. Hic tam à Gallia, quàm ab Italia episcoporum synodum Romæ congregat, in qua omnia à Constantino ordinata reordinat, præter baptismum & chrisma: decernente synodo, ut episcopi ab illo consecrati, ad gradum, quem ante hanc consecrationem habebant, redirent, & si digni judicarentur, iterum electi iterum consecrarentur; presbyteri verò ac diaconi ab

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 768.*

(b) *REGINO ad a. 768. in Novioma Civitate. FREDEGARIUS Chron. cont. c. CXXXVII. ad Noviomen urbem*, hodie *Noyon.* De quo *VALESIUS Not. Galliarum, voce Noviomagus: Est ad Indellam fluvium vicus non procul à ponte Arcus & Sequana, Noyon sur Andelle, alias Nogent vulgo dictus: quem olim Noviomagum primo, deinde truncato nomine, Noviomum dictum esse, existimo.*

(c) Mir. *XCIII.*

Romanorum. | *Sarracenor.* | *Francorum.* | *Longobardorum.* | *Bulgarorum.* | *Anni domini.*

ab illo consecrati, similiter ad priorem gradum redirent, & ipsi, si digni essent, iterum quidem consecrarentur, sed ad altiorem gradum vel ordinem nunquam ascenderent; laici verò ab illo in diaconos vel presbyteros ordinati omnino degradarentur; & in religioso habitu perseverarent. Venerationem etiam sanctarum imaginum confirmat, earumque prophanatores anathematizat. Constituit etiam, ut in omni die Dominico, ad Missam: GLORIA IN EXCELSIS DEO, cantetur.

28 | 12 | 1 | 13 | 6 | 769

Hunaldo in Aquitania rebellionem meditante, Carolus Aquitaniam petit, omnesque Aquitanios & Wascones in deditionem accipit. Hunaldum, qui ad Lupum, Wasconum ducem, fugerat, à Lupo sibi cum uxore remissum abducit, & sic Aquitanicum bellum finit.

Desyderius, rex Longobardorum, sub obtentu orandi Romam ingressus, aliquos nobilium Romanorum captos excæcavit.

29 | 13 | 2 | 14 | 7 | 770

Constantinus imperator omnino à Deo aversus, virum sanctum Stephanum, per quadraginta *(a)* annos inclusum, etiam gentilibus reverendum, amara morte martyrizavit. Omnes sibi subjectos jurare coëgit super sanctæ crucis lignum, ne aliquem Dei sanctorumque ejus imaginem venerarentur, eos, qui vigilias Deo agebant, eos, qui ecclesiis assueti religiosè vivebant, eos, qui Dei genitricem invocabant, eos, qui à juramentis & immundiciis abstinebant, eos, qui reliquias sanctorum penes se habebant, hos & hujusmodi damnans patrimoniis privabat, & omnibus modis cruciabat. Qui reverentiores erant eorum, barbis cera & pice illitis eos amburebat, monachos, ut uxores, & monachas, ut viros ducerent, cogebat. Quod multi vitantes, martyrium meruerunt, nec sub alicujus gentilis persecutione plures, quàm sub hoc martyrizati sunt.

Thelerigus Bulgaribus dominatur.

30 | 14 | 3 | 15 | 1 | 771

Carlomannus rex, regis Caroli frater, obiit. Pars regni ejus partibus Caroli se unit. Uxor ejus cum filiis & Anthario Franco ad Desyderium, regem Italiæ, confugit. 553

Hunaldus, dux Aquitaniæ, Romam, quasi ibi perseveraturus venit. Qui ad Longobardos fugiens apostatavit, ibique non multo pòst lapidibus obrutus, malè periit.

Constantinus imperator, contra Bulgares navali prælio pugnaturus, navibus suis ferè duobus millibus impetu Aquilonis contritis, totum penè amisit exercitum.

31 | 15 | 4 | 16 | 2 | 772

Adrianus papa Romanæ ecclesiæ 93 *(b)* præsidet. Hic ad reprimendam rabiem hæreticorum, imagines Dei sanctorumque execrantium, nimis laboravit, & libro adversus eos edito, multis scripturarum inductionibus roborato, eorum errores infirmavit, fidemque rectam solidavit. Hic in offertoriis, & offertoriorum versibus, quod geminatum est, geminavit.

Carolus rex ad Saxonicum bellum animum intendit, Heresburch, castrum Saxonum, capit, Hormensul fanum destruit, ibique siti laborante exercitu subitò in torrente largissimæ aquæ effusæ sunt divino nutu, votique compos Carolus, obsides pacis accepit à Saxonibus. *Obiit sancta Amalberga Virgo.*

(a) Mir. *LX.*
(b) Mir. *XCIV.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.
	32	16	5	17	3

773 Adrianus papa, ad tuendas res ecclesiæ, Carolum Romam accersit. Quo pergens, Papiam obsidet, ibique relicto exercitu, Romam pervenit, sanctam Resurrectionem ibi peregit, postea rediens, Papiam cepit. Iterumque Romam rediit, synodum constituit cum Adriano papa, aliisque 153 religiosis episcopis & abbatibus, in qua Adrianus papa cum universali synodo, dedit ei jus eligendi pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem quoque principatus insuper archiepiscopos & episcopos, per singulas provincias ab eo investituram accipere definivit, & ut nisi à rege laudetur & investiatur episcopus, à nemine consecretur; omnesque huic decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, bona eorum publicari. *(a)*

774	22	17	6	18	4

Saxones, rupto pacis fœdere, Francorum fines premunt igne & cæde, sed tamen ecclesiam in Fritislar non queunt incendere, quam sanctus Bonifacius benedixit, eamque nunquam cremandam prædixit.

Carolus Saxoniam repetens, tripartito exercitu concurrit Saxonibus, eique victoria provenit in omnibus.

Carolus rex, offensus dissonantia ecclesiastici cantus inter Romanos & Gallos, & judicans, justius esse de puro fonte, quàm de turbato rivo bibere, duos clericos Romam misit, ut authenticum cantum à Romanis discerent, & Gallos docerent, & primo per hos Metensis ecclesia, & per illam omnis Gallia ad auctoritatem Romani cantus revocata est.

Inter obsidendum, rex Carolus, diviso exercitu multas urbes ultra Padum comprehendit, inter quas Veronam capit, in qua Antharius Francus, cum uxore Carlomanni & filiis ejus latens, se cum eis regi dedit. Adelgisus verò, Desyderii regis filius, qui illuc fugerat, inde elapsus Constantinopolim fugit.

Obsidionem Papiensium pestilentia mortalitatis aggravante, civitas regi Carolo aperitur.

Desyderius rex, cum uxore & filia, & cunctis principibus capitur, & perpetuo exilio ad Gallias, Agilfredo, *(b)* Laodicensium episcopo, dirigitur. Quicquid per multa tempora Longobardi Romanis abstulerant, Carolus eis restituit. Regno verò Longobardorum destructo,
554 totam Italiam sub jure regni Francorum redigit. Taliter Longobardi victi regnare destiterunt, post annos ducentos quatuor, ex quo in Italia regnare cœperunt.

§ Regnum Longobardorum finitur.

775	34	18	7		5

Constantinus imperator contra Bulgares vadit, sed pax inter eos convenit. Non multo pòst autem, rupto à Bulgaribus pacto, imperator eos ex improviso aggressus, nobiliter de eis triumphavit.

Carolus rex Segeburch, castrum Saxonum, capit, ter cum eis confligit, & victor obsides pacis ab eis accepit.

Sanctus Rumboldus Episcopus ab impiis occiditur.

776	35	19	8		6

Constantinus imperator plaga pessimi incendii divinitus percutitur,

(a) Mir. saltim ad h. an. habet: ***Adriano Papa contra Desiderium Regem conquerente, de multis injustitiis, Karolus Italiam petit, & Desiderium, intra Papiam clausum, obsidet.***

(b) Vide, quæ supra notavi *a. 762.*

| *Romanorum* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Bulgarorum.* | *Anni domini.* |

tur, & clamans, adhuc vivus igni fum inextinguibili traditus, miserabiliter moritur, post quem filius ejus Leo imperat annis quinque.

Habdas etiam Ammiras moritur, post quem Mady Sarracenis imperat annis novem. In Italia quibusdam rebellionem meditantibus, Italiam repetit potens rex Carolus, urbem Forum Julii capit, & ducem ejus, Rotgandum, rebellionis incentorem, decollari præcipit, captaque Tarvisio urbe, cæteris majestate sui nominis terrorem incutit.

Saxonibus Heresburch castrum obsidentibus, gloria Dei super ecclesiam apparuit omnibus, duobus scilicet scutis, sanguineo colore flammantibus, quosdam motus ut in bello per aëra dantibus.

Carolus Saxoniam, velut tempestas, proterit, munitiones irrumpit, & ad hoc eos impellit, ut & se & patriam ei dedant, & datis obsidibus se Christianos futuros spondeant.

| 1 | 1 | 9 | 7 | 777

Winthichindus, dux Saxonum, in Normanniam fugit. Saxones baptizati pacifcuntur, ut ingenuitatem suam & omnia sua perdant, si unquam a fidelitate Christi & regis desistant.

| 2 | 2 | 10 | 8 | 778

Carolus in Hispania Cæsaraugustam vastando delet, Pampilonam obsidet, ejusque captæ muris destructis, Wascones, duosque Sarracenorum regulos sibi subjicit, aliasque urbes in deditionem accepit.

Saxones suasu Winthichindi Franciam atterunt, sed à Carolo victi, fuga sibi consulunt.

Thelericus Bulgar ad Leonem imperatorem fugit, quem baptizatum imperator patricium facit.

Tardamus (a) Bulgaribus dominatur.

| 3 | 3 | 11 | 1 | 779

Leo imperator Syriam incursat.

Carolus rex in Saxonia Westphalos sibi subjugat.

Hilterandus, dux Spoleti, Carolo regi se subdit, ejusque gratiam multis muneribus redimit.

| 4 | 4 | 12 | 2 | 780

Carolus rex Albiam fluvium transgreditur, ibique in ejus gratiam Bardogavenses & Norduitæ (b) baptizantur.

Thassilo, dux Bajoariæ, contra Carolum regem rebellat, hortatu uxoris suæ, quæ filia erat Desyderii regis, & exilium patris sui per maritum suum vindicare tentabat.

Obiit sanctus Sturmi, primus abbas Fuldensis.

| 5 | 5 | 13 | 3 | 781

Leo imperator, cùm insaniret cupiditate circa pretiosos lapides, adamavit magnam ecclesiæ coronam, & accipiens portavit eam, & exierunt carbunculi in capite ejus, & captus à febre, mortuus est. Post 555
quem uxor ejus Irene, cum filio ejus Constantino, imperat annis decem.

Mady Ammiras multos utriusque sexus pro Christo martyrizat.

Carolus rex orationis causa Romam vadit, ibique filii ejus unguntur in reges, Pipinus super Italiam, & Ludovicus super Aquitaniam.

Thassilo, dux Bajoariæ, ab Adriano papa Carolo regi reconciliatur.

| 1 | 6 | 14 | 4 | 782

Constantinopoli quidam laminam auream invenit, & in ea virum

(a) Mir. *Chardamus.*
(b) Potius *Nortliuta*, vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 881.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.

jacentem, cum hac scriptura: *Christus nascetur ex virgine Maria, & credo in eum. Sub Constantino & Irene imperatoribus, ô Sol, iterum me videbis.* *(a)*

Saxones rebellant, & à Carolo bello victi, seditiosos usque ad quatuor millia quingentos, ei tradunt, & obsides ei tribuunt.

783	2	7	15	5

Item Saxones rebellant, & à Carolo rege victi, penè usque ad internicionem delentur.

784	3	8	16	6

Saxones & Frisones rebellant & vincuntur.

Westphali à Carolo, Caroli regis filio, debellantur.

Sanctus Gregorius, Episcopus Ultrajectensis, moritur.

785	4	9	17	7

Mady Ammiras moritur, post quem Moyses Sarracenis annis duobus principatur.

Carolus Saxoniam depopulatur.

Winthichindus & Albion, duces Saxonum, Carolo reconciliati baptizantur, & motus Saxonum reprimuntur.

786	5	1	18	8

Carolus rex Adulphum Senescalcum suum contra Britones mittit, & per eum multa Britonum castra & principes eorum capit.

Signum crucis in vestibus hominum apparebat.

787	6	2	19	9

Moyses Ammiras moritur, post quem Aaron, frater ejus, Sarracenis annis 21 *(b)* principatur.

Carolus rex Romam venit, & contra Heregisum, Beneventi ducem, vadit. Heregisus, muneribus & obsidibus datis, gratiam ejus redimit.

Bellum inter Francos & Avaros oritur.

Sanguis de cœlo & terra profluxit.

788	7	1	20	10

Thassilo, dux Bajoariæ, contra Carolum regem reus majestatis adjudicatur, unde à Carolo attonsus, cum filio ejus Theodone in monasterium relegatur.

In Italia, inter Græcos & Romanos pugnatur.

Secundò in Italia, inter Francos & Avaros pugnatur.

Tertiò, inter Avaros & Bajoarios pugnatur.

Quartò, inter Avaros & Francos pugnatur, & in omnibus Carolus suis provenisse victoriam lætatur.

Instantia Tharasii, patriarchæ Constantinopolitani, & Adriani papæ, secundò apud Niceam universalis synodus 350 episcoporum congregatur, in qua fides catholica, in præsentia Irenes, & filii ejus Constantini, cunctorum subscriptione roboratur, & hæresis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Conjuratio valida facta est ab Austrasiis contra Carolum regem, auctore Harderico; *(c)* qua detecta, multi aut membris truncantur, aut exiliantur.

789	8	2	21	11

556 Carolus Coloniæ super Rhenum pontes duos construit & munit, & Sclaviam ingressus, eam sibi subigit.

Adelgi-

(a) Vide infra *WERNERUM ROLEWINCK a. 742.*

(b) Mir. *XXIII.*

(c) De hac conjuratione egi uberius ad *ANNALES FULDENSES a. 885.*

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

Adelgisus, filius Desyderii regis, qui, victo patre suo, ad Græcos confugerat, animatus auxilio Græcorum, ad Italiam venit, aut ad repetendum regnum, aut ad inferendam ultionem, qui, initio bello cum Francis detentus, ab eis amara morte peremptus est.

9	9	22	12	790

Carolus rex, honestati ecclesiasticæ omnino intentus, legendi & psallendi disciplinam diligenter correxit. Perpendens enim iterum, Gallos à Romanis in cantando discrepare, Metenses verò sola naturæ levitate, paululum quid dissonare, per cantores rursus sibi ab Adriano papa à Roma directos, dissonantiam cantus correxit. Circa pauperes etiam sollicitus, non solum in regno suo, verùm etiam trans maria in Ægypto, in Syria, in Africa, præcipuè in Hierosolymis, liberalitate eleemosynarum, Christianis pauperibus solatiabatur, transmarinorum regum amicitias ob hoc expetens, maximè, ut Christianis sub eis degentibus esset relevatio.

Alchinius (a) de Britannia oriundus, magister deliciosus regis Caroli, scientia literarum præpollet in Gallia, cujus præcipuè magisterio ipse rex omnes artes liberales didicit. Hic multa scripsit, inter quæ eminent libri de sancta Trinitate scripti ad ipsum regem. Hic etiam jussu ipsius regis divinam correxit historiam.

10	4	23	13	791

Constantinus matrem suam Irenem imperio privat, solusque annis 7 (b) imperat.

Carolus rex regnum Avarorum terra marique impetit, eisque in sola fuga spem evadendi relinquit.

1	5	24	14	792

Hoc tempore in Flandria principabatur Lidericus Harledecensis, (c) pater Ingerranni, qui genuit Andracum, patrem Balduini ferrei, qui duxit Iudithiam, filiam Caroli Calvi.

Constantinus imperator congressus Chardamo Bulgari, turpiter victus dehonestatur. Chardamus sublato regio omni apparatu ditatur.

Pipinus, Caroli regis ex concubina filius, gibbo deformis, à quibusdam Francorum primoribus promissione regni illectus, contra patrem conjuravit. Unde convictus tonsoratur, & in Prumia cœnobio retrusus, usque ad finem vitæ Deo militavit.

Complices verò conjurationis alii exiliantur, pauci perimuntur.

2	6	25	15	793

Feliciana hæresis condemnatur, & in præsentia Adriani papæ ab ipso Felice auctore abdicatur. Hæc hæresis asserebat, filium Dei in divina natura verum Deum esse, in humana verò natura nuncupativum, item in divina natura verum esse filium Dei, in humana verò adoptivum, unam personam Dei & hominis dividens in duas personas, scilicet veri filii, & adoptivi.

Saxones in fide Dei & fidelitate regis vacillant.

3	7	26	16	794

Constantinus imperator multos principum sibi suspectos oculis privat.

Carolus

(a) Mir. *Alchuinus.*
(b) Mir. *VI.*
(c) Potius *Harlebecensis.* *Vide JO. BUZELINI Annal. Gallo-Flandr. lib. III. pag. 94.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.

Carolus rex, non solùm patria lingua, sed etiam peregrinis linguis eruditus, barbara & antiquissima carmina, quibus veterum regum bella & actus canebantur, scripsit & memoriæ mandavit. Inchoavit etiam Grammaticam patrio sermone. Mensibus anni juxta propriam, id est, Teutonicam, linguam vocabula imposuit, ventos etiam duodecim propriis nominibus appellavit, cùm antea quatuor tantùm cardinales venti nominarentur.

557 795 | 4 | 8 | 27 | 17 |

Saxones, virtute Caroli conterriti, reddunt se Christi & regis fidelitati.

Carolus rex, Christianam religionem sanctè ac piè colens, ecclesias Dei omnimodis honorabat, & ornabat sacris vasis ac vestibus, edicens, ut ne janitoribus quidem liceret, communi habitu in ecclesia ministrare. Extruxit etiam Aquisgrani basilicam plurimæ pulchritudinis, ad cujus structuram à Roma & Ravenna columnas & marmora devehi fecit.

796 | 5 | 9 | 28 | 18 |

Leo Romanæ ecclesiæ 94 (a) præsidet. Qui mox clavum confessionis sancti Petri cum vexillo Romanæ urbis Carolo regi misit.

Withan, rex Abroditorum, à Saxonibus perimitur.

797 | 6 | 10 | 29 | 19 |

Henricus, dux Forojulianorum, expoliato in Pannonia Avarorum principe Yringo, inæstimabilem thesaurum ejus misit regi Carolo.

Thudin, princeps Avarorum, se & patriam suam Carolo regi dedit, & gratiam baptismi percepit.

798 | 7 | 11 | 30 | 20 |

Irene imperatrix, suo erepto sibi imperio, fœmineo dolore abusa, Constantinum, filium suum, oculis & imperio privat, & sola annis quatuor (b) imperat.

Thatin Hispanus, Barcinonæ præfectus, se Carolo regi dedit, & Barcinonam, quæ ab illo desciverat, reddit.

Adelphon, rex Galliciæ, regi Carolo multa munera mittit.

Carolus rex Saxones gravi prælio vincit.

Sol obtenebratus est per dies 17.

799 | 1 | 12 | 31 | 21 |

Constantinus imperator moritur.

In Hispania Barcinona, Sarracenis reddita, à Caroli militibus est obsessa.

Leonem papam, celebritatem litaniæ majoris agentem, Romani capiunt, linguam ei oculosque evellunt. Cui voce & visu reddito divinitus, iterum oculos & linguam eruunt radicitus, qui de manu eorum erutus, ad Carolum fugit, *quantocyus*.

Henricus, dux Forumjulianorum, à suis perimitur.

800 | 2 | 13 | 32 | 22 |

Gens Avarorum à fide deficit.

Carolus rex Leonem papam in sede Romana relocat, ipse quoque Romam properat, causas examinat, reos legaliter damnat, sicque omnes Romanorum motus sedat.

Baleares insulæ, auxilio Francorum, à Sarracenis defensantur.

Per Widonem, Caroli ducem, Britones vincuntur, & in deditionem recipiuntur.

Gerar-

(a) Mir. *XCV.*
(b) Mir. *III.*

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

Gerardus, *(a)* dux Bajoariæ, in Pannonia Avaris congressus perimitur, de quo in visione Wethini legitur, quòd inter martyres annumeratus sit.

In mense Julio, contra naturam, aspera & gelu concreta bis fuit pruina, sed nihil fructibus nocuit.

3	14	33	23	801

Romani, qui ab imperatore Constantinopolitano jam diu animo desciverant, nunc accepta occasionis opportunitate, quia mulier, excæcato imperatore Constantino, filio suo, eis imperabat, uno omnium consensu, Carolo regi imperatorias laudes acclamant, eumque per manum Leonis papæ coronant, Cæsarem & Augustum appellant, Pipinum verò, filium ejus, regem Italiæ ordinatum collaudant.

Barcinona capitur. 558

Amymurlim, rex Persarum, Carolo imperatori elephantem & munera multa mittit.

In Italia quoque Theate civitas à Francis capitur.

Sanctus Salvius episcopus, veniens ab Aquitania, ad Fiscum Voluntianas, *(b)* à Winigardo, filio Genardi, *(c)* procuratoris ipsius Fisci, martyrizatur, & super ejus corpore requirendo Carolus Magnus imperator divinitus tertio admonitus, corpus quidem inventum honorificè sepelivit, interfectores autem ejus gravi pœna mulctavit, nec tamen per hoc in eos ultio divina cessavit.

§ Immutato ordine regnorum, immutandus est etiam ordo titulorum, quia ab hinc sub uno comprehendendum est regnum Francorum & regnum Romanorum. Et Constantinopolitanum regnum distinguendum est à regno Romanorum.

Ex quo Byzantium, Thraciæ civitas, à primo Constantino in novam ampliata est, & in regiam urbem exaltata, & translata in illam omnis Romanæ dignitatis gloria, in sedem Romani imperii dedicata, & nova Roma est appellata, evolutis annis circiter 468, diviso à Constantinopoli Romano imperio, Carolus primus Francorum imperavit Romanis annis 13. *(d)*

1	34	4	15	24	802

Carolus imperator per omne imperium suum legatos ad faciendum judicium & justitiam cunctis dirigit, & legis capitula 23 instituit.

Legati imperatoris Caroli, ab Aaron Ammira venientes, inter cætera munera corpora etiam Cypriani, Carthaginensis episcopi & martyris, & Sperati, primi Scillitanorum martyrum, & caput Panthaleonis martyris in Franciam afferunt.

Nicephorus Irenem imperio depositam exilio relegat, & ipse Constantinopoli annis 8 imperat.

2	35	1	16	25	803

Irene imperatrix in exilio moritur.

Nicephorus Imperator Sarracenis congressus, pessime vincitur.

(a) Mir. *Geroldus.*

(b) Potius ad Vicum Valentianas, *Valenciennes*, ubi sepultus S. Salvius. Dum vero plures apud Gallos occurrunt Salvii, istos distinguit *FRANCISCUS LANOVIUS de Sanctis Franciæ Cancellariis p. 67.*

(c) Mir. *Gerardi.*

(d) Mir. rectius *XIV.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.

Carolus imperator omnes Saxones, trans Albiam morantes, in Franciam transtulit, pagosque eorum Abrotidis dedit.

In Italia civitates Ostona & Lucena, contra Carolum sentientes, in deditionem accipiuntur. Carolus, per omne imperium suum justitias facit, & legis capitula 29 instituit. Aaron Ammiras cum trecentis millibus contra Nicephorum imperatorem ascendit, quem non ferens Nicephorus turpe fœdus iniit, pactus se ei daturum annuatim tricena millia numismatum, & tria numismata in tributum capitis Imperatoris, & tria pro capite filii sui.

804 | 3 | 36 | 2 | 17 | 26 |

Leo papa ad Carolum imperatorem in Franciam venit.

Nicephorus imperator, fœdere cum Sarracenis soluto, multa incommoda contulit imperio suo.

Godefridus, rex Danorum, multa contra vicinas gentes abutens insolentia, pacem ab imperatore Carolo expetit.

Avari, qui & Hunni, longo contra Francos bello perdomiti, adeò a fortitudine sua & potentia sunt diminuti, ut, qui alios ultro solebant lacessere, jam nec se ab aliis valeant tueri, quia in hoc bello omnis eorum gloria & nobilitas periit, & quicquid pecuniæ & thesauri per tot secula orbem terrarum vincendo sibi congesserant, totum modò victoriæ Francorum cessit, & nullo unquam bello tam multa spoliorum quantitate *Francia* ditata fuit.

805 | 4 | 37 | 3 | 18 | 27 |

559 Carolus imperator, indignantibus contra se imperatoribus Constantinopolitanis, propter invidiam imperatorii nominis à Romanis sibi impositi, magna patientia & magnanimitate eos tulit. Et quia suspectam habebant suam potentiam, crebris legationibus sibi eos firmissimo fœdere conciliabat.

Avari, non sufferentes infestationem Sclavorum, à Carolo imperatore inter Sabariam & Charantanum *(a)* impetraverunt habitandi locum, ibique fine regni nomine resederunt sub ditione Francorum.

Carolus, filius imperatoris Caroli, Bethemanos *(b)* rebellantes devicit, & Lethonem *(c)* eorum ducem peremit.

806 | 5 | 38 | 4 | 19 | 28 |

Carolus in filios suos partitionem regni facit, & inde testamentum factum sua & Leonis papæ auctoritate roboravit.

Bethemani, Sclavis auxiliantibus, ubique grassantur, sed à Carolo, imperatoris filio, fortiter debellantur.

807 | 6 | 39 | 5 | 20 | 29 |

Chudmeid Ammiræus, missus ab Aaron ad excidendam Lyciam, cùm venisset Myrrheam, nisus sancti Nicolai conterere arcam, pro ea contrivit aliam, & pro temeritate incurrens Dei vindictam, subsequente inevitabili tempestate classem amisit totam.

Rex Persarum Carolum imperatorem preciosis muneribus per legatos honorat.

Carolus imperator, per manum Pauli diaconi sui decerpens optima quæque de scriptis Catholicorum patrum, lectiones unicuique festivitati convenientes per circulum anni in ecclesia legendas compilari fecit.

Sarraceni,

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 805.*
(b) Potius *Behemanos.*
(c) Aliàs *Letzo*, vel *Lecho.*

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

Sarraceni Sardiniam depopulantur, sed à Pipino, rege Italiæ, superantur.

Chrunnus Bulgaribus dominatur.

| 7 | 40 | 6 | 21 | 1 | 808

In Britannia Eardulphus, rex Nordanimbrorum, patria & regno pellitur, sed ad Carolum imperatorem veniens, per eum regno & patriæ restituitur.

Aaron Ammiras moritur, post quem Muhammad annis quinque principatur.

| 8 | 41 | 1 | 1 | 2 | 809

Pipinus, rex Italiæ, Venetiam bello sibi subigit, & non multo pòst Mediolani obiit, & Carolus imperator Venetiam Nicephoro reddit, qui Nicephorus novis & injustis legibus omnes suos exacerbat, & Dei iram in se exaggerat.

Godefrido, Danorum rege, mortuo, Hemingus, filius ejus, pacem expetit ab imperatore Carolo.

Walchandus episcopatum Leodicensem suscipit, qui in Ardamna, (a) Andagium cœnobium construxit.

| 9 | 42 | 2 | 2 | 3 | 810

Carolus in tres partes regni sui tres exercitus misit, unum trans Albiam, qui Hilliones (b) debellavit, unum in Pannoniam, qui reliquias Hunnorum & Sclavos compressit, unum contra Britones, qui eorum perfidiam contudit, & ubique sibi victoria provenit.

Carolus *Rex*, filius ejus major natu, obiit.

Carolus imperator rerum suarum hæredem Christum testamento facit, & quicquid in remancipi habebat, in tres partes diviso, tertiam eorum partem pauperibus & famulantibus palatio delegavit, duas verò partes in partes viginti unam subdivisit, & metropolitanis episcopis, qui totidem sibi suberant, distribuit, ut metropolis ecclesia tertiam assignatæ sibi partis haberet, & duas inter suffragantes episcopos divideret. 560

Nomina archiepiscopalium civitatum, quæ erant sub Carolo:

Roma, Ravenna, Mediolanum, Forumiulii, quæ & Aquileia, Gradus, Colonia, Moguntia, Juvavum, quæ & Salzburch, Treveris, Senonis, Vesontio, Lugdunum, Vienna, Rothomagus, Remis, Arelas, Tharentesia, Ebredunum, Burdegala, Turonis, Bituricæ.

Nicephorus imperator Bulgariam ingreditur, & quia victoriæ temperare nescivit, à Bulgaris cum multo senatorii ordinis numero perimitur.

Stauratius, filius ejus, post eum anno uno imperat.

| 10 | 43 | 3 | 1 | 4 | 811

Hemingus, rex Danorum, moritur, post quem duo inter se de regno contendentes, bello colliduntur, in quo penè undecim millia Danorum perimuntur.

Moguntiæ pons quingentorum passuum longitudinis trans Rhenum, quem Carolus imperator per decem annos ingenti labore & mirabili opere de lignis construxerat, ita ut perpetuò durare posse videretur, ita tribus horis conflagravit, ut ne una quidem hastula super aquam remaneret.

Stauratio deposito, Michaël imperat post eum annis 2 (c) | 11 |

(a) Arduenna *Sylva*.
(b) Aliàs *Linones*, vide, quæ notavi ad *REGINONIS a.* 808.
(c) Mir. *III.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.
812	11	44	1	4	5

Carolus imperator Ludovico, filio suo, coronam imperialem imponit, & Bernardum, filium Pipini regis, Italiæ regem facit.

In Francia apud cœnobium Elnonense, *(a)* sanctus Amandus à Lanthario *(b)* elevatur, à depositione ejus anno circiter 152. Cujus corpore adhuc integro invento, cùm ejus capilli & ungues, qui excrevisse videbantur, præciderentur, & de ore ejus dentes adhibita forcipe extraherentur, sanguis inde profluxit, qui ad memoriam posterorum adhuc servatur.

813	12	45	2	5	6

Carolus imperator per totas Gallias concilia super statu ecclesiarum ab episcopis celebrari edicit. Unum fuit Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati.

Mahummad Ammiras fratri suo Habdalæ congreditur, à quo superatus, eum sibi conregnare invitus patitur, & hoc bello regnum Sarracenorum per aliquot annos discinditur.

Michaël imperator, Chrunno Bulgaro congressus, de bello victus fugit, & ex desperatione rerum monachus factus imperium deponit. Post quem Leo annis 8 imperavit.

814	13	46	1	1	7

Carolus imperator gloriosus, regno & imperio suo pacato & dilatato, statu quoque ecclesiæ sanctè & religiosè ordinato, moritur & sepelitur Aquis, anno ætatis suæ 72. Qui pro magnitudine operum agnominatus est Magnus, cujus vitam Emardus descripsit, post quem Ludovicus, filius ejus, imperavit annis 26.

815	1		2	2	8

Inter Ludovicum & Leonem imperatorem pax firmatur.

Harioldus, rex Danorum, patria & regno pulsus à filiis Godefridi, ad imperatorem Ludovicum veniens, implorat opem recuperandi. Chrunnus successu lætatus, Constantinopolitanos incursat insolentius, & usque ad portas urbis vagatur crebris incursibus.

816	2		3	3	9

Stephanus, Romanæ ecclesiæ 95 *(c)* præsidet. Hic mox in Franciam venit, & Ludovicum imperatorem Remis coronavit.

Ludovicus imperator exercitum contra Danos mittit, & per eum obsides accipit.

561 817	3		4	4	10

Paschalis Romanæ ecclesiæ 96 *(d)* præsidet.

Wascones ab imperatore Ludovico desistunt, sed ab ejus exercitu edomiti citò resipiscunt.

818	4		5	5	11

Cloamir, *(e)* rex Abroditarum, ab imperatore Ludovico deficit, & ad Danos transit.

5

(a) De hac VALESIUS *not. Galliarum, voce Elno : Amandus, Trajectensis Episcopus, in loco Cœnobioque Elnone, quod ædificaverat, admodum senex decessit ac sepultus est : quod Monasterium Turnaco proximum, & à fluvio Elnone cognominatum, nunc ex nomine auctoris sui appellatione tracta, vulgo S. Amandi Cella nuncupatur S. Amand.*

(b) Mir. *Lothario.*

(c) Mir. *XCVI.*

(d) Mir. *XCVII.*

(e) Mir. *Scloamyr.*

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.
5		6	6	12	819

Ludovicus imperator Britones sibi subigit. Murmanus verò, dux eorum, qui nomen sibi regis usurpaverat, ab eis perimitur.

Bernardus, rex Italiæ, conspirationis contra imperatorem factæ accusatur, & reus majestatis adjudicatus, primo oculis & regno, dehinc vita privatur. Harioldus in regnum Danorum à Ludovico remittitur.

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.
6		7	7	13	820

Cloamir, rex Abroditarum, & Lupus, rex Wasconum, damnati capitis ab imperatore Ludovico exiliantur.

Aquisgrani generali conventu habito, per dispositionem imperatoris Ludovici, episcoporumque & abbatum aliqua capitula, ad usus Regularium monachorum addita sunt, & multa sanctarum scripturarum compilatione facta, clericorum & clericalium sanctimonialium regulæ constitutæ sunt.

§ Deficiente historiarum narratione, cessat etiam narratio de regno Bulgarorum & Sarracenorum.

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitan.	Anni domini.

7 | PAschalis papa corpus sanctæ Cæciliæ virginis, ipsa revelante, | 8 | 821
invenit, aureis velatum indumentis sanguine ipsius adhuc infusis, & ipsam & corpora sanctorum, Valeriani sponsi ejus, & Tiburtii, & Maximi, Urbani quoque papæ, in ecclesiam à se eis ædificatã transposuit.

Ludovicus imperator partitionem regni inter filios suos factam confirmat sacramentis optimatum suorum.

Leo imperator Græcorum perimitur in palatio suo, conspiratione optimatum suorum, & præcipuè Michaëlis, domesticorum comitis, & ipse Michaël imperavit annis novem.

8 | In Thuringia cespes longitudine pedum quinquaginta, latitu- | 1 | 822
dine quatuor denum, altitudine sesquipedali, sine manibus de terra præcisus & sublevatus est, & ultra pedes viginti quinque translatus est.

In Saxonia tellus in modum aggeris, limite unius leucæ, intumuit.

9 | Elevatio sancti Ursinari, confessoris Lobiensis, celebratur. | 2 | 823

Drogo, frater Ludovici imperatoris, fit Metensium episcopus.

Lotharius, filius imperatoris, à patre in Italiam dirigitur, * qui à Paschali papa consecratus, coronam regni, & imperatoris atque Augusti nomen accepit.

Romæ quidam nobilium perimuntur, pro eo quòd proniores esse justo viderentur ad fidelitatem Lotharii imperatoris. Quod crimen cùm etiam in ipsum papam Paschalem intorqueretur, papa se apud imperatores excusat, & de hoc crimine coràm populo & legatis imperatoris, Romæ cum magno episcoporum numero se jurejurando expurgat.

Terræmotus factus est, multæ villæ & domus cœlesti igne cremantur, homines & animalia ictu fulminum exanimantur, fruges grandine vastantur, cum ipsa grandine veri lapides immensi ponderis cadunt, & hæc prodigia grandinis hominum mortalitas subsequitur.

In territorio Tullensi, villa Commerciaco, puella duodennis post sacram communionem in Pascha à sacerdote susceptam, primum per decem menses pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstinuit, & pòst ad communem hominum vitam rediit. 568

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.*

|10| Eugenius Romanæ ecclesiæ 97 *(a)* præsidet. |3|

824 Corpora sanctorum, Severi Ravennatis episcopi, & uxoris ejus Vincentiæ, & filiæ Innocentiæ, ab Ortigario episcopo Maguntiam translata sunt.

In Gallia, ante Solstitium æstivale, aëre in tempestatem repentè converso, ingens fragmentum glaciei cum grandine cecidit, cujus longitudo pedes quindecim, latitudo sex, crassitudo duos pedes habebat.

Legati Michaëlis imperatoris inter cætera munera detulerunt Ludovico imperatori libros Dionysii Ariopagitæ, ab ipso conscriptos de hierarchia, id est sacro principatu, petente ipso Ludovico, de Græco in Latinum translatos. Qui libri, Parisiis in ipso sacri martyris festo missi, cum gaudio suscepti sunt. Quod gaudium virtus sancti martyris auxit, decem & novem ægrotis in ipsa nocte ibi sanatis.

Walchandus, Leodiensis episcopus, corpus sancti Hucberti transfert à Leodio ad Andagium monasterium.

Rabbanus sophista, & sui temporis poëtarum nulli secundus, fit abbas Fuldensis, qui multa de scripturis sanctis disseruit, qui etiam librum de laude sanctæ Crucis, figurarum varietate distinctum, difficili & mirando poëmate composuit: Sergio papæ, sancto Petro offerendum misit.

825 |11| Harioldus, rex Danorum, cum uxore & filiis, & sua Danorum |4| parte, Maguntiæ baptizatur, & ab imperatore muneribus & parte Frisiæ in beneficium sibi data honoratur.

Hilduinus, abbas sancti Dionysii, sacrique palatii archicapellanus, Romam mittens, à papa Eugenio sancti Sebastiani corpus accepit, & Suessionis in basilica sancti Medardi collocavit, ubi dum adhuc inhumatum, in loculo, in quo allatum est, jaceret, tanta signorum & virtutum gratia in nomine ejusdem martyris enituit, ut à nullo mortalium vel enumerari vel enarrari possint, quorum quædam tanti stuporis esse dicuntur, ut humanam fidem excedant, nisi certum esset, Deum, pro quo idem martyr passus est, omnia facere posse.

826 |12| Corpora Marcellini & Petri martyrum, de Roma sublata, & |5| Franciam translata, multis signis clarificata sunt.

Corpus etiam sancti Gregorii papæ ad urbem Suessionis translatum esse dicitur.

827 |13| Valentinus Romanæ ecclesiæ 98 *(b)* præsidet. Quo post qua- |6| draginta dies pontificii defuncto, *quartus ejus nominis Papa*, Gregorius Romanæ ecclesiæ 99. *(c)* præsidet, qui etiam Quartus Leo dictus est.

Rabbanus abbas tractatus in libro Sapientiæ & ecclesiastico, ad Ogarium archiepiscopum edit.

Amalarius librum de officiis ecclesiasticis ad imperatorem Ludovicum scribit.

Angelomus etiam ad eundem imperatorem tractatus in libros regum edit.

Ansegisus, abbas Lobiensis, edicta imperatoris, Caroli magni, & Ludovici filii ejus, ad ecclesiasticam legem pertinentia, in duobus *digessit.*

Idem

(a) Mir. *Centesimus*, qui in margine addit: *Ita Mss. codices Gembl. Aquic. & Ortelianus. Est autem Onuphrio CI. sed ut supra ad an. 387. monuimus, in numeris Pontificum annotandis, ipse sibi Sigebertus non constat. Ceterum post Paschalem rectè Eugenius immediatè subjungitur.*

(b) Mir. *Centesimus primus.*

(c) Mir. *CII.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

Idem Edicta eorundem, ad mundanam legem pertinentia, in duobus æquè libellis digessit.

|14| Italicus Ludovici imperatoris exercitus, classe in Africã transvectus, conserto prælio, magnam Afrorum stragem fecit. |7| 828

In Vasconia annona de cœlo pluit frumento similis, sed grana breviora habens.

Corpora sanctorum Valentini & Genesii in Augiam monasterium translata sunt. 563

|15| Contra Ludovicum imperatorem commotio & simultas filiorum ejus & optimatum exoritur. |8| 829

Hoc anno, qui est annus ab initio mundi quadrimillesimus sexingentesimus octuagesimus octavus, finitur nonus annus magnus, ab initio mundi, qui est annorum quingentorum triginta duorum.

|16| Apud Constantinopolim Theophilus imperat annis 15. |9| 830

Gregorius papa dolens, crebris Sarracenorum incursionibus vexari, & vastari suburbium Romanæ urbis circa ecclesiam Petri, Apostolorum principis, intendit illic urbem novam ædificare, ad quod consilio & auxilio imperatorum animatus, novam fabricam cœpit.

|17| Sarraceni, Siciliam incursantes, etiam Lypparim insulam devastant, ubi corpus Bartholomæi Apostoli quiescebat, quod olim loculo plumbeo injectum, & in mare mersum, à paganis non ferentibus, illud propter nimiam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India usque ad hanc insulam ultro delatum fuerat. Cujus ossa, modo à Sarracenis huc illucque dispersa, & à quodam monacho, ipso revelante, collecta Beneventum transferuntur. |1| 831

Ludovicus imperator adversantes sibi quosdam exauctoravit, alios exiliavit, alios bonis privavit, ac per hoc filios & optimates suos magis contra se exacerbavit.

|18| Gregorius papa in Galliam veniens, contra imperatorem cum filiis agebat. |2| 832

Imperator uxorem suam Judith, quasi causam malorum, abdicavit.

|19| Ludovicus imperator, à suis desertus ac proditus, & in potestatem filiorum redactus, episcoporum judicio, arma deposuit, & ad agendam pœnitentiam inclusus est. |3| 833

Sol & Luna per eclipsin deficiunt.

|20| Ludovicus imperator relaxatur, arma & imperium & uxorem accipit, ac filium Lotharium in Italiam redire coëgit. |4| 834

|21| Monente Gregorio papa, & omnibus episcopis assentientibus, Ludovicus imperator statuit, ut in Gallia & Germania festivitas omnium sanctorum in calendis Novembris celebraretur, quam Romani ex instituto Bonifacii papæ celebrant. |5| 835

Hoc tempore reliquiæ Viti martyris, à Parisiis ad Corbeiam Saxoniæ transferuntur, unde ipsi Franci testati sunt, quòd ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata sit.

Ebdo, Remorum archiepiscopus, deponitur, aliique multi, qui cum eo in dejectionem Ludovici imperatoris conspiraverant, damnantur & exiliantur.

|22| Gregorius papa consummatam novæ urbis fabricam solenniter dedicavit, eamque urbem Leonianam appellavit, vel à Leone, tertio hujus nominis papa, qui hujus operis fundamenta olim gesserat, vel à seipso, quia & ipse Leo Quartus dictus est. |6| 836

|23|

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

837 |23| Nortmanni Gallias graviter infestant, Dorestatum vastant, |7| Andoverpum oppidum, & Witlam emporium, situm juxta ostium Mosæ incendunt, à Frisonibus tributum accipiunt.

Sarracenis ad deprædandum usque ad portum Romanum venientibus, Romani, instantia Leonis papæ, auxiliantibus sibi etiam Neapolitanis, eos bello excipiunt, & cooperante divinitus sibi gravi turbine ventorum, usque ad internicionem penè victos delent.

838 |24| Cometes in signo Libræ apparet. |8|

Normanni Walchaum insulam vastant, & tributum exigunt.

564 839 |25| Ludovicus imperator filio suo Lothario, sub fide ad se venienti, reconciliatur, eique dignitatem imperii & regni tribuit coronam. |9|

Cometes in signo Arietis apparet, & per aliquot dies plurimi instar stellarum igniculi per cœlum discurrere videntur.

840 |26| Ludovicus imperator moritur, & Lotharius, solus imperium usurpans, imperat annis 15. |10|

841 |1| Carolus & Ludovicus, filii imperatoris, dolentes se à fratre suo Lothario debita regni parte privari, contra eum insurgere parant. |11|

842 |2| Cometes in signo Aquarii apparuit. |12|

Tribus fratribus de regni partitione discordantibus, conseritur inter eos pugna, in pago Antissiodorensi, *(a)* apud villam Fontanedum, & tanta cædes utrinque facta est, ut nulla ætas meminerit, tantam stragem hominum fuisse factam in gente Francorum. Et ita eorum vires ibi attenuatæ sunt, ut jam nec suos terminos ab externis tueri possent, victoria tamen Carolo & Ludovico provenit.

843 |3| Fratribus nondum de bello desistentibus, consilio optimatum tandem de pace agitur, & de parte singulorum 40 primorum accipiuntur, qui in unum convenientes regnum æqualiter dividerent, & ita pax in annum sequentem induciatur. |13|

Ludovicus interim pergens in Saxoniam, validissimam libertorum conspirationem, dominos suos opprimere volentium, fortiter compescuit, auctoribus factionis capitali sententia damnatis.

His temporibus floruit Theodulphus, abbas Floriacensis, postmodum episcopus Aurelianensis, de quo refertur, quòd illos versus, quos in die Palmarum singulis annis ecclesiæ Galliarum decantare in usu habent, ipse composuerit, id est, *Gloria laus & honor.* Quos cùm ipse, Ludovico imperatore secus domum, in qua exul detinebatur, apud Andegavum transeunte, decantaret, audiens imperator, & misertus illius jussit eum absolvi.

844 |4| Sergius Romanæ ecclesiæ centesimus *(b)* præsidet. Ad cujus electionem confirmandam Ludovicus, filius imperatoris Lotharii, à patre missus, ab eodem papa in regem Longobardorum unctus est. |14|

Mauri Beneventum occupant.

Descripto in tres partes regno, fratres ad urbem Galliæ, Virdunum, conveniunt, & inter se pacificantur: & datis & acceptis invicem sacramentis, quisque ad descriptas sibi partes regni tuendas revertuntur. Carolus accepit Occidentalia regna, à Britannico Oceano usque ad Mosam fluvium, in qua parte ex tunc & modò nomen Franciæ remansit. Ludovico Orientalia regna cesserunt, omnis scilicet Germania usque ad Rheni

(a) Mir. *Alciodorense.*
(b) Mir. *Centesimus III.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Constantinopolitanorum.* | | *Anni domini.* |

Rheni fluenta, & aliquæ trans Rhenum civitates, cum adjacentibus pagis, propter vini copiam. Lotharius, qui major natu erat, & imperator appellabatur, omnia Italiæ regna tenuit, cum ipsa Roma, nec non & provinciam, & mediam partem Franciæ inter Scaldim & Rhenum, quæ mutato nomine, ab eo denominatur Lotharingia. Post factam ergo divisionem, Carolus regnat in Francia annis 34, Ludovicus frater ejus in Germania annis 33.

| 5 | | 1 | Ludovicus, rex Germaniæ, Abroditos à se deficere mo- | 15 | 845
lientes, bello perdomuit, occiso rege eorum, eorumque terram & populum sibi divinitus subjugatum, per duces ordinavit. Apud Constantinopolim Michaël & Theodora imperant annis undecim.

| 6 | | 2 | Normanni regnum Caroli graviter infestant, & usque | 1 | 846
Parisios navigio veniunt, cum Frisonibus tribus præliis confligunt, in primo victi, in duobus victores existunt.

Ludovicus quatuordecim duces Boëmanorum cum suis baptizari fecit.

Carolus cum Britonibus infeliciter pugnat.

| 7 | | 3 | Leo quintus, Romanæ ecclesiæ centesimus primus *(a)* | 2 | 847
præsidet. Hic decrevit, ut dum missarum sacra sollennia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare vel sedere vel ingredi præsumat, nisi tantùm sacra plebs, quæ ad ministrationem sacri officii constituta est. Decrevit etiam, ut octavæ Assumptionis sanctæ Mariæ in ecclesia Romana celebrarentur, quod antea non fiebat.

| 8 | | 4 | Rabbanus, abbas Fuldensis, ordinatus Moguntiæ archie- | 3 | 848
piscopus, celebrata synodo Moguntiæ, jussu Ludovici regis, multa ecclesiæ utilia decrevit.

Quædam pseudoprophetissa, dicens instare diem judicii, Moguntiam sollicitabat, ita ut etiam aliquos sacri ordinis ad se inclinaret. Quæ ab archiepiscopo correpta, confessa est, se per suggestionem cujusdam presbyteri quæstus causa hoc fecisse.

| 9 | | 5 | Godescalcus hæreticus, à Rabbano archiepiscopo ratio- | 4 | 849
nabiliter (ut multis visum est) convincitur, sed tamen in suo perseverat errore.

Sancta Helena imperatrix à suo filio, Constantino Magno, primo hujus nominis imperatore, Romæ in ecclesia sanctorum Marcellini & Petri martyrum, in Mausoleo purpureo sepulta, ad Franciam à Thaogiso monacho transfertur, & in diœcesi Remensi magna Francorum veneratione excolitur, *recondita in cœnobio S. Petri, quod Altum Villeyr dicitur.*

| 10 | | 6 | Franci à Boemanis gravi prælio vincuntur, cui bello | 5 | 850
spiritus malignus se præfuisse, per os arrepticii publicè protestatus est, & per se & per suos socios, spiritus scilicet superbiæ & discordiæ, egisse, ut Franci terga verterent.

| 11 | | 7 | Reliquiæ sancti Hermetis martyris per Lotharium im- | 6 | 851
peratorem im Gallias mittuntur, & apud Indam *(b)* monasterium honorificè conduntur.

Fames valida Germaniam attrivit, ut etiam pater filium suum devorare voluerit, quo tempore Rabbanus archiepiscopus multam benevolentiam pauperibus exhibuit.

Hh hh h | 12 |

(a) Mir. *CIV.* qui in margine addit: *Hunc alii vocant Leonem Quartum.*

(b) Hodie *Cornelii Munster*, proximum Aquisgrano, vide *VALESIUM Not. Galliarum voce Inda.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

852 | 12 | | 8 | Carolus, rex Francorum, filios fratris sui Pipini regis, Pipinum & Carolum, regnum inquietantes, capit, & in monachum attonsos in monasterium trudit. | 7 |

853 | 13 | | 9 | Normanni, per mare Britannicum ostia Ligeris ingressi, urbem Nannetum invadunt, episcopum sabbato sanctæ Paschæ baptismum celebrantem trucidant, clerum & populum perimunt, inde Andegavum, deinde Turonos occupant, & ut tempestas omnia diruunt, templum etiam sancti Martini incendunt. | 8 |

854 | 14 | | 10 | Fama est, hunc Joannem fœminam *(a)* fuisse, & uni soli familiari tantùm cognitam, qui eam complexus est, & gravius facta peperit, papa existens. Quare eam inter pontifices non numerant quidam, ideo nomini numerum non facit. | 9 |

Hincimarus, Remorum archiepiscopus, in Franciis claret, qui vitam sancti Remigii scripsit.

Benedictus Romanæ ecclesiæ centesimus secundus *(b)* præsidet. Hoc conspiratione malignorum deposito, Anastasius præsulatum invadit, sed Anastasio à legatis imperatoris Lotharii dejecto, & in carcerem truso, Benedictus honorificè relocatur.

Normanni, qui per viginti annos Franciam nimis attriverant, in patriam suam reversi, intestino inter se bello usque ad internicionem delentur, ut de regia stirpe eorum nullus, nisi puer unus remaneret.

566 855 | 15 | | 11 | Terræmotus, aëris insolita commotio, turbines, tempestates, grandines, fulmina multa, multis modis incommoda hominibus inferunt. Quidam etiam homo igne cœlesti consumptus est, veste illæsa manente. | 10 |

Lotharius imperator, partito inter filios regno, abrenunciat seculo, & in Prumia monasterio, habitu monachi suscepto, non multo pòst dormivit in Domino.

Ludovicus, filius ejus, olim à Sergio papa in regem unctus, imperat annis 21. Lotharius verò frater ejus Lotharingiam tenet.

856 | 1 | | 12 | Maginradus eremita martyrizatur. | 11 |

Rab-

(a) Miræus ad hunc locum adnotat: *Hoc loco nulla in Gemblacensi, Aquicinctino, Lipsiano aut Orteliano manuscriptis codicibus, quibus usi sumus, Joannæ Papissæ fit mentio. Imo ne in margine quidem ullius è dictis codicibus quid tale adscriptum legitur, ut sunt interdum nonnulla recentiore manu ad margines adjecta. Itaque certum est, hanc de Joanna Papissa fabulam Sigeberto nostro falsissime adtribui. De ea quid Cl. V. I. Lipsius senserit, hic libet apponere. Is in Epistola ad Franciscum Svvertium an. 1595. V. Kal. Martii data, cujus autographum adservo, sic scribit:* De quæstiuncula, quod petis, super Pontifice Joanna femina, ut nugantur: vides, quid sentiam, cum appello nugas. Revera fabella est, haud longe ab audacia & ineptiis poëtarum. Vis clare tu, & consortes illi rem videre? adite librum Gallice nuper scriptum & editum Burdigalis, auctore *Florimundo Ramundo*, Consiliario Regio: qui totus est in hoc argumento. Auctor ipse ad me misit, & ita plene omnia exsecutus est, ut nobis nihil reliqui sit, præter credere & adsentiri. *Hactenus Lipsius. De his plura qui volet, Onuphrium, Baronium, Ramundum, aliosque legat. Quod ad Marianum Scotum attinet, quem adversarii quoque nobis objiciunt, Chronicon ejus in pergameno, charactere vetustissimo exaratum, ex bibliotheca Gemblacensi ad me misit R. V. Ludovicus Sombechus, illius loci Abbas, nostra pariter cura, si Deus vitam dederit, aliquando evulgandum. In eo nulla prorsus Joannæ Papissæ mentio, ne ad oram quidem. Ex quibus liquet, Marianum & Sigebertum, injuste à Baronio Annal. tomo 10. tamquam fabula hujus adsertores, accusari & castigari.* Adde, quæ notavi ad *MARIANUM SCOTUM a. 854.*

(b) Mir. *centesimus V.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

Rabbanus, egregiæ vitæ & ſcientiæ archiepiſcopus, obiit.

Apud Conſtantinopolim, Michaël ſolus imperat annis 13. *(a)*

| 2 | | 13 | Nicolaus, Romanæ eccleſiæ 103 *(b)* præſidet, cujus | 1 | 857
ordinationem Ludovicus imperator ſua præſentia roboravit.

Coloniæ, orta tempeſtate populo in baſilicam ſancti Petri confugiente, ſubitò fulmen, inſtar ignei draconis, baſilicam ſcidit ac penetravit, & tres homines diverſis quidem locis, ſed uno ictu in mortem dejecit, alios etiam ſex eodem impetu ſemivivos reliquit.

| 3 | | 14 | Franci ſuper crudelitate Caroli regis ſui apud Ludo- | 2 | 858
vicum fratrem ejus expoſtulant, & eum ad regnandum ſuper ſe contra Carolum invitant. Quod ille inconſultè aggreſſus, turpiter alienis exceſſit finibus.

In parochia Moguntina malignus ſpiritus evidens nequitiæ ſuæ dedit indicium. Nam primò lapides jaciendo, & parietes domorum, quaſi malleis pulſando, inde manifeſtè loquendo, furta etiam prodendo, diſcordias inter vicinos ſeminando, homines inquietabat. Denique animos omnium contra unum hominem commovit, quaſi propter ejus peccata cæteri talia paterentur, cujus fruges in unum coacervatas incendit, qui ubicunque intraſſet, ſtatim domus illa exurebatur, ut jam ei, niſi in agris, locus manendi nullus eſſet. Propter hoc presbyteris litanias agentibus, & benedictam aquam ſpargentibus, inimicus lapides jaciendo, multis cruentatis, tandem aliquamdiu quievit. Presbyteris recedentibus, inimicus flebiliter ululans, tandem presbyterum quendam nominatim exprimens, ſe, quando aqua benedicta ſpargebatur, ſub cappa illius, quaſi familiaris ſui, latuiſſe profeſſus eſt, accuſans eum cum filia procuratoris concubuiſſe. Sic per triennium inſtitit, donec ibidem cuncta ædificia incendio conſumeret.

| 4 | | 15 | Ludovicus, rex Germaniæ, plurima prælia contra Scla- | 3 | 859
vos ſtrenuè geſſit, & capto principe eorum, Raſtrix nomine propter violatam fidem oculos ei eruere juſſit.

Probus presbyter obit, cujus converſatio & ſtudium Moguntinam eccleſiam illuſtravit.

Principibus Caroli regis inter ſe diſcordantibus, Britones deſtitutam auxilio terram invadentes, uſque Pictavis omnia vaſtando veniunt, quos redeuntes rex Carolus perſequutus, Britanniam intrat. Et pugna conſerta, Franci vincuntur, Britones in ſede eorum graſſantur.

| 5 | | 16 | Numeneus, rex Britonum, dum inſtaret regnum Fran- | 4 | 860
corum depopulari, viſum eſt ei aſſiſtere ſibi ſanctum Maurilianum, *(c)* Andegavenſis urbis olim epiſcopum, à quo in capite baculo percuſſus iram Dei morte perſenſit.

Hoc tempore Leuculfus, *(d)* dux Saxonum, pater Ottonis ducis, avus autem Henrici regis, corpus ſancti Innocentii papæ à Roma in Saxoniam tranſtulit.

| 6 | | 17 | Heriſpous, filius Numenæi, rex Britonum, Carolo regi | 5 | 861
confœderatur, & muneratus ejus ſe dominationi ſubdit.

| 7 | | 18 | Lotharius, rex Lotharingiæ, Waldradam, pellicem ſu- | 6 | 862
perducens conjugi ſuæ Tietbergæ, conſentientibus ſibi archiepiſcopis, Gun-

Hhhhh 2

(a) Mir. *XII.*
(b) Mir. *centeſimus VI.*
(c) Mir. *Maurilionem.*
(d) Mir. *Leutulfus.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Gunthario Coloniensi, & Tetgaudo Treverensi magnam sibi calamitatem paravit.

863 | 8 | | 19 | Hucbertus abbas, & dux (a) frater Tetbergæ reginæ, | 7 | pro repudio sororis suæ, contra Lotharium insurgit.

Guntharius & Thetgaudus archiepiscopi, Romæ à papa Nicolao, pro adulterio Lotharii regis examinati, cùm & suis synodalibus gestis, quæ præferebant, & suorum ore etiam convicti fuissent, episcopatu & sacris gradibus exordinati, anathematizati sunt, eisque tamen laicalis communio concessa est. *Theodericus, Episcopus Cameracensis, Nonis Augusti moritur.*

864 | 9 | | 20 | Excommunicata pellice Waldrada à legato apostolico, | 8 | videns Lotharius rex, etiam sibi excommunicationem intentari, Thetbergam uxorem suam recipit, sed non multum id profuit, quia non multo pòst repudiata uxore, pellicem recepit, nec ultra ullo correptionis modo ab ea separari potuit.

865 | 10 | | 21 | Corpora sanctorum Eusebii & Potentiani (b) martyrum, | 9 | dono Nicolai papæ, ad Gallias translata, in monasteriis, voto religiosorum sancto Petro collatis, honorificè tumulantur.

Rex Bulgarorum ad Christianismum cum sua gente conversus, missis ad eum à sede apostolica sacri ordinis ministris, acceptis etiam à rege Ludovico subsidiis, adeò in fide solidatur, ut non multo pòst filio majore in regnum ordinato, ipse abrenuncians seculo monachus factus sit. Sed cùm filius ejus juveniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & cultu regio resumpto, filium persecutus cepit, & oculis ejus effossis, eum in carcerem trusit, & filio juniore in regnum locato, sacrum habitum recepit, & in eo usque ad finem vitæ perseveravit.

866 | 11 | | 22 | Herispoo à suis perempto, Solomon filius ejus super | 10 | Britones regnat, & Carolo contra se venienti confœderatur.

Normanni Galliam repetentes Nannetis, Andegavis, Pictavis, & Turonis terminos depopulantur. Quibus occursantes dux Aquitaniæ Ranulfus, & Robertus fortis marchio, dum ipsi incautè præliantes perimuntur, cæteri à Normannis, ut oves à lupis, acervatim sternuntur.

867 | 12 | | 23 | Sarracenis Beneventanam regionē incursantibus, Ludovicus | 11 | imperator viriliter occurrit, ad cujus auxilium Lotharius, frater ejus, properans, multa quidem prælia cum eo strenuè gessit, sed exercitu suo propter intemperiem aëris morbis, & morsibus aranearum nimis gravato, cum multo suorum dispendio rediit.

868 | 13 | | 24 | Adrianus Romanæ ecclesiæ 104 (c) præsidet. | 12 |

Cometes manifestè apparet.

Michaël, Græcorum imperator, sensu diminutus, adeò mente excedebat, ut familiares suos juberet occidi, quos tamen ad se rediens, sibi præsentari exigebat.

869 | 14 | | 25 | Basilius, quem Michael imperator pauperem ex familia | 13 | unius abbatis sibi asciverat, & cubicularium factum, ad tantos honores provexerat, ut alter ab imperatore appellaretur, sæpe ab imperatore per insaniam occidi jussus, timens, ne tali occasione occideretur, elegit magis ipse imperatorem interficere, quàm ab eo interfici, & imperavit annis decem & septem.

Cor-

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 859.*
(b) Mir. *Pontiani.*
(c) Mir. *centesimus VII.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

Corpus sancti Mauri, qui fuit discipulus sancti Benedicti, asportatum à Glantifolio in Burgundiam, propter timorem Nortmannorum, transfertur ad Fossatense *(a)* cœnobium, quod construxit sanctus Babolenus, sancti Columbani discipulus.

| 15 | 26 | Lotharius rex Romam ad Adrianum papam se excusatum vadit, à quo dum pro comprobatione innocentiæ suæ, ad examinationem corporis & sanguinis Domini, tam ipse quam optimates regni invitati fuissent, & ipse & omnes, qui corpus Domini nostri cum eo temerè accipere præsumpserunt, infra ipsum annum perierunt, ipso statim in redeundo Placentiæ defuncto. *Corpus sanctæ Amalbergæ virginis in Blandinio defertur.* | 1 | 870 568

| 16 | 27 | Coloniæ celebrata synodo, ad dedicationem ecclesiæ à tribus Lotharingiæ *(b)* metropolitis, Liutperto Maguntino, Bertulfo Treverensi, Willeberto Coloniensi, cùm ab eis major ecclesia, quæ est sancti Petri, deberet dedicari, præcedente nocte, auditæ sunt voces malignorum spirituum, inter se dolentium & conquerentium, se à possessis diu sedibus debere expelli. | 2 | 871

Carolus, rex Francorum, defuncto fratruele suo Lothario, dum Lotharingiam solus usurpare nititur, per moderantiam & industriam Ludovici fratris sui, Germanorum regis, ad hoc attractus est, ut æqualiter inter se regnum fratruelis dividerent.

Ab exercitu Ludovici Germanici vario eventu varia bella contra Sclavos geruntur.

| 17 | 28 | Carolum, regem Francorum, domestica calamitas in filiis suis afflixit. | 3 | 872

Siquidem Carlomannum in clericatu usque ad diaconatus officium provectum, ipse pater cepit & excæcavit, pro eo, quòd ad apostasiam conversus, & omni genere nocendi regnum perturbans, alter quidam Julianus effectus erat.

Porrò alter filius ejus, Carolus, dum inconsultè voluisset experiri expertam cujusdam Albuini militis fortitudinem, & solus soli congressus fuisset, ab eodem Albuino, ignorante, quis esset, peremptus est.

Basilius, imperator Græcorum, inter cætera munera, mittit Ludovico

Hh hh h 3

(a) In pago Parisiorum ad Matronam, Monasterium olim regale, dictum Monasterium S. Mauri de Fossatis, *S. Maur de Fossez.* Vide *VALESIUM Not. Galliarum p. 404. PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. II. p. 362.*

(b) Rationem, cur Lotharingiæ Metropolitæ adpellentur, exponit *JO. a LEIDIS Chron. Belg. lib. IX, cap. VI.* dum ait: *Lotharingiæ termini ex antiquo fuerunt in longitudine fines Burghondiæ, & mare Frisonicum; in latitudine Scalda & Rhenus, & comprehendit in se Hannoniam & terras ei adjacentes, usque ad ripam Scaldæ fluminis, id est, totam Brabantiam, quæ extendebatur olim ab urbe Tornaco, usque ad ripam Welpe fluminis, cujus hodie una pars ab Hannoniensibus, pars altera a Flandrensibus, reliqua vero a Brabantinis principibus possidetur. Cui etiam parti nomen Brabantiæ inhæret, licet aliqua castella vel oppida, nunc in finibus Hannoniæ consistentia, usque in hodiernum diem nomine Brabantiæ solent appellari. Et, ratione prædictorum, Duces Brabantiæ etiam appellantur Duces Lotharingiæ. Comprehendit etiam Lotharingia in se totam Hasbaniam, Batuam, Campiniam & transfluenta Mosæ fluminis, Ardennam & Ducatum Mosellanorum, qui modo etiam Ducatus Lotharingiæ usualiter vocatur. Comprehendit etiam Ducatum Limburgensem, & tres Metropoles, scilicet Treverim, Coloniam & Magontiam, cum terris adjacentibus, quarum omnium gubernatio ad Duces Lotharingiæ priscis consuevit temporibus pertinere.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

vico, regi Germanorum, cristallum miræ magnitudinis, mirè auro gemmisque ornatum, cum parte non modica sanctæ crucis.

873 | 18 | 29 | Joannes Romanæ ecclesiæ 105 *(a)* præsidet. Ad hunc | 4 | Joannes, Romanæ ecclesiæ diaconus, vitam primi Gregorii papæ scribit, in quatuor libellis laudabiliter editam.

Adalgisus, dux Beneventanorum, à Græcis seductus, contra Ludovicum imperatorem rebellat, & multas Italiæ urbes ab eo descifcere facit, cui imperator viriliter repugnans, Beneventum & Capuam capit. Sed dolis Adalgisi persuasus exercitum dimittere, ita ab eo est circumventus, ut non posset evadere, nisi turpi fœdere facto compulsus jurasset Adalgiso, se nunquam in vita sua Beneventi fines intraturum. Ob hoc Adalgisus à senatu Romano reus majestatis, & hostis publicus adjudicatus, & bello contra se decreto in Corsicam fugit.

Carolus junior, Ludovici Germanorum regis filius, à dæmonio graviter in præsentia patris & optimatum ejus vexatur, & in ipsa vexatione confitetur, hoc sibi ideo contigisse, quia contra patrem suum conspirationem facere moliebatur.

874 | 19 | 30 | In Italia, Brixæ tribus diebus & tribus noctibus sanguis | 5 | de cœlo pluisse narratur.

Normanni, à regno Ludovici, Germanorum regis, tributum exigentes, ab exercitu ejus graviter cæsi vincuntur.

Locustæ Galliam depopulantur innumerabiles, cæteris locustis majores, sena alarum regimina, *(b)* sex pedes, duos dentes lapide duriores habentes, ut castrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere unius diei mittentes ad metenda loca venturæ multitudini, circa horam nonam ad locum prævisum venientes, ibique solis ortum expectantes, per spacium unius diei aërem velabant, ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, extenso intestino, omnia viridia in herbis & arboribus vastabant, spacium diuturni itineris, quatuor aut quinque
569 millibus, extendentes. Hoc miserabili spectaculo usque ad mare Britannicum pervenientes, tandem flatu ventorum in profundum maris dimersæ sunt, sed æstu Oceani ad littus rejectæ ex putredine sua, aëre corrupto, multos perire fecerunt. Secuta fames valida multos consumpsit inedia, ut penè tertia pars hominum consumpta sit.

875 | 20 | 31 | Hyems solito asperior & prolixior, nix & gelu à calendis | 6 | Novembris usque ad vernale æquinoctium.

Ludovico, regi Germanorum, apparuit in somnis genitor suus, *Ludovicus*, olim imperator, adjurans eum per nomen sanctæ trinitatis, ut eum eriperet à tormentis, quibus detinebatur, ut æternam requiem habere mereretur. Ob hoc ad diversa monasteria eleemosynis destinatis, obnixè filius succurrebat patri, unde datur intelligi, quòd, licet idem imperator multa Deo & hominibus placita fecisset, plura tamen contraria in regno suo fieri consensit, in quibus graviora videbantur, quòd hæresi Nicolaitarum non restitit, & monita Gabrielis, archangeli duodecim capitulis comprehensa, quæ Emarchus ei legenda & observanda obtulit, servare non studuit.

Normanni urbem Andegavis, quasi in ea habitaturi, cum suis omnibus occupant, ad quam oppugnandam Carolus *Rex*, ascito Salomone, Britonum rege, multis diebus eam obsedit. Sed cùm Normanni ad desperationem adducti fuissent, rex *invito* exercitu, pecunia ab eis accepta,

(a) Mir. *centesimus VIII.*
(b) Mir. *remigia.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

accepta, egressum eis annuit, eisque hoc pacto pejora faciendi locum dedit.

|21|32| Cometes solito rutilantior apparuit. |7| 876

Subita & nimia aquarum inundatio facta est in Junio, ita, ut in Saxonia villa quædam longè à torrentibus & fluminibus remota, in momento cum hominibus & bestiis, cum arboribus, & ædificiis, cum ecclesia & altari, penitus absorpta sit, ut nullum habitationis remanserit vestigium.

Ludovicus imperator in Italia moritur, & patruus suus, Carolus rex Francorum, Romam pergit, & Joanne papa & Romanis per munera sibi conciliatis, imperator creatur, & imperat annis duobus. Sed ei statim à Ludovico, fratre suo, bellum paratur, quòd se inconsulto solus imperium fratruelis usurpaverit.

Britones, rege suo Salomone mortuo, pro contentione regnandi, intestino inter se bello colliduntur, sicque inviti cessant à Galliæ exterminio.

Carolus imperator, post adeptum imperium, ultra se elatus, consuetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias, & insolitos habitus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & desuper balteo accinctus, pendente usque ad pedes, capite verò involuto velamine serico, & diademate super imposito procedebat. Et cùm esset lepore timidior, & hostes fugere quàm fugare paratior, fratrem suum Ludovicum lacessebat, minatus, tantas copias se conducturum, ut ab equis flumine exhausto, ipse per aridum alveum Germaniæ regnum intraret.

Rollo dux Northmanniam cum suis penetravit, & LIII. annis in ea regnavit. Ab hoc derivatur genealogia Ducum Northmannorum, & Regum, qui ex eis nati, præfuerunt postmodum genti Anglorum.

|1|33| Henricus monachus vitam Germani Antissiodorensis heroico metro in sex libellis luculenter exaratam Carolo imperatori obtulit. |8| 877

Ludovicus regnans in Germania moritur, relinquens tres filios suos hæredes, Ludovicum juniorem, & Carolum, qui non multo pòst imperavit, & Carlomannum, patrem Arnulfi imperatoris.

Carolus imperator de morte fratris sui gavisus, injustitiam, quam contra fratrem conceperat, contra filios fratris perficere paratus, cum quinquaginta & ab eo amplius hominum millibus regnum eorum aggressus, Coloniam usque venit. Filiis Ludovici aliàs occupatis, Ludovicus junior, legatione ad patruum missa, rogabat ea, quæ pacis sunt. Quod cùm impetrare non posset, eum viriliter bello excepit, eumque 570 victum cum nimio exercitus damno & multo dedecore fugere compulit.

Ingruente in Germania pecorum pestilentia, dum canes undique collecti cadaveribus incumberent, ita disparuerunt, ut nec vivi nec mortui reperirentur.

|2|34| Carolus imperator Romam secundò profectus, Bosoni, germano uxoris suæ, neptem suam, filiam Ludovici imperatoris, uxorem dedit, & data ei provincia, in regem eum coronavit, ut etiam regibus imperare videretur. Qui audiens, fratrueles suos, Carlomannum & Carolum contra se exercitum adducere, pavore solutus reditum parat, & inter redeundum, à quodam Sedechia Judæo, malè potionatus, Mantuæ moritur. Filius ejus Ludovicus, cognomento Balbus, secundus |9| 878

Anni domini.	| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. |
	dus post divisionem regnat in Francia, annis duobus, junior verò Carolus, filius Ludovici Germanorum regis, imperium adeptus est, annitentibus sibi quibusdam nobilium Romanorum, Joanne autem papa satagente imperium transferre ad Ludovicum Balbum, filium recens defuncti Caroli imperatoris.
879	| 1 | 1 | Joannes papa, injuriatus à Romanis, ita ut etiam in custodia teneretur, pro eo, quòd Carolo non favebat, in Franciam veniens, cum rege Ludovico Balbo penè annum moratus est. | 10 |
	Normannorum plusquam quinque millia à Francis in Gallia cæsa sunt.
	Hoc tempore clarebat Milo, monachus sancti Amandi, qui vitam sancti Amandi metricè composuit, & librum de sobrietate ad Carolum Calvum scripsit. Sub hoc Milone adolescebat etiam nepos ejus Hubaldus, qui in septem liberalium artium peritia clarus, egregiè præter cætera in Musica claruit, & de multis sanctis cantus dulci & regulari modulatione composuit.
880	| 2 | 2 | Sol hora diei nona ita obscuratus est, ut stellæ in cœlo apparerent. | 11 |
	Rex Francorum, Ludovicus Balbus, moritur, uxorem suam ex se gravidam relinquens. De regno ejus Francis variè sentientibus, aliis, illud filiis Ludovici Balbi ex concubina deberi judicantibus, aliis Bosoni, Provinciæ regulo, ad illud injustè invadendum assentientibus, aliis verò illud regno Germaniæ resociare volentibus, nascitur interim ex legitima uxore Ludovici Balbi, filius, qui ex nomine avi Carolus nominatus est. Filii tamen Ludovici Balbi ex concubina, Ludovicus & Carlomanus dicti, interim regnum Francorum inter se dividentes, regnant annis quinque, *(a)* & Bosonem semper persecuti sunt.
	In sylva Francica Carbonaria plus quàm novem millia Normannorum à Francis cæduntur.
881	| 3 | 1 | Carolus imperator, fratre suo Carlomanno defuncto, & non multo pòst Ludovico, altero fratre suo, immatura morte prævento, post claras de inimicis victorias, regnum Germaniæ obtinuit. | 12 |
	Northmanni V. Kal. Januarii Cameracum ingressi, indeque post Atrebatum progressi, ferro & igne omnia vastant.
882	| 4 | 2 | Carolus Romæ à papa Joanne in imperatorem benedicitur. | 13 |
	Normanni, adjunctis sibi Danis, Franciam & Lotharingiam pervagantes, Ambianum, Attrebates, Corbeiam, Cameracum, Tarvennam, fines Morinorum, Menapiorum, Brachatensium, omnemque circa Scaldim fluvium terram, monasteria sanctorum Walarici & Richarii, ferro & igni devastant. Inde Wal fluvium ingressi, totam Bataviam, palatium etiam Neomagi, incendunt.
	Eodem anno Godefridus & Sigefridus, reges Normannorum, cum inæstimabili multitudine juxta Mosam in loco Haslon *(b)* consedentes, Leodium, Trajectum, Tungros, Coloniam Agrippinam, Bonnam, cum adjacentibus castellis comburunt, Aquis in Palatio equos stabulantes, oppidum & palatium incendunt, præterea monasterium Stabulaus, Malmundarium, Iodam, *(c)* Prumiam. Sacri ordinis in utroque sexu ministri

571

(a) Mir. *quatuor.*
(b) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 881.*
(c) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 881.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

nistri, ubi poterant opportunius, latebant, & sanctorum corpora & pignora locis tutioribus abscondebant. Ad hæc mala Hug, filius Lotharii, ex Waldrada pellice, in Lotharingia, & Boso suprà scriptus in Burgundia tyrannizabant.

| 5 | 3 | Normanni urbem Treverim incendunt, & Metas usque | 14 | perveniunt, ibique conserto prælio, Christianos vincunt. In hoc prælio Gnalo, *(a)* Metensium episcopus, cæsus est. 883

| 6 | 4 | Carolus imperator, & Gallis & Germanis ad auxiliandum | 15 | regno evocatis, Normannos obsidet. Cum quo Godefridus rex facto fœdere, ut sibi Frisia provincia, & Gisila, filia Lotharii regis, uxor daretur, baptizatus est, & ab imperatore de sacro fonte susceptus, Sigefrido quoque rege nimis munerato, eos à regno suo recedere fecit. Qui mox Franciam repetentes, post multas incursiones, à Carlomanno, rege Francorum, duodecim millia argenti probati pro tributo exigunt, & sic in duodecim annis pacem promittentes mare repetunt. 884

Hoc tempore Radulphus quidam corpus sancti Calixti papæ & martyris à Romana urbe in Franciam transfert, qui Calixtus jejunium quatuor temporum celebrari instituit.

| 7 | 5 | Carlomanno, rege Francorum mortuo, cujus frater Lu- | 16 | dovicus jam priori anno obierat, Normanni Franciam repetunt, dicentes, se cum rege Francorum tantùm, non cum Francis, pacis pepigisse pactum. Hinc compulsi Franci, Carolum imperatorem ad auxiliandum sibi invitantes, Franciam ei subjiciunt. Qui contra Normannos, apud Lovanium castra metatos, semel & bis exercitum misit, sed nihil dignum fecit. Regnavit ergo Carolus etiam in Francia annis quinque. *(b)* 885

Hyncimarus, Remorum archiepiscopus, obiit.

| 8 | 1 | Marinus Romanæ ecclesiæ 106 *(c)* præsidet. | 17 | 886

Hug, filius Lotharii regis ex Waldrada pellice, paternum Lotharingiæ regnum rebellando assequi sperans, Godefrido, Normannorum Regi, cui soror sua Gisila nupserat, medietate affectati regni promissa, persuadet, ut ab imperatore imperiales fiscos ad libitum suum sibi addi peteret, per hoc utrinque imperatorem circumvenire putans; si daret, Normanni hostes regni in visceribus regni immitterentur, si negaret, justam rebellandi causam habere videretur. Ad hoc tractandum jussu imperatoris Henrico duce, & Godefrido in Bataviam ex condicto convenientibus, inter agendum, Godefridus cum suis perimitur, nec multo pòst etiam Hug ab Henrico excæcatur, & novissimè in monachum Prumiæ attondetur. Apud Constantinopolim Basilio imperatore mortuo, Leo filius ejus imperat annis 18.

| 9 | 2 | Normanni à Lovanio exeuntes, Parisios obsident, contra | 1 | quos Henricus dux exercitum ducens, dum incautè equitat, in foveam, quam Normanni factam quisquiliis operuerant, lapsus trucidatur. 887

Hug, dux & abbas miræ potestatis & prudentiæ, moritur.

Post Rotradum, Dodilo XVI. Kal. Aprilis, Cameracensis Episcopus ordinatur.

| 10 | 3 | Agapetus, Romanæ ecclesiæ 107 *(d)* præsidet. Hic in | 2 | aliquibus libris non annumeratur. 888

Ii ii i Carolus

(a) Mir. *Walo.*
(b) Mir. *IV.*
(c) Mir. *centesimus nonus.*
(d) Mir. *centesimus X.*

Anni domini.	Romanor.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Carolus imperator, cùm Normannos nequiret expellere, tandem facto fœdere, concessit eis regiones, quæ erant ultra Sequanam, quarum incolæ contra se rebellabant, quæ pars Franciæ à Normannis Normannia appellata est, *quamvis esset ejus regio propria, sed non ita, ut nunc est, dilatata.*

889 | 11 | 4 | Adrianus, Romanæ ecclesiæ 108 *(a)* præsidet. | 3 |
Carolus imperator, zelatus uxorem suam pro eo, quòd plus justo
572 familiariter ageret cum Luitwaldo, Vercellensi episcopo, repudiat. Episcopus protestatur in concione, se nunquam cum ea coisse, illa verò se virginem esse gloriata, accepto repudio, monasterium petiit.

890 | 12 | 5 | Carolus imperator corpore & animo deficiens, ab optimatibus regni repudiatur, & Arnulphus, filius Carlomanni regis, fratruelis ejus, in regnum sublimatur, & regnat annis 12. Hic Arnulfus patruo suo *Carolo*, ex imperatore etiam necessariis egenti, fiscos in Alemannia delegavit, qui sequenti anno obiit. | 4 |

Romanum imperium & regnum Francorum miserè discerpitur. In Italia nempe Berengarius & Wido de regno contendunt. Franci verò, neglecto Carolo, Ludovici Balbi puero vix decenni, regem sibi præficiunt Odonem, filium Roberti ducis, quem à Normannis occisum suprà diximus.

Radulphus autem, corona sibi imposita, rex Burgundionum statuitur, quod regnum multo tempore duravit. *Franco Episcopus adquisivit episcopatui Legiensi abbatiam Lobiensem & præposituram Fossensem, cum appendiciis suis. (b)*

§ Regnum Burgundionum incipit.

891 | 1 | 1 | BAsilius, Romanæ ecclesiæ 109 *(c)* præsidet. Hic in aliquibus libris non invenitur. | 5 |

Normanni, Parisios expugnare non valentes, Burgundiam aggrediuntur, & Senones urbem oppugnant, sed non expugnant.

In Italia Sarraceni castrum quoddam Fraxinetum occupantes, magno exitio Italiæ esse cœperunt.

Ab hoc tempore Luitprandus, diaconus Ticinensis ecclesiæ, historiam suam orditur.

892 | 2 | 2 | Normanni à Senonibus Parisios repetunt, & inde repulsi, per Macronem *(d)* fluvium, Trecas urbem incendunt, & usque Viridunum & Tullum urbes cuncta depopulantur. | 6 |

Wido Berengarium bis victum ex prælio fugat.

Odo rex Danos, super Auxonam fluvium, bello vincit.

893 | 3 | 3 | Arnulfus rex Zuendebaldo, duci Maharensium, ducatum Boemanorum addens, & Boemannos per hoc sibi infestos fecit, & Zuendebaldo, per adjectionem potentiæ, materiam contra se rebellandi dedit. Ad quem debellandum cùm non sufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam regno immisit, eorumque auxilio Zuendebaldum devicit, & tributarium fecit. | 7 |

Sanctus Udalricus in Bajoaria nascitur.

894 | 4 | 4 | Normanni iterum à Parisiis repulsi, fines Britonum incessunt, | 8 |

(a) Mir. *centesimus XI.*
(b) Miræus in margine: *Idem tradit Fulcuinus in Chronico Lobiensi.*
(c) Mir. *centesimus XII.*
(d) Potius per Matronam. *REGINO ad a. 890.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

sunt, & primò victores, postea à Britonibus vincuntur, in duobus præliis duodecim millibus suorum peremptis.

Odone rege per consilium Francorum in Aquitania demorante, Franci puerum Carolum duodennem, Ludovici Balbi filium, in regnum paternum revocant, & Remis à Fulcone archiepiscopo in regem benedici faciunt, & oritur longa concertatio inter eum & Odonem.

| 5 | 5 | Stephanus Romanæ ecclesiæ 110 *(a)* præsidet. | 9 | 895

Normanni Lotharingiam repetentes, circa Leodium cum Christianis pugnant & vincunt.

Sunderoldus, Moguntiæ archiepiscopus, à Normannis Wormaciæ martyrizatur.

Arnulphus rex, audita cæde suorum, à Bajoaria contra Normannos pugnaturus, properat cum valido exercitu, quos supra fluvium, qui Tilia dicitur, pedestri prælio adorsus, tantam ex eis stragem fecit, ut ex innumerabili multitudine vix superesset, qui ad classem adversum nuntium ferret.

Normannorum residui, transvadata Mosa, Ribuariam & Arduennam vastando, pervagantes trans mare recedunt.

Claruit hoc tempore Remigius Antissiodorensis, in exponendis scripturis divinis & humanis studiosus. 573

Hoc tempore claruit in Burgundia Berno, ex comite abbas Gigniacensis cœnobii à se fundati, qui etiam ex dono Avæ comitissæ construxit Cluniacum cœnobium *(b)* in cellam Gigniacensem.

| 6 | 6 | Arnulphus rex Zuendebaldum, filium suum ex concubina, | 10 | 896
facit regem Lotharienfium.

Carolus rex opem Arnulphi regis contra Odonem implorat, ad cujus auxilium rex Arnulphus exercitum misit, sed parum commodi contulit.

Carolus rex Hundeum, regem Normannorum, baptizari fecit, eumque de sacro fonte suscepit.

| 7 | 7 | Arnulphus rex, à Berengario Italiæ interpellatus ad auxi- | 11 | 897
lium sui, contra Widonem, Zuendebaldum filium suum, cum exercitu

Ii ii i 2 misit

(a) Mir. *centesimus XIII.*

(b) *AUBERTUS MIRÆUS* Originibus Benedictinis cap. L. *De Abbatia Cluniacensis origine sic legitur in Chronico Cluniacensi: Monasterii Cluniacensis primus fundator fuit Guarinus, alias Gerinus, Comes Cabilonensis & Matisconensis, regnante Ludovico Pio, Caroli Magni filio, circiter annum 820. quod postea ab Hungaris devastatum, a Guilielmo, Aquitaniæ Duce, restauratum fuit.* Sic etiam Benedictus VIII. Papa in epistola ad Episcopos Burgundiæ & Aquitaniæ, apud du *CHESNE Tom. IV. p. 869.* dicit: *Liquidum est, Cluniacense Monasterium olim a Willelmo, nobilissimo Aquitanorum Principe, in pago Matisconensi constructum.* Quid vero Berno egerit, *GLABER RODULPHUS lib. III. cap. V.* explicat, scribens: *Construxit igitur prædictum Cœnobium primitus Pater Monachorum supradicti Balmensis Monasterii, Berno vocatus, jubente Willelmo piissimo, Aquitanorum Duce, in pago Matisconense, super Graonam fluviolum.* Quare etiam *GERH.* du *BOIS Hist. Eccl. Paris. lib. X. cap. I. pag. 603. Cluniacense monasterium condidit Wilelmus, Aquitaniæ Dux, sub Carolo III. Rege anno DCCCCX. primumque huic præpositus est Berno, vir sanctitate & regularibus institutis clarus. Berno ex monasterio Balmensi, cui præerat, huc translatus est.* Quænam vero Ava fuerit, non satis constat, nisi quod *AUBERTUS MIRÆUS, Fastis Belgicis & Burgundicis p. 213.* mentionem faciat B. Avæ, virginis & Monialis Dononiensis.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

misit in Italiam, sed Wido viriliter agens, & primores exercitus donis corrumpens, eos inefficaces redire fecit.

898 | 8 | 8 | Arnulphus rex, Longobardiam potenter ingressus, Pergamenum (a) urbem armis capit, cujus comitem Ambrosium ante portam urbis laqueo suspendens, cæteris urbibus terrore incusso, ad obsequelam suam omnes adduxit. | 12 |

Odo musicus, ex clerico Turonensi, monachum profitetur sub Bernone abbate.

899 | 9 | 9 | Odo, rex Francorum, moritur, obtestans primates, ut Carolum in regno reciperent. | 13 |

Carolus, regno Francorum toto recepto, regnavit annis 27. (b)

Apud Triburias celebrata synodo contra laicos, qui auctoritatem episcopalem minuere tentabant, plura super statu sanctæ ecclesiæ decreta sunt.

900 | 10 | 1 | Formosus, Portuensis episcopus, Romanæ ecclesiæ 101 (c) præsidet, contra voluntatem quorundam Romanorum, qui Sergium diaconum Romanæ ecclesiæ facere voluerant, sed non prævaluerant. | 14 |

Hic Formosus, cùm aliquando in sinistram suspicionem venisset Joanni 8 papæ, timore ejus fugiens, episcopatum Portuensem reliquit, & quia revocatus à papa redire noluit, anathematizatus est, & tandem ad satisfaciendum papæ in Gallias veniens, usque ad laicalem habitum degradatus est, jurans se non amplius Romam intraturum, nec episcopatum suæ urbis repetiturum, confirmans etiam propriæ manus scripto, se in laici communione perseveraturum. Pòst à Marino, successore Joannis, in episcopatu contra datum sacramentum restitutus, non solùm Romam intravit, sed etiam Romanæ ecclesiæ papatum suscepit, propter quod cum multo scandalo multa per multos annos quæstio & controversia agitata est in ecclesia, aliis ejus & ab eo ordinatorum consecrationem irritam esse debere præjudicantibus, aliis econtra, qualiscunque fuerit Formosus, tamen propter sacerdotalis officii dignitatem, & fidem eorum, qui ordinati fuerant, omnes consecrationes ejus ratas esse debere, saniori consilio judicantibus, præsertim, cùm ipse Formosus à Marino papa absolutus fuerit à perjurio. Ab hoc Formoso Arnulphus rex invitatus, Romam venit, sed non admissus, Romam Leonianam obsedit. Lepusculo fortè versus urbem fugiente, & exercitu cum clamore nimio sequente, Romani timentes se de muro projiciunt, & hostibus per factos acervos murum ascendendi locum faciunt. Sic capta Roma, illos, qui papam injuriaverant, decollari fecit, & à papa in imperatorem benedicitur.

574 Fulco, (d) Remorum archiepiscopus, perimitur à Winemaro, satellite Balduini, Flandrensium comitis, pro eo, quòd abbatiam sancti Vedasti Attrebatis, à Carolo in beneficium acceperat, quam Balduinus jam per aliquot annos, quamvis nullo concedente, invaserat.

901 | 11 | 2 | Uvido rex, Arnulphum imperatorem se usquequaque persequentem non ferens, quippe cui nec urbes, nec castra munita natura resistere poterant, dum se fugiendo tutaretur, imperator uxorem ejus obsedit, quæ jam rebus suis diffidens, per unum familiarem imperatoris | 15 |

(a) Miræus legit *Pergamum*, additque in margine: *Bergomum*.
(b) Mir. *XXVI*.
(c) Mir. *centesimus XIV*.
(d) Miræus in margine: *Lege Frodoardum, Remensis ecclesiæ historicum*.

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

toris, multa pecunia correptum ei poculum mortiferum dedit. Quo hausto, per triduum excitari non potuit, apertis oculis, nil loqui aut sentire valens, quæ res eum repedare coëgit, quem recedentem Uvido persecutus, à Deo percussus obiit.

|12| |3| Bonifacius Romanæ ecclesiæ 112 *(a)* præsidet. |16| 902

Arnulphus imperator longa ægritudine dissolutus, vel (ut quidam ferunt) afflictus à minutis vermibus, quos pediculos vocant, adeò in corpore ejus scaturientibus, ut à nullo medicorum minui possent, moritur, & Ludovicus, filius ejus, post eum regnat annis decem.

Stephanus Romanæ ecclesiæ 113 *(b)* præsidet, mensibus quatuor. *(c)* Hic primùm à Formoso papa episcopus Anaguinæ ecclesiæ ordinatus, ipsum Formosum persequitur, & ordinationes ejus omnes irritas esse debere decernit, & alia horribilia dictu in eum fecit. Legitur enim, quia ipse & non Sergius, corpus Formosi à sepulchro in consilio protractum, & papali veste exutum, laicali induit, & abscissis duobus digitis dexteræ manus ejus, in Tyberim præcipitari fecit.

Romanus Romanæ ecclesiæ 114 *(d)* præsidet.

In Italia pro Widone filius ejus, Lambertus, contra Berengarium regnat.

|1| |4| Theodorus Romanæ ecclesiæ 115 *(e)* præsidet. Hic |17| 903
contra Stephanum papam sentiens, reconciliavit ordinatos à Formoso, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinaverat, nec tamen præsumpserat eos iterum consecrare. His reconciliatis, Theodorus papa libros abrenunciationis reddidit, & igni cremari præcepit.

Joannes Romanæ ecclesiæ 116 *(f)* præsidet. Hic etiam ad confirmandam Formosi ordinationem, quam Stephanus deposuerat, synodum 74 episcoporum, præsentibus Francorum archiepiscopis & rege, apud Ravennam statuit, & coram eis combusta est synodus, quam Stephanus in damnationem Formosi fecerat.

Lamberto, filio Widonis, mortuo, Berengarius regno potitur.

Hungarorum gens barbara, quæ quibusdam clusis remota, nec ad meridianam plagam, nec ad occidentalem exeundi antea habuerat facultatem, per Arnulphum ruptis clusis emissa, quæ Arnulpho veniente, aliquantulum temperaverat rabiei suæ, modò eo mortuo, per totam Galliam, Germaniam, Italiamque, ut fera tempestas diffunditur.

Zuendebaldus rex à Lotharienfibus in bello perimitur, in qua conspiratione & bello quicunque vulneratus est, aut mortem non evasit, aut nunquam sanari potuit.

Francone, Leodiensium episcopo, mortuo, Stephanus episcopus subrogatur, vir sanctitate & scientia clarus, qui vitam & passionem sancti Lamberti martyris ad Hermannum archiepiscopum urbanius edidit, cantum quoque nocturnum de eodem martyre, cantum quoque de sancta trinitate, & de inventione Stephani protomartyris, dulci & regulari modulatione composuit.

Conradus Comes, pater Conradi, qui post Ludovicum regnavit, perimitur in bello à comite Alberto.

Ii ii i 3 |2|

(a) Mir. *CXV.*
(b) Mir. *CXVI.*
(c) Miræus in margine: *Annos 4. habet & distinguit Baronius.*
(d) Mir. *CXVII.*
(e) Mir. *CXVIII.*
(f) Mir. *CXIX.*

571

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. |

| 2 | | 5 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 117 *(a)* præsidet. | 18 |

904 Ludovicus rex, conserto cum Hungaris prælio, miserabiliter vincitur.

Apud Constantinopolim Leone imperatore mortuo, Constantinus, filius ejus, & Alexander, frater ipsius Leonis, imperant anno uno.

905 | 3 | | 6 | Leo Romanæ ecclesiæ 118 *(b)* præsidet. Hunc post | 1 | triginta dies ordinationis suæ Christophorus, presbyter suus, capiens, & in carcerem trudens, per invasionem Romanæ ecclesiæ 119 *(c)* præsidet.

Hungari, superioris anni victoria elati, regnum Ludovici sub tributo redigunt.

Apud Constantinopolin Alexandro imperatore mortuo, Constantinus imperat annis 39.

906 | 4 | | 7 | Hungari victos Græcos sub tributo redigunt. | 1 |

Apud Græcos Romanus, humilis quidem genere, sed quia Leonem ferocem occiderat, expertæ fortitudinis habitus, & per hoc à Leone imperatore dux navalis exercitus constitutus, volens fieri tutor Constantini imperatoris, qui admodum puer erat, tutorem à patre illi deputatum, & omnes principes palatii, ad se extra urbem arte evocatos, capit, & palatio eliminat, & faventes sibi officiis curialibus honorat. Focas autem, qui terrestrem exercitum contra Symeonem, Bulgarorum regem, duxerat, hoc nuntio perterritus, fugit à bello, & omnes fugere fecit; sicque animos & vires Bulgaribus addidit Græcos acrius debellandi, & ipse à Romanis captus oculis privatur.

907 | 5 | | 8 | Sergius Romanæ ecclesiæ 120 *(d)* præsidet. Iste est | 2 | Sergius diaconus, propter Formosum à papatu reprobatus, qui ab eodem Formoso episcopus factus, ad Francos tamen se contulit, & eorum auxilio Christophorum invasorem capiens & in carcerem trudens, latenter Romam ingressus, papatum invasit, & Romanos minis & terroribus perpulit, ut omnes ordinationes Formosi irritas haberent, & in ultionem suæ repulsæ, (quod dictu nephas est) Formosum sepulchro extractum, in sede pontificatus, sacerdotaliter indutum decollari præcepit. Et insuper tribus digitis abscisis, in Tyberim jactari fecit, & omnes, quos ille ordinaverat, injustè exordinavit, *& injustius reordinavit.* *(e)* Quem à piscatoribus inventum, & in basilica apostolorum principis loculo deportatum, quædam sanctorum imagines adorasse, & venerabiliter salutasse, palàm omnibus visæ sunt.

Apud Græcos, Romanus pater Basileos factus, ut securius ageret, matrem Constantini imperatoris uxorem duxit, suam verò filiam ipsi Constantino despondit.

Hungari Bulgaros victos tributarios sibi faciunt.

908 | 6 | | 9 | Romanus, impetrato à principibus, ut etiam indumenta | 3 | imperialia & diadema imperii acciperet, non jam tutor imperatoris, sed super imperatorem imperator videbatur esse, & etiam Christophorum,

filium

(a) Mir. *CXX.*

(b) Mir. *CXXI.*

(c) Mir. *CXXII.*

(d) Mir. *CXXIII.*

(e) Miræus in margine: *Contrarium vide supra an. 902. Consule Baronium Alfonsum Liacconum & alios Pontificia historia scriptores.*

| *Romanorum.* | *Francorum* | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.*

filium suum in imperio ascitum, Constantino imperatori in procedendo præferebat, sed Christophorus non multo pôst obiit.

Hoc anno passus est in Hoyo Comes, Dux & Martyr, beatus Mengoldus, Arnulfi Imp. Romanorum ex sorore nepos.

| 7 | | 10 | Hungaris etiam Italiam depopulantibus, rex Beren- | 4 | 909
garius, bello congressus miserabiliter vincitur. Romanus imperator Græcorum Bulgaros Græcos, fortiter debellantes, facto fœdere mitigavit.

| 8 | | 11 | Sarraceni ex Africa à rege suo missi in Italiam, ut A- | 5 | 910
puliam & Calabriam contra Romanum imperatorem rebellantes sub ditione illius redigerent, pugnando Apulis & Calabris fortiter debellatis, Romam versus gyrantes, Garelianum occupant montem, ibique munitione sibi facta, multas Italiæ urbes debellaverunt.

Adelbertus, quidam ex primoribus Austrasiorum per septennium Ludovico regi rebellis, dolo Hatonis, Moguntini archiepiscopi, ad regem deductus decollatur. 567

Regino, Abbas Prumiensis, Chronica sua, à nativitate Domini inchoata, usque ad hunc annum perduxit.

| 9 | | 12 | HUngari Germaniam vastant. | 6 | 911
Ludovicum, filium Bosonis, ex filia Ludovici imperatoris ab Italiensibus à Burgundia invitatum in regno, Berengarius excipiens bello, jurare eum compulit, ut, si redire permitteretur, non ultrà in Italiam rediret.

| 10 | | 13 | Ludovicus, rex Germaniæ, moritur, qui propter ty- | 7 | 912
rannorum in Italia insolentiam, & multam malorum ingruentiam, non meruit imperialem benedictionem, cui succedens Conradus, regnavit annis 7, qui & ipse caruit benedictione imperiali.

Ordo Cluniacensis incipit.

Berno abbas moriturus, Odonem, olim musicum, constituit abbatem Cluniacensis cœnobii ea conditione, ut ecclesia Cluniacensis solveret annuatim ecclesiæ Gigniacensi censum duodecim denariorum.

Stella cometes apparuit.

| 1 | | 14 | Ludovicus ab Italiensibus ad regnandum reinvitatus, tam | 8 | 913
citò oblitus juramenti, in Italiam contra Berengarium vadit, & eo expulso, regnum usurpat.

Hoc anno cœpit Abbas Gerardus ædificare Broniense cœnobium.

| 2 | | 15 | Contra Conradum regem potentiores regni principes | 9 | 914
rebellionem meditati, scilicet Arnoldus de Baioaria, Burchardus de Suevia, Everardus de Francia, Gislebertus de Lotharingia, & horum omnium præcellentior, Henricus dux de Saxonia & Thuringia, tam sapientia quàm fortitudine regis ad gratiam ejus reducuntur.

Solus Arnoldus, ad Hungaros cum uxore & filiis fugiens, usque ad mortem regis ibi mansit.

| 3 | | 16 | Ludovicus Veronæ captus, & Berengario à custodi- | 10 | 915
bus urbis auro corruptis in urbem immisso, oculis privatur.

Hungari Berengario confœderati, Alemanniam vastant, & à Baioariis & Alemannis graviter cæduntur.

Hoc anno translatum fuit corpus beati Eugenii ad monasterium Broniense,

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

se, in diœcesi Leodicensi & Comitatu Namurcensi per sanctum Gerardum dicti monasterii fundatorem & Abbatem, à monasterii sancti Dionysii in Francia.

916 | 4 | | 17 | Carolus, rex Francorum, regnum Lotharingiæ recepit. | 11 |
Sarraceni, à Fraxineto & Gareliano monte exeuntes, Calabriam & Apuliam, Beneventum, Romanorum quoque urbes, ita occupant, ut unamquamque mediam Romani, mediam Sarraceni tenerent, & gravissimè Italiam premebant.

917 | 5 | | 18 | Anastasius, Romanæ ecclesiæ 121 *(a)* præsidet. | 12 |
Dando, *(b)* Romanæ ecclesiæ 122 *(c)* præsidet.
Hungari Alemanniam totam devastantes, usque Fuldam pervenerunt.

918 | 6 | | 19 | Romanus, Græcorum imperator, filios suos, Stephanum & Constantinum, cum domino suo Constantino imperare instituit, | 13 | ipso Constantino imperatore opere manuum suarum, picturam scilicet pulchrè exercendo, sibi victum quærente.

Hatonem, Moguntinum episcopum, cujus dolo olim Adelbertus perierat, rex Conradus sollicitat etiam contra Henricum, Saxonum ducem, propter potentiam ipsius sibi suspectum. Ad quod cùm jam torquem auream episcopus fabricasset, quæ collo ducis secum convivantis injiceretur, dolo proditus frustratus est, & post triduum morbo & angore, vel (ut alii dicunt) fulminis ictu interiit. Complices etiam consi-
577 lii à duce patria eliminati sunt. Misso autem exercitu à rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debacchati sunt in eos, ut à mimis declamaretur, ubinam esset tantus ille infernus, qui tantam cæsorum multitudinem capere posset.

Hungari per Alemanniam in Alsatiam, & usque ad Lotharingiam perveniunt.

Balduinus, Comes Flandriæ, obit, & in Blandinio sepelitur.

919 | 7 | | 20 | Joannes, Ravennas episcopus, Romanæ ecclesiæ 123 *(d)* | 14 | præsidet. Conradus rex moriens coram principibus regni, regem designat Henricum, filium Ottonis, Saxoniæ ducis. Hic ergo regnat annis decem & octo. *(e)*

920 | 1 | | 21 | Henricus rex, contra Arnoldum, ab Hungaris regressum, | 15 | cum exercitu in Baioariam profectus, eum virtute & sapientia sua ad gratiam suam inflexit, *addens ei ordinationem Episcoporum totius Bavariæ. Burchardum etiam, Ducem Alemanniæ, bello deterritum ad se inflexit.*

Robertus dux, frater Odonis regis, appetens regnum Francorum, contra Carolum, inquietabat Franciam, ejusque instinctu omnes penè primores Franciæ adversabantur Carolo.

921 | 2 | | 22 | Stephano, Leodicensi episcopo defuncto, Richarius, | 16 | vir catholicus, à Carolo per auctoritatem papæ, Romæ ordinatur episcopus, repudiato Hilduino, qui, pecunia data duci Gisleberto, ambiebat ab eo sibi dari episcopatum.

Hoc tempore clarebat inter nobiles Lotharingiæ sanctus Wicbertus,

---

(a) Mir. *CXXIV.*
(b) Mir. *Lando.*
(c) Mir. *centesimus XXV.*
(d) Mir. *centesimus XXVI.*
(e) Mir. *XVII.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

tus, qui Gemmelacense cœnobium fundavit, *(a)* qui divitiis, nobilitate & potentia clarus, cingulum mundanæ militiæ deponens, cingulo sanctæ religionis in monachico habitu se accinxit.

Ziptinæus, dux Boëmiæ, ad Christi fidem conversus, justè & religiosè in Boëmia principatur, & post eum Warizlaus, filius ejus. *Post Watizlaum, Wencezlaus filius ejus*, justitia & sanctitate præclarus, cui frater suus Bolizlaus nimis adversabatur.

| 3 | | 23 | Hungaris Franciam, Alsatiam, Alemanniam, Saxoniamq; depopulantibus, Henricus rex juxta urbē Meresburch congressus, vovens Deo pro adipiscenda victoria, se hæresim simoniacam de regno suo eradicaturum, inæstimabili cæde eos usque ad internicionem penè delevit. | 17 | 922

Rex Henricus, quoscunque fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia, agros & arma dabat, & legionem ex eis faciens, ad debellandos barbaros exponebat, edicens omnino, ut civibus parcerent tantummodo.

Carolus, rex Francorum, cum auxilio Lothariensium juxta urbem Suessionum pugnans contra Robertum, fratrem Odonis regis, qui contra se regnum Francorum invadebat, eum cum multis peremit, & se & Franciam Henrico regi submittit, eique in pignus perpetui fœderis & amoris, mittit manum pretiosi martyris, Dionysii Parisiensis, auro gemmisque inclusam.

| 4 | | 24 | Reges Henricus & Carolus apud Bunnam confœderantur, Carolusque reddit Henrico regi regnum Lotharingiæ, episcopis & comitibus utrinque jurando rem confirmantibus. | 18 | 923

Sanguis Domini crucifixi venit in Angliam, fortè ille sanguis, qui de imagine Domini fluxit, cùm secundò Dominus, in imagine sua, à Judæis priora pateretur.

Africani, qui per munitionem Gareliani montis totam Italiam laniabant, per militiam Joannis papæ, & per auxilium Romani, Græcorum imperatoris, conserta cum eis pugna, ita atteruntur, ut ne unus quidem superfuerit, qui non aut trucidaretur, aut caperetur, multis testantibus, Apostolos Dei, Petrum & Paulum, in illo bello visos fuisse ad auxilium Christianorum.

| 5 | | 25 | Rex Henricus pacem cum Hungaris in novem annis firmat. | 19 | 924

Carolus, rex Francorum, à comite Heriberto captus, in custodiam Peronæ truditur, ob necem Roberti ducis, ab eo perempti.

Rodulphus, rex Burgundionum, ab Italiensibus ad regnandum contra Berengarium invitatus, conserta cum Berengario pugna, eoque victo & expulso, regnum Italiæ tribus annis tenuit. 578

| 6 | | 26 | Rex Henricus urbem Sclavorum Brennaburch capit, & victis Sclavis tributum imponit. | 20 | 925

Rex Henricus agrarios milites recensens, ut octo eorum in agris, nonus verò in urbe moraretur, ut octo in agris & sibi & nono laborarent, nonus verò in urbe tertiam partem omnium frugum illorum reservaret in ædibus, à se ad hoc extructis, ut in bello nihil alicui eorum deesset, urbesque rebus & viris plenæ essent.

Berengarius rex ab Italiensibus impiè perimitur.

Hungari, Salardo duce Italiam pervagantes, Papiam obsident, & incendunt. | 7 |

(a) Mir. *qui nostrum, Gemmelacense scilicet, cœnobium fundavit.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.*

| 7 | | 27 | Carolus, rex Francorum, sub custodia Heriberti exul & | 21 |
926 martyr moritur.

Radulphus regnat in Francia annis duobus.

Simeon Bulgar, qui ex philosopho monachus, ex monacho miles factus, dominabatur Bulgaris, Græcos graviter atterit; sed Romanus Græcorum imperator ejus insaniam facto fœdere mitigavit.

927 | 8 | | 1 | Post mortem Caroli regis, nolentibus Lotharingis Henrico regi subesse, quidam Lotharingius nomine Christianus, simulata infirmitate, Gigebertum ducem ad se dolo evocatum cepit, regique misit, ut per eum Lotharingiam sibi subjugaret. At verò inspecta industria & potentia Gisleberti, filiam suam Gerbergam ei despondit, & eum iterum Lotharingiæ præfecit. | 22 |

Ludovicus, filius Caroli regis, insidiantes sibi fugiens, per mare transit in Angliam. Mater enim ejus filia fuerat regis Anglorum.

Rodulphus rex ab Italiensibus repudiatur, & Hugo, comes Arelatensium, in regnum subrogatur.

928 | 9 | | 2 | Rex Hugo quosdam Italiensium suspectos sibi, consilio | 23 | & virtute Samsonis comitis circumventos, sibi substravit.

Raherius, Lobiensis monachus, vir nimiæ simplicitatis, sed experientia liberalium artium nominatus, cum Hilduino, qui in Lotharingia episcopatum Leodicensem olim ambierat, in Italiam, ad Hugonem regem profectus, Veronæ episcopus ab Hugone constituitur, Hilduino Mediolani archiepiscopo ordinato.

Rex Henricus Granam, urbem Dalmatiæ, *(a)* capit, & Dalmatis tributum imponit.

Elevatio Sancti Folquini Episcopi Morinensis.

Ludovicus in Franciam reversus, & licet ærumnosè, tamen in regno restitutus, regnat annis 27.

929 | 10 | | 1 | Lanceam mirandi operis, & clavis Jesu Christi crucifixi | 24 | sanctificatam, quæ dicitur primi & Magni Constantini imperatoris fuisse, donatam Rodulpho, regi Burgundionum & Italiæ, à Samsone comite; rex Henricus precibus, minis, muneribus, addita etiam parte provinciæ Suevorum, à Rodulpho comite extorquet, & hanc ad insigne & tutamen imperii posteris relinquit.

930 | 11 | | 2 | Joannes papa, à militibus Widonis marchionis captus, | 25 | & in custodiam trusus, cervicali super os ejus posito, pessimè strangulatus est, in cujus loco alter Joannes 124 subrogatus est, frater Alberici, Romam, expulso Hugone, regentis. Alibi legitur hoc in loco Leo papa resedisse.

Wenceslaus, princeps Boëmiæ, à rege Henrico in Praga urbe obsessus, se & urbem regi dedit, & impositam Boëmiæ multam tributi pecuniam solvit.

179 931 | 12 | | 3 | Henricus rex reges Normannorum & Abroditarum | 26 | Christianos facit.

Hubaldus, monachus & philosophus, de Sancti Amandi Elponensis obiit.

Redarii usque ad ducenta millia hominum conspirantes contra Henricum regem rebellant, & regnum ejus graviter infestant, & vicinas gentes ad rebellandum animant, sed à ducibus regis, Bernardo & Thietmaro,

(a) Mir. *Dalamancia, Dalamancis*, idemque rectius: intelligitur enim Grona, Daleminciæ urbs, prout demonstravi in Synt. Hist. Germ. *diss. XI. §. XXI.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | | Anni domini. |

maro, gravi bello victi omnes penè moriuntur, aut fugientes in mare vicinum demerguntur. Et hoc facto vicinæ gentes à rebellione deterrentur.

Arnulfus, Comes Flandriæ, cepit castellum sancti Vedasti.

|13| |4| Arnoldus, dux Baioariorum, in Italiam contra Hugonem regem veniens, à Veronensibus suscipitur, & cum Hugone confligens, vincitur. |27| 932

Raherius episcopus, à rege Hugone episcopatu pulsus, quia Baioariis faverat, Papiæ exiliatur, ubi & librum de suis ærumnis luculenter edidit. Scripsit & alia multa legentibus utilia.

Eduinus, Rex Anglorum, obiit.

|14| |5| Stephanus Romanæ ecclesiæ 125 *(a)* præsidet. |28| 933

Beneventani contra Græcos bellum agentes, quotquot Græcorum capiebant, eunuchizabant.

|15| |6| Hungari tributum à Saxonibus repetentes, ab exercitu regis Henrici occiduntur aut capiuntur, eisque usque ad internicionem deletis, tributum, quod repetebatur, Deo pro gratiarum actione in ecclesiis & pauperibus exolvitur. |29| 934

Otto, filius regis Henrici, uxorem duxit filiam Eadmundi, regis Anglorum.

Stephanus, Cameracensis Episcopus III. Idus Februarii moritur.

|16| |7| Joannes Romanæ ecclesiæ 126 *(b)* præsidet. |30| 935

Rex Henricus Danos, qui per piraticam Frisones incursabant, vincit, & tributarios facit, & Chuipiam, regem eorum, baptizari fecit.

In Genuensi urbe fons sanguinis largissimè effluxit, portendens fortè urbis ipsius imminentem ruinam, quia ab eodem anno ab Africanis cum classe illuc venientibus capta, cunctis civibus, exceptis parvulis & mulieribus captis & occisis, etiam thesauris suis est vacuata.

|17| |8| Leo Romanæ ecclesiæ 127 *(c)* præsidet. |31| 936

Rodulphus, rex Burgundiæ, moritur.

Inger, rex Russorum, sciens, exercitus Græcorum esse ductos contra Sarracenos, & ad insularum custodias dispersos, ad expugnandam Constantinopolim, cum mille & eo amplius navibus venit, adeò de victoria jam securus, ut qui Græcos non occidi, sed capi præciperet. Quibus imperator Romanus cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Græco igni injecto, penè omnes cum navibus exussit, paucis evadentibus, omnesque captivos decollari jussit.

|18| |9| Hoc anno prodigia apparuere. Sol sereno cælo obscuratur, per fenestras verò domorum radios quasi sanguineos emittebat. Hominis cujusdam sinistra manus ferro amputata, post annum penè ad integrum ei dormienti restituta est, cui pro signo miraculi quasi sanguinea linea loco conjunctionis notabatur. |32| 937

Henricus rex moritur. Qui licet in vincendis inimicis gloriosus fuerit, quia tamen pacificus erat, nullam operam dedit, ut effugatis ab Italia tyrannis, qui quasi conductitii mercenarii alter alteri succedentes, imperium dilaniabant, benedictionem imperialem accepisset; post quem

 Otto,

(a) Mir. *CXXVIII.*
(b) Mir. *centesimus XXIX.*
(c) Mir. *centesimus XXX.*

Anni domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Constantinopolitanorum.* |

Otto, filius ejus, ex Matilda, filia Theoderici, regis *(a)* Saxonum, imperavit annis 36. Mons verò, ubi rex Henricus sepultus est, postea flammas in multis locis evomebat.

Obiit dominus Odo, primus abbas Cluniacensis. Succedit ei Adamarus.

Walbertus, Noviomensis ac Tornacensis Episcopus, moritur. Succedit Transmarus.

580 938 |1| |10| Contra Ottonem imperatorem rebellavit Everardus, |33| comes palatii, & Gislebertus, dux Lotharingiæ, qui Gerbergam, sororem ipsius imperatoris, uxorem habebat. Hungari per Austrasiam & Alemanniam multis civitatibus igne & gladio consumptis, Wormatiæ Rheno transito, *(b)* usque ad Oceanum Gallias vastant, & per Italiam redeunt.

Princeps Boëmiæ, Wenzeslaus, vir sanctus, à fratre suo Boizlao occiditur, ambitione percipiendi principatus seducto, in cujus ultionem rex Otto bellum Biozlao indixit, & longa inter eos concertatio per 14 annos protracta est.

939 |2| |11| Stephanus, Romanæ ecclesiæ 128 præsidet. Everar- |34| dus & Gislebertus Henricum, fratrem imperatoris, obsessum capiunt, eumque fallacia sua ab imperatoris fidelitate sejunctum factioni suæ applicant, suggerentes ei, regnum magis competere illi in patris regno nato, quàm Ottoni ante regnum nato.

Hungari à Saxonibus graviter cæduntur. Otto imperator, interim à Baioariis sibi resistentibus rediens, Everardum exiliat, iterumque Baioarios aggressus, omnes sibi subdit, præter unum filium Arnoldi. Rex Otto construit urbem Magdeburch, quæ & Parthenopolis, id est, virginum civitas, dicitur. Italiam vexat hæresis Anthropomorphitarum, id est, corpoream formam Deum habere dicentium, contra quam Ratherius, Veron. episcopus, & verbis & scriptis reclamabat.

940 |3| |12| Otto imperator in Lotharingiam usque ad Capræmon- |35| tem venit.

Berengarius junior, Berengarii senioris ex filia nepos, timens regem Hugonem se persequentem, pro eo, quòd contra eum regnum Italiæ affectaret, ad Hermannnum, Suevorum ducem, & per eum ad Ottonem regem fugit.

Rex Otto Boizlaum bello superat, at Boizlaus pro victoria securos circumveniens, principem militiæ regis, cum multis trucidat, rex verò Boëmiam devastat.

941 |4| |13| Ludovicus rex Francorum, Lotharingiam invadens us- |36| que ad Alsatiam venit, ductu Everardi & Gisleberti. Rex Hugo, misso sibi Græco igne ab imperatore Græcorum, Fraxinetum oppugnat, & navibus Sarracenorum exustis, illud expugnat, & inde eos fugat. Tangmarus, frater Ottonis regis, ab eo ad hostes ejus transit, & inter cætera mala Heresburch castrum regis capit, ibique à rege conclusus, telis intra ecclesiam confossus, interiit.

|5|

(a) *AUCTOR VITÆ MATHILDIS cap. I.* eum rectius vocat occidentalis regionis Comitem. Compara *Synt. Hist. Germ. diss. XI. §. XXVI.*

(b) Omnes equidem editiones habent, *regno transito*; cum tamen potius sit legendum: *Rheno transito*, prout etiam Miræus legit.

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

| 5 | | 14 | Marinus Romanæ ecclesiæ 129 (a) præsidet. Ad hunc | 37 | sanctus Udalricus Romam veniens, ab eo cognovit, se futurum episcopum Augustæ Vindelicorum, quod post annos quindecim factum est. Gislebertus & Everardus cum Henrico, fratre imperatoris, juxta Rhenum contra imperatorem bellum parantes, milites imperatoris offendunt, & multi eum paucis congressione facta, victi terga dederunt, Henrico interim in alio Rheni littore, ante clavos Domini lanceæ suæ infixos in oratione prostrato, in brachio insanabiliter vulnerato. Orta dissensione inter principes de varietate legis, utrùm deberent avis superstitibus filii filiorum post parentes defunctos hæreditare, an exhæredatis fratruelibus deberet hæreditas ad patruos redire; ex regis Ottonis omniumque principum sententia, cognitio veritatis commissa est gladiatorio judicio, cessitque victoria his, qui censebant, fratrum filios debere cum patribus hæreditare. 942

| 6 | | 15 | Rex Otto obsedit Brisagam, oppidum Alsatiæ, quod | 38 | Ludovicus rex per milites Everardi & Gisleberti tenebat, in qua obsidione suasu Friderici, Moguntini episcopi, qui, animo jam ab imperatore defecerat, multi ab imperatore defecerunt: eaque re aliis territis, solus rex interritus manet. Interim fideles regis, Udo videlicet, & Conradus, frater Hermanni, Suevorum ducis, Everardum & Gislebertum prædando regno securè intentos juxta Rhenum inopinatè aggressi acerrimè debellant. Everardo gladiis perempto, Gisleberto autem Rheni undis submerso, cæterorum vix aliquis fugit, qui non aut trucidaretur, aut caperetur. Hoc nuncio infideles regis eorde franguntur, & Ludovicus Alsatia discedit, & rex & fideles ejus cum ipso gratantur. Uxorem Gisleberti Gerbergam, sororem scilicet Ottonis imperatoris, Ludovicus rex duxit uxorem, filiam verò Gisleberti, neptem suam, imperator Bertaldo, duci Baioariorum, despondet, & ducatus ejus Ottoni datur. 943 581

Ademarus, Cluniacensium abbas, substituit sibi abbatem Majolum.

| 7 | | 16 | Otto, dux Lotharienfium, obiit, Conradus, gener regis, | 39 | Ottoni successit. Stephanus & Constantinus imperatores, filii Romani imperatoris, ægrè ferentes, se justa patris sui severitate à juvenili levitate coerceri, depositis in palatio insidiis, ignorante altero Constantino, Leonis imperatoris filio, patrem de palatii solio deponunt, & tonso ei (ut moris est) capite, ad vicinam insulam, in qua cœnobitæ philosophantur, transmittunt. Sol horribilem eclipsin passus est feria sexta, hora diei tertia, quo die in Hispania Addaram, rex Sarracenorum, à Radamiro, Christianissimo rege, Galliciæ in bello superatus est. In Italia cometa miræ magnitudinis apparuit, portendens famem, quæ sequuta est. 944

Rex Otto corpus Innocentii martyris in urbem Magdeburch transfert.

Adventus corporum sanctorum, Wandregisili, Ansberti, Vulfranni, in Blandinio.

| 8 | | 17 | Otto imperator Lotharingiam sibi subjugavit, resisten- | 1 | te sibi solo Metensium episcopo, Adelberone, fratre ducis Friderici. Stephanus & Constantinus, videntes post patris sui depulsionem, Constantinum, filium Leonis imperatoris, ab omnibus sibi præferri, & se jam vix in secundis haberi; cùm deliberarent, hoc, quod de patre fecerant, etiam 945

 de

(a) Mir. CXXXI. qui in margine addit: *Præcedere debebat Stephanus IX. dictus VIII. vide Baron. an. 940.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. |

de Constantino facere, publicato eorum consilio per diabolum, incentorem hujus consilii, cùm ad convivium ex condicto consedissent, & de prioratu sedendi inter se consultò decertarent, dato signo, à viris Constantini ambo fratres solio deturbantur, & tonsis capitibus, ad idem monasterium, ad quod patrem transmiserant, & ipsi ad philosophandum cum monachis transmittuntur. Ita evacuato palatio abusivis imperatoribus, ipse Constantinus, & Romanus, filius ejus ex filia Romani imperatoris, imperant annis 16. Rex Otto Burgundiam sibi subjugat.

Barbaros occasione intestini belli undique irruentes, Gero comes fortiter ac frequenter debellat. Regi Francorum Ludovico, Hugo, comes Parisiensis, nimis adversatur. Hic Hugo filius fuit Roberti tyranni in bello Suessonico perempti à Carolo rege.

946 | 9 | 18 | Agapetus Romanæ ecclesiæ 130. *(a) præsidet, & Benedictus CXXXIII. (b)* Henricus frater imperatori in urbe Meresburch à fratre obsessus, projectis armis ad pedes ejus procidens, & misericordiam ejus implorans, in custodiam includitur. Fridericus autem, archiepiscopus Moguntiæ, à civibus excluditur. Rex Otto multos contra se rebellare molientes capit aut occidit. Mortuo Bertaldo duce, rex Otto fratri suo Henrico dat ducatum Baioariæ, & sic eum reprimit à rebellione. | 2 |

947 | 10 | 19 | Berengarium à Suevia in Italiam reversum, videns rex Hugo, ab Italiensibus se deserto recipi, Lotharium filium suum, ut saltem Berengario conregnet, Italiensium fidei commendat: ipse Arelatum, unde venerat, repetit. | 3 |

948 | 11 | 20 | Rege Hugone mortuo, Lotharius filius ejus in Italia solo nomine regnat. Berengarius actu & potestate rex, & cunctis acceptus per Italiam tyrannizat. Dux Baioariæ, Henricus, Aquileiam in Italia capit, Hungaros bis superat, Ticinum transit, & cum multis manubiis redit. *Immunitas nostra, Gemmelacensis scilicet ecclesiæ, hoc anno imperiali confirmatur edicto, & annuli impressione corroboratur. Erluinus, primus ejus loci Abbas, à sancto patre nostro, Guieberto, electus, in sanctitate & religionis fervore claret.* Ludovicus, rex Francorum, à ducibus suis circumventus, à Normannis capitur, & consilio Hugonis Lugdunum missus, publicæ custodiæ traditur, Carlomannus verò, major filius ejus, à Normannis abductus Rothomagi moritur. | 4 |

582

949 | 12 | 21 | Tapis, *(c)* rex Hungarorum, in Italiam veniens decem modios nummorum à Berengario pro reditu accepit. Rex Otto *cum* 32 legionibus Franciam ad liberandum Ludovicum aggreditur. Ludovicus *ejus* metu à custodia relaxatur. | 5 |

Rex Otto, Lugdunum capit, Hugonem intra Parisios concludit, Remos capit, Hugonis nepote, qui episcopatum usurpaverat, expulso, legitimum episcopum restituit, usque Rothomagum potenter accedit, & castellis ac urbibus, quas ceperat, Ludovico redditis, in Saxoniam redit.

950 | 13 | 22 | Per loca Galliæ & Germaniæ plurimi & magni terræ motus facti sunt. Rex Otto in Boëmiam contra Boizlaum proficiscitur, Boizlaus verò regi reconciliatur, eique tandem feliciter subjicitur. Rege Ottone secundam expeditionem in Franciam parante, Hugo virtutem ejus | 6 |

(a) Mir. *CXXXII.*
(b) Miræus in margine: *Baron. an. 955. ac deinde Benedictus V. apud eundem an. 964. tom. 10.*
(c) Mir. *Taxis.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Constantinopolitanorum.*	*Anni domini.*

ejus non ferens, ei juxta fluvium Charum occurrit, & pacto pacis secundum nutum regis facto, manus ei dedit.

|14| |23| Moguntia ab Ottone imperatore obsessa est. Fride- |7| 951
ricus archiepiscopus captus, & in custodiam trusus, non multo pòst per
indulgentiam regis relaxatus est. Rex Otto filium suum Luidulfum, natum ex filia regis Anglorum, testamento post se regem designat.

Sol defecit hora diei tertia, quarto decimo Kalendas Augusti, & apparuit stella ab Oriente ardens, usque ad mensem Septembrem.

|15| |24| Lidulphus, filius imperatoris Ottonis, instinctu Con- |8| 952
radi ducis, cum eo contra patrem suum rebellavit, Reinesburch (a) cepit, & multas alias urbes & principes à patre ad se avertit. Rex illum intra Moguntiam conclusum obsedit.

|16| |25| Bellum fuit super Mosam, inter Conradum & Ragine- |9| 953
rium, Haginoensium comitem. Mortuo Wigfrido, Coloniensium archiepiscopatum suscepit vir gloriosus Bruno, frater Ottonis imperatoris, qui quantus qualisve fuerit apud Deum & homines, lector edificat in vita ipsius, quam Rogerus luculenter scripsit. Hujus studio translata sunt à Roma Coloniam corpora sanctorum Elisii, Patrocli, Privati, Gregorii, cum baculo sancti Petri.

Ungari VIII. Idus April. ad Cameracum obsidendum advolant; sed triduo elapso sine effectu discedunt, Fulberto Episcopo in omnem partem advigilante.

|17| |26| Rex Otto uxorem secundam ducit, relictam Ludovi- |10| 954
ci, Italorum regis, & per eam Papiam accipit. Raherius bis episcopatu Veronensi depulsus. Leodicensis episcopus per Brunonem archiepiscopum ordinatur post Farabertum.

Immunitas nostra, Gemmelacensis scilicet ecclesiæ, etiam Apostolica auctoritate à Benedicto Papa corroboratur, anno septimo pontificii ejus.

|18| |27| Lidulfo ad gratiam patris sui reducto, Conradus dux |11| 955
(Dei & imperatoris transfuga) ad Hungaros se transferens, eos in Lotharingiam, usque ad Carbonariam sylvam perduxit, & virtute Dei apud Lobias (b) contra eos ostensa, (c) ultra prodire prohibiti impunè redeunt. Berengarius, rex Italiæ, in Germaniam ad regem Ottonem venit, eique suis suique filii manibus datis, se ei committit.

Ludovico, Francorum rege mortuo, Lotharius, filius ejus ex Gerberga, sorore imperatoris, regnavit annis 31.

A Baioariis contra Sclavos prosperè pugnatur.

|19| |1| Joannes Romanæ ecclesiæ 131 præsidet. In Italia la- |12| 956
pis miræ magnitudinis tonitru & tempestate turbulenta de coelo jactus, ingens miraculum videntibus præbuit.

Templa plærisque in locis valida tempestate concussa sunt. Utriusque ordinis sacerdotes ictu fulminis interierunt, & plura horrenda dictu portenta monstrata sunt. Friderico, Moguntiæ archiepiscopo, mortuo, Guillelmus, filius Ottonis imperatoris, substituitur. Ratherio ab episcopatu Leodicensium ejecto, Baldricus, annitente avunculo, sub Ragi- 583
nerio comite Montense episcopus substituitur.

|20|

(a) Regensburg intelligitur, de quo *WITTICHINDUS lib. III. p. 655.*

(b) Cœnobium Laubiense, quod in Carbonaria sylva, ad Sabin fl. fundavit S. Landelinus, de quo supra *a. 651.* hodie *Lobes.* Vide *VALESIUM, voce Laubia.*

(c) Miræus hic adjicit: *Id. IV. Non. April. an. 954. factum, tradit Fulcuinus Abbas, & Chronographus Lobiensis.*

| Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. |

| 20 | | 2 | Lidulphus, filius imperatoris Ottonis, in Italia moritur. | 13 |
957 Hungaris iterum regnum Ottonis imperatoris, ductu Conradi ducis, depopulantibus, imperator eos bello excepit, Conrado ab Hungaris ad eum pœnitendo refugiente, & orante Deum; ut pro pœna perfidiæ suæ in ipso bello ab Hungaris perimeretur. Quo bello in tantum sunt Hungari victi & attenuati, ut ultrà jam nec mutire ausi fuerint. In tantum quippe contriti sunt, ut nullus aut rarus eorum evaderet. Conradus tamen secundum votum suum ibi occubuit.

Tres reguli Hungarorum in bello capti, suspendio perierunt. Bruno archiepiscopus, ducatum Lothariensium post Conradum adeptus, cœnobium sancti Panthaleonis Coloniæ construxit. Henricus, dux Baioariæ, frater regis Ottonis, moritur. Henricus, filius ejus, ei succedit.

958 | 21 | | 3 | Bruno archiepiscopus plures Normannorum cum | 14 | principibus eorum baptizari fecit. Wigmannus, à facie regis Ottonis trans Albiam fugiens, Sclavos in regnum ejus conduxit, quos rex fortiter debellavit, occiso regulo eorum, cum multis & septingentis captivis capite cæsis.

Erluinus, primus Abbas Gemmelacensis, à quibusdam contrariis sanctæ religioni lumine sæculorum privatur.

Obiit sanctus Gerardus, fundator Bromiensis cœnobii.

Joannes Romanæ Ecclesiæ centesimus XXXIIII. præsidet. (a)

959 | 22 | | 4 | Bruno, archiepiscopus & archidux Lotharingiæ, secun- | 15 | das partes in regno fratris sui potenter & industriè administrans, Raginerium, Montensem comitem, qui Longicollus cognominabatur, apud Valentianas evocatum cepit, & irrevocabili exilio damnavit, pro eo, quòd regnum bellis inquietabat, vel quòd verius fuisse dicitur, pro eo quòd mortuo Gisleberto duce, consanguineo suo, ea, quæ Gislebertus uxori suæ Gerbergæ, sorori imperatoris, in dotem contulerat, violenter ei auferre præsumebat. Bonis Raginerii ad fiscum publicatis, filii ejus, Raginerus, & Lambertus, ad Lotharium, Francorum regem, confugerunt. Prodigiosa res multos terret, & à vitiis coërcet, notis crucis in veste plurimorum apparentibus, quorundam autem vestibus quasi lepra sordentibus.

960 | 23 | | 5 | Hoc tempore industria Ottonis imperatoris meliora- | 16 | to imperii & ecclesiæ statu, multa monasteria & cœnobia ad laudem Dei & honorem sanctorum, aut restaurantur, aut ampliantur, aut ædificantur.

Inter quos & Euraclus, post Baldricum Episcopus Leodicensium factus, duo in urbe monasteria construxit, ad titulum sancti Pauli Apostoli, & ad titulum sancti Martini Episcopi. Hoc anno ab Arnulfo, Marchiso Flandrensi, Blandiniense cœnobium in majori elegantia est constructum: quod opus mense Majo est inceptum.

961 | 24 | | 6 | Gallia & Germania jam bene pacatis, intendens impe- | 17 | rator Otto etiam Italiam pacare, præsertim ad hoc eum anxiè evocantibus Joanne papa, cæterisque Italiæ episcopis, ut eos liberaret de manibus tyrannorum Berengarii, *atque* Adelberti, filium suum Ottonem, puerum septennem, Aquisgrani die sancto Pentecostes in regem inungi fecit: eoque commendato archiepiscopis, fratri Brunoni, & filio Guillelmo,

(a) Miræus hic addit: *Baron. an. 965. & alibi consule. Nam Sigebertus in recensendis Pontificibus Rom. sæpe labitur.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

mo, ad Italiam tendit. Apud Constantinopolim Romano imperatore defuncto, Nicephorus imperat annis decem. *Sanctus Udalricus, Augustæ Vindelicorum Episcopus, sanctitate claret in Gallia & Germania.*

| 25 | | 7 | Sanctus *pater noster* Wicbertus, fundator Gemmelacensis cœnobii apud Gorziam, ubi Deo militabat propter amorem ferventis ibi sanctæ religionis, in Christo dormivit; *& qui omnia reliquerat, centuplum & vitam æternam recepit.* Corpus ejus relatum est ad cœnobium Gemmelacense. | 1 | 962

| 26 | | 8 | Otto imperator, Italia pervagata, & tyrannis Italiæ majestate nominis sui ita exterritis, ut in locis natura munitis laterent, aut Sarracenorum patrocinia quærerent, Romæ à Joanne papa in imperatorem benedicitur, tyranni ab Joanne papa & Romanis abjurantur. Eo repatriante, Adelbertus à papa Joanne, *(a)* à Fraxineto Romam revocatur, sed imperatore redeunte refugiunt. | 2 | 963

Collecto à tota Italia episcoporum concilio, Joannes papa de nefariis causis infamatur. Qui tertiò evocatus, dum se excusatum venire cunctatur, post multa tandem, eo à cunctis præjudicato, Leo, adhuc laicus, electione omnium & consensu imperatoris papa substituitur. Sic Leo præsidens apostolicæ sedi fecit ordinationes, & ea, quæ erant apostolica. Nec longum, Romani alterata fide apud imperatorem, papam recipiunt Joannem. Ille synodo collecta, Leonem deposuit, & ejus gesta cassavit. Statutum quoque est publico omnium judicio, synodum à Leone habitam nec nominandam synodum, sed prostibulum favens adulteris. Quicunque ergo eo ordinante erant damnati, jussi sunt suam ipsorum proscriptionem præsentare in charta, hæc continente verba: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit.* Et sic depositi remanserunt in illis gradibus, si quos habuerant, nondum à Leone ordinati. Si qui autem digni judicantur, ut non accepta prius consecratione ordinentur, indicto illis eodem decreto, quod & damnatis à Constantino Neophyto. Romani igitur à papa Joanne pecunia illecti, imperatorem cum paucis Romæ morantem subitò aggressi, ita ab exercitu imperatoris sunt attriti, ut, nisi ab imperatore & à papa Leone milites imperatoris à cæde revocarentur, usque ad internicionem Romani delerentur. Quibus per Leonem imperatori reconciliatis, post abscessum imperatoris, Leo papa insidias sibi parari sentiens, ad imperatorem fugit. Joannes autem Ex-papa, se cum uxore cujusdam oblectans, à diabolo in tempore percutitur, ac sine viatico dominico moritur. Romani verò contra juramentum, quod imperatori fecerant, se nunquam electuros papam sine ejus & filii ejus Ottonis consensu, Benedictum sibi papam statuunt. 584

Benedictus Romanæ ecclesiæ 132 præsidet. Imperator autem, Roma obsessa, Romanos cæde & fame adeò afflixit, ut, Leonem papam se recepturos, promitterent. Sic Benedictus rejectus, non solùm papatu, sed etiam sacerdotio, à Leone exordinatur.

Leo Romanæ ecclesiæ 133 præsidet.

| 27 | | 9 | Hoc tempore ecclesia sancti Quintini martyris, quæ est in insula super fluvium Somene sita, cœnobium monachorum paucorum facta est. Procedente verò tempore, crescente numero fratrum, & aucta possessione redituum, etiam abbatia esse cœpit. In quo loco adhuc | 3 | 964

Llll l

(a) Miræus addit: *non de isto Joanne XIII. sed de XII. ista narrantur & expenduntur apud Baronium an. 963.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

huc extant duo putei, in uno quorum caput ipsius martyris, in altero corpus, angelo revelante, inventum fuerat à venerabili matrona Romana, nomine Eusebia, quæ pro munere ejusdem officii lumen oculorum, quo antea privata fuerat, per eundem martyrem recepit. Et hæc inventio anno à passione ipsius martyris 55 evenit, qui passus est martyrium anno Domini 332. Sed postquam præfata mulier religiosa sancti martyris corpus invenit, atque in superiori loco præeminentis oppidi, quod antiquitus Augusta Viromandorum *(a)* vocabatur, collocavit; labentibus multis annorum curriculis, sepulchrum ejusdem martyris, ubinam haberetur, cunctis erat incertum. Denique sancto Eligio, Noviomensi ecclesiæ pontificante, facta inquisitione de ejusdem martyris corpore, sub præsentia ipsius episcopi inventus est loculus, in profundo terræ defossus, in quo preciosus ille thesaurus servabatur. Et hæc secunda inventio sub sancto Eligio facta est, anno ab incarnatione Domini 657, non absque divinæ virtutis magno miraculo. Nam cùm beatus episcopus nocturno tempore, multis luminaribus accensis, quæsitum loculum inveniret, & fossorio, quod manu tenebat perforaret, tanta subitò odoris suavissimi fragrantia, tantaque supernæ lucis claritas circumquaque emanavit, ut & præsentes odore mirifico replerentur, & absentes, ortum diei advenisse, suspicarentur.

585 Adelberone, Metensium episcopo mortuo, Deodericus, consobrinus Ottonis imperatoris, episcopus subrogatur. Hic, (ut legitur) inspiciens primas literas nominum omnium Metensium episcoporum, quas angelus Domini dicitur dedisse sancto Clementi, primo Metensium episcopo, & notans alias auro, alias argento, alias viliori metallo, pro meritorum qualitate, esse annotatas, cùm videret etiam literam sui nominis argento esse prænotatam, dixisse fertur, se in episcopatu tanta bona fore facturum, ut ipsa nominis sui litera merito deberet auro annotari. Cujus bonæ intentionis initium ostenditur in cœnobio sancti martyris & levitæ Vincentii, fundato in ipsius urbis insula.

Arnulpho sene, Flandrensium comite mortuo, Lotharius, rex Francorum, graviter Flandrias infestat & vastat.

965 | 28 | | 10 | Joannes Romanæ ecclesiæ 134 *(b)* præsidet. | 4 |

Otto imperator Pentecosten Aquisgrani celebravit; concurrentibus ibi à Francia sororibus suis, regina videlicet Francorum Gerberga, matre Lotharii regis & Caroli ducis, & Hawide, uxore Hugonis, Parisiorum comitis, quorum filius fuit Hugo, qui postea regnavit in Francia: ubi omnis illa regalis prosapia tanto ad invicem congratulationis jubilo est affecta, ut in omni vita eorum vix aliquid gaudii huic lætitiæ potuerit æquiparari. Bruno dux & archiepiscopus in Franciam pergens, ad pacificandos nepotes suos Lotharium regem, & filios Hugonis, ubi Compendium venit; febre correptus Remis redit, ibique, quicquid in re mancipi habuit, per testamentum ecclesiis sanctorum delegato, mortuus est, & corpus ejus Deoderico, Metensium episcopo, Coloniam refertur.

Otto Italiam repetit.

966 | 29 | | 11 | Guillelmus archiepiscopus, filius imperatoris, Moguntiæ moritur. | 5 |

Hoc

(a) Oppidum S. Quintini, *S. Quintin*, ubi cœnobium celebratissimum, de quo *VALESIUS voce Veromandui.*

(b) Mir. *centesimus XXXVI.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Constantinopolitanorum.*	*Anni domini.*

Hoc tempore Danis, qui Christum Jesum & idola simul colebant, cum Popone clerico in convivio altercantibus super cultura Dei & Deorum, Danis asserentibus, Christum Jesum esse quidem Deum, Deos verò majores & antiquiores esse, illo Popone econtra affirmante, Jesum Christum solum verum Deum esse, unum in substantia, trinum in personis; rex Danorum Araldus condixit clerico, ut fidem propositam à se probaret testimonio veritatis. Quod annitente clerico, ingentis ponderis ferrum valdè ignitum manibus illius ferendum imponitur. Quod cùm clericus usque ad placitum omnium tulisset absque ulla læsione, rex penitus abjecta idololatria, se suosque ad colendum verum solum Deum convertit, clericus verò ad episcopatum promotus est.

| 30 | | 12 | Wichmannus, diu contra Ottonem imperatorem re- | 6 | 967
bellis, à Misacha, Sclavorum regulo, imperatoris amico & milite, perimitur. Hoc tempore Bulgaribus dominabantur filii Simeonis, Petrus, & Bajanus, quorum Bajanus in arte magica adeò valebat, ut, quotiens vellet, lupus vel qualibet fera fieri videbatur.

| 31 | | 13 | Otto junior à patre evocatus Romam, à Joanne papa | 7 | 968
in imperatorem benedicitur.

Otto imperator Beneventanos duces potentia sua ad subjectionem sui inflexit.

Otto imperator in terra Saxonica venas auri & argenti primus industria sua aperuit.

| 32 | | 14 | Quidam comes Ottonis imperatoris, ei familiaris, Ro- | 8 | 969
mæ ante oculos omnium à diabolo arreptus, ita ut seipsum dentibus discerperet, jussu imperatoris ad papam Joannem adductus, ut catena sancti Petri collo ejus circundaretur. Dum à fallacibus clericis semel & bis & alia catena furenti adhiberetur, nec quicquam remedii proveniret, ubi nihil virtutis inerat, tandem vera sancti Petri catena allata, & collo furentis circundata, diabolus spumans, & multùm clamans abscessit. Qua 586
catena Deodericus, Metensis episcopus, arrepta, cùm diceret, se eam nisi manu ejus abscissa non dimissurum, tandem imperator, sedato litigio, à papa Joanne obtinuit, ut annulum hujus catenæ exsectum episcopus mereretur.

Imperator Otto dum partem exercitus ad Græcos misisset, ut uxorem filio suo Ottoni acciperent, Græci super eos irruunt, castra diripiunt, plures occidunt, plures capiunt, & Constantinopolim mittunt. Ad hoc dedecus vindicandum imperator Otto eminentiores ex suis in Calabriam mittit, qui Græcos aggressi plures occidunt, plures truncatis naribus dehonestant, & per Apuliam & Calabriam à Græcis tributum exigunt. Constantinopolitani audientes, à suis malè pugnatum esse in Calabria, contra imperatorem suum Nicephorum insurgunt.

Theodericus, Metensium episcopus, imperatori sanguine, dilectione, ac familiaritate cæteris devinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora & pignora sanctorum de diversis Italiæ locis, quocunque modo potuit, collegit. Primùm à Marsia sanctum Elpidium confessorem, cujus socium Eutychium episcopum ipse imperator jam sustulerat, ab Amiternis Eutychetem martyrem cum reliquiis Maronis & Victorini sociorum ejus, à Fulginis Felicianum episcopum & martyrem, à Perusio Asclepiotatum martyrem, à Spoleto Serenam martyrem, cum Gregorio Spolitano martyre, à Corduno, pignora Vincentii martyris & levitæ, ab Hispania, olim à duobus monachis

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Capuam, à Capua verò illuc deportata, à Mevania alterum Vincentium episcopum & martyrem, à Vincentia Leontium episcopum & martyrem, à Florentia Mineatem martyrem, ab urbe Tudertina Fortunatum episcopum & confessorem, à Corfinio Luciam Syracusanam virginem & martyrem, à Faroaldo, duce Spoletanorum, olim à Syracusis illuc translatam, à Sabinis partes corporum Proti & Hyacinthi martyrum. Hæc omnia cum parte catenæ sancti Petri apostoli, cum capillis ejusdem, & sanguine sancti Stephani protomartyris, & parte craticulæ sancti Laurentii martyris, à papa Joanne sibi donata, cum aliis multis sanctorum pignoribus præsul Deodericus in Galliam hoc anno transtulit, & in ecclesia sancti Vincentii martyris à se in insula urbis constructa locavit.

970 | 34 | | 16 | ApudConstantinopolim Nicephorus imperator, timens à filiis suis imperio expelli, quia senex erat, volebat eos eunuchizare, quorum mater regina, quia nullo alio modo poterat eos liberare, suasit Joanni Nicephorum occidere & imperare. Joannes itaque occultè cum funibus intravit palatium, & occiso Nicephoro imperavit annis 6. | 10 |

971 | 35 | | 17 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 135 præsidet. | 1 |

Otto imperator Romæ Ottoni coimperatori *(a)* suo, neptem Joannis, Constantinopolitani imperatoris, Theophaniam nomine, à Joanne papa coronatam, in legitimo matrimonio sociavit.

Notgerus ordinatur episcopus Leodiensium. Hic urbem muro circumcinxit, ædificiis honestavit, majorem ecclesiam, corpore sancti Lamberti insignitam, à fundamentis renovavit, cœnobium sancti Joannis Evangelistæ in insula fundavit.

972 | 36 | | 18 | Donus, *(b)* Romanæ ecclesiæ 136 præsidet. | 2 |

Otto senior imperator obiit, cujus vitam Windichindus monachus descripsit, qui etiam historiam Saxonum usque ad hunc annum conscripsit.

Otto secundus imperat annis decem.

587 Raginerius & Lambertus, filii Raginerii Longicolli, paulatim resumptis viribus, à Francia redeunt, & cum Garnero & Rainaldo, qui comitatum patris eorum occupaverant, bello apud Peronam confligunt, eosque cum multis perimunt, & super Hannam fluvium castello Buxide *(c)* munito, Lotharingiam infestant.

Wenceslaus, princeps Boemiæ, à fratre suo Boizlao propter præripiendum principatum interfectus, urbem Pragam, ubi requiescit, multis miraculis illustrat.

973 | 1 | | 19 | Bonifacius Romanæ ecclesiæ 137 præsidet. | 3 |

Ratherius, de quo dictum est hoc monostichon, *Veronæ præsul, sed ter Ratherius exul*, apud Lobias moritur.

Contra Ottonem imperatorem rebellat patruelis ejus Henricus, dux Baioariæ.

Otto

(a) Legendum cum Miræo *Coimperatori*, prout ab ipso Ottone M. dicitur in diplomate, *a. 968*. Magdeburgensi Ecclesiæ concesso, apud *SCHATENIUM lib. IV. p. 311.* dum antea extaret *comparatori*.

(b) Reliquæ editiones legunt: *Nonus*. Verum rectius *Donus*. Miræus vero habet: *Stephanus Rom. Ecclesiæ CXXXVII. præsidet.*

(c) Hodie Bossutum, *Boussoy*, Hannoniæ Castrum, titulo Comitatus insigne, de quo *VALESIUS voce Buxude. LUD. GUICCIARDINUS descript. Belgii p. 484.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

Otto imperator castellum Buxidis obsidet, captum diruit, captos in eo exiliat: nec tamen Raginerius à rebellione desistit.

| 2 | | 20 | Benedictus *(a)* Romanæ ecclesiæ 138 præsidet. | 4 | 974

Otto imperator Henricum ducem sibi subjugat. 975

Majolus, abbas Cluniacensis, sanctitate & religione claret.

Gelu magnum à calendis Novembris usque ad æquinoctium vernale.

Dedicatio ecclesiæ Blandiniensis ab Adelberone, Remensi Præsule.

| 3 | | 21 | Otto imperator contra Sclavos proficiscitur. | 5 | 976

Filii Raginerii Longicolli auxilio Francorum, & maximè Caroli postea ducis fulti, lacessunt bello Godefridum & Arnulphum comites, qui post Warnerum comitatum Montensem invaserant; montem Castrilocum obsident. Multis utrinque in conflictu fusis, obsidio remota est, victoria anceps, datur tamen palma comitibus.

Obiit sanctus Udalricus, Augspurgensis episcopus, cujus vita qualis fuerit, mox miraculorum gloria patefecit.

| 4 | | 22 | Gens Leuticiorum ad idololatriam revolvitur. | 6 | 977

Sanctus Wictech, Pragensis episcopus, cognomento Adelbertus, sanctitate & doctrina apud Winidos claret, qui apud Brutios martyrizatus, multis miraculis glorificatur.

Filii Raginerii, ut pro se viriliter agerent, animati Francorum auxilio & affinitate (Raginerius quippe Harwidam, Hugonis filiam, postea regis, Lambertus verò Gerbergam, filiam Caroli ducis, duxere uxores) in terram patrum suorum relocati sunt.

Ducatus Lotharingiæ datur Carolo, fratri Lotharii, regis Francorum, multis insuper conducto beneficiis, ut & ipse ab insolentiis desistat, & fratris sui Lotharii motibus obsistat.

Ab hinc de Constantinopolitano imperio taceatur.

| 5 | | 23 | PAcato undique regno, cùm Otto imperator Aquisgrani moraretur, Lotharius, rex Francorum, subitò ad invadendam Lotharingiam contendit, & cedente imperatore, quia ad pugnam imparatus erat, rex post multam vastationem repatriavit. Quem cùm inæstimabili exercitu imperator prosecutus, condicto die, scilicet calendis Octobris, Franciam intravit, quam usque ad calendas Decembris pervagatus, fines Remensium, Laudunensium, Suessionum, & Parisiensium, diversa cæde vastavit, ecclesiis tantum Dei omnium immunitate concessa: in redeundo tamen circa Asonam fluvium partem impedimentorum amisit. De his quidam reclusus prædixit, quòd omnes hujus mali incentores ante septennium morerentur. 978

| 6 | Igneæ acies visæ sunt in cœlo per totam noctem, quinto calendas Novembris. | 24 | 979 588

Hoc anno complentur mille anni à nativitate Christi, secundum veritatem evangelii, qui secundum cyclum Dionysii anno ab hinc 21 finiuntur, sicque in anno Dominicæ passionis veritati Evangelicæ contradicitur.

| 7 | Otto imperator, & Lotharius rex, convenientes super Carum | 25 | 980

(a) *MIRÆUS. Baronius ponit Donnum, qui tres menses; deinde Benedictum Sextum, qui annum unum, menses tres sederit, & anno Christi 972. & duobus sqq. deinde Benedictum Septimum an. 975.*

Anni domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* |

rum fluvium pacificantur, datis invicem sacramentis, & rex Lotharius Lotharingiam abjurat.

Otto imperator Italiam petit.

Corpora sanctorum Laudoaldi, Adriani, Amantii, *(a)* & aliorum, à Wantreshovo, Hasbaniæ vico, transferuntur Gandavum cum miraculorum gloria.

981 |8| *Stephanus Romanæ Ecclesiæ CXXXVIII. præsidet.* *(b)* Otto |26| imperator Apuliam & Calabriam, Italiæ provincias ad jus regni Græcorum appendentes, transferre ad imperium Romanum conatur, maximè propter affinitatem, quam per uxorem suam Theophaniam cum imperatore Græcorum habebat.

982 |9| Græci infensi, quòd imperator Otto provincias Græcorum |27| invaderet, conducto sibi Sarracenorum auxilio, imperatori in Calabria bello congrediuntur, in quo bello omnes Romanorum copiæ usque ad internicionem penè deletæ sunt. Imperator natando nitens evadere à nautis ignorantibus eum capitur, & à quodam eorum, qui negotiator Sclavorum erat, agnitus nec proditus, per illum re delata ad imperatricem, & Deodericum, Metensium episcopum, qui in civitate Rhosan rei eventum præstolabantur, difficulter per Sclavum & episcopum liberatur: nautis quippe ad pecunias pro eo redimendo allatas inhiantibus, imperator ascenso equo vix evasit. Omnibus pro infortunio reipublicæ animo consternatis, sola imperatrix fœminea & Græca levitate insultabat eis, quòd ab exercitu suæ nationis victi essent Romani, ac per hoc cœpit primatibus exosa haberi.

983 |10| Otto imperator, tædio & angore animi deficiens, Romæ |28| moritur: & de imperatore substituendo inter primates dissentitur, aliis filio ipsius, Ottoni, imperium deberi certantibus, aliis odio imperatricis à filio ejus imperium transferre volentibus ad Henricum ducem, filium Henrici, qui fuit frater primi Ottonis. Hic Henricus ipsum Ottonem puerum factiosè raptum in custodia tenet, sed principes puerum de manu Henrici extorquentes, in regno sublimant, & regnavit annis 19. *(c)*

984 |1| Joannes Romanæ ecclesiæ 139 præsidet. |29|

Lotharius, rex Francorum, ad invadendam Lotharingiam rursum laborans, urbem Virdunum & Godefridum, ipsius urbis comitem, capit.

Joannes Romanæ ecclesiæ 140 præsidet.

Theodoricus, Metensium episcopus, obiit, & secundum prophetiam viri Dei vix aliquis principum, qui in bello Calabrico evasit, diu supervixit. Episcopatum Metensem suscepit Adelbero, vir sanctus & nobilis, filius Friderici ducis.

985 |2| Lotharius rex, videns Ottonem imperatorem virtute militum suorum proficere, urbem Virdunum & Godefridum comitem reddit. |30|

986 |3| Joannes Romanæ ecclesiæ 141 præsidet. |31|

Lothario, rege Francorum mortuo, Ludovicus, filius ejus, regnat in Francia anno uno.

|4|

(a) MIRÆUS: Item S. Landradæ virginis. Lege Molan. Natal. SS. Belgii.

(b) MIRÆUS: Baronio adhuc sedet Benedictus VII. Vide protestationem Sigeberti ad an. 995.

(c) MIRÆUS: XVIII.

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anni domini.*

| 4 | Ludovico, Francorum rege mortuo, Francis regnum transferre volentibus ad Carolum ducem, fratrem Lotharii regis, dum ille rem ad consilium defert, regnum Francorum usurpat Hugo, filius Hugonis Parisiensis ex Hatwide, sorore primi Ottonis imperatoris, & regnavit annis novem. | 1 | 987

Herluinus, primus *nostri,* Gemmelacensis *scilicet, cœnobii Abbas, longo in longa cæcitate martyrio cruciatus, moritur. Succedit Herivvardus.* 589

| 5 | Carolus dux regnum Francorum, ex paterna & avita successione sibi debitum, contra Hugonem regem, nepotem suum, repetit, eumque bello perurgens, Laudunum *(a)* urbem capit. Hugo autem rex Carolum in Lauduno obsidet, sed secundo obsidionis mense, obsessi prosilientes, castra obsidentium incenderunt, & ipse rex Hugo, plurimis suorum peremptis, turpiter fugiens vix evasit. | 1 | 988

| 6 | Inundatio aquarum frequens, ac diutina ultra solitum, æstas postea ferventissima, pluribusque perniciosa, unde & fruges minoratæ sunt. | 2 | 989

Carolus dux montem acutum *(b)* expugnat, Suessionis usque vastando peraccedit: inde Rhenum aggreditur, & Laudunum cum multa præda revertitur.

Marinus Romanæ Ecclesiæ CXXXIX. præsidet. (c)

Siccitas magna vernalis, unde & satio primitiva impedita, & fames ingens secuta est.

Nix nimia decidit, imber postea continuus, qui autumnalem sationem omni modo denegaret.

Fertur annonam pluisse de cœlo in Asbanio, *(d)* alii etiam pisciculos parvos de cœlo pluisse ferebant.

| 7 | Carolus dux Remos occupat, archiepiscopum, quem Hugo rex præfecerat, & quosdam primates capit, & Lauduno relegat. *Fulcuinus, Abbas & Chronographus Lobiensis, moritur. (e)* | 3 | 990

| 8 | Carolus dux moritur, Otto, filius ejus, succedit ei in ducatu Lothariensium. | 4 | 991

Obiit Herivvardus, Abbas Gemmelacensis, succedit Erluinus minor.

| 9 | Remis synodo totius Franciæ congregata, Arnulphus, nepos Caroli ducis, quem ipse Carolus episcopum Remis substituerat, omnium judicio exordinatus damnatur, & Adelgarius presbyter, qui urbem prodidit, & portas Carolo aperuit, insolubiliter excommunicatur. Gerbertus verò substituitur episcopus, sed quibusdam causam ventilantibus, non potuisse degradari Arnulphum absque scientia & auctoritate papæ Romani. | 5 | 992

Gerbertus depositus ad Ottonem imperatorem se contulit, quem imperator receptum, primò eum Ravennæ archiepiscopum, & postea constituit papam Romanum, unde est ejus illud monostichon:

Transit

(a) *Laudunum*, alias *Lugdunum Clavatum* Remorum in Belgica, hodie *Laon*, in Insula Franciæ, ad fines Picardiæ. Vide *VALESIUM Not. Galliarum, voce Lugdunum clavatum.* Hoc infra ad a. 1113. dicitur *Lauduncia.*

(b) Castrum hoc validissimum in pago Laudunensi, de quo *VALESIUS, voce Mons Acutus. Locus modico monti impositus, etiamnum vocatur Montegu, non multum distans ab urbe Lauduno, & Petriponte, Pierrepont.*

(c) *MIRÆUS: Baronio adhuc sedet Joannes XV.*

(d) *Asbania*, sive *Hasbania*, pagus Hasbanicus, hodie *Hesbain*, s. *la Hesbaye*, Leodiensis Episcopatus ditio. Vide *VALESIUM Not. Galliarum, voce Hasbania. JO. BAPT. GRAMMATE Thenas p. 37.*

(e) *MIRÆUS: exstat ejus chronicon apud me MS.*

Anni domini. | *Romanor.* | | *Francorum.* |

Transit ab R Gerbertus ad R fit papa vigens R.

993 | 10 | In Burgundia Odilo, Arvernæ oriundus, ex clerico Bruiaten- | 6 |
si monachum professus, in Gluniacensi cœnobio post Maiolum præficitur ipsi cœnobio, quod per annos 56 miro religionis fervore rexit & provexit, qui egregiè præter cætera pietatis insignia, non solùm vitæ exemplis, sed etiam miraculis in vita sua claruit. Qui cùm reprehenderetur, quòd in peccantes misericordior justo esse videretur: Si damnandus sum (inquit) malo damnari de misericordia, quàm de duritia.

Otto in imperatorem benedicitur.

994 | 11 | Florebant hoc tempore in scientia literarum in Lotharingia | 7 |
Herigerus, abbas Lobiensis, Adelbodus, episcopus Ultrajectensis, in Francia Fulbertus, episcopus Carnotensis, Abbo, abbas Floriacensis, qui super calculum

| 12 | Victorii commentatus est. | 8 |

995 | 13 | Gregorius Romanæ ecclesiæ 142 præsidet. | 9 |

996 Hugone, Francorum rege mortuo, Robertus, filius ejus, in Francia regnat annis 34.

997 | 14 | Heribertus, ordinatus Coloniensium episcopus, multa san- | 1 |
ctitate claret.

Clarebat etiam hoc tempore inter Gallos Ansfridus. Qui cùm fuisset comes Bratuspantium, *(a)* non minus justitia quàm potentia secu-
590 lari famosus, deposito militiæ cingulo, tonsoratus in clericum, eo provectus est, ut ordinaretur episcopus Ultraiectensis ecclesiæ.

Iste Ansfridus dedit Comitatum Hoyensem ecclesiæ Leodicensi.

998 | 15 | Joannes Romanæ ecclesiæ 143 præsidet mensibus 10. Post | 2 |
quem Gerbertus, *(b)* qui & Sylvester 144, qui & ipse inter claros scientia literarum egregiè claruit. *(c)* Quidam tamen, transito Sylvestro isto, Agapetum papam hoc in loco ponunt: quod non otiosè factum esse dicitur, quia is Sylvester non per ostium intrasse creditur, quippe qui à quibusdam etiam nigromantiæ arguitur. De morte quoque ejus non rectè tractatur, à Diabolo enim percussus dicitur obiisse; quam rem nos in medio relinquimus, à numero enim paparum videtur exclusus. Unde lector quæso, ut hic & alibi, si qua dissonantia te offenderit de nominibus vel annis vel temporibus paparum, non mihi imputes, quia non visa, sed audita vel lecta scribo.

Hoc tempore quidam religiosus ab Hierosolymis veniens, in Sicilia reclusi cujusdam humanitate aliquandiu recreatus, didicit ab eo inter cætera, quòd in illa vicinia essent loca eructantia flammarum incendia, quæ loca vocantur ab incolis *Ollæ Vulcani*, in quibus animæ defunctorum luant diversa pro meritorum qualitate supplicia, ad ea exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorum se crebrò voces, iras, & terrores, sæpe etiam ejulatus audisse dicebat plangentium, quòd animæ de manibus eorum eriperentur, per eleemosynas & preces fidelium, & hoc tempore magis per orationes Cluniacensium orantium indefessè pro requie de-

(a) Vide infra *ad a. 1012.*

(b) *MIRÆUS* hic habet: *Agapitus Romanæ Ecclesiæ CXLI. præsidet.* Atque ea, quæ hic habentur a *Gerbertus* usque ad *lecta scribo*, ad a. 995. refert, atque in notis addit: *Baronio etiamnum praeest Joannes XV.*

(c) *MIRÆUS: hos refutat Baron. an. 999. & an. 1003. §. 2. & Onuphrius. Consule eosdem.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.*

defunctorum. *(a)* Hoc per illum abbas Odillo comperto, constituit per omnia monasteria sibi subjecta, ut, sicut primo die Novembris solennitas omnium sanctorum agitur, ita sequenti die memoria omnium in Christo quiescentium celebretur. Qui ritus ad multas ecclesias transiens, fidelium defunctorum memoriam solennizari fecit.

| 16 | In Italia Crescens, *(b)* patriciatu Romanorum arrepto, con- | 3 | 999
tra Ottonem imperatorem rebellat.

| 17 | Anno Jesu Christi millesimo, secundum computationem | 4 | 1000
Dionysii, multa prodigia sunt visa.

Terræ motus factus est permaximus. Cometes apparuit 19 calendis Januarii circa horam nonam aperto cœlo, quasi facula ardens cum longo tractu fulguris instar illabitur terris, tanto splendore, ut non modò, qui in agris erant, sed etiam in tectis irrupto lumine ferirentur. Qua cœli scissura sensim evanescente, interim visa est figura quasi serpentis, capite quidem crescente cum cœruleis pedibus.

| 18 | *Octavianus, secundum quosdam Romanæ Ecclesiæ CXLII. præsi-* | 5 | 1001
det. *(c)* Otto imperator Romæ Crescentem patricium bello aggreditur, sed victus Crescens, & ex fuga retractus capitur, vilique jumento aversè impositus circunducitur, & paulatim membris truncatus, ad ultimum ante urbem suspenditur.

| 19 | Otto imperator degens Romæ, dum cum Romanis se remis- | 6 | 1002
sius agit, tractans qualiter jura regni & ecclesiæ ad antiquum statum reformaret, Romani per hoc ad contemptum ejus adducti, subitò contra eum conspirant, & aliquot militum ejus peremptis, cum in palatio obsident. Unde per industriam Henrici, ducis Baioariæ, & *(d)* Hugonis, marchionis Italiæ, simulato pacto vix extractus, Roma decedit cum Sylvestro papa. Et quia uxor Crescentis imperatorem spe regnandi ad amorem sui pellexerat, dolens pro ejus decessu, venenum ei misit, quo ille consumptus inter remeandum in Italia moritur.

Milites transalpini, corpus imperatoris defuncti cum insignibus imperii ad Galliam referentes, crebris Italorum incursibus lacessiti, armis sibi viam parant. Sed cùm jam res in tuto esse putaretur, dux Baioariæ Henricus, injuriato Heriberto, Coloniensium archiepiscopo, à 591
cujus ore omnes pendebant, insignia regni ab eo violenter extorsit, quasi jure hæreditario sibi competentia. Erat quippe filius Henrici ducis, qui fuit genitus de Henrico, fratre primi Ottonis imperatoris.

Henricus ergo dux, conciliatis sibi animis quorundam principum regni, ungitur in regem à Willigiso, Moguntino archiepiscopo, & imperavit annis 22.

Obiit Silvester Papa, qui & Gerbertus Sapiens II. Nonas Maji. Magna inundatio aquarum Kalendis Junii. Item inundatio aquarum Kalendis Augusti. *(e)*

| 1 | Joannes Romanæ ecclesiæ 145 præsidet. *(f)* 1003

 Abbo

(a) *MIRÆUS: Intellige non in perpetuum, sed ad tempus damnatos, seu purgatoriis pœnis addictos. Et sic etiam B. August. interdum accipere condemnationem, patet ex c. 110. Enchirid.*

(b) *MIRÆUS: Baronio incipit sedere Silvester II.*

(c) *MIRÆUS: Baronio adhuc sedet Silvester II.*

(d) *MIRÆUS: Vide Baron. in Appendice correctionum ad hunc annum.*

(e) Miræus: *ex Ms. Lips. Consule Baron.*

(f) *MIRÆUS: Hoc anno Baronius ponit Joannem XVI. dictum XVIII. & post V. menses, Joannem XVII. dictum XIX.*

| Anni domini. | Romanorum. | Francorum. |

Abbo, Floriacensis abbas, in Wasconia martyrizatur.

Joannes Romanæ ecclesiæ 146 præsidet.

Henricus imperator potentiores regni viros, bellū sibi concitare volentes, celeriter devincit, & reges gentilium in interiori Germania commorantes, qui dicuntur Winidi, tributarios sibi facit.

1004 | 2 | Gerardus, Cameracensis episcopus, & Adelbodus, Ultrajectensis episcopus, magni in ecclesia & in palatio habentur. | 8 |

Henricus imperator Babenbergensem ecclesiam episcopalis sedis honore sublimat, & quia liberis carebat, eam omnium rerum suarum hæredem facit. Unde Deodericus, Metensium episcopus, dolens, dotem & patrimonium sororis suæ Chunigundis imperatricis delegari ab imperatore Babenbergensi ecclesiæ, rebellat.

1005 | 3 | Cometes horribili specie huc illucque jactans in australi parte visus est. | 9 |

Mortuo Ottone duce, ducatus Lotharingiæ datur comiti Godefrido, filio Godefridi Ardennensis.

Iste Dux Godefridus dictus est Eihamensis. Erat autem Eiham oppidum & castrum munitissimum, & sedes principalis Ducatus regni Lotharici. Qui Dux Godefridus duxit Mathildem, filiam Herimanni, Ducis Saxonum, viduam relictam Balduini, Comitis Flandriæ, qui erat filius Arnulfi Magni Marchionis. De qua idem Godefridus genuit tres filios, Godefridum, Gozcelonem (a) Hezcelonem. (b) Hezcelo Comes, post mortem Ducis, castrum Eiham, cum provincia Brachatensi, suscepit, & diu tenuit. Hic enim genuit filium nomine Herimannum, & filiam nomine Berthildem, qui dum adhuc juvenes essent, defuncti sunt, & in ecclesia apud Felsekam sepulti: qui postea multis miraculorum signis claruerunt, sed a Verdunensibus monachis furtive ablati sunt. Alteram quoque filiam tradidit nuptui Reginero, Montensi Comiti, simul cum tota provincia Brachatensi. Deinde cum omnia sua ad votum ordinasset, relicto in manus Regineri castro & Comitatu, apud Verdunum effectus est monachus.

Hilpericus librum de ratione computi hoc anno scripsit, ut apparet ex argumento ad inveniendos annos Domini per indictiones. Si vis (inquit) scire, quot sint anni incarnati Christi, sexaginta sex ordines indictionum, qui fluxerunt ab ejus incarnatione, multiplica per quindecim, fiunt nongenti nonaginta. His adde duodecim, quia tertia indictione natus est Christus, adde etiam indictionem præsentis anni, id est tertiam, & ecce habes hoc anno annos Christi 1005.

1006 | 4 | Fames & mortalitas tam graviter per totum penè orbem invaluit, ut sepelientium tædio vivi adhuc spiritum trahentes obruerentur cum mortuis. | 10 |

Castrum Valentianas, situm in marchia Franciæ & Lotharingiæ, quod Balduinus, comes Flandrensium, invaserat, imperator Henricus obsidet, concurrentibus ad auxilium ejus Roberto, rege Francorum, & Richardo, comite Normannorum.

1007 | 5 | Henricus imperator, quia de obsidione Valentianensi inefficax redierat, contra Balduinum profectus, castrum Gandavum invadit, & depopulata terra, aliquot primores Flandrensium capit. Unde Balduinus perterritus imperatori satisfacit, Valentianas reddit, datisque obsidibus cum sacramento fidelitatis manus ei dedit. *(c)* Postea imperator | 11 |

(a) Miræus in margine: Gothelonem *infra an. 1019.*
(b) Miræus in margine: Hethelo *infra an. 1015.*
(c) *MIRÆUS: Chron. Gandense ista refert ad an. 1020.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

tor seditione suorum coactus, Valentianas Balduino comiti beneficiavit, ut sibi contra motus suorum auxilio esset, postea ei etiam Walachras addidit.

Gandavi adventus corporis S. Livini, Hibernensis Archiepiscopi & martyris piissimi, XVI. Kal. Septembris, ex villa Holthem.

| 6 | Baldricus Leodicensium episcopus ordinatur. Burchardus | 12 | quoque fit Warmacensis episcopus, qui in scripturis studiosus magnum illud canonum volumen edidit, scripturarum sententiis undique compilatis defloratum, collaborante sibi in hoc magistro suo, Olberto abbate, viro undecunque doctissimo. 1008

| 7 | Sergius Romanæ ecclesiæ 147 præsidet. *(a)* | 13 | 1009
Eclipsis Solis facta est hora diei secunda.

Normanni Frisiam infestantes, Tilæ *(b)* oppidum incendunt. 592

Henricus imperator Metis urbem obsidet, propter Deodericum, fratrem uxoris suæ, contra se rebellantem, qui episcopatum ipsius urbis usurpaverat. Dux enim Moselanorum Deodericus, post fratrem suum Alberonem dato episcopatu Metensium filio suo adhuc puero, tutorem ei substituit ipsum Deodericum. Qui puero urbe excluso, & episcopatu usurpato, ipsum etiam Deodericum ducem bello capit. Urbe ergo per obsidionem penè desolata, tandem pax convenit.

Bruno episcopus martyrizatur.

| 8 | Normanni Frisiam repetunt, & multis cæsis, Ultrajectum op- | 14 | pidum incendunt. 1010

Gens Hungarorum, hactenus idololatriæ dedita, hoc tempore ad fidem Christi convertitur per Gislam, sororem imperatoris, quæ nupta Hungarorum regi ad hoc sua instantia regem adduxit, ut se & totam Hungarorum gentem baptizari expeteret, qui in baptismo Stephanus est vocatus. Cujus merita per Hungariam multa miraculorum gloria commendat.

In Cænobio Florinensi pro clericis, qui ad hoc usque tempus deserviebant, ibi monachi sunt constituti.

| 9 | In Lotharingia juxta montem Castrilocum *(c)* fonticulus | 15 | aquæ multis saluberrimus in sanguinem conversus est, quod probavit mulier, quæ faciem suam ex hujus fontis aqua lotam ostendit multis sanguinolentam. 1011

| 10 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 148 præsidet. | 16 | 1012

Erluinus junior, Abbas Gemmelacensis, obiit. Albertus Gemmelacensis ecclesiæ ordinatur abbas, vir moribus, religione, scientia, bonis doctisque viris aut conferendus, aut præferendus.

Henricus imperator Godefridum ducem, cum exercitu in fines Bra-

Mm mm m 2

(a) *MIRÆUS* hic habet: *Leo Romana Ecclesia CXLIII. præsidet*, & in margine addit: *Baronius ponit Sergium IV.*

(b) *Thilia*, de quo *MENSO ALTINGIUS Not. Germ. Infer. p. alt. p. 171. Opidum primarium Peninsulæ cognominis. Situm habet ad Vahalis dextram M. P. XVIII. infra Noviomagum.*

(c) Verum nomen Montium, quæ Hannoniæ urbs & castrum celebratissimum, hodie *Bergen im Hennegau.* Castrilucium olim dictum, ex quo corrupte *Castrilocus.* Vide *VALESIUM voce Castrilocus*, & *Mons in Pascuis* & *NIC.* de *GUYSE Mons Hannoniæ cap. XXV.* Cur vero Lotharingiæ dicatur, vide supra *ad a. 871.*

Anni domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* |

Bratuſpantium *(a)* mittit, ad obſidendum caſtrum Lovanium, ſed ineſficax rediit.

1013 | 11 | Henricus imperator Italiam petens, ut ſubveniret ſuis, quos | 17 |
Græci premebant, circa Beneventum, Salernum, & Capuam debacchantes, Troiam civitatem capit.

Baldricus epiſcopus cum in villa Hugardis *(b)* dicta, caſtellum muniret, Lambertus, comes Lovanienſis, eum aggreditur, & epiſcopus, Lamberto vincente, multis ſuorum captis & occiſis, gravi atteritur infortunio.

Terræ motus factus eſt maximus circa meridiem 14 calendas Decemb.

Depoſitio ſancti Macarii, Antiocheni Epiſcopi, apud Gandavum. (c)

1014 | 12 | Henricus rex in imperatorem benedicitur. | 18 |

Baldricus epiſcopus in inſula Leodicenſi cœnobium ſancti Jacobi Apoſtoli fundavit, *ubi Olbertus Abbas primus præfuit.*

Dux Godefridus Gerardum comitem, multis modis regnum inquietantem, bello vicit, in quo filio ejus cum multis occiſo, complices ejus deterruit.

Hoc anno facta eſt magna inundatio maris, ad veſperas VII. Kal. Octobris.

1015 | 13 | Hoc tempore ſanctus Guicteth, qui & Adelbertus, Pragen- | 19 |
ſis epiſcopus, apud Bruchuos *(d)* martyrizatur.

Comitatus Belvacenſis datur Rogero epiſcopo.

Dux Godefridus comitatum Montenſem depopulatur, quem Raginerius, cum patruo ſuo Lamberto Lovanienſi inſecutus, apud Florinas *(e)* pugnam conſeruit, ubi plus quàm quadringenti viri occiſi ſunt, & ipſe Lambertus occubuit, ubi res mira contigit. Cùm Lambertus ſpem victoriæ jam haberet, (habebat quippe phylacterium à collo uſque ad pectus pendens, ſanctorum reliquiis refertum, quorum patrocinio ſe in periculis tutum fore credebat) inſtante ei termino vitæ, phylacterium illud à collo ejus exiliens ſuper tumulum campi exilivit, & mox comes antea invictus perimitur. *(f)* Quidam militum pbylacterium accipiens in caliga abſcondit, ſed coxa ejus & crure intumeſcente rem prodidit, & phylacterium domino ſuo Etheloni, *(g)* fratri ducis, dedit.

Bal-

(a) *VALESIUS, voce Brachbantum*, hunc locum explicat, ſcribens: *Sigebertus incolas Bracbanti ſive Bracbantenſes, Bratuſpantes nonnunquam vocat, nomine Bratuſpantii, opidi Bellovacorum, quod apud Cæſarem reperitur, inepte genti à Bellovacis valde remota, attributo. Certe Ansfridum quemdam memorat anno DCCCCXCVII. Comitem Bratuſpantium, qui fuerit poſtea Trajectenſium Epiſcopus.* Adde *PETR. DIVÆUM Rer. Brabant. lib. VII. p. 79.*

(b) *BARTH. FISEN Hiſt. Eccleſ. Leod. p. 257. quo ſuis Baldricus epiſcopus conſuleret, anno ſupra milleſimum tertio & decimo Hugardiæ munitionem excitare cœpit, quæ diœceſeos ſuæ finibus eſſet præſidio. FRANC. HARÆUS Ann. Brabant. Tom. I. p. 168. cum in villa Huguardis dicta, caſtellum muniret.* Videtur, *Hogevvoert* eſſe, de quo *MENSO ALTINGIUS Not. Germ. Infer. p. alt. p. 90. Locus Trajecti Suburbanus, campeſtri in planitie hodie ſatis cognitus. Ubi Epiſcopus Wilhelmus à Trajectinis prælio victus occubuit anno CIↃCCCI.*

(c) *MIRÆUS: Lege Molani Natales SS. Belgii 9. Maji.*

(d) Potius apud Pruſſos. Vide, quæ notavi ad *MARIANUM SCOTUM a. 905.*

(e) *Florenna* intelligi videtur, ditionis Leodienſis oppidum, de quo *LUD. GUICCIARDINUS deſcr. Belgii p. 510.* hodie *Florennes.*

(f) *MIRÆUS: Hæc fuſius narrantur in Chronico Cameracenſi, ad Gerardum, ejus urbis Epiſcopum, ſcripto.*

(g) *MIRÆUS: de ipſo ſupra an. 1005.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anni domini. |

Baldricus Episcopus Florinensem Abbatiam adquisivit ei, cui praerat, Leodicensi episcopatui.

| 14 | Symeon, Syracusis Siciliæ oriundus, & postea monachus in | 20 | monte Sina, hoc tempore clarebat, qui Hierosolymam veniens longam pro Christo peregrinationem suscepit, & cum Popone, Treverorum archiepiscopo, ad Gallias veniens, Treveris in altitudine turris inclusus est. Ibique post multas hominum persecutiones, post multas dæmonum tentationes, beato fine quievit, cujus merita frequens miraculorum gloria declaravit. 1016 593

| 15 | *Benedictus Romanæ Ecclesiæ CXLIV. præsidet.* (a) Cometes | 21 | solito mirabilior, in modum trabis maximæ, per quatuor menses apparuit. 1017

Golbodus in episcopatu Leodicensi Baldrico succedit.

| 16 | In Frisonia Deoderico comite, filio Arnulphi Gandavensis, | 22 | debellante Frisones in vindicta patris sui ab eis occisi, Godefridus dux ad eum debellandum ab imperatore mittitur, & conserto prælio repentè voce (nescitur unde) emissa, *Fugite*, *Fugite*, cunctis fugientibus multi à paucis Frisonibus perimuntur, dux verò capitur. (b) 1018

| 17 | Dux Godefridus, impetrata Frisonibus totius injustitiæ im- | 23 | punitate, à captivitate solvitur, & non multo pòst moritur. Frater verò ejus Gothelo in ducatu substituitur. 1019

| 18 | Rodulphus, rex Burgundiæ, insolentia Burgundionum irrita- | 24 | tus, regnum Burgundiæ Henrico imperatori dare tractat, sed eum ab hac intentione revocat simulata Burgundionum satisfactio. 1020

Benedictus papa in Galliam ad Henricum imperatorem venit.

Secunda incursio hostilis exercitus Regis Heinrici in Gandavum, Nonis Augusti. (c)

| 19 | Henricus imperator Coloniæ Natale Domini celebrans, He- | 25 | ribertum archiepiscopum, olim à se injuriosè tractatum, humili satisfactione placat, cui reconciliatus archiepiscopus prædixit se propediem moriturum, & non multo pòst mortuus magnis cœpit clarere virtutibus. 1021

Pilegrinus ei in episcopatu succedit.

Durandus (d) fit Leodicensium episcopus, quod quasi fabula in theatro mundi fuit, quòd vir ex humillimo & pauperrimo servilis conditionis genere dominis suis carnalibus dominabatur.

| 20 | Aquisgrani conventu generali & synodali per aliquot dies | 26 | celebrato, tanta siccitas & intemperies aëris excanduit, ut multi præ nimio ardore deficerent, multa etiam animalia subitò interirent, pavimento & marmoreis columnis tanto sudore madentibus, ut aqua esse resperſa crederetur à nescientibus. 1022

| 21 | Henricus imperator & Robertus, rex Francorum, super Ca- | 27 | rum fluvium apud Evasium conveniunt, de statu ecclesiæ, regni & imperii tractaturi, & condicto, ut super his confirmandis etiam papam Romanum simul ambo Papiæ opportunè convenirent. Imperator & regem, & suos multos etiam, qui tantùm ad demirandam imperatoriam 1023

 ma-

(a) *MIRÆUS: Baronio hic est annus quintus, aut sextus Benedicti VIII.*
(b) *MIRÆUS: vide Chronicon Cameracense.*
(c) *MIRÆUS: ex Ms. Lips.*
(d) *MIRÆUS: Quantus vir fuerit hic Durandus, vide apud Baron. an. 1035. & in Chronicis Leodicensibus.*

Anni domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* |

majestatem convenerant, tanta liberalitate donavit, ut opibus regum Persarum aut Arabum posset comparari imperatoris munificentia.

In Pascha eclipsis Solis facta est.

Obiit Godefridus Dux. (a)

1024 | 22 | Joannes, Portuensis episcopus, frater Stephani papæ nuper | 28 | defuncti, Romanæ ecclesiæ 149 præsidet. *(b)*

Hoc tempore in Gallia Beluacensi urbe inclytus Rogerus decessit episcopus, qui inter alia beneficia dedit ecclesiæ sancti Petri, cui præsidebat, Alliacum in Normannia, & Montiacum in Vermandensi patria. Comitatum quoque ejusdem urbis ab Oddone, Campaniensi comite, impetravit, dato ei pro commercio, castro Syncerrio, in Biturieensi territorio sito, quod sibi patrimonii jure competebat.

Henricus imperator, consulentibus sibi principibus super substitutione regni, designans Conradum, virum egregii generis & egregiæ libertatis, quippe qui nunquam se submiserat alicujus servituti, moritur. Hujus vitam Adelboldus, episcopus Ultrajectensis, scribit.

594 Cono, dux præpotens, cùm ad imperium aspirare vellet, repudiatur instinctu Abbonis *(c)* Moguntini archiepiscopi, & aliquorum regni primatum, & Conradus ad imperium sublimatus imperavit annis quindecim.

1025 | 1 | Joanni papæ *(d)* Stephanus, frater suus, apparens dixit, se | 29 | infernalibus pœnis eruciari, *(e)* sed sperare se interventu Odilonis, abbatis Cluniacensis, veniam posse consequi, pro quo Odilo tandiu orando laboravit, donec sibi revelaretur, se pro illo esse exauditum. *(f)*

Raginardus Leodicensium ordinatur episcopus, qui Leodii in monte publico cœnobium sancti Laurentii instituit, eique Stephanum, virum sanctæ memoriæ, abbatem primum præfecit.

1026 | 2 | Robertus, rex Francorum, ad invadendam Lotharingiam ani- | 30 | mum intendit, sed citò ab hoc conatu desistit.

Gothelone duce, qui propter privatum odium gravabat regnum Conradi, & aliis principibus ad pacis unitatem adductis, regi prosperitas, & regno accrevit tranquillitas.

1027 | 3 | Conradus rex filium suum adhuc puerum, Henricum, in re- | 31 | gnum sublimat Aquis. Ipse autem Romæ, in Pascha in imperatorem consecratus, quorundam Italorum contra se sævientium motus compescit.

Florebat hoc tempore ecclesiastica religio per abbates nominabiles, in Francia quidem, & in Burgundia, per Odilonem Cluniacensem, pietate insignem, per Guillelmum Divionensem, severitate reverendum; in Lotharingia, per Richardum Virdunensem, pia gravitate & gravi pietate

(a) *MIRÆUS: ita Ms. Lips.*

(b) *MIRÆUS: Baronio incipit sedere Joannes XVIII. dictus XX.*

(c) *MIRÆUS: Arbonis.*

(d) *MIRÆUS* ita habet: *Joannes, Portuensis Episcopus, frater Stephani Papæ nuper defuncti, præsidet Romanæ Ecclesiæ CXLV. Huic &c.* In notis addit: *Baronius ostendit, Joannem XX. non fuisse Episcopum Portuensem, neque fratrem Stephani, sed Benedicti VIII. ad an. 1024.*

(e) *MIRÆUS: pœnas purgatorias intellige. Nam & purgatorius locus nomine inferni comprehenditur, & limbus veterum patrum justorum.*

(f) *MIRÆUS: At Baronius ostendit, Durandum, Episcopum Leodiensem, de quo supra 1021. sedisse adhuc anno Domini 1035.*

| Romanorum. | | Francorum. | Anni domini.

tate discretum; per Poponem Stabulensem, per Heliam Coloniensem, per Olbertum & Stephanum Leodicenses, per Bernonem Augiensem.

|4| Claruit hoc tempore in Italia Guido Aretinus, multi inter |32| 1028 musicos nominis. In hoc enim poëtis præferendus, quòd ignotos cantus etiam pueri faciliùs discunt per ejus regulam, quam per vocem magistri, aut per usum alicujus instrumenti: dum, sex literis vel syllabis modulatim appositis ad sex voces; quas solas regulariter musica recipit, hisque vocibus per flexuras digitorum lævæ manus distinctis, per integrum diapason se oculis & auribus ingerunt intentæ & remissæ elevationes, vel dispositiones earundem sex vocum.

|5| Conradus imperator, rebellantibus Sclavis, ad eos debellan- |33| 1029 dos proficiscitur.

Hoc etiam anno idem Conradus imperator, rebellantibus Hungaris, ad eos debellandos proficiscitur.

Comes Balduinus, qui dictus est Barbatus, congregatis Marchisiæ suæ Sanctorum corporibus, Bavonis, Wandregisili, Amandi, Vedasti, Bertini, Winnoci, cum aliis innumerabilibus Sanctorum reliquiis, præsente Hugone, Noviomensi Episcopo, cum aliis pluribus Episcopis & Abbatibus, congregatis totius regni sui primatibus apud Aldenardum; pacem ab omni populo conjuratam firmari fecit. (a)

|6| Roberto (b) rege Francorum mortuo, Henricus, filius ejus |34| 1030 regnat in Francia annis 30.

Hoc tempore jussu Conradi imperatoris, regali & synodali conventu apud Triburias, inter cætera episcopi hoc capitulum decernere voluerunt, ut si quando jejunium primi mensis eveniret infra hebdomadam, qua caput jejunii in quarta feria constat, amborum jejuniorum celebritas unius officii expletione compleretur. Sed Gerardus Cameracensis, & pauci cum eo huic multorum decreto contradicentes, obtinuerunt, ut jejunium primi mensis in altera hebdomada, in qua habetur officium, celebretur secundum antiquam consuetudinem.

|7| Sanctus Bardo ordinatur Moguntiæ archiepiscopus. |1| 1031

Robertus & Richardus, minuendæ domo multitudinis causa, hoc tempore, à Normannia Franciæ digressi, Apuliam expetunt, & Italis inter se diffidentibus, dum alteri contra alterum auxilium præstant, hac opportunitate Italos callidè & fortiter debellant, & successus urgendo suos nomen suum dilatant, & futuræ prosperitatis sibi viam parant.

|8| Eclipsis Solis facta est circa meridiem 3 calendas Julii. |2| 1032 595

Istiusmodi decretum à Franciæ episcopis datum est servari subjectis sibi populis. Unus eorum dicit, cœlitus sibi delatas esse literas, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis. Arma quisque non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis, vel cujuslibet proximi ultor minimè existens percussoribus cogeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni sexta feria servarent, & in sabbato, à carne & liquamine abstinerent, soloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum remissionem nullam sibi scirent aliam adjiciendam pœnitentiam, & hæc servare sacramento firmarent. Quòd qui nollet, Christianitate privaretur, & exeuntem de seculo nullus visitaret, nec sepulturæ traderet. Alia quoque importabilia quàm

(a) MIRÆUS: ex Ms. Lips.
(b) MIRÆUS: Baronius vult obiisse an. 1033. Vide §. 9.

Anni domini. | Romanorum. | | Francorum. |

quàm plura dedere mandata, quæ oneri visa sunt replicare. Hanc mandatorum novitatem cùm multi cupidi novarum rerum libentiùs justo amplecterentur, Gerardus, Cameracensis episcopus, qui solus Lothariensium appendebat ad parochiam Francorum, nullius hortatu potuit adduci ad hæc suscipienda, sed singula capitula refellebat; dicens, genus humanum ab initio trifariam esse divisum, in orantibus, pugnatoribus, agricultoribus, & unum duorum, & duos unius egere auxilio, ideo debere arma ferri, & rapinas reddi pro authoritate legis & gratiæ, ultorem percussi vel occisi non exacerbari cogendo, sed secundum Evangelium ei reconciliari, jejunium in sexta vel septima feria, nec omnibus unum esse imponendum, quia non est una omnibus possibilitas, nec omnes hoc uno jejunio contentos esse, quia non est una omnium pœnitendi qualitas, hæc sacramento firmare, vel sacramenti violationem perjurio augere non esse utile, his contradicentes excommunicari, infirmis visitationem vel mortuis sepulturam negari esse detestabile, sufficere authentica patrum decreta, & super his neglectis impositum congruenter pœnitentiæ modum. *In diebus Ragineri Longicolli traditum est fraudulenter castrum, quod dicitur Eiham, & datum est Balduino Barbato, qui castrum funditus destruxit. Cunegundis Imperatrix moritur. (a)*

1033 | 9 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 150 præsidet. *(b)* | 3 |
Frederico, Mosellanorum duce mortuo, quia mares filios non habebat, quibus ducatus competeret, Gothelo dux, impetrato ab imperatore etiam Mosellanorum ducatu, in Lotharingia potentiùs principatur.

1034 | 10 | Burgundionibus non desistentibus à consueta contra regem | 4 | suum insolentia, rex Rodulphus regnum Burgundiæ Conrado imperatori tradidit, quod à tempore Arnulphi imperatoris per annos plus quàm centum triginta gentis suæ reges tenuerant, sicque Burgundia iterum redacta est in provinciam.

1035 | 11 | Odo Campaniensis regnum Rodulphi regis, avunculi sui, à | 5 | Conrado imperatore, nepote suo, repetens, ut sub eo regat Burgundiam, efflagitat.

Henricus rex, *(c)* filius Conradi, uxorem ducit filiam regis Anglorum.

1036 | 12 | Odo contra imperatorem rebellans Lotharingiam incursat, | 6 | castella oppugnat, urbem Leucorum, quæ Tullus dicitur, obsidet, & in nullo temperat furori suo. *Obiit Raginardus, Episcopus Leodicensis, succedit Nithardus.*

1037 | 13 | Hermannus Coloniæ ordinatur archiepiscopus. | 7 |
Odo Barum castrum obsidet & capit.
Gothelo dux, ægrè ferens insolentiam Francorum cum Lotharingis, occurrit Odoni, & conserto prælio apud Barum, Odo perimitur, & Francorum exercitus gravi cæde attritus à Lotharingia fugere compellitur.

1038 | 14 | Normanni, in Apulia copiis suis à Normannia paulatim ad- | 8 | ductis, ad invadendam Apuliam fortitudine sua & Italorum imbecillitate animati, castellis & urbibus aut dolo aut virtute captis, in Apulia potenter agunt, vicinisque gentibus terrorem sui nominis incutiunt.

Henri-

(a) MIRÆUS: ex Ms. Lips.
(b) MIRÆUS: Baronius ponit ingressum Benedicti IX
(c) MIRÆUS: ita Ms. codex Gemblacensis hic & infra annorum numeros distinguit. Ceteri Mss. codices hoc loco & infra in iis variant.

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

Henricus *(a)* Lovanienſis comes, domi ſuæ perimitur à captivo Hermanno, eique ſuccedit filius ejus Otto, cui immatura morte prævento, ſucceſſit patruus ejus Baldricus, qui & Lambertus. 596

In Apulia erat quædam ſtatua marmorea, circa caput ſuum æreum habens circulum, in quo erat ſcriptum, *Calendis Maji oriente Sole habebo caput aureum.* Quod quidam Sarracenus à Roberto Uviſcardo, duce Normanorum captus, quid portenderet intelligens, in calendis Maji oriente Sole, diligenter notato termino umbræ illius ſtatuæ, infinitum theſaurum, effoſſa ibidem humo reperit, quem pro ſua redemptione eidem duci obtulit.

| 15 | In menſe Aprili octavo idus viſus eſt in cœlo inter Auſtralem | 9 | 1039
& Orientalem plagam ignea trabs miræ magnitudinis, quæ currens per Solem ad occaſum vergentem, viſa eſt in terram cadere, cujus veſtigia diu videri potuerunt.

Conradus imperator Italiam adit, ut rebellionem meditantes debellaret. Et quia omnes Longobardi conjuraverant, ut non paterentur quemlibet dominum, qui aliud, quàm ipſi vellent, contra ſe ageret, quosdam epiſcopos in vincula conjecit, & quia epiſcopus Mediolanenſis fuga lapſus eſt, imperator ſuburbia Mediolani incendit. Die verò Pentecoſtes, cùm imperator in parva eccleſia ſecus urbem coronaretur ad Miſſam, tam gravia fuerunt tonitrua & fulgura, ut aliqui mente excederent, aliqui exhalarent. Bruno verò epiſcopus, qui Miſſam canebat, & ſecretarius imperatoris cum aliis tribus dixerunt, ſe inter Miſſarum ſolennia vidiſſe ſanctum Ambroſium imperatori indignando comminantem. Tunc imperator Italia diſceſſit.

Pridie idus Maji eclipſis Solis fuit, & pridie nonas Junii imperator *(b)* obiit. Poſt quem Henricus, filius ejus, imperavit annis 17.

Hoc anno caſtrum Dionantenſe conſtruitur, & in eo capella in honorem ſancti Benedicti, ſub Nithardo, Leodicenſi Epiſcopo.

| 1 | Henricus imperator vadit ad debellandum Odelricum, Boë- | 10 | 1040
manorum ducem, ſed Boëmanis viriliter reſiſtentibus inefficax redit.

| 2 | Henricus imperator, per orationes ſanctorum virorum au- | 11 | 1041
xilio Dei ſibi procurato, ſuperioris anni infortunium ultus, Odelricum, *(c)* ducem Boemiæ, ſuperat. *Hoc anno facta eſt magna inundatio maris, IV. Nonas Novembris.*

| 3 | Inter Hungaros bello inteſtino moto, Petrus rex, ab eis de- | 12 | 1042
pulſus regno, auxilium Henrici imperatoris interpellat, qui potenter ei patrocinans Hungariam devaſtat. *Obiit Nithardus, Epiſcopus Leodicenſis.*

Wato, ex clero ſancti Lamberti, vir ſpiritu ſapientiæ & ſcientiæ & fervore religionis inſignitus, ordinatur Leodicenſium epiſcopus.

| 4 | Apud Conſtantinopolim Conſtantinus monachus imperat. | 13 | 1043
Henricus imperator, iterum Hungariam ingreſſus, cum paucis Abbonem *(d)* regem de bello fugavit, & lanceam inſignem regis recepit. Petrum verò, quem Abbo expulerat, Hungarorum regno reſtituit, & Hungariam ſibi tributariam fecit.

Nn nn n | 5 |

(a) Miræus in margine: *Ex Mss. Gembl. Aquic. & Lipſ.*

(b) MIRÆUS: *Schaf. ait obiiſſe Trajecti ad Rhenum, ſcilicet, quod hodie Ultrajectum dicitur.*

(c) MIRÆUS: *Prenslaum nuncupat Schaf.*

(d) MIRÆUS: *à Schafnaburgenſi vocatur Uban, regnique invaſor.*

Anni domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* |

|5| (a) Fames valida Galliam & Germaniam profligat. Go- |14|
1044 thelo dux obiit, cujus filius Godefridus, dum ei ducatus Mosellanorum denegatur, altero ducatu repudiato, contra imperatorem rebellat.

1045 |6| Godefridus, hortatu quorundam Dei fidelium ad recupe- |15| randam imperatoris gratiam adductus, ab imperatore capitur, & custodiæ mancipatur, sed filium suum obsidem dans relaxatur. Quo defuncto, in obsidatu ad rebellandum grassatur.

Benedictus, qui simoniacè papatum Romanum invaserat, cùm esset rudis literarum, alterum ad vices ecclesiastici officii exequendas secum papam Sylvestrum 151 consecrari fecit. Quod cùm multis non placeret, tertius superducitur Gregorius 152, qui solus vices duorum impleret.

597 1046 |7| Instinctu Godefridi, comes Flandrensis Balduinus contra |16| imperatorem rebellat.

Romæ uno contra duos, & duobus contra unum de papatu contendentibus, (b) rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica & imperiali censura depositis, Suidigerus, Babenbergensis episcopus, qui & Clemens, Romanæ ecclesiæ 153 (c) præsidet, & ab eo rex Henricus in imperatorem benedicitur, jurantibus Romanis, se sine ejus consensu nunquam papam electuros.

Theoderico, Metensium episcopo defuncto, succedit Adelbero, fratruelis ejus, vir magnæ prudentiæ & sanctitatis.

Ecclesia sanctæ Gertrudis Nivigelensis, quæ ante aliquot annos, post negligentiam & incuriam effusi sanguinis Domini concremata, in novam reædificata benedicitur, præsente Henrico imperatore.

1047 |8| *Poppo, qui &* Damasus, Romanæ ecclesiæ 154 (d) præsidet. |17|

Nix tanta in Occidente cecidit, ut sylvas frangeret.

Godefridus palatium Neomagi incendit, & irreparabiliter destruit.

Urbem quoque Claborum, (e) quæ Virdunus dicitur, cum majori sanctæ Mariæ ecclesia incendit.

Franco, scholasticus Leodicensium, & scientia literarum & morum probitate claret, qui ad Herimannum archiepiscopum scripsit librum de quadratura circuli, de qua re Aristoteles ait: *Circuli quadratura si est scibile, scientia quidem nondum est, illud verò scibile est.*

1048 |9| Bruno, Leucorum episcopus, qui vocatur Leo, *Nonus* Roma- |18| næ ecclesiæ 155 (f) præsidet. Hic cùm ad capessendam sedem Apostolicam Romam tenderet, audivit voces Angelorum canentium, *dicit Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Hic de multis sanctis cantus composuit, & multa fecit & scripsit ecclesiæ utilia. Hic cùm in papatu pauperem leprosum ante fores offendisset, eum fotum diligenter in lecto suo collocavit, quē cùm reserato ostio non invenisset, in pau-

---

(a) *MIRÆUS: Baron. ponit initium pontificatus Gregorii VI. hoc anno §. 5. 6. & seqq.*

(b) *MIRÆUS: omnino vide Baron. an. 1046.*

(c) *MIRÆUS: cedente Gregorio VI. ingressum Clementis II. ponit hic etiam Baronius.*

(d) *MIRÆUS: CXLVII.*

(e) Videtur locus corruptus esse, dum in Cabillonensi Comitatu situm Virdunum, *VALESIUS Not. Galliarum, voce Virdunum.*

(f) *MIRÆUS: CXLVIII.* qui in notis addit: *Ponit Baron. an. seq. Onuphrio & Ciaconio est CLIV.*

paupere se Christum suscepisse obstupuit. *Olberto, Abbati Gemblacensi, succedit Mysac. Gerardus, Cameracensis Episcopus, moritur.*

Viri religiosi & illustres sanctitate in Christo dormiunt: Odilo, abbas Cluniacensis, cui Hugo succedit; Popo Stabulensis; Guatho, episcopus Legiensis; Olbertus sanctæ memoriæ, abbas Gemmelacensis.

Guathoni Deoduinus in episcopatu succedit.

Albertus, qui ducatum Mosellianorum Godefrido negatum susceperat, à Godefrido perimitur. Ducatum ejus Gerardus de Alsatia, alterum verò ducatum Fridericus obtinet.

| 10 | Leo papa in Gallias veniens, ut motus imperii à Balduino | 19 | 1049
& Godefrido concitatos sedaret, Godefridum quidem imperatori reconciliavit. Balduino pertinacius agente, contra eum imperator exercitum duxit, sed tandem Balduinus flexus, condicto die Aquis imperatori satisfecit.

Leo papa, in Germania & Gallia synodis habitis, statum ecclesiæ melioravit.

| 11 | Leo papa, dum Normannos à Romanorum terminis de- | 20 | 1050
turbare satagit, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipse capitur. Sed tamen relaxari noluit, nisi etiam suis relaxatis.

Sanctus Theobaldus, inter nobiles Francorum non infimus, hoc tempore clarebat, qui mundo & semet ipso abnegato, secutus Christum, in Vincentia urbe Venetiæ reclusus, duodecimo conversionis suæ anno beato fine quievit. Qui quàm acceptè servierit Deo, post mortem eius miraculorum prodidit magnitudo. Ossa ejus in Gallias translata, multam multis in locis venerationem meruerunt. *(a)*

Bardo, Moguntiæ episcopus, obiit, cujus sanctitas per multam miraculorum gratiam patuit. 598

| 12 | Balduinus Flandrensis, invaso Hagionensi *(b)* comitatu, | 21 | 1051
contra imperatorem rebellat.

Francia turbatur per Berengarium Turonensem, qui asserebat, eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse revera corpus & sanguinem Christi, sed figuram corporis & sanguinis Christi. Unde contra eum *& pro eo*, multum à multis & verbis & scriptis disputatum est, inter quos Dominus abbas de cruce sancti Leufredi, contra eum de corpore & sanguine Christi elegantem edidit librum. Lanfrancus etiam, vir sanctitate & scientia eximius, prior monasterii Beccensis, postmodum verò ex abbate Cadomensi, archiepiscopus Cantuariensis, contra errorem illius per dialogum disputavit.

| 13 | Rex Hungarorum ab imperatore Henrico dissentit, pro quo | 22 | 1052
reconciliando Leo papa ad imperatorem venit, sed amicis discordiæ interturbantibus id frustra fuit.

Leo papa Gerardum, Leucorum supra se quintum episcopum, sanctitate vitæ mirabilem, synodo habita per auctoritatem apostolicam, decrevit in numero sanctorum confessorum in ecclesia solenniter habendum.

| 14 | Balduinus comes, terminos Lotharingiæ incursans, Hoium | 23 | 1053
oppidum incendit.

 Gode-

(a) *MIRÆUS: Schaf. ait, Leonem an. 1051. in Italiam rediisse, abducto secum Godefrido, Loth. Duce, ejusque fratre Frederico: an. vero 1053. cum Normannis apud Beneventum infeliciter esse certatum.*

(b) Intelligitur Hannonia, *das Hennegau*, de quo etiam supra *a. 953.* Adde *VALESIUM voce Haihoum.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.

Godefridus iterum rebellat, quia ducta uxore Bonifacii marchionis, *(a)* jussu imperatoris, à Longobardia expellitur.

Græcis in hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaele patriarcha Constantinopolitano, & Leone archidiacono, *(b)* Bulgarorum episcopo, Leo papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum.

Nicetas autem, monachus Constantinopolitanus, qui agnominabatur Pictoratus, scripsit contra Romanos librum plenum erroris & stultitiæ, prætitulatum de azymo, de sabbato, de nuptiis sacerdotum.

1054 | 15 | Leo papa per epistolam, ad imperatorem Constantinum | 24 | scriptam, animum ejus sibi concilians, apocrisarios suos, Humbertum videlicet cardinalem, episcopum Sylvæ candidæ, Petrum Amalfitanorum archiepiscopum, Fredericum *(c)* quoque septimum, levitam & cancellarium, dirigit Constantinopolim, ad confutandas Græcorum hæreses: qui ut Simoniaci donum Dei vendebant, ut Valesii hospites suos castratos etiam ad episcopatum promovebant, ut Arriani rebaptizabant Latinos, baptizatos in nomine sanctæ trinitatis, ut Donatistæ, in sola Græcia orthodoxam esse ecclesiam jactabant, ut Nicolaitæ, nuptias sacerdotibus concedebant, ut Severiani maledictam dicebant legem Moysis, ut Pneumatomachi professionem Spiritus sancti à symbolo abscindebant, ut Nazareni Judaismum observabant, parvulos morientes ante octavum à nativitate diem baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitantes communicari, vel si paganæ essent baptizari, prohibebant, Latinos vocabant azymitas, & eos nimis persequentes, eorum ecclesias claudebant, de fermentato sacrificabant, in filiis suis Romanam ecclesiam anathematizabant, eique ecclesiam Constantinopolitanam præponebant. *(d)* Ab imperatore ergo benignè habiti, Nicetam monachum ante eum vicerunt, adeò ut librum, quem contra Romanos scripserat, anathematizaret & incenderet. Michaele patriarcha nolente eis colloqui, charta excommunicationis coram clero & populo super altare sanctæ Sophiæ posita recedunt. Michael chartam ipsam corrumpens populoque legens, illos ab imperatore revocatos ad synodum, absente imperatore, convocavit, ut à populo lapidarentur. Quod imperatore prohibente, Michael commovit populum contra eum, sed
599 convictus chartam excommunicationis falsasse, Michael omnesque sui à gratia imperatoris remoti sunt. Humbertus verò, episcopus Sylvæ-candidæ, hæc descripsit, & scripta Nicetæ monachi, & Leonis Alchridani, Bulgarorum archiepiscopi, confutavit, quæ de Latino in Græcum translata, jussu imperatoris Constantini, à Græcis recepta sunt.

Henricus imperator filio suo Henrico, puero quinquenni, in regem sublimato Aquis, contra Balduinum proficiscitur, qui Scaldim fluvium, Balduino fugiente, transiens omnia depopulatur, & insuper apertis sibi clausulæ *(e)* portis multam cædem inimicorum facit, & ultrà progres-sus,

(a) MIRÆUS: *sive vidua, Beatrice.*

(b) MIRÆUS *Achridano*, idemque rectius, idem enim infra a. 1054. dicitur Alchridanus. Addit autem Miræus in margine: *Achris, seu Achridus, alias Justiniana prima, est totius Bulgariæ metropolis.*

(c) MIRÆUS: *fratrem Godefridi Loth. Ducis.*

(d) MIRÆUS: *consule Baronium in Annalibus & Arnoldum Pontacum in Chronologia.*

(e) MIRÆUS: *ita Ms. forte Slusam, Flandriæ oppidum, intelligit.* Sic etiam explicat FRANC. HARÆUS *Ann. Brabant. p. 179.* Compara JO. BAPT. GRAMAYE *Ant. Flandr. p. 116.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anni domini.*

sus, Lambertum comitem, Balduini satellitem, cum multis perimit, multos etiam Flandrensium primates, exercitum suum prosequentes, concludit intra urbem Tornacum, & obsessos capit.

Leo papa moritur, qui cujus meriti apud Deum fuerit, cunctis patuit, cùm multis ad sepulchrum ejus Romæ miraculis ostensis, Deus eum clarificarit.

Bellum apud mortuum mare.

Gebahardus, Eistedensis episcopus, qui & Victor, Romanæ ecclesiæ 156 *(a)* præsidet.

|16| Anno ordinatur Coloniæ archiepiscopus. Imperatore in |25| 1055
Italia constituto, milites ejus, Sclavis & Luticianis bello congressi, multi capiuntur aut perimuntur.

Balduinus Flandrensis, cum Godefrido avunculum suum Fredericum ducem intra Androverpum obsidet, sed concurrentibus Lotharingis ab oppugnatione desistit. *(b)*

|17| Victor papa in Gallias veniens, gloriosè ab imperatore sus- |26| 1056
cipitur, & eo præsente non multo pòst imperator Henricus moritur, & post eum filius ejus, Henricus, imperat annis 50.

|1| Coloniæ generali conventu habito, Balduinus & Godefridus, |27| 1057
mediante papa Victore, ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.

Balduinus junior Marchisus, Nerviorum Comitatum Imperiali munificentia & auctoritate Apostolica suscepit. Rabodo Comes interfectus est. (c)

|2| In Frisonia captis ab imperatore Henrico aliquibus castellis, |28| 1058
Frisones à rebellione refrenantur.

Fredericus, filius Gothelonis ducis, ex clerico sancti Lamberti septimus levita Romanæ ecclesiæ, quia exosus erat imperatori Henrico pro odio fratris sui, Godefridi ducis, post legationem Constantinopolitanam, apud Cassinenses monachus, & postea abbas factus, alteratus nomine Stephani, Romanæ ecclesiæ 157 *(d)* præsidet.

Paderbrunna, Germaniæ civitas, combusta est cum majori ecclesia. In monasterio autem monachorum, Scotus quidam monachus, Paternus nomine, multo tempore reclusus, qui etiam hoc incendium sæpe prædixerat, propter propositum reclusionis exire nolens, se comburi passus est.

|3| Benedictus Romanæ ecclesiæ 158 præsidet. |29| 1059

In pago Bracatensi, *(e)* juxta Tornacum multitudines colubrorum altrinsecus congregatæ, prodigioso prælio inter se concurrunt, & multis utrumque occisis, victa pars fugiens in cavo arboris se abscondit. Altera pars vincentium more insequens, cum sibilo circumstrepebat, donec circumjecto ab hominibus igne omnes crematæ sunt.

|4| Gerardus, Florentiæ episcopus, qui & Nicolaus, Romanæ |30|
ecclesiæ 159 *(f)* præsidet.

(a) MIRÆUS: *est Victor II. Onuphrio CLV.*

(b) MIRÆUS: *vide Baron. an. 1054. §. 47. & seqq.*

(c) MIRÆUS: *ex Ms. Lips.*

(d) MIRÆUS: *CL.* qui in margine addit: *ponit Baron. a. 1057. Est autem Stephanus X.*

(e) Potius Brachbantensi, sive in Brabantia. Vide *VALESIUM, voce Brachbant.* Vide infra *ad a. 1113.*

(f) MIRÆUS: *CLI.*

Anni domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* |

Henricus, rex Francorum, obiit.

Philippus, filius ejus, post eum regnat annis 49.

600 1061 | 5 | Marianus chronographus claret, qui à Scotia in Gallias veni- | 1 | ens, Coloniæ factus monachus, primò apud Fuldam, postea apud Moguntiam reclusus est. *Balduinus, Flandriæ Marchisus, regni Francorum magistratus efficitur. (a)*

1062 | 6 | Anno, episcopus Coloniensis, *(b)* concilio primorum regni, | 2 | indignè ferentium, per Agnetem, matrem imperatoris Henrici, regnum non viriliter gubernari, puerum, violenter & industriè captum, sub tutela sua accepit, & imperii regimen à matre ejus amovit, & de hac re coram cunctis ratione reddita, gratiam Domini sui imperatoris recepit, & per ipsum filium ad gratiam matris ejus rediit. At imperatrix necessitatem vertens in voluntatem, ut obstrueret os loquentium de se iniqua, non solùm honore regni, sed etiam honore seculi rejecto, *(c)* Romæ ad limina Apostolorum se contulit, ibique usque ad finem vitæ omnibus bonis exemplo & miraculo fuit.

Hoc tempore claruit Lanfrancus, prior monasterii Beccensis, ad cujus eximiam doctrinam de Burgundia convolavit Anselmus, vir postmodum multa virtute & sapientia adornatus, & ei in prioratu successit, sub viro egregio Herluino, abbate primo, qui ipsum monasterium Beccense de proprio fundavit suo.

1063 | 7 | Alexander, Lucensis episcopus, Romanæ ecclesiæ 160 *(d)* | 3 | præsidet, contra quem Cadelo, Parmensis episcopus, papatum ambiens, magno scandalo ecclesiæ fuit, quia longa inter eos concertatio etiam usque ad homicidia prorupit.

Hoc anno finitur magnus cyclus annorum 532, continens cyclos decennovenales 28. Qui ad omnem rationem Paschalis computi omnino utilis, ab ævo in ævum in semetipsum sine errore revolvitur. Sed hoc in eo reprehensibile videtur, quòd annis Dominicæ incarnationis ei inconsideratè præscriptis, discordat à veritate Evangelii in anno Dominicæ passionis, præferens 14 lunam Aprilis eo anno in prima feria fuisse; quod omnino falsum est, quia secundum fidem Evangelii eo anno luna 14 Aprilis fuit in quinta feria, & in sexta feria luna 15 octavo calendas Aprilis dominus passus est.

Exercitus multus à Galliis in Hispanias ad debellandos Sarracenos proficiscitur, sed omni regione à Sarracenis vastata, urgente fame inefficax revertitur.

Rotbertus, Balduini potentissimi Flandriæ Marchisi, junior filius, Fresiam subintrat. Hoc anno cœnobium Eihamense à Balduino Comite & Athela Comitissa constructum est. Salomon, Ungarorum Rex, Andreæ Regis filius, Heinrici Imp. sororem accipit uxorem. (e)

1064 | 8 | Cyclus magnus annorum 532 bis à Nativitate Christi exactus, | 4 | tertiò incipit.

Domnus

(a) *MIRÆUS : ex Ms. Lips.*

(b) *MIRÆUS: ista fusius narrat Schaf. ad hunc annum.*

(c) *MIRÆUS* legit : *onere seculi*, & in margine addit: *Schaf. an. 1072. & alibi idem tradit.*

(d) Miræus : CXLII. idemque refert ad an. 1064. additque in margine : *ponit hæc Baron. an. 1061. Est autem Alexander II.*

(e) *MIRÆUS: ex Ms. Lips. De eodem Schaf. an. 1071.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | | Anni domini.

Domnus Herimannus, nobili Alemannorum prosapia procreatus, hoc anno suum computum edidit, & famosissimam de naturali luna discursu quæstionem subtilissime investigatam absolvit: qui à prima fere ætate à renibus deorsum contractus, & toto vitæ suæ tempore ambulandi usu privatus, quia hoc Dei flagellum patientissime tulit, & insuper ei gratias egit, absque humano magisterio, in omni liberali scientia novus, Dei dono, philosophus apparuit. Erat autem moribus tranquillissimus, caritate diffusus, scientia, quod apud alios rarum est, benivolus, affabilis omnibus, pauperum cura sollicitus, virginitatis castitate integerrimus. Wilhelmus, Ultrajectensis Episcopus, cum Sigefrido Moguntino & aliis Episcopis Hierosolymam proficiscitur.

Godefridus, *(a)* rex Anglorum, obiit, eique Araldus succedit.

| 9 | Friderico duce mortuo, Gerardus ducatum recepit. | 5 | 1065

Multi usque ad septem millia, orandi voto Hierosolymam petentes, ab Arabibus in parasceve in quodam castello obsessi sunt, & tot occisi aut vulnerati, ut de septem & eo amplius millibus vix duo millia reversi sint.

| 10 | Cometes apparuit in tota Paschali bebdomada. | 6 | 1066

Harwicb, rex Nordanimbrorum, cum mille penè navibus venit in Angliam regnaturus, & in urbe Eboraca plus quàm mille laicos, centum presbyteros de Anglis occidit: cui Araldus, rex Anglorum, cum septem legionibus superveniens, eum cum multis occidit. Interim Guillelmus, comes Normannorum, cum Francis in Angliam intrat, & conserto cum Anglis prælio, Araldum cum multis millibus perimit, & regnat in Anglia annis viginti sex.

| 11 | Obiit sanctus Theobaldus, in Vincentia, urbe Venetiæ, in- | 7 | 1 | 1067
clusus.

Cono, qui & Conradus, primicerius Coloniensis, ab imperatore Henrico ad suscipiendum archiepiscopatum Treverorum missus, capitur à comite Treverorum, Deoderico, & à satellitibus ejus in sylvam ductus, de rupe tertio præcipitatur, & adbuc illæsus gladio transverberatur, corpusque ejus foliis sylvæ obtegitur. Quod à rustico inventum ad villam defertur & sepelitur: inde à Deoderico, Virdunensi episcopo, transportatum ad Tollegium *(b)* monasterium multis statim miraculis à Deo glorificatur. 601

His temporibus, Beluacensi civitate suo destituta antistite, Guido, decanus custosque ecclesiæ sancti Quintini Virdunensis, & arcbidiaconus Laudunensis, constituitur Beluacensis episcopus, & à Gervasio, Remensi metropolitano, consecratur. Qui graviter ferens, carere se præsentia Quintini martyris, in ejus honore & memoria ædificavit ecclesiam, haud longè à mœnibus Belloacæ urbis.

Romæ, duobus de papatu contendentibus, Mantuæ synodus colligitur, *(c)* & mediante Annone, Coloniense arcbiepiscopo, Alexander se jurejurando de Simonia expurgans, in sede Apostolica subrogatur. Cadelo ut Simoniacus repudiatur. *Obiit Balduinus, potentissimus Flandriæ Marchisus, Insulæ sepultus. Elevatio sancti Macarii, Antiocheni Archiepiscopi, apud Gandavum (d)* | 12 |

(a) Miræus habet: *Herardus.*
(b) Potius Theologiense Monasterium. *BROWERUS Ann. Trevir. lib. XII. p. 544.* alias *Doleia* dictum.
(c) MIRÆUS: ponit Baron. an. 1064.
(d) MIRÆUS: ex Ms. Lips.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

| 12 | 8 | Deodericus, comes Treverorum, de martyrizato Conone | 2 |
1068 apud Deum & homines reus, exiliatur ab imperatore, & suscepta peregrinatione Hierosolymam eundi, quid de eo & de omnibus, qui in comitatu ejus pergebant, actum sit, adhuc nescitur.

Hinc Francis, hinc Scotis Angliam incursantibus, Angli fame consumuntur, multi eorum humanis carnibus vescuntur.

1069 | 13 | 9 | Guido, episcopus Belvacensis, duobus annis perfectam | 3 | dedicavit ecclesiam in honore advocati sui, Quintini martyris, quarto nonas Octobris.

Fluminibus glaciali rigore constrictis, imperator Henricus terram Luticinianorum ingressus, eos nimia cæde prostravit, terram eorum nimiùm depopulatus.

1070 | 14 | 10 | Gerardus, dux Mosellanorum, moritur, moritur etiam | 4 | dux Godefridus. Gerardo filius ejus Deodericus, Godefrido succedit filius ejus Godefridus gibbosus, etsi corpore exiguus, tamen animo eximius.

Hungari contra Salomonem regem suum rebellionem meditantur, sed terrore Heinrici imperatoris, cujus soror nupserat Salomoni, refrenantur.

Obiit Balduinus, Flandriæ Marchisus, qui Hasinonii sepultus est. (a)

1071 | 15 | 11 | Godefridus dux, ulteriores Frisones bello aggressus, eos | 5 | penè ad internicionem delet.

Treveris in ecclesia sancti Paulini confessoris, in crypta subterranea invenitur corpus ejusdem sancti Paulini, quod olim à Frisia, (b) ubi exulaverat reportatum, ibi à Felice episcopo catenis ferreis fuerat suspensum, & iuxta eum multa corpora sanctorum: ad dexteram scilicet ejus Palmatius consul, & Patricius Treverorum; ad sinistram Thyrsus, unus de principibus Thebææ legionis, cum multis Thebæorum, in hac urbe à Rictiovaro martyrizatus; ad caput septem senatores urbis, Maxentius, Constantius, Crescentius, Justinus, & tres fratres, Leander, Alexander, Soter; ad pedes Hormisda, Papyrius, Constans, Jovianus. Et cùm multi alii ibi jacerent, horum tantummodo nomina, & tempus, & dies passionis, aureæ literæ in pariete scriptæ signabant, eosque omnes sub Rictiovaro passos fuisse docebant.

1072 | 16 | 12 | Balduino juniore, Flandrensium comite, defuncto (c) | 6 | Robertus, frater ejus, consensu Flandrensium, contra Arnulphum, fratruelem suum, Flandrias occupat.

Arnulphus autem cum Philippo, Francorum rege, occurrit patruo suo Roberto, & pugna conserta, Arnulphus perimitur, Philippus rex fuga liberatur, & multis occisis hinc Richildis, Arnulphi mater, illinc Robertus capitur, & altero pro altero relaxato, bellum inter eos vario eventu protrahitur. *Obiit Mysac, Abbas Gemblacensis, succedit Tietmarus.*

1073 | 17 | 13 | In hoc anno, duobus magnis annis à 15 anno Tyberii | 7 |
602 Cæsaris revolutis, omnia secundum cursum Solis & Lunæ concordant illi anno, quo baptizatus est Christus Jesus, id est, octavo idus Januarii, die

(a) Miræus: *ex Ms. Lips.*

(b) Potius à Phrygia, prout *MIRÆUS* legit, & ex tabula Trevirensi patet, apud *BROWERUM Ann. Trevir. lib. XII. n. XXI.* Vide etiam supra *LAMBERTUM SCHAFNABURGENSEM a. 1072.* & *BARONIUM Martyr. ad 31. Aug.*

(c) *MIRÆUS: de ejus rebus gestis fuse Schaf. in Chron. a. 1071.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum | Anni domini.

dic Dominico Epiphaniæ. Initium jejunii ejus in fecunda feria, tentatio *(a)* ejus 15 calendas Martii in fexta feria.

Herimannus (b) Leodicenfis, fit Mettenfium Epifcopus.

Duobus fratribus Rufforum regibus de regno contendentibus, *(c)* alter eorum à confortio regni pulfus, interpellat Henricum imperatorem, fe & regnum Rufforum ei fubmittens, fi ejus auxilio reftitueretur. Sed id fruftra fuit, quia graviffima in imperio Romano orta diffenfio monebat magis fua tueri, quàm aliena acquirere. Saxones enim multis & magnis injuriis & injuftitiis ab imperatore affecti, contra eum rebellant, ad quos debellandos imperator inftanter intendit.

Hildebrandus, archidiaconus Romanorum, qui & Gregorius, Romanæ ecclefiæ 161 *(d)* præfidet.

| 18 | 14 | Gregorius papa, *(e)* celebrata fynodo Simoniacos a- | 8 | 1074
nathematizavit, uxoratos facerdotes à divino officio removit, & laicis Miffam eorum audire interdixit, novo exemplo, & (ut multis vifum eft) inconfiderato præjudicio, contra fanctorum patrum fententiam, qui fcripferunt, quòd facramenta, quæ in ecclefia fiunt, baptifmus fcilicet, chrifma, corpus & fanguis Chrifti, fpiritu fancto latenter operante eorundem facramentorum effectum, feu per bonos feu per malos intra Dei ecclefiam difpenfentur. Tamen quia Spiritus fanctus myfticè illa vivificat, nec meritis bonorum difpenfatorum amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur, unde eft hic, qui baptizat? Ex qua re tam grave oritur fcandalum, ut nullius hærefis tempore fancta ecclefia graviori fchifmate fciffa fit, his pro juftitia, illis contra juftitiam agentibus, aliis à Simonia non declinantibus, aliis notam avaritiæ honefto nomine prætexentibus, dum hoc, quod fe gratis dare jactant, fub charitatis nomine vendunt, ut de Montanis dicit Eufebius, fub nomine oblationis artificiofius munera accipiunt. Porrò continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modò caufa quæftus ac jactantiæ fimulantibus, multis incontinentiam perjurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc, hac opportunitate laicis infurgentibus contra facros ordines, & fe ab omni ecclefiaftica fubjectione excutientibus, laici facra myfteria temerant, & de his difputant, infantes baptizant, fordido humore aurium, pro facro oleo & crifmate utentes, in extremo vitæ viaticum Dominicum, & ufitatum ecclefiæ obfequium fepulturæ, à presbyteris conjugatis accipere parvipendunt, decimas presbyteris deputatas igni cremant, & ut in uno cætera perpendas, laici corpus Domini à presbyteris conjugatis confecratum, fæpe pedibus conculcaverunt, & fanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas gefta in ecclefia funt, & hac occafione multi pfeudomagiftri exurgentes in ecclefia, prophanis novitatibus plebem ab ecclefiaftica difciplina avertunt.

| 19 | 15 | Henricus imperator Saxones graviffimo prælio vicit, | 9 | 1075
eofque iterata expeditione perurgens, cunctos eorum principes, epifcopos, duces, comites, cæterofque potentes ad deditionem coegit. *(f)*

 Hun-

(a) Miræus: *Ita Ms. Atqui Evangelium dicit, cum jejunaffet 40. diebus.*
(b) Miræus: *fupple Præpofitus.*
(c) Miræus: *Demetrius Ruzenorum Rex à Schafn. an. 1075. nominatur.*
(d) Miræus: *CLIII.* additque in margine: *Gregorius VII.*
(e) *MIRÆUS: Calumniam Sigeberti nimis addicti Henrico IV. Baronius refellit an. 1074. §. 36. & feqq. Porro originem rebellionis Henrici contra Sedem Apoftolicam videre eft eod. an. §. 5.*
(f) *MIRÆUS: Schaf. an. 1074.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. |

Hungari contra imperatorem rebellant, regemque suum Salomonem, regno deturbatum, sub diutina custodia excruciant.

Deoduinus, Episcopus Leodicensium, obiit, cui Heinricus vita & genere nobilis succedit.

Anno, archiepiscopus Coloniensis, obiit, qui parochiam suam rebus & monasteriis à se fundatis ampliavit, inter quæ præeminet cœnobium Segebergense. *(a)*

1076 | 20 | 16 | Gregorius papa, *(b)* totus in Henricum imperatorem | 10 | invehitur, & quoscunque potest, ab eo verbis & scriptis avertit, animum etiam Agnetis, matris ipsius, ab eo alienat.

603 Hoc anno, qui est decimus tertius annus primi decennovalis cycli, in repetito magno anno Dionysii, duobus magnis annis à passione Domini revolutis, omnia, quæ ad cursum Solis & Lunæ spectant, anno Dominicæ passionis concordant, unde apparet, quòd Dionysius non rectè annos Domini cyclo suo annexuit. Quia enim ab anno Domini 532 cyclum suum orditus est, nimirum intendit, Christum fuisse natum anno 2 prioris magni anni; ac per hoc hic annus, anno Dominicæ passionis concordans, debuisset esse magni cycli annus, non tertius decimus, sed tricesimus tertius, quia is fuit annus passionis Domini, & per hanc consequentiam Solaris & Lunaris cursus concordant Evangelicæ veritati. Dionysius posuit nativitatem Christi 21 annis tardius, quàm debuit.

Richarius, *(c)* in Frisonia Godefridum ducem perimit.

Lietbertus, Episcopus Cameracensis, obit, cui Gerardus succedit. *(d)*

Balduinus puer, frater Arnulphi occisi, ad Donengium *(e)* bellavit contra exercitum patrui sui Roberti, quem pugnando devicit.

Godefridus Gibbosus, Dux Lotharingiæ, Antuverpiæ à Sicario per insidias graviter læsus, moritur. Heinricus Imp. Conrado, filio suo, Ducatum Lotharingiæ, Marcham vero Andoverpensem Godefrido, Eustathii Comitis Bononiæ filio, Godefridi Gibbosi ex Ida sorore nepoti, acri adolescenti tradidit. Wilhelmus, Vultrajectensis Episcopus, moritur. Succedit Conradus, Moguntini Archiepiscopi Camerarius. (f)

Gelu magnum, & glacies validissima à calendis Novembris usque in medio Aprilis.

1077 | 21 | 17 | Henricus imperator, coacto Wormaciæ concilio 24 | 11 | episcoporum & multorum primatum regni, decerni jubet, omnia decreta & facta Hildebrandi papæ irrita esse debere: ibique omnes præter paucos Hildebrandum abjurant, eumque papatu abdicandum esse judicant. Hildebrandus contrà imperatorem *Romæ* excommunicat, sub hoc obtentu, ut primates regni quasi justa ex causa excommunicato regi contradicant.

Dominica Palmarum, circa horam sextam, sereno cœlo stella apparuit.

Prin-

(a) *MIRÆUS: de iis Lamb. Schaf. hoc anno,*

(b) *MIRÆUS: Vide omnino Baron. an. 1075. §. 19. & sqq. Item 1076. §. 1. & multis seqq.*

(c) Miræus: *Sicarius*, idemque, ut infra patet, rectius.

(d) *MIRÆUS: ex Ms. Orteliano.*

(e) *Donincum* aliàs, de quo *VALESIUS: hoc castrum, vel certe municipium est in finibus & Diœces. Ambianorum*, hodie *Denain.*

(f) *MIRÆUS: Gozilonem nuncupat Lamb. Schafnaburgensis, qui & fusius ista narrat.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

Principibus Saxonum, qui in deditione imperatoris erant, relaxatis per eos, quibus commissi fuerant, Saxones rebellant instinctu Hildebrandi papæ. Ipse papa occurrens imperatori in Longobardia, sub falsa eum pace absolvit. Omnes enim, qui prius Hildebrandum abjuraverant, perjurium perjurio cumulantes imperatorem abjurant, & Rodulphum, ducem Burgundionum, super se regem statuunt, corona ei à papa missa, cui erat inscriptum: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.*

Hunc Sigefridus, archiepiscopus Moguntiæ, in regem benedixit, & facta à Moguntinis seditione contra eos, Rodulphus cum archiepiscopo noctu aufugit. Hildebrandus papa omnes adversantes imperatori absolvit ab infidelitate & perjurio.

Imperator, alpium aditibus contra se munitis, ubique omnes eorum insidias frustratus, per Aquileiam venit Ratisponam, & Rodulphum adorsus, eum fugere compulit, & iterata expeditione Sueviam depopulatur.

Sueno, Rex Daniæ, moritur: succedit filius ejus Haraldus. In Geisæ, Ungarorum Regis defuncti, locum sufficitur Ladislaus. Romæ moritur Agnes Imperatrix, mater Heinrici Regis. Lamberti Schafnaburgensis, monachi Herfueldensis, chronicon desinit.

| 22 | 18 | Henricus imperator, Sueviam pervagatus, castella frangit | 12 | 1078
, omnia depopulando inimicis suis formidinem, amicis addit fortitudinem, & multos, qui ex desperatione rerum à se defecerant, ad se trahit.

Hermannus episcopus Hildebrando papæ ad animam confœderatur, ac per hoc imperatori rebellis, Metensi urbe pellitur. Ab hoc tempore cœpit reflorere in ecclesia beati Quintini Beluacensi canonicus ordo, primùm ab Apostolis, postea à beato Augustino episcopo regulariter institutus, sub magistro Ivone, venerabili ejusdem ecclesiæ præposito, postea Carnotensium episcopo.

| 23 | 19 | Hoc anno inceptum est cœnobium sancti Salvatoris, in | 13 | 1079
insula, quæ dicitur Aquincinctus, (*a*) a viris illustribus, Sichero videlicet atque Gualtero, qui Anselmum de Ribodimonte, nobilissimum virum, adeunt, & ab eo insulam, quia sui erat juris, deposcunt. At Anselmus sine dilatione gratis, quod petebatur, concessit.

Hoc tempore in Oriente Turci super Arabes & Sarracenos invaluerunt, & Armeniam & Syriam incursantes, multas urbes & ipsam Antiochiam capiunt. 604

Henricus imperator, in Pentecoste conventu habito Moguntiæ, decrevit Hildebrandum à papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum, Ravennæ episcopum, pro Hildebrando papam designat.

| 24 | 20 | Hildebrandus papa quasi divinitus revelatum sibi prædixit | 14 | 1080
, hoc anno falsum regem esse moriturum: & verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege conjectura, secundum suum velle super Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congreditur, & in congressu falsus rex Rudolphus cum multis Saxoniæ principibus extinguitur.

Moguntia magnum terræ motum persensit calendis Decembris.

Claret in Anglia Lanfrancus, doctrina & probitate conspicuus, ex

Oo o o o 2 abbate

(*a*) De hoc Monasterio uberius agit AUB. MIRÆUS *Chron. Ord. Benedict. cap. LXVIII.* ejusdemque situm designat, ad Scarpum fl. secundo milliari à Duaco.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

abbate Cadomensi ordinatus Cantuariæ archiepiscopus. Eo tempore florebat in Normannia Anselmus, Beccensis monasterii abbas eximius, & pro sua sanctitate & sapientia plurimùm nominatus.

Hoc etiam tempore in cœnobio sancti Medardi pollebat signis & virtutibus vir beatissimus Arnulphus, qui pro miro sanctitatis fervore propositum reclusionis eligens, & arcta nimis abstinentia seipsum affligens, prophetiæ gratiam divinitus accepit, & ex recluso abbas hujus monasterii factus, ad ipsam reclusionem pro contemptu mundi, à desiderio internæ quietis postmodum rediit. Suessonico autem pontifice defuncto, electus est ad episcopatum, & jussu papæ Gregorii à sedis Apostolicæ legato, Hugone, Lugdunensi archiepiscopo, in præsulem est consecratus.

1081 | 25 | 21 | Regis Dagoberti tempore sanctus præsul Ursmarus, in | 15 | Flandrensi provincia prædicans, sub honore sancti Petri Apostoli, ipso sibi revelante, ecclesiam Maldenburgensem (*a*) oppido ædificavit & consecravit, quam Deus multis miraculis usquequaque glorificavit. Inter quæ illud tam mirabile quàm inauditum antea extitit, quod hoc anno Dominici noctе natalis contigit. Campanarium præfatæ ecclesiæ, vehementi vento flante à suis locis evulsum, & ad terram penitus fuit inversarum, ita in aere pendens & ruinam sui minitans, ut semper casurum, & cuncta vicina confracturum cerneretur. Sed cùm per sex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis sursum erigeretur, & utrumque loco suo relocaretur, pridie calendas Januarii, circa noctis medium adveniens virtus divina, totam ecclesiam intus & foris implevit luce ignea, & campanarium ad terram reclinatum totum simul erexit, ac firmissimè locis suis relocavit, & campanas ibi dependentes mox sonare compulit.

Eadem die surdi & claudi, cæci & paralytici, celerrimam in loco illo adepti sunt medelam. Nec solùm illo die, sed prolixiori tempore divinæ virtutis tanta permansit copia, ut de longè & de propè confluentibus ægrotis, parata cælitus præstaretur medicina.

Moguntia ex maxima parte incendio conflagravit.

Magnus terræ motus, cum gravi terræ mugitu, factus est sexto calendas Aprilis, prima hora noctis, portendens fore imminens malum, quod in toto orbe insonuit, & unde terra doler & doluit. Henricus enim imperator ad debellandum papam Hildebrandum Italiam petit, contra quem papa urbibus & castellis munitis se ad rebellandum accingit, eumque Romam hostiliter adeuntem non recipit.

1082 | 26 | 22 | Henricus autem imperator, expugnatis urbibus & castel- | 16 | lis, quæ contra se pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obsidet.

In Gallia Hermannus, miles Hermanni episcopi, corona sibi imposita, post Rodulphum in Saxonia tyrannidem exercet.

605 Marianus Scotus Chronicam suam, à Christi Nativitate inchoatam, usque ad hunc annum perduxit, qui erat ætatis suæ annus 56, multùm laborans errorem corrigere de annis Domini, qui invenitur in cyclo Dionysii, altrinsecus autem secundum veritatem Evangelii.

1083 | 27 | 23 | Hoc anno Henricus imperator, Roma Leoniana capta, | 17 | Romam obsidet. Condicto inter imperatorem & papam die ad causam

(*a*) Potius Aldenburgensem, ab oppido Aldenburg, quod secundo milliari ab Ostenda distat. De hoc Monasterio agit uberius *AUBERTUS MIRÆUS Chron. Ord. Benedicti cap. LXXI. p. 310.* Vide infra *ad a. 1087.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | Anni domini.

ſam inter eos diſcernendam, cùm pax, diſſimulante papa, inter eos non conveniret, Romani & multi Italiæ epiſcopi à papa deſciſcunt, qui fugiens ad Normannos ſe contulit.

Affligemenſe cœnobium tale, auxiliante Deo, ſumſit exordium. Prædicante Wetberico, ſervo Dei, qui quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, effugandis obſcuritatibus erroris apparuit, converſi quinque milites (a) ſuis integre renuntiant. Inter quos Gerardus Niger, qui cæteris excellentior videbatur, doctoris ſui conſilio animatus, cum ſociis locum Afflighem dictum, ſicut nomine, ſic omni barbarie incultum, (quippe qui latrocinantium tantum conventiculis aptus erat) ædificare, & elauſtrum in eo exſtruere aggreditur. (b)

| 28 | 24 | Romani imperatorem Henricũ recipiunt in urbe, & eorum judicio Hildebrandus papatu abdicatur, & Guibertus, Ravennæ archiepiſcopus, in ſedem Apoſtolicam inthronizatus, Clemens nominatur. | 18 | 1084

Bruno, natione Teutonicus, ex urbe Colonia, literis apprimè eruditus, Remenſis eccleſiæ canonicus, & ſcholarum magiſter, relicto ſeculo, eremum Carthuſiæ fundat, propoſitumque monaſticæ converſationis ſatis arduum inſtituit. Hujus ſancti propoſiti cooperator & æmulator, epiſcopus beatæ memoriæ Hugo, Gratianopolitanus epiſcopus, ab eodem Brunone habitum monachicum ſumpſit, cunctiſque ibi habitantibus inſigne exemplum præbuit.

Henricus rex patricius Romanorum conſtituitur, & à Clemente papa in imperatorem benedicitur.

Comes Montenſis, Balduinus, uxorem ducit Idam.

| 29 | 25 | Henricus imperator, Moguntiæ regali & ſynodali conventu coacto, exigit ab omnibus, ut Hildebrandi depoſitionem & Guiberti ordinationem ſub ſcripto approbent, cui aliqui manu & ore faventes, corde tamen Hildebrando adhærebant. | 19 | 1085

Hermannus Metenſis, ſibi abſenti abjudicato epiſcopatu, iterum urbe pellitur. Imperator in epiſcopatu Metenſium alterum mercenarium ſuppoſuit, ſed oves Chriſti non audiverunt voces alienorum.

Imperator Saxones aggreditur. Illi pacem petunt & impetrant, pacti, quòd omnibus pro hac rebellione proſcriptis ſua reſtituantur, Quod quia factum non eſt, iterum rebellant, incentore præ cunctis Egberto comite, imperatoris conſanguineo.

Gualcherus, ex clero ſancti Lamberti in Anglia, epiſcopus Anglorum, odiis innocens impetitur, & in celebrando Miſſam ab eis, quaſi alter Stephanus papa, martyrizatur.

Hildebrandus papa, qui & Gregorius ſeptimus, apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi. *Volumus vos ſcire, qui eccleſiaſtica cura ſoliciti eſtis, quòd Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus, ad ſe vocavit unum de duodecim cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & ſancto Petro, & toti eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente Diabolo, contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam, quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum confeſſorem ad imperatorem, & ad totam eccleſiam, ut optaret illi indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelica veſte, & dimiſit ac diſſolvit vincula omnium bannorum ſuorum imperatori, & omni populo Chriſtiano, vivis & defun-*

Oo oo o 3

(a) Miræus in margine: *Iſto ævo milites dicebantur, qui nobis hodie* Equites.
(b) *MIRÆUS: ex MS. Lipſ.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

defunctis, clericis & laicis, & jussit suos abire de domo Deoderici, & amicos imperatoris ascendere. (*a*)

606 1086 | 30 | 26 | Saxones, urbem Wirzburch obsidentes, ut episcopum | 20 | ipsius Alberonem, expulsum à civibus, sedi suæ restituant, Henricus imperator aggreditur. Sed exercitus ejus divinitus exterritus cessit, & ceciderunt ex eis plus quàm quatuor millia, à parte Saxonum quatuordecim tantùm occisis.

Hoc anno consecrata est ecclesia Aquicinensis cœnobii à Gerardo, Cameracensi Episcopo. (*b*)

Hoc anno, nimia aquarum inundatio multis in locis damno & periculo fuit. Nam & in Italia diluvies tanta fuit, ut rupes liquefactæ plures villas ruina sua destruerent.

Cassinensium abbas Desiderius, qui & Victor, 162, contra Clementem fit papa, sed dysenteria dissolutus, non multo pòst moritur.

Anselmus, Lucensis episcopus, Hildebrandi papæ cooperator indefessus, apud Mantuam exulans moritur, qui in Hieremiam & in Psalmos tractatus edidit, & doctrinam Hildebrandi libro luculento confirmavit, cujus sanctitas miraculis declarata est.

Domesticæ aves, pavones, gallinæ & anseres, se à domibus extrahentes, omnes fiunt sylvaticæ.

Richildis, Flandrensium Comitissa, obiit. Rotbertus junior in partem regni a patre suo adsciscitur. Affligemensis cœnobii fundatores, qui omnibus abjectis, ita nudi ad ædificandum claustrum convenerant, ut nihil secum, præter panes tres, dimidium caseum & pauca ferramenta detulerint, vix tribus annis exactis, à Gerardo, Cameracensi Episcopo, in honore Apostolorum Petri & Pauli ecclesiam dedicari faciunt. Comitissa Adela cum duobus filiis suis, Heinrico & Godefrido, ad ædificandum inibi cœnobium, eundem locum libertate donavit. Prædicti fratres monachos, à quibus monachicum ordinem discerent, sibi adsociaverunt. Arnulfus, Suessonicæ civitatis Episcopus, spiritu prophetiæ, puritate vitæ, & miraculis venerabilis, claruit, & in Aldenbort (*c*) *in ecclesia sancti Petri Dei nutu sepelitur.* (*d*)

1087 | 31 | 27 | Inter imperatorem & Saxones vario eventu sæpe pugnatur. | 21 |

In Italia, Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai à Myrrhea Lyciæ à Turcis desolata, præoccupaverunt eos Barenses cives numero 47, ab Antiochia Myrrheam venientes, qui à quatuor tantum monachis, ibi inventis, extorserunt ostendi sibi tumbam sancti. Qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero extraxerunt, & Barum cum gloria detulerunt. (*e*) Facta est autem hæc translatio anno 745 à depositione sancti Nicolai.

Sanctus Arnulphus, ex abbate sancti Medardi, postmodum etiam ad pontificatum civitatis Suessonicæ promotus, pro pacis reintegratione inter Flandrenses Flandriam venit, atque in vico, nomine Aldenburch (*f*) ecclesiam sancti Petri jam divinis miraculis illustratam, cœnobium monachorum fecit, ordinem regularis vitæ instituit, tandemque in eodem

(*a*) *MIRÆUS: Refellit has nugas Baronius an. 1084. §. 11. 1085. §. 14. 1087. §. 18. 1098. §. 13. & alibi.* Eadem tamen confirmat *ALBERICUS a. 1085.*
(*b*) *MIRÆUS: ex MSc. Ortel. & Aquic.*
(*c*) *MIRÆUS: Aldenborch.*
(*d*) *MIRÆUS: ex MSc. Lips.*
(*e*) Vide supra *a. 1081.*
(*f*) Vide supra *DODECHINUM a. 1087.* infra *COMPIL. CHRONOLOG. a. 1130.*

dem monasterio & finem vitæ & sepulturam, secundum quod ipse prædixerat, accepit.

Pisces in aquis moriuntur.

Hoc anno Cnuth, Rex Danorum, interficitur. Domnus Fulgentius Affligemensis cœnobii primus Abbas hoc anno electus est in festivitate sancti Martini. Hugo, Abbas Cluniacensis pietate insignis, discretione præcipuus, sanctitate & religione clarus habetur. Obiit Alardus, primus Abbas Aquicinensis ecclesiæ. Cui successit Alelmus ex Normannia de cœnobio Becci. (a)

| 32 | 28 | In Hispania, rex Galliciæ Auful, *(b)* Sarracenos forti- | 22 | 1088
ter debellat, & Toletum, maximam eorum urbem, per aliquot annos obsessam, tandem expugnat, & cultum Christianitatis in ea dilatat.

Odo, ex monacho Cluniacensi episcopus Ostiensis, contra imperatorem & Guibertum 163. fit papa, & Urbanus (*c*) nominatur. Hinc in ecclesia scandala, & in regno augescunt dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum regnum & sacerdotium dissentit, dum alter alterum excommunicat, alter alterius excommunicationem, aut ex causæ aut ex personæ præjudicio, contemnit, dumque alter in alterum excommunicandi authoritate, magis ex suo libitu, quàm ex justitiæ respectu abutitur, authoritas illius, qui dedit potestatem ligandi ac solvendi, omnino despicitur. Nimirum (ut pace omnium bonorum dixerim) hæc sola novitas (non dicam hæresis) nec dum in mundo emerserat, ut sacerdotes illius, qui dixit regi Apostata, & qui regnare facit hypocritam, propter peccata populi, doceant populum, quòd malis regibus *(d)* nullam debeant subjectionem, & licet ei sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur, qui contra regem senserint, imò qui regi paruerit, pro excommunicato habeatur, qui contra regem fecerit, à noxa injustitiæ & perjurii absolvatur.

Hoc anno, domnus Fulgentius primus Affligemensis cœnobii Abbas consecratus est, in festivitate sancti Gregorii. Monasterium sancti Joannis in Florinis concrematur anno LXXII. suæ consecrationis. Obiit Alelmus II. Abbas Aquicinensis cœnobii, cui successit Haimericus, Atrebatensis monachus, litteris eruditus.

| 33 | 29 | Godefrido, Godefridi Gibbosi ex sorore nepoti, tan- | 23 | 1089
dem datur ducatus Lotharingiæ. *Colonia post Siguinum Herimannus ordinatur Archiepiscopus.*

Annus pestilens, maxime in Occidentali parte Lotharingiæ, ubi multi, sacro igne interiora consumente, computrescentes, exesis membris instar carbonum nigrescentibus, aut miserabiliter moriuntur, aut 607
manibus ac pedibus putrefactis truncati, miserabiliori vitæ reservantur, multi verò nervorum contractione distorti tormentantur.

| 34 | 30 | Henricus imperator, ad debellandos adversantes sibi, | 24 | 1090
Italiam petit.

Herman-

(a) MIRÆUS: ex MS. Lips. & Aquic.

(b) MIRÆUS: Amsul.

(c) MIRÆUS: Baron. eodem isto an. §. 3. & 4. Est Urbanus II. Hac Sigeberti querimonia gravans legitimos Pontifices, favore schismaticorum, quam iniqua sit, patet ex tota historia Gregorii VII. Victoris III. & hujus Urbani II. apud Baronium.

(d) MIRÆUS: Non hoc docuerunt isti; sed quod Apostolica auctoritate possint Reges ob crimina gradu suo dejici, & ita qui suberant, ab eorum obedientia vinculo liberari. Vide epist. Gregorii VII. ad Metensem Episcopum, apud Baron. an. 1081. §. 3. 4. 5.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Hermandus (*a*) tyrannus, à Saxonia Lotharingiam repetens, ad concitandos regni motus laborat, qui, dum muro caſtelli cujusdam incautè approximat, jacto de turri ſaxo in capite percutitur & moritur.

Metis, corpus ſancti Clementis, primi epiſcopi ab Apoſtolis illic ordinati, inventum levatur.

Herimannus Epiſcopus, permiſſu Imp. a Mettenſibus urbe receptus, dum poſt prandium liberaliter celebratum in lecto ſe reclinaſſet, mortuus invenitur.

In Saxonia Egbertus comes, dum fideles imperatoris bello inſequitur, & ipſe perimitur.

Sterilitas frugum terræ augeſcit, & fames paulatim irrepit.

Ea tempeſtate venit Aquicinctum quidam nomine Gelduinus, qui ex monacho Laudunenſi, Abbas ſancti Michaelis de Terraſcia, relicta Abbatia, ob amorem Domini, recluſus efficitur Aquicincti. Sanctus Bernardus, poſtea primus Abbas Clarevallenſis, naſcitur in Burgundia. (b)

1091 | 35 | 31 | Henricus imperator in Italia caſtella & munitiones ad- | 25 | verſantium ſibi expugnat, Mantuam quoque obſidet & capit.

Bonæ memoriæ Heinricus Leodicenſium Epiſcopus, amator pacis & religionis, obiit, eique Otbertus ex clero ejusdem eccleſiæ ſuccedit. (c)

1092 | 36 | 32 | Incentoribus Saxonici belli omnibus penè peremptis, | 26 | Saxones, pertæſi malorum, compoſita inter ſe pace, quieſcunt ab omni motu bellorum.

Dominus Ivo, ſancti Quintini Belvacenſis præpoſitus, à papa Urbano conſecratus, fit Carnotenſis epiſcopus.

Guillelmus, Anglorum rex, vir ſingularis cenſuræ & ſeveritatis, obiit, Guillelmus, filius ejus, ei ſuccedit.

Vueſtfali Freſoniam aggreſſi, omnes pœne a Freſonibus perimuntur. Obiit Tietmarus, Abbas Gemelacenſis, ſuccedit Lietardus. Gerardus, Epiſcopus Cameracenſis, obiit. Gualtherus ei ſuccedit. (d)

1093 | 37 | 33 | Conradus, filius imperatoris Henrici, in Italia ſe ad pa- | 1 | tris ſui adverſarios contulit, & multis ſe à patre ad filium vertentibus, hæc res priores patris victorias multùm obfuſcat, & vires ejus attenuat.

Jaculum ignitum, à meridie ad Aquilonem, per cœlum ferri viſum eſt calendis Auguſti, prima hora noctis.

Eccleſia S. Georgii Heſdinienſis traditur eccleſiæ Aquicinctenſi. (e) Eodem anno III. Idus Octobris obit Rotbertus, primus hujus nominis Flandriæ Marchiſus, ſuccedit filius ejus Rotbertus. Lanfrancus, Cantuarienſis eccleſiæ Archiepiſcopus, diem ultimum claudit. Cui ſuccedit Anſelmus, vita & doctrina præcipuus, flos Præſulum, lux patriæ, per omnia imitator magiſtri, qui & diverſa opuſcula conſcripſit. (f)

1094 | 38 | 34 | Dominus Girardus, Cameracenſis eccleſiæ epiſcopus, | 2 | obiit, cui Gualcherus ſuccedit, ſed ipſo poſtea ab epiſcopatu expulſo, Manaſſes ordinatur epiſcopus.

In Gallia & Germania gravis hominum mortalitas facta eſt.

In

(*a*) *MIRÆUS: Herimannus.*
(*b*) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquicinctino.*
(*c*) *MIRÆUS* in margine *Saxoniam.*
(*d*) *MIRÆUS: ex MSS. Aquic.*
(*e*) *MIRÆUS: ex MSS. Aquic.*
(*f*) *MIRÆUS: ex MSS. Lipſ.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

In Italia, *illi*, qui *se* ad imperatorem ab hostibus ejus transtulerant, eo ad Galliam reverso, omnes penè ad hostes ejus rursum transeunt, & munitiones ab eo expugnatas contra eum muniunt.

Pontificante in urbe Laudunensi Eluiando, mulier quædam, in proximo manens, habebat generum juvenili specie decorum, quem multa diligentia pro amore filiæ suæ accurabat: unde & orta turpis suspicio de muliere & genero suo inter vicinos homines valde eam turbavit. Quæ impatienter ferens, famam suam hominis opprobrio turpari, injuriæ suæ causam in eum retorsit, & clandestina machinatione ut occideretur, à duobus pueris procuravit. Postmodum verò ad pœnitentiam facti homicidii conversa, cuidam presbytero, per confessionem peccatum suum revelavit. Sed elapso aliquanti temporis spatio, presbyter idem cum ea litigans, malum, quod fecerat, ei in faciem exprobravit. Quo audito, parentes hominis occisi properantes, nunciaverunt vicedomino Laudunensi. Jubente vicedomino, vocata mulier venit, & qualiter hominem occidisset, nequaquam celavit. Judicatum est igitur, eam ignibus debere concremari, sed priùs ducta ad ecclesiam beatæ Dei genetricis Mariæ, peccatum suum coram Deo & hominibus ex ordine narravit, & sic meritis & precibus sanctissimæ virginis Mariæ seipsam fideliter commendavit. Deinde, missà in ignem, incendium nullatenus sensit, sed divina protegente gratia, consumpto igne, ipsa permansit illæsa. Quod factum cognati hominis occisi non divinæ virtuti ascribentes, sed fragilem potius lignorum materiam causantes, iterum succendunt ignem circa eam, fortioribus lignis, sed nihil profecerunt. Iterato enim miraculo, servavit eam Deus incolumem ab exustione ignis, ad laudem sui nominis, suæque genitricis gloriam & honorem. Egressa igitur ex incendio, non solùm carne, sed etiam veste & carne illæsa, ad ecclesiam sanctæ Dei genetricis, omni populo applaudente, ducta est, & post laudes Deo redditas, volente Deo, paucis diebus transactis, transiit ab hoc seculo. 608

| 39 | 35 | Elimandus, bonæ memoriæ Laudunensis episcopus, obiit, Jugelrandus succedit Elimando. | 3 | 1095

Fames diu concepta gravissimè ingravatur, & fit annus calamitosus, multis fame laborantibus, pauperibus per furta & incendia ditiores graviter vexantibus.

Cum valido ventorum turbine etiam terræmotus factus est media nocte, quarto idus Septembris.

Rex Anglorum à fratribus suis bello sollicitatur, in Normannia & Anglia.

In multa terrarum parte, pridie nonas Aprilis, circa diluculum, stellæ complures simul de cœlo in terram cecidisse visæ sunt, inter quas unam maximam labi in terram, cùm quidam in Francia stuperet, & notato loco, ubi labi visa est, cùm, aquam ubi fudisset, fumus cum fervoris sono inde exiret, magis stupuit.

Henricus, comes Lovaniensis, perimitur.

In comitatu Namucunsi, *(a)* panem subcinericium, quasi sanguine infectum vidimus.

(b) Rex Hungarorum moritur.

Urbanus, per Burgundiam & Franciam habitis conciliis, Hildebrandi

(a) Namurcensi. Vide *VALESIUM, voce Namucum.* Vide infra *a. 1118.*
(b) Miræus hic in margine ponit: *Salomon.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

brandi decreta renovat & confirmat, Philippum, regem Francorum, qui, vivente uxore sua, superduxerat alterius viventis uxorem, excommunicat.

Expulso ab episcopatu Cameracensi Gualthero, Manasses ei succedit. Obiit Rainoldus, Remensis Archiepiscopus. (a)

Hoc anno, sacro igne multi accenduntur, membris instar carbonum nigrescentibus.

1096 | 40 | 36 | Eclipsis Lunæ facta est tertio idus Februarii, rursum septimo idus Augusti eclipsis Lunæ facta est. | 4 |

Occidentales populi dolentes, loca sancta Hierosolymorum à gentibus prophanari, Turcos etiam terminos Christianorum jam multa ex parte invasisse, innumerabiles una inspiratione moti, & multis signis sibi ostensis, alii ab aliis animati, duces, comites, potentes, nobiles & ignobiles, divites, pauperes, liberi & servi, episcopi, clerici, monachi, senes & juvenes, pueri & puellæ, omnes uno animo, nullum ullo angariante, undique concurrunt, *(b)* ab Hispania, à Provincia, ab Aquitania, à Britannia, à Scotia, ab Anglia, à Normannia, à Francia, à Lotharingia, à Burgundia, à Germania, à Longobardia, ab Apulia, & ab aliis regnis virtute & signo sanctæ crucis signati & armati, ultum ire parant injurias Dei in hostes Christiani nominis. Et quanto quisque hactenus ad exercendam mundi malitiam erat pronior, tanto nunc ad exercendam ultro Dei militiam fit promptior, firmissima pace interim ubique composita. Et primo Judæos in urbibus, in quibus erant aggressi, eos ad credendum in Christum compellunt credere, nolentes bonis privant, trucidant, urbibus eliminant. Aliqui Judæorum zelo *(c)* tenendæ patriæ legis ducti, se mutuò trucidant, alii ad tempus se credere simulantes, pòst ad Judaismum revolvuntur.

Eminebant in hoc Dei hostico dux Lotharingiæ Godefridus, &
609 fratres ejus Eustachius & Balduinus, Anselmus de Ribodimonte, *(d)* Balduinus comes Montensis, Robertus comes Flandrensis, Stephanus comes Blesensis, Hugo Magnus, frater Philippi regis Francorum, Robertus comes Normannorum, Raymundus comes sancti Ægidii, Baiamundus dux Apuliæ, & Tancredus nepos ejus, *& Ansellus de Ribodimonte, fundator Aquicinensis ecclesiæ. (e) Ida, Boloniensium Comitissa, tradidit Affligemensibus ecclesiam, quæ est in villa Genapia, cum decimis & universis ejus reditibus, consentientibus filiis ejus, Godefrido Duce, Eustathio & Balduino. Idem Godefridus Dux, filius ejus, in eadem villa, quinque mansos terræ Affligemensibus donavit, ad quos ipsa postea quasdam partes circumiacentes plane unum continentes, in augmentum concessit. (f)* Horum omnium curam, Apostolica authoritate, suscepit vir eximius, Hamarus, Podiensis episcopus, eisque consilio & doctrina usque ad captam Antiochiam plurimùm proficuus fuit. Hujus etiam viæ incitator Petrus quidam eremita fuit, qui

(a) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquic.*

(b) *MIRÆUS: Mirum est, Sigebertum nihil dicere de Urbano II. in concilio Claromontano hanc expeditionem proponente & urgente. Vide Guiliel. Tyrium & Baron. an. 1095. §. 33. & seqq. Baron. an. 1095. §. 40. & seqq. & a. 1096. §. 11. Vide Baron a. 1097. §. 144. 145.*

(c) Ante legebatur *cælo*, sed emendavi ex edit. Henr. Stephani.

(d) Sive *Ribemont*, in diœcesi Laudunensi. Occurrit *a. 1097. 1099.* Vide *VALESIUM, voce Ribodimons.*

(e) *MIRÆUS: Ex MS. Aquic.*

(f) *MIRÆUS: Ex MS. Lips.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | | Anni domini. |

qui usque ad captam Hierusalem in multis utilis cum exercitu Dei perseveravit.

| 41 | 37 | Cometes in Occidente apparuit, tota prima hebdoma- | 5 | da Octobris. 1097

Nimia aquarum inundatione autumnalis satio impeditur, & sterilitas frugum terræ sequitur.

Exercitus Dei aggressus, terminos paganorum viriliter agit, primumque ejus fuit bellum ad pontem Pbarphar fluminis, nono calendas Martii, ubi multi Turcorum occisi sunt. Secundum eis bellum fuit apud Niceam, tertio nonas Martii, in quo etiam pagani victi sunt. Capta ergo Nicea, capta Laodicea, cùm essent plus quàm trecenta millia armatorum in exercitu Christianorum, tanta eis omnium rerum suppetebat copia, ut aries uno nummo, bos vix duodecim nummis venderetur.

Lanfranco, Cantuariensi archiepiscopo defuncto, Anselmus, abbas Beccensis, pro sua sanctitate & doctrina, non solùm in Normannia, sed etiam in Anglia, jam celeberrimus succedit in præsulatu. Qui, licet à rege Guillelmo & principibus terræ, totiusque ecclesiæ conventu susceptus bonorificè fuisset: multas tamen molestias & tribulationes postmodum sub ipso rege passus est, pro statu ecclesiæ corrigendo. Nam reges Angliæ hanc injustam legem jam diu tenuerant, ut electos ecclesiæ præsules ipsi per virgam pastoralem ecclesiis investirent.

| 42 | 38 | Obsessa Antiochia, in tantum attenuati sunt Christiani, | 6 | propter omnium rerum penuriam, ut in tanto exercitu vix centum boni equi invenirentur, & tamen, quamvis ex desperatione rerum multi se subtraxerint, multi etiam repatriaverint, nono obsidionis mense, capta Antiochia, Christiani à paganis, versa vice obsessi, tanta fame afflicti sunt, ut vix aliqui ab humanis carnibus abstinerent: sed confortati à Deo, per inventam ejus lanceam, à tempore Apostolorum non visam, ipsa lancea eos præcedente, obsessi cum obsessoribus concurrerunt 4. calendas Julii, & hoc tertio bello victoriam adepti sunt. Quartum bellum eis fuit in Romania, calendis Julii, & ibi Turci victi sunt. 1098

Commissa Antiochia duci Bajamundo, Christiani, propter vitandum tædium, & famem, & maximè propter discordias principum, proficiscuntur in Syriam, & expugnatis Marra & Barra, urbibus Sarracenorum, & multis regionum castellis, tanta ibi rursum fame affecti sunt, ut corpora Sarracenorum jam fœtentia comedere compulsi sint.

Conradus, Ultrajectensis episcopus, feria quarta Paschæ post Missam à se celebratam, à quodam suorum in domo sua perimitur. In episcopatu Lingonensi situm noscitur esse cœnobium nomine Molismus, *(a)* fama celeberrimum, religione conspicuum. Hoc à sui exordio magnis sub brevi tempore divina clementia suæ gratiæ muneribus illustravit, viris illustribus nobilitavit, nec minus amplum possessionibus, quàm clarum virtutibus reddidit. Cæterùm possessionibus virtutibusque diuturna non solet esse societas. Hoc quidam ex illa sancta congregatione viri nimirum sapientes altius intelligentes, elegerunt potius studiis cœlestibus occupari, quàm terrenis implicari negotiis. Unde & mox virtutum amatores de paupertate fœcunda virorum cœperunt 610

(a) Origines hasce Cistercienses *CÆSARIUS HEISTERBACENSIS*, Monachus *lib. I. Dial. cap. 1.* uberius exposuit, atque ex eo *AUB. MIRÆUS Chron. Cisterciensi.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

perunt cogitare. Simulque advertentes, ibidem, etsi sanctè honesteque viveretur, minus tamen pro sui desiderio atque proposito, ipsam, quam professi fuerant, regulam observari, loquuntur alterutrum, quod singulos monet, pariterque inter se tractant, qualiter illum versiculum adimpleant, *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.* Quid plura? Unus & viginti monachi, unà cum patre ipsius monasterii, beatæ scilicet memoriæ Roberto, egressi, communi consilio, communi perficere nituntur assensu, quod uno spiritu conceperunt. Igitur post multos labores ac nimias difficultates, quas omnes in Christo piè vivere volentes pati necesse est, tandem desiderio potiti, Cistercium devenerunt, locum tunc scilicet horroris & vastæ solitudinis. Sed milites Christi, loci asperitatem ab arcto proposito, quod jam animo conceperant, non dissidere judicantes, ut verè sibi divinitus præparatum, tam gratum habuere locum, quàm charum propositum. Hoc igitur anno ab incarnatione scilicet Domini 1098, venerabilis Hugonis, Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopi, sedis Apostolicæ tunc legati, & religiosi viri, Walterii, Cabilonensis episcopi; nec non & clarissimi principis, Odonis Burgundiæ ducis, freti consilio, authoritate roborati, inventam eremum in abbatiam construere cœperunt, præfato abbate Roberto, ab illius diœcesis episcopo videlicet Cabilonensis, suscipiente curam virgamque pastoralem, cæteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem. At verò, post non multum temporis, factum est, ut idem abbas Robertus, requirentibus eum monachis Molismensibus, papæ Urbani secundi jussu, Walterii, Cabilonensis episcopi, licentia & assensu, Molismum reduceretur, & Albericus, vir religiosus & sanctus, in ipsius loco substitueretur. Hoc fanè inter utramque ecclesiam, sequestro pacis gratia retento, & Apostolica authoritate confirmato, ut ex eo jam tempore neutra earum, utriuslibet monachum, ad habitandum sine commendatione regulari susciperent. Quo facto, novum monasterium, novi patris sollicitudine & industria, in brevi, & non mediocriter Deo cooperante, in sancta conversatione profecit, opinione claruit, rebus necessariis crevit.

Multis in locis, quinto calendas Octobris, cœlum quasi ardere visum est nocturno tempore, & sequuta est animalium *gravis* pestilentia, & segetes nimio imbre & aurigine corruptæ sunt.

Robertus, Molismensis Abbas, Cisterciense monasterium construere cœpit.

Coloniæ, post Herimannum, Fridericus ordinatur Archiepiscopus.

1099 | 43 | 39 | Christianis Turcas fortiter debellantibus, eorumque urbes | 7 | & castella sibi bellando vendicantibus, contigit apud quoddam munitissimum castrum, nomine Archas, à Hierusalem octo mansionibus situm, multos eorum perire, cum quibus & Anselmus de Ribodimonte, lapide percussus in capite occubuit, hoc solummodo post acceptum vulnus ter verbum repetens, *Deus adjuva me.* Erat autem vir prudentissimus, & exercitui satis utilis, atque erga beatum martyrem Quintinum adeò devotus, ut singulis annis solennitatem ejusdem martyris, die suo clericis undecunque congregatis, contra se celebrari faceret, eisque post peractum officium copiosam refectionis mensam pararet. Exercitus autem Dei, divino monitu in interiora *Syriæ* profectus, larga Dei manu refocillatus est, quia cives & castellani illius regionis legatos cum multis donariis ad eos præmittebant, parati etiam oppida vel urbes eis tradere. A quibus Christiani, securitate accepta, & indicto urbibus tributo, interim etiam multis eorum, qui se subtraxerant ad eos, apud Tyrum recur-

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

recurrentibus, tandem pervenerunt Hierusalem. Eaque obsessa, cùm laborarent pro victus, & maximè pro aquæ penuria, omnes ex communi decreto nudis pedibus quotidie orando circuibant urbem. Octavo ergo talis humiliationis die, obsidionis autem tricesimo nono, capta est Hierusalem, idibus Julii, in sexta feria: & in templo Salomonis,& in porticu ejus, Christiani, cum paganis quinto bello conserto, tanta in eis cæde 611
debacchati sunt, ut in sanguine occisorum equitarent usque ad genua equorum. Cumque ordinatum esset, qui Hierusalem deberent retinere, jam principibus de repatriando agentibus; ecce rex Sarracenorum ad debellandos eos venit Ascaloniam, cum centum millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cùm occurrisset exercitus Domini, in quo non plus quàm quinque millia equitum & quindecim millia peditum erant, Deo pro servis suis ad se reclamantibus, pugnante, & nube eos ab æstu Solis defendente, Sarraceni, solo Christianorum impetu territi, omnes projectis armis fugerunt. Et in hoc sexto bello, quarto calendas Augusti facto, cæsa sunt centum millia Sarracenorum, in porta verò Ascaloniæ suffocati sunt ad duo millia. Eorum, qui in mari perierunt, & qui inter spineta sylvarum consumpti sunt, numerus nescitur. Duce autem Godefrido electo ad principandum remanentibus in Hierusalem, cæteri principes repatriant.

Capta est Hierusalem post annos circiter quadringentos sexaginta, ex quo sub Heracliano imperatore, secunda vice capta, possessa est à Sarracenis.

Sanctus Guicbertus in cœnobio Gemmelacensi à se fundato ad sepulcrum suum magnis clarescit miraculis. Abhinc notandum est regnum Hierosolymorum in quarta linea. Cellam Fraxinam Domnus Fulgentius, Abbas Affligemensis, suscepit regendam. (*a*)

| 44 | 40 | Guibertus & Urbanus, (*b*) qui de papatu Romano | 8 | 1 | 1100
contendebant, moriendo finem faciunt suæ contentionis.

Raginerus, qui & Paschalis, (*c*) Romanæ ecclesiæ 164 præsidet.

Godefridus,dux Lotharienfium,& princeps Hierosolymitanorum, moritur. Balduinus, frater ejus, in regno ei succedit.

Guillelmus, rex Anglorum, moritur, eique succedit in regno frater ejus Henricus.

Robertus, comes Flandrensis, ab Hierosolymis repatrians, detulit secum brachium sancti Georgii martyris, quod ecclesiæ Aquicinensi (*d*) transmisit.

Rotbertus, Comes Flandriæ, desideratus a multis, acquisita sibi multa laude sæcularis militiæ, redit de via Domini. Multi similiter ante eum & post redierunt, plurimis cum Rege supradicto Hierosolymæ, vel Antiochiæ, & in ceteris civitatibus Deo acquisitis, remanentibus. Cellam sancti Andreæ prope Brugas sitam Domnus Abbas Fulgentius suscepit regendam. Rotbertus, Comes Flandrensium, ab Hierosolymis repatrians, detulit secum brachium sancti Georgii martyris, quod ecclesiæ Aquicinensi transmisit, per venerandum Haimericum, Abbatem ipsius loci, illatum Aquicincti XII. Kal. Julii. (*e*)

(*a*) *MIRÆUS: Ex MS. Lips.*
(*b*) *MIRÆUS: At constat, Urbanum II. fuisse legitimum Pontif. quem obiisse a.1099. IV. Kal. Aug. docet Baron.*
(*c*) *MIRÆUS: Est Paschalis II.*
(*d*) Vide supra *ad a. 1079.*
(*e*) *MIRÆUS: ex MS. Lips.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.*

1101 | 45 | 41 | Conradus, filius Henrici imperatoris, adhuc patri rebellis, in Italia moritur. | 1 | 1 |

Henricus imperator Henricum Lengburgensem, *(a)* adversantem sibi debellat, & expugnatis ejus castellis, eum ad deditionem cogit, sed imperator ei, multa summa gratiam suam redimenti, etiam ducatum Lotharingiæ donat.

Anselmus Laudunensis, doctor doctorum, præclarus habetur; qui non soli sibi laboravit, sed in vita sua multos erudiens, post mortem posteros beatos fecit, quos scriptis suis ditavit. Bruno, Carthusiani ordinis institutor, moritur in Calabria. (b)

1102 | 46 | 42 | Roberto, Flandrensium comite, inquietante urbem Cameracum, Henricus imperator contra eum proficiscitur, & aliquibus ejus castellis expugnatis, asperitate instantis hyemis redire compellitur. | 2 | 2 |

Obiit Haimericus, tertius Abbas Aquicinensis, cui successit Gelduinus. (c)

1103 | 47 | 43 | Henricus imperator, sedatis Saxonum motibus, pacem in quadriennium constituit. | 3 | 3 |

Legiæ *(d)* generali conventu habito, Robertus, comes Flandrensium, in gratiam imperatorum recipitur.

1104 | 48 | 44 | Hierosolymitæ Accaron urbem capiunt, *sed quam acquisierunt per industriam, perdiderunt per negligentiam.* | 4 | 4 |

1105 | 49 | 45 | Vigilia Natalis Domini terræ motus magnus factus est in Hierosolymis. | 5 | 5 |

Hierosolymitæ innumerabilem paganorum multitudinem gloriosa victoria conterunt.

Filius imperatoris Henrici, à patre aversus, quoscunque potest, ab eo avertit, & sub obtentu meliorandæ reipublicæ, & restaurandæ ecclesiæ in eum insurgit.

Duo orbes in modum Solis, forma & lumine quotidiano Soli similes, apparuerunt, omnium colorum specie radiantes, ad instar arcus cœlestis.

EXCERPTUM EPISTOLÆ DIRECTÆ HEINRICO IMP. A GUARNERO PRINCIPE ANCONITANO.

Quidam Romanæ Ecclesiæ clerici, qui pro religiosis & sapientibus habebantur, qui etiam Hildibrando Papa, Odardo & Rainero (e) familiariter adhæserant, relicta illorum secta, quam erroneam esse tandem intellexerant, ad satisfactionem sanctæ Ecclesiæ venerunt. Hujus rei maxima causa fuit, quia Rainerum Papam pollutum esse Simoniaca hæresi, pro certo compertum habebant. Infamabatur enim publice ipse Rainerus (f) quod dum fuisset Abbas sancti Lau-

(a) Limburgensem Comitem, prout etiam *VALESIUS, voce Lemburgus*, explicavit & *BARTH. FIESEN. Hist. Eccl. Leod. lib. IX. p. 344.*

(b) *MIRÆUS: ex Ms. Lips.*

(c) *MIRÆUS: ex Ms. Aquic.*

(d) Sive Leodii, quæ urbs etiam Legia fuit adpellata, Gallis *Liege. VALESIUS, voce Leodium.*

(e) *MIRÆUS: Raginero.*

(f) *MIRÆUS: Quam vana sint hæc, leges apud Plat. in Paschali II. & apud Baron. in Annalibus, aliosque.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

Laurentii, prioratum ejusdem ecclesiæ vendiderit cuidam monacho XX. solidis, quod ipse diffiteri non potuit. Infamabatur etiam, quod post Odardum ambiens papatum, promiserit pacto & sacramento Gregorio, Comiti Tusculanensi, & filio ejus Theodolo, & Petro de Columna, se daturum eis centum libras denariorum Papiensium, & unciam confessionis, & tres Romanæ Ecclesiæ curias, scilicet Nimpham, Ziberam, Aritbiam, si assentirentur ejus electioni, & ita electus dederit in hac summa solvenda calicem aureum Ecclesiæ, & purpuream planetam. Reliquiis vero summæ solverit pro eo Petrus Leonis, & Albertus Stephani libram etiam auri dederit scriniario Ob hoc Romani se subtrahentes ab ejus communione, factis inter se conciliis cum Episcopis & Cardinalibus, monebant eum, ut de tanta infamia se sponte purgaret. Quod dum Rainerus ferret indigne, & se magis ad furorem, quam ad satisfactionem accenderet, & accusatoribus tormenta & mortem intentaret, Romani eum vere hæreticum & schismaticum protestantes, protulerunt in eum sententiam justæ damnationis. Praeminebat inter Romanos quidam Maginolfus Archipresbyter, (a) qui, quia erat laudabilis vitæ & in utraque scientia apprime eruditus, longo tempore prælatus Romano clero, diligebatur à cuncto Romano populo, tanquam pater à filiis. Cum etiam hic zelo Dei accensus contestaretur publice, Rainerum esse hæreticum, tunc vero omnes fere Romani conclamabant: Rainerum ut Simoniacum esse deponendum, Maginolfum vero ut veritatis testem esse substituendum in Sede Apostolica. At Maginolfus & insidias hominum, & onus Apostolici honoris fugiens, in munitissimum locum se contulit. Berto vero, caput & rector Romanæ militiæ, quasi causa audiendi verbi vitæ, ad eum accedens, cum expeditione cleri & populi, eum inde extraxit, & ad VVarnerum, Principem Anconæ, in Triburtinam urbem adduxit, & sic electus III. Non. Novembris in Sedem Apostolicam promotus & Silvester Quartus appellatus est. Paschalis Papa interim transiens ad Gallias exercet synodales causas, & non apparente nota Simoniæ, à Romanis sibi injuste injecta, honoratur Apostolica dignitate. At Maginolfus invasionis reus, non multo post reprobatur à Romanis, & fama nominis ejus evanuit. Manasses, Cameracensis Episcopus, cum accepisset monachicum habitum, Odo primus Abbas ex cœnobio sancti Martini Tornacensis ecclesiæ, in episcopatu ei succedit. (b) Immunitas Affligemensis ecclesiæ etiam Apostolica auctoritate à Paschali Papa corroboratur anno VI. Pontificatus ejus. Domnus Fulgentius Abbas locum, qui Forest dicitur, suscipit. (c)

| 50 | 46 | Quarto nonas Februarii stella per diem visa est in cœ- | 6 | 6 | 1106 612
lo ab hora tertia usque ad horam nonam, quasi cubito distans à sole.

Henricus, imperatoris filius, contra jus naturæ & fas legum in patrem insurgens, quàm indignè eum tractaverit, declarat epistola ex ore ipsius patris scripta ad Philippum, regem Francorum. *(d)*

Princeps clarissime, (e) & omnium, in quibus post Deum speramus, amicorum nostrorum fidelissime, primum & præcipuum inter omnes vos excepi, cui conqueri, & deplorare calamitates & omnes miserias meas necessarium duxi, etiam genibus vestris advolvi, si liceret salva majestate imperii. Primum quidem est, quod non solum nobis, sed etiam totius Christianæ professionis omnibus gra-

(a) *MIRÆUS: Duos præter hunc fuisse Paschali Antipapas, commemorat Platina, improbans omnes tres. Consule & Baron.*

(b) *MIRÆUS: Ex mss. Aquic. & Ortel.*

(c) *MIRÆUS: Ex ms. Lips.*

(d) In Pistoriana equidem editione hæc epistola non habetur, verum in Miræana, ex qua eam hic inserui, eandemque cum Alberico, apud quem reperitur, *ad a. 1106.* contuli.

(e) *ALBERICUS: charissime.*

Anni domini.

graviſſimum & intolerabile arbitramur, quod de illa Apoſtolica Sede, unde usque ad memoriam noſtri temporis ſalutifer fructus conſolationis, dulcedinis & ſalvationis animarum (a) oriebatur modo perſecutionis, excommunicationis & omne perditionis flagellum in nos emittitur, nec ponunt ullum modum ſententiæ, tantum ut ſatisfiat voluntati indiſcretæ.. Hujus voluntatis ſuæ intemperantia adeo usque nunc abuſi ſunt in me, ut nec Deum, nec quid aut quantum mali inde proveniat, penſantes, per ſe & per ſuos omnimodis invehantur in me, cum obedientiam & omnem debitam ſubjectionem ſæpe obtulerim Apoſtolicæ Sedi, ſi tamen reverentia & honor debitus, ſicut anteceſſoribus meis, ab Apoſtolica Sede exhiberetur & mihi. Quid autem intendat, oportunius ipſe ſignificabo vobis, ſi quando (b) optati colloquii copiam Deus dederit nobis. In hac igitur perſecutionis & odii inflammatione, cum parum viderent ſe proficere, contra ipſum jus naturæ laborantes, quod ſine maximo cordis dolore, ſine multis lacrymis dicere non valeo, & quia dicitur, vehementer contremiſco, filium meum, meum inquam Abſalon dilectiſſimum, non ſolum contra me animaverunt, ſed etiam tanto furore armaverunt, ut in primis contra fidem & ſacramentum, quod ut miles domino juraverat, regnum meum invaderet, Epiſcopos & Abbates meos deponeret, inimicos & perſecutores meos ſubſtitueret, ad ultimum, quod maxime vellem taceri, aut ſi taceri non poteſt, vellem non credi, omnem naturæ affectum abjiciens in ſalutem & animam intenderet, nec penſi quidquam haberet, quocumque modo, vel vi, vel fraude, ad hanc periculi & ignominiæ ſuæ ſummam adſpiraret. In hac tanta mali ſui machinatione, cum eſſem in pace, & in aliqua ſalutis meæ ſecuritate, in ipſis Dominici adventus ſanctiſſimis diebus, in locum, qui Confluentia dicitur, ad colloquium evocavit me, quaſi de communi ſalute & honore filius tractaturus cum patre. Quem ut vidi, illico ex paterno adfectu, tactus intrinſecus dolore cordis mei, ad pedes ſuos procidi, admonens & obteſtans per Deum, per fidem, per ſalutem animæ, ut ſi pro peccatis meis flagellandus eram à Deo, de me ipſe nullam maculam conquireret (c) animæ, honori & nomini ſuo; quia culpæ patris vindicem filium eſſe nulla divinæ legis unquam conſtituit ſanctio. At ille jam pulchre, imò miſerrime inſtitutus ad malitiam, quaſi abominabile & execrabile ſcelus cœpit deteſtari, procidens & ipſe ad pedes meos, de præteritis cœpit veniam precari, in reliquum, ut miles domino, ut patri filius, cum fide & veritate per omnia ſe mihi obauditurum cum lacrymis promittere, ſi ſolummodo Sedi Apoſtolicæ vellem reconciliari. Quod cum promptiſſime annuiſſem, & deliberationi ſuæ, & conſilio Principum in hoc totum me mancipandum promiſiſſem; in præſenti Nativitate ſe perducturum me Moguntiam, & ibi de honore & reconciliatione mea, quam fidelius poſſet, ſe acturum, & inde in pacem & ſecuritatem me reducendum promiſit in ea veritate & fide, qua patrem à filio honorari, & filium à patre præcipit Deus diligi. Hac promiſſione, quæ etiam gentili obſervanda eſt, ſecurus illorſum ibam, & filius meus aliquantulum præceſſerat me; cum quidam fideles mei occurrentes, veriſſime affirmabant, me deceptum & proditum, ſub falſa pacis & fidei ſponſione. Revocatus autem filius meus, & iterum inſtantiſſime a me admonitus, ſub ejuſdem fidei & ſacramenti obteſtatione, animam ſuam pro anima mea fore promiſit, jam ſecunda vice. Cum ergo ad locum, qui Binga dicitur, perveniſſemus, jam exiſtente die Veneris ante Nativitatem, numerus armatorum ſuorum jam ſatis augebatur, jam fraus ipſa detegè videbatur. Et filius ad me, Pater, inquit, nobis ſecedendum eſt in vicinum caſtellum; quia nec Epiſcopus Moguntinus in civitatem ſuam admittet vos, quamdiu in banno eritis, nec te impacatum & inreconciliatum audeo ingerere inimicis noſtris. Illic Nativitatem cum Dei honore & pace agetis, quoscumque placuerit

(a) ALBERICUS: *continebatur*, &
(b) ALBERICUS: *tandem*
(c) ALBERICUS: *contorqueret.*

cuerit vobis, vobiscum habeatis. Ego interim quanto instantius, quanto fidelius potero, pro nobis utrique laborabo, quia causam vestram esse meam æstimo. At ego, mi, inquam, fili, testis & judex sermonum & fidei adsit inter nos hodie Deus, qui, quo modo te in virum perfectum & hæredem meum perduxerim, quantis laboribus & tribulationibus meis honori tuo inservierim, quot & quantas inimicitias pro te habuerim & habeam, solus est conscius. Ille autem iterum jam tertio, sub ejusdem fidei & sacramenti obtestatione, si ingrueret occasio periculi, caput suum pro capite meo fore promisit mihi. Sic postquam clausit me in eodem castello, quia omnia in corde & corde erat locutus, manifeste ostendit rei eventus. Ex omnibus meis ego quartus sum inclusus; nec admitti potuit quilibet alius. Custodes deputati, qui vitæ meæ erant atrociores inimici. Benedictus per omnia Deus, exaltandi & humiliandi quemcumque voluerit Rex potentissimus. Cum ergo ipso sanctissimo die Nativitatis suæ omnibus redemtis suis ille sanctus sanctorum puer fuisset natus, mihi soli filius ille non est datus. Nam ut taceam opprobria, injurias, minas, gladios in cervicem meam exertos, nisi omnia imperata facerem; famem etiam & sitim, quam ferebam, & ab illis, quos injuria erat videre & audire; ut etiam taceam, quod est gravius, me olim satis felicem fuisse, illud numquam oblivisçar, numquam desinam omnibus Christianis conqueri, quod illis sanctissimis diebus sine omni Christiana communione in illo carcere fui. In illis pœnitentiæ & tribulationis meæ diebus, à filio meo missus venit ad me quidam Principum Wicbertus, dicens, nullum vitæ meæ esse consilium, nisi sine ulla contradictione etiam regni insignia redderem, ex voluntate & imperio Principum. At ego etsi omnis terra, quantum inhabitatur, regni mei esset terminus; nolens vitam regno commutare, quia vellem nollem, sic agendum, & sic definitum intelligebam; coronam, crucem, lanceam, gladium misi Moguntiam. Tunc communicato consilio cum inimicis meis, filius meus egrediens, relictis ibidem fidelibus & amicis nostris, quasi me eo adducturus, sub multa frequentia & custodia armatorum me eductum, ad villam, quæ Ingelheim vocatur, fecit me ad se adduci, ubi maximam inimicorum multitudinem collectam inveni, nec ipsum filium ceteris meliorem mihi reppěri. Et quia firmius & stabilius eis videbatur esse, si propria manu cogerent me regnum & omnia regalia deponere, simili modo & ipsi omnes minabantur, nisi omnia facerem imperata, nullum vitæ meæ consilium fieri posse. Tum ego, quia, inquam, de sola vita agitur, qua nihil pretiosius habeo, ut saltem vivens pœnitentiam exhibeam Deo, quidquid imperatis, ecce facio, cumque inquirerem, si saltem sic de vita certus & securus esse deberem, ejusdem Apostolicæ Sedis Legatus, qui ibidem aderat, non dico, qui hæc omnia ordinaverat, respondit, me nullo modo eripi posse, nisi publicè confiterer me injuste Hildibrandum persecutum esse. Wicbertum injuste ei superposuisse, & injustam persecutionem in Apostolicam Sedem & omnem Ecclesiam hactenus exercuisse. Tunc cum maxima animi contritione humi prostratus, cœpi per Deum, per ipsam justitiam orare, ut locus & tempus mihi daretur, ubi in præsentia omnium Principum, unde innocens essem, & judicio me purgarem, & in quo culpabilem me recognoscerem, ex consilio omnium sanioris sententiæ, pœnitentiam & satisfactionem, quo ordine juberent, quærerem, & inde de principibus regni, de fidelibus meis, quoscumque obsides vellent, darem. At ille idem Legatus diem & locum mihi abnegavit, dicens, aut ibi totum debere determinari, aut nulla spes mihi esset evadendi. In tantæ tribulationis articulo cum interrogarem, si confiterer omnia, quæ imperabantur, an confessio mea, ut justum est, veniam & absolutionem consequeretur, idem Legatus respondit, non esse juris sui, me absolvere. Et cum ego ad hæc dicerem: Quicumque confitentem audet recipere confessum, debet absolvere, si vellem, inquit, absol-

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

absolvi, Romam irem, satisfacere Apostolicæ Sedi. Sic spoliatum & desolatum (nam & castella & patrimonia, & quidquid in regno conquisieram, eadem vi & arte sua extorserant à me) in eadem villa reliquerunt me. In qua cum aliquo tempore moratus essem, & filius meus ex eodem fraudis suæ consilio demandasset, ut eum exspectarem: superveniens quorundam fidelium meorum legatio præmonuit, ut, si quidem ad momentum ibi remanerem, aut inde in perpetuam captivitatem raperer, aut in eodem loco decollarer. Quo nuntio satis etiam tunc vitæ diffisus, ilico aufugiens, fugiendo veni Coloniam, & inbi aliquot diebus commoratus, postea Leodium veni, in quibus locis viros fideles inveni. (a)

Pridie idus Februarii apud Barum Italiæ stellæ visæ sunt in cœlo per diem, nunc quasi inter se concurrentes, nunc quasi in terram cadentes.

Toto penè mense Februario cometes apparuit. Imperatore Henrico morante Leodii, filius ejus Aquisgranum venit, & volens venire Leodium contra patrem suum, quinta feria Dominicæ cœnæ præmisit suos, præoccupare pontem apud Vinsatum, *(b)* ne quis venienti sibi obstaret. Sed militibus patris concurrentibus, ad occupandum pontem, milites filii à ponte repelluntur, aliis eorum captis, aliis in Mosam dimersis, aliis occisis, inter quos etiam Bruno comes occisus est. Sicque filius contra patrem veniens rediit inglorius.

Coloniensibus fidem imperatori servantibus, & eorum archiepiscopo filium imperatoris contra patrem suum animante, Colonia obsessa oppugnatur, sed non expugnatur. Interim Henricus imperator Leodii moritur, eique succedit filius æquivocus ejus.

Dux Henricus, qui ab imperatore ad filium ejus animo transiens, eum contra patrem suum consilio suo armavit, & à filio ad patrem rediens, partes filii debellavit, mortuo imperatore, se ut reum majestatis filio regis dedit, & ab eo captus custodiæ traditur, de qua ipse per industriam suam evasit. Ducatus ejus datur Godefrido, Lovaniensi comiti.

Mense Septembri, Robertus, Comes Nortmanniæ, fratrem Heinricum, Regem Angliæ, dum bello aggreditur, multis utrimque interfectis, idem Rotbertus à suis traditus & captus in Angliam ducitur & carceri includitur. (c)

1107 | 1 | 47 | Henricus exdux, affectans repetere ducatum, occupat | 7 | 7 | oppidum Aquisgrani, contra Godefridum ducem. Sed hoc non ferens Godefridus, oppidum Aquense violenter irrupit, oppidanos à facie Henrici exterruit, aliquos potentes comites & multos nobiles cepit. Ipse Henricus eum filiis suis vix fuga evasit, uxorem ejus capere dux indignum

(a) *MIRÆUS: Caute hic legendus est Sigebertus, & cum Baronio aliisque conferendus. Observandum est, istum Philippum fuisse adversus Sedem Apostolicam obstinatum in adulterii crimine, ideoque à Pontifice excommunicatum. Vide Baron. ann. 1095. §. 9. 12. 16. 20. 25. 24. Observa & Henricum IV. Imp. cujus hæc est epistola ad Philippum, Regem Francorum, itidem à Pontificibus fuisse excommunicatum, ut supra an. 1077. dictum est. Vide Baronium to. II. Annal. an. 1074. §. 5. & 10. 12.*

(b) *ALBERICUS ad a. 1106. super pontem Mosæ, in loco, qui Wisacum dicitur.* Rectius locum designat *BARTH. FIESEN in Hist. Eccles. Leod. lib. IX. p. 341. ad pontem, quo Viseti tum Mosa sternebatur.* Leodiensis ditionis est Visetum, quod distat Leodio altero milliari. *LUD. GUICCIARDINI descr. Belgii p. 309.*

(c) *MIRÆUS: ex Ms. Lips.*

gnum duxit, comites & honoratiores eorum, quos ceperat,per conditionem sub se militandi sibi conciliatos, ad fidelitatem suam adduxit.

Bellum adud Tenechebray, *(a)* inter Henricum,regem Anglorum, & fratrem ejus Robertum,comitem Normannorum, ubi rex Henricus victoriam adeptus, penè omnes principes Normanniæ aut occidit aut cepit, & sic Normanniam obtinuit.

Albericus,abbas Cistercii,supernæ vocationis bravium,ad quod ibidem per novem annos non in vacuum cucurrit, decimo apprehendit. Cui successit Dominus Stephanus, homo natione Anglicus, religionis, paupertatis, disciplinæque regularis ardentissimus amator, fidelissimus æmulator. In hujus verè diebus verum esse patuit, quod scriptum est, *Oculi Domini super justos, & aures ejus ad preces eorum.* Nam pusillus grex hoc solùm plangeret, quòd pusillus esset, hoc solùm,inquam,metuerent, & metuerent usque ad desperationem penè Christi pauperes, suæ se non posse relinquere paupertatis hæredes. Vicinis quippe hominibus vitæ quidem in eis honorantibus sanctitatem, sed abhorrentibus austeritatem, & ita resilientibus ab eorum imitatione, quibus appropinquabant devotione; Deus,cui facilè est de exiguis magna, de paucis facere multa, multorum præter spem ad ipsorum imitationem excitavit corda, ita, ut in cella probandi novitiorum, tam clerici quàm laici,& ipsi secundum seculum nobiles atque potentes, 30 pariter cohabitarent. Ex qua cœlica visitatione tam subita, tam læta, lætari non immeritò jam tandem cœpit sterilis, quæ non pariebat, quoniam multi facti sunt filii desertæ. Nec cessavit ei Deus in dies multiplicare gentem, magnificare læticiam, donec tam suis, quàm de filiis filiorum suorum viginti intra annos circiter duodecim de solis patribus monasteriorum,tanquam novella olivarum in circuitu mensæ suæ læta mater conspiceret. 613 Non enim arbitrata est incongruum,si sancti patris Benedicti,cujus amplectebatur instituta, imitaretur & exempla. Porrò à principio, cùm novos in ramos novella cœpisset pullulare plantatio, venerabilis pater Stephanus sagacitate pervigili miræ providerat discretionis scriptum, tanquam putationis ferramentum, ad præcidendos videlicet schismatum surculos, quicunq; succrescentes mutuæ pacis exorturum præfocare poterant fructū. Unde & scriptum illud chartam charitatis competenter voluit nominari, quò ea tantum,quæ sunt charitatis, tota ejus series redoleat, ita ut penè nil aliud ubique sui prosequi videatur, quod nemini quicquam debeatis, nisi invicem diligatis. Quæ quidem charta, sicut ab eodem patre digesta, & à præfatis 20 abbatibus confirmata, sigilli quoque Apostolici authoritate munita est, largius continet ea, quæ diximus, sed nos summam tantùm eorum hic breviter perstringemus.

Abbas Cistercii,& fratres ejus,non immemores sponsionis suæ,regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam unanimiter statuerunt tenere, rejicientes à se, quicquid regulæ refragabatur, froccos *(b)* videlicet & pelliceas, estamina, *(c)* caputia quoque & femoralia, pectinia & coopertoria stramina lectorum, ac diversa ciborum in refectorio fercula, sagimen etiam & cætera omnia, quæ puritati regulæ adversabantur. Sicque recti-

(a) Castrum Comitis Moritolii, in Normannia, *Tinchenbray.* Vide *WILHELMI GEMMETICENSIS Hist. Normann. lib. VIII. cap. XIII.*

(b) f. Furratos, *Futterwerck.*

(c) al. Stamina, f. Camisia, qua Monachi quidam, vice Cilicii, utebantur. Vide du *FRESNE, voce Stamina.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*

rectitudinem regulæ supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in ecclesiasticis, quàm in cæteris observationibus, regulæ vestigiis sunt adæquati seu confirmati. Exuti ergo veterem hominem, novum se induisse gaudebant, & quia nec in regula, nec in vita sancti Benedicti, eundem doctorem legebant possedisse ecclesias, vel altaria, seu oblationes & sepulturas, vel decimas aliorum hominum, seu furnos, molendina, aut villas, vel rusticos, nec etiam fœminas monasterium ejus intrasse, nec mortuos ibidem, excepta sorore sua, sepelisse; ideo hæc omnia abdicaverunt, dicentes, ubi beatus pater Benedictus docet, ut monachus à secularibus actibus se faciat alienum, ibi liquidò testatur, hoc non debere versari in actibus vel cordibus monachorum, qui nominis sui etymologiam hæc fugiendo sectari debent. Decimas quoque ajebant à sanctis patribus (qui organa erant spiritus sancti, quorumque statuta transgredi sacrilegium est) committere in quatuor partitiones distributas, unam scilicet episcopo, alteram presbytero, tertiam hospitibus ad illam ecclesiam venientibus, seu viduis & orphanis, sive pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam restaurationi ecclesiæ. Et quia in hoc computu personam monachi, qui terras suas possidet, unde & per se & per pecora sua laborando vivat, non reperiebant, idcirco hæc, veluti aliorum jus, injustè sibi usurpare detrectabant. Ecce hujus seculi divitiis spretis, cœperunt novi milites Christi cum paupere Christo pauperes inter se tractare, quo ingenio, quove artificio, seu quo exercitio in hac vita se hospites & pauperes supervenientes, quos ut Christum suscipere præcipit regula, sustentarent. Tuncque definierunt, se conversos laicos barbatos licentia episcopi sui suscepturos, eosque in vita & morte, excepto monachatu, ut semetipsos tractaturos, & homines etiam mercenarios, quia sine adminiculo istorum non intelligebant, se plenariè die nocteque præcepta regulæ posse servare, suscepturos quoque terras ab habitatione hominum remotas, & vineas, & prata, & sylvas aquasque ad faciendos molendinos, ad proprios tamen usus & ad piscationem, & equos pecoraque diversa necessitati hominum utilia, ad exercendas agriculturas instituissent, decreverunt, ut prædicti conversi domos illas regerent, non monachi, quia habitatio monachorum secundum regulam debet esse in claustro ipsorum. Quia etiam beatum Benedictum non in civitatibus, nec
614 in castellis, aut in villis, sed in locis à frequentia populi semotis cœnobia construxisse, sancti viri illi sciebant, idem se æmulari permittebant. Et sicut ille per duodenos monachos monasteria constructa, adjuncto patre, disponebat, sic se facturos confirmabant.

1108 | 2 | 48 | Henricus imperator contra Robertum, Flandrensium | 8 | 8 | comitem, vadit, & pacto pacis magis utrinque simulato quàm composito, penè inefficax redit.

Bajamundus, dux Apuliæ, contracto undecunque exercitu, accingitur ad invadendum Constantinopolitanum imperium.

1109 | 3 | 49 | In parochia Legiensi, (*a*) porca enixa est porcellum | 9 | 9 | habentem faciem hominis.

Natus est etiam pullus gallinæ quadrupes.

Imperator Henricus contra Hungaros vadit, sed facto pacto redit.

Philippus, rex Francorum, obiit. Ludovicus, filius ejus, post eum regnat annis 28.

Obiit

(*a*) Leodiensi, vide supra *a. 1103.*

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* | *Anni domini.*

Obiit etiam Anshelmus, archiepiscopus Cantuariæ, qui nonnulla opuscula scripsit utilia, sicut descriptio vitæ ejus commemorat.

Obiit etiam Hugo, vir sanctus, abbas Cluniacensis, cui succedit Pontius.

Hoc anno sacro igne multi accenduntur, membris instar carbonum nigrescentibus.

Hoc etiam anno Gelduinus, quarto loco Aquicincti Abbas, fastidiens onus regiminis, potiusque eligens otium olim acta reclusionis, reliquit curam animarum, & iterum effectus est reclusus apud sanctum Bertinum. Cui successit in cura pastorali Robertus, ejusdem cœnobii monachus.

| 4 | 1 | In mense Julio Cometes apparuit, radios dirigens ad | 10 | 10 | 1110
austrum, multis conjicientibus, hoc signo portendi futuram regis Henrici quinti expeditionem Italiam versus.

Sanctus Vuicbertus, fundator Gemmelacensis cœnobii, *ubi & sepultus requiescit*, quem Deus multis *& magnis* miraculorum *signis* per annos *XII. longe lateque clarificaverat, auctoritate venerabilis Frederici, Coloniensium Archiepiscopi, &* assensu generalis synodi, *à Domno* Obberto, (*a*) Legiensi Episcopo, elevatur. *Quæ elevatio innumerabili* concursu, & mirabili gaudio populorum *celebrata est IX. Kal. Octobris.* (*b*).

| 5 | 2 | Henricus *quintus, hujus nominis,* rex Romam vadit, | 11 | 1 | 1111
propter sedandam discordiam, quæ erat inter regnum & sacerdotium, quæ cœpta à papa Gregorio septimo, qui & Hildebrandus nominatus est, & exagitata à successoribus ejus, Victore, & Urbano, & præ omnibus à Paschali, magno scandalo erat toti mundo. Rex autem, uti volens authoritate & consuetudine, & authoralibus privilegiis imperatorum, qui à Carolo Magno, qui *primus* de regibus Francorum imperavit Romanis, jamque per trecentos & eo amplius annos imperaverant sub 63 apostolicis, dabat licitè episcopatus & abbatias, & per annulum & per virgam. Contra hanc majorum authoritatem censebant papæ synodali judicio, non posse nec debere dari per virgam vel per annulum episcopatum, aut aliquam ecclesiasticam investituram à laicali manu. Et quicunque ita episcopatum aut aliam ecclesiastici juris investituram accipiebant, excommunicabantur. Propter hanc præcipuè causam rex Romam tendebat, & si qui Longobardorum quoquo modo ei resistere volebant, potenter eos proterebat. In reconciliatione autem, quæ facta est inter imperatorem & papam, (nam ipsum papam cum episcopis & cardinalibus ceperat) die Paschæ Henrico in imperatorem coronato, post lectum Evangelium, tradidit ei papa ante altare Apostolorum Petri & Pauli, in oculis omnium principum, privilegium de investitura episcopatuum vel abbatiarum, tam per annulum quàm per virgam, scilicet, ut regni ejus episcopis vel abbatibus, liberè præter violentiam & Simoniam electis, investituram virgæ & annuli conferat, post investitionem verò canonicè consecrationem accipiat ab episcopo, ad quem pertinuerit.

Quid vel quomodo inter Papam & Regem convenerit, cum multa a multis dicantur, hoc tantum a nobis dicetur, quod in epistola ab ipso Rege scripta legimus. Instabat omnimodis Papa, ut averteret Regem a potestate dandi episcopatus vel abbatias, nec per annulum, nec per virgam. Regi quærenti per internuntios a Papa, his omnibus sibi ablatis, quomodo constaret regnum, quoniam

(*a*) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquic. & Ortel.*
(*b*) *MIRÆUS: Supra an. 1091. Obertus dicitur in MS.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

quoniam fere omnia regalia antecessores sui concesserant & tradiderant ecclesiis: respondit; Sacerdotes decimis ecclesiæ & oblationibus contenti sint, Rex vero omnia prædia & regalia, quæ a Regibus collata sunt ecclesiis, recipiat, & detineat sibi & successoribus suis. Rege per internuntios respondente, se nolle violentiam & injustitiam inferre ecclesiis; promisit Papa, & suis pro se jurantibus affirmavit: Se Dominica instantis Quinquagesimæ, omnia regalia cum justitia & auctoritate Apostolica, ab Episcopis & ecclesiis auferre & regno reddere, id est civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, monetas, telonea, advocatias, omnia jura centurionum vel villicorum curtes & villas cum omnibus pertinentiis suis, quæ regni erant, militiam & castra. Hanc conventionem in charta descriptam Regi dedit; hoc addens, quod ipse Regem & regnum ulterius non inquietaret, & privilegio sub anathemate confirmaret, ne posteri sui eum inquietare præsumant, Regem benigne & honorifice susciperet, eumque in Imperatorem coronaret, & ad tenendum imperium auxilio officii sui adjuvaret. Pro his omnibus inplendis Papa Regi obsides dedit. Internuntii Regis, quamvis scirent, hoc nullo modo posse fieri, affirmaverunt, si Papa hæc compleret, Regem quoque investituras ecclesiarum, uti quærebat, refutaturum.

Hac spe promissionum Regi Romam tendenti, Paschalis Papa primo per suos, postea ipse cum primoribus Romanorum extra urbem occurrit, nullamque caussam resistendi ostenderunt. Vix civitatis portas ingressus erat, cum militibus ejus intra civitatis mœnia secure vagantibus, alii vulnerati, alii occisi, omnes vero pæne capti aut spoliati sunt. Rex tamen quasi pro levi caussa non motus, tranquilla mente usque ad januas ecclesiæ beati Petri Apostoli cum processione pervenit. Ubi volens ostendere, nullam ecclesiarum Dei disturbationem ex suo velle procedere, in oculis & auribus omnium adstantium hoc decretum promulgavit.

Ego Heinricus, Imp. Augustus adfirmo Deo & sancto Petro, & omnibus Episcopis & Abbatibus & omnibus ecclesiis, omnia, quæ antecessores mei Reges vel Imperatores concesserunt, vel quoquo modo tradiderunt Deo, ego nullo modo subtrahere volo.

Hoc decreto lecto & subscripto, petiit à Papa, ut adimpleret ei, quod in charta conditionis scriptum erat. Ipse etiam Rex conventionem suam ad Papam firmavit, jurantibus IV. Comitibus, quod proxima IV. vel V. feria Rex principes suos amicitiam jurare faceret, & obsides daret, eo tenore, si Papa proximo Dominico die adimpleret Regi per omnia, quod in charta conventionis ejus scriptum erat. Cum ergo Rex insisteret, ut Papa cum justitia & auctoritate promissam sibi conventionem de reddendis sibi regalibus confirmaret, universis tam suis, quam nostris scilicet Episcopis, Abbatibus, & universis Ecclesiæ filiis in faciem ei resistentibus, & decreto suo plenam hæresim inclamantibus, voluit Papa, si salva pace Ecclesiæ potuisset, hoc privilegium proferre, ne sacerdotes, Abbates aut clerici sæcularibus occupentur, neve ad comitatum accedant, nisi pro damnatis eruendis, neve militiam exerceant, quæ vix aut nullo modo sine rapinis, sacrilegiis, incendiis & homicidiis exhibentur, neve ministri altaris fiant ministri curiæ, neve accipiant a Regibus ad regnum pertinentia. Regi autem sive Imperatori censuit esse dimittenda omnia ad regnum pertinentia, a tempore Karoli Magni, & ceterorum Imperatorum; interdicens sub anathemate, ne quisquam Episcoporum invadat ad regnum pertinentia. Interdixit etiam sub anathemate, ne illi, qui post eum in Apostolica sede sessuri sunt, audeant Regem aut regnum ejus inquietare super hoc negotio.

In reconciliatione autem, quæ facta est inter Papam & Imp. qui ipsum Papam cum Episcopis & Cardinalibus ceperat, hoc fuit juramentum Regis.

Ego Heinricus Rex IV. vel V. feria proxima liberos dimittam dominum Papam

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Domini.

Papam & Episcopos & Cardinales, & omnes captivos & obsides, & Papæ & fidelibus ejus, & Romanis pacem & securitatem servabo, tam per me quam per meos, & in personis, & in rebus, eique obediam, salvo honore regni vel Imperii.

Hoc juramentum juraverunt etiam Episcopi & Principes, circiter XIV.

Juramentum ex parte Papæ hoc fuit. Domnus Papa Paschalis non inquietabit dominum Regem, nec regnum ejus de investitura episcopatuum vel abbatiarum, neque de injuria sibi & suis illata, in personis, in bonis, neque aliquod malum reddet sibi, vel alicui personæ pro hac caussa; & penitus in personam Regis Heinrici nunquam anathema mittet; nec remanebit in domino Papa, quin coronet eum; & regnum & Imperium auxilio officii sui eum tenere adjuvabit pro posse suo. Et hoc adimplebit Papa sine fraude & malo ingenio. Hoc juramentum Papæ confirmaverunt jurando Episcopi & Cardinales numero XV. Heinrico Regi in Imperatorem coronato, post lectum Evangelium tradidit ei Papa, ante altare Apostolorum Petri & Pauli, in oculis omnium Principum, hoc privilegium de investitura episcopatuum vel abbatiarum, tam per annulum quam per virgam.

Paschalis Episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio, Heinrico, Teutonicorum Regi, & per Dei omnipotentis gratiam, Romanorum Imp. Augusto, salutem & Apostolicam benedictionem. Regnum vestrum sanctæ Romanæ Ecclesiæ singulariter cohærere dispositio divina constituit. Prædecessores vestri, probitatis & prudentiæ amplioris gratia, Romanæ urbis coronam & imperium consecuti sunt: ad cujus videlicet coronæ & imperii dignitatem, tuam quoque personam, fili carissime Heinrice, per nostri ministerium sacerdotii, majestas divina provexit. Illam igitur dignitatis prærogativam, quam prædecessores nostri vestris prædecessoribus, Catholicis Imperatoribus, concesserunt, & privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus, & præsentis privilegii pagina confirmamus, ut regni tui Episcopis, vel Abbatibus libere præter violentiam & simoniam electis, investituram virgæ & annuli conferas. Post investitionem vero canonice consecrationem accipiant ab Episcopo, ad quem pertinuerit. Si quis autem a clero & populo, præter tuum assensum, electus fuerit, nisi a te investiatur, a nemine consecretur. Sane Episcopi & Archiepiscopi libertatem habeant a te investitos Episcopos vel Abbates canonice consecrandi. Prædecessores enim vestri ecclesias regni sui tantis regalium suorum beneficiis ampliaverunt, ut regnum ipsum Episcoporum vel Abbatum maxime præsidiis oporteat communiri, & populares dissensiones, quæ in electionibus sæpe contingunt, regali oporteat majestate compesci. Quamobrem prudentiæ & potestati tuæ cura debet sollicitius imminere, ut Romanæ Ecclesiæ magnitudo, & ceterarum salus, præstante Domino, beneficiis tuis & servitiis conservetur. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ concessionis paginam sciens, contra eam temerario ausu venire tentaverit, anathematis vinculo, nisi resipuerit, innodetur, honorisque ac dignitatis suæ periculum patiatur. Observantes autem misericordia divina custodiat, & personam potestatemque tuam ad honorem suum & gloriam feliciter imperare concedat.

Confirmatio pacis inter Apostolicum & imperatorem, dum in celebratione Missæ traderet ei corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, *Domine imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virgine, passum in cruce pro nobis (sicut sancta & apostolica tenet ecclesia) damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te.* Datum est idibus Aprilis, indictione quarta. 615

Rotbertus

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Rotbertus secundus, Flandrensium Comes, in expeditione Ludovici, Regis Francorum, Atrebati sepelitur. Succedit filius ejus Balduinus. (a)

Rotbertus, Aquicinensis cœnobii quintus Abbas, ægre ferens, insectatione quorundam secularium vexari ecclesiam sibi creditam; simul, quia hoc ei imputabatur, consilio accepto, dimisit abbatiam, succedente ei Domno Aluiso. (b)

1112 | 6 | 3 | Deo peccatis hominum offenso, multa eveniunt hoc | 12 | 2 | anno.

In monte Castriloco, *(c)* ecclesia sanctæ Waldetrudis *cum aliis duabus ecclesiis minoribus,* & cum toto penè oppido *crematur.*

Ecclesia sancti Michaëlis de periculo maris fulgurata, divinitus arsit, cum ædificiis appendentibus sibi.

Waldricus, episcopus Laudunensis, cives ipsius urbis à sacramento perperam juratæ communitatis revocare nisus, à seditiosis ad arma concurrentibus (quod dictu nephas est) gladio confossus interiit, feria quinta hebdomadæ Paschalis, septimo calend. Maji in litania majore. Tumultuante etiam impetu confusæ multitudinis, domus episcopi succenditur. Unde etiam ipsa mater ecclesia sanctæ Mariæ, & ecclesia sancti Joannis Baptistæ, in abbatia monialium cum aliis ecclesiis omnibus, ex vicino appendentibus, concremantur. In authores seditionis à rege Francorum tam severè est vindicatum, ut tam præsentes, quàm futuros à simili scelere deterrere possit exemplum. Sed & antequam ista gererentur, violata fuerat eadem ecclesia sanctæ Dei genetricis, proditione & homicidio cujusdam nobilissimi militis, nomine Gerardi, qui erat dominus castri, quod vocatur Charisiacus, *(d)* quem in oratione positum ante sacram Christi imaginem, homines ipsius episcopi facta conjuratione occiderunt.

Ante hos dies natus ibidem fuerat puer geminus, à clune duo superius scilicet habens capita, duo usque ad renes cum suis brachiis habens corpora, qui baptizatus, triduo quoque vixit.

Mense majo siligines & arbores sacro igne adustæ, fructus sui spem sunt mentitæ; & quædam silvæ insuper arefactæ. Subsecuta est hominum valetudo gravis & diuturna cum profluvio ventris & mortalitate. (e)

Domnus Sigebertus, venerabilis monachus Gemblacensis cœnobii, vir in omni scientia litterarum incomparabilis ingenii, descriptor præcedentium, in hoc libro temporum III. Non. Octobris obiit; qui etiam librum Illustrium virorum, & multa utilia doctrinæ suæ & librorum monumenta nobis reliquit.

Sigebertus Gemblacensis monachus, descriptor præcedentium in hoc libro temporum, obiit, cui nos illa, quæ sequuntur, fideli narratione subjecimus.

| 7 | 4 | WAldrico Laudunensi, à suæ urbis civibus nequiter | 13 | 3 | perempto, Hugo, Aurelianensis ecclesiæ decanus, substituitur.

(a) *MIRÆUS: Ex MS. Lips.*

(b) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquic. & Ortel.*

(c) Vide supra *ad a. 1011.*

(d) Illa olim regia, Belgicæ secundæ, de qua *JO. MABILLONIUS de Re diplom. lib. IV. n. 30. p. 258. HADR. VALESIUS not. Galliarum voce Carisiacus.* Hodie dicitur *Quiercy* sive *Chiersi*, vicus Picardiæ.

(e) *MIRÆUS: Ita MS. codex Gemblacensis distinguit. Ceteri MSS. referunt ista omnia ad annum sequentem.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

tur. Quo post 7 menses mortuo, vir illustris, Bartholomæus, ad episcopatum Lauduncïæ *(a)* civitatis provehitur. Cujus industria & episcopalis ecclesia, quæ incensa fuerat, in brevi reparata, iterum consecratur, & civitas à provinciæ desolatione sublevata, in multis locis, in quibus antea nunquam fuerat religionis fervor, & Dei cultus fundatur, & inde in multas ac remotas etiam transmarinas regiones propagatur.

Incipit ordo Cisterciensis.

Bernardus, juvenis egregius, scientia, moribus, & genere clarus vir, postmodum magnæ virtutis exemplar futurus, Castellione, castro Burgundiæ, oriundus, cum germanis fratribus, & aliis comitibus multis, Cistercii habitu religionis induitur, & miro religiositatis fervore conversatur.

In pago Bracatensi, *(b)* circa Tornacum, nix tanta cecidit nono calendas Maji, ut etiam sylvas fregerit.

Balduinus, rex Hierusalem, cum Rogero, comite Antiochiæ, contra Turcos vadit. Sed Rogero cum exercitu suo juxta quendam fluvium residente, rex cum suis processit, ut adventum Turcarum exploraret. Turcæ verò montem quendam occupantes, insidias per quatuor loca collocaverant, singulis insidiis quatuor millibus equitum deputatis, à quibus rex insperato undique interceptus, mille quingentis suorum interfectis, miserabili fuga est liberatus. Ascalonitæ, cognoscentes abesse regem Balduinum, cum gravi multitudine Hierusalem assiliunt, sed non prævalentes, inefficaces redeunt. Turci cœnobium in monte Thabor situm funditus evertunt, monachos interficiunt, & omnia sibi diripiunt.

Rex Hierusalem, Balduinus, uxorem duxit relictam Rogeri, ducis Siciliæ. 616

Apud Ravennam & Parmam, civitates Italiæ, in agris & intra mœnia, sanguis pluit Junio mense.

| 8 | 5 | In civitate Belvacensi, à canonicæ sedis apostolicæ legato, concilium celebratur. | 14 | 4 | 1114

Hic est Cono, unus ex illis religiosis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primò duxerunt, & Arroasiani *(c)* ordinis authores extiterunt, qui ordo usque hodie floret & crescit.

Henricus imperator, cum magna optimatum suorum, & totius regni gloria, Natalem Domini celebrat Moguntiæ, ibique uxorem ducit Matildam, filiam regis Anglorum. Post Ivonem, qui vita atque doctrina sua Cartonensem *(d)* ecclesiam illustravit, quique inter cætera opera sua illud volumen, quod decreta Ivonis dicunt, utiliter compilavit; Gaufridus, vitæ merito ac prudentia venerabilis, Carnotensem ecclesiam rexit. In Remensi quoque metropoli, post Manassem illustrem virum, excur-

(a) Vide supra *ad a. 988.*

(b) Vide supra *ad a. 1059.*

(c) Canonicorum Regularium Congregatio ab Heldemaro, Conone Presbytero, & Rogero laico circiter annum MXC fuit instituta. Initium ista cœpit Araosiæ, altero lapide ab Apalma, Artesiæ oppido. Hodie dicitur *Aruaise.* De eadem agunt *JAC. BOLLANDUS, in encomio B. Heldemari ad diem XIII. Januarii. JACOBUS à VITRIACO Hist. Occident. cap. XXIII. ANT. PAGI Crit. Anti-Baroniana a. 1097. n. XIX.* De ipso vero Concilio agitur in Tomo X. Conciliorum *LABBEI pag. 797.*

(d) Potius *Carnotensem.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

exturbato invasore Gervasio, Radulphus successit, qui Viridis cognomen habuit.

1115 | 9 | 6 | Lambertus bonæ memoriæ, Attrebatensis episcopus, | 15 | 5 | obiit. A tempore sancti Vedasti, usque ad istum, Attrebatensis ecclesia proprio viduata præsule, Cameracensi episcopo erat subjecta. Robertus succedit in episcopatu Lamberto. Clarevallis fundatur. Idibus Novembris, in suburbio Antiochiæ, noctu terra dehiscens, tres molas & adjacentes domos cum habitatoribus absorbuit.

1116 | 10 | 7 | Hoc tempore Nobertus, *(a)* loci & ordinis Præmon- | 16 | 6 | stratensis fundator, de partibus Lotharingiæ oriundus, genere, divitiis, atque facundia, ipsis etiam summis principibus familiaris atque notissimus, divino fervore succensus, postposita seculi pompa, repentè ad votum suum diaconus & presbyter simul ordinatus, paupertatis Christi tunica induitur, & verbo prædicationis ferventissimè instans, bajulans sibi crucem, nudum nudus Christum sequitur: quorundam etiam religiosorum moribus exploratis, arctioris viæ propositum, & tunc temporis inauditam districtionem arripit, & per aliquantum temporis nudis incedens pedibus, etiam brumali rigore, verbum Dei spargens, multos ab errore convertit.

1117 | 11 | 8 | Anshelmus, Laudunicæ civitatis magister nomina- | 17 | 7 | tissimus, literarum scientia clarus, vir morum honestate & consilii maturitate venerabilis, obiit, qui utili studio, inter cætera opera, in Psalterium glossas marginales atque interliniares ordinavit.

1118 | 12 | 9 | Mense Januario, tertio nonas ipsius, feria quarta, in | 18 | 8 | aliquibus locis, sed non usquequoque terræmotus accidit, aliàs clementior, aliàs validior, adeò, ut quarundam urbium partes cum ecclesiis subruisse dicantur.

Mosa etiam fluvius juxta abbatiam, quæ dicitur Sustula, *(b)* quasi pendens in aëre, fundum suum visus est deseruisse. Hoc ergo anno Leodium civitas multis plagis attrita est: mense enim Majo, quinto nonas ejusdem, dum in majori ecclesia vesperas celebrant, subitò tonitru cum terræmotu omnes ad terram stravit, & fulmen à læva templi ingressum non modicas crustas de muro hac illac disjecit, deinde turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit. Subsecutus fœtor intolerabilis, adeò, ut multo aromatum odore vix potuerit expelli.

Item Junio mense, 7 idus ipsius mensis, circa horam nonam, nubes pluviæ, subitò rupta à monte, qui dicitur Roberti, subjectam sibi partem civitatis penitus oppressam pessundedit, adeò, ut multas domos dirueret, & immensam annonam perderet, & matrem, duos infantes altrinsecus in brachiis amplexam, necaret, & alios octo homines diversis in locis opprimeret. Pulsantibus vesperis sabbato quidem, dum caput lavat puero manus, rubent sanguine fluido.

A calendis etiam Julii, circa horam sextam, turbo nimis vehemens
617 & obscurus civitatem operuit, & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum majoris ecclesiæ devicit, ut & imbribus pateret, & totum pavimentum perfunderet. Ilicò à parte Aquilonis fulmen ingrediens, quendam clericum retro altare sanctorum Cosmæ & Damiani, in pulpito legentem, & alterum ante crucifixum orantem, tertium de scriptorio ecclesiæ proxi-

(a) Potiùs *Norbertus.*
(b) Videtur *Suestra* intelligi, Abbatia in pago Mosano sita, de qua *VALESIUS voce Suestra.*

proximo egredientem, in ipso ecclesiæ ingressu extinxit. Ante fores quoque ecclesiæ quendam laicum extinxit. Sexto idus Julii, ab hora tertia usque nonam, quatuor turbines à quatuor plagis cœli urbem circulaverunt, ventus etiam magna vi intonuit, in urbem multo imbre alluit.

Tertio nonas Augusti, primo noctis conticinio, quaque terrarum cùm tonitrua audirentur, & fulgura sæpius micarent, in urbe Leodio, amplius ipse turbo desævit, ita, ut homines è stratis exilientes, ecclesias tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. Summo verò auroræ diluculo, à parte Orientis, ignis cum ingenti flamma circulavit tantus, ut omnes divinitus cremari extimuerint. Post hoc magnus turbo, erumpens ab Occidente, ipsum ignem visus est aliquantulum obscurasse, iterum autem, quasi victor, ignis cum flamma recaluit, & iterum turbine revertente, paululum delituit. Tertio etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus cecidit. Hoc spectaculum à summo manè usque ad horam tertiam vehementer terruit.

Monstrum quoddam Nammuci *(a)* natum est, cui par nunquam vel rarò visum est, videlicet biceps infantulus. Qui hoc vidit, testis est populus. Hic tam sexu duplex, quàm cæteris simplex erat compage corporis. Tertio idus Decembris, ad mediam noctem lucentibus stellis, cœlo sereno, 14 luna eclipsim passa est, & contracto orbe multis coloribus, sed maximè sanguineo, penè integra hora suffusa est. Tertiodecimo calendas Januarii, prima hora noctis, igneæ acies à Septentrione in Orientem in cœlo apparuerunt, deinde per totum cœlum sparsæ, plurima noctis parte, videntibus miraculo & stupori fuerunt.

Paschalis papa moritur, succedit Joannes, Romanæ ecclesiæ cancellarius, & appellatur Gelasius: at imperator, quia electioni non interfuerat, Hispanum quendam, nomine Burdinum, ei superordinavit.

Balduinus, secundus rex Hierusalem, moritur, frater Godefridi, ducis Lotharingiorum, & primi regis Hierosolymitarum, qui Godefridus princeps nobilissimus, cùm in regem constitutus fuisset, nunquam tamen in ea civitate, in qua Dominus spinis coronatus est, diadema portare consensit. Fuerunt autem filii Eustachii, comitis de Bolonia, ex Ida, sorore Godefridi gibbosi, ducis Lotharingorum, quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus, filius Hugonis, comitis de Reitesta. *(b)*

Ventus vehementissimus, in vigilia Natalis Domini, per totam diem & noctem durat.

Gelasius papa, indicto Remis concilio, transgrediens alpes, in Gallias venit, & per Burgundiam, & Gothiam, quæ provincia sancti Ægidii *(c)* dicitur, agit synodales causas, ad quem vir Dei Nobertus, nudis ut erat,

(a) Potius *Namurci*, vide supra *a. 1095.*

(b) GUIL. TYRIUS *lib. XII. cap. 1. Secundus Hierosolymorum Rex ex Latinis fuit Balduinus de Burgo, qui cognominatus est Aculeus; vir religiosus, ac timens Deum, fide conspicuus, in re militari exercitatus plurimum. Hic fuit natione Francus, de Episcopatu Remensi; filius Hugonis, comitis de Retest, & Milisendis praeclara Comitissa.* Ejus mortem vide infra *a. 1156.*

(c) HADR. VALESIUS *Not. Galliarum voce Volcæ Tectosages*, sic loquitur: *Successere eis longo post intervallo Tolosæ Comites, nonnunquam Comites S. Ægidii nuncupati: qui totam Gothiam, & partem etiam Aquitaniæ, nimirum Albigenses, Cadurcos, Aginnenses, Rutenos etiam ac Petrocorios obtinuerunt.* Uberius hæc exposuit singulari Tractatu ALPHONSUS DELBENE, Episcopus Albien-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

erat, incedens pedibus, accessit, eique animi sui propositum pandens, licentiam & authoritatem seminandi ubique verbum Dei ab eo accepit.

Henricus imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & secundum illud, Qui à multis timetur, necesse est ut multos timeat, conjuratos in se regni principes modò minis, modò blanditiis, modò vi, modò satisfactione ad pacem invitat.

1119 | 13 | 10 | Gelasius papa Cluniaci moritur & sepelitur. | 19 | 9 |

Guido, Viennensis archiepiscopus, Stephani, Burgundionum comitis germanus, in papam eligitur, & Calixtus vocari designatus, Cluniaci benedicitur. Concilium quoque, à prædecessore suo indictum Remis, ab eo mediante, Octobri mense celebratur.

618 Balduinus, Flandriarum comes, Calixti papæ de sorore Clementia nepos, Gwillelmum, filium Roberti, Normannorum comitis, à fratre suo Henrico, Anglorum rege, captivati, Normanniæ potenter resistere volens, post occupatam magnam ejusdem Normanniæ partem, in capite vulneratus obiit, sicque deficiente naturali prole, Carolus, Roberti ex sorore nepos, consobrinus Balduini defuncti, & Canuti, Danorum regis filius, Comes substituitur.

1120 | 14 | 11 | Dum pro reconciliatione regni & sacerdotii, lega- | 20 | 10 |
tio nunc à rege ad papam vadit, nunc à papa ad regem redit, lux pacis inter eos turbatur, & imperator cum sibi faventibus excommunicatur.

Vir Dei Nobertus, à papa Calixto, Bartholomæo Laudunensi episcopo specialiter commendatus, cùm ei ecclesia beati Martini à prædicto episcopo offerretur, tum propter urbis viciniam, tum quia ejusdem ecclesiæ clerici propositi, & vitæ ejus austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab episcopo, diversis ejusdem provinciæ locis religioni congruentibus, sibi ostensis, tandem divinitus, in loco Præmonstrati, resedit, ibique solitarius religiosam vitam agere cœpit, & tempore Quadragesimæ, ad colligendos socios, solus egressus, ante Pascha, cum tredecim sociis rediit, & cum his in præmonstrato loco secundum canonicæ institutionis normam, ad tenorem regulæ beati Augustini, Deo militare cœpit. Ordo Præmonstratensis incipit. *(a)*

1121 | 15 | 12 | Papa Calixtus, Romam proficiscens, ab omni se- | 21 | 11 |
natu & populari turba gloriosè suscipitur, & in sede apostolica confirmatur.

Burdinus, pseudopapa Sutrii positus, dum peregrinos Romam euntes vel redeuntes deprædatur; tandem ut vilissimus apostata capitur, & in monachum tondetur. Major ecclesia episcopi Monasteriensis, eo quòd ipsum repudiasset, ab ipso episcopo & duce Saxoniæ, cum tota civitate exuritur. Mortuo Lamberto, Noviomensi episcopo, Simon, Ludovici, regis Francorum patruelis, successit in ejus loco. In Præmonstratensi ecclesia, cuidam fratri altius de ineffabili trinitate (quæ Deus est) cogitanti, in matutinis dæmon astitit, & ei tria gestans capita apparuit, trinitatem se esse contestans, & ob fidei suæ meritum trinitatis visione eum dignum esse affirmans. Sed frater, inimici dolum agnoscens, convitiando eum recedere à se compulit.

1122 | 16 | 13 | Terræ motus in secunda hebdomada Adventus | 22 | 12 |
Domini,

sis, *de gente & familia Marchionum Gothiæ, qui postea Comites S. Ægidii & Tholosates dicti sunt. Lugduni 1607. 8.*

(a) Compara *AUB. MIRÆI Chronicon Ordinis Præmonstratensis p. 14.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

Domini, sabbato, hora tertia; aliàs clementior, aliàs inclementior accidit.

Noberto apud Ningellam (a) verbum Dei prædicante, & puellam dæmoniacam coràm adductam exorcizante, dæmon irridens cantica canticorum à principio usque ad finem per os puellæ edidit, & ad verbum in Romana, deinde in Teutonica lingua interpretatus est. Sed Dei servo arctius insistente, tandem egressus est.

| 17 | 14 | Optimates regni cum episcopis Henricum impe- | 23 | 13 | 1123
ratorem convenientes, Deo sibi propitio, id elegerunt saluberrimo consultu, ut inter ipsum & apostolicum controversia de investituris ecclesiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam, ex parte imperatoris Bruno, Spirensis episcopus, & Arnulphus, abbas Fuldensis, interim Henricus imperator Pascha Domini Aquisgrani celebrat, deinde Leodium contendit. Hic querela apud eum facta de insolentia cujusdam Gothini, castrum ejus, quod mons Falconis (b) dicitur, annitente sibi Godefrido duce, obsidet, capit, incendit & destruit.

Ecclesia Haunoniensis, cum omnibus appendiciis suis, seditione advocati sui cum tota villa arsit, salvo tamen thesauro & bibliotheca.

Turonis etiam seditione orta inter clericos & laicos, ecclesia sancti Martini penitus arsit.

Donnus papa, visa & recepta legatione imperatoris, pertæsus & ipse valde dissonantiæ inter eos diutinæ, libenter assentit. Et tam consultu totius Romani senatus, quàm etiam episcoporum Italicorum mittuntur, ex latere apostolici unus episcopus, & duo cardinales, ad ordinandam rem tanti negotii. Mense Septembri, in Nativitate beatæ Mariæ, Henricus imperator cum episcopis & optimatibus regni venit Wormatiam, ubi occurrerunt ei legati sedis apostolicæ. Diu (ut fit in tantorum negotiorum consessu) eventilata ratione, tandem ratione, tandem gratia antiquæ charitatis, reintegratur inter imperatorem & apostolicum Dei ordinatio. 619

Concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & sacerdotium reformatur, & jus investiturarum episcopalium ab imperatore exfestucatur.

Noberto ad quærendas sanctorum reliquias Coloniam veniente, & suis indicto jejunio, orationibus instante, una de numero undecim millium virginum nomen suum & locum, ubi jacebat, specialiter designans, in crastino solenniter levata, & cum aliis sanctorum reliquiis ad locum Præmonstratum est ab eo translata. Sequenti verò die apud sanctum Gereonem in oratione pernoctans, manè facto in medio ecclesiæ, ubi nullum apparebat sepulturæ vestigium, effodi præcepit, & corpus sancti Gereonis integrum absque cerebro, honorificè & diligenter collocatum, invenit, sicut & de ipso legebatur, quòd pars capitis, & non totum caput abscisum fuit, quod cum honore & reverentia à clero & populo elevatum est, & inde pars viro Dei donata est. Inde Præmonstratum rediens, & quadraginta jam clericos cum multis laicis secum habens, professionem eos facere secundum apostolicam institutionem, & canonicam regulam beati Augustini docuit, & ad voluntariam paupertatem & prom-

Rr rr r 3 ptam

(a) Sive Nivigellam, hodie *Nivellæ* Brabantiæ oppidum. *MIRÆUS p. 19.*

(b) Gallis *Vauquemont*, Belgis *Valkenburg*, in regione Brabantiæ Transmosanæ, Belgis Fœderatis parens, Comitatus titulo insignis. *VALESIUS, voce Mons Falconis. MENSO ALTINGIUS Not. Germ. infer. p. alt. p. 186.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

ptam obedientiam, cæteraque militiæ spiritualis instrumenta, eosdem
diligenter instituit. Cui non multo pòst quidam comes de Westphalia,
Godefridus, cum uxore sua conversionis gratia se contulit, & tria loca in
allodio suo, castrum videlicet & Campembergensem *(a)* locum, Clo-
statensem, Warlarensem, divino cultui per eum mancipavit. Cujus ex-
emplo compunctus comes Theobaldus, homini Dei se familiarissimum
fecit, & ejus monitis atque consilio multa postmodum erga pauperes, vel
quoslibet religiosos, liberalitate atque munificentia uti cœpit. . . .

1124 | 18 | 15 | Obiit bonæ memoriæ papa Calixtus, cui succedit | 24 | 14 |
Lambertus, qui & Honorius, Ostiensis episcopus, ad quem proficiscens
pater Nobertus, & ab eo honorificè susceptus, & quæ flagitabat, dignè
consecutus, Parthenopolis se futurum episcopum divinitus agnovit: &
rediens, cùm in die Paschæ apud Herbipolim in populi frequentia Mis-
sam celebraret, cæca mulier, ipso post sumpta mysteria in oculis ejus suf-
flante, visum recepit. Unde quidam divites compuncti, se & sua Deo
reddiderunt, & ecclesiam ibidem ædificantes, divino cultui per manum
prædicti patris eam mancipaverunt. Inde Præmonstratum rediens, in
ecclesia beati Martini, quæ sita est in suburbio Lauduni, quendam de suis,
dominum videlicet Gualterum, abbatem primum consecrari fecit, cujus
industria, Deo cooperante, eadem ecclesia, tam in temporalibus quàm in
spiritualibus, in tantum est in brevi multiplicata, ut famam bonæ opinio-
nis, & propagines sanctæ plantationis, in exteras ac longinquas jam ex-
tenderit regiones, videlicet in Nerviam, *(b)* in Flandriam, in Angliam,
in Wasconiam, in Gothiam, in Hispaniam, in Burgundiam, quas omnes
provincias per eandem domum bono jam videmus odore respersas. In
Vivariensi etiam ecclesia de fratribus suis abbatem tunc ordinari fecit, u-
bi cùm ad introitum fratrum malignus spiritus hominem quendam in-
vasisset, & eum per biduum vexasset, per virum Dei expulso dæmone cu-
ratus est.

In castro nihilominus Antverpiensem ecclesiam ordinandam hac
de causa suscepit. Oppidani castri illius, à quodam hæretico Tandemo
620 seducti, paulatim à fide & bonis moribus desciverant, quia idem hæreti-
cus nimiæ subtilitatis, cùm tamen esset laicus, sed multis etiam disertis
clericis in sermone acutior, sacri ordinis ministros & episcopalem ac sa-
cerdotalem gradum nihil esse dicebat, corporis & sanguinis Christi per-
ceptionem sumentibus ad salutem prodesse negabat, & in pretioso ap-
paratu & vestibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis,
verbis persuasibilibus & conviviorum apparatibus suos, qui eum circiter
tria millia armati sequebantur, illiciebat, & per eos in resistentes sibi cæ-
dibus sæviebat; credebant ei, & reverebantur eum, in tantum, ut aquam,
in qua corpus lavisset, biberent, & pro reliquiis asportarent, cùm tamen
tantæ incontinentiæ & impuritatis esset, ut filias in matrum præsentia,
sponsasque maritis intuentibus, corrumperet, & hoc opus spirituale esse
asserebat, qui tandem post multos errores, & multas cædes dum navi-
garet, à quodam presbytero percussus in cerebro, occubuit. Sed nec
post ejus mortem error ipsius tam facilè extirpari potuit, propter quòd
à cle-

(a) *Kappenberg*, dominium olim eràt Westphaliæ, in ditione Monasteriensi, de quo *HERM. HAMELMANN de Familiis emortuis p. 688.* Diploma Henrici V. super hac dotatione, exhibet *NIC. SCHATENIUS Ann. Paderborn. lib. VII. p. 702.* Vide infra *ANSELMUM GEMBLACENSEM ad a. 1123.*

(b) Ditio Cameracensis, de qua *CELLARIUS Not. Orb. ant. lib. II. cap. III. p. 364.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

à clericis loci illius, ecclesia cum aliquantis redditibus, per manum episcopi Norberto ordinanda datur, sperantibus, quòd per ejus salutarem doctrinam hæresis illa de medio tolleretur; quod & factum est, siquidem ipso prædicante, compuncti viri & mulieres, corpus Dominicum, quod in cistis & foraminibus per decem annos & amplius reposuerant, attulerunt, & per ejus doctrinam paulatim ad sanctam fidem resipuerunt. Radulpho, Remorum archiepiscopo obeunte, Ramaldus succedit in præsulatu Remensis ecclesiæ.

Venetiani navali exercitu Ascalonem obsidentes, accepta ab Ascalonitis pecuniæ taxatione, recedunt, & Tyrum aliquandiu obsessam in deditionem accipiunt.

Henricus imperator, congregata exercitus infinita multitudine, fines regni Francorum irrumpere disponit. Sed Ludovico, Francorum rege, cum infinito nihilominus exercitu in occursum ejus properante, consilio principum & episcoporum, ab inutili proposito desistit, & hoc factum est mense Augusto.

Henricus imperator Montionem (a) castrum capit, & Ramaldum, ejus comitem, secum captum adducit.

Balduinus, rex Hierosolymorum, à Sarracenis præventus capitur. Qua de re mente excedentes, undiqueversum evocati ad 40 millia conglomerantur, ut Christianos à finibus suis exterminent, & apud Ascalon impedimenta sua commendent. Christiani verò in arcto positi, nihil spei nisi in Deum habentes, exemplo Ninivitarum utrique sexui jejunium indicunt. Pueris etiam, lactentibus infantibus, universo quoque pecori, pabula negantur; dies pugnæ indicitur. Procedunt Christiani cum militibus & peditibus, vix ad tria millia æstimati: principes gradiuntur in fronte, scilicet patriarcha vexillo offerens crucem Christi, abbas olim Cluniacensis Pontius, præferens lanceam transfixam in latere Christi, episcopus Bethlehemites, ferens in pixide lac sanctæ Mariæ virginis. Sarraceni verò quaquaversum effusi ex omni latere in orbem circumcingunt Christianos, ne quis possit evadere. Dum ita in promptu hærent Christiani, vident Deo sibi auspice splendorem scisso aëre super paganos subitò cecidisse, sed non prosperum, sed satis nocivum, quamvis hunc ipsi Sarraceni non viderint. Illico enim omni virium robore enervati, passim fugientes cæduntur, non solùm à viris, sed etiam à pueris & à fœminis, perierunt in bello septem millia, submersi sunt in aquis quinque millia, omnes verò Christiani incolumes reversi, summum & dulce ἐπινίκιον reboant Deo in excelsis.

| 19 | 16 | Hyems solito acerbior, & aggestu nivis sæpius | 25 | 15 | 1125
decidentis nimis horrida & importuna. Multi enim pauperum infantes & mulieres, nimietate frigoris defecerunt. In multis vivariis pisces absorpti sub glacie perierunt, glacies enim adeò spissa erat & valida, ut vehicula onusta super eam ducerentur, & quasi super solum equitaretur. In Brachbanto anguillæ innumerabiles, propter glaciem à paludibus exeuntes (quod dictu mirum est) in fœnilibus fugientes latuerunt, sed ibi etiam præ nimietate frigoris deficientes, computruerunt. Mortalitas quoque animalium maxima fuit. Hyemi successit intemperies aëris, nunc nive, nunc pluvia, nunc gelu, alternatim satis noxia usque in me- 621

(a) Montio, Lotharingiæ castrum, postea *Mousson*, vel à ponte vicino, *Pont à Mousson* dictum, *VALESIUS voce Montio*. Licet *OTTO FRISINGENSIS Chron. lib. VII. cap. XV.* Henricum Imp. Reginaldum Comitem in castro Barri obsidione cinxisse, atque ad deditionem compulisse tradat.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

medio Martio. Postea diutino frigore & pluvia aëris inconstantia vix tandem arbores floruerunt Majo mense, vix tandem gratia herbarum & graminum reviguit nitore, imber verò singulis mensibus assiduè deciduus, sata agrorum penè absorpsit, nam siligo & avenæ proventum suum satis sunt ementitæ.

Multi quoque sacro igne aduruntur.

Tyrus Hebræa lingua Sor dicta, urbs Phœnicis maxima & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, vaticinatione Prophetarum celebrata, & carminibus poetarum inclyta, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor, vel ab Alexandro propter expugnationem multis in brevi freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonosor expugnata, & partim captivata, & postea ab Alexandro penitus destructa usque ad solum, & dirupta, sed juxta prophetas post 70 annos reædificata, & in antiquum statum restituta, nostris modò temporibus in fine mundi à Christianis terra marique obsessa capitur, & Christi imperio subjugatur.

Fames permaxima grassatur in Gallia, in qua Caroli, inclyti marchionis Flandriæ, liberalis enituit munificentia, qui innumerabilibus diversis in locis pauperibus quotidiana ministrabat victus stipendia.

1126 | 20 | 17 | Hyems asperrima, sex hebdomad. continua & valde noxia. | 26 | 16 |

Fames valida, ubique magna multitudine utriusque sexus pereunte.

In Hasbania *(a)* ignobilis muliercula monstrum bis gemini corporis est enixa, aversis vultibus & corporibus sibi cohærens, antè quidem effigies hominis integro corporis membrorumque ordine distincta; retro verò facies canis similiter corporis & membrorum proprietate integra.

In Brachbantho, villa Nerisca, alia mulier enixa est quatuor masculos uno partu.

In Gemblacensi parochia, dum paterfamilias Dominica die mixturam segetum præ penuria famis moleret in usus familiæ, subitò justa Dei indignatione arsit farina cum putoris nigredine, ad exemplum posteris, ne quis præsumat simile.

Ecclesia sancti Dionysii, sita in Brochorensi sylva, 7 calendas Maji, primo noctis crepusculo cum omnibus appendiciis, & tota villa penitus arsit, salvo tamen thesauro & armario.

Henricus imperator Leodii Pascha Domini celebrat, inde Aquis contendens, morbo dracunculi, qui sibi erat nativus, molestari cœpit, propter quod & ibi aliquot dies remoratus est. Deinde quasi Pentecostem celebraturus, Ultrajectum venit, & tandem feria quinta in Pentecoste vitam cum regno amisit. Corpus ejus, ejectis intestinis, sale respersum, Spiram relatum est. De hoc autem imperatore quædam dicuntur, quæ fabulosa esse didicimus. Fertur namque, quòd se quasi mortuum finxerit, & occultè suorum præsentiam fugiens, peregrinationem aggressus fuerit, & ad ultimum monachus factus Cluniaci fuerit. Revera autem (ut dicitur) quidam erat valde similis eidem imperatori, & viribus corporis plurimùm valens, qui monachatum Cluniaci suscipiens, Henricum imperatorem se esse firmissimè asserebat.

Rex Hierusalem Balduinus, data redemptione, à Sarracenis dimittitur.

Mense

(a) Vide supra *ad a. 989.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

Mense Augusto legati apostolicæ sedis, & archiepiscopi cum episcopis & optimatibus imperii, ex condicto convenientes Moguntiæ, consultant sibi & toti Romano imperio de substituendo rege.

Lotharius, dux Saxonum, vir sapiens & industrius, & ecclesiastico juri devotus, præpotens divitiis & victoriis, omnium assensu eligitur. Hic 622 mense Septembri cum eisdem legatis & duobus archiepiscopis, & octo episcopis & multis abbatibus, & cum eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquisgranum veniens, dominica die idus Septembris, à Friderico, archipræsule Coloniensi, in regem benedicitur & ungitur, omni clero & populo festivum ἐπινίκιον acclamantibus. *(a)*

| 1 | 18 | Hyems acerrima, vermibus etiam periculosa. | 27 | 17 | 1127

Rex Lotharius, in Behemones vadens, quorundam suorum principum traditione, magnam stragem militum passus est, quingentis videlicet & quadraginta occisis. In Syria hoc anno exercitus Dei bis congressus est Sarracenis: in primo prælio de paganis ceciderunt duo millia quingenti, de Christianis solummodo 15. in secundo autem incruentam victoriam habuerunt Christiani. Sed quamvis plurima pars eorum oppetierit, tamen auxilio Dei revigorati, absque numero hostes contriverunt & vicerunt.

Carolus, comes Flandrensis, proditione quorundam optimatum suorum, quibus pro zelo justitiæ exosus erat, Brugis in ecclesia sancti Donatiani martyris orans, interfectus est, sed horrenda animadversione vindicatus est. Proditores enim eùm capti fuissent, aut exterminati exilio, aut percussi gladio, aut patibulo affixi, aut præcipitio elisi, aut duello convicti, & rotis alligati, vix aliquo evadente, omnes perierunt.

Post mortem Lisiardi, episcopi Suessorum, fit episcopus Joslenus, vir magni consilii.

Cameraci quoque post Burcardum Hermannus episcopatum tenuit; quo post triennium extruso, Liethardus ei successit, qui & ipse post quatuor annos repudiatus Nicolaum successorem habuit.

Parthenopolitanæ civitatis archiepiscopo defuncto, cùm clerici & cives ejusdem urbis, coram imperatore Luithero, ad eligendum archiepiscopum, apud Spiram convenissent; nutu domini Gerardi, Romanæ sedis legati, qui postea factus est papa, & Luci Alberonis, Metensis primicerii, qui postea factus est Treverorum archiepiscopus, Norbertum, Præmonstratæ ecclesiæ patrem, qui pro quibusdam causis eò fortè advenerat, in pastorem eligunt, & regali prosequente convenientia ad sacerdotium præfatæ urbis provehunt.

| 2 | 19 | Hoc anno multi de pago Suessonico sacro igne ac- | 28 | 18 | 1128
censi, ad ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ, in civitate Suessorum sitam, convenerunt, ibique diebus paucis misericordiam Dei & beatæ virginis succursum præstolantes, (sicut pleniùs refert libellus eorundem miraculorum) salutem ipsius meritis & precibus consecuti sunt, ita ut intra quindecim dies centum & tres nominatim ab hoc igne restinguerentur, & tres puellæ distortæ sanitati redderentur. Facta sunt ibi & deinceps & alia multa miracula, inter quæ duo fuerunt eminentiora: unum scilicet de naso mulieris, & labio divinitus reformato: aliud de puero, in visione ante Deum rapto, ubi dominam nostram virginem Mariam se vidisse asseruit, pro populi salute supplicantem, & hoc responSs ss s spon-

(a) HIER. PETZ *Script. Rerum Austriacarum Tom. I. p. 570.* Narrationem inseruit de electione Lotharii, Ducis Saxoniæ, in Imperatorem Romanorum.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

ſponſum benignè à filio accepiſſe, *Mater tu es maris ſtella, fiat ſicut vis.* Sed dum queritur beata virgo ſuper domo ſua, quæ vilis & abjecta erat, præ cæteris iterum à filio ſuo audivit, quòd trans mare & de trans Rhenum faceret pecuniam afferri, unde domus ædificaretur, & in oculis omnium reſpicientium illuſtris appareret, cujus viſionis tam in claritate operis, quam in copia oblationum tot ſunt teſtes hodie, quot videre volunt. Prædixit etiam idem puer paulo pòſt ſe moriturum, & vix unum menſem ſupervixit. Sed mirum valde de hoc puero erat, quòd omnem hiſtoriam veterem rhythmicè depromebat, textum verò evangelii & actus Domini ita recenſebat, ac ſi in libro legeret, & acta ab aliis pronunciaret, qui etiam cùm hoc clauſis oculis diceret, laicis & illiteratis vix loqui dignabatur, quaſi eorum ignorantiam pertæſus, qui tam profunda intus audierat.
623

Mortuo Balduino, rege Hieroſolymorum, ſucceſſit Fulco.

Lauduni in eccleſia ſancti Joannis, conſilio regis & principum, monialibus, quæ malè infames erant, ejectis, & monachis in earum locum ſubſtitutis, Drogo, religione & facundia venerabilis, à Bartholomæo epiſcopo primus abbas ordinatur, qui poſtmodum à papa Innocentio Romæ Oſtienſis epiſcopus cardinalis conſecratur.

1129 | 3 | 20 | Philippus puer, Ludovici, Francorum regis filius, Re- | 29 | 1 | mis in regem ungitur, die Paſchæ 18 calendas Maji, patre præſente.

In Præmonſtratenſi eccleſia Norbertus archiepiſcopus ſucceſſorem ſibi dominum Hugonem, qui ab initio paupertatis ſuæ ſocius fuerat, ordinari fecit abbatem, ſed ad Antverpienſem atque Floreſſienſem eccleſiam, ad regimen fratrum nominatos patres deſtinavit.

In eccleſia quoque ſanctæ Mariæ apud Magdeburch, expôſitis clericis ſecularibus, ſui ordinis fratres collocavit.

Cœnobium Urſicampi fundatum eſt à nobiliſſimo præſule Noviomenſi, domino Simone, qui Hugonis magni filius fuit. Frater autem Radulphi comitis, & regis Ludovici fratruelis, adducto conventu monachorum à Clarevalle, & domino Valeranno primo abbate ordinato, qui primus ex nobilioribus perſonis Clarevallem ſua converſatione illuſtravit.

1130 | 4 | 21 | Honorio papa defuncto, factis partibus, Gregorius | 30 | 2 | & Petrus de Leone ad papatum eliguntur, & Gregorius Innocentii, Petrus Anacleti nomine alterantur. Sed Petro ob parentelæ ſuæ fortitudinem apud ſanctum Petrum commorante, Innocentius Roma egreſſus in Gallias proficiſcitur, & Gallicana ſibi adhærente eccleſia, conciliis celebratis, primò Remis, ſecundò Piſis in papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ epiſcopis anathematizatur.

Joannes piæ memoriæ, Morinorum epiſcopus, obiit, eique Millo, abbas ſancti Judoci, ex ordine Præmonſtratenſi ſuccedit.

Roberto quoque, Attrebatenſi epiſcopo, defuncto, Aluiſus abbas ordinatur epiſcopus in ejus loco.

Thomas de Marla, in ſuo proprio conductu, negotiatores dolo capiens, à rege Ludovico cum exercitu impetitur, & à Rodulpho, Viromandorum comite, in ultionem Henrici, fratris ſui, vulneratus & captus, Lauduni moritur.

1131 | 5 | 22 | Philippus puer, nuper in regem unctus, dum in civi- | 31 | 3 | tate Pariſiis equo vehitur, porcus equi pedibus ſe fortè ſubmittens, equum

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

quum super ipsum præcipitem dedit, & de ejus subita & miseranda morte Francis luctum induxit tertio idus Octobris.

Ecclesia sancti Medardi Suessionis ab Innocentio papa consecratur.

Consilio Remis habito, præsente Francorum rege Ludovico, filius ejus, Ludovicus, in regem consecratur à papa Innocentio, octavo calendas Novembris.

Sub his temporibus, ordo canonicus Præmonstratensis, & monasticus Cisterciensis, quasi duæ olivæ in conspectu Domini, pietatis lumen & devotionis pinguedinem mundo ministrabant, & quasi vites fructiferæ regionis palmites circumquaque propagabant, & per omnes ferè Christiani orbis terminos bonæ opinionis paulatim odore diffuso, novas abbatias, ubi antea Dei cultus non fuerat, construebant. Unde etiam in Syriam & Palæstinam, de Præmonstrato fratres missi, nonnullas abbatias ædificaverunt.

Eratque circa hæc tempora pulchra ac decora facies ecclesiæ, diversorum ordinum ac professionum circundata varietate, dum hinc Præmonstratenses, hinc Cistercienses, inde Cluniacenses monachi, tum & diversi habitus & professionis sanctimoniales, & mulieres Deo devotæ, in continentia atque paupertate, sub obedientiæ jugo regulariter viventes, fervore religionis invicem provocarent, & nova certatim diversis in locis monasteria fundarent. Cum his etiam monachi Carthusienses & ipsi paulatim pullulabant, qui præ cæteris continentes pesti avaritiæ, qua plurimos sub religionis habitu laborare videmus, terminos posuerunt, dum certum numerum hominum, animalium, possessionum, quem eis prætergredi nullo modo liceat, statuerunt, & ipsi singulas singulis cellulas habentes, ac raro vel ob Dei cultum, vel ob mutuum in charitate solatium convenientes, perfectius mori mundo, & cæteris tanto diligentius, quanto secretius vivere Deo elegerunt. Adhæc etiam milites templi Hierosolymitani, fratres quoque de hospitali sub religioso habitu continenter viventes, ubique se multiplicando diffundebant, & quæ poterant, vel de laboribus propriis, vel de fidelium eleemosynis, ad opus Deo militantium, in infirmorum quorumque ac pauperum Hierosolymam petebant, sed præsules ecclesiarum ac principes seculi promptissimè annuebant, vel etiam sponte offerebant terras, prata, nemora, & cætera, quæ monasteriis ædificandis necessaria erant. 624

Ecclesia penè sanctæ Mariæ in episcopatu, totaque penè civitas Noviomensis incendio conflagravit, justo (ut fertur) infortunio, quia summum pontificem, Innocentium, verbis irrisoriis multi illorum exhonoraverunt.

Clarevallis duo cœnobia una die produxit, scilicet Longipontum & Rievallem, & post paucos menses Vacellas.

| 6 | 23 | Fara (a) castrum, à Ludovico, Francorum rege, obsi- | 32 | 4 | 1132
dione cingitur, à nonis Maji usque ad 7 idus Julii, nec tamen capitur. Tandem affinitatis confœderatione pacem inierunt. Julgelrannus quip-

Ss ss s 2

(a) Diversa equidem Gallorum oppida Fara nomine enumerat Valesius, hoc tamen videtur Fara, Picardiæ castrum fuisse, *la Fere en Picardie*, de quo etiam PIGANIOL de la FORCE *Descript. de la France Tom. III. p. 75.* Hujus tamen expeditionis nullam plane mentionem facit SUGERIUS.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.*

quippe, ejusdem castri dominus, neptem Radulphi comitis ex sorore, accepit in conjugium.

Obiit vir sanctus, Hugo, Gratianopolitanus episcopus, cujus religiosam admodum vitam conscripsit Gigo, prior Carthusiæ.

1133 | 7 | 24 | Eclipsis Solis facta est quarto nonas Augusti, feria sexta, hora sexta. | 33 | 5 |

Luitherius imperator expeditionem in Italiam parat, & cum episcopis & archiepiscopis, ac nominatissimo abbate Clarevallis Bernardo, papam Innocentium Romam deducens contra Petrum Leonis, qui monasterium sancti Petri munierat, eum in episcopo Lateranensi à sede pontificali potenter collocat, ipsum verò Luitherium Innocentius papa ibidem in imperatorem consecrat.

1134 | 8 | 25 | Norbertus archiepiscopus, vir potens in opere & sermone, multorum monasteriorum fundator, & sanctæ religionis eximius propagator, Innocentii papæ catholici æquissimus fautor, Petri verò schismatici justissimus execrator, cum imperatore Luitherio, ab expeditione Italica regressus in civitatem suam, non multo pòst infirmitate corripitur, & in ea per spatium quatuor mensium laborans, episcopatu sapienter ac fideliter ministrato per annos octo, astantibus fratribus data benedictione, moritur. Cùm de sepultura inter clericos majores ecclesiæ, & fratres sanctæ Mariæ contentio fieret, res ad imperatorem delata est, & ejus præcepto in ecclesia sanctæ Mariæ, cum filiis & fratribus, quos in Christo genuerat, & Christo ædificaverat, sepultus est, cujus exitus in Christo dormitio octavo idus Julii. | 34 | 6 |

1135 | 9 | 26 | Monasterium de Prato, *(a)* fundatum est sub primo abbate Petro, prima plantatio, quam protulit pater Walerannus, ex propria domo. | 35 | 7 |

Henricus obiit, rex Angliæ, vir in regni sui administratione singula-
625 ris severitatis atque censuræ, cui Stephanus, de sorore nepos, in regnum succedit, sed magna parte regni mutilatus, non multo pòst totam Normanniam amisit. Filia enim regis Henrici, Matildis, quæ primò nupserat Henrico imperatori, postmodum Giffrido, comiti Andegavensi, ope regis Francorum Ludovici, Normanniæ ducatum occupat, & in ipsa Anglia magnas ei molestias atque calamitates suscitat, quem etiam bello postmodum cepit, sed pro comite Roberto, fratre suo, à regina Angliæ capto, eum relaxavit.

Ventus nimius quinto calendas Novembris fuit, qui turres & ædificia multa diruit.

1136 | 10 | 27 | Mare terminos suos egressum, inopinatè submersit cum habitatoribus suis partem Flandriarum. | 1 | 8 |

1137 | 11 | 28 | Siccitas tanta fuit in Francia, quantam nemo, qui tunc viveret, se vidisse, vel ab antecessoribus suis audisse testaretur, ita ut fontes & putei, quidam etiam fluvii siccarentur. | 2 | 9 |

Imperator Luitherus secundam facit expeditionem in Italiam.

Comes Pictaviensis, Wilhelmus, ad sanctum Jacobum in Gallicia orationis causa proficiscitur, & in sexta feria parasceve in ecclesia beati Jacobi moritur, & ante altare sepelitur. Qui moriturus proceres suos, quos secum habebat, contestatur, ut filia sua major, Alienordis, Ludovico juniori, Francorum regi, cum Aquitaniæ ducatu uxor traderetur, quam

(a) Pratum Monasterium, f. Præmonstratum, quod in diœcesi Laudunensi condidit Norbertus. Vide *VALESIUM, voce Pratum Monstratum.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Hierosolymorum. | Anni Domini. |

quam prædictus Ludovicus, apud Burdegalam, optimatibus regni præsentibus, jungit sibi nuptiis quam solennibus, cujus pater Ludovicus, intra eundem ferè mensem apud Parisios defunctus, in ecclesia sancti Dionysii, ante corpus ipsius est sepultus, calendis Augusti, 28 anno regni sui.

Lutherius imperator, post subactam Romanæ ecclesiæ infidelitatem, Apuliam rediens in patriam suam, moritur, & Conradus, qui ante ipsum imperium affectaverat, Henrici imperatoris de sorore nepos, ad regnum provehitur.

| 1 | 1 | Obiit Drogo, bonæ memoriæ Ostiensis episcopus, vir | 3 | 10 | religione ac sapientia clarus. 1138

Petrus Leonis, qui per schisma præsulatum Romanæ sedis contra Innocentium invaserat, & ecclesiæ Dei magno scandalo jam per octo annos fuerat, Dei judicio percussus obiit, & ab eo ordinatos degradari, nec ultra ad sacros ordines promoveri, Innocentius papa decrevit.

Hoc tempore venerabilis vitæ Alexander, primus abbas mortui maris, se & domum suam tradidit abbati Ursicampi.

His temporibus quidam pseudoimperator in partibus Alemanniæ surrexit, qui per aliquot annos apud Solotorum in reclusione vivens, egressus inde, imperatorem Henricum se esse mentiendo dixit. Et cùm multos seducendo sibi allexisset intrantium, ut pro eo etiam graves pugnæ & homicidia fierent, aliis eum recipientibus, aliis seductorem palàm profitentibus, tandem declarata ejus falsitate, Cluniaci in monachum attonsus est.

| 2 | 2 | Ramaldo, Remorum archiepiscopo defuncto, eccle- | 4 | 11 | sia Remensis per biennium ferè pontifice caruit, & tandem hoc anno Sanson, de clero ecclesiæ Cartonensis, Remensem præsulatum suscepit. 1139

Habitaculum servorum dei in loco, qui dicitur ad montem Dei, construitur.

Florebat hoc tempore Gallicana ecclesia per viros religione ac sapientia illustres, Milonem Morinensem episcopum, humilitatis virtute præcipuum, Aluisum Attrebatensem, liberalitate atque consilio & facundia clarum, Godefridum Lingonensem, Hugonem Antissiodorensem, Jossenum Suessionensem, Giffridum Carnotensem, Albericum Bituricensem archiepiscopum, scientia literarum atque consilii prudentia clarissimum.

Inter hos etiam alios multos tunc claros scientia viros Bernardus, abbas Clarevallensis, vir opinatissimæ religionis, eminentissimè clarebat, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei ferventissimus prædicator, atque plurimorum monasteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo adhibebat, adeò, ut magistri scholarum, cum magno clericorum comitatu, etiam de longinquis regionibus, ad ejus optabile magisterium confluentes, centenario vel ampliori novitiorum numero domum probationis implerent, & uno die Quadragesimæ monachi fierent. 626

| 3 | 3 | 5 | Senonis, petente rege Ludovico, episcoporum & abba- | 12 | tũ religiosorũ fit conventus, contra Petrum Abaelardũ, qui quadam prophana verborum vel sensuum novitate ecclesiam scandalizabat, qui ab eis interpellatus, cùm esset responsurus, de justitia veritus, audientiam apostolicæ sedis appellavit, & sic evadens, non multo pòst Cabilloni ad sanctum Marcellum obiit. 1140

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Siculorum. | Hierosolymorum. |

Inter regem Ludovicum, & comitem Theodebaldum, simultatis germen pullulat, pro eo, quòd comes cum rege in Aquitanicam expeditionem proficisci detrectat.

Cœnobium sanctæ Mariæ de Frigido monte, à piæ memoriæ Valeranno, primo abbate Ursicampi, fundatum est, & sub electo patre Manasse.

Hugo Parisiensis, sancti Victoris canonicus, religione & literarum scientia clarus, & in septem liberalium artium peritia nulli sui temporis secundus, obiit. Qui inter multa, quæ utiliter scripsit, etiam librum de Sacramentis, valde necessarium, duobus voluminibus comprehensum edidit. In cujus libri volumine secundo quiddam mirabile intexuit de quodam peregrino, quem diabolus, in specie sancti Jacobi apparens, ad hoc seduxit, ut propria manu se interficeret. Cumque eum diabolus secum traheret, sanctus Jacobus superveniens, eripuit eum de manu illius, & multa ei ostendens, ante judicium Dei statuit, atque ut denuo vitæ redderetur, obtinuit. Petente etiam rege Ludovico, explanavit hierarchiam sancti Dionysii martyris, multis obscuritatibus plenam.

1141 | 4 | 4 | 6 | Rogerus de Sicilia, post occupatum Calabriæ & Apuliæ | 13 | principatum, papam Innocentium bello capit, & facta cum eo qualicunque pace, ut ab eo in regem coronaretur, obtinuit. Sicque primus de Normannorum genere regis sibi nomen usurpavit, & postmodum etiam in Africa nonnullas civitates sive provincias occupavit.

Castrum Bullonium, (a) quod Ramaldus comes injustè tenuerat, capitur ab episcopo Leodii.

Imperator Constantinopolitanus, Antiochia aliquandiu obsessa, pacem tandem cum principe fecit, & civitatem intravit. Sed venationi insistens, dum arcum vehementiùs intendit, toxicata sagitta à semetipso vulneratus in sinistra manu obiit, captis antè nonnullis Turcorum præsidiis, & post eum filius Emanuel imperium sumpsit.

Orta dissensione inter papam Romanum, & Francorum regem Ludovicum, ecclesia Gallicana turbatur. Defuncto enim Alberico, Bituricensi archiepiscopo, missus est Petrus, à papa Innocentio eidem ecclesiæ pastor consecratus, sed à rege Ludovico repudiatus, eo, quòd sine ejus assensu fuerit ordinatus, in civitatem minimè recipitur. Cujus partes, quia propter reverentiam seu voluntatem papæ, comes Theobaldus fovere videbatur, simultas, quæ sopita putabatur, inter regem & ipsum cœpit repullulare.

1142 | 5 | 5 | 7 | Radulphus, Viromandorum comes, uxorem suam | 1 | 14 | dimittit, & sororem reginæ Petronillam ducit, propter quod, instantia comitis Theobaldi, mittitur Romanæ sedis Ivo legatus, qui & Radulphum comitem excommunicavit, & episcopos, Laudunensem Bartholomæum, Noviomensem Simonem, & Petrum Sylvanectensem, qui di- 629 vortium illud fecerant, suspendit.

Obiit pater Valcrannus, abbas Ursicampi, fundator duarum abbatiarum, excepta tertia, quam sibi adoptavit in filiam.

1143 | 6 | 6 | 8 | Ludovicus rex Vitriacum, (b) castrum Comitis | 2 | 15 | Theo-

(a) Boullion, in Sylva Ardenna, olim Bublio, de quo VALESIUS, BARTH. FIESEN Hist. Eccles. Leod. lib. X. p. 371.

(b) Al. Vitreium, vulgo Vitré castrum, non procul a capite Vicinoniæ positum, in diœcesi Redonensi, Britanniæ minoris, de quo VALESIUS, voce Vitreium, PIGANIOL de la FORCE Tom. IV. pag. 550.

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Siculorum. | Hierosolymorum. | *Anni domini.*

Theobaldi, capit, ubi igne admoto, ecclesia incensa, & in ea mille trecentæ animæ diversi sexus & ætatis sunt igne consumptæ, super quo rex Ludovicus misericordia motus, plorasse dicitur, & hac de causa peregrinationem Hierosolymitanam aggressus à quibusdam æstimatur. Castrum verò Odoni Campaniensi contulit, nepoti comitis Theobaldi, qui patrocinium ab ipso sibi ereptum per regem Ludovicum hac occasione recuperare voluit.

Obiit papa Innocentius, cui succedit Wido castellanus, Celestini nomine alteratus.

Obiit etiam Fulco, rex Hierosolymorum. Qui, dum venationi insistens leporem insequitur, ex improviso sibi apparentem; equus, cui insedebat, se super eum præcipitem dedit, ipsumque vita & regno privavit, post quem filius ejus Balduinus cum matre regnat.

Pax reformatur inter papam, & regem Ludovicum.

Ventus vehemens 14 calendas Februarii, horribili impetu monasteria domosque subruit, arbores annosas terræ coæquans.

| 7 | 7 | 9 | Celestinus papa, quinque mensibus & dimidio papa- | 3 | 1 | 1144
tus functus officio, decedit, eique Lucius, ex Gerardo cancellario papa factus, succedit.

Mediante abbate Clarevallis, simultas, quæ inter regem Ludovicum, & Comitem Theobaldum incanduerat, sopitur.

Inter regem Angliæ, & fautores Marildis, Henrici regis filiæ, varia sorte confligitur, & regnum illud, quod præ ceteris aliquandiu quietum manserat & opulentum, ferro, flamma, fame, miserè decerpitur.

| 8 | 8 | 10 | Edissa, Mesopotamiæ civitas, in qua erant corpora | 4 | 2 | 1145
Apostolorum Thomæ & Thaddæi, & quæ idololatriæ sordibus nunquam fuerat polluta, ex quo ad Christianismum primitus est conversa, à Turcis obsessa capitur. Ubi episcopo civitatis decollato, & sanctis locis prophanatis, & in eis multis nec dicendis abominationibus perpetratis, multa millia diversi sexus & ætatis trucidantur, diversis modis cruciantur, captivi abducuntur, & servituti addicuntur, unde Christianis metus & tristitia, Christi nominis inimicis fastus crevit & audacia. Et hæc quidem malorum initia.

Lucius papa senatores Romanorum, contra ecclesiam erectos, in Capitolio obsidet, sed inde per Jordanem Petri Leonis perturbatus, infirmitate correptus, infra annum pontificii sui moritur, cui succedit abbas sancti Anastasii Bernardus, Clarevallensis, patris Bernardi in conversione filius, & papa vocatur Eugenius, contra quem Romani Jordanum patricium & senatores erigentes, eum ab urbe deturbant, qui transalpinando in Gallias venit.

| 9 | 9 | 11 | Rex Francorum Ludovicus, captæ à Turcis Meso- | 5 | 3 | 1146
potamiæ zelo accensus, literis etiam Eugenii papæ animatus, atque (ut alii putant) Vitriacensis incendii conscientia compunctus, apud Viceliacum (*a*) affixo sibi crucis signo, cum principibus regni, & multitudine innumerabili transmarinam peregrinationem aggredi proponit. Interim abbas Clarevallis, à papa Eugenio per Gallias missus, sua prædicatione animos fidelium ad aggrediendam viam Domini commonebat, cui etiam Dei gratia ad signa facienda comes efficax erat.

Eccle-

(*a*) Monasterium, in Episcopatu Augustodunensi situm, vulgo *Vezelay*. *VALESIUS, voce Viceliacum.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hierosolymorum.

Ecclesia Tornacensis, quæ per annos circiter 600 à tempore beati Medardi sub episcopo Noviomensi sine proprio fuerat sacerdote, hoc anno proprium episcopum cœpit habere, Anshelmo, abbate sancti Vincentii Laudunensis, à papa Eugenio Romæ consecrato, & eidem civitati in episcopum destinato. 628

Fames permaxima grassatur in Gallia, in qua ecclesiarum Christi enituit liberalis munificentia, quæ in sustentationem pauperum multa expenderunt modiorum millia. Quo tempore in Lingonensi parochia apud Moriandum, *(a)* ubi pauperes innumeri quotidiana stipe alebantur, quidam homines occidisse, & eorum carnes coctas vendidisse deprehensus, à pauperibus patibulo est appensus.

Apud Nornicum *(b)* Angliæ civitatem, Judæi crucifixerunt puerum quendam Christianum, nomine Willelmum, quem etiam foras civitatem ab eis sepultum, divina lux (ut ferunt) super eum emicans, declaravit, sicque à fidelibus inventus, honorabiliter est in ecclesia positus.

1147 | 10 | 10 | 12 | Conrado, rege in Purificatione sanctæ Mariæ | 6 | 4 | Frankenefort constituto, abbas Clarevallensis tam regi quam cunctis ferè regni principibus crucis affixit signum, & socii peregrinationis multiplicantur super numerum.

Navalis Dei exercitus ex Anglia, Flandria, atque Lotharingia collectus, secundo idus Aprilis de Tredemunde, *(c)* portu Angliæ, cum ducentis ferè navibus profectus, 4 calendas Julii in vigilia apostolorum, Ulyssiponam applicuit, & eam post 4 mensium obsidionem, per multas cædes & multam macerationem, Dei virtute & sua industria cepit. Et cùm de ipsis tantum essent tredecim millia hostium, ducenta millia, & quingenti superantes ingressi, cum hymnis ecclesiam dedicantes, episcopum ibi & clericos ordinaverunt. Ad corpora ibi occisorum tres muti recuperaverunt loquendi usum.

Conradus rex, mense Majo, cum multitudine innumerabili & virtute incomparabili peregrinationem aggressus, transito prosperè Bosporo, dum ad expugnandum Iconium inconsultè divertit, consumptis terræ germinibus, & deficientibus victualibus, suis fame afflictis, redit, & prosequentibus eos Turcis, multa millia suorum amittit.

Rex Francorum Ludovicus, 3 calendas Junii in Pentecoste peregrinationem aggressus, cum infinitis & expeditis suorum millibus per Hungariam profectus, transito Bosporo, occursu Conradi regis excipitur, qui multis suorum ob inopiam repatriantibus, paucis comitantibus, à Francis benignè susceptus, & cum eis aliquandiu est profectus, sed ab imperatore Græcorum à Tyathira revocatus, navibus ejus Hierosolymam est evectus.

Eclipsis Solis fuit octavo calendas Novembris, die Dominica, ab hora secunda usque ad horam quintam.

1148 | 11 | 11 | 13 | Franci, per deserta Syriæ, dolo & astu Græco- | 7 | 5 | rum, & crebro assultu Turcorum, detrimenta maxima patiuntur, & fame nimia cruciati, quidam equorum & asinorum carnibus vescuntur. Sic cum multo labore & damno, multis fame pereuntibus, vix tandem Seleuciam venerunt, & inde Antiochiam, & Palæstinam navibus petierunt.

Manuel

(a) *Mormentum* intelligi videtur, Lingonensis diœceseos Monasterium, de quo *VALESIUS voce Lingones.*

(b) Potius *Norvicum.* Vide *JO. BROMTONI Chron. p. 1043.* Vide infra *a. 1172.*

(c) Hodie *Dartmouth.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

Manuel, rex Græcorum, nuncios regis Siciliæ, quos ad eum pro exequendo pacis fœdere miserat, detinuit mancipatos carcere, unde iratus Rogerus, misso navali exercitu, Corinthum spoliavit, cum quibusdam aliis civitatibus & castellis in Græcia, & infinitam sumens diversi generis paludamentorum & vestis preciosæ substantiam, cum auri & argenti copia captivavit, & de Græcis nonnulla millia. Cepit etiam insulam Curfolium, (a) & in ejus portu ædificavit forte præsidium. Citeriores Hispani capiunt Almariam, & sequenti anno Tortosam, insignes civitates Sarracenorum.

Alvisus, Attrebatensis episcopus, vir honestæ vitæ & scientia clarus, apud Philippolim obiit.

Simon quoque, gloriosus Noviomensis pontifex, apud Seleuciam diem claudit, cui succedit Balduinus Boloniensis, abbas Castellionis. 629

A papa Eugenio, Remis 11 calendas Aprilis concilium celebratur, in quo hæreticus quidam, de Britannia adductus, damnatur, qui se prophetam vel magnum quemlibet, & nomini suo alludens (Eon enim dicebatur) eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem, se esse dicebat, & de suis quosdam quidem angelos, alios autem apostolos faciebat, & propriis angelorum seu apostolorum nominibus appellabat. Qui in concilio damnatus, sub custodia Remensis archiepiscopi non multo pòst defunctus, vita pariter caruit & memoria.

Contra Gislebertum quoque, Pictavorum episcopum, qui cùm esset scholarum magister nominatissimus, multa quidem utilia scripserat, sed quodammodo nova subtilitate verborum, in ipsis suis scriptis scandalizabat ecclesiam, multa sunt dicta & disputata, unde & quædam, quæ defendere non præsumpsit vel non potuit, ab ipso sunt damnata.

Lauduni 4 non. Julii factis tonitruis in monasterio sancti Vincentii, monachis diurni officii cursum complentibus, duo ex eis subito fulminis ictu corruentes expiraverunt, alii quidem tacti vel territi convaluerunt. Fulmine etiam altaris linteum adurente, & sacrarium penetrante, & de magna cruce partem quoque claustralis ostii asportante, tota domus repletur horrore.

In aliis etiam locis, hominibus seu hominum ædificiis vel animalibus fulmine percuntibus, mala, quæ solito graviora Christianis contingere sunt signata, dicunt etiam Hierosolymis in templo domini sive in monte oliveti fulminasse, & ejus infortunii hoc præsagium fuisse.

In territorio Gebennensi lupus quidam, corporis magnitudine & animi ferocitate aliis dissimilis, homines devoravit, & plus quam 30 animas diversi sexus & ætatis vita privavit. In aliis etiam locis hoc anno lupi similiter noscuntur operati.

Hildefonsus, comes sancti Ægidii, cum navali exercitu Palæstinam applicuit, & cùm magnum quid facturus speraretur, reginæ (ut ajunt) dolo malè potionatus, apud Cæsaream Palæstinæ moritur. Filius ejus adolescens quoddam castrum comitis Tripolitani, patruelis sui, ingreditur, sed dolo ejusdem cum sorore à Turcis captivatur.

Obsessa per triduum Damasco à Francis, Germanis, Hierosolymitanis, captis jam muris exterioribus, qui hortos ambiebant, cùm in brevi civitas capienda putaretur, dolo (ut ajunt) principum Palæstinorum obsidio removetur. Factaque discessione, rex Francorum & imperator,

(a) Intelligitur Corcyra, hodie *Corfou*. Vide *MAR. SANUTUM lib. III. pag. VI. cap. XIX. THOM. FAZELLUM de rebus Siculis post. Dec. lib. VIII. c. III.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hierosolymorum.

iterum condicto die ad obsidendam Ascalonem, cum suis Joppe conveniunt, sed Hierosolymitis minimè juxta condictum occurrentibus, imperator Constantinopolim navibus evehitur, rex, suis repatriantibus, cum paucis Hierosolymis per annum moratur.

Rogerus, rex Siciliæ, exercitum navalem direxit ad fines Africæ, captaque insigni civitate, quæ dicitur Africa Suilla, *(a)* Affax, Clipea, aliisque castris pluribus, archiepiscopum Africæ, qui sub servitute Romam venerat consecrandus, ad sedem suam remittit liberum. Sanctæ memoriæ Malachias, Hybernorum episcopus, & apostolicæ sedis legatus, voluntate Dei finem vitæ sortitus, apud Clarevallem (sicut ipse præelegerat & prædixerat) locum sepulturæ accepit, cui successit Christianus, abbas Mellisontis, vir plurima sanctitate præditus, qui ejusdem sancti viri archidiaconus extiterat, & primus abbas de ordine Cisterciensi, in Hyberniam, ab abbate Clarevallis sacræ memoriæ, Bernardo, fuerat destinatus.

1149 | 12 | 12 | 14 | Papa Eugenius in Italiam regressus, cum Romanis vario eventu confligit. | 8 | 6 |

630 Conradus & Manuel imperatores, convenientes in Græcia, expeditionem parant contra Rogerum de Sicilia. Sed exercitibus profligatis, ob famem & aurarum intemperantiam, Conradus, tanquam rediturus, repatriavit in Alemanniam.

Henrici, Ludovici Francorum regis germanus, contempto mundi schemate, pro Christo in Clarevalle indutus monachali schemate, provehitur ad episcopatum civitatis Beluagicæ. *(b)*

Eclipsis Lunæ fuit undecimo calendas Aprilis circa horam nonam noctis, sabbato ante ramos palmarum, & ventorum intemperies secuta est per quatuor continuos dies.

In quarta autem feria ventus maximus & nimia fuit pluviarum inundatio. Qua die in territorio Neomorum *(c)* juxta Gandavum, sacerdos, missa celebrata, fulmine ictus occubuit, & in territorio Remensi quidam clericus tempestate periit. Tonitrua, fulgura, grandines & tempestates hoc anno hominibus intulerunt incommoda.

Ludovicus, rex Francorum, à Palæstina navigans, ut in patriam rediret, Græcorum naves incurrit. Cumque ab eis imperatori, Curfolium *(d)* obsidenti, præsentandus deducitur, Georgius, dux navium regis Siciliæ, eos aggreditur, siquidem vastatis & spoliatis Græcorum provinciis, usque ad ipsam urbem regiam Constantinopolim accedens, sagittas aureas in palatium imperatoris fecerat, & incensis suburbanis, de fructu hortorum regis violenter tulerat, unde rediens naves Græcorum incurrit, captum Ludovicum regem eripuit, sed captos regis obtentu dimittit.

Interim Manuel, recepto in deditionem Curfolio, Siculorum naves per suos insequitur, & captis nonnullis navibus, rex fuga liberatur, & à rege Rogero, necnon & papa Eugenio honorificè suscipitur atque deducitur.

Raymundus, princeps Antiochiæ, vir cunctis Christiani nominis inimicis terribilis, calendis Augusti contra Turcos egressus, multis suorum

(a) Compara *MARINUM SANUTUM d. cap. XIX.*
(b) Hodie *Beauvais* in Insula Franciæ.
(c) Territorium Neomorum ignotum, legendum forsan Neruiorum, qui Flandriæ partem constituerant.
(d) Vide supra *a. 1148.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

rum captis & occisis, in insidiis eorum, & ipse miserabiliter est interfectus. Turci caput ejus circumferentes, omnia ferè castra, vel civitates, quæ sui juris erant, in deditionem recipiunt, præter Antiochiam. Qui cum & ipsam nimis infestarent, rex Hierosolymorum, Balduinus, contra eos egreditur in Syriam, eisque perturbatis, in redeundo, Sarracenorum munitionem circa Damascum capit, & Damascenos in triennium tributarios facit.

Milites templi Gazam, antiquam Palæstinæ civitatem, reædificant, & turribus eam munientes, Ascalonitas graviter infestant.

| 13 | 13 | 15 | Bartholomæus, Laudunensis episcopus, 38 anno | 9 | 7 | 1150
sui episcopatus contempto mundi schemate, Fusinaci *(a)* induitur monachili schemate. Qui cùm sederet aliquando cum cæteris monachis ad collationem, aspexit quendam monachum, tardius atque lentius aliis advenientem, nigrumque parvulum juxta eum gradientem, atque per cucullam eum tenentem: quod cùm abbati retulisset, didicit ab eo, quòd monachus ille valde negligens esset.

Habitis per Franciam conventibus, annuente etiam papa Eugenio, ut abbas Clarevallis Hierosolymam ad alios provocandos mitteretur, grandis iterum sermo de profectione transmarina celebratur, sed per Cistercienses monachos totum cassatur.

| 14 | 14 | 16 | Lauduni fit episcopus Waltherus, abbas sancti | 10 | 8 | 1151
Martini, & Godescalcus abbas de monte sancti Martini Attrebati. Illustres religione & prudentia viri obeunt, Sugerius abbas sancti Dionysii, Ramaldus Cistertii, Odo sancti Remigii.

Episcopi obeunt, moribus & scientia clari, Hugo Antissiodorensis, & Joslenus Suessionensis.

Gifridus, comes Andegavorum, post simultates habitas, cum rege 631
Ludovico facta pace, infra unius mensis spacium obiit.

Obiit etiam nobilis & religiosus princeps, & pauperum pater, comes Theobaldus. Multi quoque nobiles hoc anno moriuntur.

Hanc optimorum virorum migrationem fortè significavit, quòd in pago Suessonico eodem anno accidit. Cùm enim hyemali gelu terra vehementer induruisset, cespes plurimæ longitudinis & latitudinis, de terra subitò avulsus, longè ad alium locum est translatus.

| 15 | 15 | 17 | Conradus, Teutonicorum rex, obiit. Qui cùm | 11 | 9 | 1152
quindecim annis regnaverit, benedictionem tamen imperialem non habuit, cui Fridericus dux, nepos ejus, succedit.

Adalbero, Treverorum archiepiscopus, vir magnanimus & singularis censuræ, obiit.

Terræ motus fuit in partibus Italiæ.

Rex Francorum Ludovicus, zelotypiæ spiritu inflammatus, jurata consanguinitate uxorem suam repudiat, quam quia contra ejus voluntatem Henricus, dux Normanniæ, ducit, magna inter eos simultas excandescit. Hac quippe occasione ducatum Aquitaniæ amisit, æmulus autem illius eum obtinuit.

Regina Hierosolymorum, justo familiariùs ad inimicos Dei se habente, filius ejus, Balduinus rex, contra eam insurgit. Et obsessis captisque ejus munitionibus, in urbem sanctam intrare ab ipsa secundò prohibitus, tandem violenter ingreditur, eamque in arce obsidens, facta pace, Neapolim ei dimittit, reliquam regni partem sibi retinet.

(a) Abbatia in Laudunensi territorio, de qua *VALESIUS voce Fusniacum.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hierosolymorum.* |

Massamuti (quos quidam Moabitas dicunt) post usurpatum Mauritaniæ regnum, regemque patibulo affixum, etiam regem Bulgiæ *(a)* occidentes, regnum ejus invadunt, ipsam Siciliam, Apuliam, Romam quoque se invadere minantur.

Illustris vir Radulphus, comes Viromandorum, obiit.

Eugenius papa, cum Romanis pace facta, urbem ingreditur, ibique cum eis hoc anno primitus commoratur.

1153 | 1 | 16 | 18 | Rex Fridericus expeditionem parat in Italiam. | 12 | 10 |

Obiit papa Eugenius, cui succedit Anastasius.

Rex Francorum Ludovicus, cum nimio exercitu Normanniæ fines aggressus, castrum Vernum *(b)* in deditionem recipit.

Interim dux Normanniæ, in Angliam contra regem Stephanum fortiter agens, tandem cum eo pacem facit, ita ut, vivente rege, post eum secundus in Anglia mortuo succedat.

Rex Hierosolymorum regni integritate potitus, Ascalonem Palæstinæ caput, post longam obsidionem, non sine gravi damno, & multa suorum profligatione, tandem cepit. Fertur autem, quia complures ex militibus templi, qui civitatem se posse capere putabant, ingressi, & mox trucidati à paganis fuissent, cæteri obsessores ante crucem Domini se prostraverunt, & divinum adjutorium cum multis supplicationibus imploraverunt, & mox exaudiri meruerunt. Nam civitatenses divina virtute exterriti, cùm se non posse ultrà resistere sensissent, urbem Christianis tradiderunt, cum suis abire permissi.

Venerandæ memoriæ Bernardus, abbas Clarevallis, post claros actus & multarum animarum lucra, post multa fundata monasteria, & plurima miraculorum signa exhibita, beato fine quievit. Ex cujus discipulis cùm plures ad archiepiscopatum vel etiam papatum promoti fuerint, ipse tamen nunquam episcopus sive archiepiscopus esse voluit, licet atque invitatus & multoties & multis in locis.

632 Urbem Cameracum, post multorum civium captionem, Theodericus, Flandriæ comes, recepit.

Vir religiosus Walterus, Laudunensis episcopus, multarum fundator abbatiarum, migrat ad Dominum, & Præmonstrati sepelitur, ubi quondam pro Christo paupertatis sumpsit habitum, cui succedit Galterus, Laudunensis decanus.

1154 | 2 | 17 | 19 | Princeps utilis & strenuus, & actibus clarus, Ro- | 13 | 11 | gerus rex Siciliæ, post insignes de Sarracenis victorias, & terras eorum occupatas, obiit, nec inferiorem se filium Guillelmum regem, & victoriarum successorem derelinquit.

Regem Babyloniorum quidam de suis principibus interficit, & inde cum infinita thesaurorum copia fugiens, à militibus templi occiditur, & capto filio ejus, omnis illa opulenta & incomparabilis supellex eorum cedit usibus.

Guillelmus, rex Siciliæ, misso navali exercitu, urbem Taneos in Ægypto vastat & spoliat, unde magnæ opes auri & argenti ac pretiosæ vestis copia multa deducitur. Sed inde revertentes, stolum *(c)* imperatoris Græcorum offendunt, & cùm essent de Græcis circiter 140, naves Siculæ

(a) Legendum *Bulgariæ.*

(b) Hodie *Verneuil* Normandiæ, de quo *VALESIUS voce Vernum, PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 119.*

(c) Idem ac classis, prout *l. 7. C. Theod. de Naviculariis* occurrit *Stolus Alexandrinus.* Vide infra *a. 1158. 1180.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

Siculæ numero pauciores eos vincunt, spoliant & capiunt, & infinitæ opum diversarum copiæ Siculis inde proveniunt.

Massamuti in Italia Puteolis castrum spoliant, quos rex Siciliæ per suos navibus persequens capit & exterminat.

Rex Fredericus transalpinando in Italia fortiter agit, adversantium sibi castra dejicit.

Rex Francorum, Ludovicus, Henricum, ducem Normanniæ, ad pacem recipit, qui in brevi, mortuo rege Stephano, Angliam intrat, & regni integritate potitus, pacem antiquam reformat.

Robertus de Botua, vir omni plenus nequitia, nepotum suorum castra ingressus, dolosè tyrannidem exercet in terra. Qui spiritu etiam zelotypiæ succensus, quendam hominem suum satis fidelem, cum alio viro & una muliere, intra domunculam comburendos jubet includi. Illi verò instar antiquorum trium puerorum domo ardente, & flamma super capita eorum in modum lucidæ nubis volitante, illæsi permanserunt. Quos foras egressos cùm persequerentur, iniquus ille minister, cui dominus suus hoc facinus injunxerat, & evaginato gladio unum ex eis ferire voluisset, repentè quædam invisibilis persona retro eum per comam capitis apprehendit, & cum equo, cui insedebat, in terram præcipitem dedit. Unde & mox ad sanctum Jacobum se iturum esse spopondit, sed & illi, quos propria conservavit innocentia, gratiam Dei non in vacuum accipientes, vitam suam in melius mutaverunt.

Obiit papa Anastasius, & episcopus Albanensis Nicolaus, papa fit Adrianus.

Luna passa est eclipsin 11 calendas Junii, in posterioribus partibus geminorum.

| 3 | 18 | 20 | In partibus Burgundiæ 25 calendas Februarii ter- | 14 | 11 | 1155

tia feria ter in una nocte fuit terræ motus, quo etiam diversa ædificia dicuntur fuisse subversa.

Moritur etiam Gislebertus, episcopus Pictavensis, vir religiosus, & multiplicis doctrinæ, qui psalmos & epistolas Pauli luculenter exposuit.

Ludovicus, rex Francorum, gratia orationis perrexit ad sanctum Jacobum de Gallicia, & ab imperatore *(a)* Hispaniarum, socero suo, favorabiliter in Hispaniam susceptus est.

Henricus, dux Normannorum, 7 idus Decembris in Angliam transfretans, cum magno tripudio clericorum & laicorum exceptus, & 13 calendas Januarii, die dominica ante Nativitatem Domini, apud Westmonasterium ab omnibus electus, & in regem unctus à Theobaldo, archiepiscopo Cantuariensi. Affuerunt & episcopi, & omnes Anglici regni, Rogerius archiepiscopus Eboracensis, Richardus episcopus Lundonensis, Henricus Wintoniensis, Robertus Lincoliensis, Gualterus Cestrensis, Gislebertus Herefordensis, Robertus Batensis, Joannes Wingorninensis, Robertus Exoviensis, Hilarius Cestrensis, Goscelinus Salesberiensis, Gualterus Roffensis, Nigellus Heliensis, Wilhelmus Norwincensis, Adalulphus Carlinensis. Affuerunt & de Normannia, vir religiosus ac timens Deum, Hugo, archiepiscopus Rothomagensis, Philippus Bajocensis, Arnulphus Lexoviensis, Herbertus Abrincacensis, episcopi. Affuerunt comites regni illius, & regni Francorum, Theodericus comes Flandrensis, & alii plures. 633

Facta est eclipsis Lunæ Dominica ante Natalem Domini.

 | 4 |

(a) Vide supra *MARIANUM SCOTUM a. 717.* Vide infra *a. 1158.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.
1156	4	19	1

Rex Henricus cœpit revocare in jus proprium urbes, castella, villas, quæ ad coronam regni pertinebant, castella noviter facta destruendo, & expellendo de regno maximè Flandrensi, & deponendo quosdam imaginarios & pseudocomites, quibus rex Stephanus omnia penè ad fiscum pertinentia minus cautè distribuerat.

Factus est terræ motus 15 calend. Martii, maximè in Burgundia, adeò, ut ter in nocte festivitatis sanctæ Priscæ virginis, sentiretur apud Cluniacum: & quoddam castellum, quod erat desertum, haud procul à Cluniaco situm, absorptum iret in abyssum, & spacium, in quo castellum fuerat, repleretur aqua inæstimabilis profunditatis.

Natus est Lugdoniæ, pridie calendas Martii, feria secunda, tertius filius Henrico, regi Anglorum, ex uxore sua, regina Alience, *(a)* & vocatus est Henricus.

Henricus, rex Anglorum, exhæreditavit Wilhelmum Peurel *(b)* de Notingueham, causa veneficii, quod fuerat propinatum Ramulpho, comiti Cestriæ. In consortio hujus pestis plures participes & conscii extitisse dicuntur.

Hoc anno frequenter terræ motus per totam Quadragesimam accidit in Burgundia.

Octavodecimo calendas Maji, feria quinta, etiam apud montem sancti Michaëlis, terræ motum sensimus ante Solis ortum.

Mortuo Roberto, Exoviensi episcopo, successit Robertus, decanus Salesberiæ.

Mortuus est Balduinus de Rediuers, *(c)* & succedit Richardus, filius ejus.

Dominica post octavas Paschæ, videlicet 4 idus Aprilis, Henricus apud Warengefort fecit, optimates Anglici regni jurare fidelitatem Wilhelmo, primogenito suo, de regno Angliæ, & si idem puer immatura morte occumberet, Henrico fratri suo.

Sopita discordia, quæ erat inter regem Anglorum Henricum, & Rogerium, filium Milonis de Gloecestria, propter turrem Gloecestriæ; Hugo de mortuo mari, vir arrogantissimus, & de se præsumens, munivit castella sua contra regem. Illicò rex Henricus obsidet omnia castella ipsius, id est Bruge, Wigemore, Clerberi, quorum ultimum post aliquantulum temporis cepit & destruxit.

Quintodecimo calendas Julii, prima hora noctis, eclipsis Lunæ accidit.

Mense Julio, nonis ejusdem, Hugo de mortuo mari pacificatus est cum rege Henrico, redditis castellis Brugæ & Wigemore.

Garnerius, abbas majoris monasterii, moritur, & succedit Robertus, natione Brito.

Mortuo Rogerio, filio Milonis de Gloccestria, successit ei Waltherius, frater ejus, in paternam hæreditatem tantùm, nam comitatum Herefort & civitatem Gloccestriæ Henricus retinuit in manu sua.

634 Fridericus, rex Alemannorum, Romam perrexit, & ab Adriano papa contra Romanorum voluntatem receptus, & in ecclesia beati Petri in imperatorem ab eo est constitutus. Volens autem ultra progredi, scili-

(a) Potius *Alienora*, s. Elenora, secundum Anglicarum Rerum Scriptores.
(b) *RAD.* de *DICETO Imag. Hist. ad a. 1155. Wilhelmus Peverell. de Nottingeham causa veneficii, quod fuerat propinatum Ranulfo, Comiti Cestriæ, exhæredatus est.*
(c) Vide supra *a. 1118.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

scilicet in Apuliam, (condixerant enim sibi per legatos suos ipse & Emanuel, imperator Constantinopolitanus, qui duxerat uxorem ejus, ut venientes ex diversis partibus pessundarent regnum Apuliæ, & regem ejus Willermum) mutata ejus voluntate in patriam suam se recepit. Nec tamen Willermo, regi Apuliæ, bellum defuit. Nam Robertus de Basevilla comes, qui erat cognatus ejus, & Richardus de Ling. comes Andriæ, putantes regem mortuum, cùm non esset, (ægrotaverat enim, sed tamen postea convaluit) per regnum Apuliæ graviter debacchati sunt.

Circa festum sancti Michaëlis Henricus, rex Anglorum, habito concilio apud Wincestrum, de conquirendo regno Hyberniæ, & Guillelmo fratri suo dando cum optimatibus suis tractavit. Quod quia matri ejus imperatrici non placuit, intermissa est ad tempus illa expeditio.

Henricus, episcopus Wintoniensis, clàm, præmisso thesauro suo, per abbatem Cluniacum, absque licentia regis, & quasi latenter recessit ab Anglia. Illico rex Henricus omnia castella ejus pessundedit.

| 5 | 20 | Henricus rex, transfretaturus apud Donram, *(a)* mare | 2 | intravit, & appulit apud Wisant. 1157

In Purificatione sanctæ Mariæ fuit Rothomagi, & in sequenti hebdomada, locutus est cum rege Francorum Ludovico, in confinio Normanniæ & Franciæ. Inde rediens Rothomagum, venerunt ad eum Tetricus, Flandrensis comes, & uxor ejus, amita ipsius regis, & Gaufridus frater ejus, sed Gaufrido non suscipiente ea, quæ illi à rege offerebantur, recessit in Andegavensem pagum, & rex Henricus è vestigio illum subsequutus est.

Circa hoc tempus inundatione Tyberis facta non modica, Romæ; in quadam insula ejusdem fluminis, in ecclesiola antiqua, inventum est in quodam sarcophago corpus beati Bartholomæi Apostoli, totum integrum, excepto corio, quod remansit Beneventi, quando Otto imperator, capta eadem civitate, corpus prædicti apostoli transtulit Romam, sicut tabulæ æreæ demonstrant, scriptæ literis Græcis & Latinis, quæ repertæ fuerunt in corpore apostoli.

Repertum est etiam in eadem ecclesia corpus Paulini, Nolani episcopi.

Gaufridus, frater Henrici regis Anglorum, expulso Hoëllo, comite Britanniæ, cepit Nanneticam civitatem consentientibus civibus.

Guillelmus, rex Siciliæ, civitatem Barum funditus evertit, præter ecclesiam sancti Nicolai, quia cives illius, Græcis faventes, nequissimè contra ipsum conspiraverant.

Græcos etiam terra & mari idem rex superavit, & de spoliis eorum locupletatus est, & ea, quæ perdiderat, castella, & civitates in jus proprium revocavit. Exhæreditavit etiam comitem de Basevilla, cognatum suum, qui ab ipso desciverat. Nihilominus cum papa Adriano pacem fecit, concedendo ei consecrationes episcoporum regni sui & ducatus, sicut antiquitus eas habuit ecclesia Romana, unde discordia fuerat inter patrem suum, regem Rogerium, & Innocentium & Eugenium, Romanos pontifices. Idem verò apostolicus concessit ei regnum Siciliæ, & ducatum Apuliæ, & principatum Capuæ.

In octavis Pentecostes Hugo, Rothomagensis archiepiscopus, & Rotrocus Ebroicensis, & Richardus Constantiensis, & Herbertus Abrincensis, episcopi, apud Moritonium *(b)* levaverunt corpus beati Firmati. In

(a) Potius *Doueram* vel *Douvre*, *RAD.* de *DICETO a. 1156.*
(b) Hodie *Mortagne*, Flandriæ oppidum.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

In pago Parisiensi, cappa Salvatoris nostri, monasterio Argentoilo, *(a)* revelatione divina, reperta est inconsutilis & subrufi coloris, quam sicut literæ,quæ in ea repertæ,indicabant, gloriosa mater illius fecit,dum adhuc puer esset.

635 Tertio calendas Junii, feria 4, vigilia Ascensionis Domini, circa meridiem, per dimidiam ferè horam, circulus maximæ latitudinis apparuit in circuitu Solis ignei & cærulei coloris.

Obiit Wilhelmus, primogenitus filius Henrici, regis Anglorum, & sepultus est Radingis ad pedes Henrici regis,proavi sui.

Obiit nihilominus Adalulphus, primus episcopus Decarloi. *(b)*

Obiit etiam Gislebertus Degant, & Simon juvenis, filius comitis Simonis,cùm careret terra, dono regis Henrici accepit filiam ejus unicam cum honore ejus.

Henricus,rex Anglorum, cepit castrum Mirebellum & Chuionem longa obsidione. Londinium verò est redditum, quando pacificatus est cum eo Gaufridus, frater ejus, hac conditione interposita, quòd rex daret ei singulis annis mille libras Anglicæ monetæ, & duo millia librarum Andegavensium. Et ita Deo favente discordia, quæ diu duraverat inter eos, mense Julio sopita est.

Mortuo Alano, episcopo Redonensi, successit ei Stephanus, abbas sancti Florentii, vir literatus & eloquens.

Obiit etiam Jugelbandus, archiepiscopus Turonensis, & successit ei Gotho Brito,episcopus sancti Briocci.

Conradus,comes de Richemont, veniens de Anglia in minorem Britanniam, obsedit urbem Redonensem, & cepit fugato Eudone, vicecomite vitrico suo.

Hoc anno fulgura & tempestates mense Julio frequenter in Normannia acciderunt, unde in pluribus locis messis periit, & homines fulgurati interierunt. Subsequuta est abundantia pluviæ, quæ cœpit medio mense Augusti, quæ impedivit & collectionem messium, & subsequente, seminum sparsionem, ex qua jugi inundatione pluviarum, quæ diu duravit, multæ turres & ecclesiæ & antiquæ maceriæ in Normannia & Anglia corruerunt.

Radulphus de Fulgeriis cepit in quodam conflictu Eudonem, vicecomitem de Porrehoit, & hac de causa major pars Britannorum receperunt comitem Conavum in ducem Britanniæ, excepto Joanne Dolensi, qui adhuc pro viribus Conavo & coadjutoribus ejus resistit.

Fridericus,imperator Alemannorum, ducit filiam Wilhelmi,comitis Mascovensis, & cepit cum ea civitatem Vesontionem, & alias multas, quas pater ejus tenuerat de duce Burgundiæ. Pars tamen honoris illius quædam remansit Ramaldo Comiti,patruo ejusdem puellæ.

1158 | 6 | 21 | Venerabilis Petrus, Cluniacensis abbas, calendas Januarii | 3 | ingressus est viam universæ carnis.

Guillelmus,rex Siciliæ, navali expeditione per admiralios suos cepit Sibyllam civitatem Metropolim, sitam inter Africam & Babylonem. Est autem eadem civitas caput regni insulæ Gerx, in qua idem rex habitatores immisit Christianos, & eis archiepiscopum præfecit.

Sabba-

(a) Hodie *Argenteuil*, vicus ad Sequanam, de quo *VALESIUS Not. Gall. p.* 409.

(b) Potius *de Carleol*, ubi Adalulphus, f. Adulphus, primus fuit episcopus, sec. *SIM. DUNELMENSIS Hist. Cont. ad a.* 1133.

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | | *Anni domini.* |

Sabbato infra octavas Paschæ, in Abrincatino, *(a)* villa, quæ vocatur Landa Aronis, circa meridiem, quasi de terra emergens turbo maximus, quæque proxima involvit & rapuit. Ad ultimum, quasi quædam columna rubei & cœrulei coloris sub turbine ascendente in sublime stetit, & videbantur & audiebantur quasi sagittæ & lanceæ in ipsa columna defigi, licet non appareret intuentibus, quis eam agitaret: & in turbine, qui stabat super columnam, apparebant quasi diversæ species volucrum in eodem volitantium.

Subsequuta est illico in eadem villa mortalitas hominum, inter quos & dominus villæ occubuit. Nec solùm in villa, sed etiam in multis locis Normanniæ, & finitimarum regionum, mortalitas hoc anno grassata est.

Monachi claustrales Cluniaci, tumultuaria electione, imò intrusione quendam semilaicum, Robertum Grossum, cognatum comitis Flandriæ, pro parentela sua elegerunt, reclamantibus maturioribus viris & honestis personis, quæ de eodem monasterio ad pastoralem curam assumptæ fuerant. 636

Obiit Girardus, episcopus Sagiensis.

Henricus, rex Anglorum, post octavas Paschæ, apud Barbe fluvium *(b)* transivit in Angliam, & Malchonius, rex Scotorum, reddidit ei, quicquid habebat de dominio suo, id est, civitatem Carluith, castrum Baëmbure, novum castrum super Tynam, & comitatum Lodoensem, & rex reddidit ei comitatum Huntedome.

Similiter Wilhelmus, filius Stephani regis, qui erat comes civitatis Constantiarum, id est Moritonii, & in Anglia comes Furreiæ, id est de Warenna, propter filiam Terrici, Guillelmus de Warenna quam duxerat, reddidit ei Peneiefel, & Noruuich, & quicquid tenebat de corona sua, & munitiones proprias, tam in Normannia quàm in Anglia, & rex fecit eum habere, quicquid Stephanus, pater ejus, habuit, in anno & die, quo rex Henricus, avus ejus, fuit vivus & mortuus.

Hugo Bigotus castella sua regi reddidit.

Terricus, comes Flandrensis, & uxor ejus, amita Henrici, regis Anglorum, perrexerunt Hierusalem, & dimiserunt Philippum, filium suum, & totam terram suam in manu Henrici, regis Anglorum.

Circa festivitatem sancti Joannis Baptistæ, rex Henricus præparavit maximam expeditionem, ita ut duo milites de tota Anglia tertium pararent, ad opprimendum Gallensem terra & mari.

Agareni civitatem Almariam, in Hispania, super Christianos, quam amiserant obsidione, cum nonnullis castellis iterum ceperunt, fugato Auforsio, imperatore Hispaniarum. *(c)* Mors ipsius imperatoris subsequuta est, præ dolore & pudore ejusdem fugæ, & discordia inter filios suos facta est.

Deposito Roberto, abbate Cluniacensi, & mortuo, & sociis suis, in reditu à Roma, Hugo prior Claustrensis, factus est abbas Cluniacensis.

Ruptis induciis, quæ erant inter Balduinum, regem Hierosolymitarum, & Loratini filium, Sangum regem Alauriæ, propter prædam Sarracenorum, quam rex Balduinus inconsultè ceperat, pagani obsederunt civi-

Uuuu u

(a) Hodie *Auranches*, urbs Episcopatu insignis. Apud Abrincatuos vero situm est castrum S. Laudi, vulgo *S. Lo. VALESIUS Not. Galliarum*, *voce Abrincatui*.

(b) Vide infra *a. 1163*.

(c) Vide supra *a. 1155*.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

civitatem Abilinam, quæ antiquitus dicta fuit Cæsarea Philippi, & omnes vicos destruxerunt, præter principalem munitionem. Sed tamen adventu vivificæ crucis & exercitus Christianorum, recedentibus perfidis ad tempus, iterum venerunt, & regem Balduinum, qui jam copias sui exercitus dimiserat, nihil minus quàm insidias sperantem, imparatum invenerunt, & trucidatis multis ex militibus templi, qui soli cum eo remanserant, idem rex vix cogi potuit, ut recederet. Hunc casum Christianorum terræ motus subsecutus est, maximè in transmarinis partibus. Stolus *(a)* etiam Amiralii Babyloniæ, per mensem unum obsedit Accaron, cùm anno præterito & de Babyloue, & de Damasco rex Hierusalem habuisset tributum.

Amalricus, comes Joppe, frater regis Balduini, duxit filiam Goscelini de Tornaissel, qui quondam fuerat, antequam eam Agareni cepissent, comes Rages, quam moderni nunc Rohais vocant.

Henricus, rex Angliæ, subjectis ad libitum Wallensibus, & restitutis terris & munitionibus baronibus suis, quas tempore Stephani regis Wallensis super eos ceperant, extirpatis nemoribus, & viis patefactis, castrum Ronelent firmavit, & dedit illud Hugoni de Bellocampo, & aliud castrum, scilicet Becsumgemerce fecit, & inter hæc duo castra unam domum militibus templi.

Mense Septembri, natus est Henrico, regi Angliæ, filius, & vocatus est Richardus.

637 1159 | 7 | 22 | Fredericus, imperator Alemannorum, post Pascha transi- | 4 | ens alpes, obsedit urbem nobilissimam Mediolanum, & post longam obsidionem, reddita urbe & obsidibus datis, processit ulterius ad oppressionem (si posset) Willelmi, regis Siciliæ.

Mortuo Seuche, rege majore Hispaniarum, successit ei filius suus, natus ex filia Garsiæ, regis Navarrorum.

Moritur etiam Gaufridus, archiepiscopus Burdegalensis, vir religiosus, & verbi Dei seminator egregius.

Decessit nihilominus Theobaldus, episcopus Parisiensis.

In festivitate sancti Joannis Baptistæ Henricus, rex Anglorum, militaribus armis accinxit apud Carluid Willelmum, filium regis Stephani, comitem Moritonii & de Warenna, quem comitatum habet propria filia comitis de Warenna, quam duxerat. Qui Wilhelmus mortuus fuerat in expeditione Hierosolymitana.

Anno ab incarnatione Domini 1157, 15 calendas Julii, processit conventus, cum abbate suo Richardo de Blosevilla, à Mortuo mari, missus à domino Stephano, tunc abbate Mortui maris, & venit in hunc locum, qui dicitur Botum, situm in territorio Rothomagensi. Multis namque precibus Matildis imperatrix, filia magni Henrici, regis Angliæ, & mater illustris Henrici, regis Angliæ, à prædicto Stephano, abbate Mortui maris obtinuit, ut conventus inde mitteretur ad construendam abbatiam Cisterciensis ordinis, ad laudem & honorem Dei, & beatæ Mariæ, omniumque sanctorum.

Mortuo Gaufrido, comite Nannetensi, fratre Henrici, regis Anglorum, mense Julio, Henricus rex mense Augusto transfretavit in Normanniam, & locutus cum rege Francorum Ludovico, super Ertam

(a) Vide supra *a. 1154.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

tam *(a)* fluvium, de pace & de matrimonio contrahendo inter filium suum Henricum & filiam regis Francorum Margaritam, & præstitis hinc inde sacramentis, rex Anglorum venit in Argentomagum, *(b)* & in festo Nativitatis Mariæ virginis ibidem jussit submoveri exercitum totius Normanniæ, ut essent apud Abrincas, *(c)* in festivitate sancti Michaelis, ituri super Conanum, ducem Britanniæ, nisi redderet regi civitatem Nanneticam, quam invaserat.

Exinde rex, evocatus à rege Francorum, cum paucis venit Parisios, & inæstimabili honore à rege Ludovico, & Constantia regina, & à proceribus regni exceptus est, gaudentibus Francis, & de pace duorum regum, & de adventu tanti hospitis tripudiantibus. Ipse autem magnificè & dapsiliter se agens circa omnes, & maximè circa ecclesias & pauperes Christi, nusquam in aliqua ecclesia cum processione voluit suscipi, licet à rege Francorum, imò penè ab omnibus & precibus & obsecrationibus, ut id ageret, cogeretur. Inde rediens, filiam regis Francorum secum adduxit, & eam ad custodiendum & nutriendum Roberto de Novo burgo, fideli suo, tradidit.

Mense Septembri, nono calendas Octobris, natus est filius Henrico, regi Anglorum, & vocatus est Gaufridus.

In festivitate sancti Michaelis venit Conanus, c[illegible] ies Redonensis, & sui Britanni cum eo, Abrincas, & reddidit regi urbe[illegible] Nannetis, cum toto comitatu Mediæ, valente (ut fertur) 60 millia s[illegible] rum Andegavensis monetæ. Inde venit rex ad montem sancti M[illegible]aelis, & audita Missa ad majus altare, concessit ecclesias pontis Ursonis sancto Michaeli, & abbati, & monachis ejusdem loci. Præsente Roberto abbate, & Radulpho priore, & pluribus aliis, ipsa die perrexit ad pontem Ursonis, & divisit ibi ministris suis, & ordinavit, quomodo castrum illud reædificaretur: inde discedens cum manu armata, perrexit ad recipiendum urbem Nannetis. Qua accepta & disposita ad libitum, paucis interpositis diebus, cum innumerabili exercitu tertia feria obsedit castrum Toarci, & sexta feria ejusdem septimanæ cepit.

Post aliquantulum temporis, perrexit obviam Ludovico, regi Francorum, venienti gratia orationis ad montem sancti Michaelis, de periculo maris, quem ex quo intravit, in ducatum Normanniæ deduxit, & suis impensis decentissimè procuravit. 638

In festivitate verò beati Clementis, die Dominica, venerunt uterque rex ad montem beati Archangeli, & cum magno tripudio tam clerici quàm populi itum est regi Francorum obviam. In ipsa autem processione, excepto conventu monachorum, & clericorum, & plebe innumera, fuerunt duo summi pontifices, unus archiepiscopus & alter episcopus, & quinque abbates. Audita Missa, redierunt Abrincas, deducente illum rege, & innumeris regiis muneribus tam illum, quàm suos usque ad fines sui ducatus prosequente.

Mense Decembri concordati sunt rex Henricus, & comes Blesensis Theobaldus, cognatus ejus, hoc modo: Comes Theobaldus, cognatus

Uuuuu 2

(a) SIGEBERTUS *Vita Ludovici Grossi c. XV. ad utrumque terminum Francorum & Normannorum, fluvio gratæ piscium fœcunditatis, qui dicitur Etta*, qui postea corrupte *Epta*, *Epte* fuit dictus. Vide VALESIUM *voce Itta*. Vide etiam infra *a. 1161*.

(b) Hodie *Argentan*, Normandiæ oppidum. Vide VALESIUM, *voce Argentomagus*.

(c) Vide supra *a. 1158*.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

tus regis, reddidit regi duo castra, Ambazium, & Fractam vallem: & Rotrocus, comes Moritoriæ, sororius ejus (siquidem unam sororum ejus Odo dux Burgundiæ, aliam prædictus comes Rotrocus, qui usitatiùs dicitur comes Particensis, tertiam Willelmus Goiet) hic, inquam, Rotrocus reddidit Henrico duci castra, Regimolinas & Bonummolinum, quæ erant dominia ducis Normanniæ, sed post mortem regis Henrici, Rotrocus comes, pater hujus Rotroci, occupaverat ea. Rex autem Henricus concessit eidem Rotroco Bellisimum castrum, & ille fecit regi propter hoc homagium.

Eodem anno, inventa sunt trium Magorum corpora, qui salutarem nostrum infantem adoraverunt in Bethlehem, in quadam veteri capella, juxta urbem Mediolanum, & præ timore Friderici, imperatoris Alemanorum, qui eandem urbem veniebat obsidere, levata & in civitate posita.

Balduinus, rex Hierosolymitanus, cepit super paganos, Cæsaream magnam Palæstinæ, haud procul sitam ab Antiochia, cepit etiam castrum Harenæ, quod commendavit Remaldo de sancto Walerico.

1160 | 8 | 23 | Rex Henricus egit solennitatem Natalis domini cum regi- | 5 | na Alienora apud Cæsarisburgum, quæ paulo antè transfretaverat in Normanniam.

Henricus, rex Anglorum, & Raymundus, comes Barcinonum, apud castrum Blaviam amicitiæ fœdus, datis sacramentis hoc pacto inierunt, quòd Richardus, filius regis, filiam comitis tempore opportuno esset ducturus, & rex ducatum Aquitaniæ illis, exactis nuptiis, concessurus; siquidem hic Raymundus est vir præpotens & dives, utpote qui regnum Arragonum habebat hæreditate conjugis suæ, ex paterna autem hæreditate comitatum civitatis Barcinonæ. Ut enim aliquantulum ad transacta redeamus, Sanctio, rex Arragonum, genuit tres filios, qui sibi vicissim successerunt, Sanctionem, Aufortium, Remelium. Duobus verò primogenitis sibi invicem succedentibus, & absque filiis decedentibus, ne regnum illud ab extraneis occuparetur, Remelium monachum, etiam jam senē, licentia Romani pontificis, à monasterio abstractū, regem fecerunt, & ut hæredem haberet, Matildem, matrē Willelmi vicecomitis Toarci illi associaverunt, ex qua genuit unam filiam, quam Raymundus prædictus comes duxit, de qua nata est ista puella, quam filio regis diximus copulandam, & filius ejus primogenitus Arragonum rex futurus: siquidem ipse comes, quamvis haberet regnum Arragonum, & posset rex fieri, si vellet, omnino recusavit regnum, reservans filio suo, quod accidebat ei ex materna genealogia.

Hoc etiam anno, sicut & præcedenti, Fridericus, imperator Alemannorum, urbem Mediolanensem obsedit, quia rebellaverant adversus eum iidem Mediolanenses; Papiæ & Placentiæ turres dejecit, & ferè omnem Longobardiam ad libitum sibi subjecit.

639 Mediante autem Quadragesima, rex fecit submoveri exercitus totius Normanniæ, Angliæ & Aquitaniæ, ac cæterarum provinciarum, quæ sibi subditæ sunt, quia Raymundus, comes Egroii, nollet ei reddere civitatem Tholosæ, quam rex requirebat, sicut hæreditatem uxoris suæ, Alienoræ reginæ: siquidem Robertus, comes Moritonii, uterinus frater Wilhelmi regis, qui regnum Angliæ subjugavit, habuit unum filium, nomine Wilhelmum, qui ei successit, & apud Tenerchebray, à rege Anglorum primo Henrico in bello captus est, & tres filias, quarum unam duxit

An-

Andreas de Vitreio, aliam Cuido de Laval, tertiam comes Tholosanus, frater Raymundi, comitis sancti Egroii, qui in expeditione Hierosolymitana viriliter se habuit. Genuit autem ex ea comes Tholosanus unam solummodo filiam, quam Guillelmus, comes Pictavensis, & dux Aquitanorum, mortuo patre prædictæ puellæ, cum hæreditate propria, scilicet urbe Tholosa & comitatu Tholosano, duxit uxorem, ex qua genuit idem Willelmus filium, Willelmum nomine, qui ei succedit, qui pater fuit Alienoræ, reginæ Anglorum. Si quis autem requirit, quomodo postea comes sancti Egroii habuit civitatem Tholosam, noverit, quòd prædictus Willelmus, comes Pictavensis, invadiavit eandem civitatem Raymundo, comiti sancti Egydii, patruo uxoris suæ, propter pecuniam, quam idem Guillelmus in expeditione Hierosolymitana exponit, unde idem Raymundus, in libro ejus expeditionis, nunc comes sancti Ægydii, nunc comes Tholosanus vocatur. Quo mortuo habuit eandem urbem Auforsius, filius ejus, qui apud Hierusalem mortuus est, eodem tempore, quo Ludovicus, rex Francorum, gratia orationis illuc perrexerat. Similiter etiam Raymundus, filius ejus, qui ei successit, qui habuit in conjugio Constanciam, sororem Ludovici, prædicti regis Francorum, relictam scilicet Eustachii comitis, filii Stephani regis Anglorum. Rex igitur Henricus, iturus in expeditionem prædictam, & considerans longitudinem & difficultatem viæ, nolens vexare agrarios milites, nec Burgensem, nec rusticorum multitudinem, sumptis 60 solidis Andegavensibus, in Normannia de feudo uniuscujusque loricæ, & de reliquis omnibus, tam in Normannia quàm in Anglia, sive etiam aliis terris suis, secundum hoc, quod ei visum fuit, capitales barones suos cum paucis secum duxit, solidarios verò milites innumeros. Ad illam verò expeditionem cum reliquis transmarinis venit Malconius, rex Scotiæ, & à rege Henrico cingulo militiæ ibidem accinctus est. Duravit autem expeditio illa ferè per tres menses. Et quamvis rex Henricus cepisset urbem Cadurcum, & major pars ducatus Tholosani sibi esset subdita vi vel timore, urbem tamen Tholosam noluit obsidere, deferens honorem Ludovico, regi Francorum, qui eandem urbem contra Henricum, regem Angliæ, muniverat, & die ac nocte volens ferre auxilium Raymundo, sororio suo, custodiebat. Unde graves inimicitiæ inter ipsum & regem Anglorum ortæ sunt, cùm videret sibi regem Francorum nocere, de cujus auxilio plurimùm confidebat. Remittit itaque rex Henricus comitem Theobaldum, qui ei favebat, ut inquietaret regnum Franciæ. Sed Henricus, episcopus Belvacensis, & comes Robertus, dominus Dorcasini castri, fratres regis Francorum, ei restiterunt, & in margine ducatus Normanniæ aliquos flamma & rapina vexaverunt, Normannis sibi talionem reddentibus.

Mense Julio, Robertus de Novoburgo, dapifer & justitia totius Normanniæ, adversa valitudine tactus, gibbum cameli deposuit, videlicet innumeras divitias ecclesiis & monasteriis & pauperibus dividens, & ad ultimum in monasterio Becci, quod præ omnibus diligebat, habitum monachi sumens, per unum mensem pœnitentiam fructuosam egit, & tertio calendas Septembris hominem exuit, sepultus in capitulo Becci, (a) quod ipse propriis sumptibus mirificè ædificaverat.

 Mor-

(a) Abbatia Normanniæ, Ord. Benedicti, ab Herluino, Dano in memoriam S. Mariæ erecta a. 1034. de quo *WILH. GEMMETICENSIS Hist. Norm. lib. IV. c. XVIII. lib. VI. c. IX. lib. VIII. c. XXXII. ORDER. VITALIS Hist. Eccles. lib. III. p. 460.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

640

Mortuo venerabili Milone, episcopo Tarvanensi, electus est Milo, archidiaconus ejusdem ecclesiæ, Canonicus regularis, sicut decessor ejus fuerat. Quem cùm Samson, archiepiscopus Remensis, vellet sacrare, clerici civitatis Boloniæ, qui diu sub episcopo Tarvanensi fuerant, volentes amodo suum proprium episcopum habere, sicut antiquitus habuerant; prohibuerunt archiepiscopum sub appellatione Apostolica, ne eum sacraret, nisi tantummodo ad titulum Tarvanensis ecclesiæ. Quod prædictus electus refutans, insacratus contra illos clericos Romam perrexit, & ibi sacratus est.

Magister Bernardus Brito, Cancellarius ecclesiæ Carnotensis, factus est episcopus Cornubiæ in minori Britannia.

Magister etiam Petrus Lombardus Parisiensem episcopatum adeptus est, connivente Philippo, ejusdem ecclesiæ decano, fratre regis Francorum, qui (ut dicunt) electionem suam concessit eidem Petro.

Calendis Septembris mortuo Adriano papa, electi sunt duo & consecrati, Rollandus cancellarius, presbyter cardinalis tituli sancti Marci, vir religiosus, vocatus Alexander tertius, papa videlicet centesimus septuagesimus quartus, & Octavianus, presbyter cardinalis tituli sanctæ Mariæ in Cosmidum, dictus Victor tertius. Hic per potentatum & parentes suos nobiles papatum invasit.

Rogerius, regis eleemosynarius, factus est episcopus Sagiensis.

Galterus, episcopus Cistrensis, obiit.

Obiit etiam Robertus, episcopus Exoviensis, vir religiosus, & timens Deum.

Terricus, comes Flandrensis, rediit de Hierusalem, & uxor ejus Mabiria remansit cum abbatissa sancti Lazari de Bethania, invito conjuge suo.

Mense Octobri Henricus, rex Anglorum, munita civitate Cadurcorum, & commendata Thomæ cancellario suo, & dispositis custodibus ab auxiliariis in locis opportunis, confidens de auxilio Raymundi Berengarii, comitis Barcinonæ, & Trechevel, comitis Neumansi, & Willelmo de Montepessulano, & aliorum suorum fidelium, rediit in Normanniam. Inde perrexit cum valida manu in pagum Belvacensem, & destruxit munitissimum castellum Guerberei; excepta quadam firmitate, quam ne caperent homines regii, ignis & fumus prohibuit. Villas multas combussit & destruxit.

Simon, comes Ebroicensis, tradidit Henrico, regi Anglorum, firmitates suas, quas habebat in Francia, scilicet Rupem fortem, Montem fortem, Esparlonem, & reliquas. Quod magno detrimento fuit regi Francorum, cùm non posset liberè procedere de Parisiis, Aurelianis vel Stampis, propter Normannos, quos rex Henricus posuerat in castellis comitis Ebroicensis. Hac de causa treviæ captæ sunt inter duos reges, à mense Decembri usque ad octavas Pentecostes.

In reditu expeditionis Tholosæ, mense Octobri, obiit Wilhelmus, comes Moritonii. Discessit autem absque liberis, & retinuit Henricus rex comitatum in manu sua.

1161 | 9 | 24 | Rex Henricus egit Nativitatem Domini apud Falesiam, | 6 | exinde eadem regina transfretavit in Angliam.

Calendis Januarii terræ motus accidit in pago Constantino, castro sancti Laudi, circa horam primam. Har-

lib. V. p. 549. Ejusdem etiam infra fit mentio *a. 1178. 1180.* Vide PIGANIOL de la FORCE *Descript. de la France Tom. V. p. 23.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Hardoinus, decanus Cenomannensis, factus est archiepiscopus Burdegalensis, cùm prædecessor ejus vix anno & dimidio vixisset.

Matilde imperatrice adversa valetudine percussa, dapsiliter pereunte, consilio filii sui Henrici, regis Anglici, divitias suas ecclesiis, monasteriis, & pauperibus distribuit.

Ecclesia Baiocensi igne combusta, Philippus episcopus in ejus restauratione iterum viriliter laborat. 641

Majo mense pax facta est inter reges Henricum Angliæ, & Ludovicum Franciæ, renovatis prioribus pactis, & confirmatis & pacificatis, qui partes utrorumque adjuverunt.

Matthæus, filius comitis Flandriæ, inaudito exemplo duxit abbatissam Rummesiæ, quæ fuerat filia Stephani regis, & accepit cum ea comitatum Bononiensem.

Mense Julio Henricus, rex Anglorum, congregavit omnes episcopos Normanniæ, & abbates, & barones apud Novum mercatum, *(a)* & Ludovicus, rex Francorum, adunavit suos Belvaci, & ibi tractatum est de receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris, & consenserunt Alexandro, reprobato Victore.

Mense Septembri obiit Herbertus, episcopus Abrincensis, & sepultus est in ecclesia beatæ Mariæ Becci, sicut prædecessor ejus, Richardus de Bellisago.

Prædicto mense regina Alienora Anglorum transfretavit in Normanniam jussu regis, adducens secum Henricum filium suum, & filiam Matildem.

Mortuus est Philippus, frater Ludovici, regis Francorum, decanus sancti Martini Turonis.

Mortua est Constantia, regina Franciæ, labore partus, superstite filia, cujus causa mors sibi acciderat.

Mense Octobri rex Anglorum & rex Francorum collocuti, pactum pacis mutuæ confirmaverunt; & Henricus, filius Henrici regis Anglorum, fecit homagium regi Francorum de ducatu Normanniæ, qui est de regno Franciæ. Paucis interpositis diebus, Ludovicus, rex Francorum, duxit filiam comitis Theobaldi senioris. Nec mora, Henrico, filio regis Henrici Angliæ, desponsata est apud Novumburgum *(b)* Margarita, filia regis Franciæ, & Henricus, rex Anglorum, cepit tria castella munitissima, scilicet Gisorz, Neafliam, Novum castellum, sita super flumen Eptæ *(c)* in confinio Normanniæ & Franciæ, quia pepigerant inter se ipse & rex Francorum, quatenus inito matrimonio filiorum suorum, rex Henricus haberet illas munitiones, quæ ad ducatum Normanniæ pertinent. Quo audito, rex Franciæ graviter tulit, ipse & sororii sui, scilicet Henricus, Theobaldus, Stephanus. Exinde hi tres comites, coadunatis viribus suis, cœperunt firmare munitionem Calvimontis, quæ erat de feudo Castriblesensis, ut exinde pagum Turonicum infestarent. Rex verò Henricus, quia illud castrum erat de Casamento Hugonis, filii Supplicii de Ambasia, quod tenebat de comite Theobaldo, caput autem sui honoris, scilicet Ambasiam, tenebat de rege Henrico, rex (inquam) Hen-

(a) VALESIUS: *Novus Mercatus, Neuf Marche, municipium est Gornacum inter & Gisortium ad flumen Ittam positum.*

(b) VALESIUS: *Novus Burgus in Normannia, Neuf-Bourg, locus est inter flumina Risêlam & Sequanam positus, medio fere intervallo Haricuria vel Harecorti proximus.*

(c) Vide supra *a. 1159.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Henricus, percepto exinde nuncio, non expectatis sociis suis, illuc properavit, volens impedire opus illius castri, per quod licentius, si perfectum esset, discurrerent per terram suam. Audito autem adventu regis Anglorum, comes Theobaldus discessit à Calvomonte, munita firmitate & custodibus dispositis. Rex verò Henricus obsedit prædictum castrum & illico cepit, in quo erant 35 milites, & quater viginti servientes, & reddidit eandem munitionem Hugoni de Ambasia, qui adversabatur pro posse suo comiti Theobaldo, quia in carcere prædicti comitis Sulpicius, ipsius Hugonis pater, nequiter extinctus fuerat. Exinde rex Henricus, munitis turribus Ambasiæ & Fractævallis, & dispositis custodibus, egit festum Natalis Domini cum Alienora, regina Cenomanensi.

1162 | 10 | 25 | Henricus rex munitiones comitis Mellenti & aliorum | 7 | baronum suorum in Normannia in manu sua cepit, & fidelibus suis commendavit. In margine etiam ducatus Normanniæ ferè omnia sua
642 castella & maximè Gisorz *(a)* melioravit vel renovavit. Parcum *(b)* & mansionem regiam *(c)* fecit. Fecit circa fustes plantatos *(d)* apud Chivilleium juxta Rothomagum domum leprosorum. Juxta Cadomum mirabilem ædificavit aulam, & cameras ante turrem Rothomagi nihilominus renovavit, & non solùm in Normannia, sed etiam in regno Angliæ, ducatu Aquitaniæ, comitatu Andegaviæ, Cenomanniæ, Turonensi, castella, mansiones regias, vel nova ædificavit, vel vetera emendavit, castellum etiam in villa, quæ Amandivilla, *(e)* super Vire fluvium ædificavit.

Achardus, abbas sancti Victoris Parisiensis, factus episcopus Abrincensis.

In capite jejunii apud Cenomannos Hugo, archiepiscopus Dolensis, cæcitate debilitatus, præsentibus Henrico, regi Anglorum, & duobus legatis Romanæ ecclesiæ, Henrico de Pisis, & Wilhelmo de Papia, reddidit archiepiscopatum, quem ferè per sex annos tenuerat, & in cujus reparatione plurimùm laboraverat.

Theobaldus, archiepiscopus Cantuariæ, secunda feria Paschæ obiit.

Post Pascha, rex Anglorum Henricus, & Ludovicus Francorum, primò in Vilcasino, *(f)* postea in Dunensi pago, *(g)* instigante eos ad discordiam comite Theobaldo, congregatis exercitibus suis, alterutrum terras suas defendendo, ferè in cominus venerunt. Inde datis induciis, post festum sancti Joannis, Henricus, rex Anglorum, perrexit in Aquitaniam, & inter alia, quæ strenuè gessit, Castellionem supra urbem Agen-

(a) *Gisors*, *Gisortium*, Normandiæ castrum, olim nobile, ad Ittam situm, de quo *VALESIUS*, *voce Gisortium*, *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 110.*

(b) *Parcus*, locum notat ad ferarum custodiam eireumseptum, cujus primum inventum Henrico I. Aoglorum Regi, tribuitur, sed perperam: dum jam Persarum Regibus fuerit cognitus, nobis *ein Thiergarten*. Vide du *FRESNE voce Parcus.*

(c) Id est, domum regiam.

(d) Arbores intelliguntur, vide du *FRESNE.*

(e) S. Amandi Fanum, in Tractu Borbonensi, de quo *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 403.*

(f) *Veliocasses*, Galliæ olim populus, inter Ittam & Isaram, Cæsari jamdum noti, quorum caput Rothomagus. Vide *VALESIUM*, *voce Voliocasses.* Vide etiam infra *a. 1168.*

(g) Tractus Aurelianensis, hodie *le Dunois.* Vide *VALESIUM*, *voce Dunum*, *PIGAN.* de la *FORCE Tom. V. p. 301.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

Agennum, *(a)* castrum scilicet natura & artificio munitum, obsedit, & infra unam septimanam, in festivitate sancti Laurentii, admirantibus & perterritis Wasconibus, cepit.

Regina Alienora, apud Donnum Frontem *(b)* filiam peperit, quam Henricus presbyter cardinalis, & legatus Romanæ ecclesiæ baptizavit, & Achardus, episcopus Abrincensis, & Robertus, abbas de monte sancti Michaelis, de periculo maris cum multis aliis de fonte susceperunt, & vocata est Alienora, de nomine matris suæ.

| 11 | 26 | Rex Henricus egit Nativitatem apud Bajocas. *(c)* | 8 | 1163

Mortuo Sanctione, archiepiscopo Remensi, Henricus, frater regis Francorum, episcopus Belvacensis successit.

Prima Dominica Quadragesimæ, rex Henricus congregavit episcopos, abbates, barones totius Normanniæ apud Rothomagum, & querimoniam faciens de episcopis, & eorum ministris, & vicecomitibus suis, jussit, ut concilium Juliæ bonæ teneretur. Juliabona, *(d)* in Caletensi pago juxta Sequanam est sedes regia, à dominis Normannorum multùm amata & frequentata. Hanc Julius Cæsar, ex cujus nomine Julia vocatur, condidit, destructa urbe Caleto, ex cujus veteri vocabulo tota regio sita inter Sequanam & mare adhuc vocatur.

Primus Richardus, dux Normannorum, & secundus Richardus, filius ejus, apud Fiscanum *(e)* levati de tumulis suis, in quibus separatim jacebant, post altare sanctæ trinitatis honestius ponuntur. Huic translationi Henricus, rex Anglorum, interfuit, & episcopi Normanniæ, & dedit illi ecclesiæ sylvam de Hogis.

Comes Robertus de Basevilla adversus Wilhelmum, cognatum suum, regem Siciliæ, rebellat in Apulia, & multis coadjutoribus secum adunatis, majorem partem maritimarum civitatum sibi conciliat.

Fredericus, imperator Alemannorum, urbem Mediolanum, quam per tres annos obsederat, necessitate famis afflictam capit & destruit, reservatis tantummodo matrice ecclesia, & quibusdam aliis.

Discordia inter regnum & sacerdotium adhuc perdurante, propter schisma Octaviani, quem rex Romanorum, Fredericus, secum in Italia

 habe-

(a) Diversa apud Gallos oppida, quorum nomen Castellio, utpote *Chastillon sur Loin, Chatillon sur Seine.* Hoc vero *Chastillon sur la Dordogne*, Wasconiæ oppidum, haut procul à veterum Aginno, hodie *Agen*, situm, de quo *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. IV. p. 309.*

(b) Hodie *Damfront*, sive *Domfront*, Normandiæ oppidum, de quo *VALESIUS, voce Damfrons: Latini scriptores ex vulgari, ac patria appellatione Damfrontem, & Danefrontem seu Danfrontem fecerunt: quod quibusdam persuasit, Danifrontem vel Danorum frontem, hoc est, Normannorum limitem nuncupatum primo fuisse, atque eo nomine appellari oportere. Ita autem dictum esse mihi videtur hoc castrum, quod esset in confinio Normanniæ & Cenomaniæ conditum à Comitibus Cenomanorum, & Domino Regi Anglorum ac Duci Normannorum oppositum in limine, atque frontis adversæ instar objectum.* Vide etiam *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 169.*

(c) Civitas *Baiocassium*, hodie *Bayeux*, Normanniæ oppidum, de quo *VALESIUS, voce Baiocasses,* & *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 130.*

(d) *Juliobona Caletorum*, hodie *Dieppe*, nobilis Normanniæ urbs, portu insignis, de qua *VALESIUS voce Juliobona*, *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 90.*

(e) Fiscamnum, pagi Caletici, vulgo *Fescam en Caux*, locus ad mare situs, Cœnobio nobilis, de quo *VALESIUS, voce Fiscamnum. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 170.* Hujus Monasterii Chronicon Novæ Bibliothecæ Manuscriptorum inseruit *PHILIPPUS LABBEUS Tom. I. p. 325.*

Anni Domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

habebat, Alexander papa Romanus, confidens de regibus, Francorum Ludovico, & Anglorum Henrico, qui devotè super Romanam ecclesiam
643 favent & venerantur, ad cismontanos marina expeditione circa Pascha venit apud montem Pessulanum, & in Provincia debita honorificentia susceptus est.

Mortuo Harduino, archiepiscopo Burdegalensi, apud montem Pessulanum, dum ibidem injuria Domini papæ moraretur, episcopus Lactorensis ei successit.

Fame, mortalitate, cismontani maximè in Aquitania laborant.

Ramaldus de Castellione, princeps Antiochiæ, dum incautè in terram Agarenorum intrat, multis suorum occisis vel captis, ipsemet capitur.

Mense Junio in Britannia minori, scilicet in Recello, *(a)* sanguis pluit, & de ripis cujusdam fontis ibidem effluxit, nec non etiam de pane.

Guillelmus, rex Siciliæ, transiens de Sicilia in Apuliam cum magno exercitu, Roberto de Basevilla fugato cum complicibus suis, civitates & castella, quæ à se defecerant, recuperat.

Leupus, rex Valentiæ & Musciæ, *(b)* licet gentilis & Agarenus, munera ingentia in auro, & serico, & in aliis speciebus, & in equis, & camelis, mittit Henrico, regi Anglorum, grandia & ipse ab eodem recepturus.

Raymundus Berengerius, comes Barcinonensis, vir omnibus bonis plangendus, moritur, relicto filio Aufonsio, qui factus est rex Arragonum: quod regnum ei acciderat ex materno genere.

Fredericus, imperator Alemannorum, & Ludovicus, rex Francorum, cum super fluvium Sagonnam, *(c)* qui antiquitus Arar vocabatur, de pace tractaturi convenire debuissent, repentè mutato animo propter schisma Octaviani, cujus partes imperator adjuvabat, infecto negotio ad propria redierunt. Exinde parvo spatio temporis interjecto, Ludovicus, rex Francorum, & Henricus, rex Anglorum, super Ligerim, apud Tociacum *(d)* convenientes, Alexandrum, papam Romanum, honore congruo susceperunt, & usi officio stratoris pedites dextra lævaque frenum equi ipsius tenentes, eum usque ad præparatum papilionem perduxerunt. Quo mediante, Deo favente, pax inter eos firma restituta est.

Henricus rex ordinatus, & compositis rebus & castellis suis in Normannia, Aquitania, Andegavis, & etiam in Wasconia, in adventu Domini venit Barbe *(e)* fluvium, volens, si posset, transfretare ante Natalem Domini, sed vento prohibente, egit Natalem domini cum regina Alienora apud Cæsarisburgum. *(f)*

Ma-

(a) Rupella sine dubio intelligitur, in tractu Alnetano sita, Britanniæ minori finitimo.

(b) Legendum *Murciæ.*

(c) Arar, medio ævo Sauconna, hodie la Saône, quæ Lugdunensem provinciam transit. Vide *VALESIUM* voce *Arar.*

(d) Tusiacum, sive *Tousi* in Territorio Tulensi.

(e) In pago Constantino Normanniæ, portus erat insignis *Barbeflot*, olim Regum Anglorum, in transmarinas suas provincias venientium appulsu nobilissimus, hodie *Barfleur*, de quo *VALESIUS, voce Barboflot. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 138.* Ejusdem supra fit mentio *a. 1158.*

(f) Hodie *Cherbourg*, Normanniæ portus, ejusdem Pagi Constantini. Vide *VALESIUM voce Cæsaris Burgus. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 138.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

Manuel, *(a)* imperator Constantinopolitanus, duxit Constantiam Boamundi uxorem, & Boamundus, tertius frater prædictæ puellæ, factus est princeps, vitrico suo in captivitate remanente Rayvaldo.

| 12 | 27 | Mense Januario, rex Henricus transivit in Angliam, ipse | 9 | 1164
& regina, & cum magno gaudio susceptus est ab omnibus ferè proceribus patriæ, qui eum in littore expectabant. Jam enim Henricus, filius ejus, præcesserat, & sicut in Normannia fecerat, sic in Anglia homagia & fidelitates baronum & militum suscepit.

Rotrocus, episcopus Ebroicensis, & Rayvaldus de sancto Valerico, in Normanniam recognoscere missi sunt, jussu regis, per episcopatus, regales redditus & consuetudines, ad regem & ad barones pertinentes.

Philippus etiam Baiocensis moritur, qui fuit vir prudens, & astutus in augmentandis & renovandis rebus ecclesiæ, & multum ibi profecit. Sed sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum.

Bellum Roberti de Monte forti cum Henrico de Essessa, pro fuga prælii contra Valenses, in quo idem Henricus defecit, & hæreditatus factus est monachus Radingis, *(b)* Valenses subditi sunt regi Henrico ad libitum.

Falconius, rex Scotiæ, fecit homagium Henrico, filio regis Anglorum, & dedit regi obsides, scilicet David fratrem suum juniorem, & quosdam de filiis baronum suorum de pace tenenda, & pro castellis suis, quæ rex volebat habere.

Mense Martio, obiit tertius Balduinus, rex Hierusalem, vir per omnia plangendus, & successit ei Amalricus, frater ejus. Huic Balduino à superna elementia concessum est, ut Ascalonem caperet, & Agarenos expelleret, & servitio divino manciparet, quod nec Davidi propter sanctitatem suam, nec Salomoni propter sapientiam & divitias suas, nec Ezechieli propter justitiam suam, nec alicui antea regum, permissum fuerat. 644

In octavis Pentecostes, Alexander papa tenuit concilium Turonis, in quo excommunicavit Octavianum, cum aliis schismaticis & complicibus suis.

| 13 | 28 | Apud Rothomagum, tertio calendas Februarii, obiit | 10 | 1165
Wilhelmus, frater Henrici regis, & sepelitur in ecclesia sanctæ Mariæ.

Circa octavas Paschæ, rex Henricus fecit dedicari ecclesiam beatæ Mariæ Radingis, & per tres dies regaliter procuravit conventum monachorum & hospites, data etiam dote non minima eidem ecclesiæ.

Hamelinus, naturalis frater regis Henrici, duxit comitissam de Varenna, relictam Wilhelmi, comitis Moritonii, filii Stephani regis. Hæc fuit filia tertii comitis, Guillelmi de Varenna, qui cum Ludovico, rege Franciæ perrexit Hierusalem, & ibi obiit, superstite sola prædicta comitissa.

Valenses, Henrico regi fidem non servantes, terras promissas latrocinando infestant, agente quodam regulo eorum, vocato Riz, & alio ejusdem perversitatis homine, nomine Oeno, prædicti Riz avunculo.

Richardus de Hummer, Conestalus Henrici regis, convocatis baronibus Normanniæ & Britanniæ, mense Augusto cepit castrum Gonbore in Britannia in manu regis, quod Radulphus de Fulgeriis habuerat post mortem Joannis de Dol. Xx xx x 2 Eodem

(a) Sic emendavi pro *Fanuel.* Hic enim Manuel Imp. Constantinopolitanus sæpius occurrit apud hunc Robertum *a. 1148. 1149. 1156. 1179. 1181.*

(b) Monasterium in agro Berrocensi, quod Henricus I. a. 1125. restauravit, de quo uberius *MONASTICON ANGLICANUM Tom. I. p. 417.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Eodem mense, sanguis pluit in Rethel, in episcopatu Dolensi.

Obiit Hugo, venerabilis archiepiscopus Rothomagensis, 4 idus Octobris. Hic vir magnæ literaturæ jucundè multa edidit, viduis & orphanis & aliis pauperibus largus extitit. Rexit autem ecclesiam Rothomagensem honestè & viriliter annis ferè 30.

Obiit illustris comes, Galerannus Mellenti, qui multa bona contulit ecclesiæ beatæ Mariæ de Voto, quæ sita est in territorio Caletensi, in terris, in sylvis, in vineis, & redditibus.

Amalricus, rex Hierusalem, conductus ab Amiralio Babylonico, cum exercitu perrexit in adjutorium illius, liberare quandam civitatem ipsius, nomine Barbastam, quam Salegon Senescallus Noradin, fraude occupatam, contra ipsum tenebat. Obsessa igitur per aliquantulum temporis tandem capta est, & Amiralio restituta civitas. Firmatis autem inter eos amicitiis, & redditis multis captivis, duplicato etiam tributo, (nam antea dabat Amiralius regi singulis annis triginta millia aureorum) rex ad propria rediit. Nam capto castro eorum, nomine Hareuc, capto etiam Boamundo juniore, principe Antiochiæ, & multis interfectis, Belinas Habilina postmodum à Sarracenis perversa est. *(a)*

1166 | 14 | 29 | Henricus, rex Anglorum, in Quadragesima in Normanniam transiens, in octavis Paschæ apud Giforz, *(b)* cum rege Francorum locutus est, inde Rothomagum, Philippum, comitem Flandrensem, consobrinum suum, regaliter excepit. | 11 |

Venerunt ad eum similiter legati Frederici, imperatoris Alemannorum, Ramaldus scilicet, archiepiscopus Coloniensis, cancellarius ipsius, & multi alii magni potentatus viri, requirentes eum ex parte imperatoris, ut daret unam filiarum suarum Henrico, duci Baioariæ, filio Conradi, qui ante Fredericum imperaverat, & aliam filio suo, licet adhuc puerulo. Exactis itaque sacramentis & datis, rex postea misit suos in Alemanniam, qui ab imperatore & satrapis suis eadem sacramenta de conventionibus, quæ inter eos convenerant, acciperent.

645

Rotrocus, episcopus Ebroicensis, fit archiepiscopus Rothomagensis.

Regina Anglorum Alienora, evocata à rege, venit in Normanniam, adducens secum filium suum Richardum, & filiam Matildem. Redeunte verò rege in Angliam, & cum multo apparatu bellico super Valenses eunte, regina remansit in partibus cismarinis.

Alexander papa Romanus, relinquens Senonem, in qua ferè duos annos moratus fuerat, veniens ad montem Pessulanum, navali subvectione perrexit ad terram Wilhelmi, regis Siciliæ, licet insidiæ piratarum imperatoris Alemanniæ ei in mari non deessent.

Mense Augusto Ludovico, regi Francorum, ex uxore sua nascitur filius, & vocatus est Philippus.

Regina Alienora, mense Octobri, Andegavi peperit filiam, & vocata est in baptismate Joanna.

Falconius, rex Scotiæ, religiosus juvenis, obiit, & successit ei Wilhelmus, frater ejus.

1167 | 15 | 30 | Henricus rex, munitis confiniis inter Anglos & Valenses, & castellis & militibus dispositis, in Quadragesima transfretavit in Nor- | 12 |

(a) Hæc illustrari poterunt ex *MARINI SANUTI Secretis Fidelium Crucis lib. III. p. VI. c. XXI.*

(b) Vide supra *ad a. 1162.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | | *Anni domini.*

Normanniam. Deinde locutus cum rege Francorum ea, quæ ad pacem sunt, audito etiam, quòd rex Francorum statuisset de thesauris & redditibus suis, similiter & omnium hominum, tam clericorum quàm laicorum, qui in sua ditione erant, singulis annis usque ad quadriennium, de singulis viginti solidis singulos denarios mittere Hierusalem, ad defensionem Christianitatis, idem rex fecit duplicari in omni potestate sua redditum primi anni, reliquis annis permanentibus ad solutionem unius denarii, per singulos viginti solidos.

Obiit etiam Wilhelmus, rex Siciliæ, & successit ei Wilhelmus, filius ejus.

Wilhelmus Talavacius, comes Sagiensis, & filius ejus Joannes, & item Joannes, nepos ejus, filius Guidonis, primogeniti sui, comitis Pontini, concesserunt regi Henrico castrum Alenceium, & Rocam Mabirit, cum eis, quæ ad ipsa castella pertinent. Et forsitan ideo prædictas munitiones perdiderunt, quia malas consuetudines ipsi & eorum intercessores diu ibi tenuerant, quas rex Henricus statim meliorari præcepit. Quia verò optimates Cenomannici comitatus & Britanniæ regionis, antequam rex transfretaret, minus obtemperaverant præceptis reginæ, & (ut dicitur) sacramento se obligaverant, ut se comiter defenderent, si aliquis eorum gravaretur; rex ad libitum suum eos & castella eorum tractavit, & congregatis exercitibus suis ferè de omni potestate sua, circa mare castrum Felgerarium obsedit, cepit, & funditus delevit. Inde præloquuto quodam imaginario connubio de Gaufrido filio suo, & Constantia Conani comitis Britanniæ & de Richemont, comes Conanus concessit regi, quasi ad id opus filii sui totum ducatum Britanniæ, excepto comitatu de Gigunix, qui ei acciderat per avum suum, comitem Stephanum. Rex verò accepit dominium ferè ab omnibus baronibus Britanniæ apud Theas. Inde venit Rhedonis, & per civitatem illam, quæ caput est Britanniæ, totum illum ducatum Saisant. *(a)* Et quia nunquam viderat Combort neque Dol, postquam in manus ejus venerant, in transitu illa vidit. Causa verò orationis ad montem sancti Michaelis veniens, apud Genetrum illa nocte hospitatus est.

Illuc venerunt ad eum Willelmus, rex Scotiæ, & ipse insularum, Ninam, & aliarum triginta unius, quæ sunt inter Scotiam & Hiberniam & Angliam. Illas 32 insulas tenet rex insularum, tali tributo de rege Northwegiæ, quòd, quando rex innovatur, rex insularum dat ei decem marcas 646
auri, nec aliquid facit ei in tota vita sua, nisi iterum alius rex ordinetur in Northwegia. Hujus regis insularum venit legatus ad regem Anglorum, prædictus episcopus. Est enim prædictus rex consanguineus regis Anglorum, ex parte Maltildis imperatricis, matris suæ.

| t6 | 3t | In Natali Domini fuit rex Henricus Pictavis, & venit ad | t3 | 1168
eum Henricus, filius ejus, de Anglia. In Quadragesima locutus fuit rex Anglorum cum comite sancti Ægidii, apud Magnum montem.

Post Pascha duxit exercitum militum in Avernicum pagum, & vastavit terram Wilhelmi comitis, qui datâ fide pepigerat stare justitiæ in præsentia Domini regis, nepoti suo, quem exhæredaverat, juniori videlicet comiti Arvernensi. Sed inveteratus ille dierum malorum rupta fide transtulit se ad regem Francorum, & seminavit discordias inter eos. Sed & de collectione pecuniæ deferendæ Hierusalem, quæ adunata fue-

(a) Apprehendens. Nota enim vox mediæ ætatis *Sacire*, de qua du *FRESNE*, quod Galli hodie vocant, *Saisir*. Vide *ÆGID. MENAGE Dict. Etymol. voce Saisir.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

rat Turonis, quam rex Anglorum volebat mittere per suos nuncios, utpote sumptam in suo comitatu, rex autem per suos, quia ecclesia Turonensis sua est, suggestione Jocii, archiepiscopi Turonensis, magna discordia inter Henricum, regem Anglorum, & Ludovicum, regem Francorum mota est.

Combusta est civitas Turonensis, cum principali ecclesia.

Almaricus, rex Hierusalem, evocatus ab Amiralio Babyloniæ, cui confœderatus erat, obsedit Alexandriam, quæ caput est Ægypti, & cepit & reddidit eam Amiralio, qui pepigit ei singulis annis tributum de eadem civitate, quinquaginta septem millibus, quos habet de Babylone. Idem etiam rex duxit uxorem neptem Manuel, imperatoris Constantinopolitani, cum infinitis thesauris.

In octavis Pentecostes rex Anglorum & rex Francorum, in Vilcasimo *(a)* locuturi de pace convenerant, sed primoribus regis Francorum exacerbantibus levitatem regis Ludovici, nihil profuerunt. Congregaverunt itaque uterque infinitum exercitum de omni potestate sua, & alterutrum castella sua muniverunt. Cùm autem rex Francorum aliquantas villulas in Marcia, *(b)* inter Medantem & Paceium *(c)* combussisset; rex Henricus irritatus, licet multum deferret Ludovico, Calvum montem *(d)* castrum munitissimum, in quo rex Francorum congregaverat expensas & victualia ad opus belli, & plurimas villas in circuitu illius combussit. Quo audito, rex Francorum graviter tulit, & collectis viribus suis latos fundos, quos sanctus Audoenus habebat, in Vilcasino scilicet Vadum Nigasii, *(e)* & alias villas combussit.

Andelicium etiam Burgum optimum, qui erat proprius beatæ Mariæ & archiepiscopi Rothomagensis, nonnulla etiam, quæ pertinebant ad ecclesiam sanctæ trinitatis Rothomagensis vastavit, sed non defuit festinata vindicta.

Eadem namque die multi de exercitu ejus, cùm redirent ad castra, siti, Solis fervore, pulvere, formidine deficientes expiraverunt. Sic etiam patri pridem ipsius acciderat. Nam initurus certamen cum Henrico, seniore rege Anglorum, in quo inferior fuit præcedente nocte, in eodem loco hospitatus fuerat, & Franci, qui à ferocitate, teste Valentiniano, Romanorum imperatore, vocati sunt, ecclesiam beatæ Mariæ Andeliaci,

(a) Vide etiam supra *a. 1162.*

(b) *Marcia, Marchia*, vel *Marka*, *la Marche*, singularis Galliæ Regio, inter Bituriges & Lemovices posita, ideoque *la Marche de Limousin*, dicta, de qua *VALESIUS, voce Marcka. PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. V. p. 565*, ejus terminos tali ratione describit: *La Marche est bornée au Nord par le Berry, à l'Orient par l'Auvergne, au Midi par le Limousin, & au Couchant par le Poitou.*

(c) *VALESIUS, voce Paciacum*, hoc oppidum tali modo describit: *Opidum est ad flumen Auturam positum in Aulercis Eburovicibus, inter Ebroicas & Meduntam medium, vulgo Pacy dictum hodieque; quamquam à plerisque Passy corrupte scribitur.* Vide etiam infra *a. 5169.*

(d) Clarum olim castrum in Veliocassibus, *Calvus Mons*, Comitatus titulo illustre, *Chaumont*, IV. millibus passuum à Gisortio distans. *VALESIUS, voce Calvus Mons.*

(e) *VALESIUS: Vadiniacum in insula Itta fluminis Diæcesique Rotomagensi positum est, cellamque seu Prioratum Benedictinum habet, & nunc truncato nomine Gany l'Isle appellatur, id est, Vadiniacum ad insulam. Vidi, qui Vadum Nicasii vocarent, propterea, quod Nicasius, quem Mellentini colunt, eo in loco Ittam vado transisse dicitur.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

liaci, *(a)* stabulum equorum suorum fecerant, unde alios eorum cepit, alii verò vix fuga elapsi sunt.

Mense Augusto treviæ sumptæ & juratæ inter reges, Henricum & Ludovicum, usque ad Pascha.

Inde perrexit rex Henricus in Britanniam, & subdidit sibi omnes Britannos, etiam Leonenses. *(b)*

Nam Guihuminarius, filius Henrici, vicecomitis Leonensis, cujus filiam comes Eudo habebat in conjugium, datis obsidibus submisit se regi, terrore exanimatus, cùm videret, castrum suum munitissimum combustum & captum, & alia nonnulla vel capta vel reddita. 647

Cùm adhuc moraretur rex in Britannia, audivit nuncium de morte matris suæ, Matildis imperatricis. Decessit autem quarto idus Septembris Rothomagi, & sepulta est Becci. Thesauros infinitos pius filius distribuit ecclesiis, monasteriis, leprosis & aliis pauperibus pro anima illius. Fecit autem prædicta imperatrix monasterium de Voto, in Calatensi pago juxta Juliam bonam, & posuit ibi monachos Cistercienses; fecit & monasteria canonicorum, unum juxta Cæsarisburgum, & aliud in sylva de Gonfer; ad pontem etiam lapideum super Sequanam Rothomagensem faciendum, à se multam summam pecuniæ dimisit.

Jocius, archiepiscopus Turonorum, recordatus est cum rege Anglorum.

Regina Alienora transfretavit in Angliam, ducens secum filiam suam Matildem.

In vigilia Natalis Domini duæ stellæ ignei coloris, quarum una erat magna, altera parva, apparuerunt in Occidente, & erant quasi conjunctæ, postea disjunctæ sunt, longo spacio apparere desiverunt.

Natus est Joannes, filius regis Anglorum.

| 17 | 32 | Ad Natalem Domini fuit rex Henricus Argentomagi, *(c)* & tenuit ibi magnam curiam in nova aula sua. | 14 | 1169

Martildis, filia regis Henrici, cum infinita pecunia & apparatu maximo, ducta est in Alamanniam, ad sponsum suum Henricum, ducem Saxoniæ & Baioariæ, quorum ducatum unum habebat ex patre suo, & alterum ex matre. Pater ipsius fuit Henricus, qui fuit natus ex filia Lotharii imperatoris, qui ante Conradum imperaverat. Hic Henricus scilicet junior, qui filiam regis Anglorum duxit, super paganos, scilicet Sclavos & Vindelicos, tantum acquisivit, quòd fecit ibi tres episcopatus.

Obiit Terricus, comes Flandrensis, cui successit Philippus, filius ejus, qui jam diu comitatum illum rexerat, cùm pater illius iter Hierusalem frequentabat.

Pictavi & Aquitani ex majori parte, id est, comes de Marcha, comes Engolimensium, Hannericus de Lizennio, Robertus & Hugo frater ejus de Sylleio, & alii multi voluerunt rebellare contra regem, & incendiis & rapinis pauperum incumbentes, circumquaque grassabantur. Quod rex audiens impiger advolat, & eorum insaniæ obsistens, Lizen,

(a) Hodie *Andeli* ad Sequanam, Normanniæ oppidum, ubi Monasterium virginum, quod vulgo Prioratus B. Mariæ vocatur. *VALESIUS, voce Andeliacum. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 110.*

(b) Minoris Britanniæ Regio est *le Leonois*, cujus urbs primaria Legio. *VALESIUS, voce Leones. PIGAN.* de la *FORCE Tom. IV. p. 517.*

(c) Vide supra *a. 1159.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

zen, *(a)* novum castrum munitissimum cepit, captum munivit, & villas & municipia eorum destruit. Munitis castellis, & militibus & victui necessariis, relicta ibi regina cum comite Patricio Salesberniensi, avunculo Rotroci, comitis Patricicensis; in octavis Paschæ, inter Paceium & Medantium in Normannia, *(b)* locuturus cum rege Francorum, & injurias suas ab eo expostulaturus, accessit: siquidem Pictavi ad regem Francorum venerant, & obsides suos contra regem Anglorum, cujus proprii erant, ei dederant. Unde cùm hinc inde grandis altercatio fieret, nec rex Francorum obsides, quos contra justitiam ceperat, reddere vellet, induciæ datæ usque ad octavam beati Joannis. Circa verò octavas Paschæ, dolo Pictaviensium occisus est comes Patricius, & sepultus est apud sanctum Hilarium. Successit ei filius, natus Guillelmi comitis Pontini, matre comitissa de Warenna.

Antequam treviæ datæ essent, rex Anglorum submoverat Eudonem, vicecomitem de Porrehoit, qui quatenus umbratico nomine comes vocabatur, & cui tanta bona contulerat, ut ad servitium & adjutorium suum veniret, quod ipse renuit, & quidam alii de Britannis & con-
648 fœderati, scilicet Oliverus, filius Oliveri de Dinan, & Rollandus consobrinus ejus. Rex itaque non immeritò adversus eos iratus, à capite, scilicet ab Eudone, incipiens vastavit & combussit ejus terram, destructo imprimis castello Locellini, quod habebat præcipuum, comitatum etiam de Boerech abstulit ei, cujus caput est civitas Vanecensis, *(c)* quam rex in manu sua cepit, (ejus portum Cæsar mirificè extollendo collaudat in libro, quem scripsit de bello Gallico) dimidium etiam Cornubiæ ei abstulit. Obsedit etiam castellum Abrai, & captum munivit. Vastata igitur Eudonis terra, & ad libitum suum redacta, ad terram Dinanensem appropinquans, castrum Hedde, à Gaufrido de Monte forti sibi redditum, munivit, & Tintiniacum evertit. Inde Becherel munitionem Rollandi de Dinam firmissimam per aliquot dies obsidens, adhibitis machinis, cepit & munivit. Tum verò castrum, in quo Rollandus maximè confidebat, quia natura & arte munitissimum, obsedisset, nisi brevitas termini eundi ad colloquium regis Francorum eum urgeret. Terra itaque Rollandi tradita rapinis & incendiis, citra Recem flumen eandem regit in ulterioribus. Nam transito amne per Lehum descendens, & aliqua perfundens, monachis Leunnensibus pepercit. Dinam verò circumiens quædam destruxit, quædam intacta reliquit. In pago Aleterfi eadem gessit. *(d)*

In octavis sancti Joannis ventum est ad feritatem Bernardi, ubi de pace inter reges tractatum est, & infecto negotio discessum est. Nam Britones, sicut & Pictavi, obsides regi Francorum dederant, & fide interposita pactionem acceperant, quòd rex Francorum sine ipsis regi Anglorum non concordaretur. Unde & ipsi Britanni conventibus quibusdam, Cenomanensi item, per quorum terram latenter transierunt, colloquio interfuerunt. Munitis autem marchis, ex utraque parte continuata est decertatio usque ad Adventum Domini. Rex verò Henricus cautè agens

(a) *Liciniacum* castrum, postea *Lusignan* dictum, in agro Pictaviensi situm, de quo *VALESIUS, voce Liciniacum PIGANIOL* de la *FORCE Tom. IV. p. 421.*
(b) Vide supra *a. 1168.*
(c) Alias Civitas Venetûm dicta, hodie *Vannes*, Britanniæ minoris, de qua *VALESIUS voce Veneti. PIGAN.* de la *FORCE Tom. IV. p. 511.*
(d) De his vide *P. DANIEL Hist. de la France Tom. I. p. 1236.* & potissimum *LOBINEAU Hist. de Bretagne lib. V. p. 156.*

gens cognatum suum, Matthæum, comitem Boloniæ, sibi pacificavit, spondens ei se daturum per annum maximam partem pecuniæ, pro calumnia relaxanda comitatus Moritonii. Habebat enim filiam regis Stephani, qui fuerat comes Moritonii.

Cùm autem idem Matthæus ad auxilium regis Anglorum veniret, Joannes, comes Pontini, non permisit eum transire per terram suam, unde necessitate cogente, navali subvectione ad regem, multis expeditis militibus accessit. Quod rex audiens, rogatu ejusdem Matthæi, cum bellico apparatu in terram Joannis perrexit, & Juniacensem pagum Vulcano tradens, quadraginta & eo amplius comburens villas, voluntati suæ satisfecit.

Rex Francorum, veniens latenter ad quoddam municipium Normanniæ, cognominatum Chesuebrut, illud combussit, & quatuor milites in eo cepit. Quo comperto, rex Angliæ illum insequutus est, multos cepit milites, inter quos etiam Senescallum Philippi, Flandrensium comitis, aduncatus est. *(a)* Tradidit etiam castellum Hugonis de Novocastello flammis & incendiis, vocatum Brudroles, *(b)* ut combustum nomen ex re haberet. Hoc etiam fecit Novocastello per milites suos, ipso tamen absente.

Vastata est similiter terra comitis Particensis, ex majore parte ipso agente.

Venit ad Curiam regis, Henrici Anglorum, Saxonum & Baiocorum *(c)* dux Henricus, gener ejus, & magnis ab eo honoratus muneribus in sua rediit.

| 18 | 33 | Henricus egit Natalem Domini Argentomagi. | 15 | 1170

In epiphania Domini concordati sunt rex Francorum & rex Anglorum.

Henricus, filius regis Anglorum, fecit homagium regi Francorum, socero suo de Andegavensi comitatu, & de Cenomanensi, & de ducatu Britanniæ, quem rex concessit eidem genero suo. Nam de Normannia ei fecerat ante homagium, & concessit ei rex Francorum, ut esset Senescallus Franciæ, quod pertinet ad feudum Andegavense. 649

Richardus, filius Henrici, regis Anglorum, fecit homagium regi Francorum de ducatu Aquitaniæ.

In Purificatione beatæ Mariæ fuit filius regis Anglorum Parisiis, & servivit regi Francorum ad mensam, ut Senescallus Franciæ. Hanc Senescalciam vel (ut antiquitus dicebatur) Majoratum domus regiæ, Robertus, rex Francorum, dedit Gaufrido Grisogonellæ, comiti Andegavensi, propter adjutorium, quod ei impendit contra Ottonem, imperatorem Alemanniæ, dedit etiam ei, quicquid habebat in episcopatu Andegavensi.

Postea verò cùm Gaufridus comes Particensis, & David comes Cenomanensis, essent rebelles Roberto, regi Francorum, prædictus rex, Gaufrido Grisogonella ferente sibi auxilium, obsedit munitionem Moritoniæ, & cepit. Et quia David, comes Cenomanensis, evocatus à rege ad eum venire contempsit, dedit rex Gaufrido Grisogonellæ homagium

(a) *ADUNCARE*, idem ac unco illigare, suspendere, du *FRESNE*.
(b) Videtur *Britolium* intelligi, hodie *Breteüil*, de quo *VALESIUS*, voce *Britolium*. *PIGAN.* de la *FORCE Tom. V. p. 120.* Vide etiam infra *a. 1174*.
(c) Potius *Baioariorum*.

gium illius, & ipſam civitatem, & quicquid habebat in epiſcopatu Cenomanenſi.

Henricus, filius regis Angliæ, fecit homagium Philippo, filio regis Francorum.

Henricus, rex Anglorum, locutus eſt cum Ludovico, rege Francorum, apud ſanctum Germanum in Leia. *(a)*

Gaufridus, filius regis Anglorum, fecit homagium Henrico fratri ſuo de ducatu Britanniæ, jubente patre eorum.

Rex Henricus perrexit in Quadrageſima Waſconiam, & deſtructis multis caſtellis, quæ contra eum erant, vel munitis, comites Engoliſmenſium & de marcha ſibi pacificavit, & multos alios, qui non erant tanti nominis.

Gaufridus, filius regis Anglorum, menſe Majo venit Rhedonis. Et Stephanus Rhedonenſis, & Ausbertus Aletenſis, epiſcopi, & Robertus abbas ſancti Michaelis de Monte, & aliæ religioſæ perſonæ, receperunt eum cum ſumma veneratione, in eccleſia ſancti Petri. Ibi accepit homagia baronum Britanniæ.

Rex Henricus fecit foſſata alta & lata inter Franciam & Normanniam, ad prædones arcendos.

Menſe Auguſto, pacificatis ferè omnibus in Pictavenſi pago Waſconia, Henricus rex venit in Normanniam, & evocati Britanni properaverunt ad eum.

Calina, *(b)* civitas Siciliæ, terræ motu concuſſa & proſtituta eſt, & multi in ea perierunt.

Combuſta eſt Fiſcanenſis *(c)* eccleſia quarto calendas Julii, quarta feria poſt octavas Pentecoſtes.

Rex Henricus fecit caſtrum munitiſſimum, & burgum pergrande juxta Gahiam de Malafre, quod vocatum eſt Bellueeieiz. *(d)*

Cum Rogerius Malabranchia dolo cepiſſet urbem Bitrienſem, quam cives ipſius contra eum tenebant, omnes tam viros quàm mulieres vel ſuſpendio vel alio tormento morti tradidit, & novis habitationibus illam inhabitandam tradidit: ſiquidem prædicti cives dominum Wilhelmum Trenchevel, patrem Rogeri Malebranche, in quadam eccleſia cum filio ſuo parvo crudeliter occiderant.

Rex Henricus fecit molendina & piſcatorias Andegavis, in flumine Meduane.

Cùm Wilhelmus Goeth obiiſſet in itinere Hieruſalem, & comes Theobaldus vellet habere in manu ſua montem mirabilem, & alias firmitates, quæ fuerant Wilhelmi Goeth, de quibus ſatus erat Hervæus de
650 Vienna, qui habebat in conjugio primogenitam filiam Wilhelmi Goeth, natam ex una ſororum comitis Theobaldi: videns prædictus Harvæus, ſe non poſſe reſiſtere comiti Theobaldo, cùm rex etiam Francorum

(a) Hodie *S. Germain en Laye*, Palatium regium, *PIGAN.* de la *FORCE Tom. II. p. 336.*

(b) Legendum forſan *Catanea.*

(c) Vide ſupra *a. 1163.*

(d) Quale hoc caſtrum fuerit, nondum ſatis conſtat. In pago Belloiacenſi quidem reperitur Bellus jocus, *Beauieu*, ubi adhuc caſtrum reperitur: verum, dum hoc in tractu Lugdunenſi ſitum, potius credimus, caſtrum Bellum forte intelligi, cujus *RIGORDUS de Geſtis Philippi Auguſti* apud du *CHESNE Tom. V. p. 55.* facit mentionem, quod in Andegavenſi tractu ſitum hodie *Beaufort*, de quo *PIGAN.* de la *FORCE Tom. VI. p. 207.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | | *Anni domini.*

rum adjuvaret partem comitis Theobaldi, utpote sororii ejus; idem Hervæus, intercurrente magna pecunia, & quibusdam pactionibus, tradidit Henrico, regi Anglorum, montem mirabilem, & aliud castrum, scilicet sanctum Anianum *(a)* in Biturico: unde discordia redintegrata est inter regem & comitem.

| 19 | 34 | Ad Natalem Domini, fuit rex Henricus in Britannia a- | 16 | 1171
pud Nannetum. Robertus, archidiaconus Nanneti, consensu regis factus est episcopus Nanneti, post Bernardum, avunculum suum. In Quadragesima excessit mare limites suos, unde messes, quæ prope illud seminatæ erant, in multis locis perierunt à fluctibus absorptæ.

Ossa cujusdam gigantis, in Anglia per alluvionem detecta sunt, cujus corporis longitudo (ut ferunt) 50 pedum erat.

In eadem Quadragesima transfretavit rex Henricus in Angliam, non tamen sine discrimine. Submerso in mari Gisleberto Abrincensi, Fulco Perajenel, qui habebat primogenitam sororem ejus, successit ei.

Vicecomites per Angliam, qui exactionibus & rapinis populum afflixerant, à rege correcti sunt.

Post Pentecostem rex Henricus, evocato filio suo Henrico in Angliam, fecit eum coronari in regem, cum magna cleri populique lætitia, Lundoni apud Westimost. Hunc inunxit Rogerus, archiepiscopus Eboracensis. Nam Thomas Cantuariensis circa mare per continuum ferè sexennium in Galliis morabatur. Huic consecrationi interfuerunt Gislebertus Lundenensis, Gocelinus Salesberiensis, Valterus Rofensis, Richardus Cistrensis, Bartholomæus Exonensis, Hugo Dunclinensis, episcopi. Rogerus Vingorniensis in Normannia morabatur: Henricus Vingorniensis, & Guillelmus Norvincensis, in infirmitate præpediti non affuerunt. Nam Ardelulfus Carlinensis, & Robertus Herefordensis, & Robertus Batensis, & Robertus Licolensis & Hillarius Cicestrensis, & Nigellus Eliensis, episcopi dormierant in Domino, & adhuc cathedræ eorum vacabant. Interfuerunt verò de Normannia, Henricus Baiocensis, & Rogerius Sagiensis, episcopi, qui cum eo venerant in Angliam. Quidam molestè ferunt, quòd archiepiscopus Eboracensis unxerit in regem Henricum juniorem. Sed noverint, quòd primus Wilhelmus, qui Angliam armis subegit, ab Alverodo religiosissimo viro, Eboracensi archiepiscopo, inunctus & sacratus est. Cantuariensis archiepiscopus intra insulam Britanniæ manet, Stigando scilicet à papa excommunicato.

Margarita, filia regis Francorum, uxor Henrici junioris regis, in Angliam transiit, nec tunc tamen fuit coronata, quia rex jam coronatus erat, & episcopi discesserant.

Joannes, comes Aucensis, moritur, & successit ei filius ejus Henricus, quem genuerat ex filia Wilhelmi de Albinero, quem vocant comitem de Arundel. Hic duxit Elixam reginam, relictam Henrici senioris, regis Angliæ, ex qua genuit Wilhelmum primogenitum suum, & Godefridum, & istam comitissam, uxorem Joannis comitis Aucensis, de quo sermo est.

In die Apostolorum Petri & Pauli, terræ motus horribilis factus est in transmarinis partibus, quo corruit civitas Tripolis, pars Damasci, Antiochiæ plurimum. Agareni etiam non fuerunt expertes hujus tribulationis.

(a) Hodie *S. Aignan*, oppidum Territorii Biturigensis, de quo *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. VI. p. 78.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

tionis. Nam Halapre, quæ est caput regni Loradin, & quædam aliæ civitates Sarracenorum non evaserunt hanc pestem.

651 Mortuo Wilhelmo, comite Nivernensi, ultra mare Matthæus, frater Philippi comitis Flandrensis, comes Babyloniæ, duxit uxorem ejus, sororem scilicet comitissæ Flandrensis. Hi itaque duo fratres duas duxerunt sorores, filias Rodulphi, comitis Viromandorum, neptes Alienoræ, reginæ Anglorum ex sorore, callidè agentes in retinendo terram Radulphi de Parrona, per quemlibet fratrum. Hic Matthæus prius habuerat filiam regis Stephani: & susceptis ab ea duabus filiabus, rediit ad religionem, unde invita recesserat.

Circa Augustum rex Henricus rediit in Normanniam, relicto Henrico juniore in Anglia. Rex Henricus fecit pacem inter comitem Theobaldum & Hervæum de Vienna.

Mense Septembri rex Henricus infirmatus est penè ad mortem, apud Moram de Ger: sed miseratione divina, & supplicatione servorum Dei, quibus se humiliter commendabat, sopita adversa valetudine, sanitatem resovit.

Ægidius, Rothomagensis archidiaconus, electus est ad episcopatum Ebroicensem. Richardus, archidiaconus Constantiensis, ad Abricatensem.

Alienora, filia regis Anglorum Henrici, ad Hispaniam ducta est, & ab Anifruso *(a)* imperatore solenniter desponsata. Hujus imperatoris illa pars Hispaniæ, quæ Castella vocatur, regnum est. Hujus imperii caput civitas Tolletum est. Prædicto regi, propter infirmam ætatem (nondum enim adimpleverat quindecim annos) adversantur duo reges, Fervandus Galliciæ, patruus ejus, & Anifrusus Navarriæ, avunculus ejus, mortuo Roberto, filio Roberti comitis Cloecestriæ. Dederat etiam antè idem rex Hugoni, comiti Cestriæ, cognato suo, filiam comitis Ebroicensis, cognatam suam ex parte patris sui.

Urbs Cenomanensis flagravit incendio. Cella sancti Victurii combusta est, sed Deo adjuvante in melius restaurata est.

Henricus, rex Anglorum, perrexit causa orationis, ad Rocam Amatoris, *(b)* qui locus in Cadulcensi pago, montaneis & horribili solitudine circumdatur.

Dicunt quidam, quòd beatus Amator, famulus beatæ Mariæ, & aliquando bajulus & nutricius Domini fuit, & assumpta piissima matre Domini ad æthereas mansiones, ipse Amator præmonitus ab ea, ad Gallias transfretavit, & in prædicto loco vitam eremiticam transegit. Quo transeunte, & in introitu oratorii beatæ Mariæ sepulto, locus ille diu ignobilis fuit, excepto quòd vulgo dicebatur, ibi beati Amatoris corpus requiescere, licet ignoraretur, ubi esset.

Anno ab incarnatione Domini 1166, quidam indigena hujus regionis, ad extrema veniens, præcepit familiæ suæ, divina forsitan inspiratione, ut in introitu corporis sui glebam sepelirent. Effossa itaque terra, corpus beati Amatoris integrum reperitur, & in ecclesia juxta altare positum integrum, illud peregrinis ostendunt: & ibi fiunt miracula multa,

(a) Alphonsus VIII. erat, de quo *JO. MARIANA Rer. Hispan. lib.XI. cap.XI.*

(b) Rupes Amatoris, de qua *VALESIUS : Hac villa, seu potius castrum in Cadurcis adsidet fluviolo, qui in Duranium defluit, ac vulgo dicitur Roquemadeur, locus inter silvas & montes in eremo positus, & à rupe sua vel rocca, atque à S. Amatore, qui ibi piissime vixit, ita cognominatus.* Vide infra *ad a. 1181.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | | Anni domini.

multa, & antea inaudita per beatam Mariam. Ad huncergo locum (ut diximus) rex Henricus causa orationis veniens, quia appropinquabat terræ inimicorum suorum, congregata multitudine armatorum, tam equitum quam peditum, ad orationem perrexit, munitus sicut ad prælium, nulli malum inferens, omnibus & maximè pauperibus in eleemosynis largiter providens.

Thomas Cantuariensis archiepiscopus, transfretavit in Angliam.

Stephanus, comes de Sanceorre, frater comitis Theobaldi, perrexit Hierusalem, ferens secum pecuniam, quam rex Francorum Ludovicus fecerat colligere, in adjutorium Hierosolymitanæ ecclesiæ.

Odo, dux Burgundiæ, nepos ejus, perrexit cum eo.

| 20 | 35 | Ad Natalem, fuit rex Henricus ad Bur juxta Baione. *(a)* | 17 | 1172 652

Annus millenus centenus septuagenus
Primus erat, primus quo ruit ense Thomas.
Quinta dies Natalis erat, flos orbis ab orbe
Pellitur, & fructus incipit esse poli.

Agareni, cum multis millibus armatorum, venerunt ab Africa in Hispaniam.

Hamo, episcopus, Leonensis, crudeliter per concilium, (ut dicunt) Guihomari fratris sui, Vice-Comitis Leonensis, & junioris Guihomari, nepotis sui, occisus est.

Conanus, dux Britanniæ, moritur, & tota Britannia, & comitatus de Gippewis, & honor Richemundiæ per filiam comitis Conani, quæ desponsata erat Gaufrido, filio regis, in dominio regis Henrici transierunt.

Hannericus, abbas sancti Audoeni, moritur.

Henricus rex venit in Quadragesima ad pontem Ursonis, & ibi per quindecim ferè dies demoratus est. Hoc etiam fecit in Rogationibus, & in Pentecoste, cùm Guihomarus venit ad eum, & reddidit se ei & sua castella, perterritus multitudine militum, & aliorum armatorum, quos rex illò direxerat ad eum comprimendum, nisi regis voluntati obediret.

Sequenti anno, canonizatus est sanctus Thomas à papa Alexandro, & præceptum fuit, ut natalis ejus dies festivus ab omnibus celebraretur, maximè ab Anglis.

Castrum pontis Ursonis combustum est.

Urbs Norwicius similiter combusta est cum episcopali ecclesia, & officinis monachorum.

Humbertus, comes Morieunt, misit abbatem sancti Michaelis de Dusa ad Henricum, regem Angliæ, proponendo matrimonio, inter Joannem filium regis & filiam suam, offerens ei totam terram suam. Fuit enim idem comes filius Amati comitis, & ditissimus in possessione urbium & castellorum, nec aliquis potest adire Italiam nisi per terram ipsius.

Theobaldus, comes Carnotensis, plures Judæorum, qui Blesis habitabant, igni tradidit: siquidem cùm infantem quendam in solennitate Paschali crucifixissent, ad opprobrium Christianorum, postea in sacco positum in fluvium Ligerim projecerunt. Quo invento, eos convictos de scelere (ut suprà diximus) igni tradidit, exceptis illis, qui fidem Christianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de sancto Wilhelmo, *(b)* in Anglia apud Norethuitz, tempore Stephani regis: quo sepulto in ecclesia episcopali, multa miracula fiunt ad sepulcrum ejus. Similiter factum

Yy yy y 3 est

(a) Potius legendum *Baiocas*, vide infra *a. 1173. 1175.*
(b) Vide supra *a. 1146.* infra *a. 1177.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

est de alio apud Glovesceſtrum, tempore Henrici regis ſecundi. Sed & in Franciæ caſtello, quod dicitur Pontizare, de ſancto Ricardo impii Judæi ſimiliter fecerunt: qui delatus Pariſios in eccleſia ſepultus multis miraculis coruſcat. Et frequenter (ut dicitur) faciunt hoc in tempore Paſchali, ſi opportunitatem invenerint.

Obiit Wilhelmus Talavacius, comes Pontini, & ſucceſſit ei Joannes, nepos ſuus, in comitatu Pontini, ex Guidone primogenito ſuo. In terra verò, quam tenebat de rege Angliæ, in Normannia & in Cenomanenſi pago, ſucceſſit ei Joannes comes, filius ejus. Item duxit filiam comitis Heliæ, fratris comitis Gaufridi Andegavenſis, & ducis Normannorum.

Rex Henricus ſenior fecit inveſtigari per Normanniam terras, quas rex Henricus, avus ejus, poſſidebat die, qua obiit. Fecit etiam inquiri, quas terras, & quas ſylvas, & quæ alia dominia barones & alii homines occupaverant poſt mortem regis Henrici avi ſui: & hoc modo ferè duplicavit redditus ducatus Normanniæ.

653 Riz, rex Walenſium, pacificatus eſt cum rege Anglorum Henrico.

Rex Oenus, avunculus ejus, præterito anno obierat: & filii ejus regi Henrico ſubditi ſunt.

Margarita, uxor junioris regis Henrici, transfretavit in Normanniam.

Menſe Julio rex congregavit barones ſuos apud Argentonium: & cùm ibi tractaretur de profectione ſua in Hiberniam, legati comitis venerunt ad eum, dicentes ex parte comitis, quòd traderet ei civitatem Dunelinam & Waltrefordiam, & alias firmitates, quas habebat cauſa uxoris ſuæ, quæ fuerat filia regis Dunelinæ, qui jam obierat. Rex itaque, audito hoc nuncio, mandavit comiti, quòd traderet ei terram ſuam in Anglia & Normannia, & planam terram in Hibernia, quam acceperat cum uxore ſua: & conceſſit ei, ut eſſet Coneſtabilis vel Seneſcallus totius Hiberniæ.

Venerabilis Henricus, epiſcopus Winronienſis, & abbas Glaſtronenſis, deceſſit è vita. Iſte ſcilicet epiſcopus multa bona fecit eccleſiæ Wintonienſi in ornamentis auri, & argenti, & ſericarum veſtium: divitias etiam ſuas eccleſiis & pauperibus larga manu diſtribuit.

Ad augmentum etiam virtutum ſuarum, per aliquantulum temporis ante mortem ſuam, lumine corporali privatus fuerat.

Menſe Auguſto rex tranſivit in Angliam: & aggregatis tam militibus, quàm ſumptibus, qui ad tantam expeditionem neceſſarii erant; vigilia beati Lucæ Evangeliſtæ tranſivit in Hiberniam. Quàm autem proſperè transfretavit, applicuit, receptus fuit, literæ, quas ad regem Henricum filium ſuum miſit, indicant.

1173 | 21 | 36 | Henricus rex junior, ad Natalem fuit ad Bur juxta | 18 | (a) Bajoc: & quia tunc primùm tenebat curiam in Normannia, voluit, ut magnificè feſtivitas celebraretur. Interfuerunt epiſcopi, abbates, comites, barones, & multa multis largitus eſt. Et ut appareat multitudo eorum, qui interfuerunt, cùm Wilhelmus de ſancto Joanne, Normanniæ procurator, & Wilhelmus, filius Hamonis, Seneſcallus Britanniæ, qui venerat cum Gaufrido, duce Britanniæ, domino ſuo, comederent in quadam camera, prohibuerunt, ne quis miles comederet in eadem camera, qui non vocaretur Wilhelmus. Et ejectis aliis de camera, remanſerunt centum & decem milites, qui omnes vocabantur Wilhelmi, exceptis plurimis aliis ejusdem nominis, qui comederunt in aula cum rege.

Hen-

(a) Vide ſupra *a. 1172.* oppidum prope Baiocas, hodie *Bayeux*, Normanniæ urbem. Vide etiam *a. 1175.* Forſan Novumburgum intelligitur, de qua *a. 1161.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | | *Anni domini.* |

Henricus, dux Saxonum & Bajoarum, gener Henrici, regis Anglorum, perrexit Hierusalem, cum magno comitatu militum, & magna ibi incepisset, & perfecisset forsitan incepta, nisi rex & templarii obstitissent. Thesauros tamen, quos secum portaverat, larga manu distribuit pauperibus, & ecclesiis sanctæ terræ.

Post Pascha, rex audiens duos legatos, Albertum & Theodericum, ex parte domini papæ A. *(a)* ad se missos, pro causa piæ memoriæ Thomæ, quondam Cantuariensis archiepiscopi; cùm esset in Hibernia, citissimè venit de Hibernia in Angliam, de Anglia in Normanniam, & præmissis ab eo honorabilibus personis, locutus est cum eis, primò Saniguerii, postea Abrincæ, tertiò Cadomi, ubi causa illa finita est, sicut literæ publicæ testantur, quæ inde factæ sunt, & à multis personis, quæ illuc convenerant, retinentur.

Rex Henricus locutus est cum rege Francorum, & misit filium suum regem juniorem in Angliam, ut Margarita, filia regis Franciæ, uxor ejus consecraretur in reginam. Hanc inunxerunt, ex consilio regis Franciæ Rotrodus, archiepiscopus Rothomagensis, & Ægidius, episcopus Ebroicensis, & coronaverunt regem & uxorem ejus.

Circa festum sancti Michaelis, congregavit rex episcopos Normanniæ & Britanniæ, & venit ipse, & legati Abrincenses, tractaturi de ecclesiasticis negotiis, sed obsistente regis infirmitate, parum profecerunt. Hujus conventus causa venerunt usque ad montem ad nos honorabiles personæ multæ, inter quas fuerunt religiosissimi viri, domi- 654
nus Stephanus Cluniacensis, & dominus Benedictus Clusinus, abbates. Mutua vice, societatem suam nobis & sibi nostram impendimus, sicut literæ eorum, quæ à nobis habentur, & nostræ, quæ ab ipsis asportatæ sunt, testificantur. Hoc etiam fecerat nobis piæ memoriæ Wilhelmus, Vizeliacensis abbas, in capitulo Vizeliacensi. Et cum his tribus ecclesiis, scilicet Cluniacensi, Dusensi, Vizeliacensi, habemus spiritualem societatem, & multùm nobis & illis placentem.

Circa festum sancti Martini venit junior rex, cum uxore sua, ex Anglia, & locuti sunt cum rege Francorum, ipse apud Gisorx, ipsa verò apud Calvum montem; quos rex lætissimè suscepit, sicut filios suos.

| 22 | 37 | Rex Henricus, cum regina Alienora, egit Natalem Domini apud Chinonum *(b)* regaliter. | 19 | 1174

Junior verò rex, cum uxore sua Margarita, eandem festivitatem apud Bonamvillam celebravit. Exinde sequutus est patrem suum in Andegavensem pagum, moraturum in illis partibus, usque ad Purificationem beatæ Mariæ, quando rex debebat loqui cum rege Arragonensi, & cum comite de Morienna, & cum comite de sancto Ægidio, pro causa Tholosæ.

Wilhelmus, abbas Radingis, factus est episcopus Burdegalensis.

Comes de sancto Ægidio pacificatur cum rege Angliæ de Tholosa, facto ibi homagio. Et Richardo filio suo, duci Aquitanorum, promisit, ei se daturum equos magni precii, quotannis Quadragesimæ. Et si necesse habuerit, inveniet ei unoquoque anno, ad servitium suum, per 40 dies centum milites.

In Quadragesima, quia rex Henricus senior removerat à concilio &

(a) Intelligitur Alexander III. Papa. Vide *JO. BROMTONI Chron. p. 1064.* & potissimum *ROGERIUS HEVEDENUS p. post. p. 500.*

(b) *Caino*, castrum Turonum pervetus, ad flumen Vingennam positum, postea *Chinon* dictum, de quo *VALESIUS*, *voce Caino.* *PIGAN.* de la *FORCE Tom. VI. pag. 146.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

& famulatu filii sui, Asculphum de sancto Hilario, & alios equites juniores, ideo ille iratus recessit à patre, & venit Argentonium, & recessit inde noctu, pergens ad regem Francorum, nescientibus ministris suis, quos pater suus servitio suo deputaverat. Quem sequutus est comes Roberti Bellenti, relinquens castella sua sine custodibus, quæ rex Henricus occupavit. Comes etiam Cestriæ Hugo, à sancto Jacobo Galliciensi rediens, sequutus est eum, & Wilhelmus Patric senior, & tres filii ejus, & multi alii minoris nominis. Quorum omnium domos, & virgulta, & sylvas rex evertit. Similiter regina Alienora, & filii ejus, Richardus comes Pictavensis, & Gaufridus comes Britanniæ, alienati sunt ab eo.

Feria quarta ante cœnam Domini, prior Cantuariensis, & aliæ personæ honestæ, venerunt ad sanctam Barbaram in episcopatu Lexoviensi, ad regem Henricum, & ad legatos Romanos, Albertum & Theodericum, & elegerunt Rogerum abbatem Becci, ad archiepiscopatum Cantuariensem. Ille verò prætendens infirmitatem suam, noluit acquiescere electioni eorum. Qui inde redeuntes in Angliam, convocatis episcopis, & aliis religiosis personis, elegerunt in archiepiscopum, priorem de Dituria, monachum suum. Richardus etiam, archidiaconus Pictavensis, electus est ad episcopatum Vintonensem; Gaufridus, filius regis Henrici naturalis, archidiaconus Lincoliensis. Gaufridus Lidel archidiaconus Cantuariensis, ad Eliensem, Robertus Folior archidiaconus Lincoliensis, ad Herefordensem, Rudulphus Lombardus archidiaconus Salesbergensis, ad Batensem, Gocelmus decanus Cistensis, ad Cicestrensem. Posita autem die, qua consecraretur electus Cantuariensis, ut consecraret æquè alios electos, in generali conventu episcoporum & aliorum, qui convenerant, prior Cantuariensis prætulit literas Henrici junioris regis, in quibus dicebat, eos non esse sacrandos, & si
655 quis imponeret eis manus, invitabat eum ad audientiam domini papæ. Et ita infecto negotio recesserunt, unusquisque ad propria.

Prior Wintonensis, factus est abbas Glastoniæ.

Post Pascha, Bernardus de Feritate dedit se & castellum suum regi juniori. Similiter Galerandus de Ibera, Goscelinus Crispinus, Gislebertus de regulariis, Robertus de Monteforti, Radulphus de Faie, Gauffridus de Lezenonen, Hugo de sancta Maura, & Episcopus filius, Wilhelmus camerarius, veniens de Anglia.

Philippus, comes Flandrensis, cepit castrum de Ambunare, *(a)* & in eodem comitem Wilhelmum, dominum ipsius castri, & comitem Simonem. Inde comes Ancensis Henrico subdidit se, & castella sua regi juniori & comiti Flandriæ.

Post festum sancti Joannis, rex Francorum Ludovicus, coadunatis baronibus suis ex omni regno suo, obsedit castrum Vernolium, *(b)* ferè per unum mensem, in quo exercitu (ut dictum est à nonnullis) fuerunt 7 millia militum, excepta reliqua multitudine. Quibus restiterunt viriliter, Hugo de Laci, & Migo de Bellocampo, Conestabilis ipsius castri, & milites eis subditi cum Burgensibus.

Junior

(a) *JAC. MEIER Ann. Flandr. lib. VI. p. 59.* scribit: *Ductoque in Normanniam exercitu, Albam Aram castellum, in eoque Guillelmum & Simonem Comitem cepit.* Albamarla intelligitur, castrum Normanniæ munitissimum, de quo *VALESIUS voce Albamarla.*

(b) Hodie *Verneüil*, ad Aruam fluvium, Normanniæ oppidum, de quo *VALESIUS*, voce *Vernolium. PIGAN. de la FORCE Tom. V. p. 120.*

Junior rex Henricus, & Philippus comes Flandrensis, & Matthæus frater ejus, comes Boloniensis, obsederunt novum castrum, quod dicitur Dringurtum, *(a)* cum magno exercitu, cui castro præerant dominus Bardulphus, & Thomas ejus frater. Qui cùm vidissent, se non posse resistere crebris assultibus eorum, & suffossioni murorum, acceptis induciis, perrexerunt ad regem Angliæ, dominum suum, nunciantes ei, quòd non poterant resistere viribus inimicorum. Quare concessit eis rex, ut castrum redderent comiti Flandriæ.

Matthæus comes Bolonensis, frater Philippi, comitis Flandrensis, ex vulnere, quod accepit in obsidione castri de Dringurto, mortuus est: unde comes Flandriæ, frater ejus, dolens, accinxit militaribus armis Petrum fratrem suum, qui electus erat ad episcopatum Cameracensem.

Tertio idus Augusti vir religiosissimus, dominus Stephanus, abbas Cluniacensis, viam universæ carnis ingressus est, & successit ei Radulphus, prior de Caritate, consobrinus comitis Theobaldi.

Obiit etiam Rogerus, comes de Clara, cui successit Wilhelmus, filius ejus, qui duxit filiam, scilicet ducis Gloccestriæ.

Rex Henricus, contracto magno exercitu tam equitum quàm peditum, venit Britolium, *(b)* volens hominibus suis, in Vernolio à rege Francorum Ludovico obsessis, ferre auxilium. Quod cùm rex Francorum audisset, usus consilio sapientium, à castro recessit, relicta multa parte impedimentorum & victualium.

Rex Henricus, convocatis baronibus Britanniæ, exegit ab eis sacramentum suæ fidelitatis. Quod cùm alii utcunque observarent, Radulphus de Fulgeriis infideliter agens, vocatus à rege, parere noluit. Sed castellum de Fulgeriis, quod ipse rex priùs destruxerat, cœpit reædificare. Quod audiens Asculphus de sancto Hilario, & Wilhelmus Patric, & tres filii sui, læti effecti, per diverticula venerunt ad eum.

Comes etiam Cestriæ, & comes Eudo sequuti sunt eos.

Cum rex Angliæ Henricus misisset brebensones *(c)* suos ad devastandum terram Radulphi de Fulgeriis, & hoc ex magna parte fecissent, magna pars eorum, qui victualia ad exercitum deferebant, cùm non haberent ducem neque protectorem, occisa est inter sanctum Jacobum & Fulgerium, à militibus Radulphi de Fulgeriis.

Radulphus de Fulgeriis castrum sancti Jacobi tradidit incendio, similiter castrum Tilloli. 656

Rex Henricus latenter veniens Fulgerium, ut interciperet Radulphum, audito ejus adventu, fugæ petiit remedium. Prædam tamen tantam, quantam aliquis in nostro vix viderat rege, homines ceperunt; siquidem Radulphus de Fulgeriis præcepit hominibus de omni terra sua, quòd equos, & armenta, & pecudes, & omnem substantiam suam ducerent in suam forestam. Sed antequam intrarent nemoris latibula, ab inimicis intercepti sunt, & omnia sua amiserunt.

Radulphus de Fulgeriis, delinitis custodibus precio & precibus, qui custodire debebant castrum de Ciniburco, & civitatem Dolensem *(d)* ad opus regis Angliæ, cepit illas munitiones. Quod audiens rex, misit breben-

(a) *Driencuria*, hodie *Dancourt*, nobile quondam castrum Comitum Augensium, de quo *VALESIUS*.
(b) Vide supra *a. 1169*.
(c) Prædones Brabantini, qui aliquoties hic memorantur *Schnaphahne*, vid. du *FRESNE*, *voce Brabanciones*.
(d) Britanniæ Minoris urbs, Episcopatu insignis.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

brebensones suos, & quosdam de militibus suis, ad eorum auxilium, si necesse haberent. Quibus obviaverunt comes Cestriæ, Radulphus de Fulgeriis, Asculphus de sancto Hilario, Wilhelmus Patric, & universi milites de terra Radulphi de Fulgeriis cum magna multitudine peditum: qui quasi in momento dispersi, milites se fugæ tradiderunt, & multi de plebe occisi sunt. Comes verò Cestriæ, & Radulphus de Fulgeriis, & 60 milites cum eis, cùm non possent effugere, quia inimici eorum obstruxerant viam fugiendi, incluserunt se in turri, excepto Asculpho de sancto Hilario, & Wilhelmo Patric, & quibusdam aliis, qui capti ducti sunt ad pontem Urson. Itaque obsessa est turris Doli à brebensonibus, & militibus regis, & plebe Abrincatina.

Comes verò Eudo, cùm venisset è Francia, noluit morari cum Radulpho de Fulgeriis, sed abiit in Porroret, & firmavit castellum Goscelini, & cepit castellum Ploasmel. In sequenti opere potest videri probitas, industria, & agilitas regis Angliæ Henrici. Audivit nuntium de obsessione turris Doli, cùm esset Rothomagi, nocte præcedente diem Mercurii. Ipso verò die Mercurii, cùm jam lux esset, recessit à Rothomago, & venit Dolum, sequenti die circa tertiam, & obsedit turrim. Et cùm præparasset machinas ad turrem capiendam, inclusi sibi providentes, reddiderunt turrim & se ad voluntatem regis. Inde rex misit eosdem per firmitates suas, ut ibi custodirentur, quosdam verò acceptis obsidibus secum retinuit sub libera custodia.

Comes Robertus de Leecestria, volens turbare regnum Angliæ, ipse & uxor ejus, & Hugo de Novocastello, consobrinus ejus, cum multis militibus transfretavit in Angliam. Sed interceptus ipse, & uxor ejus, & Hugo de Novocastello, capti sunt à fidelibus regis, juxta sanctum Edmundum, & custodiæ traditi. Et multi Flandrenses ibi occisi sunt, & multi alii capti & occisi. Et forsitan ideo, quia rapinam exercuerant in terra sancti Edmundi regis & martyris.

Radulphus de Fulgeriis dedit obsides regi Angliæ, pro se filios suos, Viellium & Wilhelmum: ipse verò nullatenus acquievit, ut se potestati regis traderet, sed fugiendo per nemora delitescit.

Gaufridus de Poentio, & Bonus abbas de Rugeio, & alii ex hæreditate de Media & de Andegavensi pago, & Radulphus de Haja, Normannus de nemoribus, infestant terram regis, carentes munitionibus castellorum: siquidem brebensones, regis querela, sicut antea, pessundederunt Fulgerium & cæteras munitiones Radulphi.

Robertus de Vitreio obiit, & successit ei filius suus Andreas, natus ex sorore Rollandi de Dinansi. Idem verò Rollandus, quia carebat alio hærede, fecit hæredem alium, nepotem suum Alanum, de omni terra sua in præsentia regis.

657 1175 | 23 | 38 | Rex Henricus egit Natalem Domini in Bajocensi pago | 20 | apud Burum. *(a)*

Wilhelmus, episcopus de Trigel, humanæ vitæ finem facit, cui successit Ivo Brito, archipresbyter Turonensis.

In loco etiam Hamonis, episcopi Leonensis, electus est quidam archidiaconus ejusdem ecclesiæ, non canonicè sed simoniacè. Et dum haberet gratiam tam cleri quàm populi, non promeruit consecrationem, impediente morte Jocii, archiepiscopi Turonensis. In cujus loco elege-

(a) Vide supra *a. 1173.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

elegerunt Turonenses clerici decanum ipsius ecclesiæ Bartholomæum, juvenem strenuum & genere nobilem.

Wilhelmus Patric junior moritur Parisiis, & Wilhelmus Patric, pater ejus. Cui successit Jugerrannus Patric, filius ejus, qui duxit filiam Richardi filii comitis.

Obiit abbas sancti Florentii, & successit ei Radulphus Normannus. Similiter satisfecit vitæ humanæ Nutritus reclusus, vir honestus & magnæ religionis, ad cujus tumulum (ut quidam dicunt) qui est juxta ecclesiam sanctæ Mariæ Ardonensis, Deus magnificatur in curatione infirmorum.

Obiit etiam anno superiore Hamo de Lanideccopio, monachus Savinienfis, qui propter religionem & bona opera in pauperes charus erat Deo & hominibus; archiepiscopus item Tarentasiæ, qui fuerat monachus de ordine Cisterciensi, per quem in nostris temporibus in exhibitione miraculorum Deus benedicitur, cum abbate Cisterciensi.

Alexander, missus à domino papa, venit ad regem Francorum, pro reformanda pace inter regem Angliæ Henricum, & filium ejus regem juniorem, sed impedientibus hominum peccatis, parum profecit.

Circa Pascha Richardus electus Cantuariensis, qui anno superiore perrexerat Romam, à papa Alexandro sacratus est Anaginæ. Rogerium electum Batensis socium suum sacravit archiepiscopus Carentensis.

Duæ reginæ ducuntur in Angliam.

Circa idem tempus Ludovicus, rex Francorum, congregavit Parisiis omnes barones regni sui, qui ei parebant, & cum eis habuit secretum ministerii sui. Juraverunt ergo comes Flandrensis, comes Theobaldus, comes de Claromonte, & multi alii, quòd transfretarent cum juniore rege in Angliam, circa festum sancti Joannis, & pro posse suo subjugarent ei idem regnum. Alii verò, qui remanebant, juraverunt, quòd cum exercitu per Normanniam pergerent, & quæcunque castella possent, caperent, & patriam vastarent, aut urbem Rothomagensem obsidione cingerent. Quod & fecerunt, parum proficientes.

Rex autem Henricus junior, qui multos de baronibus Franciæ obæratos habebat, & magnis obsequiis & donis eos sibi familiares fecerat; hoc cognito, per eos castella sua, quæ erant in finibus Normanniæ juxta Franciam, armis, militibus, & victualibus munivit. Removit etiam quosdam custodes castrorum, ne aliquando sibi fraudem facerent per receptionem inimicorum suorum, & longam moram. Inde locutus est cum baronibus Normanniæ, eos admonuit, obsecravit, ut viriliter & fideliter agerent, & rememorarentur, quod parentes eorum multoties Francos à finibus suis turpiter eliminassent. Inde assumptis paucis, imò fere nullis de baronibus Normanniæ, cum brebensonibus suis transivit in Angliam. Qua autem humilitate sepulchrum beati martyris Thomæ visitaverit, notandum est. Ut autem vidit ecclesiam Cantuariensem, desiliens equo, veste lanea, & nudis pedibus, pedes, usque ad illam per paludes & acuta saxa cum summa devotione perrexit, in oratione ad sepulchrum gloriosi martyris, in lachrymis tam devotus extitit, ut videntes ad lachrymas cogeret. Feria sexta illuc venerat, & inpransus tota nocte ibi vigilavit. Manè autem facto, in capitulum 658
monachorum pergens, subdidit se verberibus eorum, imitatus redem-

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

proræm, qui dorsum suum dedit ad flagella. Sed ille fecit propter peccata nostra, iste propter propria. Eadem autem die, qua recessit à sancto loco, captus est Wilhelmus, rex Scotiæ, à baronibus Eboracensibus. Qui rex tota æstate, cum Rogero de Monbrai, & aliis complicibus suis, vastaverunt Septemtrionales partes Anglorum, pertingentes ad Scotiam. Quarta feria sequenti audivit rex nuncium tanti gaudii.

Rex Henricus, exhilaratus tanto nuncio, facta pace cum comite Hugone Bigoth, & positis in firma custodia, Wilhelmo rege Scotiæ, & Richardo comite Locestriæ, cum comitibus suis; transfretavit in Normanniam, relinquens Angliam in pace, quam ferè perditam in triginta diebus recuperaverat. Veniens itaque Rothomagum, misit machisos (a) suos Walenses trans Sequanam, ut victualia, quæ veniebant ad exercitum Francorum, in nemoribus diriperent. Franci igitur ex una parte timentes regem, ex alia Walen, de pace locuturi ad regem conveniunt. Unde rex exhilaratus, terminum de pace inter eos reformanda posuit ad Nativitatem sanctæ Mariæ apud Gisorz. Quo termino elapso, ex utraque parte conveniunt, sed nihil profecerunt, nisi quòd alium terminum circa festum sancti Michaelis posuerunt inter Turonenses & Ambasianos. Quo loco, Deo favente, pax provenit, & filii regis tres se patri suo humiliter subdiderunt: & rex Francorum, & comes Flandrensis, firmitates, quas ceperant in Normannia, regi Angliæ reddiderunt.

Ego verò pacem istam ascribo Dominæ nostræ, Jesu Christi genitrici, quia in vigilia Assumptionis ejus universus exercitus ab obsidione recessit, & cives Rothomagenses lætum diem egerunt in ecclesia ipsius, sicut debebant ab obsidione liberati.

Post festum sancti Joannis moritur Ammaricus, rex Hierosolymitanus.

Obiit etiam Loradin, rex Halapriæ, & successit ei filius, natus ex sorore comitis sancti Ægidii, quam acceperat captivam in itinere Hierosolymitano. Ipsa verò & filii, acceptis induciis, usque ad septem annos, promiserunt se daturos plurimam summam auri regi Hierosolymitarum.

Saraguntat, nepos ipsius Loradin, occidit Amulanum Babyloniæ, & factus est princeps Babyloniæ & Alexandriæ.

Mortuo Brogone, abbate sanctæ Trinitatis, successit ei Wilhelmus de Esprævillus, monachus Becci, prior sancti Hymerii.

1176 | 24 | 39 | Rex Henricus egit Natalem Domini apud Argentomagum. | 21 |

Fridericus, Alemannorum imperator, cum uxore & liberis, & magno exercitu veniens in Italiam, obsedit Alexandriam usque ad Pascha, nihil proficiens, sed multa detrimenta sustinens.

Guarinus de Gesardim, abbas Pontiniacensis, factus est archiepiscopus Bituricensis, sicut abbas, qui idem monasterium ante ipsum rexerat, factus fuerat archiepiscopus Lugdunensis.

Circa Pascha junior rex pacificatus est cum patre suo, accepto ab eo & fratribus suis sacramento, quod voluit. Inde rex misit ducem Richar-

(a) Legendum videtur *marchisos*, f. *marchisios*, quos conterminos explicat *MATTHÆUS PARISIENSIS p. 838.* scribens: *Cum autem hæc audissent Angli, videlicet contermini, quos Marchisios appellamus, irruerunt subito in Walenses impetu vehementi & repentino.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

Richardum, filium suum, in Aquitaniam, & Gaufridum filium suum, comitem Britanniæ, in Britanniam, assignans ei Rollandum de Dinam, ut esset procurator terræ suæ.

Fredericus, imperator Alemannorum, recessit ab Alexandria, & tractatum fuit de reformanda pace inter dominum papam & ipsum. Sed imperator noluit acquiescere paci, stante Alexandria, quam Longobardi noluerunt subvertere, & ita pax remansit. Ipse verò adhuc moratur Papiæ, non valens præcedere nec reverti.

Gaufridus, dux Britanniæ, ea, quæ comes Eudo habebat de dominio suo, scilicet Venetum, Ploasmel, medietatem Cornubiæ, revocavit in ditionem suam. 659

Post Pascha, rex Henricus, & filius suus rex junior, transfretavit in Angliam. Quia verò clerici & laici, barones & milites, ceperant de servis suis sine ipsius licentia, emunxit eos multo argento.

Rex Scotiæ pacificatus est cum rege Angliæ hoc modo. Fecit homagium & ligantiam de omni terra sua, ut proprio Domino, & concessit ei, ut omnes episcopi terræ illius, qui sunt numero decem, & abbates, & comites, & barones hoc idem facerent. Episcopi verò & abbates homagium non fecerunt, sed sacramento (a) se constrinxerunt, hoc observaturos, & quòd forent subditi ecclesiæ Eboracensi & archiepiscopo, & illò irent causa sacrandi, quoties necesse esset. Insuper rex Scotiæ tradidit munitiones suas, scilicet Rocheburc, & Castrum puellarum, & Tertium, regi Angliæ, qui posuit in eis custodes suos. Quibus etiam rex Scotiæ invenit necessaria. Præterea rex Angliæ dabat honores, episcopatus, abbatias, & alios honores in Scotia, vel (ut minus dicam) consilio ejus dabantur.

Prior Canthuariensis factus est abbas de Bello,
Petrus prior Montisacuti, Hidæ.
Prior Berniendevici, Abbendoniæ.
Prior Wintoniæ, Westmonasterii.

Joannes Oxenefordiæ, decanus Salesberiensis, electus est ad episcopatum Norwincensem.

Obiit Raginfredus, comes Cornubiæ, prioris Henrici regis filius naturalis, & sepultus est Radingis. (b)

Comitatum Cornubiæ, & totam terram, quam habebat tam in Anglia quàm in Normannia & in Walia, retinuit rex in manu sua ad opus Joannis filii sui junioris, excepta parva portione, quam dedit filiabus ipsius comitis.

Robertus abbas Montis, scriptor horum temporum, pergens in Angliam, promeruit chartam & sigillum omnium eleemosynarum ecclesiæ Montis, quæ datæ fuerant prædictæ ecclesiæ usque ad præsens tempus, & dabuntur in futurum.

Richardus, filius comitis Glocestriæ, obiit, & successit ei Philippus filius ejus, natus ex sorore Roberti de Monteforti.

Obiit etiam Henricus, frater Ludovici regis Francorum, archiepiscopus Remensis, similiter comes Nivernensis, & (quod dolendum est & tacendum, nisi ob memoriam justi viri) abbas Clarevallensis. Girardus

(a) Singulare hic est, quod Rex & Proceres ipsius seculares homagio se obstrinxerint, & juramento ligio, seu subjectionis, Episcopi vero saltim sacramento fidem promiserint, sine subjectione. De eodem negotio agit *MATTHÆUS PARISIENSIS p. 109.*

(b) Vide supra *ad a. 1163.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

dus, à quodam pseudomonacho ejusdem ordinis, nocte cultro ter appetitus, lethaliter vulneratus est. Per triduum tamen, quod supervixit, confessionem, pœnitentiam, & Sacramentum corporis Christi suscipere promeruit.

Richardus, archiepiscopus Cantuariensis, congregavit magnum concilium in Anglia, civitate Lundonensi. Et adhuc vetus querela de primatu Britanniæ inter ipsum & Rogerum, archiepiscopum Eboracensem, perseverat. Similiter Bartholomæus, archiepiscopus Turonum, concilium habuit cum episcopis Britanniæ Rhedonis.

Hugo Petri leonis, legatus sedis Romanæ, transit in Angliam.

Nix & gelu duraverunt à Nativitate Domini usque ad Purificationem beatæ Mariæ.

Obiit Richerius de Aquila, & successit ei Richerius, filius ejus.

Obiit Richardus, comes Destreguel, filius comitis Gisleberti, relinquens parvulum suum ex filia regis Duneline. Iste acquisivit quasdam civitates in Hibernia, scilicet Dunelinam, & Watrefeltis, & alias, quas Henricus, rex Anglorum, cùm in eandem insulam pergeret, accepit in manu sua.

660 Hibernenses promiserunt regi Henrico tributum de omni insula, scilicet de unaquaque domo corium bovis, vel duodecim argenteos.

In vigilia Paschæ, circa meridiem, factus est ventus vehemens, dissipans domos, & sylvas eradicans.

1177 | 25 | 40 | In septimana Pentecostes Longobardi, & maximè Mediolanenses, debellaverunt exercitum Frederici, imperatoris Alemannorum, qui tunc morabatur in Papiensi urbe. Ipse verò vix fugiendo evasit. | 22 |

Wilhelmus, frater comitis Theobaldi, archiepiscopus Senonensis, & episcopus Carnotensis, translatus est ad Rhemensem archiepiscopatum, & successit ei Senone præpositus Antissiodorensis, & archidiaconus Senonensis, Guido nomine. In Carnotensi urbe, Joannes Salesberiensis, vir honestus & sapiens, qui prius clericus Theobaldi Cantuariensis archiepiscopi fuerat, & postea sancti Thomæ martyris, successoris ejusdem Theobaldi.

Mortuo episcopo Belvacensi, successit ei Philippus, filius Roberti comitis, fratris regis Francorum.

Wilhelmus, rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ, per legatos requisivit, & Joannam, filiam Henrici regis Anglorum, in uxorem accepit.

Obiit Rogerus, abbas Gemmeticensis, monachus Becci.

Obiit etiam Radulphus Salmuriensis, cui successit Manerius, sacrista ejusdem loci.

Obiit etiam Wilhelmus de Curseio, relinquens parvulum suum, ex filia Richerii de Aquila.

Cessit etiam in fata Wilhelmus de Albineio, quem vocabant comitem Darundelenus, relinquens filios quatuor, scilicet Wilhelmum de Albineio primogenitum, & alios tres natos ex Æliza regina, uxore primi Henrici, regis Anglorum. Qui Wilhelmus duxit relictam Rogeri comitis de Clara, filiam Jacobi de sancto Hilario, cum omni terra, quam idem Jacobus habuerat in Anglia.

Philippus, comes Flandrensis, accepta cruce Domini, cum magna manu militum perrexit Hierusalem.

Ascul-

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

Asculphus de sancto Hilario perrexit Hierusalem, & peregrè mortuus est.

Petrus, frater Philippi comitis Flandrensis, accepta comitissa Nivernensi, quæ fuerat uxor Domini Issoldunensis castri, mortuus est, & ideo forsitan, quia militiam spiritualem, id est clericatum, dimiserat, utpote qui fuerat electus ad episcopatum Cameracensem, relicta spirituali militia, miles seculi factus fuerat. Hic ex eadem comitissa genuit unam filiam, quam comitissam cum eodem comitatu accepit comes Robertus, filius comitis Roberti Ludovici regis Francorum, & ita facta est quadrigama.

Obiit venerabilis vir Robertus, abbas majoris monasterii, & successit ei Petrus, monachus ejusdem loci.

Deposito Radulpho, abbate Cluniacensi, consobrino comitis Theobaldi, Galterus, prior sancti Martini de campis, successit ei, & ille exabbas factus est prior Charitatis.

Cessit etiam in fata Robertus de Blangeio, vir honestus & religiosus, monachus Becci & abbas sancti Ebulphi.

Nihilominus etiam satisfecit humanæ vitæ Osbertus, abbas Liræ, cui successit frater ejus, Gauer junior, sicut & ipse successerat seniori fratri suo Wilhelmo, quod vix aut nunquam invenies, ut tres fratres sibi invicem succedant in regimine alicujus ecclesiæ.

Obiit Hugo Bigoth comes, & successit ei Rogerius, filius ejus.

Rogerius de Crypta, monachus sanctæ Trinitatis Cantuariensis, factus est abbas sancti Augustini, ejecto Clereubaudo, electo illius monasterii, qui noluit benedictionem accipere à sancto Thoma; & ideo elongata est ab eo. 661

Quinta feria in cœna Domini, occisus est sanctus Wilhelmus (a) à Judæis Parisiis; qui concremati sunt.

Benedictus, Prior Cantuariensis, factus est abbas de Burc.

In æstate & in autumno fuit maxima siccitas: unde & satio terræ, messis, & fœnum ex majori parte periit, & collectio messium & vindemiarum solito citius evenit.

Nono calendas Augusti, concordati sunt dominus papa Alexander, & Fredericus, imperator Romanus, in civitate Venetiæ, in domo Patriarchæ ipsius civitatis.

Mense Augusto Henricus, rex Anglorum senior, & Gaufridus, dux Britannorum, filius ejus, cum maximo apparatu transfretaverunt in Normanniam: quibus obviaverunt junior rex Henricus, & Richardus, dux Aquitanorum, filii ejus, cum multis baronibus, cum gaudio magno & honore.

Rex Henricus, assumptis filiis suis, Henrico juniore, & Richardo duce Aquitanorum, & congregatis baronibus suis, apud vadum sancti Remigii, cum rege Francorum loquutus est ea, quæ ad pacem sunt, & de susceptione crucis ad servitium Dei. Inde Dominus rex misit filium suum, comitem Britanniæ cum cæteris Britonibus, ad expugnandam superbiam Guihomari de Leone.

Mauricius episcopus Parisiensis jam diu est, quòd multum laborat, & perficit in ædificatione ecclesiæ prædictæ civitatis, cujus caput jam perfectum est, excepto majori tectorio. Quod opus si perfectum fuerit, non erit opus citra montes, cui apertè debeat comparari.

Mor-

(a) Vide supra a. 1146.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Mortuo Valeranno, filio Wilhelmi Lupelli, turris Juren venit in manu Domini regis, quam multùm cupierat, quam nec pater ejus, nec avus habuerunt.

Rex Henricus perrexit in Bituricensem pagum: accepit in manu sua castrum Radulphi de Dolis, quia erat de feudo ejus, & filiam unicam domini ejusdem castri cum tota hæreditate ipsius, quam dicunt quidam tantum valere, quantum valet reditus totius Normanniæ; Issoldunense etiam castrum cum omnibus pertinentiis suis, quia Odo, dominus ejusdem castri, nuper decesserat, & parvulum filium reliquerat, & ad comitatum Andegavensem pertinebat. Barones, qui illud custodiebant, obtulerunt ei: quod noluit recipere, quia non habebat hæredem, quem dux Burgundiæ, quia cognatus ejus erat, furtim abstulerat.

Castrum etiam munitissimum & arte & natura, Turonium, vicecomes ejusdem castri reddidit ei.

Totam etiam terram comitis de marcha rex Henricus, sex millibus marcis argenti ei valentem, ut idem rex dixit, viginti millibus marcis argenti.

Episcopus Lemovicensis, qui erat comes ejusdem civitatis, cum per decennium vixisset in cæcitate, mortuus est.

Castrum etiam juxta prædictam civitatem situm, in quo requiescit sanctus Martialis in monasterio suo, Richardus, dux Aquitanorum abstulit vicecomiti ejusdem castri, & meritò, quia adjuvabat partes comitis Engolismensis, qui infestabat ipsum ducem.

Obiit Ruandus, Venetensis episcopus, vir religiosus, monachus Cisterciensis.

Guihomarus de Leion venit ad dominum regem, promittens se de omni terra sua facere voluntatem ejus. Jarvagem de Roca reddidit idem castrum domino regi, & comiti Gaufrido, filio ejus.

662 Sicut fuerat in æstate maxima siccitas, ita fuit in hyeme maxima inundatio aquarum. Hoc anno circa festivitatem sancti Joannis multi submersi sunt in fluminibus. In mari etiam multæ naves perierunt: inter quas una, quæ portabat Gaufridum, præpositum de Reverle, nepotem Rogerii, archiepiscopi Ebroicensis, cancellarium regis junioris, & alios multos nobiles, apud sanctum Walericum periit.

Perierunt præterea naves multæ, quæ afferebant vinum de Pictavensi pago; ut quidam dicunt, ferè triginta vel eo amplius.

In festivitate sancti Martini canonici Dolenses elegerunt in archiepiscopum Rollandum, decanum Abrincensem, virum religiosum & literatum. Cui electioni interfuerunt Henricus Baiocensis, & Richardus Abrincensis, episcopi, & Robertus de Monte, & multi viri religiosi.

In nocte sancti Andreæ factus est ventus vehemens, & in ipsa festivitate, & in prædicta vigilia apparuit lux, manè veniens ab Oriente usq; ad Occidentem: qua die pugnaverunt Christiani cum paganis apud sanctũ Georgium de Ramula. Putabat enim Saladin, qui duxerat uxorem Naradin jam defuncti, quòd posset capere urbem Hierusalem defensoribus destitutam, quia comes Flandrensis duxerat ferè omnes Christianos milites ad obsidionem Harenc. Sed tamen rex Hierusalem, & patriarcha, & alii religiosi viri, habentes paucos milites & servientes, per virtutem sanctæ crucis, vicerunt innumerabilem exercitum paganorum: cujus crucis longitudo à terra usque ad cœlum paganis apparuit, sicut ipsi dixerunt. In hac victoria Christiani auro & argento, equis & armis, & victualibus locupletati sunt.

| 26 |

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | Anni domini.

| 26 | 41 | Rex Henricus senior tenuit curiam suam ad Natalem | 23 | Andegavis: & ibi cum eo fuerunt junior rex Henricus, & Richardus dux Aquitaniæ, & Gaufridus dux Britanniæ, filii ejus: & vix in aliqua festivitate tot milites secum habuit, nisi in coronatione sua, sive in coronatione filii sui, regis junioris. 1178

Obiit Stephanus, vir honestus & literatus, episcopus Rhedonensis. Huic accidit quædam visio mirabilis, quam ipse episcopus cuidam monacho, familiari nostro, ante mortem suam manifestavit. Quædam enim persona ei apparens, levi sibilo hos versus ei dixit: *Desine ludere temerè, nitere surgere properè de pulvere.* Ipse enim multa rhythmico carmine, & prosa, jocundè & ad plausus hominum scripserat. Et quia miserator hominũ eum in proximo moriturum sciebat; monuit eum, ut à talibus abstineret, & pœnitentiam ageret. Scripsit etiam vitam sancti Firmati episcopi, & vitam sancti Vitalis, primi abbatis Sanigueji. Scripsit etiam mihi quinquaginta versus de senectute, in quorum ultimo prædictorum versuum unam clausulam posuit. Cui etiam mater misericordiæ apparuit in obitu suo, cui devotè semper servierat.

Obiit Gaufridus, episcopus Andegavensis.

In media Quadragesima dedicata est ecclesia Becci, decimoquarto calendas Aprilis, à Rotrodo, archiepiscopo Rothomagensi, & Henrico Baiocensi, & Richardo Abrincensi, & Ægidio Ebroicensi, episcopis. Huic dedicationi interfuerunt reges Anglorum, pater & filius, & Joannes junior, filius regis. Dedit autem rex senior in dotem ecclesiæ centum libras Andegavenses annuatim in molendinis de Robec.

Robertus de Argentiis, cellarius Gemmeticensis, factus est abbas ejusdem ecclesiæ.

Galterius, subcellarius sancti Wandregisili, factus est abbas ejusdem monasterii.

Radulphus de sancta Columba factus est abbas sancti Ebrulphi, monachus ejusdem loci.

Obiit Jordanus Teisson, & successit ei Radulphus filius ejus, qui fecit hominium abbati Montis, apud Montem de Castello, de Roca, & de Columba. 663

Wilhelmus rex Siciliæ, fecit chartam fieri Joannæ reginæ, suæ uxori de dotalitio suo: (a) cujus partem hic posuimus. *Wilhelmus, rex Siciliæ divina favente clementia, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ. Per hoc præsens scriptum damus, & in dotalitium concedimus Joannæ reginæ, charissimæ uxori nostræ, Henrici magnifici regis Anglorum filiæ, civitatem montis sancti Angeli, civitatem Fixonti, & civitatem Veste, cum omnibus justis tenementis suis & pertinentiis earum. In servitio autem concedimus ei de tenementis comitis Gaufridi, Alesine, Peschizam, Bizum, Caprite, Beranum, Silizum, & omnia alia, quæ idem comes honore ejusdem comitatus montis sancti Angeli tenere dinoscitur. Concedimus ei etiam similiter in servitio calendarium sanctum clericum, castellum papanum, Bisentinum & Conavum. Insuper concedimus, ut fuit de tenemento ipsius dotarii, monasterium sancti Joannis de Lama, & monasterium sanctæ Mariæ de Pulsano, cum omnibus tenementis, quæ ipsa monasteria tenent, de honore prædicti comitatus montis sancti Angeli. Ad hujus autem donationis & concessionis nostræ memoriam & inviolabile firmamentum, præsens privilegium per manus Alexandri, notarii nostri, scribi, & bulla aurea, tympano impressa, roboratum nostro sigillo jussimus decorari.* Hujus char-

(a) Compara ROGERII HOVEDENI *Hist. Angl. part. post. p. 551.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

chartæ & testes, & regis sigillum invenies in principio libri Origenis super Num.

Ludovicus rex Franciæ, & Henricus rex Angliæ, convenerunt ad colloquium, haud procul à Novantiscurte: & ibi tractaverunt de pace & firma concordia inter eos, & de susceptione crucis, & de itinere eorum in Hierusalem: & si aliquis regum illorum cedat in fata in ipso itinere, (quod Deus avertat) superstes omnem thesaurum, & omnes homines suos, & omnia mobilia sua habebit, sicut propria, & iter perficiet pro se & pro defuncto.

Hæretici, quos Agenenses *(a)* vocant, & alii multi convenerunt circa Tholosam, malè sentientes de Sacramento altaris, & de conjugio, & de aliis Sacramentis: ad quorum confutationem Petrus, legatus Romanus, & multæ aliæ religiosæ personæ, cum prædictis regibus convenerunt, & parum profecerunt.

Obiit Robertus de Monteforti, & successit ei Hugo filius ejus, natus ex sorore Radulphi de Fulgeriis.

Civitas Carnotum combusta est, & monasterium beati Petri de Valle. Remansit tamen Dei misericordia ecclesia sanctæ Mariæ, & claustrum clericorum.

1179 | 27 | 42 | Philippus, comes Flandrensis, rediit à Hierusalem. | 24 |

Manuel, imperator Constantinopolitanus, misit ad regem Francorum honorabiles legatos, ut daret filiam suam filio ejus, quod rex concessit.

Alexander papa misit Octavianum, subdiaconum Romanæ ecclesiæ, ad Rhotomagensem provinciam, ut convocaret archiepiscopum, & suffraganeos ejus, & abbates illius provinciæ. Et misit similiter alios subdiaconos ad Orientem, & Occidentem, & Meridiem, & Septentrionem, ut convenirent ad concilium generale, quod erat futurum proxima Quadragesima in civitate Romæ.

Episcopus de Trigel, cùm pergeret Romam, ablatis rebus omnibus suis & equis, verberatus est; ita ut deficeret infra octo dies. In loco ejus electus est Gaufridus Loiz, filius cujusdam Burgensis, ejusdem nominis de Gingamp.

Henricus, rex Anglorum senior, circa nundinas montis Martini transfretavit in Angliam.

Radulphus, frater vicecomitis de Bellomonte, cognatus germanus Henrici regis Anglorum, electus est ad episcopatum Andegavensem.

664 Eclipsis Solis facta est idibus Septembris.

Abbas Grestem mortuus est: cui successit Wilhelmus de Exonia, monachus Becci.

Obiit Richardus, Constantiensis episcopus.

Eodem anno obiit Robertus, abbas majoris monasterii: & successit ei Petrus, monachus ejusdem loci, qui mortuus est, cùm vixisset in regimine abbatiæ ferè per unum annum: cui successit Hervæus de Villa pirosa, monachus ejusdem loci.

Hyems facta est maxima: & duravit nix ferè usque ad Purificationem beatæ Mariæ, quæ incepit infra octo dies, post Natalem Domini.

Inundatio aquarum maxima fuit, & maximè apud urbem Cenomanen-

(a) Albigenses intelliguntur, de quibus *GERVASII Chron. p. 1440.* & *ROGERIUS HOUEDENUS Hist. Angl. p. poster. 555.* Hi infra *ad a. 1208.* vocantur *Albigriseos hæretici*, atque a. 1210. *Albigeseos hæretici.*

manensem, pontes, & domos, & molendina subvertens, & homines multos perimens. Hoc etiam accidit Andegavi, & in multis aliis locis.

Gaufridus, filius regis Henrici, dux Britanniæ, viriliter egit. Nam Guihomarum, vicecomitem Leonensem, qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur, & filios ejus ita subegit, quòd omnia castella eorum & terram in manu sua cepit, & duas tantummodo parochias Guihomaro seniori permisit, usque ad proximum Natalem Domini, quo erant Hierusalem ituri ipse & uxor sua, & forsitan non redituri. Guihomaro juniori undecim parochias de terra patris sui concessit; retento secum de familia sua Herveo, fratre ejus. Similiter fecit Richardus, dux Aquitaniæ, frater ipsius Gaufridi, de Gaufrido de Raucim. Nam castrum Tallebourc, quod videbatur inexpugnabile, munitum arte & natura, obsedit, cepit, diruit, & similiter quatuor alia castella ipsius. Similiter fecit domino de Ponz, destruendo scilicet castellum suum Ponz, qui erat confœderatus ipsi Gaufrido.

Comes Richardus, filius regis Henrici, post destructionem Talleburc, cùm perrexisset in Angliam ad sanctum Thomam, & ad videndum patrem suum; quidam Pasceli, & Navarenses, & Brebensones venerunt ad urbem Burdegalensem, & ipsam urbem vastaverunt in suburbiis flammis & rapina.

Vuilhelmus, comes de Magnavilla, ducta filia Vilhelmi, comitis Albemarlæ, factus est comes Albemarlæ.

Richardus de Luce renunciavit seculo & regiis negotiis: & successit ei Richardus, nepos ejus ex Gaufrido filio suo.

Cùm filia regis Francorum duceretur ad conjugium filii imperatoris Constantinopolitani; hospitata est apud sanctum Benedictum super Ligerim. Cumque quidam ex famulis ejus vellet accelerare ignem; injecto oleo flamma exivit per foramina camini, & cecidit super tectum camini: & hoc casu tota abbatia combusta est.

Cùm rex Francorum vellet coronare filium suum Philippum, posuit locum Rhemis, terminum assumptionem beatæ Mariæ. Et congregatis, quæ ad tantum negotium necessaria erant, & convocatis omnibus baronibus totius regni Franciæ, ut ad eundem locum convenirent; juvenis coronandus obiter cum suis similibus in sylvam venatum divertit, & amissis omnibus sociis per unam noctem, in sylva vagabundus permansit. Tandem invento quodam homine, qui ad opus fabrorum carbones parabat, per eum ad socios suos reductus est. Ex solitudine tamen & pavore tantam infirmitatem incurrit, quòd coronatio ejus tunc remanserit. Pater autem ejus iratus, & pro se & pro filio rogaturus, ad memoriam beati Thomæ in Angliam perrexit, cui multam humanitatem exhibuit, cum in Galliis exularet. Dedit autem idem rex ob amorem & honorem Dei, & beati Thomæ monachi, in Cantuariensi ecclesia jugiter Deo famulantibus centum modios vini, singulis annis, præfatis monachis accipiendos. Quo autem honore, quo gaudio, & quàm multiplici donorum largitate rex Henricus eum susceperit, non est nostrum edicere. 665

Manuel, imperator Constantinopolitanus, vindicavit se hoc anno de Solimanno Iconii, qui anno superiori illum fugaverat, & multos de militibus suis ceperat, insuper & crucem Dominicam ei abstulerat. Manuel enim imperator fugavit eum, & multos de militibus suis cepit, & ipse Solimannus urbem Iconii vacuam reliquit.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Ab anno præsente incarnationis Domini nostri Jesu Christi 1179, in septem annis, mense Septembri, 12 indictione, Sole existente in Libra, erit (si Dominus voluerit) conjunctio omnium planetarum in Libra & cauda Scorpionis. Ibi est admirabilis rerum mutabilium mutationis significatio. Sequetur enim terræ motus mirabilis, & destruentur loca consueta perditioni per Saturnum & Martem, manentes in signis aëris, & erit mortalitas & infirmitas. Ostendit enim eadem conjunctio ventum validum, denigrantem aërem & obscurum reddentem, & venenis infectum. Et in vento vox terribilis audietur, & terrebit corda hominum, & à regionibus harenosis sabulonem accipiet, harenis civitates proximas in planitie cooperiet, & primò civitates Orientales Meram, Baldas, & Babyloniam, & omnes civitates proximas arenosis locis. Nulla quidem evadet, quæ arenis & terra non operiatur. Signa autem hujus rei sunt hæc, & præcedent: Erit eodem anno, antequam planetæ conveniant, in Libra eclipsis Solis, qua totum corpus ejus obscurabitur, & oppositione præcedenti Luna tota patietur eclipsin. Et erit eclipsis Solis, ignei coloris & deformis, ostendens Maiorum bellum futurum cum effusione sanguinis prope fluvium, in terra Orientis similiter & Occidentis. Tunc cadet dubietas inter Judæos & Sarracenos, donec derelinquant penitus synagogas & Mahumerias suas: & eorum secta jussu Dei annihilabitur. Unde vobis notum sit, ut cùm eclipsim videritis, à terra exeatis cum omnibus vestris.

1180 | 28 | 43 | Alexander papa tertius, tenuit generale concilium Ro- | 25 | mæ, media Quadragesima, cujus decreta, quæ ab eo & ab aliis coepiscopis ejus ibi constituta sunt, apud nos habentur.

Manuel, imperator Constantinopolitanus, dedit Rainerio, filio Wilhelmi, principis Montisferrati, filiam suam, natam ex priore uxore sua. Quæ cùm diceret, se nunquam alicui nupturam, nisi esset rex, imperator exhilaratus fecit se coronari, & uxorem suam, & Alexium, filium suum juniorem imperatorem, cum uxore sua, filia regis Francorum. Similiter fecit coronari Minoum, *(a)* filium Marchisi Montisferrati, cum filia sua, quam ei dederat, & dedit ei honorem Thessalonicensem, qui est maxima potestas regni sui post civitatem Constantinopolitanam.

Conradus, frater ejusdem Rainerii, cepit & incarceravit Christianum, episcopum Moguntinensem, & cancellarium imperatoris Alemannorum.

Rex Maroc, in cujus potestate est tota Africa, & etiam Sarraceni, qui sunt in Hispania, mittebat filiam suam, ut quidam rex Sarracenorum duceret eam in uxorem, quam Stolus *(b)* & Galeæ regis Siciliæ invenerunt, & adduxerunt ad dominum suum. Unde rex lætus pacificatus est cum patre ejus illa reddita, & pater ejus reddidit regi Siciliæ duas civitates, scilicet Africam & Sibiliam, quas Sarraceni abstulerant Wilhelmo, regi Siciliæ, patri istius regis.

Rex Hierusalem, princeps sanctus & honestus, à Deo flagellatus, (quia flagellat Deus omnem filium, quem recipit) adjutus à Christianitate transmarina, fecit castrum munitissimum & arte & natura super fluvium Jordanem, quod vocatur Vadum Jacob, ubi luctatus est Jacob cum Angelo, locum jocundum amœnitate nemorum, & pratorum, & piscium, & mo-

(a) Legendum videtur *Minorem filium*, cum nomen ipsius fuerit Rainerus, qui erat Wilhelmi IV. Montisferratensis Marchionis, filius natu minor.

(b) Vide supra *a. 1154.*

& molendinorum, & proximum civitatibus Belinas & Damas. Et quia Agarenis per hoc vadum transitus est in terram Christianorum, illud quamplurimùm odio habent.

Obiit Rogerus, Vingorniensis episcopus, Turonis, vir genere & moribus honestus, siquidem pater ejus Robertus, comes Glocestriensis, fuit filius primi Henrici, regis Anglorum. Mater ejus, filia Roberti Belismensis, & Robertus, filius Hammonis, dominus de Torigneio, fuit avus ejus. Obiit Ægidius, Ebroicensis episcopus. Obiit Rogerius, abbas Becci, vir religiosus, & honestus, & literatus, & timens Deum. Nullus prædecessorum suorum, excepto sancto Herluino, primo abbate, tanta fecit in Becco monasterio, quanta ipse. Ecclesia siquidem ferè tota ædificata est tempore suo & dedicata, cujus pulchritudini nulla æquatur in tota Normannia. Fecit cameras cum caminis unam super alteram, ad susceptionem hospitum & personarum. Fecit etiam domum infirmorum, ingentis pulchritudinis & magnitudinis. Melioravit dormitorium in marceriis, in vitreis, & coopertura. Fecit & aquæ ductum, per quem adduxit fontem pulcherrimum de longinquo, qui dividitur per officinas monasterii. Fecit & concham pulcherrimam, ad recipiendam aquam, & tectum desuper ædificavit. Maximam summam pecuniæ dedit Roberto, comiti Mellenti, pro mercato, quod fecit in villa Becci. 666

Tempore ipsius assumpti sunt de Beccensi ecclesia, duodecim abbates ad regimen ecclesiarum, quorum ego, qui hæc scribo, secundus fui. Rexit autem monasterium Beccense triginta uno anno & decem diebus minus. Cui successit Osbernus, Prior Bellimontis, monachus ejusdem loci. Isti tres suprà dicti, scilicet episcopus Wingorniensis, & episcopus Ebroicensis, & abbas Becci, catarrho impediente, in fata cesserunt.

Philippus, filius Ludovici regis Francorum, fuit coronatus in regem Rhemis, à Wilhelmo Rhemensi archiepiscopo, avunculo suo, & suffraganeis ejus, in festivitate Omnium Sanctorum. Et rex Anglorum senior misit ei magna xenia in auro & argento, de venatione Anglicana. Huic solemnitati interfuit junior rex Anglorum, cum magno comitatu equitum, qui tanta secum ex jussu patris sui tulit, ut nullius nec in ipsa festivitate, nec in ipso itinere susciperet procuratorem.

Decedente venerabili viro, Guisleberto abbate Troarnensi, successit ei Durandus de Cunervillus, monachus ejusdem loci, & Roberto Fontanetensi abbati successit Robertus, Prior sancti Petri super Divam.

Obiit Walterius, Cluniacensis abbas, qui quamvis in ecclesiæ illius regimine parum vixerit, anno scilicet & dimidio; tamen ecclesiam illam maximis debitis oneratam, de debito quatuor millium marcarum exoneravit. Huic successit Wilhelmus, monachus loci, qui fuerat abbas in Ramesiensi, in Anglia. Hic fecit quoddam mirabile. Nam residuum debiti ecclesiæ Cluniacensis, quod erat quatuordecim millium marcarum, ex propriis thesauris, quos adunaverat, & de mille marcis, quas Henricus, rex Anglorum, ei dederat, ex majori parte delevit. Fecit & aliud mirabile. Priorem de Stallo deposuit, qui solebat ducere in comitatu suo quadraginta equos, & jussit, ut esset contentus tribus equitibus. Fecit & aliud mirabile. Quia septies viginti procurationes, quas Burgenses ex consuetudine habere solebant ex donis abbatum, penitus delevit.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Inito conflictu Christianorum contra Salaadin, ex utraque parte multi mortui sunt, plures tamen de Christianis, & magister templi captus est. Quem cum Salaadin vellet reddere pro nepote suo, quem Christiani captum tenebant; magister templi noluit, dicens, non esse consuetudinis militum templi, ut aliqua redemptio daretur pro eis, præter cingulum & cultellum: & ita in captione mortuus est.

Aliud infortunium accidit nostris. Nam Salaadin cum innumero exercitu obsedit castrum de vado Jacob, quod machinis & vi cepit,
667 & milites templi, qui intus erant, per medium serris per latera scidit, alios, qui erant inferioris ordinis, decapitavit, ipsum tamen castrum obtulit Salaadim, quod reficeret, & munitum Christianis redderet, si vellent Christiani reddere ei nepotem suum, de quo suprà diximus: quod utrùm factum sit, nondum scimus.

1181 | 29 | 44 | Henricus, rex Anglorum, tenuit curiam suam in Anglia, | 26 | ad Natalem, apud Notinguehan.

Wilhelmus, abbas Cluniacensis, in crastino Epiphaniæ obiit apud Charitatem, vir plangendus, de bonis, quæ fecit in ecclesia sua, sed parum vixit, duobus ferè annis.

Obiit Richardus, abbas sancti Audoeni: cui successit Sanson, vir venerabilis, Prior sancti Stephani Cadomi, Richardus de Humez, Conestabularius regis, cùm religiosè vixisset uno anno & dimidio in abbatia de Alneto, quam ipse ædificavit, obiit, relinquens filios suos hæredes suæ terræ, scilicet Wilhelmum, Emoranunum, Jordanum.

Anno Verbi incarnati 1181, episcopatus Alexandri papæ 22, Rotroldi, Rothomagensis archiepiscopi 16, tertio nonas Martii dedicata est ecclesia sanctæ Mariæ de Voto, sita in territorio Rothomagensi, in honore ejusdem genitricis Dei Mariæ, à domino Henrico, Bajocensi episcopo: assistentibus episcopis Richardo Abrincensi, & Remaldo Bachoniensi, astante illustri rege Anglorum Henrico, Mathildis imperatricis filio, anno regni sui 27.

Ludovicus, rex Franciæ, cùm incidisset gravissimam ægritudinem; Philippus junior rex, filius ejus, (nescio quo consilio ductus) sacramento se obligavit, quòd duceret loco & tempore, filiam Balduini, Comitis Flandrensis. Et ipse comes concessit ei, quòd post mortem suam haberet in hæreditatem comitatum Flandrensem, quamvis idem comes haberet masculos hæredes, de prædicta sorore, comitissa Haenacensi. Et hoc fecit idem rex, sine consilio reginæ matris suæ, & avunculorum suorum, Wilhelmi Rhemensis archiepiscopi, Henrici comitis Trecensis, Theobaldi Carnotensis, Stephani Sancerriensis, & aliorum amicorum suorum. Unde illi commoti, requisierunt auxilium Henrici, regis Anglorum senioris, contra nepotem suum, juniorem regem Francorum, Philippum.

Balduinus, abbas Fordensis, Cisterciensis ordinis monachus, magnæ religionis & literaturæ homo, electus est ad episcopatum Wigorniensem.

Obiit Robertus, abbas Glastoniæ.

Obiit etiam Joannes, episcopus Cicestrensis, cui successit Sefridus, canonicus ejusdem ecclesiæ.

Ante Pascha transfretavit rex Henricus senior in Normanniam, & tenuit curiam suam in festivitate Paschæ, Cenomani.

Obiit

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | Anni domini.

Obiit Wilhelmus, abbas Cadomi, & successit ei Petrus sacrista, monachus ejusdem loci.

In die Ascensionis Dominicæ Philippus junior, rex Francorum, fecit consecrari in reginam uxorem suam, & coronati sunt ipse & ipsa, ab archiepiscopo Senonensi, unde magis iratus est archiepiscopus Rhemensis, qui coronavit eum in regem.

Obiit Guarinus de Girardo, archiepiscopus Bituricensis, qui priùs fuerat abbas Pontiniacensis.

Obiit Joannes, episcopus Carnotensis, qui descripsit passionem beati Thomæ, Cantuariensis archiepiscopi & martyris: fuerat enim cum eo conversatus in exilio.

Theobaldus, prior Crispeii, monachus Cluniacensis, successit Wilhelmo, abbati Cluniacensi.

Obiit Jugerrannus de Humeto filius Richardi de Humeto, cui successit filius ejus Richardus, natus ex filia Vuillermi de Simileio. 668

Obiit vir plangendus, charissimus meus Gaufredus de Monteforti, in Britannia, cui successit filius ejus, natus ex filia Rualendi de Saie.

Rex Hierosolymitanus Balduinus dedit sororem suam cuidam optimo militi, fratri Gaufridi de Lizeno: quam prius habuerat Wilhelmus, filius Marchisi de Monte ferrato, ex qua suscepit filium, qui servatur & nutritur ad suscipiendum regnum Hierosolymitanum, si vixerit.

Obiit Ludovicus, rex Francorum, vir religiosus & timens Deum, & sepultus est in quodam monasterio Cisterciensis ordinis, dicto Barbeel, quod ædificaverat: cui successit filius ejus, Philippus, sicut jam suprà diximus.

Gaufridus, filius naturalis Henrici, regis Anglorum senioris, relicta ecclesia Lincoliensi, ad quam electus fuerat, factus est cancellarius regis, patris sui.

Obiit Manuel, imperator Constantinopolitanus: & successit ei Alexius, filius ejus, natus ex sorore Raymundi, principis Antiochiæ. Hic duxit filiam Ludovici, regis Francorum.

Mausamuz, rex Malsamutorum, qui ferè dominatur toti Africæ, reædificare cœpit Carthaginem antiquam; adjutus ab omnibus Agarenis, qui terram illam incolunt.

Obiit Solimannus Iconii, qui multùm Christianos diligebat, & multa bona faciebat, & successit ei frater ejus.

Erat quidam prædives Burgensis, in loco, qui dicitur Roca Amatoris, *(a)* à quo monachi ecclesiæ sanctæ Mariæ & sancti Amatoris, mutuo acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius ecclesiæ. Imminente autem festo genetricis Dei & virginis Mariæ, rogaverunt prædicti monachi Burgenses, ut, quas habebat apud se cortinas, ad adornandam ecclesiam, tantæ solennitatis completo tripudio, ei restituendas, eis accommodaret. Ille verò aurem cordis habens obturatam, nulla quidem prece flexus est; sed respondit eis cum timore animi, dicens, quod essent cortinæ illæ circa lectum conjugis suæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquatenus inde possent amoveri. Quid multa? Transiit festivus dies, & ecclesia præfata ornatum suum festivalem non habuit. Sequenti verò nocte beata Maria, mater Domini nostri, apparuit in somniis uxori prædicti Burgensis, & dixit ei, Vir tuus peccatum grande commisit: nec poterit impietatis excessus derelin-

(a) Vide supra *ad a. 1171.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

r. linqui impunitus. Tertia enim die infans tuus ſpiritum exhalabit, & vir tuus debitum morti ſolvens, in die octava mutabit hanc temporalem felicitatem ſuppliciis æternis. Tu autem proficiſceris ad eccleſiam meam, quæ eſt in Bethleem, & circumſpectis ibi tribus ſepulchris, quorum quidem duo extrema vacua non ſunt, medium tibi eliges in ſepulchrum. Interim omni feria quarta, circa horam nonam, deficiet in te ſpiritus tuus, & decurret ab ore tuo & naribus ſanguis multus, & usque ad horam nonam ſabbati veluti mortua permanebis. Sabbato, hora nona ſpiritu redeunte, duces utrasque manus tuas per faciem tuam, & continuò priſtinus color & fortitudo in te remeabunt. Hæc loquuta eſt beata Maria, & abſceſſit. Mulier verò, præ timore turbata, evigilavit, & ruminans ſomnium ſuum, cum magna ſolicitudine illud memoriæ commendavit. Craſtina autem illuceſcente die, cœpit ſomnium ſuum conjugi ſuo per ordinem narrare. Miſer ſermonibus ejus non adhibuit fidem: nec etiam, cùm videret ſpiritum deficere in puero, de agenda pœnitentia cogitatum habuit, ſed morte præventus, in die octava, juxta præoſtenſam viſionem, in ſupplicium lapſus eſt gehennale. Perturbabatur mulier in alterutrius nece: & omnia, ſicut per ſomnium monſtrata fuerant, in ſe nihilominus intelligens accidiſſe, Romam ſub feſtinatione proficiſcitur, & rem ſummo revelat pontifici. Præterea conſtanter aſſeruit, quòd in 5 anno ab illo maxima fames ingrueret, quòd ex
669 corruptione aëris innumerabilis hominum multitudo moritura eſſet, & quòd clerum Romanum gravis animadverſio ferret, niſi ab exercitio doli reſipiſcerent, ſub quo à multis retro temporibus, usque in hodiernam diem laboraverunt. At dominus papa, volens manifeſtiùs ſcire, ſi ſermones mulieris veritati inniterentur, commendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum, ut, cum illa in mortem obdormiret, plantis ejus calentes ſubulas infigerent, & de ſanguine, ab illius ore manante, veſtes ſuas inficerent. O rem mirabilem! Quarta feria, ſicut prædixerat, hora nona, mulier expalluit & mortua eſt, ita, ut nullus in ea vitalis remaneret ſpiritus, & ab ejus naribus cepit defluere ſanguis copioſus. Sed matronæ, præceptorum domini papæ non immemores, pedibus mulieris calentes ſubulas infigunt; nec ob id illa movetur. Inſuper de ſanguine ejus veſtimenta ſua tingunt: ſed omnis infectio, facta per ſanguinem, in ſabbato nunquam comparuit, cùm ſpiritus vitæ in mulierem remearet.

Henricus ſenior, rex Anglorum, tenuit curiam ſuam in Natali Andegavis.

Radulphus de Vennevilla, archidiaconus Rothomagenſis, renunciavit cancellariæ regis, & rex dedit ei terras magnorum redituum.

Gaufridus, filius regis, electus Lincolienſis, factus eſt cancellarius regis, & renunciavit electioni Lincolienſi. Et rex dedit ei magnos reditus in Anglia, & Normannia, & Andegavia.

Joannes, filius Lucæ, clericus regis, electus eſt in epiſcopum Ebroicenſem.

Guihenoch, archidiaconus Redonenſis, electus eſt ad epiſcopatum Vanetenſem.

Abbas ſancti Remigii Remenſis nihilominus electus eſt ad epiſcopatum Carnotenſem.

Obiit Henricus, comes Trecenſis, & ſucceſſit ei Henricus, filius ejus, natus ex filia Ludovici, regis Francorum.

Obiit

Obiit Simon, comes Ebroicensis, & successit ei in comitatu Ebroicensi in Normannia Amalricus, filius ejus, & in comitatu de Roca: & in terra Franciæ Simon, alter filius ejus.

Circa Pascha Alienora, filia regis Anglorum, uxor Afulphi, regis de Castella, peperit filium, & vocatus est Seuchius: pepererat etiam antè filiam unam.

Priorissa de Fonte sancti Martini, mulier religiosa & magni generis, utpote soror abbatis Saniguei, qui fuit nepos Simonis, comitis Ebroicensis, facta est abbatissa sanctæ Trinitatis, Cadomi.

Circa finem mensis Julii, Henricus rex senior transfretavit in Angliam.

Gaufridus, dux Britanniæ, filius regis Henrici, desponsavit uxorem suam, filiam Conani comitis Britanniæ.

In solennitate Paschæ, apud castrum, quod dicitur Mons aureus, (a) quædam mulier infamis, cùm acciperet corpus Domini nostri JESU CHRISTI in ore suo, non glutivit illud: imò tulit & posuit in arca sua, involutum panno lineo. Cùm autem quidam juvenis, amasius ejus, aperuit eandem arcam, invenit hostiam dominici corporis transmutatam in effigiem carnis & sanguinis. Hoc etiam accidit in quadam villa abbatis sancti Petri Carnotensis cuidam sacerdoti, cùm teneret corpus Christi in manibus suis ad Missam.

Simile miraculum accidit iterum in Carnotensi episcopatu, tempore Roberti, episcopi Britanni, quòd quidam rusticus posuit corpus Domini in ora capæ suæ, & ibi servavit illud usque ad mortem suam, & tunc ibi inventum est in specie carnis.

Idem miraculum accidit cuidam mulieri in Flandria, quod cùm posuisset in cista sua, postea invenit in effigie carnis. 670

Similiter evenit in Andegavensi civitate. Cùm quidam sacerdos cantaret Missam, puer parvulus interat Missæ, & vidit idem puer puerum parvum pulcherrimum in manu sacerdotis, sacrantis corpus Domini: qui protinus exivit foras ecclesiam; clamans omnibus, quos invenit, & dicens, Venite, & videte mirabilia Dei. Et intrantes ecclesiam nihil viderunt, præter speciem panis.

Hoc etiam accidit cuidam sanctissimo presbytero, juxta Fiscanum, dum cantaret Missam, in die dedicationis ecclesiæ sanctæ Trinitatis Fiscani. Qui mittens diaconum suum, vocavit episcopos, qui ad dedicationem convenerunt. Et venerunt, & presbyter tulit in manibus suis in calice, ita ut erat revestitus, & posuerunt illud in altari. Hæc fecit pietas Domini, ad confirmandam fidem Sacramentorum suorum in nobis, in quos fines seculorum devenerunt.

Mater Solidani de Iconio, veniens ad extrema, revelavit filio suo, quod semper celaverat, scilicet quòd esset Christiana; & rogavit eum, ut crederet in Christum, qui est Dominus, & rex omnium seculorum, & quod amaret Christianos: quod ipse spopondit se facturum, sed dixit, quòd non auderet apertè credere in Salvatorem, propter paganos. Dixit ei mater sua: Fili, cum mortua fuero, fac mihi excelsam sepulturam, & pulchram, sicut pyramidem, & pone super eam signum crucis Christi. Cui ille, de luce se hoc facere non posse, respondit. Tu fac

(a) Hodie *Montoire*, tractus Aurelianensis oppidum, ad Ligerim situm, prope Vendôme, de quo *VALESIUS*, *voce Mons aureus*. *PIGAN. de la FORCE Tom. V. pag. 308.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

(inquit mater ejus) de nocte. Quod & factum est. In crastino, cùm Agareni vidissent signum illud; indignati sunt contra principem, & volebant eum occidere. Tunc quidam ex ipsis, sublevatus per machinas, conabatur deponere crucem, qui voluntate Dei corruit, & mortuus est. Similiter & alius interemptus est alia vice. Tertia die, cùm convenissent multa millia hominum, ad deponendum ædificium illud, inter quos erat unus promptior ad deponendum illud; venerunt fulgura & coruscationes, & illo primitus perempto, multa millia perierunt igne divino. Tunc apparuit angelus Domini, & clarissimum signum crucis posuit super pyramidem illam: ex quo multi crediderunt in Christum, & adhuc crucem illam venerantur & adorant.

Arnulphus, Lexoviensis episcopus, cùm per 40 annos eandem ecclesiam rexisset, & in ædificando ecclesiam, & pulcherrimas domos laborasset: renunciavit episcopatui, & perrexit Parisios, suos dies dimidiaturus apud sanctum Victorem, in domibus pulcherrimis, quas ibi ad opus suum construxerat.

Radulphus de Vannevilla, archidiaconus Rothomagensis, qui fuerat cancellarius regis, electus est ad prædictum episcopatum.

Anno superiori 1181, obiit Alexander papa tertius, ad cujus literaturam pauci de prædecessoribus ejus infra centum annos attigerunt. Fuit enim in divina pagina præceptor maximus, & in decretis, & canonibus, & Romanis legibus præcipuus. Nam multas quæstiones difficillimas & graves in decretis & legibus absolvit & enucleavit. Dedit etiam ei Deus hanc gratiam, quòd, cùm à beato Petro usque ad ipsum fuerint 174 pontifices Romani, tres tantùm præcesserunt eum in numero annorum, quo Romanæ ecclesiæ præfuerunt. Beatus Petrus sedit 25 annis; Sylvester primus 23 annis; Adrianus primus totidem. Iste Alexander 22. Hic etiam tenuit concilium Turonis, anno Dominicæ incarnationis 1163, in quo Octavianum cum complicibus suis anathematizavit. Cui concilio nos interfuimus. Item aliud concilium tenuit Romæ, anno incarnationis Dominicæ 1180. Ad hoc multæ convenerunt tam ecclesiasticæ quam seculares personæ. Inter quas venit quidam civis Pisanus, nomine Burgundio, peritus tam Græcæ quam La-
671 tinæ eloquentiæ. Hic attulit Evangelium sancti Joannis, translatum ab ipso de Græco in Latinum, quod Joannes Chrysostomus sermone homiletico exposuerat. Hic etiam fatebatur, magnam partem libri Geneseos à se jam translatam. Dicit etiam, quòd Joannes Chrysostomus totum vetus & novum Testamentum Græcè exposuit. Papa Alexander præfatus, tres schismaticos, qui sibi in schismate invicem successerant ferè per 20 annos, sustinuit, scilicet Octavianum, Guidonem & Calixtum. Illis verò deficientibus, in pace ecclesiæ vitam finivit. Cui successit Hubaudus, Ostiensis episcopus, dictus Lucius 175. episcopus. Hic videlicet Ostiensis episcopus ex antiqua consuetudine ordinat & sacrat pontificem Romanum. Quæ consuetudo exinde accidit, quòd martyrizato beato Sixto & sancto Laurentio, ejus diacono, beatus Justinus presbyter, cum clero Romano elegit Dionysium in pontificem Romanum, quem sacravit Maximus, Ostiensis episcopus. Ex hac consuetudine exinde Ostiensis episcopus ordinat & sacrat Romanum pontificem, & habet pallium solummodo ad ea, quæ pertinent in ordinatione & consecratione Romani pontificis.

Euge-

Eugenius papa conjunxit episcopatui Ostiensi Bolitrensem, & sic fecit de duobus unum. Similiter fecit de episcopatu Portuensi, cui junxit episcopatum sanctæ Rufinæ, faciens de duobus unum.

Obiit Rogerius, episcopus Eboracensis, vir literatus & industrius ad augendas possessiones terrenas. Ecclesiam principalem & domus episcopales, non solùm Eboraci, verùm in omnibus maneriis suis, cum redditibus multum auxit, ac reædificando decoravit; in tantum, ut archiepiscopus Eboracensis archiepiscopatui Cantuariensi ferè coæquetur. Multas divitias, & non sibi profuturas, reliquit.

Obiit Philippus, episcopus Rhedonensis, qui fuit primus abbas Claremontis. Hic per revelationem caput ecclesiæ Rhedonensis solo diruit: & in ea diruptione multas pecunias invenit, ex quibus cepit reædificare caput præfatæ ecclesiæ, meliori schemate.

Obiit Hunifredus de Bohim, positus in exercitu cum rege Henrico juniore: quem exercitum præfatus rex in Franciam duxerat, coadjuvando partes Philippi, regis Franciæ, contra comitem Flandrensem.

Obierunt Henricus, abbas Pratelli, & Guilelmus, abbas sancti Michaëlis, ulterioris portus monachi Becci.

Anno Domini 1181, tertio idus, hora nona diei, eclipsis Solis fuit: & erat penè tertia pars Solis obscurata, & ab initio eclipsis usque ad finem, spacium unius horæ æqualis, & 38 minutorum.

Eodem anno eclipsis Lunæ undecimo calendas Januarii, scilicet feria tertia, nocte sequente, hora tertia noctis, & paulominus, quàm medietas obscurata, & duravit obscuritas ferè per duas horas.

Anno Domini 1175, bis visa est eclipsis in Luna: primò litania majore, hora prima noctis, post diem ipsum Marci Evangelistæ: secundo 14 calendas Novembris, nocte sequente feria, tertia hora noctis.

Anno Domini 1168, vidimus eclipsin in Luna, in nonis Martii nocte sequente, hora prima noctis. Eodem anno fuit eclipsis in Luna 4 calendas Septembris. Et eodem anno & mense, in Sole idus Septembris circa meridiem toto ferè obscurato.

Anno etiam 1179 visa est Luna eclipsari, 15. calend. Septembris, post octavam horam noctis Dominicæ.

Anno 1180 fuit eclipsis in Sole, quinto calend. Februarii, feria tertia.

Rex Henricus senior, mense Martio transfretavit in Normanniam, cum magna auri & argenti copia, paratus in adjutorium regis Franciæ, ad componendam pacem, inter ipsum & comitem Flandriæ, sicut & fecit. 672

Obiit Mabilia, comitissa Flandrensis, absque liberis.

Andronius, patruus imperatoris Constantinopolitani Alexii, indignatus, quòd ipse duxisset filiam regis Francorum in uxorem, & multos Latinorum secum haberet sibi familiares, quia ipse erat Græcus, volebat eos ab imperio ejus exterminare. Conducens ergo Solidanum Iconii, & multos Sarracenorum, fraudulenter introierunt civitatem, & multos Latinos interfecit, & à Latinis multi Sarraceni interfecti sunt. Deo tamen volente, pax inter eos firmata est.

Joannes, episcopus Pictavensis, vir magnæ literaturæ & eloquentiæ, electus ad archiepiscopatum Narbonensem, cùm Romam perrexisset, propter prædictam benedictionem annuente papa Lucio, clerici primæ Lugdunensis elegerunt eum in archiepiscopum Lugdunensem, quæ

 sedes

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

sedes habet primatum super tres archiepiscopatus. Prima enim Lugdunensis, id est Lugdunum, est super Rhodanum. Secunda Lugdunensis super Sequanam, id est Rotbomagensis. Tertia Lugdunensis super Ligerim, id est Turonis. Quarta Lugdunensis, id est Senonis super Icanniam.

In hoc anno evenit bis vel ter terræmotus, circa festum sancti Michaëlis.

Hoc etiam anno magna discordia facta inter regem & suos filios, propter castellum Clarevallis, quod erat de feudo Andegavensi: & Richardus, comes Pictavensis, latenter firmaverat illud: & adhuc discordia perseverat inter patrem & filios, propter eandem causam.

Rex Henricus senior misit exercitum in Britanniam, & obsederunt turrem Rhedonensem, & ceperunt, & combustam reædificaverunt & munierunt. Propterea comes Britanniæ magnam partem ipsius civitatis combussit, & abbatiam sancti Georgii, & Becherel, castrum Rollandi de Dinam.

Audivimus à quibusdam, quòd Joanna, uxor Wilhelmi regis Siciliæ, filia regis Henrici, regis Anglorum, peperit ei filium primogenitum, quem vocaverunt Boamundum. Qui cùm à baptismate reverteretur, pater investivit eum ducatu Apuliæ, per aureum sceptrum, *(a)* quod in manu gerebat.

Et quia de filiabus domini mei, regis Anglorum, cœpi loqui, non debeo prætermittere regem de Castella, quem vocant Auforsum parvum regem, quia adhuc Ferrant *(b)* patruus ejus vivit. Qui si moreretur, Auforsus prædictus esset rex universarum Hispaniarum. Hic Auforsus, gratia Dei & virtute sua, duxit charissimam dominam meam, & filiolam in baptismate, in uxorem, Alienoram, filiam regis Anglorum, cujus consilio & auxilio multa bona ei acciderunt. Nam primùm urbem Conchas cepit, terrarum magnarum matricem, & (ut quidam dicunt) cepit Cordubam ex parte, & munivit, & duas civitates regis Lupi, Valentiam & Murciam. Multa alia bona fecit, quæ ad notitiam nostram non pervenerunt. Tertia verò filiarum regis, id est Mathildis, primogenita, nupsit Henrico, duci Saxonum & Bajoariorum & Suevorum. Nec est aliquis homo, qui tantas habet possessiones, sicut iste, nisi fuerit imperator aut rex. Nam quadraginta urbes habet & 67 castella, exceptis pluribus villis. Sed tamen cùm esset proximus carne Friderici, imperatoris Romanorum, ortis inter eos quibusdam simultatibus, consilio archiepiscoporum & episcoporum regni Alemanniæ, qui habent fere omnes civitates in ditione sua; illius regni imperator exulavit eum. Quare venit in Normanniam, ad regem Henricum, socerum suum, cum uxore & liberis, & rex maximas expensas fecit pro eo quotidie, scilicet 50 libras Andegavenses, qui, Deo auxiliante, adhuc terram suam recuperabit per industriam, & fortitudinem, & divitias regis Angliæ.

| 30 | 1 |

(a) Episcopi equidem ab Imp. olim per sceptrum fuerunt investiti, de quo *Synt. Jur. Publ. cap. XI. §. XXIX.* Verum in Italia etiam Ducatus per sceptrum conferebantur. De quo in diplomate, Investituræ, Castrucio, super Lucensi Ducatu factæ, apud *FREHERUM Tom. I. p. 665. de præmissis, ducatu & vexillifera tu per sceptrum, quod in manu tenemus, præsentialiter investimus & infeudamus.*

(b) Alphonsus VIII. & Ferdinandus II. erant ille Castiliæ, hic Legionis Rex, de quibus *JO. MARIANA de Reb. Hispan. lib. XI. cap. XI. XII. XIII. XIV.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*
30	1	27	673

Rex Henricus tenuit curiam apud Cadomum, & probibuit, ne aliquis baronum teneret curiam, sed venirent ad suam. Prædictus Saxonum illò venit: & ibi convenerunt mille milites, & eo amplius.

Obiit Joannes, Cartonensis episcopus, & successit ei Petrus, qui fuerat abbas sancti Remigii Remensis.

Obiit Galterus, episcopus Runifensis, qui fuit frater Theobaldi, archiepiscopi Cantuariensis, & successit Walerannus, Baiocensis archidiaconus.

Obiit pater noster Richardus, Abrincensis episcopus, vir magnæ literaturæ tam secularis quàm divinæ, morum honestate virgo ab utero laudandus.

Obiit Fulco Paganellus, & successit ei Wilhelmus, filius ejus.

Obiit Richardus, abbas Montisburgi, & successit ei Robertus prior, & monachus ejusdem loci.

Joannes Connum, clericus regis Anglorum, factus est archiepiscopus Dunelinæ in Hybernia.

Obiit Petrus, Carnotensis episcopus, cujus loco electus est Rainaldus de Moucon, thesaurarius sancti Martini Turon. nepos comitis Theobaldi.

Galterius de Constantiis, factus episcopus Linconiensis, consecratus fuit à Richardo, Cantuariensi archiepiscopo Andegavis, in capella domini regis, & in præsentia ejus.

Obiit Henricus tertius, charissimus dominus noster, juvenis rex, filius Henrici secundi, exellentissimi & illustrissimi regis Anglorum, apud castrum Marcel, tertio idus Junii, in festivitate beati Barnabæ apostoli; vir per omnia plangendus, non solùm quòd erat filius charissimi domini nostri Henrici, excellentissimi regis Anglorum secundi, verumetiam quia erat pulcherrimus facie, honestus in moribus, dapsilis in muneribus super omnes, quos in nostra ætate vidimus, qui terram nondum haberet assignatam, quamvis pater ejus quindecim millia librarum Andegavensis monetæ, & eo amplius, quotannis daret, sed hoc parum erat ad explendam latitudinem cordis ejus. In officio militari tantus erat, ut non haberet parem, sed principes & comites, & etiam reges eum timerent. Veniens ad extrema, quia consilio pravorum hominum, per bellum ferè per annum Deum, & sanctam ejus ecclesiam, & patrem ejus offenderat; pœnitentiam recepit à quodam sanctissimo episcopo, & multis aliis, & patri suo in extremis per literas mandavit, ut, quod offenderat in Deum, & sanctam ecclesiam, pro eo emendaret, & matris suæ reginæ Anglorum, & uxoris suæ, sororis Pbilippi regis Francorum, & militum suorum & servientium misereretur, quibus multa promiserat, nec eis aliquid præventu mortis dare poterat. Disposuerat ante mortem suam, ut corpus ejus in ecclesia beatæ Mariæ Rothomagensis sepeliretur, ubi jacent primi antecessores sui, Rollo, & Wilbelmus Longaspata, filius ejus, duces Normannorum; Wihelmus etiam comes patruus ejus, vir per omnia plangendus. Sed cùm deducerent funus ejus Richardus, Cantuariensis archiepiscopus, & multæ aliæ ecclesiasticæ personæ, & multi consulares, & excellentissimi nominis viri, venerunt Senomanen, & in ecclesia beati Juliani corpus ejus posuerunt.

In crastino Senomanensi maximè, cives sepelierunt eum in eodem loco contra voluntatem & appellationem eorum, qui corpus ejus deducebant. Quo audito, pater ejus iratus non solùm pro eo, quòd corpus

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

filii sui contra voluntatem ejus ibi sepelierant, sed eo multò amplius, quòd ab obsidione castri Lemovicensis recesserant, sine licentia ejus, ne dicam voluntate; jussit corpus effodi, & in ecclesiam Rothomagensis deferri. Unde ab archiepiscopis Rothomagensi & Cantuariensi,& episcopis Normanniæ & abbatibus, & aliis religiosis personis, ad sinistram partem altaris beatæ Mariæ honorificè, (sicut tantum virum decebat) tumulatus est.

674 Obiit venerabilis vir, Albertus, Aletensis episcopus, quem moderni de sancto Madomo vocant, cujus episcopatus antiquitus civitas Alita vocabatur.

Magister Girardus, cognomento Puella, vir magnæ literaturæ & honestatis, electus est in episcopatum Cestrensem, qui episcopatus habet tres sedes, Cestrensem, Coneitensem, Licifellensem.

Henricus, frater Ægidii de Folerio, nepos abbatis Fiscanni, electus est ad archiepiscopatum Bituricensem.

Iterum Andronicus expulit nepotem suum Alexium, juvenem imperatorem de urbe Constantinopolitana, & captum tandem demersit in mare, ipsum, & matrem, & sororem ejus. Quibus de medio moriendo sublatis, Andronicus, qui tyrannide arripuerat imperium, præcepit primogenito filio suo Manueli, ut acciperet uxorem Alexii imperatoris defuncti, sororem Philippi regis Francorum, & haberet cum eo dignitatem imperii. Quod cùm vir honestus renueret, projecit eum in vincula, & accepit illam, & contraxit incestum conjugium, (si conjugium vocandum est) & fecit coronari secum filium suum juniorem Calo-Joannem.

Cùm autem Latini occiderentur per crudelitatem istius Andronici, quidam cardinalis Romanæ ecclesiæ, Joannes nomine, quem Romanus pontifex miserat Constantinopolim, ad petitionem Manuel imperatoris, qui erat vir religiosus, & volebat per prædicationem illius cardinalis revocare ecclesiam Græcorum ad instituta & subjectionem Romanæ ecclesiæ; hic, inquam, Joannes, cùm Latini occiderentur, erat in hospitio suo, veneruntque ad eum quidam religiosi viri, suadere ei, ut discederet, ne occideretur. Quod cùm audiret, dixit, absit hoc ne fiat: ego hìc sto pro unitate ecclesiæ, & præcepto papæ Alexandri, domini mei. Tunc irruentes in eum Græci perfidi occiderunt eum, & ligantes canem cum eo, ita, quòd cauda canis esset in os ejus, traxerunt per vicos civitatis, & facta fovea, ibi combusserunt eum, & postea viri religiosi de fovea tulerunt corpus ejus, & optimè sepelierunt illud, ubi fiunt crebrò miracula.

Christianus, Moguntiensis archiepiscopus, obiit, qui se non habebat secundum morem clericorum, sed more tyranni, exercitus ducendo & brebensones: multa mala fecit ecclesiæ Romanæ, & hominibus sancti Petri, & quibusdam civitatibus Longobardiæ, quæ erant contrariæ imperatori Alemanniæ, domino suo.

Obiit clarissimus dominus noster, Rotrodus Rothomagensis archiepiscopus.

Obiit Vuilbelmus, comes Gloccestriæ, sine hæredibus, absque tribus filiabus; quarum una est comitissa Ebroicensis; altera uxor comitis Vuilhelmi de Clara; tertia est in manu Dei & domini regis, & cui voluerit, dabit eam.

Vvilhelmus, decanus Baiocensis, electus est in episcopatum Constantiensem.

Vuil-

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | | Anni domini.

Vvilhelmus, decanus canonicorum sancti Petri de Curte, quæ est capella regis apud Cenomanensis urbem, electus est ad episcopatum Abrincensem.

| 31 | 2 | Rex Henricus tenuit curiam suam apud Cadomum. | 28 | 1183

Obiit Richardus, Cantuariensis archiepiscopus.

Obiit etiam Girardus, magnæ religionis & literaturæ vir, Cestrensis episcopus.

Anno superiori apparuit domina nostra, mater misericordiæ, sancta Maria, cuidam fabro lignario opus facienti in quadam sylva, & obtulit ei sigillum iconiæ suæ, & filii sui, salvatoris nostri, cujus sic conscriptio erat: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem:* & dixit ei, ut ferret illud sigillum ad episcopum Podiensem, ut prædicaret in provincia sua, & aliis circumquaque, ut omnes, qui vellent pacem tenere sanctæ ecclesiæ & filiis suis, facerent hujusmodi sigilla, & portarent in signum pacis, & facerent alba parva caputia, ad ostentationem pacis & innocentiæ, & dato Sacramento pacem tenerent, & inimicos pacis destruerent: quod & factum est. Nam multi episcopi, & consules, & viri consulares, & mediocres, & pauperes, hanc sectam tenentes, pacem tenent, & inimicos pacis persequuntur. 675

Obiit Wilhelmus de Vecit.

Obiit Wilhelmus de Lancastre, magnæ honestatis & possessionis vir.

| 32 | 3 | Rex Henricus tenuit curiam suam apud Cenomanensem. | 29 | 1184

Dominus noster Walterus, Lieoniensis episcopus, factus est archiepiscopus Rothomagensis.

Lucius papa in capite jejunii, id est feria 4 cinerum, ordinavit plures cardinales, inter quos magistrum Meliorem, presbyterum cardinalem, quem etiam fecit camerarium suum, & electum Dolensem diaconum, & magistrum Radulphum Nigellum, charissimum amicum nostrum, magnæ honestatis & literaturæ & religionis virum.

Fridericus, imperator Romanorum, fecit ordinari unum filiorum suorum non primogenitum, sed secundum, in regem Germaniæ.

Rex Anglorum Henricus sapientia & divitiis suis acquisivit sororem regis Portugalensis Hispaniæ, ad hoc ut fieret uxor comitis Flandrensis, cognati sui. Venit ergo ad comitem Flandrensem in abundantia auri & argenti. Hujus pater, licet grandævus, adhuc vivit, qui in juventute sua super Agarenos, adjutus ab Anglis & Normannis, civitatem Ulixbonam, quam vulgariter vocant Lissebone, ad quam transtulit de Valentia corpus beati Vincentii levitæ & martyris, (ut quidam dicunt, sed Amonius monachus de translatione ejusdem corporis sancti martyris, tempore Caroli imperatoris facta, aliter loquitur) fecit eandem civitatem promissione papæ archiepiscopatum, cui subdidit sex alias civitates, quas acquisierat.

Balduinus, Wigorniensis episcopus, consecratus est in archiepiscopatum Cantuariensem.

Obiit Walerannus, Rofensis episcopus, & capellanus, archiepiscopus Cantuariensis, cui succedit Gislebertus, archidiaconus Lexoviensis.

Hugo de Nonna, archidiaconus Lexoviensis, electus est in episcopatum Cestrensem.

| 33 | 4 | Petrus Girardus factus est episcopus Maclovienſis. | 30 | 1185

Magna discordia facta est inter Philippum, regem Francorum, & Philippum, comitem Flandrensem, propter comitatum Viromandensem.

sem. Sed rex Francorum ex omni potentatu suo congregavit infinitum exercitum, & coëgit comitem ad faciendum voluntatem suam.

Obiit Rogerius, episcopus Sagiensis, qui multùm emendavit matrem ecclesiam, & totum dominium suum: reliquit etiam immensas divitias in auro & argento sibi non profuturas.

Obiit Robertus, electus Montisburgi, & successit ei Wilhelmus, monachus ejusdem loci.

Joannes junior, filius regis Anglorum, quem vocant sine terra, quamvis multas & latas habebat possessiones & multos comitatus, transivit in Hyberniam, gratia Dei permittente rex futurus in illa patria.

Obiit Robertus, episcopus Nannetensis, vir magnæ honestatis, & amicus noster, cùm rediret de Hierusalem.

Obiit Gaufridus, Cornubensis episcopus.

Abbas Ponteniacensis factus est episcopus Atrebatensis.

Theobaldus, abbas Cluniacensis, factus est episcopus cardinalis Ostiensis, cui successit filius comitis de Claromonte. Hic prius fuit abbas cujusdam abbatiæ, ordinis Cisterciensis. Inde translatus est ad abbatiam Flaviacensem. Inde exortis quibusdam causis, factus est abbas sancti Luciani martyris, primi episcopi Belvacensis civitatis. Exinde (ut diximus) factus est abbas Cluniacensis.

676 Interim facta est magna commotio & concertatio inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrensem. Comes enim Flandrensis confusus pudore, quia fecerat voluntatem regis de comitatu Viromandensi, repletus ira & indignatione, vertit se ad regem Germaniæ, filium Friderici, Romani imperatoris, ut juvaret eum; & fecit ei hominium de Flandrensi comitatu, unde magna tribulatio exorta est in toto regno Francorum.

Anno præterito obiit Balduinus, rex Hierosolymitanus, vir honestus & religiosus, & potens contra Sarracenos, licet elephantiosus. Nec hoc mirum est, quia flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Huic successit nepos ejus Henricus, natus ex sorore sua, cujus pater fuit Wilhelmus, filius comitis Montisferrati, qui fuerat natus ex nepte Friderici, imperatoris Romanorum, & postea comes Jopensis duxit matrem prædicti Henrici regis, qui servat prædictum juvenem regem & regnum ejus, quousque perveniat ad perfectam ætatem.

Obiit Bartholomæus, vir venerabilis, episcopus Exoviensis.

Obiit Jocelinus, Salesberiensis episcopus.

Obiit Lucius, papa Romanus, cui successit Imbertus, Mediolanensis archiepiscopus, vocatus Urbanus tertius, papa Romanus 187.

Dominus Walterus, Rothomagensis archiepiscopus, impetravit à domino Henrico, rege Anglorum, ut abbatia sancti Elesii, quæ est in insula Grisosii, quam Guillelmus, filius Hanni, fecerat in eadem insula, consilio & auxilio domini regis jungeretur abbatiæ de Voto, quæ est juxta Cæsarisburgum, quam imperatrix, mater Henrici regis, ædificaverat. Erat autem tripliciter ditior tam in Normannia, quàm in Anglia, quàm abbatia de Voto. Erat autem utraque de ordine canonicorum regularium. Facta est itaque abbatia de Voto mater & caput, habens & perenniter possidens abbatiam de insula, & omnia sibi pertinentia. Prædictus verò archiepiscopus Rothomagensis fecit in eadem abbatia abbatem suum capellanum, qui erat canonicus ejusdem ordinis. Quidam enim constabularius domini regis Henrici, Osbernus de Hosa nomine, qui

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

qui castrum Cæsarisburgi, cum patria, quæ ad illum pertinet, custodiebat jussu domini regis Henrici; ædificavit in eadem abbatia de Voto domum pulcherrimam, officinas idoneas in se continentem ad opus suum. In qua post administrationem domini regis, quamdiu vixit, satis honestè conversatus est. Ipse verò ante octo dies mortis suæ factus canonicus, permissione domini regis, eidem abbatiæ dedit 32 marcas auri; dedit etiam prædictæ abbatiæ centum libras Cenomanûm, ad augendas possessiones ejusdem abbatiæ; dedit etiam eidem abbatiæ 60 marcas argenti in plata, & totidem in vasis.

Prædictus archiepiscopus transtulit magistrum Wilhelmum Hubaudum, qui erat abbas Grestensis & monachus Becci, ad abbatiam sancti Martini Pontisare, quamvis abbatia Grestem tripliciter esset ditior quàm illa: sed propter affinitatem, vel familiaritatem, quam habebat erga illum, & quia erant compatriotæ; voluit ipsum habere juxta se.

Dominus Henricus rex tenuit curiam suam ad Natale apud Donnumfrontem. *(a)*

Henricus de Brachavilla, superior Toarni, factus est abbas Sagiensis.

Apud urbem Parisiorum, in quodam monasterio sancti Stephani protomartyris, inveniuntur reliquiæ de capillis sanctæ Mariæ 32, brachium sancti Andreæ Apostoli, caput sancti Dionysii martyris, ejusdem urbis episcopi.

| 34 | 5 | | 31 | 1186

| 35 | 6 | Factum est prælium in Palæstina Christianorum contra | 32 | 1187
paganos, in quo Christianorum mortui sunt mille 21 & quingenti homines.

Crux sancta à paganis capta, & Guido rex Hierosolymitanus, & tota terra Saladino est reddita, exceptis Tyro, & Tripoli, & Antiochia, & paucis aliis. 677

Eodem anno natus est Ludovicus, filius Philippi, regis Francorum.

Obierunt Osbernus, abbas Becci, & Walcherius, abbas sancti Wandregisili.

| 36 | 7 | Fridericus imperator cum multis suorum, Philippus rex | 33 | 1188
Francorum, Henricus rex Anglorum, & Richardus filius ejus, cruces acceperunt, ut subvenirent Christianis in Palæstina. Et factus est numerus signatorum magnus.

| 37 | 8 | Fridericus imperator egressus est de terra sua cum exer- | 34 | 1189
citu magno, ut subveniret Christianis in Tyro, & Tripoli, & Antiochia laborantibus, & usque ad Antiochiam viam sibi & suis comparavit.

Eodem anno obiit Henricus secundus, rex Anglorum, filius imperatricis, 2 nonas Julii, qui regnavit annis 34, mensibus sex. Successit ei filius ejus Richardus, vir magnæ probitatis, unctus in regem quarto idus Septembris.

| 1 | 9 | Obiit Robertus, abbas Gemet. 4 idus Junii. | 35 | 1190

Eodem anno, pridie idus Julii, successit Rogerius cellarius.

Eodem anno Philippus rex Francorum, & Richardus rex Anglorum, cum multis millibus armatorum, egressi sunt de terris suis, ut subvenirent Christianis in Palæstina.

| 2 | 10 | Richardus rex Anglorum, & Philippus rex Francorum, | 1 | 1191
mare transierunt. Præcesserat eos Jacobus de Avennis, cum 7 navibus. Cu-

(a) Vide supra *ad a.* 1162.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Cujus auxilio rex Guido, qui à captivitate redierat, Acram urbem jam obsederat. Erat autem cum eis dux etiam Campaniæ, Henricus cum multis aliis. Rex Philippus ad obsidionem venit.

Rex autem Richardus, vir insignis probitate, Cyprum insulam armis intravit & acquisivit, dominum insulæ illius, qui dicebatur imperator, cum filia ejus, cum equo ejus mirabili, & cum thesauris in jus suum redegit. Deinde cum per mare veniret Acram, invenit navem paganorum permaximam, quam Dromontem dicunt, & cum omnibus, quæ in ea erant, in profundum maris eam submergi fecit. Quæ si ad subsidium paganorum pervenire potuisset, sine dubio civitas capi non potuisset.

Eodem anno obiit Rogerus, abbas Gem e. quarto calendas Novembris, cui successit eodem anno Richardus de Mara, ejusdem loci monachus, decimo septimo calendas Januarii.

1192 | 3 | 11 | Macra civitas regibus Christianorum reddita est, tertio | 2 | anno ab eo, quo obsessa fuerat.

Philippus, rex Francorum, mox rediit. Richardo verò, regi Anglorum, remanenti redditæ sunt urbes, Jannia, Cæsarea, & Ascalon. Quò dum transiret, conflixit cum Sarracenis. Erat autem ipse semper in primo conflictu, portitores necessariorum in medio, Jacobus de Avennis in extremis. Igitur supervenientibus Sarracenis, Jacobus & nepotes ejus in prælio ceciderunt. Richardus verò rex hoc audiens, magno dolore permotus, equo currente mox rediit, & omnes inimicos Dei in fugam convertit.

1193 | 4 | 12 | Richardus, rex Anglorum, rediens in terram suam, in terra imperatoris Alemannorum captus est, à quodam duce Austrasiorum, & tandem traditus imperatori. Dum ibi captivus teneretur, Philippus, rex Francorum, Gisortium, & vicina ei castella per consensum proditorum cepit; Rothomagum quoque urbem obsedit, sed eam capere non potuit. | 3 |

1194 | 5 | 13 | Distracti sunt thesauri ecclesiarum per totam terram regis Richardi, calices etiam fracti & venundati, & missa sunt precia eorum in Alemanniam, pro redemptione regis Richardi, 130 millia marcarum imperatori, cæteris verò infinitam pecuniam. Cumque adhuc captivus teneretur, Philippus, rex Francorum, obsedit Rothomagum, sed capere non potuit. Cives enim viriliter se defendebant, & cæteri Normanni eos adjuvabant. Vernolium quoque obsedit, sed capere non potuit. Cumque adhuc castrum obsideret, venit rex Anglorum. | 4 |

678

1195 | 6 | 14 | In Hispania pugnaverunt Sarraceni contra regem Castellæ, & facta est plaga magna tam Sarracenorum quàm paganorum duobus diebus. Prima die neutri parti cessit victoria. Secunda die quædam pars Christianorum fugavit Sarracenos, reliqua pars circumventa est à Sarracenis & oppressa. Qui evaserunt, in Lardo castro se receperunt, & reddito castro & quibusdam aliis, ad regem suum tandem devenerunt: & modico tempore pax fuit regibus Francorum & Anglorum. | 5 |

1196 | 7 | 15 | Britones rebellaverunt contra regem Richardum, sub nomine Arturi pueri, & coacti sunt ab eo dare obsides pacis. Eodé anno Philippus, rex Francorum, obsedit castrum, quod dicitur Arbamarla, & cum gravi damno suorum evertit. Richardus verò rex partem terræ suæ jam recuperaverat, sed eodem anno iterum amisit Novamcourt. | 6 |

| 8 |

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

| 8 | 16 | Archiepiscopus Moguntiæ, cum multitudine Alemanno- | 7 | rum, & cum rege Hungariæ, & regina profectus est in Palæstinam contra Saracenos, & obtinuerunt Baruc, & quasdam alias urbes, & regem Christianorum creaverunt Hannericum. 1197

| 9 | 17 | Ædificatum est castrum apud Andeliacum, perseverante | 8 | adhuc bello. 1198

Eodem anno obiit Richardus, abbas Gemet. in festo Fabiani & Sebastiani.

Et sequenti mense Februario, idibus ejusdem mensis, electus est Alexander abbas, qui prior fuerat ejusdem monasterii, prima Dominica Quadragesimæ consecratus.

Eodem anno rex Richardus in celebratione Gemetica fuit.

Eodem quoque anno ad petitionem Alexandri abbatis dedit Richardus rex ecclesiæ Gemeter. mercatum apud Duclarum, & chartam fieri præcepit: ipse pro excambio Pontis Archæ, Toutevillam dedit.

Eodem anno archiepiscopi & episcopi, & duces imperii, defuncto imperatore suo, elegerunt imperatorem Ottonem, nepotem regis Richardi, fratrem Henrici, ducis Saxoniæ. Richardus vero rex cum multis expensis eum ad imperium transmisit. O laudabilis viri laudabile factum, qui totum mundi imperium nepoti suo comparavit! Nondum tamen imperator nominatus est, sed rex tantùm.

| 10 | 18 | Obiit Richardus, rex Anglorum, cum dolore suo, octavo idus Aprilis, & sepultus est ad pedes patris sui apud Fontenallem. | 9 | 1199 Cor illius ex præcepto ejus Rothomagum delatum est, & honorificè sepultum. Regnavit autem satis laboriosè annis decem. Successit ei eodem anno frater ejus Joannes, in Ascensione Domini coronatus. Hic Gemeticensi ecclesiæ reddidit Pontenarchæ, & Toutevillam resumpsit. Convenerunt autem ad eum una die 15 Comites: inter quos erant comes de Bar, comes Flandrensis, & comes Boloniæ, & omnes contra regem Francorum conjuraverunt.

| 1 | 19 | Joannes, rex Anglorum, pacem fecit cum Philippo rege | 1 | 1200 Francorum, hoc modo. Dedit ei 30 millia marcarum argenti, tria quoque castella in Biturico, castellum Radulphi de Doloribus, Isodunum, & Crasseianni. Partem quoque Normanniæ, quam præfatus Philippus rex occupaverat, ei in pace dimisit; videlicet Gisortium, Vernonem, Gaillonium, Paccejum, urbem Ebroicensem cum omnibus pertinentiis suis, Ibreium, & Novancurtum. Neptem quoque suam, filiam regis Castellæ, honestissimam corpore & moribus virginem, Blandam nomine, Ludovico, filio præfati regis Francorum, in conjugem dedit, hebdomada Dominicæ Ascensionis.

Eodem quoque die Philippus, rex Francorum, Joanni regi Anglorum reddidit Arturum, nepotem suum, principem Britonum. Qui hominium patruo suo Joanni regi fecit, & Britanniæ Armoricanæ ducatum ab eo accepit. Deinde præfatus rex Joannes, collecto exercitu, aggressus est expugnare eos, qui ei rebelles fuerant, in pago Cenomanico, Andegavensi, & Pictavensi; pacificatisque ad votum omnibus, Wasconiam intravit. 679

Eodem anno obiit Wilhelmus, filius Radulphi, Senescallus Normanniæ: cui successit Garinus de Glapium Senescallus.

Dominus papa Innocentius quadragesimum nummum redditum, ad subsidium terræ Hierosolymitanæ, petiit,

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Urbs Rothomagensis, cum ipsa matre ecclesia, gravi incendio corruit.

Rex Joannes, repudiata uxore sua, filia Wilhelmi Mafovache, comitis Claudiocestriæ, propter manifestam generis propinquitatem, aliam duxit, filiam ducis Engolismensis, & pacificatis ad votum omnibus, citra mare transiit in Angliam.

Eodem anno terra Roberti peregrini de Bosco Heroudi ad dominum Meticensem, * datis 40 libris Andegavensibus, & 40 solidis annui redditus.

Eodem quoque anno obiit Albertus, Damarturi comes, & sepultus est apud Gemet. ante altare sanctæ Mariæ, vir apud Deum & homines valde clarus. Obiit autem 13 calend. Octobris filius ejus Reginaldus, comes Boloniæ: pro remedio animæ ejus dedit Gemet. ecclesiæ undecim libras annui reditus apud Juliambonam, in perpetuam eleemosynam in feudo Vascher.

1201 | 2 | 20 | Wilhelmus de Vado miles vendidit, vel potius accepta | 2 | charitate 13 librarum & unius equi albi in perpetuam eleemosynam dedit Deo & Alexandro abbati, & monachis Gemet. tertiam partem terræ, quam habebat apud Duclarum, & universa, quæ ad terræ illius tertiam partem pertinebant, in hominibus, & oblationibus, & reditibus sive pertinentiis.

Eodem quoque anno videlicet 1201, Rogerius Torel, miles illustris Vulcatiensis territorii, dedit ecclesiæ Gemet. in perpetuam eleemosynam apud Gisenneas, 16 & dimidiam acras (a) terræ arabilis, & 7 acras nemoris, in manu Waltheri archiepiscopi reddidit. Archiepiscopus verò Alexandro abbati & monachis dedit, & chartam tam suam, quàm suprà dicti militis fieri præcepit, non solùm de jam dicta donatione, sed & de omnibus, quæ à prædecessoribus sæpe dicti Rogerii data nobis fuerant, ut deinceps, tanquam pura eleemosyna, per justitiam archiepiscopi omnia tenerentur. Pro hac autem donatione Rogerius Torel accepit ab Alexandro abbate nomine charitatis 30 libras Andegavenses, & equum unum album: à Wilhelmo verò de Lunda, tunc cellario duorum militum, vestimenta de Estanfort, sui videlicet & alterius militis.

1202 | 3 | 21 | Anno Verbi incarnati iterum bellum fuit inter regem | 3 | Francorum Philippum, & regem Anglorum Joannem, eo quòd rex Joannes regi Philippo dare noluerit castrum rupis Andeliaci, & castrum Vallis Redolii. Et primo quidem impetu dissensionis Philippus rex occupavit totam terram Hugonis de Gornaio, quæ Branum dicebatur: deinde multùm laboravit in obsidione Radipontis, sed non prævaluit. Rursumque multo labore obsedit castrum Arcarum, & non obtinuit. Misit etiam Arturum principem cum multo comitatu armatorum in Andegavensem pagum. Qui venientes illuc obsederunt in castro Miribel reginam Alienoram, matrem regis Joannis. Quod audiens jam dictus rex Joannes, longissimo itinere citissimè illuc veniens, hostes suos & matris audacter invasit, debellavit, & vicit; ipsum Arturum & principes Pictavenses, qui cum eo erant, & multos alios armis cepit, & diversis carceribus reclusit; matrem suam liberavit; Andegavorum & Turono-
680 rum civitates in jus suum redegit. Deinde veniens Rothomagum honorificè à civibus propter inæstimabilem victoriam susceptus est.

| 4 |

(a) *Acker, Morgen Landes.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

| 4 | 22 | Hugo de Gornajo apertè defecit à rege Anglorum Joan- | 4 | ne, quod prius occultè fecisse putabatur, & tradidit regi Francorum castrum Montisfortis, quod tamen non multò pòst debellavit & cepit. 1203

Eodem anno Petrus de Mellento, filius Roberti comitis Mellentini, transivit ad regem Francorum, & tradidit ei castrum Bellimontis, nec multo pòst mortuus est. Et Hugo de Gornajo etiam à rege Francorum, ut manifestus proditor, amissa tota terra sua, expulsus esse dicitur.

Eodem anno, dum rex Joannes in acquirenda dolo urbe, & aliis quibusdam occupatus esset; rex Francorum Philippus castrum Radipontis obsedit, & cepit, & Andream de Bellocampo, militem fidelissimum, qui custodiebat illud.

Æliza Bigeressa, mulier nobilis ecclesiæ Gemeter, & Alexandro abbati se reddidit, & dedit octo acras terræ, & duos hospites cum omni tenemento eorum, Robertum Travelle, & Robertum Soliman.

| 5 | 23 | Statim post Natalem domini, castrum de rupe Andeliaci, | 5 | à rege Francorum Philippo obsessum, & captum est; rege Joanne in Anglia commorante. 1204

Eodem anno Philippus rex, commorante in Anglia rege Joanne, occupavit totam Normanniam, & completum est illud vaticinium, utranque insulam amittet Neustria, id est Angliam & Hiberniam. Monasteria thesauros dederunt regi Francorum: unumquodque, quàm ab eo extorqueri potuit: & expoliata est terra honoribus & divitiis, quia munera sola data sunt Francis.

Eodem anno gelu gravissimum cepit nonis Decembris, & duravit & perduravit ferè continuum, usque 12 calendas Aprilis, fuitque hyems maxima, & impedita est ex parte satio, tam hyemalis quàm vernalis, quia in toto illo tempore non duobus continuis diebus arare vel seminare homines potuerunt.

Balduinus, comes Flandrensis & Haviensis, *(a)* qui cum multis aliis peregrinis de terra sua egressus fuerat, ut subveniret Christianis in Palæstina, consilio domini papæ Innocentii, transivit Constantinopolim: & expulsis sive interfectis multis proditoribus, Romanæ ecclesiæ adversariis, electus est imperator Constantinopolitanus, anno sequenti, Dominica, qua cantatur Jubilate, millesimo ducentesimoquarto.

| 6 | 24 | Literæ Cæsariensis archiepiscopi venerunt Rothomagum, | 6 | protestantes desolationem terræ Hierosolymorum, eo quòd mortuus est filius regis Henrici circa Purificationem beatæ Mariæ, qui sperabatur regnum Christianorum bene esse recturus. Sed & ipse rex Hamericus primo die Aprilis mortuus est, & remansit terra sine rectore. Peregrini & ferè omnes Constantinopolim ad Balduinum imperatorem transibant. Templarii & Hospitalarii vix se defendentes, dominium terræ adjudicaverunt cuidam puellæ, quæ fuerat filia marchionis de Monteferrato, & statuerunt eam sub custodia cujusdam avunculi sui. Pictavenses duces, regi Francorum Philippo resistentes, in multis prævaluerunt, regis Anglorum Joannis partes defendentes. 1205

Hoc etiam anno Balduinus, Constantinopolitanus imperator, alii que multi occisi sunt à Joanne de Blac in bello: & vir illustris, frater ejus

Ce cc cc 3

(a) Potius Hannoniensis. Erat iste Balduinus VIII. qui Flandris, Hannonisque imperavit, secundum *JACOBUM MARCHANTIUM descr. Flandriæ lib. II. pag. 225.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

ejus Henricus, rexit imperium. Otto verò, fortissimus rex Alemannorum, pugnavit contra Philippum, ducem Sueviæ, qui Coloniam obsederat, & vicit, hostesque suos alios fugavit, alios in jus suum captos reduxit, Coloniam liberavit, præda copiosa potitus est.

1206 | 7 | 25 | Rex Joannes, ab Anglia egressus, pagum Pictavensem in- | 7 |
681 travit, contra regem Francorum rebellaturus. Sed postea, cùm milites ejus varias infirmitates incurrerent, facta pace ad tempus cum rege Francorum videlicet, usque ad duos annos recessit. Rex Otto cum Philippo, duce Sueviæ, de pace multa locutus, pacem facere non potuit; sed Coloniam relinquit.

1207 | 8 | 26 | Rex Otto venit in Angliam, & quibusdam pactionibus in- | 8 |
terpositis, cum Joanne 30. millia marcarum argenti asportavit, & in Alemanniam rediit.

Rex Francorum Philippus mense Majo, manu armata (quamvis nemo resisteret) Rothomagum primo intravit, & à civibus ejusdem urbis multam pecuniam & multa donaria suscepit: deinde simili modo Vernolium venit, sed non intravit.

Episcopus Suessonum cum magna multitudine Constantinopolim adiit.

Eodem anno obiit Walterus, Rothomagensis archiepiscopus, 16. calendas Decembris, sedit archiepiscopus annis 23.

Anno sequenti successit Robertus, cognomento Pullus.

1208 | 9 | 27 | Multi in Gallia cruces in pectoribus acceperunt, pugnatu- | 9 |
ri contra Albigriseos hæreticos. *(a)*

1209 | 1 | 28 | Otto, Rex Alemannorum, Romæ consecratus est im- | 10 |
perator Romanorum, quamvis Cardinales pauci, & pars aliqua senatorum contradicerent. Unde in urbe Roma fuit bellum tribus diebus inter partes.

1210 | 2 | 29 | A calendis Januarii gelu cœpit gravissimum, & perseve- | 11 |
ravit usque per duos fere menses, ita quod satio hyemalis ex magna parte impedita & periclitata est. Et quod seminatum fuerat de frumento, sic evanuit in multis locis, quod nec tantum colligi potuit, quantum seminatum fuerat.

Eodem anno, contra Albigriseos hæreticos multi accipientes crucem in pectoribus, profecti sunt calendis Augusti.

Exercitus Philippi, regis Francorum, à Medunta exiens, contra quosdam Britones profectus est.

Sigeberti Gemblacensis Chronographiæ, cum Appendice Roberti Abbatis de Monte, Finis.

INCI-

(a) Vid. supra a. 1178.

INCIPIT ANSELMI GEMBLACENSIS ABBATIS CHRONICON.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.
VII	IV	XIII	XIII	1113

DOmnus Abbas Lietardus II. Non. Februarii obit: cui Anselmus octavo loco in Gemblacensi cœnobio succedit. Feria III. hebdomadæ paschalis, VI. Id. Aprilis, monasterium Prumiæ arsit, cum officinis suis, thesauro & bibliotheca ecclesiæ, per Dei providentiam, durantibus illæsis. In pago Bracbatensi IX. Kal. Maji, circa Tornacum nix tanta cecidit, ut & silvas fregerit. Mense Augusto Balduinus, Rex Hierusalem, cum Rogero, Antiochiæ Comite, contra Turcos vadit: sed dum Rogerus cum exercitu suo juxta quemdam fluvium resedisset, Rex cum suis processit, ut adventum Turcorum exploraret. Turci verò montem quemdam occupaverant, in quo insidias per quatuor loca collocaverant, & in singulis insidiis quatuor millia equitum deputaverant: a quibus ex insperato Rex undique interceptus, mille quingentis suorum interfectis, miserabili fuga est liberatus. Ascolonitæ, cognoscentes abesse Regem Balduinum, cum gravi multitudine Hierusalem assiliunt: sed non prævalentes contra eam, partem ecclesiæ S. Stephani, extra civitatem, ubi lapidatus est, sitæ, diruunt, segetes incendunt, & ita inefficaces redeunt. Turci cœnobium monachorum, in monte situm, funditus evertunt, & monachis cum reliquis omnibus interfectis, omnia sibi diripiunt. Rex Hierusalem Balduinus uxorem ducit relictam Rogeri, Ducis Siciliæ. Apud Ravennam & Parmam, civitates Italiæ, in agris & intra mœnia sanguis pluit Junio mense.

VIII	V	XIV	XIV	1114

Henricus Imperator, Moguntiæ uxorem ducit filiam Heinrici, Regis Anglorum. *(a)* Concilium, Conone Prænestino Episcopo, & Romanæ Ecclesiæ Legato, præsidente, Bellovaci celebratum est.

IX	VI	XV	XV	1115

Idibus Novembris, in suburbio Antiochiæ, terra noctu dehiscens, turres multas & adjacentes domos cum habitatoribus absorbuit. Quidam autem, ut est illud hominum genus, cum uxore & filiis de locis illis migraverat; sed in redeundo positum, idem terræ modus absorbuit, in loco, quo erat. Heinricus Imperator, dum quidquid libet, licere putavit, magnas regni pæne totius inimicitias comparavit. Etenim, quia superioribus annis Albertum Cancellarium, & alios quosdam regni Principes insidiosè ceperat, & sine audientia & judicio custodiæ mancipaverat, aliis similia timentibus suspectus erat. Unde etiam Fredericus, Coloniensis Archiepiscopus, ab eo aversus, totis viribus *(b)* insequitur eum, & fautores ejus: Opida & castella contra se posita impugnat, & omnia ad eum pertinentia ferro & igni vastat. Heinricus

Consule Baron. & alios.

(a) Ex MS. Ortel.

(b) Adjutantibus Godefrido, Loth. Duce, Henrico Ex duce, & Frederico Arnesburgio: si Abbati Ursperg. credimus. Lege Serarii Moguntiam. Potius *FRANC. HARÆI Ann. Brabant. p. 207.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

cus Imperator promiserat, Aquis se pascha celebraturum, ideoque inter alios regni Principes, domnus Otbertus, Leodicensis Episcopus, ibi præstolabatur ejus adventum. Unus igitur eorum, Arnulfus de Arflor, dum manus suas confricaret, magno omnium miraculo, sine aliqua vulneris aut ulceris læsione, sanguis ab ejus digitis fluere visus est: quæ res pro magno portento habita, significabat humani sanguinis effusionem, pro indigna regni & Principum discordia. *(a) Tanchelinus hæreticus, qui Andoverpiam, Vvalacram, & circumjacentes insulas, & maritima loca in partibus illis multis hæresibus infecerat, occiditur. Castrum Encres, Hugone (b) Camdavena (c) pulso, qui illud usurpaverat, Balduinus Comes Flandriæ cepit, & Karolo consobrino suo dedit. Lambertus, Episcopus Atrebatensis, moritur. Petrus Eremita ex Syria reversus, apud Huyum moritur, & sepelitur in monasterio à se fundato, ad Mosam fluvium Clara-vallis fundatur, cujus primus Abbas fuit sanctus Bernardus.*

1116	X	VII	XVI	XVI

Heinricus Imperator in Italiam secedit, propter asperos motus regni, & maxime propter Marchilæ (d) Malthildis cognatæ suæ, quæ recens obierat, hæreditatem obtinendam. *Hæc fuerat nupta Godefrido Gibboso, Lotharingiæ Duci, & est filia Bonefacii, Italorum Marchionis & Beatricis.*

1117	XI	VIII	XVII	XVII

Mense Januario III. Non. ipsius, IV. feria, in aliquibus locis, sed non usquequaque, terræmotus accidit, alias clementior, alias validior; adeò ut quarumdam urbium partes cum ecclesiis subruisse dicatur. Mosa etiam fluvius, juxta abbatiam, quæ dicitur (e) Sustula, quasi pendens in aëre, fundum suum visus est deseruisse. Hoc quoque anno (f) Leodium civitas multis plagis attrita est. Mense enim Majo, nocte Inventionis S. Crucis, quæ tunc erat vigilia Ascensionis, dum in majori ecclesia vesperas celebrant, & illum psalmi versiculum, Quis sicut Dominus DEUS noster? cantant; subito tonitru, cum terræmotu, omnes ad terram stravit, & fulmen a læva templi ingressum, non modicas crustas de muro hac illac disjecit: deinde turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit; subsecutus est fætor intolerabilis, adeò, ut multo aromatum odore vix potuerit expelli. Item Junio mense VII. Idus ipsius mensis, circa horam nonam, nubes pluviæ subitò rupta, a monte, qui dicitur Rotberti, subjectam sibi partem civitatis penitus oppressam pessum dedit; adeo, ut multas domos dirueret, & immensam annonam perderet, & matrem duos infantes altrinsecus in brachiis amplexam necaret, & alios octo homines diversis in locis opprimeret. *Pulsantibus vesperis sabbatho, quædam femina caput dum lavat puero, manus rubent sanguine fluido.* Kalendis etiam Julii circa horam VI. turbo nimis vehemens & obscurus civitatem operuit, & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum majoris ecclesiæ devicit, ut & imbribus pateret, & totum pavimentum perfunderet. Ilicò fulmen a parte Aquilonari ingrediens, quemdam clericum, retro altare sanctorum Cosmæ & Damiani, in pulpito legentem,

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Candavena.
(c) Hunc *JACOBUS METERUS Ann. Flandr. lib. IV. p. 43.* vocat Comitem Fani Pauli. Vide etiam infra *ad a. 1131.*
(d) *Mathildæ. De qua fuse Schaf. an. 1074. & Baron. an. 1074. & alibi.*
(e) *Sustera.*
(f) *Idem refert Abb. Ursperg.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tem, & alterum ante Crucifixum orantem, tertium de scriptorio ecclesiæ proximo egredientem, in ipso ecclesiæ ingressu exstinxit. Ante fores quoque ecclesiæ, domum Episcopi versus, quendam laicum exstinxit. VII. Idus Julii, ab hora III. usque ad horam nonam, quatuor turbines a quatuor plagis cæli urbem circulaverunt: ventus etiam cum magna vi insonuit, & urbem multo imbre alluit. III. Non. Augusti, primo noctis conticinio, quaqua terrarum cum tonitrus audiretur, & fulgetra sæpius micarent, & iterum atque tertio id fieret usque mane, in urbem Leodium amplius ipse turbo deſævit; ita ut homines a stratis desilientes, templa & ecclesias tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. Summo vero auroræ diluculo, a parte Orientis, ignis cum ingenti flamma civitatem circulavit tantus, ut omnes divinitus cremari extimuerint. Post hæc magnus turbo, erumpens ab Occidente, ipsum ignem visus est aliquantulum obscurasse. Iterum autem quasi victor ignis cum flamma recaluit, & turbine revertente, paullulum delituit. Tertio etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus decidit. Hoc spectaculum à summo mane usque ad horam tertiam civitatem vehementer terruit. III. Idus Decembris, ad mediam noctem lucentibus stellis, cælo sereno, XIII. luna eclipsim passa est, & contracto orbe, multis coloribus, sed maxime sanguineo, pænè integra hora suffusa est. XVII. Kal. Januarii prima hora noctis, igneæ acies à Septemtrione in Orientem, in cælo apparuerunt, deinde per totum cælum sparsæ, plurima noctis parte, videntibus miraculo & stupori fuerunt. *Monstrum quoddam Namuci (a) natum est, cui par numquam vel raro visum est, videlicet biceps infantulus: qui hoc vidit, testis est populus: hic tam sexu, quam ceteris membris, simplex erat compage corporis. (b) Balduinus Comes Flandrensis, quia Hugo Camdavena terram ejus, ubi poterat, rapinis & incendiis vastabat, castrum sancti Pauli obsedit: & Eustathio Comite Boloniæ mediante, Hugoni reconciliatus rediit.*

XII	IX	XVIII	XVIII	1118

Balduinus II. Rex Hierusalem (c) moritur, frater Godefridi Ducis Lotharingorum, & primi Regis Hierosolymitarum. Fuerunt autem filii Eustathii Comitis de Bolonia, ex Ida, sorore Godefridi Gibbosi, Ducis Lotharingorum: quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus, filius Hugonis Comitis de Reitesta. Paschalis Papa moritur, succedit Joannes Cajetanus, qui & Gelasium se nominat. Cum vero Henricus Imp. tunc temporis agens in Italia, Romam tenderet, ad eligendum Papam, Joannes præsentiam ejus veritus, jam electus & ordinatus, secessit Capuam. (d) At Imperator, quia electioni non interfuerat, nec ordinationi consensit, sed aliquibus Romanorum adnitentibus, Hispanum quemdam, Burdinum nomine clericum, ei superordinari fecit. Joannes interim transiens ad Gallias, per Burgundiam & Gothiam, quæ provincia sancti Ægidii dicitur, agit synodales causas. Heinricus Imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & secundum illud, Qui a multis timetur, necesse est, ut multos timeat; conjuratos in se regni Principes modo minis, modo blanditiis, modo vi, modo satisfactione, ad pacem

Dd dd dd invitat.

(a) Vide, quæ supra ad *SIGEBERTUM a. 689.* notavi.

(b) *Ex MS. Ortel.*

(c) *Consentit Tyrius cum MS. codice Gembl. quem in distinctionibus annorum secuti sumus. Ceteri namque MS. variant.*

(d) *Consule Baronium.*

Anni Christi. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

invitat. *(e) Balduinus Comes, Rotberti Junioris & Clementiæ filius, XXVI. ætatis suæ anno monachus effectus, absque herede moritur, & apud S. Bertini sepelitur. Cui succedit consobrinus ejus, Karolus, filius scilicet amitæ illius, Athelæ nomine, quem suscepit de Kanuto, Rege Daniæ.*

1119 | XIII | X | XIX | I |

Joannes Cajetanus, qui & Gelasius Papa, Cluniaci *(a)* moritur & sepelitur. Consensu omnium Episcoporum, tam Germaniæ quam Galliæ, cum Romanis habito, domnus Guido, Viennensis Archiepiscopus, in Papam eligitur, & Callistus nomine designatus, Cluniaci benedicitur. Postea mediante Octobri mense, Remis synodum congregans, multos in utroque regno Episcopos consecrat: inter quos etiam domnus Fredericus in Episcopum Leodicensium inungitur. Interim Heinricus Imperator Juosium venit, & dum pro reconciliatione regni & sacerdotii, legatio nec a Rege ad Papam vadit, nec a Papa ad Regem vicissim redit, dissensu quorumdam invidorum, lux pacis turbatur, & Imperator, cum sibi faventibus excommunicatur. *(b) Balduinus Comes Flandriæ, Callisti Papæ ex sorore nepos, obiit. Cono, Prænestinus Episcopus & Legatus Apostolicus, synodum Coloniæ celebrat, & Heinrici Imp. excommunicationem promulgat. Huic synodo interfuit Norbertus, postea Præmonstratensis ordinis institutor, tunc recenter conversus, in peregrino habitu.*

| XIV | XI | XX | II |

1120 Domnus Papa Callistus Romam proficiscens, ab omni Senatu & populari turba gloriose excipitur, & in sede Apostolica confirmatur. Burdinus pseudopapa, Sutrii positus, dum peregrinos Romam euntes vel redeuntes turbat & deprædatur, tandem ut vilissimus Apostata capitur, & in monachum attondetur. Major ecclesia Episcopii Monasteriensis, eo quod Episcopum repudiassent, ab ipso Episcopo Theoderico, & Leudone Duce Saxoniæ, cum tota civitate exuritur. *Heinricus Dux Anglorum, Ducis Godefridi filiam Atheleidam sibi conjugio sociat, & Reginam in Anglia constituit; qui Rex magna prudentia rexit imperium suum. Omnes quoque tyrannorum motus miro ingenio compescuit, & larga manu Dei ecclesias ditavit. (c) Cellam in Bornehem Fulgentius, Abbas Affligemensis, suscepit regendam; tradente Abbate, & Canonicis ejus monachis factis. Norbertus, auctor ordinis Præmonstratensis, floret.*

1121 | XV | XII | XXI | III |

Domnus Fredericus, Leodicensium Episcopus, obit: ad cujus sepulcrum multa signa à plerisque conspiciuntur. Mense Octobri, Heinricus Imperator Quintiliburch venit, & hinc inde optimates regni & Apostolicæ sedis tractaturi de controversia, quæ est inter Imperatorem & regnum, seu etiam contra Domnum Apostolicum. Cum autem diu disceptatur de statu regni, & de investituris ecclesiarum, & de hereditate Siefridi Comitis Palatini, & de aliis negotiis, partim favendo Regi, partim differendo caussam, usque ad præsentiam Apostolici, dissimulato fœdere, incertiores redeunt quam venerant. Terræ motus in secunda hebdomada adventus Domini, sabbatho, hora tertia IV. Id. Decemb. alias clementior, alias inclementior accidit. *(d) Bartholomeus, Laudunensis*

(a) Ex MS. Lipf.
(b) Consentiunt Dodechinus, Onuphrius & alii.
(c) Ex MS. codice Ortel. sive Valcellensi.
(d) Ex MS. Lipf.
(e) Ex MS. Ortel.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anno Christi.

nensis Episcopus, & Norbertus Abbas Præmonstratam ecclesiam fundant. Norberto, Colonia cum sanctorum reliquiis redeunti, Ermensendis, Comitissa Namucensis, offert ecclesiam in villa sua Floressia, ad fratres in ea collocandos.

XVI	XIII	XXII	IV	1122

Optimates regni, cum Episcopis convenientes, Heinricum Imperatorem, Deo sibi propitio, id egerunt saluberrimo consulto, ut inter ipsum & Apostolicum controversia de investituris ecclesiarum tandem finiretur. Leguntur inde Romam ex parte Imperatoris, Bruno Spirensis episcopus, & Arnulfus Abbas Fuldensis. Interim Heinricus Imperator Pascha Domini Aquis-Grani celebrat, deinde Leodium contendit. Hic querela apud eum facta de insolentiis cujusdam (a) Gothuini, castrum ejus, quod Mons-falconis dicitur, adnitente sibi Godefrido Duce, obsidet, capit, incendit, & destruit. Ecclesia Hannoniensis, cum omnibus appendiciis suis, seditione Advocati sui, cum tota villa crematur, salvo tamen thesauro & bibliotheca. Turonis etiam contentione orta inter clericos & laicos, ecclesia S. Martini penitus est combusta. Domnus Apostolicus, visa & recepta legatione Imperatoris, pertæsus & ipse dissonantiæ nimium inter eos diutinæ, libenter assensit, & tam consultu totius Romani Senatus, quam etiam omnium Episcoporum Italicorum, mittuntur ex latere Apostolici, Lambertus Ostiensis Episcopus, & Saxo Cardinalis de monte Cælio & Gregorius alter Cardinalis, ad ordinandam rem tanti negotii, Mense Septembri, in Nativitate sanctæ Mariæ. Heinricus Imp. cum Episcopis & optimatibus regni venit Wormatiam; ubi occurrerunt ei Legati Sedis Apostolicæ. Ubi, ut fit, in tanto magnatum consessu eventilata ratione, tandem gratia antiquæ caritatis redintegratur, inter Imperatorem & Apostolicum, Dei ordinatione. Quorum consensus talis est. (b) Ego Callistus Episcopus, servus servorum Dei, tibi dilecto filio Heinrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici regni, qui ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri, absque simonia & aliqua violentia, ut, siqua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & comprovincialium consilio, vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem a te regalia accipiat, per sceptrum; exceptis omnibus, quæ ad Rom. Ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii consecratus, infra VI. menses regalia per sceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium postulaveris, secundum officii mei debitum, auxilium tibi præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in tua parte sunt, vel fuerunt, tempore hujus discordiæ. *Rescriptum Heinrici Imperatoris.* Ego Heinricus, Romanorum Imperator Augustus, pro amore Dei & sanctæ Rom. Ecclesiæ, & domini Papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, remitto Deo & sanctis Apostolis Dei, Petro & Paulo, sanctæque catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus ecclesiis, quæ in regno, & Imperio meo sunt, canonicam fieri electionem, & liberam fieri consecrationem. Possessiones & regalia beati Petri, quæ a principio hujus discordiæ, usque ad hodiernam diem, sive tempore patris mei, sive etiam meo, ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Roma-

Consule Baron. & alios.

Lege Nic. Serarium lib. 5. rerum Moguntiarum, ubi de Alberto XXV. Archiepiscopo agit.

(a) *Gozuini.*

(b) *Eadem narrat Conradus Abbas Urspergensis. De re tota consule Baron. Sigonium & alios.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

næ Ecclesiæ restituo: quæ autem non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum, & Principum, & aliorum tam clericorum quam laicorum, consilio Principum & justitia, quæ habeo, reddam; quæ non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo; & do veram pacem domino Papæ Callisto, sanctæque Rom. Ecclesiæ, & omnibus, qui in parte ipsius sunt, vel fuerunt: & in quibus sancta Romana Ecclesia auxilium postulaverit, fideliter juvabo.

1123	XVII	XIV	XXIII	V

Domnus Adelbero, ex clero sancti Stephani Mettensis electus, Leodicensium ordinatur Episcopus. Fundus nostræ proprietatis est antiquus, qui nunc Mons sancti Guiberti dicitur, in quo placuit nobis, auspice Christo, & assensu omnium vicinorum, novam ecclesiam ædificare. Olim quippe ecclesiola lignea in eo fuerat, habens privilegii sui dignitatem, scilicet baptisterium, sepulturam & decimam, sed ita per annos plus minusve LX. neglectus erat, ut vix ibi aliqua ecclesiæ vestigia remanerent. Anno itaque Domini D. CXXIII. feria IV. paschæ, corpus sanctissimi patroni nostri Guiberti ibi detulimus, & Dei favore, affluentia plebis utriusque sexus, ad XII. millia æstimata est. Visum est nobis redeuntibus, ibi remanere corpus sancti Guiberti; quod tanta deinceps miraculorum luce claret, ut ab omnibus quaqua versum gentibus & desideretur & frequentetur. (a) Balduinus, Hierosolymorum Rex, à Saracenis capitur. Qua de re mente excedentes undique versum evocati, ad sexaginta millia conglomerantur, ut Christianos à finibus suis exterminent, & apud Ascalon impedimenta sua commendant, scilicet uxores, soboles & victualia. Christiani in arcto positi, nihil spei, nisi in Deum habentes, exemplo Ninivitarum, utrique sexui jejunium indicunt: pueris & infantibus lactentibus, universo quoque pecori pabula negantur. Dies pugnæ indicitur. Procedunt Christiani cum militibus & peditibus, vix ad tria millia æstimati. Principes gradiuntur in fronte, scilicet Patriarcha, pro vexillo ferens Crucem Christi, Abbas olim Cluniacensis Pontius, proferens lanceam transfixam in latere Christi; Episcopus Bethlehemites, ferens in pyxide lac sanctæ Mariæ, perpetuæ Virginis. Saraceni vero quoquo versum effusi, ex omni latere in orbem circumcingunt Christianos, ne quis possit evadere. Dum ita in procinctu hærent Christiani, vident; Deo sibi auspice splendorem, scisso aëre, super paganos subito cecidisse, sed non prosperum, sed satis nocivum: quamvis hunc ipsi Saraceni non viderint. Ilicò enim omnium virium robore enervati, passim fugientes, cæduntur non solum à viris, sed & à pueris & feminis. Perierunt in bello septem millia, submersi sunt in aquis quinque millia. Omnes vero Christiani incolumes reversi, summum & dulce epinicium reboant Domino in excelsis.

1124	XVIII	XV	XXIV	VI

Heinricus Imperator Aquis-Grani natale Domini celebrat. Hiems solito acerbior, & aggestu nivis, sæpius decidentis, nimis horrida ac importuna. Multi enim pauperum infantes & mulieres asperitate frigoris defecerunt. Mortalitas quoque animalium maxima. In multis vivariis pisces absorpti, sub glacie perierunt. In Bracbanto anguillæ innumerabiles, propter glaciem à paludibus exeuntes, quod dictu mirum est, in fœnilibus fugientes latuerunt: sed ibi etiam præ nimietate frigoris

(a) Consule Guil. Tyrium.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ris deficientes computruerunt. Hiemi successit intemperies aëris nunc nive, nunc pluvia, nunc gelu alternatim teterrima, usque in medio Martio. Postea diutino frigore & pluvia aëris horrente inconstantia, vix tandem arbores floruerunt Majo mense, vix tandem gratia herbarum & graminum reviguit. Imber vero singulis mensibus assiduè deciduus, sata agrorum pænè absorpsit. Nam siligo & avenæ proventum suum sunt ementitæ. Multi quoque sacro igne aduruntur. Tyrus, Hebræa lingua Sor dicta, urbs maxima Phœnicis & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, vaticinio prophetarum celebrata, & carminibus poëtarum inclyta, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor, vel ab Alexandro, propter expugnationem multis in brevi freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonosor expugnata, & partim captivata & postea ab Alexandro penitus, usque ad solum diruta & destructa, sed juxta Prophetarum vaticinia post septuaginta annos reædificata, & in antiquum statum restituta, nostris modo temporibus, in fine mundi, à Christianis terra marique obsessa capitur, & Christi imperio subjugatur. Callistus Papa, qui & Guido, moritur. Succedit Lambertus, qui & Honorius, Ostiensis Episcopus. *Canonici Andoverpenses à Godefrido Bullonio, Duce Lotharingiæ & Marchione (a) Andoverpensi fundati, Norberto & sociis ejus templum S. Michaëlis cedunt, & inde ad ædem beatæ Mariæ Virginis migrant.*

XIX	XVI	XXV	VII	1125

Hiems asperrima, sex hebdomadibus continua & valde noxia. Fames valida ubique multis utriusque sexus pereuntibus. In Hasbania, ignobilis muliercula monstrum bis gemini corporis est enixa, aversis vultibus, & corporibus sibi cohærens. Ante quidem effigies hominis, integro corporis membrorumque ordine distincta, retro vero facies canis, similiter corporis & membrorum proprietate integra. In Brabbanto villa Nerisca, alia mulier enixa est quatuor masculos uno partu. In Gemblacensi parochia, dum pater familias Dominica die mixturam segetum, præ penuria famis moleret in usus familiæ, subito, justa Dei indignatione, arsit farina cum putoris nigredine: ad exemplum posteris, ne quid præsumant simile. Ecclesia S. Dionysii, sita in Brocorensi silva, VII. Kal. Maji in festo S. Marci, primo crepusculo noctis, cum omnibus appendiciis, & tota villa penitus concrematur, salvo tamen thesauro & armario. Heinricus Imperator Leodii pascha Domini celebrat, inde Aquas contendens, morbo dracunculi, qui sibi erat nativus, molestari cœpit: propter quod & ibi aliquot dies remoratus est. Deinde (b) Neumaiam venit, postea quasi pentecosten celebraturus, Vultrajectum. Sed cum per dies languor ingravesceret, tandem feria quinta in pentecosté vitam cum regno amisit. Corpus ejus ejectis intestinis, sale respersum, Spiram relatum est. Rex Hierusalem (c) Balduinus, data redemptione, à Sarracenis dimittitur. Mense Augusto, in festo sancti Bartholomæi Apostoli, excellentior dignitas optimatum Imperii, sive eminentior gloria Ecclesiæ, Eurardus & Romanus, Legati Apostolicæ Sedis, & Archiepiscopi cum Episcopis ex condicto convenientes Moguntiæ, consultant sibi & tot Romano Imperio de substituendo Rege.

Dd dd dd 3 Lotha-

(a) *Vide supra an. 1128.*
(b) *Neumagum.*
(c) *Consule Tyrium.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Lotharius, Dux Saxonum, vir sapiens & industrius, & ecclesiastico juri devotus, præpotens divitiis & victoriis, omnium assensu eligitur. Hic mense Septembri, cum eisdem Legatis & duobus Archiepiscopis, octo Episcopis, & multis Abbatibus, & eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquas-Grani veniens Dominica die, Id. Septembris, à Frederico, Archipræsule Coloniensi, in Regem benedicitur & ungitur, omni clero & populo festivum epinicion acclamantibus. *Viconiense monasterium, apud Valentinianas incohatur, quod inter Præmonstratensia est pulcherrimum.*

Lege Baronium.

1126	I.	XVII.	XXVI.	VIII.

Hiems acerrima. Ver etiam periculosum. Rex Lotharius contra Bohemones vadens, quorumdam suorum Principum traditione magnam stragem militum passus est, quingentis videlicet & XL. occisis. In Syria, hoc anno exercitus Dei bis congressus est cum Saracenis, in primo prælio de paganis ceciderunt duo millia quingenti, de Christianis solummodo XV. in secundo autem non incruentam victoriam habuerunt Christiani; sed quamvis plurima pars eorum perierit, tamen auxilio Dei revigorati absque numero hostes (a) contravertunt & vicerunt. Hoc anno omnis seges ægra, & vineæ cum omni fructu arborum acerrimæ. *Godefridus Comes Capenbergensis, relicto sæculo, Christum cum Norberto secutus & Capenbergensis, Vortarensis atque (b) Elestatensis monasteriorum apud Vuestfalos fundator (c) moritur.*

1127	II	XVIII	XXVII	IX

Rex Lotharius natalem Domini Coloniæ celebrat: sed Archiepiscopus, seu præventus infirmitate, seu simulata, Sigebergam se contulerat. Inde Aquas-Grani venit in Theophania. *(d) Ibi legati Comitis Morinorum, Karoli, scilicet Castellanus Gandæ, & Abbas sancti Petri, ad eum venerunt, nuntiantes, dominum suum Comitem subjectionem se ei facturum. Verumtamen Lotharingi Principes ab ejus præsentia abstinuerunt. Sub nova enim potestate semper res novæ convertuntur: quod ilicò & ibi patuit. Nam Aquenses opidani, & Rex non bene assenserunt, sed satis injuriosè se tractaverunt. De Rege autem, & Frederico Duce, quomodo se habeant, non satis compertum: quia pro voluntate faventium & contradicentium, res extenuantur aut extolluntur. Hoc satis patet, quia gravi dissidio labuntur.*

(e) Anathema in medio terræ, facinus audax & indignum omnibus sanctis vindicandum: ecce enim solutus satanas terras perambulat. Flandria & Burgundia longo terrarum situ disjectæ, conjurant in apostasia proditoris Judæ. Quidam Flandrensium proceres dominum suum, Carolum Comitem Morinorum, Brugis in templo sancti Donatiani psalmos canentem jugulant. Unus atque idem satanas uno eodemque die simile nefas præsumit in Burgundia. Damnaticii quidam, dum diffidunt suæ saluti, utpote rei majestatis, dominum suum, Guilielmum Comitem Sedunensium, gladiis confodiunt, in quadam ecclesia ante altare orantem. Actum secunda hebdomada Quadragesimæ, feria III. Kal. Martii. Homicidæ hac illac diffugientes, diversis injuriis, & digno sibi satis fine perierunt. Comitatus Morinorum à Ludovvico, Rege Fran-

(a) *Contriverunt.*
(b) *Amstadium hodie dicitur.*
(c) Vide supra *ROBERTUM de MONTE ad A. 1123.*
(d) *Ex MSS. Gembl. & Aquic.*
(e) *Consentit Iperius, Abbas Bertinianus. Sed Meyerus & alii annum à paschate inchoantes, hæc referunt ad an. superiorem.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Francorum, datus Guilielmo, filio Rotberti Comitis Northmanniæ, fratris Guilielmi, Regis Anglorum. Hunc Robertum olim ab Hierosolymis redeuntem, eo quod præstitam pecuniam rehibere nequibat, idem frater suus Guilielmus, Rex Anglorum, Northmannia expulerat, & eam sibi subjugaverat, fratremque in Anglia in custodiam liberam redegerat. Rex Lotharius Babenbergæ pentecosten celebrat: Dux etiam Boemiæ cum multis millibus equitum huc adveniens, domino Regi de superiore traditione satisfecit, & omnes, quorum parentes vel amicos occiderat, multa insignium donorum exhibitione reconciliavit sibi. Cœnobium S. Hugberti in Arduenna, Nonis Julii primo conticinio noctis, cum omnibus appendiciis combustum est, salvo tamen thesauro & armario. In pago Lomacensi, villa Gerpinas, paupercula mulier, in festiva nocte S. Michaelis hordeum moluit, unde ilico panem faciens, azymum coxit; quem dum frangeret ad edendum, sanguinem & aquam elicuit.

(a) Balduinus Gandensis inter primos Flandriæ & Brabantiæ Principes, sæculo renuntians tonsuratur, defunctusque in templo Affligemi sepelitur.

| III | XIX | XXVIII | X | 1128 |

Domnus Adelbero, Episcopus Leodicensium, obiit. Dominica die V. Kalendas Februarii, auditum est tonitru circa horam nonam. Domnus Alexander Archidiaconus, ex clero sancti Lamberti XV. Kal. Aprilis Leodicensium consecratur Episcopus. Cum intrante Martio serenus aër arrideret, ipso mense mediante, subito totus in nube cogitur, & frigore riget, aquæ gelant, rura torpent, & nunc nive, nunc gelu, nunc pluviis elementa solvuntur: subsequitur magna mortalitas ovium, agnorum, boum, vaccarum. Tandem miserante Domino cuncta ad gratiam redeunt. In Litania majori III. Id. Maji feria II. Coloniæ grandis tempestas exorta est, fulmen quoque ingressum majorem ecclesiam S. Petri, dexterum brachium Crucifixi discidit. Orta seditione & dissidio inter Guilielmum Comitem & Morinos, annitentibus Equitio & Daniele, Majoribus Flandriæ, accersitur Theodericus, Filius Theoderici Ducis Alsatiæ, nepos Roberti Comitis Flandriæ, ex sorore Gertrude. Sed dum Godefridus, Dux Lovaniensis, Guilielmo Comiti auxiliaretur, congressio facta est utriusque exercitus, ante castellum, quod dicitur Aloft. Ibi Guilielmus Comes quemdam militem aggrediens monomachia, in dexteo brachio lanceatur, & subrepente dracunculo, quinto die moritur. Comitatus Morinorum Theoderico datur à Rege Francorum Ludowico; quia cognatus ejus erat ex matertera Gertrude. Mediante Septembri, gelu valde nocivum factum est, in quo legumina & vineæ perierunt, & quidquid exprimi potuit, in acredinem versum est. In Flandria multi fluvii sanguinei facti sunt, & fossata similiter. Rex Lotharius longa obsidione urbem Spiram cingit, sed inefficax redit. *Hoc anno cœnobium de Dunis in Flandria construi cœpit à domno Fulcone, primo ipsius loci Abbate.*

| IV | XX | XXIX | XI | 1129 |

Cum intrante mense Januario gelu liqueretur, tanta inundatio nivis, & pluviæ fluvios & vivaria inflavit, ut sata proxima diluerent & excavarent, domos quoque vicinas subverterent, & quæque in eis inventa perderent. Feria III. Paschæ, bovem cujusdam rustici arantem cereus sudor

(a) Ex MS. Lips.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

sudor delibuit, in parochia Gemmelacensi. Prælium apud Duratium, inter Alexandrum Leodicensem Episcopum, & Godefridum Lovaniensem Comitem, in quo tanta strages fuit, ut peditum utrimque octingenti & XXIV. numero, insimul oppetierint: exceptis his, qui fugientes in segetibus vel in silvis vulnerati perierunt, & his, qui in aquis præfocati sunt, & his, qui ad sua regressi, in certis horis & diebus mortui sunt. Horum summa non potuit colligi. Actum VII. Idus Augusti, feria IV. Remis, hoc anno in pascha, Ludovicus, Rex Francorum, elevavit in Regem filium suum post se in præsentia omnium Episcoporum & Abbatum regni sui. Pestilentia maxima boum, vaccarum, & porcorum, aprorum, cervorum, caprearum XVI. Kal. Novembris facta sunt fulgura & tonitrua, primo conticinio noctis, prima luna V. feria. Hoc anno plaga ignis divini Carnotum, Parisios, Suessionem, Cameracum, Atrebatum, & alia multa loca mirabiliter pervadit, sed mirabilius per sanctam Dei genitricem MARIAM extinguitur. Juvenes etenim, senes cum junioribus, virgines etiam teneræ, in pedibus, in manibus, in mamillis, & quod gravius est, in genis exuruntur, & celeriter exstinguuntur. Apud Parisios ecclesiola est sancti Martini, in qua quidam hac infirmitate detentus se apportari fecit: ubi dum pernoctans urgentibus angustiis vociferaretur, primo noctis conticinio adest. *(a) S. Martinus, qua de causa domum suam intrasset, sciscitans. Ille infirmitatis suæ angustias demonstrans, orat sibi misereri. Cui S. Martinus: scito inquit, in curia superni Judicis terribilem & horribilem datam sententiam, hanc combustionis plagam per Galliam desævire, & matrem misericordiæ precibus obtinuisse, omnes hac clade laborantes, & se invocantes misertum iri. Ideo Parisiis in templo ipsius Sanctæ Virginis Matris deportari, & ibi habes sanari.* Cui ille: *Omnium ore beatus & miraculorum patrator diceris: hac de causa domum tuam, sanitatem per te recuperaturus intravi.* Et S. Martinus: *Sine permissione Virginis Matris, quæ peperit Deum nostrum, qui ignis consumens est, non poteris exstingui.* Discedit S. Martinus. Iterum rediens, jussit illum redire ad matrem misericordiæ. Et ille: *Aut per te sanabor, aut hic moriar.* Et S. Martinus: *Sanat te Dominus Jesus Christus, precibus matris suæ: & hoc tibi signum. Tu primus, post te sex in hac domo sanabuntur. Ceterum quicumque advenerint, frustra laborabunt* S. Martinus discedit. Ille sanatus prædicat sanitatem suam. Multi confluunt, ex magna copia non curantur nisi sex; sicut prædixerat S. Martinus. Parisiis confluunt ad ecclesiam Virginis Matris, centum & tres uno die sanantur: duo seu jubente, seu permittente Domino, non curantur, sed exstinguuntur. Apud Laniacum, in die Ascensionis Dominicæ, tres ante aram perpetuæ Virginis exstinguuntur. Transeamus ad Suessionum civitatem. Ibi specialius præ omnibus locis per miracula innorescit gentibus Dei genitrix. Ibi multi cæci, claudi, paralytici curati sunt, mortuus resuscitatus. Vidimus horrendum quiddam. Ignis divinus nasum, labia, mentum pauperculæ mulieris exusserat; fœtor, horror sentientes & videntes repleverat. Expulsa de domo Virginis Matris, rediit ad propriam domum: pro expulsione, pro infirmitate dolet, gemit, orat dicens: *Heu mihi mater misericordiæ omnes excipit, nullum expellit, præter me solam: Deus, qui factus es filius feminæ propter misericordiam, sana me per feminam matrem tuam, propter tuam misericordiam.* Oravit, exaudita est. Nocte, quæ incrastinascit in sabbatum, recepit sanitatem, restituta est

Lue ignis ardentis per Galliam sæviente, multi suffragio B. Virginis sanantur Parisiis.

Apud Suessiones.

(a) *De variis B. Mariæ & aliorum sanctorum apparitionibus, vide Mart. Delrium Disq. Mag. lib. 2. q. 26. sect. 5.*

est ei caro sua, nasus, labia, mentum; omnia propria sua ex integro recepit. Videres nobile miraculum: caro illa similis facta est carni reliquæ, & quod mirabilius est, in conjunctione carnis veteris & novæ, quasi signum tenuissimi fili pro testimonio apparuit. Adolescens quidam, quem Abbatissa ejusdem ecclesiæ, ubi ista gerebantur, ab infantia pro amore Dei nutrierat, surdus & mutus, dum in ecclesia meridianis horis quiesceret, visum est, quod senior quidam niveis indutus vestibus, aures & labia ejus manu sua pertractaret, dicens; *Dic*, inquit, *Deus & S. Maria miseremini mei.* Dixit hoc, sanatus agit gratias Deo, & omnis plebs magnificavit Deum. Mulier de Remis civitate veniens cum filio ad domum S. Virginis, dum quærit animæ salutem, amittit filium, sed gratia Dei consolatur. Filius enim dum in area luderet, repente in puteum vetustate destructum decidit & mortuus est. Advesperascente die quærit mater filium, sed cum non invenit eum, tristatur & clamat. Accurrunt vicini, turbatur civitas. Dicit quidam, quia vidisset eum super os putei cum pueris jocari. Intro inspiciunt, vident eum mortuum jacentem: extractus matri redditur. Illa nihil cunctata ad ecclesiam vadit, tota civitas eam prosequitur. Ad ecclesiam veniens, coram altari Virginis Matris eum exponit: quærit à matre misericordiæ, ut reddat ei filium. Ilico exaudita est à matre misericordiæ: surgit puer, vivit infans, qui defunctus fuerat. In testimonio camisia pueri suspenditur coram altari. Fama volat per aures omnium, cor & lingua contremit omnium per Gallias. In Viromandia villa est, Fontanas dicta, ubi in templo Virginis Matris crebro fiebant miracula. Dum scirent quidam mercatores & peregrini sanctitatem loci, fide & devotione firmi, & illo tenderent, obviavit illis matrona, quasi mater honorificata, sic eos alloquens: *Notifico vobis, quia Virgo & Mater Domini MARIA locum ampliori dilectione fecit dignum Suessionis. Moneo vos, ut illuc veniatis.* Illi dum non magnopere curant verba, quæ audierant, ecce etiam matrona, quod primo indixerat, secundo reiteravit & abiit. Tanto attoniti miraculo, Suessionis tendunt, & venientes fores basilicæ obseratas perspiciunt, orant, exaudiuntur, ostia basilicæ Virginis Matris eis aperiuntur. Ergo quique rei, dum divino igne exuruntur, ad illud nobile templum Virginis Matris confugiunt; & dum esset idem templum languentibus plenum, audite, quam gloriosè in momento curantur. Locus ille antiquissimus & nobilissimus subtalare sanctæ Virginis Matris apud se continet. Quadam igitur nocte, dum omnes flerent, & mugitum cordis ex nimia angustia cum stridore dentium emitterent, conspiciunt lumen splendidum, & cum ipso matrem misericordiæ super altare descendere. Accedit Mater & Virgo ad unum de ægrotis, sciscitatur, an velit sanari; intelligit cupidum ejus desiderium sanandi. Tangit eum, sanatur, imperat, ut hæc itidem omnibus à se visa patefaciat. Tanguntur, sanantur, tota civitas lætatur: foramen, per quod ingressum lumen de lumine, quasi pro signo remanet, & ab omnibus veneratur. (a) Carnotum, ubi (b) camisia habetur ejusdem Virginis, innumera multitudo sanata est. Cameracus antiquissima & nobilissima civitas est, ubi templum habetur in honore ipsius Virginis Matris, ditatum de capillis, & de beato lacte ejus. Ibi multi infirmi sanati sunt, quorum numerum nemo novit, nisi solus Deus. Atrebati in templo Virgini Matri dicato tot & tanti curati sunt, ut omnis homo ad enarrandum elin- *Cameracenses Atrebates.*

 guis

(a) *Apud Carnutes.*
(b) *De ea & Belleforestius in sua Cosmographia.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

guis fiat. Hæc præcipua loca conscripsimus, sed si per alia loca in memoriam ejus dicata vellemus evagari, ubi inedicibili potentia cunctos inibi confugientes mirabilis Domini sanavit potentia, nec sensus, nec ratio ad hæc sufficere posset. Balduinus Rex Hierusalem moritur.

Notatio de cereo Atrebatensi. *(a)*

Sæviente per Galliam epidemica (b) ignis ardentis, ut vocabant, lue, quæ multis annis mortales afflixit, Virgo Deipara Anselmo, Atrebatensi Episcopo, & cytharadis duobus, Itherio & Normanno, noctu in basilica cathedrali orantibus, apparuit, eisque cereum ardentem tradidit, mandavitque, ut guttas ex isto cereo in aquas destillarent, easque ægris, atque igne ardente laborantibus potandas darent, valetudini recuperandæ. Quod quidem cum ab ipsis præstitum fuisset, infiniti pristinæ sanitati sunt restituti. Hujus rei historia spectatur hodieque in vetusto marmore expressa, Atrebati in basilica cathedrali, ad tumulum Lamberti, Atrebatensis Episcopi, hac addita inscriptione:

ANNO DOMINI MILLESIMO CENTESIMO DECIMO QUINTO, XVI. KAL. IUNII OBIIT BEATAE MEMORIAE LAMBERTVS HVIVS ATREBATENSIS SEDIS CARDINALIS EPISCOPVS, PER HVNC RESTITVTA EST DIGNITAS HVIVS EPISCOPATVS, QVAE PER MVLTA TEMPORA CAMERACENSI EPISCOPO FVERAT COMMENDATA. HVIC EPISCOPO ET DVOBVS IOCVLATORIBVS ITHERIO ET NORMANNO BEATA MARIA IN HAC ECCLESIA APPARVIT. DANS EIS CANDELAM PER QVAM SANANTVR ARDENTES IGNE MALO.

De hoc eodem cereo ita Meyerus in Annalibus Flandriæ, in rebus gestis anni 1095. A Lamberto, Atrebatium Episcopo, comprobatus est memoratissimus ille Atrebatium cereus, duobus histrionibus, Itherio & Normanno, de cælo (ut ferunt) per Virginem Matrem traditus, qui & alios quidẽ sanare morbos, sed præcipuè contra ignem sacrũ præsentissima præstare dicitur remedia: unde & multi alii cerei, ut Brugensis, Falcobergensis, Bononiensis, Nigellanus, Arkensis, Blandecanusque derivati. *Adde &* Insulensem; *quem Insulis, Flandrorum urbe, mercatu nobili, in sacello fori adservant, itemque* Pequicuriensem, *in agro Duaceno, apud Aquicinctum, & alios alibi celebres. Porro cereus ille Atrebatensis, etsi sæpius accendatur, & plures etiam per horas non rarò ardeat, nulla tamen sui parte minuitur, non sine ingenti miraculo. Quin imò cerei à me jam commemorati, & alii non pauci, ex guttis ejus unum in corpus collectis, (ut ex iis massa paullatim crescens hodieque spectatur) confecti sunt. Adservatur autem cereus Atrebatensis in ipsius fori sacello, à collegio, seu societate civium, quam Ardentium vocant, jam olim instituta & privilegiis cohonestata; à societate, inquam, hominum prorsus laicorum, non sine divina, ut mihi quidem videtur, prærdinatione: ne quis à clericis aut sacerdotibus ad quæstum (ut religionis nostræ hostes hodie ferè calumniari solent) hæc talia confingi suspicetur.*

Ceterum Sixtus IV. Pont. Max. rei universæ historiam serio discuti, & per Notarios in Acta publica referri mandavit. Clemens vero octavus Indulgentias,

(a) Hæc Miræus, diverso tamen charactere inseruit.
(b) Sigeb. an. 1089. & Baron. ibid.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tias dictum sacellum visitantibus impertivit, diplomate an. 1597. Sept. XIII. dato.

Ne cui autem ista fortasse minus credibilia videantur, moneo similia legi apud Joannem Moscum, in Prato spirituali, & apud Gregorium Turonensem lib. 1. De gloria martyrum cap. 5. & 32. & alibi. Præter loca ab Anselmo Gemblacensi commemorata, fuit & Turnacum peste ista, ut appellant ignaria, seu sacro igne graviter afflictum, ut Meyerus, Annalium Flandriæ scriptor, in rebus gestis anni 1092. commemorat, additque eo ipso tempore à Radbodo, ejus urbis Episcopo, solennem supplicationem, iræ Dei placandæ, institutam fuisse; quæ hodieque ipso die Exaltationis S. Crucis quotannis institui solet. Apud Parisienses porro visitur etiamnum basilica S. Genovefæ, Ardentium, ut vocant, duratque mali hujus ac remedii memoria.

| V. | XXI. | XXX. | XII. | 1130 | MC.XXX

Lotharius Rex urbem Spiram, alternis annis vicissim obsessam, tandem capit III. Nonas Januarii, feria VI. immunitate concessa. Lambertus, qui & Honorius, Papa moritur. Romanæ Ecclesiæ pax interpolatur, altercantibus duobus de Sede Apostolica, quodam Gregorio, & altero Petro Leonis, gente Romano, monacho Cluniacensi. Gregorius privilegium electionis ab Honorio Papa adhuc vivente, consensu quorumdam Cardinalium, sibi usurpat: Petrus altitudine sanguinis glorians, domum Crescentis invadit, cædibus hominum, rapinis, incendiis grassatur. Gregorius, veritus potentiam Petri, profugus à S. Paulo in Spoleto, emenso mari, tandem apud S. Ægidium appulit. Postea venit in Burgundiam, & à Cluniaco excipitur, & favore omnium Francorum celebratur. Deinde Lotharius, Rex Alemanniæ, quorumdam suorum Episcoporum ambitione delinitus, legationem à Francis de Gregorio benigne honorat, & in ejus electione conjurat. Peronæ ecclesia S. Fursei penitus comburitur. Fulco, Comes Andegavensis, fit Rex Hierusalem. Ecclesia S. Petri in Lovanio crematur cum toto opido. *Hugo de S. Victore simplicitate & morum honestate præcipuus habetur: qui & diversa opuscula conscripsit. (a) Domnus Aibertus ex monacho Crispiniensis in Hannonia cœnobii, consensu Lamberti Abbatis, claret reclusus: cujus vitam Robertus, Ostrevandensis Archidiaconus, diligenti stilo elucidavit.*

Consule Baronium, Alf. Ciaconium, & alios pontificiæ historiæ scriptores.

| VI. | XXII. | XXXI. | XIII. | 1131

Gregorius multo comitatu Episcoporum & Abbatum, à Francia exiens in Lotharingiam transit, & Dominica tertia Quadragesimæ, quæ est XI. Kal. Aprilis (b) Leodium venit. Ibi à Lothario, Rege Alemanniæ, & multis Episcopis & Abbatibus, tam Lotharingis quam Transrhenensibus, muneribus honoratur; tota civitas in obsequio fervet salutationibus, & epulis vacat. Dominica in Medio Quadragesimæ, Gregorius, cum curribus & rhedis, ab ecclesia S. Martini in publico monte, quasi Romæ via triumphali, usque ad capitolium S. Lamberti adscendit; Missam celebrat, Regem & Reginam coronat, conjugatos presbyteros excommunicat. Existimati sunt à quibusdam XXXII. Episcopi adfuisse, & Abbates LIII. Civitas Vultrajectum ex maxima parte concrematur, scilicet palatium Episcopi, & maior ecclesia S. Martini, & altera S. Bonifacii, & tertia S. Mariæ. Hugo (c) Candavena, (d) exortis inimicitiis con-

Ee ee ee 2

(a) *Ex MS. Aquic.*
(b) *Consentiunt Dodechinus & Laurentius Leodicensis in MS. Episcoporum Virdunensium historia.*
(c) *Campdavena, Comes S. Paulli. Est hodieque opidum S. Paulli, apud Artesios, Comitatus titulo insigne, una cum ditione adjuncta.*
(d) Vide supra *ad a. 1115.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

contra opidanos S. Richarii in pago Pontivo, totum opidum cum ecclesia S. Richarii penitus combussit: in qua ecclesia aliquot monachi & inæstimabilis multitudo promiscui sexus, quod dictu nefas est, simul concremata periit. Gregorius, qui & Innocentius Papa, Remis, post festum S. Lucæ Evangelistæ, concilium habuit cum Episcopis & Abbatibus CCC. mediante Francorum rege Ludovico, cum filio, qui secundus erat natu, nam primus antea coronatus, tunc forte Parisios venerat, & ut fertur à *(a)* dæmone in specie porci ludificatus, dum hac illac equum girat, subito corruit exanimis. Unde pater valde mœstus, Remos adveniens, secundum natu filium secum advexit, & à Papa inungi & benedici & coronari in Regem impetravit. Fredericus, Coloniæ Archiepiscopus, obiit. *(*) (b) Defuncto Roberto, Atrebatensi Episcopo, successit ei in pontificatu Alvisus, Aquicinensis ecclesiæ sextus Abbas, vir magnæ religionis & singularis severitatis. Cui in Aquicinensi ecclesia substituitur (c) Gotuinus septimus Abbas. Milo sancti Judoci in Nemore, ordinis Præmonstratensis, XV. Kal. Martii, consecratur Episcopus Tervanensis. Hoc anno inceptum est monasterium sanctæ Mariæ, Valcellensis ecclesiæ in agro Cameracensi. In Aurea Valle apud Treveros, beatus Bernardus sui ordinis monachos collocat.*

1132	VII.	XXIII.	XXXII.	II.

Rex Lotharius natalem Domini Coloniæ celebrat. *Hic tumultuante multorum dissidentium seditione, electio S. Ecclesiæ Coloniensis diu multumque cassata est.* Iterum tertia hebdomada Quadragesimæ, Coloniam veniens, nihil dignum regali serenitate egit. Deinde Aquas veniens in Pascha, nihil de statu regni ordinare voluit, immo omnium rerum querelas in respectu distulit. Domnus Bruno, ex clero S. Petri, Coloniæ fit Archiepiscopus. Ratisbona civitas tota pæne est combusta. Rex Lotharius, collectis viribus, Romam vadit cum Innocentio Papa; sed vario eventu rerum multas difficultates in eundo patitur.

(d) Sanctus Hugo, Gratianopolitanus Episcopus, transiit: cujus vitam virtutibus plenam Guigo, venerabilis Carthusiæ Prior, præcepto Innocentii Papæ eleganti stilo descripsit. Conventus monachorum, cum Abbate suo Radulfo, ex Anglia oriundo, venit ad locum, qui vocatur Valcelle, Kalendis Augusti. Hos adduxit beatus Bernardus, Abbas Clarevallensis.

	VIII.	XXIV.	XXXIII.	III.

IV. Nonas Augusti, luna XXVII. meridie facta est eclipsis solis fere
1133 dimidia hora, & stellæ visæ in cælo. Rex Lotharius veterem Romam ingressus, Innocentium Papam in patriarchio Lateranensi relocat, & ab ipso *(e)* in Imperatorem benedicitur. Sed Romanos à discidio partium nequiens revocare, dissimulato negotio, inefficax rediit. Petrus vero pseudopapa in domo Crescentis regnat, & alter in alterum prædis, rapinis, incendiis, desævit. In villa Namuco, dum vaccam occisam mango aperit, fætus duorum capitum apparuit. Legumen & avena hoc anno proventum messis satis sunt ementita. *(f) S. Mariæ ecclesia Tervanensis dedicata est à IV. Episcopis, scilicet Milone, ipsius civitatis Episcopo, Guarino Ambianensi, Simone Noviomensi ac Tornacensi, & Alviso Atrebatensi.*

| X |

(a) Consule historicos Franciæ.
(*)(b) Ex MS. Aquic.
(c) Gozuinus.
(d) Ex MS. Ortel.
(e) Baron. Lege.
(f) Ex MS. Ortel.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum	Anni Christi.
IX	XXV	XXXIV	IV	1134

Congregatio Malisnensis ecclesiæ, quæ est in Bracbanto, omnibus fidelibus salutem: XII. Kal. Febr. lupus venenatus & insanus, qui intra corpus suum tres colubros habebat vivos, consuetas latebras linquens, rura petiit, & innumeram multitudinem porcorum, ovium, canum, & armentorum, morsu venenato exstinxit. Postea, vasto impetu homines invadens, plusquam duodecim morsu suo male multavit; quorum IV. misera morte defuncti sunt: hi vero ante obitum suum nullum liquorem videre, vel gustare potuerunt. Tandem à quatuor viris fortissimis comprehensus & eviſceratus, fidem malitiæ suæ de colubris patefecit. Iste annus præ nimia ſiccitate satis calamitosus, quia avenæ, hordea & legumina proventum suum nimis sunt ementita. Theobaldus, Comes Blesiensis, sive Carnotensis, præ cunctis principibus Galliæ, magno pondere justitiæ eminet in Francia; religiosis monachis & clericis pius ac familiaris, ecclesiæ defensor, pauperum adjutor, mœrentium consolator, in commerciis negotiatorum cautus & discretus, in reis & à recto deviantibus ultor & vindex. Kalendis Octobribus, intempestæ noctis silentio, motus magnus factus est in mari, ita, ut litora sua præteriret, & tamen in se iterum resideret. Sequenti vero nocte, primo crepusculo, cum omni impetu terminos egrediens, omnia circumquaque, id est villas, castella, ecclesias ita pessumdedit, ut tres Comitatus, id est, Walecras, & Wales, & (a) Brebant, cum homine & pecore, penitus exterminaret. *Hoc anno, cœpit ædificari eremus Montis Dei, X. Kal. Junii. Norbertus, fundator ordinis Præmonstratensis, & Archiepiscopus Magdeburgensis, ab expeditione Italica, cum Lothario Imp. in Germaniam reversus, Magdeburgi moritur.*

X	XXVI	XXXV	V	1135

In civitate Tornaco natus est agnus unius corporis, duum capitum, IV. aurium, IV. oculorum, VIII. pedum. In villa, quæ dicitur Brania, mense Aprili, natus est infantulus, carens collo & capite, ocellos habens in spatulis. Lotharius Rex, & Fredericus Dux Suevorum pacifcuntur. *Bernardus primus ex Francis Antiochenus obiit.*

XI	XXVII	XXXVI	VI	1136

Cœnobium S. Vedasti Atrebatensis concrematur, cum claustro & officinis & magna opidi parte; nec meminit aliquis nostra ætate, tot villas, tot civitates, tot castra, opida, vel municipia, concremata fortuito igne, quot in hujus anni spatio combusta esse referuntur. *Domnus Alexander, Leodicensium Episcopus, moritur.*

NOTATIO.

Explicit Chronicon Anselmi Abbatis Gemblacensis.

Quæ subnectuntur, ad annum usque Christi 1149. ex MS. potissimum codice Gemblacensi desumsimus; suntque à monacho, ut equidem existimo, Gemblacensi, illorum fere temporum æquali, adjuncta.

(a) Bebant.

Anni Christi.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*

AUCTARIUM GEMBLACENSE.

ANselmus VIII. Abbas Gemmelacensis cœnobii, obiit: qui adhuc juvenis, etsi corpore invalidus, tamen erga Dei cultum, & Scripturarum exercitium erat strenuus. Hic chronicam istam, à fine chronicæ, à Sigeberto, Gemblacensis ecclesiæ monacho, descriptæ, ad hunc usque annum produxit, & visa, vel à fidelibus relatoribus audita, posterorum notitiæ dereliquit. Discordiæ malum quam perniciosum sit omnibus, plus jam nostris tribulationibus, quam in codicibus legimus. Cum enim monachi cum opidanis, opidani cum monachis non concordarent in substituendi Abbatis electione; ad hoc usque processit malum discordiæ, ut Godefridus, Dux Lovaniensis, & Comes Namucensis, rupto pacis fœdere, hostiliter inter se concertarent multo tempore. Erat autem cernere miseriam, & omnium rerum deprædationem violentissimam, homicidia sæpissime fieri, villas cum habitatoribus concremari, in tantum, ut Gemblacensi opido, cum parochiana ecclesia, combusto, cum maximo inhabitantium periculo, Dei clementia, majus monasterium, quod est contiguum, undique grassante incendio, jam succensum, miro restinxerit modo. Vicini enim fluminis alveus rivo suo magna ex parte subito est evacuatus, ita, ut arenæ ejus cernerentur à circumcursantibus, & his, qui resistebant hostibus; ejusque aqua superfusa monasterio, in modum pluviæ, incendium omne restinxit Dei virtute. Ne cui autem videatur hoc incredibile, multæ hoc hodieque attestantur non solum laicales, sed & ecclesiasticæ personæ. Ludowicus, Rex Francorum *(a)* obiit; filius ejus æquivocus succedit. Rex Lotharius, multo regni sui congregato exercitu, Romam secundo proficiscitur, duorum de Sede Apostolica contendentium discordiam ad pacis & unitatis cupiens revocare concordiam. Mons Castrilocus, cum templo S. Waldetrudis, & toto pæne opido concrematur. Domnus Adelbero, ex clero Mettensi assumtus, datur Leodicensium Episcopus. Monasterium S. Dionysii in *(b)* Brokororht comburitur, cum claustro & omnibus appendiciis & opido; vix anno XII. interioris combustionis expleto. Rex Anglorum Henricus obiit, vir pauperibus, & ecclesiis Dei multæ benignitatis, ac per hoc etiam multæ liberalitatis. Angli, diu habita deliberatione, quem sublimarent regio nomine & honore, sine liberis defuncto Heinrico Rege, Stephanum, consobrinum ejus, constituerunt pro eo regnare. *Sanctus Leopoldus, Marchio Austriæ, moritur.*

1137	XII	I	I	VII

Rex Lotharius, anno uno & mensibus V. cum expeditione militari in Italia commoratus, ab ingressu abstinuit urbis Romæ; quia duorum de Sede Apostolica contendentium prælia & seditiones nequivit compescere. Rogerium Siciliæ Ducem, sibi resistentem, bellica congressione frequenter attrivit, provinciam ejus cæde & incendio devastavit; sed tamen eum ad deditionem non compulit. Dum ergo varius eventus belli esset, & nec hos, nec illos gladius consumeret, Rex Lotharius morte præventus, bellum cum vita finivit, & propter incursus undique imminentium hostium, non manifeste, sed quasi occulte, à suis delatus, in Saxonia

(a) Aliis an. 1135.
(b) In Broqueroja, apud Hannones.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Saxonia est tumulatus. Bruno, Coloniensium Archiepiscopus, obiit in expeditione Italica, VI. anno sui præsulatus. Petrus Leonis decessit ex hac vita, qui Sedem Apostolicam retinere conabatur cum violentia. Ecclesiæ Dei & Gregorio Papæ pax est reddita, & cessaverunt seditiones & prælia. Arnulfus ex monacho sancti Nicasii Remis, datur Abbas Gemblacensis. Prudens lector, habeo tibi aliquid dicere, cupiens magis doceri, quam docere. Beatus Gregorius dicit, inconveniens esse, ea, quæ carent gravitatis soliditate, in libris congerere. Studiosis enim lectoribus non sunt utilia, sed fastidiosa. Hoc exemplo, nos de multis, quæ contingunt, conscribimus pauca, sed eminentiora: ut habeatur secundum legem chronicæ rerum gestarum breviter digesta veritas; & caveatur inutilis, & undecumque congesta prolixitas. Si autem aliquid conscriptione dignum æstimaveris à nobis prætermissum, studiosis scripturarum scias esse dimissum, quia non omnia possumus omnes, nec omnia volunt omnes: & laudatur quidam dixisse prudenter & breviter:

Quid dem, quid non dem, renuis tu, quod jubet alter.

(a) Guilelmus, Dux Aquitaniæ, & Comes Pictavensis, filiam, quam hæredem habebat, Ludovvico, filio Regis Francorum, moriens sponsam dereliquit. Ad quam ducendam filius Regis profectus, interim patre Rege defuncto, in regno stabilitur; & regnum Franciæ, & Ducatus Aquitaniæ copulantur. (b) Abbas Fulco domum suam de Dunis, & domum de Claromaresch, quam simul incohaverat, in capitulo Clarevallensi, sub manu domni Bernardi, ordini Cisterciensi, die S. Petronillæ virginis, tradidit.

I	II	III	VIII	1138

Rex Danorum, audita morte Regis Anglorum, cum multo navium apparatu, cum militari & pedestri exercitu, fines Angliæ devastabat, omni crudelitatis genere, dicens, antecessorum suorum hereditario jure & collimitanei maris vicinitate, sibi magis deberi regnum Angliæ, quam Stephano Regi, & Northmannis, ex Wilhelmi bastardi pervasione. Rex Anglorum reputans periculosum, primo impetu cum tam efferato hoste non ex æquo confligere, habita dilatione, & inspecta oportunitate, dispersos longe lateque, & inhiantes prædæ, facili superavit congressione, multisque eorum aut interfectis aut captis, reliquos conpulit cum dedecore ad propria redire. Post mortem Regis Lotharii, non ferentes Principes Teutonici, regni aliquem extraneum à stirpe regia, sibi dominari, Regem constituerunt sibi Conradum, virum regii generis. Erat quippe ex sorore nepos Heinrici quinti Regis, quarti Imperatoris hujus nominis. Heinricus, Dux Bajoariorum, quia filia Lotharii Regis ei nupserat, & jam liberos ex ea susceperat, Conradum regno sublimatum, & se alienatum, graviter ferebat, & quoscumque poterat, ab ejus amicitia & fidelitate avertebat. *Malachias, Archiepiscopus totius Hiberniæ, & legatus S. Apostolicæ Sedis, Apostolicam ducens vitam, sanctitate, doctrina, & miraculis clarus habetur; qui & mortuum suscitavit: de quo Bernardus, Abbas Clarevallensis, qui vitam ejus luculento sermone describit, inter cetera sic ait: O virum Apostolicum, quem tot & talia nobilitant signa Apostolatus sui, in Clarevalle nutu Dei (c) sepelitur.* Hugo, post Brunonem datus Coloniensium Archiepiscopus, dum Romam adiret consecrandus, peregre est defun-

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex eod.
(c) Aliis an. 1148.

Anni Chri-sti.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

defunctus, eique successit Arnulfus. * *Rainaldus, Remensis Archiepiscopus, obiit. Fulco, Abbas Dunensis, officium Abbatis dimisit, & domnus Robertus Brugensis, Abbas Dunis constituitur. Honorii Augustodunensis presbyteri chronicon desinit.*

1139 | II | III | III | IX |

Godefridus Lovaniensis, Dux Lothariensium, magnum patriæ suæ decus, vir suo tempore & tempori & honori sciens se decenter conformare, *(a)* moritur, & Affligemensis templi sepultura honoratur. Conradus, tertius Rex hujus nominis, Godefridum, filium Godefridi Ducis, facit paterni honoris successorem, ea maxime pro caussa, quia suæ conjugis sororem ei dederat uxorem. Heinricus, Dux Bajoariorum, adhuc contrarius existens Conrado Regi, nec attendens illud dictum mundanæ sapientiæ: Levius fit patientia, quidquid nefas est corrigere, irremediabili morbo tristitiæ, pervenit ad extrema vitæ. Gentis Anglorum principes à Rege suo dissentientes, dum alter alteri varie assentitur, gens tota per eos affligitur. Paludes & fontes, qui per aliquot annos tanta defecerant siccitate, ut putarentur non posse denuo refluere, mirantur multi non solum fluere, sed & solito majores aquas emittere. *Dejecta est vetusta Einhamensis apud Flandrenses ecclesia, & incœpta est nova à Snellardo Abbate. Ab isto anno cœpit fames, duodecim annos perdurans.*

MCXL. 1140 | III | IV | IV | X |

Eclipsis solis facta est IV. Non. Aprilis, advesperascente jam die, & cœlo serenissimo existente, sol, quasi tetro velamine, videbatur circumfusus eclipsica caligine. Exorta discordia inter Adelberonem, Episcopum Leodicensem, & Heinricum, Comitem Namucensem, multa hinc inde contigerunt mala, prædæ & incendia, cædes & homicidia. Caussa hujus discordiæ. Comes Namucensis ex inproviso aggressus opidum, quod Fossis dicitur, quia nomen tale sibi dat situs ipse loci, multis captis aut occisis, multa præda abducta, opidum totum cum monasterio B. Foillani combussit, ædificia lapidea, quæcumque eminentiora erant, destruxit. Heinricus, Comes Lemburgensis, dolens se privatum honore Ducatus, quem pater suus habuerat, Godefrido Duci rebellis erat, contiguos sibi possessionum ejus reditus invadebat, & sicubi prævalebat, nulli amicorum ejus parcebat. Godefridus Dux, graviter ferens insolenciam ejus, opidum S. Trudonis, cum multo equitum peditumque exercitu obsedit, cives ad deditionem coëgit, obsides promissæ sibi fidelitatis accepit. Deinde, cum eodem exercitu progressus, & Aquas-Grani opidum ingressus, cum multo potentatu, per biduum in sede judiciaria resedit, exactiones, quas Ducem Lotharingiæ exigere decebat, exegit, opidanos suæ fidelitati astrinxit, & ne Heinrici Comitis fautores essent, ostentatione potentiæ suæ deterruit. *(b) Heinricus Comes, filius Ducis Godefridi, superiore anno defuncti, militiæ cingulo deposito, Affligemensis monachus factus, cælestis militiæ signaculum accepit, & cito vocatus à Deo, migravit. (c) Samson, Carnotensis ecclesiæ Præpositus, Remorum ordinatur Archiepiscopus. Apud Tornacum, adolescens clericus, Henricus nomine, multa in spiritu vidit. Vitam quoque S. Eleutherii, Tornacensis Episcopi, notitiæ hominum tradidit, & alia multa tam de ipsius urbis episcopatu, quam de ceteris*

(a) Aliis an. 1140.
(b) Ex MS. Lips.
(c) Ex MS. Ortel.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ceteris rebus prophetavit: Otho, Babenbergensis Episcopus, Pomeranorum Apostolus, moritur.

IV	V	V	XI	1141

Conradus Rex quosdam regni sui optimates, sibi resistentes, eogit suo parere imperio, munitiones eorum oppugnando aut expugnando. Rex Anglorum Stephanus, non satis cavens dubios animos Principum, ficta sibi amicitia adhærentium, dum quosdam hostes expugnare nititur, à suis derelictus, & ab hostibus interceptus capitur, & custodiæ mancipatur. Plaga *(a)* ignis divini multos adurit; sed per intercessionem S. Dei genitricis MARIÆ, aliorumque Sanctorum, multis hac ægritudine laborantibus misericordia Dei subvenit. Rex Hierosolymitanorum cum suo exercitu, fultus auxilio Christianorum, loca sancta, ubi pedes Domini steterant, visitantium, Ascalonitas, omni commeatu excluso, terra marique oppugnat, quorumdam etiam hostium castra propinquiora expugnat. *(b)* Adelbero hujus nominis II. Leodicensium Episcopus, dolens fraudulenta invasione Comitis Raginoldi, jam per VII. annos violenter retineri castrum Bullonium, quod cum omnibus appendiciis suis Otbertus Episcopus multa summa argenti acquisierat episcopio Leodicensi, nec ferens tantum honoris & commodi ad præsens sibi & in posterum auferri Ecclesiæ Dei, oportunitatem exspectabat, qua juste repeteret, quod ecclesia injuste amiserat. Deus autem, qui ei ad hoc dederat affectum, bonæ voluntati ejus dedit effectum. Inspecta enim oportunitate, castrum obsedit, cum multa equitum peditumque multitudine: plus tamen de divino, quam de humano confidens auxilio, corpus B. Lamberti ad locum obsidionis jussit deferri, sic sperans, quod incohaverat, prosperari & accelerari. Nec frustratus est spe sua. In paucis enim diebus castrum recepit, cum Dei & S. Lamberti auxilio, quod multo tempore, multorum labore nimio, vix longa reddidisset obsidio. Quanta ibi contigerint, quanta etiam nunc contigant ad corpus B. Lamberti miraculorum insignia, quia non est hujus operis, prudentioribus relinquimus æstimanda, vel si eis placuerit describenda. *(c) Hugo, Prior ecclesiæ S. Victoris Parisiensis, multa Ecclesiæ sanctæ utilia scripta relinquens, diem obiit.*

V	VI	VI	XII	1142

Rex Anglorum, quibusdam pacis conditionibus solutus à captione, qua tenebatur, iterum Angliæ genti principatur. Rex Francorum frequenter admonens, & per se & per legatos suos, Thietbaldum, Comitem Blesiensium, ne violenter invaderet & retineret aliena, cum ei satis superque possent sufficere propria, animadvertit ea, quæ admonendo dicebat, surdis auribus audiri, decrevitque pugnando agere, ne posset contemni. Denique, cum multo comitatu aggressus castrum ejus, quod Vitrejaeum dicitur, opidanos & milites sibi resistentes aut cepit aut occidit. Opido succenso, in tantum ignis excrevit, ut etiam castrum, quod in eo erat valde munitum, cum multo inhabitantium periculo, concremarit. In hoc prælio vel incendio capti, cæsi aut concremati ad mille quingentos sunt æstimati. In vicinia Lovaniensi mel stillavit de cælo, in modum roris, quod verum mel fuisse, probaverunt

Ff ff ff multi

(a) Vide supra an. 1129.
(b) Consentit Nic. Canonicus & Scholast. Leodicensis, qui victoriam ac triumphum S. Lamberti in hac expeditione Bulloniensi, contra Raginoldum, Comitem Barrensem, descripsit, exstatque MS. Leodici.
(c) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

multi visu, gustu, & contrectatione. Conradus Rex in opido, quod Franckenfort dicitur, cum multa frequentia optimatum regni sui, curiam habuit, & quæ confirmanda erant, eorum consilio & judicio confirmavit, & corrigenda correxit. Deinde, cum non multo comitatu aggressus quosdam Sclavorum rebelles, regnum inquietantes, non, ut putavit, eos imparatos invenit, ideoque viriliter resistentibus ad horam cessit. Nec multo post incautis superveniens improvisus, multos eorum cepit aut occidit, multos eorum in fugam versos in flumen, quod contiguum erat, demersit, reliquos multa summa gratiam redimentes, ad deditionem compulit. In parochia Gemblacensi natus est puer monstruosus, qui miraculo & horrori se aspicientibus fuit, sed post modicum obiit. Godefridus junior, II. Dux Lotharingiæ, IV. anno sui Ducatus, immatura morte præripitur; hepatica passione consumtus, Lovanii in templo tumulatur. Succedit filius ejus æquivocus, primum adhuc agens ætatis annum.

1143	VI	VII	VII	XIII

Regnum Francorum magnam patitur perturbationem bellorum, per discordiam Regis & Principum, inter quos eminebat Tietbaldus, Comes Blesiensium. Rex Anglorum, necdum pacato regno suo, contumaces subjugare volebat, sed non valebat, quia tutam fidem nusquam reperiebat, & conatus suos non prosperari, sed frustrari dolebat. Conradus Rex concessit filio Godefridi Ducis junioris, adhuc puerulo, quidquid beneficii vel honoris antecessores ejus habuerant, de manu Imperatoris. Pagani vicini Hierosolymitanis Christianis, pertæsi malorum, & frequentis oppugnationis Christianorum, pactum pacis inierunt cum eis, & terras, quas eis Christiani abstulerant, & quæ incultæ erant, sub tributo colendas susceperunt ab eis. Gregorius Papa, qui & Innocentius, obiit. *(a)* Wido, qui & Cælestinus, Papa succedit.

1144	VII	VIII	VIII	XIV

Hiems hoc anno nimietate pluviæ & vento vehementi periculosa exstitit, & damnosa in tantum, ut silvas, templa, turres, & ædificia, quæ putabantur firmissima, aut funditus subverterit, aut magna ex parte destruxerit. *(b)* Wido, qui & Cœlestinus, Rom. Ecclesiæ præsidens, obiit. Gerardus, qui & Lucius, Papa successit. Fames gravissima hoc anno multos afflixit, & multos panis penuria pauperavit. In regno autē Anglorum in tantum dicitur prævaluisse, ut maximam utriusque sexus multitudinem contigerit fame interiisse; nec tantummodo pauperes & mediocres, sed & eorum multi, qui putabantur sibi sufficientes esse, duro famis gladio perurgente, coacti sunt aliò emigrare, ut malum inopiæ, si non ex toto evitare, saltem possent alleviare. Triticeæ messis maturitas & collectio provenit tardius solito; quia, nimietate pluviæ impediente, vix potuerunt messores VIII. Kal. Septemb. metere, quod aliquoties vidimus eos VIII. Kal. Augusti messuisse. *(c)* Fulco IV. Rex Hierosolymitarum, quinto decimo anno regni sui, vita decessit. Balduinus, filius ejus, ei successit. Rex Francorum, sciens, quia perturbatio capitis perturbatio est membrorum, ut sedaret perturbationes regni sui, acquievit confœderari Thietbaldo, Blesiensium Comiti. Conradus Rex sciens per se, sciens religiosorum virorum admonitione, quantum reveren-tiæ

(a) Guido.
(b) Consentiunt Onuphrius & Ciacon.
(c) Guil. Tyrius dicit an. 1142. defunctum, cui potius credimus.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tiæ debetur ecclesiastico ordini, cui Deus dicit, Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei: si quos elatos fastu secularis potentiæ contra Episcopos vel contra alios ecclesiæ sanctæ Prælatos noverat, insolenter agere, regia censura cogebat eos ab insolentia desistere, & illis, quos offenderant, decenter satisfacere. Vineæ & arbores fructiferæ non exhibuerunt foliorum ubertatem, sed in proventu difficultatem, & in fructibus habuerunt raritatem & acerbitatem.

VIII	IX	IX	I	1145

Regnum Christianorum, quod adquisierunt, exterminata multitudine paganorum, Hierosolymam & confines ejus urbes possidentium, sui exordii habet hunc annum quinquagesimum primum. Laus est & gloria Christi, quod Christiani, cum ejus auxilio, possident regionem, in qua per semetipsum, & per Apostolos initiavit Christianam religionem. Gerardus, qui & Lucius, Papa obiit. Bernardus, qui & Eugenius, ei successit. Remis in cœnobio beati Remigii, S. Gibrianus Scotus multis claret virtutibus, & multo populi concursu frequentatur. Adelbero, Leodicensis Episcopus, vita decessit. Heinricus, assumtus ex clero sancti Lamberti, secundus hujus nominis præsul, ei succedit. (a) Civitas (b) Edessa, quæ & Rohaiz dicitur, multo tempore à Christianis possessa, per negligentiam Christianorum & insidias paganorum capitur, omnesque, qui in ea inventi sunt, perfectæ ætatis Christiani trucidantur: adolescentes utriusque sexus, per diversas paganorum provincias, in servos & ancillas venundantur. Northmanni, qui subditi fuerant Heinrico, Regi Anglorum, parvi pendentes successorem ejus Stephanum, subdunt se regimini Comitis Andegavensium. Conradus Rex apud (c) Andernacum, in vicinia Treverorum, pentecosten celebravit, & quosdam sibi rebelles oppugnando & expugnando ad deditionem compulit. (d) *Obiit Iuvainus de Alost. Quidam Turcus, nomine Sanguinius, Edessam cepit, Christianos occidit in illa civitate degentes, & ecclesias profanavit.*

IX	X	X	II	1146

Hæresis Eunitarum intra Britannias pullulat. Horum princeps erat quidam perversæ mentis, Eunus nomine: qui cum esset idiota, & ipsos apices literarum vix agnosceret, tamen polluto ore de divinis tractabat & disputabat. Hic nefario ausu, absque sacris ordinibus, Missas celebrabat indigne, ad errorum & subversionem perditorum hominum: Episcopos etiam & Archiepiscopos his, qui sibi adhærebant, ordinabat. Multa quoque alia faciebat scelerata, & divinæ legi contraria. Ad postremum, diabolico spiritu completus, in tantam prorupit insaniam, ut diceret & credi cogeret, se esse filium Dei, affirmans, se esse eum, per quem sacerdotes in Ecclesia generalem collectam solent terminare, dicendo, Per eundem Dominum nostrum. Quanta autem turpia & execrabilia agant in abscondito hæretici isti, qui vocantur Eunitæ, id est, sequaces Euni, bonum est silentio tegere, ne horrorem incutiant, vel etiam errorem generent infirmis auditoribus. Fames gravissima jamdiu concepta in tantum longe lateque prævaluit, ut excrescentem pauperum multitudinem nullatenus sine magno gravamine sustentare

 possent

(a) Codex Aquic. hic annum Christi 1145. inchoat.
(b) Confer cum Bedechin. Tyrium, & Ursperg.
(c) Athernacum.
(d) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

possent hi, qui respectu Dei, vel pietatis affectu manum misericordiæ porrigebant eis. Multos etiam, qui victu & aliis necessariis abundabant, malum famis ad mendicitatem deduxit. Occidentales Christiani, dolentes de subversione urbis Edessæ, quæ & Rohaiz dicitur, quam pagani superiore anno vastantes, cultum Christianitatis in ea omni spurcitiarum genere contaminaverant; pro his, inquam, omnibus justo dolore commoti, uno animo, pari consensu, ad debellandos eos proficisci deliberant. In tantum autem erant omnes prompti & alacres ad hanc profectionem, ut & Conradus, Rex Teutoniæ, & Ludowicus, Rex Franciæ, religiosorum virorum, *& præcipue Bernardi Abbatis Clarevallensis*, monitis animati, & ipsi promto animo ad hanc expeditionem sese accingerent. *(a) Tornacensis ecclesia, quæ per quingentos & amplius annos Episcopis Noviomensis ecclesiæ commendata fuerat, proprium Episcopum Anselmum nomine, ab Eugenio III. Papa recepit, Bernardo, Abbate Clarevallensi, inter alios procurante.* Othonis, Frisingensis Episcopi, chronicon explicit.

	X	XI	XI	III

1147 Conradus Rex Heinricum, filium suum, Aquis-Grani in Regem sublimat, ne post decessum suum regnum absque Principe remaneret, & aliqua rerum perturbatio. *(b)* Multi Christianorum, per mare Anglicum profecti, ad debellandos Saracenos, tandem emenso mari, in Gallitia apud S. Jacobum applicuerunt: & inde moventes exercitum, pervenerunt ad urbem Saracenorum potentissimam, quæ Ulissibona dicitur. Ubi vario belli eventu cum Saracenis dimicantes, adjuvante Domino, potiti sunt victoria, & occisis, vel exterminatis Saracenis, urbem ipsam & omnem in circuitu viciniam quiete possederunt. Eclipsis solis facta est circa horam tertiam diei, VII. Kal. Novembris: necdum quoque ad purum redintegrato solari lumine, sed adhuc circumfuso eclipsica caligine, stellam in aëre conspicabilem multi inspexerunt. Fuerunt & alii, qui dixerunt, se in ipso orbe solis majestatem divinam vidisse, eo modo, quo à pictoribus in libris depingi solet. In natali Domini fulmen irrupit templum Hierosolymis, & de columna ex lapidibus facta, quæ sepulcro Domini proxima erat, duos lapides grandes excussit. Inde ad locum baptisterii percurrens, lapidem marmoris concavum, qui aquam baptismi continebat, minutatim confregit. Indeque in montem Sion pervolans, turrim basilicæ pulcherrimam ex magna parte perfregit. *(c) Pars Christiani exercitus, Hierusalem navigio petens, Olisiponem urbem Hispaniæ, virtute Dei Saracenis pulsis, cepit & Christianis reddidit. Conradus Imp. cum L. & amplius millibus militum, & innumerabili manu peditum, transito mari, quod brachium S. Georgii dicunt, tum dolo Græcorum, tum incursione Turcorum, tum penuria famis, pæne totum exercitum amisit. Monachi duodecim cum Laurentio Abbate, & quinque Conversis, à beato Bernardo ex Clara valle in Brachantum missi, Villariense monasterium ædificarunt.*

	XI	XII	XII	IV

1148 Conradus & Ludovicus Reges, qui superiore anno cum infinito exercitu fuerunt transmare, ut paganos debellarent, nihil prospere fecerunt; sed tantis exercitus eorum attritus est infortuniis, tum fame, tum

morta-

(a) Ex MS. Ortel.

(b) Dodechinus refert, 200. fere naves Anglicas & Flandricas huic expeditioni Lusitanicæ interfuisse.

(c) Ex MS. Ortel.

mortalitate, tum ferro hostium, ut de tot millibus tam copiosæ multitudinis vix pauci repatriaverint. Et quamvis occulto, quo nescitur, Dei judicio hæc acciderint, constat tamen, quia in hostico illo multa scelera, multa illicita & flagitiosa patrata sunt ab eis, & ob hoc ira Dei ascendente super eos, omnis conatus eorum in vacuum cessit. Nec facile invenies sive in historiis, sive in annalibus, quod ab exordio Christianitatis usque ad tempus istud tanta multitudo populi Dei tam subito & tam miserabiliter deperierit, sicut nunc factum est. Eugenius Papa, collecta generali synodo Remis, multa super statu Ecclesiæ tractavit & confirmavit. Inter alia statuit, ut decreta Innocentii Papæ, prædecessoris sui, rata & inconvulsa permanerent: quidquid autem Petrus Leonis pseudopapa statuerat vel ordinaverat, irritum haberetur, promulgans sententiam sic: Ordinationes factas à filio Petri Leonis, & ab aliis schismaticis & hæreticis evacuamus, & irritas esse censemus. In hac synodo adductus est supradictus hæreticus Eunus, & præsentatus Papæ, à quodam catholico Britanniæ Episcopo. Hic igitur in audientia omnium, de sua perversa hæresi discussus & convictus, vitam quidem & membra Episcopo, qui eum adduxerat, expostulante retinuit, sed tamen præcepto Papæ, in custodia relegatus, & ibi post non multum temporis mortuus est. In hac Synodo Archiepiscopi, Episcopi & Abbates, usque ad mille centum resedisse dicuntur. Terrores de cælo & tempestates ultra solitum, alias clementius, alias inclementius acciderunt. Mense Martio VIII. Kal. Aprilis, cum dies jam ad vesperam inclinaret, gravissima fuere tonitrua, cum ingenti coruscatione & procellosa pluvia. Non autem evenit tunc, quod alio tempore evenire solet, ut sonus ille ad aures hominum paullatim perveniat, ac deinde crescat in majus, sed ita repente & insperate increpuit fragor ille tonitrui, ut omnes, qui audirent, magno metu & admiratione concuterentur. Item mense Julio in diversis locis magna tonitruorum & fulgurantium tempestatum detonavit procella; sed in castro Laudunensi plusquam alias vis tempestatis desævit. Nam in monasterio S. Vincentii, cum monachi Completorium canerent, fulmen irrupit basilicam, & duos monachos in choro stantes percussit & exstinxit: inde ad majus altare provolans, pallas lineas, quæ altare velabant, exussit. Accidit autem ibi quiddam mirabile: quia major palla, quæ desuper totum altare ambiebat, aliis pallis ardentibus ardere non potuit. Dicitur autem, quod alia multa in eadem basilica ex ictu fulminis acciderunt; sed sufficiunt ista ad cognoscendum, quantus sit terror divinæ districtionis. Cameracus civitas ex magna parte sui incendio conflagravit; & principalis ecclesia, cum claustro & palatio Episcopi, monasterium etiam beati Auberti. Hoc etiam anno combustum est cœnobium sancti sepulcri in eadem urbe, paucis annis à priore ejus combustione transactis.

Consule Baron. Car. Sigonium, de regno Italiæ lib. II. & alios.

(a) Daci & Westfali ac Saxonum duces consenserunt in hoc, ut aliis euntibus Hierosolymam contra Saracenos, ipsi vicinam sibi Sclavorum gentem aut omnino delerent, aut cogerent Christianam fieri. Et cum jam ad arma ex utraque parte ventum fuisset, Teutonici, accepta pecunia, vendiderunt Dacos, eosque prælio se subtrahentes, multa millia Dacorum occidit Sclavorum gladius.

(b) Ludovicus, Rex Francorum, fere cum XXX. millibus equitum, & magna multitudine peditum, postquam præscriptum mare transiit, fraude Manuelis, Imperatoris Constantinop. & penuria famis, & persecutione hostilis exercitus,

(a) Ex MS. Gembl.
(b) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

rus, majore parte exercitus amissa, Salonicam venit, & inde navigio Antiochiam petiit. Camberonense monasterium, ordinis Cisterciensis, in Haginnia fundatur. Alna ad Sabim fluvium monachi item Cistercienses per beatum Bernardum collocantur, petente Heinrico, Episcopo Leodicensi.

NOTATIO.

Explicit codex MS. Gemblacensis.

Quæ sequuntur usque ad annum Christi M. CLXIV. ex MS. codice Lipsiano potissimum transcripsimus: suntque ab Affligemensi, ut equidem arbitror, monacho in Brabantia Benedictino, horum temporum æquali, in posterorum gratiam, litteris consignata. Datur id colligi ex iis, quæ an. 1152. itemque 1154. & alibi commemorantur.

AUCTARIUM AFFLIGEMENSE.

1149	XII.	XIII.	XIII.	V.

Imperator Conradus, & Rex Franciæ Ludovicus, sine ullo effectu procinctum solvunt, & ab itinere Hierosolymorum revertuntur, numquam audita tanta infelicitate tanti exercitus. Hiems gravissima IV. mensibus invaluit & prævaluit. *(a) Hoc anno consecrata est ecclesia S. MARIÆ, Valcellensis cœnobii, à Samsone, Remorum Archiepiscopo, VII. Kal. Junii.*

MCL.

1150	XIII	XIV	XIV	VI

Orta est contentio inter Heinricum Episcopum Leodicensem, & Heinricum Comitem Namucensem. Comes quidem, ut dominaretur, intendebat; Episcopus, ut sui ab ejus dominatione & gravi oppressione liberarentur, satagebat. Milites Comitis in quadam villa, quæ vocatur Hoylon, convenerant: quorum unus, qui potior videbatur, manus in Episcopum, ut caperet, injecit: sed ipse se ab eo subripiens, iratus suos ad eorum subversionem fortiter incitavit. Tandem, nescio quo infortunio, ecclesia succensa est, & omnes, qui in eam confugerant, combusti sunt, miserabiliterque perierunt. Tandem congregato utrimque exercitu, congressi sunt; Episcopus superior factus est. Comitem fugavit, de suis potentiores cepit, sed cum miserabili cæde multorum victoria potitus est. *(b) Theodericus, Comes Flandrensis, revertit ab Hierosolymis.*

1151	XIV	XV	XV	VII.

Fructus terra uberes habuit, sed pluviarum inundatione, à festivitate S. Joannis usque ad medium Augustum, omnia vastante, vix ad maturitatem perduxit. Nam vinum & ceteri fructus magna ex parte defecerunt, & quod de uvis collectum est, in acorem versum est. *(c) Radulfus, primus Abbas hujus cœnobii Valcellensis, III. Kal. Januarii migravit è mundo: cui successit Riquardus, & ipse de Clara valle sumptus moribus maturus, & temperatus in omnibus. (d) Ludovicus, Rex Francorum, Leonoram uxorem suam repudiavit, & Ducatum Aquitaniæ amisit. * Erat enim filia Guilelmi, Ducis Aquitaniæ. Ipsa vero nupsit Henrico, Duci Normanniæ, filio Ganfridi, Comitis Andegavorum, qui postea in Anglia regnavit. Ludovicus autem secundam duxit uxorem Constantiam, filiam Alfonsi, Regis Hispaniæ. In civitate Atrebatensi, post Alvisum Episcopum, qui in expeditione Hierosolymitana obierat, ordinatur Godescalcus IV. Episcopus.*

| XV |

(a) Ex MS. Orbel.
(b) Ex MS. Aquic.
(c) Ex MS. appendice Ortelliana, cujus auctorem hic dictito, monachum fuisse Valcellensem.
(d) Ex MS. Aquic.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.
XV	XVI	XVI	VII	1152

Conradus Imp. diem ultimum claudit; cui successit Fredericus, consobrinus ejus. In Ecclesia S. Nicolai, quæ constructa est in opido Brusellensi, *(a)* Deus per beatam Virginem operatus est tanta miracula, quod à temporibus Apostolorum adeo magna & frequentia in tam brevi tempore nusquam sint audita. Dum enim consensu Abbatis Affligemensis, & consilio fratrum, feretrum in honore S. MARIÆ, auro & argento operiendum, ab ecclesia Wauerensi, cum ceteris reliquiis, quæ in eadem continentur, fuisset allatum, & in ecclesia S. Nicolai decenter locatum, statim operante divina virtute, per merita gloriosæ Virginis, cæci visum, surdi auditum, claudi gressum recipiunt, & tot infirmi variis languoribus oppressi, à paschali hebdomada usque in diem Nativitatis S. Joannis, sanitatem optatam consecuti sunt, ut si fratres supradictæ ecclesiæ hæc per singula stili officio fidelium memoriæ commendassent, non parvum volumen posteris profuturum conscripsissent. Hoc bono odore tota provincia in brevi respersa, non solùm ex nostris, sed & ex valde remotis partibus factus est concursus divitum & pauperum, diversæ ætatis & utriusque sexus fideles cum oblationibus suis convenerunt, & tantam pecuniam, quæ non facile numerari potest, hac ratione dividendam obtulerunt; partim scilicet in sustentationem pauperum, partim restaurationem ecclesiarum, partim in usus fratrum in ecclesia *(b)* Affligemensi vel Wauerensi Deo servientium. Abbas etiam Affligemensis & fratres ejus, pedites usque ad ipsum opidum convenerunt, ubi albis vestiti & cappis induti, processionem multitudine monachorum composite & honeste ordinaverunt: & sic cantando, Deum & ejus genitricem collaudando, cum magna gloria & applausu totius populi, qui ea die dicuntur fere ad XXX. millia convenisse, in ecclesiam S. Nicolai intraverunt. Attestati sunt fideles, numquam se aliquo conventu, qui factus sit aliquando, sive Imperatoris, sive jussu Rom. Pontificis, tam honestam, & tam bene ordinatam processionem vidisse. Quoddam insuper beneficium, quod non est silentio prætereundum, imo super cetera commendandum, ipsa gloriosa Domina contulit toto illo tempore fidelibus suis; per quod bella multa, quæ jam instigante maligno concitata fuerant, & seditiones consopitæ quieverunt. Dum enim ex diversis partibus multi convenissent, de quibus auditum est, quod inimici essent ad invicem, statim sine ulla exactione pecuniæ, vel qualibet satisfactione, quæ inter seculares in hujusmodi negotiis solet fieri, solo Dei timore, & amore piissimæ matris correpti, interventu fidelium, in pace reconciliati sunt. Hoc finito tempore, relatum est feretrum in supra nominatam ecclesiam cum reliquiis, nec tamen toto illo anno desiit mater misericordiæ à cœptis circa infirmos beneficiis. Ecclesia S. Bertini, cum omnibus appendiciis suis, combusta est in ipso festo S. Bertini, dum matutinorum solennia agebantur.

I	XVII	XVII	IX	1153

Eclipsis solis facta est VII. Kal. Febr. in II. feria: V. Idus Februarii II. feriæ tonitrum auditum est. *(c)* Brusellenses opidani injuriam, quam præterito anno Abbati Affligemensi & fratribus ejus intulerant, hoc anno correxerunt, hoc scilicet modo: quia ipsi Dominam nostram (sic enim

(a) Bruxellis in templo S. Nicolai, meritis B. Virginis plurima patrantur miracula.

(b) Haffligeniense.

(c) Bruxellenses

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

enim ajunt) de ecclesia Wauerensi devote & humiliter tollentes, cum honore susceperunt, & suo tempore pacifice & cum gaudio remiserunt.

(a) Eugenius Papa diem ultimum claudit: succedit ei Conradus, S. Sabinæ Episcopus, Anastasius appellatus, vicarius domini Papæ, prædecessoris sui. Domnus quoque Bernardus, Abbas Clarevallensis, qui, quasi lucifer exortus, ordinem nostrum illustrabat, migravit ad Dominum: cujus vita & doctrina in tantū excellit, ut minus sit, quidquid in ejus laude dictum fuerit. Hoc anno tanta sterilitas agris nostris incubuit, quod vix ad duorum vel trium mensium nobis victum suffecit omnis copia messis nostræ. Turbo gravissimæ tempestatis per fines nostros viam molitus, quasi sulcum ducens, unius diei itinere, quæque velut flammis depasta consumens, lugenda vestigia reliquit.

Ascalon (b) capta est ab exercitu Domini, qui est Hierosolymis, & possessa à nostris; multo tamen labore ac diuturno bello, multis etiam periculis & gravibus damnis prius exercitu afflicto. Namque diebus S. Dei genitricis purificationi proximis, Rex Hierosolymorum procinctum movit, portas obsedit, & muros civitatis diffuso exercitu, vallavit: nocturnis excubiis, diurno bello incessanter eis imminens, usque in festum Assumptionis ejusdem sacratissimæ Virginis, moras pertrahens, & infatigabilis perdurans. Proxima ergo die illius sacratissimi festi, turrim cum suis machinamentis muro admovit; & artificio subterraneo actum est, ut murus cadens latum ingressum nostris præberet. Itaque nostri ruunt & irruunt; primus præpositus & dux illius exercitus, qui fraternæ societatis professione templo militant, cum suo cuneo irrupit, & usque ad plateam civitatis, agmine suorum stipatus, perveniens gradum fixit: ibi artatus angustiis platearum, maceriis cinctus, & supereminentibus tectorum domatibus, & omni parte confluente turba, circumventus opprimitur, & cum omni turba suorum obtruncatur. Quorum capita in unum cumulum sunt congesta, ut Regi Babyloniæ, pro signo victoriæ, ostentarent: corpora vero in muro suspenderunt, nobis improperantes, & verbis blasphemiæ exercitum Dei provocantes. Tandem nostri in Domino confortati Regi dicebant, ut viriliter pugnaret, & de Dei misericordia non desperaret, cujus tunc maxime adesse solet auxilium, cum deest nec spectatur humanum. Quod ergo Christianorum proprie præsidium est, confessione peccatorum, eleemosynarum largitate, & devotissimis supplicationibus, se Domino committentes, & S. Dei genitrici vota facientes, tertia die ad murum accesserunt, instrumenta bellica, machinas & balistas admoverunt, fide constantes. Crux vero Dominica in manibus Patriarchæ agmen præcedebat, certissimum victoriæ pignus quod semper nostris in omnibus præliis fuit. Tum vero virtus Domini manifesta fuit, linguas blasphemas edomuit, & omnem confidentiam superborum dejęcit, & consilia dissipavit. (c) Vir ille, qui præsens fuit, & omni tempore obsidionis in exercitu duravit, quod vidit, nobis narravit. Percussi sunt omnes cæcitate, ita, ut cum molares lapides balista suo impetu in medio eorum emitteret, nullus lapidem venientem viderit, ut à loco cederet, ictumque lapidis declinaret. Quid multa? coacti sunt, quam negaverant, Dei confiteri virtutem, & quem blasphemabant,

(a) *Consentit Onuph.*
(b) *Tyrio an. 1154.*
(c) *Nota fidem scriptoris.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

bant, suorum esse fidelem protectorem & adjutorem. Ergo ultra differre non valentes, civitatem in manus Regis tradunt, & ex illo tempore Ascalon nostra facta est, & à nostris possessa. Istud inter maximè miranda miracula miraculum esse videtur, quod urbs CL. turribus prævalidis munita, & cænaculis domatum in plateis suis, quasi crypta laqueariis supertecta, *& quodammodo inexpugnabilis*, tandem aliquando vinci potuit: quod in historiis veterum nusquam legitur.

(a) Bernardo in Claravalle successor datus est Robertus Brugensis, Abbas Dunensis in Flandria, ab ipso praelectus. Tunc domus Dunensis IV. mensibus absque pastore vacabat: donec Albero, ab ipso Roberto transmissus, ipsi in regimine successit, quod duobus annis tenuit. (b) Pax inter Stephanum Regem Anglorum, & Heinricum Comitem Andegavensem restituta est, conditione interposita, ut Stephano mortuo, ipse Heinricus in regno Angliæ succederet. Ipse siquidem Heinrici Regis Anglorum ex filia nepos, & regnum Angliæ hæreditario jure repetens, tam per se, quam per coadjutores suos, terræ multa mala intulerat, cum Dux esset Normanniæ & Aquitaniæ. Filiam enim Guilelmi Ducis Aquitaniæ, à Ludovico Rege Francorum titulo consanguinitatis opposito relictam duxerat; ex cujus parte Ducatum illum habebat. In Ascalonensi obsidione, mortuo Bernardo Sidoniensi Episcopo, Almaricus Abbas Canonicorum regularium, in loco, qui dicitur S. Abacuc, sive S. Joseph ab Arimathia, illi subrogatur.

II	XVIII	XVIII	X	1154

Anastasius Papa ex hac vita decessit: succedit ei Adrianus, antea Nicolaus dictus, Episcopus Albanensis. Rex in Anglia constitutus est Heinricus, cujus avus fuit ille magnus & famosus Angliæ Rex Heinricus. Filia namque ejus, quæ Imperatori nupta Imperatrix dicebatur & erat, Comiti Andegavensi in conjugio post ejus excessum copulata, hunc, qui *(c)* modo regnat, de eo suscepit; & fratres ejus. Qui cum adhuc lactens sub ubere nutricis esset; defuncto avo ejus Heinrico Rege, cum cunabulo in Angliam deportatus est. Et ibi electione omnium Principum, datis juramentis in regno confirmatus est. Et quia sub manu procuratoris, usque ad legitimos annos eum servari oportebat, electus est Comes Stephanus, cognatus ejus, qui regnum regeret, & eum educaret. Qui Stephanus à Principibus persuasus, & eorum adulationibus nimis prono favore se inclinans, supplantator & perditor factus, regnum invasit & tenuit. Hoc comperto, mater supra modum mulieris animo attollitur & effertur: nec mora intercedente, Angliam cum exercitu ingreditur; multis & gravibus præliis commissis, multa audacter opera patravit. Adultimum post plurimos annos, jam adulto illo juvene, filio suo, Stephano etiam subito, nec satis nota morte defuncto, filium suum Heinricum in regno constituit *(d) Stephanus Rex Anglorum obiit: Heinricus supra nominatus absque difficultate & contradictione successit. Vuicelinus Vuandalorum Apostolus moritur.*

III	XIX	I	XI	1155

Imperator Fredericus, præterito anno profectus, hoc anno Romam pervenit, multis in itinere laboribus attritus, & diversis hostiliter obsistentibus: quos omnes superavit, & ad deditionem atque subjectionem compulit: Romanis Principibus mandavit, ut se cum pace susciperent, & subjectionem non negarent. Quod illi renuerunt, dicentes, quod,

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex eod.
(c) Nota ætatem scriptoris.
(d) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

quod nisi, ad quas vellent conditiones, acquiesceret, ipsos non subjectos, sed hostes sentiret. Imperator Romam armatus ingreditur, Papam Adrianum amicum sibi inveniens, in ecclesia S. Petri benedictione (a) coronatur. Interim exercitus ejus, hostium non ignorans insidias, totum procinctum ecclesiæ S. Petri armatus circumdederat; donec omnibus expletis, Imperator egrederetur. Romani quibusdam residuis, quos incautos occupaverant, interfectis, cum Imperatore congrediuntur: sed mox in fugam versi, ad Tiberis alveum coguntur. Quanti in congressu ceciderint, quanti in flumine submersi sint, scriptis committere non audeo. Imperator victor regreditur.

Multis annis sterilitate terræ & necessariorum penuria nobis laborantibus, hoc anno tritico omnino deficiente, in ultimo discrimine, quid agendum esset, vix anxiis potuit occurrere. In hoc tamen ad ultimum stetit sententia, ut, pecunia mutuo amicorum fide sumpta, emeremus victui necessaria. Misimus ergo fratres nostros in aliam regionem, qui sollicite injunctum negotium exsequuntur, & remenso itinere, onerata nave iter carpentes, ad opidum, (b) Aldenardum dictum, pervenerunt. Est ibi locus, in quo molendina & cataractæ, quæ aquarum transitum suscipiunt & reddunt, ita angustum & periculosum efficiunt ipsum locum, ut navis nostra transitura, firmissimis funibus posti astricta teneretur, donec ipsam charybdim evaderet & pertransiret. Ergo tanta cautela, tanto conamine navis, ad illam voraginem & præcipitem cursum aquæ frementis adducta, imo impulsa, in medio fervore insani æstus, suis præsidiis destituitur. Solvuntur retinacula, rumpuntur fines, omnisque conatus frustratur. Navis præcipiti cursu violenti amnis rapta, nunc sursum ejecta, nunc in imum præcipitata, tandem ad pontem, qui proximus erat, undarum concursione, & violenta concussione impegit in postem firmum & fortem, qui sustentabat pontem: quem pontem confregit, ipsa nullum dispendium passa, libero & securo cursu pertransiit. Quid ad hoc dicemus? Largitori bonorum omnium gratias agamus.

Godefridus junior, Dux Lotharingiæ, Margaritam, filiam Heinrici Comitis Lemburgensis, in conjugio sortitus est: per quod tandem rebus omnibus pace compositis, contentio longo tempore protracta, ea conditione finita est, ut Godefridus confirmatum sibi Ducatum, sine ulla contradictione, advocatiam S. Trudonis, castellum Rode obtineat, atque omnium, quæ possidet idem Comes, post decessum ejus, medietatem accipiens, hæreditario jure successor fiat.

Arnoldus, hæreticus & schismaticus de Brixia, discipulus magistri Petri Abailart, à quinque Apostolicis excommunicatur: tandem sub Adriano Papa laqueo suspenditur, corpus ejus igne crematur, & combusti cineres in Tiberim projiciuntur.

1156	IV	XX	II	XII

(c) Fredericus Imperator, relicta uxore sua, duxit Agnetem, filiam Comitis Burgundionum, Rainaldi nomine, ultra Saonam; quam patruus suus, Comes Wilhelmus, artæ turris custodia diu clausam tenuerat; sed de manibus ejus liberata, Imperatori copulata est.

Heinricus junior, Rex Anglorum, exercitum copiosum, & magnum belli

(a) *Consule Dodechin. Baron. & alios.*
(b) *Aldenardam, veterum Nerviorum opidum, ad Scaldim fl. in Flandria.*
(c) *De his omnibus consule Baronium & alios.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

belli apparatum, quem proposuerat ducere in Hiberniam, ut eam suo dominio subjugaret, fratremque suum consilio Episcoporum, & religiosorum virorum illi insulæ Regem constitueret, convertit contra Regem Francorum; hac scilicet de causa, quia uxorem ejus ab eo relictam in matrimonium duxerat, cujus patrimonium satis magnum & amplum, Ducatum scilicet Aquitaniæ, & omnia ipsi subjacentia, Rege contradicente, possidere contendebat. Inde gravis & longa contentio inter eos exorta est; ita ut in partibus utriusque regni viderentur urbes destrui, villæ & opida cremari, homicidia, deprædationes rerum omnium violenter fieri, & à Pyrenæis montibus pæne ad fines Flandriæ, hoc malum quasi pestis gravissima intolerabiliter grassari.

(a) Philippus, filius Theoderici Comitis Flandrensium, filiam Rodulfi, Veromandensium Comitis, Elizabeth, uxorem ducit Bellovaci. (b) Fredericus Imp. à Papa Adriano & Rolando Cancellario, pro uxoris suæ primæ divortio, vehementer arguitur. Quod ille agrè ferens, Cardinalibus Romanis introitum civitatum & ecclesiarum regni sui interdixit. Heinricus, Marchio Austriæ, creatur primus Dux Austriæ, à Frederico Imp. Ratisbonæ.

V	XXI	III	XIII	1157

Theodericus, Comes Flandriæ, jam tertio profectus, cum quibusdam Principibus terræ suæ, ducta etiam uxore sua Sibylla, zelo pio devotionis accensa, cum quadringentis militibus, & copioso belli apparatu, Hierosolymam, Philippus filius ejus Comitatum suscepit. Hanc Theodericus ea tempestate in tanta perturbatione & desperatione invenit, ut jam timerent finibus suis expelli, loca sancta à gentibus profananda, totamque terram possidendam relinqui. Noradinus enim, Sanguinii filius, rupto pacis fœdere, primo improvisis superveniens, eis congressus superavit. Secundo in vigilia pentecostes congrediens, fere sexcentos in exercitu probatos, quosdam templi, quosdam Regis milites cepit, occidit, Regem vix fuga elapsum, ceterosque in castrum Belinas impulit, terramque usque maritima, nullo resistente, progrediens, multa cæde vastavit. In tanto timore positos Dominus adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, per Comitem supradictum hoc modo consolatus est. (c) Ipse namque Dei confisus adjutorio, & Sanctæ Crucis, quæ in exercitu ferebatur, munitus signaculo, adjuncto sibi Rege, audacter congressus, Noradinum cum suis superavit, superatos humiliavit, humiliatos ad pacem poscendam compulit. Castellum, quod Cavea dicitur, nostris valde infestum, (quippe qui per illud infra VII. annos fere XV. millia de suis amiserant) magna instantia & fortitudine superatum, positis in eo militibus, obtinuit. Inde circa natale Domini Antiochiam veniens, duo castella, Harenc & Femie acquisivit, tertium destruxit, & quæcumque Princeps ipsius Raimundus incuria & insolenti temeritate amiserat, Turcis irruentibus, cum maxima parte exercitus sui occisus, ipse viriliter agens recuperavit. Deinde progressus in ulteriora, Cæsaream Cappadociæ obsedit, obsessam quarto die cepit: & quia retinere non potuit, utpote à nostris longe positam, destruxit: & sic omnia prospere agens, ad suos Hierosolymam cum magna gloria & gaudio Christianorum reversus, ibidem biennio commoratus est. Uxor ejus Bethaniæ religionis habitum suscepit.

Consule eundem & Vitriacum in hist. orient.

 Bran-

(a) Ex MS. Aquic.
(b) Ex eod.
(c) Ista fusius narrat Guil. Tyrius lib. 18. cap. 16. & seqq.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Brandeburgh castellum, in terra Sclavorum trans Albim, per quod pagani Christianos graviter affligebant, Albertus Marchio Comes in Saxonia obsedit, cepit, positisque in eo militibus, Sclavos humiliavit, ac per hoc Christianos fines multum dilatavit.

Fredericus Imperator secundo in Italiam movit exercitum, cum Duce Boemiæ & ceteris regni Principibus.

Cœnobium Gemblacense, quod ante annos circiter XX. succensum, sed Dei clementia, & suffragiis Sanctorum, quorum reliquiæ in illa continentur ecclesia, aquis de alveo vicini fluminis elevatis, & monasterio superfusis restinctum, modo tali præsidio destitutum, occulto Dei judicio cum claustro & ceteris officinis, totoque opido combustum est.

Baron & alios consule.

(a) Adrianus Papa totus in Imperatorem invehitur, & quoscumque potest, ab eo verbis & scriptis avertit. Italienses contra Imperatorem arma sumunt, ipse verò ad eos debellandos Italiam petit. Contra quem Italienses, urbibus & castellis munitis, se ad resistendum accingunt, & eum Mediolanum hostiliter adeuntem non recipiunt. Imperator autem expugnatis munitionibus, quæ contra se erant, Mediolanum obsidet.

(b) Post Theoderici, Comitis Flandriæ, & Sibyllæ ejus conjugis discessum, versus Hierosolymam, Philippus, filius eorum, adversus Simonis de Oizi, sibi subjici nolentis, contumaciam edomandam, exercitum ducit, & Inci castellum obsidet & capit.

1158	VI	XXII	IV	XIV

Vide Sigon.

Frederico Imperatore in Italia posito, civitatibus & urbibus subactis, Duces, Comites & Principes terræ, ad eum timore convenerunt, subjectionem & reverentiam ei exhibuerunt; exceptis Mediolanensibus. Ipse absque ulla dilatione civitatem obsedit, & quamvis interius haberent, ut dicitur, LX. millia armatorum, primo tamen & secundo congressu, multa strage humiliatos, ad deditionem compulit, ut CC. de nobilioribus civitatis pacis obsides darent, & quamcumque conditionem sibi ab eo impositam susciperent. Quibus acceptis & conditionibus sacramento confirmatis, quasi securus, exercitum, quosdam in propria, quosdam in hiberna dimisit: ipse in Italia se retinens, Laudam civitatem, quam Mediolanenses destruxerant, in tutiori loco translatam, restruxit. Cunam quoque, quam iidem pæne destruxerant, renovavit & munivit.

(c) Domnus Robertus Brugensis, secundus Dunis & in Clarevalle Abbas, à mundo migravit. Viginti annis præfuit, quindecim annos & pæne quinque menses Dunensibus, quatuor annos & octo menses Clarevallensibus. Cui domnus Fastradus, Camberonensis in Hannonia Abbas, in regimine successit. (d) Adrianus Papa, cum Cardinalibus suis habito consilio, Fredericum Imp. qui vivente uxore sua, aliam superduxerat, excommunicat. Adrianus Papa & omnes Cardinales Romani, præter quatuor, Gulielmum Regem Siciliæ, ad regnandum in Italia, contra Fredericum Imp. invitant; misso ei per Rolandum Cancellarium beati Petri vexillo. Sed non consenserunt Imerus Episcopus Tusculanus, Octavianus presbyter Cardinalis tituli S. Cæciliæ, Wido Cremonensis, & Joannes de S. Martino. Uladislaus, Boemorum Dux, à Frederico Imp. Rex creatur Ra-

(a) Ex MS. Aquic.
(b) Ex eod. MS.
(c) Ex MS. Ortel.
(d) Ex MS. Aquic.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tisbona. Otho Frisingensis Episcopus & Chronographus, sancti Leopoldi Marchionis Austriæ filius, moritur. (a) Milo Morinorum Episcopus, olim Abbas S. Judoci in Nemore, ordinis Præmonstratensis, postquam sedem Morinensem annis XXVII. rexerat, ad Dominum migrat. Cui successit Milo secundus, ejus Archidiaconus, natione Anglus, S. Mariæ de Bosco, sive de Nemore, regularis Canonicus. Calatravæ militum ordo in Hispania incohatur.

VII	XXIII	V	XV	1159

(b) Adrianus Papa diem ultimum claudit. Rolandus Cancellarius, & Octavianus presbyter Cardinalis, ad papatum adspirant.

Bellum gravissimum ortum erat ante annos circiter XX. inter Ducem Lovanii, Godefridum juniorem, & Walterum, cognomento Bertoldum. Puer quidem Godefridus adhuc in cunis jacebat: turba autem seditiosorum utriusque partis pacem turbabat. Unde magnum malum processit, & quasi quoddam contagium terram utriusque invasit. Agricolæ enim bonis suis spoliati, miseri & exsules de finibus suis sunt egressi, terra deserta habitatoribus inculta remansit. Erat cernere miseriam, incendia, homicidia, rerum omnium deprædationes violenter fieri, fere per annos XX. donec hoc anno quarto bello Grimbergensis urbs antiquaruit, multos dominata per annos, castrumque magnum & famosum, quod humana virtute vix poterat, justo Dei judicio combustum & ad solum usque dirutum est. Accidit hoc in festo S. Remigii. Itaque omni auxilio destitutus, à Comite Flandriæ derelictus, cui soli innitebatur, cum Duce, sero tamen, in pacem rediit.

Notent antiquitatis Brabanticæ studiosi, Grimbergam olim urbem fuisse.

Mediolanenses castrum, in quo Imperator thesauros suos deposuerat, invadunt, milites custodes castelli capiunt, thesauros diripiunt, ulteriusque progredientes amicos ejus & confœderatos impugnant. Ipse hoc audito, obsedit Criminum, castrum satis munitum, in quo erat maxima fiducia & fortitudo eorum, obsessum cepit, captum destruxit, milites, qui in eo inventi sunt, vita donatos, abire permisit; sed & quæcumque Mediolanensium erant, circumquaque vastari præcepit. (c) *Heinricus Rex Anglorum, congregato exercitu, Aquitaniam transiit, & Tolosam obsidione cinxit. Ludovvico autem, Rege Francorum, urbem potenter ingresso, Rex Anglorum inefficax redit. Theodericus, Comes Flandriæ, tertia vice Hierosolymis revertitur. Sibylla autem Comitissa ibi remansit, & habitu religionis apud S. Lazarum assumpto, ibidem sancto fine quievit.*

VIII	XXIV	VI	XVI	1160	MCLX.

Heinricus, Rex Anglorum, filiam Stephani, neptem suam, sanctimonialem & Abbatissam in claustro consecratam, contra fas legum Matthæo, filio Comitis Flandriæ, dedit uxorem; ut per eam Comitatum retineret Boloniensem. Et quia sponsa Deo dicata non sponsum, sed adulterum summo Regi superduxit, bella & seditiones inimicus inter patrem & filium, inter fratrem & fratrem concitavit. Fridericus Imp. cum videret, propter paucitatem exercitus, Mediolanenses contra se insolentius agere, misit per omnes fines regni sui, ut venirent ei in auxilium, & juravit, se non recessurum à civitate, donec caperet eam. Ut autem hoc juramentum ratum maneret, designavit, si forte vita decederet, duos Imperatores, filium Conradi prædecessoris sui, & post eum Heinricum, Ducem Saxoniæ. (d) *Obiit Guilelmus, filius Stephani Regis Angliæ, Comes*

Gg gg gg 3

(a) *In MS. Ortel. An. 1159.*
(b) *Consentiunt Dodechin. & Onuphrius.*
(c) *Ex MS. Aquic.*
(d) *Ex MS. Aquic.*

Anni Christi.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*

mes Boloniæ, & Dapifer Regis Angliæ, sine herede. Matthæus vero, filius Theoderici Comitis Flandriæ, filiam Stephani Regis Anglorum, Abbatissam raptam de monasterio, ubi erat Deo sacrata, per violentiam Regis Anglorum, ducit uxorem, & per eam obtinet Comitatum Boloniensem. Qua de caussa à Samsone, Remorum Archiepiscopo, ejusque suffraganeis Episcopis, excommunicatus est, & à patre suo Theoderico, & fratre Philippo, propter castellum Lens, quod adversus eos jure hereditario repetebat, est injuriatus.

1161	IX	XXV	VII	XVII

Convenerat exercitus magnus ex omnibus partibus regni, præterito anno, ab Imperatore ter vocatus: quorum adventu lætatus, statim obsedit ex omni parte Mediolanum, & ita coartavit eos, ut non haberent potestatem libere egrediendi vel ingrediendi, emendi vel vendendi. *(a) Post generale capitulum, Lambertus Abbas Cistercii, officio cedens, dimisit abbatiam, & Cistercienses domnum Fastradum Clarevallensem fecerunt sibi patrem, & Clarevallenses acceperunt domnum Gaufridum, Igniacensem Abbatem. (b) Samson, Remorum Archiepiscopus, obiit, & sepelitur in cœnobio Igniacensi: cui succedit Heinricus, Episcopus Bellovacensis, frater Ludovvici, Francorum Regis. In episcopatu Bellovacensi substituitur Bartholomæus, ecclesiæ Remensis Archidiaconus. Alexander Papa, veritus potentiam Frederici Imp. profugus ab Italia, emenso mari, venit in Franciam: qui à Ludovvico Rege, & optimatibus ejus gloriose excipitur. Petrus Lombardus fit Episcopus Parisiensis. Hunc vulgo Magistrum sententiarum vocant.*

1162	X	XXVI	VIII	XVIII

Consule Baron. Sigonium, aliosque de his omnibus.

Mediolanenses obsidione, fame, inopia & dissensione coartati, per internuntios petunt ab Imperatore misericordiam; tantum, ut vita donentur, omnem conditionem ab ipso propositam promittunt se sustinere. Kalendis itaque Martii, omnes per turmas suas exeunt, prius principes, post eos nobiles & milites, gladios manibus tenentes, quasi essent rei majestatis & proditores, deinde promiscuum vulgus, funibus colla innexi, in ciliciis, cinere capitibus aspersis, ad pedes Imperatoris in modum crucis se prosternunt. Imperator, qui proposuerat eos, ad terrorem aliorum, diversis suppliciis interimere, vita donatos, rebusque necessariis, quantum secum ferre poterant, concessis, per regiones dispersit, ita, ut non haberent licentiam in civitatem amplius revertendi: deinde jussit suos civitatem ingredi, muros, turres, alta & supera fastigia & ædificia destrui, (tribus tamen pepercit ecclesiis, S. MARIÆ, S. Mauricii, & S. Ambrosii, cum officinis clericorum, officialibus ipsorum, domibus etiam indemnitate rerum concessa) ærarium publicum sibi reservari. Placentini, Bolonienses, Brixienses, Mediolanensibus contra Imperatorem confœderati, exemplo eorum territi, eamdem humilitatis subjectionem, substrati Imperatoris pedibus, exhibuerunt, & veniam obtinuerunt.

Fames gravissima in tantum prævaluit, ut modius tritici venderetur XXX. & eo amplius solidis, Lovaniensis monetæ: multaque millia hominum fame perissent, nisi Dominus pauperis populi afflictionem respexisset. Ipse enim, qui percutit & medetur, dedit spiritum bonum in cordibus fidelium suorum, cujus instinctu largam manum ad pauperes extenderunt, eorumque inopiam sua abundantia suppleverunt, & largius,

(a) *Ex MS. Ortel.*
(b) *Ex MS. Aquic.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

largius, quam aliquando nostris temporibus vidimus, sua eos liberalitate sustentaverunt.

Consule eosdem.

Imperator Fredericus à Rege Francorum invitatus, ut sublato schismate, Romanæ Ecclesiæ pax firma redderetur, concilium in territorio Vesuntionum, in Dola villa super Saonam fluvium, in decollationem S. Joannis Baptistæ convocavit: sed Rege Franciæ ab Imperatore averso, quique sine effectu, eadem & adhuc graviore permanente discordia, in sua redierunt.

Desponsata filia Regis Francorum filio Regis Anglorum, contentio conquievit, & pax plena inter eos convenit. Obiit Balduinus, Rex Hierosolymorum, sine herede: succedit ei Amalricus frater ejus, Comes de Ioppe. *(a) Mense Septembri Fredericus Imp. cum Octaviano, juxta Saonam fl. consedit, & Rex Ludovvicus Divione, congregatis ex utraque parte multis Episcopis, Abbatibus, clericis, laicis, tam principibus, quam popularibus, ut schismati Ecclesiæ finem facerent, si possent: & non potuerunt, sed cum magna dissensione & simultate ab invicem discesserunt. Ideoque capitulum eo anno, non tunc apud Cistercium, sed postea circa festum S. Martini, apud grangiam quandam de Fusinaco celebratum est. (b) Alexander Papa, collecto generali concilio Turonis, excommunicavit Octavianum schismaticum, & Rainaldum Coloniensem electum, Archiepiscopum quoque Moguntinum, Hugonem etiam Abbatem Cluniacensem: in quo concilio quædam Ecclesiæ utilia tractavit.*

XI	XXVII	IX	I	1163

Corpora trium Magorum à Rainaldo *(c)* Coloniensi electo, de ecclesia quadam, civitati Mediolanensi contigua, translata sunt, & cum magno gaudio & exultatione totius provinciæ, processione mirabiliter ordinata, civitati Coloniensi illata, & in ecclesia S. Petri reposita sunt. Si quis vult scire, quomodo de partibus suis translata sint Constantinopolim, & de Constantinopoli Mediolanum, id in ecclesia S. Petri Coloniensis inveniet.

(d) XIV. Kal. Junii Fastradus, Abbas Cistercii, Parisiis obiit, Cistercium translatus ante Ascensionem: cui subrogatus est domnus Gilebertus, Abbas Ursi-campi, post concilium Turonense.

NOTATIO.

Explicit Auctarium Affligemense, itemque codex MS. Ortelianus. De Auctarii Affligemensis scriptore dixi supra ad an. 1148. Ceterum Orteliani codicis Appendicem scripsit monachus quidam (e) Valcellensis, instituti Cisterciensis, in agro Cameracensi: quem hii ipsis temporibus vixisse crediderim. Quæ subjunguntur, ex MS. codice Aquicinctino excerpsimus. Sunt autem ea litteris mandata à monacho ejus, nisi fallor, loci Benedictino, idque hortatu Simonis, ejusdem cœnobii Abbatis: de quo infra, sub finem hujus Auctarii dicemus. Ex quo liquet, quando Appendicis hujus Aquicinctinæ auctor vixerit.

AUCTUA-

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex MS. Aquic.
(c) Aliis an. 1162.
(d) Ex MS. Ortel. Aliis an. 1162.
(e) Vide supra a. 1151.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

AUCTUARIUM AQUICINCTINUM.

THeodericus, Comes Flandrensium, quarto Hierosolymam petit. Obiit *(a)* Giezo Rex Hungarorum. Succedit Stephanus, filius ejus, habens uxorem filiam Heinrici, Austrasiorum Marchionis, qui fuit frater Conradi Imperatoris. Giezo, frater ejusdem Stephani, Hungarorum regnum turbat & infestat plurimum, auxilio Manuelis Imp. Constantinopolitani, cujus filiam duxerat uxorem.

De his omnibus consule Baronium, Onuphrium, Ciaconium & alios.

Obiit Octavianus pseudo-papa, & in civitate Lucensi sepelitur. Vuido Cremensis ab ejus sequacibus eligitur, & Paschalis appellatur. Fredericus Imp. in die pentecostes, coacto concilio Episcoporum & Principum Imperii apud Wirseburch, *(b)* Alexandrum Papam abjurando, se subjecit Paschali. Tam temerario Imperatoris juramento Archiepiscopi & Episcopi, seu Abbates vel Principes regni subscribebant, & idem juramentum faciebant. Aliqui tamen eorum corde Alexandro Papæ adhærebant. Hac de causa in Ecclesia oritur grave scandalum, & in regno augescit discidium.

Venerabilis (c) Joscio, cognomento Roseus, monasterii S. Bertini in Artesia monachus, Virgini-Matri devotissimus, in Domino obdormit.

1164	XII	XXVIII	X	II

(d) Fredericus Imp. natale Domini in palatio suo celebravit Aquis, ad cujus curiam omnes primates regni, sive ecclesiastici, seu seculares, ab ipso submoniti, convenerunt, & corpus domini KAROLI MAGNI Imp. qui in basilica B. Mariæ semper Virginis quiescebat, de tumulo marmoreo levantes, in locello ligneo in medio ejusdem basilicæ reposuerunt. Ibi Philippus, Comes Flandriæ, cum magno militum exercitu adfuit, & ab Imperatore *(e)* Cameracum suscipiens, homo ejus effectus est, & magnam pacem Flandrensibus per terram Imperatoris eundi ac redeundi obtinuit. Idem à curia revertens, statim patri suo Theoderico Comiti, ab Hierosolyma revertenti, obviam proficiscitur.

Saladinus, princeps militiæ Noradini Regis Damasci, cum magna Turcorum & Saracenorum multitudine, Ægyptum sibi subjugaturus ingreditur. Soldanus igitur Babyloniæ, qui & Rex Ægypti, de sua suorumque virtute diffidens, Amalricum Regem Hierosolymorum, consilio cum suis habito, quæsivit sibi adjutorem, ea conditione, ut illi annuum persolveret tributum, & Christianos, qui captivi tenebantur, liberaret per totam Ægyptum. His conditionibus Rex Hierosolymorum assensum præbuit, & Boamundo Principi Antiocheno, cognato suo, tradita cura regni sui, cum exercitu valido in auxilium properavit Regis Ægypti. Quo comperto, Noradinus Rex Damasci, collectis undecumque infidelium Regibus & populis, castellum Principis Antiocheni, Harenc nomine, obsedit. Princeps autem Antiochenus, contractis undique viribus, egressus Antiochia, usque ad castellum cum suo exercitu salvus pervenit. Turci vero, obsidione relicta, non longe à castello inter

Guil. Tyrius lib. 19. cap. 9. & Vitriacus in hist. Orient.

(a) Geizo.

(b) Würtzburg intelligitur, ubi a. 1165. synodum celebravit Fridericus, de qua *GODEFRIDUS MONACHUS, CHRONICON AUGUSTANUM ad a. 1165.*

(c) De eo Vincent. in Speculo.

(d) De hac elevatione vide Molanum in Natal. SS. Belgii.

(e) Lege Meyerum & alios.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ter angustias subsistiterunt locorum. Princeps autem Antiochenus altera die Turcos insecutus, infeliciter cum eis pugnavit, ita, ut nullus ex eis fere evaderet, nisi quem fortitudo equi, aut aliquis casus eripuit. Captus est Princeps, retentus est & Comes Tripolis, cum multis aliis: alii capiuntur, alii detruncantur. Turci ad castellum Harenc revertentes, summa cum festinatione illud obtinuerunt: & ex pactione debilem multitudinem, tam mulierum, quam infantum & vulneratorum, usque Antiochiam perduxerunt. Amalricus vero, Rex Hierusalem, cum Soldano Ægypti, Salahadinum, Ægyptum opprimentem, totis viribus populatur: quem in civitate Belbacensi obsidione cinxit, qui inpetum Regis ferre non prævalens, missis ad eum nuntiis, reddidit se ejus fidelitati: qui à Rege, ex consulto cum suis, dimissus in Damascum rediit. Rege quoque in Hierusalem reverso, Amiraldi Saracenorum indigne ferentes, Soldanum Babyloniæ Christianorum tributarium effectum, omnes in unum conglobati, cum prædicto Salahadino super eum irruentes, vita simul & regno privaverunt. Salahadinus vero, quod diu concupierat, regnum Ægypti invasit, uxoremque Soldani à se interfecti, amissionem viri lugere prohibitam, in conjugium suum transire coegit. Noradinus, Rex Syriæ, non post multum moritur. Prædictus autem Salahadinus justum regni successorem interficiens, pro eo regnavit. Sic tempestate illa Oriens & Occidens diversis afficiebatur calamitatibus.

Heinricus Rex, ecclesiarum regni sui jura auferendo, in Anglia tyrannizat: contra quem Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, pro libertate Ecclesiæ decertans, ab ipso exsiliatur; qui mare Britannicum transiens, à Ludowico, Rege Francorum, tam devote, quam benigne suscipitur.

Godescalcus, Atrebatensis Episcopus, infirmitate capitis gravatus, episcopum (a) dimisit: cui successit Andreas, quidam Abbas de ordine Cisterciensi; agente Heinrico, Remensi Archiepiscopo. *Petrus Lombardus, Episcopus Parisiensis, cognomento Magister sententiarum, moritur.*

XIII	XXIX	XI	III	1165

Alexander Papa, à Romanis contra Fredericum Imp. invitatus, Francia relicta, in Italiam revertitur, & in die festivitatis S. Clementis Papæ & Martyris, Missa apud B. Petrum, in Roma Leoniana, ab ipso celebratur.

Paschalis, qui & Guido, Antipapa, in civitate Italiæ, quæ Viterbium dicitur, sedem sibi episcopalem statuit, & potentia Imperatoris fultus, peregrinos seu mercatores, de terra Francorum in Italiam transeuntes, turbat & deprædatur. Quod multi videntes, licet inviti, ipsum colebant, & magnis muneribus honorabant.

Alexander Papa, Romanos habens suspectos, ad Tusculanos se contulit. Paschalis, qui & Guido, assumptis secum Imperatoris sequacibus, cisternam Neronis, ubi Alexander Papa fuerat consecratus, totam terræ coæquavit.

Philippus, Comes Flandriæ, & Matthæus frater ejus, Comes Boloniæ, & Godefridus, Dux Lovaniensis, cum septem fere millibus navium, expeditionem movent adversus Theodericum, Comitem Hollandiæ; quem in deditionem venientem cum suis Comes Flandriæ diutius tenuit in captivitate.

 In

(a) Iperio an. 1157.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

In Gandavo infans natus est trium capitum, habens in collo caudam pecudis. Similiter in villa S. Petri quædam femina, undecim mensibus gravida, peperit monstrum, deorsum formatum ut pharetra, sursum ut galea, ibi habens duo cornua.

Obiit domna Sibylla, Flandrensium Comitissa, piæ memoriæ, postquam X. annis Hierosolymis apud S. Lazarum servierat.

1166	XIV	XXX	XII	IV

Imp. Fredericus ad debellandos Romanos, adversantes sibi, exercitum in Italiam mittit.

Bellum inter Ludovvicum, Regem Francorum, & Heinricum, Regem Anglorum, pro regni sui terminis. Ludowicus Rex, auxilio Philippi Flandrorum Comitis, Regem Anglorum fugat, & pax inter eos usque in pascha sequentis anni firmatur.

Ducatu Rainaldi, Coloniensis Archiepiscopi, & Christiani Moguntinensis, Alexandri quoque Leodicensis Episcopi, orientalis exercitus Frederici Imp. stragem fecit quindecim millium de Romanis, reliquos usque ad Tiberim fugat. Supradicti Episcopi, excepto Moguntinensi, & Karolus Dux, filius Conradi Imp. cum multis aliis ibidem pestilentia mortui sunt. Ossa vero Rainaldi Archiepiscopi Coloniam sunt relata, & in ecclesia B. Petri tumulata, successit ei in episcopatu Philippus, Archidiaconus ejus, filius Gozuini de Falconis monte.

Piæ memoriæ domnus *(a)* Gozuinus, Abbas Aquicinensis septimus, caritate illustris, amator pacis & religionis, VII. Id. Octob. circa mediam noctem, die Dominica, luna XI. Indictione XIV. de hoc sæculo transiit: quo in ecclesia B. Mariæ semper Virginis, in loco, ubi orare consueverat, cum magno filiorum suorum gemitu, tumulato, Alexander, Prior ejusdem ecclesiæ, ei octavus succedit. Magna vini abundantia.

1167	XV	XXXI	XIII	V

Fredericus Imp. Italienses levibus præliis fundit: illi autem, pro libertate patriæ suæ tuenda satis animati, de omnibus pæne Italiæ civitatibus, quæ inter Alpes & Romam consistunt, in unum convenientes, civitatem Mediolanensem egregie munitam reædificant, in contemtum Imperatoris.

Ludowicus, Rex Francorum, & Philippus, Comes Flandrorum, iterum movent expeditionem adversus Henricum, Regem Angliæ. Francis invidentibus & detrahentibus frequentibus bene gestis Philippi Comitis, sine laude revertitur.

Obiit Nicolaus, Cameracensis Episcopus. Petrus, filius Theoderici, Comitis Flandrensium, loco ejus eligitur.

Ecclesia S. Bertini valde infestatur à Theoderico, Comite Flandrensi, astu & persuasione Roberti Ariensis Præpositi, ejusdem Comitis Cancellarii. Unde Godescalcus Abbas, & fratres ejusdem ecclesiæ, animo consternati, & humano auxilio destituti, bis in die pro tribulatione illa clamorem ad Deum faciebant prostrati, ad Missam scilicet, & in fine Completorii.

	XVI	XXXII	XIV	VI

(b) Obiit Comes Theodericus Flandrensis, in villa illa, quam S. Bertino abstulerat, per violentiam Roberti Præpositi. Succedit ei in

(a) De eo Molanus in Natal. SS. Belgii.
(b) Iperio, an. 1199.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

in Comitatu Flandrensi filius ejus Philippus; qui ante mortem patris sui defuncto Rodulfo, Comite Viromandensi, eumdem Comitatum, per uxorem sibi debitum, obtinuerat. Balduinus, Comes Montensis, & Philippus, Comes Flandriæ, confœderantur.

Rugiani, Sclavorum populi, ab Erico Danorum Rege, & Finlandi ab Erico Suecorum Rege victi, Christum agnoscunt. Helmoldus, presbyter & Canonicus Butsoniensis, historiam conversionis Henetorum sive Sclavorum ad Christum, à temporibus Karoli Magni usque ad hæc tempora perduxit. Hebronensi in Syria ecclesiæ primus datur Episcopus Rainaldus, Fulcherii, Patriarchæ Hierosolymitani, nepos.

XVII	XXXIII	XV	VII	1169

Fredericus Imp. ad comprimendos Italienses ire disponens, Henricum, filium suum adhuc puerum, in Regem sublimat Aquis.

Nova iterum Romanis consurgit ruina: quia cum Tusculanis bellum civile ineuntes, pæne usque ad internecionem Romani deleti sunt. Hac de caussa discordia magna inter Alexandrum Papam & Romanos orta est. Alexander Papa auxilia militum undecumque contrahens, cum Tusculanis, Romanos & Imperatori adhærentes debellabat. Fredericus autem Imp. Christianum, Archiepiscopum Moguntinum, Cancellarium suum, cum valido exercitu in Italiam misit; qui Imperatoris hostes invadens, munitiones eorum destruxit, & civitates cepit, magnamque partem Italiæ Imperatori subegit.

Balduinus junior, filius Balduini Comitis Haginoensium, uxorem duxit Margaretam, sororem Philippi, Comitis Flandrensium: *ex qua genuit Balduinum, postea Flandriæ Comitem & Constantinopolitanum Imperatorem; & hac via successio Flandriæ redit ad verum heredem, & rectam lineam.*

Maria, filia Stephani Regis Angliæ, habitum religionis resumsit. (a) Milo II. Morinorum Episcopus, obiit. Desiderius, Tornacensis Episcopus, ei in pontificatu succedit.

XVIII	XXXIV	XVI	VIII	1170	MCLXX.

Heinricus, Rex Angliæ, Heinricum filium suum in Regem sublimat in Anglia per manus Rogeri, Archiepiscopi Eboracensis, ejusque suffraganeorum: cum tamen Rex Anglorum, juxta privilegia Rom. Pontificum, ecclesiæ Cantuariensi collata, deberet inungi ab Archiepiscopo Cantuariensi.

Ludowicus, Rex Francorum, & Heinricus senior, Rex Anglorum, ad mutuum convenerunt colloquium: ubi Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, cum utriusque regni proceribus, adfuit, & pax inter ipsum & Regem Angliæ magis palliatur, quam confirmatur.

Obiit Balduinus VI. Comes Haginoensis VI. Idus Novembris, in monte Castri-loco, & in ecclesia S. Waldetrudis, ab Alexandro, Aquicinensi Abbate, sepelitur. Successit ei Balduinus, filius ejus, hujus nominis Comes V.

Ipso die ventus vehemens, pluviæ mixtus, periculosus & damnosus exstitit, in tantum, ut domos, turres, & ædificia subverteret, silvasque evelleret. Inter cetera tectum maximæ turris sancti Joannis Baptistæ Lauduni evulsit, & longius à templo projecit.

Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, ab Heinrico Rege septenni exsilio injuriatus, tandem ipsius Regis permissu, ante natale Domini, ad suam

Hh hh hh 2

(a) *Consentit Iperius.*

Anni Chri-sti.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

suam sedem revertitur: *Philippo, Flandriæ Comite, per Flandriam usque in Angliam ipsum comitante. In hoc transitu, ipse Præsul capellam in Male, hospitio Flandriæ Comitis, consecravit. Dominicus, qui ordinem Prædicatorum postea instituit, Calaroga in Hispania nascitur. Ordo (a) Humiliatorum ab exsulibus Mediolanensibus instituitur.*

1171	XIX	XXXV	XVII	IX

(*b*) Thomas, Archiepiscopus Cantuariæ, ac Primas totius Britanniæ, ab Heinrico Rege injuriis & exsilii fatigatione afflictus, die V. nativitatis Dominicæ, in majori ecclesia, hora nona, ante quoddam altare, à satellitibus præfati Regis, capite mutilato, effusoque cerebro, in congregatione pretiosorum martyrum coronatur à Domino; ad cujus sepulcrum mira & inaudita per ejus merita à Domino Deo fiunt miracula. Alexander Papa, & omnes Episcopi Franciæ, interfectores Archiepiscopi anathematizant. Heinricus, Rex Angliæ, pro interfectione beati Thomæ, ab omnibus exosus habetur.

Christianus, Cancellarius Imp. Frederici, Alexandrum Papam, & Tusculanos Imperatori adversos, obsessurus, Tusculum pergit. Alexander autem Papa, veritus imminentem jam cervicibus suis Cancellarium, animo consternatus de civitate fugere disponit. Hoc ejus propositum omnibus innotuit, quorum custodia detentus, ex urbe discedere non potuit: cives tamen, accepto consilio, Cancellarium magnis obsequiis delinitum, maximisque auri & argenti muneribus honoratum, de sua civitate alio transmittunt.

Lege Sigon. de regno Italiæ.

1172	XX	XXXVI	XVIII	X

In Italia homines agrarii Wilhelmi, Marchisi de Montferrat, cum quibusdam militibus, terras suas & possessiones relinquentes, cum uxoribus & filiis, urbem novam contra Fredericum Imp. ædificant, quam Alexandriam, in honorem Alexandri Papæ, nuncupant.

Heinricus, Rex Angliæ, ultra se elatus, inconcessa captans, & affectans indebita, regnum Hiberniæ subjugaturus, & regium diadema, ut putabat, capiti suo impositurus, naves parat, militesque de suo regno congregat. Ingressus igitur Hiberniam, cum pagenses sensisset ad bellandum satis paratos, tum panis, quo patria premebatur, timens inopiam, tum ventorum in redeundo cavens discrimina, confusus recessit in sua.

Alexander Papa legatos in Normanniam ad Heinricum Regem dirigit, Autbertum videlicet, presbyterum Cardinalem, sancti Laurentii in Lucina, & Theotimum, presbyterum Cardinalem, tituli sancti Vitalis; in quorum præsentia, adstantibus Episcopis & regni sui optimatibus, de interfectione beati Thomæ, tactis Sanctorum reliquiis, præfatus Rex se purgavit: & ecclesiis sui regni, quæque sui erant juris, ad arbitrium Cardinalium restituens, à vinculo absolvitur anathematis.

Alexander Papa, audicis miraculis, quæ Deus per beatum Thomam martyrem suum operabatur, per auctoritatem Apostolicam, decrevit eum in numero sanctorum martyrum solemniter habendum. Interfectores beati Thomæ Archiepiscopi, pœnitentia ducti, ad Papam Alexandrum pergunt, & in omnium præsentia, gravi plectuntur sententia. *Obiit Godescalcus, quondam Atrebatensis Episcopus, in Monte S. Martini, ordinis Præmonstratensis monasterio, apud Laudunum sito: cujus loci, ante*

(*a*) *De iis Vitriacus hist. occid. c. 28.*
(*b*) *Iperio & aliis annum à Kalendis Jan. incohantibus obiit, an. 1170.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ante episcopatum, Abbas fuerat. Stephano III. Hungariæ Regi, succedit Ladislaus, & Ladislao Stephanus IV.

XXI	XXXVII	XIX	XI	1173

Imp. Fredericus, & Wilhelmus Marchisus de Montferrat, exercitum congregant, ut in sequenti anno Alexandrinos & Italienses expugnent.

Contra Heinricum Regem, conjuratione uxoris & filiorum ejus, quorumdam etiam optimatum ejus exorta, filii ejus ad Ludovicum, Regem Francorum, contra patrem auxilium petentes confugiunt.

Rex vero, assumpto secum Philippo Comite Flandrensi, in Normanniam expeditionem ducit. Exercitu autem eorum in duas partes diviso, Philippus cum suis Flandrensibus tres munitiones summa cum festinatione cepit.

Matthæus vero Comes Boloniæ, frater Philippi Comitis, sagitta letaliter vulneratus, ibi non multo post obiit, & sepultus est in monasterio sancti Judoci. Rex autem Francorum cum suis Francis quoddam castrum, cum magna difficultate, cepit; sed his, qui in arce ejusdem castri erant, viriliter repugnantibus, eam capere non potuit. Rex itaque, relicta obsidione castelli, pæne inefficax rediit. Heinricus, Rex Angliæ, adversantes sibi, alios exauctorizavit, alios bonis privavit, ac per hoc amicos etiam suos magis contra se exacerbavit.

Alexander, Abbas Aquicinensis, pretiosas plurimorum Sanctorum reliquias de diversis ecclesiarum locis congregavit, quas in theca auro & argento ad hoc præparata decenter locavit.

Obiit Andreas, Atrebatensis Episcopus: Robertus Ariensis Præpositus loco ejus eligitur.

Alexander Papa domnum Bernardum, Clarevallensem Abbatem, in numero sanctorum confessorum in ecclesia decrevit honorandum. Hiems solito asperior; hiemi accedit intemperies aëris. Nam corrupto aëre, mense Decembri, homines succumbunt infirmitatibus diversis, multi etiam infirmitate illa moriuntur, quam medici vocant catarrhum & tussim. *Stephano IV. Hungariæ Regi sufficitur Bela. In Polonia Boleslaum Regem excipit Casimirus.*

XXII	XXXVIII	XX	XII	1174

Obiit Alexander, Aquicinensis ecclesiæ Abbas VIII. succedit ei Simon, monachus ejusdem ecclesiæ, Abbas IX.

Petrus Cameracensis electus, frater Philippi Comitis Flandriæ, assensu ejusdem fratris sui, relicto episcopatu & clericali corona, in hebdomada pentecostes, sabbato, armis militaribus accingitur. Sequenti anno uxorem duxit, relictam Comitis Nivernorum, eodemque anno diem clausit ultimum.

Robertus Atrebatensium electus, industria Philippi, Comitis, Cameracensium Episcopus eligitur. In Episcopatu autem Atrebatensi, *(a)* Frumaldus, Archidiaconus Ostrovandiæ, ipso Roberto annitente, substituitur.

Fredericus Imp. & Wilhelmus Marchisus de Montferrat, post pentecosten, Italiam potenter ingressi, novam Alexandriam obsidione cingunt.

Ludovicus, Rex Francorum, Heinricus & Richardus, filii Regis Angliæ, cum Philippo Comite Flandriæ contra præfatum Regem iterum

 insur-

(a) Frumoldus.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

insurgunt: qui in Normanniam profecti, civitatem Rotomagum obsederunt. Pars vero quædam exercitus Flandriæ, instinctu Roberti Cameracensis electi, Angliam deprædatura, trans mare mittitur; quorum alii marina tempestate quassati, alii verò ab Anglis militibus viriliter suscepti, & ignominiosè repulsi, cum dedecore ad propria sunt reversi.

Heinricus Rex Angliæ, cernens se ab omnibus impeti, in se reversus, tandem hoc suis imputavit peccatis, & suis viribus diffidens, divinum poscit auxilium. Qui Cantuariam veniens, beatum Thomam Archiepiscopum, olim à se injuriose tractatum, humili & devota satisfactione, ad sanctum tumulum ejus uberrime flendo, placavit: quæ res ei, ut credimus, victoriam contulit. Nam mox Regem (a) Gualensium diu sibi rebellem, & quosdam inimicos suos, quindecim dierum spatio, in deditionem coegit: quorumdam etiam Anglorum contra se sentientium motus compescuit. Post hoc in Normanniam reversus, civitatem Rotomagum, à Rege Francorum obsessam, circa mediam noctem est ingressus.

Jacobus de Avesnis, quidam (b) miles dives, in obsidione Rotomagensi, à Roberto Cameracensi electo, contumeliis verborum afficitur. Rex Francorum & Comes Flandrorum de obsidione illa inefficaces redierunt: sic filii contra patrem venientes, reversi sunt inglorii.

(c) Robertus Cameracensium electus, à servientibus Jacobi de Avesnis, ignominiose apud Condatum in Hannonia perimitur. Duo Cameracenses Archidiaconi ad episcopatum per contentionem eliguntur, Rogerus scilicet & Alardus. Sed Rogero à Philippo Comite Flandrorum, & saniori parte abdicato, Alardus substituitur. Uterque episcopatum desiderans, transcensis Alpibus, certatim ad Imp. Fredericum in Italiam pergit. Imperator itaque visis personis, auditaque ratione electionis, visis etiam litteris Philippi Comitis, pro Alardo petentibus, communicato cum Episcopis, qui ibi aderant, consilio, illi episcopatum dedit.

Philippus Comes Flandrorum, contra Jacobum de Avesnis, pro interfectione Roberti Cameracensis electi, cum exercitu vadit: sed interventu Heinrici Remensis Archiepiscopi detentus, pacto pacis magis utrimque simulato, quam composito, in Flandriam redit. Hiems pluviosa exercitum Frederici Imp. Alexandriam obsidentis, nimis attrivit.

1175	XXIII	XXXIX	XXI	XIII

Heinricus Rex Angliæ, & filii ejus, mediante Ludovico Francorum Rege, pacificantur. Heinricus, Remorum Archiepiscopus, natale Domini apud Aquicinctum celebravit: deinde profectus est in Flandriam, ad curiam Philippi Comitis, ibique Jacobus de Avesnis, de morte Roberti Cameracensis electi, facto secundum judicium curiæ juramento, se immunem ostendit.

In die sancto Parasceves, Philippus Comes Flandrorum, cum multis aliis, in Hierusalem profecturus, crucem accepit.

Æstas pluviosa & damnosa messem Augusti mensis, & autumnalem vindemiam protelavit. Per Galliam & Germaniam panis inopia multos affligit. Sub hac tempestate multi monachi & milites, in hac nostra

(a) *Wallensium.*
(b) *Id est Eques, ut nunc loquimur.*
(c) *Consentit Iperius.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni Christi.*

nostra regione eleemosynas largas pauperibus tribuebant: inter quos Valcellenses monachi eminebant. Obiit Heinricus, Remensis Archiepiscopus, frater Ludovici, Regis Francorum. Magna circa nativitatem Domini fluviorum redundantia, in tantum, ut Sequana, Axona & Lisa alveos suos egressi, una nocte magnum circummanentibus damnum inferrent, multos etiam necarent. *Alexander III. Papa, novam Insubriæ urbem Alexandriam, episcopali cathedra exornat. (a) Milites S. Jacobi his temporibus in Hispania celebrari cœperunt, eodem Papa Alexandro approbante, & S. Augustini regulam iis præscribente. Primus ejus militiæ Magister creatus est Petrus Fernandus à Ponte Encalato. (b)*

XXIV	XL	XXII	XIV	1176

Inter Imp. Fredericum & Italienses vario eventu sæpenumero pugnatur. Christianus Cancellarius, de pace inter Imperatorem & Papam reformanda, valde erat sollicitus.

Heinricus Rex Anglorum, missis nuntiis ad Philippum, Comitem Flandrorum, nescio quibus verbis aut promissionibus illectum, ab itinere Hierosolymitano detinuit hoc anno. Jacobus de Avesnis satis superbus & insolens, contra dominum suum Comitem Haginoensem rebellat; at Balduinus Comes contumaciam ejus ægre ferens, castellum ejusdem Jacobi Condatum obsidione cingit, auxilio Philippi Flandrorum Comitis. Jacobus vero suis diffidens viribus, claves castelli invitus Comiti reddidit: Comes verò, accepto castello, murum & turrim solo tenus æquavit.

Obiit Petrus, frater Philippi Comitis, apud Hilseldunum. Orta iterum inter Philippum Comitem & Jacobum de Avesnis simultate, post messem Augusti, assumpto secum Comite Haginoensi, duas ejusdem Jacobi munitiones, sitas in Comitatu Viromandensi, Comes Flandrorum cum summa festinatione cepit: quarum altera destructa, alteram sibi retinuit. Magna panis & vini abundantia. In civitate Cameraco, & castro sancti Quintini, in Gandavo & in Berunia, multæ ecclesiæ & domus sunt incensæ. Wilhelmus, Senonensis Archiepiscopus, frater Elizabeth Reginæ Francorum, de Senonensi ecclesia in Remensem ecclesiam transmutatur. *(c)* Obiit Amalricus, Rex Hierusalem, succedit ei Balduinus, filius ejus, ætate impotens & infirmitate.

XXV	XLI	XXIII	I	1177

Inter Fredericum Imp. & Italienses pax usque in quinquennium firmatur. Italienses Imperatori submittentes colla, magnis eum auri & argenti onustant muneribus. Imperator degens in civitate Ravenna, & Alexander Papa in Venetia, legationes alternatim, de pace inter ipsos reformanda plus vice simplici mittunt. Philippus Comes Flandrorum, circa pentecosten, Hierosolymam petit. Wilhelmus, filius Wilhelmi Marchisi de Monferrat, qui filiam Amalrici, Hierosolymorum Regis, uxorem duxerat, à transmarinis militibus veneno exstinguitur.

Lege Sigonium lib. 14. hist. de regno Italiæ.

DE RECONCILIATIONE REGNI ET SACERDOTII.

Hoc eodem anno IX. Kal. Augusti, facta est lætitia magna in univer-

Consule Baronium & Ciaconium.

(a) Lege Vitriacum & Marianam.

(b) Petrus Fernandez de Fuente Encalada. Vide *ANDR. MENDO de Ordinibus Militaribus disqu. I. Quæst. VI. n. 129.* De hoc Ordine uberius egit *JO. BAPT. CHRISTYN Jurisprudentia Heroica f. 505. sqq.*

(c) Tyrio. an. 1173.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

versali ecclesia, quia discordia, quæ inter regnum & sacerdotium per XX. annos fuerat exagitata, & magno scandalo toti mundo erat, auctore Deo, in hac die est pacificata. Christianus enim, Archiepiscopus Moguntinus, qui & Cancellarius, & primates regni, cum Episcopis convenientes, Fredericum Imp. ad domnum Papam Alexandrum, discalceatum, & regiis ornamentis nudatum, *(a)* in Venetia, in loco, qui Altus rivus nuncupatur, adduxerunt. Ipse vero cum tanta humilitate, quod ei fuerat indictum, implevit, ut illius exstitisse opus sine dubitatione creditur, de quo dicitur, Cor Regis in manu Dei, ubi voluerit, convertet illud. Sane, quam timoratum Deo, & obedientem ecclesiæ & domno Papæ se curaverit exhibere, lacrymis pedes ejus deosculando, & regiis muneribus honorando, magnifice demonstravit. Sequenti vero die, in festivitate scilicet S. Jacobi Apostoli, domnus Papa cum Cardinalibus suis & Episcopis, Missam solenniter celebravit, & prædictum Imperatorem à vinculo anathematis absolutum, Corpore & Sanguine Domini nostri JESU Christi, in confirmatione unitatis & pacis communicavit. Tota civitas lætatur, & imperatorem muneribus honorans, conviviis vacat. Alexander Papa, de pace recepta, & de honore à Deo sibi collato gaudens, epistolas ad omnes Episcopos Galliarum dirigit, continentes seriem hujusmodi:

Epistola Alexandri III. Papæ.

Alexander Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Wilhelmo Remensi Archiepiscopo, Apostolicæ sedis Legato, & suffraganeis ejus, & dilectis filiis Abbatibus, in Remensi provincia constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum per auxilium, potentiam & favorem carissimi in Christo filii nostri, Ludovici Illustris Francorum Regis, & regni sui, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac nobis recognoscamus gloriosa & magnifica beneficia provenisse; dignum est & consentaneum rationi, ut illi & vobis, quorum auxilio potenter sumus in necessitatibus nostris adjuti, prosperos & felices pacis successus significemus: indubitata veritate tenentes, quod post Deum, idem Rex simul cum regno suo cooperatus est honori, & exaltationi sanctæ Ecclesiæ, & ei magnum contulit incrementum. Quod quidem, sicut verbo recognoscimus, ita opere & sermone omni tempore, auctore Deo, recognoscemus. Notum sit autem sollicitudini vestræ, quod carissimus in Christo filius noster, Fredericus, illustris Romanorum Imperator, per inspirationem divinæ gratiæ, deposito vanitatis errore, ad viam veritatis conversus, ad obedientiam ecclesiæ & nostram, reverenter & devote, sicut decuit, rediit, & illam B. Petro in nobis reverentiam & devotionem exhibuit, quam antecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere, & se de cetero exhibiturum promisit. Super quo utique laudes altissimo agimus, & consequenter Regi & regno gratias copiosas referimus, de eo, quod ecclesiam & nos ipsos in tribulationibus & persecutionibus nostris nequaquam deseruit, sed usque in finem magnifice juvit & defendit. Monemus itaque dilectionem vestram, & hortamur attentius, quatenus Ecclesiæ, & nobis in prosperitatibus congaudentes, in devotione beati Petri & nostra, sicut hactenus firmiter perstitistis, perseveretis, & Regem, ut in eodem cum regno suo persistat, monere propensius & inducere studeatis. Data Venetiæ in Rivo alto VI. Kal. Augusti. Nono

(a) Nihil igitur hic Scriptor fere coævus de fabula, quod Friderici I. collum proculcaverit Alexander, quam etiam confutavimus in Syntagmate Hist. Germ. *diss. XVII. §. XLVII.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni Christi.*

Nono Kal. Augusti, die Dominica, ipso die, quo pax inter Imperatorem & Papam facta est, dedicata est Marcianensis ecclesia, in honore sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, à Wilhelmo Remensi Archiepiscopo, Apostolicæ Sedis Legato, & duobus Episcopis, ipsius suffraganeis, Frumaldo scilicet Atrebatensi, & Everardo Tornacensi.

Æstas nimium fuit sicca & calida. Messis triticea provenit uberior solito. Post finem mensis Augusti, autumnus nimis exstitit pluvialis. Vindemia etiam ipsius temporis multis in locis corrupta est. Nam quadam matutinali nebula uvæ contactæ, atque ita putrefactæ sunt, ut vinum ex eis expressum magnam bibentibus attulerit incommoditatem. Multi etiam in hac nostra regione diversis laborant febribus, multi & moriuntur.

Ludovicus Rex Francorum, & Heinricus senior Rex Anglorum, magnifice confœderantur. Heinricus Comes Trecarum, cum multis aliis, in Hierusalem profecturus, crucem accipit. Philippus Comes Flandriæ à transmarinis Principibus seu militibus cum magno honore suscipitur. Paucis autem, postquam illuc venerat, evolutis diebus, inter ipsum & Templarios, pro quibusdam regni negotiis, orta simultate, Palæstina relicta, Antiochiam Syriæ, à Principe ipsius civitatis invitatus proficiscitur. Initium hiemis frequentibus pluviis & ventorum flabris satis molestum.

Princeps Antiochenus, & Philippus Comes Flandriæ, congregato undecumque exercitu copioso, castellum Harene, Christianitati superioribus annis violenter ereptum, omni ex parte obsident. Quo nuntiis intervolantibus conperto, Salahadinus Princeps Damasci, putans omni militum solatio Hierosolymorum civitatem destitutam, congregatis Turcorum seu Saracenorum Admiraldis à Damasco, civitatem Hierusalem, prout superbo cogitabat animo, capturus, & totam deleturus Christianitatem, adjuncta secum sagittariorum & rusticorum innumera turba, Gazam pervenit. Exin Hierosolymorum iter arripiens, Regem ipsius civitatis, & Templarios milites cum cruce Dominica, patruoque armatos milite, sed fide Christi animatos, obvios excepit. A quibus victus, confusus & confutatus, omnibus pæne suis gladio seu flumine, quod interfluebat, consumptis, totus sanguineus suorum militum cæde, in Damascum sanguineam regreditur. Actum est hoc à Christianis victoriosum bellum, feria VI. ante natale B. Andreæ Apostoli, Philippo Comite, & Principe Antiocheno cum suis exercitibus in obsidione Harenc laborantibus. Pridie Kal. Decembres, in nocte festivitatis beati Andreæ Apostoli, ventus vehemens ab Africa veniens multis in locis damnosus exstitit. Obiit Alardus Cameracensis Episcopus, & Valcellis sepelitur. Electio Episcopi, facta ad Apostolicam Sedem appellatione, in sequentem annum differtur.

Lege Jac. Vitriacum in hist. occid.

XXVI	XLII	XXIV	II	1178

Circa finem Januarii mensis, cum gelu & nix liquarentur, inundatio fluminum per totas Gallias tali erupit, quæ slusas vivariorum & structuras molendinorum rapido impetu secum ferret, domos everteret, multos etiam necaret. Rogerus Cameracensis Archidiaconus, dono ab Imperatore Frederico accepto, ipsius urbis donatur episcopio.

Eclipsis lunæ facta est, III. Nonas Martii, die Dominica, prima noctis hora sequentis secundæ feriæ. Eodem die Rogerus, Laudunensis Episcopus, cum pagenses episcopii sui à communione inter se, assensu Ludo-

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Ludovici Regis perperam jurata, minime retrahere posset, malo accepto consilio, militum auxilio undecumque contrahens, II. Non. Martii, in diebus scilicet Quadragesimæ, eos aggressus est: ubi quidam interfecti, multi etiam capti, quidam autem eorum, dum fugerent, in quodam flumine necati sunt.

Philippus Comes in obsidione Harenc parum proficiens, procinctum solvens circa diem paschalem, ob visionem sacri ignis, Hierosolymam remeavit. Celebrata ergo ibidem paschali solennitate, marina timens discrimina, per Hesperiam, Thraciam & Pannoniam, seu Saxoniam, rediit ad propria.

Æstas sicca, nec nimis calida, usque ad V. Non. Julii exstitit. Abhinc pluviæ erumpentes, usque ad ipsas Kalendas Januarii, homines afflixerunt. Nam fœnum secare, triticum metere, vinum colligere, semen jacere vix potuerunt. Eclipsis solis facta est Idib. Septembris, ante VI. horam.

Alexander Papa subdiaconos Cardinales ad submonendum concilium, in Quadragesima anni sequentis celebrandum, per totum pæne Christianismum dirigit. Philippus Comes Octobri mense reversus, à suis Flandrensibus favorabiliter est susceptus. Inter quos Brugenses opidani piscem monstrosum, jam pridem à piscatoribus captum, & sale conditum, ei obtulerunt. Habebat enim ad similitudinem avis rostrum permaximum, & super caput cartilaginem, gladio simillimam.

1179	XXVII	XLIII	XXV	III

Secunda hebdomada mensis Januarii nives copiosè ceciderunt: subsequitur gelu maximum, usque in medium mensem Februarii, nimis molestum. Reliqui dies ejusdem mensis, Martius quoque & Aprilis, vento flante continue Subsolano, gelidissimi fuerunt. Hoc istius anni initio carissima pecudum fuit annona: ita ut quod retroactis annis tribus comparabatur denariis, nunc tribus venderetur solidis, fœni scilicet & straminis. Subsecuta est mortalitas ovium & boum.

Generale concilium apud Romam, in patriarchio Lateranensi, Alexander Papa celebravit: in quo plusquam CCC. Episcopi, cum quibusdam (a) transmarinis adfuerunt. Quidam etiam Episcopi de Græcia legatos suos eodem transmiserunt. Abbatum etiam interfuit innumera pæne multitudo. Ibi domnus Papa ordinationes factas ab Octaviano, & Guidone, & Joanne Strumensi, qui eos fuerat secutus, irritas esse censuit. Decreta ipsius concilii, quia multa sunt, & penes multos habentur, in hac chronicæ brevitate scribere non fuit utile.

Consule Onuphr. & Baron.

Simon Abbas Aquicinensis, in reditu à concilio Claravallem divertit, & reliquias domni Bernardi, ejusdem cœnobii Abbatis, petitas obtinuit, & in hoc Aquicinensi monasterio decenter reposuit. Messis triticea solito fuit rarior; porro avena seu tertii mensis semina suprascripta reparavere damna.

(b) Ludovicus Rex Francorum, assumpto secum Philippo Comite Flandrensium, mare transnavigans, Cantuariam pergit, sanctumque martyrem Thomam diversis muneribus honoravit. Heinricus senior, Rex Anglorum, honorifice eum suscepit. Autumnus perpulcher & calidus, usque ad V. Nonas Octobris exstitit. Ludovicus, Rex Francorum, filium suum Philippum in Regem sublimat Remis, in festivitate omnium San-

(a) *Tyrius eos recenset l. 21. c. 26.*
(b) *Iperio an. 1180.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Sanctorum. Sequenti Dominica, Guilhelmus Remensis Archiepiscopus, Cardinalis presbyter, tituli sanctæ Sabinæ, & Apostolicæ Sedis Legatus, convocatis Episcopis, & totius secundæ Belgicæ personis, concilium tenet, tractans cum suis coëpiscopis de rebus sibi vel Ecclesiæ necessariis.

Iterum Romana Ecclesia schismaticorum affligitur violentia. Nam post reconciliationem Frederici Imperatoris cum Alexandro Papa, Joannes Strumensis, Apostolici nominis præsumptuosus invasor, suis suorumque diffidens viribus, ad pedes domni Papæ corruit ultroneus. Cui domnus Papa, obtentu Cancellarii, veniam clementer indulsit, cumque Præpositum Beneventanæ ecclesiæ constituit. Porro schismatici quietem non ferentes ecclesiæ, iterum quemdam clericum de progenie illorum, quos Frangipanes Romani vocant, contra Papam Alexandrum, *(a)* Antipapam statuunt: quem, mutato nomine, Innocentium Tertium vocitarunt. Quem quidam miles, frater Octaviani, qui per contentionem cum Alexandro provectus fuerat, propter odium Papæ, manu tenebat, tradita ei turri vel munitione sua, quam juxta Romanam civitatem fortissimam habebat. At istius violentia suprà ceteros schismaticos afflictus Papa, communicato cum Cardinalibus consilio, pace cum Cardinalibus, propinquis prædicti Octaviani reformata, præfatam munitionem à prædicto milite magno pretio comparavit. Sicque per industriam Hugonis diaconi Cardinalis, qui & ipse inter Romanos nobilissimus erat, prædictam cepit, cum sæpefato pseudopapa, munitionem: qui ad pedes domni Papæ adductus, in cavea est perpetuo clausus. Hoc anno Christianis transmarinis magnum accidit infortunium, quia suis omnibus pæne militibus occisis vel vulneratis, munitionem vadi Jacob perdiderunt. Henricus Dux Saxoniæ Frederico Imperatori adversatur.

Lege Baron. & Ciaconium.

XXVIII	XLIV	XXVI	IV	1180	MCLXXX.

Fredericus Imp. anno superiori, undecumque contracto exercitu, super Ducem Saxoniæ hostiliter vadit. Is enim filiam Heinrici Regis Anglorum habebat in conjugio: qui in expeditione Italica, ab ipso Imperatore ter commonitus, venire noluit, sed nec nuntium nec milites in ejus auxilium direxit. Unde Imperator, ultra quam dici potest commotus, civitates, castella, opida, terras auferendo, cum debellat. Colonienses cives, qui & ipsi Imperatori in Italiam proficiscenti adversi aliquantulum exstiterant, audito infortunio Ducis Saxoniæ, Imperatorem pertimescentes, civitatem suam vallo miræ latitudinis & profunditatis muniunt, & aquas Rheni fluminis in circuitu urbis nobilissimæ circumducunt.

Christianus Archiepiscopus Moguntinus, Imperatoris Cancellarius, in Italia negotium exsequens sibi injunctum, dolo filii Marchisi de Montferrat capitur. Philippus, filius Ludovici Regis Francorum, uxorem ducit Elisabetham, filiam Balduini Comitis Montensis, quæ fuit filia Margaretæ, sororis Philippi Flandrensium Comitis. Celebratæ sunt hæ nuptiæ Bapalmis à Rogero Laudunensi Episcopo: ubi adfuerunt Comites, Philippus Flandrensis, Balduinus Montensis, Heinricus Namucensis, Clarimontis, Suessionensis, Pontivensis, & sancti Paulli.

Ludovicus Rex senior Reginam in die Ascensionis Domini, in basilica sancti Dionysii martyris, per Archiepiscopum Senonensem, ejusque suffraganeos coronari fecit. Hoc anno per hanc nostram Galliam pro-

Ii ii ii 2

(a) Consule eosdem.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

profert humus frumentum, hordeum, legumina, & sufficientem avenam. Heinricus Comes Campanensis, à partibus transmarinis per Asiam Minorem & Illyricum repatrians, insidiis quorumdam, magnum passus est detrimentum, amissis non solum facultatibus, sed etiam suis interfectis, seu captis omnibus pæne hominibus.

Ludovicus, Rex Francorum Septimus, per annum paralysi dissolutus, tandem mense Septembri morbo & vita caruit, & in monasterio Cisterciensis ordinis, nomine Barbel, ad Sequanam fl. est sepultus: qui regnum Francorum per *(a)* XLIV. annos satis justo moderamine gubernavit: cui successit filius ejus Philippus, hujus nominis Rex secundus. Domnus Abbas Simon Aquicinctensis nonus, communicato cum fratribus suis consilio, ecclesiam sancti Salvatoris mense Septembri deponit: eo quod non sufficeret tam parva basilica magno conventui Aquicinctensi. Et hoc multoties à tempore domni Gosvini Abbatis, successorisque ejus Alexandri, præmeditatum fuerat: sed aliis dissolutionem ordinis, aliis operis magnitudinem, & quamdam prætendentibus difficultatem, aliis vero alias intentis, hoc opus usque ad hæc Simonis Abbatis tempora est protelatum. Tandem omnes unanimes, corde magno & animo volenti, veterem, ut dictum est, deponunt basilicam, venturo anno incepturi novam. Igitur Missa de sancta Trinitate in majori ecclesia devotissime celebrata, XV. Kal. Octobris, majus altare cum multorum lacrymis deponunt, & incohationem novæ ecclesiæ, propter instantem hiemem, in sequentem annum differunt.

S. Hildegardis virgo, & Abbatissa cœnobii Bingensis, ordinis S. Benedicti, in diœcesi Moguntina, moritur, anno ætatis LXXXII. Christianus, Archiepiscopus Moguntinus, moritur in Italia, non procul ab urbe Roma. Heinricus Comes Campaniæ, filius Theobaldi Comitis, Hierosolymis reversus moritur.

1181	XXIX	I	XXVII	V

Anno Verbi incarnati MCLXXXI. Indictione XIV. Luna XIII. concurrente III. epacta III. anno à prima constructione ejusdem ecclesiæ, centesimo tertio, mense Martio, die II. ejusdem mensis, id est, feria II. Dominicæ II. Quadragesimæ, jacta sunt fundamenta istius novæ Aquicinctensis ecclesiæ. Missa igitur de sancta Trinitate celebrata, Simon Abbas, assumptis secum duobus Abbatibus, Joanne videlicet S. Amandi, & Nicolao Maricolensi, cum Sanctorum reliquiis, crucibus, thuribulis, & cereis, cum tota congregatione, cappis solennibus induta, processit ad locum. Ibi aderat Balduinus Comes istius pagi, cum multitudine militum, & aliorum Christi fidelium. Primum lapidem in fundamento Comes manibus suis cum cæmento posuit, & in ecclesia magnum gaudium fuit. Ipsa dies, quod prætereundum non est, sed attentius notandum, valde clara & perpulchra exstitit. Cum cæteri mensis transacti dies valde pluviosi & nimbosi exstiterint.

Heinricus Comes Trecarum, his diebus Quadragesimæ, à transmarinis partibus ad propria reversus, à nepote suo Rege Francorum, ceterisque regni optimatibus, cum magno favore excipitur. Philippus Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrensium, ab Heinrico Rege Anglorum, ante Heinrici Comitis reversionem sollicitati, ut super Fredericum Imperatorem, propter Ducis Saxoniæ exheredationem, secum ducerent exercitum, à Comite supradicto consilio accepto, à tali avertuntur facto.

In

(a) Aliis XLV.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

In Saliaco, villa beatæ Riĉtrudis, natus est agnus habens duo capita, & septem pedes. Heinricus Comes infra VII. dies suæ reversionis, apud Trecas diem obiit. Hugo, Cameracensis quondam Decanus, qui ecclesiæ Aquicinctensi in principio suæ provectionis magno fuit adminiculo, à proprio removetur sepulcro. Nam novæ ecclesiæ fundamentum per ipsum recto tramite suum dirigebat cursum: lapis in sepulcro ejus repertus est, in quo hoc scriptum continebatur.

Hic est sepultum corpus Hugonis, Decani sanctæ Mariæ Cameracensis Ecclesiæ, Qui construxit Claustrum cum Porticu ejusdem Ecclesiæ, Capellamque sancti Gingulfi. Insuper ut cetera taceamus, multis Annis à carne abstinuit, super plumam non jacuit, nisi forte in hoc monasterio, jussu Abbatis. Hic construxit Claustrum, Porticum eleemosynariam, capellamque Beatæ Mariæ, & multa alia Beneficia fratribus contulit. Hic in festivitate omnium sanctorum, postquam missam celebrasset, gravi infirmitate percussus, monachus effectus, obiit in bona confessione, & vera fide, anno Domini MXC. III. VI. ID. Novembr.

Fredericus Imperator Heinricum cognatum suum, Ducem Saxoniæ, debellans, omnia pæne ipsius castella sibi subjugavit, & eum in quamdam insulam, quæ Brunswich lingua Saxonica nuncupatur, fugere compulit.

Heinricus Anglorum Rex, Ducis Saxonum exhereditationem & filiæ suæ ægre ferens, nuntios ad Imperatorem dirigit, & ut ab omni possessione præfati Ducis animum retrahat, munera auri & argenti magni ponderis promittit. Sed Imperator munera despexit, aures clausit, & Ducem victoriosis attritum præliis ad deditionem coegit.

Alexander Papa senex & plenus dierum, vicesimo ferme ab urbe milliari, in quadam Rom. Ecclesiæ possessione, diem clausit ultimum: cui successit Hubaldus, Ostiensis Episcopus, Alexandro senior, patria Lucensis, quem alterato nomine Lucium III. appellaverunt.

Philippus puer Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrensium, post festivitatem omnium sanctorum instante hieme, quæ in isto anno & hoc mense nimis exstitit pluviosa, inter se dissentiunt, & cum ipsis omnes primores Francorum. Hujus mali incentores fuisse feruntur Comes Clari montis, Rodulfus etiam de Cociaco, & filii Roberti, cognomento Clementis, Regis consiliarii. Insurgit ergo primus Comes in Regem, & Rex versa vice in Comitem. Incendia & rapinæ, exercentur, Ecclesiarum exspoliationes, burgensium oppressiones, pauperum destructiones, usque ad Adventum Domini grassantur. Tandem appropinquante die nativitatis Dominicæ, sapientibus viris cum Rege tractantibus, usque ad octavas epiphaniæ, istius guerræ induciæ dantur. *Gerardus Comes de Gelra Idam, filiam Matthæi & Mariæ, Comitissæ Boloniensis, duxit uxorem, & brevi post modum mortuus est.*

XXX	II	XXVIII	XI	1182

In ipsis diebus nativitatis Dominicæ, Fredericus Imp. nuntios cum epistola in Franciam dirigit, Regi consilium dans, ut cum Comite faciat pacem. Quod si nollet facere, sciret pro certo, se Comiti Flandriæ auxilium pro posse laturum. Post octavas epiphaniæ induciis finitis, milites plures numero, quam prius, utrimque armantur, rapinæ, cædes, incendia, absque ullo remedio perpetrantur. In Regis procinctu isti erant signiferi, Heinricus Rex Anglorum junior, Richardus frater ejus, Dux Aquitanus, Comes Clarimontis, & Rodulfus de Cociaco: Comiti vero

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

vero Flandriæ aderant Balduinus Comes Haginoensis, Hugo Comes de sancto Paullo, Jacobus de Avesnis, & Hugo de Oisii, Castellanus Cameracensis. Universa Gallia hoc vento agitata, hac illacque curvatur: nec fuit citra Alpes locus, qui se absconderet ab auditu tonitrui hujus: instantibus autem sanctæ Quadragesimæ diebus, religiosis viris hinc inde discurrentibus, iterum induciæ usque in pascha obtinentur. Philippus Comes, Dominica III. Quadragesimæ, ad colloquium Heinrici Regis juvenis, filii Frederici Imp. Leodium vadit, seque injuste conquestus est à domino suo, Rege scilicet Francorum, vexari. Heinricus autem Rex, ut domino suo humiliter satisfaciat, Comitem cohortatur, promittens ei sub sacramento, suum non defuturum auxilium, si Rex Francorum suum renueret audire consilium.

Elisabeth Flandrensium & Veromandensium Comitissa, post nimias tribulationes & corporis infirmitates, die sancto parasceves defuncta, sequenti die, astante Philippo Comite, cum magnis plurimorum lacrymis, in ecclesia beatissimæ Dei genitricis Mariæ, Atrebati honorifice est tumulata. Post pascha, Heinricus, Rex Anglorum senior, mari transito, in Normanniam venit: nam filii ejus, sicut supra diximus, Heinricus Rex & Richardus Dux, Regi Francorum, contra Comitem Flandriarum, auxilium ferebant. Dux autem Burgundiæ, & Comitissa Campaniæ, soror Regis, quondam uxor Heinrici Comitis, Philippo Comiti associati, debellabant Regem: Guilielmus vero Remensis Archiepiscopus, & Comes Blesensium Theobaldus, Regis avunculi, reformandæ paci intendebant. Igitur transactis induciis inter Regem & Comitem, pax non sperabatur, sed bellum. Ex insperato tamen Heinricus, senior Rex Anglorum, & Philippus Rex Francorum, Philippus etiam Comes Flandriarum, mediante Heinrico Albanensi Episcopo, Apostolicæ sedis Legato, cum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & Francorum proceribus, inter Crispeium, & civitatem Silvanectensem, & nuntiis pacis intercurrentibus, pax inter eos firma firmatur. Numquam nostra ætate audivimus, tantum belli incendium tam parva pacis scintilla exstinctum.

Balduinus Rex Hierusalem, regio morbo laborans, & fastigia regni fastidiens, Templarii quoque & transmarini milites, sæpenumero nuntios transmittentes, Regem Francorum & Anglorum obsecrant, ut regnum Hierosolymitanum ordinantes, & terræ succurrentes, de corona regni suum velle faciant. Fredericus Imp. solennitatem pentecostes apud Moguntiam celebrat: ad hanc Imperatoris curiam omnes pæne primates Teutonici regni adfuerunt: Philippus quoque Comes Flandriæ cum suis Baronibus adfuit. Qui se liberalissimum super omnes regni Principes, sua dando, non sine admiratione multorum, exhibuit. Ibi Heinricus, Dux Saxoniæ, triennii condemnatus exsilio: qui de regno coactus exire, ad Heinricum, Regem Anglorum, se cum sua contulit uxore, tandem consensu Imperatoris, quosdam terræ suæ redditus, ad sui exsilii sustentationem, habere permittitur. Mauritius, Parisiacæ civitatis Episcopus, vas utile, & oliva fructifera in domo Dei, floret inter coepiscopos suos in Gallia. Præter illa enim, quæ intrinsecus sunt, quæ solus novit Deus, exterius claret litteratura, verbi Dei prædicatione, eleemosynarum largitione, & bonorum operum exhibitione, Ecclesiam beatissimæ Dei Genitricis MARIÆ, in qua ipse residet Episcopus, propriis magis sumtibus quam alienis, decentissimo & sumtuoso opere reno-

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni Christi.*

renovavit, plateam ante ipsam ecclesiam inter utrumque pontem dilatavit, redemto magno pretio à civibus loco, multis mansionibus prius occupato; mansiones renovavit Episcopi; duas abbatias, unam Canonicorum, sanctimonialium alteram construxit. In ecclesia magis est assiduus, quam frequens. *(a)* Vidi enim eum in quadam non solenni festivitate, cum hora vespertina decantaretur, non in cathedra episcopali, ut moris est, sed cum ceteris psallentem, & sedentem in choro, vallatum plusquam centenario clericorum numero.

Heinricus etiam, Silvanectensis Episcopus, justitiæ dicitur invictus esse amator, & justæ severitatis tenax. Luna mensis Augusti & in accessu & in discessu nimis exstitit pluviosa, & admodum frigida, quæ magnam incommoditatem per multa generavit loca. Nam segetes humidæ in horreis sunt reconditæ, fœnum vix potuit colligi; & vini maturitas & collectio tardius provenit. Quatuor hæretici in Atrebatensi civitate deprehensi, à Frumaldo, ejusdem civitatis Episcopo, in carcere sunt reclusi. Quorum unus dicebatur Adam litteratus, alter Radulfus, eloquentissimus laicus: sequentium nomina nescimus. Horum judicium Episcopus jam paralysi laborans Archiepiscopo reservavit. *Maria, filia Stephani Regis Anglorum, quondam Abbatissa, postea Bolonia Comitissa, tertiodecimo anno, postquam resumserat habitum sanctimonialis, apud Monasteriolum moritur & sepelitur.*

XXXI	III	XXIX	VII	1183

Transactis diebus nativitatis Dominicæ, Wilhelmus Remensis Archiepiscopus, & Comes Flandriæ Philippus, in civitate Atrebatensi de secretis suis locuturi conveniunt. Ibi multarum hæresium fraudes per quandam mulierem in terra Comitis sunt detectæ. Isti hæretici nullius hæresiarchæ muniuntur præsidio: quidam dicunt illos Manichæos, alii Cataphrygas, nonnulli vero Arianos, Alexander autem Papa vocat eos Patervios. Sed quidquid sint, oris proprii confessione, convicti sunt hæretici immundissimi. Multi sunt in præsentia Archiepiscopi & Comitis accusati; nobiles, ignobiles, clerici, milites, rustici, virgines, viduæ, uxoratæ. Tunc decretalis sententia ab Archiepiscopo & Comite præfixa est, ut deprehensi incendio traderentur; substantiæ vero eorum sacerdoti & Principi resignarentur.

Obiit Frumaldus Episcopus Atrebatensis: ecclesia prædicta anno vacavit integro. Manuele Imp. Constantinopolitano mortuo, Alexius, filius ejus adhuc puer, post eum imperat. Hic, vivente patre, filiam Ludowici Francorum Regis uxorem duxerat; qui morem patris imitatus, Græcos parvipendens, Latinos diligebat. Horum consilio utebatur, horum auxilio sustentabatur & clericali scientia, & laicali justitia. Hæc fuit caussa interitus ipsius, sicut sequens demonstrabit annus.

Heinricus junior Rex Angliæ, & Gaufridus frater ejus, Comes Britanniæ, insurgunt super Richardum fratrem suum, Comitem Aquitaniæ. Quo audito, Heinricus Rex senior, pater eorum, indigne ferens, quod talia, sine assensu suo, facere præsumsissent, Richardo filio suo, contra fratres suos, militum copiam misit in auxilium. Certatum est multis diebus utrimque, donec immatura morte præventus Heinricus Rex juvenis, bellandi finem fecit. Qui cum multis lacrymis & incomparabili omnium luctu, (nam diligebatur nimis ab omnibus) ad Cenomanos

(a) *Nota ætatem scriptoris.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

manos defertur, & ibi sepelitur. Quod pater audiens, (non enim interfuerat morti nec sepulturæ) iterato planctu & multiplicato, ab ipso Rotomagum defertur, & ibi cum patribus suis, cum magno gemitu, secundo sepelitur.

In civitate Atrebatensi, Petrus Abbas Cisterciensis Episcopus eligitur. *(a) Domnus Bernardus vere pœnitens, in monasterio S. Bertini apud Artesios moritur: cujus vitam virtutibus plenam scripsit domnus Joannes, postea Abbas S. Bertini. Idem, prædictam filiam Matthæi Comitis, Boloniæ Comitissam, Bertoldus Dux de Saringes duxit uxorem.*

1184	XXXII	VI	XXX	VIII

Fredericus Imp. in Italiam proficiscitur. Romani Lucium Papam parvipendentes, & clerum despicientes, magnum commiserunt flagitium. Nam extra urbem forte quosdam clericos invenientes comprehenderunt, & omnes excæcaverunt, præter unum, quem ad dominum Papam direxerunt. Quod intuens Papa, ingemuit, & eos, qui hoc scelus perpetraverant, perpetuo feriens anathemate, cum suis exiit ab urbe. Qui veniens Veronam, ibi resedit usque ad diem mortis suæ.

Philippus, Rex Francorum, consilio quorumdam Baronum suorum, Philippo Comiti Flandriæ invidentium, Reginam vult dimittere. At illa ad Deum conversa, tantam erga Dei Genitricem, in civitate Silvanectensi exhibuit devotionem, humilitatem & contritionem, ut omnes pæne intuentes ad lacrymas commoveret. Nam nudis pedibus per plateas civitatis incedens, & cereos in manibus portans, eleemosynamque omnibus indigentibus affluenter dispertiens, intravit beatæ Dei Genitricis ecclesiam. Ubi & diutius oravit, & ipso die omnes civitatis pauperes laute refecit, quibus ipsa ministravit. Quod Rex & omnes optimates ejus audientes, compassi sunt, & pœnitentia ducti, ab incepto destiterunt. Propter hanc caussam & alias, inter Regem & Comitem pax est turbata. Post pentecosten, Rex & Comes, cum suis exercitibus in marchis terrarum suarum conveniunt. Regis exercitus equitibus, porro Comitis agminibus peditum optime armatorum præcellebat. *(b)* Standarum altissimum, draconem desuper præferentem, Comes secum super currum quatuor rotarum duci fecit: quod Rex, cum tota Francia, valde indigne tulit. Tamen mediante Heinrico, Anglorum Rege, ab instanti festo S. Joannis, usque in annum protelantur induciæ. In his induciis, Balduinus Comes Hainoensis à Rege ponitur: unde Philippus Comes valde est indignatus.

Kalendis Maji, signum circa horam sextam in sole apparuit. Nam ejus pars inferior tota est obscurata, in medio vero quasi trabem subobscuram habebat, reliqua autem pars tota erat pallida: ita, ut omnes videntes eumdem colorem in vultu præferrent. Philippus Comes Flandrorum, & Balduinus Comes Montensis, in loco, qui nuncupatur Mons sancti Remigii, ad mutuum veniunt colloquium. Ubi Balduinus eum obsecrat, quatenus contra Heinricum Ducem Lovaniensem, se exheredantem, auxilium ferat: quod cum Comes renueret, discordes discedunt ab invicem. Balduinus Comes Montensis super Heinricum, Ducem Lovaniæ, cum exercitu in loco, qui dicitur Lembeca, vadit; sed Ducem imparatum non inveniens, & ut quidam asserunt, à suis proditus,

(a) Iperius consentit.
(b) Id est vexillum.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tus, inefficax rediit. Mense Augusto Philippus, Comes Flandrorum, secundam duxit uxorem, filiam Regis Portugalensis Adelfonsi, nomine *(a)* Tarasiam.

Petrus, Abbas Cisterciensis, ordinatur & consecratur Episcopus Atrebatensis, Veronæ in ecclesia beati martyris Zenonis, *per Guilielmum Archiepiscopum Remensem.* Græci indigne ferentes, quod Imperator eorum, Alexius Commenus, Francos eis præponeret, Andronicum, cognatum ejus dolose vocant, uti veniat, & Imperatorem, utpote puerum, quasi vir sapiens manu teneat. Qui nuntiis grataner susceptis, assumtis secum Saracenis Iconiensibus, civitatem ingressus est. Die sequenti palatium ingreditur cum paucis, & Imperatorem salutat, at ille eum magnifice coronat, & sese illius tuitioni commendat, quem ille in sua suscepit fide. Qui, quod diu cupierat mente, perfecit opere. Paucis enim elapsis diebus, palatium, armato milite stipatus, ingreditur, Græcos, Francos, Anglos, quos ibi invenit, omnes interfecit. Ipsum denique Imperatorem cum sua matre capiens, in carcere clausit: quos post modicum in mare perductos, crudeliter innocentes necari fecit, & omnes ejus familiares, qui in urbe remanserant, interfecit. Tunc imposito sibi diademate, imperat civitati nobilissimæ, non ut Imperator, sed sicut tyrannus. Deinde his pro nihilo ductis, nuptias facit illicitas, Annam uxorem cognati sui, Imperatoris scilicet, domni sui, filiam Regis Francorum, accipiens.

Consule Græca historiæ scriptores.

Philippus, Comes Flandrorum, Balduinum Comitem Montensem per nuntios sæpenumero convenit, ut sibi & suæ utili concordaret voluntati. Illo vero minime acquiescente, mense Novembri Philippus, Archiepiscopus Coloniæ, ab oriente, Philippus, Comes Flandrorum, à meridie, porro Duacenses & Pabulenses ab occidente, terram ejus ingressi, incendiis & rapinis eam sunt demoliti. Balduinus vero Comes, congregatis armatis septingentis, terram Comitis virtute militum irrumpere cupiens, cum ad villam, quæ Obercicurtis dicitur, armatus cum armatis venisset, mutato consilio regressus, milites à se conductos abire permisit. Die autem nativitatis Dominicæ propinquante, induciæ dantur utrimque.

Guilielmi, Tyrii Archiepiscopi, historia belli sacri, quæ vulgo legitur, ad hunc usque annum est deducta. Heraclius, Patriarcha Hierosolymitanus, venit in Galliam & Angliam, à Regibus adversus Saracenos auxilium petiturus.

XXXIII	V	XXXI	IX	1185

Multi per loca diversa in Francia, & Flandria & Hainau, discordiam principum & guerram pertimescentes, unusquisque civitatem suam, castellum seu villam muro circumdat, vallo firmat. Cum autem inter Philippum Regem & Philippum Comitem induciæ finiendæ essent, & Comes Flandrensis suam præpararet expeditionem; Balduinus, Comes Montensis sive Haginoensis, terram Jacobi de Avesnis virtute irrumpens, veteris memor injuriæ, incendio tradit. Ille enim incentor discordiæ inter utrumque Comitem esse ferebatur. Post festivitatem S. Joannis, induciis finitis, Rex & Comes exercitus militum & peditum armatorum producunt. Qui in pago Ambianensi residentes, rei finem exspectabant. Tandem Dei nutu, ut credimus, Comes ad gratiam Regis rediit, antequam aliquis caperetur, vulneraretur, vel perimeretur. Tunc Regi reddidit quædam castella Comitatus Veromandensis, inter quæ eminebant Causiacus, Torota,

(a) Aliis Mathildem.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

rota, Mons Desiderii, Calmacus, & Comitatus Ambianensis. Ibi pacificantur Philippus, Comes Flandrensis, & Balduinus Hainoensis, sed nondum corde firmo.

Hic annus abundat frumento & vino. Francigenæ vilipendunt Philippum, Comitem Flandrensem, in præsentia Regis apud Compendium, verbis nugacibus irritantes eum. Qui in Alemanniam pergens ad Regem Heinricum, ejus consilio animatus, & auxilio, si necesse fuerit, corroborandus, hilaris in Flandriam revertitur.

Andronicus, Constantinopolitanus tyrannus, interficitur in palatio, à quodam *(a)* milite regii generis, quem dolose occidere disponebat. Qui animatus auxilio parentum suorum & civium, Andronicum odientium, occidere se volentem occidit, & consentientibus pro eo imperavit: qui Imperatricem, filiam scilicet Ludovvici Regis Francorum, clausit, & ei condigno honore ministrari præcepit. *(b)* Lucius Papa apud Veronam mortuus est: quem in ecclesia beatæ Mariæ, in sepulcro marmoreo, ante majus altare sepelierunt: Cui successit Lambertus, Mediolanensis Archiepiscopus, quondam Bituricensis Archidiaconus, qui, juxta morem prædecessorum suorum, nomine mutato, vocatur Urbanus III.

1186	XXXIV	VI	XXXII	X

Imp. Fredericus dies Dominicæ nativitatis, cum Heinrico Rege filio suo, apud Papiam peregit. Illis diebus fecit Imperator nuptias filio suo, despondens ei filiam Rogeri, ditissimi quondam Regis Siciliæ, & Ducis Apuliæ, Regis Francorum cognatam. Hæc enim nata est ex Filia Comitis de Reitesta. His nuptiis interfuit Comes Flandriæ Philippus, cum plurimis Imperii Romani primatibus. Qui eundo, Franciam dimittens, per Germaniam iter fecit; revertens vero per Franciam venit, ne Regi Francorum esset suspicioni. Rex autem, adventu ejus audito, nuntios fideles ad eum dirigit, mandans ei, & designans locum, ubi ad secretum convenirent colloquium. Rex eum honorifice suscepit, mutuo colloquuntur, & pax inter eos firma firmatur.

Urbanus Papa, & Imperator Fredericus, inter se dissentiunt. Multimodæ fuerunt *(c)* caussæ dissensionis; præcipua, quod Patriarcha Aquileiensis, & quidam Episcopi interfuerunt, absque consensu Papæ coronationi Heinrici Regis, die quodam solenni in Italia. Quos omnes Papa à divino suspendit officio. Alia, quod *(d)* Formosum electum Treverensem, electum canonice sabbatho sancto pentecostes, in presbyterum Cardinalem, & crastino die in Archiepiscopum, contra votum Imperatoris, consecravit. Nam alter electus perperam fuerat, quem Imperator manutenebat. His & aliis causis intercurrentibus inter Papam & Imperatorem, in Italia pax turbatur.

Fredericus Imp. Cremonenses sibi adversos, auxilio Mediolanensium, in suum invitos cogit servitium. Imperator relinquens Heinricum filium suum in partibus Beneventanis, in Germaniam redit. Heinricus Rex, Imperatoris filius, quemdam Urbani Papæ servientem, & multas secum auri & argenti pecunias deferentem, obvium ex insperato habens, aurum

(a) Isaacio Angelo.

(b) Consentiunt Onuph. & Ciacon.

(c) De causis his allegatis, & aliis, consule Baronium aliosque.

(d) Folmarum nuncupat Laurentius Leodicensis in historia MS. Episcoporum Virdunensium.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

aurum & argentum auferens, in contumeliam Papæ, nasum ei præscidit.

Balduinus Comes Hainoensis, & Heinricus avunculus ejus, Comes Namucensis super Godefridum Ducem Lovaniensem vadunt, & ejus terram incendunt. Villa Gemblacensis peroptima, cum ecclesia sancti Guicberti, tunc est incensa. Philippus Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrorum, contrahentes undecumque copiosum exercitum, hostiliter vadunt super Ducem Burgundionum: qui fortitudinem Regis & Comitis non sustinens, quibusdam castellis perditis, ad pedes Regis veniens, semetipsum dedidit. Pridie Kal. Julii, turbo gravissimus & tempestas valida ab Africò veniens, & ad Subsolanum tendens, per multa loca fruges & omnia sata pessum dedit. Nam lapides ovo gallinæ majores per loca diversa ceciderunt, qui pecora & aves occiderunt; fenestras quoque vitreas ecclesiarum, & domorum tegulas confregerunt: stipula quoque, quæ in agris remanserat, ita erat fœtens & inutilis, ut nec pastui esset apta bestiis. Obiit Gaufridus Comes Britanniæ, filius Heinrici Angliæ Regis. Vindemia in pago Belluacensi & Noviomensi per tempestatem tota pæne est perdita non solum in his locis, sed etiam in Comitatu Ostrevandensi & Hainoensi. *Livonia Christum agnoscere cœpit, prædicante Meinardo sacerdote Lubecensi, qui postea Livoniensium Episcopus est ordinatus.*

XXXV	VII	XXXIII	XI	1187

Hoc anno, incomparabilis dolor & tristitia ineffabilis universæ accidit Christianitati. Nam Balduino Rege Hierosolymorum, filio Amalrici *(a)* defuncto, successit ei Balduinus puer, ejus ex sorore nepos, filius Wilhelmi, Marchisi de Montferrat, quem supra diximus veneno exstinctum. Tutela pueri & regni, ex consilio primatum totius provinciæ, committitur Comiti Tripolitano. Mater autem pueri Sibylla, satis astuta, extorsit à Patriarcha & ceteris Principibus regni, ut, si puer decederet morte immatura, sibi redderetur corona regia. Balduinus Rex Hierosolymorum, sub tutela Comitis Tripolitani, moritur; mater vero ejus, Comitissa de Joppe, à Patriarcha, & militibus templi & hospitalis, & ceteris provinciæ primoribus, coronam regni, sibi hereditario jure competentem, expetiit. Qua recepta, capiti viri sui Guidonis, Comitis de Joppe, eam imposuit. Is autem Guido erat genere Aquitanus, de castello *(b)* Lesinione, à semine regio alienus. Quod factum multis Principibus displicuit, maxime Comiti Tripolitanó, Rex vero prædictus cum *(c)* hominium requireret à præfato Comite, ei denegavit; insuper & Salahadinum, Regem Babylonis, & Principem Damasci, super eum invitavit, & fœdus pacis, quod cum Christianis per duos años pepigerat, disrumpere fecit. Salahadinus, audita eorum discordia, gavisus est, & contracto undique Turcorum & Saracenorum innumerabili exercitu, ante mensem Augustum, prope montem Thabor, castra locavit. Guido autem Rex, congregato exercitu Christianorum, comparatione paganorum minimo, juxta civitatem Nazareth tentoria fixit. Comes autem Tripolitanus, facti pœnitens, ad Regem venit, & videns exercitum Christianorum imparatum & parvum, consilium dat Regi, ut ad tempus recedat, & civitates & castella totius regni muniat. Cui Rex minime

(a) An. 1185. ut alii tradunt.
(b) Lusignione.
(c) Homagium.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

nime acquievit. Comes autem cum suis statim inde recessit, & terram suam munivit & custodivit. Guido vero Rex nondum duos menses in regno transegerat. Initur bellum miserabile, & omnibus Christicolis valde lamentabile. Albertus, Bethleemites Episcopus, ferebat crucem Dominicam: in quo conflictu ipse sacerdos occiditur, crux Dominica a paganis aufertur, & heu translata est gloria ab Israel, ut de arca Domini refertur. Rex capitur, & omnes Principes aut occiduntur, vel capiuntur, vulgus innumerabile perimitur. Sicque omni terra pæne à suis defensoribus vacuata, Salahadinus terram perambulat, civitates capit, castella aut sibi retinet aut destruit, monasteria evertit, monachos, presbyteros, clericos interficit, sanctimoniales dehonestat & occidit. Rex cum ceteris captivis, & Cruce Dominica, Damascum ducitur: Armenii, Græci, Christiani, magno dato auri pretio, sepulcrum Domini cum sua ecclesia, & Domini templum à Salahadino redemerunt. Hæ sunt civitates, quæ Christianis remanserunt, Antiochia Syriæ, fortitudine Principis sui & inbabitantium custodita, Tyrus civitas Phœniciæ, per industriam Guilielmi, filii Marchisi de Montferrat, fratris Guilielmi, quem supra retulimus exstinctum veneno, retenta; Tripolis etiam per Comitem & inhabitantes retenta. Obiit Comes Tripolitanus, hujus mali incentor.

Hierosolymitanam urbem hoc anno à Saracenis in potestatem redactam, tradunt Ursperg. Vitriacus & alii.

Urbanus Papa, à Verona secedens, & Venetiam ire disponens, Ferrariam venit. Ibi audito gravi nuntio de perditione transmarinæ Christianitatis, in infirmitatem decidit; quo mortuo & ibidem tumulato, succedit ei (a) Autbertus Cancellarius ejus, qui alterato nomine, vocatus est Gregorius VIII. & Pisis moriens, ibidem in ecclesia B. Mariæ est sepultus: cui succedit Paulus Prænestinus Episcopus, qui mutato nomine vocatur Clemens III. Richardus Aquitaniæ Dux, filius Heinrici Anglorum Regis, injuriam sepulcri Dominici vindicaturus, primus omnium Principum regni Francorum, crucem assumit, ante natalem Domini. *Leontius, Patriarcha Hierosolymitanus contra Heraclium à Græcis constitutus, moritur: cui Dositheum Græci iidem suffecerunt.*

1188	XXXVI	VIII	XXXIV	I

Post nativitatem Domini, Philippus Rex Francorum, & Heinricus Rex Anglorum, & Heinricus Episcopus Albanensis, Legatus Romanus, & multi alii, tam Episcopi, quam Duces & Comites, in marchis utriusque regni convenerunt: ubi inter eos de diversis causis sunt tractata diversa, maxime de ecclesia transmarina. Ambo Reges cum multis sui regni Principibus, Episcopis, & militibus, & nobilibus, & ignobilibus, trans mare profecturi, cruces accipiunt. Richardus, Aquitaniæ Dux, insurgit contra dominum suum Regem Francorum: quem Rex totis viribus excipiens, compulit ad deditionem. Pace autem inter eos firmata, contra Heinricum Regem Anglorum exercitum ducunt, & ejus castella diripiunt & incendunt: nam semper Francorum Regibus adversus exstiterat.

Dominica media quadragesimæ, apud Moguntiacum generali curia congregata, Fredericus Imp. cum multis Episcopis, & totius regni sui Principibus, & innumerabili multitudine Teutonicorum, cruces sumunt. Comes Namucensis Heinricus filiam suam unicam, adhuc lactentem, dat Heinrico Comiti Trecarum, & cum ea post suum decessum omnem terræ suæ Comitatum. Balduinus Comes Hainoensis, ex sorore

(a) *Albertus.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

sorore nepos ejus, hoc audiens & videns, indoluit: quia eumdem Comitatum valde affectabat, & pro eo adipiscendo, tam Imperatori Frederico, quam cæteris de curia multas dederat pecunias. Cum autem ante mensem Augustum, in guerra Regis Francorum Heinricus Comes Trecensis inexcusabiliter occupatus esset, & Heinricus Comes lecto decumberet, Balduinus, undecumque contracto exercitu, castrum milite nudatum & defensoribus reperiens, inexpugnabile castrum Namucense, ut putabatur, fortuna sibi arridente cepit. Mediante autem mense Augusto, ultra progreditur, & castellum fortissimum Boviniense obsidione cingens, post diem XV. viriliter cepit, & omnem terram, citra Mosam, Comitatus Namucensis sibi subdidit. Paucis verò diebus transactis, Comes Namucensis, *(a)* Canonicos de ecclesia Floreffia ejiciens, contra impetum Balduini, castellum sibi fecit, & milites cum suis satellitibus ibi constituit.

Notatio de cereo Bethuniensi.

Ut supra ad annum Christi 1129. de cereo Atrebatensi, sic hoc loco pauca quædam de cereo Bethuniensi notare, haut abs re fuerit. Bethunia oppidum est Artesiæ apud Belgas, in quo sodalitas est civium, quam partim ab effectu, partim ab auctore, CARITATEM ELIGIANAM nominant; qua fortassè nihil habet universa Europa neque laudabilius, neque Reipublicæ salutarius. Græce non inepte Νεκροφορία *ab exportandis cadaveribus, sive funeribus efferendis nuncupare possis: qua fit, ut nemo hic, cuicuimodi sit conditionis, supremo funeris & sepulcri honore careat. Auctor, seu potius suasor hujus instituti fertur fuisse S. Eligius, vetus ille Flandrorum Apostolus, idemque Noviomensis ac Tornacensis Episcopus; qui anno MCLXXXVIII. eodem temporis & horæ articulo duobus fabris ferrariis, uni Bethuniæ, alteri Bevriaci (inter quæ intervallum est passuum amplius mille) sub noctem apparuisse, & ut cereum illum toto Belgio memoratissimum, (qui etiamnum visitur, pompis solennibus circumfertur, ad sacra accenditur, neque ulla tamen sui parte deperire perhibetur) formarent, commonefecisse proditur. Quam rem cum diligentissima inquisitione cognovisset Rogon ad divi Præjecti, in suburbiis occiduis Bethuniensibus, Prior, singulari vitæ sanctimonia præditus, suasor fuit, ut ejusmodi sodalitas, quædam velut* ἑταιρεία καὶ φρατρία, *caritatis & Christianæ in defunctos pietatis alumna, institueretur. Ad cujus legitimam & politicam administrationem, quotannis XXI. viri, ex honestissimo civium ordine deliguntur, qui communibus suffragiis Præpositum & IV. viros creant, quos Majores nominant, qui se duces præbeant, & ceterós pro sua auctoritate sese subsequi cogant in ædium mortualium penetralia: inde cadavera exportare, & sandapila & sepulturam efferre, quocumque morbi genere, etiam pestilenti exstincta, modo in sodalitatem nomina dederint, & intra statos opidi limites mortui deprehendantur. Et annis jam abhinc quadringentis, usu & longinqui temporis periclitatione, est compertum, nihil umquam contagionis ex adfectis corporibus contraxisse eos, qui tam pium Christianæ caritatis munus exercerent. Quod quidem beneficium Bethuniani cives, cum immensæ Dei clementiæ, tum assidua beati Eligii, tutelaris Divi, apud eundem pro se suaque civitate intercessioni, meritissime acceptum referunt. Sic Andreas Hoius, Brugensis, Græcarum Duaci litterarum Professor, in Bethuniæ urbis descriptione.*

XXXVII	IX	XXXV	II	1189

 (a) Fri-

(a) Regulares scilicet ordinis Præmonstratensis.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

(a) Fridericus Imp. cum suo exercitu, post dies paschæ arripuit iter, & cum magno exercitus sui detrimento, transiit per Hungariam, Thraciam & Græciam, & pervenit usque ad fluvium Syriæ nominatissimum, Tarsar. Porro nostri milites, Jacobus scilicet de Avesnis, Hellinus Dapifer, & multi alii diversæ dignitatis & ordinis, per Apuliam incedentes, mare transeunt, & urbem Acon, quam Ptolemaidam scriptura divina vocat, obsidione cingunt. Eodem tempore obiit Wilhelmus Rex Apuliæ, Christianorum transmarinorum protector & defensor absque hærede; qui congregatis totius regni sui Principibus, hæredem regni designat Heinricum Regem, filium Frederici Imperatoris, qui ejus amitam habebat in conjugio. Qui omnes cum sacramento, fide interposita, promiserunt, sua prædicto Regi colla submissuros. Post mortem vero Regis Wilhelmi, fidem & sacramentum, quod fecerant, parvipendentes, quemdam Tancredum ex semine regio sibi Regem creaverunt.

Philippus Rex Francorum, assumptis secum Philippo Comite Flandrorum, & Richardo Aquitaniæ Comite, castella & villas regni Heinrici Regis Angliæ incendit & destruit. Rex vero Angliæ ad conflictum non sustinebat eos, sed eorum adventu audito, quasi fugiens, de loco ad locum secedebat. Tandem Cenomanos pervenit: quo eum rex Francorum & Richardus Comes insecuti sunt: qui insperatum eorum audiens adventum, ultra quam credi potest, contristatus, in infirmitatem decidit. Cumque apud castellum, quod vocatur Cinon, venisset, ubi pars thesaurorum ejus custodiebatur, languore ingravescente, moritur. Qui apud fontem Ebraldi deportatus, vix necessarios sumptus, ille quondam dives & præpotens, ad sepeliendum habens, ibi in monasterio virginum tumulatur: cui succedit Richardus Comes Aquitanus, filius ejus. Obiit Hugo Castellanus Cameracensis. Elisabeth Francorum Regina, satis religiosa, ad Dominum migravit, & cum nimio Francorum planctu in ecclesia beatæ Mariæ Parisius sepelitur. Civitas Atrebatensis, cum ecclesia sancti Vedasti, incendio conflagravit. *(b) Ordo militum Teutonicorum incohatur: quem anno MCXCI Februarii die XXII. Cælestinus Papa confirmavit. Primus hujus Ordinis Magister creatus fuit Heinricus Walpot.*

MCXC. 1190	XXXVIII	X	I

Circa festivitatem S. Joannis, (c) Philippus Rex Francorum, & Richardus Rex Anglorum, trans mare profecturi, iter arripiunt; Rex Francorum portum Genuæ civitatis expetiit, & Rex Anglorum Massiliam venit. Pridie Kal. Augusti, Christiani, qui Acon obsederant, inconsultis exercitus Principibus, infeliciter pugnaverunt adversus Salahadinum, instigante eos Elberto presbytero, Duacensi Decano: ut relatum est (d) nobis ab his, qui interfuerunt. Ibi occisus est idem Elbertus, & multi alii usque ad VI. millia interierunt. Cum Rex Francorum Genuæ ventum ad transfretandum exspectaret aptum, quadam die, in eadem civitate fulgur de cælo quinquies cecidit: quod Regem valde perterruit. Tandem omnibus necessariis præparatis, in die festivitatis sancti Laurentii, relicto portu, velificavit: cumque prospere navigarent, & jam multa maris spatia transvolassent, repente ventus surgens contrarius Regem retro-

(a) Consentiunt Ursperg. Andreas Marchianensis, & alii.
(b) De iis Vitriacus hist. orient.
(c) Hujus expeditionis historia, Gallice à Wilarduino, qui tunc vixit, scripta, exstat Parisiis MS. in Bibliotheca Regina.
(d) Nota ætatem scriptoris.

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni Christi. |

retrogredi coegit. Multæ naves confractæ sunt, equi amissi, instrumenta lignea, quæ secum ducebat, ad capiendas munitiones, sunt perdita. Milites etiam multi submersi & perditi. Sicque Rex Francorum suo frustratus conatu in Messana civitate, cum Rege Anglorum transitum sequentis anni exspectans, resedit. Comes autem Flandrorum Philippus, mediante Augusto, profectus est, & in Italia hiemavit. *(a)* Ipso anno eodem, Fredericus Barbarossa Imperator, cum in flumine Farfar, prope Antiochiam, lavandi & refrigerandi caussa nataret, violentiam aquæ non sustinens, ter in ejusdem aquæ profundo demersus est, & cum magno militum labore inde est extractus. Qui triduo supervixit elinguis, & corpore Dominico accepto, cum sacra unctione, diem ultimum clausit: cui successit in regno Heinricus filius ejus. Porro exercitum ejus, qui in Syria remanserat, rexit Conradus Dux Suevorum, filius ipsius, obiit Everardus Tornacensis Episcopus: cui successit Stephanus. In hebdomada, quæ præcessit nativitatem Dominicam, factum est prælium in Hispania, inter Reges Hispaniarum & Saracenos: in quo Christiani, Deo auxiliante, victores facti, innumerabilem eorum multitudinem peremerunt. *Lege Mariana historiam Hispaniæ.*

| I | XI | II | 1191 |

Multi tam Principes quam Episcopi, & innumerabilis multitudo vulgi, qui urbem Acon obsidebant, mortui sunt, tam propria morte, quam Saracenorum telis; Balduinus Archiepiscopus Cantuariensis, Rogerus Cameracensis Episcopus, Fredericus Dux Suevorum, Theobaldus Comes Blesensis, & Stephanus frater ejus, Hellinus quoque Dapifer Flandrensis, & multi alii. Philippus, Rex Francorum, Richardus Rex Anglorum, & Philippus Comes Flandrorum, post mensem Martium, cum suis exercitibus, mare transeunt. Richardus Rex Anglorum, antequam transiret, uxorem duxit filiam Regis Navarræ, contempta sorore Regis Francorum, quam spoponderat. Clemens III. Papa obiit; successit ei Hyacinthus, Diaconus Cardinalis sanctæ Mariæ, in schola Græca, genere nobilissimus, ætate provectus, & vocatus est Cælestinus III. Heinricus Rex, filius Frederici Imp. in Imperatorem in solennitate paschali ab eo coronatur: qui in sua promotione multas contradictiones, tam à Romanis, quam à Cardinalibus sustinuit: tandem cernens regnorum perturbationem, & Apuliensium erga se commotionem, pro tempore Cardinalibus satisfecit, Papæ restituens multa, quæ antecessores ejus Ecclesiæ abstulerant; Romanis vero munitionem Tusculanam tradens, quam pater ejus Papæ abstulerat: qua Romani accepta, in coronationem Imperatoris præbuerunt assensum. *Consule Ciaconium & alios.*

Philippus Comes Flandrorum, in obsidione urbis Aconensis, indigentibus & maxime militibus, qui sua stipendia consumpserant, sua erogando nimiũ liberalis exstitit. Si mille haberem linguas, non potero proferre necessitates famis, frigoris & æstus, quas in quadriennali urbis obsidione exercitus Dei sustinuit. Philippus, Comes Flandrorum inclytus, Kalendis Junii obiit, tertio mense transfretationis suæ, & sepultus est in basilica sancti Nicolai, foris murum Aconis: ubi etiam tumulati sunt plusquam L. tam Episcopi, quam Duces & Comites. In cujus obitu dolor incomparabilis Christianis fuit, gaudium vero Saracenis & Turcis.

Eclipsis solis facta est IX. Kal. Julii, die Dominica, hora VI. in vigilia beati Joannis Baptistæ, fulgore ejus in aquilonari parte remanente, juxta

(a) *Consentit Ursperg.*

Anni Chri-sti.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

juxta quantitatem tertianæ lunæ. Post festivitatem sancti Joannis Philippus Rex Francorum, & Richardus Rex Anglorum, cum suis exercitibus, vallum, quod Saraceni in circuitu civitatis munitissimum fecerant, cum magno labore muro civitatis coæquaverunt: & petrarias X. prope murum erexerunt. Saraceni vero & Turci impetum eorum non ferentes, & de civitatis retentione diffidentes, eam Regi Francorum & exercitui Christiano V. Kal. Julii reddiderunt. Quam Rex ea conditione recepit, ut omnes inde sani exirent, si & Salahadinus sanctam Crucem, & II. millia & DC. captivos redderet Christianos. Post discessum verò Regis Francorum, prædicta conditione infirmata, Rex Anglorum, qui ibidem remanserat, II. millia & DC. paucis de nobilioribus retentis, per quos sanctam Crucem & quosdam captivos recuperare sperabant, diversis interfecit tormentis.

Lege Vitriaci historiam Orient.

Heinricus Imp. contra Tancredum Regem Apuliæ dimicans, civitatem Neapolitanam obsedit: in qua obsidione Philippus Archiepiscopus Coloniæ, & multi alii Duces & Comites mortui sunt, & omnis exercitus ejus incommoditate aëris pæne consumptus est. Quo comperto, cives Salernitani, & ipsum Imperatorem mortuum existimantes, qui ei antea favebant, ad gratiam Tancredi recuperandam, Imperatricem, quæ in eadem urbe degebat, ceperunt, & custodiæ honestæ mancipaverunt. Imperator autem amisso exercitu & uxore, in Italiam interiorem rediit cum tristitia & dolore. In civitate Cameracensi, Joannes ejusdem ecclesiæ Archidiaconus, & Atrebatensis Decanus, eligitur Episcopus. Richardus Rex Anglorum, post regressum Regis Francorum, & ruinis murorum civitatis Aconensis pro tempore reparatis, divisis exercitibus suis in tres turmas versus Ascalonem tendit. *Adfuerunt ei inter alios (a) Gualterus Blesensis, Guido Montis fortis, Comites, Andreas de Savigny, Drogo de Mello, Guilielmus de Barris, & Hugo de Florinis, Franci; Volmarus Lemburgensis, N. Comes de Hoste, Theodericus Comes de Cleve Teutonici; Guilielmus Longa spata, & Baro de Stagno forti Anglici.* Tractus autem viæ inter Aconem & Ascalonem longus erat. In ultima turma, quæ præcedentes muniebat, multi ceciderunt, Salahadini insidiis & Turcorum telis. Tandem Cæsaream pervenerunt, & ibi paululum quieverunt. Cum autem de Cæsarea pergerent versus Joppen, Salahadinus cum suis fit eis obvius, in sabbatho vigiliæ nativitatis beatæ Mariæ. Mira Dei virtus ostensa est in illa die. Nam Salahadinus cum exercitu suo, nostris persequentibus, fugam arripuit, tantamque stragem de nobilioribus Saracenis, quos secum habuerat, die illa prope Assur nostri fecerunt, quantam omni tempore principatus sui non sustinuit una die. De nostris autem nullus cecidit, nisi (b) Jacobus de Avesnis, miles egregius, & uni de Machabæis comparandus. In mense Septembri, relatio verax de morte Philippi Comitis, qui comitatum Flandriæ XXIV. annis strenue rexerat, venit. Omnes timent, omnes dolent, tam clerus quam populus. Succedit ei Balduinus Comes Hainoensis hæreditario jure. Nam Margaritam, filiam Theoderici Comitis, sororem Philippi, habebat in conjugio: ex qua genuerat Elisabetham, Francorum Reginam, uxorem Philippi Regis, & filios Balduinum, Philippum & Heinricum. *Ex his Balduinus patri suo successit in Flandria & Hannonia comitatu, & postea Imperator Constantinopolitanus fuit electus: Philippus*

(a) *Iperius eosdem recenset.*
(b) *De eo vide Molanum in Natal. SS. Belgii.*

lippus vero Comes fuit Namucensis, & Heinricus Andegavensis. Philippus Rex Francorum, ante dies nativitatis Dominicæ, in Franciam venit. Videntes autem quidam milites, Deum minus diligentes ejus repatriationem, laboris & certaminis pro Christo impatientes, & cum filiis Effrem, in die belli, terga hostibus dantes, non ut milites, sed ut lepores timidi, ad suam æternam confusionem, ad propria sunt reversi. Non sic Jacobus de Avesnis, non sic; sed quia perseveravit usque in finem, ut credimus, salvus erit, & cum sanctis martyribus in cælis triumphabit. *Desiderio, Morinensi Episcopo, in decrepita ætate à cura pastorali absoluto, Lambertus de Brugis, Cancellarius Remensis, in Episcopum eligitur & consecratur. Albertus Eremita, Petri Eremitæ, qui belli sacri auctor Urbano II. Pontifici fuit, pronepos, ex Episcopo Bethlehemitano, (a) Patriarcha Hierosolymitanus, post Heraclium, à Cælestino III. Papa constituitur.*

| II | XII | III | 1192

Heinricus Imp. dies nativitatis Dominicæ apud Wormatiam, cum optimatibus regni, celebravit: ibi in præsentia totius curiæ confirmavit electionem Joannis, Cameracensis electi. Philippus etiam, Rex Francorum, Parisiis cum suis eosdem dies celebravit. Ad cujus curiam Balduinus, Comes Flandriæ, litteris ipsius præcipientibus, venit. Rex autem nec humane nec benigne eum suscepit. Quod cernens Comes, Rege insalutato, clam à civitate discessit XVIII. Kal. Febr. IV. feria, post solis occasum, in ipso noctis crepusculo, visa est à multis species ignis terribilis, totum orbem ad partem borealem occupans: subsecuta est in multis locis in partibus illis plaga ignis divini. Unde in episcopatu (b) Tornacensi & multis locis, indictum est jejunium VI. feriæ universis, exceptis infirmis & infantibus. Balduinus Comes sibi & terræ suæ consulens, ad recuperandam Regis gratiam, Simonem Abbatem Aquicinensem, & Danielem de Camberon, ad eum direxit. Tandem post, mediante Wilhelmo Remensi Archiepiscopo, & Petro Atrebatensi Episcopo, pax inter Regem & Comitem formata est, apud Peronam, & apud Atrebatum firmanda. In VII. hebdomada ante pascha, Rex Peronam cum suis Episcopis & Baronibus venit. Ibi Balduinus Comes cum suis adfuit, & (c) hominium Regi faciens, partem Flandriæ orientalem possedit, Rex vero occidentalem S. Audomarum, Ariam, Atrebatum, Bapalmas, Comitatum Hesdiniensem & Lensensem, hominagium Boloniæ, & S. Pauli, & Gisnense, & (d) Lilense. Reliqua Balduino cesserunt. Hæc omnia suprascripta dedit Philippus Comes Regi, quando ei neptem suam Elisabetham, filiam Margaritæ sororis suæ, Hainonensis Comitissæ, legali matrimonio conjunxit.

Cum Marchisus de Monferrat, Conradus, Tyrum Syriæ Phœnicis, civitatem nobilissimam justo moderamine regeret, machinatione cujusdam potentissimi Principis Christiani, probitati & felicitati ejus invidentis, hoc modo occisus est. In diebus enim paschalibus III. Kal. Maji cum Princeps ipse quadam die, in loco civitatis, ubi monetarii erant, super equum sedens, ad eos intenderet, subito duo ex illo genere hominum, quos historiographi (e) Arsacidas vocant, à præfato perfido Principe transmissi, utrumque latus ejus ambierunt, qui nullum emen-

(a) Sic & Alf. Ciaconius. Alii an. 1204.
(b) Vide supra an. 1129.
(c) Homagium, sive hominagium.
(d) Insulense.
(e) Assassinos. De iis Vitriacus hist. orient.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

mentes, clara die, astante populi frequentia, cultellis crudeliter lateribus ejus infixis, nobilissimum Principem interfecerunt. Illi autem statim à populo necati sunt; miles vero magno planctu plangitur, & sepulturæ traditur. Sic Principes & milites multi gladio corruerunt & mortui sunt. Fredericus scilicet Imperator, Fredericus Dux Suevorum, filius ejus, Jacobus de Avesnis, Hellinus Dapifer, Philippus Comes Flandrensis, Theobaldus Carnotensis, Stephanus Blesensis, & innumerabiles alii: & militiæ foria fugiens, reversa est.

Henricus Angl. Rex Cyprum 1191. occupavit & Guidoni Lusignano 1192. dedit. Hinc exordia regni Cypri.

Richardus Rex Anglorum, & Hugo Dux Burgundiæ, & ceteri Principes, templi quoque & hospitalis milites, communicato ad invicem consilio, Heinricum Comitem Campanensem, Principem totius Christianitatis transmarinæ, excepto principatu Antiocheno, constituerunt, & ei uxorem Conradi Marchisi de Montferrat in conjugio tradiderunt. Hæc enim erat orta de regali genere: filia enim Amalrici Regis mater ejus exstitit. Guidoni vero, Lusignano quondam Regi, dedit Rex Anglorum insulam opulentissimam Cyprum. Ordine utor præpostero, sed hoc fecit oblivio. Præcedenti enim anno, cum Rex Francorum cum suis ad urbem transfretasset Aconem, Rex Anglorum ad Cypri navigavit insulam. In ea namque (a) quidam præpotens contra Imperatorem Constantinopolitanum tyrannizabat, & nomen sibi imperiale usurpaverat. Contra hunc ascendit Rex Anglorum cum suis de mari; quem viriliter debellans, cum tota sibi subjugavit insula. Quem cum uxore & liberis captivum, cum auri & argenti, & ceterarum rerum copiis, secum adduxit, & ad exercitum Domini in obsidione urbis Aconensis, fame diuturna laborantem pervenit, eorumque inopiam, cum opibus secum adductis, magnifice relevavit. Filiam hujus Principis, quem secum vinctum adduxerat, dedit Rex Anglorum Guidoni quondam Regi, cum tota Cypri insula. Comes vero Heinricus, si Deus nobis restitueret Hierusalem, Rex futurus, Tyrum, Ascalonem, Aconem, Cæsaream, Joppen & cetera castella, super litus maris stantia, possedit.

Tancredus, Apuliæ tyrannus, nuntios suos ad Cælestinum Papam & Romanos dirigit spondens, se redditurum sancto Petro quidquid Apulienses Duces ab antiquis diebus illi abstulerant, si fidem, quam habebant cum Heinrico Imp. ad se transferrent. Quod audiens Papa Cælestinus, valde est indignatus: qui versa vice, nuntios suos, duos scilicet Cardinales, ad eum direxit, mandans ut Imperatricem de custodia educens, Imperatori remitteret. Si vero hoc facere nollet, anathemate perpetuo se feriendum, cum parte provinciæ, quæ illi favebat, pro certo sciret.

Radulfo Leodicensi Episcopo, qui cum Frederico Imp. crucem assumserat, in itinere anno superiori mortuo; duo per contentionem in prædicta ecclesia sunt electi, (b) Autbertus scilicet, frater Ducis Lovaniensis, & Autbertus, frater Comitis de Reitesta. Verumtamen Lovaniensi Autberto justior pars, sanior & multiplicior, favebat. Heinricus autem Imp. ab expeditione Apuliensi reversus, electionem utriusque cassavit, & Lotharium, Bonnensem Præpositum ditissimum, ad civitatem dirigens, palatium Episcopi, villas, & castella episcopii ei tradidit: clerum quoque cum populo ei obedire præcepit. Hæc omnia, ut qui-

(a) *Isaacium Comnenum nuncupat Nicetas. Vide Mart. Polonum.*
(b) *Aliis Albertus.*

quidam existimant, fecit Imperator consilio Balduini Comitis Hainoensis. Nam propter ipsius Ducis animositatem, & inveteratam erga se simultatem, infestum habebat ipsius fratrem. Ipse vero Autbertus, frater Ducis, videns factam in se injustitiam, timore Imperatoris, habitu pauperis viatoris assumpto, ad pedes Cælestini Papæ in Lateranum pervenit. Audita autem Papa electionis ratione & concordia, electo litteras suas tradidit, Archiepiscopo mandans Coloniensi, ut ei munus conferat consecrationis. Lotharius tamen ab Imperatore electus, per ecclesias, castella & ejusdem episcopii villas, pontificales agebat caussas.

Luna mensis Augusti crescens & decrescens nimis exstitit pluviosa, & tempestuosa, & metentibus nimis molesta: tamen subsequens luna mensis Septembris fuit gratiosa, unde messis triticea & vindemia mediocriter fuit bona. (a) Richardus, Rex Anglorum cupidus & avarus, & omni Christianitati invisus, à Salahadino, magno pretio auri accepto, Ascalonem, nominatissimam civitatem Christianorum, subvertit.

Tancredus Siciliæ tyrannus, à Cælestino Papa compulsus, Imperatricem de custodia relaxans Imperatori remittit. Wilhelmus Remensis Archiepiscopus, litteris à Cælestino Papa acceptis, Autbertum Leodicensem electum, in civitate Remensi, mense Septembri Episcopum consecravit. Archiepiscopus etiam Coloniensis, ab ejus consecratione se excusans, ut ei munus consecrationis imponeret, per litteras suas obtinuit.

Heinricus Imp. audiens, quod Autbertus, Leodicensis electus, gratiam consecrationis à Papa & Romanis contra suum propositum impetraverat, nimium indignatus Leodium venit, & domos clericorum, qui ei adhærebant, subvertit, & regni sui introitum eidem Episcopo interdixit. Tancredus Apuliæ tyrannus moritur. Cælestinus Papa, morte ejus audita, contra Heinricum Imp. quem propter Autbertum Leodicensem Episcopum, & alias latentes causas, infestum habebat, filium Tancredi in Apulia, Calabria, & Sicilia Regem sublimat.

Eclipsis lunæ accidit XI. Kal. Decembr. luna XII. hora noctis VIII. duabus ejusdem partibus obscuratis, in suo fulgore parte tertia permanente. Subsequenti die, Autbertus Leodicensis Episcopus, à quibusdam proditoribus, extra urbem Remensem eductus, inaudita mortis crudelitate, vir justus ab impiis & proditoribus innocenter perimitur. Eum Heinricus Imp. qui Lothario favebat, quem in sedem Leodicensem intruserat, à regno suo excluserat. Wilhelmus autem Remensis Archiepiscopus, & omnes cives Remenses, ipsum detinentes ibidem, magnum ei honorem & reverentiam exhibebant. Sepultus est autem, cum magnis omnium lacrymis, in ecclesia majori beatissimæ MARIÆ DEI Genitricis, in loco, ubi beatus Nicasius Archiepiscopus pro Christo occubuit. Qui fuerint interfectores Episcopi, & à quo missi, ignoratur, hoc tamen scitur, quod de Germania venerint, & illuc confugerint. Væ illis, quia via Cain abierunt, qui fratrem suum Abel justum in agro interfecit, è tabernaculo extractum. Cujus sequaces isti, patrem suum & dominum, de civitate Remense callide educentes, ut liberius perpetrarent flagitium, secundo mense consecrationis ejus vix elapso, caput sancti sacerdotis mucrone impio mutilaverunt. Prudens lector, nota inauditam proditorum versutiam. Pridie enim, quam ista agere delibera-rent,

S. Albertus Episcopus Leodicensis & martyr, tabulis Rom. martyrologii adscriptus est, ad diem 21. Novembris.

(a) An hæc sint vera, alios historicos consule.

Anni Christi.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

rent, hominium ei fecerunt, ne eos haberet suspectos. Væ impiis traditoribus, quorum impietatem cæli revelabunt, & terra adversus eos consurget in die furoris Domini, nisi fuerint, Domino præstante, conversi. Inter Richardum Regem Anglorum & Salahadinum, Christianos quoque & Saracenos transmarinos, induciæ trium annorum firmantur, misera conditione interposita, ut civitas Ascalon nobilissima subverteretur à nostris. Hugo dux Burgundionum ibidem moritur: cui in Ducatu Burgundionum successit Odo, filius ejus. Multi milites armis strenui hoc anno trans mare sunt mortui, quidam Saracenorum gladiis interempti, alii vero morte naturali. Residui autem, excepto Heinrico Rege & suis, parum ibi proficientes, ad propria sunt reversi.

1193	III	XIII	IV

Mense Januario peregrini transmarini ad nos reversi sunt, de recuperatione terræ perditæ, quod nos lætificaret, vel scripto dignum esset, nihil nuntiantes. Richardus beatæ memoriæ conversus Aquicinctensis moritur, & in eodem monasterio sepelitur. Hujus viri mira fuit cibi & potus abstinentia, lectus nullus aut durus, vestis abjecta, compassio erga pauperes & monachos claustrales eximia.

Heinricus Dux Lovaniensis, & Heinricus patruus ejus, Dux Ardennensis, insurgunt contra Comitem de Ostada, & Lotharium fratrem ejus, quem Heinricus Imp. in sedem intruserat Leodicensem, pro interfectione Autberti Episcopi nominatæ urbis. Omnia ejus castella, quæ circa Rhenum possidebat, capiunt, & quædam destruunt & incendunt. Ipse autem Comes cum fratre suo ad Imperatorem fecit confugium.

Cælestinus Papa omnes interfectores Episcopi anathemate perpetuo innodavit. Cum Richardus Rex Angliæ ante dies Quadragesimæ de transmarinis partibus reverteretur, suspectas habens quasdam regiones, Apuliam scilicet & Calabriam, Corsicam & Italiam, propter interfectionem Conradi Marchisi de Montferrat, quæ illi nescio si juste imponebatur, paucis secum assumptis sociis, ut secretius ad nepotem suum, Ducem Saxoniæ, pervenire posset, terram Leopoldi Ducis Austriæ ingressus, ab ipso Duce capitur, & custodiæ mancipatur. Nam cum esset idem Dux in obsidione urbis Aconensis, Rex Anglorum frequenter illum verborum contumeliis affecerat: quem aliquanto tempore secum detinuit, & postmodum ad Imperatorem in Alemanniam direxit. Qui eum secum, quocumque pergeret, ducebat sub honorabili custodia. Dum Richardus Rex Anglorum ab Imperatore detineretur, Philippus Rex Francorum, undecumque collecto, ex omni regno sibi subjecto, copioso exercitu, post paschalem solennitatem mense Aprili, in Northmanniam vadit, eam depopulaturus, castella Vilcassini territorii, Gisortium scilicet & alia multa, cepit. Civitatem Northmanniæ Metropolitanam Rotomagum obsidione cinxit, sed civibus viriliter repugnantibus, commotus ira, petrariis & ingeniis, *(a)* quibus urbem vallaverat, incensis, ab assultu inglorius rediit.

Salahadino apud Damascum mortuo, filii ejus in principatu Syriæ & Babylonis ei succedunt. Ecclesiæ Angliæ & Northmanniæ, & monasteria monachorum thesauris suis, ob redemptionem Regis Anglorum, spoliantur. Lotharius Leodicensis intrusus, causa interfectionis Autber-

(a) Sic machinæ bellicæ dicebantur, quia arte & ingenio humano erant adinventæ, inde etiam *Ingenieurs* fuerunt dicti. Vide uberius du *FRESNE*, voce *Ingenium*.

berti ejusdem urbis Episcopi, omni prælatione ecclesiæ à Cælestino Papa privatur. Heinricus Imp. de morte Episcopi supradicti, parentibus ejus satis faciens, motus Principum regni, qui adversus eum, propter hanc caussam insurrexerant, conatur sedare, ea conditione, ut Duci Lovaniensi & Ardennensi, cum consilio capituli liceret, quem voluerint, eligere Episcopum in sede Leodicensi, qui auctoritate Imperiali freti, elegerunt *(a)* Simonem, filium Ducis Ardennensis.

Philippus Rex secundam duxit uxorem, Ingelburgem Regis Daciæ filiam, in vigilia assumtionis sanctæ Mariæ, Ambianis. In die autem assumtionis ejusdem, die Dominica, præsente Wilhelmo Archiepiscopo Remensi, Petro Atrebatensi, Joanne Cameracensi, Theobaldo Ambianensi, Lamberto Morinensi, Stephano Tornacensi, & aliis suffraganeis Archiepiscopi, & multis Franciæ Principibus astantibus, regio diademate coronata est, in totius civitatis gaudio & conspectu. Octogesimo autem & secundo die post has nuptias, quorumdam consilio, apud Compendium Rex, cum suis Archiepiscopis, Episcopis, & Baronibus colloquium habuit. Ibi quidam consurgentes, consanguinitatem inter primam Reginam & secundam juraverunt. Quo juramento Rex accepto, absque ulla dilatione & consilio, dimisit eam.

Consule Baron. & Gallicanæ historiæ scriptores.

A Kalendis Martii, usque ad lunam Decembris mensis, omnes lunationes, in initiis mensium, nimis exstitere pluviales, mense Octobri excepto. In nocte festivitatis sancti Martini eclipsis lunæ fuit. Hæ litteræ translatæ sunt à partibus transmarinis in Galliam.

(b) Frater Gaufridus, Dei gratia, sanctæ domus hospitalis Hierusalem humilis Magister, una cum universo ejusdem domus capipitulo, carissimo & dilecto in Domino fratri VV. de Vileruns, Præceptori ultramarino, salutem & fraternam dilectionem. Quoniam de his, quæ in terra Hierosolymitanorum aguntur, credimus vos certos rumores desiderare, notum vobis facimus, quod proximo post Septembrem, quidam de gente pagana, nobilis genere, & armis famosus, nomine Mestoc, vitam suam terminavit. Deinde mortuus est vetus dominus Assyriorum; deinde mortuus est Soltanus de Iconio, & eo mortuo, ira & discordia exorta est inter filios suos: deinde in prima septimana, Martii die, qui dicitur Mercurii, mortuus est persecutor noster Salahadinus, in cujus morte genti suæ factus est timor & perturbatio, & inter filios ejus exorta est ira & dissensio. Quilibet enim illorum, quorum alter est in Halapia, alter in Damasco, alter in Babylonia commoratur, se fratri suo subjectum esse fastidit, sed alter ad dominium alterius, & terræ ejus potius intendit. Unde veraciter cognoscimus, quod à tempore perditionis terræ hereditas Christi sic de levi non potuit recuperari. Terra, quam tenet Christianitas in treugis, manet fere penitus babitatoribus destituta. Factum anno Domini MCXCIII. in exitu Aprilis.

Albertus Magnus in vico Sueviæ, Lauginga nascitur. S. Joannes Gualbertus, Abbas, institutor ordinis Vallis umbrosæ, à Cælestino III. Papa, in sanctorum numerum refertur. (c) Fredericus II. filius Heinrici VI. ex Constantia Rogeri Siculi filia, quinquagenaria, (d) Panormi, magno Ecclesiæ damno, nascitur.

Ll ll ll 3 | IV |

(a) Sed hæc rata habere noluit Cælestinus Papa; ut nec electionem Simonis Arduennensis, ut infra an. 1195. dicetur.

(b) Epistola Gaufridi, Magistri militum Hospitaliorum.

(c) Lips. in Exempl. polit.

(d) Vide tamen Syntagma Hist. Germ. *diss. XVIII. §. XII.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.
	IV	XIV	V

Richardus Rex Anglorum, post annuam captivitatem, magno, & ut ita dicam, infinito argenti redemtus pretio, ab Imperatore Heinrico, honorifice, & cum gratia, pace etiam inter eos firmata, in Angliam remittitur: qui navibus in portu Andoverpi præparatis, transfretavit; cum favore magno à suis suscipitur, & in regni solio relocatur. Illos, qui fideles sibi exstiterant, honoribus sublimavit, proditores vero exauctorizavit, quosdam etiam occidit. Inter quos unum, qui Dapifer Joannis fratris ejus fuerat, cujus consilio, ut dicebatur, ab eo defecerat, & ad Regem Francorum transierat, excoriavit. Et quia dies Quadragesimæ instabant, inter ipsum & Regem Francorum Philippum treugæ usque ad octavas pentecostes componuntur.

Balduinus Comes Flandrorum & Hainoensium, in ipsis diebus Quadragesimæ exercitum congregans copiosum, contra Heinricum Ducem Lovaniæ, & quosdam Flandrenses sibi rebelles hostiliter vadit, sed parum proficiens, pæne inefficax rediit: & induciæ vix obtinentur, usque ad medium mensis Augusti. Quidam ab Anglia venientes in Northmanniam, homines Regis Francorum injuriis lacessentes, pacem terræ turbaverunt: ob quam caussam Rex Francorum turbatus, inducias usque ad octavas pentecostes, juxta condictum, minime exspectavit, sed undecumque collecto grandi exercitu, castellum munitissimum Regis Angliæ, quod Vernolium vocant, circa ascensionem Domini obsedit. Richardus, Rex Anglorum hoc audiens, mare transfretavit, & cum multis militibus & viris fortissimis ad obsidionem castelli non imparatus venit. Obsessi & sua multitudine & fortitudine, castelli etiam fortissima munitione confisi, viriliter resistebant, januis apertis relictis, in contemtum exercitus Regis Francorum. Cum itaque Rex Francorum ibi sederet, Rex Anglorum milites electos ad civitatem Ebroicensium misit, qui homines Regis Francorum, castellum ejusdem civitatis custodientes, per proditionem civium omnes interfecerunt. Nam retro acto anno, cum Rex Anglorum detineretur in Alemannia, eamdem civitatem, cum quibusdam Northmanniæ castellis, Rex Francorum ceperat. Audita igitur Philippus Rex hominum suorum nece, ultra quam dici potest, iratus, castelli Vernolii relicta obsidione, cum electis militibus ad civitatem Ebroicensium venit, & ipsam totam, cum templo sancti Taurini Episcopi, & aliis monasteriis funditus subvertit, in sollennitate Spiritus sancti. Rex autem Francorum præceperat Principibus, ut exercitum in obsidione castelli tenerent: sed eo discedente, nullus potuit eum retinere. Heinricus Imp. contra Apulienses sibi adversantes exercitum ducit. In civitate Atrebatensi, quidam clericus & soror ejus, ob reatum homicidii, incendio sunt adjudicati. Accensus est in Balduini monte ignis, astante innumera frequentia populi. Frater & soror ad stipitem ligantur, & ignis in circuitu eorum copiosus accenditur. Mulier cum valido cordis clamore, & ineffabili contritione, & oris confessione, sanctam MARIAM Dei genitricem invocans, & idem fratrem facere admonens, illo in flammis mortuo, meritis beatissimæ Dei genitricis MARIÆ liberatur ab incendio. Mira res: facies ejus & loquela non est immutata: capillus ejus nec pilus adustus, nec etiam odor incendii remansit in ea. Cum autem inquireretur ab ea salvationis modus; dicebat, speciosissimam dominam secum fuisse, & ab igne extraxisse. Post hæc, in civitatem ad ecclesiam beatæ Mariæ, liberatricis suæ reducitur: tota

Vide supra an. 1129.

tota pæne civitas congregatur, & in præsentia domini Petri Episcopi & cleri, laudes omnium attolluntur, & tam grande miraculum, nostris temporibus inauditum, à præfato reverendo Episcopo auctorizatur. Actum hoc anno apud Atrebatum, in solennitate Spiritus sancti.

Heinricus Imperator Apulienses, Siculos & Calabros, partem etiam quamdam Africæ, absque sanguinis effusione sibi victoriose subjugavit. Civitatem Panormitanam, expulsis habitatoribus, pæne totam destruxit; eò quod eorum factione Imperatrix capta fuerat anno superiore. Primates etiam illius regionis, qui contra eum conjuraverant, cepit & incarceravit.

Margareta Hainocensium & Flandrensium Comitissa moritur, & in templo S. Donatiani, juxta Karolum Comitem, Brugis sepelitur: cui successit in Comitatu Flandrorum Balduinus filius ejus. Sicque Comitatus reversus est ad justum heredem Balduini Hasnoniensis, anno Domini MCXCIV. qui ab anno MLXXII. possessus fuerat à successoribus Roberti, *(a)* Callotensis Comitis, per annos C. & XXIII. Successores fuerunt hujus Roberti, Robertus filius ejus, Carolus cognatus ejus, Wilhelmus Northmannus, Theodericus, Philippus filius ejus. Hi omnes orti sunt de genere Roberti, qui apud Casletum in bello occidit Arnulfum nepotem suum, filium Balduini Hasnoniensis fratris sui; & sic Flandrensium invasit Comitatum. *Guidoni Lusignano, Regi Cypri, defuncto, succedit in regno Almaricus frater ejus.*

| V | XV | VI | 1195

Mensis Januarius, Februarius & Aprilis, nimis fuerunt pluviales. Quinto Kal. April. in pago Cameracensi, tempestas cum tonitru horribili cecidit, quæ unam villam cum templo ita destruxit, ut vix in ea parvæ remanerent reliquiæ. Heinricus Imp. ab Apulia victor cum triumpho revertitur, adducens secum uxorem & filium Tancredi, & Principes, qui contra eum conspirationem fecerant, in custodia: magnam etiam copiam auri & argenti, & aliarum etiam rerum, secum adduxit. Mense Julio, Saraceni ab Africa venientes, super Regem Hispaniæ, quem Parvum vocant, & ejus exercitum irruerunt, & ex eis magnam stragem fecerunt. Rex autem Hispaniæ in crastino, viribus per Dei gratiam receptis, plusquam viginti millia eorum interfecit: in quo prælio Archiepiscopus sancti Jacobi occubuit. Electio Simonis Leodicensis à Cælestino Papa cassatur, & *(b)* Autberti confirmatur. Tamen Simoni à Papa quædam Cardinalitas confertur, Clerici, qui cum eo Romam venerant, omnes fere mortui sunt; ipse etiam, intrante Mense Augusto, ibidem defunctus est. Autbertus autem, Roma cum munere electionis reversus, apud Cistercium veniens, aliquantulum infirmus ibi est detentus. Rumor autem falsus perlatus apud Leodium, nuntiavit Canonicis, illum esse mortuum: qui statim elegerunt quemdam illustrem Canonicum, Philippi de Falconis monte filium. Sic post interfectionem Autberti Episcopi, Remisoccisi, Ecclesia Leodicensis in electione Episcopi fluctavit.

Pluvia mensis Augusti metentibus nimis fuit molesta, Septembris vindemiam colligentibus gravis, in Octobri seminantibus nimis incommoda. Sexto Idus Octobris, ventus vehemens post noctem mediam ab Africa veniens, domos evertit, turres destruxit. Ruina domorum pluri-

(a) Cassetensis.
(b) Alberti Cuquensis.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

plurimos stravit, quercus annosas & arbores fructiferas evulsit, & in multis locis nimis damnosus exstitit. Multi de regno Teutonico Lotharingi, Alemanni, Saxones, hortatu Imperatoris Heinrici, cruces assumunt, Episcopi, Duces, Comites, milites, & de reliquo populo innumera multitudo. Philippus, Rex Francorum, & Richardus, Rex Anglorum, post longam discordiam, tandem redeunt ad concordiam. Obiit Balduinus, Marchio Namucensis & Comes Hainoensis, XVI. Kal. Januarii, & sepelitur apud Castri-locum cum patribus. Succedit ei Balduinus filius ejus, Comes Flandrorum: sed quia in superioribus hujus chronicæ parum declaratur, ex qua hi Comites Hainoenses oriundi fuerunt stirpe, id breviter declarare legentibus dignum duximus. Originem enim ducunt ex sanguine imperiali Romanorum, & regali Francorum. Balduinus Insulanus Comes Flandrorum, ortus de genere Karoli Imp. Romanorum & Regis Francorum, duxit uxorem Addam, filiam Roberti Regis Francorum, & genuit ex ea Baldufinum Hasnoniensem, Comitem Flandrensium & Hainoensium, & Robertum Casletensem, fratrem ejus. Balduinus Hasnoniensis duxit uxorem Richildem, relictam Herimanni Comitis Montensis, quæ erat de sanguine imperiali, & soror sancti Leonis Papæ Noni, & genuit ex ea Arnulfum Comitem Flandrensem, quem Robertus patruus ejus interfecit in bello Casletensi, & Balduinum Hierosolymitanum, Comitem Hainoensem, fratrem ejus. Balduinus Hierosolymitanus duxit uxorem Idam, filiam Heinrici Imp. IV. & genuit ex ea Balduinum: cui abstulit Robertus, Comes Flandrorum, Duacum castrum. Hic duxit uxorem *(a)* Iolendem, filiam Gerardi Comitis de Wassemberga, & genuit ex ea Balduinum, qui Vallentianenses sibi rebelles optime retinuit, & alia utilia Comitatui adduxit. Hic quoque duxit uxorem *(b)* Ermensendam, sororem Heinrici Comitis Namucensis; ex qua genuit Balduinum Marchionem, cui etiam multoties accesserunt felices accessus: qui duxit uxorem Margaretam, sororem Philippi Comitis Flandrorum, quæ ei genuit Balduinum Comitem Flandrensium & Hainoensium, Philippum quoque & Heinricum. Duxit autem Balduinus, adhuc vivente patre, uxorem Mariam, filiam Heinrici Comitis Campanensis, quam genuit ex filia Ludowici VIII. Francorum Regis. *Alexius III. Angelus Comnenus, pulso fratre Isaacio, Constantinopolitanum imperium invadit.*

Hannoniæ Comitum genealogia.

1196	VI	XVI	VII

Heinricus Imp. hieme transacta, iterum ad Siciliam & Apuliam proficiscitur; & quidquid in regno corrigendum erat, ab eo corrigitur. Præparantur etiam naves, & cetera, quæ Teutonicis, qui superiori anno cruces assumserant, ad transfretandum erant necessaria. Quibus præfecit Conradum, Archiepiscopum Moguntinum.

Philippus Rex Francorum, *(c)* filiam cujusdam Comitis Alemanici Ingelburgi Reginæ superinducit. Pax inter Philippum Regem Francorum, & Richardum Regem Anglorum, iterum turbatur: unde Philippus Rex, collecto undecumque grandi exercitu, castellum Regis Anglorum in Northmannia, quod Albamarla vocatur, obsedit, & post sex hebdomadas cepit & destruxit. Multi, & maxime juvenes, acuta febre moriuntur: inter quos & Joannes Cameracensis Episcopus, cum ad

(a) Iolentam.
(b) Ermensindem.
(c) Mariam Ducis Boemiæ Moraviæque filiam.

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni Christi.*

ad Regem in Northmanniam proficisceretur, Ambianis mortuus est. Gravissima panis penuria hoc anno multos afflixit, & multos pauperavit. Ab Apennino monte, usque ad mare Oceanum, per totam Galliam & Germaniam, fames in tantum prævaluit, ut maximam utriusque sexus multitudinem contigerit interiisse. Nam triticum XL. vel L. solidis venumdabatur, quod pro quatuor aut quinque ante hanc pestem dabatur: unde accidit, ut multi, qui putabantur sibi sufficientes esse, diro famis gladio perurgente, coacti sint alio emigrare. Sicque factum est, ut excrescentem pauperum multitudinem, sine magno gravamine, sustentare possent hi, qui respectu Dei manum misericordiæ eis porrigebant. Carnes quoque jam fœtentium animalium, & radices inusitatas herbarum, compulsi sunt manducare. Non tantum panis, sed etiam ceteræ res manducabiles, inaudito nobis pretio venumdabantur. Lupi circa Alpes, in itineribus & in villis in unum congregati, absque ullo timore, multos devorant. Triticea messis & avenæ collectio, ultra æstimationem hominum, fuit rarissima. *Heinricus Junior Dux Saxoniæ, & Heinricus Dux Lovaniensis, cum aliis quibusdam principibus, Hierusalem proficiscuntur.*

VII	XVII	VIII	1197

Menses Januarius, Februarius, Martius quoque & Aprilis, hoc anno fuerunt naturales, & hominibus gratissimi. Verumtamen fames, annis superioribus concepta, nullum habuit temperamentum, quia superioris anni annonæ rara collectio nullum potuit conferre levamentum. Nam usque hodie fame moriuntur millia millium: multi enim hac necessitate constricti, contra consuetum vivendi usum latrones effecti, laqueo sunt suspensi. Sed vernalis temperies gratiosa, temporis & seminum, ut videtur, pulchra processio, fit exspectantibus non minima consolatio.

Heinricus, Episcopus Belluacensis, capitur à militibus Richardi Regis Anglorum, & apud Rotomagum gravi custodiæ mancipatur. Inter Philippum Regem Francorum, & Balduinum Comitem Flandrorum pax turbatur, instinctu Richardi Regis Anglorum. In mense Julio, Balduinus Comes, contracto undecumque exercitu copioso, contra Regem Francorum, & pagum Tornacensem & Cameracensem vadit; & omnia ejusdem pagi castella cepit, sicque ad civitatem Atrebatensem tendens, eam à parte orientali obsedit: sed secundo obsessionis die subito inde recessit. Philippus, Rex Francorum, hoc audiens & indigne ferens, congregatis sui regni Episcopis, Abbatibus, equitum quoque & peditum magna copia, contra Balduinum proficiscitur, & in vigilia assumtionis beatæ Mariæ, apud Duacum ex insperato venit: sed utili nobis accepto consilio, eadem die recessit. Deinde per pagum Letigum transiens, apud Ariam, pontem fluminis, qui dicitur Lis, transiens, in terram Comitis, eam vastaturus, intravit: sed quibusdam tactus infortuniis, cum Comite, extra Ipram, colloquium habuit, sed infecto negotio, ad terram suam rediit. Multi, qui adventum ejus formidaverant, discessum inefficacem riserunt. Inter duos Reges induciæ per annum jurantur. Vindemia per totam Franciam in pago scilicet Remensi, Laudunensi, Suessionensi, Noviomensi & Belluacensi, rara fuit & tarda: unde accidit, ut rustici, qui vineas colebant, & pecuniam super vinum futurum mutuaverant, non valentes vinum reddere, compulsi sint fugere.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Consule Baron. & alios.

(a) Heinricus Imperator in Apulia moritur. Hic statura personalis non fuit, sed litteratura ejus, magnanimitas, justitia & prudentia pulchritudinem Absolonis superavit. Luget mundus mortem ejus; Syria, Sicilia, Apulia, Calabria, Africa, Italia, Alemannia, Saxonia, Bajoaria, Suevia, Frisia, Austria, Lotharingia. Nam de ejus morte omnes sunt turbati. Filius ejus, puer parvulus, à Siculis in Regem jure paterno suscipitur. Porro Philippus, frater Heinrici Imp. tutor pueri constituitur. Lacrymabilis fortuna accidit in urbe Acone. Nam Heinricus Comes Campanensis, & Princeps transmarinæ Christianitatis, cum quadam die apud eamdem urbem in solario cujusdam domus fenestras aperire voluisset, per eam ad terram corruit, & cervice contracta, proh dolor, exspiravit, VI. anno principatus sui. Cujus mors ineffabilem Christianis dolorem, & magnam Saracenis præbuit lætitiam. Inter milites Christianos, quos Heinricus Imp. ante obitum suum trans mare miserat, & Turcos, sæpenumero pugnatur, sed certam nostrorum victoriam adhuc minime audivimus. *Ordo S. S. Trinitatis de Redemtione captivorum initium cepit, auctoribus Joanne de Matha, ex Provincia oriundo, Doctore Theologo Parisiensi, & Felice anachoreta Valesiensi; Innocentio III. Papa confirmante. Bertholdus, secundus Livoniensium Episcopus, ab infidelibus trucidatur.*

1198	VIII	XVIII	IX

Hiems mollissima; Januarius, Februarius & Martius tranquilli & gratissimi fuerunt; porro Aprilis & Majus pluviales & frigidi exstiterunt. Cœlestinus III. Papa senex, & plenus dierum moritur. Lotharius Diaconus Cardinalis, genere Romanus, vocatus Innocentius, hujus nominis Papa III. ætate juvenis, succedit.

Fulco venerabilis presbyter, (b) de territorio Parisiensi, auctoritate Apostolica, per totam Franciam publice prædicat. Cum in sermone suo omnia carperet vitia, tamen omnis vis prædicationis contra usurarios, avaros & cupidos, contra prælatos negligentes & presbyteros incontinentes, maxime intonabat. Tota pæne patria in melius ejus prædicatione mutata est. Maximam quoque mulierum publicarum convertit multitudinem: multa etiam per ejus preces fiebant miracula. Nam cæci illuminabantur, claudi curabantur, surdis auditus reddebatur, & quod magis omnibus pro miraculo erat, innumerabilis populi multitudo, ad eum audiendum, quasi ad aliquem Apostolum, undecumque confluebat. Post mortem Heinrici Imp. primates regni Teutonici, de Rege substituendo diffidentes, Suevi, Bajoarii, Alemanni, Apulienses vel Sicilienses, Philippum Ducem Suevorum, fratrem Henrici Imp. quem supra diximus tutorem pueri constitutum, elegerunt; Saxones autem & Lotharingi, (c) Othonem Comitem Pictavensem, filium Henrici Ducis Saxonum, in Aquensi palatio in Regem sublimaverunt. Hic erat ex sorore Richardi Regis Anglorum; cujus consilio & auxilio, & Balduini Comitis Flandrorum, assentientibus eis Archiepiscopo Coloniensi, & primatibus Lotharingis, Aquense palatium obsedit, contra (d) Walerannum, filium Henrici Ducis Lemburgensis: qui opidum Aquense, cum valida manu militum, Philippo Duci Suevo-

Consule Sigonium & alios.

(a) *Aliis an. 1198.*
(b) *De eodem Vitriacus, Meyerus & alii.*
(c) Potius, qui ad Rhenum inferiorem, hic intelliguntur, vide Synt. Hist. Germ. *diss. XIX. §. III.*
(d) *Vualeramum.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni Christi.

Suevorum custodiebat: qui sexta obsidionis septimana, labore multiplici fatigati, nullum ab eo, cui palatium custodiebant, habentes succursum, Othoni castrum reddiderunt: quem statim Coloniensis Archiepiscopus cum suffraganeis suis, oleo sacro inunctum, in solio regni sedere fecit. A diebus enim Karoli Magni sedes regni est Aquis-Grani, ubi idem requiescit. Duxit autem Otho Rex uxorem, filiam Godefridi Comitis Lovaniensis, ac Ducis Lotharingiæ.

Philippus Dux & Otho Rex de Imperio contendentes, fluvium Rhenum, qui Lotharingiam & Saxoniam dividit, transire non potuerunt, Philippus ab oriente in occidentem, Otho vero ab occidente in orientem. Post mensem Augustum, Balduinus Comes Flandrorum & Hainoensium, congregata valida tam equitum quam peditum multitudine, in Flandriam pergit, ut castella, quæ sui erant, ut ipsi videbatur, juris, & Rex injuste tenebat, suo Comitatui resociaret. Arienses ejus formidantes impetum, pacifice eum recipientes, absque ulla mora se reddiderunt. Deinde exercitum apud sanctum Audomarum ducens, castrum obsedit: portas obsessi claudunt, ad Regem in Franciam nuntios, consensu & consilio ejusdem Comitis, dirigunt: à quo nullum habentes, nec sperantes succursum, castrum Comiti reddunt, eumque pacifice & honorifice post sex hebdomadas intra castrum recipiunt. Cum igitur Balduinus Comes sanctum Audomarum obsideret, Richardus Rex Anglorum, in pago Vilcassino, multitudine stipatus militum, super Philippum Regem Francorum irruit. Rex Francorum contra veniens, armis mutatis, prope Gisortium in flumen cecidit: qui inde vix extractus, nobilioribus ejus militibus captis, cum magno labore evasit. Qui statim exercitum copiosum congregans, terram Northmanniæ, suæ vicinam terræ, incendio & rapinis totam vastavit. *S. Dominicus ordinem fratrum Prædicatorum incobat. (a) Almaricus, Rex Cypri, viduam Henrici Campanensis & Conradi Montferratensis, ducit uxorem, & treugas cum Salfandino, Salahadini filio, pro terra securitate, renovat.*

Audomaropolis urbs est Artesiæ, dignitate episcopali nunc insignis.

XIX	X		1199

Diebus nativitatis Dominicæ transactis, venit in Galliam Petrus Cardinalis diaconus sanctæ Mariæ, ab Innocentio Papa transmissus Legatus, litteras Philippo Francorum Regi deferens; in quibus præceptum continebatur Apostolicum, ut Ingelburgem, venerabilem Reginam, falso consanguinitatis juramento disjunctam, legitime sibi resociaret. Quod si acquiescere nollet, anathematis vinculo subjaceret.

In marchis utriusque regni concilium agitatur, utrique Reges Francorum & Anglorum conveniunt, cum multitudine Episcoporum, Abbatum, Comitum, Priorum, Præpositorum, & utriusque ordinis infinita multitudine hominum; de pace inter Reges & Comitem Flandrorum facienda multum laboratur, sed ad effectum minime perducitur. Sed tamen induciæ, in quinquennium retinendæ, verbo tenus obtinentur, quæ vix usque in pascha tenentur. In diebus Quadragesimæ, in pago Lemovicensi, thesaurus inventus est, quem sibi vindicat Lemovicensis Comes, Richardus Rex Anglorum, summus ipsius terræ Princeps, thesaurum à Comite repetiit, sed minime obtinuit. Unde Rex stomachatus, cum armata multitudine castellum ejusdem Comitis & ipse armatus obsedit; ubi ictu balistæ quemdam percutere idem Rex cupiens, ab eodem eadem balista in scapula percussus, post dies VII. obiit; & apud

Mm mm mm 2

(a) *Consentit Iperius.*

| Anni Christi. | Francorum. | Anglorum. |

apud fontem Ebraldi, cum patre suo sepulturam accepit. Cui successit in regno Joannes frater ejus; qui guerram, quam frater ejus Richardus contra Regem Francorum viriliter & potenter exercuerat, non tam acriter persecutus, ad ultimum cum Rege pacem faciens, Episcopum Belluacensem & alios captivos solvit, & Regi Francorum remisit. Petrus de *(a)* Corboilo consecratur Cameracensis Episcopus. Messis & vindemia mediocriter abundat. Petrus Cardinalis per menses decem in Francia manens, negotium de divortio Reginæ sibi injunctum conatur exsequi.

Balduinus Comes terram Regis Francorum, in pago Adartensi vel Tervanensi & Aridagamantia, vastat rapinis & incendiis. Philippus Comes Namucensis, frater ejus, cum aliis quibusdam militibus capitur, qui vincti ferro, ad Regem in Franciam diriguntur. Maria Flandrorum Comitissa, pro pace inter Regem & Comitem componenda, Parisios vadit: quam Rex honorifice suscipiens, lætam & de pace securam, cum quibusdam captivis in pignus pacis ad propria remisit. In diebus Adventus Domini, Petrus Cardinalis apud Divionem Burgundiæ castrum cum personis ecclesiasticis tenuit concilium. Omnis ab eis ibi facta constitutio non indiget penna vel pergameno. *Albertus Cudicensis sive Cuquensis, Leodicensium Episcopus, moritur. (b) Maria Balduini Flandriæ Comitis uxor, Theobaldi Campaniæ Comitis filia, & Philippi Francorum Regis neptis, Parisios ad Regem pro pace inter ipsum & maritum constituenda, proficiscitur. Eam Rex honorifice & suscepit & dimisit. Pax autem hoc anno conditionibus istis est conclusa; ut Balduino Comiti, ejusque hæredibus, tota Flandria ultra novum fossatum sive aggerem, ad orientem cedat: Rex vero Atrebatum, Audomaropolim, Lensium, Bapalmam, Ariam, Hesdinum, aliaque opida & agros citra fossatum sitos, sibi suisque successoribus possideat. Ex his opidis agrisque, à Flandria corpore sejunctis, Rex Comitatum instituit, & filium suum Ludovvicum creavit Artesiæ Comitem. Pax ista toti patriæ, post tot bella, magnum attulit solatium.*

Artesia Comitatus initium.

MCC. 1200 | XX | I |

Philippus, Rex Francorum, & Balduinus, Comes Flandrorum, in ipsis diebus nativitatis Dominicæ, ad colloquium apud Peronam convenerunt; ubi per Mariæ Comitissæ industriam firmam inter se juraverunt pacem: quæ pax in Francia & Flandria magnæ fuit causa lætitiæ. Petrus Cardinalis pertransiens Burgundiam, transcendit Apenninum montem. Sententiam, quam in Francia ex domni Papæ præcepto dare debuerat, ibi dedit, & Regem sacris cum terra sua interdixit. Interdicti sententiam quidam Episcopi ferventissime observaverunt, Parisiensis, Silvanectensis, Suessionensis, Ambianensis, Atrebatensis, & alii, quorum non habemus notitiam. Hos Papa Innocentius miris, per epistolas illis missas, effert laudibus, contemptores autem verbis terret minacibus. Philippus Rex Francorum, & Joannes Rex Anglorum, Balduinus quoque Comes Flandrorum, & multi alii utriusque regni Principes, in marchis Franciæ & Northmanniæ ad mutuum conveniunt colloquium. Ibi Ludovvicus puer, filius Regis Francorum, uxorem accipit filiam Regis Hispaniarum, quæ erat filia sororis Joannis Regis Anglorum. Ibi pax firmata est inter Reges & Principes. Nam Joannes Rex Anglorum destruxit castella Vilcassini pagi, Gisortium scilicet, & alia, unde

(a) Corbolio.
(b) Eadem tradit Jo. Iperius in Chronico Bertinensi.

| Francorum. | | Anglorum. | Anni Christi.

unde tota guerra jam per multos annos inter utriusque regni Reges fuerat exagitata. Octavianus, Episcopus Ostiensis, ab Innocentio Papa mittitur in Franciam Legatus, quem Rex Francorum honorifice suscepit, & Ingelburgem Reginam, per præceptum domni Papæ, verbotenus sibi resociavit, superinductam abjuravit, & sic terram Regis Francorum ab interdicto absolvit. Dodechini, Abbatis in monasterio S. Disibodi, appendix ad Mariani Scoti chronicon desinit.

Consule Genebrardum & alios.

NOTATIO.

Quæ sequuntur, recentiori charactere codici Aquicinctino leguntur ab ejus loci monacho adscripta. In gratiam tamen Lectoris hæc ipsa, quamquam minuta, visum fuit publicare.

Anno M.CCI. Hiems nec mollis nec nimis aspera, sed inter utrumque fuit temperata. Januarius, Februarius, Aprilis & Majus gratiosi fuere & naturales. Mediante mense Martio, Octavianus Cardinalis, Archiepiscopi & Episcopi cum Philippo Rege Francorum, in urbe Suessionica, cum innumera cleri & populi multitudine conveniunt, ut de Regis & Reginæ divortio certum & justum juxta Innocentii Papæ præceptum agitarent judicium. Sed quia Joannes Cardinalis sancti Pauli, monachus nostri ordinis, nondum advenerat, cui hæc causa principaliter ab Apostolico commissa fuerat, colloquium protelatur usque ad adventum ejus. Qui adveniens mense Majo, cum magno, in prædicta Suessionensi urbe, à Rege, Archiepiscopis & Episcopis, in ecclesia sanctorum martyrum Gervasi & Protasii, excipitur gaudio: cui oblata sunt munera à Rege, sed ille justus manus suas excussit ab ejus munere. Ad colloquium conveniunt. Rex vallatus & armatus multitudine advocatorum, qui causam suam pro suo velle perorarent, accessit: Regina vero sola, proh dolor, nullum præter Deum habens advocatum venit. Cumque in tanta multitudine nullus esset, qui pro ea, metu Regis, litigaret, quidam ignotus pauper clericus, surgens è medio, cum licentia Regis & Cardinalium, causam Reginæ ita litteratissime dilucidavit, ut ipsi Regi & Cardinalibus, omnibusque Episcopis fieret admirationi. Qui post nec ante in eadem civitate à nullo dicitur visus fuisse. Rex vero non exspectato, secundum decreta sanctorum Patrum, ecclesiastico judicio, recessit à colloquio. Cardinales etiam & Episcopi reversi sunt ad propria, causa nondum terminata. Obiit domnus Simon, noster Abbas nonus, cui successit domnus Adam, decimus. 1201

Anno M.CCIII. monachi Aquicinctini primo intraverunt in magnam ecclesiam, Dominica in Palmis. 1203

Anno M.CCIV. domnus Adam, noster decimus Abbas, obiit: cui successit domnus Wilhelmus undecimus, postmodum Abbas sancti Amandi: & Romam profectus, & inde rediens, factus est monachus Clarevallensis. Ipso autem facto Abbate sancti Amandi, domnus Simon Abbas duodecimus ei successit. Qui in tempore suo multas veteres officinas prostravit, & novas ædificationes multas construxit, & etiam sedes in choro sumptuosas & laudabiles & honestas. Ædificavit etiam capellam in honorem beatæ Virginis, quæ honestate sua & pulchritudine intuentium oculos potest morosius detinere. Inceptam etiam ecclesiam ab avunculo suo Simone, nono Abbate, multo labore & expensis non modicis, feliciter consummavit, & eandem ecclesiam duobus cam- 1204

| Anni Christi. | Francorum. | Anglorum. |

campanilibus cum undecim campanis studiosius insignivit. Insuper multos redditus acquisivit. Hoc etiam anno, Constantinopolis civitas capta est à Balduino, Comite Flandrensi & Hainoensi: in qua civitate per Dei gratiam electus & consecratus est Imperator, & Augustus Romanorum.

1208 Anno M. CCVIII. Wilhelmus, noster Abbas undecimus, Abbas sancti Amandi efficitur: cui successit domnus Simon Abbas XII. de quo supra diximus.

1212 Anno M. CCXII. Fernandus de Portugallia accepit Joannam, Comitissam Flandrensem & Hainoensem.

1213 Anno M. CCXIII. cœpit ædificare domnus Simon Abbas XII. claustrum. Grande bellum fuit inter Philippum Regem Francorum & suos ex una parte, & Fernandum & Flandrensem, & Othonem Imp. Alemanniæ ex alia, apud pontem Bovinarum: sed Franci victoriam habuerunt. Qua visa, Otho cum quibusdam de suis recessit; Fernandus autem & Rainhaldus Comes Boloniæ, qui cum eo erat, & Wilhelmus Comes Hollandiæ, capti fuerunt in ipso prælio. Sed postmodum Fernandus, per illustrem uxorem suam Joannam, Comitissam Flandriæ, à captione Regis Francorum, pretio non modico est redemptus. Comes verò Boloniæ in quodam castro, sito in Sequana, quod dicitur Goulet, exspiravit.

1216 Anno M. CCXVI. Ludovvicus, primogenitus Philippi Regis Franciæ, Angliam intravit, quædam castella cepit. Sed anno sequenti per præceptum domni Papæ Honorii rediit in Franciam.

1218 Anno M. CCXVIII. monachi Aquicinctenses intraverunt novum chorum, præsente venerabili Episcopo Ambianensi Everardo, in vigilia natalis Domini.

1219 Anno M. CCXIX. Honorius Papa III. concessit domno Simoni Abbati Aquicinctensi XII. & successoribus ejus, usum mitræ & annuli, cum quibusdam privilegiis & indulgentiis.

1222 Anno M. CCXXII. jacta sunt fundamenta ecclesiæ beatæ Mariæ XIV. Kal. Maji, Feria II.

1223 Anno M. CCXXIII. Philippus, inclytus Rex Franciæ, obiit: cui successit primogenitus ejus Ludovvicus.

1224 Anno M. CCXXIV. in Quadragesima venit quidam ignotus, & tanquam eremita, habitavit in Foresta de Glanchon, juxta Mortaigne; & tandem revelavit quibusdam, quod ipse erat Balduinus Comes Flandriæ & Hainoiæ, & Imperator Constantinopolitanus. Quo audito, quidam nobiles crediderunt verbis ipsius, duxerunt eum Valencenas cum honore, & eum ibi ornatum, sicut decebat Imperatorem & Comitem, duxerunt per Flandriam: & multi Flandrenses fecerunt ei homagium, sicut Comiti, & tandem intravit Insulam, cum maximo comitatu & apparatu. Ludovvicus autem Rex Franciæ, fama ejus audita, diem ei apud Peronam assignavit, ut cognosceret eum, qui dicebat se esse avunculum Regis prædicti, & ut faceret ei debitum homagium de Comitatu Flandrensi, si esset Comes Flandriæ, veniendo & redeundo secure. Tandem veniens Peronam, & audacter apparens coram Rege Ludovvico, & consilio ejus, in palatio ipsius Regis, multis interrogantibus, examinatus est, sed certitudinem nullam respondit. Unde pluribus argumentis est convictus, quod dolose ageret, & per omnia mentiretur, & ita re-

cef-

| *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Anni Christi.* |

cessit cum pudore; & prædictus Rex districtè præceperat eidem, quod de terra sua recederet indilate. Eodem autem die, quo licentiatus est à Rege, tam die quam nocte, Valencenas venit, unde furtim & latenter effugit. Quo audito, Joanna Comitissa Flandrensis caute fecit quæri eundem, qui tandem repertus est, & ad dictam Comitissam adductus apud Insulam: ubi de consilio Baronum suorum judicatus est & damnatus, quod cum equis traheretur extra villam & suspenderetur; & ita vitam infeliciter consummavit.

Anno M.CCXXV. Ludowicus Rex Francorum profectus est adver- 1225
sus Albigenses, cum multis nobilibus, tam Episcopis quam Principibus; videlicet Archiepiscopo Remensi, Guilielmo de Jovis villa ...... & Gareno Silvanectensi Episcopo, Philippo Boloniensi, Guidone sancti Pauli Comitibus, & multis aliis tam clericis quam laicis: qui Avinionem obsederunt & ceperunt. Sed in obsidione Guido, Comes sancti Pauli, quadam petra mangonelli percussus est & interfectus.

Explicit manuscriptus codex Aquicinctinus.

SAMSONIS RHEMENSIS ARCHI-EPISCOPI APPENDIX.

MCXIII. Domnus Sigebertus, venerabilis Monachus Gemblacensis Cœnobii, vir in omni scientia literarum incomparabilis ingenii, Descriptor in hoc libro præcedentium temporum, quarto Nonas Octobris obiit: & suis gravissimum mœrorem suæ absentiæ reliquit. Defuncto Sigeberto, nos a modo nostrorum annorum tempora computabimus.

MCXV. Domnus Iuo, Carnotensis Episcopus, obiit.

MCXVIII. Gelasius, Romanæ Ecclesiæ centesimus sexagesimus quintus præsidet.

MCXIX. Calixtus Romanæ Ecclesiæ centesimus sexagesimus sextus præsidet.

MCXXIV. Honorius Romanæ Ecclesiæ CLXVII. præsidet.

MCXXV. Henrico Imperatori succedit Lotharius.

MCXXX. Innocentius, Romanæ Ecclesiæ CLXVIII. præsidet. Primum Pascha XI. Kalendas Aprilis contigit.

MCXXXV. Defuncto Rege Anglorum Henrico, qui filium non habebat, successit ei Stephanus, nepos ejus.

MCXXXVII. Ludovicus Francorum Rex obiit: cui Ludovicus filius ejus, quem & ipse adhuc vivens à Papa Innocentio Remis ante aliquot annos consecrari fecerat, in regnum succedit.

Mortuo Lothario, succedit Conradus, nepos Henrici superioris.

MCXLIII. Celestinus Romanæ Ecclesiæ CLXIX. præsidet.

MCXLIV. Lucius Romanæ Ecclesiæ CLXX. præsidet.

MCXLV. Eugenius, post eum, CLXXI. fit Papa Romanus.

MCXLVI. Facta est Eclipsis Solis, quinto Kal. Novembris, hora tertia, die Dominica. Concilium Rhemis, præsidente Eugenio Papa, qui in Franciam venerat.

Ludo-

Ludovicus Francorum Rex, Hierosolymitanum iter aggressus, Sarracenorum passus insidias, cum magno suorum dispendio rediit.

MCXLIX. Henricus, Ludovici Regis Senioris filius, fit Episcopus Bellovacensis. Hic enim Henricus, cum in maxima quadam esset prosperitate & juvenis, fit Monachus Cisterciensis.

MCL. Congelatis in terra segetum radicibus, fit maxima frugum inopia.

MCLII. Obiit Theobaldus, Trecassinorum Comes gloriosus. Conrado succedit Fredericus.

MCLIII. Anastasius fit Papa CLXXII. Stephanus Rex Anglorum moritur, cui succedit Comes Henricus Andegavorum, Comitis Gaufredi filius.

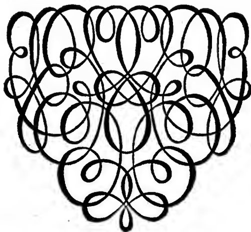
MCLIV. Adrianus CLXXVIII. Papa Romanus.

MCLVII. Magna contentio inter Regem Francorum & Anglorum, pro Tolosa civitate.

MCLVIII. Eclipsis Lunæ XIV. Cal. Septembris.

MCLIX. Alexander Papa CLXXIV.

MCLXIII. Obiit Samson, Remensis Archiepisc. vir scientia & sanctitate clarus.

BENE-

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

QUem exhibemus, Sifridus, ſive Sigfridus, Presbyter Miſnenſis, paucis memoratur. Mentionem ejusdem facit *PETRUS ALBINUS (a) CONRADUS GESNERUS, (b)* & *GERHARDUS JOANNES VOSSIUS, (c)* qui ſic de eodem ſcribit. *Sigfridus, presbyter Miſnenſis, Chronologus, vixit tempore Alberti Auſtriaci Imperatoris. Orditur ab orbe condito, ac progreditur usque ad annum* CIƆCCCVII. *ſed Georgius Fabricius reſecuit omnia illa, quæ præcedunt annum gratiæ CCCLVIII. atque ex ſequentibus quoque plurima præteriit. Nempe, ſatis ei viſum fuit, ſi haberemus, quæ alii vel neglexiſſent, vel brevius, aut obſcurius dixiſſent. At hiſtorias ſacras ex ſacro fonte, eccleſiaſticas ſanctorum hiſtorias ex antiquioribus, qui eas ornatius & fuſius, & fide minus ambigua tractaſſent, utilius nos hauſuros arbitrabatur. Epitomen eam Siffridi ſubjunxit Fabricius Hiſtoriæ ſuæ Saxonicæ: ac eandem inter Scriptores rerum Germanicarum à ſe editos, comparere voluit Piſtorius.* Scilicet, integrum Sifridi Chronicon editum nondum eſt, ſed Epitomen ſaltim ex eodem dedit Fabricius, eandemque inter Rerum Miſnicarum libros VII. *Lipſiæ 1569. 8.* qui poſtea ipſius Originibus Saxoni-

 cis

(a) *Chron. Miſn. tit. XXV.* ait: *Siffridus* von *Meiſſen*, ein Prieſter daſelbſt / hat *floriret* um das Jahr 1307. denn in demſelben höret ſein *Chronicon* auf / welches er vom Anfang der Welt *pertexiret* / woraus *Georgius Fabricius* ein *Epitomen* gezogen / von dem Jahr Chriſti 458. an / darinnen viel / ſo in andern Hiſtorien nicht auf ſolche Weiſe zu finden iſt. Ich habe aber ſolche *Chronicon*, wie es anfänglich geſchrieben worden / und unverkürtzt / noch nicht zu ſehen bekommen mögen.

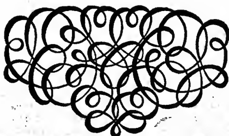
(b) *Epit. Bibliotheca.*

(c) *De Hiſtor. Lat. lib. II. cap. LXII.*

cis accesserunt. Quid Fabricius præstiterit, ipse in præfatione ad Leonhardum Badehornium, Consulem, Lipsiensem, enarrat, scribens: *Excerpsi ex illius libris hac Epitome, quæ ad nostrum propositum visa sunt aptissima, & quæ aut in aliis non inveniuntur, aut certe commemorantur brevius vel obscurius. Nam post creationem mundi, in suo opere ea recenset, quæ in libris sacris traduntur, & historias addit Ecclesiasticas sanctorum, quæ apud scriptores veteres Græcos & Latinos leguntur ornatius & copiosius.* Licet autem Fabricius ea, quæ maximè sunt memoratu digna, excerpserit, talia tamen plerumque sunt, quæ ab aliis traduntur copiosius, communes etiam cum aliis errores erravit. Breves quasdam notas idem adjecit Fabricius, quas etiam suis locis inseruimus. *JO. ANDR. BOSIUS* (a) in eo reprehendit, quod non pauca in contextu mutasse videatur, ut lectoribus fiat acceptior presbyter Misnensis. Licet *GODEFRIDUS HECHTIUS* (b) ab inprudentiæ nota Fabricium liberare conetur, eo, quod ea, quæ alias accuratius fuerint exposita, saltim omiserit. Hæc vero Epitome in Bibliotheca Lipsiensium Paulina tribus vicibus reponitur in Manuscripto, sub hoc Titulo: (c) *Siffridi, Monachi Misenensis Compendium Historiarum ab initio mundi, usque ad a. 1306.* De Codice Membranaceo sic scribit *JO. DAVID SCHREBERUS.* (d) *Hujus Epitomes Manuscriptum Bibliotheca Paulina Lipsiæ adservat, ex quo membranaceo Codice Fabricianam editionem a. 1698. Clariss. Vir Ericus Benzelius variis, ut vocat, plurimis instruxit. Eum ita annotatis plurimis refertum librum se possidere, Gotha scribit ad me Summe Reverendus Cyprianus, additque, in annis utriusque codicis miram esse variationem, sed docere tamen probatiorem æram, quod Manuscriptum exemplari Fabriciano præferendum sit, esse*

(a) *In Not. Script. Hist. Univers. §. XXIV. p. 193. sqq.*
(b) *Germania sacra p. II. lib. XIV. cap. V. §. III.*
(c) Teste *JOACH. FELLERO in Catal. Manuscriptorum p. 156. num. 28. 29. p. 314. n. 48.*
(d) *Vita Fabricii p. 236.*

esse multa insuper addita, quæ Historiam reddere possint ornatiorem. Celeberrimus iste Cyprianus, prout rem litterariam promovendi augendique est cupidissimus, benevole mecum communicavit dictam Fabricianam editionem, cum variis lectionibus à doctissimo Benzelio factis, cum Guilielmo Ernesto Tentzelio communicatis, ejusdemque manu adscriptis, prout ipse sub initium statim hujus libri his verbis testatur. *Variæ Lectiones & emendationes ex vetusto Codice membranaceo Bibliothecæ Lips. Paulinæ, ab Erico Benzelio m. Julio an. 1698. collectæ, & ad marginem hujus libri descriptæ manu Tenzelii, quanquam Benzelius non cum hac, sed cum Pistoriana editione, quæ ex hac desumpta est, contulerat.* Præcipue verò illustris Vir, *JO. BURCARDUS MENCKENIUS*, Consiliarius Regius aulicus, mecum benevole communicavit Varias Lectiones ad Sifridum Fabricii, ex tribus Codicibus, quorum unus nitide scriptus in membrana, qui Monasterii olim S. Jacobi Apostoli in Pegavia, nunc in Bibliotheca Lipsiensium Paulina adservantur. Ex his igitur Pistorianam editionem vel emendavi vel supplevi, eademque cursivo, ut dicitur, caractere, adjeci, & ubi opus fuerit, notas subjeci.

682 SIFFRIDI, PRESBYTERI MISNENSIS EPITOMES LIBRI II.

Variæ Lectiones ad Sifridum Fabricii, quarum Præfatio meminit, hæc habent:

Sifridus, Presbyter Misnensis, opus suum vocat *Compendium Historiarum.* Duo Codices bene crassi in folio. Membraneus in forma octava majori.

Fabricius non omnia propriis suis (ut quidam vir doctus *(a)* indignabatur) sed ipsius Sifridi verbis loquitur, duobus saltem vel tribus locis exceptis, quibus cum Sifrido inutiliter loquax esse noluit, nec debuit.

Præfixa est præfatio auctoris, à Fabricio omissa. Quæ ita habet: Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Ne itaque de nostra virtute præsumamus, vel ex nostra providentia aliquid nos habere gloriemur, Apostolus Jacobus in præmissis verbis, omne datum optimum & omne perfectum nobis à patre luminum insinuat elargiri. Ipse enim pater misericordiarum & Deus totius consolationis dat bona & larga dona omnibus abundanter & non improperat. Dat utique dona naturæ, quibus ipso conservante, subsistimus: dat dona gratiæ, quibus ipso gubernante proficimus; dabit dona gloriæ, cum ipsum in propria, ipso imperante, facie ad faciem videbimus. Quod autem diversis diversa dona in præsenti vita largitur, testatur Apostolus Paulus scribens ad Romanos & dicens: „Habentes donationes secundum gra„tiam, quæ data est nobis, differentes, sive prophetiam, secundum rationem fi„dei; sive ministerium, in ministrando; sive qui docet, in doctrina; qui ex„hortatur, in exhortando; qui tribuit, in simplicitate; qui præest, in sollicitu„dine; qui miseretur, in hilaritate; dilectio sine simulatione; odientes malum, „adhærentes bono, caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem præ„venientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gau„dentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitati sanctorum com„municantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos; bene„dicite & nolite maledicere; gaudete cum gaudentibus; flete cum flentibus; „id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes.„ Ecce! quantis donis omnipotens Dominus largiter Ecclesiam suam ditavit. Sed quia ista bona sunt diversa diversis, non omnia omnibus, B. Bernhardus quædam

(a) Bosius in Notit. Scr. Hist. Univ.

dam generalia dona ipsius & omnibus credentibus communia declarat dicens: „ Convincor rationibus, Dominum super omnia debere diligere, à quo me video omnia in pignus dilectionis accepisse. Dedit enim esse, pulchrum esse, „ corpus cum sensibus, animam cum viribus, virtutes cum incrementis, dona „ cum sacramentis, mundum cum contentis, filium cum tormentis. „

Ego igitur pauper ingenio, hebes sensu, exiguus ratione, donorum tamen Dei miserantis non immemor, in me & ex me, quod tantæ majestati suæ offeram, non inveniens, sed sua sibi dona retribuens, ad gloriam & honorem divinæ majestatis ejus, ad extollentiam mellifluì nominis filii ejus unigeniti Domini nostri JESU Christi in Spiritu Sancto, confisus suffragiis & meritis gloriosissimæ genitricis ejusdem filii Dei, semper Virginis Mariæ & S. Johannis Apostoli & Evangelistæ, breve quidem opusculum, sed quoad intelligentiæ meæ tarditatem, & inopiam, laboriosum valde arripui compilandum. Non solum autem mihi laboravi, sed & omnibus participibus meæ exiguitatis, qui vel propter rerum inopiam plures libros habere, vel propter intellectus inertiam multos legere nequeunt, ut ipsi una mecum, si eis placuerit, modicis sint contenti. Rogo autem Te, Lector, ut hortulum rusticationis meæ lento gradu percurras, non more bestiarum genimina plantularum mearum dente livido discerpendo, sed more bidentium, si quid dulce repereris, piis faucibus ruminando. Non autem suspiceris, me aliqua nova cudere aut telas recenter filatas contexere, sed dudum à sanctis Patribus contextas ad operiendam nuditatis meæ verecundiam coaptare. Sic enim stilo insufficientiæ meæ imperavi, ut à dictis sanctorum Patrum & veteris instrumenti & novi Testamenti non recederem, nec aliquibus mendis aut dubiis inferendis in hoc opusculo locum darem. In fine tamen quædam addidi, quæ temporibus meis gesta didici & cognovi.

Exordium autem textus hujus ab ipso primordio creationis mundi inchoans & historias per temporum successiones percurrens, descendi usque ad annum Dominicæ incarnationis MCCCVII. qui est annus secundus Pontificatus Domini Papæ Clementis V. annus vero IX. regni Regis Romanorum Adelberti semper Augusti, ea quæ utiliora & magis proficua seu ædificatoria videbantur, excerpens, non solum de Bibliotheca Hieronymi, sed & de historiis Scholasticis, de historiis Ecclesiasticis, de Historiis Latinorum ethnicorum Romanorum, Germanorum & aliarum nationum, de Libris passionalibus sanctorum, de Chronicis Eusebii & Hieronymi, de Vitis Patrum de Dialogo Gregorii, de Jure Canonico, de diversis Chronicis Patrum & aliis Libris, sicut textus plenius edocebit. Libellum istum COMPENDIUM HISTORIARUM appellavi, ex ipsius compilationis serie vocabulum sibi tradens. Mercedem laboris à Deo expecto, & à Te, Lector, exposco, ut ores pro abjecto *Sifrido Presbytero* indigno.

Auctor quidem Sifridus Chronicon suum ab origine mundi deducit, sed cum in antiquioribus illis non certe nisi historias biblicas ad verbum & deinde traditiones, miracula & reliquias Sanctorum copiose recenseat; cum Fabricio illa relinquimus & ab an. CCCCLVIII. inchoamus.

LIBER PRIMUS.

De Martiano imperatore & Vandalis.

CCCCLVIII.

MARTIANUS imperator regere cœpit. Hic religiosus fuit, & egentibus multa beneficia præstitit. Hujus tempore, Vandali Romam ceperunt & spoliaverunt.

Abbas ordinis Cisterciensis, in monasterio quod Volcoroda *(a)* dicitur, situm in Turingia, trium virginum *(b)* corpora de Colonia Agrippina transtulit, effossa terra, per Thymonem quendam, quæ illi erant in somnis monstrata.

CCCCLX.

Tempore Leonis Imp. Hilarius primus à sancto Petro L. Papa ordinatur. Hic constituit, ut nullus Clericus investituras à Laico recipiat. (c)

De Simplicio Papa.

CCCCLXV.

Simplicius papa, à sancto Petro LI. ordinatur. Hic constituit, ut nullus pontifex sibi successorem constituat, sicut & sanctus Clemens instituit.

De rege Vandalorum Hunerico.

CCCCLXXVII.

Hunericus rex Vandalorum, trecentos triginta tres episcopos catholicos & eo amplius exiliat, & quibusdam linguas amputat, qui tamen postea bene prædicarunt verbum Dei, sed unus eorum, propter fornicationem, dono illo est privatus. *(d)*

De Anastasio imperatore, & de schismate Romano.

CCCCXCIII.

Anastasius *(e)* imperator regere cœpit: & discordia magna Romæ facta est in electione papæ, quibusdam eligentibus Symmachum, quibusdam Laurentium. Igitur in illa discordia, Romæ multa homicidia, tam civium Romanorum, quàm clericorum & sacerdotum, facta sunt: sed Symmachus prævaluit.

De Olympio Arriano.

Arrianus quidam Olympius, dum lavaret in balneo, & de fide sanctæ Trinitatis blasphemias loqueretur, subitò igneus gladius de cœlo veniens, ipsum interfecit.

De Anastasio Imperatore.

Anastasius imperator, hæreticus Arrianus, in flumine periit.

Anastasius Imperator, de quo jam dictum est, Arianus hereticus fuit. Ipse in flumine periit. Theodericus, Rex Veronensis fautor & defensor Arrianorum, eo tempore multa Christianis mala irrogavit. (f)

De

(a) Omnes Codices legunt Volcoderode. Error autem manifestus, dum Volcoroda Thuringiæ castellum olim fuerit, quod Heinricus IV. Imp. Friderico, Saxoniæ Comiti Palatino abstulit, de quo *LAMBERTUS SCHAFNAB. ad a. 1073.* Idemque Thuringi postmodum obsederunt, de quo Idem ad *a. 1074.* Postea Cisterciensis Ordinis factum fuit Monasterium, atque imperante Lothario, ab Helingburgi, Glibhensi Comitissa a. 1131. fuit fundatum, exorta vero luce Evangelica, reformatum, hodieque præfectura est, versus Eisfeldam, serenissimo Duci Saxo-Gothano parens, de qua *FRID. RUDOLPHI Gotha Diplom. Tom. II. p. 265.* Loco igitur plane alieno, hæc narratio fuit inserta, dum longe post istum annum, hoc monasterium demum fuerit fundatum. Aliud exemplum translati unius corporis de XI. millibus Virginum, prout fabula est, vide supra apud *ROB.* de *MONTE a. 1129.*

(b) Erant de undecim millibus.

(c) Hæc ex MSto adjeci.

(d) Hæc in MS. ad a. CCCCXCIII. referuntur.

(e) Sic emendavi ex MSto, cum antea legeretur Athanasius: vide supra *MARIANUM SCOTUM ad a. 491.*

(f) Hæc ex MSto adjeci.

683

De Erinfrido (a) rege Turingorum.

Tempore Anastasii imperatoris, & Theodorici regis Veronensis, dux Turingorum fuit Erinfridus, qui in uxorem acceperat regis Francorum Theodorici sororem. *(b)* Facta discordia inter eos, rex Francorum Theodoricus bellum intulit duci Turingiæ Erinfrido, sororis suæ marito, ipsumque humiliare cupiens, auxilium Saxonum postulavit, & stipendia tribuit quindecim principibus eorundem. Saxones tum nondum possederant illam provinciam, quæ nunc Saxonia dicitur, terraque Thuringia tunc ad fluvium Albim *(c)* terminabatur, in iis metis, quibus nunc Magdeburga metropolis est constructa, quæ nondum erat civitas: & Saxones necdum fidem Christianam receperant, nec baptisma: eratque tunc Turingia terra spatiosa, quæ à nemore *(d)* Francorum protendebatur usque ad Oceanum, contra septentrionem. In hoc prælio rex Dithericus, *(e)* qui & Theodoricus, ubique prævaluit tantùm, ut captis munitionibus ducis, ipsum tandem multis exercitibus tam Francorum quam Saxonum, vallavit in civitate, quæ Schindingen dicitur, sita ad ripam fluminis, quod dicitur Ungestrute. Cùm ergo dux Erinfridus manus obsidentis effugere non valeret, ducissa, germana scilicet regis, misit ad regem Francorum, flebiliter supplicans, ne sororem suam viduam fieri, & filios ejus orphanos pateretur. Rex, misertus sororis & filiorum, ipsorum precibus annuit, factaque pace, & portis civitatis apertis, ingressus civitatem, cum duce & populo cœpit amicè convivari. Saxones autem in campis foris remanserunt. Quidam verò miles ducis, Iringus nomine, tale consilium dedit regi & duci, ut, quia Saxones Turingis non promerentibus, super ipsos stipendia belli recepissent, ipsi pro eo merito reciperent talionem. Hoc consilio apud regem approbato, quidam venandi gratia civitatem exiit, consiliumque Saxonibus detexit. Saxones irruentes in civitatem, regem & ducem, cum universo populo, qui in civitate repertus fuerat, occiderunt, deinde in reliquum vulgus Turingorum sævientes, quidquid masculini sexus inter fluvios Albim & Ungestrute remanserat, prostraverunt, & sic illas partes Turingiæ usque in hodiernum diem, Saxones possederunt.

De Theodorico Veronense.

DXIX.

Justinus Major, zelo fidei persequebatur Arianos, quos Theodoricus Veronensis, qui imperium usurpaverat, Romæ fovit: sed dicto Justino, papa Joanne mediante, utrobique ad tempus est cessum. Tandem Theodoricus Veronensis malè periit, in montem Ætnam detrusus, *sicut Gregorius in dialogo refert. Ipse enim occiderat Symmachum Papam, Johannem Papam, & Boëtium Philosophum, & multa alia mala fecerat. Franci tunc plane convertuntur.*

Fabianus à S. Petro LXIII. constituit, & qui vendit vel emit ecclesiastica beneficia, vel sacra merita, Simoniacus sit & irregularis. Pelagius Papa LXV. constituit, ut hæretici & schismatici per seculares potestates comprimantur. (g)

De Justiniano.

DXXVII.

Justinianus imperator, regnavit annis XXVIII.

(a) Hic infra in *HIST. LANDGRAV. THUR. c. IV. V. Herminfridus non rectè dicitur, nam Erinfridi nomen etiam apud Cassiodorum* vocatur *Irmenfridus. FABRICIUS* hic adjecit: *Erinfridus ab aliis omnibus in epistolis legitur; ut habent antiqua exemplaria manuscripta.*

(b) Antea legebatur: *filiam.*

(c) Codices: *Albeam* ubique.

(d) Legeb. natione.

(e) Legeb. Fridericus.

(f) *FABRICIUS: idem scribitur de Hattone antistite Moguntino, qui Albertum comitem Pabebergium prodidit, & Henricum I. Ducem Saxoniæ, postea Imp. prodere voluit.*

(g) Hæc ex MSto adjeci.

XXVIII. Hic leges, per multa volumina diffusa compendiosè collegit, faciens codicem; multos ad fidem convertit, & multa bona fecit. Ipse etiam sententiam promulgavit, ne pagani vel hæretici militarent, dans eis tres menses induciarum conversionis ad fidem.

De festo Ὑπαντῇ. (a)

DLI.

Sub Pelagio papa, & Justiniano imperatore, sumpsit initium apud Constantinopolim, ut Ὑπαντὴ Domini, id est, Purificatio beatæ Mariæ virginis solenniter celebraretur. *(b)*

De Longobardis.

DLXVIII. *(c)*

Narses Patricius, in Italiam Longobardos duxit. Longobardi, quondam Vinuli dicti, de quadam insula Teutoniæ transmigrantes, terram sibi ad habitandum quærebant. Transeuntes autem Turingiam, cùm & ipsi essent Teutonici, quendam sibi Turingum in regem elegerunt. Inde castra moventes, ad Gallias profecti sunt, & ibidem quandam terram incolentes, per multos annos demorati, & inde rursus recedentes, per Narsen Patricium in Italiam (ut jam dictum est) deducti sunt. Pugnaturi cum Italicis, cæsariem mulieribus suis circa mentum ligabant, ut viri crederentur, quia tunc temporis viri barbam nutriebant. Quia ergo in illo congressu, longis barbis usi sunt, Longibardi *(d)* sunt appellati à longa barba, quia in lingua eorum Longum dicitur *Lang*, Barba *Bard*. Isti quondam Mercurium coluerunt, quem Gotham
684 vocabant, unde adhuc in Teutonico Deus dicitur Goth. Vinuli ergo, qui & Longobardi, magnam stragem facientes, Italiam expugnabant: quam extunc possederunt, usque in hodiernum, & Teutonici idiomatis obliti, Latini facti sunt. *De hac autem strage Gregorius mentionem facit in quadam homilia.*

De peste Romana.

DLXXXI.

Pelagius Papa ordinatur. Tempore ejus, Romæ pestis inguinaria (e) fuit, quæ & ipsum extinxit. Fuit autem pestis inguinaria apostema, sive inflatura in inguine, tam sæva, ut homines in via, in mensa, in ludis, in colloquiis subitò morerentur. Itaque cùm quis sternutabat, sæpe cum ipsa sternutatione spiritum exhalabat. Unde, cùm aliquem sternutantem quis audiebat, statim accurrens, *Deus te adjuvet*, acclamabat. Et abinde adhuc consuetudo servatur, ut cùm aliquem sternutantem audimus, *Deus te adjuvet*, acclamemus. Rursus cùm aliquis oscitabat frequenter & continuò, & subitò spiritum exhalabat. Unde, cùm aliquis se velle oscitare sentiebat, continuò signum crucis sibi imprimere festinabat, & hæc consuetudo usque nunc servatur.

De Mauricio imperatore.

DLXXXIII.

Mauricius imperium adeptus, regnavit annis XX. Iste compulit beatum Gregorium, electum in papam, suscipere præsulatum, & tamen postmodo ipsum sanctum persequebatur: *ut in Legenda ejusdem S. Gregorii dicitur, cujus vitam conscripsit Paulus Longobardorum Historiographus, quem Johannes Diaconus postmodum diligenter compilavit.*

De miro prodigio. (f)

Quodam tempore, Tiberis fluvius alveum egressus, in tantum excrevit, ut super

(a) MStum: DXLI.

(b) *FABRICIUS: ὑπαντὴ ab obviatione & amplexu Simeonis: quod more Ebræo purificatio: ab apparitione stellæ ἐπιφάνεια nominatur. Hypantes nomen etiam Gemblacensi & Ursbergensi notum.*

(c) MStum: DXLVIII.

(d) Codices: Langbardi.

(e) Vide *REGINONEM ad a. 517.*

(f) Hoc in MStis refertur sub an. DXCI. Nota: quæ Fabricius habet ab an. DCXXXIX. usque ad an. DCCCI. & quidem ad verba: *Carolus iste dilatavit*, desunt in altero Codice.

super muros urbis efflueret, & plurimas domos everteret. Tunc etiam per Tiberim multitudo serpentum, cum dracone magno, in mare descendit, sed à fluctibus præfocati, & ad littus projecti, totum aërem sua putredine corrumpunt, & sic plaga pessima, quam inguinariam vocant, secuta est, ita ut etiam corporali visu, sagittæ cælitus venire, & singulos quosque percutere viderentur. *(a)*

De Cosdra, rege Persarum.

DCXII.

Heraclius imperium est adeptus. Ipse fuit LXI. imperator à Cæsare Augusto. Anno imperii sui III, permittente Deo flagellari populum suum, per sævitiam paganorum, Cosdras, rex Persarum, omnia fere regna terrarum suo imperio subjugavit. Jerusalem veniens, à sepulchro Domini territus rediit, sed tamen partem crucis sanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, asportavit. Volens ab omnibus coli, ut Deus, turrim ex auro, interlucentibus gemmis, fecit, & ibidem Solem, & Lunam, & stellarum imagines collocavit; per subtiles etiam & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo, equi quadrigas trahentes in circuitu, ut quasi turrim moverent, & tonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito, in tali fano profanus residet, & juxta se crucem domini collocans, appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro naturali de officio, ipse Cosdras in throno residens, tanquam pater lignum crucis à dextris posuit, loco filii, & gallum à sinistris, loco Spiritus sancti: se verò patrem jussit nominari. *(b)* Tunc Heraclius imperator exercitum copiosum collegit, & contra filium Cosdræ, juxta Danubium fluvium, dimicaturus, advenit. Tandem utrisque principibus placuit, ut ipsi super pontem lapideum soli configerent, & qui victor existeret, ipse, sine damno utriusque exercitus, imperium usurparet. Decretum etiam exiit, ut quicunque principem suum juvare præsumeret, cruribus & brachiis abscissis, continuò in flumine mergeretur. Et Heraclius totum se Deo obtulit, & sanctæ cruci se devotione, qua potuit, commendavit. Ambobus itaque in conflictu durantibus, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum suo imperio subjugavit, adeò, ut universus populus Cosdræ fidei Christianæ se subdiderit, & sacrum baptisma susceperit. Cosdras autem ignorabat exitum belli, quia cùm omnibus odio esset, id à nemine ei, intimatur. Heraclius improvisò ad eum pervenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit, quia lignum sanctæ crucis secundum modum tuum honorasti, si baptismum & fidem Christi susceperis, adhuc vitam & regnum, accepis à te pacis obsidibus, obtinebis: sin hoc implere contempseris, gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cùm ille acquiescere nollet, extracto gladio, eum protinus decollavit.

Et quia rex fuerat, sepeliri præcepit. Filium verò suum, quem decem annorum reperit, baptizari fecit, & de sacro fonte ipsum suscipiens, regnum paternum ei dimisit. Turrim vero illam destruens, in prædam sui exercitus argentum tribuit. Aurum vero & gemmas, ad reparandas ecclesias, quas tyrannus destruxerat, conservavit. Sacram ergo crucem suscipiens, Iherusalem reportavit.

De impietate & cædibus.

DCXXXIX.

Constantinus tertius, filius Heraclii,

(a) TENTZELIUS ad an. DXCI. narratur historiola de Gregorio, pueros Romæ Britannos vidente, & ad gentis conversionem misso, sed revocato.

(b) FABRICIUS: *Hoc videtur fabulosum: sed & Conrado II. imperante, Franci in Palæstinam militatum profecturi, anserem in navi vexerunt loco spiritus sancti, ut est in Annalibus Saxonicis: capram, ut in Thuringicis. Id fortassis monachi cujusdam est somnium. In Concilio Pisano, cui Baldasar Cossa præsidebat, cum invocaretur Spiritus sanctus, bubo advolavit. Ut scribit Clemangius.*

regnare cœpit, sed quarto mense, fraude novercæ suæ Martianæ, occisus est à germano suo Heraclona, veneno. Heraclonas, occiso fratre suo, regnavit cum matre Martiana, duobus annis. Tunc Constans, dicti Constantini filius, matrem & filium mutilavit naribus & lingua, & per senatum imperat annis XXVII.

De Constante imperatore.

DCXLIX.

Constans imperator hæresin abdicavit, & Romam veniens, ecclesiam S. Petri multis donis sublimavit, & Longobardos refrenavit. Ipse in Sicilia, fraude suorum, in balneo periit, qui Mimum quendam imperatorem creant.

DCLXX.

Constantinus IV, Constantis filius, imperium adeptus est, & Mimum interfecit.

De Justiniano imperatore.

DCLXXXIX.

Justinianus II, filius Constantini IV, imperium adeptus, regnavit annos 10. Hunc Leontius patricius naso & labris mutilavit; & tribus annis regnum occupavit. Tiberius autem Absmarus Leontio nasum amputavit, & in monasterium detrusit, & ipse regnavit annis septem. Tandem Justinianus imperator verus, auxilio Terebelli, regis Bulgariæ, utrumque cepit, & per plantas trahi præcepit, & eorum corda (a) calcavit, populo acclamante, *super aspidem & basiliscum ambulabis*, & sic decollati sunt. Hunc Justinianum Philippus, quem in Pontum relegaverat, occidit, & regnavit anno uno. Ipse fuit
681 hæreticus & adulter.

De Osualdo, Anglorum rege.

DCCIII.

Osualdus, rex Angliæ, filius (b) Achæ, sororis sancti regis Edmundi, qui etiam pro fide occubuit, frater Osuini, patris Ostridæ reginæ Merciorum, vir fuit magnarum eleemosynarum. In die Paschæ, ab Adriano episcopo Lindifarnensi divina audiens, cùm linguam ignoraret episcopus, rex populo interpretabatur. Ea die, dum multi pauperes confluerent, & omnia jàm victualia essent distributa, discum argenteum fecit confringi, & dari pauperibus. Cui episcopus congratulans, & manum ejus osculans dixit, nunquam (c) putrescet hæc manus. Quod est factum, & permanet usque hodie. Die ac nocte divinis vacabat, & aut supinis aut flexis genibus gratias agebat. Fratre suo Eanfrido ab impiis perempto, ducem Britonum cum multis super se venientem, ipse, erecto crucis vexillo, superavit, in loco, qui dicitur (d) Denisbruna. Nono igitur regni sui anno, ætatis verò XXXVIII, à rege Merciorum, qui per prædecessorem suum Eduinum peremerat in Maserveldo, Osualdus, orans pro salute animarum, in prælio occubuit: cujus caput cum brachiis & manibus ignominiosè stipite suspenditur. Corpus verò per suprà dictam neptem suam Ostridam, in monasterio Eichelredo sepelitur. A fratre verò suo Osuino caput ejus (e) Lindifarni, brachia & manus in regia urbe conduntur.

Post hæc subjicitur in MSto: *Eo tempore Dagobertus, Rex Francorum, fundavit monasterium S. Petri in Erfordia in monte, qui antea Mervvigisburg vocabatur.*

De Theodosio.

Theodosius, violenter coactus, suscepit imperium, & regnavit anno uno. Hic Anastasium imperatorem magno prælio vicit, & eum fieri clericum coëgit, & presbyterum ordinari fecit. Similiter & ipse Theodosius, postquam regnavit anno uno, factus est clericus, & residuum tempus vitæ suæ in pace transegit.

De

(a) Lege *colla* ex MStis.
(b) In MStis est: *Atha.*
(c) Codices: *Inveterascat.*
(d) Codex membran. habet: *Denisbrunnia.*
(e) Codices duo: in *Lindesfarni.*

De primo Moguntino archiepiscopo.

DCCXXVII.

Gregorius III, papa ordinatus, sanctum Bonifacium ordinavit archiepiscopum Moguntiæ, & ei pallium dedit. Nam Moguntina ecclesia antea fuit sub archiepiscopatu Wormatiense, *(a)* sed archiepiscopatus translatus est à Wormacia in Moguntiam.

De Divo Bonifacio. (b)

Bonifacius duos episcopos ordinavit, Burchardum & Willebaldum, & his curam sui ordinis impertiendo, alterum Wurceburgi, alterum Eichstete inthronizavit. Ecclesiam quoque beatæ virginis in Erfordia, cathedralem esse constituerat, sed suasu literarum papalium, quod decreverat, renovavit. Tandem, senio fessis membris, consen-

(a) Compara *NIC. SERARIUM Rer. Mogunt. lib. I. c. XXII.* Vide infra *COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM ad a. 717.*

(b) In MSt. hæc insuper habentur: *Bonifacius (igitur) claris in Britannia ortus natalibus, & in infantia magno parentum studio deliciatus, ab anno V. ætatis suæ ad servitutem Domini vitamque monasticam cœpit anhelare. Itaque Presbyteris aliquibus domum patris ejus ingredientibus, ab his sollicite inquirebat, quid potissimum aggredi suæ infirmitati expediret. Tandem pater, cognita ejus voluntate, cœpit modis omnibus, minis & suadelis eum avertere. Quem enim Deo plenum vincere non posset, subito languorem incidit mortis, & tunc in bonum consentiens puero, in cœnobio, quod dicitur Adescancastra, regulariter illum collocavit. Evolutis autem septem infantiæ annis, tanta cœpit morum gravitate pollere, ut cunctis claresceret, divinum spiritum in illo habitare. Pervigil quoque Scripturarum studio & obedientia: sedavit incentiva ætatis lubricæ, tanta clarus humilitate & caritatis gratia, ut ab his, quorum erat socius, honoraretur quasi pater. Triginta vero habens annos, cum timore subiit gradum Presbyterorum, primum vehementer obsistens. Posthac autem pie, permittente Abbate suo, laboriosum pro Christo iter peregrinationis arripuit. & accipiens à fratribus socios itineris & sumptus necessitatis, eum patrocinio orationis eorum profectus est, ut talentum verbi divini sibi creditum indigentibus dispensaret, ubi Dominus aspirasset. Frisiam rediit, loqui tentavit, sed profectum ibi non inveniens, iterum, unde venerat, rediit.*

Anno altero iterum egressus Romam venit, sanctoque Antistiti Gregorio III. votum suum innotuit. A quo requisitus de litteris testimonialibus, cum has legisset, & diligenter sensum & scientiam viri divini considerasset; auctoritate sua direxit eum in Gallias. Qui, transcensis Alpibus, venit in Thuringiam, gentemque illam aliquandiu salutari cibo correxit & instruxit. Audita vero morte Rabani, Regis Frisonum, qui ei pridem in prædicatione obstiterat, navigio partes illas intravit, & B. Willebrordi cooperator in conversione gentis per triennium exstitit. Pluribus ergo milibus per eum baptizatis, ecclesiisque fundatis, jam dictus Episcopus Willebrordus senuerat, & sanctum virum Bonifacium sibi substituere cum electione omnium satagebat. Qui penitus non acquievit, & multis rationibus, precibusque coactus ad alia loca Germaniæ à Sede apostolica se missum probavit. Willebrordus autem Episcopus, audita tantæ profectionis causa, data benedictione dimisit eum. Bonifacius tum Thuringiam repetens, & populum ab errore corrigens, cellam ibidem construxit. Item confinia Saxonum & Hessonum à paganis ritibus liberans baptizavit. Quibus cognitis, jam dictus Pontifex Romanus eum advocavit, fideque illius & discretione iterum investigata, Episcopum eum ordinavit, & scriptis suis Karolo Principi commendavit. A quo venerabiliter susceptus, ad præfatas Hessonum & Thuringorum metas consilio ejus rediit. Ubi quamvis multas contradicentium passus injurias, cum virtute Domini crescente numero fidelium, monasterium in ORDORF construxit, deinde duas Ecclesias, unam in FRITSLARE in honore S. Petri, alteram in AMLENBACH in honore S. Michaëlis patrocinio fundavit & ædificavit, illasque copia ministrorum ordinavit.

Post hæc vir sanctus multis comitatus iterum Romam adiit, frui colloquio patris Apostolici, & per diversa loca commendare se orationibus Sanctorum. Tandem cum muneribus & reliquiis Sanctorum à prædicto Romano Pontifice dimissus, Bavvariam, petente Ottone Duce, intravit, ubi diversorum errorum schismate populum seductum invenit. Nam alii sese Epi-

su & consilio regis Pipini, qui fratri suo Carlomanno successerat, comitem olim peregrinationis suæ, Lullum, successorem sibi destinavit. *(a)* Eobanum quoque episcopum consecrans, urbi, quæ dicitur Utrecht, ad subsidium sui laboris præposuit, presbyteros diaconosque ordinavit, monachos per loca diversa destinavit. Ex quibus præcipui fuerunt, Winturig, Walther, Adelher: presbyteri, Haymund, Schirbald: Diaconi, Wacher, Gindher, Hilleger, Bertolf. Hi conjuncti fuerunt vinculo charitatis & participio laboris, juncti sunt etiam palma ministerii, & corona cœlesti. *(b)* Willebaldus de Saxonia fuit oriundus, & à parentibus usque ad triennium tenerè educatus, subitò ægritudine gravissima rapitur. Et cùm despera-

---

scopos, alii se Presbyteros fingebant, quidam hac atque alia proferentes gentem decipiebant. Quibus omnibus convictis & exclusis, vir sanctus Ducem cum populo ab hæretica falsitatis secta cohercuit, & in partibus illis quatuor sedes Episcopales instituit, quibus & Episcopos ordinavit, unam in SALZBURG, quæ nunc est metropolis, alteram in FRISINGIN, tertiam in REGENSBURG, quartam BATHAVIÆ. Omnibus igitur inibi secundum morem Christianum ordinatis, cum & canonum fuissent jura recuperata, Bonifacius ad proprias remeavit Ecclesias. Defuncto autem Rege Karolo, & succedentibus eidem in regno filiis suis Karlomanno & Pipino, sanctus Bonifacius Moguntiæ urbis Episcopus & apostolicæ sedis legatus celebratur. Post hæc vir sanctus duos Episcopos ordinavit, Burchardum &c. Perge in Fabricio usq; ad verba: *sibi destinavit.*

(a) *Sanctus autem Bonifacius, assumptis conviatoribus, per alveum Reni aquosa Frisonum arva intravit, ubi per omnem provinciam circuiens, repulso gentilitatis ritu, verbum Domini prædicabat, & destructis delubris Ecclesias Christi fabricavit, multaque millia hominum baptizavit. Eobanum quoque Episcopum consecrans &c.*

(b) *Postquam igitur late per Frisiam fidei splendor illuxerat, vir sanctus secutus ripam fluminis, qui dicitur Burdine, tentorium erexit, dimissa multitudine neophitorum, diem eis constituerat, quo ad ipsum confirmationis gratia volarent. Cumque dies prædictus jam illucesceret, ecce inimici pro amicis, & novi lictores pro noviciis fidei cum armis irruebant. At vero pii ex castris prosilientes, armis muniti, Episcopum cum suis defendere ab incursu furentium voluerunt. Sanctus autem Bonifacius, convocato clero, tumultum populi resistere studentis compescuit, sociosque suos ad tolerantiam passionis verbo exhortationis sanctæ armavit. Statim impiissimi persecutores eum cum aliis gladiis occiderunt; castraque depopulantes destruxerunt. Sed & thecas librorum & capsas reliquiarum abstulerunt: & has thesauro plenas existimantes, ad naves festinaverunt, ubi Sanctorum victualia fuerant, quorum residua cum aliquanto vino asportantes, sese protinus infundebant. Tunc verò pro thesauro, quod putabant se habere, dividendo contentio oritur, & in duas partes turba divisa, in se crudeliter & justa nece bacchatur. Quorum parte maxima prostrata, qui supererant, scrinia fregerunt, & pro auro libros invenientes per agros & paludes & diversa loca disjecerunt. Qui tamen meritis B. Pontificis postmodum illæsi sunt reperti.*

Porro Christiani ejusdem gentis, audita passione sui Doctoris, collecta manu persecutores impetierunt, illosque sibi occurrentes, ingenti strage mulctaverunt. Qui vero evaserant, pœnitentes Christi fidem receperunt. Corpus vero Pontificis & aliorum martyrum trans fluvium ELYNIRE prosperis velis in civitatem TRECHT defertur, & honorifice reconditur. Quo comperto, B. Lullus, successor ejus, venerabilem virum Hattonem cum plurimis honorandis comitibus illuc direxit, qui sacrum corpus inde reciperent, & sicut ipse jusserat, FULDAM transferrent. Collecti autem Principes eum populo reddere negabant, & à Rege Pipino hoc indultum affirmabant. Sed nutu Domini angelica manu sacrum corpus movetur, ecce signa in manu resonant, ita ut omnes repentino pavore percussi, justi corpus reddendum esse proclamarent. Quod acceptum fideles legati MOGUNTIAM deduxerunt, ibique ab Episcopis, Principibus & populis gloriosa susceptione exequiis celebratis, FULDAM detulerunt, & honore debito sepelierunt. Glorificatus est autem B. Bonifacius martyr & Episcopus anno incarn. Dominicæ DCCLV. piæ generationis suæ XL. Pontificatus sui XXXI. Egregius Christi confessor, Willebaldus de Saxonia &c.

ſperaretur ab omnibus, vovetur à parentibus, ut eum faciant monachum, ſi dominus ſuperſtitem illum relinquat. Traditus igitur ſacris ſtudiis in cœnobio Waltheim, proficiebat acerrima ſelentia & religione. Factus juvenis patrem adiit; eumque multis exhortationibus peregrinandi laborem ſubire pro amore cœleſtis patriæ perſuaſit, aſſumpto ſimul altero Wunebaldo germano. Itaque mari tranſito, Lucam in Hetruriam devenerunt, ubi defunctum patrem terræ mandarunt. *(a)* Egreſſus inde, in monte Caſſino monachorum numero ſe ſociavit, ſed omnes laudabili converſatione præceſſit. *(b)*

De Leone imperatore.

Leo II. imperium adeptus, regnare cœpit. Hic in Chriſtianos & eccleſiam Dei impius & crudelis fuit, Domini ſalvatoris, & ejus glorioſæ genitricis imagines, & aliorum ſanctorum in medio civitatis Conſtantinopolitanæ incendio tradidit, & multos Chriſtianos, qui non aſſenſerant huic impietati, decollari fecit.

Unde Papa Gregorius III. excommunicavit eum, & Romam cum tota Italia ab ejus Imperio diſcedere juſſit.

Beda, presbyter venerabilis, mortuus eſt in Anglia.

De Conſtantino, Leonis filio.

DCCXLII.

Conſtantinus V, filius Leonis imperatoris, imperium adeptus, regnavit annis XXXIV. Hic pernicioſiſſimus erat, & recedens à Deo, ac inſiſtens luxuriis, & magicis maleficiis, & ſacrificiis idolorum, & invocationibus dæmonum, & perſecutionibus eccleſiarum, malisque variis ſupercreſcens, non minus crudelis, quàm Diocletianus.

De Caroli Magni progenie.

Natus eſt Carolus Magnus eodem anno, de cujus genealogia hic aliqua ſunt dicenda. Mortuo Pipino Groſſo, qui fuit major domus regni Francorum Carolus Martellus, filius ejus, tres filios reliquit, Carolomanum, Pipinum, & Grifonem. Regnum tunc Francorum ab Aquitania usque ad Bavariam protendebatur: quod regnum à Priamo, nepote Priami Magni Trojani, mortuo apud Paduam, ab Antenore *(c)* proceſſit, ſicut Romani ab Aenea, ſed per Cæſarem ſubjectum fuit Romanis. Poſtea, cùm Valentinianus imperator quosdam populos, qui Alani dicuntur, vincere non poſſet; fecit edictum, ut, qui eos vincerent, decem annos à tributo liberi eſſent. Unde Teutonici, hujus gloriæ cupidi, illos ſtrenuè delent, & inde Franci appellati ſunt. Sed rex eorum, Carolus Martellus, Francos in duas partes diviſit: partem illam, in qua Sequana *(d)* & Ligeris, quæ Gaudiana dicebatur, currunt, Franciam & populos Francigenas, id eſt à Francis
genitos, appellavit, & in Teutonico, 686
Kerlingen *(e)* idiomate ſuo; alteram verò partem, in qua Rhenus currit, Franconiam, cujus populi Franci dicuntur. Pipinus, filius Caroli Martelli,

(a) *Inde tranſmiſſis Alpibus, Romam intraverunt, ubi preſſi perículoſa ægritudine, ſanctorum precibus eripi meruerunt. Deinde non ſine multo labore Hieroſolymam venit. Ingreſſus Eccleſiam B. Mathiæ, lumen oculorum amiſit; hinc inde contriſtatus ſancta loca cæcus circuiens, baſilicam, in qua S. Crux quondam fuit inventa, intravit, & ibi magnifice oculos ſuos per virtutem S. Crucis recepit.*

(b) *Exinde, precante quodam Hiſpanienſi Presbytero, iterum Romam ingreſſus, ab Apoſtolico Gregorio III. mittitur in Germaniam ad auxilium B. Bonifacio, Moguntino Archi-Epiſcopo. Cui omni karitate junctus, ab ipſo in EYCHSTETE ordinatus Epiſcopus primus. Ubi conſtructo monaſterio, abſtinentia mira & omnium virtutum ſtudio claruit. Surdos & mutos, cæcos & claudos & debiles curat, dæmonia ejiciens, peccatorum veniam præſtans.*

(c) MStùm male hic legit: *anteriorem.*

(d) Codicibus eſt: *Sethania.*

(e) MSt. Ita Codex membr. ſed alter habet Karlingen.

duxit in uxorem Berchtam, filiam Heraclii *Imperatoris*, & genuit ex ea Carolum Magnum.

A. D. DCCVIII. S. Wicbertus Confessor migravit ad Christum, & Karolomannus factus est Monachus.

DCCL.

Pipinus, pater Caroli, unctus est in regem à sancto Bonifacio, archiepiscopo Moguntino, jubente papa Zacharia.

DCCLXXXI.

Constantinus VI, filius Leonis Quarti, imperium adeptus, regnavit cum matre sua Irene annis XVII. Cumque opprimeretur ecclesia Romana à rege Langobardorum Haistolpho, nec inveniret auxilium ab ipso imperatore Constantino; Pipinus rex, pater Caroli Magni, Romanos ab Haistolpho liberavit, & factus est Romanus patricius, & multas gentes vicit. Intervenerat enim pactio inter papam, & principes Teuto-
687 niæ, & Romanos, ut devictis Langobardis, & aliis imperium vastantibus, imperium ad Teutonicos transferretur. Translatum ergo est ad eos, in personam Caroli Magni, filium regis Pipini.

DCCXCVI.

Leo IV, papa centesimus primus, est ordinatus: sedit annis XX, mensibus VI. Ipse ungit in regem & imperatorem Carolum Magnum, Pipini filium.

DCCCI.

Ab urbe Roma condita MDLII, Carolus Magnus, Pipini regis filius, imperium adeptus, LXXVII imperator à Cæsare Augusto, regnavit annis XLVI. quem Leo papa unxit & consecravit, & magnificè coronavit. Tunc à cuncto populo clamatum est in hunc modum, CAROLO MAGNO, ROMANORUM AUGUSTO, ET PACIFICO IMPERATORI, A DEO CORONATO, VITA ET VICTORIA. Leo papa illi claves confessionis sancti Petri, & vexillum urbis Romanæ, cum aliis muneribus misit. Carolus iste dilatavit fidem catholicam, fundavit monasteria & ecclesias: æquus fuit judex diviti & pauperi, ad eleemosynas largus, divinis intentus. Cùm igitur esset Christianissimus, & circa divinum cultum sollicitus, rogavit magistrum suum Alboinum, ut historiam & officium componeret de sancta Trinitate, ut per hoc errores & dubia discederent, devotio & securitas fidei augeretur. Quibus peractis, cœpit festum Trinitatis à multis charius amplecti & peragi, maximè à Germanis & Gallis, quorum *(a)* principum auctoritate fuerat ordinatum. Hic Carolus expugnavit Sclavos, & repulit paganos, vicit Saxones, subegit Ungaros. Longitudo ejus octo pedum; facies ejus palmum & dimidium habebat in longitudine; barba unum palmum. Militem armatum, super equum sedentem, à vertice simul cum equo scindebat. Militem armatum, rectè stantem super manum suam, à terra usque ad caput levabat sola manu. Leporem integrum, aut duas gallinas edebat, vinum modicum & lymphatum bibebat. In prandio tantùm ter bibit, in cœna rarò. Corpore decorus, sed vultu ferus, ut scribit Turpinus archiepiscopus. In diebus dominicis & festivis utebatur regalibus vestimentis, ornatus sedebat, gladium super genua per transversum ponebat.

De Caroli Magni filiis & Ludovico primo.

Carolus imperator & semper Augustus, republica laudabiliter gubernata, tandem feliciter obiit Aquisgrani, & ibidem sepultus est in ecclesia gloriosæ virginis, quam ipse miro opere condiderat. Obiit autem regni sui XLVI, ætatis verò LXXII. Reliquit duos filios, Pipinum, & Ludovicum. Pipinus factus est rex Italiæ, Ludovicus Aquitaniæ. Hic post mortem patris sui Caroli imperium adeptus, regnavit annis XXV. Iste, convocato concilio magno Aquisgrani, multa de statu ecclesiarum & religiosorum utiliter tractavit: ipse etiam principes ecclesiasticos constituit. In isto concilio regula Canonicorum de diversis patrum sententiis compi-

(a) In omnibus Codicibus est: *Principis*.

compilata fuit. Ludovicus hic fundavit (a) Hildeshemium & Carbeiam, & reliquit tres filios, Lotharium, Carolum, & Ludovicum.

DCCCXXXVI.

Othgarius, archiepiscopus Moguntinus, transtulit ossa sancti Severi episcopi Erfurdiam.

De Lothario imperatore.

Lotharius, Ludovici filius, imperat annis XV: cui fratres ejus Carolus & Ludovicus restiterunt, & grave bellum eidem intulerunt. Tanta autem utrinque facta est strages, ut nulla ætas meminerit, tantam aliquando fuisse in regno Franciæ. Tandem pacto inito, Carolus regnat in Francia; Ludovicus in Germania; (b) Carolus in Italia, & parte Franciæ, quæ ab ipso Lotharingia dicta est. Quòd iste Ludovicus post patrem suum imperavit, non est intelligendum de imperio, sed de Germaniæ regno. Lotharius, tribus filiis suis partem, quæ ei obtigerat, partitur; Ludovico Italiam cum nomine imperii; Lothario, qui Placentiæ obiit, Lotharingiam; Carolo Provinciam: & ipse monachus efficitur in (c) Prumiensi monasterio. Eo tempore rex Hunnorum, id est Ungarorum, Stephanus nomine, Christianus effectus baptizatus est, cum magnatibus & populo regni sui.

DCCCXLI.

Gregorio papa defuncto, Sergius ordinatur. Iste vocabatur Bocca de porco, (d) sed factus papa dicitur Sergius: unde ab ipso usque nunc semper mutatur nomen papæ. Ratio hujus est, quia dominus nomen Simoni mutavit, vocans eum Petrum, quando ipsum ecclesiæ præfecit.

De Ludovico secundo.

Ludovicus secundus, filius Lotharii, imperat annis XXI. Hic regnum Siciliæ à Saracenis purgavit.

Carolus, frater Lotharii, qui litigavit anno uno & mensibus undecim cum nepotibus, veneno interiit.

Ludovicus, frater prædictorum Lotharii & Caroli, reliquit tres filios, Carolomanum, Ludovicum & Carolum.

DCCCLVI.

Rabanus, Archiepiscopus Moguntinus, migravit ad Christum. Iste laudabile & admirabile opus scripsit de laude sanctæ Crucis, adhuc monachus existens in cœnobio Fuldensi.

DCCCLX.

Nicolaus I. à S. Petro CXIII. Papa ordinatur. Hic concessit sequentias pro hymnis cantari in missa, quas sequentias composuit Okerus Abbas S. Galli. Adrianus II. à S. Petro CXIV. Papa ordinatur. Iste constituit, ut nullus Princeps ingerat se electionibus Prælatorum, alioquin excommunicetur. Johannes VIII. à S. Petro CXV. Papa ordinatur. Hic constituit, quod nullus Comes vel Judex teneat placita secularia, videlicet causas sanguinis, in Ecclesia vel in domibus Ecclesiarum.

De secundo Carolo.

DCCCLXXVIII.

Carolus, Ludovici filius, imperium adeptus, & à Joanne papa consecratus, regnavit annis XI. cum fratribus suis Carolomano & Ludovico. Ipse Normanos, qui Galliam invaserant, devicit, & Gotfridum, regem eorum, de sacro fonte levavit, eique filiam Lotharii, Gallam nomine, uxorem dedit. Iste Carolus dejectus est de regno, cujus frater Carolomanus de nobili fœmina reliquit filium, sed non legitimum, nomine Arnolphum, cui patruus suus Ludovicus, defuncto patre, dedit ducatum Carinthiæ, & castrum Moseburg. Unde cùm jam nullus superesset de genere Carolorum, principes Teutoniæ hunc Arnolphum imperatorem fecerunt.

De Arnolpho Imperatore.

DCCCLXXXVIII.

Arnolphus, Carolomani filius, de quo

(a) Duo Codices: Hyldinsheim.
(b) Legendum omnino ex MStis: Lotharius.
(c) *Promenensi* est in Codicibus.
(d) In Codicibus legitur: *Os porci*.

quo jam dictum est, imperium adeptus, regnare hoc anno cœpit. Hujus confessio de corpore CHRISTI in sententiis legitur. At Guido, dux Spoletanus, à suis fautoribus rex in Italia nominatur, cujus filius Lambertus, Romam veniens, se imperatorem jussit vocari. Tunc Arnolphus Normanos, qui Teutoniam invaserant, annihilavit; Italiam-
628 que ingressus, Bergomum (*a*) urbem cepit, & comitem Ambrosium in furca suspendit. Unde tota Italia territa, se ditioni ejus subjecit. Interim Lambertus, qui se pro imperatore gesserat, moritur, & Longobardi Ludovicum, filium Bosonis, ad imperium invitant. Eo tempore, factum est prælium magnum inter Bavaros & Ungaros. Tum quoque *Hunni, qui & Ungari*, vastaverunt Saxoniam & Franciam. Dux quoque Turingorum, Burchardus occisus est ab Ungaris. (*b*)

De tertio Ludovico imperatore.

Arnolphus imperator anno XII regni sui moritur, cujus filius Cendeboldus, (*c*) regnum Germaniæ conabatur invadere, sed occisus est; & Ludovicus, frater legitimus, regnavit annis XII. His temporibus, comes Albertus, nepos ducis Saxoniæ Othonis, comitem Conradum interfecit. Unde rex Ludovicus eum in castro Babenberg obsedit. Cui Hatto archiepiscopus Moguntinus persuasit, ut se imperatori præsentaret, dans ei dexteram, quod eum indemnem reduceret. Sed cùm essent egressi; dixit comes, *Bonum est redire & prandere:* cui archiepiscopus annuit. Unde cùm postea sine alia securitate se regi obtulisset, sententiam capitalem accepit.

DCCCCXVII.

Ludovicus III. obiit. In isto Carolinorum reges & imperatores defecerunt.

De primo Conrado imperatore.

Posthæc Teutonici Othonem de Brunswig, ducem Saxoniæ, regem sibi poscunt: sed cùm esset senex, renuit. Consilio tamen ejus, electus est Conradus, filius comitis Conradi, quem prædictus comes Albertus, nepos ipsius Othonis, occiderat. Iste mortuus est anno regni sui septimo, & sepultus in Fulda.

DCCCCXXIII.

Hatto Moguntinus devoratus est à muribus, nec se in castris nec insulis poterat ab iis defensare. (*d*)

De rege Heinrico Aucupe.

DCCCCXXIV.

Henricus, filius Othonis ducis Saxoniæ, regnum adeptus, regnavit annis XVII. Iste dicebatur Auceps, quia dum caperet aviculas, renitens electus est. Ipse lanceam sancti Mauricii à duce Burgundiæ accepit, & à papa invitatus, dum Romam iret consecrari, obiit,

(*a*) MSt. Codices: *Bergamum* vel *Pergamum*.

(*b*) Factum hoc a. 908. prout supra ex MSt. Lamberto Schafnaburgensi patet. *Anno Domini DCCCC. Formosus Papa à S. Petro CXIX. ordinatur: ipse consecravit Arnolfum Imperatorem. Sergius III. à S. Petro CXX. Papa ordinatus, sedit brevi tempore. Ipse electus fuit ab aliquibus contra Formosum Papam. Defuncto autem Formoso & sepulto, Sergius fecit eum extumulari, & indutum pontificalibus, & positum in sede Apostolica jussit decollari, & tribus digitis amputatis, sic præcepit in Tyberim projici. Cunctos quoque, quos Formosus ordinaverat, Sergius degradatos reordinavit. Formoso autem à piscatoribus invento, & in Ecclesiam S. Petri portato, imagines Sanctorum, videntibus religiosis pluribus, inclinaverunt. Erat & alius Pseudo-Papa, cujus nomen & anni ignorantur. Nam mulier erat, ut fatentur Romani, & elegantis forma, magna scientia, sed ypocrita latens sub virili habitu, quousque in Papam eligitur. Hac in papatu concepit. Et cum esset gravida, dæmon in consistorio coram omnibus prodidit factum, clamans ad Papam sic: Papa pater patrum Papissa pandito partum. Adhuc ostenditur Romæ in quadam platea civitatis simulachrum ipsius, sculptum cum pontificalibus indumentis in pariete de marmore & infantis imago similiter.*

(*c*) Alter Codex: Centebaldus, legeb. Gundelboldus.

(*d*) MSt. Hoc refertur in Codicibus sub anno DCCCCXVII.

obiit, & sic imperium non obtinuit. Id sancto Ulrico in visione gladii sine capitello ostensum fuit.

De primo Othone imperatore.

DCCCCXL.

Otho, filius Henrici regis Romanorum, imperium adeptus, regnavit annis XXXVIII. Iste dictus fuit Otho Magnus. Fundavit archiepiscopatum Magdeburgensem. Uxor ejus fuit regina Langobardica, *(a)* Adelheidis. Hæc circa Argentinam, in littore Rheni fluminis, in monasterio Olsa, cum magna veneratione ab omni populo pro Sancta habetur. Iste Otho Aquisgrani à Moguntino archiepiscopo Hildeberto coronatur. Pugnavit cum Ungaris, qui Teutoniam invaserant, & magna cæde prostravit eos, in campo, qui dicitur Lechfeld. Ipse quoque contra Beringi *(b)* tyrannidem, qui XXX annis regnum sibi Romanum extraordinariè usurpaverat, à papa Joanne jam suprà dicto invitatus, per vallem Tridentinam Romam venit, & ab eodem papa Joanne imperator consecratur.

De Cathena S. Petri.

Tunc Diabolus quendam comitem Imperatoris Ottonis ante omnium oculos tam crudeliter vexavit, ut se ipsum dentibus laceraret. Tunc jussu Imperatoris ad Papam Johannem ducitur, ut cathena S. Petri ejus collo circumdaretur. Sed dum quadam alia cathena furentis collo fuisset imposita, & nihil ex hac proveniret salutis, nimirum ut quæ nihil habebat virtutis; tandem cathena S. Petri producitur, & furentis collo imponitur. Tanta vero virtutis pondus diabolus ferre non potuit, sed mox coram omnibus exclamans abscessit. Tunc Theodoricus, Metensis Episcopus, ipsam cathenam arripuit, & eam se nullatenus dimissurum, nisi manus sibi proscinderetur, asseruit. Cum igitur super hoc inter Episcopum & Papam & alios Clericos gravis oriretur contentio; Imperator tandem litigium ipsum sedavit, & Episcopo ex ipsa cathena annulum impetravit.

Hic Otto Imperator rogatus a Ruthenis, misit eis doctorem fidei catholicæ, S. Adelbertum Episcopum, qui postea martyrio coronatus est. Corpus ejus in Praga civitate quiescit in Ecclesia cathedrali.

Tandem, postquam Rempublicam bene rexerat, mortuus est in Turingia, anno regni sui XXXVII: deductus in Magdeburg, civitatem metropolitanam Saxoniæ, ibidem honorificè sepultus est, tempore Benedicti Quinti.

De secundo imperatore Othone.

DCCCCLXXVIII.

Otho II, Othonis Magni filius, imperium adeptus, regnavit annis IX. Iste nominabatur *Mors pallida Saracenorum.* Hujus uxor fuit Theophania imperatrix, quæ venit de Græcia. Iste imperator Otho magnum conflictum cum Saracenis in Calabria habuit, & ceciderunt plurimi de exercitu imperatoris, sed & imperator vix evasit. Hic, dum Italici pacem sæpe violarent, Romam venit, & ante gradus ecclesiæ sancti Petri omnibus proceribus & magnatibus convivium magnum fecit: quibus lætanter epulantibus, omnes undique armatis cinxit, & de violata pace movens querimoniam, reos in scriptis jubet recitari: quos statim ibidem decollari faciens, alios gratanter ad epulandum invitavit. Hic defunctus Romæ, sepultus est honorificè apud ecclesiam sancti Petri, tempore papæ Benedicti septimi. 689

De Othone tertio imperatore.

DCCCCLXXXVIII.

Otho III, Othonis secundi filius, imperium adeptus, regnavit annis XII. Iste cognominabatur *Mirabilia mundi,* vocabatur etiam Otho Rufus. Hic cùm esset apud Mutinam civitatem cum uxore sua; ipsa imperatrix cuidam comiti se prostituere voluit. Sed cùm ille consentire nollet, illa indignata, prædictum comitem apud imperatorem adeò infamavit, ut eum imperator sine audientia decollari præciperet. Qui antequam decollaretur, rogavit uxo-

Pp pp pp rem

(a) MSt. Deest Langobardica in Codicibus.
(b) Cod. Beringeri.

rem suam, ut judicio candentis ferri post mortem eum comprobaret innocuum. Adest dies, in qua Cæsar se pupillis & viduis exhibebat judicaturum. Affuit & vidua, *(a)* comitis secum caput habens, quæritque, qua morte sit dignus, qui injustè aliquem occidisset. Quo respondente, Capitis privatione; illa ait, Tu es ille vir, qui maritum meum, ad suggestionem uxoris tuæ, injustè occidi mandasti. Quod dum illa per candens ferrum probasset, Cæsar in manus fœminæ se tradidit puniendum. Interventu tamen pontificis *(b)* & procerum, decem dierum inducias, deinde octo, deinde septem, quartò sex à vidua accepit. Tunc imperator causa examinata & cognita, uxorem suam vivam cremari fecit, & dans viduæ quatuor castra, vitam redemit. Castra hæc sunt in episcopatu Lunæ in Etruria, & vocantur ab induciis dierum, decimum, octavum, septimum, sextum. *(c)*

Hic imperator Gregorium V. in sedem Apostolicam constituit, qui prius Bruno vocabatur, è domo natus Saxonica, *(d)* qui & imperatorem consecravit. Nam Joannes Placentinus Petri sedem invaserat, & se gessit pro papa, consilio Crescentii. Quapropter Crescentius cum duodecim suorum decollatus est, & Joannes pseudopapa excæcatus, de monte Tarpeio, in quo Capitolium, præcipitatur.

ANNO DOMINI M.

Imperator Otho III, cognomento Rufus, ossa Caroli Magni Aquisgrani, à pluribus eousque ignorata, invenit.

Imperator idem Nativitatem Domini Romæ celebravit, & sequenti anno defunctus est, & Aquisgrani sepultus.

De sancto Henrico Imperatore.

MII.

Dux Bavariæ Henricus, imperium adeptus, à Cæsare Augusto LXXXVIII. imperator, regnavit annis 24. *Huic, antequam esset ad imperium sublimatus, visio talis apparuit. Videbatur enim sibi, quod ad sepulchrum S. Wolffgangi in Regensburg oraret, & in pariete videret scriptum: POST SEX. Cogitavit igitur vir Dei, se post sex dies moriturum. Quibus transactis, computat sex ebdomadas: deinde sex menses: tandem sex annos: sexto autem anno, dum se mori existimaret, eligitur Imperator.* Huic desponsata fuit Cunegundis, virgo nobilis, cum qua cælibem vitam ducens, eum virgine virgo remansit; totum se divino cultui tradidit, veteres ecclesias reparans, novas ædificans & ditans. Ipse fundavit Babinbergensem ecclesiam, quam & cathedralem instituit, & civitatem eandem ecclesiis, clero, & populo decoravit. Ipse etiam restauravit ecclesias, Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Hildesheimensem, *(e)* Argentinensem, quæ à barbaris vastatæ fuerant; & in Hildesheimense, *(f)* ubi à pueritia enutritus & literis fuit edoctus, posuit episcopum sanctum Gothardum, qui in monasterio Herveldensi *(g)* abbas extiterat. Summam enim diligentiam Cæsar iste adhibens in amplificando cultu Dei, sedes episcopales & ecclesias & universum regnum ditavit. Idem Augustus tradidit sororem suam regi Ungariæ Stephano, qui cum toto regno suo fidem Christi recepit, & dilectione Dei fervidus, & sanctis operibus & virtutibus clarus, pro regno transitorio elegit æternum. Idem imperator Henricus in Quedlinburg *(h)* curiam suam celebravit.

(a) Legeb. fœmina.
(b) In Codicibus lego: Pontificum.
(c) Hausit hæc Siffridus ex *GOTFRIDI VITERBIENSIS Chronico p. XVII. pag. 481.* quem sequitur *ANDR. PRESBYTER Chron. Bavariæ p. 29. SIGONIUS Hist. Italiæ lib. VII. p. 183.* Ast tacent omnes coævi.
(d) Verba: *è domo natus Saxonica,* desunt in MStis.
(e) Codices: Hildinsheimensem.
(f) Codices: & in Hildensheim.
(g) In Codic. Hersveldensi.
(h) Codices: Quithelingeburg.

bravit. Ibidem principibus convocatis, ipsisque singulis & universis id ipsum assentientibus, Poloniam & Bohemiam, (*a*) cæterasque Sclavorum adjacentes regiones, quia nondum fidem Christi receperant, debellare disposuit. *Congregato itaque exercitu, cum omnes perceptione corporis & sanguinis Christi confortati fuissent, venerunt ad locum certaminis. Tunc devotius orante Imperatore, apparuerunt ei gloriosi martyres Laurentius, Georgius & Adrianus, cum Angelo percutiente præcedentes exercitum suum & hostes fugantes.* Victor, sine effusione sanguinis, gentes illas sibi subegit, gratias agens Deo cum suis. Apuliam à Græcis diu possessam recuperat Romano imperio. Poloniam (*b*) ac Burgundiam sibi subigit. Rediens de Apulia, infirmitate calculi cœpit laborare, & cùm plurimum torqueretur, mira patientia sustinuit, *adscenditque montem Cassinum petiturus à S. Benedicto & à S. Scholastica sanitatis remedium, factaque oratione obdormiens, in hospitio vidit S. Benedictum dicentem sibi: Quia sperasti in Deo & in sanctis suis, ecce missus sum à Deo, ut liberem te ab infirmitate tua. Hoc dicens, cum ferro medicinali calculo molliter evulso, hyatum vulneris sanavit, & calculum in manum Cesaris posuit, qui evigilans calculum in manu invenit, quem suis ostendens gratias egit Deo, & locum illum multis ditavit donis.* Deoque ab isto morbo liberatus gratias egit. Anno ætatis suæ LII, imperii verò XXIV, ipse sanctus Henricus, Romanorum imperator & semper Augustus, regnum temporale regi æterno resignans, cœleste regnum feliciter introivit. Denique multis splendens virtutibus & miraculis, regali honore sepultus est Babinbergæ, in ecclesia cathedrali. *Transactis autem à transitu ejus CXII. & eo amplius annis, Dominus Papa Eugenius III. ad petitionem Imperatoris Conradi III. tunc regnantis, ipsum S. Henricum Imperatorem Sanctorum cathalogo adscribens, debite canonizavit. Quam canonizationem dum quidam Cardinalis, nomine Johannes, vehementer impediret, luce oculorum est privatus. Sed cum desineret pœnitens, & plurimum laudaret S. Henricum, confestim visum recepit.* Post discessum sancti Henrici, gloriosi imperatoris, felix sponsa ipsius, Cunegundis imperatrix, perpetuæ virginitatis observatrix, orationibus, jejuniis, vigiliis, eleemosynis, & aliis sanctis operibus humiliter insistens, multis virtutibus claruit. [*Post hæc in Codicibus legitur miraculum S. Cunegundis, chirothecas suas radio solari appendentis, quod suo relinquimus loco.*] Tandem feliciter ex hoc mundo transiit, & honorificè apud sponsum suum in Babinberga est sepulta.

De archiepiscopo Willegisio.

Tempore sancti Henrici imperatoris, Willegisius, archiepiscopus Moguntinus, vigebat. Iste, quia humilem progeniem habuit, & patrem, qui currus & bigas facere solebat, in thalamo ornatis & grandibus (*c*) literis, hæc scripta habebat: *Willegis, Willegis, recole, unde veneris.* Hæc & in Teutonica lingua scripta erant. Appendebat etiam rotas, & hujusmodi instrumenta in pariete circumquaque, in quibus suam prosapiam recognoscebat. Adhuc usque habentur duæ rotæ quasi aratri in vexillo, & una in clypeo ecclesiæ Moguntinæ. (*d*) Hic archiepiscopus in Moguntia majorem ecclesiam, & sancti Albani ecclesiam construxit. 690

De episcopo Hildeshemensi Gothardo.

Gothardus, (*e*) in Althachense (*f*) monasterio nutritus, ibidem abbas factus, ab Henrico imperatore, per Willegisium Herveldense (*g*) regimen

(*a*) Unus Codex habet Pannoniam, sed reliqui duo consentiunt cum Fabricio.
(*b*) Codex legit Pannoniam.
(*c*) In Codicibus est: Ornatis & *grossis* literis.
(*d*) Vide infra COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM *ad a.* 1002.
(*e*) Codices: Gothehardus.
(*f*) Codices habent: in *Altheimensi* monasterio. Et ipse locus monasterii mox *Alsheim* ibi dicitur.
(*g*) In MStis: Herseveldensis monasterii regimen.

regimen suscepit, & secundum sui nominis interpretationem, lascivos fratres durius increpavit: nam Gothard, Dei durus sonat Germanicè. Garense quoque & Cremense monasterium in cura habuit. Tandem ab imperatore ad Hildeshemensem (a) episcopatum provinciæ Saxoniæ vocatur. *Benedictus VIII. Papa. Ad hunc Imperator Henricus venit Romam, & honorifice ab eo tractatur. Idem Papa Benedictus, Alemanniæ civitatibus peragratis, venit Babingberg, ab eodem Imperatore invitatus, ubi in sancta nocte Paschæ, in matutinis primam lectionem legit Patriarcha Aquilegiensis; secundam Archiepiscopus Ravennas; tertiam Dominus Papa. Ibidem tunc prædictus Papa, præsentibus LXXII. Episcopis & aliis Principibus, dedit privilegium ecclesiæ Babingbergensi, sicut dederant prædecessores sui, Joannes & Sergius.*

De secundo Conrado, imperatore.

MXXV.

Conradus dux Francorum, regnum adeptus, regnavit annis XV. Hic descenderat de stirpe Clodovæi, & duxit Hiselam de Webinlingen, (b) neptem sancti Henrici imperatoris, uxoremque Arnolphi ducis Suevorum, quæ peperit Henricum, (c) qui Aquisgrani unctus est in regem, per Peregrinum Coloniensem archiepiscopum. Tempore hujus Conradi, visa est in coelo trabs miræ magnitudinis super Solem, jam ad occasum vergentem, & ad terram cadere. Hic quosdam episcopos de Italia in vincula conjecit, & quia Mediolanensis archiepiscopus de vinculis
692 fugit, suburbia Mediolani incendit. Die Pentecostes, cùm idem imperator in parva ecclesia, secus urbem ad Missam coronaretur; tam grandia tonitrua & fulgura facta sunt, ut aliqui mente exciderent, aliqui spiritum exhalarent. Bruno verò episcopus, qui Missam celebrabat, & secretarius imperatoris cum aliis dixerunt, se inter Missarum solennia vidisse sanctum Ambrosium, imperatori comminantem, nisi ab urbe Mediolano discederet. (d)

De comite Leopoldo. (e)

Iste imperator Conradus II. nulli violatori pacis pepercit: quamobrem comes Leopoldus, cum uxore solus, in sylva in quodam tugurio latitabat. In hac sylva dum Cæsar venaretur, dispersis suis post feras, nocte cogente in idem tugurium se recipit, cui hospita benignè ministravit. Ipsa autem, cùm esset gravida, eadem nocte filium peperit, & vox ad Cæsarem tertiò facta est, Hic puer gener tuus erit. Manè igitur dum suos reperit, præcipit duobus armigeris, ut puerum de manibus matris violenter reciperent, (f) & per medium scindentes, cor ejus sibi afferrent. At illi jussa complentes, puerum de gremio matris rapiunt. Quem videntes formæ elegantissimæ; misericordia moti, super quandam arborem, ne à feris devoraretur, deposuerunt, & scindentes leporem, cor ejus Cæsari obtulerunt. Eodem die, dum quidam dux inde transiret, & puerum vagientem audiret, eum ad se adduci fecit, & dum filium non haberet, ipsum uxori attulit, & à se & uxore genitum esse finxit, & Henricum vocavit. Cùm crevisset, erat corpore pulcherrimus, ore facundus, & omnibus gratiosus. Quodam tempore Cæsar cum duce convivatur, vidensque Henricum adolescentem decorum & prudentem, curiæ suæ ipsum assumpsit, & videns eum ab omnibus commendari, cœpit dubitare, ne post se regnaret, & ne iste sit, quem occidi mandasset. Volens igitur esse securus, literas manibus suis scriptas per eum uxori suæ dirigit, in hunc modum. In quantum est chara tibi vita tua, mox ut literas receperis, puerum hunc necabis. Dum igitur pergens in

quadam

(a) In Codicibus: Ad Hildinsheimensem.
(b) In Codicibus: de Gwebinlingen.
(c) MStum legit: *Uxorem, quæ Arnolfo, Duci Suevorum, pepererat Ernestum & Hermannum, & huic peperit Henricum.*
(d) In MSt. Hæc ultima verba in nullo Codice leguntur.
(e) In Codicibus legitur *Lupoldus*, etiam *Lupoldus*.
(f) Codices: raperent.

quadam ecclesia hospitatus fuisset, & fessus super bancum quiesceret, & bursa, in qua literæ erant, dependeret; sacerdos curiositate ductus, bursam aperuit, & literas imperatoris sigillo videns munitas, ipsas salvo sigillo aperuit, & legens, scelus abhorruit, & radens subtiliter, quod dicebatur, *Istum necabis* scripsit, *Isti filiam dabis*. Regina, lectis literis, principes convocavit, & tradens ei filiam suam, nuptias celebravit. Quo audito, Cæsar ira fremuit, vidensque ordinationi Dei non resistendum, à duce, à duobus armigeris, à sacerdote, & à matre pueri, veritate comperta, lætanter eum generum suum & hæredem constituit. (a)

(b)

De discessu Græciæ à Romana ecclesia.

MXXVIII.

Tempore imperatoris Conradi II. ecclesia orientalis recessit ab obœdientia sedis Apostolicæ. Imperator iste Conradus II. cognomine Salicus, obiit, & sepultus est in Spira.

De tertio Henrico imperatore.

MXL.

Henricus III. imperatoris Conradi II. filius, imperium adeptus, regnavit annis XVII. Hic à suis nuptiis omnes histriones expulit, & quæ eis dari solent, pauperibus distribuit; Petrum, regem Ungariæ è regno expulsum, restituit. Hujus tempore tantum schisma in ecclesia fuit, ut tres in summos pontifices electi essent, quos tandem Gratianus presbyter, pecunia magna eis data, induxit, ut cederent; & sic ipse electus est. Imperator, pro tanto schismate sedando, Romam properans, apud Sutrium urbem, Gratianum obviam habuit, qui ei coronam auream obtulit, ut eum propitium haberet. Cæsar primò cuncta dissimulans, convocata synodo, Gratianum, qui & Gregorius dictus est, de simonia convicit, & eo amoto, Suidgerum Babenbergensem episcopum substituit, qui Clemens II. dictus est, à sancto Petro CLIX. papa ordinatus, à quo ipse imperator & conjux ejus Agnes imperatrix, Romæ imperialem consecrationem susceperunt. Ipse Clemens papa sepultus fuit in Babenberg. Hoc tempore erant quatuor papæ successivè & immediatè de Teutonia sumpti.

De Leone papa, nono.

MXLIX. (c)

Hic Leo papa dedit pallium Babenbergensi episcopo. Ipse etiam constituit, ut fiant claustra juxta ecclesias, ad disciplinam servandam. Idem constituit, ne sacerdotes aut monachi canes aut aves ad venandum sequerentur, neve turpia lucra sectarentur. Antiochia & Jerosolyma à Saracenis capta, hoc tempore à Christianis recuperata sunt.

De conflictu regis Henrici IV.

MLVI.

Rex Henricus IV. filius Henrici III. imperatoris, conflixit in Turingia cum Saxonibus inter Hoenburg & Neilstete, & victi sunt Saxones. Quos cùm secundò impeteret, dederunt se gratiæ.

 Rupto

(a) Hæc iterum Siffridus hausit ex *GOTTFRIDO VITERBIENSI p. XVII. p. 481.* Verum, contra fidem coævorum, prout demonstravi in Syntagmate Hist. Germ. *diss. XIV. §. XV.* Immo, ipse Siffridus a. 1040. Henricum III. vocat Conradi II. filium. Vide etiam *P. LANGIUM* ad a. 1039.

(b) Tentzelius hic adnotavit: *Ad an. 1027. notatur historiola de milite quodam divite & nobili, Ordinis Cisterciensium fundatore, ex cujus demortui ore lilium progerminaverit.*

(c) Hoc in Codicibus refertur ad an. MXLIII. ubi hæc insuper habentur: *Leo Papa & cum eo Imperator Henricus III. cum XLII. Episcopis concilium magnum in Moguntia celebravit, constituens, ne ministri altaris vel monachi canes aut aves ad venandum sequantur, & ne turpia lucra sectentur. Ex. Ne Clerici vel Monachi. Hic etiam constituit, ut nullus fiat monachus, nisi legitima ætate & spontanea voluntate. Ex. de regularibus. Nullus, si quis.*

Rupto autem fœdere, abduxit captivos episcopos, Magdeburgensem & Halberstadensem, & Othonem quondam Bavariæ ducem, Magnum ducem Saxoniæ, & novem comites. Eodem anno, imperator Henricus, pater istius regis Henrici, defunctus est Leodii, & sepultus Spiræ, cum patre suo Conrado imperatore: cujus exequiis interfuit papa Victor, & patriarcha Aquilejensis, ac plurimi episcopi, & nobiles.

MLXVI.

Gregorius VII. à S. Petro CLXVII. Papa ordinatur. Iste vocabatur Hildebrandus. Ipse instituit jejunium quatuor temporum in Martio. Iste Papa captus & incarceratus & ferreis vinculis constrictus fuit à Romanis. Quamobrem Regem Henricum excommunicavit, & Coloniensem Archi-Episcopum ac plures Episcopos Germaniæ & nobiles, quorum consilio captus fuit.

De incendio Erfordiæ.

MLXXIX.

Civitas Erfordia incensa est à militibus imperatoris Henrici, & monasteria sancti Petri, & sancti Severi, cum multis, qui eò confugerant, conflagrarunt.

De fundatione monasterii Pegaviensis.

MXCI.

692 Fundatio ecclesiæ Pegaviensis (a) inchoata est à Viperto marchione, præsentibus dominis, Hertuigo Magdeburgense, Walramo (b) Citicense, & Albino (c) Mersburgense episcopis. (d)

MXCIII.

Eclipsis Solis facta est tertia diei hora, & draco magnus visus est.

De quinto Henrico imperatore. (e)

Henricus quintus, quarti Henrici filius, imperium adeptus, regnavit annis XIV. Iste cum XV (f) millibus militum venit Romam, & in gradibus sancti Petri à papa Paschale, & à clero, & populo processionabiliter (g) suscipitur. Ipse multa magnifica fecit, Spiræ obiit, & ibidem quiescit cum patribus suis. Super quatuor tumbas prædictorum quatuor imperatorum, videlicet Conradi, Henrici III, Henrici IV, Henrici V, unus versus divisim scriptus est, qui complectitur omnes tumbas, in hunc modum, *Filius hic, Pater hic, Avus hic, Proavus jacet istic.* Item hoc anno, dedicatum est monasterium Pegaviense, VII. calend. Aug. (h)

MCX.

Monasterium Reinsdorf, à Viperto marchione, consilio Othonis episcopi Babenbergensis, fundatur. (i)

De conflictu in Welfesholtz.

MCXV.

Imperator Henricus V conflixit cum Saxonibus in Welfesholtz, ubi multi ceciderunt, & imperator victus est, & post hoc obiit, & sepultus est in Spira.

MCXVI.

Fundatum est cœnobium Hallense, videlicet novi operis extra muros situm, à venerabili archiepiscopo Magdeburgense Adelgoto. (k)

MCXXIV.

Vipertus, fundator monasterii Pegaviensis, monachus factus, in eodem quievit in pace.

De

(a) Pygaviensis est in MStis.
(b) Duo Codices; Walranno, unus Walimano.
(c) Cod. membr. Albuino.
(d) Tentzelius: *hæc in MS. non sunt Auctoris, sed Glossatoris.*
(e) Hoc in Codicibus legitur sub an. MCVII.
(f) MS. XL. *millibus.*
(g) Cod. legunt: processionaliter.
(h) Tentzelius: *sunt verba Glossatoris.*
(i) Tentzelius: *verba Glossatoris.*
(k) Tentzelius: *verba Glossatoris.*

De Lothario imperatore.

MCXXV.

Lotharius dux Saxonum, imperium adeptus, regnavit annis XIII. Hic fundavit monasterium Luther, prope Brunsuigam, & ibidem sepultus est. Vir omni laude dignissimus. *(a)*

De tertio Conrado imperatore.

MCXXXVIII.

Conradus III, nepos Henrici Cæsaris, frater Friderici ducis Sueviæ, electus est in regem Romanorum, adhuc vivente Lothario superius memorato. Tandem pace inter eos facta, Lotharius apud Veronam moritur, & apud Brunsuigam in monasterio Luther sepelitur. Conradus Aquisgrani, à Theodevino, Portuense episcopo, apostolicæ sedis legato, coronatus, regnavit annis XV. Ipse mortuus est, & sepultus in Spira.

Hugo de sancto Victore, vir doctissimus, & devotus, moritur.

In Codicibus hæc adjiciuntur: *Cum in ultima infirmitate laboraret, & nullum cibum retinere posset, corpus tamen dominicum sibi dari cum multa instantia postulabat. Tunc tres fratres turbationem ejus sedare volentes, simplicem hostiam instar corporis dominici detulerunt. Quod ille per Spiritum cognoscens ait: Misereatur vestri Dominus, fratres, cur me deludere voluistis? Iste enim non est Dominus meus, quem deportastis. Mox illi stupefacti, corpus Dominicum attulerunt; sed ille videns, quod recipere non valeret, levatis manibus in cœlum, sic oravit: Ascendat filius ad Patrem & Spiritus ad Dominum, qui dedit illum, & inter hæc verba spiritum exhalavit.*

Eugenius III, monachus & divi Bernardi discipulus, factus papa, constituit, ut studium in ecclesiis habeatur in Grammatica, & aliis artibus liberalibus. Ipse etiam canonizavit imperatorem Henricum Babenbergæ, rogatu Conradi imperatoris, & prælatorum.

MCXXXIX.

Obiit sanctus Otho, Babenbergensis episcopus.

De principibus Turingiæ.

MCXL.

Landgravius Turingorum, Ludovicus, obiit, cujus filius Ludovicus ab imperatore Conrado III principatum suscepit. Eodem anno fundata est basilica in valle S. Georgii. Nota, quòd primus Ludovicus, de quo Landgravii Turingiæ nati sunt, vocabatur Ludovicus Dedus Barbatus: & ipse descenderat de genealogia Caroli Magni imperatoris. Et cùm esset unus de ducibus Sueviæ, præliis annihilatus inde cessit. Cùm autem dudum duces Turingorum defecissent, idem Ludovicus Barbatus suscepit principatum dictæ terræ, quæ tunc per plures distracta & usurpata, cessavit dici ducatus. Sed usque hodie princeps præfatæ terræ non dux, sed Landgravius, quod latinè sonat Comes provincialis, appellatur. Dictus Ludovicus primùm ædificavit castrum Wartbergum *(b)* in vertice montis excelsi, super civitatem Isenacum. *(c)* Et ipse & filii ejus, & filii filiorum, super sæpe dictam terram Turingiam, à tempore sancti Henrici imperatoris, usque ad tempora imperatoris Friderici II, per sex generationes principabantur. 693

De Friderico imperatore.

MCLIV.

Fridericus dux Suevorum, frater Conradi imperatoris, imperium adeptus, regnavit annos XXXIX.

De Petro Langobardo, & Gratiano.

Petrus Langobardus *(d)* Magister floruit, qui quatuor libros sententiarum, & glossas Psalterii, & Epistolarum Pauli utiliter compilavit, & Magister Gratianus Decretum. Beatus Bernhardus migravit ad Christum.

Tres Lunæ in cœlo visæ sunt, & in media signum crucis: nec multo pòst visi tres Soles. Contra Alexandrum papam, qui canonicè electus fuit, duo alii eliguntur, & favoribus imperatoris Friderici fulciuntur. Duravit hoc schisma

(a) Hæc in nullo Codice habentur.
(b) Duo Codices ubique Castrum Wartburg. Cod. membr. Wartberg.
(c) Ysenachum.
(d) Codices addunt: Parisiensis Episcopus.

sima aliquot annis. Intra quod tempus Teutonici, qui apud Tusculum *(a)* pro imperatore morabantur, Romæ ab hora nona usque ad vesperam tot millia hominum occiderunt, quot nunquam antea è Romanis occisi sunt.

De Mediolano capto.

MCLXII.

Imperator Fridericus primus Mediolanum cepit & expugnavit. Tunc Reinaldus, archiepiscopus Coloniensis, qui cum eo erat, impetravit corpora trium Magorum, qui Christo infanti munera obtulerunt, quæ Mediolani extra muros, ante portam Romanam, in ecclesia sancti Eustorgii servabantur pariter, in uno sarcophago marmoreo. Quibus impetratis, Coloniam gaudens secum tulit, & in ecclesia majore honorificè collocavit.

De Nobilibus submersis.

MCLXXXIV.

Rex Henricus, filius imperatoris Friderici, primùm *(b)* venit Erfordiam, volens concordare Conradum archiepiscopum Moguntinum, & Landgravium Turingiæ Ludovicum, discordantes. Cumque in cœnaculo residerent cum nobilibus terræ; repentè pavimento disrupto, multi in latrinam subtus existentem ceciderunt, videlicet comes Fridericus de Abinberg, comes Henricus de Suartzburg, comes Hassiæ Gotmarus, *(c)* comes Fridericus de Kirchberg, Burchardus comes de Wartberg. Factum hoc VII cal. August. *(d)*

De obitu Friderici imperatoris.

MCXC.

Imperator Fridericus I, vir catholicus, peregre ultra mare profectus, cum multa turba cruce signatorum, militantium per desertum Romaniæ; postquam gloriosè triumphavit de inimicis Christi, in modico flumine, in quod balneandi gratia post meridiem descenderat, apud Armeniam in die Apostoli Barnabæ, multis præsentibus, casu submersus est. Huic successit filius ejus, rex Henricus, eodem anno; & regnavit annis VII.

De tempestate magna.

Eo tempore, tantæ pluviæ cum tonitruis, & fulminibus, & tempestatibus factæ sunt, quantas nulla memorat hominum antiquitas. Lapides ad quantitatem ovorum quadranguli, cum pluvia mixti, de cœlo cadentes, arbores, & vineas, & segetes destruxerunt, & multos homines occiderunt. Corvi quoque & plures aves, per aërem in hac tempestate volantes, visæ sunt carbones vivos in rostris portare, & domos incendere. Henricus VI contra Romanam ecclesiam semper tyrannidem exercuit. Ipse veneno interiit, sepultus in Spira.

MCXCI.

Eclipsis Solis facta est, in vigilia Joannis Baptistæ.

De Philippo & Othone.

MCXCVIII.

Philippus dux Suevorum, frater imperatoris Henrici V, *(e)* in regem Romanorum electus est. Cui se papa Innocentius III opposuit, quia frater suus, imperator Henricus, contrarius fuerat ecclesiæ Romanæ: ordinavitque papa, ut Otho, filius ducis Saxoniæ, Aquisgrani coronaretur.

SIFFRI-

(a) Codices: Tusculanum.
(b) Codices legunt: Imperatoris Friderici primi.
(c) Codices: Gozmarus.
(d) Omissa sunt in Codicibus: *Factum hoc VII. Cal. August.*
(e) In Codicibus: Henrici VI.

SIFFRIDI, PRESBYTERI MISNENSIS, EPITOMES 694

LIBER SECUNDUS. (a)

MCC.

Conradus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, pro quo eliguntur duo, Lutpoldus Wormaciensis episcopus, & Siffridus Bingensis (b) præpositus.

MCCI.

Sancta Cunegundis imperatrix, & virgo, canonizata est ab isto papa Innocentio III. Eodem anno urbs Constantinopolis capta est, & spoliata à Christianis pluribus rebus.

MCCII.

Rex Philippus à papa Innocentio excommunicatur, & rex Otho ab eodem papa Romæ in imperatorem ungitur, & Siffridus, archiepiscopus Moguntinus, confirmatur.

MCCIII.

Dux Bohemiæ Turingiam vastavit, & iterum veniens in Turingiam, voluit cum rege Philippo confligere, sed territus revertitur.

MCCIV.

Rex Philippus in Turingia Veissensеham (c) obsedit, & ducem Bohemiæ in regem primum coronavit, in illo regno.

MCCVIII.

Rex Philippus Babenbergæ occisus est à Palatino comite de Witligsbach, & in Spira sepultus.

De secundo Friderico imperatore.

MCCIX.

Papa Innocentius III Fridericum II, filium imperatoris Henrici V, (d) ad sceptrum regni sublimavit, adhuc vivente Othone imperatore, quem pridem idem papa excommunicaverat. Qui excommunicatus fuit usque ad obitum suum; sed in articulo mortis à prælatis absolutus est. Fridericus II imperium adeptus, regnavit annis XXX. Hic erat ingeniosus, studiosus, & literarum scientia magnus; leges optimas pro libertate ecclesiæ & contra hæreticos edidit. Iste supra omnes divitiis & gloria abundavit. Tandem filios suos reges constituit super diversa regna, videlicet Conradum, Meinfridum, & alios. In diebus ipsius, tam Latinorum, quàm Teutonicorum, & aliarum nationum, provinciæ multa pace, & tranquillitate, & abundantia gaudebant.

De Landgravio Hermano.

Eo tempore Landgravius Turingiæ Hermanus, filius Landgravii Ludovici, mortuus est, & sepultus in Isenaco, (e) in ecclesia sanctæ Catharinæ, *virginis*, monialium ordinis Cisterciensis; relinquens quatuor filios, Ludovicum, Henricum cognomine Rasponem, Conradum, Hermannum. Ludovicus duxit sanctam Elizabetham, filiam regis Ungariæ in uxorem. Henricus Raspo postmodo unctus est in regem Romanorum. Conradus verò, ordinem fratrum

Qq qq qq

(a) Tentzelius: *Distinctionis illius in librum I. & II. nec vola nec vestigium in Codice MSto.* Ita etiam Var. Lect. Lips. Hic titulus non extat in Codicibus, sed omnia continue cohærent.

(b) MStum: *Byrnensis.*

(c) MStum: *Vizinze.*

(d) Cod. Henrici VI.

(e) Codices: *Isenache.*

trum domus Teutonicæ ingressus, factus est magister ordinis ejusdem generalis. Hermanus mortuus est, cùm esset annorum quindecim, & sepultus est apud patrem suum Isenaci.

MCCXII.

In Accarone cœpit ordo fratrum domus Teutonicæ. Eodem anno imperator Otho Wissenscham obsedit.

De sancta Elizabetha.

Regnante imperatore Friderioo II, claruit beata Elizabetha, regis Ungariæ inclyta filia, soror Belu, ex matre filia ducis Meraniæ. Hanc pater suus in annis infantiæ, existentem trium annorum, desponsavit illustri principi Ludovico, qui post patrem suum Hermannum terræ Turingorum tenuit principatum, cujus prosapia de nobilissima stirpe Caroli Magni imperatoris originem traxit. Cùm autem beata Elizabetha prædicto suo conjugi, Landgravio Ludovico, unum filium Hermanum nomine, & duas filias peperisset; contigit, ut idem princeps Ludovicus, una cum imperatore Friderico, & multa
695 militia cruce signatorum ad terram sanctam properaret, ut transfretantes eam terram, quam salvator noster sui sanguinis effusione sacraverat, ipsi de Saracenorum manibus liberarent. Cùm fines Appuliæ attigissent, & in civitate, quæ Hydruntum *(a)* dicitur, morarentur, dictus Landgravius Ludovicus, Deo dilectus & hominibus, carnis debita solvens, feliciter in Domino obdormivit. Comites & milites ossa domini sui, utique militis Christi, inde tollentes, non sine magno planctu & lachrimis ad terram Turingiam revexerunt; & in monasterio, quod dicitur Reinhardbornum, *(b)* sepelierunt, anno MCCXVII. *(c)* Beata Elizabetha, orbata sponso suo fidissimo, omnia, quæ de dotaliciis habere poterat; quæque de regia aula patris in auro, & argento, & ornamentis secum attulerat, in usus pauperum convertebat; in civitate Hassiæ, quæ Martburgum dicitur, hospitalis jaciens fundamenta. Hujus famula fuit Isentrudis. Elizabethæ virtutibus & miraculis innumeris, corā papa Gregorio IX, & senatu cardinalium examinatis & approbatis, ipse summus pontifex, consensu omnium & applausu, hanc gloriosam Elizabetham Sanctorum catalogo annotavit, anno MCCXXXV, in urbe Perusia. Sequente anno, dum sancta ossa ipsius transferri deberent, multitudo cleri & populi innumerabilis ad tumbam ejus, ad civitatem Martburgum confluxit. Sed & imperator Fridericus cum episcopis, & prælatis, atque principibus ibidem affuit, & coronam auream obtulit, multaque privilegia & donaria largiter tribuit. Translatione ergo solenniter peracta, singuli ad propria cum gaudio redierunt.

MCCXVII.

Imperator Otho obiit Brunsuigæ.

MCCXXI.

Beatus Dominicus migravit ad Christum, & sepultus est in civitate Bononia. Eodem anno Judæi in Erfordia occisi sunt.

MCCXXII.

Engelbertus, Coloniensis archiepiscopus, occisus à comite Friderico de Isenberg, qui & ipse in ultionem effusi sanguinis crurifragio interiit. Eodem anno Damiata à Saracenis resumpta est.

MCCXXIV.

Tartari magnam multitudinem Ruthenorum prostraverunt.

MCCXXVII.

Imperator Fridericus, cum multa turba cruce signatorum, ad sanctam terram properavit. Sed illud passagium impeditum fuit.

MCCXXVIII.

Jerusalem Christianis restituitur. Gens Scotorum, tunc temporis ferè duobus annis discurrendo, terras pertransivit.

MCCXXX.

(a) MStum: *Ydronа.*
(b) MStum: *Reinherisburnin.*
(c) MStum: In Codicibus legitur an. MCCXXVII. errore scribentium.

Digitized by Google

MCCXXX.

Archiepiſcopus Moguntinus, Siffridus II obiit in Erfordia, cui Siffridus III ſucceſſit.

De filiis beatæ Elizabethæ.

MCCXXXI.

Beata Elizabetha tranſiit, relinquens unum filium Hermanum, & duas filias, quarum unam duxit dux Brabantiæ, altera verò Gerdrudis nomine, monaſterium ingreſſa, cœlibem vitam duxit. Hermanus Landgravius, filius Landgravii Ludovici & ſanctæ Elizabethæ, ducens uxorem, poſt celebratas nuptias, veneno perempus eſt à quadam malefica, nomine Berchta de Seberg, quæ fuit uxor cujusdam nobilis de curia dicti principis. Iſte ergo Landgravius Hermanus mortuus eſt, non relinquens hæredem. Eodem tempore dux Bavariæ Ludovicus occiſus eſt à graſſatoribus, (a) ut dicebatur, immiſſis ab imperatore Friderico.

De Henrico Marchione Miſnenſi.

Hoc tempore Marchio Miſnenſis Henricus, cognatus Landgravii Turingorum, Ludovici & fratrum ſuorum, cùm haberet duos filios, Albertum & Ditericum, quos genuerat ei nobilis & inclyta princeps Conſtantia, filia ducis Auſtriæ, cum magna pompa & faſtu, venit ad curiam Friderici imperatoris; petens filiam ipſius Cæſaris Margaretham dari ſuo filio uxorem. Iſte princeps Marchio Henricus divitiis & gloria omnes principes Germanicos anteibat, eratque largus valde & munificus, multa militum famulorumque caterva munitus, ſemper hilaris, ſemper vivens in magnis delitiis & honore. Hic non ſolùm baronibus & militibus, & capitaneis, & famulis ſuis, imò etiam aliis principibus & nobilibus victum, & preciosum veſtitum, abundanter & largiter tribuebat. In tanta gloria & prodigalitate, in curia Cæſaris apparuit, ut non ſolùm principes & nobiles, ſed & ipſe imperator & Auguſtus in ſtuporem verteretur. Tandem adepta filia imperatoris, tradidit eam Alberto filio ſuo in uxorem, quem præcedente tempore Landgravium conſtituit Turingorum. Hæc genuit dicto Alberto tres filios, Henricum, Fridericum, Ditericum.

MCCXXXII.

In Teutonia multi hæretici conſi & cremati ſunt (b) à magiſtro Conrado de Martburg, ex commiſſione domini papæ Gregorii.

MCCXXXIII.

Idem Magiſter Conradus de Martburg, prædicator verbi Dei, confeſſor beatæ Elizabethæ, occiſus eſt & ſepultus in Martburg, in eccleſia ſanctæ Elizabethæ.

MCCXXXVI.

Præſente imperatore Friderico, & populi innumerabili multitudine, beata Elizabetha tranſlata eſt.

MCCXXXVIII.

Tartari in Hungaria & Polonia multa millia Chriſtianorum occiderunt. Contra ipſos Gregorius papa fecit crucem prædicari. Similiter contra Stetingos, de quibus quinque millia hominum à cruce ſignatis occiſi ſunt. Eodem anno Landgravius Conradus, frater Ludovici, Fritslarenſibus (c) humiliter ſatisfecit, & intrans ordinem fratrum domus Teutonicæ, vitam in bonis operibus conſummavit. Et hic ſepultus eſt apud Martburg, in eccleſia beatæ Elizabethæ, ubi domus Teutonicæ fratres magnum habent conventum militum, & clericorum, & aliorum fratrum ordinis: ibique pauperibus & advenis caritativè neceſſaria victus miniſtrantur.

MCCXXXIX.

Spinea Domini corona à Rege Franciæ recepta eſt. Eodem anno Papa Gregorius excommunicavit Imperatorem Fridericum, objiciens ei multos graves articulos. 696

 MCCXLI.

(a) MStum: *Aſſiſſinis.*
(b) In Codicibus: *Cremati* & *tonſorati* ſunt.
(c) Codices: *Fritſchelarenſibus.*

MCCXLI.

Gregorio IX. defuncto, Cœlestinus IV. à S. Petro CXC. Papa ordinatus, sedit diebus XVI. quo defuncto, vacabat sedes fere duobus annis. Eodem anno gens Tartarorum Ducem Polonorum cum centum millibus occidit, & multi profugi in Thuringiam & Misniam venerunt. Hoc anno fuit generalis eclipsis solis in octava S. Michaëlis.

MCCXLVI.

Landgravius Turingiæ Henricus, cognomine Raspo, (*a*) in regem Romanorum electus est, annuente papa Innocentio, qui eidem Henrico infinitam pecuniam misit, ut imperatori Friderico prævalere posset. Eodem anno dux Austriæ, cùm uno die bis triumphasset, in ipso conflictu à propriis hominibus suis occisus est.

MCCXLII.

Tartari in Hungaria multa millia hominum occiderunt.

MCCXLV.

Institutio festi Nativitatis B. Mariæ & causa ejus miraculosa uberius proponitur. *Tunc Papa Innocentius in Concilio Lugdunensi Imperatorem Fridericum sententionaliter imperiali dignitate privavit.*

De conflictu regum.

MCCXLVII.

Rex Romanorum Henricus Conradum, filium imperatoris Friderici, apud Francofordiam, (*b*) in die sancti regis Osualdi prælio vicit. Eodem anno idem Henricus VII rex mortuus est, & sepultus apud patrem suum Landgravium Hermanum in Isenaco, in ecclesia Sanctimonialium ordinis Cisterciensis. Et in isto defecerunt isti nobiles principes Turingiæ, qui de prosapia Caroli Magni imperatoris originem traxerunt. Tunc marchio Misnensis Henricus Turingiam & Saxoniæ palatinatum sibi usurpat. Quamobrem grave bellum inter ipsum & ducissam Brabantiæ postea est exortum.

De rege Vilhelmo.

MCCXLVIII.

Comes Hollandiæ, Vilhelmus, in regem Romanorum electus est, & civitatem Aquisgrani expugnavit, & ibidem à duobus cardinalibus coronatus, regalem accipit benedictionem. Eodem anno obiit dux Brabantiæ.

De rege Franciæ.

MCCXLIX.

Rex Franciæ, Ludovicus, Damiatam expugnavit, & in possessione pacifica habuit. Postea in brevi à Soldano captus est, & centum millia marcarum dedit, & Damiatam restituit. Eodem anno obiit archiepiscopus Moguntinus Siffridus, cui successit Christianus.

MCCL.

Rex Daciæ, procurante fratre suo Abel, per traditionem & fraudem, miserabiliter est occisus.

MCCLI.

Hugo cardinalis, in Teutoniam legatus missus, Vilhelmum regem confirmavit, Christianum archiepiscopum Moguntinum deposuit, Gerhardum eidem subrogavit.

De morte Friderici imperatoris.

MCCLII.

Imperator Fridericus II. ad extrema vitæ deveniens, perceptis ecclesiasticis sacramentis, mortuus est & sepultus apud Fogiam.

MCCLIII.

Rex Vilhelmus contra comitissam Flandriæ pugnavit, & victoriam habuit. Eodem anno obiit rex Bohemiæ.

MCCLIV.

Alexander IV. Ezelinum, tortorem Christianorum, interfectorem sexaginta fratrum minorum, & aliorum plurimorum

(*a*) MSt. *Raspe.*
(*b*) Codices habent ubique aut *Franckverd*, aut *Franconvord*, aut *Franconevord*.

morum fidelium, pro hæretico cum omnibus fautoribus suis condemnavit.

MCCLVI.

Rex Wilhelmus occisus est à Frisonibus.

MCCLVIII.

Tartari expugnaverunt partes Orientales. videlicet regnum Indiæ, regnum Armeniæ, regnum Ninive, regnum de Waldach, *(a)* regnum etiam Hierosolymitanum, Antiochiam, & partes Christianorum ultra mare.

MCCLX. *(b)*

Gerhardus, archiepiscopus Moguntinus, mortuus est in Erfordia, & sepultus ibidem, cui successit Wernherus. Eodem anno ducissa Brabantiæ, filia beatæ Elizabethæ, cum magno exercitu & armis bellicis intravit Turingiam, ducens secum filium suum Landgravium Hassiæ, qui tunc erat annorum duodecim, dictamque terram spoliis & incendiis devastavit: quia marchio Misnensis prædictam terram sibi usurpaverat, cùm tamen filius jam dictæ ducissæ, Landgravius scilicet Hassiæ, propinquior esset hæres.

De Nigromantico in Friberga (c) Misniæ.

In diebus istius marchionis Henrici, accidit quoddam valde miserabile & horrendum in Friberga, civitate dicti principis. Quidam enim scholaris, amore cujusdam puellæ nimiùm stimulatus, consilium atque suffragium à quodam nigromantico, promissa pecunia, requisivit, ut sibi puellam impetret. Ille autem in quoddam cellarium eundem scholarem secum ducens, & sphæras ac figuras (ut assolent) circum se super pavimentum describens, cœpit legere conjurationes diabolicas. Postquam ante multa phantasmata diaboli se utriusque oculis ingessissent; tandem diabolus in forma illius puellæ apparuit, seque illi in ejus amore ardente eminus exhibebat. Ille cæco amore ductus, cùm manum extra sphæram extenderet, volens amasiam suam deprehendere, statim à dæmonio arreptus, & ab eo parietibus cellarii allisus & conquassatus, supra nigromanticum illum est projectus mortuus. Tunc ille ferè exanimis factus, inde se movere non potuit, sed toto residuo illius noctis, mortuum super se prostratum sustinens, voces edebat miserabiles. Manè multi de civitate, auditis hujusmodi clamoribus, conturbati & territi convenerunt, & ipsum inde feminecem eduxerunt. 697

MCCLXI.

Soldanus Babyloniæ, rex Ægypti, resumptis viribus, cum exercitu barbarorum clàm irruit in castra Tartarorum, & multa ex eis millia interficit. Hoc anno quatuor metropolitani, Moguntinus, Treverensis, Bremensis, Magdeburgensis, à papa Alexandro IV. Romæ consecrati sunt. Eodem anno multa millia Flagellatorum prodierunt in mundum, dicentes, hominem ab omnibus peccatis absolvi, si in tali secta per unum mensem versaretur. *(d)*

MCCLXI.

Celebrata sunt concilia in Moguntia ab archiepiscopo Wernero, & aliàs ab aliis archiepiscopis, jubente papa Alexandro, contra Tartaros & alia pericula, ut per verbum crucis & orationes fidelium inimicis ecclesiæ resisteretur.

MCCLXII.

Venit quidam cum exercitu magno dicens, se esse imperatorem Fridericum, qui ante decem annos mortuus fuerat.

De conflictu principum.

MCCLXIII.

In vigilia Apostolorum Simonis & Judæ, illustres principes, Albertus Turingiæ Landgravius, & germanus ejus, marchio

(a) MSt. Unus & alter Codex: de *Baldach.*
(b) De hoc Gerhardo in duobus Codicibus legitur sub an. MCCLIX. In Codice membran. autem τὸ I ante X nescio à qua manu erasum est.
(c) Codices: in *Uriberg.*
(d) In MSto ad MCCLX. refertur.

marchio Ditericus de Landisberg, (a) conflictum babuerunt cum duce Saxoniæ Alberto, & gloriosè triumpbantes ceperunt ipsum ducem, & comitem Henricum de Anhald, (b) & alios plures comites & nobiles.

MCCLXIV.

Stella, quæ dicitur cometes, visa est.

MCCLXV.

Clemens IV. à sancto Petro CXCIV, ordinatur. Hic cum Meinfrido, rege Apuliæ, filio imperatoris Friderici, grave prælium babuit. Eodem anno Soldanus Babyloniæ, impugnans Christianos, in terra sancta cepit Azotum, castrum domus hospitalis, & castrum & civitatem Cæsaream, & civitatem Capham. (c)

De conflictu regum.

MCCLXVI.

Clemens papa præcepit crucem cum magna indulgentia prædicari, in subsi-
698 dium terræ sanctæ. Eodem anno comes Carolus, frater regis Franciæ Ludovici, conflixit cum Meinfrido rege, filio imperatoris Friderici, & vicit, & occidit eum. Quo facto, papa fecit Carolum regem Siciliæ. Eodem anno comes Hoënloius, (d) & cives Wurtzburgenses, conflixerunt cum comite Hermano de Hennenberg, apud civitatem Kitzingen, juxta Mogum (e) fluvium pro episcopatu, quia duo per dissensionem electi fuerant. Sed comes Hoënloius, cum omnibus suis cruce signatis, victoriam habuit. Hoc etiam anno Soldanus Babyloniæ subjugavit sibi Jerusalem, Bethleem, Nazareth, Galilæam totam, & alias multas munitiones. Cepit etiam, & suffodiens (f) castrum munitissimum, quod dicitur Capbet, in quo fratres domus Teutonicæ & alios Christianos inventos, duris vinculis constrinxit, ad duo millia & plures. Hos omnes in fide examinari fecit. Ipsi verò omnes, præter octo, in confessione Christi occisi sunt.

MCCLXVII.

Cruce signati sunt in subsidium terræ sanctæ rex Franciæ Ludovicus, rex Angliæ, rex Aragoniæ, rex Navarræ, archiepiscopus Rotomagensis, & alii plures. Eodem anno beata Hedvigis, quondam ducissa Poloniæ, canonizata est à papa Clemente.

De Conrado & Carolo.

MCCLXVIII.

Clemens papa crucem prædicari fecit contra regem Conradum, filium imperatoris Friderici, & contra civitates Thusciæ & Langobardiæ illi adhærentes. Inito autem conflictu inter Conradum & Carolum, victoriam habuit Conradus, sed à quodam potente Langobardo in munitionem receptus, traditus est fraudulenter cum marchione de Baden, & comite Pisano. Qui post paucos dies à Carolo capitalem sententiam acceperunt, prius tamen confessione facta.

MCCLXIX.

Soldanus expugnat Antiochiam, & occidit in ea multa millia hominum.

De filia imperatoris.

MCCLXX.

Obiit rex Ungariæ Bela. Eodem anno inclyta & nobilissima princeps Margaretha, filia imperatoris Friderici, Turingiæ Landgravia, cum multas contumelias & comminationes etiam mortis à marito suo Landgravio Alberto indignè pertulisset; tandem existens in castro Wartbergo, suffragio cujusdam militis, per murum in sporta, de altissima rupe ejusdem castri demissa, cum duobus tantùm pedisequis & duobus camerariis fugam iniit. Ipsa nam-

(a) Codices duo legunt ubique de *Landisburg*, Codex membr. *Landisberg*.
(b) De *Anehald*, in Codicibus.
(c) *Cypham* habent Codices.
(d) Omnes Codices: de *Hoënlo*.
(e) Alter Codex habet: *Mogavum*.
(f) Plenius Codices legunt: *Cepit etiam & suffodiens expugnavit castrum munitissimum, quod dicitur Japhet.*

Digitized by Google

namque inter cæteras pedisequas suas unam habuit, quæ Cunegundis de Isenberg vocabatur, quam idem Landgravius amans, & cum ea frequenter adulterans, filiam Cæsaris exosam habuit & despectam. Abbas Fuldensis dictam filiam imperatoris fugientem usque ad Francofurdiam deduci fecit: ubi à civibus honorificè suscepta & pertractata; ibidem defuncta est eodem anno, & honore regio tumulata, per archiepiscopum Moguntinum. (*a*)

MCCLXXI.

In Teutonia fames valida fuit, & tribus annis duravit, ita, quòd (*b*) multi homines fame perierunt.

MCCLXXII.

Rex Ungariæ Stephanus, post plurima prælia, inter ipsum & regem Bohemiæ Odoacrum (*c*) habita, mortuus est.

MCCLXXIII.

In festo S. Michaëlis, in Francofurdia, electus est in regem Romanorum Rudolphus de Habisburg, (*d*) comes provinciæ Alsatiæ, & statim Aquisgrani coronatus.

De Rudolpho imperatore.

MCCLXXIV.

Lugduni celebratum est concilium magnum, præsente papa Gregorio X. Hic electionem regis Rudolphi confirmavit, reprobatis nunciis regis Hispaniæ, & regis Bohemiæ. Ipse namque rex Bohemiæ Odoacrus solennes nuncios, & multam pecuniam, & munera ad curiam domini papæ Gregorii transmiserat, eò quòd ipse ad Imperium aspiraret. Papa munera non attendens, circumsedentibus sic dicebat, Cùm in Alemania plures principes & comites habeamus, quare vellemus Sclavum ad imperium sublimare? Rudolphus itaque imperium adeptus, regnavit annis XVIII. Iste in diebus suis tranquillam pacem procuravit, æquus judex diviti & pauperi extitit, ecclesias & hospitalia defendit & protexit. Cùm videret, milites humilibus personis secum loqui cupientibus accessum ad se prohibere, dixit, Per Deum, date hominibus accedendi locum. Non enim propter hoc ad imperium sum electus, ut hominibus in arca præcludar. Ubicunque 699
processit, si conspexit aliquem secum loqui cupientem, statim se illi exhibuit ad confabulandum. Ipse denique omnibus se exposuit, & neminem contempsit. Strenuus erat in armis, in Christiana religione fidelis. Et cùm esset miræ prudentiæ, & provectæ ætatis, hilaris tamen & jucundus semper extitit, & cum magna modestia & mansuetudine imperium gubernavit.

De Landgravio & Marchione, fratribus.

MCCLXXV.

Orta discordia inter nobiles principes, Albertum Turingorum Landgravium, & fratrem ejus Ditericum marchionem de Landisberg. Ideo marchio Ditericus, & archiepiscopus Magdeburgensis Conradus, Turingiam cum magno exercitu armis hostilibus invadentes, castra metati sunt in civitate, quæ Dennestete dicitur, & tantùm una nocte inibi permanserunt. Nam prædictus Landgravius Albertus, eadem nocte, exercitum mille equitum armatorum & ultra, & peditum vulgus innumerabile convocans, fratrem suum jam præfatum potenter & viriliter de terra Turingia fugat.

MCCLXXVI.

Joannes XVIII. à sancto Petro CXCVIII. papa ordinatur. Hic dum quendam librum (ut dicebatur) hæreticum & perversum dictaret; subitò domus, in qua sedebat, super eum corruit, & in tantùm concussit, ut infra spa-

(*a*) Vide infra Hist. Landgr. Thur. *c. LXV.*
(*b*) Codices: Itaque multi.
(*c*) Codices ubique: *Odakarus. Hoc anno Gregorius X. à S. Petro CXXV. Papa ordinatus, cum solemni comitatu intravit urbem Romam. Nam ante ipsum nullus Papa intra XI. annos intraverat propter rebellionem Romanorum.*
(*d*) Codices: de *Habichisburg.*

spacium quinque dierum miserabiliter moreretur, replicans sæpius hæc verba, vel similia, Quid fiet de libello meo? quis complebit libellum meum? Obiit & iste primo anno pontificatus sui. Eodem anno rex Romanorum Rodolphus, multa militia & pugnatorum turma collecta, aciem direxit ad Orientem, subjiciens sibi terras, quas rex Bohemorum Odoacrus occupaverat, & sibi illicite usurpaverat, videlicet Austriam, Stiriam, & Carinthiam, & loca plurima.

Hostis Germanorum papa. (a)

Martinus III. papa in tanto odio habebat Teutonicos, ut optaret totam Alemaniam unam (*b*) esse piscinam.

De Visionibus diversis.

In illis diebus, dum guerræ & prælia inter regem Romanorum Rodolphum, & regem Bohemorum Odoacrum crescerent, & utrobique malum discordiæ augeretur; diversæ visiones & somnia veridica de casu regis Odoacri sunt diversis revelata. Ipse namque rex Bohemiæ vidit in visu noctis, quòd plurima cornua haberet in capite, quæ omnia præter unum sibi radicitus sunt evulsa. Quidam etiam clericus in Alemania vidit in somno, quòd fluvius magnus & turbidus, glacie mixtus, raptim traheretur (*c*) ab Occidente contra Bohemiam, vocemque audivit lamentabilem, clamitantem hæc verba, Dies tribulationis, dies miseriæ, *& plura alia sic clamabat.* Quidam quoque miles nomine Reinbotho, similiter Teutonicus, vidit per somnium quindecim Lunas in cœlo pugnare, quarum duæ cæteris erant majores, & una ex his duabus habebat foramina multa, in quam cæteræ Lunæ impegerunt, & penitus consumserunt. Cumque jam dictus miles hoc miraretur, vidit regem Bohemiæ prope stantem, & multum vomitum emittentem.

MCCLXXVII.

Papa Johannes ruina cujusdam domus obrutus & concussus miserabiliter obiit, ut supra dictum est, successitque ei Nicolaus III. à S. Petro CXCIX. Papa ordinatus. Hic dum esset in quodam castro, quod cuidam nobili abstulerat, stans ad fenestram, leni vento tactus & infectus, subito mortuus est. Martinus III. à S. Petro CC. Papa ordinatur. Hic in tanto odio habebat Theotonicos, quod optabat, totam Alemanniam esse piscinam.

De rege Odoacro occiso.

MCCLXXVIII.

Rex Romanorum Rodolphus, & rex Bohemiæ Odoacrus, multis millibus pugnatorum in campo Austriæ, quod Marchfeld dicitur, ad pugnandum hostiliter sunt congressi. In hoc conflictu, utrisque exercitibus hostiliter dimicantibus, rex Bohemiæ à suis traditus, & ad mortem vulneratus occubuit. De ejus morte rex Romanorum supra modum turbatus est, quia commiserat suis, ut ipsum incolumem conservarent. Mortuo rege Odoacro, statim maxima clades totius regni ejus secuta est, ita ut per triennium cotidie gens Bohemorum de terra sua, fame compellente & inopia, relictis habitaculis, transmigrarent; venientesque in Turingiam, & Misnam, & alias partes Teutoniæ, miserabili inedia per plateas civitatum mortui corruerent. Corpus quoque regis Odoacri servabatur multo tempore insepultum, quia ipse fuerat à domino papa excommunicationis sententiis notatus. (*d*)

De rege Wenceslao.

Filius regis Odoacri unigenitus, Wenceslaus II. regnavit pro patre suo, cui rex Romanorum Rodolphus filiam suam, Gutham nomine, tradidit in uxorem, alteram filiam dedit Carolo, filio regis Siciliæ, tertiam duci Bavariæ, quartam duci Saxoniæ. Sororem Wences-

(*a*) Hostis Germanorum Papa. Hæc verba in Codicibus habentur ad ann. sequentem MCCLXXVII.
(*b*) *Unam* in Codicibus abest.
(*c*) MStum: *curreret*, al. *cresceret.*
(*d*) Codices: *Innodatus.*

Wenceslai conjunxit Rodolpho, filio suo juniori, quem constituit ducem Austriæ. Hic defunctus est Pragæ, & sepultus in ecclesia cathedrali, relinquens filium nomine Joannem. Albertus autem, senior filius regis Rodolphi, successit fratri suo in ducatu Austriæ, & Joannes mansit apud avunculum suum Weneeslaum, regem Bohemiæ. Dux Albertus, filius regis Rodolphi, jam duxerat in uxorem Mathildim, (a) sororem ducis Carinthiæ & comitis Tyrolensis, quæ genuit ei multos filios & filias. Primogenitus ejus Rodolphus duxit filiam regis Franciæ, quæ in primo puerperio defuncta, sepulta est in Vienna Austriæ. (b)

De Friderico simulato.

MCCLXXXIV.

Archiepiscopus Moguntinus Wernerus defunctus est. Eodem anno, vir quidam senex venit in Coloniam Agrippinam, asserens, se esse Fridericum imperatorem, qui ante XXXII annos mortuus fuerat. Hic ejectus à Colonia receptus est à civibus Nussiæ.

MCCLXXXV.

Hoc anno obiit rex Siciliæ Carolus, & filius ejus in bello occisus. (c) Mortui etiam sunt, marchio Ditericus de Landsberg, filius marchionis Henrici Misnensis, comites de Orlamunda, Hermanus & Otho, comes Henricus de Suartzburg. Eodem anno vir ille, qui finxerat se imperatorem Fridericum, crematus est in Witzlaria. (d)

MCCLXXXVI. 700

Basileensis Episcopus Heinricus ab Honorio Papa Moguntinæ sedis Archiepiscopus est ordinatus.

De Wernero Martyre.

MCCLXXXVII. (e)

Rex Romanorum Rodolphus, in civitate Francorum, quæ dicitur Wurtzeburg, colloquium habuit cum principibus & nobilibus Teutoniæ. Hoc anno felix adolescens Wernerus excruciatus est à Judæis, & occisus in die Parasceves, ad littus Rheni fluminis, in civitate Wesela, (f) & in oppido Bacherach sepultus, cujus sanctitatem miracula ibidem protestantur.

De morte Henrici marchionis.

MCCLXXXVIII.

Obiit archiepiscopus Moguntinus Henricus, cui successit Gerhardus. Hoc etiam anno inclytus princeps, marchio Misnensis Henricus, defunctus est Dresdæ, (g) & sepultus in Cella, cum patribus suis, in monasterio ordinis Cisterciensis. Eodem anno archiepiscopus Coloniensis captus est in prælio, & occisi sunt viri circiter mille, in ipso conflictu.

MCCLXXXIX.

Dux Uratislaviensis (h) Henricus, subjugavit sibi regnum Cracoviæ, & veneno interiit, anno sequente.

Rr rr rr De

(a) Duo Codices: *Machtildim.*

(b) Post hæc in Codicibus sequitur miraculum de anima *Guntheri de Zalcza*, vel *Salza*, quod in Thuringia apud civitatem *Arnstete* in monasterio, quod *mons S. Waldpurgis* dicitur, contigerit. Refertur item aliud de anima sanctimonialis cujusdam in monasterio, quod *Petri mons* dicitur prope civitatem *Ysinberg*.

(c) Inserenda sunt ex Codicibus hæc verba: *Defuncti sunt eodem anno Episcopi Babimbergensis & Nuwenburgensis Lutherus, cui successit Bruno Episcopus.*

(d) Codices in *Wypfelaria.*

(e) Præmittenda sunt ex Codicibus hæc verba: *Dominus Pocomatius, Episcopus Cardinalis, à Papa Honorio missus legatus Alemanniam, in civitate Francorum, quæ dicitur Wurtzeburg, convocatis Archi-Episcopis, Episcopis aliisque Prælatis Germaniæ, exegit quintam. Sed ipsi omnes appellaverunt contra eum ad sedem Apostolicam.*

(f) Codices: *Wizela* vel *Wisela.*

(g) Codices: in *Dresden.*

(h) Codices: *Waratizlaviensis*, vel *Waratislavensis.*

De regis adventu in Turingiam.

701 MCCXC.

Rex Romanorum Rodolphus intravit Turingiam, reformans pacem non solùm illi terræ, sed & aliis in confinio ejus, & convocans principes & multos nobiles, in conviviis & deliciis cum eisdem mansit in Erfordia civitate, per plures dies. Fueruntque secum ibidem filii sui Albertus, & Rodolphus dux Austriæ, qui adhuc vixit, licet de morte sua anticipando dictum sit: filiæ quoque ejus, Jutta (*a*) regina Bohemiæ, item ducissa Bavariæ, & ducissa Saxoniæ, & aliæ multæ nobiles fœminæ.

De excidio terræ sanctæ.

MCCXCI.

Civitas Accaron capta est à Saracenis, & multa millia hominum ex utraque parte ceciderunt. Et tunc Christiani omnino de terra sancta expulsi sunt, quorum multi confugerunt in Cyprum insulam. Eodem anno obiit gloriosus rex Romanorum Rodolphus, & sepultus est in Spira, anno regni sui XVIII.

De rege Adolpho.

MCCXCII.

In Francofurdia electus est comes Adolphus de Nassau (*b*) in regem Romanorum, archiepiscopo Moguntino Gerhardo alios principes ad ejusmodi electionis consensum attrahente.

De vastata Turingia.

MCCXCIV. (*c*)

Rex Romanorum Adolphus manu forti introivit Turingiam, mense Septembri, multa mala ibidem exercens, stuprans virgines, ecclesias vastans, innocentes & justos spolians, opprimens, & occidens, & alia plura perpetrans, contra normam justitiæ. Contigit autem, cùm idem rex Adolphus, in Turingia, quandam villam pertransiret, quæ Sumeringen dicitur, juxta quam extructa est ecclesia sancti Gangolfi militis & martyris, ut duæ vetulæ mulieres ad dictam ecclesiam cum rebus suis confugerent, quas quidam pedites de exercitu rebus & vestibus spoliantes, nudas perunxerunt pice cum sebo mixta, deinde in plumis volutantes discurrere permiserunt. Tunc illæ cum fletu & clamore usque ad regem pervenerunt. Quas videns comes Ditericus de Hoënstein, lacrymans & regem accedens, dixit, Domine videte & miseremini. Cui rex, Ecquis modò poterit invenire reos? Et sic illæ mulieres ad sua sunt conversæ cum mœrore, nullam gratiam consecutæ sunt.

De vastatione Misnæ, & expulsione principum.

MCCXCVI.

Rex Adolphus, tyrannide sua in Turingia crudeliter expleta, (ut superiùs est narratum) ad terram Orientalem castra & arma movit. In qua quibusdam munitionibus occupatis, quibusdam funditus destructis, direxit aciem contra Misnam, & tradita est ei civitas Friberga, in qua castrum firmissimum suffodiens, cepit, & multos strenuos viros in eo repertos capitali sententia condemnavit. Tradita est ei quoque Misnæ castrum & civitas, & aliæ munitiones terræ. Et tunc marchiones Misnenses, Fridericus & Dicemanus (*d*) germani, filii Landgravii Turingorum Alberti, nepotes imperatoris Friderici, (*e*) de jam dictis terris progenitorum suorum, eliminati sunt. Quasdam deinde munitiones in Misna, & Turingia, & terra Orientali, resumpserunt.

De coronatione regis Bohemiæ. (*f*)

Eodem anno, in festo Pentecostes, rex Bohemiæ, Wenceslaus II. ab archiepiscopo

(*a*) Codices ubique: *Gutha.*
(*b*) Codices: de *Nasovve.*
(*c*) Tentzelius. *Ad an. 1294. in MS. quadam habentur de Cœlestino V. & Bonifacio VIII. Papis.*
(*d*) In Codicibus nostris extat: *Fridericus & Th.*
(*e*) Codices addunt: *Ex filia sua Margaretha.*
(*f*) Hic titulus pertinet ad an. MCCXCVII.

episcopo Moguntino Gerhardo, coronatus est & unctus. Et hæc solennitas Pragæ peracta est, regali sumptu & pompa gloriosa. Affuit ibidem dux Austriæ Albertus, filius regis Romanorum Rodolphi, & alii principes Germaniæ & Poloniæ, & episcopi multi: sed gaudium in mœrorem (proh dolor) est conversum. Nam inclyta Jutta, Rodolphi regis Romanorum filia, dicti regis Bohemiæ conjunx, cùm noviter peperisset, sic in ipso puerperio coronata, dolore invalescente, defuncta est; relinquens filium nomine Wenceslaum, & filiam, quam postmodo junior dux Carinthiæ accepit uxorem. In eadem solennitate principes electores, unà cum archiepiscopo Moguntino & rege Bohemiæ, decreverunt destituere regem Romanorum Adolphum, plures articulos contra ipsum producentes. Primus fuit, quia ecclesias vastasset: secundus, quia virgines stuprasset: tertius, quia accepisset stipendia belli ab inferiore se, scilicet rege Angliæ, quod Augusto non licet, nec decet: quartus, quia Rempub. non auxisset, sed magis dissipasset, & ob hoc Augustus de cætero vocari non deberet. His aliisque de causis, eodem anno eidem Adolpho imperium abjudicantes, ducem Austriæ Albertum, ipsum regem Romanorum & Augustum nuncupant. Eodem tempore, grossi Pragenses denarii initium ceperunt, sub rege Wenceslao II. Post aliquot annos Wenceslaus, mœrore abjecto, de morte reginæ, duxit filiam regis de Calis sibiq; regnum Calis & regnum Cracoviæ subjugavit.

De interitu regis Adolphi.

MCCXCVIII.

Inter regem Adolphum jam abjectum, & regem Albertum noviter electum, grave bellum est exortum. Dictis regibus cum multis millibus militum & pugnatorum, juxta Rhenum fluvium tempore messis ad confligendum congressis, multi ceciderunt. Demum ex utraque parte hostiliter dimicantibus, totum pondus prælii versum est in Adolphum, ceciditque non solùm gladiis vulneratus, sed & ungulis equorum conculcatus, & in proprio sanguine volutatus: miserabiliter animam exhalavit. Et sic Deo annuente, victoriam gloriosam obtinuit rex novus Albertus. Itaque Aquisgrani coronatus, regalem accipit benedictionem.

De terræmotu.

Eodem anno, ante nativitatem Domini, magnus terræmotus & inauditus cœpit fieri in Thuscia, qui protendebatur tempore & loco. Tempore quidem, quia continuavit octo hebdomadas, & factus fuit singulis diebus pluries: loco verò, quia cœpit in civitate, quæ dicitur Forlivium, *(a)* & protendebatur per tres diætas usque ad Reate civitatem, *(b)* in qua tunc morabatur papa Bonifacius cum cardinalibus, & de Reate per diætas *(c)* tres usque ad muros urbis Romæ. Fuit autem tam vehemens 702 ille terræmotus, ut in diversis castris & civitatibus multas turres & domus subrueret: quarum ruina, quoe homines utriusque sexus obruti & perempti fuerint, quis enarrare sufficiat? Idem papa dum altari divina celebraturus astaret, subitò terra horribili motu & stridore concutitur, parietes basilicæ quatiuntur, lapides collisi ad invicem dissecantur. Quid plura? Papa ex hujusmodi strepitu terribili defecit viribus, & licet vallatus esset turba cardinalium & militum, inter manus ministrorum corruit, vixque eductus de ecclesia, fugam cum cæteris iniit. Hoc anno fuit visa stella, quæ dicitur cometes.

De eucharistia vendita.

MCCXCIX.

Judæi perfidissimi, corpus Christi sacrum, in nocte sancti Paschatis, emptum à custode ecclesiæ, in civitate Franconiæ, quæ Rœtingen *(d)* dicitur, per diversas civitates & castella aliis Judæis distribuerunt. Quædam religiosæ

(a) Duo Codices: *Forlylium.*
(b) In Codicibus: *usque ad Reatum civitatem.*
(c) Codices: *& de Reatu per tres diætas.*
(d) Codices: *Rotingin.*

ligiosæ mulieres, quæ sacras vigilias ad tumulum crucifixi observabant (sicut moris est in Teutonia) cùm hora matutinarum de ecclesia prodeuntes, irent ad excitandum ecclesiæ presbyterum, ut crucifixum de monumento ante matutinas secundum consuetudinem sublevaret; viderunt super domum Judæi, qui sacramentum emerat, duo rutilare luminaria. Cumque attonitæ starent, & secum quærerent; superveniens presbyter interrogat, quid conferant; vidensque cum ipsis luminaria, compertoque, quòd Judæus cum custode in ecclesia fuisset, & juxta altare, cautè vocat judicem civitatis, & quosdam de civibus, qui irruentes in domum Judæi, ipsum & custodem ecclesiæ ceperunt. Qui statim coacti facinus perpetratum confessi sunt. Jam verò (ut dictum est) idem corpus Christi per diversas Judæorum dispersum fuerat mansiones, qui sæpe dictum corpus Christi sacratissimum acubus & subulis pungentes, & in mortariolis tundentes, & per illas puncturas & tunsiones sanguinem elici conspicientes, tandem in diversis locis sub terra suffoderunt. Sed Deus omnipotens sacramentum salutis, multis miraculis prodentibus, suis fidelibus propalavit. Quapropter Christiani insurgentes contra Judæos, eos per diversas civitates & loca turmatim occiderunt. Contigit, ut multi Judæi ad quoddam castrum confugerent, ut se ibidem defensarent. Cumque Christiani ad expugnandum dictum castrum forti manu convenissent, & illud jam vallassent; quædam virgo Judæa de eodem castro importunis clamoribus rogabat Christianos, ut ipsam inde eriperent & baptizarent. Judæis ipsam deorsum trahentibus & increpantibus, illa de manibus eorum
703 elapsa, de altitudine castri se præcipitem dedit. Sed ecce, mirum in modum ipsa, quasi manibus angelicis portaretur, illæsa descendit, & mox ad fidem Christi & baptisma confugit.

De archiepiscopis rebellantibus.

MCCC. (*a*)

Tres archiepiscopi; Gerhardus Moguntinus; Trevirensis, frater scilicet regis Adolphi; & Coloniensis, se contumaciter contra regem Romanorum Albertum erexerunt, & orto gravi bello, inter eosdem hostiliter præliatum est, usque ad annum sequentem. (*b*)

De rege Franciæ.

MCCCI.

Stella cometes visa est, quæ ante Nativitatem Domini post occasum Solis apparuit, & ante mediam noctem occidit. Comam fudit ad orientem, & visa est per noctes quindecim. Eodem anno rex Franciæ cum magno exercitu pugnatorum contra civitates Flandriæ, quibus indixerat bellum, properavit; sed ipsis rebellantibus, multa millia nobilium & militum aliorumque pugnatorum de exercitu regis ceciderunt.

De curia regis Romanorum indicta.

MCCCII.

Facta pace inter regem Romanorum Albertum, & archiepiscopos suprà dictos, quos idem rex multum humiliaverat; statim ipse rex, facto edicto, omnibus principibus præcepit, ut ad curiam suam, in festo Sebastiani martyris Merseburgi celebrandam, convolarent. Sed quia sæpe dictus archiepiscopus Moguntinus Gerhardus, quibusdam literis regis Bohemiæ Wenceslai incitatus, contra majestatem Augusti se temerariè erigens, pacem & fidem datam violaret; fuit dictæ curiæ celebritas impedita. Idem Gerhardus sæpius arroganter & jactanter dicere solebat, se habere

(*a*) In Codicibus præmissa leguntur hæc: *Papa Bonifacius talem gratiam indixit, & per totam Ecclesiam divulgari mandavit, ut quicunque eodem anno vere contriti & confessi Romam peterent, ac ibidem per XV. dies devote sanctorum limina visitarent, omnium peccatorum suorum indulgentiam ab eodem summo Pontifice percipere mererentur. Unde factum est, ut innumerabiles populi utriusque sexus de diversis provinciis Romam petentes, quarerent promissa gratia largitatem. Eodem anno tres Archi-Episcopi &c.*

(*b*) Tentzelius: *In MSto quadam adduntur de Jubileo per Bonifacium VIII. indicto.*

bere adhuc (a) reges in pera sua, quasi ipse solus posset reges Romanorum deponere & creare. Sed mentita est iniquitas sibi: ipse namque longè ante regem Albertum mortuus est. Itaque tres archiepiscopi memorati, scilicet Moguntinus, Treverensis, Coloniensis, unà cum rege Bohemiæ, contra regem Romanorum Albertum conspirabant.

De Conrado martyre.

MCCCIII.

Judæi perfidi, effusione sanguinis Christiani assueti, scitum quendam puerum scholarem, (b) Conradum nomine, filium cujusdam militis in Weisenseha, (c) civitate Turingiæ, multis cruciatibus affligentes, & sectis omnibus nervis & venis, totum sanguinem ejus elicientes, ante festum Paschatis crudeliter occiderunt. Sed Deus omnipotens, qui gloriosus est in sanctis suis, innocentis pueri necem occultari non sustinens, & homicidas perdidit, & martyrium innocentis multis miraculis decoravit. Cùm enim dicti Judæi puerum occisum occultè per plura loca Turingiæ ducerent ad tumulandum, Deo disponente, nusquam abscondere valuerunt. Unde ipsum reducentes apud prædictam civitatem Weisenseham, in quadam vinea suspenderunt. Tandem, tam crudeli homicidio prodito, & rei veritate comperta; milites de castro prosilientes, & cives ejusdem civitatis, reliquumque vulgus, unà cum marchione Friderico, filio Landgravii Turingiæ Alberti, *Judæos* repugnantes turmatim occiderunt.

Hoc anno, nobiles domini de Columna ceperunt papam Bonifacium, & servabant tamdiu in custodia, quousque composuisset cum eis, pro voluntate eorum. Quo facto, ipse nullum cibum amplius sumere voluit. Sed cùm ab amicis suis rogaretur, ut cibum caperet, cum indignatione respondit, nolo comedere, nolo amplius vivere, & sic mortuus est, anno pontificatus sui nono, & positus in tumba preciosa, quam sibi extruxerat in basilica sancti Petri, in monte aureo.

De præliis regis Romanorum, & regis Bohemiæ.

MCCCIV. (d)

Facta concordia inter regem Romanorum Albertum & archiepiscopos sæpe dictos, rex Bohemiæ Wenceslaus adhuc Augusto se opponens, pluribus principibus & baronibus, & militibus multis larga stipendia tribuit, quibus ad rebellandum dicto regi Alberto se muniret. Inter hos præcipui erant, marchiones de Brandenburg, scilicet Otho cum telo; & Hermanus Longus, gener Augusti; filius quoque regis Adolphi Ropertus. Rex igitur Romanorum Albertus, vocatis ad se archiepiscopo Moguntino Gerhardo, & duce Bavariæ Othone, aliisque episcopis & principibus atque baronibus quàm plurimis, collegit sibi prælectam militiam, & sic ad præliandum regali comitatu processit. Descendens per Bavariam, assumpto filio suo Rodolpho duce Austriæ, valde strenuo in armis, qui gener fuit regis Austriæ (e) aciem duxit contra confinia Moraviæ & Bohemorum. Tunc occurrerunt ei in auxilium, ab eodem Augusto vocati, Ungari & Poloni. (f) Sed cùm eædem gentes Moraviam & confinia ejus inaudita vesania devastarent, ita ut virorum & mulierum manibus perforatis, & funibus innexis, ipsos sic deducerent, infantesque ad sellas equorum connecterent, virgines quoque in conspectu omnium constuprarent; rex expavit, ipsosque à se abegit, & ad sua redire coëgit.

Rr rr rr 3

(a) MSt. addunt *tres*.
(b) Codices paulo aliter: *Perfidi Judæi, Christiani sanguinis effusione sitientes, quendam puerum scholarem &c.*
(c) *In Wizzense*, Codices habent, ut & paulo post.
(d) In Codicibus hic præmittitur titulus: *De Brunone Nuvvenburgensi*, qui satis corrupte in Fabricio legitur: *de Brunone Millenburgensi*. Sequitur: Anno eodem facta &c.
(e) Falso pro *Regis Franciæ*, ut habent Codices.
(f) In utroque Codice vitiose legitur: *Ungari & Pagani*.

git. Quo comperto, dicti Ungari & Poloni *(a)* populum turmatim de terra, tanquam greges abigebant, dicentes, se nequaquam debita stipendia percepisse. Quo audito, Augustus fortissimum exercitum post eos destinavit, qui ipsos insequentes, & ultra mille ex eis prosternentes, captivos, quos abduxerant, reduxerunt. Multi tamen deducti sunt, quorum quidam per se postmodo redierunt. Denique rex Romanorum Albertus movit exercitum, veniensque in Bohemiam, castra metatus est in medio terræ, è regione montis argentifodinarum, qui vulgariter Cuttena *(b)* dicitur; indixitque conflictum pugnæ sororio suo, regi scilicet Bohemiæ. Rex Wenceslaus, cùm multo majorem exercitum pugnatorum haberet quàm rex Albertus; veritus tamen ipsum Augustum, cum eodem confligere non præsumpsit. Transactis itaque pluribus diebus, quibus jam dictus rex Romanorum in regno Bohemiæ demoratus fuerat, alimentis in exercitu jam deficientibus; nimia fame compulsus, castra inde movit, atque in Austriam reversus est.

704 *De Brunone Millenburgense.*

Bruno Nuwenburgensis Episcopus *(c)* vir venerabilis, strenuus defensor & propugnator ecclesiæ suæ, largus valde & misericors, cùm ad extrema vitæ, infirmitate prævalente, deductus, ecclesiastica sacramenta devotè percepisset; jussit, se extra stratum suum, super cinerem poni, & ibidem humiliter recubuit, & cum magna contritione spiritum exhalavit.

MCCCV.

Hoc anno, quidam presbyter, *(d)* existens Dresdæ, in civitate terræ Misnensis, vidit somnium in festo Nativitatis Domini, præsagium futurorum: nempe super regnum Bohemiæ Lunam prælucidam in cœlo coruscare. Cujus claritatem cùm ipse & plures alii, ut sibi videbatur, mirarentur; subitò Luna eadem in formam piscis transformata, cecidit super terram, statimque disparuit. Et ecce alia Luna venit ab occidente, & corpore major, & splendore clarior; stansque in cœlo super regiones Bohemiæ & Misnæ, tantum crevit in splendore, ut homines ad agriculturam & alia opera, sicut in die, egrederentur. Revelatum est autem videnti hanc visionem, quòd sub rege, significato per istam secundam Lunam, tanta erit pacis abundantia, quòd homines in nocte, sicut in die, securè ambulabunt. Itaque eodem anno, ante Pascha cœpit rex Bohemiæ Wenceslaus II graviter infirmari, vidensque sibi mortis periculum imminere, per literas, & solennes meditatores, & nuncios regi Romanorum Alberto reconciliatus est, & formam concordiæ ejusmodi reliquit unico filio suo Wenceslao III, cui & regnum tradidit adhuc vivens. Tandem dispositis largissimis & regalibus testamentis, perceptisque ecclesiasticis Sacramentis, dormivit cum patribus suis circa festum Pentecostes, anno regni sui XXVII, sepultusque in monasterio monachorum ordinis Cisterciensis, dicto Aula regis, quod ipse de novo fundaverat, & supra modum ditaverat.

Eodem anno mortui archiepiscopi; Coloniensis, Moguntinus, item episcopus Argentinensis, & alii plures.

Anno eodem dux Bavariæ Otho, invitatus à quibusdam nobilibus Ungariæ, idem sibi regnum usurpavit, præter consensum regis Romanorum Rodolphi, qui à papa Bonifacio VIII rex Ungariæ

(a) Codices iterum: *Ungari & Pagani.*
(b) Codices: *Cuttina.*
(c) Sic emendavi secundum MStum, cum antea legeretur: *Millenburgensis.*
(d) Codices præmittunt: *Archi-Episcopus Portugallia in summum Pontificem electus est, defuncto Papa Benedicto XI. & sortitus est nomen Clemens V. à S. Petro CCVI. Papa ordinatus. Iste multis supplicationibus invitatus & rogatus à Cardinalibus, ut ad urbem Romam venire dignaretur, omnino renuit, mansitque in provincia sua, trahens ad se Cardinales atque totam curiam.* Hoc anno &c.

Ungariæ fuerat declaratus. *(a)* Sic schisma ortum est in jam dicto regno, ita ut quidam sequerentur filium regis Siciliæ, quidam ducem Bavariæ.

De rege Bohemiæ occiso.

MCCCVI.

Rex Bohemiæ Wenceslaus III, nondum coronatus, occisus est fraudulenter à quodam milite, procurantibus quibusdam baronibus regni sui. Hic cùm esset adolescens, vix sedecim annorum, & noviter duxisset filiam cujusdam ducis Poloniæ in uxorem, eodem anno nuptiarum sic miserabiliter peremptus est, non relinquens hæredem regni. Tunc barones dicti regni elegerunt sibi regem, ducem Carinthiæ, sororium scilicet præfati regis occisi, inconsulto tamen rege Romanorum, cujus interest conferre jam dictum regnum. Igitur rex Romanorum Albertus forti manu intravit in Bohemiam, & constituit ibi regem, filium suum Rodolphum ducem Austriæ, dans ei uxorem reginam Bohemiæ, videlicet regis Wenceslai II viduam. Sic ergo regnum Bohemiæ ad Teutonicos translatum est.

MCCCVII.

Suevi, *(b)* manu forti Ungariam *(c)* & alias provincias circumjacentes, ingressi sunt; multa castra & alias munitiones hostiliter devastantes. Et tandem pergentes in terras Turingiæ & Misniæ, *(d)* miserabiliter interempti sunt, & reliqui in fugam versi, circa oppidum Luccam, *(e)* Numburgensis diœcesis.

Dicemannus, marchio Misnensis, *(f)* occiditur à sicario Lipsiæ in templo, quem ei Adolphi regis patruus Philippus immiserat. *(g)*

SIFFRIDI PRESBYTERI EPITOMES FINIS.

BENE-

(a) Codices ita: *præter consensum Regis Romanorum, cum tamen jam regnaret super dictum regnum filius Regis Siciliæ, quem ei genuerat filia Regis Romanorum Rudolfi, qui à Papa Bonifacio VIII. Rex Ungariæ fuerat declaratus.*

(b) Tentzelius: *hæc manu recentiori scripta.*

(c) MStum: *Thuringiam.*

(d) MStum: *per Gentes Thuringiæ.*

(e) Duo Codices: *circa oppidum Lugkow & Luckovv Nuemburgensis diœcesis.*

Hic vero titulus deest in uno Codice, in membraneo etiam ab aliena manu adjectus.

(f) Etiam hæc verba in nullo extant.

(g) Tentzelius: *hæc in MSto non extant.*

Cæterum in uno Codice nostro hæc verba addit librarius: *Finitus est liber ille, nuncupatus Compendium Historiarum, per me Petrum Comitem Clericum Herbipolensis Diocæsis, pro nunc Officialem Abbatis Pigaviensis Ecclesiæ, licet immeritum, sub anno Dom. M.CCCC. XXXIV. in vigilia Margaretæ Virginis & Matris almæ.* Ex quibus ætatem hujus Codicis MSti intelligas.

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

NOn inconſuetum alias, ejusmodi Collectanea Hiſtorica ſub Compilationis Chronologicæ nomine efferre. Talis eſt Compilatio Chronologica *RICOBALDI*, Ferrarienſis, quam corpori ſuo Hiſtoricorum medii ævi inſeruit *JO. GEORGIUS ECCARDUS.* *(a)* Hanc vero, quam Piſtorius edidit, Compilationem *LEIBNITIUS* Scriptoribus Rerum Brunſuicenſium inſeruit, *(b)* ſub Titulo: *Chronica S. Ægidii in Brunſvvig.* Hunc enim Auctorem in Territorio non ſolum Brunſuicenſi, ſed etiam in Monaſterio S. Ægidii, quod in Civitate Brunſuicenſi reperitur, vixiſſe, diverſa ipſius loca indicant. Quippe a. 1395. dicit, *indulgentiæ datæ ſunt in hac urbe, ad S. Blaſium*, ſub qua nullam aliam, quam Brunſuicenſem urbem intelligi, facile patet. A. 1396. dicit, *validum ventum fuiſſe huic clauſtro*, S. Ægidii ſcilicet, *nocivum*. A. 1451. Brunſuicenſes, *incolas hujus civitatis* vocat. A. 1467. memorat *Abbatem hujus Monaſterii.* A. 1469. Brunſuicum vocat *Civitatem hanc.* A. 1471. 1473. iterum Monaſterii ſui injicit mentionem. Incipit hæc Compilatio ab O. C. ſed priora tempora per tranſennam ſaltim indicat, à temporibus Caroli M. fit prolixior, à ſeculo vero XIV. res Brunſuicenſes potiſſimum pertractat, atque inter hæc quædam proponit ſingularia, licet ſolito ſit brevior. Textum ſubinde corruptum, vel ex Leibnitiano, vel aliis auctoribus emendavi.

CHRO-

(a) Tom. I. p. 1226.
(b) Tom. III. p. 558.

CHRONICON EXCERPTUM DE DIVERSIS CHRONICIS SUMMORUM PONTIFICUM ET IMPERATORUM, AB INITIO MUNDI USQUE AD ANNUM DOMINI MCCCCLXXIV, UT SEMPER EODEM STILO ULTERIUS COLLIGATUR, ET SIC CHRONICA COMPENDIOSA VOCITETUR. 705

IN hac compilatione, quæ de diversis excerpta est, videlicet de Jure Canonico, de Ecclesiastica historia, de Orosio, de Chronicis Eusebii, Hieronymi, & aliorum, de libro, qui dicitur Gemma animæ, de Opusculo, quod vocatur ordo Romanus; ostenduntur legere volentibus aliqua de gestis sive statutis Romanorum pontificum, & de statu bonorum vel malorum imperatorum; insuper, quibus qui successerint tam in sede Apostolica, quàm etiam in Romana republica; præterea, quibus qui memorati principes contemporanei fuerint, à beato Petro Apostolo & Cæsare Augusto, usque ad annum Domini MCCCCLXXIV.

COMPILATIO CHRONOLOGICA.

AB orbe condito usque ad diluvium fuerunt duo millia annorum: à diluvio usque ad urbem Romam conditam, fuerunt duo millia annorum CCCCLXXXIV.

Anno post eversionem Trojæ CCXIV, urbs Roma à Romulo & Remo fratribus geminis condita est. Ab urbe Roma condita usque ad Nativitatem Domini nostri JESU CHRISTI fluxerunt anni DCCXV. Colligimus autem ab origine mundi, usque in adventum Domini annos V millia CXCIX, ante Jesum CC minus uno millia quinque.

De urbe Romana condita, post destructionem Trojæ.

POstquam per decennem obsidionem illa formosa *(a)* Troja à Græcis destructa: tunc Æneas à Troja transivit in Italiam. Itaque Romulus, interfecto primùm avi sui fratre Amulio, dehinc fratre suo Remo, arripuit imperium, urbemque constituit. Iste Romulus de stirpe Æneæ sceleratorum manum promissa impunitate collegit: assumptis semel armis, nunquam quietus fuit. Tandem Romulus fulmine interiit.

Anno post urbem conditam CCXLIV, quibus Roma gubernabatur per reges: tunc regibus urbe pulsis, Romani ad consulendum sibi, Consules & Dictatores, dehinc Proconsules & Senatores creaverunt. Jam hinc Romani incessabilia certamina, & juxta quantitatem virium suarum semper gravia bella omnibus nationibus intulerunt. In uno prælio Carthaginensium XX millia cæsa sunt: elephanti quoque Carthaginensium XXVI interfecti sunt: CIV elephanti capti sunt, & per Italiam ducti, magnum gentibus spectaculum præbuerunt. Per annos propè DCC usque ad Cæsarem Augustum una tantummodo æstate Romani non bellaverunt. A Romanis de exercitu Gallorum apud Rhodanum CL millia cæsa sunt,

(a) f. *famosa.*

funt, & merfa IV millia. Italici viri in una cæde profugi, jugum montis, coacto in unum agmine, adfcenderant. Ubi oppreffi animabus, (a) & mortui miferabiliter riguerunt. Nam ita, ut attoniti timore hoftili fteterunt lapidibus; alii ftipitibus velut reclives; alii armis fuis innitentes, patentibus oculis dentibusque nudatis, in modum viventium videbantur; nec ullum erat procul intuentibus mortis judicium. Senatus Craffum confulem cum legionibus mifit, qui cùm aggrederetur bellum, Gallos & Germanos fuperavit. Nam eorum LX millia cæfa funt, & VI millia capti, & III millia de Romanis cæfa funt. Confules quidam à Ro-
706 manis miffi in Affricam contra Hannibalem: in ea pugna XLIV millia Romanorum interfecti funt, L fenatorum ac nobilium & militum. Hannibal in teftimonium victoriæ fuæ tres modios annulorum aureorum Carthaginem mifit, quos ex manibus interfectorum Romanorum detraxerat. Regulus conful Romanorum, bellum contra Carthaginenfes fortitus, cum exercitu fuo, non procul à flumine quodam, caftra conftituit. Ubi cùm plurimos milites, aquandi neceffitate ad fluvium defcendentes, ferpens miræ magnitudinis devoraret: Regulus conful, cum toto exercitu fuo, ad expugnandam beftiam profectus eft. Sed cùm nihil in tergo ejus telorum jacula proficerent: (nam perhorrendam fquamorum cratem per obliquum habebat) infuper cùm magnam multitudinem militum communi impetu terribilem proteri, anhelitu ejus quoque peftifero exanimari videret; totis viribus pugnavit. Vix tandem in luto, certamine victus ferpens, faxis & telis oppreffus eft. Corium ejus Romam deductum CXX pedum fpatio, cunctis mirabile fuit.

Item de urbe Roma & Romanis.

ANno ab Urbe condita CCCL, Roma X annis continuis obfeffa eft. Dehinc irruptio Gallorum & incendium urbis infequitur. Galli, extincto populo, urbeque deleta, ipfum quoque nomen Romæ in extremis cineribus perfequuntur. Et Gothi fimili modo Romam perfequuntur, cùm fuper humanas vires effet, intendere æneas trabes, & fubruere moles magnarum ftructurarum. Diris tunc Romani prodigiis territi funt. Tunc nox usque ad primam partem portendi juffa eft, & de nubibus defcendentes veri lapides terram verberabant. Quibus etiam diebus Alexander magnus ille gurges miferiarum natus eft. In medio Vrbis aperta eft terra, & hiantia inferna patuerunt. Manebat diu ad fpectaculum & terrorem Romanorum illa vorago impudens, nefariamque voluntariam unius hominis fepulturam diis interpretibus expetebat. Satisfecit improbis faucibus Marcus vir eques, armatus injecit fe, & fic vorago claufit fe.

Sol vifus eft in cœlo pugnaffe cum Luna: inde viderunt duas Lunas ortas. Vifum eft cœlum fcindi magno hiatu. Duo fcuta viderunt fanguinem fudaffe.

De infula Vulcania.

ANno ab Vrbe condita DXLVI, in Sicilia, Vulcania infula, quæ antè non fuerat, repentè in mari eruta eft: omnium admiratione usque nunc manet.

De primo Cæfare.

JUlius primus Cæfar, poftquam regnavit V annis, à Romanis occiditur: ab ifto omnes dicti funt Cæfares.

De Cæfare Octaviano five Augufto.

ANno ab urbe condita DCCX, Octavianus Cæfar, poft Julium Cæfarem, primùm regnare cœpit, & regnavit annis LVII. Hic urbem Romam & Rempublicam præ omnibus fublimavit. Ab ifto omnes alii imperatores dicuntur Augu-

(a) f. *a nivibus.*

Augusti. Quintilius Varus consul, missus ab Augusto, cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus funditus deletus est. Quod tandem Augustus adeò tulit graviter, ut sæpe præ dolore caput parieti collidens clamaret: *Quintili Vare, redde legiones.* Sed Tiberius, privignus Cæsaris Augusti, Germanos bello arripuit, ex quibus XL millia adduxit. Quod revera maximum bellum XV legionibus per triennium gestum est. Huius Octaviani Cæsaris Augusti anno X imperii, indictio prima incepit. Hujus Octaviani Cæsaris Augusti anno XLI, Cirinus præses, ex consilio senatus ad Judæam missus à Cæsare, census hominum & possessionum descripsit. Iste Augustus Cæsar erga cives extitit clementissimus, in amicos fidissimus, liberalibus studiis tantùm intentus, ut nullus in procinctu laberetur dies, quin legeret, scriberet, dictaret leges alias novas. Alias protulit suo nomine correctas. Item auxit & ornavit Romam multis ædificiis. Iste glorians dicto: *Romam lateritiam reperi, marmoream relinquo.* Fuit mitis & gratus & civilis animo, toto corpore pulcher. Sed maximè oculi, quorum acies clarissimorum siderum modo vibrabant. Nec tamen hic tantus vir vitiis caruit. Fuit enim paululum impatiens & iracundus, occultè invidus, palàm fastidiosus, dominandi, vix suprà quàm æstimari potest, cupidus, aleæ lusor studiosus, serviebat libidini. Erat tamen vitiorum severissimus ultor.

Anno Octaviani Cæsaris Augusti XLII, quum firmissimam pacem, cum omnibus gentibus, ordinatione Dei Augustus composuit, & pace illa durante XII annis, nascitur in Betlehem ex Maria virgine Dominus noster Jesus Christus, verus Deus & verus homo, cui pax illa famulabatur. Imperator Augustus, se Dominum appellari, dato edicto omnibus inhibuit. Circulus, ad cœlestis arcus speciem, sereno tempore apparuit, orbem ambiens. Templum Palladis, miræ structuræ, in nocte nativitatis Domini, Romæ corruit. Sic enim Dii prædixerant, Templum hoc corruet, quando virgo parit. Fons olei largissimus ibi usque in Tiberim per totum diem fluxit. Augustus XXX millia servorum dominis restituit, XX sibi retinuit, VI millia, quorum dominium extabat, in crucem egit. Item LXXIII legiones solus imperio suo ad tutamen Orbis terrarum distribuit, & ovans ingressus urbem Romam, omnia priora debita, vel tributa populi donandum in literis suis censuit. Et ab eo exiit edictum, ut describeretur universus orbis. Augustus Rempublicam, quam bello acquisierat, pace nutrire & amplificare studens, leges plurimas statuit, per quas humanum genus libera reverentia morem disciplinæ gereret. Sed potentissimæ illæ quondam humanæ reipublicæ moles, nunc magis imbecillitate propriæ senectutis, quàm alienis concussæ viribus contremiscunt. 707

Anno incarnationis Domini III, Herodes rex occidit infantes.

Anno Domini VI, mala morte moritur rex Herodes Ascalonita. Post hoc revertitur Christus de Ægypto.

Anno Domini XIV, Octavianus cum Tiberio censum Romæ agitans, invenit nonagies ter centena millia hominum & LXX millia hominum.

Anno Domini XV, qui est imperii Augusti LVII, ipse Augustus in Campania morbo moritur, ætatis suæ anno LXXV. Alibi legitur, quòd ipse Augustus veneno interiit. Quem mortuum Senatus multis modis honorandum censuit, dicentes: Vtinam aut non nasceretur, aut natus non moreretur.

De Tiberio Cæsare.

Anno Domini XVI, Tiberius, privignus Cæsaris Augusti, regnare cœpit, & regnavit annis XXIII. Iste fuit satis prudens in armis, habens scientiam literarum, præclarus eloquio, sed ingenio pessimo, avarus, insidiosus, simulans, se velle, quod nollet, & ea nolle, quæ vellet.

Anno Domini XXVII, Pilatus à Tiberio Cæsare præses Judææ mittitur. Iste

Tiberius lepra infectus, audita fama Jesu, Albanum quendam Pilato transmisit, pro Jesu medico. Tunc Albano ostensa est quædam nobilis matrona, nomine Veronica, quæ illi omnia facta de Jesu verissimè narravit; addens insuper de imagine vultus Domini impressa. Quo audito, Albanus gavisus, ipsam matronam cum imagine Salvatoris Romam duxit Tiberio Cæsari, qui visa imagine sanitatem recepit.

De Joanne Baptista.

ANno Domini XXX, Joannes baptizare cœpit, & Dominum Jesum in Jordane baptizavit: & cœpit Jesus signa facere, & docere, & prædicare.

Anno Domini XXXI, Dominus discipulos elegit.

Anno Domini XXXII, discipuli Domini Jesu per Judæam verbum Dei prædicant. Joannes decollatur.

Anno Domini XXXIII, ipse Dominus Jesus Christus passus est, & resurrexit, & adscendit ad cœlos, & Spiritum sanctum misit super CXX discipulos, tempore Tiberii Cæsaris imperii.

Anno eodem beatus Stephanus à Judæis in Hierusalem lapidatur.

Anno Domini XXXIV, Jacobus, frater Domini, Hierosolymis episcopus ordinatur ab Apostolis, seditque annis XXX: & Saulus conversus factus est Paulus. Post ascensionem Domini, Thaddæus Apostolus missus à Domino, profectus est in Edissam civitatem, ubi Abagarum regem infirmum curavit, & eum & omnes baptizavit.

Epistola Pilati.

ANno Domini XXXVII, Pilatus ad Tiberium Cæsarem scripsit de passione & resurrectione Domini, & virtutibus ejus, per quas, crescente plurimorum fi-
708 de, Deus crederetur. Tiberius audiens de Christi passione & resurrectione, & de virtutibus, quæ per ipsum & discipulos ejus fiebant, cum magni favoris suffragio, retulit ad Senatum, ut Christus Deus haberetur. Senatus tum indignatione motus, cur non sibi secundum morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu Christi priùs ipse Senatus decerneret; consecrationem recusavit. Hoc pro vera voluntate Dei factum est, ne divina virtus humanis putaretur assertoribus indigere. Ab isto fluvius Tiberis nominatur. Iste Tiberius cum magna modestia præfuit reipublicæ: dicens, *Boni pastoris esse pecus tondere, non excoriare*. Amphitheatri pars, populo spectante gladiatorum congressum, collapsa est, & plus quàm XX millia hominum occidit.

Anno Domini XXXVIII, Cajus Caligula suscepit imperium, & regnavit annis tribus, mensibus decem. Hic fuit frater Tiberii Cæsaris. Iste nequam & flagitiosissimus fuit. Nam in palatio matronas nobiles publicè libidini subjecit, & tribus sororibus stuprum intulit: ex una earum natam filiam etiam defloravit. Hic primus diademate imposito, Dominum se appellari jussit, & in Deorum numero se inferri præcepit.

De morte Pilati.

ANno Domini XLI, Pilatus præses, à Caio imperatore multis calamitatibus oppressus, seipsum interfecit, & corpore ejus in Tiberim præcipitato, spiritus maligni, corpus ejusdem rapientes, nunc in aquis eisdem inundationes moverunt, nunc in aëre nubium fulgurum è collisione & tempestate, grandine & tonitruis mentes hominum terruerunt. Quapropter à Tiberi fluvio resumptus, in Galliis apud Viennam Rhodano fluvio immergitur. Viennenses autem aëris intemperiem & malorum spirituum non sustinentes importunitatem, substantiæ (a) corpus à se removerunt, & in vicinis alpibus in quodam puteo submerserunt.

De

(a) Leibnitius, pro *substantiæ*, legi debere putat: *supernatans*.

De morte sanctæ Mariæ virginis.

ANno Domini XLII. gloriosa regina mundi, exultantibus angelis, in cœlum est assumpta; anno ætatis ejus (ut quidam tradunt) LV; anno verò à passione Domini IX. Symbolum ab Apostolis compositum est. Matthæus Evangelium scripsit Hebraicè. Et Cajus imperator à militibus occiditur in palatio: in cujus arca diversa venena inventa sunt; quibus in maria projectis, maria infecta sunt, & multitudo piscium mortua est.

De Claudio.

ANno Domini XLIII, Claudius imperium adeptus, & regnavit annis XIII. Hic filius Drusi, privigni Augusti, apud Moguntiam habet sepulturam.

Anno Domini XLIV, Apostoli in totum orbem divisi, anno à passione Domini XII, ut Beda scripsit.

Anno Domini XLV, primus episcopus post Petrum Antiochiæ ordinatur Evodius. Hoc anno Jacobus, frater Joannis Evangelistæ, creditur decollatus, ab Herode Agrippa in Hierusalem. Cujus corpus, per Hermogenem & Philetum, ipsius discipulos, in Hispaniam, ubi ipse priùs prædicaverat, cooperante Dei gratia, translatum est.

Anno Domini XLVI, facta est gravissima fames per Syriam: quod etiam Agabus propheta prædixerat, ut in Actibus legitur. Hoc anno Petrus Apostolus, primus papa, venit Romam, Claudii imperatoris anno IV. Marcus Evangelista Alexandriam petiit.

Epistola Jesu Christo missa.

EXemplar epistolæ, scriptæ à rege Abagaro, Toparcha Edissæ civitatis, ad Jesum Christum, & missæ Hierosolymam per Ananiam cursorem. *Abagarus rex Toparcha, Vehaniæ filius, Jesu salvatori bono, qui apparuit Hierosolymorum, salutem. Auditum mihi de te est, & de sanitatibus, quas facis, quòd sine medicamentis & herbis per te fiant ista, & quòd verbis tantùm facis cæcos videre, claudos ambulare, & leprosos mundas, & immundos spiritus dæmones ejicis; ut eos, qui longis ægritudinibus fatigantur, curas & sanas, mortuosque suscitas. Quibus omnibus auditis, de te statui in animo meo unum esse è duobus: aut quòd tu sis Deus, & descenderis de cælo, & facias: aut quòd filius Dei sis, qui hæc facis. Propterea ego rogavi te scribens, ut digneris usque ad me fatigari, & ægritudinem meam, qua diu laboravi, curare. Nam illud comperi, quòd Judæi murmurant adversum te, & volunt tibi insidiari. Est autem mihi civitas parva, sed honesta, quæ sufficit utrùque.* 709

Exemplar responsionis Jesu Christi, per Ananiam cursorem ad Abagarum, Toparcham regem Edissæ:

Beatus es, qui credidisti in me, cùm me ipse non videris. Scriptum est enim de me, quòd hi, qui vident me, non credent in me, & qui non vident me, ipsi credent & vivent. De eo autem, quod scripsisti mihi, ut veniam ad te; oportet me omnia, propter quæ missus sum, hic explere, & posteaquam explevero, recipere me ad eum, à quo missus sum. Cùm ergo fuero assumptus, mittam tibi aliquem ex discipulis meis, ut curet ægritudinem tuam, & vitam tibi atque his, qui tecum sunt, præstet, & civitati tuæ, & nullus adversariorum vos unquam exsuperare possit. Postea verò, quando assumptus est Jesus, misit ei Thaddæum Apostolum, qui complevit omnia, quæ ipsi regi promiserat Dominus Jesus Christus per epistolam. Hæc in primo libro ecclesiasticæ historiæ habentur.

Epistola Pilati ad Claudium.

CUm Romæ disceptaret Petrus Apostolus coram Nerone cum Simone Mago, hæc epistola Pilati, suadente Petro, coram Nerone recitata est, jubente & audiente

diente Nerone imperatore, sicut legitur in legenda Apostolorum Petri & Pauli.

Pontius Pilatus Claudio suo salutem. Nuper accidit, & quæ ipse probavi, Judæos se suosque posteros per invidiam crudeli damnatione punisse. Denique, cùm promissum haberent patres eorum, quòd illis Deus eorum mitteret filium, qui eorum rex merito diceretur & esset, & hunc se promitteret per virginem missurum ad terras Hebræorum. Igitur Deus cùm esset, & vidissem eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse suis pedibus super undas maris, & multa alia miracula fecisse, cùm omnis populus Judæorum hunc Dei filium dicerent: invidiam contra eum passi sunt principes sacerdotum, & tenuerunt eum, & mihi tradiderunt, & alia pro aliis mihi mentientes dixerunt, hunc esse magum, & contra legem agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulto custodes adhibuerunt. Ille verò militibus meis custodientibus, die tertio surrexit. In tantum autem exarsit invidia eorum, ut darent pecuniam eis dicentibus: Dicite, discipuli ejus corpus ejus rapuerunt. Sed cùm accepissent pecuniam, quod factum fuerat, tacere non potuerunt. Nam illum resurrexisse testati sunt, se vidisse, & à Judæis pecuniam accepisse. Hæc ideo ingessi, ne quis aliter mentiatur, & æstimet credendum mendaciis Judæorum. Cumque perlecta fuisset epistola, Nero dixit: *Petre, si ista, quæ scripsit Pilatus Claudio, verè ita se habent?* Et Petrus cum Paulo: *Ita verè se habent omnia, bone imperator.* Sancti Apostoli præ omnibus ecclesiis dedicaverunt primò ecclesiam Diospolin, in honore Domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Dei genitricis Mariæ virginis, sed nullius hominis manu facta, & tamen quasi carnea. Item in sancta ecclesia Gethsemani, quæ fuit in valle Josaphat, non longè à Diospoli, imago sanctæ Dei genetricis Mariæ virginis similiter apparuit picta, sed à nullo homine facta. Item in Sardinia imago beatæ virginis est, quæ circa ubera videtur carnea, & singulis Sabbatis desudat oleum, ut dicitur.

Anno Domini LVI, Claudius imperator veneno interiit. Petrus Apostolus, in terra sancta, à passione Domini mansit quinque annis, & sedit Antiochiæ XII. annis. Videtur V. sub Tiberio, IV. sub Cajo, & III. sub Claudio. Sic XIII. anno à passione Domini Petrus Apostolus venit Romam, & sedit ibi XXV annis. Et nota, quòd nullus papa postea sedit tot annis. Petrus in Antiochia, ut scribit beatus Gregorius in Registro, primam Missam cum orationibus celebravit, scilicet cum Pater noster, & cum forma verborum, in quibus est vis conficiendi. Petrus à paganis captus, & ad ludibrium Christianorum barba rasus, & capite decalvatus, & in gyrum attonsus, hoc & deinceps ipse in mysterio in ecclesia fieri instituit. Petrus Antiochenam ecclesiam, ut fidelis servus & prudens, fundavit: quæ habuit postea, Domino disponente, sex archiepiscopatus, & CLIII episcopatus.

De Nerone.

710 ANno Domini LVII, Nero sumsit imperium, & regnavit annis 14. Hic Nero imperator sceleratissimus fuit, plurimam Senatorum partem interfecit, urbem Romam per sex dies & noctes incendit, ut, quale fuisset incendium Trojæ, videret. Ipseque stans in altissima turri, perspectans lætus flammas cavebat. Porrò libidinibus tantis est agitatus, ut vel matre sua quidem, vel sorore sua ullâve consanguinitatis reverentia temperaret vel referatur * abstinuisse virum cum uxore duxit. Seneca, magister Neronis, jubente Nerone, elegit mortem sibi incisione venarum. Primus persequutionem in Christianos movit, & per omne regnum suum ipsum nomen Christianorum delere voluit. Jubente Petro, Simon Magus à dæmonibus, qui eum per aëra portabant, coram Nerone derelictus, corruens, Romæ confractus est. Hic Nero Petrum crucifixit, & Paulum decollavit, Romæ uno eodemque die.

Anno

Anno Domini LXX, tunc & ipſe Nero à Senatu condemnatus, ſeipſum interfecit. Sed alibi legitur, quòd fugiens Nero fame & ſiti in ſylva obriguit, & à lupis devoratus eſt. Sanctus Ignatius, qui etiam cum ipſis Apoſtolis degebat, ordinatur Antiochiæ epiſcopus à ſancto Petro, poſt Evodium. In Antiochia diſcipuli Chriſtiani dicti ſunt. Tunc primò in Antiochia, per S. Ignatium & per cantum angelorum, Antiphonæ initium habuerunt, & exinde ad cunctas exivit eccleſias, cantare antiphonas. Petrus Apoſtolus primus papa inſtituit plurimas, ſcilicet in Aſia, Italia, Gallia, Germania, Hiſpania, Aphrica, Sicilia, eccleſias, & multos ordinavit epiſcopos, presbyteros & diaconos diſt. II. *Quis neſciat*. Per Clementem ipſe Petrus pontificalia ornamenta & ſacerdotalia & altaris ordinavit. Per impoſitionem manus ipſe Petrus primò dedit Spiritum ſanctum, & hoc epiſcopis tradidit faciendum, & conſtituit corpus Domini à jejunis ſumi, exceptis ægrotis, & quod corpus Domini dividatur in altari. Linus papa, à S. Petro ordinatus, & coadjutor Petri, ſedit an. 12. Paſſus eſt Romæ ſub Nerone. Hic jubente S. Petro, conſtituit, ut velato capite mulier intret eccleſiam.

Cletus papa ordinatus eſt à S. Petro, & coadjutor Petri ſedit annis 13. Paſſus eſt ſub Nerone. Hic jubente S. Petro, conſtituit & ordinavit XXV presbyteros in urbe Roma. Petrus juſſit Maternum, & Valerium, & Eucharium, prædicare verbum Dei, citra montes nationibus, quorum primus ſuſcitatus eſt, cùm XL dies mortuus fuiſſet, per baculum miſſum à Petro apoſtolo: unde papa non utitur baculo.

Anno Domini LXIII, Jacobus Apoſtolus, frater Domini, in Hieruſalem præcipitatur, & pertica fullonis occiditur, poſtquam eccleſiam Hieroſolymitanam rexerat 30 annis. Et Simeon in locum ejus ab Apoſtolis ſubſtituitur. Matthias eodem anno lapidatus & ſecuri percuſſus, martyrium complevit.

Anno Domini LXIV, Marcus Evangeliſta & Patriarcha Alexandriæ paſſus eſt.

Anno Domini LXXI, Galba & Vitellius imperium adepti, regnaverunt anno uno. Iſte Vitellius imperator in Tyberi ab hoſtibus ſubmerſus eſt. Otto imperium fraudulenter eſt adeptus. Hic Otto Galbam imperatorem in foro decollavit. Otto regnavit menſibus 4, & ſe interfecit. Iſto tempore ſedit Clemens papa, ſecundus poſt Petrum annis 19. menſibus 2. Hic Clemens fuit inſtitutus à S. Petro in ſucceſſorem, X. q. I. (a) *te quidem:* ſed Clemens ſucceſſorem papam non inſtituit. In hoc videtur, quòd Clemens electionem papæ inſtituit, ſicut Petrus Apoſtolus eccleſiæ tradidit, & de azymo pane confecit, ita Clemens papa, & ſacroſancta eccleſia Romana confecit, ita huc invariabiliter ſervavit. Hic Clemens papa, poſt paſſionem Apoſtolorum Petri & Pauli, direxit S. Dionyſium Areopagitam in Gallias, ad prædicandum verbum Dei. Miſſi à Petro ſederunt epiſcopi, Apollinaris in Ravenna, Demonico in Aquitania, & Lazarus, quem ſuſcitavit Dominus, in Marſilia. Duæ quoque ſorores ejus apud ipſum multas animas Deo lucratæ ſunt. Beata Martha, multis videntibus, in Ceraſconia poſita eſt in ſepulchro, ab ipſo Domino Jeſu Chriſto, & epiſcopo quodam, nomine Fronto. In hoc Dominus ſuam hoſpitam honoravit. Hic Clemens papa XII regiones Notariis commiſit, qui fideliter geſta martyrum conſcriberent. Et conſtituit ſententiam excommunicationis in contumaces & inobedientes, ſicut à beato Petro & Apoſtolis traditum eſt eccleſiæ. Conſtituit etiam, ut doctores ſtudium habeant in eccleſiis. Et conſtituit, ut epiſcopi habeant archidiaconos, qui ſint oculi epiſcopi. Hic Clemens papa, tradente beato Petro Apoſtolo, uſum ſacrarum veſtium ex lege ſumſit, ad celebrandum miſſas; pontificalem baculum, annulum, pallium & cæterarum rerum dedit formam, & ſervari cenſuit. Tempore Clementis Veſpaſianus, & Titus, & Domitianus, Cæſares

(a) Potius *c. 8. qu. 1. c. 1. 2.*

711 res fuerunt. Clemens papa mersus est cum anchora. Passus est sub Trajano vel Domitiano in Græcia. Unde mirabilis Deus in Sanctis suis dedit ei habitaculum in mari, in modum templi marmorei, angelicis manibus præparatum, ita præbens populo terræ tempore opportuno.

Anno Domini LXXII, Vespasianus imperium adeptus, regnavit annis 9, & profluvio ventris mortuus est. Hic militari virtute præcipuus, & optimis comparandus, inimicitias in corde non retinuit. Hic Vespasianus imperator, quoddam genus vermium habens in naribus, audivit de Jesu Christo, quòd magnus fuisset medicus, sed à Pilato occisus; credit eum filium Dei, & ab eo posse sanari, & statim sanatus fuit. Tunc exposuit de excidio Judæorum. Vespasianus imperator Hierosolymam obsidens, mortuo Nerone, imperator creatus est.

Excidium Hierosolymæ.

ANno Domini LXXIII, Hierosolyma à Tito imperatore, filio Vespasiani, capitur, & capta civitate Hierusalem Titus sumptum Manna de templo Romam perduxit. Ibi in subversione Hierusalem Titus DC millia Judæorum interfecit. Josephus verò, unus ex Judæis, qui tunc ibidem bello præfuit, scribit undecies centena millia Judæorum ibi fame & gladio interiisse, & C millia Judæorum captivorum publicè venundata fuisse. Oportuit autem, ut iisdem diebus Paschæ interficerentur, quibus ipsum salvatorem nostrum Jesum Christum interfecerunt. Hæc submersio Hierosolymorum facta est anno ab exordio evangelicæ prædicationis XLII anno verò à Dario rege, sub quo reædificatum templum, DXX; à prima autem ædificatione templi, sub Salomone anno MCII.

De Tito.

TItus imperator, post patrem suum Vespasianum, regnavit annis 2, & morbo mortuus est. Iste Titus, in Græca & Latina lingua disertissimus, bellicosissimus, moderatissimus, omniumque genere virtutum mirabilis, adeò, ut amor & deliciæ generis humani diceretur: tantæ verò largitatis erat, ut nulli à se petenti aliquid negaret.

Anno Domini LXXXIII, Domitianus frater Titi, imperium adeptus, regnavit annis 16. Hic Neroni similior, quàm Tito fratri suo. Hic secundam persequutionem post Neronem movit in Christianos, & Joannem Apostolum in Patmon insulam relegavit, ubi & Apocalypsin scripsit. Iste Domitianus imperator, omnibus odiosus, conjuratione suorum occisus est.

Anno Domini LXXXIX, Anacletus papa, tertius à sancto Petro ordinatus, sedit annos 9, & menses 2. Hic constituit, ut quilibet episcopus non minus, quàm à tribus episcopis ordinetur, sicut habuit in Actibus à S. Petro. Hic constituit in Missa dici *Pax vobis*, & *Dominus vobiscum*, & *cum Spiritu tuo*, & *Amen*. Et constituit, ut episcopi jejuni ordinent clericos cum Missa. Et constituit, ut clericus non comam mittat nec barbam, sicut & Petrus instituit. Passus sub Trajano.

Anno Domini XCIX, Nerva suscepit imperium, & regnavit anno 1, & morbo interiit. Hic ex decreto totius Senatus constituit, irritum fieri, quicquid Domitianus fieri jusserat, & edicto suo omnes exules revocavit: unde & S. Joannes Apostolus ab exilio reductus in Ephesum, rogatus ab episcopis Asiæ, Evangelium scripsit contra hæreticos.

Anno Domini C, Trajanus, genere Hispanus, in Colonia Agrippina civitate factus imperator, regnavit annis 19, & profluvio ventris interiit. Pro anima istius salvanda beatus Gregorius papa suppliciter intercessit: ad cujus preces & lachrymas Deus posuit animam in meliorem locum. Tempore hujus Trajani, Joannes in Epheso obdormivit in Domino, anno à passione Domini LXXIII, anno vitæ

vitæ suæ LXXXVIII. Iste tyrannus rempubl. ita administravit, ut omnibus principibus meritò præponeretur. Iste fuit laboris patiens, justitiæ & juris tam repertor quàm custos. Hunc cùm amici culparent, quòd nimiùm clemens esset erga omnes, respondit, Talis imperator debet esse erga omnes subjectos, quales erga se imperatores optaret esse ipse privatus. Hic Trajanus postea errore deceptus, persequutionem movit in Christianos.

Anno Domini CIII, Evaristus papa à Petro IV ordinatur. Hic titulos in urbe Romana divisit cardinalibus, presbyteris, & diaconis, & VII diaconos ordinavit, qui custodirent papam, prædicantem populo stilum veritatis. Hic passus est sub Trajano imperatore, & Simeon quoque crucifixus est CXX annorum, & Ignatius, episcopus Antiochiæ, bestiis traditus. Hic Evaristus sedit annos 9, menses 10.

Anno Domini CXI, Alexander papa à Petro V ordinatur. Hic addidit in Missa *Qui pridie*, & constituit vinum in Missa cum aqua misceri. Hic constituit sal & aquam aspersionis in Dominicis diebus. Hic sedit annis X, mensibus VII. 712
Passus est sub Adriano imperatore. Iste etiam Alexander papa constituit fieri in Canone commemorationem Dominicæ passionis. Temporibus hujus papæ, Helius Adrianus imperium tenuit, & regnavit annis 20. Ab isto Adriano mare Adriaticum dicitur. Fuit autem de Adria civitate, eruditissimus & facundissimus in philosophia & musica & geometria. Iste Hierosolymam, à Tito & Vespasiano destructam, in meliorem statum, in eo loco, ubi crucifixus est Dominus, extra portam restauravit, & Heliam de suo nomine vocavit. Hic persequutionem in Christianos movit. Igitur primam Nero, secundam Domitianus, tertiam Trajanus, quartam verò movit Helius Adrianus. Hic Rempubl. laudabiliter rexit, & obiit.

Anno Domini CXXI, Sixtus papa VI à Petro ordinatus, sedit annis 10, mensibus 5. Passus est sub præfato Adriano.

Anno Domini CXXXI, Telesphorus papa VII à Petro ordinatus, sedit an. 11, mens. 5. Hic constituit III. Missas in Nativitate Domini solenniter celebrari, propter tria tempora, scilicet Ante legem, Sub lege, & Sub gratia, & unam ex ipsis in nocte, & tunc cantari *Gloria in excelsis*. Hic etiam constituit, ut XL fieret ante Pascha. Passus est sub præfato Adriano.

Anno Domini CXL, Ignatius papa à Petro VIII, sedit annis 4, mens. 1. Hic clerum constituit & gradus distribuit. Passus est sub Antonino imperatore.

Anno Domini CXLIV, Pius papa IX ordinatus, sedit annis 15, mensibus 4. Isti ab angelo nuntiabatur, quòd Pascha die Dominico celebrandum sit. Passus est sub Antonino imperatore. Iste Pius papa constituit sententiam excommunicationis in violatores & vastatores ecclesiæ, & rerum ecclesiasticarum. Constituit etiam, ut clerus, qui suo episcopo insidias paravit, depositus curiæ tradatur.

Antoninus imperator, qui & Pius dicebatur, regnavit annis 20. Isti Justinus philosophus librum pro Christiana religione compositum obtulit, eumque benevolum erga Christianos fecit. Iste Antoninus bene Rempublicam administravit, & obiit.

Anno Domini CLIX, Anicetus papa à Petro X ordinatus, sedit annis 11, mensibus 6. Hic constituit, ut clerici habeant coronas in modum sphærulæ, & quòd comam non nutriant. Passus est sub Marco Antonino.

Anno Domini CLXIX, Soter papa XI ordinatus, sedit annis 9, mens. 7. Hic constituit, ut monacha velum portet, & nulla fœmina ministret presbytero ad altare, & quòd nulla fœmina apud aliquem clericum, de quo suspicio haberi possit, in hospitio maneat: quod si fecerit, excommunicetur. Sub isto papa sedit Theophilus, Antiochiæ episcopus, vir sapiens. Passus est sub Antonino & Marco.

Anno Domini CLXXVIII, Eleutherius papa XII à S. Petro ordinatus, sedit annis 15, mens. 9. Hic constituit, diem Paschæ die Dominico celebrari: item, quòd nulla esca usualis à Christianis repudiaretur, quam Dominus creavit, quæ tamen humana est: non de carnibus porci. 1. Tim. 4. Abstinens à cibis, quos Deus creavit. Aurelius imperator usum porcinæ carnis populo instituit. Ad Eleutherium Lucius, rex Britanniæ, scripsit literas, rogans, ut baptizaretur: quod & factum est. Passus est sub Antonino & Polycarpus, & multi alii apud Viennam & Lugdunum. Iste imperator vocabatur ANTONINUS MARCUS VERUS, & regnavit an. 19. Per apoplexiam interiit. Iste nobilissimus fuit: iste omnes virtutes & cœleste ingenium habuit, & in calamitatibus publicis factus est quasi defensor, & si ipse in illis temporibus non fuisset, gloria Romana periisset. Iste Antoninus Severum consortem imperii fecit. Hic Antoninus Marcus Verus persequutionem in Christianos movit quintam.

Anno Domini CXCI, Victor papa à Petro XIII ordinatus, sedit annis 11. Hic constituit, sicut & prædecessor Eleutherius, Dominica celebrari Pascha à XIV Luna mensis primi Martii usque in 21. Passus est sub Antonino Commodo Aurelio. Iste ANTONINUS COMMODUS imperator regnavit annis 12. Iste in luxuriis & in omni sorde vixit. Hic omnibus incommodus, ab uxore sua Martia veneno interfectus strangulabatur.

Anno Domini CCIII, Zephyrinus papa à Petro XIV ordinatus, sedit an. 8. mens. 7. Hic constituit, ut omnia vasa altaris essent vitrea.

Helius Pertinax imperator regnavit menses sex.

713 Julianus Salinus imperator regnavit menses septem. Isti duo nil dignum memoria egerunt, sed otiosi sunt ambo.

Severus Septimus imperator regnavit annis 17. Iste Parthos & Arabes superavit. Iste etiam persequebatur Christianos. Sub isto papa Zephyrinus passus est. Perpetua & Felicitas bestiis deputantur Carthagini, & plures alii passi sunt.

Antonius Caracalla factus imperator, regnavit annis 6, & occisus est.

Opilius, imperator factus, regnavit anno uno, & occisus est.

Antonius Aurelius, imperator factus, regnavit annis 4, & occisus est.

Anno Domini CCXXI, Calixtus XV ordinatur. Hic constituit jejunia quatuor temporum, & constituit, ut nullus contrahat cum cognata ejus, quam carnaliter cognovit, usque ad quartum gradum. Hic cœmiterium primò instituit. Hic sedit annis 6, mensibus 2. Item constituit, ut nullus Simoniacè ordinetur clericus, & quòd nullus ordines emat vel vendat, & quòd sit irregularis, qui in his reus fuerit. Constituit etiam, sententiam excommunicationis fieri in contumaces & rebelles. Iste Calixtus papa passus est sub Alexandro imperatore.

Anno Domini CCXXVI, Urbanus papa à Beato XVI ordinatur. Sedit an. 4. mens. 10. Hic multos convertit ad fidem, ac Tiburtium & Valerianum convertit. Hic constituit, ut omnia vasa altaris essent aurea, vel argentea, vel saltem stannea. Et constituit, ut nullus omnino vel emat vel vendat ecclesiam, vel præbendam, vel ecclesiastica sacramenta. Et constituit, confirmationem fieri in fronte baptizatis ab episcopo, cum chrismate. Passus est sub Alexandro imperatore, & similiter Tiburtius, & Valerianus, & B. Cæcilia. Iste Alexander imperator regnavit an. 13. Hujus imperatoris matrem Origenes Christianam fecit. Hujus imperatoris tempore sanctus Narcissus, Hierosolymitanus, claruit, & beata Affra. Iste Alexander imperator transferri jussit beatissimi Thomæ corpus de India in Edissam civitatem. Iste Xerxen regem Persarum vicit, & plurimos Christianos occidit: & ipse Alexander in Maguntia occisus est.

Anno Domini CCXXXI, Pontianus papa XVII ordinatur. Sedit annis 9, mensibus 6. Passus est sub Julio Maximino & sub Alexandro, imperatoribus.

Post istum Pontianum papam, sedit Cyriacus papa, anno uno: sed non est in catalogo Romanorum pontificum, quia recessit à sede, & passus est sub Julio & Maximiano imperatoribus.

Anno Domini CCXL, in Colonia cum XI millibus virginibus, à rege Hunorum Julio.

Anno Domini CCXLII, Antherus papa XVIII ordinatur. Sedit an. 12, mense uno. Passus est sub Julio Maximiano. Hic constituit, ut episcopi de sede ad sedem transferri possint, & constituit, ut gesta martyrum scriberentur. Constituit etiam, sententiam excommunicationis fieri. Julius Maximinus imperium adeptus regnavit annis 3. Hic sextam persequutionem in Christianos movit. Iste Aquilejæ occisus est.

Anno Domini CCLIV, Fabianus papa XIX ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 11. Passus est sub Decio. Super caput hujus Fabiani descendit columba de cœlo, cunctis videntibus, & mox electus est ab omnibus in papam. Hic constituit, sacerdos, si vellet, pro cuncta causa posset jurare. Constituit etiam, ut nullus emat vel vendat ecclesiam aut beneficia ecclesiastica vel sacramenta, & quòd talis Simoniacus sit irregularis. Et constituit, fieri sententiam excommunicationis. Tempore Fabiani papæ Gordianus imperator regnavit an. 6, & occisus est sub Fabiano papa.

Philippus imperator, cum filio suo Philippo, regnavit annis 7. Isti omnium imperatorum primi Christiani facti sunt. (a) Tempore horum imperatorum annus ab Urbe condita millesimus festivè celebratus est Romæ. Isti pariter imperatores occisi sunt, & fraudulenter à Decio, qui invasit imperium.

Anno Domini CCLVIII, Cornelius papa à Petro XX ordinatur. Sedit anno uno. Passus est sub Decio. Hic rogatus à quadam matrona, nomine Luceria, levavit corpora Apostolorum Petri & Pauli de catatumbis: & cùm dubitaretur, quæ ossa unius vel alterius essent, vox de cœlo intonuit, dicens, Ossa majora Piscatoris, ossa minora Prædicatoris. Et diviserunt sic corpora Apostolorum, postquam jacuerunt CXI annis sub terra, scilicet ab ultimo anno Neronis, usque ad primum Decii.

Anno Domini CCLXIX, Sixtus papa XXI ordinatus, sedit mensibus 10. Passus est sub Decio, & beatus Hippolytus, & sanctus Laurentius, & multi alii martyres. Hoc anno, VII Dormientes, persequutionem Decii fugientes, absconderunt se apud Ephesum in quadam spelunca, & dormierunt per annos CXXII, videlicet usque ad tempora Theodosii, imperatoris Christianissimi, & tunc eos suscitatos revelant. Ipso anno beatus Antonius abbas claruit. Sixtus papa constituit, in missa cantari; *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus*. Decius imperator regnavit annis 2, mensibus 6, & occisus est. Hic septimam persequutionem in Christianos movit, & multos sanctos interfecit. 714

Anno Domini CCLXX, Dionysius papa XXII ordinatur. Sedit an. 2. Passus est sub Junio Gallo imperatore. Hic presbyteris ecclesias distribuit, & parochias divisit. Iste Junius Gallus imperator, cum Volusiano filio suo, imperatore, regnavit an. 2, & ambo occisi sunt.

Anno Domini CCLXXII Lucius papa XXIII ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 4. Passus est sub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Hic constituit, ut tres presbyteri & tres diaconi semper sint cum episcopo. Et constituit, fieri sententiam excommunicationis.

Anno Domini CCLXXV, Stephanus papa XXIV ordinatur. Sedit annis 8, mensibus 7. Passus est in principio Augusti, sub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Hic constituit in sacris vestibus, sicut & Clemens, celebrari, & quòd vestes sacræ ad quotidianum usum non habeantur. Constituit etiam, ut papa, præ-

(a) Vide, quæ supra notavi ad *REGINONEM a. 198*.

ſente ſenatu & populo & clero, eligatur: & conſtituit, ut in epiſcopum non eligatur aliquis, niſi ſit XXX annorum.

Anno Domini CCLXXXIII, Sixtus papa XXV ordinatur. Sedit an. 2. menſ. 11. Paſſus ſub Valeriano & Gallieno. Hic conſtituit, ut miſſa celebraretur ſuper altare, verſus Orientem.

Anno Domini CCLXXXIV, Dionyſius papa XXVI ordinatur. Sedit annis 5, menſ. 2. Hic etiam parochias diviſit. Paſſus eſt ſub Valeriano & Gallieno. Iſte Valerius imperator, qui & Licinius vocabatur, cum filio ſuo Gallieno, regnavit annis 15. Hic perſequutionem octavam movit in Chriſtianos. Iſti prælatos ſanctos & multos occiderunt. Cyprianus quoque, Carthaginenſis epiſcopus, doctor præcipuus, ſub iſtis imperatoribus paſſus eſt. Iſte Valerianus Licinius imperator à Sapore rege Perſarum captus, luminibus quoque privatus, miſerabili ſervitute conſenuit ibi in Perſia. Nam quamdiu vivebat, regem Saporem, equum aſcenſurum, dorſo attollebat. Iſte Valerianus, & filius ſuus Gallienus imperator, occiſi ſunt.

Claudius imperator, anno Domini CCLXXXIV, imperium adeptus, regnavit anno uno. Iſte morbo interiit. Gothos, jam tunc per 15 annos Illyriam & Macedoniam vaſtantes, ingenti prælio vicit. Poſtea in bello Allemannorum XV millia occidit. Quintilianus, frater Claudii, imperium adeptus, regnavit dies 17, & occiſus eſt.

Anno Domini CCLXXXVI, Aurelianus imperator factus, regnavit an. 5. Hic perſequutionem IX movit in Chriſtianos. Terribile fulmen cum diris tonitribus, ſub pedibus Aureliani imperatoris, ruit, oſtendens, quòd facinoris tanti ultor Deus non patiens eſſet: quanquam intra 6 menſes tres imperatores occiſi ſunt, Aurelianus, & Tacitus, & Florianus. Et iſte imperator ſtrenuiſſimè Gothos vicit. Hic apud Romanos diadema capiti ſuo impoſuit, & veſtes auro gemmiſque contextas in uſu habuit: quod antè Romanis moribus incongruum fuit. Porcinæ quoque uſum carnis populo inſtituit, & ipſe Aurelianus occiſus eſt. Tacitus imperium adeptus, regnavit anno 1, & occiſus eſt. Florianus imperium adeptus regnavit menſ. 2, & occiſus eſt. Iſti duo ultimi nil egerunt memoria dignum.

Anno Domini CCLXXXVIII, Eutychianus papa XXVIII ordinatur. Sedit menſ. 10. Paſſus eſt ſub Probo imperatore. Hic conſtituit, uvas & fabas & novas fruges benedici, ſicut poſitum eſt in die ſancti Sixti papæ.

Probus imperium adeptus eſt: regnavit an. 6, & occiſus eſt. Iſte Probus imp. vir ſtrenuiſſimus & juſtus, multa gerens, Gallias à barbaris occupatas ingenti bellorum felicitate reſtituit.

Carus imperator filios ſuos, Carinum & Numerianum, Cæſares fecit: regnavit an. 2. Numerianus Cæſar factus, ſanctos Chryſanthum & Darium occidit, & ipſe occiſus eſt. Carinus imperator ictu fulminis interiit. Iſte Carinus de Perſis triumphavit.

Anno Domini CCLXXXVIII, Gajus papa XXIX ordinatus, ſedit annis 9, menſ. 4. Paſſus eſt ſub Diocletiano. Hic conſtituit ordines clericorum, ſcilicet Oſtiarium, Lectorem, Exorciſtam, Acoluthum, Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum.

Anno Domini CCXC, Diocletianus imperium adeptus, regnavit an. 20. Marcellinus papa à Petro XXX, ſedit an. 9. menſ. 5. Paſſus eſt ſub Diocletiano. Iſto tempore Eccleſiaſtica hiſtoria ab Euſebio ſcripta fuit. Tunc tanta fuit perſequutio Chriſtianorum, ut infra unum menſem XVII millia martyrio coronarentur: & ipſe Marcellinus papa, compulſus à Diocletiano, thura obtulit idolis; de quo poſtea pœnituit coram CXL epiſcopis. Et tunc ceſſavit papatus an. 7,
715 menſ. 5. Paſſus eſt ſub Diocletiano. Hic conſtituit XXV cardinales in urbe Roma, propter baptiſmum & ſepulturam. Hic etiam conſtituit, ut nullus clericus cujuſcunque ordinis ad judicem ſecularem trahatur, abſque permiſſu ſui epiſcopi. Hic etiam conſtituit, ut pueri, cùm venerint ad annos diſcretionis, id eſt

est ad XV annum, si noluerint remanere in claustris, licitè possint ire ad seculum, & ad hæreditatem suam.

Anno Domini CCCIX, Eusebius papa XXXII ordinatur. *(a)* Sedit an. 2, mens. 2. Passus est sub Diocletiano. Hic constituit, ut omnes Christiani festivitatem sanctæ crucis 5 non. Maji, solenniter celebrarent. Quo passo, Melchiades papa XXXIII ordinatur. Sedit an. 7, mens. 7. Passus est sub Diocletiano. Hic constituit, Dominico non esse jejunandum. Hucusque omnes papæ fuerunt martyres. Diocletianus imper. regnavit an. 20. Erat enim callidus, & sagax, & subtilis ingenii. Hic fecit Cæsarem Maximianum Herculium, de Pannonia, natum genere rustico. Iste Maximianus imperator pater fuit Maxentii, sub quo Catharina passa est. Diocletianus Constantium, filium Maximiani, fratrem Maxentii, Cæsarem fecit. Iste Constantius fuit pater Constantini magni imperatoris. Diocletianus, moriente Maximiano, in Occidente persequutionem sævissimam exercuit in Christianos, decimam post Neronem, quæ omnibus persecutionibus fuit immanior & diuturnior. Isti divinos libros exuri, ecclesias destitui, Christianos occidi jusserunt. Tunc plurimi martyres passi sunt, Mauricius, Simplicius & alii, scilicet B. Agnes, Lucia & Sebastianus. Diocletianus imperator jussit adorare se ut Deum. Diocletianus & Maximianus imperatores, uno die sunt depositi de regno, & privati. Diocletianus morte pessima mortuus est. Maximianus, in Marsilia strangulatus, occisus est. Diocletianus imp. Narseum, regem Persarum in thesauris & divitiis plurimum copiosum, & vicit & occidit: sicut Crœsus rex Lydiæ, in divitiis multis & thesauris magnis plurimùm abundans, victus & occisus est à Cyro rege Persarum.

Constantius imperator in Occidente, vir summæ mansuetudinis, cum Licinio regnavit annis 2. Iste Constantius imperator ex Helena genuit Constantinum. Iste Licinius imp. sororem Constantini Magni, filiam Helenæ Treverensis, accepit in uxorem. Iste Licinius imperator, putrefactus introrsus, nimio fœtore & vermibus consumptus est.

Anno Dom. CCCXI, Constantinus, filius Constantii ex Helena natus, imp. creatus, regnavit an. 30. Maxentius imp. Maximiani Herculii filius, in Oriente regnavit uno, & submersus est.

Anno Domini CCCXIII, Sylvester papa XXXIV. ordinatur. Hic baptizavit Constantinum imperat. Sylvester papa sedit an. 23, mens. 10. Hic constituit consecrationes & dedicationes ecclesiarum & altarium, & quòd ungatur calix cum chrismate: & ipse *Kyrieeleeson*, *Christeeleeſ. Kyrieeleeſ.* de Græcis sumpsit. Constituit etiam, ut in panno lineo mundo, mundo scilicet corporali, sacrificium tantummodo celebretur, quia Joseph corpus Domini involvit sindone.

Anno Domini CCCXVIII, Nicena synodus & Nicenum concilium celebratur CCCL & XVII episcoporum, sub Sylvestro papa, & sub Constantino imp. in quo Arrius condemnatur, qui dicit, in Trinitate non unam esse substantiam, sed diversas, sive essentias. In eodem concilio symbolum, *Credo in unum*, contra Arrium composuerunt. Hoc Nicenum capitulum composuit *Gloria Patri & Filio & Spiritui S.* Sed Hieronymus adjecit, *sicut erat in principio, &c.* Hic Constantinus imp. Maxentio bellum intulit, quia sibi in Oriente imperium usurpavit. Cumque cum Maxentio congredi hæsitaret, & de cœlo, licet paganus, auxilium quæreret, vidit per soporem ad Orientis partem in cœlo signum crucis igneo fulgore rutilare, & angelos sibi astare dicentes, *Constantine, in hoc signo vinces.* Fertur autem & ipse Jesus Christus sibi apparuisse, & signum crucis ei monstrasse, & simili modo ei dixisse, *Constantine, in hoc vinces.* Tunc Constantinus crucem in vexillo posuit, & congressus vicit Maxentium: & Romæ in Tiberi ipse Maxentius submersus est. Pòst Sylvester papa baptizavit Constantinum, & Constantinus à lepra mundatus fuit in baptismo. Et regnavit an. 30, mens. 10. Hic liberaliter Ecclesiæ dedit privilegia multa, & S. Sylvestro papæ & successoribus ejus dedit

 rega-

(a) Omissus hic est Marcellus, papa XXXI.

regalia insignia, videlicet, equum album & niveum, & indumenta coccinea, & plurima ornamenta. Frenum quoque aureum, & pectorale aureum equi, & diadema imperiale aureum, Romam, & civitates multas, & omnes redditus civitatum dedit sancto Sylvestro, ita, ut semper utatur illis pontifex. Et fecit Constantinopolim civitatem, quæ antè Bizantium vocabatur, & fecit pontem in Danubio, & leges plurimas statuit. Constantinus etiam imperator fecit in suo palatio basilicam in honore Salvatoris nostri, quæ dicitur Sancta Sanctorum velCon-
716 stantiniana, quam S. Sylvester dedicavit primò præ omnibus ecclesiis. Ibidem servatur cum magna reverentia caro, præcisa de umbilico Domini, & soleæ Domini, & portio vivificæ crucis, ad modum humani cubiti longa, & velum de capite beatæ virginis Mariæ, & latus ejusdem Sanctæ Dei genitricis, & capita Apostolorum Petri & Pauli, & multa alia. Ibi non celebrat nisi papa. Constantinus quoque fecit basilicam S. Petri in Vaticano, in palatio Neroniano, in templo Apollinis, in monte aureo, quam fecit dominam & magistram omnium ecclesiarum, & exportavit de tellure fundamenti, propriis humeris, XII cophinos in honore XII Apostolorum. Posuit ibidem imperator corpus beati Petri in capsam ex ære & cupro spissam V pedum; & posuit super corpus B. Petri Apostoli ciborium, in quatuor columnis porphyreticis, & crucem de puro auro, habentem CL libras auri, posuit super tumbam B. Petri: & posuit ipse imperator circa tumbam B. Petri XII columnas onychinas, quas fecit afferri de Græcia. Corpus etiam beatissimi Pauli Apostoli ipse imperator Constantinus posuit in catatumbis, in capsam ex ære & cupro similiter spissam ex omni parte, sicut capsa beati Petri. Capita tamen beatorum Petri & Pauli in Sancta Sanctorum sunt reposita, ab ipso imperatore. Idem Constantinus Augustus fecit Lateranensem ecclesiam beati Joannis baptistæ. Posuit quoque ibi arcam testamenti, quam Titus imperator asportaverat de Hierusalem, quando destruxit eam. In arca ibidem sunt hæc, videlicet tabulæ testamenti, virga Aaron, quæ fronduerat, manna, pars de panibus Domini ordeaceis, tunica Domini inconsutilis, pars arundinis Domini, vestis S. Joannis baptistæ, & multa alia. Super arcam illam, intra altare summum, posuit mensam, in qua Dominus Jesus cœnavit cum discipulis suis. Super hoc altare Lateranense nemo celebrat, nisi papa, vel cardinalis, qui sit episcopus. Fecitque imperator ibi super altare eiborium, super quatuor columnas porphyreticas. Posuit etiam ibi imperator quatuor columnas æreas, grandes, deauratas. Singulis annis, in cœna Domini, præsente summo pontifice, arca præfata à sacerdotibus cardinalibus violatur, & remota mensa, in ipso concavo arcæ, à papa corpus Domini & oleum & chrisma consecratur: sed in Sabbato secundo iterum reconsecratur à papa, ob reverentiam principis Apostolorum, qui super hoc altare ligneum dicitur celebrasse mysterium.

Anno Domini CCCXXV, sanctus Nicolaus episcopus migravit ad Christum in Myrrha civitate, sub sancto Sylvestro papa.

Anno Domini CCCXXXIV, Marcus papa XXXV ordinatur. Sedit an. 11. menses 8. Hic constituit, ut Ostiensis episcopus papam consecrare debeat, & pallio utatur. Hoc & Sixtus papa constituit. Hic Marcus papa sedit tempore Constantini. Successor istius Julius papa, etiam sub Constantino XXXVI ordinatur. Sedit an. 11, mens. 2. Hic constituit, conjugium à sacerdote benedici. Igitur Constantinus, republica bene ordinata, & Dei ecclesia miro modo exaltata, cum magna religione obiit 11 cal. Junii, & sepultus est in Constantinopoli, in ecclesia Apostolorum. Iste Constantinus imp. fuit XLII à Cæsare Augusto.

Anno Domini CCCXLI, Constantius, filius Constantini magni, imperium adeptus cum fratribus suis, Constantio & Constante, regnavit annis 23. Iste Constantius, & frater suus Constans, pariter occisi sunt. Iste Constantius fuit hæreticus.

Anno Domini CCCXLIV, Paulus, primus eremita, migravit ad Christum, an. vitæ suæ 113.

Anno

Anno Domini CCCLV, Liberius papa XXXVII ordinatur. Hic papa fuit hæreticus, qui sub Constantio imperatore propter fidem in exilium ductus est, cui in papatu successit Felix, Papa XXXVIII. Hic Felix papa capite truncatus est, cùm devinceret, eundem Constantium imperatorem esse hæreticum Arrianum. Iste Felix papa sedit an. unum, mens. 3. Hujus festum agitur 4 cal. Augusti. Quo decollato, Liberius exilii tædio victus, hæresi Arrianæ subscripsit, & Romam quasi victor intravit. Iste Liberius papa sedit an. 6. mens. 2. Nec legitur conversus fuisse ad fidem & pœnitentiam. Cui successit Leo papa, hæreticus Arrianus, sed non est in catalogo Romanorum pontificum. Huic Leoni papæ restitit Hilarius, Pictaviensis episcopus, vir eruditissimus & acutissimus in suo concilio. Illuc enim venit Hilarius non vocatus. Unde Leo papa indignatus plurimùm jussit, ne Hilario locus daretur sedendi in concilio Arrianorum: sed ipse resedit in terra dicens, *Domini est terra, & plenitudo ejus.* Et mox ibidem elevatus est colliculus jussu divino, in quo bellator Christi altiùs sedit omnibus. Unde Leo papa indignatus iterum dixit Hilario, *ego ero tibi Leo*, & ipse respondit, *sed non Leo de tribu Juda.* His & his similibus dictis, Leo papa necessitate compulsus ivit ad secessum, & ibidem statim animam exhalavit. Præsidio hujus Constantii imperatoris hæretici, fulta impietas Arriana, exiliis, carceribus, & variis afflictionum malis, 717 primò Anastasium episcopum Alexandrinum, qui fugiens venit in Treverim, ubi ipse tunc composuit symbolum, scilicet *quicunque vult;* & Eusebium Cæsariensem episcopum; & multos alios persequuta est Christianos. Hilarius, Pictaviensis episcopus, tunc etiam cum aliis episcopis in exilium missus est. Anno Domini beatus Antonius abbas migravit ad Christum anno ætatis suæ CV. Tunc temporis Ægyptus & Thebaida eremitis & presbyteris plena fuit.

Anno Domini CCCLXV, Julianus imperium adeptus regnavit an. 2, mens. 8. Hic à fide & ordine apostatavit, idolatra effectus. Sub hoc Juliano sanctus Martinus nondum baptizatus, militavit apud civitatem Vangionum, id est Wormatiam. Hic, orante & jejunante S. Blasio Cæsariensi episcopo, cum populo suo ad Persicum bellum pergens, destructionem civitatis comminatus, sed jussu sanctæ Dei genitricis Mariæ, per Mercurium martyrem, in eadem civitate Cæsariensi occisus est: qui Julianus apostata & idolatra, dum moreretur, manum suam proprio sanguine implevit, & in aërem sparsit dicens, *vicisti Galilæe, vicisti.*

Anno Domini CCCLXVI, Jovinianus imperium adeptus, regnavit mens. 8. Hic insignis corpore, lætus ingenio, studiosus in literis, fortis in viribus. Qui cùm violenter à militibus ad imperium eligeretur, & traheretur; exclamavit, se nolle paganis hominibus imperare, quippe cùm ipse Christianus esset. Cumque omnium vox communiter clamavit, se quoque Christianos esse, suscepit imperium. Iste Jovinianus suffocatus est.

Anno Domini CCCLXVIII, Damasus papa, à beato Petro XXXIX, ordinatur. Sedit an. 18, mens. 4. Hic fuit Hispanus. Hoc tempore Hieronymus presbyter claruit. Ipse Hieronymus lectionarium & evangeliarium, sicut hodie habet ecclesia, collegit, sicut Damasus papa legi censuit. Idem Hieronymus nocturnale officium, vel reliquas horas sicut hodie canit ecclesia, composuit. Sed Damasus papa die ac nocte Psalmos eosdem in ecclesia cantari instituit. Damasus papa etiam *Gloria patri* cantari constituit, sicut Nicena synodus composuit, Hic Damasus papa basilicam in catatumbis, ubi corpora Sanctorum sepulta erant: quæ modò est, ubi quiescit sanctus Sebastianus.

Tempore Damasi papæ, anno Domini CCCLXXVI, Valentinianus imperium adeptus, regnavit annis 11, & in apoplexia suffocatus est. Tunc temporis claruit beatus Ambrosius, Mediolanensis episcopus, Severinus Coloniensis episcopus, Augustinus Hipponensis episcopus, Martinus Turonensis episcopus.

Anno Domini CCCLXXXIV, Constantinopolitanum concilium CL episcoporum congregatur adversus Macedonium, qui & ibi condemnatur, quia negat

Spiri-

Spiritum sanctum esse Deum. In hoc concilio compositum est *Credo in unum*, scilicet symbolum, quod cantatur in Missa, & traditum est ecclesiæ; sicut Damasus papa hoc contra eundem Macedonium hæreticum DXV secunda synodus symbolum, scilicet *Credo in unum*, apposito scilicet *filio*, quod in Missa constituit cantari. Iste Valentinianus, à Juliano apostata, ob fidem Christi, militia fuerat privatus, quia persequebatur Christianos ipse Julianus. Valentinianus imperator regnavit annis 4.

Gratianus imperator regnavit an. 8, & occisus est. Isti duo nihil memoriale habent.

Theodosius imperium adeptus, regnavit an. 11, cùm tamen antè cum Gratiano & Valentiniano regnasset ann. 6. Hic Theodosius, Christianissimus imperator, convocavit concilium Constantinopolim contra hæreticos, pro divino officio, generaliter pro tota ecclesia ordinando. Hic Valentinianus imperator suspensus est, sed Theodosius Mediolani bene obiit. Hunc Theodosium imperatorem beatus Ambrosius Mediolano excommunicavit, quia multos in Thessalonica fecit occidi in furia, & absque judicio. Ad quam excommunicationem imperator patienter pœnituit cum lachrymis, & pro excommunicato se tenuit humiliter, per menses 8 & amplius, quousque Ambrosius excommunicationis sententiam relaxavit: injungens ipsi loca pœnitentiæ, ut nullum de cætero faceret occidi, nisi præhabita deliberatione per triginta dies ad minus, 11.q. 3. *cùm apud Thessalonicam.*

Anno Domini CCCLXXXVI, Siricius papa XL ordinatur. Sedit an. 15. mensib. 11, & fuit tempore Theodosii imperatoris, & in castello Emmaus, tempore Theodosii imperatoris, natus est puer perfectus inferius, sed ab umbilico & sursum divisus; ita ut haberentur duo capita, & duo pectora, & omnes sensus quinque; alter edebat vel dormiebat, quandoque se percutiebant. Vixerunt autem a
718 annis, & uno mortuo, alter supervixit 4 diebus. Hic Siricius papa constituit, ut nullus presbyter agat solennem pœnitentiam. Beatus Hieronymus scripsit tunc librum illustrium virorum; & S. Augustinus baptizatus est à S. Ambrosio.

Anastasius papa XLI ordinatur. Sedit an. 3, mensibus 10. Hic constituit, ut quilibet clericus non fieret sacerdos, nisi de licentia sui episcopi. S. Ambrosius hymnos composuit feriales. *Te Deum laudamus* composuit cum S. Augustino, & aliqua Gradualia, & *Alleluja*.

Anno Domini CCCCII, Ambrosius plures composuit collectas.

Anno Domini CCCCV, Innocentius papa XLII ordinatur. Sedit annis 15, mensibus 2. Sub quo Roma capitur ab Alarico rege Gothorum. Hujus Innocentii papæ festum agitur V calend. Augusti. Hic constituit, ut quis carens aliquo membro, clericus non fieret, constituit etiam dici, *pax Domini sit semper vobiscum*, & pacem dari constituit.

Sanctus Innocentius papa commisit sanctæ Agnetis ecclesiam gubernandam Leopardo presbytero, & ut factum, dedit ei annulum aureum, quem idem clericus senio fessus reddidit S. Agneti, cum offertorio. Extendens autem digitum suscepit annulum, & eum adhuc tenet imago ejus. Tempore hujus papæ, B. Alexius Romæ migravit ad Christum; & B. Martinus, episcopus Turonensis, migravit ad Christum, annò Domini CCCCXII, sed vitæ suæ anno LXXXI; & B. Ambrosius, episcopus Mediolanensis, migravit ad Christum an. Domini CCCCXIII; & B. Joannes Chrysostomus migravit in exilio; & beata Paula, mater Eustathiæ virginis, migravit ad Christum in Bethleem; & sanctorum corpora Stephani, Nicodemi & Gamalielis & Abibon revelata sunt à Deo in Hierusalem Luciano sacerdoti. Tunc corpus S. Stephani sedi Apostolicæ totum transmissum: quod dum per diversas ecclesias multis solennitatibus honorassent, intendebant eum ponere juxta S. Laurentium: cui Laurentius, videntibus qui aderant, cessit dans

dans ei locum per medium tumbæ: sicque positus ibi quiescit. Hic papa Innocentius præsens ibi gratias egit Deo cum clero & populo.

Illo tempore Anastasii & Innocentii papæ, Arcadius & Honorius imperatores regnaverunt pariter an. 11. Isti fuerunt filii Theodosii imperatoris. Hi devoti Christiani permanserunt. Post mortem hujus Arcadii, relicta sua Eudoxia venit ex devotione Hierosolymam, & inde cum magno gaudio reportavit catenas, quibus rex Herodes vinculaverat S. Petrum Apostolum. Tunc sanctus papa Innocentius, cum ipsa Augusta, delens ritum festi Augusti Cæsaris in calendis Augusti, constituit festum celebrari ad Vincula S. Petri. Unde Diabolus indignatus, apparuit Judæis in specie Moysis, dicens se debere ducere eos per medium sicci maris, in terram promissionis: & qui sequebantur eum, in mari submersi sunt: & alii Judæi ad fidem conversi, baptizati sunt in civitate, quæ dicitur Epirum, & sic Diabolus decipiens deceptus est.

Anno Domini CCCCXX, Sosimus papa XLIII ordinatus, sedit annis 4, dies 11. Hic constituit cereum benedici in Sabbato sancto: & constituit, quòd diaconus lævam tegat, & quòd omnes stare debeant, quando legitur evangelium, & cum reverentia audire: & constituit, quòd Deo in missa aliquid offerat Christianus. Anastasius papa priùs constituerat, ut ad Evangelium nullus sedeat.

Anno Domini CCCCXXIV, Bonifacius papa XLIV ordinatur. Sedit annis 3, mensib. 8. Tunc beatus Hieronymus in Betlehem migravit ad Christum, anno vitæ suæ XCIX. Sed Hieronymus Romæ ad S. Mariam majorem sepultus est ante fanum, in quo Dominus jacuit in præsepio, cum quo ipse illuc translatus est.

Anno Domini CCCCXXVI, Celestinus papa XLV ordinatus sedit annis 12, mens. 7. Hic constituit Psalmum dici, *Judica me Deus, & discerne causam meam*. Et hoc Psalmo colligitur confessio generalis ante Missam, secundum statutum hujus papæ, quando Missa celebratur in memoriam mortis Christi. *Petrus lachrymis pœnituit ante mortem Christi, Latro confessus fuit.* Et constituit Psalmos cantari ad introitum missæ. Honorius, post mortem Arcadii imperatoris, regnavit an. 15 cum Theodosio, filio fratris sui Arcadii. Tempore hujus Honorii imperatoris fuerunt Sosimus papa, Bonifacius papa, Celestinus papa successivè.

Anno Domini CCCCXXVII, Theodosius junior tenuit imperium. Iste Theodosius imperator fuit sapiens multùm, patientia & clementia universos præcellens; conditor etiam legum. Quem cùm quidam familiarium interrogaret, cur omnibus parceret, & cur nullum se lædentium morti subjugaret; respondit imperator, utinam mihi esset possibile etiam mortuos suscitare & ad vitam revocare. Hujus imperatoris tempore septem dormientes fuerunt suscitati. Sub isto imperatore fuit S. Servatius episcopus, & Attila rex Hunorum vastavit imperium. 719
Tunc coactus Theodosius imperator VI millia librarum ei pro censu præbuit, & mille librarum tributum ei Attilæ promisit. Theodosius junior solus regnavit annis 26, sicut in summa regnavit annis 41. Valentinianum etiam consortem regni fecit. Sub isto sedit Sixtus papa, & Leo papa.

Anno Domini CCCCXXXVII, Sixtus papa XLVI ordinatur. Sedit annis 8, mense uno. Hic constituit, ut nullus clericus in parochia altiùs præsumeret adjudicare. Sixtus papa fecit basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ ad præsepe Domini. Dedit signum juvenis, ubi basilica fundaretur. Nonas Augusti hoc festum celebratur juvenis usque adhuc Romæ solenniter. Hoc anno Augustinus migravit ad Christum, pontificatus sui an. XL, ætatis suæ anno 76. Hic primò lectionem in mensa & ordinem regularium instituit, & sepultus est Ticini, quæ est Papia civitas Italiæ. Sub isto Theodosio & Sixto papa, celebratur generale concilium Ephesinum, in quo Nestorius hæreticus condemnatur, cum suis fautoribus Pelagianis. Nestorius hæreticus dicit, beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantùm fuisse matrem. Et dicit idem Nestorius, duas fuisse perso-

nas in Christo. Pelagiani hæretici liberum arbitrium divino anteponunt, dicentes, sufficere voluntatem ad implenda divina officia.

Anno Domini CCCCLVIII, Martianus imperator regnavit annis 7. Hic religiosus fuit, & gentibus multa beneficia præstans. Hujus tempore Wandali Romam ceperunt, & bonis eam omnibus spoliaverunt. Temporibus hujus imperatoris, sub Leone papa celebratur generale concilium Chalcedonense DC & XXX patrum, in quo damnatur error Eutychianus. Eutychiani dicti sunt, qui in Christo negant esse duas naturas, sed solam in Christo divinam naturam esse dicunt.

De XXV hæresibus reprobatis.

IGitur de IV conciliis generalibus, videlicet Niceno contra Arrium, Constantinopolitano contra Macedonium, Ephesino contra Nestorium, Chalcedonensi contra Eutychem habetur. Igitur diversæ hæreses diversis temporibus ortæ sunt. Nam sub Antonino Pio Montanus, Cataphrygarum auctor, oritur. I. Hi adventum sancti Spiritus non in Apostolos, sed in se traditum asserunt, & dicunt, quòd Spiritus S. per Prophetas loquutus est, eisdem prophetis nescientibus, tanquam si per fistulam loqueretur. II. Similiter sub tempore Antonini Aurelii Sabellius infelix oritur. Hi Sabelliani unam personam patris & filii & Spiritus S. asserunt. III. Et sub Gallieno & Joviniano imperatoribus Novatiana hæresis oritur. Hi nolunt apostatas ad veniam recipere, & rebaptizant baptizatos. IV. Item sub tempore Probi Manichæorum hæresis oritur, qui vocantur à quodam nomine Manes. Hic duas naturas & substantias in Deo introduxit, i. bonam & malam, & animas ex Deo, quasi ex quodam fonte, manare asserunt, & dicunt, omnes spiritus & animas à Deo factas, & corpora ab angelis. Testamentum vetus respuunt, novum ex parte recipiunt. V. Tempore Apostolorum Nicolaitæ, à Nicolao diacono, qui cum Stephano & cæteris constitutus est à Petro. Hic propter pulchritudinem relinquens uxorem, dixit, ut, qui vellet, ea uteretur, & versa est in stuprum talis consuetudo, ut invicem conjugia mutarentur. De istis in Apocalypsi, *quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* VI. Tempore Salvatoris Sadducæi orti, qui hæretici negant resurrectionem. Hi inter cætera circumcisionem observant; mille annos post resurrectionem in voluptate carnis prædicant esse futuros. VII. Gnostici hæretici animam naturam Dei esse dicunt, bonum & malum Deum dicunt. VIII. Valentiniani hæretici, à quodam sectatore Platonis dicti, Christum nihil corporis assumpsisse dicunt de virgine, sed per eam tanquam per fistulam transiisse, asserunt. IX. Apelles hæreticus dixit, angelum gloriosum creatorem fuisse, & Christum non Deum in veritate fuisse, sed hominem in phantasia apparuisse, dicit. X. Marcionistæ hæretici, à Marcione philosopho dicti, duo principia asserunt. XI. Castorei, propter mundiciam sic dicti hæretici, de suis meritis gloriantes, negant pœnitentibus veniam peccatorum; viduas, si nupserint, tanquam adulteras damnant. XII. Ebionitæ hæretici & Fortuniani hæretici dicunt, Christum à Maria per Joseph nuptiali ortu fuisse conceptum. XIII. Helvidiani hæretici, ab Helvidio dicti, asserunt, post Christum natum, Mariam alios filios per Joseph peperisse. XIV. Donatistæ hæretici, à quodam Donato nuncupati, asserunt, minorem patre filium, & minorem filio Spiritum sanctum, & rebaptizant catholicos. XV. Præterea sub imperatore Zenone hæresis Acephalorum oritur. Acephali, id est sine capite, quia eorum author ignoratur. Hi substantiarum duarum proprietatem in Christo negant, & unam
720 naturam in ejus persona prædicant. XVI. Heraclitæ, ab Heraclio nuncupati hæretici, monachos non recipiunt, conjugia respuunt, parvulos habere regnum cœlorum non credunt. XVII. Similis sub filio Heraclii, Constantio, oritur hæresis Pyrrhi & Pauli. Hi Pauliani dicunt, non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initium. XVIII. Aeriani, à quodam Aerio sic dicti. Hi offerre sacrifi-

cium spernunt. XIX. Origeniani, à quodam Origene dicti. Hi hæretici dicunt, quòd non possit filius videre patrem, nec Spiritus sanctus filium, animasque dicunt in principio mundi peccasse, & pro diversitate peccatorum, è cœlis usque ad terram, diversa corpora quasi vincula meruisse, eaque causa mundum factum esse. XX. Apollinaristæ hæretici dicunt, corpus non animam assumpsisse. XXI. Circumcelliones dicti, eò quod agrestes sunt. Hi hæretici, amore martyrii, semetipsos perimunt, ut martyres nominentur. XXII. Arabici hæretici, qui in Arabia orti sunt, dicunt animam cum corpore mori. XXIII. Tertullianistæ hæretici, à Tertullio presbytero dicti. Hi prædicant, animas peccatorum hominum in dæmones vel in alia quæque converti, post mortem. XXIV. Patriciani, à quodam Patricio dicti. Hi hæretici dicunt, substantiam humanæ carnis à Diabolo conditam. XXV. Priscianistæ hæretici fatum & constellationes attendunt. Hi Gnosticorum & Manichæorum perversa dogmata sequuntur. Porrò de sectis hæreticorum, & eorum erroribus satis habet 24. q. 4. Alios similiter hæreticos, s. Catharos, & Patherinos, Pauperes de Lugduno, vel quocunque nomine censeantur, excommunicatos sciamus ipso jure, majore excommunicatione, & similiter illi, qui sacrosanctis Sacramentis altaris, & aliquibus aliis ecclesiasticis Sacramentis contradicunt. Et omnis hæreticus, sive clericus sit, sive laicus, vel papa aut imperator, vel quilibet inferior, deponi debet ab omni dignitate, & si clerici hæretici sunt, priùs ab ordinibus degradati ab episcopis, tradentur seculari curiæ puniendi.

Leo papa XLVII ordinatur. Sedit annis 11, mense 1. Hic constituit & decretum dedit, ut beata virgo Maria non solùm χριστοτόκος sed etiam Θεοτόκος credatur & appelletur. Hic etiam constituit, ut etiam picturis habeantur imagines Sanctorum, & quicunque ipsas imagines inhonestè tractaverint, à communione separentur. Sub isto Leone papa, ut prædixi, est celebratum concilium Chalcedonense contra Eutychetem. Leo papa constituit dici in Missa, *orate pro me peccatore*, & in fine Missæ dici constituit, *Deo gratias*. Hic Leo constituit, ut presbyter post Missam populum benedicat: & constituit jejunia quatuor temporum. Hic etiam quasdam precationes composuit, & in canone apposuit, *Sanctum sacrificium & immaculatam hostiam.*

Anno Domini CCCCLX, Leo imperium adeptus, cum filio suo Leone, regnavit annis 16. Hic Leo Pellita appellabatur. Tempore hujus imperatoris Hilarius papa XLVIII ordinatur. Sedit annis 8, mensibus 3. Hic constituit, ut nullus clericus investituras à Laico recipiat. Sub hoc papa Hilario cyclus 532 annorum à Dionysio monacho scriptus fuit.

Anno Domini CCCCLXV, tempore præfati Leonis pellitæ, Simplicius papa XLIX ordinatur. Sedit annis 15, mense 1. Hic constituit, ut nullus pontifex sibi successorem constituat, sicut & Clemens papa 1. Usque ad hunc Simplicium papam omnes papæ à beato Petro ordines celebrasse leguntur in Sabbato quatuor temporum, Decembri. Sub hoc papa fuit S. Mamertus, Viennensis archiepiscopus, qui propter cladem magnam & morsus bestiarum, scilicet ursorum & luporum, rogationes & litanias instituit, quas ecclesia Romana tunc approbavit, & fieri cônstituit.

Anno Domini CCCCLXXVI, Zeno imperator regnavit an. 15 in Oriente. Sub isto imperatore arripuit Odacer occidentale imperium. Hujus imperii anno 2. Felix papa à beato Petro L ordinatur. Sedit annis 8, mens. 6. Hic constituit, ab episcopis ecclesias dedicari & consecrari. Tempore hujus papæ, an. Domini CCCCLXXXIV, S. Remigius episcopus Clodovæum, regem Franciæ, filium Hilderici regis, misso sibi oleo de cœlo in ampulla, baptizavit & unxit in regem. Usque adhuc reges Franciæ in Remis de ipso oleo inunguntur.

Anno Domini CCCCLXXXV, Gelasius papa LI ordinatur: sedit an. 4, mensib. 8. Hic (ut dicitur) fecit novem præfationes in missa secundum festa, & collectas

ctas plures, & hymnos quosdam & tractus. Hic etiam constituit, ut in 4 temporibus & in Sabbato sancto ordines celebrentur, & quòd servi presbyteri non ordinentur. Et constituit, ut clerici ordinandi de vita, & ætate, & de progenie, & scientia, jussu episcopi examinentur, & intitulentur digni. Hujus papæ Gelasii tempore, inventa est ecclesia B. Michaelis archangeli, in monte Gargano.
721 Iste papa fuit tempore Zenonis imperatoris. Hic etiam constituit, ut diaconus debeat dare corpus Domini infirmis in absentia episcopi, & presbyteri, & non alio tempore. Gelasius papa Canonem missæ composuit. Sed beatus Gregorius papa dicit in registro, quòd canonem quidam scholasticus composuit: quem canonem dici in missa, forsan iste papa Gelasius constituit; vel fortasse iste scholasticus, qui canonem composuit, factus est papa, & appellatus est Gelasius papa. Collectas, quas beatus Ambrosius composuit, iste Gelasius papa auxit, & in missa dici constituit. Idem etiam papa constituit, ut sumpto corpore Domini, de calice & sanguine Domini etiam sumere debeant, qui communicant. Hoc quidam observant. Constituit etiam Gelasius papa, ut presbyter post missam populum benedicat. Et S. Hieronymus hoc scribens, ait: Si presbyter Christum consecrat in altari, cùm in altare Dei Sacramenta benedicat, benedicere populum & debet, qui corpus Christi meruit consecrare. Sed Damasus papa prohibet presbyteris dare benedictionem post missam, præsente episcopo. Tempore Zosimi papæ & Theodosii imperatoris, Toletanum concilium, & beatus Augustinus statuerunt, quòd solis episcopis in missa ante communionem liceat populum benedicere; & præfatum concilium statuit, ut nullus presbyter negligat dicere post missam hymnum trium puerorum. Igitur beatus Martialis episcopus, apostolorum discipulus, ex magisterio apostolorum, tradidit benedictionem episcopalem. Hanc S. Ambrosius, Mediolanensis episcopus, cum orationibus appositis, dicere usquequaque maluit. Apostolicus autem tantùm hanc benedictionem dicit, quæ finita missa dicitur. Et papa post missam & horas dat frequenter hanc: *Benedicat & custodiat nos omnipotens Deus pater, & filius, & Spiritus sanctus, Amen:* quia Gelasius papa canonem dici instituit, & (ut fertur) composuit. Sciendum est, quòd canon interpretatur regula. Nam per eam regulariter Sacramentorum fit confectio. Hic & actio dicitur, quia causa populi cum Deo in ea agitur. Hic canon ob tres causas sub silentio dicitur: prima, quia cum Deo loquimur, ad quem ex corde clamamus, & imo verba dicimus, ut sciamus, quem intendere debeamus: secunda, ne populus tam prolixa declamatione attædiatus abscedat, vel sacerdos tam longo clamore deficiat voce: tertia est, ne tam sancta verba tanti mysterii vilescant, dum ea vulgus per quotidianum sciens, in locis inconvenientibus dicat. Unde fertur, dum ipse canon primitus publicè recitaretur, ab omnibus per usum sciretur; & cùm eum pastores super panem & vinum dicerent, quòd repentè ante se carnem & sanguinem invenirent, atque inde divinitus percussi interirent. Unde sub Vigilio papa (ut videtur) & Justiniano imperatore, Constantinopolitanum quintum Concilium sub anathemate præcipiendo statuit, ut nullus dicat canonem, nisi in libro, & vestibus sacris, & super altare, & super sacrificia. Sciendum etiam est, quòd in hoc canone missæ nulli aliquid dicere licebit vel addere, nisi quod ab Apostolis compositum fuit: sed antè & pòst, ut dicit sanctus Gregorius in registro, canonem ad devotionem, ad ea nomina, quæ ibi posita sunt, possent apponere. Hujus Gelasii tempore, anno Domini CCCCLXXXVII, Hunnericus, rex Wandalorum, CCCXXXIV episcopos catholicos & eo amplius exiliavit, & quibusdam linguas amputavit, qui tamen postea bene prædicabant verbum Dei, ut dicit Gregorius in dialogo, quorum unus, propter fornicationem, dono illo privatus est.

Anno Domini CCCCXC, Anastasius papa LII ordinatus, sedit anno uno, mensibus 10. Hic constituit, ut nullus clericus prætermittat divinum officium, sola missa excepta. Post hunc Symmachus papa LIII ordinatur. Sedit annis 9. Hic

Hic constituit, ut omni die dominico, & in natalitiis martyrum, hymnus *Gloria in excelsis* cantetur, etiam in aliis festis. Hic etiam constituit, ut nullus in uxorem, quam levavit de sacro fonte, accipiat; si fecerit, matrimonium dirimatur: & constituit, ut papa à duobus paribus Cardinalium eligatur, & sit ipso facto excommunicatus, qui aliter, id est, à minori numero, electus gerit se pro papa: & constituit, ut in episcopum non eligatur, nisi qui sit XXX annorum: & constituit, quòd appellationi religiosorum non sit deferendum: & constituit, quòd nullus per violentiam ad episcopalem honorem adscendat.

Anno Domini D. Anastasius imperium adeptus est. Regnavit annis XXVI. His temporibus magna discordia Romæ facta est in electione papæ, quibusdam eligentibus Symmachum, quibusdam Laurentium: de quo etiam Gregorius in dialogo scribit. Nam Paschasius, diaconus cardinalis, qui consensit Laurentio, 722
purgatorii locum habuit post mortem in caloribus lavacleri. *(a)* Igitur in illa discordia multa homicidia tam Romanorum civium quam clericorum sacerdotum facta sunt. Sed Symmachus prævaluit. His dum Arrianus hæreticus quidam, Olympus nomine, in balneo lavaretur, & de fide sanctæ Trinitatis blasphema verba loqueretur, subitò igneus gladius de cœlo veniens percussit ipsum & interfecit. Post Symmachum Hormisda papa LIV ordinatus, sedit annis 9. Hic constituit, ut si quis celebraverit missam, nisi fuerit presbyter rite prius ordinatus, quòd sit perpetuo à sacris ordinibus depositus ipso facto.

Joannes papa LV ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 9.

Felix papa LVI ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 9. Hic Felix papa constituit, ut anniversarius ecclesiarum & episcoporum solemniter celebretur singulis annis. Hi sub Anastasio imperatore sederunt.

Anno Domini DXIX, Justinus imperium adeptus, scilicet Justinus major, & regnavit annis 7. Hic fuit vir catholicus, multumque peritus. Hujus tempore Bonifacius papa LVII ordinatur. Sedit annis 2. Post hunc Joannes papa LVIII ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 4. Ab isto papa Justinus major in imperatorem inunctus & consecratus fuit. Hunc sanctum Joannem papam, & Boëtium senatorem fame in carcere interfecit rex Theodericus, Veronensis. Iste rex Italiæ Theodericus, hæreticus, post mortem Joannis papæ subitò interiit, & turpiter mortuus est. Similiter sub hoc Justino imperatore, Agapetus papa LIX ordinatus, sedit annis 9, mensibus 10. Hic papa appellatur vas catholium, evangelii tuba, præco justitiæ. Hic constituit, ut nullus presbyter altare erectum sanctificet, nisi episcopus: & constituit, quòd nullus presbyter dedicationem ecclesiæ fingat: quod si quis fecerit, degradetur: & constituit, quòd nulla ecclesia dedicaretur, in qua paganus esset sepultus, & quòd ibi Missa non celebretur.

Anno Domini DXXVII, Justinianus imperium adeptus, regnavit annis 38. Hic ad regendum & reparandum reipublicæ statum animum intendit, & de adversariis imperii, & de Persis, & de Gothis viriliter triumphavit. Iste Justinianus imperator renovavit leges, faciens codicem. Iste promulgavit sententiam, ne pagani vel hæretici militarent, dans illis 3 menses ad inducias conversionis, ad fidem & ad baptismum.

Hujus tempore sub Agapeto papa, anno Domini DXXVII, cùm primùm tenderet de loco, ubi eremiticam vitam duxerat, qui sublatus *(b)* vocatur, beatus Benedictus, ex divina jussione, in montem Cassinum: tres corvi, quos ipse nutriebat, prope ipsum semper volando, secuti sunt eum. Cumque veniret beatissimus pater Benedictus ad quoddam bivium, duo angeli apparuerunt ei, ostendentes, per quam viam ire deberent. In loco autem ipso Cassini quidam Dei servus habitabat, cui vox de cœlo dixit: *His tu parce locis, alter amicus adest.* Et facto mona-

(a) SIGEBERTUS GEMBLACENSIS *ad a.* 495. habet *in Thermis*, *in purgatorio.*

(b) Potius *Sublacus.*

nasterio, ibi mansit sanctissimus abbas Benedictus, & in eodem loco doctrina & miraculis claruit.

Hic Justinianus imperator fuit à Cæsare Augusto LVI.

Sylverius papa LX ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 10. Hic, quia patriarcham Constantinopolitanum, Anthemium hæreticum, excommunicavit, & dignitate privavit, in exilium portatus est. Ibi confessor Domini, in pace & sanctitate vitam finivit.

Vigilius papa LXI ordinatus, sedit annis 16, mensibus 6. Sub hoc papa (ut suprà dictum est) canon missæ, ut sub silentio, & super altare, & super sacrificium, & in præparamentis dicatur, in concilio Constantinopolitano institutum esse videtur.

Fabianus papa LXII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 5. Fabianus papa constituit, ut, qui emit vel vendit ecclesiam, vel præbendam, vel ecclesiastica Sacramenta, Simoniacus fit & irregularis.

Pelagius papa LXIII ordinatur. Sedit annis 11, mensibus 10. Hic constituit, in Missa dici novem præfationes: 1. de Nativitate, 2 de Epiphania, 3 de Quadragesima, 4 de sancta cruce, 5 de Pascha, 6 de Ascensione, 7 de sancto Spiritu, 8 de sancta Trinitate, 9 de Apostolis, *Te Domine suppliciter exorare.* Nam valde multæ erant præfationes, sicut apparet in antiquis libris. Hic etiam constituit, ut hæretici & schismatici per seculares potestates comprimantur.

Anno Domini DXLI, sub Pelagio papa & Justiniano imperatore, primò
723 sumpsit initium Ὑπαντὴ Domini, id est festum Purificationis: hoc & festum luminum dico. Lumina namque benedicta in processione portantur, quia Christum, verum lumen nostrum, tunc ascendentes in templum portabant, & quia pagani, in principio Februarii, civitatem Romam luminibus circumcirca perlustrabant. Et sicut Romani in principio mensis Augusti annuatim solemniter celebrant triumphos, & gloriam Octaviani; ita in eodem die constituit ecclesia, ut à Christiano populo festum beati Petri, principis apostolorum, celebraretur, scilicet ad Vincula, qui tamen in diebus azymorum ab Herode rege legitur incarceratus fuisse.

Eodem abbas Benedictus, tam nomine, quàm gratiarum munere, correptus febribus, sexto die ante obitum suum aperiri sibi sepulturam in oratorio jubet, & inter manus orantium & psallentium discipulorum, accepta communione sacra, stans in monte Cassino, ante altare migravit.

Joannes papa LXIV ordinatur. Sedit annis 12, mensibus 10. Et tempore Justiniani fuit. Quidam venit de regione Italorum, anno Domini DXLIII, habens canem rufum, sed cæcum: hic canis in foro, multorum divitum annulis aureis, argenteis, & ferreis in unum cumulum compositis, retulit unicuique annulum suum; & composita numismata diversa similiter reddidit unicuique. Hic canis spiritum pythonicum habuit.

Anno Domini DLXVI, Justinus junior imperium adeptus, regnavit annis 11. Sub hoc Longobardi intrant Italiam. Iste Justinus comitem quendam, Tiberium nomine, Cæsarem fecit. Benedictus papa LXV ordinatus, sedit annis 4, mensibus 2.

Anno Domini DLXXVI, Tiberius Constantinus electus, suscepit imperium. Hic misericors & largissimus in eleemosynis, & devotus fuit. Hujus imperatoris tempore, Benedictus papa misit Gregorium diaconum, ad prædicandum Anglicis. Sed cùm voluntate Dei & Romanorum, Gregorius, arrepto itinere, apud Tiberim fluvium, in meridie pausaret, & ante se librum apertum haberet, venit locusta saliens, sedit super librum in sinu eius, & Gregorius advertens dixit: Locusta vocaris, hoc in loco sto, id est, in Angliam non proficiscar. Et statim nuncii papæ Benedicti insequentes Romam reduxerunt.

Anno Domini DLXXXI, Pelagius papa LXVI ordinatur. Sedit annum, menses

menses 2. Sub hoc papa fuit Romæ pestis inguinaria, in qua peste & ipse Pelagius papa mortuus fuit. Pelagius papa constituit, ut in omni missa defunctorum memoria agatur, ibi scilicet, *Memento etiam Domine*. Tiberius imperator infirmatus, cùm mortem sibi propinquam sentiret; Mauricium, generum suum, cum consilio ad imperium elegit, eique principatum dedit, dicens, *In mente habe, ut rectitudinem & justitiam semper ames*, & cùm hoc dixisset, de hac luce migravit: quem omnis populus multùm planxit pro bonitate sua. Fuit enim summæ bonitatis, ad eleemosynas promptus, in judiciis justus, in discretione cautissimus: nullum despiciebat, sed omnes suscipiebat, & quia dilexit omnes, omnibus dilectus fuit. Et iste Tiberius imperator regnavit annis 7. Huic in eleemosynis largissimo Deus manifestavit thesaurum copiosum, cruce signatum, sub pavimento. Non debet, inquit imperator, crux esse sub pedibus servorum, sed in frontibus imperatorum, jussitque levari de pavimento lapides tres cruce signatos, sub quibus thesaurus abscondirus apparuit: quo dato pauperibus, etiam in ipsas pias causas, copiosus thesaurus Narsii eidem imperatori apparuit: per quendam senem virum, domino disponente, manifestatus est.

Anno Domini DLXXXIII, Mauricius imperium suscepit, & regnavit annis 21. Iste compulit Gregorium, electum in papam, suscipere præsulatum. Iste Mauricius decollatus est à Phoca, successore suo.

Anno Domini DLXXXVII, Gregorius papa LXVII ordinatur. Sedit an. 13, mens. 6. Iste Gregorius exposuit Job & Ezechielem, & fecit carmen pastorale, & dialogum, & homilias 40. Hic constituit appellationis remedium, & constituit, ut presbyter nulla ratione fit proditor confessionis, & constituit, ut marito excommunicato, uxor, & filii, servi, & ancillæ, & alii pro utilitate, sive pro adventicia necessitate, licitè communicare possunt. Hic ordinavit divinum officium, & cùm ordinavit officia, officiis ordinavit & facta: videlicet in Purificatione, processionem cum candelis; in capite Jejunii aspersionem cinerum; in Palmis processionem cum palmis; in cœna Domini, lotionem pedum & consecrationem Sacramentorum; in parasceve, de morte Domini cum nuditate pedum, & crucis adoratione; in Pascha, cum officio de vero agno, esum veri agni. Constituit etiam, ut mulier post partum, quando voluerit, reconcilietur ecclesiæ. Hic Gregorius Augustino, Anglorum episcopo, scribit: *Quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige*, & hoc quasi fasciculum, collectam Anglorum consuetudinem, depone. Hic Augustinus electus in archiepiscopum, & ordinatus à sancto Gregorio, & missus ab eo, convertit Anglorum gentem ad fidem Christi. Hic Gregorius papa hunc prædicatorem primò in Angliam misit. Hic constituit litaniam majorem in die sancti Martini, propter pestem inguinariam. Hic ex prætore monachus floruit, & inde electus est in papam. Hujus Gregorii tempore tunica Domini inconsutilis apud Hierusalem reperitur, sed Romæ servatur. Sciendum itaque, quòd olim divinum officium agebatur, prout cuique bonum videbatur. Unde bonæ memoriæ Theodosius imperator concilium apud Constantinopolim congregavit, omnes hæreses condemnavit, & divinum officium postulavit à concilio ordinari: quod negotium tunc Damasus papa Hieronymo, in scripturis eruditissimo, injungere judicavit. Hieronymus itaque in Bethlehem, ubi Dominus nasci voluit, psalmos ad nocturnas & ad reliquas horas distribuit. Ad missæ verò officium lectiones & evangelia de veteri & novo testamento collegit, prout tempori & stationi congruere vidit. Hoc officium concilium collegit, & cum papa Damaso cantari constituit. Postea Gelasius papa, & iste Gregorius papa, orationes & cantus in epistolis, & evangeliis addiderunt congruentes, sicut hodie tenet ecclesia divinum officium. Gregorius iste à diversis conciliis & apostolicis collegit, & sic celebrari instituit, & cantari. Hic Gregorius papa introitum missarum composuit & collectas plures, & dici instituit. Ambrosius Mediolanensis Graduale & Alleluja composuit. Sed hic Gregorius dici in missa instituit

724

tuit Offertorium. Hoc Gregorius composuit, & in missa dici instituit. Hic etiam de martyribus & confessoribus officia instituit. Et de defunctis & de Dei genitrice quis dubitat? Sed cursum, id est horas beatæ virginis Mariæ, religiosorum devotio collegit, & ob venerationem ejus dicere consuevit. Hic Gregorius ecclesiastica ordinavit officia, ut in missa oratio lectioni & evangelio concordet. Hic Gregorius signa crucis, videlicet unam, vel tres, vel quinque, super oblationem fieri in canone, & quòd calix in dextera ponatur, & quòd incensum præcedat evangelium, & ut sacrificium incensetur, & quòd lumen ardeat in missa. Hic addidit in canone, *Diesque nostros in terra* usque ad *per Christum Dominum nostrum*, sicut dicit Gregorius in Registro suo. Apostoli Dominicam orationem ad consecrationem corporis Domini direxerunt. Ita ipse Gregorius *pater noster* dici in missa constituit, & capitulum, quod præcedit, scilicet *Oremus preceptis salutaribus*, & orationem, quæ sequitur, *Libera nos.* Ita dicit Gregorius in Registro: *Inconveniens est, ut oratio, quam scholasticus composuit super oblationem, dicatur, & illa prætermittatur, quam Apostoli ex institutione divina eorundem sacramentorum usitasse creduntur.* Iste Gregorius etiam ordinare curavit, ut tot officia habeamus, quot Dominicæ possunt evenire. Et constituit, post festum Petri festum Pauli celebrari, quamvis uno die passi sint. Hic Gregorius tale constitutum promulgavit, dicens: *In die Resurrectionis Domini, usque in sabbatum in albis, & in die Pentecostes usque in sabbatum ejusdem hebdomadæ, tres psalmos ad nocturnum cantum cantamus, & tres lectiones legimus omnibus aliis diebus per totum annum; si festivitas est, 9 lectiones & 9 psalmos cantamus; aliis autem diebus, psalmos & tres lectiones recitamus; in dominicis diebus 18 psalmos & 9 lectiones dicimus.* Hic etiam Gregorius Quadragesimæ officium à capite jejunii incepit. Sic iste Gregorius papa penè omnia ecclesiastica officia ordinavit: sed officium & historiam de sancta Trinitate Stephanus Leodicensis composuit. Magister quoque Caroli, Albinus nomine, ex rogatu sancti Bonifacii archiepiscopi, missam de sancta Trinitate composuit. Hoc officium tamen usque adhuc curia non recepit. Hic Gregorius constituit, ut summus pontifex, pro rubeis inferioribus indumentis, alba ampla cingulo præcincta, concinnè utatur. Sed postea Celestinus papa, propter illam albam amplam & longam, mutavit in albam strictam non cinctam, quo modo utitur papa. Constituit etiam, ut ordo Subdiaconatus sit sacer, & ut sint casti.
725 Hic Gregorius etiam communem * & dici instituit. Sciscitante solitario quodam à Domino, cui similis fieret in præmio, respondit dicens, *Servo meo Gregorio.* Qui valde indignatus dixit Domino: *Cùm Gregorius papa in gloria & divitiis hujus mundi abundet, ego in afflictionibus positus, fame & siti, frigore & nuditate & solitudine cruciatus, non habebo majus præmium, quàm papa Gregorius in deliciis?* Cui Dominus ait: *Tu cum catto uno majorem lætitiam habes, quàm servus meus Gregorius papa, omni gloria & divitiis.*

Anno Domini DCIV, Phocas imperium adeptus, regnavit an. 8. Hic Romanam ecclesiam præposuit Constantinopoli. Hic Pantheon dedit ecclesiæ. Tempore hujus imperatoris Anglici fidem acceperunt ab Augustino archiepiscopo & monachis, quos illuc miserat Gregorius. Iste Phocas imperator prædecessorem suum Mauricium occidit. Iste Mauricius imperator Christianus commendavit mortem suam Deo, dicens: *Ego libentius puniar in præsenti seculo quàm futuro.* Et Deo permittente, decollatus est à Phoca, successore suo.

Anno Domini DCVI, Fabianus papa LXIX ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 5. Post hunc Bonifacius papa LXX ordinatur. Sedit annis 9. Hic constituit, fures ecclesiarum anathematizandos esse. Et constituit, ut nullus violenter trahatur de ecclesia. Post hunc Bonifacium papam, anno Domini DCXVIII, alius Bonifacius papa ordinatur LXXI. Sedit annis 6, mensibus 10. Hujus rogatu, Phocas imperator dedit Pantheon, id est templum omnium idolorum, ecclesiæ. Hoc templum papa quartus à beato Gregorio papa, eliminata

nata omni spurcitia idolorum, solemniter in capite calendarum Novembrium dedicavit in honore beatæ virginis Mariæ, & omnium martyrum. Romæ DC Judæi conversi ad fidem Christi, baptizati sunt. Obligaverunt enim se, sub obtentu omnium rerum suarum ad hoc, ita duntaxat, si Christus illuminaret cæcum quendam, literaliter frequentius disputantem cum ipsis Judæis de Christo: cui Christus gloriosè lumen oculorum, præsente hoc Bonifacio papa, dedit, festo Luminum, ad sanctam Mariam rotundam, id est Pantheon. Qui cæcus, ut visum recepit, mox illi DC Judæi & amplius baptizati sunt, & ipse illuminatus, publicè coram omnibus statim cantavit hoc responsorium, *Ante nunquam auditum, Gaude Maria virgo, cunctas hæreses sola interemisti.* Et tunc idem papa hoc ipsum in ecclesia cantari instituit, *Super omnia sit Deo laus, Amen.*

Anno Domini DCXXII, Heraclius regnare cœpit, & regnavit annis 27, à Cæsare Augusto LXI. Iste Heraclius imperator, XII imperii sui anno, cum multa milia per sex annos regnum Persarum vastavit, occiso rege Cosdroe Persidis, & occiso filio ejus, singulari certamine, in lapideo ponte Danubii, vivificæ crucis lignum in Hierusalem reduxit, quod Cosdroes, spoliato templo, cum multis thesauris asportaverat. Hic Heraclius, quando intrare voluit Hierusalem, portans crucem Domini, cum triumpho victoriæ, & cum magnifica gloria, angelus Domini conclusit ante eum portam civitatis, dicens ei, *Rex cœlorum humilis hic intravit.* Qui erubescens, depositis insignibus imperialibus, & relicta pompa, venit nudatis pedibus, humiliter incedens (angelus namque, patefacta porta, intromisit eum) cum omnibus exercitibus suis: sicque Heraclius reportavit crucem Domini cum magna veneratione in templum. Postea idem Heraclius imperator, à Sergio, Patriarcha Constantinopoli, & ab aliis hæreticis circumventus, in hæresim Eutychianam lapsus est: quæ hæresis negat in Christo esse duas naturas, sed solam divinam naturam in Christo esse dicit, non humanam.

Deusdedit papa LXXII ordinatur. Sedit annis 3, mense uno. Hic constituit, ut Simoniacus non celebret missam. Constituit etiam, ut servi & criminosi, & etiam meretrices possint accusare Simoniacos.

Bonifacius papa LXXIII ordinatur. Sedit annis 5.

Anno Domini DCXXX, Honorius papa LXXIV ordinatur. Sedit annis 12, mensibus 11. Tempore hujus papæ Isidorus, episcopus Hispalensis, & doctor, claruit. Et Heraclius imperator, victo Cosdroe rege Persarum, crucem Domini in Hierusalem reduxit. Sub hoc papa Honorio institutum est festum Exaltationis sanctæ crucis. Hic Honorius papa primus fecit Romæ ecclesiam sancti Adriani martyris, in qua 11 corpora sunt, scilicet sancti Adriani, tum puerorum Nerei, & Achillei, & Pancratii, Marii & Marthæ, Audifari & Abacuc. Severinus 726
papa LXXV ordinatur. Sedit an. 12.

Anno Domini DCXXXIX, Constantinus, filius Heraclii, imperium adeptus, regnavit mens. 6. Hic veneno occisus à germano suo, Heracleona. Iste Heracleonas, occiso fratre suo, arripuit imperium, & regnavit cum matre sua, Martina, annis duobus.

Joannes papa LXXVI ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 8. Hic Joannes, de thesauris ecclesiæ, multos captivos redemit. Hic etiam omnes fautores hæreticorum excommunicavit.

Theodorus papa LXXVII ordinatur. Sedit annis 6, mensibus 10. Ab hoc papa Pyrrhus, regiæ urbis episcopus, propter hæresim damnatur. Paulus etiam, successor ejus, propter eandem vesanam doctrinam, damnatus est.

Anno Domini DCXLII, Constans, filius Constantini, nepos Heraclii, imperium adeptus, regnavit annis 28.

Anno Domini DCXLIX, Martinus papa LXXVIII ordinatur. Sedit annis 7, mensibus 2. Hic multos hæreticos condemnavit. Hic constituit, ut in sexta feria, propter passionem Domini, jejunent fideles, & ut celebrent festivè diem dominicum,

minicum, propter resurrectionem Domini. Constituit etiam, ut, quicunque procuravit virilia amputari, missam non celebret. Constituit etiam, ut quicunque dicto vel facto, aut præcepto, sive consilio homicidii reus est, irregularis sit, & à sacro ordine dejectus. Ab hoc imperatore Constante hæretico, beatus Martinus papa in exilium missus est. Hujus etiam tempore, Eugenius papa LXXIX ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 9. Iste papa constituit, sicut & Stephanus papa, & beatus Gregorius papa, & Leo, & sexta synodus, ut nullus presbyter & diaconus, vel subdiaconus, uxorem habeat aut concubinam.

Anno Domini DCLXXII, Constantinus, filius Constantis, imperium adeptus, regnavit annis 17. Adeodatus papa LXXX, sedit annis 3, mens. 2. Hic constituit, ut Simoniacus non celebret missam, nisi per dispensationem papæ.

Vitalianus papa LXXXI ordinatus, sedit annis 14, mensibus 6. Iste papa aliqua de cantu officii divini constituit, anno Domini DCLXX. Iste papa Adeodatus leprosum mundavit, osculando eum. Isti successit *(a)* Dominus papa LXXXI. Sedit anno uno, mensibus 5. Hic fecit paradisum Romæ, ante ecclesiam sancti Petri. Post hunc, Agathon papa LXXXII ordinatur. Sedit annis 11. Hic Agathon papa constituit, ut distinctus sit habitus virorum & fœminarum, in vestibus & crinibus. Sub hoc papa, Constantinus imperator sextam synodum in Constantinopolim congregavit. Hujus imperatoris rogatu, Agathon papa misit legatos suos ad concilium præfatum, in regiam urbem, ubi præfuerat olim episcopus, præsidente Gregorio, patriarcha regiæ urbis, & Macario, patriarcha Antiocheno, cum legatis sedis apostolicæ. Ibi convicti & condemnati sunt omnes hæretici, quos etiam sanctus Martinus papa, convocato concilio, condemnavit. Nam Eutychiani ibidem sunt specialiter condemnati. Leo papa LXXXIII ordinatur. Sedit mensib. 10. Hujus festum est in vigilia apostolorum Petri & Pauli. Hic fecit sermones. Hic constituit, ut archiepiscopus pro pallio nihil dare teneatur.

Benedictus papa LXXXIV ordinatur. Sedit annis 11. Hic papa S. Kilianum fecit episcopum; anno Domini DCLXXXVII, & duxit eum in Germaniam, ut ecclesiam plantaret, & gentiles converteret ad Christum.

Anno Domini DCLXXXVII, Justinianus, filius Constantini imperatoris, imperium adeptus, regnavit annis 10. Iste pro malitia sua odiosus omnibus, naso truncatus, interfectus est. Hujus temporibus, Sergius papa LXXXV ordinatur. Sedit annis 13, mensibus 2. Hic Agnus Dei composuit, & ad missam dici instituit. Hic papa, in sacrario Petri apostoli, capsam argenteam, domino revelante, reperit, diversis gemmis ornatam, in qua invenit magnam portionem Dominicæ crucis, quæ in basilica sancti Salvatoris mundi reposita, annuatim reverenter ostenditur. Leo imperium adeptus, regnavit annis 3. Iste nihil habet historiæ.

Anno Domini DCC, Tiberius imperium adeptus, regnavit annis septem. Hujus temporibus, sanctus Lambertus Turgensis, vel Trajectensis episcopus, à Nytone *(b)* tyranno apud Leodiam passus est.

Anno Domini DCCI, Joannes papa LXXXVIII ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 2. Sub hoc papa Dagobertus, rex Francorum, fundavit monasterium
727 sancti Petri in Erffordia, nam ipse mons antea Merwigisburg vocabatur; sed ipse rex montem S. Petri appellavit. Tunc temporis sanctus Oswaldus rex apud Angliam vixit mens. 10.

Joannes papa LXXXIX ordinatur. Sedit anno uno.

Geon papa XC ordinatus sedit.

Joannes papa XCI sedit annis 2, mensibus 7.

Istemus

(a) Al. Donus.
(b) Potius Dodone. Vitam Lamberti & Martyrium scripsit auctor quidam Anonymus, ast coævus, apud *CANISIUM Lect. Ant. Tom. II. p. 171.*

Ifremus papa XCII ordinatus, fedit dies 20.

Conftantinus papa XCIII ordinatur. Sedit annis 7.

Anno Domini DCCVII, Juftinianus imperium adeptus, regnavit annis 6. Ifte à regno ejectus, iterum reftituitur.

Anno Domini DCCXIV, Anaftafius imperium adeptus, regnavit annis 3. Hic, depofita corona regni, clericus factus eft. Huius temporibus Gregorius papa XCIV ordinatur, fedit annis 15. Tunc temporis, fub hoc Gregorio papa, beatus Ægidius abbas claruit. Hic conftituit, ut in Quadragefima, in quinta feria, jejunium fieret & miffæ, quæ antè non fiebat.

Anno Domini DCCXVII, Gregorius papa XCV ordinatur, fedit annis decem. Hic Gregorius papa fanctum Bonifacium ordinavit in archiepifcopum Moguntinum, & ei pallium dedit. Nam Moguntina ecclefia antea fuit fub archiepifcopatu Wormatienfi, *(a)* & erant 16 fuffraganei Wormatienfis archiepifcopatus. Hic Gregorius papa feftivitatem omnium fanctorum inftituit, quam prius papa Bonifacius, dedicato templo Pantheon, in honore fanctæ Dei genitricis Mariæ & omnium martyrum, fervandam inftituit. Unde ille fermo, quem legimus fancti Maximi epifcopi, vel legitnus in ecclefiaftica hiftorja, congruit fefto omnium fanctorum.

Theodofius violenter coactus fufcepit imperium, & regnavit anno uno. Hic Anaftafium imperatorem magno prælio vicit, & eum clericum fieri coëgit, & poftea fecit fe presbyterum ordinari. Similiter ipfe Theodofius, poftquam unò anno regnavit, factus eft clericus, & refiduum vitæ fuæ in pace transegit.

Anno Domini DCCXXVIII, Leo imperium adeptus, regnavit annis 25. Hic in Chriftianos, & ecclefiam Dei, atque in religionem fanctam impius, & crudelis in imagines Domini Salvatoris, & fanctæ Mariæ, & aliorum fanctorum, in medio civitatis Conftantinopolis, incendio tradidit, & multos Chriftianorum, qui non confenferunt huic impietati, decollari juffit. Unde hic papa Gregorius anathematizavit eum, & Romam, cum tota Italia, ab ejus imperio recedere fecit. Et idem Gregorius inftituit, ut, fi quis facrarum imaginum deftructor extiterit, excommunicatus fit, vel fi imaginibus Chrifti, vel fanctorum blafphemiam intulerit.

Anno Domini DCCXX, venerabilis Beda claruit. Nota hìc, quare fit ipfe nominatus Venerabilis presbyter. Hic, cùm multo tempore ftudio facræ fcripturæ deditus fuiffet, in provecta ætate caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat. Cui irrifores quidam illudentes, ei quadam vice dixerunt: Beda, ecce plebs congregata eft, expectans verbum Dei: furge & prædica eis. Qui fitiens falutem animarum, ut folebat, afcendit, & prædicavit, putans ibi effe populum, cùm nullus effet, nifi illi fubfannatores. Cumque fermonem concluderet, dicens, *Hoc nobis præftare dignetur Pater, & Filius, & Spiritus fanctus;* refponderunt fancti Angeli in aëre, dicentes, *Amen.* Ifte venerabilis Beda dicit de monumento Domini, quòd domus fuit rotunda, de fubjacente rupe excifa, & tantæ altitudinis, quòd vix homo, manu extenfa, culmen attingere poffit, introitum habens ab Oriente, cui magnus lapis appofitus erat pro oftio. In parte ejus aquilonari, locus dominici corporis de eadem petra factus eft, 7 pedes habens longitudinis, tribus palmis altius tereti pavimento eminens, quafi farcophagus fundamento fuperpofitus. Item in ipfo pariete loculus erat, ficut in muris domorum fit, ad utenfilia reponenda. Locus ille non defuper, fed à latere meridiano fuit patulus, ubi corpus domini inferebatur, ut effet quafi farcophagus fuper latus inclinatus, aperturam à latere habens, non defuper. Color monumenti ejusdem & loculi rubicundo & albo permixtus erat, ficut in marmore folet. Idem Beda fcribit etiam exemplum de milite nolente confiteri; item aliud de milite captivo, qui liberatus fuit per miffas. Et notandum eft per idem exemplum,

(a) Vide fupra *SIFFRIDUM PRESBYTERUM a. 727.*

plum, & per alia multa exempla, quod missæ prosunt corporibus & animabus. Sub præfato Gregorio papa, anno Domini 736, initium Hersveldense monasterium habuit. Tunc præclarus doctor Beda obiit in Anglia.

728 *De ortu Caroli Magni imperatoris.*

ANno Domini DCCXLII, Carolus Magnus natus est.

Anno Domini DCCXLIV, initium Fuldensis ecclesia habuit à sancto Bonifacio fundatore, sicut & Heresfeldensis ecclesia. Sanctus Burchardus à papa Gregorio III, rogatu sancti Bonifacii, ordinatur episcopus in Wortzeborg. Sanctus Bonifacius, cum Carlomanno rege, magnam synodum celebravit.

Anno Domini DCCXLVII, Sanctus Wigbertus confessor migravit ad Christum, & Carlomannus rex monachus factus est Romæ. Iste igitur papa plurimas misit epistolas sancto Bonifacio.

Zacharias papa XCIV ordinatur. Sedit annis 18. Hic natione Græcus, transtulit IV libros dialogorum beati Gregorii in linguam Græcam. Hic constituit, ut sacerdos ad celebranda missarum solemnia cum baculo non intraret, nec velato capite juxta altare staret. Hic Zacharias papa primò dedit eleemosynas generales omnibus egenis in atrio, quod usque adhuc in curia tenetur. Sub hoc papa Zacharia, anno Domini DCCL, Pipinus, pater Caroli, in regem inunctus est à sancto Bonifacio, jubente papa, & Hildericus Francorum factus est monachus. Sub hoc papa, à sancto Bonifacio archiepiscopo, in Bavaria episcopatuum facta est distributio, sed ex decreto Zachariæ papæ, & consensu Pipini regis, videlicet in Saltzburg, in Ratispona, in Eistaten & Frisingen.

Anno Domini DCCLII, Constantinus, filius Leonis imperatoris, imperium adeptus, regnavit annis 34. Hic perniciosissimus erat; ferus persecutor legum; non legitimè, sed tyrannicè usus est imperio; abscedens à Deo, & ejus sancta Dei genitrice, & omnibus sanctis insistens luxuriis, magicis maleficiis, & cruentis sacrificiis idolorum, & invocationibus dæmonum, ac omnibus vitiis, persecutionibus ecclesiarum, violationibus monasteriorum, monachorum peremptoribus, variisque malis supercrescens non minus, quàm Diocletianus imperator.

Hic papa Zacharias constituit, ut nulli in matrimonium jungantur, per quos patres eorum sint compatres effecti: hoc est, quòd nullus sororem suam spiritualem ducat in uxorem, quam suus pater vel mater levavit de baptismo.

Anno Domini DCCLVI, Stephanus papa XCV ordinatur. Sedit annis 15, mensibus 3. Paulus papa XCVI ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 2.

Stephanus papa XCVII ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 6.

Leo, filius Constantini, imperium adeptus, regnavit annis 5.

Anno Domini DCCLXXXI, Constantinus, filius Leonis, imperium adeptus, regnavit cum matre sua Irene, annis 17. Cùm opprimeretur ecclesia Romana à rege Hastulpho, & præfatus Stephanus papa non inveniret auxilium ab isto Constantino; transtulit ipse papa Romanus, Stephanus, natione Romanus, Romanum imperium in Teutonicos à Græcis, scilicet in personam magnifici regis Caroli, filii regis Pipini, extra de electione venerabilem, *(a)* Vide *(b)* id est apparatum. Nam ipsi Germani habent regnum Romanæ ecclesiæ.

Adrianus papa XCVIII ordinatur. Sedit annis 23, mensibus 10. Hic papa & jus patronatus, *(c)* sive dignitatem, contulit Carolo. Constantinus papa à Laicis ordinatur. Sedit anno uno. Anno Domini DCCC Leo papa, XCIX à Petro, ordinatur. Sedit annis 20, mensibus 6. Hic Leo papa Carolum, regem Francorum, filium Pipini regis, inunxit, & consecravit, & solenniter coronavit in Romanorum imperium.

Anno

(a) *Cap. 34. de electione & electi potestate.*
(b) Videtur aliquid omissum.
(c) Legendum potius *Patriciatus.*

Anno Domini DCCCI, usque huc Romanum imperium à temporibus Constantini Magni, filii Helenæ, apud Constantinopolim mansit. Ex hoc jam, per apostolicam autoritatem, in personam Caroli transiit ad Germanos. Iste Leo papa Romanorum imperatorem pronunciavit Carolum, & à cuncto populo acclamatum est in hunc modum, *Carolo Magno, Romanorum Augusto, & pacifico imperatori, à Deo coronato, vita & victoria.* Hic Leo papa claves confessionis sancti Petri, & vexilla Romanæ urbis cum aliis muneribus Carolo misit. Iste papa constituit litanias 3 diebus ante Ascensionem Domini, sicut Mamertus, & ipse papa fecit porticum sancti Petri. Iste Leo papa excæcatus est, & lingua ejus amputata, nudus ac semivivus in platea Romæ relictus est: sed mirabiliter Domino disponente, claros oculos & visum recepit. Unde in vindictam die uno in campo Lateranensi, de Romanis majoribus CCCXCVI decollati sunt, & multi in exilium deportati. 729
Hic papa fuit accusatus crimine adulterii. Tunc discutiente Carolo imperatore causam, & cùm nullus inveniretur criminis approbator, ipse Leo papa, assumpto Evangelii textu, coram Carolo & omni populo ascendit ambonem, invocato sanctæ Trinitatis nomine, ab objecto se expurgavit. Hic papa fuit in Baterbrunnen cum Carolo imperatore.

Anno ab urbe condita MDLII, anno verò gratiæ DCCCI, Carolus magnus rex, Pipini regis filius, imperium adeptus, LXXVII imperator à Cæsare Augusto, regnavit annis XLVI, sed in imperio Romano XIV. Hic dilatavit fidem catholicam, fundavit ecclesiam, fundavit monasteria & ecclesias, expugnavit Sclavos, & repulit paganos, vicit Saxones, subegit Ungarios; & Saxones, & Frisones Christiani facti sunt. Multa quoque prodigia visa sunt. Signum enim crucis vestimentis hominum apparuit, & sanguis è cœlo terraque profluxit. Hic Carolus imperator Aquisgrani feliciter defunctus est, & ibidem sepultus. Festum quoque ejus in die obitus sui solemniter celebratur. Cui successit filius suus Ludowicus.

Anno Domini DCCCXV, Ludewicus, filius Caroli Magni, imperium adeptus, regnavit annis 26. Hujus tempore obiit Leo papa.

Stephanus papa C ordinatus, sedit menses 7. Hic Stephanus papa Ludewicum, filium Caroli, diademate coronavit, & eum Romanorum imperatorem pronunciavit. Hic Ludowicus Hildensheim fundavit & Corbeiam, sicut Carolus, pater suus, Fuldam, & Hersvelde, & Baterbrunnen, & multa alia. Sanctus Ægidius abbas, confessor Caroli, migravit ad Christum. Huic sancto Ægidio Deus revelavit occultum quoddam peccatum, quod Carolus erubuit confiteri: quo sibi manifestato, mox Carolus confessus, pœnituit dignè de illo enormi excessu. Ipso quoque tempore, cùm Carolus laboraret in extremis, beatus Terpinus, Remensis archiepiscopus, Deo disponente, vidit magnam turbam malignorum spirituum, tendentem ad exitum Caroli; vocavitque unum ex illis, præcipiens ei in virtute sanctæ Trinitatis, ut plenè sibi renunciaret omnia. Qui cum aliis dæmonibus reversus dixit archiepiscopo: Cùm omnia opera Caroli in statera examinata fuissent, & nostri principes tenebrarum jus in anima habere viderentur: sancti Angeli mox cum indignatione monasteria, structuras ecclesiarum, & diversa pondera in stateram projicientes, animam Caroli, nobis repulsis, quasi in sanctis operibus præponderantem, cùm gloria & laudibus deduxerunt. Hæc audiens sanctus Terpinus, Remensis archiepiscopus, gratias egit Deo.

Ludewicus imperator, convocato concilio magno in Aquisgrano, multa de statu ecclesiæ & religiosorum utiliter tractavit. Ibi quoque regula monachorum de diversis patrum sententiis compilata est, & similiter regula canonicorum. Alia etiam Concilia sub hoc imperatore (ut videtur) celebrata sunt, scilicet Moguntinum & Triburiense. Ipso defuncto, in ecclesia Metensi sepultus est.

Anno Domini DCCCXVII, Paschalis papa CI ordinatur. Sedit annis 7. Hic constituit, ut nullus omnino emat vel vendat ecclesiam aut præbendam, vel ecclesiastica sacramenta, & quòd talis Simoniacus sit.

Anno Domini DCCCXXX, Eugenius papa CII ordinatus, sedit annis 3. Hic constituit, ut nullum altare consecretur nisi lapideum. Et constituit, quòd nullus presbyter celebret missam, nisi saltem ad minus super tabula consecrata, scilicet altare portatile, & cum aliis debitis attinentiis, & quòd nullus clericus in sacris ordinibus habeat uxorem & concubinam.

Anno Domini DCCCXXXI, Valentinus papa CIII ordinatur. Hic sedit dies 40. Huic successit Gregorius papa CIV. Hic sedit annis 15.

Anno Domini DCCCXXXVI. Hujus temporibus Ludewici imperatoris, Othgarius, Moguntinus archiepiscopus, transtulit ossa sancti Severi in Erphordiam. Ludewicus, filius Ludewici, imperium adeptus, regnavit annis XXXV. Hujus temporibus sanctus Martinus translatus est, cujus corpus CCCC & XL annis in terris quieverat. Hujus etiam temporibus Hunorum, id est Ungariorum rex, nomine Stephanus, statura pusillus, corde magnus, nobilis progenie, nobilissimus fide, quæ per dilectionem operatur, Christianus effectus, est bapti-
730 zatus cum magnatibus & populo regni sui. Hujus sancti Stephani regis festivitas in Ungaria, tanquam Apostoli, solemniter celebratur. Iisdem temporibus imperator contulit ecclesiæ Padilbornensi patronum suum, sanctum Liborium episcopum & confessorem. Qui cùm de Cenomannis apportaretur, ubi ipse fuerat episcopus, & venisset apud Thuronum: ipsi Thuronenses, cum capsa sancti Martini episcopi, pro reverentia, eidem sancto Liborio processionaliter occurrerunt. Tunc quidam dives leprosus tetigit capsam beati Martini, rogans ipsum, ut mundaret eum à lepra: cui sanctus Martinus, audientibus circumstantibus, de archa respondit, dicens: *Per medium totius corporis tui sis mundus à lepra, & accede ad fratrem nostrum Liborium, qui apportatur, rogans, ut lepræ tuæ reliquam partem mundare velit, quam ipsi relinquo mundandam. Hospites namque honorandi sunt.* Quod cùm homo ille fecisset; statim à reliqua parte mundatus est. Sicque à sanctis totaliter à lepra sua, tactis capsis eorum, cunctis videntibus, mundatus est.

Anno Domini DCCCXLI, defuncto Gregorio papa, hujus nominis IV, Sergius papa CV ordinatur. Sedit annis 3. Iste vocabatur *Os porci:* unde ab isto usque adhuc semper mutatur nomen papæ. Hic constituit, ut debeat mutari nomen, quia Dominus Simonem appellavit Petrum, qui fuit primus papa.

Anno Domini DCCCXLIV, Leo papa CVI ordinatur. Sedit annos 8, menses 5. Hic constituit, ut octava Assumptionis beatæ virginis Mariæ solenniter celebretur. Et ut nullus presbyter plures missas in die celebret, quàm unam tantum, excepto die nativitatis Domini, & in Dominica præsente funere.

Anno Domini DCCCLVI, Rabanus, archiepiscopus Moguntinensis, migravit ad Christum. Benedictus papa CVII ordinatur. Sedit annis 2.

Paulus papa CVIII ordinatur. Sedit annis 10, mensibus 2.

Anno Domini DCCCLX, Nicolaus papa CIX ordinatur. Sedit annos 10, mensem 1. Hic excommunicavit duos imperatores, orientalem nomine Michaelem, & occidentalem nomine Lotharium, filium hujus imperatoris Ludowici. Hic papa constituit, ut nullus causam papæ judicet, nisi ipse papa judicet seipsum *d. 21. Ut autem:* (a) *nisi papa Deus à fide esset, d. 40. Si papa.* Iste Nicolaus papa concessit, sequentias pro jejuniis cantari in missa, quas Sequentias Notherus, abbas sancti Galli, composuit. Item constituit, ut nullus clericus venationi insistat. Item constituit, ut, quicunque facto vel dicto, aut præcepto sive consilio, homicidii reus est, irregularis sit, & à sacro ordine dejectus.

Adria-

(a) Potius *c. nunc autem 7. dist. 21.*

Adrianus papa CX ordinatur. Sedit anno uno. Hic constituit, ut nullus comes vel judex teneat placita secularia, videlicet causas sanguinis in ecclesia, aut in domibus ecclesiarum, quia negotia spiritualia ibi tractari debent. Et constituit, quòd ibi non hospitarentur, quasi ex debito, sed pranderent ex gratia.

Anno Domini DCCCLXXVII, Carolus, filius Ludewici, imperium adeptus, regnavit annis XI, cum fratribus suis Carlomanno & Ludevvico. Hic Carolus ejectus est à regno.

(a) Martinus papa CXIII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 3.

Adrianus papa CXIV constituit, ut nullus episcopus vel alius prælatus præsumat causas judicare die dominico.

Stephanus papa CXV ordinatur. Sedit annis 4. Carolus obiit.

Anno Domini DCCCLXXXVII, Arnolfus, filius Carlomanni, imperium adeptus, regnavit annis 12, sed tantum viceimperator fuit. Hic Arnolfus imperator devoratus est à pediculis. Hujus temporibus prælium magnum factum est inter Bavaros & Ungaros. Huni, id est Ungari, vastaverunt Saxoniam. Ungari, vastando terram, venerunt ad Fuldam. Ungari vastaverunt Franciam. Burchardus, Thuringorum dux, occisus est ab Ungaris.

Anno Domini DCCCC, temporibus Arnolfi imperatoris, Formosus papa CXVI ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 7. Hunc Formosum papam successor suus, Sergius papa, scilicet eò quòd contra ipsum ab aliquibus electus fuerat, sepultum extumulari fecit, & indutum pontificalibus, poni fecit in sede apostolica, & jussit eum in sede apostolica decollari, & tribus digitis sibi amputatis, jussit eum, exutum pontificalibus ornamentis, in Tiberim fluvium projici: cunctosque, quos ipse Formosus ordinaverat, ipso gradu depositos, ipse Sergius papa reordinavit. Qui Formosus papa, à piscatoribus inventus, in ecclesiam beati 731
Petri Romæ portatus, videntibus religiosissimus viris, sibi sanctorum imagines inclinaverunt. Sergius, hostis Formosi, papa ordinatus brevi tempore sedit.

De Papissa.

FUit & alius pseudopapa, cujus nomen & anni ignorantur. Nam mulier erat, ut fatentur Romani, & elegantis formæ, magnæ scientiæ, & in hypocrisi magnæ vitæ. Hæc sub virili habitu latuit, quousque in papam eligitur. Et hæc in papatu concepit, & cùm esset gravida, dæmon in Consistorio publicè coram omnibus prodit factum, clamans ad papam hunc versum:

Papa pater patrum, papissæ pandito partum.

Arnolfo imperatore temporaliter mortuo, Ludovvicus, filius ejus, successit ei in imperatore, & regnavit annis 12. Hic Ludewicus cum Ungaris pugnavit & victus. Hujus Ludewici temporibus, Bonifacius papa CXVIII ordinatur. Sedit annis 13.

Anno Domini DCCCCXIV, Hatto, Moguntinensis episcopus, à dæmonibus in puteum ignis, in monte Siciliæ Ætna, vivus præcipitatur, dicente vòce in aëre: *Sic peccata lues, sicque ruendo rues.* Nam Albertum, comitem de Babenberg, dolosè tradidit occidendum.

Anno Domini DCCCCXVII, Ludewicus imperator obiit, & successit ei in imperio Conradus, & regnavit annis 7. In isto Carolorum reges & imperatores defecerunt. Hic Conradus sepultus est in Fulda.

De Saxonibus.

ANno Domini DCCCCXXIV, Henricus Saxo, hujus nominis primus, filius Ottonis ducis, regnum adeptus, regnavit annis 17. Iste dictus fuit Auceps, quia, dum caperet aviculas, renitens electus est.

Ste-

(a) Joannes al. inseritur.

Stephanus papa CXIX ordinatur. Sedit annis 6, mense uno.

Romanus papa CXX ordinatur. Sedit annis 11.

Theodorus papa CXXI ordinatur. Sedit annis 8.

Anno Domini DCCCCXL, Otto, filius Henrici imperatoris, imperator factus, regnavit annis 38. Iste dictus fuit Otto Magnus. Ipse fundavit archiepiscopatum Magdeburgensem. Uxor ejus fuit Adelheidis regina. Hæc citra Argentinam, in littore Rheni in monasterio Selse, cum magna veneratione ab omni populo terræ pro sancta servatur. Hic Otto imperator pugnavit cum Ungaris, & magna cæde prostravit eos, in campo, qui dicitur Lechuelt. Tempore illo Haltmarus, abbas Fuldensis, decessit. Signum crucis in vestimentis hominum apparuit. Hic Otto, rogatus à Ruthenis, misit eis doctorem fidei catholicæ, sanctum Adelbertum episcopum, qui postea martyrio coronatur. Hujus sancti Adelberti episcopi corpus in Pinga quiescit.

Joannes papa CXXII ordinatus, sedit annis 2. Hic papa Ottonem istum imperatorem consecravit.

Benedictus papa CXXIII ordinatur. Hunc dejecit de sede apostolica Otto. Hic Otto vocatus fuit in adjutorium papæ Joannis Romam: quo consecrato Ottone, magna synodus facta est Romæ, cui Otto imperator præsidebat, cum multitudine episcoporum, clericorum, & monachorum: ibique dejectus est papa Benedictus à sede apostolica. Attamen ipse Otto magnus imperator juratus dedit privilegium Joanni papæ, sicut & Carolus Magnus, & Ludovvicus imperatores, dederant ecclesiæ Romanæ, ut de electione Romani pontificis, & de aliis pertinentibus beato Petro se non intromitterent, nisi de consilio papæ *d. 53. Tibi Domine sacrorum canonum postquam, &c.*

Adrianus papa CXXIV constituit, ut nullus princeps de electionibus episcoporum vel prælatorum aliquatenus intromitteret. Iste Otto Magnus venit tertia vice Romam. Postea in Thuringia mortuus est, sepultus autem in Magdeborg.

Anno Domini DCCCCLXIX, Hatto, Moguntinensis episcopus, devoratus est à muribus in Rheno, quia multitudinem pauperum cremavit in horreo, tempore famis, sub Joanne papa, & Ottone imperatore Magno.

Leo papa CXXV ordinatus, sedit menses 6.

Sergius papa CXXVI ordinatus, sedit annis 6, mensibus 4.

732 Anastasius papa CXXVII ordinatus, sedit anno uno, mense uno.

Mando papa CXXVIII ordinatur. Sedit mensibus 11.

Joannes papa CXXIX ordinatur. Sedit annis IV, mensibus 11. Hic Joannes papa, rogante Ottone imperatore, fecit filium Ottonem secundum imperatorem, sed post ipse Otto secundus in regem fuerat Aquisgrani inunctus.

Leo papa CXXX ordinatur. Sedit annis VII.

Stephanus papa CXXXI ordinatur. Sedit annum & mensem unum.

Joannes papa CXXXII ordinatur. Sedit annis IV, & mensibus X.

Leo papa CXXXIII ordinatur. Sedit annis III, mensibus VI.

Agapetus papa CXXXIV ordinatur. Sedit parum.

Joannes papa CXXXV ordinatur. Sedit parum.

Benedictus papa CXXXVI ordinatur. Sedit anno uno, menses V. Tempore hujus papæ, primus Otto, qui dicitur Magnus, obiit.

Anno Domini DCCCCLXXVIII, Otto secundus, filius Ottonis magni sive primi, successit patri in imperio, & regnavit annis 9. Hujus uxor fuit Theophania imperatrix, quæ venit de Græcia. Sanctus Udalricus, Augustæ episcopus, migravit ad Christum. Iste Udalricus episcopus fecit prandium cum Conrado, Constantiensi episcopo, & eodem die, facto prandio, celebravit missam solemnem coram clero & populo. De hoc incusatus respondit, *ego non comedi, sed caritas.* Et iste fuit secundus ejusdem nominis, & ambo sunt sancti, & eorum

eorum solemnitas in Suevia solemniter celebratur. Hic Otto secundus imperator magnum conflictum cum Sarracenis habuit in Calabria. Ibi de exercitu imperatoris plurimi nobiles occisi sunt, sed ipse imperator vix evasit, vita comite. Deinde veniens post malè gestas res idem Otto imperator, cecidit in languorem, & obiit in Roma, & ibi sepultus est.

Leo papa CXXXIX sedit anno uno, mens. tribus.

Joannes papa CXL sedit annis 5, mens. 11.

Benedictus papa CXLI ordinatur. Sedit anno uno, mens. 5.

(a) Dominus papa CXLII ordinatus, sedit anno 1, mens. 6.

Bonifacius papa CXLIII ordinatus, sedit mensem unum.

Benedictus papa CXLIV ordinatus, sedit annum unum.

Hujus papæ temporibus obiit Otto secundus, imperator.

Anno Domini DCCCCLXXXVII, Otto, filius Ottonis secundi, imperium adeptus, regnavit annis 17. Prius tamen fuerat unctus Aquisgrani in regem. Sanctus Wolfgangus, Ratisponensis episcopus, migravit ad Christum.

Joannes papa CXLV ordinatur. Sedit annis 8.

Joannes papa CXLVI sedit menses quatuor.

Joannes papa CXLVII sedit annis 10, mensibus 6. Gregorius papa CXLVIII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 6. Iste Otto imperator III contra Crescentium Romam, ubi & Brunonem in sede Apostolica constituit, qui & Gregorius dictus est. Iste idem Gregorius papa hunc Ottonem III consecravit. Nam Joannes, Placentinus episcopus, sedem apostolicam invaserat, & se gessit pro papa consilio Crescentii. Unde ab imperatore Ottone inde detrusus, cum 12 suis ante urbem suspenditur, & Joannes pseudopapa, prius Placentinus episcopus, excæcatus præcipitatur. Idcirco usque adhuc nullus papa venire vult in montem Tarpeium, ad arcem urbis Romæ, s. in Capitolium, ubi iste Joannes tormenta sustinuit. Ibi itaque semper ferebantur sententiæ mortis contra sceleratos, & contra adversarios Romanorum. Post hunc papam Joannem CXLIX, qui sedit menses 10, & ultimò excæcatus & præcipitatus, Sylvester papa CL ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 5. Iste vocabatur Gerbertus. Iste dicitur in papatu magus & nigromanticus, & diabolum pro divitiis adorasse, & à diabolo fuisse promissum, quòd nunquam moreretur, nisi prius veniret in Hierusalem. Hoc intellexit papa de Hierusalem ultra mare, & quomodo voluit, vixit. Sed cùm hic papa quadam die in capella, quam construxit Constantinus & Helena, ubi plurimas reliquias recondiderunt, quæ vocatur Hierusalem, missarum solennia celebrasset, dixit ei sinus diabolus, *ecce in Hierusalem fuisti, nunc morieris tu, & non vives*. Quo audito, Sylvester & Gerbertus malè sibi conscius, ostendens magna signa compunctionis, in quadam capella, quæ Romæ sita est inter Lateranum & Colliseum, jussit seipsum amputatis manibus suis, & pedibus, & aliis membris enormiter & crudeliter mutilari, & sic vitam Gerbertus in ipsa capella finivit. Unde in eadem capella, quæ Gerberti vocatur, nullus papa, in detestationem illius facti, postea intrare voluit. Post istum Sylvestrum papam, Joannes papa CLI ordinatur. Sedit mens. 10. Ipsa capella, quæ Romæ dicitur Hierusalem, facta est monasterium regularium, in quod fœminæ non intrant. Ibi servatur titulus, quem scripsit Pilatus in tabula olivæ, s. *Jesus Nazarenus rex Judæorum*, sub hoc versu: *Hic crucis est almæ titulus; crux inclyta salve*. 733

Anno Domini M, imperator Otto III, ossa Caroli Magni Aquisgrani, à pluribus eousque ignorata, invenit.

Anno Domini MI, Otto III imperator Nativitatem Domini celebravit.

Anno Domini MII, Otto imperator III, dictus Rufus, obiit, cui successit Henricus. Hic Henricus, dux Bavariæ, imperium adeptus, regnavit annis 24. Hujus fuit sponsa sancta Konigundis. Hic Henricus fuit imperator LXXXVIII à Cæsare Augusto. Iste construxit & fundavit episcopatum Babenberg, & similiter

(a) al. Donus.

ter Merseborg, & Hildensheim; & Magdeborg, & Argentinam, & Misnam, quæ barbarica immanitate devastatæ fuerant, restauravit. In Hildensheim, ubi à puero enutritus & edoctus fuit, posuit S. Gothehardum in episcopum. Hic Gothehardus fuerat abbas in Hersvelde. Summam etenim diligentiam hic imperator habuit in amplificando cultu religionis. Sedes episcopales & ecclesias per universum regnum possessionibus multis & ornatibus ditare cœpit. Hic amator fuit castitatis. Nam cum sponsa sua sibi dulcissima, sancta Konigundi virgine, ipse virgo permansit; sed hoc de pari consensu, ac voto communi & voluntario. Quod ut tamen hominibus occultum foret, in lecto uno, in clauso thalamo pariter dormierunt. Convocatis principibus regni sui Quedelingheboreh, curiam celebravit. Ibi universis consentientibus in id ipsum, Poloniam, & Boëmiam, cæterasque Sclavorum, qui pagani erant, adjacentes regiones, debellare disposuit, congregatoque exercitu, cùm omnes pereeptione corporis & sanguinis confortati fuissent, venerunt ad locum certaminis, & devotiùs orante Henrico imperatore, aperti sunt oculi ejus, & vidit gloriosos martyres, Laurentium, Georgium, & Adrianum, cum Angelo percutiente exercitum suum præcedentes, & hostes fugantes. Sic victor sine effusione sanguinis sibi subegit illos, & gratias egit Deo cum suis. Apuliam, à Græcis diu possessam, Romano imperio recuperavit. Pannoniam, & Ungariam, nec non Burgundiam subegit vir iste victoriosus. Cumque rediret de Apulia, cœpit infirmitate calculi laborare: qua cùm plurimùm torqueretur, omnia patientia sustinuit. Ascendit quoque montem Cassinum, petiturus meritis sanctissimi abbatis Benedicti, & beatæ Scholasticæ virginis, sanitatis remedium. Facta verò oratione, & in hospitio obdormiente, vidit beatissimum Benedictum, dicentem sibi, *quia sperasti in Deo & in sanctis suis, ecce missus sum à Dèo, ut liberem te ab infirmitate tua.* Hæc dicens sanctissimus Benedictus abbas, cum ferro medicinali, partem illam corporis, ubi habitabat calculus, aperuit, & molliter calculo effuso, hiatum vulneris mox sanavit, & calculum in manu imperatoris posuit. Qui evigilans calculum in manu invenit, quem suis ostendens gratias egit Deo, & locum illum multis donis ditavit. Tempore hujus imperatoris, archiepiscopus fuit in Moguntia, nomine Willigis. Iste quia humilem progeniem habuit, & patrem, qui currus & bigas facere solebat, in thalamo ornato grossis literis scribi jussit, cujus ipse clavem reservans, solus introire consuevit, & legere scripturam, quæ talis erat: *Willigis, Willigis, recole unde venis.* Hæc in linguà Teutonica scripta erant. Appendebat etiam rotas, & hujusmodi instrumenta in pariete circumcirca; quibus suam sapientiam & statum suæ paupertatis intentè (ut fertur) agnoscebat. Usque adhuc habentur rotæ duæ, quasi aratri, in vexillo ecclesiæ Moguntinæ. (a) Iste archiepiscopus majorem Moguntinensem ecclesiam, & sancti Albani ecclesiam construxit. Joannes papa CLII ordinatur. Sedit mensibus 3.

Sergius papa CLIII ordinatur. Sedit annis 3.

Benedictus papa CLIV, hujus nominis VIII ordinatus, sedit annis XI, mensibus XI. Ad hunc papam Henricus imperator iste venit Romam, & fuit ab eo honorificè, ut decebat, tractatus. Iste papa Benedictus venit ab eodem imperatore invitatus Babenberg, & ibi eum imperator solennissime suscepit hospitio. Ibi in sancta nocte Paschæ, matutinali officio solemni, primam legit lectionem
734 patriareha Aquileiensis, secundam lectionem archiepiscopus Ravennensis, tertiam papa. Ibi tunc præfatus papa præsentibus LXXII episcopis & principibus aliis, sicut prædecessores sui, Joannes & Sergius Apostolici, ita & ipse dedit privilegium libertatis ecclesiæ in Babenberg. Hic papa Benedictus eodem tempore omnibus civitatibus Alemanniæ, cum suis cardinalibus peragratis, venit in Babenberg, ut prædictum est. Joannes papa CLV ordinatur. Sedit annis 9, mens. 6.

Hic

(a) Vide supra SIFFRIDUM PRESBYTERUM ad a. 1002.

Hic Joannes papa etiam privilegium de libertate & rebus ecclesiæ Babenbergensi dedit. Sub hoc papa, Henricus imperator, servus Dei, feliciter obiit, splendens miraculis, & sepultus est cum sua sponsa, sancta Kunegunda, in Babinberg, anno ætatis suæ 52. Tempore hujus imperatoris Henrici, cùm moreretur, merita animæ suæ in statera appensa sunt, & peccatis deprimentibus jam penè pars dæmonum præponderaverat: tunc subitò adustus quidam superveniens, calice aureo partis dextræ lancem oneravit; moxque ea præponderante, victores angeli animam in consortium supernorum civium deduxerunt. Hæc dixit unus dæmon, à quodam Sancto compulsus. Nam ipse imperator calicem magnum aureum, pretiosis gemmis ornatum, obtulit Deo, & S. Laurentio martyri in Merseburg, quæ adhuc ibi est. Sub eodem imperatore, anno Domini MXX, in villa campestri, nomine Kolebeke, Halberstatensis diœcesis, quidam rusticus, nomine Operus, duxit choream in sancta nocte Nativitatis domini, in cœmiterio infra matutinale officium, cum 15 viris & 3 fœminis, quarum una vocabatur Merswind, & rogati à presbytero, ut cessarent, iterumque admoniti, ut suis dissolutis cantibus divinum officium non impedirent, nec vellent acquiescere: idem presbyter, nomine Rupertus, imprecatus est eis, & maledicta intulit vel congessit dicens, *velit Deus propter merita sancti magni martyris, patroni hujus nostra ecclesia, ut sic incessanter usque ad annum integrum continuè chorizetis.* Quod à seculo non est auditum, illi XVIII per annum continuè sine cibo & potu absque tecto & somno, aliis hominibus admirantibus & compatientibus, choream duxerunt, saltantes in ipso eodem loco, & cantantes incessanter, quousque archiepiscopus Coloniensis, nomine Hubertus, misericordia motus venit illuc, & ipsos in nomine Domini à tali vinculo choreæ liberavit. Quibus liberatis, IV ex ipsis statim mortui sunt; alii refocillati resumpserunt vires, & egerunt pœnitentiam. Benedictus papa CLVI ordinatur. Sedit annis 14. Iste defunctus est, & sepultus in Hamborg, Bremensis diœcesis.

Anno Domini MXXV, Conradus Salicus imperium adeptus, regnavit annis 15. Hujus filius Heinricus in regem ungitur in Aquisgrani, per Peregrinum, Coloniensem archiepiscopum. Sylvester papa CLVII ordinatur. Sedit menses duos.

Gregorius papa CLVIII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 6.

Sub hoc imperatore sancta Konigundis obiit. Hæc sancta Konigundis Augiam fundavit, & possessionibus & ornamentis ipsam dotavit. Ibidem ipsa virgo, dum legeretur de Zacchæo scilicet, & percurrens, ascendit in arborem sycomoræam, depositis imperialibus indumentis, induit, nobilibus videntibus multis, vestes religionis. Hujus sanctæ filia sororis fuit in illo loco abbatissa, quæ cùm epularetur tempore passionis in quadam dominica, venit Christi virgo Kunigundis, & zelo justitiæ & correctionis dedit ei alapam, nam minus erat religiosa, ultima in choro, prima in convivio. Igitur alapæ illius semper mansit vestigium abbatissæ in maxilla ejus, quasi digiti in cera essent pressi, propter alias in exemplum. Hæc sancta Kunigundis, ut se purgaret, facta devota oratione, audacter coram imperatore, sponso ejus, dum adhuc viveret, & coram principibus & multis aliis 12 candentes vomeres nudo vestigio calcavit, & domino protegente penitus illæsa permansit. Nam auctore diabolo, qui invidebat ejus virginitati, de crimine adulterii vehementer infamata fuit. Callidus namque diabolus transfiguratus est in formam militis speciosi, tribus diebus continuis manè videbatur pluribus exire de thalamo sanctæ Kunigundis. (a)

Sanctus Gothehardus episcopus migravit ad Christum, qui successerat in Hildenshein sancto Berwardo.

Tempore hujus imperatoris, qui vocabatur Conradus Salicus, anno Domi-

 ni

(a) Refutant factum SCHURTZFLEISCH *de Innocentia Cunigundæ*, & GUNDLING *Otiis Tom. III. c. III.*

ni 1028, Orientalis ecclesia in Asia fortitudine regnorum, diversitate linguarum, multitudine episcopatuum, grandi spatio terrarum, magna valde, recessit ab obedientia sedis Apostolicæ. Aliter enim baptizant, generalia concilia non frequentant, statuta Romanorum pontificum non recipiunt, de fermentato conficiunt, de pane azymo conficere nolunt. Negant, Spiritum sanctum procedere à
735 filio, sicut à patre. Ab ecclesiastica unitate scissi sunt, & in statu damnatorum. Verùm Occidentalis ecclesia catholica, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ subjecta & obediens, habet circiter episcopatus DCC & LXXII. Salicus Conradus obiit: sepultus est in Spira.

Anno Domini MXL, Heinricus III, Conradi filius, regnavit annis 17. Clemens papa CLIX ordinatur. Sedit menses 10. Hic Teutonicus fuit. Heinricus III ipse Swickerum, Babenbergensem episcopum, tribus invasoribus apostolicæ sedis & dignè & justè expulsis, quorum nomina ignorantur, papam constituens, Clementem secundum appellavit: à quo ipse imperator Romæ, & conjunx ejus Agnes imperatrix, imperialem consecrationem suscepit. Hic Clemens papa privilegium magnum ecclesiæ Babenbergensi dedit, & ipse Clemens papa sepultus est in Babemberg.

Damasus papa CLX ordinatur. Sedit mens. 1. & hic Teutonicus Brixiensis episcopus, nomine Poppo: quem, mortuo Clemente papa, præfatus Heinricus imperator papam constituit, & Damasum appellavit. Post hunc papam, idem imperator Heinricus Brunonem quendam episcopum, & Teutonicum papam constituit. Iste papa CLXI ordinatur, & Leo papa IX appellatus est. Sedit annis 5, mensibus 5. Hic papa Leo Babenbergensi episcopo dedit pallium, quo uti potest tribus vicibus in anno; scilicet in die sancto Paschæ, in die Apostolorum Petri & Pauli; & in die beati Dionysii episcopi, qui tunc est anniversarius præfati Clementis papæ. Tamen, ut dicit Leo papa, in eodem privilegio, salva authoritate Domini Moguntinæ ecclesiæ, pallio uti potest. Et constituit, ut juxta ecclesias fiant claustra, ad disciplinam servandam.

Anno Domini MXLII, Bruno, Herbipolensis episcopus, obiit.

Anno Domini ML, idem Leo papa IX, & cum eo Heinricus imperator III cum XLII episcopis, concilium magnum Moguntiæ celebravit, constituens, ne ministri altaris vel monachi canes aut aves ad venandum sequantur, & ne temporaria lucra sequantur. Hic constituit, ut nullus monachus, nisi legitima ætate & spontanea voluntate, *ex. de regula 6 3 si quis nullus*, (a) IV temporum jejuniis, nisi ab episcopis jejunis ordinentur.

Post concilium Moguntinum, Leo papa & Heinricus imperator in Aquisgrano pariter fuerunt.

Anno Domini MLIV, defuncto Leone papa, Heinricus imperator Gothardum (b) Teutonicum papam constituit, qui Victor appellatus est. Hic Victor papa CLXII ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 4.

Hic etiam fuit in Teutonia & in Bavaria, cum Heinrico imperatore. Isti Victori papæ quidam subdiaconus toxicum in calicem misit: quem cùm papa ipse post consecrationem levare vellet, & non posset; à Domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prosternitur, protinusque toxicator subdiaconus à dæmonio arripitur. Deinde papa Victor iterum cum populo ad orationem prosternitur tamdiu, quousque subdiaconus à dæmonio liberatus fuit. Causa manifestata, ipse papa Victor cum calice sanguinem Domini in altari quodam perpetuo recludi fecit, & jussit pro reliquiis servari. Hic constituit, quòd IV tempora cum jejunio observentur, & quòd nulli clerici ordinentur, nisi in sabbato. Imperatoris filius Heinricus, unctus est in regem in Aquisgrano, ab Hermanno, Coloniensi episcopo.

Anno

(a) c. *Nullus* 1. *de Regularibus*.
(b) Potius *Gebhardum*.

Anno Domini MLVI, Heinricus imperator tertius, defunctus est, & sepultus est in Spira. In illa sepultura imperatoris multæ solemnes personæ venerant. Nam Victor papa, & patriarcha Aquileiensis, ac plurimi episcopi, & alii nobiles multi erant ibi. Cui Heinricus IV ejus filius successit, & regnavit annis 48. Iste cùm regnare cœpit, erat 10 annorum, sed mater sua, imperatrix Agnes, in administratione reipublicæ strenuè & nobiliter gubernavit tam magnates quàm alios.

Anno Domini MLVII, Stephanus papa CLXIII ordinatur. Sedit menses 8. Iste papa de alto sanguine, scilicet germanus frater ducis Lotharingiæ, & Teutonicus fuit. Cardinalis quoque cùm esset & archidiaconus ecclesiæ Romanæ, relinquens omnia, reddidit se religioni; factus est monachus in monte Cassino. Inde communi consensu omnium Romanorum in papam eligitur.

Anno Domini MLIX, Benedictus papa CLXIV ordinatur. Sedit menses 2. Iste fuit Lateranensis, & sedem Apostolicam, inconsulto rege & principibus, invasit, adjutus favore popularium, quos pecunia corruperat. Rex autem Heinricus IV, habita cum primoribus deliberatione, Gerhardum Florentinum episcopum, in quem Romanorum & Teutonicorum studia concurrerunt, constituit in papam. Ita Benedicto, qui sibi papatum usurpaverat, dejecto; papatum obtinuit Gerhardus; & ipse dictus est Nicolaus papa CLXV, & sedit annis 3, & mens. 6. Hic constituit, ut nullus clericus venationi instaret. Constituit etiam, ut dicto & facto homicidii reus sit de sacro ordine dejectus. Et constituit, ut nullus in sacro ordine constitutus uxorem vel concubinam habeat. 736

Alexander II. papa CLXVI ordinatur. Sedit annis 9, mensibus 6. Hic papa obtinuit papatum à rege Heinrico IV, positus & virtute militum, & favore principum. Iste Alexander vocabatur Anselmus, episcopus in Lucka, sed alius quidam Parmensis usurpaverat sibi papatum. Alexander verò prævaluit. Hic Alexander II. constituit dimitti *Alleluja* in sabbato LXX usque in vigiliam Paschæ. Sub hoc papa, anno Domini MLXXI, archiepiscopus Coloniensis posuit monachos in Salvelt, expulsis inde canonicis. Iste Dominus Anno (a) virtuosus vir, fundavit Sigeberg & Grafscaf, & ibi locavit monachos; & fundavit in Colonia duas ecclesias, sanctæ Mariæ ad gradus, & sancti Georgii martyris. In his duabus ipse episcopus locavit canonicos. Hic papa Alexander II. constituit etiam, ut si ordinatus ad sacros ordines nondum est baptizatus, sive fuerit episcopus, sive clericus, baptizetur, & iterum ordinetur per singulos gradus, quia baptismus est janua omnium sacramentorum. Constituit etiam, ut nullus presbyter, sive diaconus, vel subdiaconus, uxorem habeat sive concubinam, in occidentali ecclesia, sed ut sint casti.

Anno Dom. MLXXVI, Gregorius papa hujus nominis VII, à beato Petro CLXVII ordinatur. Sedit annis 15, mensem unum. Iste vocabatur Hildebrandus, & fuit in scripturis valde eruditus. Hic constituit jejunium IV temporum in Martio: & constituit, ut omnium sanctorum martyrum, & sanctorum Romanorum pontificum solemnitates ubique annuatim cum pleno officio celebrentur. Hic Gregorius papa capitur, & incarceratus, & ferreis vinculis constrictus fuit à Romanis. Quamobrem ipse papa Heinricum regem IV excommunicavit, similiter & Coloniensem episcopum, & plures episcopos Teutoniæ, & nobiles, quorum consilio captus fuit. Iste papa etiam strictè sub pœna auguria inhibuit, & sortilegia, & incantationes, & magicas artes. Tempore hujus Gregorii papæ fuit bellum in Welftzolt, inter hunc Henricum (b) imperatorem & Saxones, ubi multus sanguis effusus est.

Anno Domini MCX victus est imperator.

(a) Sic emendavi, pro *animo*. Compara, quæ notavi ad *LAMBERTUM SCHAFNABURGENSEM a. 1075.*

(b) Potius *Henricum V.*

Victor papa CLXVIII ordinatur. Sedit menses 4. Iste in schismate schismaticus fuit.

Urbanus papa CLXIX ordinatur. Sedit annis 11, mensibus 6. Iste papa in concilio Placentino composuit, & in missa constituit præfationem beatæ virginis, videlicet *Et te* in veneratione, vel in assumptione beatæ virginis. Tunc temporis monasterium in Reinersborn initium habuit. Hic papa constituit, ut nullus ad pœnitentiam suscipiat commissum presbytero alteri, nisi in casibus exceptis. Sub hoc papa incepit ordo Cistercensium.

Paschalis papa CLXX ordinatur. Sedit annis 19. Hic constituit, ut nullus emat vel vendat ecclesiastica beneficia, vel ecclesiastica sacramenta.

Gelasius papa CLXXI, ordinatur. Sedit anno uno. Sub hoc papa, Heinricus imperator obiit, & sepultus est in Spira, cui successit filius ejus, Heinricus V, & regnavit annis 20, & sepultus est in Spira super IV tumbas prædictorum imperatorum, videlicet Conradi & trium Heinricorum in Spira, unus versus scriptus est divisim, qui complectitur omnes tumbas, in hunc modum, *Filius hic, pater hic, avus hic, proavus jacet isthic.*

Calixtus papa CLXXII ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 10.

Honorius papa CLXXIII ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 6.

Anno Domini MCXI, cuidam monacho sancti Laurentii, extra muros Romæ moranti, cingulo suo, quo cinctus erat, insoluto ante eum projecto, vox in aëre facta est, *Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.*

Anno Domini MCXXVI, Norbertus, archiepiscopus in Magdeborch, claruit.

Anno Domini MCXXVIII, ordo templariorum confirmatur ab Honorio papa, & ipso anno fundatur Walkzenret *(a)* claustrum.

Anno Domini MCXXX, Honorio papa defuncto, protinus duo per dissensionem loco ejus constituuntur, scilicet Innocentius & Anacletus. Ambo uno
737 die Romæ electi; ambo uno die consecrati; sed Anacletus majoris potentiæ, Romam obtinuit, Innocentius verò in Galliam fugit. Tandem Innocentius papatum obtinuit.

Innocentius papa CLXXIV ordinatur. Sedit annis 13, mensibus 6. Iste Innocentius II. construxit ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ Romæ ad fontem olei, quod erupit in Nativitate Domini. Et tunc de ipsa terra madida ex oleo, sanitatem multi receperunt. Hic papa prohibuit, artem balistarum & sagittariorum exerceri contra Christianos, & hoc sub anathemate. Constituit etiam, ut sacerdos, qui corpus Domini in missa conficit & immolat, omnibus modis debeat sumere corpus Domini. Constituit etiam, ut moniales cum clericis & monachis in uno choro non conveniant ad psallendum. Constituit etiam, violentos injectores manuum in clericos vel religiosos ipso facto esse excommunicatos. Defuncto Heinrico V imperatore, anno Domini MCXXV, tempore hujus papæ Innocentii II, Lotharius, dux Saxonum imperium adeptus, regnavit annis 13. Hic fundavit monasterium Luttere apud Bremenses, *(b)* & ibidem ipse Lotharius defunctus est. Hujus Lotharii anno 11 facta est translatio sancti Nicolai episcopi de Myrrhea in Baris, *(c)* cum in terra quievisset DCCLXXV annis.

Anno Domini MCXXXII, fundatur claustrum vallis sancti Georgii.

Anno Domini MCXXXVIII, Conradus, frater Frederici ducis Suevorum, impe-

(a) Potius *Walckenried.*

(b) Videtur legendum esse, *apud Brunsuicenses.* Sic enim SIFFRIDUS PRESBYTER *ad a. 1125.* de Lothario Imp. *Hic fundavit monasterium Luther, prope Brunsuigam.*

(c) Potius *in Baris*, Civitatem Apuliæ. Vide supra SIGEBERTUM GEMBLACENSEM *ad a. 1087.*

imperium adeptus, regnavit annis 15. Sepultus quiescit in Spira. Celestinus papa CLXXV ordinatur. Sedit annis 5. Constituit, ut pro alba ampla & longa, quam sanctus Gregorius papa instituit, alba stricta & non cincta continuè utatur papa.

Lucius papa CLXXVI ordinatur. Sedit menses XI. Eugenius papa CLXXVII ordinatur. Sedit annis 8, mens. 5. Hic fuerat monachus & discipulus S. Bernardi. Ad hunc S. Bernardus scripsit librum considerationis. Hic Eugenius papa canonizavit S. Heinricum imperatorem de Babenberg, rogatu Conradi imperatoris & prælatorum. Hanc sancti canonizationem quidam cardinalis, nomine Joannes, vehementer impediens, oculorum lumine est privatus. Sed cùm desineret pœnitens, & plurimùm laudaret ipsum sanctum Heinricum, lumen oculorum confestim publicè recepit. Hic etiam constituit, ut studium in ecclesiis habeatur in Grammatica & in liberalibus artibus.

Anastasius papa CLXXVIII ordinatur. Sedit anno uno.

Anno Domini MCLIV, beatus Bernhardus migravit ad Christum. Fuit enim XXIII annorum, cùm intravit religionem, & cum XXX sociis intravit religionem. LXIV annos habuit, cùm obiit, & amplius quàm C & LX monasteria reliquit, quæ ipse tempore suo ferè omnia instituit.

Eodem tempore Fredericus, dux Suevorum, imperium adeptus, regnavit ann. 39. Iste imperator, anno Domini MCLXII, Mediolanum cepit, & expugnavit muros ejus, & subvertit omnia ibi, & vastavit. Tunc Reinoldus, Coloniensis archiepiscopus, qui cum potenti manu ibi fuit, loco salarii & stipendii, impetravit ab imperatore trium magorum corpora, quæ Mediolanum, extra muros ante portam, in ecclesia Eustorii servabantur in uno sarcophago marmoreo: quibus habitis, in Coloniam quasi triumphator secum tulit gaudens, & ibi in majori ecclesia honorabiliter collocavit. Iste Fridericus imperator, vir catholicus, peregrè profectus ultra mare, per desertum Romaniæ, cum multa militia cruce signatorum, postquam gloriosè triumphaverat de inimicis crucis Christi, in modico fluvio, in quem balneandi gratia post meridiem descenderat, apud Armeniam, in die S. Barnabæ Apostoli, multis præsentibus, submersus est. Huic Friderico seniori imperatori misit Soldanus nobile vas, scilicet smaragdinum, plenum balsamo. Et nunciis videntibus, postquam multùm laudaverat imperator, ipsum vas projecit, & in frusta confregit, dicens: Ego solus non habebo pretiosa hæc, sed alii mecum. Et de nobilibus ibi præsentibus unusquisque collegit, quod voluit. Tempore hujus Friderici imperatoris, magister Gratianus compilavit decretum, ut videtur, & magister Petrus Longobardus sententiarum libros IV, & abbas Joachim libros suos. Tempore hujus præfati imperatoris, successivè papæ VII fuerunt.

Adrianus papa CLXXIX ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 9.

Alexander papa CLXXX ordinatur. Sedit annis 22. Cum ipso papa Alexandro tertio, per dissensionem cardinalium, Victor schismaticus electus est: & simul ambo consecrati sunt. Tunc Alexander papa in Franciam fugit, tempore schismatis, & ipse papatum obtinuit. Sub hoc papa S. Thomas, Cantbuariensis archiepiscopus, occisus est, anno Domini MCLXXIV. Hic papa constituit, 736
ut nullus novus sanctus in veneratione habeatur, nisi ex auctoritate apostolica, & nisi sit canonizatus, à papa tamen. Antè quilibet diaconus suum sanctum solemniter canonizavit. Exemplum de sanctis, scilicet Martino, Ambrosio & Borchardo, Wigperto, Severo, & Augustino, & aliis. Hic etiam constituit, quod clerici ordinari possunt in sabbato Sitientes, & quod clerici homicidæ ordinari non debent. Et constituit in personas & loca sententiam fieri interdicti. Hic Alexander papa etiam constituit, quòd papa à duabus partibus cardinalium eligatur ad minus, & quòd excommunicatus sit ipso facto, qui aliter se gesserit pro papa,

pa, *ext. de electione litis.* (*a*) Constituit etiam, ut nullus clericus habeat duas vicarias. Et constituit, ut conjugati intrantes religionem, separentur auctoritate episcopi dioecesani, & ambo castè vivant. Et constituit etiam, de affinitate scilicet, ut nullus contrahat cum cognata ejus, usque ad quartum gradum, quam carnaliter cognovit. Et constituit de spirituali cognatione, scilicet, quòd nullus suam spiritualem sororem, quam pater suus vel mater sua levavit de sacro fonte, ducat in uxorem. Et constituit, ut nullus in sacris ordinibus habeat uxorem vel concubinam. Et constituit, ut sicut filius hæres solvere debet debita patris sui, ita prælatus debet debita solvere prædecessoris sui, pro necessitate ecclesiæ suæ contracta.

Anno Domini MCLXXXI defuncto Alexandro papa, Lucius papa CLXXXI ordinatur. Sedit annis 3. Hic constituit, ut missa presbyteri, quamdiu toleratur ab ecclesia, id est, quamdiu non condemnatur, potest audiri, & possunt ab eo recipi ecclesiastica sacramenta. Sub hoc papa Lucio III, Franciscus ille, à Deo præelectus Massizio (*b*) natus. Hic Lucius etiam constituit sententiam interdicti.

Urbanus papa CLXXXII ordinatur. Sedit annis 2.

Gregorius papa CLXXXIII ordinatur. Sedit mens. 4.

Clemens papa CLXXXIV ordinatur. Sedit annis 3. Hic Clemens papa constituit, ut tempore feriarum non fiat traductio sponsarum, vel solemnitas nuptiarum; à dominica ante Ascensionem Domini usque ad octavam Pentecostes; & à dominica Adventus usque post octavam Epiphaniæ; & à Septuagesima usque ad octavam Paschæ. Constituit etiam, ut clerici non pugnent in duello, nec pro se pugiles introducant. Et constituit, ut clericus, qui procuravit amputari sibi virilia & genitalia, missam non celebret. Et constituit, ut nullus suam commatrem ducat in uxorem. Celestinus papa CLXXXV ordinatur. Sedit annis 7. Pontificatus hujus anno 3, præfatus Fredericus imperator submersus, cui successit filius suus Heinricus.

Anno Domini MCXC, Heinricus imperium adeptus, regnavit annis 7. Cùm esset rex in Erphordia, eo præsente, anno Domini MCXCIV, quidam comites & nobiles in cloacam cadentes, ruptis trabibus pariter numero 7 interierunt. Iste imperator veneno interiit, & sepultus est in Spira. Hujus imperatoris frater, Philippus rex, in regni schismate, cùm tamen esset dux Suevorum, regnavit annis 2, & in Babenberg de Witlinsbach anno Domini MXCVIII occisus est, & sepultus est in Spira. Ipse etiam Palatinus, cùm profugus evasisset, in quadam grangia monachorum, nimis securus, ludendo provocaret vervecem trudendo cum clypeo, subitò ab amicis Philippi irruentibus, in vindictam fusi sanguinis, occisus est. Hic papa Celestinus III. constituit, ut in ecclesiis conventualibus celebretur electio de prælato, & constituit, quòd bigami non ordinentur, & constituit, ut nullus duos sacros ordines uno die recipiat, & quòd pueri, cùm venerint ad annos discretionis, id est ad 15 annos, si noluerint remanere in claustris, licitè possint ire ad seculum, & ad hæreditatem suam.

Anno Domini MCXCVIII, Heinrici anno 4, Innocentius papa CLXXXVI ordinatur. Sedit annis 19. Iste vocabatur Lothardus, natus de nobilibus Romanis.

Anno Domini MCC, sub hoc papa Innocentio tertio, & tempore Heinrici imperatoris, cœpit in Accon ordo fratrum Teutonicæ domus. Hic papa fuit eruditus valde, & plurimùm eloquens. Hic composuit librum de sacramento altaris, & sermones, & librum de miseria humana. Hic fecit plurimas decretales. Hujus papæ Innocentii III pontificatus anno 9, anno verò Dom. MCCVI, Franciscus, ut sapiens architectus, cœpit pœnitentiam agere, & Deo misericorditer disponente,

(*a*) *Cap. 6. de electione & electi potestate.*
(*b*) Potius *Assisio*. Vide infra *a. 1226.*

ponente, initiavit ordinem fratrum minorum, & tunc ipse præfatus papa statim, ut vidit & audivit S. Franciscum, divinitus inspiratum ordinem approbavit, dans sancto Francisco mandatum, ut prædicaret verbum Dei & suis sociis. Hic papa constituit, ut ultra quartum gradum licitè contrahatur matrimonium. Hic etiam constituit, ut si aliquis in excommunicatione mortuus est, qui indicia manifestæ pœnitentiæ habuit, debeat extumulari, & absolvi, & recipi cum suffragiis ad ecclesiasticam sepulturam, *ext. de sen. à nobis est, qui sic.* *(a)* Hic papa confirmavit regulam & ordinem sanctæ Trinitatis. Hi fratres totam substantiam dividunt annuatim in tria, unam in proprios usus servant, secundam partem in usus peregrinorum & pauperum, tertiam partem mittunt ultra mare in redemptionem captivorum. 739

Anno Domini MCCIV, sub hoc papa, civitas Constantinopolitana capta est, & spoliata à Christianis, plurimis divitiis & rebus, ac multis sanctorum reliquiis, ut apparet in Venetia & in Halberstat. Hic papa Innocentius declaravit, quod principes Teutoniæ jus habent in eligendo regem, promovendo, *(b)* si non fuerit hæreticus aut stolidus, vel perpetuò infirmus, imperatorem *(c)* Romanorum. *ext. de electione, Venerabile.* *(d)* Hic constituit, quòd qui alteri conjungitur, altero invito, ante carnalem copulam potest eligere religionem. Et hoc constituit similiter Alexander papa III. Iste papa Innocentius III. statuit, in omnium Christianorum provincia, distinguatur notabiliter habitus Judæorum in utroque sexu. Constituit etiam, quòd nullus clericus in sacris ordinibus habeat uxorem vel concubinam, in Occidentali ecclesia. Constituit etiam, ut nullus clericus habeat plura beneficia ecclesiastica, vel duas dignitates, absque dispensatione sedis ecclesiasticæ. *(e)*

Anno Domini MCCXII, per beatum Franciscum, & sanctam Claram virginem, incepit ordo pauperum dominarum, videlicet post sextum annum conversionis S. Francisci. Eodem tempore regina Ungariæ, mater S. Elizabeth, occisa est, & pueri profecti sunt ultra mare cum multitudine, sed peregrinatio annihilata periit. Hic papa Innocentius etiam constituit, ut quilibet adultus ad minus semel in anno plebano suo confiteatur, & ad minus ad Pascha percipiat corpus Domini, nisi de consilio suo abstineat: & constituit, quod confessor nulla ratione prodat peccatum confitentis, *extr. de pœnitentiis & re, Omnis utriusque.* *(f)* Et constituit, quòd quilibet religiosus ad arctiorem ordinem, postulata licentia, etsi non detur licentia, licitè possit transire. Et constituit, quod novitii non recipiantur ad professionem, nisi finito anno probationis, quamvis novitii renunciare possint suo juri. Hic etiam constituit, ut prælati subditos clericos suos, seu presbyteros, exactionibus gravare non præsumant, & visitantes parochias & ecclesias, evectionum numerum non excedant, ita quòd episcopi XX vel XXX habeant, archidiaconi V vel VII, diaconi sive archipresbyteri II, & quòd sine canibus venaticis & avibus proficiscantur, ne graventur ecclesiæ nimietate expensarum, *ext. de censibus. Cùm Apost.* *(g)* Et constituit, ut apostolorum vigiliæ jejunentur, exceptis Philippi & Jacobi, & Joannis Evangelistæ & Barnabæ; & quòd infirmi in jejunio possint comedere carnes, ut majus periculum evitetur, & quando urgens necessitas requirit. Et constituit, quod in ecclesiis doctores, & studium Grammaticæ habeantur, & quod metropolitana ecclesia magistrum habeat, qui legat in Theologica facultate, & quod illi in expensis provideatur. Et constituit, quod Judæi novas synagogas non faciant, & quod Christiani in domibus eorum non

 sinant;

(a) *Cap. 28. de sententia excommunicationis.*
(b) leg. *promovendum.*
(c) leg. *in Imperatorem.*
(d) *Cap. 34. de electione & electi potestate.*
(e) leg. *Apostolica.*
(f) *Cap. 12. de Pœnitentiis & Remissionibus.*
(g) *Cap. 6. de Censibus.*

finant, & nutrices Christianæ Judæorum infantes non nutriant. Iste gloriosus papa Innocentius III, mortuo Heinrico imperatore, Ottonem ducem de Brunswig inunxit Romæ, & consecravit imperatorem. Post parvum tempus excommunicavit eundem, suscitans sibi adversarium Fredericum, filium Heinrici imperatoris, quem ipse papa sublimavit ad sceptrum regni.

Otto, filius ducis Bavariæ, imperium adeptus, regnavit annis 9. Iste Otto imperator à papa Innocentio excommunicatus fuit usque ad mortem; sed in articulo mortis à prælatis absolutus obiit, & sepultus est in Brunswig. Hic papa Innocentius III. constituit, fieri sententiam interdicti in personas & in loco, sicut Alexander papa. Item constituit, quòd nullus novus sanctus in veneratione habeatur, nisi auctoritate sedis Apostolicæ, ita quod canonizetur à papa. Hic papa Innocentius S. canonizavit sc. Thomam, Cantuariensem archiepiscopum, & sancti Henrici sponsam, scilicet Cunigundam virginem. Hic papa Innocentius III, pontificatus sui anno XVIII, anno verò Domini MCCXIV, in Lateranense palatio plurimùm solemne celebravit concilium, in festo omnium Sanctorum. In quo ipse papa multas constitutiones edidit, & inter alias de passagio & cruce signandi in subsidium terræ sanctæ maxime mentem posuit, & per ecclesiam u-
740 niversalem, orationes ante *Agnus Dei*, in missa, pro terra sancta statuit, scilicet psalmum, *Deus venerunt gentes*, cum precibus & collecta, *Deus qui admirabili providentia*.

Anno Domini MCCXV, obiit Hermannus Landtgravius. Sequenti anno confirmatus est ordo prædicatorum fratrum, scilicet à papa Innocentio III. Igitur post concilium tantùm uno anno supervixit, & cùm ægrotaret ad mortem, in civitate Parusii (a) quidam abbas, prout frater Cisterciensis, veniens cum suis ad curiam Romanam, qui cepit somnum meridie, in prato ante Parusium, viditque visionem, hunc habentem modum. Vidit, inquam, ille abbas ad orientalem plagam Dominum sedentem in excelso throno, faciem habentem adversus occasum, circumstante exercitu angelorum in prato; viditque ab occidentali parte ejusdem prati hominem toto corpore nudum, sed infula pontificali decoratum, currentem velocissimè versus sedentem in throno, & alta voce clamantem, *Miserere mihi misero, misericordissime Deus;* & vidit, quòd insequebatur eum currentem magnus draco, ut devoraret ipsum; & veniens sedentem in throno alta voce draco acclamavit, *Justè judica, justissime judex*. Et cùm hoc abbas vidisset & audisset, mox evigilavit; & visio disparuit; & illius disceptationis exitum nullatenus scire potuit. Cumque abbas ascendisset civitatem Parusium, quæ in monte sita est, audivit quasi sonitum campanarum, & luctum plangentium, & vocem lamentantium dicentem, *Heu papa Innocentius defunctus est*.

Anno Domini MCCXVII, Innocentius papa III in Parusio feliciter obiit, & ibidem sepultus est.

Fredericus, Heinrici imperatoris filius, adeptus imperium, regnavit annis 30, à Cæsare Augusto imperator*.

Defuncto Innocentio papa III, Honorius CLXXXVII ordinatur. Sedit annis XI. Hic papa Honorius III vitam & regulam sancti Francisci confirmavit, & in Registro posuit. Hic papa Fridericum, Heinrici imperatoris filium, Romæ consecravit in imperatorem, anno Domini MCCXIX.

Ipso eodem anno, sanctus Dominicus, initiator ordinis prædicatorum, feliciter migravit ad Christum, cùm non plene eidem ordini annis 4 præfuisset. Quidam nomine Bertamus, qui fuerat reclusus apud Tornacum, gessit se cum pompa aliquandiu pro comite Waldewino Flandriæ. Propter hoc à rege Franciæ & à comitissa Flandriæ suspensus est in patibulo.

Anno Domini MCCXXV, Engelbertus, Coloniensis archiepiscopus, occisus est

(a) *Perusii.*

est à comite Frederico de Ysenburg, qui & ipse in ultionem fusi sanguinis, in Colonia, provincialium sententia, crurifragio miserè interiit. Sub hoc papa, anno Domini MCCXXIII, fratres minores Erfordiæ mansionem receperunt. Hic papa Honorius III constituit, sicut & canon, ut corpus Domini semper in ecclesiis reservetur propter infirmos, & semper sub camera. Et constituit, ut sacrosanctum corpus Domini ad infirmos in habitu decenti portaretur, & cum reverentia & lumine præcedente, ut Deus honorificetur, & populus ædificetur, & fides roboretur. Constituit etiam Honorius papa III, sicut & Innocentius III, ut ecclesiæ metropoles doctores in theologica facultate habeant, & ut aliquos idoneos ad studium generale transmittant, ut postea copiam doctorum habeant, qui alios informent. Et constituit, quòd docentes in theologica facultate, & similiter studentes in ea in scholis, per 5 annos integrè percipiant præbendarum suarum & beneficiorum de gratia sedis Apostolicæ, *extr. de magistris super specula.* (a) Hic papa fortis usum in electionibus perpetuò prohibet, scilicet, ne prælati per fortes eligantur. Hic papa etiam judicium candentis ferri strictè prohibet, quia in eo Deus videtur tentari. Iste papa Honorius III sanctitate & virtutibus plenus, feliciter migravit ad Christum, sepultusque est ad sanctam Mariam, ad præsepe Romæ super IV pyramides in rusa porphyretica. Illam sepulturam hujus papæ successor, Gregorius papa, fieri fecit.

Anno Domini MCCXXIV, beatus ille servus Dei Franciscus, contuens in aëre Seraphim cruce positum, extunc in palmis, & latere, & pedibus effigiem plagarum Christi tulit usque ad felicem exitum suum, multis tunc utriusque sexus videntibus in eo illa Christi stigmata.

Anno Domini MCCXXVI, pontificatus hujus Honorii papæ anno 10, tem-
pore Frederici imperatoris, beatus ille Franciscus apud Assisium feliciter migravit 741
ad Christum, anno ætatis suæ XLV.

Anno Dom. MCCXXVII, defuncto Honorio papa III, Gregorius papa à beato Petro CLXXXVIII ordinatur. Sedit an. 16. Eodem anno fuit multa turba crucesignatorum congregata apud Brand. (b) qui ut pariter cum Frederico imperatore in terræ sanctæ subsidium transfretarent, sed dolo Frederici imperatoris interveniente, illud passagium impeditum fuit, & magna militia illa Christianorum, qui amplius quàm ad LX millia æstimabantur, dissipata fuit. Et illustris Landtgravius Thuringiæ Ludewicus, paratus corde & corpore cum omnibus suis armatis, transiit mare, in subsidium terræ sanctæ. Ibi apud Ortratum, (c) (ut fertur) veneno intoxicatus, feliciter obiit, & reductus sepultus est in Reinersburnen. Hic papa Gregorius nonus vocabatur Hugelinus. Iste papa anno Domini MCCXXVIII, pontificatus anno 11, solemnissimè canonizavit beatum Franciscum in civitate Assisiorum. Postea idem venerabilis papa tres sanctos successivè canonizavit, videlicet beatum Dominicum, fratrum prædicatorum, & beatum Antonium, ordinis fratrum minorum, & beatam Elizabeth de Marpurg, relictam illustrissimi Landgravii Thuringiæ.

Anno Domini MCCXXIX, Gregorius IX excommunicavit Fredericum imperatorem, objiciens multos, & enormes, & graves articulos. Hic papa constituit fieri sententiam interdicti. Constituit etiam, quòd filius sacerdotis non potest ducere puellam, quam pater suus baptizavit. Et constituit, quòd laici, cujuscunque religionis sint, non debeant prædicare. Hic papa cùm esset cardinalis, & Ostiensis episcopus, constitutus fuerat protector ordinis fratrum minorum.

(a) *Cap. 5. de Magistris.*

(b) *Brandusium.* ALBERICUS *ad an. 1227. Fredericus Imperator naves suas paraverat apud Brundusium, quasi transiturus mare, sed subita infirmitate tactus, vel vera, vel simulata, remansit.*

(b) Potius *Otranto.* Vide *SIFFRIDUM PRESBYTERUM a. 1212. HIST. LANDGR. THUR. c. XL.*

Anno Domini MCCXXXI, Sanctus Antonius in Padua, ordinis fratrum minorum, & sancta Elizabeth in Marpurg, migraverunt ad Christum.

Anno Domini MCCXXXIII, Magister Conradus de Marpurg, verbi Dei prædicator, occisus est.

Anno Dom. MCCXXXVI, sancta Elizabeth in Marpurg translata est calendis Maji. Iste Gregorius papa IX duos ordines confirmavit, quos sanctus Franciscus ordinaverat, unum pauperum dominarum sanctimonialium, alterum pœnitentium, qui sexum capit utrunque, scilicet clericos, conjuges, virgines & continentes. Idem papa etiam confirmavit ordinem monialium pœnitentium, scilicet sanctæ Mariæ Magdalenæ.

Anno Dom. MCCXXXVII, frater Jordanus, magister prædicatorum fratrum, missus *(a)* est in mari mediterraneo, & sepultus est in terra sancta. Iste Gregorius papa nonus fecit de extravagantibus compilationem nobilem, quam divisit in V libros; unde versus:

Pars prior officio creat ecclesiæque ministros:
Altera dat testes, & reliqua judiciorum:
Tertia de rebus & vita presbyterorum
Dat normam, rite nubere quarta docet:
Ultima de vitiis & pœnis tractat eorum.

Anno Domini MCCXLI, peregrina mania gens barbarorum ferocissima, idolorum cultibus dedita, scilicet Tartari in Ungaria & Polonia, Christianorum plura millia occiderunt. Contra illos Gregorius papa fecit crucem prædicari, similiter contra Stetingos, de quibus V millia & XXV homines à cruce signatis occisi sunt. Idem papa constituit festa celebrari, scilicet Domini nostri, & beatæ virginis, & diem dominicum, & apostolorum, & martyrum, & sanctorum de illa diœcesi, ubi quilibet manet; nisi urgens necessitas instet tempore messis vel vindemiæ, vel ecclesiæ aut pauperibus aliquibus subserviant. Et constituit, ut si concubinis suis excommunicatis, à judice communicant, ipso facto sint clerici majori excommunicatione ligati. Constituit etiam, ut tempore interdicti presbyteri semel in hebdomada corpus Domini conficiant submissa voce, clausis januis, quod pœnitentibus in morte detur. Hic papa Gregorius IX feliciter obiit Romæ: sepultus est in Vaticano, juxta corpus beati Gregorii papæ, ante secretarium beati Petri.

Anno Domini MCCXLIV, Celestinus papa CLXXXIX ordinatur. Sedit diebus XVI. Hic vocatur Irmfridus, qui cùm cardinalis episcopus esset, negotia pauperum clericorum frequenter & diligenter, intuitu misericordiæ, promovit apud papam Gregorium. Huic idem papa Gregorius propheticè prædixerat,
742 quòd futurus esset & ipse papa, sicut beatus Franciscus præfato Gregorio, cùm esset Ostiensis episcopus cardinalis. Hoc Celestino papa feliciter defuncto, cessavit episcopatus ferè duobus annis; & cùm non essent tunc nisi IX cardinales, in electione papæ concordare non poterant, & hoc utique in periculum totius ecclesiæ.

Anno Domini MCCXLV, Innocentius papa ordinatur. Sedit annis 12. Hic vocabatur Simebaldus, *(b)* presbyter cardinalis. Hic papa duos sanctos canonizavit, videlicet fratrem Petrum ordinis prædicatorum, occisum ab hæreticis apud Mediolanum, & Lateslaum, Cracoviensem episcopum. Iste papa constituit, ut quicunque prælatus fert sententiam excommunicationis, juris ordine non servato, ab ingressu ecclesiæ, & ad minus per unum mensem, ipso facto sit suspensus: alioquin irregularitatem incurrerit, de quo solus papa dispensare potest, & non alius, *extr. de sententia excommunicationis*, *Cùm medicinalis*. Et constituit,

(a) Potius: *mersus*.
(b) Potius: *Sinibaldus*.

tuit, ut quicunque judex ordinarius, vel etiam delegatus, contra justitiam vel etiam contra conscientiam suam, in gravamen alterius partis injustè judicaverit; per unum annum, ab executione officii sui sit suspensus; & si se divinis ingesserit, irregularitatem incurrat, de qua solus papa dispensare potest, & non alius. *extr. de senten. & re judic. Cùm item tribunal.* Hic papa etiam constituit, ut quicunque aliquem occidi fecerit, vel mandaverit, ipso facto sit excommunicatus, & ab omni dignitate, ordine, officio & beneficio sit depositus, *extr. de homicidio pro humani.* Iste papa Innocentius IV in civitate Galliarum Lugduno mansit per annos VII.

Anno Domini MCCXLV, hic concilio Lugdunensi constituit, ut octava beatæ virginis Mariæ ab omnibus clericis & religiosis annuatim solemniter celebretur. Tempore hujus papæ Ludewicus, rex Franciæ, cum Christiano exercitu, contra consilium papæ transfretavit, & fugientibus barbaris à facie ejus, cepit, & in possessione pacifica habuit Damiatam. Postea in brevi bello idem rex Franciæ à Soldano in Babylone, id est à Pharaone rege Ægypti, captus est, & suus Christianus exercitus dissipatus, & occisus est totus. Rex autem Ludewvicus, pro redemptione sua, dedit Soldano C millia marcarum argenti & civitatem Damiatam. Verumtamen arma tentoria, vasa pretiosa, equos electos, alimenta Christianorum, Sarraceni in illo prælio obtinuerunt.

Anno Domini MCCXLIX, cùm rex Ludewicus esset ultra mare, ubi (sicut dictum est) captus, & ad plurima damna perductus est; venerunt in regnum Franciæ plura millia pastorum, dicentes se velle venire in adjutorium Ludewico Franciæ regi, ultrà mare. Hi unum capitaneum magistrum habuerunt, nomine Jacob; peritum in pluribus linguis. Hic fuit apostata Cistercienfis & sceleratissimus. Hic in Francia manus violentas injecit violenter in clericos, per diversa loca. Istum Jacobum facinorosum sequebantur meretrices, latrones, magi & malefici. Qui Jacobus apud Bituris civitatem occisus est à Christianis sententialiter, & omnes, quotquot insequebantur eum, occisi & dissipati sunt. Iste Innocentius quartus, inter omnes apostolicos, à sancto Petro primo papa ditior fuit, (ut fertur) & opulentior in pecunia & thesauris. Hic papa in concilio Lugdunensi sententialiter Fredericum imperatorem, propter crimina sua, ab omni honore destituit, & eum imperiali ac regali dignitate & nomine privavit, anno Domini MCCXLV, & principibus Teutoniæ, ad quos spectat electio imperatoris, dedit papa eligendi potestatem liberè successorem. Iste Fridericus imperator, sicut præfatus papa in decreto Lugdunensi scribit, multotiens pacem, inter ecclesiam & imperium reformatam, temere violavit. Perpetravit etiam sacrilegium, capi faciens duos cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, Ottonem Portuensem, & Jacobum Prænestinum episcopos, ac aliarum ecclesiarum prælatos, clericos, religiosos & seculares, venientes ad concilium, quod papa Gregorius IX duxerat convocandum, quod ipse imperator petierat convocari. Hos prælatos, cum clericis in Sicilia, fecit diris carceribus mancipari, quibusdam in mari submersis. Ecclesias IX archiepiscopales, & multas episcopales, abbatias quoque & alias ecclesias, prælatorum regimine destituit in regno; in grave ipsarum præjudicium, & periculis animarum ecclesiarum non solum facultates, etiam bona, prout voluit, occupari, sed etiam cruces & calices, thuribula & alios sacros thesauros & pannos fericinos, velut cultus divini contemptor, auferri jussit. Clericos quippe collectos multipliciter affligi procuravit, & non solùm trahebantur ad judicium seculare, sed cogebantur subire duella; incarcerabantur, occidebantur, & in patibulis cruciabantur, in confusionem & opprobrium ordinis clericalis. Hæresi quoque suspectus habebatur. Nam postquam papa Gregorius nonus ipsum anathematis vinculo innodavit, & post captionem cardinalium, prælatorum, & clericorum, ad sedem Apostolicam venientium; claves ecclesiæ contempsit, sibi faciens celebrari, vel saltem, quantum in eo est, prophanari divi- 743

na. Scripsit & asseruit, se Gregorii papæ sententias non vereri, & coegit alios sententias papales non observare. Præterea conjunctus amicitia detestabili Saracenis, nuncios & munera eorum cum hilaritate & honorificentia recepit, & munera eis pluries destinavit. Ritus eorum amplectens, illos in quotidianis obsequiis secum tenuit. Existens ipse in partibus transmarinis, facta compositione quadam, (collusione veriùs) cùm Soldano, Machometi nomen in templo Domini diebus & noctibus proclamari promisit. Bacario, *(a)* regi schismatico, inimico Dei, & ecclesiæ, & solemniter excommunicato, filiam tradidit in uxorem. Ducem Bavariæ fecit per Asisinos occidi. Nec ecclesias, nec monasteria, nec hospitalia, seu alia pia loca construxit; sed destructioni ecclesiarum institit; religiosas, & alias ecclesiasticas personas jugiter attrivit; manum (sicut decet principem) ad eleemosynas non extendit, neglector suæ salutis, pietatis operibus non intendit. Possessiones Romanæ ecclesiæ, videlicet marchiam Anchonetanam, ducatum Spoletanum, nobilem civitatem in Apulia, scilicet Beneventum, cujus archiepiscopus habet sub se duodecim suffraganeos episcopos, diruit & occupavit, præter alias civitates Thusciæ. *Hoc scribit Innocentius papa in decreto concilii Lugdunensis.* Iste imperator Fredericus obtinuit homines per Asisinos mortiferos, perfidos & maleficos, à quodam rege barbarorum (ut fertur) qui appellatur vetustus de montanis, quos misit, quo voluit, ad occidendum. Hic iniquitatem in excelso loquutus est, ponens in cœlum os suum dixit, audiente Henrico Landgravio, *Tres* (inquit) *seduxerunt omnem mundum, videlicet Moyses Hebræos, Christus Christianos, Machometus barbaros. Quamobrem si principes imperii institutioni meæ assentirent, ego utique meliorem modum credendi & vivendi cunctis nationibus ordinare vellem. (b)*

Heinricus Lantgravius, electus in regem anno Domini MCCXLVII in odium Frederici, Conradum, ejusdem Frederici filium, regem in conflictu apud Franckenvort, cum suo exercitu, in die sancti Dominici vicit & confudit. Ipso eodem anno præfatus Heinricus rex & Lantgravius immatura morte obiit in profluvio ventris, & sepultus est in Isenach. Hic quia sine hærede defunctus est, quamvis feliciter tamen plurima bella. * Et dira guerrarum turbatio in Turingia exorta est, & in finibus ejus pro habendis possessionibus ejusdem.

Anno Domini MCCLII, Fredericus ille, quondam imperator, sed anathematizatus, & imperiali honore privatus, veneno interiit & miserè mortuus, in die sanctæ Luciæ virginis & martyrum, sepultus est apud Fogiam. Rex Conradus, filius suus, post breve tempus etiam miserè mortuus, sepultus est apud patrem.

Anno Dom. MCCXLVIII, Guilielmus, comes Hollandiæ, in regem electus, regnavit an. 3, & occisus est à Frisonibus. Iste papa Innocentius IV obiit, & sepultus est in Neapoli.

Anno

(a) *JO. VITO DURANUS Chron. ad a. 1293.* eundem vocat *Bacharium. MATTHÆUS PARISIENSIS ad a. 1544. p. 546. Interim procuravit idem Imperator Fredericus, ut filiam suam cuidam magno Principi Græcorum, nomine Battacio, matrimonio copularet. Quod domino Papæ, simulque toti curiæ Romanæ molestum videbatur & grave, quia per ipsum Battacium schisma ortum est inter ecclesiam Romanam & Græcam. Unde ipsa Romana ecclesia vocat eum schismaticum, & factum est obstinatius odium proinde, inter dominum Papam & Imperatorem Fredericum.* Idem p. 562. *Ipsorumque temporum curriculo, ut partem suam, quam credebant adversarii jam infirmatam, magis roboraret, dominus Imperator dedit filiam suam nuptui cuidam Principi potentissimo Græcorum, nomine Botatio, Romanæ ecclesiæ exoso & inobedienti, & ideo schismatico.* Idem in sententia Excommunicationis Innocentii Papæ, *p. 589. & Battacio, Dei & ecclesiæ inimico, à communione fidelium per excommunicationis sententiam, cum adjuratoribus, consiliatoribus & fautoribus suis solenniter separato, filiam suam tradidit in uxorem.*

(b) Compara Syntagma Historiæ Germanicæ *diss. XX. §. XII.*

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa XCI ordinatur. Hic erat cardinalis, Ostiensis episcopus, & vocabatur Reinoldus, protector ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa canonizavit sanctam Claram virginem. Iste papa Ezelinum, deterius tortorem Christianorum, interfectorem LX fratrum minorum & aliorum fidelium plurimorum, persequutorem fidei catholicæ, pro hæretico, & omnes fautores suos sententialiter condemnavit & excommunicavit, & à sancta Dei ecclesia, tanquam membra putrida & morbida, præscidit, & litera apostolica, quæ sic incipit, *scandalum fidei, malum Italiæ, & macula populi, iste Ezelinus hæreticus, publicus hostis*. Et cùm contra ipsum prædicaretur plena indulgentia omnium peccatorum, quæ transeuntibus mare in terræ sanctæ subsidium est concessa, seipsum fame & inedia, traditus in reprobum sensum, nequaquam volens cibum accipere, interfecit. Hæc acta sunt anno Domini MCCLVI. Hostes sævissimi, oppressores crudelissimi omnium nationum, Tartari potentissimè expugnaverunt partes Orientales, videlicet regnum Indiæ, & regnum Armeniæ, regnum Ninivæ, regnum de Baldach potentissimum, interfecto eorum papa Califa; regnum Hierosolymitanum, Antiochiam, & partes Christianorum ultra mare, & fugatis tam Christianis quàm Sarracenis, Hierusalem & Arabiam possederunt. 744 Porrò Soldanus Babyloniæ, qui est Pharao rex Ægypti, resumptis utriusque viribus, cum exercitu barbarorum clàm irruit in castra Tartarorum, & multa ex eis millia interfecit. Soldanus Babyloniæ ideo dicitur, quia in tertia mansione in exitu Israel de Ægypto, scilicet Ethan, rex Pharao construxit civitatem munitam, quam appellavit novam Babyloniam.

Quidam magistri Parisienses, duplici corde composuerunt libellum infamem contra venerabiles fratres minores & prædicatores, qui tale habuit initium, *Ecce videntes clamabunt foris*. Hunc librum, ipsis magistris præsentibus Anagine (a) Alexander papa IV condemnans, sententialiter combussit in audientia, destituitque eosdem magistros ab officiis & beneficiis perpetuò. Fratres autem utriusque ordinis restituit famæ suæ, scribens prælatis & universis, fratres præfatos esse in statu perfectionis, & de numero salvandorum. Hæc acta sunt anno Domini MCCLVII.

Anno Domini MCCLXI, plura millia flagellatorum prodierunt in mundum. Jubente papa Alexandro, celebrata sunt concilia in Moguntia, à domino Wernhero archiepiscopo, & aliis episcopis contra Tartaros, & alia pericula, ut per verbum crucis, & manum armatam, & per orationes fidelium, resistatur inimicis ecclesiæ, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen.

Anno Domini MCCLXI, rex Tartarorum misit solemnes nuncios, circiter XXIV nobiles Tartaros, cum duobus fratribus ordinis prædicatorum, qui essent interpretes linguarum, ad regem Franciæ Ludevvicum, ut & se & totum regnum Franciæ ditioni subjiceret Tartarorum, alioquin regnum Franciæ impugnaret tempore procedente. Quod rex Ludewicus, habito consilio cum primoribus regni sui, constanter renuit, ipsos tamen nuncios honorificè Parisiis tenuit, & usque ad papam Alexandrum pacificè remisit.

Eodem anno Alexander papa, in die sancti Urbani papæ, defunctus est in Bicernio, & ibidem sepultus est, & cessavit episcopatus usque ad decollationem sancti Joannis Baptistæ, discordantibus cardinalibus in electione. Tunc elegerunt patriarcham Hierosolymitanum Jacobum, in papam, & vocatus est Urbanus IV.

Frater Theodericus, ordinis prædicatorum, ictu tonitrui illico defunctus est.

Anno Domini MCCLXII, venit quidam cum exercitu magno, dicens, se esse Fre-

(a) *Anagnia*.

Fredericum imperatorem, qui ante decem annos mortuus fuerat. Hic impugnavit Menfridum, principem Apuliæ, & eum ſtrenuè perſequebatur, aſſerens, ſe habere velle regnum Apuliæ & Siciliæ.

Anno Domini MCCLXII, in vigilia beati Ægidii abbatis, fuit eclipſis Lunæ, à media nocte usque ad diluculum, & in ſanguineo colore diu laboravit.

Urbanus papa IV, congregata multitudine tam cleri quàm populi, cum cardinalibus & pontificibus 14 calend. Decembris incepit prædicare ſolemniter crucem, in ſuccurſum terræ ſanctæ, & fratribus minoribus & prædicatoribus, per literas apoſtolicas datas victoribus ſtrictè dedit in mandatis, eandem crucem conſtanter & diligenter prædicare, per Dei eccleſiam, cum larga indulgentia, in ſubſidium terræ ſanctæ.

Illuceſcente vigilia ſancti Joannis Baptiſtæ, orta tempeſtate cum inundatione pluviarum, in Appoldo *(a)* & vicinis vallibus, ac in genere, nocturno tempore homines promiſcui ſexus XXXV ſubmerſi ſunt; domicilia deducta ſunt, & pecora plurima perierunt.

Item nonas Auguſti, poſt horam nonam, fuit eclipſis Solis generalis, ut videtur in iſta Teutoniæ regione.

In vigilia apoſtolorum Simonis & Judæ, & ad tria millia circiter prope Hallis, Adelbertus Landgravius Thuringiæ, & germanus ſuus Theodericus, marchio de Landesberg, filii ſenioris, marchionis Miſnenſis Henrici, Saxones devaſtantes in multitudine gravi, & manu valida terras eorum, & diœceſin Nuwenbergenſem, & diœceſin Merſeburgenſem facientes incendia, & aſportantes ſpolia multa prælio invaſerunt, in quo conflictu, crudeli & hoſtili odio ferociſſimè, à manè poſt ortum Solis, usque poſt nonam dimicatum eſt. In hoc bello Alber-
745 tus dux de Brunſuuig, ſtrenuus in armis & vir bellator, vulneratus captus eſt, & Henricus comes, princeps de Anehalt, vulneratus captus eſt. Inſuper & comites de Swerin & Eberſtein capti ſunt, præterea & vaſalli, & nobiles, & judices advocati circiter XII capti ſunt. Similiter electa militia in eodem bello, ut ad quingentos quinquaginta & 16 viros in armis plenis, Deo permittente, cum maximo damno ſuo, ſcilicet electorum equorum & armorum, captivi ducti in vinculis ſunt detenti.

Anno Domini MCCLXIV, orta diſcordia inter regem Angliæ, & univerſitatem ejusdem regni, congreſſi ſunt cum multitudine pugnatorum, in quo conflictu, duo reges, rex Angliæ, & rex frater ſuus, & duo filii ipſorum à populo captivi ducti ſunt, cum aliis multis nobilibus, & ibidem plura millia occiſorum nova & inaudita hactenus in pecunia, & in aliis rex violenter exegit contra morem à populo. Unde cives & rurenſes huic violentæ exequutioni viriliter & pariter reſtiterunt. Item inter papam Urbanum quartum, & Menfridum principem Apuliæ, filium Frederici imperatoris, & quaſi per ſtipendiarios, continua conteri concertatio habita eſt, & habetur pro regno Apuliæ. Sed Dominus papa Urbanus, ſicut multitudini clarè apparet, ſe defendere non ſufficit, cùm tamen ſingulis ſeptimanis, ſuis ſtipendiariis circiter mille marcas diſtribuere debeat. Hoc anno in Pentecoſte, Pariſiis fratres prædicatores, celebrantes capitulum generale, elegerunt in magiſtrum ordinis fratrem Joannem, Longobardiæ provincialem, qui ſeptimus jam magiſter ordinis ipſorum factus eſt.

Stella, quæ dicitur Cometes, apparuit, videlicet in Oriente, ante ortum diei, poſt ſtellam matutinam: apparuit ſcilicet ante auroram cum radiis multis: ipſi ejus radii longè lateque apparuerunt, antequam oriretur ipſa ſtella cometes. Igitur veloci curſu laboravit ipſa ſtella Cometes, ita quòd præcurrerit, & longè verſus meridiem præceſſit ſtellam matutinam, id eſt, Luciferum. Viſa eſt circa feſtum ſanctæ Mariæ Magdalenæ primò, & usque ad octavam ſancti Auguſtini apparuit.

(a) Oppido, in vicinia noſtra ſito, Territorii Vinarienſis.

paruit. De hac Isidorus etymologiarum libro tertio scribens, dicit: *Cometes stella est dicta, eò quòd comas luminis ex se fundat. Quod genus sideris, quando apparuerit, aut pestilentiam, aut famem, aut bella signat. Cometes autem Graecè, Latinè Crinitæ appellantur, quia in modum crinium flammas spargunt, quas Stoici dicunt esse ultra XXX. quorum nomina & effectus quidam astrologi scripserunt.*

Dux Albertus de Brunswig redemit se, defunctus est. Pluviæ & repentinæ inundationes aquarum, circa festum beati Nicolai episcopi, multas villas in Saxonia miserabiliter submerserunt.

Anno Domini MCCLXV, Clemens papa IV à beato Petro CXCIV ordinatur, qui antè vocabatur Voido, & archiepiscopus fuerat Narbonensis, & factus est cardinalis.

Ingravatum est bellum inter papam Clementem & Menfridum, principem Apuliæ, pro patrimonio sancti Petri, quod præfatus Menfridus tenet violenter. Isto anno multæ naves magnæ & onustæ, tam trieres quàm cogkones, *(a)* in mari mediterraneo ac in Dacia perierunt. Soldanus Babyloniæ, impugnans Christianos in terra sancta, cepit Azotum, castrum firmissimum domus hospitalis, quod alio nomine vocatur Assur, in quo habitabant duo milla hominum, quos omnes occidit. Sed fratres milites domus hospitalis & domus templi CLXXX captivos ac strictè vinculatos duxit in Ægyptum. Cepit etiam castrum & civitatem Cæsaream; nec non & civitatem, quæ vocatur Caiphas, idem Sarracenus Soldanus violenter cepit & tenet. Albertus, Landgravius Thuringiæ, & marchio Otto de Brandenborg cum filio suo, Albertus etiam dux de Brunswig, & multi alii in Prutziam peregrinantes contra paganos, cum signo crucis profecti sunt.

Anno Domini MCCLXX, incepit esse fames valida in festo sancti Jacobi Apostoli.

Anno Domini MCCLXXIII, creatus est in regem Romanorum comes de Habeschborg, in festo sancti Michaelis archangeli.

Anno Domini MCCLXXIV, concilium generale fuit in Leuno *(b)* celebratum, in festo sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, sub Gregorio decimo papa. Post hunc papam fuit Innocentius V, post quem Adrianus sequens: post illum Joannes fuit: Nicolaus III huic successit: Martinus verò post illum fuit. Huic successit Honorius IV, sed huic anno Domini MCCLXXVIII Nicolaus IV successit.

Anno Domini MCCLXXIX, rex Bohemorum, dictus Ottacker, victus fuit à 746
Rudolpho, rege Romanorum, in prælio, III die post festum Bartholomæi apostoli. In eodem conflictu occisus est rex Bohemus.

Anno Domini MCCXCI, obiit rex Rudolfus in divisione Apostolorum, & in eodem anno in idibus Septembris, per diversa loca terræ motus factus.

Anno Domini MCCXCI, capta est civitas Accon à Sarracenis, in die Potentianæ virginis.

Anno Domini MCCXCII, electus est in regem Romanorum comes Adolfus de Nassovve, in inventione sanctæ crucis.

Anno Domini MCCXCVIII, in die Processi & Martiniani, rex Adolfus, Romæ *(c)* in prælio occisus est, non longè à Moguntia, ab Alberto duce Austriæ, filio quondam Romanorum regis Rudolphi de Habesborch, ipsum episcopum Moguntinum cum aliis baronibus & nobilibus adjuvante. Idem Gerhardus Moguntinensis episcopus, dictus de Eppenstein, cum aliis electoribus quibusdam regni Romani, dictum ducem ante prælium, & mortem regis Adolphi, in Romanum

(a) Vidè, quæ supra notavi ad Add. Lamberti Schafnab. *a.* 1265.
(b) Concilium Lugdunense II. intelligit.
(c) Potius Rex Romanorum.

num regem in Moguntia elegerunt, & licet non æquè eundem post prælium in Aquisgrani coronaverunt, & regem confirmaverunt, cùm tamen idem dux ministerialis fuerit regis Adolphi. Et hæc conspiratione pessima sunt acta.

Anno Domini MCCXCIV, papa Bonifacius, nomine antea Benedictus, papam Joannem, virum sanctum concorditer electum, ab officio populi subtiliter amovit, & idem papa permansit, tenensque papam Joannem in bona custodia usque ad ejus mortem. Ab aliquibus in dubium vertitur, quòd non potuerit papa Joannes papale officium resignare.

Anno Domini MCCC, dum civitas Accon, & tota terra sancta in potestate gentilium steterit VIII annis, rex Tartarorum, nomine Gazan, potenter cum suis, rege Armeniæ ipsum adjuvante, terram sanctam usque Damascum hostiliter acquisierunt, in duobus conflictibus LXX millia hominum gentilium ad arma valentium occiderunt, præter reliquum populum, cujus numerus non poterat determinari. Idem rex Tartarorum, à Nativitate Domini usque ad Maium permanens in Damasco, potenter mittens suos solemnes nuncios summo pontifici Bonifacio, petens & desiderans, ut omnes Christiani advenirent, terram sanctam accipiendo & possidendo, quam ipsis animo libenti vellet dare; & vocavit principaliter III ordines, templarios, hospitalarios, & fratres Alemannos in ipsis suis literis, domino apostolico ad Romanam curiam destinatis.

Anno Domini MCCXCVIII, in vigilia Nativitatis Dominæ nostræ, Veneti, & cum nonaginta armatis galeidis, & Jannenses cum totidem galeidis armatis in mari convenerunt: à Venetiis vix quinquaginta milliaria Latina, & in immensum conflictum pariter habuerunt. Sed tamen Jannenses prævaluerunt, & Veneti occubuerunt, & quasi omnes eorum galeidas combusserunt & submerserunt, populum verò captivum deduxerunt, & innumerabiles ex eis occiderunt. Et ipso anno prænotato, cùm avidissimi essent inimici & diu fuissent, perpetua pace sunt reconciliati.

Anno Domini MCCCIII, Joannes papa ordinatur.

Anno Domini MCCCIX, primi crucifigeri ibant.

Anno Domini MCCCXI, ordo contemplariorum destruitur.

Anno Domini MCCCXIII, Heinricus imperator ab uno fratre prædicatorum veneno interiit.

Anno Domini MCCCXVIII, Albertus dux junior obiit.

Anno Domini MCCCXXXIV, Benedictus papa ordinatur.

Anno Domini MCCCXXXVIII, in nocte Philippi & Jacobi Apostolorum, cecidit nix ad spissitudinem unius pedis.

Anno Domini MCCCXLII, in die Mariæ Magdalenæ, fuit inundatio magna.

Anno Domini MCCCXLIII, Clemens papa ordinatur.

Anno Domini MCCCXLIV, Otto dux de Brunswig obiit.

Anno Domini MCCCXLVI, fama de marchione ficto.

Anno Domini MCCCXLVII, Carolus quartus, rex Bohemiæ, in regem Romanorum eligitur.

747 Anno Domini MCCCXLIX, circum crucifigeri ibant.

Anno Domini MCCCL, pestilentia magna viguit.

Anno Domini MCCCLIV, Innocentius VI papa ordinatur.

Anno Domini MCCCLVI festum ecclesiæ Riddageshusen transponebatur ad dominicam post festum Martini.

Anno Domini MCCCLVII, Carolus quartus imperat.

Anno Domini MCCCLVIII, inundatio secunda fuit in die Margaretæ virginis, & pestilentia major.

Anno Domini MCCCLXII, Urbanus papa quintus ordinatur.

Anno Domini MCCCLXVII, prælium prope Hildensheim committitur, [illegible] circa.

circa villam, quæ dicitur Gheimeſſen. *(a)* Verò dux Magnus ſenior de Brunſwig, & epiſcopus Halberſtatenſis ſunt captivati, cum multis nobilibus, militibus & armigeris. Eodem anno factum eſt prælium magnum in Friſia, ubi XL interfecti ſunt à Friſonibus.

Anno Domini MCCCLXVIII, caſtrum Walmeden devaſtatur.

Anno Domini MCCCLXIX, Magnus dux ſenior de Brunſwig, & Wilhelmus dux de Luneborch obierunt.

Anno Domini MCCCLXX, Alvelde civitas capta eſt à duce Ottone.

Anno Domini MCCCLXXI, Gregorius papa ordinatur. Eodem anno Luneburg civitas avertitur.

Anno Domini MCCCLXXIII, Magnus dux in Brunſvvig & Luneburg junior, occiditur ante caſtrum Richling.

Anno Domini MCCCLXXIV, feria ſecunda poſt Miſericordias domini Dominicam, præconſules & conſules civitatis Brunſvvig ſunt communiter captivati à communi populo: & de præconſulibus & conſulibus ſex ſunt in foro decollati, & duo occiſi.

Anno Domini MCCCLXXVIII, Urbanus papa ſextus eligitur, & antipapa Clemens VII, qui & Robertus vocatur.

Anno Domini MCCCLXXIX, caſtrum Dalem capitur à Brunſvvichſenſibus, in vigilia Bartholomæi Apoſtoli. Eodem anno Herdegeſchen capitur à duce Ottone.

Anno Domini MCCCLXXX, caſtrum Bansleve capitur à Brunſvvichſenſibus, & Joannem de Wevverling ſuper caſtrum cremaverunt.

Eodem anno capitur Glenctorpa, & cremaverunt.

Anno Domini MCCCLXXXI, feria quarta in Quatuor temporum, ante feſtum Michaelis, Fredericus dux de Brunſvvig præſentavit conſulibus & civibus caſtrum Wulfesbuttel in bona amicitia & fide.

Anno Domini MCCCLXXXII, epiſcopus Magdeburgenſis fuit in Calve præcipitatus in chorea.

Anno Domini MCCCLXXXII, hoc eſt eodem anno, fuit inundatio tertia in Brunſvvig. Eodem anno circumvallaverunt caſtrum Gyshorn, dux Albertus de Luneborg, Wenzlaus dux Saxoniæ, conſules de Brunſvvig, de Luneburg, de Hannover, de Ultze cum civibus eorum: & poſtea præſentatum eſt conſulibus de Brunſuuig. Eodem anno, ſequenti die Bartholomæi, venerunt militares domini à Deſtenberghe, cum ſuis complicibus & exercitibus ante Brunſvvig, & perpetraverunt ſpolium ſine aliqua cauſa, & percuſſerunt de civibus in ore gladii XX, & XL captivatos ſecum duxerunt.

Anno Domini MCCCLXXXV, dux Albertus de Luneborg jactatus eſt per machinam ante caſtrum Richling, & obiit.

Anno Domini MCCCLXXXVI, tres duces Brunſwichzenſes pariterque fratres, videlicet Fredericus, Bernardus & Heinricus, duxerunt uxores in quatuor ſeptimanis. Eodem anno, in die Mariæ Magdalenæ, fuit ſuſpenſus comes Tydericus de Weringherode, ab epiſcopo de Magdeburg, nec non à comite de Regenſtein, qui inſimul ibi fuerunt congregati in bona amicitia & fide.

Anno Domini MCCCLXXXVIII, Weneſzlaus *(b)* dictus dux Saxoniæ, veneno interiit circiter feſtum Paſchæ. Eodem anno, in die corporis Chriſti, in ortu Solis, factum eſt prælium magnum prope Wynſen *uppe der Alleren*, *(c)* 748
inter Brunſvvicenſes & Luneburgenſes. Ibi Deo adjuvante & beato Aucto-

Aa aa aa a 2 re,

(a) BÜNTING *Chron. Brunſuic. p. 245.* dicit *bey Dinkeler.*

(b) Potius *Wenceslaus.*

(c) RETHMEIERS *Braunſchvveig. Chronic. lib. III. c. L. p. 670.*

re, *(a)* Brunſvvichſenſes victoriam obtinuerunt, & Luneborgenſes cum ſuis perdiderunt, & filii Magni ducis terram Luneborgenſem tenuerunt: in quo prælio plus quàm C ſunt interfecti & ſubmerſi, & CCCL captivati de principibus, nobilibus, militibus & armigeris. Eodem anno, caſtrum Jerktzem à duce Frederico & Brunſwicenſibus capitur, & eis ſubjicitur.

Anno Domini MCCCLXXXIX, ipſo die Panthaleonis ac Cyriaci martyrum, in æſtate, tantæ fuerunt aëris tempeſtates, quòd multæ de arboribus fuerunt per medium detruncatæ, & multæ radicitus evulſæ. Eodem anno, Urbanus VI in profeſto Galli obiit, & Bonifacius nonus ſedem fuerat adeptus.

Anno Domini MCCCXC, annus Jubilæus per Urbanum ſextum inſtitutus, & per Bonifacium nonum approbatus, celebrabatur. Eodem anno Albertus, epiſcopus Halberſtadenſis, obiit, & electus eſt unus de Honſtein ibidem.

Anno Domini MCCCXCI, peſtilentia quarta viguit.

Anno Domini MCCCXCII, in die ſancti Auguſtini epiſcopi, hora veſperorum, ceciderunt grandines in quantitate ovorum pullorum.

Anno Domini MCCCXCIII, in die Calixti papæ & martyris, factum eſt prælium in diœceſi Hildesheimenſi, circa horam veſperorum, apud villam Veneni, inter Fredericum ducem de Brunſwig cum ſuis, & inter militares, videlicet Joannem de Schwichgelde, nec non Conradum de Deſtenbergk, cum eorum exercitibus. Ibi Deo donante, Fredericus dux victoriam cum ſuis obtinuit: in quo prælio ſunt captivati capitanei præfati, cum militibus & armigeris numero LXXXVIII, & de civibus & villicis numero XCV, & ibidem ſunt interfecti, trucidati, & à lupis devorati, numero quaſi CL. Tota ſumma horum captivorum & interfectorum eſt circiter CCCXXIII.

Anno Domini MCCCXCIV, in die ſancti Nicolai epiſcopi, obiit dux Otto, dictus de Brunſwig, princeps in Goting.

Anno Domini MCCCXCV, annus Jubilæus celebrabatur in Magdeborch à feſto Ægidii ſancti per annum.

Eodem anno indulgentiæ datæ ſunt hîc in urbe, ad ſanctum Blaſium, durantes per octavam Aſcenſionis Domini in perpetuum.

Anno Domini MCCCXCVI, in octava ſancti Martini, fuit validus ventus huic clauſtro nocuus. Eodem anno bellum commiſſum eſt circa Rhenum, in campo Camerenſi prope civitatem Cluns, *(b)* inter illuſtres principes, Wilhelmum ducem de monte, & Theodericum comitem de marchia.

Anno Domini MCCCXCVIII, Joannes epiſcopus Hildesheimenſis eligitur.

Anno Domini MCCCXCIX, Wenceslaus, rex Bohemiæ, pravitate ſua regnum fœdavit Romanorum.

Anno Domini MCCCC, Fridericus dux Brunſvvigenſis interfectus eſt in Haſſia, à comite de Woldogghe, *(c)* in die Bonifacii.

Eodem anno Robertus, dux Bavariæ, in regem Romanorum eligitur.

Eodem anno crucifigeri, ſive flagellatores, ibant tertio in Brabantia & Hollantia.

Anno Domini MCCCCI, Cometes apparuit.

Anno Domini MCCCCII, peſtilentia magna viguit.

Anno Domini MCCCCIII, Innocentius ſeptimus papa eligitur.

Anno

(a) Epiſcopus Metenſis, cujus corpus quieſcit in Cœnobio S. Ægidii Brunſuicenſi, vide infra *a. 1458.* & *PAUL. LANGHUM a. 1123.*

(b) Potius hoc prælium factum ad ſaltum Clivenſem, vulgo *Cleverhamm. Wernher Teſchenmacher. Ann. Cliv. p. 286. 447.* vel ad pagum Kellenſem, *SCHATEN Ann. Paderborn. lib. XV. p. 455.*

(c) Potius de Waldeck.

Anno Domini MCCCCIV, regnum Franciæ, filio regis tandem expulso à duce Burgundiæ & Anglis, lamentabiliter disrumpitur.

Anno Domini MCCCCV, Gregorius undecimus papa eligitur,

Anno Domini MCCCCVI, eclipsis Solis fuit in crastina vice, hora septima de manè.

Eodem anno obiit Duxissa ducis Heinrici, in vigilia Petri & Pauli.

Eodem anno obiit Otto, episcopus Bremensis, ducum frater.

Anno Domini MCCCCVIII, Alexander quintus papa eligitur.

Anno Domini MCCCCIX, prælio facto prope Mastricht, interfecti sunt de civibus Leodinensibus 32 millia.

Anno Domini MCCCCX, in Prussia, facto prælio, interfecti sunt CCC à rege Pollonii. Eodem anno Joannes papa eligitur.

Anno Domini MCCCCXI, Sigismundus rex Ungariæ, filius Caroli quarti, 749
in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXII, in nocte sanctæ Cæciliæ, erat validus ventus, & duravit ad quatuordecim dies.

Anno Domini MCCCCXIII, ipso die beati Benedicti, in Quadragesima, castrum Hartesburg capitur ab episcopo Magdeburgensi, episcopo Halberstadensi, & duce Bernardo de Brunswig.

Anno Domini MCCCCXIV, hæretici multi in Thoringia, sacramenta ecclesiæ blasphemantes, & combusti sunt in Sangerhusen. Eodem anno concilium magnum prælatorum ecclesiæ, pro unione facienda, apud Constantiam celebratur.

Anno Domini MCCCCXV, Joanne papa deposito, & Gregorio papa tum resignante, sicque apostolica sede vacante, sancta synodus Constantiensis plenariam ecclesiæ potestatem accepit & papalem.

Anno Domini MCCCCXVI, Henricus nobilis princeps, & dux in Brunswich & Luneborch, obiit.

Anno Domini MCCCCXVII, schismate sedato, Martinus papa eligitur in synodo Constantiensi.

Anno Domini MCCCCXVIII, regnum Bohemiæ hæretica pravitate totaliter infectum, à fide recessit.

Anno Domini MCCCCXIX, concordia facta inter clerum & cives Brunswicenses, quæ discordia stetit ad septem annos.

Anno Domini MCCCCXX, castrum Borgalle capitur.

Anno Domini MCCCCXXI, prælio facto prope Grone, à ducibus Ottone & Wilhelmo triumphantibus, sedata est gwerra inter Brunswicenses & Hildesheimenses. Eodem anno castrum Wernborch construitur.

Anno Domini MCCCCXXIII, seditione concitata, quatuor de consulibus in Halberstat decollati sunt.

Anno Domini MCCCCXXV, Halberstat à proprio episcopo & decem & octo civitatibus obsessa. Quatuor de principalioribus seditiosis capti, decollabantur in vindictam. Eodem anno castrum Ampleve desolatur à Brunswicensibus & Magdeburgensibus.

Anno Domini MCCCCXXVIII, feria secunda post Oculi, dux Wilhelmus divisit ducatum Luneborgensem cum suis castris, & dictus Wilhelmus retinuit Brunswicensem.

Anno Domini MCCCCXXIX, in profesto beati Petri ad vincula, capitur Pattensen à duce Wilhelmo Brunswicensi. Eodem anno, ipso die Wilbrordi, consules cum clero unanimiter conceperunt *den Kettergraven* in antiquo vico.

Anno Domini MCCCCXXXI, Gabriel de Venetia cardinalis, in papam eligitur, & ei nomen Eugenius quartus imponitur.

Anno Domini MCCCCXXXII, sancta synodus apud Basileam, pro univer-

salis ecclesiæ reformatione celebratur. Eodem anno castrum Wulfelbutte dux Henricus acceptavit. Eodem anno facta est gwerra inter ducem Wilhelmum & civitatem Brunswich, & multæ sunt ibidem villæ devastatæ. Eodem anno, ipso die Timothei, incendebant Descidde. Eodem anno Gorgonii combusserunt Melverode, Stockem, Dabern, & quamplures villas. *(a)*

Anno Domini MCCCCXXXIII, Sigismundus, filius Caroli quarti imperatoris, rex Romanorum in imperatorem benedicitur solemniter ab Eugenio papa. Eodem anno archiepiscopus Magdeburgensis cum clero suo expellitur. Eodem anno, eclipsis Solis hora vesperarum fuerat.

Anno Domini MCCCCXXXIV, Bohemiæ regnum, occisis funditus hæreticis Hussitis, cum suis capitaneis Procopio & Wulfino, ad fidem catholicam revertitur, à qua per decem & septem annos in diversis sectis & hæresibus miserabiliter erraverat. Eodem anno Bernhardus, dux Brunswicensis & Luneborgensis, obiit.

Anno Domini MCCCCXXXV, Magdeburgensis episcopus, cum clero suo in pace honorificè reducitur.

750 Anno Domini MCCCCXXXVI, Borchardus episcopus Halberstadensis eligitur.

Anno Domini MCCCCXXXVII, caristia magna viguit.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, Albertus, dux Austriæ, in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXXXIX, pestilentia universalis grassabatur per totum orbem. Anno eodem, Hestede à duce Saxoniæ capitur.

Anno Domini MCCCCXL, Fredericus, dux Austriæ, in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXLI, in vigilia Visitationis virginis Mariæ, de vespere, hora quasi septima, ventorum magna orta fuit tempestas; quam haud longè pòst grandines, in quantitate duorum vel trium ovorum descendentes, non modica in ædificiis, fenestris ecclesiarum, in animalibus, segetibus, cæterisque bladis damna inferentes, comitabantur.

Anno Domini MCCCCXLV, obiit Otto, dux Brunswicensis & Luneburgensis.

Anno Domini MCCCCXLVI, ante festum Nativitatis Domini, discordia civium & rumor magnus erat in hac civitate: & multi de civibus compulsi, abjurarunt civitatem, & sic sedata fuit discordia.

Anno Domini MCCCCXLVII, Nicolaus papa quintus eligitur. Eodem anno tres circuli albi visi fuerunt circa Solem, in ortu Solis meridie & occasu, in vigilia Ascensionis Domini. In hac æstate venerunt Bohemi ad terram Saxoniæ & Westphaliæ, exactionantes multas civitates.

Anno Domini MCCCCXLVIII, eclipsis Solis erat hora meridiei, circa festum Ægidii.

Anno Domini MCCCCXLIX, Felix papa, electus à concilio Basiliensi, resignavit, & factus est supremus cardinalis, seu legatus per totam Franciam, Nicolai quinti. Eodem anno, pestilentia successivè circumgyravit omnes terras, durans per aliquot annos.

Anno Domini MCCCCL, fuit annus Jubilæus in Roma. Eodem anno, in die Pentecostes, canonizatus fuit frater Bernardinus ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCCCLI, Nicolaus de Chusa, cardinalis, per Alemanniam legatus, in multis locis prædicavit, & veniens ad castrum Wulffenbeutel, ad instantiam Henrici ducis, cujus tunc filiam sacro chrismate linivit, indulgentias Jubilæi Brunsvvig concessit. Item ad pulsum majoris campanæ ecclesiæ sancti Martini,

(a) Compara *RETHMEIERS Braunschvveig. Chronic. p. III. c. LIII. p. 720.*

Martini, hora undecima, omnibus sextis feriis, omnibus incolis hujus civitatis, tunc ter dicentibus Pater noster, in memoriam mortis Christi, concessit C dies indulgentiarum. Item omnibus sacerdotibus, dominico die, in missa post primam collectam, sequentem clausulam, scilicet *Et famulos tuos N. papam nostrum & N. antistitem nostrum, unà cum ecclesia catholica ab omni adversitate custodi*, subjungentibus, quinquaginta dies indulgentiarum contulit.

Anno Domini MCCCCLII.

Anno Domini MCCCCLIII, Constantinopolis à Turcis capitur, in qua, omnibus Christianis ab annis sex supra interfectis, imperator Græcorum occiditur. Insuper alii circiter 60 millia vincti, in captivitatem ducuntur, crucifixusque abominabiliter ab impiis illuditur.

Anno Domini MCCCCLIV, consulatus Luneburgensis est depositus, & novus electus. Eodem anno Nicolaus papa moritur, & Calixtus, natione Cathaloniensis, electus est. De quo infrà.

Anno Domini MCCCCLV, ecclesia S. Martini, *(a)* propter duorum plebanorum excommunicatorum litigationem, quasi per biennium stetit clausa, nec divina ibi celebrabantur: parochianis verò Sacramenta in ecclesia S. Michaelis ministrabantur.

Anno Domini MCCCCLVI, in regno Siciliæ, civitates plures & villæ à terræ motu perierunt, & in Neapoli, Capua, & Beneventana, & aliis civitatibus & locis, propter eandem plagam, turres & domus multæ corruerunt. Homines etiam ad 70000 & eo amplius similiter oppressi sunt.

Anno Domini MCCCCLVII, in nocte Sanctorum Gordiani & Epimachi, nix gravis cecidit, quæ arbores magnas fregit, frumenta agrorum stravit. Et fertilitas magna eodem anno sequuta est. Item anno eodem frater Vincentius de ordine prædicatorum per Calistum papam canonizatus est, sicut idem sanctus in juvenili ætate prædixit eidem.

Anno Domini MCCCCLVIII, reliquiæ sancti Autoris, *(b)* & aliorum sanctorum de archa cuprea ad argenteam sunt translatæ, Dominica Lætare, & festum Patronorum institutum est. Eodem anno celebratum fuit capitulum in
Brunsvvig, fratrum minorum circiter per CCC patres: feceruntque processio- 751
nem solemnem ad multas ecclesias, stationemque in foro antiquæ civitatis. Eodem anno consulatus antiquus Luneburgensis cum CXXX civibus, à papa Calisto, usque ad quartam generationem fuit maledictus, propter juramenti transgressionem, bonorum ecclesiarum in salina spoliationem, & quorundam suorum burgensium innocentium occisionem. Eodem anno, in die Purificationis, in partibus Thuringiæ, visi sunt tres Soles. Item visus est Sol divisus per modum crucis. Similiter in nocte tres Lunæ apparuerunt. Isto anno Calistus papa moritur. Hic pro expugnatione crudelissimi hostis Christiani nominis, regis Turcorum, missas, orationes & certas processiones omnibus ecclesiis per totum orbem instituit, quas magnis indulgentiis dotavit. Hic post mortem, à Cathaloniis, quasi vivus aliquandiu custoditur, donec sublatis omnibus in auro & argento, cæterisque paramentis pontificalibus, mare intrarent, cadavere mortuo relicto: sed potestas Romanorum eos insequuta est, & quasi omnia reduxit.

Eodem anno rex Bohemorum ultimus, ejusdem regni verus hæres, veneno intoxicatus occubuit. Item Borchardus, Halberstatensis episcopus, defunctus est. Item Thuringi cœperunt duo castra prope Gottingen, videlicet Gunda in Bramborch. Eodem anno Pius in papam eligitur. Hic pro tuenda fide Christi, contra Turcorum imperatorem omnes Christianos principes pro re tam sancta in unum convocavit, ad unam de his duabus civitatibus, Mantua scilicet & Utinum.

Anno

(a) In Brunswig.
(b) Vide supra *a. 1388.*

Anno Domini MCCCCLIX, dux Wilhelmus cepit castrum Springk.

Anno Domini MCCCCLX, statim post festum Nativitatis Christi, incepit pestilentia satis rara & insolita, quia viri fortes in ea moriebantur, & paucæ mulieres: de pueris verò valde raro aliqui obierunt. Propter hanc pestem, in Quadragesima proxima, missa pro pestilentia, cum certis precibus, per omnes parochias decantabatur in civitate Brunsvvicensi, isto modo. Omnes præsentes nudis pedibus stabant, candelas ardentes in manibus tenebant. Per tres dies, quibus missæ celebrabantur, jejunaverunt, & quarta die in pane & aqua. Unde Dominus placatus misericorditer & mirabiliter populum exaudit: & statim vindicta hæc à populo cessat.

Eodem anno frigus in tantum invaluit, ut ante festum Paschæ, & aliquibus diebus pòst, nec arari, fodi aut seminari quicquam potuit. Post hoc fuit nimia siccitas, ut nec gramina pratorum abundarent, unde etiam pecora multorum fame vexabantur. Item III. chori avenæ pro marca Brunswicensi vendebantur. Eodem anno, die Paschæ, in oppido, dicto Blomberg, mulier quædam hostias consecratas à presbytero in altari derelictas, furata est propter quasdam incantationes cum eis faciendas: tandem nimiùm perterrita, in fontem vicinum projecit, & miraculosè reinventæ sunt. Eodem tempore, propter intempestatem & grandinem, segetes ibidem per quinque milliaria in longum & latum perierunt. Hanc miseriam inopinata & cara venditio frumentorum sequuta est: ita, ut etiam in civitate Brunsvvicensi XV modii siliginis pro marca vendebantur, & pistores, dominica die, cogebantur panes pistare, propter vulgus undecunque advenientes. Item in vigilia Apostolorum Petri & Pauli horribilis tempestas & ventorum flatus inauditus est exortus: unde multæ arbores frangebantur, à terra evellebantur, per medium scindebantur, & quàm longè à trunco projiciebantur: & tecta de domibus impetuosè jactabantur.

Anno Domini MCCCCLXI, episcopus Moguntinensis, dictus de Eisenburg, à papa Pio depositus, & quidam dictus de Assaw, in loco ejus surrogatus. Hi duo episcopatum miserabiliter depopulaverunt, guerras inter se habentes. Tandem de Assavv occultè & proditiosè civitatem nocte quadam ingressus, eam cepit, clericos miserabiliter exulari fecit, divitum multos occidit, domus eorum spoliavit, & sine misericordia in eadem civitate contra populum grassabatur. Eodem anno incepit pestilentia in Nurenberga: anno sequenti in Erfordia; & sic continenter per tres annos circumgyravit per multa loca. Anno Domini MCCCCLXII.

Anno Domini MCCCCLXIII, denunciatum fuit passagium in Decembri, per Pium papam contra Turcos, & maximè in partibus stagnalibus. Unde sequenti anno, super festo Paschæ, cruce signati per villas & civitates currentes, in magnis exercitibus Anchonam properabant. Sed ibi venientes progressum habere non valuerunt: quia papa propter infirmitatem, & propter absentiam quorundam principum, qui venire promiserant, passagium per se expedire, & inire obmisit.

751

Anno Domini MCCCCLXIV, Pius papa in Anchona mortuus est, & ab ea civitate usque Romam delatus. Eodem anno Paulus secundus, qui prius Petrus vocabatur, electus est. Hic mutavit sigillum plumbeum papale. Nam antea semper duo capita, scilicet Petri & Pauli, uno latere continebat, in alio autem latere nomen papæ tantùm: nunc verò stat in latere uno quasi imago papæ infulati, coram populi multitudine, in alio duæ imagines oblongæ Apostolorum Petri & Pauli. *(a)*

Anno Domini MCCCCLXV, in castro Kalenberge (ut testimonio quorundam sacerdotum habui) sanguis desuper in modum pluviæ cecidit, in longitudine & la-

(a) Hoc iterum mutavit Sixtus IV. infra a. 1471.

& latitudine XX passuum, ita ut etiam vestimentis quorundam inhæreret. Eodem anno dux Burgundiæ, civitatem Dinant destruens, terræ penitus adæquavit. Anno Domini MCCCCLXVI, dux Burgundiæ cepit civitatem Leodiensem, & destructis muris, exactionavit eam ad plus quàm quater millia florenorum. Horum medietatem cives dederunt, aliam recusabant. Obsides autem & fidejussores, qui erant de civitate, videntes, quòd non liberabantur, consilium duci dederunt non in bono. Et ex toto civitatem igne fecit conflagrari, ecclesiis Dei & monasteriis vix exceptis. Ad quas tamen quidam, maligno spiritu ducti, spoliando intrabant, & optimis sammittis ac cæteris vestibus divino cultui dicatis inde ablatis, usui suo applicabant. Nec eis divina ultio abfuit: quàm citò enim has attemptabant, multi eorum amentes, multi arreptitii effecti sunt: propter quod multi vestes sacras ecclesiis suis restituebant. Inde, ut alter Herodes, in innocentes in sua desævit, quos omnes (ut dicunt) navi impositos, sine remige, sine gubernatore, abire dimisit in incertum.

Anno eodem civitates Brunsvvich, Hildensem, Gottingen, Honover, cum cæteris civitatibus, quæ vulgò de Hense nuncupantur, intraverunt terram ducis Friderici, propter hoc, quia multotiens negotiatores per vias publicas, & stratas regias incedentes molestabat, bona ipsorum suis castris adducendo, ubi ad libitum victoria potita, castroque Moringe cum suo oppido, pro damnis datis, in suam potestatem accepto, regressi sunt.

Anno Domini MCCCCLXVII, dux Fredericus, pacis datæ oblitus, iterum bona quorundam negotiatorum, ac aliorum, magno nomine accepit, duxitque per terram patris sui, videlicet Wilhelmi. Ideo civitates suprà dictæ suspicatæ sunt, quòd ipse assentiret facto filii, missisque literis diffidentiæ, intraverunt terram suam prope Calenberg, ibique villis conflagratis, quibusdam etiam nobilibus captivatis, redierunt ad propria. Inde Dei nutu, bella hujusmodi ac discordiæ ducum & civitatum, expensis datis, miserabiliter sopita sunt.

Eodem anno, à fundamentis aquarum, ante valvam S. Magni Brunsvvicensis (sicut jam aliquot annis elapsis ante alias valvas) erexerunt turrim fortissimam, ut hodie cernitur. Eodem anno dominus Heinricus Osterrot, plebanus in Roten, Met secundus missus est Romam, pro confirmatione abbatis impetranda, in qua ambaziata fidelis extitit; expedivitque totum negotium in curia in duodecim diebus. Sed nimis triste quiddam accidit; quia ambo infirmi Romam exeunt; ambo in via mortui sunt. Hujusmodi rumores ad aures nostras in die Nicolai ejusdem anni devenerunt. Eodem anno Dominus abbas hujus monasterii, *(a)* per ducem invitatus, solemniter in capa aurea & infula decoratus, copulavit filiam ejusdem ducis, Margaretam nomine, comiti Frederico de Henneberg, tertia feria post Esto mihi, in castro Wulfelbuttel.

Anno Domini MCCCCLXVIII, ex commissione facta abbati hujus monasterii, per reverendissimum cardinalem de Latere, tunc Wratislaviæ existentis, publicatæ sunt in hoc monasterio, Dominica quinta post Pentecosten, indulgentiæ plenariæ remissionis semel in vita, & semel in morte, ut, quicunque daret pro extirpatione hæresis Bohemorum, quantum in quatuordecim diebus pro se & familia sua consumeret, earum particeps fieret, religiosi etiam & alii, qui omnino nihil haberent, orationes & certas processiones tunc expressas facerent. Sed quorum intererat, de trunco vel cista pro collectione oblationum ponenda, non concordabant: ideo nemo se habilem fecit, unica honesta domina excepta. Revocatæ fuerunt eodem anno in profesto sancti Authoris.

Eodem anno discordia permaxima fuit inter episcopum Halberstatensem, & cives ejusdem civitatis; ita, ut totus clerus reliquiis sanctorum & optimis clenodiis ad tuta loca secretè destinatis, ipsam etiam civitatem relinquerent. 753

Item anno MCCCCLXVII, de quo suprà, post Michaelis apparuit cometa

Bb bb bb b longè

(a) S. Ægidii in Brunswig.

longè sursum à signo Piscium, quasi orta esset sub signo Cancri, sed rarissimè videbatur, quia erat tempus tunc pluviosum, & misit comam suam versus Orientem. Et in tantum pluit, quòd pauci ante festum omnium sanctorum seminare valebant, sed quidam post Martini, quidam post Nicolai, quia hyems temperata fuit, seminaverunt. Et crevit quidem herba, sed non fecit fructum centuplum.

Anno Domini MCCCCLXIX, dux Heinricus fecit quasi regales nuptias filiæ suæ in civitate Brunesvvich, & vocavit multos. Intravitque sponsus, adjunctis sibi Landgravio Thuringiæ cum cæteris nobilibus, civitatem hanc Dominica post omnium Sanctorum: & portis civitatis sancti Ægidii, & sancti Magni obseratis, solùm pro eorum introitu & exitu patebat valva lapidea, id est Steindor. In hac solemni, sed insolita susceptione hospitum, stabant cives, ad hoc ordinati, per proconsules suos, omnes in statione sua armati, alii autem excubias nocturnas observabant. Continuatum fuit convivium nuptiarum in quartum diem, & abierunt hospites unusquisque in sua.

Eodem anno, conversionis Pauli quidam incola, in regali Luttere, serotino tempore (nescitur per quos spiritus) raptus fuit de curia sua, ductusque ad locum, vulgò *des Hertoghenhoff*, in choream terribilem, ut fatebatur. Vidit enim ibi quamplures nobiles, ante longa tempora mortuos: quapropter ad se reversus, cruce se signavit, & sic dimissus, ad quandam sepem cecidit, non sine gravi vulnere. Eodem anno, Dominica Cantate, duo cives Halberstadenses, filii Belial, retro accedentes quendam presbyterum, in jure canonico cæterisque scientiis pluribus eruditum, de muro retro capellam sancti Petri, in eadem civitate, miserè ab alto præcipitaverunt, usque ad aquam vulgò *Holtemmer* subtus defluentem, ibique cerebro capitis effuso, in brevi mortuus est. Eodem anno, Dominica post Ægidii, Brunsvvicenses ceperunt castrum, dictum Thun, Frederico de Langelde, tunc domino castri, certis de causis expulso.

Anno Domini MCCCCLXX, minui cepit potestas nobilium de Veltheim. Nam hoc anno, statim post Nativitatem Christi, captum est castrum Sladem, quod tunc tenuit Clamer de Veltheim, per quosdam dictos de Neindorpe, cum adjutorio dictorum de Bertensleve: qui omnes, castro in frumento & victualibus aliisque supellectilibus spoliato, & ad propria deductis, tandem etiam ipsi abierunt. Postea, vix octo diebus elapsis, episcopus Magdeburgensis cepit castrum Herbeke, domino Guncellino de Velthem ibidem humiliato.

Anno Domini MCCCCLXXI, primò Sixtus quartus in papam eligitur, qui antea vocabatur Franciscus, & erat magister generalis ordinis fratrum minorum, creatus in cardinalem tituli sancti Petri ad vincula. Cui papa Pius, audita solemni disputatione, pro utraque parte in Roma, per fratres ordinis prædicatorum, tenentes quòd Christus resumpsit omnem suum sanguinem, & per fratres minores, tenentes quòd non resumpsit omnem sanguinem, commisit examen ambarum partium, & quicquid ipse finaliter teneret, ad eum scriptis suis offerret. Quam commissionem idem Sixtus cardinalis summa cum diligentia expediens, obtulit scripta sua summo pontifici corrigenda. Papa verò Pius, perlecto opere suo, super sanguine Christi relicto, ad tollendam contentionem, confecit quandam bullam, quæ habetur apud fratres minores provinciæ Thuroniæ. Cujus etiam copia est hîc in nostro monasterio. Idem papa Sixtus, postquam electus fuit in papam, reassumpsit statim sigillum antiquum papæ, scilicet duo capita Apostolorum Petri & Pauli, quod prædecessor suus Paulus mutaverat, ut supra *(a)* dictum est.

Idem Sixtus, anno pontificatus sui secundo, instituit celebrari per universum orbem festum sancti Francisci, dans omnibus, idem festum celebrantibus, sub duplici officio quinquaginta annos, & totidem quadragenas. Eodem anno obiit Helena, nobilis ducissa, uxor ducis Heinrici de Brunsvvich & Luneborg, filia ducis de Cleve, octava Apost. Petri & Pauli. Anno

(a) Anno 1464.

Anno Domini MCCCCLXXII, post festum Epiphaniæ, apparuit cometa mira magnitudinis & multorum radiorum, sub signo libræ, dirigens radios suos versus Occidentem. Et octo diebus sic elapsis, repentinè ascendit versus polum arcticum, & stellam Martis usque ad aliam partem Zodiaci; ubi tunc apparuit sub signo Arietis, dirigens radios suos versus Orientem; & circumvolvebatur cum Zodiaco, ad motum firmamenti, sub signo Arietis, manens ad duas hebdomadas; & tunc successivè immorabatur, ita, quòd in die sancti Valentini vix videbatur in nocte. Eodem anno, in die Gervasii & Protasii, in civitate Erffordensi, quingentæ domus & amplius, cum ecclesia beatæ virginis ibidem, & ecclesia sancti Severi cum omnibus domibus adhærentibus, sunt concrematæ, igne (proh dolor) per malos homines, instigatione Apel Visdom, diversis in locis locato. 754

Eodem anno pestilentia magna viguit in Eimbicke & in Gottingen, per totam æstatem, & hyeme sequente venit Hildensheim & ad loca vicina, duravitque ibidem ultra annum cum medio. Eodem anno obiit Ernestus de Schomborg, episcopus Hildensheimensis, & canonici elegerunt in magna discordia, nunc Landgravium Hassiæ, nunc ducem Magnipolensem in episcopum assumentes: sed decanus ecclesiæ cathedralis ibidem, Henningus *von dem Huss*, confirmatus fuit à papa Sixto, & episcopus permansit.

Anno Domini MCCCCLXXIII, Fredericus imperator venit Treverim cum filio suo Maximiliano, & per Carolum Burgundum honorificè tractatur. Petit ibidem Burgundus coronari in regem, super antiquam Burgundiam. Quod cùm imperator recusaret, factum est, ut non responderent ultima primis. Eodem anno viguit pestilentia in Brunesvvig tota æstate: sed heu gravis erat huic monasterio. Obierunt enim de nostris fratribus fortiores & adolescentiores sacerdotes, septem numero. Inde vix anno elapso, obiit senex noster, cum duobus aliis sacerdotibus monasterii nostri. Eodem anno introductæ sunt, solenni cum processione totius cleri & populi, reliquiæ sancti Sebastiani martyris, per fratres Præmonstratensis ordinis, in civitatem præsentem, promovente hoc serenissimo principe ac duce Heinrico. Prima statio, cum missa ad honorem martyris, factæ sunt in hoc monasterio altera die Trinitatis; pòst ad sanctum Blasium; inde ad sanctam Catharinam; exinde ad sanctum Martinum. Eodem anno fratres Cellitæ, aliàs dicti fratres voluntate pauperes, primitus habitare cœperunt in civitate Brunesvvich. Propter hoc, quia ferè omnis populus, tam divites quàm pauperes, maximam penuriam patiebantur, non habentes, qui custodirent aut vigilarent super infirmos suos: quod quidem officium respicit dictos fratres: dataque eis fuit habitatio in Dammone, ut hodie cernitur.

Eodem anno, in nocte Conceptionis beatæ virginis, obiit in hydropisi nobilis ac strenuus dux Heinricus, qui toto tempore vitæ suæ fuit amator & princeps pacis, sepultusque est ad sanctum Blasium, in sepulchro patrum suorum: ubi abbas nostri monasterii in infula cantavit missam defunctorum, faciensque commendationem & cætera funeralia, cum duobus decanis sanctorum Blasii & Cyriaci.

Anno Domini MCCCCLXXIV, ipso die Joannis Evangelistæ, post Nativitatem Christi, dux Wilhelmus senior receperat castrum Wulfelesbutel cum toto ducatu Brunsvvicensi, introductus solemniter per consulatum Brunsvvicensem, claves ei præsentantem, per ducem Heinricum sibi in fine mortis commendatas; ut sic testamentarii efficaces dicti ducis defuncti esse possent pariter & executores: quod aliàs recusassent.

Eodem anno venit pestilentia in Halberstat & Luneburg.

Eodem anno, ipso die Panthaleonis, Carolus dux Burgundiæ obsedit civitatem Nussiam, quasi ad integrum annum, oppugnansque eam fortiter perdidit populum multum de suis: quorum corpora ibidem arena jacent sepulta; pluri-ma etiam Rheni fluvius absorbuit.

Finis compendiosæ Chronicæ ab authore anonymo collectæ.

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

PAulus Langius, *(a)* Monachus ac Presbyter Germanus, ſive Zuiccavienſis, quod Terræ Orientalis eſt oppidum, *(b)* idemque male ad Vogtlandiam referunt Voſſius *(c)* atque Miræus. *(d)* Patrem habuit Georgium, civem Nurenbergenſem, integris & vetuſtis armorum inſignibus clarum, matrem Eliſabetham, fratrem Laurentium, virum eloquentem. Hic in Academia Cracovienſi aliquantisper ſtudiis incubuit, *(e)* anno 1487. menſe vero Majo, comitantibus eum tribus Civitatis Citicenſis Proceribus, & fratre Laurentio, in Cœnobium Boſavienſe, prope Citzam, cum honore fuit introductus, & venerabili abbati Petro præſentatus oblatusque, benevole etiam exceptus, paucos poſt experientiæ dies, in feſto ſanctorum martyrum Joannis & Pauli, novitiatus habitum induit, ipſo eodem Abbate celebrante, atque miniſtrante. Ipſe tamen profitetur, ſe in limine ſtatim religioſæ profeſſionis exorbitaſſe, lapſum fuiſſe, ſed non colliſum, Dei munere confeſtim reſipiſcentem ſurrexiſſe. Plures etiam ſe nactum fuiſſe adverſarios, ipſe de ſe teſtatur, quibus dum perverſis Scholaſti-

(a) Ut ipſe de ſe teſtatur *a. 1487.*
(b) Hoc uberius demonſtravit *TOB. SCHMIDT Chron. Cygn. p. I. cap. I.*
(c) *de Hiſtor. Lat. lib. III. c. X.*
(d) *Auct. de Script. Eccleſ. n. DXX. Paullus Langius, monachus, Zuiccavii in Voitlandia natus, Trithemio peramicus.*
(e) *SCHMIDT Chron. Cygn. p. 481.*

lasticorum dogmatibus adsentiri nollet, factus fuit exosus. Anno 1488. ipso die S. Benedicti, in Quadragesima, fecit professionem solennem. *(a)* Cum vero otiosam in monasterio vitam agere nollet, à Benedicto Abbate a. 1515. *(b)* obtinuit, ut Jo. Trithemium Herbipoli, ubi tunc ad D. Jacobum Abbas erat, adiret, qui ipsum ad Germaniæ monasteria misit, ut undecumque conquireret, describeret, atque ad se transmitteret, quæ ad Rerum Germanicarum historiam illustrandam, aut Catalogum Scriptorum Ecclesiæ adaugendum, pertinerent, de quo ipse subinde docet, idemque tempus exilii sui vocat. *(c)* Et licet non deessent, qui ipsum, tanquam gyrovagum, circumcellionem venditarent, contra hosce tamen calumniatores ipse se satis defendit. *(d)* Hoc autem ipsi ansam dedit, varia, quæ ad Germaniæ historiam faciunt, indagandi, & quod nunc exhibemus, Chronicon Citicense conscribendi. Binas ipse adhuc procuravit editiones, primam a. 1517. *(e)* eandemque eodem anno Joanni III. Numburgensium episcopo dedicavit, atque obtulit, ab eodem promptissime atque hilariter acceptum. *(f)* Quid ipsum vero permoverit, ipse docet, dum quidam ludi magister, Petrus, Catalogum episcoporum Numburgensium mancum atque erroneum ediderit. Sic enim ipse: *(g)* *Propter ejusmodi itaque errores, quibus ille Petrinus scatet Catalogus, ordinemque præposterum atque confusum, quem in locatione & serie episcoporum nominum continet, hoc opus aggressus sum,*

 quod

(a) Ut ipse ad a. 1488.

(b) Ipse ad a. 1515. circa finem fere Chronici, hæc disertis verbis de se testatur, insimulque litteras, Trithemii commendatitias exhibet. Idem ad a. 1379. *per Trittemium missus, anno Domini MDXVI.* ad a. 1493. *dum jussu præfati Trittemii, virorum illustrium per Germaniam lucubrationes inquirerem.*

(c) Ipse sub Udone, Numburgensi Episcopo: *Enimvero, cum tempore exilii mei, nec non inquisitionis antiquitatum, ex mandato Joannis Tritemii abbatis, viri sapientis, pro tunc historiarum, sive Germanicarum rerum atque annalium scriptoris, multa cœnobia eam ob rem perlustrarem.*

(d) Sub finem Chronici.

(e) Ad hanc provocat sub Udone episcopo a. 1026.

(f) Prout ipse testatur sub Joanne III. a. 1492.

(g) *a. 1243.*

quod ex variis horum privilegiis episcoporum, pariterque antiquis Chronicis multis collectum, venerando domino Joanni de Schonberg, anno superiori, qui fuit nostræ salutis MDXVII. obtuli, quod ipse gaudio magno, ceu diu desideratum thesaurum, lætus suscepit, meque honesto munere donatum, reverenter ac honorifice dimisit. Postquam autem otium nactus, hoc opus ab anno 1518. ad 1520. revidit, emendavit, atque diversis locis adauxit. (*a*) Digestum illud ab a. 968. usque ad an. 1515. in eodemque Historiam Episcoporum atque Episcopatus persequitur, à prima ejusdem fundatione, ad Joannem III. usque è familia Schönbergiorum, ita, ut Episcopos, horum gesta, sigillatim exponat, varia de rebus gestis Saxonicis atque Misnensibus immisceat, licet in rebus Saxonicis potissimum limam mereatur. Neque tamen integrum extat hoc Chronicon, vel à Langio non consummatum, vel, ut Schmidtius (*b*) autumat, à monachis, qui ipsi adversabantur, plurimum detruncatum, eo quod de religione Evangelica quædam inseruisse videretur, dum, prout diversis locis (*c*) patet, à Lutheri doctrina minime fuerit alienus, licet in Jo. Hus admodum sit iniquus. (*d*) Alia etiam Langius scripsit, utpote de laudibus Saxoniæ, (*e*) & potissimum jussu Trithemii, contra Jacobum Wimphelingium, qui in libello sua de integritate, Trithemii librum de Scriptoribus ecclesiasticis

(*a*) Sic enim ipse c. l. *Ipsum autem opus hoc anno, otium nactus (uti promiseram) in hanc formam extendi.* De anno 1518. quo scripserit, ipse testatur a. 1014. Ad a. 1478. vero dicit: *in anno Domini MDXX. quo hac scribo.* Idem repetit ad 1486. 1503. 1513.

(*b*) *Chron. Cygn. p. 483.*

(*c*) Potissimum hoc patet ex iis, quæ ad a. 1513. sub Leone X. adducit, ubi etiam Lutherum miris encomiis effert.

(*d*) Prout ex iis patet, quæ ad a. 1417. refert.

(*e*) *SCHMIDT Chron. Cygn. p. 483.*

ſticis reprehenderat, & Gregorium magnum, Alcuinum, Bedam, ex Monachorum ordine ſubtraxerat; opus bipertitum in Laudem & defenſionem clauſtralium omnium. (*a*) Eruditus igitur hic erat Langius, atque cordatus, ut mirum omnibus videatur, cur *JO. REUCHLINUS* ipſum inter obſcuros viros poſuerit, niſi dicas, eundem hoc ex univerſali, quod erga monachos fovebat, odio feciſſe. Hunc autem ideo defendit *CASPAR BARTHIUS*, ſcribens: *Paulus Langius, proavorum memoria, ſcriptor Chronologus non ineruditus; quem debebat aliquanto mitius tractare Johannes Reuchlinus, quam ut nomen ejus inter obſcuros viros poſteritati videndum referret.*

PAULI

(*a*) De quo ipſe ſub Hugone, primo Epiſcopo Citicenſi a. 968. atque de Wimphelingio agit ad a. 1493.

751 # PAULI LANGII CYGNAEI, MONACHI BOZAWIENSIS, CHRONICON CITIZENSE, DE ILLIUS DIOECESEOS GESTIS, ET ALIIS ETIAM PASSIM, JUXTA EJUSDEM PRÆSULUM ANNOS ET SUCCESSIONES, DIGESTUM, ET AB ANNO DOMINI DCCCCLXVIII PERDUCTUM USQUE AD ANNUM MDXV.

INsignem, sanctamque ac Deo dilectam Citizensis episcopatus ecclesiam, Ottonem illum magnum & invictissimum imperatorem & fundasse & instituisse, vel eo liquet potissimùm; quoniam primus ejus loci sive sedis antistes, venerabilis Hugo, memoratum per Ottonem institutus, uno & eodem & anno & die consecratus est cum primariis episcopis, Misnensi Burchardo, Merseburgensi Bosone, & Udone Havelbergensi: quorum episcopatus per Ottonem, eodem quoque tempore, anno videlicet incarnationis Dominicæ DCCCCLXVIII, indictione XI, regni ejus XXXII, imperii VI, fuere fundati, & per Joannem papam XIII confirmati. Quo & anno prænarrati præsules, uno eodemque die, nostro cum episcopo Hugone ordinati & consecrati fuerunt, per beatum Deoque dilectum Adelbertum, sanctæ Parthenopolitanæ ecclesiæ archiepiscopum, anno ordinationis suæ secundo: de quo latius infrà. Ex præmissis itaque luculenter habetur, per quem, quove tempore hujus insignis & celebratissimi jacta fuerint episcopatus fundamina. Sunt equidem, qui mendosè asserunt, scribuntque quod ignorant, Carolum videlicet illum magnum, hunc nostrum Citicensem imprimis condidisse episcopatum, eumque barbarica populatum diruptumque immanitate, & per Ottonem tandem primum, ac dein per Henricum secundum fore restauratum. Ita inquit unus illorum compilator, videlicet vulgaris & picturatæ Saxonum historiæ. *(a)* Verùm, quoniam assertio hæc auctorem non satis præfert solidum & idoneum: quapropter eadem facilitate floccipenditur, qua asseritur. Neque enim episcopatus iste noster Citizensis reperitur inter illos, Carolus quos Magnus per Saxoniam instituisse legitur. Tradunt equidem authentici & illustres gentis Saxonicæ historiographi, Carolum memoratum octo in Saxonia duntaxat fundasse episcopatus, Osnaburgensem videlicet, Bremensem, Halberstatensem, Hildesheimensem, Verdensem, Padeburnensem, Mindensem & Monasteriensem. Ottonem autem hunc nostrum Primum & Magnum tradunt fundasse Brandeburgensem, Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Slesvicensem, Rypensem, Havelburgensem, Magnopolensem, qui pòst translatus est per Henricum Leonem, potentissimum Saxoniæ & Bavariæ ducem, in Swerinensem, *(b)* anno Domini MCXCV, & hunc, de quo loquimur, Citicensem. Posui autem Brandeburgensem in capite, quoniam eundem episcopatum Otto rex, in principio regni sui triginta penè annis ante Magdeburgensem legitur fundasse. Testis est & Dythmarus in Chronicis suis. Verùm ut nonnihil in laudem Ottonis, optimi & gloriosissimi imperatoris, nostræ fundatoris diœcesis stylo prosequamur historico: sciendum, Ottonem originem traxisse à fortissimo & maximo illo Widikindo, duce Saxoniæ; contra quem Carolus

(a) Apud *LEIBNITIUM Tom. III. p. 293.*
(b) Extant litteræ apud *MEIBOMIUM Chron. Riddagshus. f. 386.*

lus Magnus triginta penè annos cruentissima bella gessit, tandemque victum prædicatione sancti Ludigeri ad fidem conversum, in Engern baptizari fecit, ipsumq; de sacro levavit fonte, anno nostræ salutis DCCLXXXV. Ab prædicto, inquam, nobilissimo duce Saxoniæ, Widikindo, generosum carnis duxit stemma, patre natus Heinrico, Germaniæ rege, ejus nominis primo, matre verò Mechtilda, filia Theoderici, comitis Saxoniæ de Wittin: quem quidam mendosè regem 756 fuisse scriptitant, cùm eô tempore Saxones præter memoratum Heinricum (qui primus fuit) regem non habuerint.

Itaque, defuncto patre Heinrico, inclyto valde viro, filius Otto successit in regno, cœpitque anno Dominicæ Nativitatis DCCCCXXXVI, & imperat annis XXXVIII. Hic itaque gloriosissimus & invictissimus imperator Otto, cùm divini cultus ardentissimo flagraret amore, quatenus Dei honorem & animarum procuraret salutem, statum clericorum & monachorum, per patriam præcipuè suam nativam, ipsam videlicet Saxoniam, ab exordio regni sui ampliare & exaltare vehementer studuit.

Videns itaque diœcesim, sive ecclesiam Halberstatensem valde amplam & opulentam, ita ut in quatuor competenter partiri posset episcopatus, consilio prudentum & religiosorum aliquot, episcopatus in ea decrevit proposuitque instituere. Ast resistente ei ac contradicente Bernhardo, Halberstatensi episcopo, venerabili valde viro & sancto, cujus in diœcesi locus ipse situs erat, perficere eo vivente non potuit, quandoquidem eo tempore tota erga Magdeburg pariter & Merseburg vicinia ad Halberstatensem pertinuit diœcesim. Videns ergo imperator constantiam præsulis, quòd nec minis, neque blandimentis, in divisionem sui induci potuit episcopii, patienter & longanimiter tempus præstolabatur opportunum. Nam prænarrato Bernardo defuncto, præsule ac successore ipsius Wildenando, viro æquè sancto & erudito, quæ dudum optaverat, sine contradictione imperator obtinuit. Iste equidem venerandus antistes ob divini honoris, laudisque ac ecclesiastici cultus augmentationem, petenti Ottoni libenter & placidè consensit & annuit, & non modò archiepiscopatum Parthenopolitanum, verùm & Metropolitanum, in suæ territorio diœcesis, fundari instituique permisit, ratificante & confirmante cuncta Joanne papa, ejus nominis decimo tertio.

Verùm ne interea, vivente videlicet adhuc Bernhardo episcopo, tempore diuturnæ & prolixæ expectationis suæ, pientissimus atque inclytissimus imperator Otto ab operibus pietatis vacaret, zelumque ardentissimum, quem Dei ad honorificationem in imo pectoris clàm gerebat, in effectum palàm utcunque produceret salutiferum; in principio regni sui, in Brandenburg, tunc civitate Sclavorum magna & populosa, episcopatum fundavit & instituit, triginta fermè annis ante constructionem archiepiscopatus Magdeburgensis. Testatur hoc Dithmarus, *(a)* quartus Merseburgensis ecclesiæ præsul, nobilis & celebratissimus historicus, inquiens, memoratum Brandeburgense pontificium ter denis annis Magdeburgense præcessisse. Divi insuper Benedicti ordinis in præfata Magdeburgensi urbe, regale summis erexit impensis monasterium: quod tamen postmodum ad fundandum eo in loco archiepiscopatus templum, cum suis ædibus, in suburbium civitatis in editiorem, qui Berga dicitur, locum transtulit, in quo præsens usque in tempus cernitur: cujus de tralatione infrà latius dicetur.

Præterea iisdem temporibus Otto, imperator fortissimus, universos Sclavorum populos, quos antea pater ejus Heinricus rex domuerat, imperio suo subjugavit, & tanta virtute constrinxit, ut tributum & Christianitatem pro vita simul & patria libenter offerrent victori. Baptizati sunt itaque omnes, & ecclesiæ in Sclavia tunc primùm constructæ. Danos quoque, qui à fide & jugo regni defe-

 cerant,

(a) lib. III. p. 345. edit. Leibn.

cerant, armis expugnans, validè continuit, & ad subjectionem compulit & fidem, mittens ad eos prædicatores, episcopos, monachos & clericos.

Anno denique dominicæ Nativitatis DCCCCLV, Otto, Germaniæ rex (non enim adhuc imperator erat, licet in præcedentibus per anticipationem imperator nominetur) prope Augustam Vindelicorum, in loco, qui Lechfelt dicitur, grandi instructo exercitu, in crastinum contra Hunos pugnaturus, in vigilia B. quæ tum erat Laurentii, votum fecit, ut, si meritis victoris ignium hostes suos vinceret, in honore ejus in Merseburg episcopatum erecturum, quod expost victor evadens, devotè & magnificè perfecit, sanctus siquidem Laurentius, cujus præsidio triumphavit, dictæ ecclesiæ usque in præsens patronus laudatur.

757 Prædictis fortissimè gestis ab Agapeto papa, ejus nominis secundo, invitatur & rogatur Otto, ut Romam & Italiam à tyrannide Berengarii, imperii & regni usurpatoris, liberaret. Quod & Otto rex strenuissimè perfecit, ipsum Berengarium apud Ticinum valido obsidens exercitu, ad deditionem coëgit, cepit, & contrivit. Tunc quoque Alundam (quam nostrates Adelheidem vocant) relictam Lotharii, è carcere liberatam, secum in Saxoniam vexit, conjugemque duxit: quæ successu temporis ei Ottonem Ruffum, regni successorem, & Guilhelmum, Moguntinensem archiepiscopum, peperit. Hic est ille Guilhelmus archiepiscopus Moguntinus, cui pater Otto dedit Thuringiam & Hassiam, cum pleno jure & dominio. (a) Erat autem antè Hassia ducis Burchardi, quem Ungari interfecerant.

Circa idem tempus, Otto à Romanæ ecclesiæ patribus urbisque principibus evocatus, Romam proficiscitur, ut corruptos pontificis emendaret mores Joannis XII, hominis sceleratissimi. Intrans urbem rex, à clero & populo honorificentissimè susceptus est, & à dicto Joanne papa in Romanorum imperatorem coronatur. Scribit Platina, vir alioqui eruditus & auctor illustris, tunc temporis in Ottonem imperium primò translatum in Germanos, quemadmodum Wernherus in Fasciculo temporum, & plures alii. Quos errare evidentissimè liquet, cùm ante Ottonem annis ferme centum & quadraginta in Germanos, in personam Caroli Magni, translatum constat, qui Germanus, id est Teutonicus Francus, origine, conversatione & famine fuit. Sunt tamen, qui Ottonem coronatum à Leone octavo (de quo in sequentibus) existimant: quorum opinionem Gratianus in decretis canonicis, dist. LXIII, *c. in synodo*, sequitur. Utcunque sit, eam coronationem invenio esse factam anno sexagesimo secundo supra nongentesimum. Falluntur itaque plurimùm, qui Ottonem Magnum, nostræ fundatorem diœcesis, primum è Germanis imperitasse asserunt. Magis autem hi hallucinantur, qui imperium à Gallis in Germanos ponunt, cùm imperium apud Gallos, sive Francigenas, nunquam fuerit. Sed & nec unus quidem origine Gallus Romanorum unquam extitit imperator. Idcirco ab eis auferri non potuit, sed bene de Græcis. Anno Domini DCCLVI, per Stephanum II in Germanos, in personam (ut dixi) Caroli magnifici principis, fuit translatum.

Dicto itaque tempore Franci cœpere imperare Teutonici. Nec unquam pòst ab eis ablatum fuit, sed præsens usque in tempus in Germania durat. Ratio dictæ translationis ponitur ex. de elect. *c. Vener.* Francorum equidem favorem & beneficia jampridem Romana ecclesia per Pipinum, patrem Caroli Magni, Francum Germanum, in multis necessitatibus experta fuerat. Hæc hactenus de translatione imperii in Germanos, contra quorundam acrisiam dicta sufficiant. Nunc ad Ottonem nostrum redeamus invictissimum.

Otto itaque, triumphator gloriosus, imperator & Augustus factus, tantæ celsitudini condigna exercuit opera. Cernens autem memoratum Joannem pa-pam

(a) Ipse Langius infra sub Hugone Episcopo ad a. 974. hæc restringit ad jurisdictionem spiritualem.

pam blandè correctum, scandalosam continuare vitam, ipsum hortatu tam cleri quàm populi deposuit. Eo sic deposito, Leo octavus, vir optimus, consensu omnium pontifex creatur. Ast imperatore recedente, Benedictus quintus, Leone pulso in seditione, papa constituitur, ab his potissimùm, qui Joanni cognatione factioneque conjuncti fuerant, ægrè ferentes, Leonem ab Ottone Joanni antelatum. Quod cùm imperator percepisset, Romam rediit; urbem obsedit; per gyrum ferro flammaque omnia vastans, Romanos ad susceptionem & obedientiam Leonis coegit, & ut nihil eorum, quæ ipse ordinaret, deinceps immutarent, juramento astrinxit. Porrò Leo papa restitutus, Romanorum inconstantiam pertæsus, auctoritatem omnem eligendi pontificem à clero populoque Romano ad imperatorem transtulit, & donationes per Justinianum, Carolumque imperatores ecclesiæ Romanæ factas, Ottoni & ejus successoribus concessit: quatenus Italiam defendendam susciperent, ut copiosè annotatum est in decretis, distinctione LXIII.

Rebus sic compositis, & Leone in sedem Petri restituto, imperator in Germaniam rediens, Benedictum antipapam secum in Saxoniam duxit, inque Hamburg civitatem relegavit, ubi & non multò pòst dolore animi moritur, ibique honorificè satis tumulatur.

Leone autem papa, post primum sui pontificatus annum, mox defuncto, 758
Joannes XIII surrogatur. Sed & hic (licet canonicè electus) à Romanis injuriatur & propellitur. Quibus cognitis, imperator cum Ottone filio ingentibusque copiis ad succurrendum Pontifici Romam properat. Intrans urbem potenter, consules & præfectum cum decarchonibus captos in vincula conjecit, sciturus conjurationis capita. Quæstionibus re cognita, consules in Germaniam mittuntur, decarchones vero laqueo suspensi, pœnas statim dedêre.

Isto tempore, id est anno pontificatus Joannis papæ tertio, qui est ab incarnatione divini Verbi nongentesimus sexagesimus septimus, Otto, imperator piissimus, archiepiscopatum in Magdeburg fundavit, quem Sclavis & Saxonibus metropolem statuit, & Adelbertum, summæ sanctitatis virum, professione monachum, ex monasterio sancti Maximini Treverensi assumptum, in archiepiscopum consecrari ibidem fecit: qui tredecim annis sedit, & Sclavorum multos ad fidem populos convertit. Subjecit autem ei episcopatus suffraganeos, quos & idem Otto fundaverat, quinque: Havelbergensem, Brandenburgensem, Merseburgensem, Misnensem, qui nunc est exemptus, & nostrum (ad cujus honorem hæc scribimus) Citzensem: quo tempore Numburgensis ecclesia necdum fundata fuerat, ut in sequentibus patebit latius.

Anno itaque proximo sequenti, post institutionem Adelberti archiepiscopi, Otto, uno & eodem tempore, prædictos tres, Merseburgensem videlicet, Misnensem & Citzensem condidit episcopatus: eodemque & anno & die (ut suprà dictum est) ab memorato Adelberto metropolitano sunt consecrati, & præfatis deputati ecclesiis, Boso Merseburgensi, Burchardus Misnensi, nostræ autem Citzensi Hugo venerabilis, vir omni virtutum genere decoratus, divina providentia præficitur, ut propensius in sequenti dicetur capite. Verùm ne insurgat scorpius, & arcuato me vulnere lædere quærat, neve Zoilus quispiam nodum in scirpo quæritans, ventilando apices & numeros trutinans, calumniam mihi struat; noverit, me haud ignorare diversitatem historiographorum de exordio & fine regni, imperii, atque coronationis Ottonis hujus primi, quòd magni autores de annis & vitæ & regni haud parum dissideant & discrepent, quandoquidem Otto, Freisingensis ecclesiæ episcopus, nobilis & præstantissimus historicus, dicit, Ottonem cepisse regnum anno Domini 936, & 38 rexisse: cui consonat historia Sclavorum. Dithmarus vero, Merseburgensis ecclesiæ episcopus quartus, & ipse genere & doctrina clarissimus, in Chronicis suis scribit, eum cepisse anno Domini

936 & 38: inter alia in carmine quodam, quod more suo historiæ præmittit dicens:

Maximus in sceptro ter denos sedit & octo
Annos in regno &c.

Ibi Ptolemæus Lucensis in Lud. Chron. inquit, eum cepisse anno Domini 937, & 37 annis rexisse. Antoninus, post Vincentium, asserit, eum cœpisse regnare anno Domini 938, & 36 imperasse. Chronicon nostri cœnobii compendium vetustum habet, quod factus est rex Germaniæ anno Domini 937, & rexerit 38. Cæterum in gestis episcoporum Magdeburgensis ecclesiæ, nostræ metropolitanæ, legitur, quòd cœperit anno Domini 937, & obierit anno Domini 973, regni sui 38, imperii sui 11, indictione prima, anno quinto, ex quo fundavit episcopatum Magdeburgensem. Ex tanta igitur varietate temporum etiam sequitur incertitudo anni fundationis prænarrati, & sæpe dicti archiepiscopatus, nec non ordinationis Adelberti, archipræsulis & primatis ejusdem. Veruntamen, cùm ista sit parva levisque annorum diversitas, gravipendenda seu curanda non est, cùm binos aut ternos annos plus minusve vix excedat: (res equidem quæruntur, non numeri) idcirco in tanta majorum incuria satius erit, res ipsas tunc gestas aliqua ex parte attingere, quàm eas omnino prætermittere. Itaque in tanta varietate ego medius incedens, nulliusque sententiam floccipendens, sed probabiliora sequens, quæ in multis antiquitatum historiis crebra lectione & indagine comperi, de nostræ Citzensis potissimùm ecclesiæ episcoporum gestis, tan-
759 dem per modum catalogum retexere curabo, à primo ejusdem sedis episcopo, Hugone venerabili, exordium sumens.

Hugo venerabilis, Citzensis ecclesiæ episcopus primus. Cujus etsi secundum carnem non legerim originem; attamen quod magni & excellentis apud Deum fuerit meriti, vel hinc liquet præ cæteris, divina quòd ordinatione in primum dignus inventus est in hujus ecclesiæ præsulem eligi. Enimvero vir profundæ humilitatis, summæ devotionis, ac admirandæ doctrinæ & conversationis fuit. Ordinatus autem fuit ab Adelberto (ut suprà dictum est) primo Magdeburgensis ecclesiæ archiepiscopo, metropolitano suo, anno Dominicæ nativitatis DCCCCLXVIII, indictione XI, regni Ottonis XXXII, imperii vero VI. Sunt, qui hunc reverendissimum virum nostri ordinis, divi videlicet Benedicti, autumant scribuntque fuisse: quod ego prorsus nec approbo, sed neque omnimodis nego, cùm verisimile sit plurimùm, ipsum ejusdem ordinis & instituti fuisse, cujus majores sui, primitivi ecclesiarum rectores, memoratus scilicet Adelbertus metropolitanus, & Boso Merseburgensis * extitisse noscuntur. Et non modò hunc nostrum episcopum primum, sed & synchronon & collegam suum Burghardum, primum & ipsum Misnensis ecclesiæ antistitem, monasticæ vitæ professorem fuisse crediderim. Neque enim alterius instituti pastores fundator Otto his duabus, & à se fundatis ecclesiis, quàm supra dictarum præfecisse creditur; exemplo Caroli magni, qui in fundationibus suorum episcopatuum ante eum cum grandi populorum, ecclesiarum, cultusque divini augmentatione & profectu, id ipsum practicasse, laudabiliter in historiis legitur. Nec obstat, quòd in catalogis, seu (ut ipsi loquuntur) mortilogiis, earundem ecclesiarum non legatur: quod ob inolitum cucullæ odium prætermissum non dubitatur: nimirum cùm & nostro ævo inventus sit quidam cucullomastyx acerrimus, qui in detestationem atque derogationem monachorum, sanctum Gregorium, pontificem Romanum, ejus nominis primum, sacrosanctæ doctorem ecclesiæ præstantissimum (sicuti & complures alios) scripserit dementissimè, nunquam fuisse monachum. Cujus inscitiæ & detractioni sat copiosè & acriter, hortatu ac instantia Joannis Tritemii abbatis, viri undecunque doctissimi, (quem & idem graviter taxaverat) quodam bipertito ad omnium claustralium defensionem respondi opusculo. Insuper qui-

quidam, qui epitomen ex gestis episcoporum Monasteriensis ecclesiæ nuper congessit, divum Ludigerum, primum dictæ præsulem ecclesiæ, sui in exordio libelli, futilibus ostendere nititur argutiis, nostri non fuisse ordinis monachum. Sed in cassum inficiari desudat, quod irrefragabiliter gestum constat: quandoquidem eo ævo, fervente claustralium sanctimonia & doctrina radiante, passim ecclesiarum antistites è cœnobiis, non tam fundatorum devotione, quàm clericorum sincera & affectione & electione id postulante, eligebantur. Fuerant equidem ætate illa monachi & viri religiosi illorum, ob paucitatem & rarissimum in mundo conspectum, & potissimum ob eminentem eorundem sanctitatem, omnimodamque eruditionem, in summa reverentia, pretio & honore. Non etenim tum ordines tot in ecclesia claustralium erant: sed duo tantum; Canonicorum videlicet sancti Augustini, & noster divi Benedicti, in ecclesia Christi radiabant. Nec dum Carthusiensium, non Cistercienslum, non Præmonstratensium, non Joannitarum, multo minus ordines mendicantium, qui novissimi emersere, (quos ordo noster septingentis à suo exordio antecessit annis) qui quidem ab initio, per annos trecentos, in vinea Domini magnum protulerunt & adhuc proferunt fructum. Attamen, illorum ob nimiam multitudinem, & præcipuè quorundam assiduam inter gentes commixtionem, remissam & voluptuariam conversationem, Monachi vocabulum non in parvum devenit contemptum, per circumforaneos inquam (ut quidam ait) & rotundos, qui religionis sub specie aucupantur victum sine labore & sudore: paupertatem rerumque contemptum aliis prædicantes, qui est eis quæstus uberrimus & lautissimus victus: & quia apostolicum contra dogma, plus quàm expedit, negotiis se implicitant secularibus; exiit dicterium de gyrovagis ejusmodi actibus, moribusque eorundem, satis consonum, *Quicquid agit mundus, monachus vult esse secundus.* Ita disperguntur lapides sanctuarii in capite omnium platearum: unde & frequenter in symposiis non modò Laicorum, verùm & clericorum, si interfuerit religiosus inibi, ni multum fuerit notus & maturus, à cunctis ridetur & floccipenditur; fabulis obscœnis & scommatibus, in contumeliam ejus, & cæterorum odium religiosorum confictis, passimque recitatis, exasperatur & dehonestatur. Ita & mihi quidam superiori anno, anteaquam ista scriberem, plebanus, osor noster improperans, nos reservare dixit in claustro gulam. In mundo hæc & similia patimur, à seculi nostra tempestate hominibus, quoniam à sanctorum deviamus patrum semitis, à primo fervore tepescimus; nec conversatione sancta, rigida vel vita, aut certè salutari populum Dei ædificantes doctrina, ad amorem nostrum adducimus. Obscuratum est, inquit propheta, aurum, mutatus est color optimus. Et ideo non mirum, si nunc è monasteriis, ut olim, non eliguntur episcopi, quia illis priscis (ut dictum est) probatissimis & sanctissimis monachis nec conversatione neque doctrina pares sumus. Addamus, quòd & nunc rarò electio purè celebratur & canonicè, cùm non melior, non sanctior, non utilior, sed frequenter, qui pecuniosior, qui potentior, qui nobilior atque propinquior fuerit, eligi solear. Quibus væ æternum dominus per prophetam comminatur: Væ, inquiens, qui ædificant Sion in sanguinibus. Unde metricus quidam, affirmans, hoc ex defectu ac divinæ gratiæ subtractione fieri, ita concinit: 760

Dum factor rerum privaret flamine clerum,
Ad Sathanæ votum successit turba nepotum.

Itaque, ut suprà memoratum est, temporibus Caroli magni atque Ottonum, pauci erant monachi, & hi quidem verbo & opere potentes, sanctimonia vitæ & sapientiæ doctrina insignes, etiam miraculis coruscantes: eapropter & Deo dilecti, & hominibus erant acceptissimi. Fundatores ergo episcopatuum, eo tempore cùm essent devotissimi ac Christianissimi, ex prænarratis, probatissimis, atque eruditissimis monachorum catervis præstantiores, & ad animarum curam

 aptiores,

aptiores, de sub modio privatæ monasticæque vitæ latitantes extrahere solebant, & suprà candelabrum, ut prodesse omnibus possent, ponere curabant. Ex quibus quosdam in episcopos constituerunt; plærosque secum in palatio, in solatium regni & magisterium vitæ retinentes, cancellarii dignitate donatos, tanquam patres & morum præceptores coluerunt; alios verò ad prædicandum infidelibus, per gyrum & Germaniæ fines commorantibus, destinaverunt: quorum multi miraculis, & virtutibus, & apostolica doctrina gentes & regna ad catholicam converterunt fidem. Sic etenim Gregorius magnus, per se & suos discipulos, Augustinum & Mellitum, monachos & pòst episcopos, Angliam ad Christianismum traxit. Et quis, quæso, totam penè Europam convertit, quàm nostri ordinis monachi, doctores, & episcopi? Quis Germaniam omnem, quis gentes illius & nationes, & præsertim Duringos, Hessos, Sorabos, Sortarios, Nistresos, Westphalos, Phrisones & Grabfeldos, *(a)* & plærosque alios populos fidei luce perfudit? Quis prædicatione illustravit? Quis convertit alius, quàm sanctus Bonifacius, nostri ordinis monachus? Hic functus apostolica legatione, quanta per Germaniam bona in ecclesiasticis rebus, in episcopatibus ordinandis, in corrigendis moribus, in populis lapsis aut infirmis vel certè in fide erroneis, maximè Bajoariis & Ostrofrancis (quos paulo antè divus Chilianus, & ipse nostri ordinis, à Conone papa missus converterat) reparandis & confirmandis, in hæreticis denique extirpandis, & similibus peregerit; nemo paucis, etiam Tulliana fretus eloquentia, explicare sufficienter poterit. Post cujus martyrium, Willehadus, primus Bremensis episcopus, vir & ipse apostolicus, tam apud Phrisones quàm Saxones omnes prædicavit annis XXXV: primus omnium doctorum maritimas ac Boreales Saxoniæ partes ac Transalbinos populos, ante episcopatum suum, missus à rege Carolo, ad Christianam fidem provocavit: qui & ipse, ut sanctus Bonifacius, monachus fuit Anglicanus.

Post sanctum Willehadum effulsit beatissimus Anscharius, primus prædictæ Bremensis ecclesiæ archiepiscopus, tempore Ludovici pii, qui in eadem metropolim erexit ecclesiæ. Hic cùm esset monachus Corbeyensis, divino succensus spiritu, ad Daniam perrexit; ibidemque per biennium prædicans, omnem populum ad Christum convertit, & cum rege eorum Haraldo baptizavit. Prædicavit insuper & Suedis, Holsatiis, Nordalbingis, cæterisque Aquilonarium regionum populis, quos ut apostolicus doctor in Christo genuit. Deinde Vinius,
761 *(b)* quartus memoratæ Bremensis ecclesiæ archipræsul, antecessorum suorum sectando fervorem, zelo lucrandarum animarum dimisso archiepiscopatu, profectus in Gothiam, Christi evangelium illi prædicavit populo. Prædicavit & in Suedia, & novellam fidei, quam sanctus Anscharius posuerat, plantam imbre divini verbi rigavit & auxit.

Wilibrordus denique, primus Trajectensis inferioris archiantistes, sancti collega Bonifacii, primus in Frisia Christum evangelizavit, ingentemque in ea Christo lucratus est populum.

Adelbertus quoque, primus Virgonopolitanus archimandrita, (cujus in superioribus mentionem fecimus) vir excellentis meriti, instructissimus omnium liberalium artium scientia, & divinarum scripturarum interpres eruditissimus, qui ex ingenii sui thesauro, quem Dei gratia aggregaverat, verbum Dei seminans, Rugiis prædicavit. Sed ab incredulis pulsus, venit ad Ottonem magnum, qui eum honorificentissimè suscipiens, novæ sedi præfecit archiepiscopum: qui in episcopatu per XIII annos præsidens, sæpe transalbinis Sclavis Dei prædicavit eloquia, & multos convertit ad fidem. Hunc episcopatum (ut suprà narratum est) Otto

(a) Pagus Grabfeld Hennebergicas terras comprehendebat, de quo copiose JUNCKERUS *Geogr. medii ævi p. 224.* Quosnam vero per Sortarios & Nistresos intelligat, plane non constat.

(b) Hic Vinius in ordine Archiepiscoporum Bremensium plane non reperitur.

Otto fundavit primus, qui & ipsum statuit auctoritate Joannis papæ XIII, esse metropolitanum totius ultra Salam & Albiam Sclavorum gentis, tunc ad Deum conversæ vel convertendæ, ut secundum desiderium suum, in his civitatibus, in quibus olim barbari ritus maxima viguit superstitio, id est, Citzi, Misni, Merseburg, Brandenburg, Havelberg, Pornam, *(a)* in honorem Domini episcopia fundaret: quorum pastores, secundum canonicam auctoritatem, prædicto Magdeburgensi metropolitano sive archiepiscopo subjecti essent.

Adelbertus alter, de nobili Boemiæ baronum prosapia ortus, secundus Pragensis ecclesiæ præsul. Hic quondam discipulus prænarrati Adelberti archiepiscopi fuit, qui & ipsum adeò dilexit, ut in signum amoris præcipui ei nomen suum imponeret, cùm antea * nuncupatus fuisset. *(b)* Hic denique tantæ sanctitatis habitus est, ut divino spiritu impellente, in Pannoniam descenderit, & regem Ungarorum, conversum cum maxima ejus gentis multitudine, salutari tinxerit lavacro, & omnes (ut inquit Platina) provinciæ episcopos, ad bene de Deo promerendum, exemplo & doctrina instruxerit. Prædicavit & dein Polonis & Sarmatis Dei regnum. Profectus tandem eam ob rem in Prussiam, *(c)* dum Christianismi fidem accuratissimè detonaret, martyrio coronatur, multis & in vita & post mortem coruscans miraculis.

Bruno episcopus & martyr, & ipse nostri ordinis, apostolicus extitit prædicator. Qui natione Saxo, ex illustri baronum de Querffurt prosapia genitus, educatusque in monasterio Madeburgensi, sub Adelberti cura & magisterio archiepiscopi supra dicti, crevit in religionis probatissimæ & eximiæ virum sanctimoniæ. Qui denique, amore Dei, & animarum lucrandarum zelo succensus, barbaris & procul existentibus populis sementa sparsit fidei. Qui cùm constantissimè novis frugibus dominicum locupletare agrum satageret, & Christum assiduè ingenti ardore memoratis evangelizaret gentibus, in confiniis Ruściæ, ab quibusdam induratis & furibundis fidei irrisoribus, manibus truncatis & pedibus, lingua insuper præcisa, ac erutis sancti viri oculis, ad palmam pervenit martyrii.

Otto sanctus episcopus Babenbergensis, ex nostri quoque ordinis monacho electus. Et hic scientiam salutis, evangelici videlicet dogmatis, Pomeranis annunciavit, quos & eruditione catholica & conversatione sancta illuminatos, ad Baptismi perduxit gratiam. Quamobrem Pomerani, & illis vicini, Natale ejus solenni & apostolico quotannis venerantur officio. Quibus denique in fide confirmatis, in reditu, post alia itineris sui hospitia, devenit in Suorbiam, in pagum, qui dicitur Piga, diœcesis Merseburgensis, quem Elstera præterlabitur fluvius: ubi à comite Wiperto, domino terræ, qui in vicino Groytz castro tunc manebat, susceptus est honorificentissimè. Quem homo Dei virum strenuum, & bellica virtute insignem & præpotentem, sed mente degenerem animadvertens, utpote pauperum oppressorem & tyrannum ferocem, blanda & pia admonitione aggressum correptumque, ad modestioris vitæ cultum frugemque provexit. Et quidem adeousque Dei in timore, operibus ac pietatis stabilivit instituitque, ut ejus hortatu & instinctu, divi Jacobi ibidem cœnobium fundaret apostoli, & magnifice 762
dotaret. In quo etiam, relicto seculo, paulo pòst & mente & habitu ad Deum pleniter conversus est. Fama est, sanctum Ottonem eo tempore in dicto pago mortuum suscitasse quendam. Cujus rei in memoriam, & sancti viri honorem pariter & patrocinium parochialis constructa est ecclesia, ac suprà fato incorporata monasterio: quæ præsens & usque ævum unà cum illius præpositura, per fratres regitur monasterii. Cœterum, de fundatione hujus sancti Jacobi videlicet monaste-

(a) Nullus Episcopatus Pornensis. Videtur Misnensis intelligi, quem Otto M. fundavit, ad quem Pirna spectat.

(b) *Voytiechius* ante adpellatus fuit S. Adalbertus, uti *PONTANUS a BRAITENBERG Bohemia Pia p. 36*. testatur.

(c) Vide supra *MARIANUM SCOTUM a. 995*.

monasterii, infrà suo loco & anno dicentur clarius & alia complura: nunc hæc de sancto Ottone episcopo brevitatis gratia dicta sufficiant.

Boso insuper, primus Merseburgensis ecclesiæ venerabilis antistes, monachus quondam sancti Emmirammi Ratisbonensis. Hic (ut refert Dithmarus, successor ejus inter episcopos ordine quartus) Orientalibus Germaniæ populis fidei sacramenta prædicavit, & innumerabiles ad Deum convertit: propter quod & Ottoni magno & acceptissimus & charissimus habitus est, atque prædictæ Merseburgensi ab eo præpositus est ecclesiæ. A quo quidem Bosone nostrum cœnobium Bosau nomen habere nonnulli autumant: de quo, in sequentibus, sub Theoderico, episcopo ejus nominis primo, nostroque fundatore præstantissimo, differemus propensius. Proinde & ejusmodi apostolicum virum primum nostri præsulem episcopii, ipsum videlicet Hugonem (omnia hæc cujus depromimus gratia) extitisse non dubitaverim; quandoquidem, cùm hujus indigenæ provinciæ, perque gyrum diœcesis jampridem noviterque ad Christum conversæ, plenius & in fide & in moribus instituendi fuerint; quod ipsum summopere exantlasse non ambigimus.

Sunt & complures alii, plures (inquam) quàm duodecim nostri ordinis viri apostolici, qui gentes converterunt & regna: quos omnes recensere, longum nimis foret. Solùm enim illos Christi evangelium, per Germaniam terrasque maritimas, qui prædicaverunt, in superioribus expressimus. Immensi equidem operis esset, giganteis vix ferendum humeris, omnium si nostri ordinis vel tenuiter & summatim gesta perstringere moliremur & nomina: quandoquidem exteris ut sileamus de gentium multarum episcopatibus, Italicis, Gallicis, Hispanicis, Anglicis & similibus, & ut de nostra loquamur Germania; ipsa sola Moguntina sacrosancta & excellentissima sedes, cujus archimandrita Romani imperii per Germaniam habetur archicancellarius, hæc inquam ecclesia, omnium præcipua & dignissima, XIII sola ex nostro ordine habuit archipræsules. Treverensis item, omnium vetustissima, & innumerabilium martyrum purpurata sanguine, cujus archiantistes per Galliam & regnum Arelatense Romani memorati se scribit archicancellarium imperii, quæ & ipsa ex nostris cœnobiis assumptos XII habuit archipastores eminentissimos. Bremensis vero, & ipsa celeberrima & regalis ecclesia, archiepiscopos ex ordine nostro habuit. Hildesemensis, Halberstadensis, & ita Saltzburgensis, Argentinensis, Basiliensis, Constantiensis, Pataviensis, Ratisbonensis, Freisingensis, Eichstetensis, Herbipolensis, Vangionensis, Nemetensis, Verdensis, Mindensis, Padeburnensis, Suerinensis, Lubicensis & mille alii episcopatus: qui etsi non semper plures, tamen & frequenter primores & sanctiores, quos habuere, ex collegiis monachorum & abbatiis assumpti fuerunt in præsules. Et quid referam de inferioribus, quando caput mundi, & ecclesiarum mater, ipsa Roma, sola ex nostro ordine, XXIV habuerit summos pontifices: quorum primus & maximus Gregorius, sanctissimus doctor ecclesiæ, regulam nostram Benedictinam sua & conversatione & apostolica authoritate confirmavit & approbavit. Sex insuper magnis impensis, proprio de patrimonio, in Siculis oris construxit cœnobia: septimum in urbe erexit Rhomulea, in quo & sub vili monachali schemate, ante papatum militavit altissimo. Non ergo mirum, illarum quòd monachi facti sint gentium pastores & episcopi, patres eorum sancti, quas ad Baptismi gratiam adduxere: potissimùm cùm temporibus illis non tot passim fuerint clerici in lege divina eruditi, qui messem soli sufficerent metere dominicam. Non (inquam) tot clerici & sacerdotes tunc erant, cùm non adeò indifferenter illa ætate aurea, & prece & precio, sine delectu sacros ad ordines, ut nostra tempestate, proh dolor, admittebantur ecclesiasticos. Et licet pauciores fuerint numero, sanctitate tamen & vitæ merito potiores fuisse nemo dubitat, cùm nostro tempore muliebri, ordinentur multi sacros contra canones, mente & corpore effœ-
763 minati, adeò & vitiati, quasi à cunabulis inter scorta, Veneris in templo, fuissent

educati;

educati; lusibus & obscœnis moribus, ambitione denique & philargyria eousque infecti, ut scurras & histriones seculi, non sua sancta sed prophana, non laudabili sed repræhensibili, videantur excedere vita. Et nec verentur Dei scandalizare gregem, & commissas pessimo exemplo jugulare oviculas. Minora refero, quàm in symposiis & (ut ajunt) peractionibus ab eis non sine gemitu fieri, non semel sed pluries & vidi & dolui. Et hæc & multa alia facinora ex indigna & indiscreta clericorum promotione oriuntur. Cùm enim indignus & perversus divinis mancipatur mysteriis; nisi primùm se corrigat, in deterius semper prolabitur. Et completur in eo illud Apocalypſ. *Qui in sordibus est, sordescit adhuc &c.* Fitque, quod Dominus per Prophetam conqueritur, *Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam.* Et tanta equidem copia digni & indigni sacris nunc initiantur, ut multò plures sint sacerdotes, non dicam, quàm beneficiorum dotes, sed quàm templorum aræ & ecclesiarum calices.

Sed redeam, unde digressus sum. Priscis itaque temporibus, utpote Caroli Magni & Ottonum, dum ordo noster ecclesiam Dei mirum in modum doctrina & sanctimonia illustraret, studium sapientiæ permaximæ in eo viguit. Et hæc unica fuit & maxima causa, quòd monachi eligebantur in episcopos. Tunc equidem literarum gymnasia erant in cœnobiis, & potissimùm in celebratioribus archisteriis, Fuldensi videlicet, Hirsfeldensi, Corbeyensi, Weiseburgensi, Prumensi, Tuicensi, Gemlacensi, Hirssaugiensi & Treverensi: tacendo de Italiæ, Hispaniæ, Galliæ, cæterarumque provinciarum, præcipuè Cassinensi, Cluniacensi, Floriacensi & similibus florentissimis cœnobiis, in quibus monachi & abbates claruere in omni scibili doctissimi, qui & multa præclara ad utilitatem legentium, & fidei defensionem, carmine & prosa ediderunt opuscula, quæ usque in præsens extant, & extabunt in salutem, per secula, credentium. Nusquam enim eo tempore per Germaniam instituta literarum fuerant gymnasia, imò & aliquot pòst seculis Academiæ vel (ut ajunt) Universitatis nomen illustre in omni penè Occidentis imperio incompertum fuerat. Præter enim Romanum vetustissimum, & Parisiense, tunc novum, utpote Caroli Magni jussu, opitulamine, & auctoritate, per nostros doctores monachos fundatum, nullum in historiis aliud universale legimus extitisse studium. Floruit itaque illa ætate sapientiæ in cœnobiis studium. Proinde reges & principes cæterique nobiles, ad discendum Dei timorem cum literis, liberos suos monachis intra claustra tradiderunt instituendos. Quorum plærique manentes sub regula disciplinæ magisterio, in viros creverunt sanctissimos; alii per parentes revocati, moderatores reipublicæ strenui & prudentissimi facti sunt. Unde de beato Adelberto, primo Magdeburgensis ecclesiæ primate, in annalibus ejusdem ecclesiæ legimus, in hæc verba. *Hic instructissimus omnium liberalium artium scientia, perfectus discretione, mansuetudine, innocentia, in diebus sui sacerdotii solerter commisso invigilabat gregi.* Et post pauca. *Traduntur plures & ingenui procerum & regiæ stirpis filii, sub tanti patris institutionibus, claram dominicæ servitutis militiam inchoaturi.*

Prædictis quadrant ea, quæ Lampertus monachus, & nobilis historicus, de studio monasterii sui Hirsfeldensis, sub abbate Meginhero, scribit in hæc verba: *Quid dicam de ludo scholari? Ubi adeò circa illud tempus studium flagrabat, ut ex aliis etiam monasteriis quoscunque festivæ spei tyrunculos discendi causa illò transmitterent, & mater Herveldia ubique odorem noticiæ suæ diffunderet nobilitate filiorum, in laribus philosophiæ à tenero (ut ajunt) ungue observatorum.* Et de beati Ludigeri studio ita inter alia in vita ejus legitur. *Commendaverunt eum parentes sui viro venerabili Gregorio, discipulo & successori sancti Bonifacii martyris, Domino nutriendum. Qui libenter eum suscepit, & comperta sagacitate pueri, studiosè illum erudiebat. Crevit itaque Ludigerus, proficiens in timore Domini, & deposito seculari habitu, in Trajecto monasterio totum se contulit ad studium artis spiritalis &c. Venit & amore literarum ad Alquinum, virum in omni sapientia præstantissimum, auditor illius duos annos existens cum dimidio.*

Pòſt, ut ibi habetur, ad monaſterium reverſus eſt, bene inſtructus, habens ſecum copiam librorum. Eratque patri Gregorio & cæteris tanto tunc dignior & acceptior, quanto fuit
764 *& in monaſticis eruditionibus illuſtrior.* Hæc ibi. Et de Ruperto, abbate Tuicenſis cœnobii, quod in oppoſito urbis Agrippinæ, in altera parte Rheni ſitum eſt, divinarum ſcripturarum interprete clariſſimo, refert Joannes Trittemius, quòd fuerit vir in divinis ſcripturis doctiſſimus, monachus ſancti Laurentii Trajectenſis, propter incredibilem eruditionem ſuam, à Friderico Colonienſi archiepiſcopo inde aſſumptus, & in abbatem Tuicenſis monaſterii ſublimatus. Multa præclara opuſcula compoſuit. Tantum ſe in ſcripturis ſanctis exercitaverat, ut nec dormiens quidem à meditandis illis videretur poſſe quieſcere, quin lingua & labia ejus quaſi legendo moverentur. Ejusmodi itaque literarum in cœnobiis noſtris florente ſtudio, ordo noſter viros in omni protulit facultate præſtantiſſimos, qui à puero in ſapientiæ palæſtra exercitati, eccleſiam Chriſti non modò converſatione ſancta, ſed & eruditione, & librorum editione mirum in modum illuſtrarunt. Patet hoc in beatis, Mauro & Placido, itemque Fauſto Theodoro, & poëta Marco, ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti diſcipulis. Patet in Remigio, Alquino, Beda, Rabano, Anshelmo, & multis aliis, qui à parentibus Deo oblati, ab ipſis penè cunabulis, inter ſtudia ſacratiora ſunt educati. Enimvero, ut de aliis brevitatis intuitu reticeam, Beda venerabilis jam memoratus, ſeptennis Deo oblatus, ac Leolfrido abbati, viro Dei, ad inſtituendum fuit traditus, qui & tanti ſub cura patris in doctorem fidei orthodoxæ profecit nominatiſſimum. Et ita in ſanctitate, & juſtitia, nec non diſciplina monaſtica, alii mille profecerunt, vita & doctrina clariſſimi. Qui veluti viri heroici, cùm eſſent ad ſeipſos rigidiſſimi, & omnino mortificati, & in Dei ac proximi dilectione ferventiſſimi; ad Dei gloriam & ſalutiferam multorum ædificationem, necnon novorum epiſcopatuum fideique roborationem, à regibus principibusque terræ, è cœnobiis extracti, eccleſiaſticis dignitatibus præficiebantur inviti. Et quidem paſſim tam crebrò, ut per totum Occidentem vix unum crediderim epiſcopatum ſupereſſe, qui ex noſtro ordine aſſumptum, vel unum ad minus non habuerit epiſcopum, cùm eccleſiæ multo (ut dictum eſt) habuerint complures. Nec mirum videri debet, quòd viciniora epiſcopia pauciores habuiſſe legantur, cùm fundatione ſint recentiora. Ea tamen habuiſſe plæroſque, ſed ſcriptorum negligentia, ne dicam diſplicentia, minimè expreſſos crediderim. Quod erga Hugonem epiſcopum noſtrum (cujus gratia hæc ſcribimus) accidiſſe, non ſine jactura experimur. Et ita quoque erga aliarum quarundam diœceſium epiſcopos actum videmus & dolemus, quorum vita & res geſtæ, perfunctoriè & diminutæ literis, commendatæ ſunt. Hinc & inter ingenuæ exemptæque Miſnenſis eccleſiæ præſules nullus, qui ex monaſterio fuiſſet electus, exprimitur: cùm tamen primus illorum, venerabilis videlicet Burghardus, cum duobus immediatè ſe ſequentibus, religioſiſſimus fuiſſe, ex temporum illorum qualitate & more ſit valde probabile. Quod etſi cœnobialis vitæ negaverint æmuli; beatæ memoriæ Gerungum, ejusdem eccleſiæ epiſcopum, virum converſatione & doctrina clariſſimum, monachum fuiſſe certè negare nequeunt. Hic etenim, ex abbate noſtri cœnobii Putzawigenſis, cum votivo totius cleri conſenſu, dictæ eccleſiæ conſecratus eſt in antiſtitem: quod ex variis ſui pontificatus temporibus, conceſſis evidentiſſimè oſtenditur privilegiis. Idipſum multis aliis noſtri monaſterii tam ſcriptis, quàm ſculptis, quæ huc usque extant, luculenter comprobatur indiciis: quandoquidem & ipſe, inter alia geſta æterna memoria digna, reliquias ſancti Donati, cum precioſis eorum thecis, attulit eccleſiæ, clenodia inſuper, & alia complura, multosque libros pro eccleſiæ ornamento, & ſtudentium utilitate diſpoſuit. Et in tali tantoque eorum paſtore, quod conſpicuum & ſanctiſſimum fuerat, religioſitatem videlicet ejus, mundique abrenunciationem ſive contemptum, occulere & reticere maluere ex invidentia, quàm pro ejus Deique manifeſtare gloria. Quid dicam de beatiſſi-

beatissimo Bennone, de cujus sanctitate & patrocinio tantundem gloriantur, quem, velint nolint, ex nostro ordine assumptum concedere habent? Qui natione Saxo, ex illustri & antiqua comitum de Wollenberg stirpe, claram duxit originem. Ab infantia penè, inter sacras literas, in cœnobio sancti Michaelis archangeli, in Hildesheim institutus, & educatus sub monachali schemate Christo militavit sanctissimè. Cujus denique vitam gestaque ob instantem illius canonizationem, plenius per Saxoniam colligenda, per episcopum ejusdem ecclesiæ totumque capitulum, nuper missi fuere duo ex eis viri spectabiles & eruditi, dominus Decanus videlicet, Joan. Henigen, sacræ Theosophiæ doctor præstans, & Hieronymus Emser, pontificii juris candidatus, & poëta oratorque insignis, qui lustratis multorum archivis & antiquitatibus monasteriorum, tandem memoratum ad sancti Michaëlis pervenêre monasterium, in quo beatus Benno fuerat monachus: ubi & inter alia præclara sanctæ ejus conversationis indicia, syngrapham quoque professionis ejus, quam voto emisso super altare posuerat, repererunt. Proinde cum gaudio ad propria remeantes, quæ audierant & viderant, fratribus concanonicis ad Dei gloriam annunciaverunt & populo. Verùm ne comperta temporum mutabilitate, perirent; alter eorum, ipse videlicet Hieronymus, vir eruditus & disertus, calamo perpetuare curavit: comperta (inquam) & explorata in unum volumen congerens, pulcherrimum & prolixum de vita ipsius sancti, ad ducem Georgium, Saxoniæ & Misnæ marchionem, legendam contexendo; qui & superioribus annis, pro canonizatione ejusdem Bennonis, ad Julium secundum papam centimetrum deprompserat tersissimum. Porrò beatus Benno claruit temporibus Henrici quarti, id est, anno dominicæ incarnationis ML. 765

Prædictos itaque beatæ recordationis viros Misnensis ecclesia ex nostro ad minus habuit ordine præsules, licet plures fuisse, quemadmodum & nostræ & aliarum ecclesiarum, probabile sit plurimùm. Quapropter ecclesiis, quæ ejusmodi religiosos meruere habere pastores, congratulandum est, non indignandum: quod dicimus propter cosmophilos claustralium sycophantas & æmulos, quos penes monastica vilescit auctoritas: quasi inglorium & ignominiosum fuerit, per mundi contemptum, in angelica puritate, sub benedicta sive cucullata in cœnobio veste, altissimo militasse: ignorantes, quòd in plenaria mundi abrenunciatione, & proprii arbitrii abdicatione, perfectissima Christi consistat imitatio, quodque humilitate perveniatur ad regnum, simplicitate penetretur cœlum. Sancti itaque viri, cùm essent humiles & despecti in oculis suis, & toto Dei in amore arderent affectu, omnem mundi pompam pro nihilo habentes, cunctaque terrena ac transitoria pro æterna & mansura gloria relinquentes, pericula & occasiones peccaminum declinantes, ad tranquilla & quieta cœnobiorum præsidia confugientes, divinis se totaliter & mente & habitu mancipaverunt obsequiis; malentes abjecti esse in domo Dei, quàm habitare in regum palatiis, secretum cellæ & pacem solitudinis præferentes auro & gemmis, & cunctis mundi deliciis, scientes, cum divo & mellifluo Bernhardo, quòd in Paradiso claustrali homo vivit purius, quiescit securius, incedit cautius; cadit rarius, resurgit velocius; irroratur frequentius, contemplatur limpidius, moritur confidentius, atque in æterna beatitudine præmiatur copiosius. Sancti itaque viri, memorata summa religiosæ vitæ privilegia & prærogativa excellentissima propensius trutinantes, non modò mediocres, verùm & utriusque sexus statusque homines nobilissimi, spretis seculi rebus, relictis notis & amicis, florentem mundum mentis despectu calcaverunt, & jugum pro Christi amore subiere monasticum: & in tanto quidem fervore & numero, ut in nullo alio ordine viros tot sanctos & illustres, à summo rerum fastigio, à papa videlicet & imperatore usque ad æditurum, quot in nostro ordine effulsere, invenire sit facile. Cujus rei testis est Joannes papa, ejus nominis XXII, qui industria sua studiosa in annalibus suorum reperit antecessorum in ordine nostro Benedictino fuisse pontifices summos XXIV, cardinales

CLXXXIII, archiepiscopos & episcopos MCCCCLXIV, abbates insignes quindecim M. Verùm prænarratos Romanæ pontifices ecclesiæ summos non canonizatos esse omnes, credo latere neminem. Ipsi etenim aliàs, quemadmodum sancti Petri successores, Romanis inseruntur historiis. Secus de episcopis & abbatibus insignibus, quos idem collegerat, omnes sanctos & canonizatos nemo ambigit. Non equidem alii, quàm sancti Romanæ ecclesiæ, in quibus sanctorum continetur catalogus, solent inscribi annalibus. Multi siquidem & nostra tempestate nostri ordinis & episcopi & abbates defuncti sunt, & defunguntur: de quibus (ut dicitur) nihil ad Romanos, quia eorum pro canonizatione auri pondera recipere nequivere. Quorum attamen in vitæ libro triumphantis ecclesiæ inserta haud diffidimus nomina. Dicta autem sunt suprà narrata copiosius. Dei ad honorem & nostri ordinis præconium, occasione beatæ memoriæ Hugonis, hujus sacrosanctæ Citzensis ecclesiæ antistitis primi, quem (ut suprà fati sumus)
766 plærique nostri ordinis asserunt fuisse professum: quorum quidem assertio ex prælibatis, aliisve synchronorum suorum præsulum conjecturis, probabilis videtur compluribus. Idcirco, etsi in præmissis me ambigere asseveraverim; attamen illis, qui eum ipsum monachum fuisse tradunt, plusquam negantibus assentio. Sufficiant itaque præmissa ad legentium utilitatem congesta: tandem ad episcopum nostrum Hugonem redeuntes, cœptam persequamur historiam.

HUgo itaque, memorabilis ac reverendissimus sanctæ Citzensis ecclesiæ præsul primus, velut pastor optimus & doctus paterfamilias, novam ecclesiæ commissæ plantationem, sancta conversatione & cœlesti doctrina jugiter rigando, corroborare satagebat. Clerum quoque adunatum novellumque, canonicam juxta traditionem vivere honestè & piè edocuit, & cætera, quæ ad divinum cultum & ecclesiasticum pertinent ornatum ac statum, solicitius ordinavit & disposuit, populum denique gregis sui, Christiana adhuc aliquantisper religione rudem & grossum, prædicatione assidua & verbo & exemplo illuminare & perficere curavit. Sicque pacificè & laudabiliter cum ingenti ecclesiæ suæ proventu, usque post fundatoris magni & invictissimi Ottonis mortem, præfuit, cujus post obitum adversitates & persequutiones, cum toto clero & grege sibi commisso, perpessus est: quandoquidem regnante Ottone secundo, qui cœpit circa CHRISTI DCCCCLXXIV, ecclesia hæc Citzensis, ab exercitu Bohemorum, Dedi duce, capta & deprædata fuit, & pastor ejus memoratus Hugo, cum omni clero & civitatis populo, inde fugatus est & expulsus. Eodem quoque rerum turbine ecclesia Misnensis percellitur & vastatur, & spectabilis vir, Folcoldus, episcopus ejus secundus diminutus, ad Willigisum, archiepiscopum Moguntinum, declinavit: à quo & honorificè susceptus fuit. Dithmarus tamen, Merseburgensis ecclesiæ præsul quartus, & historicus insignis, scribit, prædictam vastationem per Bolezlaum, ducem Bohemorum, & ejus exercitum esse patratam. Porrò de dicta vastatione in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ ita legitur. *Eodem tempore, id est Ottonis secundi, ab Bohemorum exercitu capta & desolata est Citzensis ecclesia, Hugone primo tunc episcopo, cum omni civitatis illius populo ignominiosè inde fugato: quo etiam tempore Misconi, dux Sclavorum, Hammeburg cepit & succendit.* Cæterum, quo anno episcopus noster, præfatus Hugo, ad ecclesiam suam redierit, quove obierit, exploratum non habeo. Constat tamen, eum migrasse è seculo, beato Adelberto metropolitano suo adhuc vivente, qui utique ei successorem sequentem ordinavit Fredericum. Adelbertus autem, archiepiscopus memoratus, diem obiit anno domini DCCCCLXXX.

De quibusdam eventibus, temporibus Hugonis episcopi.

Primo anno regiminis ejus, qui est Domini (ut dictum est) nongentesimus se-

xagesimus

Digitized by Google

xagesimus octavus, Joannes pontifex, à præfecto urbis Romæ captus, & aliquot dies in carcere custoditus, in exilium tandem in Campaniam mittitur.

Anno Hugonis secundo, Joannes papa factus, Ottonis auxilio, Romam victor ingreditur, & diversæ factionis principes graviter punit. Eodem anno Boso, primus Merseburgensis ecclesiæ antistes, in patria sua obiit Bavaria, sepultus in Merseburg: cui Gisilarius successit. De Bosone plura dicentur infrà sub Theoderico primo.

Anno Hugonis tertio, Joannes pontifex, ob remunerationem collati in se beneficii, Ottonem Rufum, Magni Ottonis filium, Augustum appellavit: & dictus est ille pontifex Joannes XII, aliàs Joannes XIII: qui & ipse anno domini DCCCCXXXV Ottonem Magnum Romæ coronavit, ut aliqui scribunt: licet tandem propter scandalosam & inemendabilem vitam, instinctu Romani cleri, anno Domini DCCCCXLII depositus sit. Otto Magnus ex Adelheide, uxore sua secunda, duos suscepit liberos, Ottonem regni successorem, & Wilhelmum archiepiscopum Moguntinum. Hic est Wilhelmus ille, cui pater Otto, post mortem ducis Burghardi, qui ab Hungaris interfectus sine liberis obierat; dedit totam Thuringiam & Hassiam cum pleno jure & dominio (a) ad honorem Dei & sancti Martini, Moguntinensis ecclesiæ patroni. Qui intrans dictas terras in possessionem 767
suscepit, & Erphordiam tunc apertam muro cinxit. Hoc mihi videtur verum, quantum ad jurisdictionem spiritualem, (b) & forsassis etiam ad aliquanta temporalia bona. Nam ipsa Hassia ab illo tempore usque in præsens tempus semper habuit in temporalibus dominum, qui se hujus terræ principem, & Lantgravium Hassiæ scripsit.

Anno Hugonis episcopi quinto, Joannes papa moritur: cui Benedictus V successit. Eodem anno, qui est Domini DCCCCLXXIV, Otto primus, plenus virtute, spiritum Deo reddidit, nonis Maji, feria quarta ante Pentecosten, cujus vitam gloriosam Widikindus, monachus conscripsit Corbeiensis. Obiit itaque in Saxonia, in loco, qui dicitur Mimeleve, & non Viennæ in Gallia, ut Italici scribunt historici, & nonnulli alii errantes.

FRedericus, secundus Citzensis ecclesiæ episcopus, consecratus per Adelbertum metropolitanum suum, Hugoni successit circa annum Domini DCCCCLXXX, Ottonis secundi temporibus, vir multarum virtutum & præclaræ vitæ. Hic denique unus est ex vicinioribus episcopis, quibus Hisilarius, Magdeburgensis archiepiscopus, successor Adelberti, non pastor sed mercenarius, bona ecclesiæ Merseburgensis, cui antea præsederat (eam destruere cupiens) dilapidando dedit: quæ tamen postea malè oblata, successor ejus Hildewardus (ut infrà dicetur) ex integro restituit. Annos autem regiminis hujus episcopi quia præcisè invenire non potui; ideo res gestas sub eo, illis ordinatè captare nequivi. Hinc eas ipsas paucas, quas ex multis referimus, annis dominicæ incarnationis simpliciter coaptabimus.

Anno itaque Dominicæ incarnationis DCCCCLXXXI, Adelbertus, Magdeburgensis ecclesiæ primus archipræsul, & Germaniæ primas, obiit in Domino. Cui Othricus, discipulus ejus, habitu & conversatione monachus successit, qui tamen ob brevitatem temporis inter archiepiscopos à plerisque non ponitur. Nam electus dum Romam tenderet, in via naturæ concessit; cui Gisilarius promotio-

(a) Ita quidem *GUDENUS Hist. Erfurt. lib. I. §. V. p. 17.* atque Auctor Assertionis Juris Moguntini in causa Erfurtensi. *§. III. IV.* secuti Historiam Landgraviorum *c. X.* Contrarium tamen, præter hunc Langium, demonstrarunt, *SECKENDORFIUS Justitia Protectionis Saxonica, §. 4. SAGITTARIUS de Ant. Statu Thuring. p. 47. PAULLINI Ann. Isen. §. X. p. 6. Pfeffinger Vitriario illustrato lib. I. Tit. XVI. p. 216.*

(b) Supra quidem ad a. 955. plenum Wilhelmo dominium tribuerat, hic loci vero illud ad jurisdictionem saltim restringit spiritualem.

ne Ottonis secundi successit. Hic antea fuit episcopus Merseburgensis, factus autem archiepiscopus, actu habitum episcopatum retinuit Merseburgensem. Ast quoniam ex integro licenter & commodè retinere non valuit; (nec dum quippe ambitio ista vel potius abusio exorta in ecclesia, & permissa fuerat, ut unus pastor & unus episcopus pluribus præesset episcopiis) ipsum destruere & dissipare cœpit, bona illius vicinioribus dispertiendo ecclesiis. Enimvero quædam Misnensi episcopo, plæraque nostro, de quo loquimur, Friderico, aliquanta Halberstatensi contulit. Majora autem bona, ut castella & oppida, sibi retinuit, & dictum episcopatum, ita demolitum, in monasterium qualecunque commutavit, ponens ibi abbatem cum monachis, ex cœnobio sancti Joannis Baptistæ, prope Magdeburg assumptos. Mansitque illa destructio, usque ad tempora Henrici secundi, qui ex magna devotione, quam ad sanctum habuit Laurentium, ipsum restauravit bona alienata reducendo. Sua quippe industria & bonitate à prædictis episcopis, ut malè donata restituerent, obtinuit. Quin & ipse regali munificencia plurima adjecit, & privilegiis communivit. Quapropter in eadem ecclesia Merseburg. ceu fundator secundus veneratur & colitur. Primus quippe illius fundator fuit (ut suprà dictum est) Otto primus.

Anno Domini DCCCCLXXXII, Otto II periculosum bellum habuit in Calabria, multis suorum occisis, & ipse vix evasit. Istis temporibus Ridagus & Guntherus, marchiones Misnenses, clari habentur.

Anno Domini DCCCCLXXXIII, Otto imperator Romæ diem obiit, & in basilica sancti Petri honorificè sepelitur: cui filius Otto tertius successit in regno. Eckhardus marchio, filius Guntheri præfati, ob virtutes & strenuitatem, in curia Ottonis secundi magnus & potens fuit, qui etiam Ottoni tertio æquè gratissimus fuit & acceptus. Notandum tamen venit, quòd ex stirpe dictorum marchionum non prodierunt nec exorti sunt marchiones Misnenses, qui modò sub titulo ducum Saxoniæ & comitum provincialium Thuringiæ terris his principantur; sed ex prosapia comitum Saxoniæ de Wittin & Brene originem ducunt: quorum primus marchio Misnensis factus est Conradus, filius Thimonis, comitis de Wittin, fundator monasterii Montis sereni. De quo suo loco latius differemus,
768 cùm ad tempora Lotharii secundi, qui ei marchionatum contulerat, pervenerimus.

Anno suprà dicto DCCCCLXXXIII, Henricus, dux Baioariæ, frater Ottonis magni, defuncto nepote Ottone secundo, invasit regnum, sed à principibus reprobatus est.

Hugo, tertius Cizensis ecclesiæ præsul, ejus nominis secundus, ordinatus per Gisilarium metropolitanum, Friderico defuncto successit. De quo nil reperi, nisi quod Ottonem tertium imperatorem, ad Citzensem venientem urbem, magnificè & splendidè susceperit. Ita quippe in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ, aliisque vetustis Saxoniæ Chronicis annotatum comperi. Cæsar ad Citicensem perveniens urbem, à secundo Hugone, ejusdem sedis provisore tertio, ut decuit imperatori, suscipitur: indeque recto itinere ad Misnensem tendens civitatem, à venerabili Ægidio episcopo, & Eckhardo marchione, qui apud eum inter præcipuos habebatur, honorificè accipitur.

De eventibus quibusdam illorum temporum.

Anno Domini DCCCCXCII, Hugo episcopus iste, cum Willigiso, Moguntinensis, & Gisilario, Magdeburgensis ecclesiarum archiepiscopis, interfuit solennitati dedicationis ecclesiæ Halberstatensis.

Anno Domini DCCCCXCIII, Volcoldus, celeberrimæ recordationis Misnensis episcopus, diem obiit, cui Eido suprà narratus successit. Otto tertius, qui tunc rerum potiebatur, fuit vir in armis exercitatus, insuper devotissimus ac pi-

entissi-

entissimus in Deum & homines extitit: quandoquidem totam sæpe hebdomadam, præter quintam feriam jejunabat, eleemosynas largissimas dabat. Nullus denique largior & clementior eo. Hic zelo Dei motus Gisilarium archiepiscopum, eò quòd duas suprà memoratas teneret parochias, in synodo Romana, judiciali sententia ab officio suspendi, ac per internuncios ab Apostolico missos, eundem illò vocari & comparere præcepit. Verùm interim Gisilarius paralysi perculsus comparere nequivit, sed dictas parochias in finem retinuit. O si nostro hoc muliebri tempore Otto ille Christianissimus viveret imperator, & in ecclesia Christi monstrum hoc tricorporeum cerneret, dubio procul omni molimine in ejus insurgeret exterminium! Qui cùm quondam sustinere æquanimiter non poterat, unum duobus præesse episcopatibus etiam vicinis, & ejusdem pene diœcesis: quomodo unum tribus, & quidem maximis & opulentissimis præsidere pateretur archiepiscopiis. Sed de hoc in sequentibus etiam alia plura dicentur. Nunc ad cœptam historiam stylum revocemus.

Anno Dominicæ nativitatis MII, Otto tertius, piissimus, & optimus imperator, obiit VIII calend. Februarii, cui Henricus successit. De dictis Ottonibus exiit proverbium vulgatum: *Otto post Otto, regnavit tertius Otto.* Ottone tertio defuncto, vel (ut alii volunt) eo adhuc vivente & annuente in extremis suis, quatenus diutius apud Germanos summa potestas remaneret, & in futurum non per sanguinis successionem duceretur, sed ille cæteris præesset, qui virtute & dignitate cunctis præstaret, Gregorius quintus sanctionem retulit de imperatore deligendo, anno prædicto MII. Data etiam tum est auctoritas deligendi Romanum Cæsarem septem Germaniæ principibus, archiepiscopo Moguntino, archiepiscopo Treverensi Galliæ, archiepiscopo Coloniensi Italiæ nomine, item comiti palatino Rheni, qui dapifer, duci Saxoniæ, qui ensifer, marchioni Brandenburgensi, qui camerarius, & Bohemiæ regi, tunc duci, qui pincerna imperii habeatur & existat. Primus itaque ab eis electus imperator fuit Henricus, dux Bajoariæ, qui dictus est secundus & sanctus, de quo infrà latius. Notandum tamen, quòd (ut præmissum est) electus, mox Cæsar & Romanorum rex appellatur, tum demum imperator & Augustus, si eum Romanus pontifex confirmasset.

Egkhardus, marchio Misnensis suprà dictus, defuncto Ottone, usurpare nitebatur regnum, festinabatque eligi: sed à principibus fuit reprobatus, eodemque anno Poledi occisus.

Anno Domini MIII, Gisilarius, archiepiscopus Magdeburgensis, diem obiit, cui Dageno successit, monachus habitu & conversatione, amicissimus sancto Guolfgango, Ratisponensi episcopo, qui & ipse obiit in domino, antea tamen anno decimo, qui fuit Domini MCCCCXCIV.

Udo infelix ille archiepiscopus, cujus horribilem & stupendam historiam 769
passim magni in suis Chronicis recexunt auctores, quòd non fuerit prænarratæ Magdeburgensis ecclesiæ archipræsul unquam, ex præmissis evidentissimè liquet. Quandoquidem, cùm ipsi fingunt ipsum Udonem sub Ottone tertio dictæ præfuisse ecclesiæ, & cum abbatissa Cisterciensis ordinis quadam, incestuosè & lubricè aliquandiu vixisse peccasseque, & ei more solito cum eadem dormienti, ut resipisceret, voce cælitus lapsa dictum, *Cessa de ludo, satis lusisti Udo.* Sed nec sic emendatum, citatum terribili judicio noctu in ecclesia majori ad tribunal divinum, accusantibus eum patronis ecclesiæ, sententia mortis perpetuæ damnatum esse. Sed ea vera an sint gesta, quæ de illo Udone narrantur; parum sollicitor. Id tamen confidenter assero, dictum Udonem, tertii Ottonis temporibus, neutiquam fuisse Parthenopolitanum archipræsulem, multominus autem ante eum vel post, cùm ejus nominis nullus illi ecclesiæ unquam præsederit episcopus. Sed nec id quidem temporis ratio, ut patet calculanti, sustinet. Enimvero cùm ipse Gisilarius, præfatus dictæ Magdeburgensis ecclesiæ archipræsul secundus, sub Otto-

Ottone secundo, per annos IX, & pôst omni tempore Ottonis tertii & ultrà usque ad initium regni Henrici secundi, in archiepiscopatu vixerit, eoque mortuo, Dagono successerit; stare non potest, ut dictis temporibus ipse Udo, aut quivis alter fuerit archiepiscopus. Reddit & Udonis historiam valde suspectam fictamque, quod in ea carnali affectu dicitur abbatissam quandam ordinis amasse Cisterciensium: il'e cùm ordo anno Domini MCXCIX longè pôst institutus & fundatus fuerit. Propter hæc itaque & similia dicta, historia eadem facilitate contemnitur, qua asseritur. Et licet nonnulli non archiepiscopum, sed præpositum ejus ecclesiæ fuisse autument, qui tamen nec sic approbantur, propter abbatissam Cisterciensem, & quia omnes ipsam ponentes, non præpositum, sed archiepiscopum Udonem fuisse commemorant. Hæc amore veritatis prosequutus sum longius, sciens me mythophilorum incursurum odium, qui malunt Iberas nænias, id est fabulas, quàm veritatem historiarum amplecti. Per hæc tamen non assero, relationem de Udone prosus explodendam & abjiciendam, sed tanquam pro magna sui parte falsam & mendosam, dubiam & suspectam, historiis non inserendam ostendo. Enimvero quantum lux à tenebris, & verum à falso seu ficto; tantum inter se historia & fabula differunt. Historia quippe veritati subnixa est omnis. Quæ si figmenta nugasque admiserit, jam non historia dicetur sed fabula. Est enim historia (ut Tullius inquit) testis temporum, lux veritatis, magistra vitæ, nuncia vetustatis, homines ad virtutes inflammans, deterrens à vitiis, de qua & infrà dicentur aliqua.

Hildewardus, quartus Citzensis ecclesiæ præsul, Hugoni tertio episcopo succedens, multis annis laudabiliter præfuisse legitur. Ordinatus autem fuit per Gisilarium, archipræsulem suum. Fuit itaque iste venerabilis pater ingens amator cleri, saluti commissi gregis vigilanter insistens, multa temporibus suis bona faciens & constituens, pauperum pater & egenorum consolator pientissimus semper existens. Hic est denique mitissimus ille Hildewardus, qui (ut suprà fatus sum) bonis verbis per imperatorem Henrieum secundum, & Dagenonem, archiepiscopum Magdeburgensem, inductus, libens restituit ecclesiæ Merseburgensi, & divo Laurentio, quæ ex destructoria divisione Gisilarii, & temeraria donatione duobus cum suis antecessoribus possederat. Quo tempore & Ægido sanctæ memoriæ, præsul ecclesiæ Misnensis, per eundem imperatorem blandè solicitatus, paria restituit Gisilaria dona. Henricus exin ecclesiam Merseburgensem continuè instaurare cœpit, cum auxilio & consilio archiepiscopi Dagenonis, qui ipsi ecclesiæ Wigbertum, capellanum ipsius imperatoris, in episcopum præfecit & consecravit.

Anno Dominicæ nativitatis MXII, Dageno archiepiscopus, vir vita & religione clarissimus, obiit, cui Walthardus, beati Adelberti discipulus, successit. Sed post VII hebdomadas & ipse naturæ concessit, cui Gero surrogatur. Eodem anno ecclesia sepulchri domini nostri ab infidelibus desolatur.

Anno Domini MXIII, Pannones, qui & Avares & Ungari dicuntur, Christianam religionem publicè receperunt. Henricus quippe rex sororem suam Gisilam, Deo devotissimam, Stephano regi eorum in conjugem dedit: qua occasione ipse rex baptizatur, & tota ipsa gens ad Christum convertitur.

770 Anno domini MXIV, Henricus rex, per Benedictum octavum coronatur. Coronatus autem ipsum Benedictum papam secum duxit in Franciam, venitque Babenbergam, ubi in sancta nocte Paschæ primam lectionem in matutinis patriarcha Aquileiensis, secundam archiepiscopus Ravennensis, tertiam papa per se. Tunc præfatus papa, præsentibus LXXII episcopis & principibus aliis, dedit ecclesiæ Babenbergensi privilegium libertatis. Ecclesiam quippe Babenbergensem sive episcopatum, memoratus Henricus sanctus, cum sua conjuge Cunigunda, fundarat. Causa fuit, quòd sciebant, se non habituros hæredem, eò quòd

uterque

uterque virgo permansit. Deum, omnium bonorum largitorem, elegerunt hæredem, fundantes dictum episcopatum in honore sancti Petri & Georgii martyris, locumque prædiorum copiis & omni ornatu decoravit, & Ewerhardum in primum præfecerunt episcopum. Fundavit & idem Henricus ibidem monasterium ordinis sancti Benedicti in monte, cujus ecclesiam dictus Eberhardus episcopus primus, ordinationis suæ anno XIII, dominicæ autem nativitatis MXXI, in honore sancti archangeli Michaelis dedicavit, præsentibus Aribo Moguntinensi, & Piligrino Coloniensi archiepiscopis, & aliis. Jacta autem fuere prima fundamenta cœnobii, anno Domini MXV, primus cujus abbas dictus est Rato, vir sanctus.

Henricus insuper imperator & alios plures episcopatus restauravit, & magnificè dotavit, ut Argentinensem, Merseburgensem, Hildesemensem, quem speciali devotione dilexit, tanquam in eo educatus. Cui & sanctum Godehardum, post restaurationem & reformationem ejus, licet renitentem præfecit, qui primò Althahensis cœnobii in Baioaria fuit monachus, pôst abbas Hersfeldensis, & inde assumptus per Henricum imperatorem, post obitum sancti Bernwardi, factus est episcopus dictæ ecclesiæ XIV.

Henricus imperator, jam confirmatus regno, venit in Baioariam, ibique Henrico, pronepoti Caroli Magni, ac fratri Cunigundæ suæ conthoralis virginis, in festivitate sancti Benedicti, cum omni applausu, cumque hasta signifera ducatum dedit Bavariæ. Henricus iste primus appellatur ab historicis Italicis. Ipse tamen semet secundum asserit, ut syngrapha sua, quæ Babenbergæ extat, clarè indicat. Primus equidem Henricus fuit pater Ottonis Magni. Hic quia Romæ coronatus non fuit, ab Italis non numeratur, & ita cum Conradis & Lothariis faciunt. Nostrates autem historiographi Henricum memoratum, Ottonis Magni patrem, primùm ponunt, quia in Germania strenuè & optimè imperavit. Et ita de aliis. Plures equidem venirent rejiciendi, si solum imperii corona insigniti poni deberent, etiam fortissimi & laudatissimi Cæsares, sive Romanorum reges. Quod quàm absurdum foret & indignum, nemo sapiens perpendere nequit: cùm neque noster Maximilianus, serenissimus & invictissimus Cæsar, unquam Romæ coronatus, Imperator & Augustus appellatus sit, tametsi ejusmodi (si præclara & fortia, quæ strenuissimè peregit, facinora exactius librentur) in veritate habeatur. Non enim minora, quàm multi imperatorum, sui regni temporibus, domi ac militiæ patravit opera. Quare & hoc anno, quo & ista scribimus, domini videlicet MDXVIII, summus pontifex Leo decimus illi per legatum suum, cardinalem sancti Sixti, in diæta regni conventuque principum, in Augusta urbe Vindelicorum, infulam ensemque aureum dono dedit: per ea dona ipsum Cæsarem unà cum principibus ad expeditionem bellicam contra Turcas, qui tunc grassabantur, animare gestiens. Ob eam quippe rem Leo papa dictum cardinalem ad Germaniam direxerat, ut principes contra Turcas incitaret. Verùm de hoc & in sequentibus, cùm ad eum annum pervenerimus, latius, & cæteris tunc gestis tractabimus.

Anno Domini MXV, Eigido, tertius Misnensis ecclesiæ episcopus, moritur, vir omni sanctimonia ac virtute conspicuus, cui Edivvardus successit.

Anno Domini MXVIII, Dithmarus, Merseburgensis ecclesiæ episcopus quartus, genere & moribus clarissimus, & præclarus historiographus, filius Sifridi comitis, obiit: cui Bruno successit, quovis honore dignus.

Anno Domini MXXII, Gero, archiepiscopus noster Magdeburgensis, obiit, cui Hunfridus successit.

Anno Domini MXXIII, Eduardus, Misnensis episcopus quartus, obiit, cui Wipertus vir eruditus successit, sed uno tantùm præfuit anno, & successit Theodericus. 771

Anno Domini MXXIV, indictione septima, Heinricus sanctus & gloriosus im-

imperator, migravit à seculo, virgo in ævum cum sua sponsa Cunigunde permanens: cui Cunradus Salicus, dictus secundus, successit, anno Domini MXXV, secundum quosdam vero MXXVII, qui scribunt imperium tum vacasse biennio. Hic ex parte patris à Conrado, Wormatiensi duce, prosapiam ducens, ex parte matris à regibus Gallorum & Carolorum originem traxit. Uxor ejus Gisila, de antiqua Carolorum progenie orta. Conradus itaque electus, rexit annis quindecim. Coronatus est autem Romæ, solenni apparatu, à Joanne vicesimo, fuitque ecclesiæ catholicæ plurimùm fidelis, insuper in calamitosos clemens & largus, in bello fortis & strenuus, consilio promptus cautusque, ac jurisperitia admodum florens. Cujus devotio erga Deum superosque dilectio fervens, in rebus patet celeberrimis, quas & perfecit gessitque magnificè. Inter alia siquidem opera pietatis, ecclesiam Nuenburgensem à quibusdam traditur fundasse insignem & opimatissimam. Episcopatum quoque Nemetensem sive Spirensem inchoavit, sed morte præventus, filio suo Heinrico tertio consummandum reliquit: ubi etiam sepulturam imperatorum voluit esse perpetuam. Item montanum & fortissimum castrum suum, Lintpurg dictum, mutavit in monasterium ordinis nostri, & ditavit magnificè, anno regni sui primo.

Hillewardus itaque episcopus noster, usque ad hæc tempora, Conradi vitam laudabilem duxit. Interfuit synodo Francofordiensi, quam Aribo Moguntinus aggregavit archiepiscopus, viginti trium episcoporum, præsente dicto imperatore, in causa ecclesiæ Hildeshemensis, cui tunc præerat sanctus Godehardus. Erat & præsens Bruno, Merseburgensis episcopus cum aliis.

Hillewardus denique episcopus ordinavit & consecravit ecclesiæ Magdeburgensis Hunifridum archiepiscopum. Quo etiam tempore sedes ecclesiæ Citzensis cum titulo translata in Nuenburg: cujus causam ignorans admiror. Cùm enim à digniore consuevit fieri denominatio, antiquitas autem dignior sit quàm novitas, juxta illud juridicum, *qui prior est tempore, potior est jure;* ecclesia autem Citzensis multò prior cùm sit fundationis tempore; meritò prioritate & sua antiquitate tituli dignitate perpetim venerari debuisset. Miror ergo, cur ei hæc dignitas per tituli sit ablata translationem, & Nuenburgensi attributus, ut nunc passim communiterque Nuenburgensis, raró verò aut nunquam Citzensis appelletur episcopus: licet ipsa curia episcopalis hactenus apud matrem Citzensem duravit etiam cum residentia, & quorum ipsa viventium fruitur cohabitatione, illa mortuorum sepultura gaudet. Quemadmodum enim titulus, ita & sepultura illuc est translata: tametsi non adeousque. Quia cùm sit libera, plærique maluere præsulum in matrica Citzensi, quàm filiali Nuenburgensi quiescere ecclesia. Hujus itaque mutationis causam eatenus aliam invenire haud potui, quàm (ut reor esse factum) quòd ecclesia Nuenburgensis situ amœnior, divitiis crassior, rebus opulentior, beneficiis copiosior, clero numerosior, cantu clamosior, potu delicatior, & emporio sive annuis famigeratior celebriorque sit nundinis; & eas ob res matri filia, junior seniori prælata, illa dignitate adornata fuerit. Non tamen idcirco prior vel gloriosior, imò ut & minor & posterior, ita & obscurior censeri debet. Plures equidem habuit fundatores, & hos quidem comites, ut est in præsens cernere in ecclesia eadem in imaginibus cælatis comitum, qui fundatores fuisse inscriptione clypeorum demonstrantur. Cæterùm principales an fuerint, aut certè cooperatores, me ignorare fateor. Præter eos namque, & quidem præstantiores dictæ ecclesiæ fundatores, in historiis sat antiquis solidisque scrutinio jugi & lectione, fuisse & alios tres comperi; Conradum videlicet imperatorem supra memoratum, Eckhardum (quem alii Eckenbertum nominant) Landtgravium Thuringiæ, & marchionem de Landesberg, castri Eckersberg, & sancti Georgii monasterii fundatorem, atque Sighardum, comitem de Kerffesberg, quem in vetusto monasterii volumine Jorgenthal quodam fundatorem ecclesiæ fuisse Nuenburgensis me legisse memini.

Iisdem

Iisdem temporibus fuit quidam baro, dictus Ludvicus cum barba, qui suprà dictæ Gisilæ imperatricis consanguineus existens, bellorum assiduitate & tabie depaupertatus fuerat. Hic instantia dictæ Gisilæ, per Bardonem archiepiscopum Moguntinum nostri ordinis assumptus, vicedominus Thuringiæ constituitur. 772
Qui optimè & pacificè aliquot per annos commissam regens provinciam, paulatimque potentia, divitiis pariter crescens, castella & prædia ad se emit varia, plurimamque ita successivè Thuringiæ partem acquisivit, eamque castris munitissimis constructis in montibus roboravit, præsertim Nuendorff, Schovvinburg. *(a)* Propterea Conradus rex ipsum Ludvvicum comitem fecit, Thuringiæ & Hassiæ dominum, arma ei conferens antiqua, quæ antea fuerant Burghardi ducis Doringiæ & Hassiæ, ab Hungaris inter bellandum occisi.

Ludwicus cum barba genuit Ludwicum cognomento Saltatorem, secundum comitem Doringiæ, qui natus est ei anno Domini MXL, de quo infrà, cùm ad annos ejus viriles pervenerimus, dicentur plura.

Anno Domini MXXXIX, Conradus dictus Spirensis obiit: cui Henricus filius successit, ejus nominis tertius: de quo historici mira fabulantur Italici; *(b)* utpote Gotfridus Viterbiensis, Martirius, Vincentius quoque Gallus, Jacobus de Voragine, & ipse Antonius, & consimiles, qui ipsum Henricum non filium, sed generum Conradi contendunt, patremque ejus Lupoldum comitem de Cala fuisse; quem ob fractum fœdus pacis, iram regis pertimuisse, & ideo in Hirciniam (quæ & nigra dicitur) sylvam cum prægnante fugisse uxore, & in quodam tugurio velut eremitam delituisse; ipsamque ibidem noctu, Conrado rege caussa venandi superveniente, filium peperisse, voce delapsa ad eum, O imperator, infans, qui nunc nascitur, gener tuus erit & hæres. Quare à rege jussum interfici, sed satellitum miseratione servatum, & clanculo matri restitutum, pro eo autem cor leporis, tanquam infantis fuisset, regi ostendisse. Et nihilo tamen minus adultum mirificè regis contra nutum generum illius factum, quemadmodum latius in prænarratis legitur historiographis, sicque in regno Conrado socero successisse, & in rei hujus memoriam eo in loco quo natus est, monasterium insigne Ursania dictum constructum fuisse. Et permulcent ejusmodi narratione aures legentium, cùm tamen tota mendosa sit & conficta, quod liquet potissimùm in duobus: primò, quia Henricus ille non gener, sed filius legitimus & naturalis Conradi ex conjuge sua extitit Gisila: secundò, quia longè antè ibidem cœnobium erectum fuerat. Sed nec Ursania, sed Hirsaugia, sive tempe cervorum dicitur: tametsi memorati rerum scriptores, tanquam veram posteris legendam tradiderint. Et ita unus alteri magister erroris fuit: seque mutuò fallentes, sibi invicem fabulam pro historia subministraverunt; errorque iste nostram adusque ætatem assertores habuit suos. Apocrypham denique & rem esse fabulosam, & Otto episcopus Frisingensis, & Joannes Naucleri, canonicus Tubingensis, atque Joannes Tritemius abbas, præceptor quondam meus, auctores gravissimi, in suis testantur Chronicis. Ecce lector sciens & prudens, manum in flammam misi, sed historicæ veritati consulendum putavi, & ratus sum: ad quam si admittitur falsitas, ejus utique vacillabit auctoritas. Sed & de hoc satis suprà diximus. Nunc ad historiam prosequendam stylum vertamus.

Cadalus, natione Longobardus, Citzensis ecclesiæ episcopus quintus, Hillewardo succedens, bene & laudabiliter præfuit. Hic in Chronicis antiquissimis, Chatalo & Kazo, vel certè per geminatum ss, sic Kasso nominatur. Interfuit

(a) Arx Schauenburg, prima Landgraviorum sedes hodie diruta, sita in præfectura Reinhardsbrunnensi, prope urbem Fridrichsroda, Ducatus Saxo-Gothani, de qua FRID. RUDOLPHI Gotha Diplom. p. II. c. XXX. p. 241. Vide etiam HIST. LANDGRAV. THUR. c. XI.

(b) Vide supra SIFFRIDUM a. 1040.

fuit dedicationi ecclesiæ novæ monasterii Hirsfeldensis, & cryptæ ejusdem. Ad quam solennitatem ipse invitatus fuit, unà cum Hunoldo, Merseburgensi episcopo, atque Hunifrido, metropolitano eorundem Magdeburgensi: in hoc consentiente Bardone Moguntinensi archiepiscopo, ejus loci diœcesano. Erat & tunc (ut Lampertus dicti cœnobii Hirsfeldensis monachus, & nobilis historicus refert) præsens per se imperator Henricus tertius adhuc adolescens, qui cepit (ut infrà latius dicetur) anno nostræ salutis MXL. Hic est denique primus, quem Nuenburgensem episcopum legi appellatum; licet & ipse, & sequentes immediatè complures, Citzenses nuncupentur episcopi potius, quàm Nuenburgenses, in
773 vetustis codicibus, quia forsan titulus novus nec dum usu vulgatus fuerat & confirmatus. Episcopus iste Casso, quando cœperit, invenire non potui. Ordinatus fuit ab suprà dicto Hunifrido, archiepiscopo Magdeburgensi, qui, cùm in causa ecclesiæ suæ Romam adiisset, infirmatus ibidem obiit, anno Domini MXLV, indictione Romanorum XIII, sub Henrico tertio, regni ejus anno quinto.

De quibusdam eventibus, sub regimine ipsius Caduli, & primò de imperio Henrici.

Henricus itaque tertius, suprà dicti Conradi & Gisilæ filius, cœpit anno Domini MXL, & XVII annis rexit. Per quem dignitas imperialis, quæ per longum tempus à sanguine Caroli exulaverat, ad generosum & antiquum germen Caroli redacta est. Quem & ipsi Carolo magno plures assimilant: eam siquidem morum excellentiam, eam in rebus agendis magnificentiam, eam humilitatem, pietatem, mansuetudinem, affabilitatem, atque in dandis eleemosynis liberalitatem. * Erat autem ipse nigro quidem sed venusto aspectu, statura procerus. Nam ab humero & sursum eminebat super omnem populum. Ipse anno Domini MXLIV, Agnetem, Wilhelmi Pictaviensis principis filiam, apud Moguntiam ungi faciens reginam, regalibus sibi nuptiis in Ingelheim copulavit. Inde infinitam histrionum & joculatorum multitudinem, non solùm muneribus, sed & cibo potuque vacuam, abire permisit.

Eppo, qui & Eberhardus, Citzensis ecclesiæ præsul sextus, Cadalo succedens, cœpit anno dominicæ incarnationis MXLV, & præfuit circa XXXIV annos, ordinatus & ipse ab Hunifrido archiepiscopo Magdeburgensi. Fuit hic vir prudens & facundissimus, & in exequendis rebus arduis strenuus atque magnificus. Eapropter regibus & principibus terræ, & potissimùm Henrico quarto charissimus (ut infrà dicetur) fuit & acceptissimus. Anno secundo episcopi Epponis, Henricus tertius anno regni sui sexto, habita synodo ob pessimum schisma, quod tunc ecclesiam scindebat, Benedictum, Sylvestrum, Gregorium, tanquam tria teterrima monstra abdicare se papatu coegit, Syndegerum autem loco eorum Romanum pontificem creavit, Clementem secundum appellatum, à quo & imperii anno eodem accepit coronam.

Circa hæc tempora repertum est Romæ corpus Pallantis, qui fuerat filius Evandri gigantis incorruptum: cujus hiatus vulneris, quod habuit in pectore, quatuor pedum & semis mensuram habuit. Erat autem ad caput ejus lucerna ardens, quæ nec flatu extingui poterat, nec liquore: donec subtus flammam cum stylo foramine facto introductus aër est: sicque extincta. Hoc corpus erectum altitudinem muri excedebat, cujus tale erat epitaphium:

Filius Evandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, morte sua jacet hic.

Eo tempore floruit Lantfrancus, nostri ordinis theologus summus. Ad cujus eximiam doctrinam convolavit Anshelmus, vir postmodum multa virtute & sapientia adornatus, qui & ei in prioratu monasterii Becensis successit, pòst factus archiepiscopus Canthuariensis.

Ex

Ex Chronicis Gosteckensis monasterii. (a)

His temporibus effulsit comes Fridericus, fama ferente, hujus nominis primus, de nobilissima antiquorum Saxonum & Francorum prosapia ortus. Hujus uxor Agna, procerum de Wimare filia, quæ genuit ei tres, Albertum episcopum Bremensem, Dedonem & Fridericum, comites palatinos Saxoniæ, & Udam filiam. Post obitum parentum, Dedo & Fridericus, Deo fideles & devoti, castro Goseck subverso, templum eximium loco ejus erigentes, monachicam vitam, Burghardi Halberstatensis episcopi consilio, ibi instituerunt, Bennonem, quendam religiosum virum, in primum abbatem præficientes. Sed quis fuerit, vel ubi finierit, ibi non exprimitur. Anno itaque Domini MLIV, tertio calend. Octobris, ecclesia dicti monasterii per Adelbertum archiepiscopum Bremensem dedicata est. Cui solennitati interfuerunt Burghardus prænarratus Halberstatensis, Wintherus Merseburgensis, & Eppo noster Citzensis episcopi, & ipsa quoque Uda, soror fundatorum clarissima, & Christo devota.

Eodem anno synodus Florentiæ celebrata est sub Victore, papa ejus nominis secundo: in qua multi episcopi propter simoniam & fornicationem depositi sunt. 774

Anno Epponis episcopi nostri duodecimo, Henricus imperator obiit in sylva Hartz prope Butfelt, morte præventus subitanea, anno regni sui XVII, imperii verò decimo. Cui Henricus filius, puer decem annorum, consensu principum successit, qui sub matris tutela, quoad vixit, bene & maturè se gerebat. Ipsa defuncta, cùm esset annorum viginti, insolescere & tyrannizare exorsus est: contra ecclesiarum erigens libertatem cornua, earundemque sibi usurpans jura. Idcirco à Gregorio septimo excommunicatus primò, dein cùm non curaret, & imperio privatus fuit. De quibus in sequentibus annis suis & locis ordinatè latius tractabitur.

Henricus itaque quartus cœpit, penè (ut dixi) adhuc puer infans, anno dominicæ incarnationis MLVII, rexitque annis XLVIII. Hic dictus est Henricus magnus, ob maxima & multa quæ gessit, licet minus laudabiliter, prælia. Coronatus fuit à Paschali papa, quem non multò pòst in vincula conjecit. Henricus iste, episcopum nostrum Epponem, propter singularem suam industriam & rerum experientiam, valde dilexit, & assumptum inter amicos suos & consiliarios, charissimum habuit. Videns ergo se honorari & diligi à rege; illi complacere gestiens, eum, quovis pergebat, concomitabatur: & adeò quidem, ut etiam rebelli & excommunicato participando obsecundaretur. Verùm nec ipse solus, sed complures alii, contra papæ mandatum ei adhæserunt, ut Sigefridus Moguntinensis, Gilbertus Treverensis, Hildolphus Coloniensis, Liemarus Bremensis, successor Adelberti, suprà dicti archiepiscopi, Rutbertus quoque, Theodericus Verdunensis, Burghardus Basiliensis, episcopi: quorum assentatione & consilio multa faciebat, imò penè omnia.

Porrò excommunicationis causa fuit, quia Henricus & tyrannus & virginum ac matronarum nobilium stuprator jam cœperat esse turpissimus. Qui etiam eo tempore, Saxoniam sibi prorsus usurpare aggressus, servitute nova gravi, aliisque oneribus & exactionibus molestare cœpit, bona terræ, & quorundam principum ac nobilium, necnon episcopatuum, monasteriorum atque, diripiendo & vastando. Erat insuper simoniacus nefandissimus; investuras episcoporum & alia beneficia ecclesiastica pro pecunia conferens; pro arbitrio denique præsules constituens & deponens, ut apud eum esset acceptior & dignior, qui ditior, non qui melior. Et adeò quidem hæc mala passim patrabat, ut tanta tunc

 ecclesiæ

(a) Hæc habentur sub initium Libri de Fundatione Monasterii Gosecensis, quem Chronico Montis Sereni subnexit Joachimus Joannes Maderus.

ecclesiæ fluctuatio emerserit, ut licet Christi ad Belial sit nulla conventio, tanta extiterit justitiæ cum injustitia confusio, ut inter catholicos, hæreticos & schismaticos vix esset etiam bonis discretio. Quibus malis Saxones irritati, cum suis principibus, episcopis, & baronibus mori pro ecclesiarum & patriæ libertate parati, conjurantes, validum contra regem produxere exercitum. Et crebro per annos XXIV varia & cruenta utrinque gesserunt prælia. Victores attamen finaliter Saxones evasere: regemque superatum, non sine grandi suorum cæde & cessare compulerunt & fugere. Sanè bella memorata, quando & quomodo gesta sint, suis locis & annis assignanda reservans, præmissis immediatè subnectere de industria distuli, quatenus ea, quæ præcessere, interimque contigere memorabilia, ordinatius suis & annis & temporibus aptari & digeri valeant.

Anno itaque Epponis episcopi nostri XIV, Henrici autem regis tertio, qui est nostræ salutis MLIX, Limpoldus archiepiscopus Moguntinus, vir magnæ devotionis & honestatis, fundavit monasterium sancti Jacobi, montis speciosi prope Moguntiam, locans in illud ordinis divi Benedicti monachos.

Anno Domini MLXI, Henricus rex Epponem episcopum nostrum, unà cum Wilhelmo, marchione Thuringorum, & exercitu, in Ungariam, ad auxiliandum regi Andreæ, quem Bele frater ejus regno vi & armis deturbare nitebatur, misit. Qui illuc venientes, cum Bele signa contulerunt, atque infinitam multitudinem Hungarorum peremerunt. Sed Ungari pòst aucti, ipsos vice versa vehementer urgere cœperunt. Videntes itaque missi regis, se impares & numero & viribus, finibus hostium excedere volebant, sed in fuga intercepti, ab hostibus
775 crebra incursione infestantur. Cùm autem se viriliter defenderent, & hostes reciprocè cederent; tandem diuturna cæde exhaustis viribus, Andreas rex, equo fortè excussus, pugnantium pedibus est conculcatus, episcopus captus. Marchio fame magis quàm ferro expugnatus, se dedidit. Cujus virtus tantæ admirationi apud barbaros fuit, ut Joas, filius Belis, pro illo ultro patrem exoraret non modò, ut eum jure belli intactum fineret, sed etiam ut affinitate sibi jungeret, desponsata ei filia sua, sorore Joade. Et sic tandem cum gloria dimissus, cum episcopo & aliis, qui simul venerant, & cædibus supererant, ad propria est reversus.

Ex Chronicis Doringorum excerpta.

Anno Domini MLXV, Luduicus Saltator, filius Luduici cum barba, secundus comes Doringorum, interfecit Fridericum comitem palatinum, fundatorem monasterii Gosetzen, qui habitabat in castro Schipplitz, propter uxorem suam venustissimam, quam amabat, Adelheidam. Qui occisus, sepultus est in dicto monasterio, quod fundarat. Ita in dictis Chronicis legitur, & in fundatione cœnobii Odersleven, eadem repetuntur. In topographia tamen Gositzensis monasterii memorati habetur, quòd non Fridericus senior & fundator loci, sed filius ejus ejusdem nominis, qui habuit uxorem, nomine Adelhaidem, pulcherrimam & pridem sibi nuptam, ab eo fuerit occisus, zelo uxoris, quam & exinde duxit in matrimonium: quæ ei genuit tres liberos præstantissimæ indolis, Ludvicum, qui primus factus est Lantgravius Doringiæ, Vdonem episcopum Nuenbergensem, & Henricum. Ludvicus iste ædificavit castrum Wartperg in altissimo monte juxta Isenach, item castrum Nuenburg, & civitatem prope castrum, in pede autem montis Friburg. Porrò Ludvicus pœnitentia ductus, fundavit insigne valde cœnobium in nemore Doringiæ, Reinhartzbron, in quo & in ultima ætate factus conversus, sub habitu religioso feliciter obdormivit in domino. Similiter & ipsa Adelheidis fundavit pro satisfactione spontaneè monasterium nostri ordinis Oldersleven, prope Saxiburgum. Castrum quoque Schipplitz, ubi quondam cum viro interfecto habitarat, in claustrum mutavit monialium, donans ei omnia, quæ ad castrum spectabant: ipsaque seculum linquens, facta est ibi prima abbatissa, circa annum domini MLXXXIX. Cæterùm, quur Luduicus Saltator

tor nuncupetur, causam dicunt, quòd instantia Adelberti, archipræsulis Bremensis, qui occisi germanus fuerat, ipse Ludvicus captus sit, & ab Henrico imperatore, in castro Gibelstein, *(a)* in turri quadam biennio custodiæ mancipatus; tandem semel ob recreationem ad superiora turris positus, voto sancto Udalrico facto, per fenestram in Salam usque saltaverit: indeque enatans, in Sangerhausen veniens dominium suum, in rei memoriam, ibidem ecclesiam pulchram in honorem dicti Sancti construxerit.

Anno Domini MLXVIII, Petrus Damiani, & Petrus Alphonsus, nominatissimi habentur.

Anno Domini MLXXIII, Hillebrandus, professione monachus, & Romanæ ecclesiæ archidiaconus, natione Tuscus, omnium Cardinalium consensu, solenniter atque canonicè electus fit papa, in numero CXLVII, & vocatus est Gregorius septimus. Sedit an. XII, mense uno, diebus IV. Istius prudentia non modò in ipsa Italia, sed etiam in Teutonicis provinciis, sacerdotum refrenata est incontinentia. Hic, ut Martinus ait, concilio CX episcoporum habito, Henricum imperatorem excommunicavit, quasi ecclesiæ Romanæ scissorem, sed tandem absolvit, & pòst iterum excommunicavit, quia dissidium in ecclesia procuravit, pueritia & inexperientia sua existente in causa. Libet hic subnectere, quid de dicta excommunicatione sentiat Otto Frisingensis episcopus, historicus magnus & nobilissimus, utpote Friderici primi patruus. Dicit itaque in historia sua taliter, *Anno Domini MLVII, Henricus quartus penè puer patri in regno successit. Hic excommunicatus per papam Gregor. VII: si rectè videat ipse.* Et subjungit, *Lego & relego Romanorum regum & imperatorum gesta, & nusquam invenio, quenquam eorum ante hunc à Romano pontifice excommunicatum, vel regno privatum: nisi quis pro anathemate accipiat, quòd Philippus ad breve tempus à Romano episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius à beato Ambrosio propter cruentam cædem, à liminibus ecclesiæ sequestratus est.* Hæc Otto noster. Cæterùm ego summi pontificis sententiam velut Christi vicarii formidandam profitens, rem latius prosequi institui.

Primum itaque bellum, quod Henricus imperator contra episc. Saxoniæ gessit, quodque excommunicationis non parva occasio extitit, factum est anno 776 Domini MLXXV, idus Junii feria III, prope fluvium Unstrat, ubi multi potentes ex utraque parte ceciderunt. Et Saxones victi fugerunt. Eo quippe tempore omnes episcopi potentiores regi, & principes, etiam excommunicato adhæserunt, præter paucos quosdam Saxoniæ episcopos, optimos & orthodoxos patres, quibus visum est magis Deo & vicario suo papæ obediendum, quàm Cæsari: qui regem constanter & intrepidè relinquentes, jussis apostolicis usque ad mortem fideliter parebant. Fuerunt autem hi: Anno archiepiscopus Coloniensis, Wernherus Magdeburgensis, Bucco, qui & Burghardus, Halberstatensis, vir sanctus, Wernherus Merseburgensis, * Padeburnensis, & Benno Misnensis. His astiterunt, & auxilio fuerunt contra regem sequentes principes & duces, comites & barones Sax. Otto dux Bavar. qui offensus per regem, qui eum injustè ducatu prædicto privaverat, ad episcopos memoratos se transtulit, factus ecclesiæ propugnator validissimus. Hic natione Saxo, ducatum etiam habuit circa Weseram, Goting & Northeim, quem ipse quoque rex vastaverat: item Magnus dux Saxoniæ, Eghardus marchio Doringiæ, Dedi marchio, Fridericus comes palatinus, Theodoricus comes, Albertus comes, Otto comes, Conradus comes, Henricus comes, & vulgus promiscuum supra sexaginta millia. Hi Goslariæ congregati, contra regem expeditionem parabant. Rex accepto nuncio vicini jamque instantis periculi, graviter mente consternatus, properè in Hartesburg castrum se contulit, eoque secum regni insignia & thesauros quosdam convexit. Erant tunc temporis

(a) Gibichenstein, prope Halam. Vide Historiam Landgrav. Thuringiæ *cap. XIII. & XV.*

temporis cum eo Eppo noster Citzensis episcopus, & Benno Osneburgensis episcopus, quorum consilio, & priùs tranquilla & tunc turbata republica, omnia faciebat. Fuerunt quoque in parte regis, præter suprà memoratos, omnes alii Germaniæ principes & antistites, comites & barones, omnisque nobilitas. Dux autem militiæ præcipuus fuit Rudolphus Suevorum dux, & Welpbo Bavariæ dux, Godefridus dux Lothoringorum, & Uratislaus dux Bohemorum, cum suis legionibus. Non tamen diu pòst duo præfati principes, Guelpho & Rudolphus, Saxonibus sunt juncti, ut infrà patebit. Godefridus autem ad terræ sanctæ expeditionem & liberationem est profectus. Fuerunt itaque cum rege omnes Franci, Suevi, Bajoarii, Lotharingi & Bohemi: omnes contra Saxones paucos congregati; quin & omnes Westphali & circa Misnam habitantes, regis auro corrupti à Saxonibus, & (ut dicitur in Chronicis ecclesiæ Magdeburgensis) omnes episcopi præter quatuor, Magdeburgensem, Halberstatensem, Merseburgensem & Padeburnensem, aut apertè ad regem transierunt, aut animo nutanti cum Saxonibus stabant, ut in quamcunque partem res prosperè cederet, illuc securi declinare potuissent.

Eo tempore, Rodulphus dux Suevorum, & Welpho dux Bajoariorum sive Noricorum, & Bertholdus dux Charinthiorum, regi auxilium suum petenti denegaverunt, propter præcedentia mala & sanguinis effusionem. His discordiis sævientibus, Henricus Italiam intrans, Romam pro concordia & reconciliatione petiit: babens secum Epponem episcopum nostrum, & plerosque alios. Intrans, per Gregorium papam honorificè suscipitur, & juramento super emendatione malorum præstito, ab excommunicatione absolvitur, & pristinis dignitatibus restituitur. Qui aliquandiu Romæ manens, ecclesias devotè visitavit, & crebro à pontifice, unà cum episcopo nostro Eppone, ad prandia invitatur. Tandem in Germaniam rediens, nescio quo vexatus spiritu, aut pravo seductus consilio, omnia, quæ papæ spoponderat, rupit & irrita fecit, efferatior, quam fuerat antea, factus. Quapropter de novo ipsum Gregorius papa excommunicatum regno privavit, donans potestatem principibus & episcopis, alium loco ejus eligendi.

Anno igitur Domini MLXXVIII, Rudolpbus, dux Suevorum, contra Henricum in regem eligitur à Saxonibus & Suevis, & Moguntiæ consecratur à Siffrido, loci archiepiscopo, nostri ordinis quondam abbate Fuldensi, præsente Adelberone, etiam nostri ordinis episcopo Wurtzeburgensi, & multis aliis, potissimùm Saxoniæ magnatibus. Rodulpho tunc coronando miserat papa diadema, continens hæc verba: *Roma dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Eodem anno, paulo post Rodolphi unctionem, bellum inter eum & Henricum ortum est: conveneruntque exercitus utriusque, juxta Strowi vel Medelrichstad. Initoque prælio, non pauci ex his & illis prosternuntur, & incerta fit victoria, utrisque certatim
777 fugientibus ad propria. Ubi à vulgaribus hominibus Wernerus, qui & Wetzel, archiepiscopus Magdeburgensis, in fuga occiditur, sive (ut quidam dicunt) suspenditur. Magnus dux capitur & spoliatur, Wernherus autem, episcopus Merseburgensis, nudus ad propria revertitur. Interea dux Otto, & Fridericus palatinus de Sumerseburg, diversis in partibus acriter pugnantes, non antè cessaverunt, quàm Henricum cum omnibus suis ad fugam coegerunt; eosque fugientes tamdiu sunt insecuti, donec eos muro Wirtzeburgensi videbant includi. In diebus his Henricus Adelberonem, episcopum præfatæ civitatis Wirtzburg, propter adhæsionem papæ & Rodolphi, novi regis, expulsum, suum ad monasterium Lambach (a) redire coegit, loco ejus Meginhardum episcopum constituens. Et ita cum aliis sibi contradicentibus fecit.

Anno Dom. MLXXIX, tertium bellū Henricus imperator contra Saxones gessit

(a) Quòd pater ipsius fundare cœperat. *LAUR. FRIESE Chron. Wirtzburg. pag. 480.*

gessit juxta Uladichen, quinto calend. Februarii. Tunc monasterium sancti Petri Erphordiæ, & sancti Severi ibidem, cum multitudine, quæ illuc confugerat, combustum est, & civitas pro parte. Eodem tempore Fridericus, Abbas Gositzensis, comes palatinus, abbatiam beati Gregorii in Nuenburg à rege Rodulpho regendam suscepit. Illo quippe anno Citzensis ecclesia suo orbata fuit antistite. Hæc ibi. Ille antistes fuit Eppo, cujus obitum alibi ita præcisè invenire non potui. Obiit autem morte dira & subita, submersus in quodam flumine, ut infrà latius dicetur. Et non solùm ipse, sed & complures alii potentes, Henrico excommunicato faventes, reproba interiere morte, ut habetur in Chronicis.

Ex annalibus ecclesiæ Magdeburgensis.

Wilhelmus, episcopus Trajectensis, fautor Henrici quarti, ecclesiarum tyranni. Hic, cùm præfatus rex esset Trajecti, & excommunicatio regis à Romano pontifice facta præsentata fuisset: rex ipse excommunicationem papæ, consilio episcopi, vilipendebat. Episcopus quoque idem præfatus, timens, ne si populus hoc audisset, à rege sicut ab excommunicato, discederet, inter missas sermonem faciens ad populum, derisoriè, quòd rex excommunicatus esset, indicavit. Sed hanc excommunicationem nihil valere, quibus poterat verbis, utpote facundus homo, confirmabat. Sed quantum valeret, in seipso coactus est agnoscere, si liceret ei pœnitendo à superbia resilire. Nam in ipso loco, in quo Romano pontifici derogabat, ipse mala valetudine corripitur, in qua usque ad miserandum vitæ terminum detinetur. Itaque morbo magis ac magis ingravescente cum eo, dum quidam homo regis eum rogaret, ut se cum suo mandato remitteret ad regem, Hoc, inquit, mitto ei mandatum, quòd ipse, & ego, & omnes iniquitati ejus faventes, sumus damnati in perpetuum. Cumque à suis, qui aderant, clericis, ne talia loqueretur, esset admonitus; Quid aliud, inquit, loquor, nisi quod verum esse visibiliter intueor. Ecce enim dæmones lectum meum circumstant, quatenus me mox, ut expiravero, rapiant. Itaque cùm fuero è corpore eductus, rogo vos & omnes fideles, ne se fatigent pro me faciendo supplicationes. Hic igitur in desperatione defunctus, diu jacebat insepultus, donec Romam mittitur. Et inde quæsito consilio, ne populus fœtore corrumperetur, apostolico jussu, sine commendationibus sepelitur. *Hæc ex Chronicis Magdeburgensis ecclesiæ.* Et ita alii complures Henrici fautores malè interiere. Udo, Treverensis archipræsul, repentina morte obiit. Burghardus, Misnensis præfectus, ex equo cadens expiravit. Sic & Godefridus dux, hostis Saxoniæ, percussus, sine confessione periit. Ita & Eppo, episcopus noster, magnus Henrici fautor & assentator, morte mala conclusit, de qua in prædictis Chronicis Magdeburgensis ecclesiæ ita ad verbum scribitur: *Eppo, Citzensis episcopus, dum in episcopio sancti Chiliani quendam rivum forti sedens in equo transiret, quem quilibet pedes sine periculo transire posset, ubi nec timor ullus fuit; equo cadente moriens sic interiit, sancto Chiliano sic disponente, ut, qui ejus rebus violentus incubuerat, vinumque illius sæpe injustè biberat, aquam quoque suam justè bibendo ultrà merum non quærat. Et quia nobis inconciliabilis permansit, Deo inreconciliatus ab hac vita migravit.* Hæc ad verbum in prænarratis Magdeburgensis ecclesiæ annalibus leguntur. Eppone itaque sic defuncto, Guntherus ei successit, ut sequitur.

Guntherus, septimus Nuenburgensis ecclesiæ præsul, post Epponem rite succedens, circa annum Domini millesimum septuagesimum nonum, præfuitque proficuè usque ad annum Domini MXCIX, ordinatus per Hartwigum metropolitanum suum. 778

De quibusdam eventibus, temporibus Guntheri episcopi, ex Chronicis Saxoniæ.

Quartum bellum inter Henricum & Rodolphum gestum est, anno Domini MLXXX. Et Saxones triumpharunt Ottone duce, licet Rodolphus rex lethaliter vulnera-

vulneratus fuerit, semivivus in Mersburg delatus, ibi mortuus, & honorificè sepultus. Factum est autem hoc bellum prope Elstere fluvium. Cæde facta & imperatore fugato cum suis, Saxones hostilia castra pervadunt, & omnia, quæ sunt inventa, diripiunt. Sunt autem inventa multa preciosa tentoria, multa episcoporum scrinia sacris indumentis & vasis plena, multa vasa aurea & argentea quotidianis usibus apta, multæ quoque auri & argenti laminæ, multaque pecunia numerata, equi quamplurimi similiter & optimi, arma generis universi, mutatoria cæteraque sine æstimatione vestimenta. Et ut breviter dicam, quicquid episcopi Coloniensis fuit & Treverensis, & alii ferè XIV secum attulerant, quicquid dux Fridericus, comes & Henricus, ac cæteri ditissimi homines secum portaverant, quicquid in Erphurt rapuerant; omnia illa diripientes, ad castra sua ovanter tulerunt triumphantes. Illi vero, qui gladium effugerunt, quantas calamitates in fluvio, sylvis, paludibus sustinuere; nulli est credibile, nisi cui contigit hæc omnia loca præsentialiter videre. Ergo, quicquid Unstrad, ubi victi sumus, in nos peccavit; Elstrad pro nobis dupliciter vindicavit. *Hæc ex Chronicis Saxoniæ.*

Circa idem tempus, Henricus imperator marchiam Misnensem Uratislao, duci Bohemiæ, dedit possidendam, pro auxilio & obsequio, quod ei idem dux contra Saxones continuè impendebat bellico. Ast Egbertus marchio, ejus provinciæ dominus, filius patruelis regis, puer adhuc, adjunctis sibi Saxonibus, Misenam perrexit, universaque castella, quibus dux Bohemus præsidium imposuerat, admota militari manu, recepit, suosque milites, qui deinceps contra omnem hostium irruptionem indefessi excubarent, imposuit: mirantibus cunctis, quòd regem nec ætatis nec propinquitatis respectus ab hac injuria revocasset. Eodem quoque tempore Henricus imperator ducatum Sueviæ, qui fuerat Rodulphi ducis & regis pridem occisi, dedit Friderico, comiti de Stoyphen, magistro militiæ suæ strenuo & bellicosissimo viro, qui magna pro eo gessit facinora & fortissima bella, insuper & filiam suam unicam Agnetem illi in conjugium copulavit: ex qua suscepit duos egregios liberos, Fridericum ducem Sueviæ, & Conradum, qui pòst factus imperator, ejus nominis est tertius. Fridericus dux in uxorem accepit Juttam, sororem Henrici Catuli, potentissimi Bajoariæ & Saxoniæ ducis, genuitque ex ea Fridericum tertium, cognomento Enobarbum, de quo & aliis infrà dicetur.

Anno Domini MLXXXIV, Henricus imperator adversus Pontificem gerens bellum, urbem capit, & in Adriani mole Gregorium obsessum custodit, donec Gregoriani, Roberti Guiscardi, qui in Apulia dominabatur, auxilio freti, obsidentes abire Senas compulerunt. Eodem anno Sifridus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui Wetzel sive Wernherus successit. Sequenti anno, qui est Domini MLXXXVII, Gregorius papa obiit, cui Victor tertius successit.

Anno LXXXVI supra M ab ortu salvatoris Christi, apud Moguntiam, in concilio principum, Henricus imperator Uratislaum, ducem Bohemiæ, regem fecit; Moravorum regno pridem extincto, in Bohemiam translato, Poloniam, Slesiam, Lusatiam, Bohemorum imperio adjiciens; Gilbertum, Treverorum archiepiscopum, cum eo Pragam mittens, qui coram provincialibus regem novum inungeret, regalibusque adornaret insignibus, acclamante populo, *Uratislao regi salus, honor atque victoria.* Uratislaus iste, Bohemorum rex, primus collegium Canonicorum regularium in arce Pragensi erexit: in quo, dum res agitur divina, non præpositus tantùm, sed decanus & sacerdos, diaconusque & subdiaconus, rem divinam facientes, episcopalibus ornamentis utuntur. Et præpositus qui-
779 dem, cancellarius regni appellatus, principis honore defungitur. In fundatione autem ejus ecclesiæ, rex idem suis humeris duodecim cophinos lapidum, mercenarii more gestasse fertur. Et revera religiosus princeps, dignusque, qui primus inter Bohemos regio uteretur diademate. Non tamen in eo vehementer stupendum, quòd adhæserit Henrico imperatori magis quàm apostolico, homo secularis;

laris; cùm videret summos Germaniæ archipræsules, electores & principes ei obsequi, illumque venerari & defendere. Sanè, quod plerisque in historiis reperitur, Bohemiæ ducatum in regnum per Fridericum primum fuisse mutatum, hoc ideo contigit, quòd post Uratislaum, prædictum primum regem, pluribus annis interregnum fuerit. Nam Conradus frater ejus, & filii, non regis nomine, sed ducis tantùm usi fuerunt: tanquam regni decus homini, non provinciæ datum fuisset. Proinde Uratislaus junior, & quartus Uratislai regis natus, à Friderico primo sibi & posteris regiam dignitatem dono obtinuit, & quidem magnificè & gloriosè, eò quòd dicto Friderico mirificè gratus fuisset, propter auxilium, quod ei in expugnatione Mediolanensi impenderat. Quapropter & ei leonem rubeum bifurcatæ caudæ, in clypeo albi coloris regio, insigne donavit.

Anno Domini MLXXXVIII, Wetzel, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui Ruthardus successit rite.

Eodem anno Guntherus, episcopus noster Citzensis, defunctus est. Mox omnis clerus coadunatus, quem longè antè optaverat, abbatem Fridericum Gositzensem pari consilio elegerunt, & electum cum ingenti tripudio in cathedram tunc temporis episcopalem Citzæ perduxerunt. Qui, cùm ex illius ecclesiæ impensis necessaria ordinasset, tam clericorum quàm laicorum personis assumptis, post regem Henricum pro investitura properavit, qui tunc Veronæ, id est Bern, trans alpes erat. Qui causam itineris audiens, ægrè cœpit ferre, ejus quòd sine permissione electus fuit. Illo quippe tempore sub regia potestate libertas ecclesiæ periclitabatur. Episcopos & abbates non virtutum merita, sed commendabat pecunia. Cui erat minor numerus; ad regimen animarum minus erat idoneus. Itaque Citzensis ecclesiæ pro electo suo interpellantibus durius respondetur. Sed nec rex electionem per investituram confirmare voluit, sed abjectum archiabbatiæ Heroveldensi præposuit, & ejus loco Walrabonum, qui sequitur, creavit episcopum.

Walramus, qui & Walrabonus appellatur, octavus Citzensis ecclesiæ episcopus, reprobato Friderico, per Henricum imperatorem Gunthero surrogatus. Circa annum Domini MLXXXIX, præfuit annis XXI. Hic (ut in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ legitur) ordinatus fuit ab Hardewigo, ejus loci archiepiscopo, & metropolitano suo.

De quibusdam gestis, tempore Walrami episcopi, ex Chronicis.

Anno Domini MLXXXIX, Henricus imperator prædictus, congregato exercitu, oppidum firmissimum marchionis Egberti, Glichen dictum, obsedit. In vigilia verò Natalis domini, dominica scilicet die, cùm magna pars primatum ob diem festum jam abiret, Egbertus suis consulens, audacter imperatorem invadit, & graviter primò resistentem tandem cedere compellit. In qua pugna Burchardus, Lusaniæ episcopus, qui ea die sacram imperatoris lanceam ferebat, occisus est.

Anno Domini MXCII, Beltzetus, Turcarum rex, Græciam ingenti armatorum ingreditur numero. Plures urbes expugnans, sibi subjectas fecit & tributarias. Imperatore quoque capto pro vili utitur mancipio.

Anno Domini MXCVIII, ordo Cisterciensium cœpit per venerabilem & sanctum virum, Robertum abbatem, qui maximus & secundus reformator ordinis sancti Benedicti fuit, qui multas curiositates & abusiones abdicavit, instituens fratres suos simpliciter purè & rigidè secundum regulam vivere. Et mirabiliter in brevi tempore hæc institutio & reformatio per mundum dilatata & aucta est.

Anno Domini MXCIX, Hierosolyma à nostris capta est, duce Godefrido, quem Christiani coronare volentes, ipse renuit, asseverans, nolle se auream ferre coronam, in ea urbe, in qua Christus spineam tulisset.

780 Anno Domini MC, Godefridus moritur. Poſt quem Hieroſolymis regnavit Balduinus, frater ejus annos XVIII. In quibus Ægyptios ter ſuperavit prælio magno, & Calypham, eorum regem, interemit. His temporibus, ſecundum Helmoldum, ablata ſunt imperialia Henrico quarto violenter, & data ſunt filio ſuo Henrico quinto. Et ſopita ſunt ſchiſmata tempore Paſchalis, quæ diu ferbuerant per Henricum, propter antipapam ſuum Gwigbertum, qui dictus eſt Clemens ſecundus, qui & ipſum cum uxore ſua Bertha coronaverat. Matthæus Palmerius in additionibus ſuis Chronicorum Euſebii, de prædicta coronatione aliter habet, & quidem in hæc verba: *Henricus coronam imperii à Paſchali ſumpſit, & non multò poſt illum cum multis eccleſiæ prælatis capit, & in carcere incluſit, unde parum poſt liberatus evaſit, anno Domini MCII.* Hæc ille.

Per idem tempus in Italia ſanguinem pluit. Item lancea Domini, cum qua in cruce in latere vulneratus eſt, Antiochiæ eſt reperta. Henricus ſuprà memoratus dictus eſt Henricus Magnus, in ordine imperatorum tertius, regum vero quartus. Hic à multis apoſtolicis fuit excommunicatus, & tandem à filio devictus, anno imperii ſui 43, & diu carcere detentus, tandem fatis miſerè Leodii mortuus, poſt multas inſultationes, & ſtetit corpus ejus inhumatum V annis, in quadam capella deſerta. Ecce lector, quàm profunda Dei judicia in tanto viro, qui forſan ſcoriam ejus decoxit in camino tribulationis, ut non cum hoc mundo damnaretur. Obiit autem, ut communiter dicunt hiſtorici, circa Chriſti MCVI. Cui filius, adhuc eo vivente, & ſub cuſtodia poſito, Henricus ſucceſſit, ut dicetur in ſequentibus. Et dictus eſt Henricus ille in ordine imperatorum quartus, regum vero quintus: & ita communiſſimè appellatur, cùm ſit quintus Romanorum regum, qui hujus nominis apud Germanos imperitavit, licet Itali luſcioli numerent aliter, primum Henricum patrem Ottonis magni, virum optimum & bellicoſiſſimum, quia imperiali diademate coronatus non fuit, à catalogo imperatorum ſive regum Romanorum excludentes. Henricus itaque quintus, Henrici Magni filius, cœpit anno Domini MCV, & XX annis rexit. Hic patrem Henricum nephando ſcelere carcere maceravit uſque ad mortem. Dicunt tamen aliqui, eum circa finem vitæ dimiſſum, & Leodii (ut ſuprà dictum eſt) miſerè defunctum.

Hoc tempore mortuus eſt Magnus dux Saxoniæ, ſine hærede maſculo. Ideo Henricus quintus ducatum ejus dedit Ludero, comiti de Suppleburg, qui pòſt factus imperator, dictus eſt Lotharius ſecundus, de quo infrà. Reliquit tamen dux Magnus duas filias, quarum una Elica nupſit comiti Ottoni de Ballenſtet, quæ peperit ei Albertum Urſum, altera Wolffhildis nupſit Henrico Nigro, duci Bavariæ, quæ peperit ei Henricum Catulum, patrem Henrici Leonis ducis magni, & Welphonem ducem Noricorum, & filiam Juttam, quam duxit Fridericus ſuprà memoratus dux Sueviæ, quæ peperit ei Fridericum primum, de quibus infrà latius.

Anno Domini MCVII, id eſt anno ſecundo Henrici quinti, Benno vir Dei, epiſcopus Miſnenſis, obiit, & Herdewicus ſucceſſit, qui eccleſiam Wurtzen fundavit collegiatam. Eodem anno Henricus, archiepiſcopus Magdeburgenſis, obiit, Adelgotus cui ſucceſſit, vir optimus & magnificus. In Chronicis tamen prædictæ eccleſiæ habetur, quòd cœperit anno Domini MCVIII, & XI annis præfuerit. Iſte memorabilis pater fundavit monaſterium novi operis canonicorum regularium Hallis, quod noſtra hac ætate quoque inſigne & opulentiſſimum habetur, Cujus præpoſitus, Dominus Joannes Pals, doctor juris canonici, vir religioſus, facundus & conſultiſſimus, ob ſingularem ſuam prudentiam & dexteritatem, in magno tenetur honore, & diligitur à ſummis etiam viris, maximè ab Alberto, Moguntinenſis & Magdeburgenſis eccleſiarum archiepiſcopo, veneratur & colitur. Cujus & ego haud modicè liberalitatem & humanitatem in meis expertus ſum neceſſitudinibus. Prior quoque dicti monaſterii, nomine Lucas, vir valde

venerandus & apprimè doctus, & ipse decretorum doctor habetur celeberrimus, cujus eruditionis fama & juris peritia nostro ævo plurimum dictum illustrat monasterium. Quem mihi amicissimum Deus incolumen & salvum conservet multos in annos, supplex deposco. Illo tempore Paschalis secundus ordinis divi Benedicti summus fuit pontifex, vir zelosus & rigidus, qui diligenter laboravit pro ecclesia contra imperatores & reges, super resignatione investituræ episcoporum & abbatum, & satis profecit. Etiam captus fuit per imperatorem Henricum V (ut infrà dicetur) cum cardinalibus, & per duos menses in custodia tentus. Habuit & schisma. Nam contra eum Henricus imperator antipapam elegit Swigbertum, & post hunc consequenter alios duos, qui omnes in brevi malè interierunt. Et Paschalis, ut erat unicus & indubitatus papa, per annos XVIII permansit. 781

THeodericus sacerdos, homoque Dei magnus, Citzensis ecclesiæ episcopus nonus, Walrabono episcopo defuncto, cum gaudio & applausu totius & cleri & populi, successit, anno dominicæ incarnationis MCXI, indictione IV. Ordinatus autem fuit per Adelgotum metropolitanum suum, archiepiscopum Magdeburgensem, eodem anno & tempore. Sanè Theodericus iste vir fuit apostolicus, & apprime doctus, integerrimæ vitæ & conversationis sanctæ, Deo & hominibus acceptissimus & gratissimus, summus Dei cultor, & zelosus orthodoxæ fidei propugnator, strenuusque ac rigidus sacrorum canonum defensor, & potissimùm contra Simoniacos, nec non schismaticos, qui suo tempore Christi turbabant scindebantque ecclesiam, turris validissima. Quod non ex me, sed antiquorum historiographorum, utpote synchronorum ipsius, Chronicis & historiis deprompsi. Quem denique & talem extitisse, illa vetus & antiqua fundationis cœnobii nostri scriptura, in fine martyrologii & regulæ nostræ exarata, clarè demonstrat, & affirmat in hæc, ut sequitur, verba.

Anno Domini MCXI, sub Henrico imperatore hujus nominis quarto, sed in ordine regum quinto auctorisante, in ecclesia catholica militante post Urbanum secundum viro apostolico Paschali, dominus Theodericus Citzensi ecclesiæ dignè præficitur. Vir verè commendandus, literis apprime eruditus, contra schismata, quæ suis temporibus nonnunquam pullulabant, propugnator catholicus, & in omni pastorali solicitudine commissæ sibi ecclesiæ desudans utilitatibus. Hic tertio episcopatus sui anno, scilicet annò Domini MCXIV, cùm esset beatæ Mariæ Dei genitrici specialiter devotus, quendam Sclavum penitus illiteratum, eidem beatæ virgini æquè devotum, in sua curia habebat. Cui Sclavo beata virgo Maria tunc apparuit, adhortans, ut præfato episcopo diceret, ut claustrum suo honori consecrandum, non longè à suburbano seu territorio suæ civitatis, in colle, quem antiquitas Bosawgia nominaverat, constitueret, & pro indicio veritatis insinuaret, quòd secretè dicere solitus esset ante inchoationem horarum beatissimæ virginis hanc antiphonam, *nativitas tua Dei genitrix, &c.* Quæ cùm idem Sclavus episcopo nunciaret, & episcopus suum secretum illi revelatum cognosceret; quod domina nostra sibi dilectissima virgo Maria voluit fieri, quantocius adimplevit, & montem, qui Bozavvgia dicitur, primum occupavit, ac fruticetis ac spinetis mundavit, & mense Septembri sexto idus ejusdem ligneam capellam, in eodem monte constructam, in honore sanctæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ dedicavit, ipsumque montem cum aliis prædiis in usum fratrum, inibi Deo in perpetuum secundum regulam sancti Benedicti nigrorum monachorum serviturorum, assignavit. Nam de monasterio Hirsaugiensi Spirensis diœcesis, pro tunc in regulari observantia, secundum Cluniacensium statuta nominatissimo abbatem postulavit, & quendam Egkenbertum, virum venerabilem, quem primum huic loco abbatem præfecit, unà cùm aliis fratribus acquisivit.

Secundo dehinc anno, qui est annus Domini MCXV, basilicam hanc à fundamen-

damentis erexit, & septimò abhinc anno, qui est annus Domini MCXXII, consummavit. Duoque altaria, unum in dextrali plaga in honore Apostolorum Petri & Pauli VI idus Septembris, alterum verò in sinistrali, in honore Apostolorum Philippi & Jacobi calendas Maji dedicavit.

Hic etiam quendam nobilem nomine Bennonem, de vicina gente Soraborum, inconversum recepit. Qui cùm vere perversus existeret, & ab abbate sæpe correptus emendare nollet; abbas ad ejus directionem etiam episcopum advocavit. Qui cùm prædictum Bennonem durius (ut dignus erat) argueret, idem Benno cuncta impatienter ferens, in tantam malitiam devenit, ut eundem episcopum in oratione ante principale altare procumbentem latenter cultello perfoderet. Unde post triduum venerandus Dei sacerdos quinto calendas octobris anno Domini MCXXIII, indictione prima migravit ad Christum, in eodem loco
782 sepultus, quo occisus. Ipse vero Benno non conversus sed perversus, mox vivus à dæmone raptus nusquam comparuit. Hæc ad verbum ex topographia fundationis hujus nostri cœnobii transcripta.

Epitaphium incisum fundatoris tumbæ.

Annos millenos centum tres bis quoque denos
Collige post Christum, titulum qui perspicis istum.
Tunc obiit sedis nostræ fundator & ædis.
Sanguine perfusus, bravio certaminis usus.

Libet hîc subnectere, cur locus memoratus ab antiquo usque nunc dictus fuerit Bosaw. Sunt equidem, qui asserunt, id factum, quòd locus nemorosus quondam fuerit & latrociniis aptus, & ideo dictus Bosaw, id est mala augia. Estque communis hæc & vulgi opinio. Ast illustris comes, nec non quartus Merseburgensis ecclesiæ præsul dignissimus, Dythmarus, (a) magnus & solidus auctor, Henrico imperatori secundo amicissimus, in Chronicis suis aliam narrat causam, quòd scilicet locus monsque prædictus nomen habeat à Bosone, primo memoratæ Merseburgensis ecclesiæ episcopo. Qui provisor ecclesiæ ad tempus existens Citzensis, templum in eodem saltu Domino Deo construxerat, & nomine suo intitulaverat. Verba Dythmari antistitis de prædicto loco sunt hæc. *Boso antecessor meus, ab imperatore constitutus Ottone, curam sibi commissam anno uno & mense decem ac tres dies regens in patria obiit Bavaria. Qui in monasterio Christi martyris Emerammi, quod construxit Arnulphus, monachus existens, inde ad servitium Cæsaris assumptus, beneficium Citzensis ecclesiæ pro magni laboris sui debita remuneratione percepit. Et juxta prædictam civitatem in quodam saltu, quod ipse construxit ac nomine suo vocavit, templum Domino de lapidibus ædificavit consecrarique fecit. Et quia is in Oriente innumeram Christo plebem prædicatione assidua & baptismate vendicaverat; imperatori placuit, electionemque de tribus episcopatibus ei dedit Misnensi, Citzensi & Merseburgensi. Præ his omnibus Merseburgensem ab Augusto, quia pacifica erat, exposcens ecclesiam; quamdiu vixit, studiosè rexit eandem.* Hucusque Dythmarus. Sed quid causam nominis diutius rimari prodest, cùm res ipsa magnificè clarescat? Enimvero cœnobium hoc nostrum in primo suo flore & fundatione opulentissimum & valde insigne fuisse, non modò ex privilegiis ipsius fundatoris & donationibus largissimis; verùm & aliorum præsulum, nec non potentium & clarissimorum utriusque status personarum secularium collationibus evidentissimè liquet. Ex quarum opima rerum copia vix nunc superesse videtur pars centesima; temporum injuria, & abbatum incuria, aut certè laxè & inordinatè viventium monachorum causante negligentia. Certè ut de aliis taceam, copiosa & dives monasterii provisio & dotatio magnifica satis & abundè ex prædiis & aliis bonis per fundatorem patet concessis. Quorum copia & præstantia ex eo quoque cla-

(a) *lib. II. p. 339.*

claret, illorum quòd pro conservatione eo tempore advocati monasterii excellentes & summi extiterant viri, utpote marchiones & comites præclari & strenui. Est equidem vulgare dicterium, *magna ales magnum requirit nidum*, cui & illud Sapientis consonat dictum, *ubi multæ opes, multi & qui comedunt eas*. Verùm nunc extenuatis rebus, minoratis & opibus, ad minimos quoque advocatos tenendos defecimus; ut qui quondam ob rerum copiam marchiones, (ut dictum est) comitesque necessarios habuimus, nunc moriones & viles quosque homunciones, dummodo jurisperiti fuerint, ad præfatam advocatiæ dignitatem assumimus. Itaque episcopus noster & fundator Theodericus, cùm esset vir Deo devotissimus, & juxta prosapiæ suæ stemma præpotens & ditissimus; maximis (multis ut de eo legitur in Chronicis) impensis per septem hoc nostrum monasterium annos, cum suis erexit officinis, conferens in usum fratrum prædia & alia excellentia bona, ex quibus, ut ex privilegiis per eum datis, & potissimùm in privilegio fundationis nostræ inter alia, quæ gratia brevitatis pertranseo, ita loquitur: *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Ditericus, divina favente clementia Nuenburgensis episcopus, omnibus Christi fidelibus &c. ad cujus loci provisionem Eckebertum nomine ab Hirsovvia nobis cum fratribus suis transmissum abbatem consecravimus*, &c. Et paulo pòst. *Ad necessaria verò victus & vestitus ibi Deo servientium donavimus & tradidimus hæc, &c. montem Pozovve, Podogrodiz, Luconovve cum adjacente sylva, duos mansos in Leisten, VI in Gline, VI in Probin, decem in Nuendorff cum dominicali & omni utilitate, villam Dipoldisdorff, Hogendorff, Rodevvansdorff, Muschendorff cum sylva adjacente, Bigele cum villa nova & sylva contigua &c. item in pago Geraha decimam C scabronum, item census & mansos villarum Nuendorff, Selintz, Crosnitz, Gizsan, Rugizan, Coarvvitz cum molendino & prato, in pago Plisna & villa, quæ Rodavv dicitur, quatuor mansos, & decimam mille scabronum, in Zvvickovve duos mansos, & dimidium telonium, quæ solvunt XVI libras*, & magnifica dona post mortem fundatoris per ejus successores, episcopos, & alios potentes hujus terræ principes, comites & quoslibet fideles collata monasterio, ut subnexa indicabunt privilegiorum diplomata, anno & tempore depromenda congruo. 781

De quibusdam eventibus, temporibus Theoderici, nostri fundatoris & episcopi.

ANno dominicæ incarnationis MCXI, Henricus quintus Italiam ingressus, Romam venit, in qua urbe, cùm benignè & summo honore fuisset receptus; paternum volens imitari exemplum, Paschalem Romanum pontificem & universos per fraudem prælatos intercepit ecclesiæ, illorumque bona in prædam sui convertit exercitus.

Anno Domini MCXV, Henricus rex valido exercitu Saxoniam denuo opprimere cœpit, cui Adelgotus suprà memoratus, Parthenopolitanus archiepiscopus, & Reinerus, Halberstadensis præsul, ac Luderus dux, qui pòst factus est imperator, cum cæteris Saxoniæ baronibus, conglobati in unum occurrerunt in loco, qui dicitur Welpelholtz; produxeruntque exercitum suum contra exercitum regis, licet impares numero. Tres enim contra quinque pugnarunt. Commissumque est prælium illa ætate famosissimum calend. Februarii, quo Saxones superiores inventi virtutem regis attriverunt. Quo bello Hogerus, princeps militiæ, vir fortis, natus & ipse in Saxonia, occubuit. Unde extant versus:

Anno milleno centeno ter quoque quino
Sylvam Welphonis maculavit unda cruoris.

Notandum, quòd prædictus Hogerus comes fuit de Mansfelt. Is primùm ecclesiæ, id est Saxonici exercitus, contra regem campiductor fuerat. Sed videns manum & validum regis exercitum, volens illi complacere, sperans pariter pro victo-

victoria, si obtigisset, ducatum Saxoniæ; ad eum cum suis confugit. Qui ilico constituitur dux militiæ, factaque pugna, Dei nutu inter primos cecidit. Cujus corpus, nostra tempestate armatum, & ense cinctum, cum suo saxeo in Clostermansfelt repertum est sarcophago: ex cujus incisione corporis ejus patuit proceritas, quin & gladii longitudine, qui more fabrefactus antiquo, utraque parte scindens, magnus & longus videtur, sed ob vetustatem, vel forsan cruoris infectione rubiginosus existit, capulum ad longitudinem unius ferme cubiti habens, prout in dicto cœnobio existens, eumque manu stringens conspexi.

Eodem anno Bernhardus annos natus XXII cum sociis plus quàm XXX Cistercium ingressus est, qui pòst eximia sua & doctrina & sanctitate ipsum ordinem sublimavit, auxit & dilatavit, non autem fundavit, sed à constitutione ejus anno undecimo, sub Stephano tertio abbate, eum intravit. Proinde miror, cur adeò Cistercienses fratres de sancto illo viro glorientur, ut ipsum divo præferre videantur Benedicto, malentes beati Bernhardi ordinis potius, quàm sanctissimi Benedicti appellari, cùm ipse divus Bernhardus, ut suprà dictum, nullum ordinem fundarit, sed neque statuta ulla ceremonialia monachis tradiderit; cùm & ordo ille Cisterciensis, nil aliud quàm nova reformatio ordinis sancti Benedicti fuerit, & à loco, quo cœperat, ita sit nuncupatus; quin & divus ille Bernhardus suis in scriptis crebro monachum se & discipulum beatissimi Benedicti asserat humiliter, cujus & ipsi Cistercienses omnes vivere probantur sub regula.

Anno Domini MCXVII, Henricus Romam veniens, Paschalem papam ad se coronandum coegit. Qui renitens & coactus, illi diadema juxta morem imposuit. Sed post abitum Henrici coronationem dictam veluti extortam revocavit annullavitque. Quod audiens Henricus in Italiam revertitur, Romamque absente papa ingreditur, ibique concedente populo, sed adversantibus patribus,
784 cùm rite coronari non obtineret, archiepiscopum suæ partis * evocavit, & ab eo denuò sibi coronam imponi jussit. Otto Frisingensis episcopus dicit, Henricum validissimo exercitu Italiam intrasse, habentem XXX millia equitum, munitissimas urbes cepisse, & Romanos vehementer urbe capta attrivisse; adeò ut, quemadmodum Helmoldus in historia Selavorum scribit, domus Dei repleretur cadaveribus, & sanguis in Tyberim proflueret, mutareturque in calorem sanguinis; papam insuper cepisse, cardinales in colla funibus missis, vinctis in terga manibus traxisse; dicitque eum hæc fecisse, quòd pontifex eum coronare renuerit, licet post cladem (ut suprà) coronatus sit. Notandum tamen, quòd Henricus ille quintus non solummodo propter coronationem memorato pontifici adversabatur, verùm maximè, quòd idem Paschalis papa, synodo habita, privilegium de investitura episcoporum, sine confirmatione datum imperatoribus, revocavit & cassavit. Fuit autem iste Paschalis vir justus & rigidus, nostri ordinis ante papatum monachus.

Anno Domini MCXVIII, claruit Wiepertus marchio, vir fortis & strenuus plurimùm, de quo mira leguntur & narrantur. Is in provincia, quæ dicebatur Sworbia, dominabatur. Tandem præ cæteris ditatus, principatum quoque & marchionatum in Litzitz, *(a)* sed & præfecturam in Magdeburg principalem, obtinuit. Tandem pro enormitate suorum compunctus criminum, inter alia pietatis opera, cœnobium insigne & exemptum ordinis nostri in honorem divi Jacobi apostoli majoris fundavit in Begavia, assistente ei sancto Ottone episcopo. In quo quidem monasterio ipse postmodum conversus factus, plenus operibus bonis tandem migravit ad superos; de quo etiam in præcedentibus, ubi de divo Ottone

(a) Lusatia, quam ab Imp. redemit Wipertus, de quo *MONACHUS PEGAVIENSIS in Vita ipsius c. XI.*

Ottone & ejus apostolatu Pomeranico disserui, complura laude digna descripsi.

Anno eodem Paschalis papa suprà narratus, ejus nominis secundus, obiit, qui privilegium Bigaugiensi cœnobio primus dedit, impetrante fundatore ejus, Wigperto prædicto.

Gelasius secundus Paschali in pontificatu successit, adhuc existente in Italia Henrico, & pontificis partes persequente. Ast Gelasius in Gallias fugit, ibique statim functus anno primo interiit.

Callistus II Gelasio surrogatus, sedit annis VI. Cœpit autem anno MCXIX. Hic privilegium dedit nobis super confirmatione fundationis cœnobii nostri & bonorum ejus, ut suprà in privilegio etiam fundatoris patuit. Huic Calixto Henricus pacem dedit, & exin in Germaniam reversus est.

Eodem tempore, post mortem primi Balduini, apud Hierosolymam regnare cœpit Balduinus secundus, ex nostris rex tertius, annis 13 rexit. Hic Gayum, Persarum regem, prælio victum interemit, & Damascenorum Ascalonitarumque reges prostravit.

Eodem tempore, id est anno Domini prædicto MCXIX, Aldegotus, Magdeburgensis archipræsul, obiit, cui Rokardus successit. Baculum pastoralem ab Henrico imperatore, pallium à papa Calixto suscepit, seditque super annis quinque, mensibus decem, & diebus tredecim.

Anno Domini MCXX, ordo Præmonstratensium incepit, per Norbertum virum Dei, qui pòst factus archiepiscopus Magdeburgensis, ut infrà dicetur. Plura fundavit monasteria. Martinus dicit, quòd hic Norbertus fuerit Coloniensis, sicut & Bruno, qui ordinem Carthusiensium instituit. Alii dicunt, eum fuisse natione Lotharingum, & fortè verius.

Anno Domini MCXXII vel circà, ordo cœpit templariorum vel templaris militiæ, de quo Martinus ita inquit. Hoc tempore ordo templariorum ex militibus congregatis in Hierusalem incepit, & dicti sunt milites templi, quia in porticu templi sedem sui ordinis statuerunt. Hi primùm mantellis albis, pòst cruce rubea superposita usi sunt, & tandem uno die omnes interempti.

Anno Domini MCXXIII, venerabilis pater & beatæ memoriæ Theodericus episcopus & fundator noster, rosea sanguinis sui unda perfusus, cum bravio migravit ad superos, cui eodem anno Richvvinus successit.

Richwinus, decimus Nuenburgensis ecclesiæ antistes, ab Rothardo Magdeburgensi, suo metropolitano, ordinatus, Theoderico episcopo fundatorique nostro legitimè succedens, annis sedit duntaxat binis. Iste Richwinus proximo felicem post obitum præfati sui antecessoris nostrique institutoris anno, qui est 785
annus Domini millesimus centesimus vicesimus quartus, VI idus Septembris, assistente sibi Arnoldo, Merseburgensi episcopo, hanc nostram basilicam consecravit. Quo die & quinque altaria ab eodem dedicata sunt: principale quidem altare in honorem gloriosæ virginis Mariæ, & sancti Joannis Baptistæ, sanctique Joannis evangelistæ; altare ante chorum in honore sanctæ crucis; altare post summum in honore sancti Benedicti; in honore divi Georgii martyris in dextra parte; in sinistra verò parte in honore sanctarum Undecim millium virginum, &c. Ex qua dispositione apparet, primam altariorum & fortassis simul basilicæ fundationem sive constructionem fuisse immutatam. Erat tunc indictio Romanorum secunda.

Eodem anno Calixtus papa, genere, moribus, sapientiaque præcipuus in Domino quievit. Iste Calixtus secundum Vincentium opusculum conscripsit de beati Apostoli Jacobi miraculis, quæ sparsim collegerat in unum volumen compilando, cui denique defuncto in pontificatu Honorius successit secundus. Eodem tempore Hugo de sancto Victore, natione Saxo, Parisiis claruit, qui ob eximi-

eximiam eruditionem, & scripturarum doctrinam alter Augustinus ævo suo est habitus. Hic novitius fuit in monasterio Hammersleve, non longè ab Halberstadio. Hic ob studium missus Parisios, in magnum ecclesiæ crevit doctorem, factus Prior in monasterio sancti Victoris, in quo & usque in finem vitæ permansit. Scripsit fratribus suis in Hammersleve in sui memoriam devotum libellum de arrha animæ, ut patet in ea, quam præmisit, procemiali epistola. Tandem post uberes scripturarum labores in Domino vitam finivit, cum ejusmodi tumulatus epitaphio:

Conditur hoc tumulo doctor celeberrimus Hugo,
Quem brevis eximium continet urna virum.
Dogmate præcipuus, nullique secundus in orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, stylo.

Claruit bis temporibus Henricus de Wirha, qui à quibusdam dicitur Henricus comes de Northeim, cognomento Pinguis. Iste fundavit monasterium nostri ordinis in Burssfeldia, unde observantia illa novissima per Germaniam progressa & aucta est. *(a)* Porrò uxor ejus Gertrudis, matrona devotissima, ædificavit cœnobium illustre & exemplum sancti Ægidii in Brunsvvig, in quo corpus sancti Auctoris episcopi Metensis, per ipsam impetratum, quiescit. *(b)* Horum filia Rickense, sive ut alii scribunt, Rixa, nupsit Lothario imperatori, ut in sequentibus dicetur propensius. Eodem ferme tempore Otto comes Aschaniæ, Ballenstet & Soltwedel, ecclesiam collegiatam in castro suo Ballenstet commutavit in monasterium nostri ordinis, summo consentiente pontifice Honorio, monachosque cum abbate ex cœnobio Bergensi assumptos imposuit, & magnis prædiis ac redditibus suffulcit. In quo quidem monasterio ab antiquo, uti in præsens cernitur, sepultura comitum Aschaniæ, Ballensted & Anhalt fuit. Horum quippe pater & stirps prædictus Otto fuit. Uxor ejus fuit Elica, filia ducis Magni Saxoniæ, quæ peperit ei Albertum Ursum, primum Brandeburgensem, ut infrà patebit, marchionem. Eo tempore & anno Tyrum, florentissimam Phœnicum urbem, Christiani armis ceperunt.

Anno Domini MCXXV, Henricus quintus obiit apud Trajectum. Et successit Luderus Saxonum dux, dictus Lotharius secundus, rexitque annis 13. Indignati autem Francigenæ, Saxonem elevatum in regem, conati sunt alium suscitare, regem Conradum videlicet, consobrinum Henrici Cæsaris. Pars tamen, quæ erat cum Ludero, prævaluit. Eodem anno Richwinus, episcopus noster, obiit, & ad sanctum Mauricium in Nuenburg sepelitur: quem hoc anno migrasse, ex ipso epitaphio ibidem clarè habetur: cui sic defuncto Udo ejus nominis primus successit.

VDo, qui & Uto, Landgravius Thuringiæ, Richwino per Rothardum præfatum Magdeburgensem archiepiscopum ordinatus, legitimè successit, anno Dominicæ Nativitatis MCXXVI, in pontificatu ecclesiæ Nuenburgensi XXII præsidens annis: obiit siquidem naufragio, dum è terra sancta rediret, anno nostræ salutis MCXLVIII, ut infrà dicetur. Cæterum quid de hujus viri gestis & moribus dicam, cùm omni genere laudum queat extolli, quod sapiens, quòd eloquens, quòd castus, quòd sobrius & pius, quòd liberalis & magnificus? Quem ego comi-
786 tis Ludovici saltatoris filium fuisse crediderim, tametsi mea in prima editiuncula, quam superiore añ o Joanni episcopo nuper defuncto obtuleram, aliter scripserim. Ad hujus equidem alterationem sententiæ, & (ut ita dicam) Homerici somni, propensius temporis trutinata me perduxit ratio: quandoquidem cùm memoratus Ludovicus, comes Doringiæ secundus, temporibus Henrici vixerit, visum est mihi non

(a) Vide infra *a. 1430.*
(b) Vide, quæ notavi supra ad Compilationem Chronologicam *a. 1388.*

non quadrare, ut Udo secundus ejus nominis, hujus ecclesiæ præsul, qui longè pòst tempore Friderici primi vixit; ejus fuerit (ut opinabar tunc) filius annorum propter distantiam. Nam cùm filius coetaneus suo sit patri aut sine mora contiguus; id de primo Utone, de quo modò dissero, mihi videbatur verius. Enimvero Ludovicus comes, sæpe dictus pater ejus, ut habetur ex epitaphio tumbæ illius in Reinsborne, suæ fundationis monasterio, natus est anno Domini MXL, & vixit annos LXXXIII; obiit siquidem anno Domini MCXXIII. Post cujus defunctionem anno tertio Uto ille, filius ejus, Nuenburgensis factus est episcopus. Attamen sit utcunque; constat certissimè, si Doringorum Chronicis credimus, hoc tempore Ludovici dicti comitis filium hujus ecclesiæ fuisse antistitem. Verùm quid tantundem parentelæ ejus claritudinem rimari proderit? Quid stemmatis investigatio vana, cùm non prosapiam, sed vitam, non genus, sed mores sectari & mirari doceamur? Multorum siquidem sanctorum vitam & conversationem sancta collaudat ecclesia, quorum ortum prorsus ignorat & patriam. Et beatorum martyrum non originem, sed finem, sed occasum, natale non sanguinis, sed flaminis, quo cœlo nascuntur, veneratur & celebrat. Caro enim & sanguis neminem verè nobilitant, neminem sanctificant. Virtus est sola, quæ verè nobilem virum efficit: sola Dei servitus, quæ rectè & ingenuos & liberos facit. Unde bellè diva virgo & martyr Agatha ad Judicem inquit Quintianum, *summa ingenuitas ista est, in qua servitus Christi comprobatur*. Cui alludit illud poëticum:

Non præsigne genus, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas vera nobilitate viget.

Et illud ab alio non minus venustè, quàm verè dictum,

Virtus nobilitat hominem: virtute remota
Migrat in exilium nobilitatis honos.

Quam virtuosam & laudabilem nobilitatem soli boni habere possunt; sanguinis autem & prædones & sceleratissimi quique possident, ut plerunque contingat, ut quanto nobiliores, tanto sint & ecclesiis, quibus præsunt, nociviores: quanquam juxta mundi cursum eximior & præstantior humilitas videatur alta & honorata, quàm abjecta & depressa: sit

Gratior & pulchro veniens è corpore virtus.

Ast hæc apud homines, non apud Deum, qui ignobiles secundum carnem homines, in primos ecclesiæ constituit pastores. Quorum princeps Petrus, non regis alicujus aut ducis comitisve, sed piscatoris legitur fuisse filius. Addamus præmissis, cùm virtus per se clara sit & solida, nullo exteriore adventitio sive alieno eget honestamento aut decore, ut quidam ait:

Virtus præradiat gemmis, aurique nitorem
Exuperat, sanctis sola petenda viris.

His tamen non obstantibus, quæ contra vanam quorundam gloriolam depromsi; seculi nobilitatem nonnihil, si pietate condiatur, habere laudis assentio: alioquin frustra sancti de nobilitate originis laudarentur ejusmodi. Mirabilior equidem videtur, cæteris paribus, habens utramque, quam unam solam: quemadmodum Uto episcopus ille noster splendidè habuisse probatur utramque. Fuit enim (ut dictum est) & genere & moribus illustris & conspicuus, Utonis secundi sequentis avunculus, quem Wichmannus, præsul gloriosus, consanguineum suum in pluribus vocat privilegiis. Constat autem (ut infrà patebit) Wichmannum ipsum de alto & palatino genere procreatum. Proinde ejus consanguinei haud minoris probantur fuisse stemmatis. Accedunt & ad magnificentiæ ejus ac generositatis robur alia, quæ patravit, magnalia, quæ utique, nisi alta & præpotente de familia fuisset, nequiquam perficere quivisset: neque Lothario secundo, & post eum Conrado tertio, imperatoribus charus adeò & familiaris fuisset. Magnifica equidem, ut fatus sum, peregit opera, in bonorum videlicet cœnobio nostro

 dona-

donatione, in monasterii Sanctimonialium divi Stephani fundatione, in cœnobii Portensis translatione & confirmatione, in laudabili commissæ ecclesiæ administrarione, & in terræ sanctæ devota peregrinatione: quæ singula in sequentibus suis & annis & temporibus patebunt per ordinem.

787 *De quibusdam eventibus sub regimine Utonis episcopi, ex Chronicis.*

Lotharius itaque imperator serenissimus cœpit, ut dictum est, MCXXV, & XIII imperavit annis. Cujus tempora jocunda fuere. Nam bona aëris temperies, omnigena terræ fertilitate cunctarum rerum copia non solùm per regnum, sed penè per totum mundum extitit & exuberabat: pace denique affluebat, concordia regnabat, tranquillitate imperabat, moderatione fulgebat; pace belloque clarissimus, ut meritò pater patriæ dictus sit, quia erat egregius defensor & fortissimus propugnator, nihili pendens vitam suam contra omnia adversa pro pace & justitia opponere. Hæc ibi. Fuit insuper fide catholicus, in Deum & sanctos ejus devotissimus, divini cultus auctor & amplificator eximius. Hinc est, quòd nonnulla fundavit monasteria, & magnificè dotavit: pleraque penè collapsa instauravit, & in melius reformavit: ex quibus duo præcipua sunt fundationis ejus cœnobia, Kemnitz videlicet in Misena, & Lutern in Saxonia. Fundavit, inquam, Lotharius, iste gloriosissimus imperator, memoratum nostri ordinis insigne & celeberrimum cœnobium Kemnitz, in diœcesi & territorio Misnensi, in monte prope ejusdem nominis oppidum, quod beatissimæ virginis Mariæ sanctorumque, Joannis Baptistæ, & sancti Joannis evangelistæ, in honore consecrari fecit. Cui nunc nostra ætate, sub Maximiliano Cæsare & Leone, ejus nominis papa decimo, non sine magno emolumento, utilitate, & fructu laudabili, longoque regimine, & præfuit & præest spectabilis vir, dominus Henricus abbas, de nobili & antiqua Slenitzen prosapia natus, vir in cura rei familiaris prudentissimus, spiritualibus & monasticæ disciplinæ competenter intentus. Hic in adolescentia, & (ni fallor) jam abbas electus, in academia Chrysopolitana artes humanitatis perdidicit, & admodum eruditus rediit, quandoquidem ex eo tempore in tantum sapientiæ captus est amore, ut in studiosissimum & ardentissimum in quarumcunque literarum cultorem paulatim creverit, tanto scripturarum (inquam) & sapientiæ ardore calens, ut quoscunque indagare libros novos potest, & utriusque linguæ tractatus, etiam veterum syntagmata chalcographicè publicata, pro sua fratrumque utilitate & decore bibliothecæ, quantumvis pretiosa emere soleat. Potissimùm tamen historiarum & antiquitatum oblectatur studio: quarum & me studiosum, & aliquantisper peritum, vel (ut verius dicam) inquisitorem advertens, singulari me semper est prosecutus affectu. Enimvero cùm tempore exilii mei, nec non inquisitionis antiquitatum ex mandato Joannis Tritemii abbatis, viri sapientis, pro tunc historiarum, sive Germanicarum rerum atque annalium scriptoris, multa cœnobia eam ob rem perlustrarem, & ter ejus ad spectabile & regale archisterium hospitii gratia declinassem, nunquam me sine liberali concessit abire munere. Quin & vice quarta ad eum divertens, & pleraque paucula cœnobiorum de fundationibus collecta ei cùm obtulissem, bis binos mihi mox aureos rependit numos magnificè, cùm & antea totidem dedisset. Et revera eximium humanitatis ejus ornamentum. Nihil equidem liberalitate magis principem, & prælatum quemvis, & maximè opulentum, condecorare solet. Cujus cœnobii opulentia ex villarum & prædiorum copia, & reddituum crassissima evidenter claret multitudine: quam & ego non modò ex magnalibus ibi visis, verùm & ex sequenti depræhendi facto. Ipso etenim de terra sancta reverso, prior loci, qui interea ejus ordinatione monasterii census & redditus collegerat, super omnia exposita illi mille & trecentos aureos consignavit. Insuper ex argentifodinis montis divæ Annæ, & aliis locis vicinis, sui tempore regiminis, thesauros acquisivit maximos: quos tamen in binos usus, Dei honorem, ac Divorum laudem

dem, videtur probaturque convertere. Patet & hoc ex compluribus magnis & operosè fabrefactis argenteis sanctorum imaginibus, & aliis ornamentis, & auro & argento gemmisque pretiosis intextis non modicis, quæ partim fieri fecit, partim è terra sancta & Venetianis deliciis secum attulit. Cœnobium denique ipsum ex toto à fundamentis innovavit, & magnis atque præcelsis per gyrum ædificiis decoravit & munivit, picturisque miris & auriferis intus & extrà venustavit, ut non cœnobium, sed imperiale videatur fore palatium: intra quod haud facilis cuique adventanti patet ingressus, etiam cujusvis status aut dignitatis fuerit, nisi fortè abbati ipsi consanguinitate aut alia causa notus fuerit & acceptus.

Est equidem abbas ille venerandus homo admodum singularis, & solitudinis amans, non facilè vivendum se præbens, suis etiam fratribus rarus, demptis 783 officialibus, & insolitus. Quam consuetudinem alii aliter explanant & interpretantur, quos ego floccipendens pertranseo. Sentiat quisque, quod libet. Ego virum, ob amorem sapientiæ & indefessum literarum studium, summam liberalitatem, imò laudabilem & fructuosissimam cœnobii gregisque commissi gubernationem, & laudo & vehementer veneror. Qui etiam superiori anno pergrandem & amplissimam turrim, in calce ecclesiæ, ex lapidibus sectis & quadris erigere exorsus est. Quæ si cum ipsa basilica, ut intendit, consummata fuerit, opus Salomonis templo vix impar videbitur. Et licet divus Bernhardus ejusmodi preciosas in religiosis repræhendat structuras; nostra tamen modò tempestate adeò ædificandi consuetudine & more roboratur, ut etiam ipsi Mendicantes de eleemosynæ, non sine pauperum injuria, extorsione superflua sumptuosè & superbè ædificare soleant, ut cæteris Ordinibus temporalia habentibus majora & instructiora habeant cœnobia. Sed profectò, uti vulgò dicitur, sunt sine defectu pauperes, & sine despectu humiles, nihil habentes & universa exigentes; voto (inquam) & nomine pauperes; victu & conversatione reges, ut in illorum buccis rubentibus & obesis crassisque patet corporibus.

Anno Domini MCXXX, Honorius papa moritur Romæ, & in ecclesia Lateranensi sepelitur. Innocentius secundus successit, seditque annis 13, mensib. 7, diebus 8. Contra istum Innocentium electus fuit & ordinatus Petrus Leonis, ad cujus schismatis pestem sedandam beatus Bernhardus, vocatus à Clarovalle, multum laboravit per septem annos, multumque profecit.

Anno Domini MCXXXII, fundatum est monasterium Portense ordinis Cisterciensis, prope Salam, non longè à Nuenburg, insigne & opulentissimum, per Brunonem, comitem terræ Plisnensis, & uxorem ejus Willam, cujus primus abbas, nomine Albertus, vir eximius. Hic quindecies Romam ob negotia monasterii sui novelli petiit, & multa proficua impetravit. Cœnobium istud primò juxta Smollen fuit locatum, sed ob inconvenientiam loci fuit translatum & statutum, ubi nunc cernitur. Ad cujus translationem & exaltationem episcopus noster Uto plurimùm juvit, ipsam promovendo & roborando & plerisque bonis donando, ut ex privilegio sequenti, quod per anticipationem præmissorum ad fidem subnectere placuit, clarè liquet. Ita quippe sonat.

Uto, divina favente clementia Nuemburgensis episcopus &c. cum omni sagacitate & industria aeterna vita gloriam quarere. Quia per viam cambii recepimus Smolnam, tertiamque ferè partem pagi, qui Plisne nuncupatur, & fratribus Portensibus duntaxat duas grangias, Lochvvitz & Cusnam, cum appendiciis decimisque ipsarum, cum sylva pra eis contulimus. Quorum omnimodam utilitatem custos ecclesia recipiens, ut coram principali altari die noctuque lumen indeficiens perseveret, procuret; & in capellis duabus, videlicet beati Michaelis archangeli & sancti Andrea Apostoli, nocturnalia lumina subministret, &c. infirmis etiam fratribus, in quantum necessitas expetit, provident, &c. Posteros quoque scire volumus, bibliothecam in tribus voluminibus divisam, ex oblatione fidelium nos scribi fecisse: expositionem beati Hieronymi presbyteri in Esaiam & Danielem prophetas in uno volumine; item ejusdem explanationes in XII prophetas, Josephum

ex integro in uno volumine, tres libros paſſionum ſanctorum, miſſale unum: quos pro noſtri memoria oblivioni non tradendos & ſingulis & omnibus ardentius commendamus. Hæc, quæ præſenti pagina exarata ſunt, per omnia retro futura tempora, rata manere optamus, & per charitatem Spiritus ſancti, ne infringi debeant, expoſtulamus. Quicunque autem invidiæ livore attactus, quæ à dominis & fratribus noſtris approbata ſunt, & banno noſtro & ſcripto firmata infirmare, & memoriam noſtram delere præſumpſerit: in memoria æterna juſtorum non ſit, ſed memoria ejus cum ſonitu pereat, & de libro viventium deleatur, & cum juſtis non ſcribatur, Amen. Hujus facti noſtri & ſcripti teſtes ſunt hi: Gebehardus Prior: presbyteri, Erckenbertus, Irmfridus peregrinus, Bertholdus, Giſilberus, Arnoldus, Wikardus, Rudolfus, Baldramus, Fridericus, Ekkehorus, Ericus, Wernherus, Gundecarus, Albertus: diaconi, Henricus, Hertvvicus, Joannes, Albertus: ſubdiaconi, Bernus, Hermannus, Heydenricus, Symeon, Jacobus, Wernherus, Henricus, Hermannus, Reinhardus: acoluthi, Adelbertus, Hartleybus, Rudolphus. Actum anno Domini quo ſuprà, indictione tertia &c. Ex hoc privilegio & ex magno fratrum collegio conſiderari poteſt monaſterii noſtri illius temporis opulentia, & tam in ſpiritualibus quàm temporalibus inſtitutio, ac proviſio pinguis & florida. Cæterùm converſi & fratres layci, quos plures fuiſſe veriſimile eſt, in ſuperioribus non exprimuntur.

789

Anno Domini MCLXXXVI, Vto, venerabilis Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, ejus nominis ſecundus, migravit ad Chriſtum, cui Bertholdus eodem anno ſucceſſit, de quo infrà. Eodem anno ædificatum eſt monaſterium Reinfelde prope Lubecam, per comitem Adolphum. Et locati ſunt in illud fratres Ciſtercienſis ordinis, ſub regula divi Benedicti.

Bertholdus ejus nominis ſecundus, Vtoni defuncto, in regimine Nuenburgenſis eccleſiæ ſuccedens, anno Domini MCLXXXVI, præfuitque annis XX. Reſignavit etenim anno Domini MCCVI, ut infrà anno ſuo dicetur & tempore. Hunc denique Bertholdum epiſcopum Petrus, ludimagiſter ſcholæ Nuenburgenſis, in ſuo catalogo lacero & manco collocavit infrà poſt Engelhardum, quem & Engelbertum nominat, ordine confuſo & præpoſtero, ſicut & cum aliis fecit. Ex authenticis equidem hiſtoriis vetuſtis & privilegiis clarè habetur, quòd Bertholdus ille ſecundus Engelhardum immediatè præceſſit, uti & in ſequentibus evidentiſſimè ad unguem demonſtrabitur.

De quibuſdam eventibus ſub epiſcopo Bertholdo, ex Chronicis.

Anno itaque primo epiſcopi Bertholdi, qui eſt Domini MCLXXXVI, Gotfridus, epiſcopus Herbipolenſis, obiit, qui eccleſiam Wirtzburgenſem lapideam fecit.

Anno Domini MCLXXXVII, Saladinus, Ægyptiorum rex, poſt maximam Chriſtianorum ſtragem, Hieroſolymam cepit, poſtquam eandem urbem, per octo & octoginta annos, Chriſtiani reges poſt Godefridum glorioſè poſſederant. Eodem anno Henricus, marchio Brandenburgenſis, filius Ottonis, fundavit eccleſiam collegiatam ſancti Nicolai in Stendel, & abundè dotavit.

Anno Domini MCLXXXVII, ut ſuprà, Urbanus papa moritur, cui Gregorius VIII ſucceſſit, ſed duos duntaxat menſes ſedit, & eo defuncto, Clemens III, natione Romanus, ſurrogatur, qui ſedit annis tribus. Iſte reges & principes ad arma contra infideles ſumenda animavit. Eo quippe tempore Saladinus, ſecundam victoriæ fortunam ſecutus, quinque & viginti civitates de principatu Antiocheno ceperat, & ipſam Antiochiam occupare tentabat.

Anno Domini MCLXXXIX, Fridericus imperator, & Philippus Gallorum rex, & Richardus quoque rex Anglicus, unà cum Clemente pontifice, in ſubſidium atque recuperationem ſacratiſſimæ terræ convenere, & eodem anno exercitum navibus præmiſere. Petrus de Riga circa hæc tempora claruit,

ruit, qui testamentum & vetus & novum metrice explanavit. Item Petrus, cantor Parisiensis, Theologus summus, & Joannes Beleth, ac Wilhelmus Altisiodorensis, viri doctrina & scriptis celeberrimi, eo quoque tempore floruerunt.

Anno Domiui MCLXXXIX, Fridericus, cùm jam Syriam armis penè totam subjugasset, & Armeniam minorem in suam potestatem redegisset, in eadem provincia, dum propter æstum, in flumine quodam, qui dicitur Saleph, refrigeraret, & lavaret se, volens transnatare; raptus à vi fluminis, submersus est, antequam ei subveniretur: cui filius ejus, qui tunc præsens erat, successit, secundum Arnoldum, abbatem Lubicensem, in Chronica sua Sclavonica. Eodem anno Albertus, abbas monasterii nostri Butschaw, confecit privilegium super bona, quæ sita sunt in villa Lotschitz, quod quidem ita principiatur, *In nomine sanctæ & individuæ trin. Albertus divina favente clementia Butzaviensis abbas dilectis fratribus suis, & omnibus Christi fidelibus &c. Testes sunt hujus domini & prædecessores nostri, Conradus atque Rudolphus prior, Fridericus item, fratres. Anno quo suprà, indictione 8, data 2 idus Februarii, anno ordinationis domini Alberti abbatis 1.* Eodem anno Otto, marchio Misnensis, obiit, & in monasterio veteris cellæ, quod ipse fundaverat, honorificè sepelitur, relinquens post se duos filios, Theodericum & Albertum, de quibus in sequentibus latius. Circa hæc tempora Dedo quoque, frater prædicti Ot- 790
tonis, creditur obiisse, qui per multos annos nostri monasterii advocatus & defensor fuerat strenuus, qui & comes & marchio nuncupatur in privilegiis, & alibi secundum quod per tempora castra sortitus est & provincias. Habitavit autem in Rochlitz & Greytz, quæ cum attinentiis suis possedit. Cæterùm, quòd quidam (ut decanus Misnensis) scribunt asseruntque, eum sanctæ Elizabeth avum, proavum autem sanctæ Hedwigis fuisse, capere non valeo, nec veri videtur mihi simile. Dicunt equidem illi, quòd ipse Dedo ex Mechtilde uxore sua susceperit natas tres, quarum prima nupsit regi Franciæ, secunda regi Ungariæ, mater sanctæ Elizabeth, tertia, Hedwigis nomine, duci nupserit Slesiæ. Sed hæc assertio nullo est fundamento subnixa. Ideo ea facilitate contemnitur, qua asseritur. Enimvero sancta Elizabeth genus maternum duxit à comitibus de Andachs, quorum castrum hujus nominis fortissimum fuit in monte alto in Bavaria, qui nunc dicitur mons sanctus, propter reliquiarum copiam & ostensionem, & est mutatum in monasterium nostri ordinis. Mater itaque sanctæ Elizabeth Gertrudis, quæ nupsit Andreæ, regi Ungariæ, filia fuit Bertholdi, comitis de Moravia, qui & comes fuit de Andachs, Moraviam cum tempore nactus. Iste Bertholdus septem habuit liberos, quatuor mares, & tres femellas: quorum primogenitus Otto, dux & princeps Moraviæ, & comes in Tyrol, Henricus marchio Austriæ, Bertholdus patriarcha Aquileiensis, Eckenbertus episcopus Babenbergensis: tres filiæ fuerunt, Agnes, quæ nupserat Philippo regi Franciæ, Gertrudis, quæ suprà mater sanctæ Elizabeth, & Hedwigis sancta, quæ nupsit duci Slesiæ. Ita habetur clarè in gestis comitum prædictorum, quemadmodum ego in prædicto cœnobio montis sancti legi, & ex arbore genealogiæ eorundem comitum transcripsi, anno Domini MDXV. Sed nunc amore veritatis de præmissis dictum sufficiat. Eodem anno Henricus sextus, filius Friderici imperatoris, cœpit, & imperavit annis 8, secundum alios decem. Fuitque strenuus in agendis, & acer in hostes, nihilominus largus & munificus. Vincent. in spec. dicit, eum cœpisse anno Domini MCXC, & imperasse annis septem. Henricus iste Constantiam monacham, filiam Rogeri regis Siciliæ defuncti, ex monasterio extractam, duxit in matrimonium.

Anno Domini MCXC, Bertholdus, episcopus noster, dedit nobis privilegium confirmationis super duos mansos sitos in villa Cochowe. Incipit autem ita Bertholdus. *In nomine sanctæ & indiv. trin. Bertholdus secundus divina favente clementia, sanctæ Nuenbergensis ecclesiæ episcopus, omnibus Christi fidelibus, gratia vobis & pax. Ecclesiastico regimini congruum esse credimus &c. Testes sunt hi. Hermannus*

nus abbas de Burgelino, Nuenbergensis abbas Gotfridus, Sifridus abbas Pygaviæ, Warmundus abbas de Porta &c. Conradus marchio, Theodericus comes, Henricus de Wyda, & plures. Actum anno Domini MCXC. Eodem anno Clemens papa tertius moritur, cui Celestinus itidem tertius successit, seditque annis VI, mensibus VIII. Platina tamen dicit, eum cœpisse anno sequenti, id est MCXCI, alii anno MCXCII. Sic diversi sæpe sunt in annis summorum pontificum ac imperatorum historici. Cœlestinus iste dispensavit cum Henrico imperatore, in copula Constantiæ monialis suprà dictæ.

Anno Domini MCXCI, Christiani, qui biennio quasi Ptolemaidam obsiderunt, & tunc ceperunt. Et jam majora aggredi statuerant, adeò ut Soldanus territus Hierosolymam reddere Christianis cogitaret. Verùm orta inter Philippum & Richardum reges discordia hoc impedivit. Paulo pôst Philippus rediit ad propria. Hinc Richardus animosius rem bellicam perficit, Hierosolymam capere nitens. Cœterùm audiens, Philippum Normanniam vexare, ut Angliam ingrediens sibi subjiceret, obsidionem solvit necessariam & sanctam, ad propria tuenda properans. Et tunc res mansit infecta, & Soldanus Hierosolymam retinuit.

Anno Domini MCXCII, Henricus imperator Romæ coronatur per Celestinum papam. Eodem anno idem Henricus dedit cœnobio nostro privilegium confirmationis super institutione ecclesiæ in Zwickowe cum duobus mansis & super decimatione telonii ibidem. Incipit, *In nomine sanctæ & indiu. trin. Henricus Dei gratia Romanorum imperator & semper Augustus. Ex imperatoriæ majestatis officio &c. Notum ergo facimus imperii fidelibus, quòd pro reverentia & honore Jesu Christi, & gloriosæ matris ejus, in cujus honore constructa est ecclesia in Puzovve, attendentes etiam fidelis nostri Alberti abbatis in Puzovve instituimus liberè prædicto mona-*
791 *sterio ecclesiam in Zvvickovve cum duobus mansis & decimatione telonii & L. scobronum & XII curtibus, quæ omnia aliquanto tempore injustè ablata fuerant monasterio, &c. Hujus rei testes sunt Bertholdus Nuenburgensis episcopus, Evverhardus Merseb. episcopus, Conradus dux Suevorum, Bernhardus dux Saxoniæ, Hermannus Landgravius Thuringiæ, Otto marchio de Brandenburg, Albertus marchio Misnensis, Conradus marchio de Landesperg, Sifridus comes de Orlemunde, & alii complures &c. Acta sunt hac anno, quo suprà, indictione decima, regnante domino Henrico VI, Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni ejus XXIII, imperii secundo. Datum apud Merseburg 6 idus Decemb.* Secundum hoc privilegium imperare cœpisset anno Domini MCXC.

Anno Domini MCXCIII, Henricus nobilis dominus de Wyda, & totius terræ advocatus, præpotens possessor & dominator, fundavit per revelationem monasterium ordinis Præmonstratensium, non longè ab oppido Wyda, quod dicitur Milphurt, in propria sua possessione, & magnificè locupletando & providendo exaltavit stabilivitque. Henricus denique prædictus senior, fundator monasterii Milphurdensis, dictus fuit tanquam excellenti titulo advocatus, seu vulgariter Voit de Wyda, & ita posteri *(a)* ejus per multa tempora. Nam totam terram advoca-

(a) Plerique Scriptores equidem tradunt, Henricum, Eckeberti, qui gentis sator erat, filium, hoc titulo Advocati de Wyda, primum fuisse usum, utpote *PETRUS ALBINUS Sächsis. Stamm-Buch p. 277. PETRUS BECKLER Stemm. Rutheno p. 9.* idque firmatur ex litteris fundationis S. Viti apud *MULLERUM Staats-Cabinet Tom. III. cap. V. p. 202.* ubi dicitur: *Diser Graf Hainrich ist der erste von Wayda genannt, dorumb, das Er und sein Vater Graf Eckebert, das Slos von Sanct Veitsberg, den man erstlich den Gleisberg gnant hat, und sie davon die Grafen von Gleisberg, mit samt der Stadt, vormahls genften der Elstern gelegen, an izigen Orth gebauet haben, ist auch seiner Manhayt, Klughayt und Frommickayt halben dorumb Er bey Kaysern, Konigen, Fürsten und Herrn verdient vvar, der fromme Voyt genannt vvurden.* Verum, dum in iisdem litteris dicatur, hunc etiam Henricum monasterium Mildenfurt fundasse,

advocatorum, quæ & tunc, ficut & nunc, *das Voitland* dicebatur & dicitur, possedit. Uxorem habuit Berchtam, comitissam de Tyrol, quæ peperit ei quatuor filios, qui omnes Henrici dicti sunt, quorum primus post eum sedit in Wyda, secundus in Groyt sive Greitz, dictus Henricus Reusse, tertius in Plawen, quartus in Gera. Primus itaque Henricus, advocatus de Wyda, senior filius, fundavit monasterium Sanctimonialium in Wyda, in quo nunc degunt sorores ordinis prædicatorum, quas ipsum instituisse ambigo, cùm ordo ille, eo tempore nec dum exortus fuerat, minus autem per orbem notus & sparsus. Reor ergo, nostri ordinis in primis fuisse monasterium, & cum tempore ab ordine nostro defecisse, & ad mendicantes delapsum. Quin & alter frater ejus Henricus, advocatus & dominus de Gera, ejusdem propositi & devotionis construxit fundavitque cœnobium Sanctimonialium ordinis nostri, divi videlicet Benedicti, in honore sanctæ crucis prope Saleberg. Notandum etiam est, quòd suprà dictus Henricus, senior videlicet dictus est Henricus de Weida, eò quòd ipse & pater suus transtulerunt à monte sancti Viti civitatem, nunc trans Elsteram positam. Nam antea vocabantur comites de Gisberg. *(a)* Porrò ecclesiam sancti Viti in primis fundavit

Hh hh hh h Attribo,

idemque Hermano, Thuringiæ Landgravio subjecisse, qui exeunte seculo XII. vixit, plane cum Henrico isto, Ecberti filio, qui seculo X exeunte vixit, non quadrant, ut ideo litteras istas minime genuinas reputem, quæ etiam noo ita sunt formatæ, prout aliæ fundationis litteræ solent. Potius Paulo Langio fides est habenda, quod ab Henrico III, qui Ecberti abnepos fuit, atque Friderici Imp. Aulæ Mareschallus, Mildenfurtensis Monasterii fundatore, nomen Advocatorum de Wyda primum fuerit subortum.

(a) Communis est opinio, Advocatos hosce fuisse Comites de Gleisberg, ab arce montana, in nostræ urbis vicinia, supra pagum Cunitz sita; sic dictos: Memorantur etiam apud Historicos priorum temporum Comites vel Dynastæ de Gleisberg. In ludis equestribus a Ludolpho, Saxoniæ Marchione, a. 995. Brunsuici institutis, apud *RUXNERUM Thurnier-Buch f. 51.* & *RETHMEYER Braunschwveig. Chron. p. 263.* memoratur Gotthard de Gleisberg. Anno 1036 Waltherus de Glisberg monasterium Scotorum Erfurdiense fundasse dicitur. *ANONYMUS ERFURDIENSIS Hist. Landgr. Thur. CXI.* sub Henrico IV. Imp. memoratur Hermannus comes de Glisberg, Dux militiæ Imp. cootra Saxones io prœlio ad Negelsstadt, de quo supra *LAMB. SCHAFNAB. a. 1075.* qui etiam cum Imp. in Bohemiam profectus, ut idem paullo post innuit. Anno 1103. Henrici IV. filius, cognomine Glizberg, castrum munitissimum cepisse dicitur Annalistæ Saxoni. Neque tamen tum desierunt Comites de Gleisberg. Quippe in diplomate Adelberti a. 1138. in Chron. Collegiatæ S. Victoris pag. 585. Wilhelmus, Comes de Glizberg, inter Testes adducitur, & in alio Arnoldi a. 1158. p. 585. Ejusdem Guilielmi mentionem quoque facit *DODECHINUS a. 1155.* inter adseclas Arnoldi, Moguntini Archiepiscopi. Ex quo facile patet, errare istos, qui tradunt, cum dicto Gualthero interiisse hosce Comites, prout apud *FRID. LUCÆ Grafensaal pag. 473.* *ADR. BEYER Geogr. Sen. pag. 234.* dum Seculo XII. adhuc occurrant. Ex dictis etiam constat, eos distinctos plane fuisse ab Advocatis de Wida, quod ex eo magis adhuc patet, quia dicti Comites alio, quam Henrici, nomine insigniuntur, quod Advocatorum jam ista ætate erat proprium. Seculo XIII. Comites de Glisberg non amplius occurrunt, sed Advocati de Gleisberg. Ex quo conjectari licet, circa illa tempora interiisse Comites, atque castrum illud Glisberg cum Comitatu Imperio fuisse apertum, ab Impp. Advocatos in eodem constitutos. Possideo enim litteras venditionis quatuor mansorum & dimidii apud Franckendorff, quos Henricus, advocatus de Glisberg a. 1268 vendidit Monasterio in Capellendorff, quarum hoc est initium. *Ego Heinricus, miles advocatus de Glizberg*, qui sane ex Ruthenis non fuit, dum filii ipsius in his litteris memorentur, Hermannus & Ludolfus. Hæc autem bona Imperii fuisse videntur, cum in dictis litteris inseratur: *Quod si aliquis nomine Imperii impetet vel repetet bona illa, quod ab illa impetitione Ecclesiam in Capelndorff simpliciter absolvemus.* Sic etiam Waltherus, Advocatus de Glizberg, testis adducitur in litteris Ottonis, Burggravii de Kirchberg, quibus plebano de Suabhausen curtem vendidit a. 1298. Ludovi-

Digitized by Google

Atribo, comes de Swartzburg. Cronswitz insuper, monasterium monialium, non procul à Milphurd, fundatum constat per nobilem & illustrem dominam Guttam de Gera, quæ & ipsa fuit de progenie advocatorum & dominorum de Wyda. In quo quidem cœnobio, alioqui celebri & famoso, tametsi origine nobiles, mendicantium tamen, id est prædicatorum fratrum, sub ordine nunc degunt moniales. Quod, quemadmodum rarum, ita & mihi videtur mirabile, cùm penè cuncta totius Germaniæ possessionibus ditata, tam virorum quàm virginum cœnobia mendicantium ordinum, ante institutionem fundata fuerint. Ea propter primores illi, in eisdem Deo famulantes, per fundatores impositi ordinis non potuere fuisse mendicantium. Ast non mirum, si forsan in memoratis monasteriis ordo mutatus fuerit, cùm & regna cum tempore mutentur, & transferantur de gente in gentem. Hinc bellè dixit poëta, *Tempora mutantur, & res mutantur in illis*. Vidi equidem complura cœnobia, ubi inprimis fuerant moniales, nunc ibi positos esse monachos; & ubi quondam habitaverant regulares canonici, nunc ibi esse cruciferos. Et ita de aliis ordinibus dici potest & æstimari. Quin & nobile & celeberrimum nostri ordinis monasterium Conradsburg, *(a)* in monte juxta Hartonem situm, non longè ab Aschania, nostra memoria ab ordine levi ex causa funditus deperiit. Quod vetustate & inhabitantium incuria & negligentia, vel potius insolentia, collapsum & depauperatum, adeò quidem, ut vix quotidianum fratres babere victum poterant. Quamobrem egestate compulsi, à vicinioribus abbatibus consilium & auxilium implorabant, reformari gestientes. At abbates inglorii & miselli, quæ sua sunt quærentes, nihil super contritione Joseph doluere, restaurationem ac informationem ejus loci omnino postponentes. Hinc, qui supererant monachi pauculi, egestate & inedia pressi, claustrum relinquentes, abierunt. Verùm patres Carthusienses, loci situm & amœnitatem considerantes, diœcesani cum assensu ordinem suum introduxe-
792 runt, locum assumentes, sparsa recolligere, & singula prudenter & providè disponere curaverunt, arantes & seminantes, lapsa & ruinosa instaurantes, cuncta penè innovando, eousque, ut in brevi multis bonis Dei benedictione abundare cœperunt. Quæ & utique nostri patres consequi potuissent, si non avaritia & inertia à pietatis eos absterruisset operibus.

Cæterùm, quid de memorato monasterio multa prosequor, cùm & nostro ævo opulentissima nostri ordinis cœnobia prorsus ab ordine sint dimembrata, & in canonicorum secularium translata statum. E quibus mihi cognita sunt sancti Albani prope Moguntiam, à Carolo Magno fundatum monasterium, & divi Burghardi juxta Herbipolim situm: quæ, cum aliis irrecuperabiliter ab ordine scissa, modò pro abbate præpositum, pro priore decanum, canonicos pro monachis nutriunt. In quibus denique in præsens usque tempus abbatum epitaphia, aliaque monastici ordinis reperiuntur indicia: licet ab istis nebulonibus, effœminatisque successoribus, ac ingratis solùm nomine canonicis, quantum absque notamine fieri potest & scandalo, auferantur deleanturque. Sed nunc de hoc satis.

Cæterùm,

cus Bavarus vero Imp. Henrico, advocato de Plauen, dicto Ruzze, demum anno 1327. hoc castrum feudali jure contulit, prout litteræ Investituræ docent apud *BECKLER Reus Plauisch Stamm-B. p. 272.* in quibus hæc habentur. *Cum igitur, præmissorum consideratione, Tibi ad aliquas speciales gratias & beneficia teneamur, Castrum Clysperg, quod nobis & Camere nostre Imperiali pertinere dinoscitur, tibi cum diversis Juribus, honoribus & pertinentiis suis quibuscunque in feudum justum concedimus, & Te de eo infeudamus.* Ex quo facile patet, tunc demum Advocatos de Plauen hoc Castrum obtinuisse, qui etiam ab isto tempore Advocati in Gleisberg titulo fuerunt usi, prout Beyerus ex litteris quibusdam *p. 239.* demonstravit.

(a) JO. CHRIST. BECMANN Hist. Anhalt. p. V. lib. III. cap. VI. p. 386. mentionem facit loci cujusdam, quem Eremita inhabitavit, *Conrads Bette* dicti.

Cæterùm, quoniam in præmissis aliquanta de dominis baronibus & possessoribus terræ advocatiæ, sive (ut antiqui ajunt) prætorianæ dicta sunt: nunc de ejusdem terræ & circumpositarum vetustate provinciarum, amore patriæ meæ, urbis videlicet Cygneæ, ibidem sitæ, plæraque lectoris ad ædificationem latius decrevi subnectere. Quæ quidem mira sunt & rara, paucisque admodum cognita; mihi autem per spectabilem virum dominum Erasmum doctorem, & mirificum antiquitatis indagatorem, prædictæque urbis meæ nativæ archiatrum, gratiosè communicata fuere: quæ & ipse ex Rutwino, Saxonico rerum scriptore vetustissimo, in hæc verba collegerat.

Terra, intra Salam & Albim sita, dum in provinciam redigeretur, cum novis colonis nova nomina sortita est. Nam portio, quæ veteranis (qui & Missionarii dicuntur) cessit Missena dicta. Ejus fines ultra citraque Albim fuere, hinc Albim, hinc Muldavum amnes attingentes. Quæ verò prætorianis attributa est, & ab his eam nuncupationem, quam hodie habet, contraxit (Widclingia vulgò appellatur) hi sese ab Muldavio usque ad Salam protenderunt. Reliqui, quòd sine dignitate deducti sunt, partim priscam nuncupationem, ut Suardones, Camanni retinuerunt, partim à fluminibus, ut Plisnenses, Orlandi cognominati sunt. Alii à principibus viris, ut Libonothani, Cygnani, Cauritani, nomina tulere. Communi tamen nuncupatione omnes hi populi, Sorabi vocati reperiuntur: quo vocabulo, prisca lingua Germanica proceres designantur, quasi in ea ora duntaxat proceres ditionem haberent. Tandem verò hoc nomen, qualitercunque terræ illatum, cùm de hoc diversa sentiant, evanuit. Qui res Sclavorum scriptas reliquerunt, id à populis, Bospori Cimmeri accolis inductum volunt: hos origine Cimbros asseverantes, qui longè lateque vagantes, à Græcis Cimerici dicti, tandem ad Bosporum, in finibus Thraciæ, consederunt. Ab quibus Cimerici, quasi Cimbrici, vel ut aliis placet, à sora metalli genere, quod in his locis eruitur, dicti sunt. Unde vel à Scythis pulsi, vel patrii soli amore accensi, Germaniam repetiere, & in hæc loca, quæ habitatore penè vacua fuere, delapsi, se non Cimbros sed Sorabos dixere. Ejus rei argumentum afferunt urbem Gibicam, quasi Cimbricam, ab eis in primo aditu conditam. Alii, quòd loco palustri primò insederunt, quod Germana interpretatione hoc sonat. Sorabos tamen advenas fuisse, ut nonnulli putant, minimè constat. Nec apud ullos receptos authores Soraborum nomen, præterquam in Germania, usquam nominari contingit. Itaque indigenas loci verisimilius est, & eos videlicet, quos Cornelius parva literarum immutatione Suardones vocat. Hæc Rutwicus Saxo. Sed an satis limatè ea posui, dubito, cùm non ex originali, sed excerpta ab alio, licet viro docto, transcripserim. Itaque ex prædicto historiographo vetusto clarè habetur, & ex sequentibus probabile plurimum & verisimile videtur, omnium urbium hujus regionis primam & antiquissimam fuisse ipsam Cygneam sive Czibicam, multis ante Christi nativitatem annis, ab ipsis Cimbris conditam, & Cibicam quasi Cimbricam dictam. Porrò arma sive trium cygnorum insigne, urbem ipsam à clarissima fœmina fatidica, ejusque urbis principe ac dominatrice potentissima, Swanhilde, ob gloriæ & nominis illius memoriam perpetuam sumpsisse crediderim. Quæ quidem prudentissima virgo & Sibylla existens, magna mira quædam & obscura prædictæ civitatis incolis de futuris (ut infrà post pauca dicetur) vaticinata est. Ab ista itaque Svvanhilde, nomen urbi potissimùm inditum existimo & inolitum. 793
Svvan siquidem lingua vernacula, latinè dicitur Cygnus. Quare & antiquitus nuncupata fuit Cygnea, quemadmodum adhuc à doctis appellatur: tametsi vocabulum commune & vulgatissimum, quo urbs Zvvicca nominatur, magis ejus primitivo nomini, quo Scibica dicitur, quadrare & consonare videatur. Verum vocabulum aliud latinum & elegantius, occasione suprà memorata, inditum urbi constat. Vel, si altius ordiri libet, à Cygno, Herculis Graji filio, patre ipsius Svvanhildis, extat Cygnea vocitata: sicuti sentire videtur Guolfgangus Cyclo-

peus, natu & ipse Cygneus, studio verò & disciplina medicinæ doctor, orator denique & poeta celeberrimus, in carmine quodam, quod Cimbrorum de adventu, deque antiquitate pariter & origine ejusdem urbis concinnavit; inter alia ita depromens:

Urbs tribus à cygnis Cygnea vocata probatur,
Quas belli signum patriæ gessere cohortes.
Indicio quorum gentis vestigia priscæ
Testantur, vulgo cœpta est hæc Cibica dici.
A Cimbris sonat hoc, quasi Cimbrica, voce Latina.
Cygnus erat Cyanes proles ex Hercule natus:
Grajus is fuerat ceu cretus gente Tuisca,
Germanas latè tenuit qui regna per oras:
Autorem gentis coluit quem vana vetustas,
Et sibi cumque aris erexit templa decora,
Unde loco nomen, Cygneaque rura vocata:
Quæque patent inter Plisim Molbique fluenta.
Posteritas hunc longa virum rexisse per oram
Fertur, quoad cælebs vitam perfuncta Suanhildis
Ultima clausisset fata & sine prole futura.
Bellica sed rabies, dominandi atque ampla cupido,
Excivere vires, Cimbrorum ex gente cohortes,
Qui patriæ fines extendere limite vasto
Audebant: furor ecce malus tum perdere cuncta
Aggreditur, cupidus quodcunque abolere vetustas,
Et nova cum populis inducere nomina terris.
Autore hoc Sorabo fecerunt omnia Cimbri.
Hinc juvat, ut cuncti Sorabi cognomen haberent,
Quos & spumiferus circundat Mulbius undis,
Et Sala pinifero Curionum in finibus ortus
Includat. Sorabos omnes dixere colonos.
Sic nomen Cygni desiit, nomenque Tubanti:
Indigetum fuerant quæ nomina clara priorum.
Sed quò victricis populi monimenta manerent,
Hanc statuere urbem, resonat quæ nomine Cimbros.
Duravere tamen cygni, quæ bellica signa
Civibus extarent, vestigia prisca ferentes.

Hæc Cyclopeius. Ex cujus carmine habetur luculenter, Cygnum illum magnum heroem, filium Herculis, & pòst Suanhildem ejus gnatam, eorundem atque majores ante Cimbrorum adventum longè diuque dictis in locis regnasse; quodque post obitum Suanhildis Cimbri tandem venientes terram eorum ferrò igneque vastaverint, eodemque furore urbe Cygnea succensa, aliam eodem construxerint loco, & vocabulo gentilitio (ut dictum est) Czibicam quasi Cimbricam appellaverint. Quod quidem ipse idem Cyclopejus poeta insignis, & alio quodam in carmine confirmans, sic modulatur.

Me juvat, ut Sophiæ stimulus sim posteritati,
Et merear patriæ prima trophæa meæ.
Urbis enim nostræ prius haud quisquam fuit ausus,
Stringeret ut Clarii tinnula plectra Dei;
794 *Gurgite quam rapidus piscoso allabitur amnis:*
Efficit hunc pulchrum vallis amæna locum,

Hermio-

Hermionum de gente olim qua parte Tubanti
Principio campos incoluere rudes.
Expulit hos sævus proprio de rure Sicamber,
Allectus fuerat dum meliore solo.
A Scythiæ gelidis peregrè dum venerat oris,
Et sibi quæsierant qua frueretur humo.
Urbs constructa fuit, validis amplissima muris
Facta, tamen flamma diluvioque minor:
Quæ tribus à cygnis rectè Cygnea vocata est,
Augurio quorum nomen & arma tenet.
Qua ratione, latet, meruit Czuickavia dici,
Palladis & Martis Mercuriique ista domus.

Sequitur nunc epitaphium Swanhildis, Cygneæ Sibyllæ antiquissimæ, ex quo, qualis quantave ipsa fuerit, lector facilè candidus & prudens cognoscere poterit. Veruntamen priùs sciendum, quòd epitaphium ejus sequens, nostra nuper tempestate in agro pagi petrosi in lamina plumbea literis (ut ajunt) capitalibus conscriptum, in monticulo sub arbore, quæ ventorum ex flatu prociderat, repertum esse à rustico, dum è terra arborem evellere stirpitus anniteretur. Qui, de inventione tam insolita stupens, cùm legere nesciret, epitaphium, ut erat in tabula plumbea exaratum, noto sibi viro sapienti, & mirabilium rerum cupido, Joanni Lupo, obtulit. At ille gavisus vehementer exemplar ejus confestim Erasmo Stellæ, suprà memorato, Cygneæ urbis proconsuli, veluti vetustatis amatori, direxit scribens quoque eidem, quòd si architypum cernere gliscceret, ad se venire minimè tardaret. Quo quidem & tempore illustrissimo principi Friderico, duci Saxoniæ, & imperii electori, idem transmissum est epitaphium. Ab prænarrato itaque Erasmo, medicinæ doctore & historico egregio, & ego sæpe dictum nactus sum epitaphium mirificum & fatidicum, in hæc ut sequitur verba.

Svvanhildis Cygnei Herculis Graii ultima sobolis filia ex Ulba matre genita. Mihi avus paternus fuit Falco, & Gilda avia; abavus Dulicher, abavia Melse; atavus Glaucus, atavia Stiria: qui omnes à Cygno Herculis Graii filio & Scylla Tubanti filia descenderunt. Has terras à fonte Ulbe cum fratre Cizone intra Melsiagum & Elistram rexi, quæ à nobis Cygnizea dicta fuit ultra Elistram usque ad Salam. Sorabus cum Oster Hilda sorore dominati sunt. Vixi pudicè absque marito, sic volentibus fatidicis parentibus. Sum tamen à filio Griphonis illusa, nunquam tamen læsa. Postquam Sol quinquies decies & supra hoc septies cursum suum circumageret, virgo occubui. Hic sepulta sum. Stella fulgente umbram meam videbitis Cygnei. Tunc lupi cornuti insidias cavete. Caput bovis ad petram religatum solvetur. Vos ipsum rejicite. Porcum lacte & sanguine saginatum mactate cum porcella. Alas ipsius discerpite. Atavi sedem quærite. Matris angustias vitate. Limites vestros parcius designate. Serra tridenti dura robora dividite. Molari contundite. Silentium amate. Vasa testacea è corona projicite. Vultures, qui cygnis inimicantur, fugate. Quod luteum fuerit, lapideum fieri curate. Igni noctem succendite. Ardentem vestem oleo extinguite. Parentis amictum non contemnite. Leges patrias non transcendite. Cygnorum meorum candorem solliciti servate. Argenti fontes venenum habere mementote. Tudiculis matrem non lædite. Hæc vobis filii mei ò cygni, uti à parentibus fatidicis accepi, tradidi. Felices si hoc sequamini. Hucusque epitaphium clarissimæ Swanhildis suis cum ænigmatibus, prout inventum est, protenditur: quod patriæ meæ & antiquitatis amore huic operi inserere libuit. Nunc ad cœptam historiam continuandam prolixius digressi calamum reducamus.

Anno Domini MCXCIV, Saladinus post longam persecutionem, ac Christianorum cædes, apud Damascum obiit. Iste est Saladinus, qui moriens interiorem suam turcam, lancea suspensam, ante funus ferri jussit suum; præcone clamante, Saladinum, Asiæ dominatorem, ex tanto regno & principatu tantis-

tisque opibus nihil aliud secum ferre. Dignum sanè tanti principis spectaculum.

795 Eodem anno Wichmannus, archiepiscopus Magdeburgensis, benefactor nostri cœnobii eximius obiit: cui Ludolphus successit, qui humilis parentelæ fuit, ab Wichmanno exaltatus, qui tamen multa bona fecit. Nam arcem Schrapelaw construxit. Addidit etiam ecclesiæ suæ Brunstede & Langebay & alia. Ordo denique Teutonicorum dominorum circa hæc tempora incepit, ortum habens ex ordine sancti Joannis Hierosolymitani. Ordo quoque sanctæ Trinitatis idem circa tempus exordium habuit.

Anno Domini MCXCV, Henricus Leo, dux quondam Saxoniæ & Bavariæ inclytissimus, obiit, relinquens tres filios, Ottonem, qui pòst factus imperator, & Henricum, comitem palatinum, ac Wilhelmum ducem Brunsvvitzensem. Eodem anno Henricus imperator reversus est de Apulia, cum maximo triumpho totius Siciliæ & Apuliæ, habens nomen regis Siciliæ. Quo & anno facta est generalis curia totius imperii in villa regia Geilenhusen, cui intererat Joannes cardinalis de monte Cælio, apostolicæ sedis legatus. Ibique signati sunt dominica cruce in die sanctorum Simonis & Judæ, Conradus Moguntinus archipræsul, & Gardolphus Halberstadensis, Bertholdus quoque nostræ Nuenburgensis ecclesiæ antistes, Rudolphus denique Verdinensis, & Conradus Hildesemensis, episcopi, Hermannus quoque Landgravius Doringiæ, Otto marchio Brandenburg, & alii multi principes & nobiles, innumerabilisque multitudo, protelantes expeditionem Hierosolymitanam penè per annum.

Anno Domini MCXCVII, Conradus, Moguntinensis archiepiscopus, in mense Januarii iter dominicæ crucis arripiens, cum multis aliis navigavit Accaron. Eodem tempore Bertholdus, episcopus noster, cum suprà memoratis Saxoniæ episcopis, & Hermanno Landgravio, atque Ottone, marchione Brandenburgensi, maxima expeditione cruce signata, ad terram quoque sanctam liberandam properarunt.

Anno Domini MCXCVIII, Henricus imperator ejus nominis sextus, obiit. Post cujus mortem non modica inter electores orta est discordia. Quidam enim Philippum, Sueviæ & Ethruriæ ducem, fratrem Henrici, elegerunt: & huic quidem rex Galliæ Philippus favebat. Alii verò Ottonem, ducem Saxoniæ, filium Henrici Leonis, imperatorem elegere, quem electum pòst Innocentius tertius confirmavit & coronavit. Hinc secuta sunt inter partes infinita mala & cruentissima bella, & tota concussa est Germania. Potissimùm Doringia (ut infrà dicetur) vastata fuit extremè, atque vexata occasione proprii domini & principis Hermanni Landgravii, qui jam illi nunc aliis adhærens, & rursus deserens, contra se provocavit. Nam quemadmodum Arnoldus, abbas Lubicensis, in Chronica sua Sclavica testatur, Hermannus, Landgravius prædictus, reversus à transmarinis partibus, mox se juramento Ottoni astrinxit, & in favorem ejus, junctis sibi Bohemis, contra Philippum regem exercitum validum duxit, propriamque terram hac occasione irrecuperabiliter destruxit. Quin & Philippus rex hæc audiens, manu gravi Sigefrido, Moguntino archiepiscopo, auxilium ferente, & aliis multis copiis Doringiam intravit, & Erphordiæ consistens, totam provinciam in gyro exterminavit. Nec minus exercitus Landgravii, & præsertim Bohemi illis uniti, gravissima damna intulerunt, villas regias Northusen, Salvelt, Mulhusen &c. igne & ferro destruentes: sedecim siquidem ea tempestate ecclesiæ conventuales religiosorum tam virorum quàm mulierum cum parochiis trecentis & quinquaginta à Bohemis destructæ sunt. Ibi enim pessimus quisque (quod dictu nefas est) pro camisia indutus alba, amictus stola, pro tunica Dalmatica tectus, videbatur protervire & gloriari. Et quidem ejusmodi guerræ, clades & vastationes inter Philippum & Ottonem reges compluribus duravere annis, & maximè (ut dictum est) in Doringia. Eodem anno Celestinus papa obiit, & Innocentius tertius,

tius, natione Campanus, successit, seditque annis 17. Fuitque vir sapiens, & in divinis scripturis apprimè eruditus. Plures decretales fecit, statuitque, quòd communicantes peccata prius confiterentur, quotannis ad minus Paschæ. Composuit libellum utilissimum de miseria humanæ conditionis, item sermones, & complura alia lectione dignissima. Eodem quoque anno, circa festum divi Jacobi apostoli, venerabilis antistes noster Nuenburgensis Bertholdus reversus est cum multis aliis de terra sancta.

Anno Domini MCXCIX, Herrmannus, Landgravius Doringiæ, reprobato Ottone, se Philippo regi juramento obligavit, accipiens pro beneficio à rege Mulhusen, Northeim, Salvelt, regias villas, cum finibus Orlan, & castrum Ranis. Dominicus & Franciscus, Christianæ pietatis duo luminaria, eodem tempore effulsere, 796 quorum primus ordinem prædicatorum sive Jacobitarum, alter minorum fratrum instituit. Quo autem anno fuerint confirmati, dicetur in sequentibus.

Anno Domini MCC, Galli Venetis juncti, Constantinopolim recuperaverunt, & Balduinum, comitem Flandriæ, imperatorem ibidem faciunt.

Anno Domini MCCI, Philippus rex à papa Innocentio reprobatur, & Otto in imperio confirmatur. Philippus tamen quoad vixit, prævaluit; habens sequelam maximam cunctorum ferè principum Germaniæ, quorum adjutorio Ottonem oppugnavit & oppressit, quòd ipso vivente nullius vel modicæ auctoritatis fuit & potentiæ. Otto quippe coronari cœpit & elevari, ipso Philippo interfecto, & non antè. Sed de hoc infrà suo tempore latius.

Anno Domini MCCII, Tartari, cum uxoribus & filiis ab Indiæ montibus egressi, per vicinas provincias prædas exercuere: quibus allecti, exin Parthos petierunt, & pari terrore Medos, Assyrios, Armenios, Sarmatasque pervaserunt, cunctas eorum terras deprædantes & devastantes. Tandem circa Mæotidas paludes sedes firmarunt.

Anno Domini MCCIII, Hermannus Landgravius, rursus reprobato Philippo rege, se Ottoni obligavit. Hinc Philippus offensus, Doringiam hostiliter intravit, & adjutorio Sifridi, archiepiscopi Moguntini, atque Erphordensium, omnia, quæ erant Landgravii & suorum, ferro & igne crudeliter vastavit. Hermannus itaq; necessitate tali constrictus, Bohemos in auxiliũ suum cum Rege eorum Othocaro vocavit. Qui cùm pervenissent usque Orlamunde, Othocarus, rex duxque illorum, percipiens virtutem Philippi, expavescere cœpit. Quare de fuga tractare cœpit (sicut etiam fecit) cum omnibus suis fugiens: quem cum quadringentis viris Palatinus Otto de Vitelspach, dux exercitus Philippi usque ad Bohemicum nemus persecutus est. Quod audiens Landgravius magis extimuit, & nullum videns subfugium, nulla prorsus conditione interposita, supplex ad pedes Philippi venit. Quem diutius in terra jacentem, rex de perfidia & stultitia plurimùm objurgavit: demum circumstantium alloquiis admonitus, de humo levatum in pacis recepit osculum. Othocarum verò adeò Philippus humiliavit, ut vix dimidietatem ducatus retinuerit. Eodem anno Conradus, episcopus Herbipolensis, cancellarius regis Philippi, occisus est in platea, non longè à majore ecclesia, per Bodonem & Henricum de Rabensburg, tertia die mensis Decembris. Cui successit Henricus Kesse, ejus nominis quartus magister Parisiensis, præfuitque annis quatuor, diebus novem.

Anno Domini MCCIV, Everhardus, episcopus Mersburgensis, obiit, postquam feliciter ecclesiam commissam gubernasset annis 33, hebdom. 12. Is est memorabilis ille episcopus, qui obtinuit à venerandissimo patre & domino Wichmanno, archiepiscopo sanctæ Magdeburgensis ecclesiæ, ut esset liber ab exactione telonii Hallensis in emptione salis & aliarum rerum; etiam sui canonici.

Anno Domini MCCVI, Bertholdus episcopus noster reversus è curia Romana, episcopatum Philippo regi resignavit, cui Engelhardus successit. Hæc ex anti-

antiquis Erphordiæ Chronicis transcripsi: ex quibus liquet, investituram episcopatuum eo tempore adhuc fuisse sub potestate atque ordinatione imperatorum. *(a)*

Livonia, regio septentrionalis magna, circa hæc tempora convertitur ad Christi fidem pro parte. Et regnum Tartarorum incepit & crevit valde.

ENgelhardus itaque anno dominicæ incarnationis MCCVI, Bertholdo, ultro se summi pontificis assensu episcopatu abdicante, promotione Philippi regis successit, præfuitque feliciter annis ferme XXXVI. Qui, cùm Dei & beatissimæ virginis Mariæ cultor esset devotissimus, necnon omni genere virtutum decoratus, complura in sua vita pietatis exercuit opera, per quorum pleraque etiam se fautorem & amicum nostri cœnobii ostendit magnificum; sicuti & in privilegiis, infrà scriptis & per eum nobis datis, luculenter exprimitur. Fuit denique vir iste & præsul dignissimus in terra sancta. Romam quoque ob beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ecclesiæ suæ patronorum, suffragia imploranda, jam annis ac ætate grandævior visitavit, & ibidem ab papa Innocentio resignationem episcopatus sui humiliter petiit & obtinuit. Archiepiscopum insuper Sifridum, Erphordiæ defunctum, honorificè sepelivit, & multa alia bona fecit, de quibus omnibus in sequentibus suis locis & annis dicetur latius.

797 *De quibusdam eventibus, temporibus Engelhardi episcopi, ex variis & vetustis historiis & Chronicis laboriosè collectis.*

Anno igitur suprà dicto MCCVI, qui est primus Engelhardi episcopi, Ordo fratrum minorum institutus fuit per beatum Franciscum, evangelicæ ac altissimæ paupertatis sectatorem conspicuum, qui confirmationem ordinis sui ab Innocentio papa impetravit, non tamen solennem. Nam Honorius, post eum papa, ordinem tam fratrum minorum quàm prædicatorum solenniter confirmavit. Ast de hoc infrà latius. Eodem anno Colonia per Philippum regem capitur, quia Otto adversarius suus ibi fuit fotus à Coloniensibus, sed Otto fugit ad loca tutiora.

Anno Domini MCCVIII, Philippus, rex Germaniæ strenuus & bellicosus, dum ex minutione tranquillitati & quieti operam dedisset, & in lecto scamneo meridie recumberet, ab Ottone, comite palatino de Vitelspach, dolosè occiditur. Cujus morte audita, uxor ejus, filia Ysachii, imperatoris Constantinopolitani, dolori succumbens, moritur & ipsa. Errant igitur, qui eum à Landgravio Doringiæ interemptum scribunt, ut Wernherus de Rolevinck Carthusiensis in Fasciculo temporum, & author rudimenti Chronicorum, & plures alii. Veruntamen ne tantum scelus, à Teutonicis seclis inauditum, maneret inultum; eodem anno rex Otto, curiam in Francophurt indictam percelebrans, inter alia ibidem Ottonem memoratum comitem palatinum occisorem regis Philippi sententialiter vita rebusque proscripsit, & cunctis persequendum exposuit. Quem non diu pòst Marscalcus de Calent juxta Danubium occidit. Philippo itaque ita miserabiliter occiso, Ottonis fortuna & crescere & roborari cœpit. Huic Ottoni rex Angliæ favebat, quia nepos ejus ex sorore fuit, quam pater Ottonis Henricus Leo in uxorem duxerat.

Anno Domini MCCIX, Otto rex Romam veniens, ab Innocentio tertio in imperatorem coronatur, contra voluntatem & consilium multorum, & potissimùm regis Franciæ. Verùm benedictio confestim versa est in maledictionem, quia adhuc Romæ consistens, fracto juramento contra ecclesiam tyrannisare cœpit. Et expost pontificis contra voluntatem complura in Apulia cepit oppida. Siciliam quoque suæ ditioni adduxit. Ea propter eodem anno Romæ concilio habi-

(a) Vide hic Clericum Imp. Episcoporum Investituram tribuentem.

habito, imperio privatur. Mansit tamen imperator tribus annis. Eodem anno Albertus, archiepiscopus Magdeburgensis, cœpit, qui mirifica atque magnalia peregit laudabiliter opera. Hic moniales collocavit ad sanctam Agnetem, quæ prius sedebant ad divam Gertrudem, prope monasterium Berge extra Magdeburg.

Anno Domini MCCX, ut scribit Antoninus *parte 3. Chron. tit. 19. cap. 1. § quanto in fine*, cœperunt ordines mendicantium, Prædicatorum scilicet & Minorum.

Anno Domini MCCXII, Fridericus secundus Suevus, filius Henrici imperatoris, contra Ottonem depositum, in regem Romanorum electus est. Is in primis bonus fuit & modestus, ergaque Dei ecclesias & religiosorum cœnobia devotus & magnificus: quibus & multa dedit privilegia & immunitates. Successu verò temporis contra ecclesiam Romanam erexit cornua, bona ejus occupando: hinc & pontifices plures per ordinem, Honorium III, Gregorium IX, Celestinum IV & Innocentium IV persecutus est, & cardinales plerumque cepit, & custodiæ mancipavit. Quare & per singulos eorum (ut infrà dicetur) è diverso excommunicatus, regnoque & imperio privabatur crebrius: tametsi imperator potens, quoad vixerit, ipse permanserit. Fuit, inquam, potentissimus imperator Italiæ, Sardiniæ, Siciliæ, Hierusalem & Sueviæ: quo nullus magnificentior tenuit imperium à Carolo Magno usque ad eum &c. Habuit ex uxore legitima duos filios, Henricum & Conradum. Henricus statim fuit interfectus. Conradus successit patri in regno, qui & ipse in brevi, per Manfredum intoxicatus, mortuus est.

Anno Domini MCCXIII, Engelhardus, episcopus noster venerabilis, nostro dedit privilegium monasterio confirmationis super villam Lesten, & super parochia in Profin, quod quidem ita incipit. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Engelhardus divina favente clementia Nuenburgensis ecclesiæ episcopus. Omnibus Christi fidelibus in perpetuum gratia vobis & pax adimpleatur. Quoniam, ut legitur, breves dies hominis sunt* &c. *Præterea collationem in Profin cum capellis, infra terminos ejus constructis vel adhuc construendis, quæ à prædecessore nostro piæ memoriæ Utone eidem ecclesiæ facta est, ratam habemus, & in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti confirmamus &c. Hujus rei testes sunt hi: Albertus, Magdeburg. archiepisc. Henricus, abbas sancti Georgii; Theodericus, Misnensis marchio, ecclesiæ advocatus &c. Actum anno Dominicæ incarnationis MCCXIII, indictione prima, pontificatus verò nostri anno septimo.* 798

Anno Domini MCCXIV, Fridericus imperator dedit monasterio nostro privilegium confirmationis, ad instantiam domini Alberti, pro tunc abbatis, super XL agros sitos in monte Zanzi, quos monasterio contulit Theodericus, marchio suprà fatus. Incipit ita. *Fridericus secundus Dei gratia Romanorum rex, & semper augustus, & rex Siciliæ, inter cætera pietatis opera &c. Ea propter universis imperii Christique fidelibus tam præsentibus quàm futuris duximus innotescendum, quòd charissimus princeps noster & consanguineus noster Theodericus, Misnensis & Orientalis marchio, coram nobis constitutus, pro remedio animæ suæ XL agros in quodam monte, qui dicitur Zanzi, sito super Salam, pro excolendis illic vineis Alberto, venerabili abbati de Puzowe, & monasterio suo perpetuo proprietatis jure possidendos per manus nostras contradidit, à nobis cum devotione postulans &c. Nos ergo, justis ipsius marchionis & abbatis precibus inclinati, donationem factam gratam habemus & ratam, & monasterio de Puzowe & abbati quoque & fratribus ipsos agros possidendos confirmamus. Adhæc indulgemus, & regia mansuetudine concedimus sæpedicto abbati & suis fratribus, quatenus de foresto nostro, quod apud Aldenburg forestum Cameræ nuncupatur, pro necessitate sua de lignis per singulas hebdomadas anni, duos currus oneratos colligant & deducant: quemadmodum piæ memoriæ imperator genitor noster, & Philippus, patruus noster, ipsis concesserunt. Ut autem omnia hæc perpetuum robur obtineant, hanc paginam exinde conscri-*

ptam sigillo nostro jussimus communiri. Datum apud Aldenburg anno quo suprà, indictione 2. Ex isto privilegio habetur etiam, quòd eo tempore Aldenburg & pleraque alia fuerint sub ditione imperii. Hinc & suprà memoratos montes vinearum Zanzi nobis collatos ipse Theodericus, marchio Misnensis, pro tunc advocatus noster, in feudum ab imperio habuit. Quapropter & ab imperatore Friderico prænarrato consensum & privilegium corroborationis impetrare opus habuit.

Eodem anno Philippus, Galliæ rex, Joannem, Anglorum regem, & Ottonem, quondam imperatorem, ingenti apud Belgas superavit prælio.

Anno Domini MCCXV, Innocentius III, pontifex gloriosus, celebravit concilium generale Romæ, episcoporum CCCXXX. In quo editæ sunt constitutiones plurimæ, valde utiles saluti animarum, sicut de confessione & communione annaliter ab omnibus fidelibus fienda & sumenda. Ibidem etiam tractatum est de recuperatione terræ sanctæ, & libri quidam abbatis Joachim reprobati, qui in quibusdam erravit contra Magistrum sententiarum. Verùm, quia scripta sua correctioni ecclesiæ submisit, hæreticus dici non poterit. In prædicto concilio generali, quod Romæ in ecclesia Lateranensi celebratur, sanctus Dominicus petiit prædictum Innocentium, ut dignaretur ordinem suum confirmare, qui prædicatorum diceretur & esset. Sed Innocentius illi non annuit, sed negavit confirmationem: quam tamen successor suus Honorius (ut infrà dicetur) largitus, anno pontificatus sui primo, qui est proximus sequens.

Eodem anno Innocentius papa obdormivit in Christo, cui Honorius tertius, natione Romanus, professione canonicus regularis, successit, seditque annis decem, mensibus septem.

Eodem anno Hermannus Landgravius obiit, & sepelitur in Isenach, in monasterio sanctæ Catharinæ, quod ipse fundavit, 6 calend. Maji.

Anno Domini MCCXVI, Honorius, papa ejus nominis tertius, anno sui pontificatus primo, ordinem prædicatorum beato Dominico petente confirmavit. Similiter & ordinem fratrum minorum (ut suprà dictum est) solenniter confirmavit, qui antè per Innocentium III approbatus fuerat. Eodem anno Fridericus, Romanorum rex, monasterio nostro dedit privilegium confirmationis super parochia Criswitz, quam sua magnificentia liberalissimè jampridem cœno-
799 bio contulerat. Incipit ita. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Fridericus secundus Dei gratia Romanorum rex & semper Augustus, & rex Siciliæ, universalis ecclesiæ precibus efficacius adjuvari speramus, si ipsam in membris beneficiorum largitione, & particularium ecclesiarum dote libenter adaugemus. Itaque præsentibus & in ævum successuris hominibus notum esse volumus, quòd de largitate regalis eminentiæ, jure patronatus parochiæ ecclesiæ in Crivvitz, cum omnimoda dote ipsi attinente, & cum omnibus mancipiis utriusque sexus, similiter & universis justitiis eidem ecclesiæ debitis; cœnobio in Puzovve, & abbati ejusque fratribus clericis & laicalibus personis, nunc & in ævum ibidem Deo militantibus, jure perpetuo donavimus habendum &c. Hujus rei testes sunt Theodericus, marchio Misnensis & Orientis, Otto, dux Moraviæ, Hermannus, comes de Orlemunde, Ludovicus, comes de Wirtenberg, Hartmannus, comes de Quiburg &c. Datum apud Aldenburg, anno Dominicæ incarnationis ut suprà, 4 idus Novemb. indict. 5.*

Eodem tempore Hierusalem per Corradinum, filium Soldani magni, funditus destructa fuit, præter templum & sepulchrum Domini, quæ intacta reliquit.

Anno Domini MCCXVII, Engelhardus, episcopus noster, & Theodericus, marchio Misnensis, advocatus monasterii nostri, unà cum Friderico Cæsare, & multis aliis episcopis & principibus, ad recuperandam terram sanctam navigaverunt, & juxta Achon ingenti exercitu convenerunt.

Anno Domini MCCXVIII, Damiata urbs, quæ est in Ægypto, in portu Nili flumi-

fluminis latiſſimi, à noſtris capitur, licet maxima & triplici muro cincta. Verùm pro recuperatione nobilium captivorum ſequenti anno redditur. Eodem tempore Theodericus, marchio Miſnenſis ſuprà memoratus, conſtitutus in terra ſancta, cùm audita morte fratris Alberti, ſine hærede defuncti, ad propria redire feſtinaret, adeò inſidiis imperatoris vallabatur, ut navim non fuerit auſus palàm ingredi. Quare clàm lagena incluſus longeque per mare tractus, tandem in navem poſitus evaſit. Hanc moleſtiam propter fodinas in Friberg paſſus eſt, quas idem imperator libenter habuiſſet. Eodem quoque tempore obiit Otto, quondam imperator, bellis attritus & mœſtus, languenſque animo. Hic notandum, quòd propter hujus Ottonis diſcordiam & contentionem bellicam, quam habuit cum Philippo rege, æquè electo ſuper imperio, facta eſt decretalis illa, *extra de electione cap. Venerabilem.*

Anno Domini MCCXIX, Fridericus Cæſar, ejus nominis II, Romæ ab Honorio inunctus, imperiales recepit titulos. Verùm, quia paulo pòſt eccleſiaſtica ſibi uſurpaverat jura, & mortua matre Conſtantia contra jus faſque pontificiam vexabat ditionem, ab eodem Honorio anathemate notatus imperio privatus fuit. Antoninus tamen dicit, eum coronatum anno ſequenti. Similiter dicit, & hoc anno Damiatam à Chriſtianis captam. Verùm hæc unius anni diverſitas parùm ad rem facit, quia potioribus ſemper & antiquioribus adhærendum eſt.

Anno Domini MCCXX, beatus Dominicus obiit. Friſia penè tota ſubmergitur fluctibus marinis, in qua perierunt plus quàm centum millia hominum, propter irreverentiam factam Sacramento à quodam pugile, ſicut pòſt revelavit beata virgo cuidam ſuo famulo.

Anno Domini MCCXXIII, Philippus, Gallorum rex pulcherrimus & belliceſiſſimus, defunctus eſt, & ſepultus in Mauſoleo prædeceſſorum ſuorum, ad ſanctum Dionyſium Pariſiis.

Anno Domini MCCXXIV, Jeſus Chriſtus Dei filius, dilecto ſuo Franciſco per obumbrationem apparens in nemore, paſſionis ſuæ ſtigmata impreſſit ſacratiſſima.

Anno Domini MCCXXVI, Franciſcus, ordinis fratrum minorum princeps, Chriſti ſtigmatibus inſignitus, & miraculis clarus, migravit ad cœlum, & biennio pòſt in catalogum Sanctorum poſitus eſt.

Anno Domini MCCXXVII, Honorius papa diem clauſit extremum, cui Gregorius IX ſucceſſit, ſeditque annis XIV, vir certè venerabilis vitæ & multæ prudentiæ. Hic Sanctorum catalogo ſolenniter aſcripſit fundatores ordinum, beatum ſcilicet Dominicum, & beatum Franciſcum, denique & ſanctam Elizabeth. Hic quoque Fridericum, imperatorem contumacem, more anteceſſoris ſui Honorii excommunicavit, & ab imperio depoſuit.

Eodem anno paſſagium magnum ad terram ſanctam liberandam fuit, inſtigante ad id ſummo pontifice & juvante. Hujus ductor & caput Fridericus erat imperator, quem cum multis aliis glorioſo apparatu concomitabatur beatæ 800 memoriæ Ludovicus, Landgravius Thuringiæ, S. Elizabeth maritus. Qui tamen in ipſo itinere, cùm veniſſent in Siciliam, in civitate Ortrant febribus correptus, unà cum magna parte militum ſuorum, cum totius exercitus jactura & lamento omnium (heu dolor) 3 idus Septembris obiit. Cujus obitu Fridericus Cæſar turbatus, in Sicilia ſe continuit, intermittens pro tunc peregrinationem cœptam, ægritudinem ſimulans. Cujus fraus eo eſt cognita, quòd ilicò, mortuo Landgravio, omnem ejus ſupellectilem diripuerit. Quapropter rurſus per Gregorium excommunicatur, & conſequenter inter eos magnæ ortæ ſunt diſcordiæ. Eo tempore ſancta Elizabeth in Doringia claruit, quæ audita morte Landgravii mariti ſui, ſe totam divinis mancipavit obſequiis, in viduitate uſque ad obitum ſuum perſeverans, maximas eleemoſynas faciendo. Ad ſe pauperem & ſanctiſſimam vitam duxit, multis etiam miraculis in vita & poſt mortem clariſſima.

Anno Domini MCCXXIX, Fridericus Cæsar contra papam Gregorium inimicitias suas prosequendo, totam Italiam multis præliis attrivit, omnesque civitates, præter Bononiam & Parmam, in suam redegit potestatem. Mediolanum etiam penè destruxit. Hostili animo montem Cassinum ascendens, monasterium sancti Benedicti spoliavit, & monachos ejecit. Eo etiam tempore ob discidium inter papam & imperatorem orta & inventa sunt illa teterrima & factiosa Guelphorum & Gibelinorum vocabula, ad differentiam partialitatis; ut videlicet adhærentes pontifici Guelphi, imperio autem sive Cæsari faventes, dicerentur Gibelini. Ex qua partialitate usque ad nostrum ævum, potissimùm in Italia, infinita sequuta sunt mala. Proinde ob tyrannidem Friderici Gregorius papa concilium apud Lateranum indixit, in quo de abrogando eo ratio haberetur. Quod percipiens Fridericus terra marique vias præclusit, ac quosdam cardinales ac prælatos captos in carceres conjecit. Qua ex re tantum dolorem Gregorius concepit, ut non diu pòst supervixerit, ut dicit Platina. Prædicta tamen, quæ hic per anticipationem dicta sunt, facta fuere circa annum Domini MCCXXXVII, quia post hanc calamitatem Gregorius non diu (ut dictum est) supervixit. Decretales circa hæc tempora per Raymundum, ordinis prædicatorum magistrum in jure peritissimum, jussione Gregorii papæ compilatæ sunt & approbatæ.

Eodem tempore, anno videlicet Domini MCCXXXIX, Engelhardus, episcopus noster, ex mandato summi pontificis & archiepiscopi nostri Alberti, fecit reformationem sive institutionem novam suæ diœcesis monasteriorum, & præcipuè in cantu & celebratione divini cultus, & hoc propter abusiones, quæ in ecclesiis inoleverant multas, confecitque desuper privilegium, quod ita incipit. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Engelhardus Dei gratia Nuenburgensis episcopus, dilectis in Christo fratribus, abbati & conventui in Puzowe salutem in salutis authore &c. Nostis siquidem, quàm districtè visitationem diœcesium nostrarum domino archiepiscopo & nobis dominus papa suis literis injunxerit, comminans desidibus; pigros excitans, & contestans singulos &c. Acta sunt hæc anno gratiæ M &c. ut suprà. Data Puzowe VIII idus Septembris, indictione 11, pontificatus verò nostri anno XXIII feliciter, Amen.*

Anno Domini MCCXXXIV, Fridericus in Syriam transiens, cum maximo Ægypti principe, quem Soldanum nominant, conventiones fecit, in quibus plura consensit, Christianismum minus decentia: postque Soldano consentiente Hierusalem ingressus in ea coronatur. Verùm confœderationem istam Friderici cum Soldano, crucis inimico, factam Romanus pontifex molestissimè tulit. Proinde omni sagacitate & conamine ac industria fategit, quomodo ipsum Fridericum imperio privare posset omnino & dejicere. Eam ob rem concilium suprà memoratum Lateranense adunari præcepit. Quod tamen Friderici potentia (ut suprà patet) impeditum fuit. Illis temporibus Fridericus, cùm à transmarinis redisset, elephantum secum in Italiam tulerat.

Anno Domini Jesu Christi MCCXXXV, Gregorius papa Perusiiin conventu fratrum prædicatorum VI calend. Junii sanctam Elizabetham divorum catalogo solenniter ascripsit. Hæc Sancta tres liberos reliquit, quos Ludovico Landgravio pepererat, Hermannum, qui patri successit, Sophiam, quæ nupsit duci Brabantiæ, & aliam filiam, quæ Christo oblata Sanctimonialis facta est in Aldenburg.

801 Eo tempore Jordanus, natione Teutonicus, primus post sanctum Dominicum ordinis prædicatorum magister generalis, vir vita & doctrina admirandus, effulsit, qui super Apocalypsim profundè & gloriosè scripsisse legitur.

Anno Domini MCCXL, Gregorius papa variis tribulationibus fessus obiit, cui Celestinus IV successit, qui solùm dies decem & septem in papatu vixit. Fuit quippe senex & debilis. Celestino defuncto, anno MCCXLI vel circà, sedes vacavit anno uno, mensibus novem.

Anno itaque Domini MCCXLII, Innocentius quartus in summum est electus pontificem, vir rigidus, & justitiæ tenacissimus executor. Hic concilium generale Lugduni contra Fridericum imperatorem congregavit, in quo ipsum citatum, sed non comparentem, sententialiter omni prorsus imperatoria ac regia potestate privavit atque deposuit, & electionibus imperii, ut sine mora alium eligerent, scripsit: quod & factum est. Nam elegerunt Henricum, Landgravium Doringiæ, qui fuit frater Ludovici Landgravii, defuncti in peregrinatione ad terram sanctam, mariti videlicet sanctæ Elizabeth: qui tamen infra breve tempus defunctus est. Post quem elegerunt Wilhelmum, comitem Hollandiæ, qui etiam non multo pòst à Frisonibus in bello occisus est. Unde uterque benedictione caruit imperiali. Cæterùm Fridericus, olim imperator, magis ac magis adversus papam & sibi adhærentes sævire cœpit, & contra ecclesiasticos tyrannizare. Nam furore percitus, in odium papæ XL episcopatus & abbatias evacuavit, in grave eorum præjudicium, & multa mala fecit clericis, quorum plures, bonis eorum subtractis, suspendit, contra propria jura & privilegia, quæ in exordio imperii sui pro libertate & immunitate ecclesiæ dederat. Iste Fridericus dominium dominorum de Brunsvvig & Luneburg mutavit in ducatum: antea quippe, ob depositionem Henrici Leonis, solùm Domini de Brunsvvig dicebantur.

Eodem tempore in Saxonia duo magnifici & præpotentes Alberti claruerunt. Unus Bernhardi filius, cui Fridericus primus, deposito prædicto Henrico Leone, ducatum Saxoniæ cum electura imperii dederat, faciens ex comite de Anhald ducem Saxoniæ & electorem, de quo Bernhardo superius dictum constat, & armis ejus atque insignibus. Albertus itaque ille, filius Bernhardi, nepos autem Alberti Ursi, dux Saxoniæ & imperii elector, cum Cæsare præmemorato trans mare perrexit, fuitque Christianæ dux militiæ. Quique inter alia fortia gesta pro tunc cepit civitatem Solis, *(a)* rediensque caput sanctæ Barbaræ secum attulit: primus in Wittenberg resedit, ubi & uxor ejus devotissima monasterium fundavit. Albertus verò alius, cognomento magnus, dux de Brunsvvig & Luneburg, mira & magna perfecit opera, domi & militiæ clarissimus. Hic cum fratre Joanne patriam partitus est ditionem cum Cæsaris consensu, ut dominium Luneburgense retineret Joannes, Brunsvvicense remaneret sibi. Et ita fecerunt. Verùm arma indivisa mutuò & per posteros usque in præsens servaverunt. Hujus uxor fuit neptis sanctæ Elizabeth, filia ducis Brabantiæ, ex Sophia, filia ejusdem divæ Elizabeth, Albertus iste denique (ut dictum est) mira fecit, magno labore humiliavit nobilitates de Asseberg. Conradum quoque, comitem de Everstein, captum, suspendit per pedes ad patibulum, ne statim deficiens pœnitere non posset. Gerardum insuper, archiepiscopum Moguntinensem, captum, diu in custodia detinuit, de quo infrà anno, quo id factum est, dicetur magis. Et quanquam præfatus Albertus, dux Brunsvvicensis, maximus bellator esset; fuit tamen victus & captus, & grandi pecunia taxatus per marchionem Misnensem Henricum, dum prædandi gratia armatus, terram Misnensem invadere tentasset, de quo infrà anno Domini MCCLXXVI dicetur. Depositio Friderici secundi ab imperio facta est circa annum Domini MCCXLII, post cujus depositionem imperium vacavit annis 28.

Innocentius papa eo tempore Egmundum, episcopum Cantuariensem, & Stanislaum, episcopum Cracoviensem, nec non Petrum Veronensem, ordinis prædicatorum ab hæreticis passum, canonizavit.

Anno suprà dicto MCCXLII, Engelhardus episcopus noster obiit, cui Thedericus, marchio Misnensis, successit, verùm non statim sed pòst biennium, impeditus per Petrum rite & canonicè electum &c. infrà.

Anno Domini MCCXLIII, sancta Hedvvigis, dux Slesiæ & Poloniæ, mulier sanctissima, mirandis insignis, matertera beatæ Elizabeth, obiit. His tempori- 802

 bus

(a) Soltvvedel.

bus Alexander de Ales claruit, qui grandis natu, id est jam penè defecta ætate, ordinem minorum fratrum ingressus est. Hic summo pontifici Innocentio admodum charus fuit, cujus etiam jussu ac mandato summam in Theologia edidit copiosam. Dictus est is Alexander, ob summam doctrinam irrefragabiliter doctor.

THeodericus secundus, marchio Misnensis, XVII Nuenburgensis ecclesiæ præsul, Engelhardo defuncto, post longam cum magistro Petro canonicè electo, contentionem, fratris sui, marchionis videlicet Misnensis, procuratione, à paucis electus, anno dominicæ incarnationis MCCXLIV, indictione secunda, successit: quandoquidem memoratus magister Petrus, vir bonus & eruditus, in studio positus Parisiensi, canonicè fuit electus, & dum nuncii, ut rediret, missi fuissent, prædictus Theodericus, archiepiscopum adiens Magdeburgensem, muneribus datis, in episcopum se confirmari obtinuit. Egressoque eo, veniens magister Petrus, dum super sua rata electione multa allegaret, & nil proficeret, imò nisi taceret, baculandum se esse intelligeret; sermonem & allegata supprimens, confusus abscessit. Ideo Theodericus episcopus iste magis intrusus, quàm canonicè electus, videtur. Attamen ecclesiam susceptam per complures annos satis salubriter rexit, licet quotannis examussim non legerim. Vixit tamen adhuc in regimine anno Domini MCCLVIII, quo monasterio nostro privilegium dedit, ut in sequentibus eodem anno patebit latius. Ex quo etiam liquet, hunc Theodericum monasterii nostri fautorem fuisse non ultimum. Præterea hunc episcopum nostrum Petrus, ludimagister scholæ puerorum in Nuenburg, suo in catalogo manco scribit, nostrum fundasse monasterium, & in eo fore sepultum: quod nec tempus neque ratio admittit, quia longè antè, anno videlicet Domin. incarnatio. millesi. centesimo decimo quarto, indictione septima, nostrum cœpit fundare archisterium, in quo & sepultus in domino quiescit. Iste autem Theodericus, non in Pozovve apud nos, sed Nuenburg humatus est: nullius siquidem episcopi, præter fundatoris, nostra continet ecclesia corpus. Propter ejusmodi itaque errores, quibus ille Petrinus scatet catalogus, ordinemque præposterum atque confusum, quem in locatione & serie episcoporum nominum continet, hoc opus aggressus sum; quod ex variis horum privilegiis episcoporum pariterque antiquis Chronicis multis collectum, venerando domino Joanni de Schonberg, anno superiori, qui fuit nostræ salutis MDXVII, obtuli: quod ipse gaudio magno, ceu diu desideratum thesaurum, lætus suscepit, meque honesto munere donatum reverenter ac honorificè dimisit. Veruntamen per ea, quæ retuli, nolo asserere, hanc nec mihi arrogantiam attribuere, quòd videlicet omnimodo certa & indubitata congesserim, cùm & ego sim homo, & errare potuerim & fallere; maximè in editione illa prima, quam necessitate urgente, præpropere quodammodo, suprà memorato episcopo ascripsi Joanni: præsertim cùm & eam inter peregrinandum collegerim, & plerunque in pagis tuguriisque, ubi nullum librorum adminiculum, præter excerpta quædam, habere quiveram, conscripserim. Et revera, ut ingenuè fatear, minus pro tunc certus eram, potissimùm erga annum quorundam præsulum primum & ultimum, id est, quo Domini cœperint vel obierint anno. Attamen, qua tempestate quibusve summis sub pontificibus ecclesiam rexerint Nuenburgensem; me comperta & vera posuisse arbitror, dubio procul: licet (ut fatus sum) diem obitus reperire quorundam certum nequiverim: quin imò tunc extra monasterium consistens temporis, nostri nec fundatoris habere epitaphium ad votum potuerim. Proin de anno aut obitus illius die me ambiguè scripsisse, haud negaverim. Et hoc in prænarrata editiuncula catalogi prima. Secus autem in hoc opere catalogi majoris (quod in cœnobio manens degensque inter Chronicorum & privilegiorum lustrationem multorum congessi) fecisse me constat, solidiora & compertiora conscribendo,

ſcribendo, quæ ex multis vetuſtiſſimis Chronicis & hiſtoriis, eo tempore, quo biennio per Joan. Tritemium abbatem &c. antiquitatum inquirendarum & conſcribendarum gratia, ipſique ſuis pro annalibus decorandis deferendarum, per Germaniam miſſus fueram. Ubicunque ergo eo tempore in vetuſtis codicibus, præcipuè Sclavorum, Saxonum, Doringorum, & ſimilium gentium & eccleſiarum Chronicis, quippiam de noſtris epiſcopis ſcriptum compereram; confeſtim conſignavi. Multa tunc & memoranda ex annalibus eccleſiæ Merſeburgenſis, & 803 vita præſulum ejusdem, multa denique & ſolida, ex geſtis archiepiſcoporum Magdeburgenſis eccleſiæ noſtræ metropolitanæ, quæ noſtros & ordinare & confirmare ſua authoritate habet antiſtites, collegi & tranſcripſi. Veruntamen, quicquid pro me dixerim, erraſſe & in præſenti me potuiſſe opere, ingenuè fateor: cùm nemo ex omni parte ſit beatus, & magnus quandoque dormitet Homerus, ſæpeque magiſtrorum pro vero, etiam nolentes, ſequamur errores, plurimaque ſit inter hiſtoricos annorum de ſupputatione diverſitas, & in ipſa narratione rerum geſtarum plerunque varient authores: cùm id, quod unus attribuit Carolo vel Petro, alter aliter ſentiens, adſcribit Ludovico vel certè Paulo; licet in ejusmodi diverſitate majoribus magisque peritis & authenticis adhærendum ſit. Proinde, ut Platina inquit, *ſatius fuerit in tanta ſcriptorum varietate & temporum omnino aliqua ſcribere, quàm, quæ aliquando ſunt geſta, ob incertos authores obmittere.* Et ſubjungit: *Conſulimus poſteritati, nec ita ſuperſtitioſi ſimus, ut nolimus ea credere, quæ varii auctores ſparſim conſcripſere.* Hæc ille. Sed nunc de hoc ſatis: modò cœptam hiſtoriam proſequemur.

Anno itaque ſuprà dicto MCCXLIV, quo Theodericus iſte factus eſt epiſcopus, Innocentius papa illud memorabile concilium Lugdunenſe adunavit celebravitque: in quo Fridericum ſecundum contumacem & tyrannum ab imperio depoſuit, de quo etiam ſuprà per anticipationem dictum eſt, poſt cujus depoſitionem vacavit imperium annis XXVIII. Quo tempore, licet aliqui reguli electi fuiſſent, cito tamen vel mortui fuere, vel in bello occiſi, nec eorum aliquis ad benedictionem imperatoriam pervenit, usque ad Rudolphum, de quo in ſequentibus.

De quibusdam eventibus ſub regimine Theoderici epiſcopi.
Ex Chronicis.

ANno Domini MCCXLVII, Theodericus, epiſcopus noſter, campanam maximam, Erphordiæ tunc fuſam, conſecravit & benedixit ibidem. Eodem anno Henricus, Landgravius Doringiæ, in regem Romanorum electus eſt, vir ſtrenuus & bellicoſus, ſed eodem anno obiit. Hic frater fuit germanus Ludovici Landgravii, mariti ſanctæ Elizabeth, de quo & ſuprà dictum, & hìc propter annum certum repetitum.

Eodem anno abbatia ordinis divi patris noſtri Benedicti ex urbe Lubeka in Ciſmariam tranſlata eſt, ad ſex miliaria à litore intra mare Balthicum: cujus monachi nunc reformati ſub inſtitutione ſive unione Burſfeldenſi militant altiſſimo. De fundatione ejus dictum eſt ſuperius ſub Bertholdo, primo noſtro ejus nominis epiſcopo. Reformatum autem fuit, & aſſumptum per patres, anno Domini MCCCCXXXVI.

Anno Domini MCCXLVIII, Innocentius, papa ejus nominis quartus, ad inſtantiam * abbatis, viri venerabilis valde, dedit monaſterio noſtro bullam ſive privilegium confirmationis omnium bonorum & proprietatum ejus. Incipit: *Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis, abbati Pozavienſi, ejusque fratribus, tam præſentibus quàm futuris regularem vitam profeſſis, in perpetuum &c. Adhæc novas & indebitas exactiones ab archiepiſcopis, epiſcopis, decanis, archidiaconis, omnibusque aliis eccleſiaſticis ſecularibusve perſonis, à vobis omnino fieri prohibemus &c. paci quoque & tranquillitati veſtræ paterna in poſterum ſollicitudine providere volentes, auctoritate*

ctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere &c. ibi. *Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare &c. Datum Lugduno V nonas Julii, indictione VI, anno Domini quo suprà, pontificatus verò Domini Innocentii papæ quarti anno sexto.* Innocentius papa prænarratus in concilio Lugdunensi (de quo suprà) concessit fratribus eremitanis, ut possent vivere sub regula divi Augustini, & quòd celebrare possent officium curiæ Romanæ, quasi antea non fuissent sub aliqua regula, sed vixissent in eremis pro arbitrio, & dixissent officia more idiotarum, *Pater noster*, vel simile aliquid. Porrò habitum, quem deferunt nigrum, successor ipsius Innocentii Alexander dedit eis quartus, prout in bulla quadam, quæ Bononiæ habetur, luculentissimè patet. Ex his liquet, quòd nec regulam neque cucullam nigram à sancto Augustino habent; (ut ipsi nunc
804 gloriantur) qui regulam clericorum non mendicantium scripsit. Imò regula ejus omnino contraria est mendicitati, licet eam pòst multi ordines etiam mendicantium assumpserint, inter quos sunt & ipsi eremitæ, qui extunc auctoritate Innocentii prædicti vocati sunt eremitæ sancti Augustini. De quo ordine ipse divus Augustinus nunquam fuit, neque cogitavit: quemadmodum & pulchrè testatur Robertus Helchot, magister generalis ordinis prædicatorum, super libro sapientiæ in cap. 7. super verbo, *Quam sine fictione didici &c.* Quomodo videlicet ante paucos dies isti eremitæ (qui ut dicit nunc facti sunt urbanitæ) cœperunt vivere secundum regulam beati Augustini, quæ appellatur speculum clericorum, & contraria est expesse vitæ eremiticæ, quia fecit eam pro canonicis regularibus possessiones habentium in communi vita, & allegatur in jure de vita clericorum, videlicet distinctione 86 C. *Quum necessitas* dist. & 12. q. 1. *Non dicatis &c.* ibi & in sequentibus plus.

Anno Domini MCCXLIX, Sifridus, archiepiscopus Moguntinus, in Pinguia *(a)* obiit, & Christianus nomine & opere successit, qui pacem fecit & dilexit. Eodem anno Ludovicus beatæ memoriæ, Gallorum rex, Damiatam cepit, &, variis inde præliis cum Saracenis habitis, tandem superatus & captus fuit: pro cujus liberatione & aliorum nobilium Damiata est restituta Soldano.

Anno Domini MCCL, Fridericus imperator in quadam civitate in Apulia mortuus est, & (ut inquit Antoninus) per Manfredum, filium suum illegitimum, cusino super os posito, suffocatus. Et ita miserè interiit imperator potentissimus, qui post Carolum magnum in divitiis & potentia parem non habuit. Quo defuncto Innocentius papa paci & reformationi ecclesiæ studuit, locaque vacua Cardinalium restaurare optimis quibusque suffectis curavit. Quo etiam tempore Hugonem, ordinis sancti Dominici, vita & doctrina insignem, cardinalem promulgavit, qui primus postillator extitit totius Bibliæ, adeò purè & fideliter textum quadruplici sensu exponendo, ut eatenus vix habuerit secundum; licet Erasmus, novus scripturarum interpres, cùm ob Atticæ linguæ inscitiam, & exin, ob dissonam ineptamque quorundam è Græca Græcanicarum dictionum expositionem, plerunque reprehendat irrideatque, cùm sapientius tanto viro condoluisset, quàm exprobrando taxarat, quem in ea tempora incidisse noverat, quæ politiores literas, præcipuè Græcas, totam & per Galliam & per Germaniam prorsus incompertas & inauditas habuerant. Veruntamen plurimum laudandus est iste venerabilis Hugo, quoniam non per philosophorum & poetarum dicta, non per Aristotelis, non per Averrois sophismata, divinam probat (ne dicam contaminat) scripturam; sed verba Legis per Legem explanat, juxta quod dicitur Levitici 19, *Agrum tuum non seres diverso semine,* id est dictis philosophorum & poetarum agrum dominicum non conspergas, quia hoc est nil aliud, quàm zizania & lolium

(a) Binga, f. Bingem ad Rhenum intelligitur, de quo *SERARIUS Rer. Mogunt. lib. V. pag. 604.*

lolium feminare inter triticum. Et eodem *c. ad idem* fubjungitur, *Veftem, quæ ex duobus contexta eft, non induas.* Et falvator Matthæi 9, *Nemo*, inquit, *immittit commissuram panni rudis in veftimentum vetus &c.* quæ caufa brevitatis pertranfeo. Eodem anno & tempore fanctus Cyrillus, montis Carmeli Prior Doctorque, cum vitæ fanctitate tum fpiritu prophetiæ confpicuus, claruit, qui multa de futuris feculis memoranda confcripfit.

Anno Domini MCCLI, Conradus, filius Friderici, audita morte patris, cum grandi militum copia profectus, regnum Apuliæ velut hæreditarium ingreffus eft: & cùm illud pacificè fufcepiffet, proximo deinde infirmatus anno, à medico, qui eum curare debuerat, Manfredo fratre fuo infidiante & procurante, venenum pro remedio datum fufcipiens, mortuus eft; filium nominis fui, vel ut alii volunt, Conradinum dictum relinquens. Eodem anno Chriftianus archiepifcopus fpontaneæ dignitati & epifcopio refignavit: cui Gerardus, filius comitis, qui dicitur & Sylvefter, fucceffit.

Anno Domini MCCLII, Petrus, novus ordinis prædicatorum martyr, ab hæreticis pro fide occifus eft.

Anno Domini MCCLIII, vel circà beatus Stanislaus, epifcopus Cracovienfis, ab iniquo principe occifus eft.

Anno Domini MCCLIV, Innocentius Neapoli obiit, cui Alexander quartus noftri ordinis divi, videlicet Benedicti, fucceffit, natione Campanus (nam Herincos olim, nunc Campanos vocant) patria Anagninus, qui monafterio noftro gloriofum privilegium dedit, de quo infrà fuo anno & loco dicetur. Porrò Innocentius papa, uti vir doctiffimus, plura egregia à fe compofita reliquit fcripta, potiffimùm Apparatum decretalium, profundè & eleganter dictatum. Edidit & alium in conciliis approbatum, quem Oftienfis in fumma fua Authenticum vocat. Proinde à Canoniftis ifte Innocentius lucerna juris appellatur, item librum de jurisdictione imperii & auctoritate pontificis contra Petrum de Vineis &c. Eodem tempore Joannes de Rupella claruit, ordinis minoritanorum, vir vita & doctrina præclarus, qui primus fuper IV libros fententiarum Petri Longobardi argumentofè & ærumnofe fcripfit. Quem multi deinceps fui ordinis & aliorum facræ theofophiæ profeffores imitati, libros & commentaria à fe edita Ariftotelis argutiis, & quæftiunculis Dialecticis, opinionibusque ambiguis, technis denique fallacibus oppleverunt; novumque, id eft philofophicum, docendi & prædicandi modum fcholis Chrifti introduxerunt, quem falvator nofter & Apoftoli non docuerunt, qui philofophicè nunquam prædicaverunt: nimirum cùm nulla fit philofophiæ fecularis, nec effe poffit, cum theologia vera five falutis, five religionis Chriftianæ concordia, ficuti nec Chrifti ad Belial, & lucis ad tenebras: ideoque quàm fideliter & deificè id fecerint, viderint ipfi; potiffimùm cùm & legislator eorum, divus Francifcus, graviffimè & horribiliter maledixiffe legatur fratri Joanni, ordinis miniftro, qui ejus fine licentia Bononiæ literarum inchoaverat ftudium, & adeò quidem, ut confeftim infirmitate correptus, paulo pòft terribili morte interierit, ita quòd neque in extremis vir Dei maledictionem illatam etiam rogatus revocare voluerit, afferens, eam in cœlo fore confirmatam, feque malle, fratres fuos magis orare, quàm legere.

Agnellus quoque, & ipfe ejusdem ordinis minifter generalis, vir humilis ac beatæ vitæ, cùm & ipfe ftudium in conventu Oxonienfi inftituiffet, & poft tempus modicum cùm audiffet femel inter fe clamofè difputantes, utrùm ifta fit vera, *Deus eft*; zelo accenfus, & multum turbatus ait, *Heu me! fimplices & illiterati ad Deum rapiuntur, & ifti literati, Deum effe, ponunt in quæftione*; & exin ftudium revocavit. Cæterùm hæc & fimilia in fequentibus, cùm ad Erafmi Roterodami, divinarum literarum fummi & confummati interpretis, & Martini Lutherani Auguftinenfis, Theologi æquè confummati, profundi, & incomparabilis, qui facram theologiam ad fontalem dignitatem, primævamque puritatem, nec non evange-

Kk kk kk k licam,

licam, sinceram, simplamque suam illam innocentiam & integritatem (omni prorsus philosophia seculari explosa) reducere conantur; tempora, Deo favente, pervenero, propensius latiusque prosequi tentabo.

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa ejus nominis (ut dictum est) IV, ordinis nostri divi videlicet Benedicti monachus, vir omni virtute & religione conspicuus, dedit nostro monasterio privilegium magnum & insigne, confirmationis omnium proprietatum & bonorum, quæ ab initio habuit, & in posterum habere poterit, singula bona etiam nominatim per loca, in quibus sita sunt, diligenter exprimens; ex quo quædam huic operi memoranda & notatu digna inserere dignum duxi, quod quidem incipit taliter. *Alexander, episcopus servorum Dei, dilectis filiis, abbati monasterii sanctæ Mariæ in Pozovve, ejusque fratribus, tam præsentibus quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium &c. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum, & beati Benedicti regulam, iu eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; molendina, quæ habetis Luckenovve & Lesten, in aqua, quæ Alestria nuncupatur, cum aquarum decursibus, sylva, & omnibus pertinentiis eorundem; piscationem, quam habetis ibidem: jus patronatus, quod habetis in ecclesia sita, quæ nominatur Profin; mansos sex, quos iu villa eadem obtinetis; in villa, quæ dicitur Wirbin X mansos; in villa, quæ vocatur Scansdorff XII mansos; decimam, quam habetis ibidem; villam, quæ dicitur Miltendorff, cum omnibus pertinentiis suis; jurisdictionem temporalem, quam habetis ibidem; 8 mansos, quos habetis in villa, quæ Rodevvansdorff nuncupatur; villam, quæ Thecbuditz vulgariter nuncupatur, cum jurisdictione temporali, & omnibus pertinentiis suis; octo mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Cliue; tres mansos in villa, quæ dicitur vulgariter Porsitz; jus patronatus, quod habetis iu ecclesia, sita in villa, quæ dicitur Re; allodium unum, quod habetur in loco, Choarvvitz vulgariter nominato; septem mansos, sylvas & prata, quæ habetis ibidem; duos mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Droisdorff; decimam, quam habetis ibidem; viginti octo mansos in villa, quæ appellatur Golbin; villam, quæ dicitur Ozzeck, cum sylva & omnibus pertinentiis suis; jus patronatus, quod habetis in ecclesia Zvvickovve; villam, quæ dicitur Hondorff, cum jurisdictione temporali, & omnibus pertinentiis suis; XII mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Schiltbach; mansos XVI, quos habetis in villis Lomitz, & Lomitz vulgariter appellatis; quatuor mansos in villa, quæ dicitur Schebenitz; XII mansos cum uno allodio, pratis & sylvis, quæ habetis in villa Drogelitz; XVII mansos, domos VI, & unum allodium in villa, Nuendorff vulgariter nuncupata; jus patronatus in ecclesia villæ ejusdem; allodium uuum cum XVIII mansis & omnibus pertiuentiis suis, quæ habetis in loco, qui dicitur Dipoldesdorff; duos mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Cochovve; quinque mansos in villa, quæ dicitur Bresen. In Misnensi diœcesi mansos XXXII, in villa, quæ dicitur Cichvvitz; jus patronatus, quod in villa ipsius ecclesia obtinetis; VIII mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Blochsdorff; duos mansos in villa, quæ appellatur Nidazen; II mansos in villa, quæ vocatur Portin; decimam, quam habetis in loco, qui pagus Plisnensis vulgariter nuncupatur; decimam, quam habetis in terra, quæ appellatur Gera; vineam, quam habetis in villa, quæ dicitur Lubechovve; jus patronatus, quod habetis in ecclesia villæ ejusdem, cum terris, pratis, vineis, uemoribus, in suagiis & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis, & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis &c. Prohibemus insuper, novas & indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis seu decanis, aliisque omnibus ecclesiasticis secularibusve personis, à vobis omninò fieri. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decer-*

806

decernimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva sedis apostolicæ auctoritate, & diœcesani episcopi canonica justitia, & in prædictis decimis moderatione concilii generalis. Si qua ergo in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eum temere venire tentaverit; secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere, de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen. Ego Alexander, catholicæ ecclesiæ episcopus. Datum Anagniæ per manum magistri Rolandi, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarii, 3 cal. Novembris, indictione XIV, incarnationis dominicæ anno quo suprà, pontificatus verò domini Alexandri papæ IV anno secundo.

Eodem anno Gerardus, Moguntinus episcopus, captus fuit per Albertum, ducem Brunsvvicensem, in prædio monachorum Walckenrode, & abductus cum multis aliis in Saxoniam, donec se multo ære liberaverat redemeratque.

Circa idem tempus imperii electores post obitum Friderici & Conradi filii, de imperatore deligendo contendentes, bifariè dividuntur: quia aliqui Alphonsum, regem Castellæ; alii Richardum, (ut dictum est) quem aliqui Cornubiæ comitem & comarcham, alii Holandiæ appellant, fratrem regis Angliæ elegerunt: sed neuter confirmatus. Interregnum adhuc aliquot in annos prorogatur, usque ad tempora Gregorii decimi, & Rodulphi Romanorum regis.

Anno Domini MCCLVIII, Theodoricus, episcopus noster, ad instantiam venerandi patris & domini Conradi abbatis, dedit monasterio nostro privilegium confirmationis super duos mansos, sitos in Gladitz. Incipit. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis, Amen. Theodericus, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, omnibus Christi fidelibus præsentes literas inspecturis salutem, in eo, qui neminem vult perire. Satis intelligit humana ratio, quòd mundus interit &c. Notum itaque esse volumus tam præsentibus quàm futuris, quod dilectus nobis in Christo Cunradus, abbas Putzaviensis, sui monasterii rector discretus, à domino Cunrado Silice, dicto de Gladitz, duos mansos, in villa Gladitz sitos, XXV solidos Citzensis monetæ, & XIV modios ejusdem civitatis mensuræ solventes singulis annis, pro XXXIII marcis argenti, (de qua pecunia idem Conradus Silex sibi asseruit esse satisfactum, in nostra præsentia constitutus) Putzaviensi ecclesiæ comparavit titulo emptionis: quos, inquam, mansos, dictus Cunradus venditor à nobis & ecclesia Nuemburgensi in feudo habuit, & in nostris manibus voluntariè resignavit. Cujus precibus nos inclinati, prædictorum mansorum proprietatem & omnimodam utilitatem eidem ecclesiæ Puzaviensi ex mera liberalitate donavimus, accedente consensu capituli nostri Nuemburgensis, in perpetuum possidendam. Ut autem hæc nostra donatio semper rata permaneat, & stabilis perseveret; præsentem paginam conscribi fecimus, & sigilli nostri munimine roborari. Testium hujus donationis nomina sunt hæc, Meinherus præpositus, Heinricus decanus &c. Acta sunt hæc Citzæ, in curia episcopali, anno Domini ut suprà, IV non. Aprilis, pontificatus nostri anno XIV.* 807

His temporibus studium literarum demum verè in mendicantium fratrum ordinibus oriri cœpit, florere denique, permanenter & crescere; & è vestigio nostro in ordine adeò pedetentim decrescere & deficere cœpit, ut nunc penè extinctum videatur. Tametsi ipsi adhuc literarum studia habeant, & prosequantur ex instituto Cistercienses: haud tamen vetusto ordinis more in cœnobiis, sed publicis urbium in gymnasiis, uti in Germania Lipsiæ & Heidelbergæ, quibus in locis fratres eorum missi instituuntur, promoventur & student. Proinde venit, quòd suis in monasteriis percomplures habeant monachos artium & theolo-

giæ titulis insignes, non autem ita scriptis & lucubrationibus, id est librorum editione, fulgentes, cùm præter divum Bernhardum, inter scriptores ecclesiasticos perpaucos & penè nullum invenerim. Secus autem de studio ordinum mendicantium fratrum, quod à suo primævo exordio, præsenti videlicet tempore, nostrum usque ad ævum pleniter & amœnissimè floruit, fructusque copiosos & multiplices produxit, viros videlicet in omni sapientia divina & humana doctissimos, qui & sanctimonia & doctrina, verbo & exemplo, scriptis & dictis, multisque voluminibus editis, ecclesiam Christi illustrarunt. E quibus & infrà scripti præcipui ferme habentur & primi: quos inter loco primo quidam ordinis doctores ponentur prædicatorii: & consequenter fratrum minorum aliorumquè ordinum viri illustres, locis atque temporibus suis seriatim coaptabuntur.

Viri doctrina excellentes ordinis prædicatorii.

Anno igitur quo suprà salutis MCCLVIII, *Albertus Magnus*, natione Suevus, ex oppido Laugigen, in ripis Danubii sito, oriundus, episcopus Ratisbonensis, claruit, ob amplitudinem omnifariæ doctrinæ Magnus appellatus. Fuit namque in omni philosophia Peripatetica peritissimus. Hinc & à plerisque simia Aristotelis appellatus est. Qui & nimiùm vino secularis scientiæ debriatus, primus (ni fallor) fuit, qui sapientiam humanam, ne dicam philosophiam prophanam, divinis literis copulare ausus est: quique Dialecticam contentiosam, spinosam, & garrulam, sacratissimæ & purissimæ non pertimuit commiscere theologiæ; novum & philosophicum modum sacras docendi & explanandi literas suis tradens sequacibus, Theologistarum sectæ, quæ ab eo Albertistarum dicitur, dux & monarcha excellens. Habuit autem discipulos egregios multos, inter quos Thomas Aquinas, de quo infrà, excelluit.

Humbertus, qui scripsit super regulam sancti Augustini.

Joannes de Friburgo, auctor summæ Confessorum.

Ordinis Minorum viri illustres.

808 *Bonaventura*, theologus per omnia eminentissimus, Cardinalis Albanensis, multa præclara & devotissima edidit opuscula, quæ enumerantur in libro de scriptoribus ecclesiasticis, quæ brevitatis amore nunc prætereo.

Joannes de Parma, theologus valentissimus.

Ordinis Eremitarum sancti Augustini doctores.

Ægidius de Roma, theologus excellentissimus, atque Bituricensium archiepiscopus, scripsit super sent. & alia multa.

Anno Domini MCCLIX, Sophia, filia sanctæ Elizabet, & ducissa Brabantiæ, audiens, fratrem suum, Hermannum Lantgravium, sine hærede obiisse, magno exercitu intravit Doringiam, ut eam susciperet pro filio suo adolescente, quem secum eam ob rem adduxerat. Et quia non poterat obtinere eam, cœpit eandem ferro & igne vastare. Restitit equidem ei Henricus, Limar (a) cognominatus, marchio Misnensis, filius Theoderici marchionis, cujus mater fuit filia Ludvici Lantgravii, qui dictus est ferreus. Eapropter Doringiam quasi hæreditarium præoccupaverat, quam & pòst anno Domini MCCLXI, beneficio imperatoris & consensu obtinuit, factus primus Lantgravius Doringorum ex marchionibus Misnensibus.

Eodem tempore Albertus, dux Brunsvvicensis junior, filius videlicet Alberti senioris in superioribus memorati, vir animosus & bellax, multa prælia & rapinas fecit. Tandem & Misnam armatus intravit, eandem ob causam, sed victus & captus est. Hinc inter marchionem Henricum prædictum, & filium suum, & Sophiam Lantgraviam, ac filium suum, quem, ut dixi, ex Brabantia secum adduxerat, facta est concordia, & tractatum, quòd Otto, filius Alberti, præfati ducis capti,

(a) Videtur potius, *Hammer* debere substitui, quod Henrico illustri fuit impositum, eo quod sæpe mallei nomen usurparet, secundum *FABRICII Orig. Sax. lib. VI. p. 574*.

capti, deberet dare octo castra pro patre suo, quæ sita sunt prope Wesera fluvium, & insuper XVIII millia marcarum argenti puri pro captivis. Et hæc data sunt Sophiæ & filio suo, ut esset contenta, & resignaret omne jus, quod se dicebat habere in Doringia: quod & fecit cum filio. Et sic Henricus pro se & hæredibus suis nactus est Doringiam. In additionibus Chronicorum Lamberti, quas Erfordiæ vidi, habetur, quòd suprà dictus Albertus, dux Brunswicensis, captus sit, anno Domini MCCLXIII, & per annum captivus tentus, anno Domini MCCLXIV, se redemerit octo millibus marcarum & octo munitionibus. Eodem anno Gerardus, archiepiscopus Moguntinus, Erphordiæ obiit, & ibidem ad Minores sepelitur, cui Wernherus, præpositus majoris ecclesiæ, successit. Eodem tempore Vincentius, ordinis prædicatorum historiographus, claruit.

Circa hæc tempora Alexander papa eremitas sancti Augustini univit ex variis locis, & constrinxit eos ad ferendam cucullam nigram primò, distinctam vel cinctam corrigia corii, & habere sotulares in pedibus, ad differentiam fratrum minorum, qui tunc conquesti sunt de dictis eremitis; quia portabant habitum similem ipsis fratribus minoribus, videlicet ex beretino nigro, & cingebant se aliquando funibus, ita quòd à multis fiebant eleemosynæ eis, sub specie fratrum minorum. Et super ista privilegium plumbatum habetur Bononiæ in conventu fratrum minorum, & incipit. *Alexander IV, servus servorum Dei &c. venerabilibus fratribus, archiepiscopis & episcopis per Longobardiam & Romandiolam constitutis &c.* ibi. Sanè nec ille mendosus sermo de baptismo Augustini, falsò Ambrosio sancto ascriptus, prædictis obstat. Neque enim beatus Ambrosius Augustinum jam recenter baptizatum atris sive nigris, sed juxta ritum ecclesiasticum candidis induit vestimentis, videlicet de consecr. dist. 4, c. Accepisti post baptismum vestimenta candida, &c. Sed neque sermones illi ad eremitas æquè mendosi & conficti, falsoque ipsi Augustino attributi, obstant; cùm sint pleni erroribus, & veris atque probatis Augustini dictis & scriptis contrarii, asserentes, compluribus in locis ipsum Augustinum anno ætatis XXX baptizatum, eodemque anno & sequenti fratres eremitas instituisse, & cum eis in monte Pisano ac Centumcellis habitasse: cùm tamen in rei veritate prædicto anno ætatis suæ XXX, & sequenti XXXI Augustinus adhuc fuerit paganus, & tricesimo tertio primùm catechumenus factus, eoque completo, baptizatus. Ideoque nullatenus potuit anno XXX eremitas instituisse, tum quia gentilis & adhuc laicus, nec dum insuper catechumenus. Quòd verò prænarratis annis non fuerat baptizatus, sed XXXIII completo; patet 809
ex authenticis libris ipsius Augustini, quos adhuc catechumenus existens composuit: è quibus libri sunt Soliloquiorum, quorum in primo, capitulo X, in principio, ubi ratio inquirit an divitias cuperet, respondit hoc quidem non nunc primùm. Nam cùm triginta tres annos agam, quatuordecim ferè anni sunt, ex quo ista cupere destiti, &c. ibi. Et tertio libro contra Academicos, quem etiam catechumenus, Mediolani in rure Cassiaco ediderat, cap. XX similiter ait, se triginta trium annorum fuisse, ut patet clarè ex libro primo retractationum ipsius Augustini, ubi retractat libros, quos catechumenus fecerat. Nusquam autem in aliquo librorum suorum mentionem facit sermonum ad eremitas vel eremi, sed neque in libris confessionum. Mansit itaque Augustinus omni tempore, quo fuit in Italia, laycus, & cum amicis laycis & ipse laycus reversus est in Africam, ut præclarè habetur in sermone, de communi vita clericorum, authentico, qui incipit *propter quod volui:* Ubi dicit, quòd timebat accedere ad loca, ubi non erant episcopi, quia volebat esse in humili loco, & venit cum vestibus, quibus utebatur laycus, &c. Item in libro de bono perseverantiæ ante medium dicit, quòd Romæ laycus inceperit librum de libero arbitrio, & in Africa presbyter factus finivit. Hoc ipsum dicit IX cap. libri retractationum, item libro de civitate Dei XXII, cap. VIII dicit, quòd, quando Carthaginem reversus fuit, nondum erat clericus. Sed *XII q. 1. cap. Duo sunt genera hominum*, laycorum videlicet & clericorum. Si non cle-

ricus, ergo laycus. 'Si laycus, ergo non potuit in Italia & monte Pisano centum-
que Cellis post baptismum præfuisse, & regulas dedisse, & sermones scripsisse, cùm
hæc non sint de officio layci, sed presbyteri aut episcopi, quod non erat in Italia
(ut dictum est) Augustinus. Cæterùm neque Possidius, discipulus sancti Augusti-
ni, in vita ipsius ullam facit mentionem vel eremi Augustini, vel fratrum eremita-
rum. Sed neque in decretalibus eorum fit mentio: sed nec ullus unquam au-
thenticus doctor illos sermones allegavit, utpote ab Alexandro de Ales, Thoma
de Aquino, maximè in summa, ubi procedit per auctoritates doctorum. Et quod
majus est, nec Ægidius eremitanus, nec Gregorius de Arimno, doctores ejusdem
ordinis, ipsos adducunt tanquam Augustini: unde post eos probantur confecti.
Quapropter minus in libris decretorum & sententiarum allegari potuere. Et
quoniam vitam divi Augustini, à beato Possidio conscriptam, Ambrosius de Cho-
ra, ad laudem ordinis sui volens Augustinum facere eremitanum, non erubuit,
nec veritus est falsificare multa, detruncando, addendo, & immutando, ipsosque
eremitas canonicos regulares institutos asserendo, sanctumque Franciscum, ordi-
nis sui novitium, fuisse affirmando; nimium sermonibus sæpe dictis & epistolæ
Sigiberti mendacissimæ inhærendo: ita miserè lapsus est, quòd ipse cum libris suis,
quos super regulam sancti Augustini scripsit, omnino reprobatus fuerit, & hoc
per Sixtum IV, qui mandavit libros prædictos comburi. Et per ejus successorem
Innocentium VIII, qui etiam præfatum fratrem Ambrosium Choriolanum, licet
Generalis ordinis esset, carceribus mancipavit, prout Celsus canonicus regularis
conventus Lateranensis in libro suo apologetico, quem adversus prædictos ser-
mones scripsit ad quosdam cardinales, firmissimè asserit: in quo etiam multis ra-
tionibus & corrolariis ex authenticis libris beati Augustini probat, ipsum ordi-
nem eremitarum nunquam vidisse nec instituisse. Hoc ipsum fecit Petrus Heli-
gerius, canonicus regularis monasterii Kirsgartensis, prope urbem Vangionum,
id est Wormatiam, eleganti & instructo opere sive libro, contra eosdem sermo-
nes edito: in quo sub octavo errore dictorum sermonum ita subinfert. Sed quid
enarrando errores longius immoror? Unius enim expugnatio satis ostendisse po-
terat, hos sermones ad eremitas ab Augustino magno non esse conscriptos. Po-
terat & stili ruditas & idem indicasse. Eloquentissimus enim Rhetoricæ magister
Augustinus, nunquam tam barbaro aut inconcinno in veris suis scriptis usus est
stilo, quali refertus est ille sermonum liber. Præterea, quis omnes errores ho-
rum sermonum, quis contradictoria, quis emendicata ab aliis & inserta enume-
ret? His ita se habentibus, rogo omnes hunc nostrum librum lecturos, non dubia
pro certis, non falsa pro veris amplectantur, neque hoc fundamentum sermo-
num ad eremitas debile & casurum suo ædificio subponant: alioquin non sine
gravi dispendio damnoque veritatis ruet. Contigit hoc nonnullis, quorum unus
est & præcipuus, venerabilis pater Ambrosius Choriolani, generalis eremitarum,
810 qui dum ad sui ordinis splendorem superbum erigere super hoc fundamento ni-
titur ædificium, non sine dispendio à veritate recedens, flebilem passus est ruinam.
Dum etiam his sermonibus, Sigibertique cujusdam epistolæ, fortius quàm debue-
rat inhæret, à veris Augustini & Possidii dictis longè discessit. Si placet, lege Eu-
sebium Conradi, & non sine gemitu, quid Ambrosio præfato acciderit, intuebe-
ris. Hæc ille Petrus. Prædictos itaque testes ideo adduxi, ne quis arbitretur, pro-
prio me sensu suprà memorata finxisse, sed historicæ veritatis amore longo scru-
tinio comperta scriptis mandasse. Origo autem vera dictorum fratrum eremita-
rum fuit anno Domini MCCIV, à quodam Wilhelmo, Parisiensi scholari, qui cum
magno fervore ad eremum profectus est, ubi multos discipulos & eremitas con-
gregavit. Et appellabantur hi eremitæ quondam Wilhelmitæ. De isto Wilhel-
mo facit mentionem Wernherus in Fasciculo temporum. Verum hîc nunc de his
satis, forsan & infrà tangenda breviter, dum ad tempora confirmationis eorun-
dem & Ambrosium Choriolanum pervenero.

Anno Domini MCCLX, Alexander papa quosdam novos libellos magistri Wilhelmi, de amore, Parisiensis, religiosos de eleemosynis viventes salvari non posse dicentes, penitus reprobavit. Ipse etiam Alexander Benedictinus, ubi ab externis negotiis vacuus fuit, aliquid semper, quod ingenium saperet, edidit. Nam & decretales epistolas compilavit, & viris doctis ita favit, ut eos usque cardinalatum provexerit; maximè Henricum, cardinalem Ostiensem, virum divini humanique juris peritissimum. Usus est & magna liberalitate erga Bartholomæum, Brixianum doctorem, qui Apparatum decretalium edidit, & alios. Eodem anno Ludvicus, comes palatinus Rheni, stirps & unus ex majoribus genealogiæ episcopi nostri novi, Philippi videlicet, duxit uxorem secundam, nomine Annam, filiam ducis Poloniæ. Nam, quam priùs habuerat Mariam, sororem ducis Brabantiæ, decollari ex suspicione jussit. Hinc pòst anno MCCLXIII pro emenda & pœnitentia monasterium Furstenfelt fundavit, in quo & sepultus jacet. Ex sua autem secunda uxore genuit Ludvicum, egregiæ indolis virum, qui pòst factus est imperator, ejus nominis quartus, & filiam nomine Agnetem. Circa hæc tempora reor mortuum fuisse Theodericum, episcopum nostrum. Hoc ideo dico, quia annum & diem obitus sui invenire non potui. Successitque ei Meinherus, qui sequitur.

MEinherus, decimus octavus Nuenburgensis ecclesiæ pontifex, Theoderico defuncto successit, quemadmodum in catalogo episcoporum hujus ecclesiæ vulgato habetur, quem ego, dum certiora non habeo, in compluribus sequor: nullam siquidem ipsius mentionem in aliarum ecclesiarum historiis & annalibus reperi factam. Sed neque nominis ejus nostris in privilegiis ulla habetur memoria. Non tamen hinc ambigo, ipsum hujus ecclesiæ fuisse præsulem, qui non omnia, neque ecclesiæ memoratæ mortilogium (ut vocant) vel viderim vel legerim: nisi quòd in præfato catalogo, eum ipsum fuisse virum, multa religione prædium, beneque præfuisse, atque anno Domini MCCLXVI obiisse, lego & invenio. Quod & aliis (ut in sequentibus patebit) contigisse, dolentes experimur, quorum præter nuda nomina nulla in scriptis habetur memoria, scriptorum incuria id agente.

De rebus memorandis, quæ contigerunt tempore Meinheri episcopi, vel circa.

Anno Domini MCCLXI, Alexander papa quartus obiit. Cui post quinque menses, quibus sedes Apostolica vacabat, canonicè electus Urbanus IV successit, eodem anno in numero pontificum CLXXXIV. Sedit annis tribus. Urbanus iste instituit solennitatem corporis Christi celebrari per orbem, & concessit celebrantibus maximas indulgentias, ut habetur in Clementinis *extrà de relig. & vener. Sanctorum, cap. Si Dominum.* Imposuit autem fratri Thomæ de Aquino, qui sub eo (ut infrà dicetur) claruit, ut officium ipsius festi ipse dictaret. Quod & fecit, quo & solo omnis utitur ecclesia.

Anno Dom. MCCLXIII, venerabilis Conradus, nostri monasterii abbas, ejus nominis secundus, confecit deditque privilegium super quandam vineam, quam comparavit dominus Herborto, quondam camerarius, pro XIV marcis in monte Glisberg, cujus vineæ media pars data est monasterio nostro; quam etiam partem ipse Conradus abbas ad magnificentiam & decorem festivitatis divi patris nostri Benedicti perpetuò deputavit, ut & de ea eodem die uberior refectio & charitas administraretur in conventu fratribus; insuper tres pauperes ad certum tempus cibarentur. Quod ita incipit. *Universis Christi fidelibus, præsentem paginam inspecturis, Conradus, Dei gratia humilis abbas in Puzovve, salutem in domino Jesu Christo æternam. Ne laudabilia virorum laudabilium opera edax oblivio, humanæ memoriæ perniciosa noverca, demoliatur & subnervet, calami necesse est præsidio & sigillorum fulcirì fulcimento. Ad noticiam proinde generalem in perpetuum extendi cupimus, quod Herborto* 811

borto, communis ecclesiæ quondam camerarius, suique officii strenuus & fidelis dispensator, ad honorem Dei & beatæ virginis, nec non & beati Benedicti ampliandum, nostro præhabito consilio, & permissione petita, vineam quandam in monte Gliberg dicto sitam, ab Henrico, tunc præposito in Luzenitz, communi dominorum ejusdem loci concurrente consensu, summa 14 marcarum data, coëmit; annuentibus & faventibus nobilibus Hartmanno & Hermanno de Luchtenberg, quorum donatione prædicta possessio ecclesiam fluxerat ad eandem: tali conditione interjecta, ut media pars proventuum cultoribus, ad quos hæreditas devoluta fuerit, cedat annuatim, reliqua pars ecclesiæ nostræ sub notatis usibus perpetuò servitura. Sæpe dicta vinea cum suis proventibus officio camerarii deputata serviat, ne debita cultura careat solerter ab ipso procuranda. De cujus etiam usibus tribus pauperibus usque ad terminum Quadragesimæ, ad mandatum cotidie locandis tres denarios singulis diebus idem camerarius erogabit annuatim. Ad extollendum quoque magnifici pastoris Benedicti festum, quem ut præcipuum sacræ religionis legislatorem veneramur, quod dejecto & humili pridem cultu agebatur, ut accuratius deinceps, & processionaliter, cultuque purpureo in summis celebretur; annualem de talento fratribus in refectorio ministrabit charitatem. Nos itaque tam piam tam devoti testatoris devotionem pio prosequentes affectu, ut nulli unquam calumniæ & malignitati pateat, auctoritate Jesu Christi & nostra duximus confirmandam, unde &c. Testes hujus rei sunt Hermannus Prior, Albertus, Fridericus, Henricus, Gerardus, Joannes, Conradus, Ludolfus, Henricus, Daniel, Limarus, Hartungus, Ditmarus, Petrus, Fridericus, Heidenricus, Theodericus, plebanus de Luberschitz, Ramuoldus de Lusenitz, & alii complures. Acta sunt anno Dom. quo suprà, id est MCCLXIII, Amen. Ex prædicto itaque privilegio etiam habetur, quantus eo tempore fratrum nostræ congregationis sive monasterii fuerit numerus, & per consequens, quæ rerum fortuna esse tunc poterat temporalium.

Eodem anno Urbanus papa Siciliæ regnum, quod à Manfredo occupabatur, Carolo, Ludvici regis Francorum fratri, concessit, eumque in Italiam per legatos evocavit.

Eodem tempore claruit *Thomas de Aquinò*, ordinis prædicatorum doctor, ex insigni prosapia comitum Apuliæ originem ducens. Qui in pueritia à patre suo, comite Landulpho, missus, in monasterio montis Cassini studuit, in quo & prima literarum rudimenta cum morum elegantia hausit, & adeò quidem, ut tum in eo futuræ sanctitatis indicia quædam relucerent. Qui biennio ferme ibidem expleto à patre revocatur, & ad studium Neapolitanum mittitur. Verùm cùm ibi consisteret, & crebrò fratrum sancti Dominici conventum intraret, allectus conversatione eorundem habitum tandem ab eis suscepit. Quod fratres sui germani audientes molestissimè tulerunt, nolentes eum in ordine esse mendicantium. Quamobrem eum extrahere gestientes, summum erga pontificem egerunt, ut illi abbatiam prænarrati Cassini montis offerret, quod & papa fecit. Quæ utique prælatura est maxima in Apuliæ & Campaniæ partibus. Septem enim episcopatus eo tempore subjacebant illi abbati, qui & ipse pontificale officium omnibus contulit & administrabat, ut refert Thomas Brabantinus ejusdem ordinis prædicatorum in libro Apum. Verùm Thomas humilitatem cunctis dignitatibus præferens, ac studio sacrarum literarum insudans, dictam prælaturam renuit. Intantum denique in divinis scripturis, nec non philosophia seculari profecit, ut ob magnitudinem ingenii, ac vitæ claritudinem, pariterque multorum voluminum editionem, Angelicus & sanctus nuncupatus sit: qui & communis à plerisque allegatur & dicitur doctor, quòd doctrina ejus communior sit in scholis & usitatior. Enimvero Albertum magnum præceptorem suum sequens, & ipse divinas scripturas philosophicis armis defendere & communire cœpit, sacram theologiæ libertatem syllogismorum spinetis intercludens, impugnantibus eam, argumen-
812 tationum retia tendens. Quo denique modo & scholasticorum theologorum (qui à nomine ejus Thomistæ vocitantur) gregem trahens, dux & signifer eorum factus est clarissimus. Qui insuper non solùm in pueritia nostro in ordine instituτus

tutus est, verùm & in eodem defunctus; monasterii ordinis videlicet, non habitu, in Cassinato educatus, puer in monasterio novæ fossæ Cisterciensis unionis sub regula nostra militante, spiritum Domino tradens.

Anno Domini MCCLXIV, Henricus, præpositus ecclesiæ Lusenitzensis, dedit monasterio nostro privilegium recognitionis, super vineam unam in monte Glisperg sitam, quam nobis vendidit, Domino abbate emente eandem, ut habetur in codice privilegiorum nostrorum folio XXXV.

Eodem anno Urbanus papa defunctus est, cui post quinque menses, quibus sedes vacarat, successit Clemens, ejus nominis quartus, natione Provincialis, vir sanctus: seditque annis tribus, mensibus novem, diebus viginti. Hic ante papatum uxorem habuit: qua defuncta divino se servitio mancipavit, vir utique bonus & jurisconsultissimus.

Anno Domini MCCLXVI, Meinherus, episcopus noster, obiit, cui Ludolphus (de quo infrà) successit.

Eodem anno Bondogodar, soldanus Ægypti, Armenia vastata, Antiochiam, quæ alio nomine Reblata dicitur 4 Reg. 25, unam de famosioribus civitatibus orbis cepit, universis habitatoribus occisis.

Ludolphus, decimus nonus Nuenburgensis ecclesiæ præsul, Meinhero succedens, cœpit anno Domini MCCLXVI, seditque annis feliciter XVIII, fuitque monasterii nostri fautor & patronus egregius: inter alia memorabilia literas indulgentiarum apostolicarum ecclesiæ nostræ ultimo regiminis sui anno (ut infrà patebit) confirmavit.

De quibusdam rebus memorandis, sub pontificatu hujus præsulis exortis, ex Chronicis.

Anno itaque Domini MCCLXVII, Clemens papa, ejus nominis quartus qui suprà, sanctam Heydewigam, ducissam Slesiæ, simul & Poloniæ, sanctæque Elizabet materteram, idibus Octobris, sanctorum numero ascripsit solenniter.

Anno Domini MCCLXVII, Bondogodar Soldanus, Armeniam hostili manu ingressus, Christianos persequitur, & eodem anno Antiochiam cepit, & habitatoribus interfectis penè delevit.

Eodem anno Joannes Teutonicus, primus glossator decreti, sancti Stephani in Halberstat præpositus, contra Clementem papam appellavit propter decimam exactam. Ideo eum excommunicavit, & præpositura privavit. Reconciliatus tamen pòst in pace obiit, sepultus in prædicta ecclesia, prope chorum ad austrum, sub alto cælatoque Mausoleo, ac epitaphio glorioso, quod vidi anno gratiæ MDXVI, dum eandem antiquitatum amore lustraveram urbem. Et iste quidem Joannes, etsi sua in facultate, id est, juris scientia peritissimus fuerit, & Juristarum (quos Baptista Mantuanus causidicos, rabulas & legum tyrannos vocat) antesignanus; attamen ob Græcanicarum literarum inscitiam complures in suis glossis commisit ineptias, maximè dist. IX, cap. Veterum librorum. Ubi dictum Hieronymi, ex prologo in pentateuchum citans, ex eo nititur asserere & probare, Latina exemplaria emendatiora esse, quàm Græca. Quod Erasmus Roterodamus negans in eundem prologum super verba Hieronymi, *aliud est, si contra se &c.* durius (suppresso tamen ejus nomine) contra eum invehitur, taliter tonans: *Hunc locum insulsissimè citat glossematarius, quisquis is fuit, in decretis pontificum dist. IX, cap. ut veterum librorum, putans Hieronymum verè sensisse, Græcorum exemplaria emendatiora esse quàm Hebræa, & latina emendatiora quàm Græca. Et hunc nodum multis modis dissolvit, nugacissimè nugans in re non intellecta, vel dic, vel dic, vel dic. tantumne est istis authoritatis, ut cùm rem non intelligant, tamen illis jus sit, quicquid libitum fuerit, dice-*

*re? Nam Hieronymus inducit hoc velut * & dictum absurdum, quo magis refellat, quod isti volebant &c.* Ibi Erasmus.

Circa idem tempus sequentes claruerunt viri illustres.

Alexander de villa Dei, qui doctrinale composuit, ordinis divi patris nostri Benedicti, ut ego teneo.

813 Et *Hartmannus* in Chronica Nurenberg. sentit.

Martinus Scotus, Cisterciensis ordinis, Romæ in pretio fuit. Hic historiam brevem composuit, quæ Martiniana dicitur. Sunt tamen, qui hunc Martinum, ordinis sancti Dominici fuisse, scribunt.

Gvvido Bonatus, astrologus in sideralibus disciplinis universo occidenti notissimus, quem tamen Picus acriter sæpe reprehendit, & meritò. Non enim Christianorum divinare per astra.

Anno Dom. MCCLXVIII, Clemens papa moritur, vir summæ & beatæ opinionis, & sacrorum Canonum rigidus & strenuus executor. Habuit hic nepotem clericum, quem, ubi comperit tres præbendas, id est, canonicatus habere, optionem facere compulit, ut, quam vellet, ex his retineret, duas autem reliquas resignare eum coegit. Instantibus etiam amicis, ut eis plura relinqueret, respondit vir sanctus (quem utinam nostræ tempestatis præsules imitarentur) se Deo, non autem carni & sanguini placiturum, Deum autem velle, ut sua pauperibus erogarentur. Et addidit dictum memoria dignum, non esse virum dignum Petri successorem, qui plus cognationi, quàm pietati & Christo tribueret. Post mortem denique Clementis ob electionem inter cardinales orta est dissensio. Proinde sedes Petri annis vacavit duobus.

Eodem anno Joannes, Marchio Brandeburgensis, Merseburgi in torneamento cum lancea miserabiliter est occisus. Eodem anno Carolus Conradum, Conradi filium, & Friderici quondam imperatoris nepotem, in finibus Albani agri superat, captumque securi percutit.

Anno Domini MCCLXX, Conradus, archiepiscopus Magdeburgensis, & Theodericus, marchio de Landesperg, Doringiam invaserunt. Quos Lantgravius Adelbertus collecto exercitu equitum mille in fugam convertit & potenter ejecit.

Anno Dom. MCCLXXII, Gregorius decimus post biennalem sedis apostolicæ vacationem summus pontifex creatus est, natu Longobardus, seditque an. 4. Circa idem tempus Albertus Lantgravius claruit, habitans in castro Wartperg, non procul ab Ysnach oppido. Huic Fridericus imperator II filiam suam Margaretam matrimonio copulavit, donans ei pariter dotis nomine Aldenburg, oppidum Misnæ, de quo Alberto & infrà patebit.

Anno Domini MCCLXXIII, Rudolphus, comes de Habspurg, communi voto principum, in Romanorum regem eligitur, vir robustus, prudens, justus, Deum timens, & in rebus bellicis experientissimus: stirps & pater ducum Austriæ omnium, ex quibus Maximilianus originem duxit. Rudolphus enim Austriam nactus vehementer eandem auxit & ampliavit divitiis & potentia, similiter & Charinthiam, Stiriam, portum Naonis ac Marchiam, cum suis attinentiis. Imperium quoque gloriosè erexit, & penè desolatum potenter restauravit, & alienata reduxit. Nam anno Domini MCCLXXV, contractis copiis, auxilio Ludovici, comitis Palatini, generi sui, contra marchionem de Baden produxit exercitum, & tam ipsum, quàm comites alios XV ad subjectionem humillimam redire compulit, & quicquid ad imperium pertinens occuparant, magnificè revocavit. Ottocharum quoque, Boemiæ regem, tyrannum potentissimum, sibi & imperio rebellem, duobus maximis præliis victum, tandem inter pugnandum occidit, anno videlicet Domini MCCLXXVIII, in die Rufi martyris. Rudolphus denique, ille devotissimus rex, non minus Deo, quàm mundo militans, beato Petro & successoribus suis, teste Speculatore *in tit. de scrip. præsen.* civitatem Bononiæ,

niæ, matrem studiorum, unà cum tota Æmylia, dono dedit. Italia quippe, imò totus orbis, sub Romano quondam erat imperio. Unde & plerique alii imperatores Germani leguntur provincias quasdam Romanæ ecclesiæ dedisse, & eam in temporalibus ditasse, ut Pipinus pater Caroli Magni, & ipse Carolus, item Ludvici, Ottones, Henrici, & alii ejusmodi.

Anno Dom. MCCLXXIV, Gregorius papa decimus, In concilio Lugdunensi decrevit & statuit, quòd solùm duo ordines mendicantium essent, alii autem se ad alia transferrent monasteria, & ne amodo susciperent personas, sed paulatim deficerent. Eodem anno Ludvicus, comes Palatinus Rheni, & dux Bavariæ, Rudolphi, regis Romanorum, filiam duxit uxorem, genuitque ex ea duos filios, Rudolphum scilicet, comitem Palatinum, & Ludvicum, ducem Bavariæ, post imperatorem hujus nominis quartum.

Anno Dom. MCCLXXV, Grisei monachi, Cistercienses videlicet, in concilio ordinis generali Cisterciensi, in archisterio celebrato statuerunt contra Minores fratres, quòd nusquam ad hospitia deberent suscipi vel admitti, nec in curiis 814
vel grangiis eorum, & forsan ob decretum suprà dictum Gregorii papæ, vel parilitatem coloris. Antiquitus enim & ipsi Cistercienses floccos gesserunt griseos, ut usque hodie in monialibus eorundem cernitur & observatur; quæ omnes cucullis utuntur griseis.

Anno Domini MCCLXXVI, Heryngus, episcopus Herbipolensis, obiit, pontificatus sui anno XXXVI: qui multas contentiones habuit cum civibus suis Herbipolensibus. Cui tandem reconciliati pro damnis expensisque coacti sunt dare argenti marcas duo millia ducentas. Eo autem defuncto successit Bertholdus de Sternberg, seditque annis 12. Hujus episcopi temporibus comites de Henneberg, & comites de Castello, hostes ecclesiæ Wirtzburgensis fuerunt: contra quos idem episcopus misit comites de Holoe & Winsberg, cum exercitu ecclesiæ ad bellum prope Kitzingen, in quo victoriam obtinuit ecclesia, & hostium plus, quàm quingenti ab hora prima usque sextam, ciciderunt perempti.

Anno Domini MCCLXXVII, Accaron & tota terra sancta rursum fuerunt deperdita.

Anno Domini MCCLXXVIII, Conradus, archiepiscopus Magdeburgensis, obiit. Cui eodem anno Henricus de Suallenberg successit, qui electus quidem, sed confirmatus & consecratus non fuit. Ideo à plerisque non ponitur. Magnifica tamen mox electus fecit. Nam Ottonem, marchionem Brandenburg, hostem ecclesiæ suæ, magno prælio superatum cepit, & post aliquot dies grandi pecunia multatum & juratum dimisit.

Anno Domini MCCLXXXIII, Ericus, marchio de Brandeburg, Henrico de Suallenburg episcopo, qui fratrem suum Ottonem marchionem bello captivarat, defuncto, in archiepiscopatu Magdeburgensi successit, seditque annis 12.

Eodem anno Martinus papa, ejus nominis quartus, Petrum Arogonensium gravissimis censuris damnavit, eò quòd Carolum, Apuliæ regem, impugnabat.

Anno Domini MCCLXXXIV, Wernherus, archiepiscopus Moguntinus, obiit: cui Henricus, frater minor, & episcopus antea Basiliensis, in archiepiscopatu successit.

Eodem anno Ludolphus, episcopus noster Nuenburgensis, ecclesiæ nostræ indulgentias nuper impetratas suo confirmavit privilegio, & paulo pòst eodem anno defunctus est. Cui Batherius (ut in quadam vetusta reperi Chronica) successit, sed in communi catalogo episcoporum nomen ejus non habetur, & forsan, quòd ante confirmationem & consecrationem obierit. Et huic Batherio quidem (uti ibidem reperi) Bruno, qui sequitur, successit.

Bruno, Nuenburgensis ecclesiæ antistes XX, nobilis atque generosus Dominus de Querfurt, cœpit anno salutis humanæ MCCLXXXV, præfuitque annis 15,

& mensibus aliquot, vir magnæ vitæ & conversationis sanctæ, qui multa laudabilia pro ecclesiæ suæ utilitate, & cleri institutione, ac reipublicæ pace & tranquillitate, in diebus suis peregit pietatis opera: fuitque nostri monasterii amicus, fautor & benefactor eximius, ut in sequentibus privilegiis suis locis & annis patebit abundè.

De quibusdam rebus memorandis, sub eodem Brunone præsule factis, ex Chronicis Doringiæ.

Anno Domini suprà dicto MCCLXXXV, Theodericus, marchio de Landesperg & Groytz, obiit. Qui mundo strenuus, & Deo devotus, monasteria fundavit duo, unum sanctæ Claræ in Weisenfels, aliud in Supplitz, ubi & sepultus quiescit.

Eodem anno Philippus, Gallorum rex, obiit, & successit ei Philippus, ejus filius, cognominatus Pulcher.

Eodem tempore Wilhelmus, episcopus Minatensis, vir doctissimus, qui Rationale divinorum edidit, claruit.

Anno Domini MCCLXXXVI, Martinus papa obiit, vir sanctissimus, multis post mortem miraculis clarus. Cui successit Honorius quartus, natione Roma-
815 nus, seditque annis duobus. Iste ordinem Carmelitarum non satis in concilio approbatum confirmavit, & mutatis palliis rotundis & brevibus, quæ antea ferebant, dedit eis habitum, quem nunc deferunt, albam videlicet & amplam cappam, & desuper nigram tunicam deferendam. Ordinem quoque eremitarum sancti Augustini apud Parisios improbatum confirmavit. Eodem anno Bruno, episcopus noster, devotissimus Dei cultor, & Witigo Misnensis, ac Heinricus Merseburgensis ecclesiarum episcopi, convenientes in Nuenburg, post invocationem sancti Spiritus emiserunt mandatum contra invasores clericorum & prælatorum eorundem.

Anno Dom. MCCLXXXVII, in fine anni Honorius papa moritur: quo mortuo decem mensibus sedes vacavit. Eodem anno Henricus secundus, archiepiscopus Moguntinus, ab omni clero & populo honorificentissimè susceptus Erfurdiam intravit. Eodem anno in Frisia ex inundatione aquarum submersa sunt plus quàm LXXX millia hominum. In fine anni prædicti Nicolaus IV ex ordine Minorum, Honorio prædicto defuncto, in papatu subrogatur. Anno suprà dicto MCCLXXXVII, Nicolaus IV fuit canonicè in summum electus pontificem. Hic ordinis Minorum fuit, qui propter eminentem scientiam & morum probitatem primò generalis ordinis minister, exin cardinalis, pòst creatus est summus pontifex. Seditque annis 4, mense uno, diebus 7. Hartmannus tamen ipsum cœpisse scribit, anno Dom. MCCLXXXVIII. Ægidius Romanus, ex nobili Columnensium familia natus, ordinis eremitarum divi Augustini theologus excellentissimus, ac Bituricensium archiepiscopus, hoc tempore claruit. Jacobus quoque de Voragine, ordinis prædicatorum, hæc tempora suis scriptis illustravit.

Anno Domini MCCLXXXVIII, Tripolis, insignis Asiæ civitas, capitur à Saracenis & Soldano, & Christianitatis nomen ibidem deletur. Et Sidon tunc eversa est. Achon quoque, illa fortissima & inexpugnabilis civitas, eodem impetu capta est cum XII, castris, CCC Christianorum occisis.

Anno Domini MCCLXXXIX, claruit Fridericus, marchio Misnensis, & orientalis de Landesberg, vir optimus, strenuus & bellicosus, qui magnus tutor, benefactor, & fautor fuit nostri monasterii, ut etiam partim patet in privilegio sequenti, quod cœnobio nostro contulit super proprietatem in villa Dipoldsdorff, & super decem mansis, sitis in villa Werbene, quod quidem privilegium incipit

pit: *In nomine domini, Amen. Nos Fridericus, (a) Dei gratia Misnensis, & Orientalis, & de Landesberg marchio, universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis æternam in Domino salutem. Ad perpetuam rei memoriam recognoscimus, & præsentibus protestamur, quod illustris princeps Theodericus, marchio de Landesberg, pater noster, emit ab ecclesia Putzaviensi proprietatem, quæ vocatur Dipoldesdorff, cum omnibus attinentiis suis, pro ducentis marcis argenti, titulo proprietatis perpetuò possidendum. Adhæc protestamur, quod inclyta domina & nobis dilecta, mater nostra Helena, (b) jam dictæ conventioni superaddidit præfatæ ecclesiæ, pro eisdem bonis XL marcas argenti monetæ, & ponderis usualis. Nos ergo, ad honorem gloriosæ virginis Mariæ, jam dictam conventionem in remedium animæ patris nostri, ampliori favore & largiori munificentia prosequentes, servitium, quod ad nos pertinebat, de bonis scilicet X mansis, sitis in villa Werbene (quemadmodum pater noster, piæ recordationis, & nos ipsi succedentes possedimus) jure proprietatis memoratæ ecclesiæ Putzaviensi contulimus, perpetuò possidendum. In cujus rei testimonium &c. Hujus rei testes sunt: Conradus, abbas Pygaviensis, Albertus, Burggravius de Lizenick &c. Datum & actum in Wizemuels, anno Domini quo supra, videlicet MCCLXXXIX, calendas Majas.*

Eodem anno vel circà Rodulphus rex, vacante burggraviatu Nurinbergensi, eundem comiti de Zollrem contulit, sororio suo: à quo descenderunt Burggravii usque ad Fridericum, qui in concilio Constantiensi factus est marchio Brandenburgensis, per Sigismundum imperatorem, & de his infrà. Eodem anno Gerhardus de Eppenstein comes, fit archiepiscopus Moguntinus, qui & sequenti anno Erphordiam intrans honorificè susceptus est.

Anno Domini MCCXC & circà claruit Fridericus abbas, ejus nominis secundus, vir prudens, modestus & spectabilis, qui eo tempore monasterio nostro fideliter & laudabiliter præfuisse legitur, statu in utroque; spiritualia videlicet magno fervore extollens & adornans; temporalia fœcundans & multiplicans, optimeque dispensans; fratres & verbo & exemplo pascens & ædificans. Hinc 816
& non modò ab ejusdem fratribus & cunctis suis subditis sincero diligebatur affectu, verùm & principibus charus fuit & acceptissimus. Qui etiam ob reverentiam ejus & amorem complura cœnobio nostro bona fecerunt, & insuper protectionis tutelare beneficium impenderunt, quemadmodum in sequentibus privilegiis suis annis patebit abundè. Abbas etiam idem (ut mox dicetur) complura emit nova pro monasterio bona.

Anno Domini MCCXCI, Bruno, episcopus noster, ad instantiam Domini Friderici, abbatis suprà memorati, nostro monasterio contulit privilegium confirmationis super novem mansos in Budowil, in hunc tenorem. *Nos Bruno, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, recognoscimus, & ad notitiam tam præsentium quàm futurorum cupimus pervenire, quòd, cùm honorabilis vir, Dominus Fridericus, abbas monasterii Putzaviensis, cupiens ejusdem monasterii conditionem facere meliorem, emisset erga dominam Priorissam, & conventum monialium in Cronswitz IX mansos in Budowil, cum omnibus suis juribus & pertinentiis, isto emptionis & venditionis titulo interveniente. Nos emptionem & venditionem hujusmodi ratas & gratas habentes, eas confirmavimus, & auctoritate præsentium confirmamus. In cujus rei testimonium has literas nostri sigilli robore jussimus communiri. Datum anno quo suprà III. nonas Augusti.*

Eodem quoque anno Fridericus, abbas prænarratus, vir immortali memoria dignus, & ipse privilegium confecit super emptione suprà dicta, mansorum videlicet novem in Budowil, quos emit pro XX marcis, quod sic sonat. *Nos Fridericus, Dei gratia abbas monasterii sanctæ Mariæ in Potzavv, totumque capitulum ibidem, universis Christi fidelibus hanc literam inspecturis salutem in Domino sempiternam. Actiones, quas mundus ordinat, sæpe delet successus temporum, nisi futura posterita-*

(a) Tutta dictus, Theodorici, Landsbergenses Marchionis, filius.
(b) Brandenburgica, *FABRICIUS VI Origg. Saxon. p. 586.*

tis memoriæ imprimantur charactere literarum. Ob hæc noscat tam præsentis vitæ quàm futuri temporis successio, quòd nos, Fridericus abbas, ex consensu nostri conventus, cum sanctimonialibus in Cronsvvitz, emptionem pro XX marcis villæ in Rodevvil fecimus. Acta & data sunt hæc anno Domini, quo suprà. Eodem anno Rodulphus imperator obiit, qui, licet ad coronam imperii Romæ suscipiendam non pervenerit, multis & variis impedientibus in Germania bellis, maxima tamen & fortia magnique ac veri imperatoris strenuè & fortiter peregit facinora. Cujus denique post mortem imperium anno vacavit uno. Eodem tempore, & (ni fallor) anno, Ptolomaidam, potentissimam & ingentem urbem transmarinam, Soldanus cepit, Christianis in ea repertis ad unum interfectis. Quapropter timore perculsi omnes penè Christiani ex Syria fugerunt, ad alia loca migrantes.

His temporibus subnexi viri claruere illustres.

Henricus de Gandavo, dictus doctor solennis.
Wilhelmus, episcopus Lugdunensis, ordinis prædicatorum.
Albertus Brixianus, canonista eximius, ejusdem ordinis.
Richardus de media villa, theologus ordinis minorum.
Vbertinus de Casale, theologus ejusdem ordinis.

Anno Domini MCCXCII, Nicolaus papa moritur, post quem sedes vacavit annis duobus & mensibus tribus, ob cardinalium discordiam. Tandem fuit electus Petrus de Morrone, nostri ordinis, vir abstinentissimæ & sanctæ vitæ, & dictus Celestinus quintus, de quo infrà anno MCCXCIV.

Eodem anno Adolphus, comes de Nassaw, fuit electus in regem Romanorum, in discordia tamen. Nam aliqui contra eum elegerunt Albertum, ducem Austriæ, filium Rodolphi regis, qui & ipsum Adolphum post sex annos, publico bello circa Spiram devictum, interfecit cum multis. Fuit iste Adolphus juvenis, fortis viribus, & multùm strenuus, sed parum pecunia & milite potens. De aliis ejus gestis suis locis dicetur in sequentibus.

Eodem anno Otto Burggravius de Kirchberg senior, eximius ac devotissimus monasterii nostri benefactor, dedit nobis privilegium super unum ortum, situm in parochia Brisenitz, quem nobis contulerat Theodericus de Lubiwistige, prædicti Ottonis feudarius. Incipit ita. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis,*
817 *Amen. Nos Otto Burggravius de Kirchberg, ad futurorum & modernorum noticiam pervenire volumus, & extendi, quòd, cùm Theodericus de Lubivvisz ortum unum, situm in Brisenitz pro salute animæ suæ daret ecclesiæ ibidem, in honorem Dei ac virginis gloriosæ; nos ergo eundem ortum ob divinæ retributionis intuitum principaliter, immò & per consequens moti petitionibus Theoderici prædicti, propriavimus ecclesiæ prædictæ; renunciantes omni jure, quod habuimus in orto prænotato. Testes hujus rei sunt dominus Hermannus de Kossebode H. de Schinstete, H. de Lichtinhayn, milites: dominus Th. Viceplebanus in Brisinitz &c. Datum & actum in Wintberg, anno quo suprà, feria IV ante festum Pentecostes.*

Anno Domini MCCXCIII, cœpit bellum crudele, quod aliquot annis, ingenti suorum detrimento, Angli gessere cum Gallis.

Anno Domini MCCXCIV, Celestinus quintus in summum est electus pontificem, anachoreta ordinis divi patris nostri Benedicti, vir vitæ sanctissimæ. Qui, cùm vicarius & imitator Christi verè mitis esset, & humilis corde; constituit in primo consistorio suo, quòd deinceps nec papa nec cardinales, cum tanta pompa solennibus equis uterentur, nec mulis quidem, sed asinis veherentur tantùm, dicens: *Jesus Christus filius Dei humilis, asini dorso vectus est, cujus nos imitatores esse debemus.* Offensam igitur ob id incidit cardinalium omnium ferme, præsertim Benedicti Cajetani, hominis ambitiosissimi, qui partes omnium agens, Celestinum papam, virum verè rectum & simplicem, velut insufficientem tanto oneri, resignare papatui persuasit. Per fistulam etiam frequentius noctu in cubili per parie-

parietem missam, velut cœlica vox esset, loquebatur ei: *Celestine, Celestine renuncia papatui, quia aliter salvari non poteris, nam vires tuas excedit.* Ideoque pòst, sexto mense reginimis sui & pontificatus, resignavit papatui. Et,ut id licitè fecerit, & ab aliis licitè fieri possit, per prænarratum Benedictum cardinalem, qui pòst Bonifacius est dictus VIII, inductus, desuper constitutionem fecit certam, quemadmodum dicitur *lib. VI de renunc. C. Quoniam aliqui.* Cui immediatè sæpe dictus arrogantissimus successit Bonifacius VIII, intrans ut vulpis, ut infrà dicetur. Qui non contentus dolo suo, insuper sanctum virum, rursum ad eremum tendentem capi fecit, & captum in arce Fumonis usque ad obitum custodiri præcepit, qui & ibidem non longè pòst dolore animi contabuit, spiritum humilem & contritum altissimo reddens. Qui etiam pòst multis claruit miraculis. Hinc & Clemens V eum canonizavit. Cujus celebritas quarto calend. Julii quotannis ex instituto hujus Clementis observatur: ea quippe die mortuus est.

Eo tempore floruit Albertus, Lantgravius Doringiæ, potens & magnus, cujus uxor fuit Margareta, filia Friderici imperatoris, ex qua genuit duos filios, Fridericum & Theodericum, qui & Titzmannus à quibusdam dicitur. Habuit & fratrem Henricum, *(a)* qui dominabatur in marchia Misnensi, & Lusatiæ provinciis. Is vicinus morti prædictos nepotes suos, Fridericum & Theodericum, ad se venire jussit, hisque multis proceribus & nobilibus astantibus, omne Misnæ, Lusatiæ ac Libonotriæ imperium resignavit dedítque, cùm hæredem alium non haberet. *(b)* Sicque princeps pius, his ordinatis, quievit in pace. Quod pater eorum Albertus audiens, vehementer indignari cœpit contra filios, seque fratris successorem esse allegans, & verum bonorum suorum hæredem. Et nisi sponte cederent terris, eos bello & vi profligere minabatur. Verùm Fridericus & Theodericus fratres & filii Alberti, minas patris floccipenderunt. Cùm enim essent ambo strenui, & multa probitate decori; à cunctis satrapis, & terræ nobilibus, omni denique populo, summo diligebantur affectu. Et quia habuerunt amorem omnium, & militiam fortem & bellacem, copiosumque peditum exercitum, Albertum patrem multis bellis superaverunt, unà cum marchione Brandeburgensi, quem conductum Albertus contra filios miserat, licet magna damna in villis & agris fecerit. Et quia Albertus contra filios prævalere nequiverat, illos exhæredare cupiens, terras eorum,quas ense acquirere non potuit, marchiam videlicet Misnæ & Lusatiæ, terramque Plisnensem, Adolpho imperatori vendidit, & Lantgraviatum Doringiæ filio suo Ludovico *(c)* quem ex concubina susceperat, relinquere statuit. Adolphus itaque rex, circa id tempus valido exercitu Suevorum & Renensium collecto, ad possidendas dictas, quas ab Alberto emit provincias, Philippum patruum suum, ducemque sui exercitus misit. Et hic qui- 818
dem per Doringiam ad nostram Czitciam urbem, à conditore Czitto sic dictam, devenit. Inde perpopulato agro, tuguriisque & villis ac templis igne crematis,

(a) Frater Alberti degeneris non Henricus erat, sed Theodericus, de quo supra *SIFFRIDUS PRESBYTER ad a. 1231. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 585. 586.* Idem ille est, cujus supra ad a. 1289. facta fuit mentio.

(b) Errat monachus, non enim sine hærede defunctus fuit Theodoricus iste, Misnensis Marchio, sed filium reliquit Fridericum, Tutta dictum, cujus litteras ipse supra ad a. 1289. adduxit. Huic demum sine hærede defuncto, successit Dicemannus, prout *HIST. LANDGRAV. THUR. c. LXXII.* nos docet. Verum Italum hominem secutus fuit *JO. GARZONEM,* qui *de bellis Friderici admorsi lib. I. cap. I.* Alberti degeneris fratrem, Henricum vocat, eundemque sine hærede fuisse defunctum, adlegat.

(c) Hic Alberti degeneris filius naturalis ex Cunigunda, in Historia Landgraviorum Thuringiæ, *c. LXXX* vocatur *Albertus*, alias *Apitius FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 591.* vulgo *Apitz.* Licet alias *Apollonius* nominetur, *PAULLINI Ann. Isenac. §. LXIII.* Quandoque, sed rarius, & perperam, *Ludovicus.* Vide etiam infra *a. 1307.*

matis, ad Bornium contendit: ibi dies aliquot ſtativa habuit, exin ad Eliſtrum progreditur. Tandem non longè à Picaſtro, (a) ubi nonnullæ Friderici copiæ hybernaverant, conſedit. Cujus adventum Fridericus marchio, vir bellator, audiens, ſub omni celeritate, ex Miſna & Libonotria copioſam & robuſtam pugnantium adunavit multitudinem, & contra Philippum ducens, cum eodem collatis ſignis congreditur. Fit atrox certamen, ita, ut mille ex Suevis cæſi ſint, ducenti capti. Ex Friderici militibus penè nullus peremptus, plures tamen vulnerati. Poſt trium dierum inducias rurſum bellum inſtauratur, in quo utrinque complures gladio ad internecionem cæduntur, ac ſine ullo reſpectu pietatis extinguuntur. Nam quantum dextræ ad cædendum valebant, tantum interficiebantur. Philippus, deſperata victoria, cum paucis equitibus prælio profugus, Aldenburgium pervenit, urbem, quam Cauritani, à Choris vel Cauptis, authore Ptolemæo, dictis, incolunt. Fridericus victoria potitus tulit ſigna militaria complura, galeas cælatas, vaſa argentea, auri argentique vim magnam. Vaſa galeæque Miſnam ejus juſſu deportata ſunt, atque in divi Donati templo locata. Quibus ſic geſtis, Philippus XXX dierum inducias petiit, & interea de pace cum Friderico tractare cœpit. Aſt Fridericus ob damna illata renuit, quia ipſum Philippum cum copiis ſuis, armis & vi è terris ſuis ejicere diſpoſuit. Philippus itaque omnia per nuncium Adolpho intimavit; ſeque bello devictum & profligatum conquerens; pariterque pro inſtauratione exercitus, ut novas copias ac pecuniam mittat, hortatur. Adolphus hæc audiens, ira percitus adverſus Fridericum, comparato tum ex Suevis, tum è Rheni accolis exercitu, expeditionem fecit. Igitur per Tubantinorum (b) agros, in Libonotriam ducens, ibi primùm ad urbem Cygneam exercitum duxit: (fuit equidem ea urbs tunc imperatori ſubdita, à Cygneo conditore dicta, poſtea à Henrico primo inſtaurata) ibique per triduum ſtativa habuit; ibi etiam parte exercitus Philippo tradita, ipſe cum reliquis copiis per Camannos (c) iter faciens, ad Fribergum contendit. Quam urbem propter argentifodinas vehementer cupiens, anno integro & quatuor obſedit menſibus. Tandem eam non armis, ſed proditione, cepit. Qua capta & in ſuam poteſtatem redacta, ad Bornium contendit, & eam non armis, ſed fame oppreſſam, in deditionem accepit. Inde cùm ad Picaſtrum exercitum ducturus eſſet, ad oppidum, quam Lucam Libonothanorum vocant, iter convertit. Ipſamque cùm aliquandiu fruſtra oppugnaſſet, ingruente hyeme, ſolutaque obſidione, in Sueviam reverſus eſt; partem exercitus ſecum ducens, partem Aldenburg hyemandum mittens. Ipſe verò in Suevia grandi collecto exercitu, verno tempore in Miſnam redire diſponens, audita Alberti Auſtriï contra ſe præparatione bellica, propoſitum mutavit, manere arctatus. Partem tamen exercitus Philippo direxit, qui copiis ejus juncti, ingentem conſtituerunt exercitum. Nam ſi annalibus fides adhibenda eſt, peditum erant viginti millia, equitum duodena. Verùm quid cum his Philippus fecerit, in ſequentibus, mox ſub anno Domini MCCXCVII, dicetur.

Eodem anno, videlicet Domini MCCXCIV quo ſuprà, Celeſtinus papa, mentis quietem diligens & otium ſanctum, ultro ſe abdicavit pontificatu.

Eodem anno Domini MCCXCIV, Bernhardus XXV, epiſcopus Miſnenſis eccleſiæ, cœpit, ſeditque annis V. Iſte fundavit monaſterium Sanctimonialium in Sleſia dictum Morgenſtern, ordinis Ciſtercienſis.

Anno

(a) *JO. GARTZON de b. Friderici Admorſi lib. I. c. III.* dicit: *Qua urbs ad Eliſtrum amnem ſita eſt.* Pegavia intelligitur, Oſterlandiæ oppidum, circa quam tunc hærebat Fridericus. Oſterlandiam vero noſter vocat Libonotriam.

(b) Gartzonem iterum ſequitur *lib. I. c. III.* Erant autem Tubanti, ſive Tubantini, populus, qui circa Zviccaviam olim ſedit, de quo *ALBINUS Chron. Miſn. Tit. IV. f. 49. TOB. SCHMIDT Chron. Cygnea p. I. p. 12.*

(c) Qui regionem circa Chemnicium olim incoluerant, de quibus *ALBINUS f. 50.*

Anno Domini MCCXCV, Bonifacius papa, ejus nominis VIII, cœpit, natu Campanus, de quo etiam suprà sub Celestino V dictum est. Fuit hic (ut scribunt historiographi) totus ambitiosus & arrogans, magnanimus insuper, & in rebus expertissimus. Qui leonina mente magis tyrannizans, quàm papisans, universo mundi orbi metum sui & terrorem incutere moliebatur. Quare per quendam stupor mundi appellatur in carmine. Iste nempe est, qui carceres pro clericis transgressoribus invenit, similiter & eosdem degradandi modum. Duos cardinales de Columnensium familia, Jacobum & Petrum, omni dignitate & rebus privavit, & è Roma ejecit.

Verùm bona, quæ fecit, sunt, quòd ordinibus mendicantium concessit, ut liberè possent prædicare, audire confessiones, & sepelire, citra tamen prælatorum
& curatorum jacturam. Jubileum primus instituit, de centesimo in centesimum 819
annum perpetuò celebrandum. Quatuor Evangelistarum pariter & Doctorum quatuor festa instituit. Sextum Decretalium ordinat, & confecit librum totum causidicum, clericorum contentionibus deservientem; & alia multa magnificè fecit, quæ cum eo in fine miserè defecerunt. Nam & ipse, cùm cardinales prædictos de Columna nimiùm persequeretur, à nobilibus de Columna captus & incarceratus, ibi miserabiliter clausus, diem quoque clausit extremum: cunctis Prælatis, ne alta sapiant, sed forma facti gregis magis amari à subditis quàm timeri satagant, flebile relinquens exemplum. Hic denique est, de quo dicitur, quòd intravit ut vulpes, vixit ut leo, mortuus est ut canis.

Eodem anno Bruno, episcopus noster, ad instantiam Domini Friderici abbatis, dedit cœnobio nostro privilegium confirmationis super duos mansos, sitos in Trebenitz, quos prædictus abbas emit pro viginti & octo marcis argenti pro fratrum utilitate, &c. quod quidem sic incipit. *In nomine Domini, Amen. Bruno Dei gratia, Nuenburgensis ecclesiæ episcopus, omnibus in perpetuum. Ad evitanda futura litigia, quæ cupiditas rerum, mater litium, generat incessanter, consilio sanè providentia est inductum, ut quæ rite & rationabiliter ab hominibus ordinantur, scripturæ testimonio perennentur. Eapropter ad noticiam tam præsentium, quàm futurorum cupimus pervenire, quòd cùm honorabilis vir, dominus Fridericus, abbas Putzaviensis, emisset pro viginti & octo marcis argenti, erga Petrum de Gisingen, & Henricum Camerarium, cives nostros in Cyce, duos mansos, sitos in villa Tribenitz, quos idem Petrus & Henricus à nobis tenebant in feudo, &c. nos ob dilectionem, & devotam instantiam præfati domini Friderici abbatis, & suprà dictos mansos, &c. damus, tradimus, donatione legitima, titulo proprietatis perpetuo possidendos, &c. Hujus rei testes sunt, dominus abbas Conradus Pygaviensis, dominus Christianus abbas sancti Georgii in Nuenburg, dominus Theodorus, abbas Portensis, & plures alii fide digni. Datum anno incarnationis Domini ut suprà, III idus Aprilis, indictione octava.*

Eodem anno Ericus, Magdeburgensis archiepiscopus, obiit, qui fuit frater Ottonis marchionis Brandenburgensis. Cui Burghardus de Blanckenburg comes successit, & IX annis sedit. Pallium à papa Bonifacio VIII suscepit.

Anno Domini MCCXCVI, Adolphus rex, bello Misnam ingressus, inter alia oppida, Friberg per annum & quatuor menses obsessam, proditione tandem cepit. De hac re etiam suprà dictum, & quidem latius, anno MCCXCIV.

Anno Domini MCCXCVII, Philippus, dux exercitus regis Adolphi, circa Lucam oppidum, non procul ab Aldenburg, bellum contra marchionem Fridericum instruxit. Quod Fridericus audiens, ex Libonotriis & Misnensibus pro tempore congregato exercitu, contra ipsum processit. Qui cùm se mutuo conspexissent, adeò acriter concursum est, ut fremitus pugnantium Picastri sit exauditus. Diu victoria anceps fuit. Tandem Libonotriis atrociter pugnantibus, Suevi cedunt graviter sauciati, & profugi facti deserta & avia petierunt. Qua etiam pugna Philippus captus est, unaque permulti nobiles. Fridericus Picastrum cum victore exercitu reversus, post paucos dies, dein Lipsim contendit;

præcedentibus ipsum equitibus armatis, exuvias in pilis gestantibus, vinctis verò captivis sequentibus. Lipsim veniens, quicquid auri argentique fuit, in Thomæ Apostoli templo posuit. Paulo pòst Philippum in Rotliciana arce custodiæ mancipavit; qui tamen paulo pòst fraude custodum aufugit. In Coldicium ad suos veniens, lætanter suscipitur.

Anno Domini MCCXCVIII, Albertus Austriæ dux, filius Rodulphi regis, gravissima bella in campestribus Spiræ Adolpho imperatori intulit. Cum quo dum collatis signis dimicat, ipsum inter pugnandum deprahensum occidit, & pro eo, ab electoribus & exercitibus approbatus, in regem Romanorum constituitur, & à Bonifacio papa confirmatur. Imperavit autem annis X.

Eodem anno Genuenses in Adriatico Venetos superavere mari: & LXX eorum naves captas Genuam deduxerunt, cum ingenti navali triumpho.

Anno Domini MCCXCIX, Bruno, reverendissimus noster antistes, dedit nobis privilegium confirmationis super decima in Miltindorff, quam comparavit Gumpertus, confrater noster de Reinboldisdorff, cujus initium tale est. *Nos Bruno, Dei gratia Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quam futurorum cupimus pervenire, quòd cùm Gumpertus de Reinboldisdorff, confrater ecclesiæ, sive monasterii in Puzavia, de salute animæ suæ cogitans, quinque sexagenis siliginis, & totidem avenæ decimæ, sita in Miltindorff, erga Henricum Burggravium de Blanckenhayn, qui eandem decimam à nobis & nostra ecclesia tenebat in feudo, emisset justo emptionis & venditionis titulo mediante; cumque idem Burggravius ipsam decimam nobis liberè resignasset: nos propter Deum & devotam instantiam honorandi viri, domini Friderici abbatis dicti monasterii, & Gumberti prædicti, eandem decimam ad infirmariam ejusdem monasterii, pleno jure proprietatis contulimus, & tenore præsentium damus & tradimus donatione legitima perpetuò possidendam: ita videlicet, ut infirmarius, qui pro tempore fuit, præfato Gumperto, Deo vocante, viam universæ carnis ingresso, in anniversario ejusdem Gumperti, qui in missis & vigiliis in dicto monasterio, prout ibi consuetum est, annis singulis peragetur, conventui pro largiori administratione prabendarum quinque solidos denariorum dativorum ratione suprà dictæ decimæ ministrabit. Ut autem hæc nostra donatio & ordinatio robur habeant perpetuæ firmitatis; præsentes literas super eo conscribi fecimus nostro sigillo sigillatas. Hujus rei testes sunt honorifici viri, dominus Henricus præpositus, dominus Gebehardus, Henricus de Tysenburg, Cicensis ecclesiæ canonici, &c. Datum anno Domini ut suprà, VIII idus Junii, indictione XII, pontificatus nostri anno XIV.* Secundum hoc datum & privilegium, Bruno ipse cœpisset anno, ut suprà positum est, MCCLXXV. Aliud tamen privilegium per eum etiam datum uno anno deviat, ut infrà patebit MCCCI. Hoc tempore Sicardus, Cremonensis episcopus & historiographus, claruit.

Anno Domini MCCC, Jubileus primus Romæ per Bonifacium papam instituitur & celebratur, & duravit anno integro. Et mirabiliter ditati sunt Romani ex concursu peregrinorum, & maximè papa. Constituitque Bonifacius, ut deinceps servaretur de centesimo in centesimum annum perpetuis temporibus. Cometes & hoc anno apparuit.

Viri illustres, qui hoc tempore claruerunt.

Reynerus, qui pantheologiam edidit, ordinis præd.
Durandus, scripsit super sent. & alia, ordinis ejusdem.
Duranellus, nepos Durandi, & ipse ejusdem ordinis doctor.
Media villa, theologus eruditissimus ordinis Minorum.

Anno Domini MCCCI, Fridericus abbas sanxivit privilegium ordinationis super anniversario ejus, & domini Henrici de Botvelt, & aliorum charorum. Incipit: *In nomine Domini Amen. Hæc est ordinatio, quam nos Fridericus, Dei gratia abbas monasterii Puzaviensis, de consensu domini Hartungi Prioris totiusque capituli, &c. Nos quoque Bruno, Dei gratia Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, &c. omnia prædicta gra-*

ta ratihabitione in nomine Domini confirmamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum, &c. duximus apponendum. Datum Cycæ, anno ut suprà, calendis Augusti, pontificatus nostri anno XV. Secundum hoc datum, cœpisset Bruno anno Domini MCCLXXXVI.

Eodem anno Bruno, pontifex noster, dedit monasterio nostro privilegium corroborationis super quatuor ortos in Zangeberg, quos emit dominus Henricus de Lychtenhain, nostræ congregationis monachus, quod quidem sic incipit. *Nos Bruno, Dei gratia, Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quàm futurorum cupimus pervenire, quòd cùm dilectus nobis dominus Henricus de Lichtenhain, monachus in Puzavia, emisset erga relictam quondam Hermanni aurifabri, civis nostri in Cytze, & Joannem & Albertum, filios dominæ ejusdem, IV. ortos, sitos in Czangenberg, &c. Hujus rei testes sunt honorabiles viri, dominus Henricus præpositus, dominus Conradus decanus Cycensis ecclesiæ, &c. Datum anno ut suprà, nonis Novembris, indictione XIV.* Credo ergo, prænarratum Henricum de Lichtenhain, cùm esset de nobili & magna familia, ortos prædictos de patrimonio suo emisse, cum consensu abbatis ad perpetuam monasterii utilitatem, sicut & alia, quæ brevitatis causa pertranseo.

Anno Domini MCCCII, vel circà, Fridericus abbas humanis excessit, cui Nicolaus ejus nominis primus successit, vir & ipse singularis prudentiæ & religionis. 821
Ob industriam suam & vitæ integritatem, non modò episcopo nostræ diœcesis, & principi terræ Friderico, verùm & universo populo dilectus fuit & acceptissimus. Enimverò in quanto pretio & honore ab præfato habitus sit Friderico, infrà in privilegio, quod idem Fridericus ob laudem ejus & reverentiam anno Domini MCCCX dedit, evidentissimè liquet.

Anno Domini MCCCIII, Nicolaus abbas privilegium confecit super anniversario domini Henrici de Botvelt, ac illorum dictorum de Tribenshayn. *Nos Nicolaus, abbas Dei gratia in Puzovv, ordinis sancti Benedicti, recognoscimus, & ad universorum noticiam volumus pervenire, quòd cùm dominus Fridericus, abbas quondam in Puzovv, prædecessor noster felicis memoriæ, à Domino Henrico milite, quondam dicto de Bothvelt, pro anniversario ejusdem, in nostro monasterio statuendo, &c. Nos ergo Bruno Dei gratia, Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, ad exprimendum nostrum consensum, omnibus & singulis præmissis liberaliter accessisse, sigillum nostrum præsentibus similiter duximus apponendum. Datum Cycæ anno Dom. quo supra XIV. cal. Junii.*

Eodem anno papa Bonifacius captus est per nobiles de Columna, adjuvante rege Galliæ Philippo, qui tamen post paucos dies per tumultum violenter per amicos suos liberatus fuit de carcere, & Romam reductus. Ipse tamen papa intra paucos dies ex dolore animi, quem èx confusione præmissa inciderat, morbo correptus interiit, cui post paucos dies Benedictus XI successit ordinis prædicatorum, qui secundum seculum vilissimæ conditionis fuerat, filius utpote lotricis pauperculæ & viduæ. Tamen propter sanctimoniam vitæ, & prudentiam animi, qua revera nobiliter fulsit, ad apicem apostolicæ sedis sublimari promeruit. Hic constitutionem Bonifacii antecessoris sui, quæ incipit *Super cathedram*, moderavit per aliam, quæ incipit *Inter cunctas*, quia presbyteri Italici erant sicut campanarii, & nihil habebant de ecclesiis suis nisi labores & curas. Joannem quoque & Jacobum cardinales de columna, ejectos per Bonifacium revocavit, & in omnem dignitatem restituit. Eodem anno Erphordenses cives destruxerunt castra Kirchberg, Wintberg, Grifenberg. Prima duo funditus everterunt, & Leisten, quod antè ceperant, quæ omnia erant Burggravii Ottonis de Kirchberg, eximii benefactoris nostri, qui eorum offensam (nescio ob quam causam) inciderat. Cui tamen pòst Greiffenberg restituerunt. Eodem quoque anno castrum Hopfgarten destruxerunt. Hæc ex Chronicis Doringorum, quæ Erphordiæ in monte divi Petri transcripsi.

Eodem anno Mangoldus de Nuenburg, episcopus Herbipolensis, obiit, cui Andreas de Gundelfingen successit.

Anno Domini MCCCIV, Bruno, episcopus noster reverendissimus, pausavit in Christo, de cujus felici obitu in vetusta quadam Chronica in hæc verba scriptum reperi: *Bruno, venerabilis Nuenburgensis ecclesiæ episcopus, cùm in extremis laboraret, jussit se super nudam terram substratis cineribus reclinari, in quibus humiliter & devotè recubans spiritum feliciter exhalavit, anno Dominicæ incarnationis MCCCIV.* Cui Ulricus successit, ut sequitur.

VDalricus, celeberrimus Nuenburgensis ecclesiæ præsul, anno Domini MCCCIV, Brunone defuncto, canonicè electus successit, vir vitæ rectitudine conspicuus, & in agibilibus mundi peritissimus: fuitque natus de Wolckenberg, sed an comitum prosapia, an non, incertum habeo. Qui & ipse monasterii nostri fautor & tutor fuit notabilis & insignis, ut insequenti privilegio, hoc eodem anno, per eum nobis super VII mansos sitos in Rodwansdorff dato, evidenter patescit, quos quidem dominus Nicolaus abbas noster, & totus conventus emit, &c. cujus tale est exordium: *Nos Ulricus, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quàm futurorum cupimus pervenire, quòd, cùm dilecti nobis in Christo, dominus Nicolaus abbas, & conventus monasterii Putzaviensis VII mansos, sitos in pago villæ Rotvvansdorff, solventes annuatim XXXIX solidos denariorum usualium dativorum, erga Christianum de Luchovve, & fratres suos, justo emptionis & venditionis interveniente titulo, suo monasterio legitimè comparassent; cumque dicti fratres mansos hujusmodi domino Ottoni, militi de Lichtenhain, & Ottoni filio ejusdem, à quibus ipsos mansos tenebant in feudo, & deinde idem dom. Otto cum filio suo,*
822 *qui simili feudo dictos mansos à nostra tenebant ecclesia, nobis voluntariè & liberè resignassent: nos ob reverentiam gloriosæ virginis Mariæ, & devotam instantiam dictorum, domini abbatis & conventus, eosdem mansos cum omnibus suis pertinentiis, & utilitatibus, quæ ipsis insunt in præsenti, vel inesse poterunt in futuro, de consensu totius nostri capituli, damus, tradimus, & donamus, tenore præsentium prædicto monasterio pleno jure proprietatis perpetuò possidendos. In rei testimonium has literas nostri sigilli robore jussimus communiri. Testes hujus nostræ donationis sunt: dom. Erckenbertus de Starckenberg, Otto frater noster, Citzensis ecclesiæ canonici, &c. Volradus dictus de Wolckinberg, patruus noster, & alii complures fide digni. Datum anno, quo suprà, indictione secunda.* Eodem anno Albertus, Burggravius de Aldinberg, monasterio nostro dedit annonam in Bodewil, quæ vulgariter Burgkorn dicitur, & desuper privilegium corroborationis perpetuæ confecit contulitque, cujus tenor talis est: *In nomine Domini Amen. Ne gestarum rerum memoria pereat, perennari solent testimonio literarum. Eapropter nos, Albertus Burggravius de Aldenberg, ad noticiam tam præsentium quàm futurorum volumus pervenire, quòd ob reverentiam & honorem Dei omnipotentis, nec non beatissimæ virginis Mariæ, genitricis ejusdem, ac pro salute animæ nostræ, omniumque progenitorum nostrorum, annonam in Bidovvil, quæ vulgariter Burgkorn nuncupatur, ad nos & nostros devolutam, venerabili D. Nicolao abbati, & suo monasterio Putzaviensi voluntate benevola, cum omni jure, utilitate seu proventu, qui nunc exinde provenit, vel provenire poterit in futuro, in idipsum monasterium damus & transferimus perpetuò possidendam. Ut autem hæc firma & inevulsa permaneat, præsens scriptum nostri sigilli munimine roboratum, prænotato domino & suo monasterio duximus fideliter erogandum. Hujus rei testes sunt honorabiles: Dominus præpositus in Aldenburg &c. Acta sunt hæc anno Dom. quo sup. V. calend. Junii.* Eodem anno Gerhardus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui Petrus, episcopus Basiliensis constitutus per papam, successit. De hoc & insequentibus. Eodem anno Burghardus de Blanckenberg, archipræsul Magdeb. obiit, cui Henricus, comes de Anhalt, successit.

Anno

Anno Dom. MCCCV, Clemens quintus summus creatus est pontifex, seditque annis 8. Hic sedem apostolicam in Galliam transtulit, mansitque illic annis 74, non sine magno Romanorum, imò totius ecclesiæ incommodo. Hanc translationem vehementer deplorat in suis epistolis Franciscus Petrarcha, qui illis temporibus floruit. Celebravit iste Clemens tria concilia. In Viennensi, quod anno Domini MCCCXI præsentibus CCC episcopis solennizatum, statuit multa præsertim statum clericorum religiosorum concernentia. Quo ad statum nostrum, id est monachorum nigrorum, sanxivit, quatenus omnes monachi non sacerdotes & conversi semel singulis septimanis confiteantur, & dominicis mensium primis communicent, dominica videlicet prima cujuslibet mensis usualis, negligentibus pœnam annectens, ut habetur extrà de statu monachorum, *ne in agro dominico*. Et hæc quidem constitutio salutaris per patres observantiæ nostræ, sive unionis Bursfeldensis assumpta est & approbata, ut decet & oportet; quemadmodum claret in ceremoniis nostris *dist. 11. cap. 6. presbyteri celebraturi*. Quo ad fratres mendicantes, statuens eis formam prædicandi, & confessiones audiendi, ut *extrà de sepult*. dudum in Clementinis: quæ tamen constitutio originaliter à Bonifacio VIII edita fuit, & incipiebat *super cathedram*, sed per Benedictum XI successorem fuit revocata, per Clementem autem hunc, in concilio reposita in suo vigore, & corpori juris inserta, scilicet in Clementinis. Et has quidem Clementinas Clemens iste edidit, & in concilio memorato Viennensi, cunctis episcopis annuentibus, & doctoribus confirmavit & promulgavit. Statutum quoque est ibidem, clericos, tabernarios, macellarios, negotiatoresque à diœcesanis compesci. Institutum Urbani IV de corporis Christi festo roboravit, ordinem templariorum prorsus delevit. De cæteris ejus gestis sub anno obitus ejus dicetur. Circa idem ferè tempus Fridericus, marchio Misnensis, missis ambasiatoribus suis ad Albertum imperatorem, restitutionem urbium petiit, quas olim Adolphus rex pro se & imperio vi abstulerat, magnis provinciæ damnis illatis. Itaque Albertus nunciis benignè, sed in dolo, se postulata concessurum respondit, & ob id colloquii diem Aldenburgi futurum indixit. Ad quem cùm uterque & rex & marchio, suis quisque stipatus militibus, convenisset, celebratoque solenni colloquio, Albertus Fridericum ad convivium paratum invitavit; quibus epulantibus, satelles quidam robustus, ab Alberto multis promissis subordinatus, convivii locum, ut Fridericum occidat, intravit latenter. Quem milites Friderici considerantes, paritetque de insidiis suspectum habentes, irruentes in eum multis plagis sauciatum seminecem ejecerunt. Mox tumultus & clamor ingens exoritur, utrinque sese digladiantium. Quibus utcunque sedatis, Fridericus veste mutata aufugit Picastrum veniens: ubi mox sequenti die necem sibi per Albertum paratam suis conquestus est optimatibus, jurans se amodo nulli unquam imperatori fidem præbiturum. Quod cùm singuli audissent, tantum facinus abhorrentes, simulque excandescentes; vindicandum in Albertum, & arma sumenda, unanimiter conclamarunt. Qua de re bella secuta sunt complurima, quemadmodum etiam testantur vulgares & communes Doringorum & Misnensium historiæ, in quibus ad verbum sequentia bella, quæ eo tempore contigere, continentur. Itaque his ex Chronicis. 823

Anno Domini MCCCVI, Albertus rex Romanorum, repetens terras, scilicet Thuringiam, Misnam & Orientalem provinciam, cum plures civitates & castra obtinuisset, quamvis marchio Fridericus, filius Lantgravii Doringiæ, totis viribus rebellaret. Relicto itaque exercitu, Augustus ad alias provincias properabat. Porrò exercitus relictus in terra Misnensi & Orientali, multa mala perpetrabant, ita ut nec ecclesiis, neque sacerdotibus, nec religiosis parcerent. Quinimò (quod horrendum est audire) sacerdotibus divina celebrantibus calices de manu rapiebant, altaria spoliabant. Unde contigit, quòd quidam Garzio de exercitu pixidem sacramenti auferret. Inde hostias recipiens, sacrilega manu gestabat, dicens:

dicens: *Habeo tres deos, & ego comedam eos.* Quod cùm capitaneus exercitus percepisset, vocavit sacerdotes, ut corpus Domini cum reverentia reportarent ad ecclesiam. Timuit equidem iram Dei super exercitum ob id piaculum venturam, sicut & venit & contigit. Marchio namque Fridericus præfatus, collecto exercitu, de civitate Liptz egrediens, contra exercitum prædictum ad præliandum omnes delevit & interfecit. Obtenta itaque victoria, Fridericus marchio animosè contra regem Romanorum pugnavit, omniaque castra & oppida recuperavit, & sibi subjugavit. Quomodo autem Doringiam nactus sit, sequenti dicetur anno. Eodem anno Otto, Burggravius de Kirchberg senior, parochiam in Brisenitz cum privilegio desuper confirmationis conscripto nostro contulit monasterio, in quo etiam consensus & approbatio Udalrici nostri exprimitur antistitis. Quod quidem ita incipit: *In nomine Domini Amen. Otto, Dei gratia Burggravius de Kirchberg, omnibus in perpetuum. Quoniam ex mutatione temporum ac generationum transitu, &c. Noverint ergo tam posteri quam præsentes, quod nos ob reverentiam Dei omnipotentis, nec non gloriosissimæ virginis matris ejusdem, ac pro salute animæ nostræ omniumque progenitorum nostrorum, parochiam in Brisenitz, cujus jus patronatus ad nos dinoscitur pertinere, de consensu reverendi in Christo patris ac domini, Ulrici, Nuenburgensis episcopi, & ad devotam instantiam venerabilis D. Nicolai, abbatis ejusdem ecclesiæ in Puzovve, & propter grata beneficia nobis facta, habita deliberatione, & de bona voluntate hæredum nostrorum, dedimus & tradidimus, & tenore præsentium damus, tradimus & donamus monasterio sanctæ Mariæ in Puzovve, cum decimis quinque agrorum. &c. Nos quoque Ulricus Dei gratia, Nuemburgensis jam dictæ ecclesiæ episcopus, ad exprimendum nostrum consensum præmissæ donationi liberaliter accessisse; sigillum nostrum præsentibus similiter duximus apponendum, indulgentes abbati, &c. Hujus autem rei testes sunt, venerabilis D. Ericus abbas de Burgelino, D. Conradus pincerna de Salecke præpositus, &c. quamplures fide digni. Actum anno Domini, quo suprà, indictione quarta.* Eodem quoque anno Otto, Burggravius suprà memoratus, dedit monasterio nostro capellam in Kirchberg, cum desuper confecto confirmationis privilegio, consensum & ratihabitionem Udalrici episcopi exprimentis: quod sic incipit: *In nomine Domini Amen. Otto, Burggravius de Kirchberg, omnibus in perpetuum. Quoniam ex mutatione temporum ac generationum transitu gesta hominum plerumque in oblivionem, & ex oblivione in calumniam rediguntur, &c. Noverint ergo tam posteri quam præsentes, quod nos ob reverentiam Dei, &c. capellam in Kirchberg cum vineis, pratis, areis, agris, cultis & incultis, &c. cujus jus patronatus ad nos dignoscitur pertinere, de consensu reverendi in Christo patris, ac D. Udalrici, Nuenberg. ecclesiæ episcopi, &c. de bona voluntate hæredum nostrorum dedimus & tradidimus, & tenore præsentium damus, tradimus & donamus monasterio Puzovve jure proprio in perpetuum possidendam. Hujus autem rei testes sunt venerabilis D. Ericus abbas de Burgelino, dominus Conradus pincerna præpositus, dominus Hermannus de Starckenberg decanus, &c fide digni. Actum anno incarnationis Dom. quo sup. indictione quarta.* Prædictarum denique ecclesiarum,

824 parochiæ videlicet in Brisenitz, & capellæ in Kirchberg, donationes per Ottonem Burggravium prænarratum monasterio nostro factas, etiam eo defuncto, filii ejus & hæredes, Otto, Albertus, & Hartmannus Burggravius de Kirchberg, ratas & gratas habentes, easdem singuli singulis privilegiis & sigillis corroboraverunt. Propter quod eorum liberalitati ac devotioni pientissimus pater & dominus Nicolaus abbas congaudens, eisque spiritualia dona recompensare annitens, cum anniversario perenni eos confraternitati nostræ congregationis perpetuo ascripsit privilegio sequenti, cujus talis tenor est, confirmatam. *Nos Nicolaus, Dei gratia abbas, Gerhardus Prior, totusque conventus, sanctæ Mariæ virginis monasterii Putzaviensis, recognoscimus in his scriptis publicè protestantes, quòd nobili viro, dom. Ottoni Burggravio de Kirchberg, suisque hæredibus ex prærogativa donatione, qua nostram ecclesiam gratiosè dotaverunt, promittimus, ut, ubicunque se receperint, & mansionem fecerint in his locis deputatis, videlicet in monte, qui dicitur Kirchberg, aut in villa Brisenitz,*

niae, in divinis officiis & aliis ecclesiasticis sacramentis, prout antiquitus habere dinoscebantur de dicta parochia, solliciti volumus providere, ratum firmumque tenere, ac inviolabiliter observare; ipsum quoque dominum Burggravium, suamque contboralem, dominam Sophiam, ac omnes suos progenitores, in orationes nostras recipimus, participesque reddimus bonorum omnium, quæ apud nos die noctuque fiunt, ex nunc & in ævum. Ad cujus rei evidentiam, præsentem literam nostro nostrique conventus sigillo fecimus sigillari. Dat. ut sup.

Anno Domini MCCCVII, vel circà, Albertus Lantgravius Doringiæ senior, qui & nostro monasterio favens, notabile (ut suprà dictum est) privilegium nobis contulit, Erfordiæ diem clausit extremum. *(a)* Is tres reliquit filios duos, id est Fridericum & Theodericum ex legitima uxore sua Mechtilde aliàs Margareta, filia Friderici secundi, cum qua Aldenburg dotis nomine acquisivit. (Quam tamen urbem ipse cum cæteris Adolpho regi vendidit) & Ludvicum *(b)* ex pellice seu concubina natum, cui adhuc vivens Landtgraviatum Doringiæ resignaverat, ut ei in eodem principatu succederet. Quæ cuncta præfatus Fridericus marchio, verus filius & hæres, audiens; copioso collecto exercitu, partem illius cum robustissimis viris, Theoderico fratri suo contradidit, dans ei in mandatum, ut Fonteiam, *(c)* Fribergum, Colditium, Grymmaw, Lusatium, Rotlicium & cæteras urbes ab Adolpho olim occupatas recuperare contenderet. Quod & Theodericus strenuè perficere curavit, urbes prædictas partim expugnatione, partim deditione suam in potestatem redigendo. Ipse verò Fridericus, cum reliquis copiis ad possidendam Doringiam, tanquam hæreditariam, invasoremque Ludvicum exturbandum, indignabundus ingressus, cuncta sibi resistentia ferro & igne devastans, diruit & subvertit. Gothiam, urbem à Gothis conditam, multis machinis, arietibus, & tormentis convulsam & oppressam cepit. Deinde comitem Glicboniensem, & comitem Vinariæ, qui unà cum Erphordensibus Ludvico favebant, aggressos vicit, fudit, profligavitque. Comitem Vinariæ captum, grandi ære multatum, Comitia & Vinaria urbe privavit. Erfordenses eodem impetu superatos, ad annuum tributum solvendum juramento astrinxit, & tandem potenter tota potitus est Doringia. Dum bæc in Doringia per Fridericum strenuissimè patrarentur, Theodericus germanus ejus, qui à plerisque Titzmannus, marchio de Landesberg, dicitur, in die Mariæ Magdalenæ, Pigaw oppidum cepit, archisteriumque divi Jacobi apostoli ibidem potioribus spoliatum rebus, injecto igne exussit: exin Lipsim ad hybernandum contendit. Ubi cùm in nocte dominicæ Nativitatis missarum solenniis adesset, à milite quodam Philippi bortatu interfectus est, ut refert Joannes Garsonis Bononiensis, in gestis prædictorum duorum fratrũ, Friderici & Theoderici, marchionum Misnensiũ, licet sint, qui ipsum Theodericum in nocte parasceves peremptum scribant, triduoque supervixisse, ac pœnitenti devotoque obiisse spiritu. Cujus lamentabilem & casum & mortem cùm rescisset Fridericus, nulla interposita mora, Lipsim venit, & in templo divi Pauli honorificè tumulatur. Interea Fridericus audiens, Philippum, Aldenburgensium, Cygnæorum & Camannorum *(d)* præsidio, Fonteiam rursus suæ potestati subjecisse, & ad Lucam expugnandam exercitum admovisse; infestissimo odio cum multitudine armatorum contra eum processit, ipsum propria manu in ultionem fratris occisi interficere statuens. Inito itaque atrocissimo prælio, cùm inter confertissimas acies Philippum dimicantem conspexisset: ecce exclamans fratris mei occisor, irruensque in eum graviter vulneratum equo excussit, multis insuper Suevorum partim occisis, partim captis, cæteris in fugam con-

(a) Potius a. 1314. defunctus Albertus degener. Vide *HIST. LANDGR. THUR. c. LXXXVII.*
(b) Vide supra *a. 1294.*
(c) Borna intelligitur. Sequitur hic iterum *GARTZONEM lib. II. c. V.*
(d) Vide supra *ad a. 1294.*

825 conversis. Qua victoria potitus, cum copiis ad Aldenburg, imperialem urbein, (quæ dos matris suæ fuerat) properabat: incolis autem fortiter repugnantibus, facibus injectis ardentibus, penè totam cremavit urbem. Quare horrore perculsi cives, reseratis portis exeuntes, se & urbem ejus potestati subjecerunt. Quorum calamitatem & excidium vicina audientes oppida, oblatis clavibus, ultro se Friderici voluntati subdiderunt. Reluctarunt attamen aliquot annis Cygnæi & Camanni, ne se ditioni Friderici subjicerent. Ast diuturnis incursibus, & multiplici incommodo affecti, potentiæ ejus vel coacti se submiserunt. Fuerant siquidem Cygnæi ipsi & Camanni semper juris imperii: ideo tam difficulter & tardè sese principis submiserunt dominio. Subjectionem tamen factam postea Ludvicus imperator Bavarus ratam habuit, qui dictas urbes administrationi Friderici commisit.

Anno Domini MCCCVIII, Albertus imperator per Joannem nepotem suum, circa flumen Rhenum, non longè ab oppido Schaffhausen, dum simul amicè iter agerent, interfectus est, eò quòd patrimonium suum in Austria conferre detrectarit. Cui eodem anno Francophordiæ unanimiter electus Henricus septimus, vel (ut alii scribunt, qui Henricum Lantgravium Doringiæ inter imperatores numerant) octavus, comes Lutzelburgensis, in imperio successit, vir consilio & animo juxtà potens. Hic, tribus comparatis exercitibus, unum ipse in Italiam duxit adversus Brixienses, quos armis victos imperata facere compulit, Longobardosque omnes in potestatem accepit; urbes insuper Italiæ penè omnes maximis cladibus afficiens, ad imperium reduxit. Plures etiam se sponte dediderunt, quas placidè suscepit, præter Florentiam, & paucas alias, de quibus infrà. Alterum adversus comites Wirttenbergenses direxit, sacro imperio rebelles: quibus ex octoginta castellis, & munitissimis oppidis, quæ obtinebant, duo & septuaginta armis expugnata ademit. Tertium ex Francis & Baioariis collectum, duce Petro archiepiscopo Moguntino, cum filio, in Bohemiam misit. Hic est ille Henricus, qui Romæ coronatus, renitente Roberto rege Neopolitano, Florentiam obsidione artissima rebellem cinxit, Pisas Senasque in potestate habuit; de cujus coronatione, aliisve ejus gestis, nec non morte miserabili, in sequentibus suis locis & annis dicetur amplius.

Eodem anno, Petrus suprà dictus archipræsul Moguntiacus, Erphordiam in vigilia inventionis Divi Stephani ingrediens, per quinque & ultra septimanas, in monasterio montis S. Petri commoratus est.

Eodem anno, magnus magister Joannitarum, cum classe ex Neapoli se movens, mari transito, insulam Rhodi ingentissimo prælio aggressam, cum maximo Sarracenorum & Græcorum damno obtinuit. Ex eo ergo tempore Joannitarum sive Rhodiorum militum * in Oriente cœpit in dicta insula, quorum virtute, Christo cooperante, usque in præsens nostrum tempus, fides Christiana contra infideles mirificè propugnatur & defenditur. Vide plura in Hartmanno sub sexta ætate, folio 223.

Anno Domini MCCCX, Fridericus Doringiæ Lantgravius, Misnensis & Orientalis marchio, dominusque terræ Plisnensis bellicosissimus, ob summam reverentiam, devotionem, & amorem, quem ad venerandum religiosumque patrem, dominum abbatem Nicolaum, nec non totum conventum nostri monasterii habuit, privilegium amoris, favoris & protectionis ejus expressivum nobis contradidit. Cujus tenor talis est, ut sequitur. *Noverint universi præsentes literas inspecturi, quòd nos Fridericus Dei gratia, Thuringiæ Lantgravius, Misnensis & Orientalis marchio, dominusque terræ Plisnensis, propter probitatis merita, quibus venerabilis dominus abbas Bosaviensis dinoscitur multipliciter coruscare, ipsum ac ecclesiam suam in nostram protectionem specialem assumimus; volentes & præsentibus firmiter decernentes, ut universi nostri beneplacitis intendentes, eundem velut familiarem nostrum dilectum, semper & ubique congruis & condignis honoribus studeant prævenire; nostram in* core-

eo reverentiam taliter figurantes, ut ad condignam ob id viceversa teneamur pro virilibus recompensam. Igitur ut præscripta nostra gratia effectum laudabilem sortiatur, præsentes literas dari fecimus nostri sigilli robore firmiter consignatas. Datum Aldinburg, anno Dom. quo suprà, pridie calendas Januarii. Eodem anno Henricus Cæsar Romæ coronatur.

Anno Domini MCCCXI, Concilium Viennæ super Rhodanum, jussu Clementis papæ ordinatum, cœpit, & biennio duravit, in quo quanta salutaria constituta fuere, etiam suprà dictum est. In quo denique per provisionis potius quàm condemnationis viam, ordinem militiæ templariorum idem papa cassavit penitus, & annullavit. Causam hujus vide in Chronicis. 826

Eodem anno Ulricus, episcopus noster, dedit nobis privilegium corroborationis super eo, quòd dominus Nicolaus abbas pratum reemit alienatum à monasterio. Cujus tenor talis est. *Nos Ulricus, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, ad noticiam omnium, quibus præsens scriptum exhibitum fuerit, volumus pervenire, quòd honorabilis dominus, Nicolaus monasterii Puzaviensis abbas, super reemtione cujusdam prati alienati à monasterio, consilium & auxilium dominorum sui conventus in aliqua summa sibi offerri petiit, quam in pondere X marcarum apud ipsos favorabiliter impetravit. Prædictus ergo Conventus, cùm talis pecuniæ summam solutionis formæ integraliter percepisset, onere multifario exactionis à domino Friderico marchione se sentiens aggravatum, propter majus periculum evitandum, prædictas X marcas advocatis ejusdem domini, per manus domini abbatis prædicti præsentari voluit seu decrevit: ita tamen, ut pro eisdem marcis triginta duo solidi censûs in Misselquitz prædicto conventui consolatoriè singulis annis & perpetuò ministrentur. Quam consolationem nullus abbatum ipsi succedentium, nisi tanta pecunia videlicet X marcarum ipsi conventui reddita, subripere audeat vel præsumat. In cujus rei testimonium, cum appensione sigillorum prædicti domini abbatis & conventus præsentem literam nostri sigilli robore volumus communiri. Datum Cycæ, anno Domini quo suprà, pontificatus nostri anno 7.*

Anno Domini MCCCXIII, Clemens papa obiit. Hic multa laudabilia (ut suprà dictum est) statuit & fecit. Fuit tamen (ut Antonius de eo scribit & alii) nimis cupiditatibus deditus, propter quod scelus Simoniæ multùm viguit in curia sua circa beneficia. Quòd autem quidam dicunt, in papam non posse cadere Simoniam, beatus Thomas id reprobat. Insuper & minus honestæ vitæ fuit: famabaturque cum quadam comitissa pulcherrima contubernium habere. Nepotibus quoque & aliis attinentibus magnum thesaurum reliquit. Eo itaque mortuo, sedes vacavit annis duobus, & mensibus tribus.

Eodem anno Henricus imperator quoque, dum Bonconventum, oppidum Italiæ, obsidione premeret, diem obiit. Signa veneni in cadavere apparuisse multi scripsere. Ptolemæus vero Lucensis affirmat, veneno eum periisse, à prædicatorum ordinis fratre in eucharistia dato: aliusque addidit, id Florentinorum dolo & instinctu factum esse. Id ipsum Platina magnus autor asserit: & in Fasciculo temporum legitur, & cunctis penè Chronicis. Ordo tamen ipse per bullas papales excusatur, prout in præfato Fasciculo temporum habetur clarè. Fuit autem Henricus Cæsar vir sapiens & gratiosus, in armis strenuus & animo magnus: qui (ut sperabatur) non infima, si longiori vita fruitus fuisset, egisset.

Anno Domini MCCCXIV, Cometes apparuit versus Aquilonem, & quasi in fine signi Zodiaci, quod dicitur Virgo, & duravit per sex hebdomadas: designavitque secundum judicium astrologorum plures novitates, quæ contigerunt, ut pestem, & præcipuè mortem regis Galliæ. Anno igitur præfato, mense Novembri, de hac luce migravit rex Galliæ Philippus, posteaquam regnarat annis XXIX. Mors autem ejus fuit satis infelix. Nam cùm esset in quadam venatione, quidam aper inter crura equi, quem equitabat rex, se ingessit: ex quo rex ex equo cadens paulo pòst mortuus est. Fuit hic pulcherrimus hominum sui temporis. Hoc autem infortunium passus est, ut aliqui scribunt, propter deletionem ordi-

nis Templariorum, ad quam ipse vehementissimè papam instigans acuit.

Anno Domini MCCCXV, de imperatore deligendo inter electores contentio exorta est, in qua quidam Ludvicum, ducem Bavariæ, alii Fridericum, Austriæ ducem, elegere. Quamobrem inter eos bellum natum est, duravitque annis octo: quo tandem anno, prælio magno inter Muldors & Ottingen commisso, Ludvicus Fridericum victum cepit & humiliavit, solusque exinde regnavit annis XXXII. Fuit autem vir prudens, & ad regnum idoneus. Latinam tamen linguam suo damno non intellexit. Coronari à papa contempsit, qui tum Avione in Gallia sedem tenebat. Sed Romam tendens, ibi apud ædes Laterani, jussu cleri & populi Romani, à Stephano de columna coronam imperii suscepit. Quapropter
827 papa eum excommunicavit. Ille verò floccipendens, contra papam rebellans, alium erexit antipapam, Petrum scilicet Corbarensem, ordinis minorum: qui tamen pseudo-pontifex, post recessum imperatoris de Italia captus, à Joanne XXII vero papa custodiæ mancipatus est perpetuæ. Hæc per anticipationem dicta facta sunt post coronationem Ludvici, quæ celebrata est anno Domini MCCCXXVII. Quo etiam anno rursus sibi Ludvicus à prædicto suo antipapa coronam regni imponi fecit: ipse autem antipapa captus & incarceratus fuit, anno Domini MCCCXXX. De quibus etiam infrà aliquantisper tractabitur gestis. Ludvicus mansit denique contumax usque ad mortem suam, quæ satis miserabilis fuit, ut in sequentibus suis locis & annis dicetur. Eodem ferme tempore Fridericus, Lantgravius Doringiæ, & marchio Misnensis &c. rursus in Doringiam victorem duxit exercitum. Castella, quæ ab eo desciverant, subvertit, vicos incendio consumpsit, agros vastavit, arbores succidit, & turres ad solum evertit. Proinde contra Erfordiam feroci progreditur animo. Erfordenses perterriti ei obviam prodeunt; precibus flagitantes, ut modum iræ statuat: fatentur errata sua: esse clementiæ & prudentiæ suæ, ipsorum excusationem suscipere. Fridericus itaque eis crimina condonavit, jussitque, ut quotannis maximis ipsum & à quibus ei succederetur, muneribus prosequerentur: ad quod singulos jurejurando adegit. Circa idem tempus Nicolaus, abbas monasterii nostri, diem obiit: cui Joannes ejus nominis (ni fallor) primus successit, vir & ipse omni industria & religione præclarus. Hic quanta bona fecit, infrà suis locis patebit & annis.

Anno Domini MCCCXVI, Joannes XXII summus fit pontifex natione Gallicus, secundum carnem infimæ conditionis, filius veteramentarii, resarcitoris videlicet sotelarium; pauper quidem temporali substantia, sed dives ingenio & scientia; parvus corpore, sed magnus animo. Magnifica equidem sui papatus tempore perfecit opera. Constitutiones Clementinas publicavit, & ad universalia studia misit. Thomam de Aquino ordinis prædicatorum & Ludvicum episcopum Tholosanum, filium regis Siciliæ, ordinis minorum, canonizavit: episcopatus pingues divisit, contra pluralitatem beneficiorum multa bona instituit, & hæreticos complures præcipuo zelo damnavit. Iste est denique Joannes papa, qui ex summa, quam ad nostrum divi videlicet Benedicti ordinem habuit devotione, ex archivis antecessorum suorum ejusdem ordinis, * reperitque complures numero; summos videlicet pontifices XXIV; cardinales CLXXXIII; archiepiscopos & episcopos MCCCCLXIV; abbates insignes MDLXX. Summa autem canonizatorum omnium ejusdem ordinis, in sequentibus vulgatis continentur versibus:

Mitis & invicta Christi verna benedicta
In cælo sisti: tot fratres promeruisti:
Quingentos quinque quingenos millia quinque
Ad te translatos, priùs omnes canonizatos.

Notandum hîc secundum Volaterranum, quòd cœnobium Cassinense, religionis nostræ caput, quadraginta millia aureorum redditus olim habuit: urbes insu-

insuper opesque complurimas, si per tyrannorum rapinam licuisset, possedit. Unde idem inquit, regna potius quàm cœnobia virum sanctum posteris reliquisse, & forsan ignorasse, non se tam pauperibus hospitium aut Christi servis ad divina subsidium, (uti sperabat) quàm clericis ac sacerdotibus otium atque luxuriam parasse. De magnificentia dicti cœnobii etiam suprà sub Thoma de Aquino dixi.

Eodem anno fames validissima per Doringiam fuit, ita, ut multa millia hominum fame perierint, in stratis & viis corruentes, exhausti præ inedia. Unde Erphordenses ante valvam magnas foveas fecerunt, in quas cadavera projiciebant. Ubi & in rei memoriam capella constructa est prope viam regiam, Vinariam versus, non longè ab Erphurt, qui locus dicitur in Smedeset, *(a)* ubi sepulti sexagenæ & triginta sexagenæ cum quinque hominibus, quemadmodum ego ipse ibi vidi, legi & transcripsi. Maldrum quippe Erphordiæ tum frumenti quatuor marcis puri argenti vendebatur: & plerumque haberi non potuit. Circa idem tempus Ulricus, antistes noster reverendissimus, viam universæ carnis ingressus XVI calend. Aprilis, qui ob eximia, quæ contulit monasterio nostro bona, perpetuum apud nos habere promeruit anniversarium. Cui Henricus comes, ut 828
ajunt, de Stolenburg, ut sequitur, successit.

Henricus primus, in numero episcoporum Nuemburgensis ecclesiæ XXII, Ulrico humanis exempto canonicè succedens, cœpit anno Dom. MCCCXVII, seditque annis IX. Fuit hic comes de Grunpech, ut habetur in catalogo vulgato, de quo & in sequentibus.

De quibusdam novitatibus, & rebus gestis sub Henrico episcopo, ex Chronicis variis, & nostri monasterii aliorumve privilegiis.

Anno itaque Domini suprà dicto MCCCXVII, Joannes abbas confecit privilegium sive ordinationem, super anniversario Conradi de Ezildorf, qui pro eodem servando monasterio nostro dedit XX marcas argenti, cujus quidem privilegii tenor talis est. *Nos Joannes Dei gratia abbas, Joannes prior, totusque conventus monasterii Putzaviensis, recognoscimus præsentibus, & ad noticiam omnium, quorum interest, cupimus pervenire, quòd nos super eleemosyna Conradi de Ezildorff, dicti de indagine, beatæ memoriæ recepta, videlicet XX marcis, ac in usum nostræ ecclesiæ conversa, ipsum cum progenitoribus suis in confraternitatem nostram recepimus, participem omnium bonorum, quæ in nostra ecclesia fiunt, perpetuò exoptantes. Nihilominus obligamus nos ad peragendum singulis annis suum anniversarium, cum vigiliarum & missarum solenniis, ita quòd de duobus talentis denariorum, quos prædictus dominus Joannes abbas, in censu suo de Provin ad hoc deputabit, ministrentur in hujusmodi anniversario dominis duæ urnæ cerevisiæ; medius * pro piscibus seu carnibus, prout tempus tunc requirit; quartale triticĩ pistetur pro pane ad refectorium; & quartale siliginis pistetur pro eleemosyna pauperum dividenda: cereus de talento ponetur ad vigilias de serò, qui ardebit usque manè dictæ missæ pro defunctis. Nihilominus & in qualibet septimana per anni circulum legentur tres missæ: una de beata virgine: duæ aliæ pro defunctis: & sacerdotibus legentibus hujusmodi missas tres denarii dabuntur pro laboribus ipsorum in qualibet septimana. Ut autem hujusmodi anniversarius cum ministratione prædicta in nostra tam per nos quàm nostros successores perpetuò peragatur; nos de communi consensu nostro hanc literam hæredibus seu amicis dicti Conradi dedimus, sigillorum nostrorum robore communitam.*

(a) Schmidstedt. *FRID. HORTLEDERUS* exemplari suo adscripsit: *Vidi & ego, legi, & transscripsi, 3. Julii anno 1621. Estque tenor monumenti ejus talis: Anno Domini M. CCC. XVI. Jar, sint hir begraben. Hundert sechs Schokg. X. X. X. III. Schock und V. Menschen, die do verstorben sint in Thüringen. Den GOtt Gnade. Huc usque monumenti tenor. Summa autem earum sexagenarum est 8345. Menschen.*

Actum & datum anno Domini, quo suprà, XIV calend. Junii, præsentibus testibus. &c.

Anno Domini MCCCXX, Henricus, episcopus noster, dedit monasterio nostro privilegium confirmationis super uno talento, quod contulit idem ipse nobis in moneta Cycensi. Incipit: *In nomine domini Amen. Nos Henricus, Dei gratia Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, omnibus in perpetuum. Quia propter eventus varios &c. Notum esse volumus tam præsentibus quàm futuris, quòd cùm nobilis vir, dominus Henricus de Stalberg, unum talentum annui census in moneta nostra in Cyce, quem quondam inibi habuit Henricus camerarius, civis noster in Cyce bonæ memoriæ, erga dominum Henricum de Amlungesdorff, canonicum ecclesiæ Cycensis, & Petrum de Gysingen civem ibidem, pro quinque marcis usualis & legalis argenti, justo emptionis & venditionis interveniente titulo, comparasset: factaque libera resignatione ejusdem talenti ad manus nostras, nos ad devotam instantiam Henrici de Stalberg prædicti, sæpe dictum talentum domino abbati & conventui monasterii Puzaviensis in proprium dedimus & donavimus, & præsentibus damus & donamus, consensu totius capituli nostræ ecclesiæ accedente &c. Actum & datum Cyce, anno Domini ut suprà 10 cal. Februarii.*

Sequuntur viri doctrina excellentes, qui his claruere temporibus.

Petrus de Palude, theologus acutissimus, ordinis prædicatorum.
Joannes de sancto Geminiano, declamator insignis ord. Præd.
Joannes Guarra, præceptor Joannis Scoti, ordinis Minorum.
Nicolaus de Lyra, scripturarum expositor eximius, ordinis ejusdem.
Franciscus Maronis, doctor illuminatus, ordinis ejusdem.
Alexander de Alexandria, summista præcellens, ord. ejusdem.
Jacobus de Viterbio, theologus clarissimus, ordinis eremitarum.
829 *Bonaventura Patavinus*, prædicator altisonus, ordinis ejusdem.
Gerhardus de Bononia, theologus præstantissimus ord. Carmel.
Dinus Mugelanus, juris utriusque peritissimus, doctor secularis.
Jacobus de Arena, natione Parmensis, jurisconsultissimus secularis.
Alanus quoque doctor universalis, à plerisque his temporibus ascribitur.
Dantes Aligerius, patria Florentinus, vates & theologus secularis.
Arnoldus quoque de villa nova, his temporibus floruit, patria Provincialis, magnus philosophus. Is Parisiis dogma suum exercuit, & per prophetiam Danielis & Sibyllæ Erythrææ probare nitebatur, adventum Antichristi & persecutionem ecclesiæ futuram esse inter MCCC & MCCCC Domini annum, fermè in MCCCLXXVI anno adesse. Super ea re librum edidit, cujus titulus de speculatione adventus Antichristi. Is tamen reprobatus, & quasi hæreticus reputatus. Cùm magistros Parisienses complurimos adversarios formidans, ne ipse deveniret ad manus inquisitoris; aufugit inde, & profectus est in Siciliam. Qui cùm missus fuisset à rege Siciliæ Friderico orator ad papam, in mari mortuus est. Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, ait veritas incarnata. Unde omnes, qui voluerunt determinatum tempus assignare adventus Antichristi, vel finis mundi; reperti sunt mendaces. Hujus Arnoldi errorem taxat & ipse sapientissimus Joannes Picus, comes Mirandulanus libr. 5. contra astrologos, capite primo in hæc verba. *Arnoldus Hispanus, nobilis quidam medicus, sed ad superstitiones paulo minus propensior, ex Astrologiæ vanitate plerisque aliis adjectis Antichristi nobis adventum anno gratiæ MCCCXLV comminabatur. Fluxere ab eo tempore anni jam supra centum XLVIII, & nullus adhuc antichristus, nisi quales etiam multi tempore Apostolorum.* Hæc ille:
Trusianus quoque medicus hic claruit, qui factus est Carthusiensis.
Guido Bonatus, astrologus, per idem tempus in syderabilibus disciplinis notissimus fuit, quem adeò peritum in ea facultate fuisse Hartmannus Schedel scribit, ut nil in ea-

in eadem quantumvis obstrusum, illi ignotum sive incognitum fuerit. Verùm, cùm ipsa astrologia mendax sit & superstitionibus referta, & idcirco cunctis Christianis fugienda; libet hîc subnectere, quid suprà memoratus Joannes Picus, libro primo contra Astrologos sentiat in hæc verba. *Est Bonotus inter eos primæ auctoritatis. Is non ignarus modò est philosophiæ, sed furit planè atque delirat. Lege ejus primum librum de Judiciis, in quo super opere ipse prœmiatur. Mentior, nisi helleboro dignum hominem judicaveris. Struit, ubi desipit minus. Rationes quasdam, quibus astrologiam probet esse veram, istas quam dicam falsas, imò suprà quàm dici potest, pueriles atque ridiculas. Quam verò putat esse efficacissimam, illa est, Quadrivium destrui, si Astrologia tollatur. Esse enim unam ex quatuor artibus Mathematicis. Vide, ut nesciat etiam, quid sit hoc ipsum, quod profitetur. Astrologia enim hæc divinatrix tantum distat ab ea, quæ Mathematicis annumeratur, quantum lux à tenebris, quantum veritas distat à mendaciis.* Hæc Picus.

Petrus insuper, *de Appono*, qui dictus est, conciliator, quòd discolias in medicina sedarit, appellatus, philosophus & ipse omni ætate admirandus, hoc tempore floruit. Hic in medicina profundissimè scripsit, quæ nominare brevitatis gratia pertranseo. Scripsit attamen & librum de venenis ad Joannem pontificem XX, qui hoc tempore sedem Petri tenuit. Ferunt denique plerique historici, hunc magum fuisse, & multa per eandem artem ostendisse. Verùm sentiat de eo quisque, quod libet. Ego novi auditu & visu percipiens, Joannem Tritemium, nostri ordinis abbatem, virum nostra ætate mirificum atque eruditissimum, ejus doctrinæ & ingenio multum tribuisse, ipsumque in multis secutum fuisse. Cæterùm, quid alter æquè doctus judicet, sentiatque de eo, sequentia ejus verba indicant, quibus de eo inquit: *Petrus Apponensis homo congerere plura natus, quàm dirigere, quem quidem indoctiores, ubi nugator magis, ibi soliti sunt impensius admirari.* Hæc ille. Volui autem hæc addere, ne nimium quis scriptis ejusmodi Astrologorum tribuat fidei, nève seductus, pro veritatis melle venenum erroris & superstitionis hauriat. Sed nunc de his satis.

Anno Domini MCCCXXII, Syrorum supra XXX equitum millia Armeniam deprædati, magnam Christianorum multitudinem in servitutem abduxe-
runt. Eodem anno Joannes, rex Bohemiæ, pater Caroli quarti, à rege Franco- 830
rum vel potius Gallorum adversus Anglicos accersitus, cum lectissima equitum manu, consanguineo auxilium præstitit, prælioque memorabili & cruentissimo se immiscuit, in quo cum multis millibus cæsis interiit, cùm regnasset XXXV annis. Reliquit & alium filium, Joannem appellatum, cui Moraviam possidendam concessit, &c. Verùm prædictum bellum gestum esse traditur, anno Domini MCCCXLVI, in quo ipse præfatus rex Bohemiæ occisus fuit. At ego ex historia Bohemorum Æneæ Sylvii, qui pòst factus papa, dictus est Pius secundus, prænarrata transcribens, numerum anni ibi expressum non reperi, quem post exarationem, sive insertionem hîc factam, alium librum intuens mox reperi & subjunxi. Nec mirum, cùm & nonnunquam magnus dormitet Homerus, fasque sit operi longo surripere somnum.

Anno Domini MCCCXXIII, Joannes papa constitutiones fecit, contra dicentes, Christum & ejus Apostolos nihil in hoc mundo possedisse, id errorem censens & velut hæreticos damnans, qui idem confirmarent.

Anno Domini MCCCXXIV, Ludvicus imperator obsedit Torgaw & Lawingen. Eodem anno, Dominica ante Ascensionem Domini, combustum fuit monasterium divi Udalrici in Augusta urbe imperiali. Eodem anno Petrus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, qui provincialia jura sive statuta edidit: quæ etiam Joannes, Romanus pontifex, confirmavit. Quo defuncto, successit Matthias, monachus nostri ordinis monasterii Morbacensis constitutus per papam. Hic fuit natus de prosapia comitum de Buseck, omni probitate conspicuus. Qui eodem

dem anno Erfordiam intrans, cum magna gloria ac reverentia à clero & populo susceptus est.

Anno Domini MCCCXXV, cives Magdaburgenses archiepiscopum, dominum Burghardum comitem de Schrappelaw, moribus & sanguine illustrem, sceleratissimè occiderunt cum clava quadam, in cancellario quodam, ubi diu custoditus fuerat, & solùm propter defensionem jurium ecclesiæ. Eodem anno successit ei Otto, filius Landgravii Hassiæ.

Anno Domini MCCCXXVI, Henricus, episcopus noster, migravit à seculo, cui Wittigo successit, de quo in nulla historia mentionem factam eatenus reperi, sicut aliorum quorundam, præterquam in catalogo brevi episcoporum communi.

Wittigo ejus nominis primus, sed in numero præsulum Nuenburgensis ecclesiæ 23, cœpit anno Dominicæ incarnationis XXVII: seditque annis XX. De cujus vita & gestis (ut suprà dixi) nihil præter nomen scriptis inditum invenire valui, scriptorum magis incuria (ut reor) quàm ingeniorum penuria.

De eventibus variis, sub regimine hujus antistitis exortis, & Chronicis diversis & quarundam ecclesiarum cathedralium annalibus.

Anno suprà narrato salutis nostræ, Ludvicus imperator Romæ secundo coronatur per Petrum de Corbaria ordinis minorum, quem (ut suprà dictum) antipapam suum fecerat.

Anno Domini MCCCXXVIII, Joannes papa in publico consistorio condemnavit literam capituli generalis fratrum Minorum in Perusio celebrati. Quamobrem anno eodem Michael de Cesano, ejusdem ordinis minister generalis, appellavit contra papam, asserens papæ determinationem de paupertate Christi fore hæreticam: prædicta siquidem litera synodalis fratrum Minoritanorum continebat, quòd Christus & Apostoli nullius rei dominium habuerint in proprio vel communi, & quòd in his, quæ habuisse leguntur, tantùm babuerint absque jure aliquo simplicem usum facti, id est rei. Papa autem contrarium determinans, præfatum Michaelem, & multos alios doctores illi consentientes excommunicavit, & pro hæreticis damnavit: edibitque proinde constitutionem, quæ incipit: *In agro dominico propter singularia, dubia, suspecta & temeraria, quæ Begardi & Beguinæ prædicabant, & strictissimè observabant.*

Eodem anno Joannes papa Petrum de Marrone, quondam dictum Celestinum quintum, catalogo sanctorum ascripsit.

Anno Domini MCCCXXIX, Matthias, archipræsul Moguntinus, ordinis divi patris nostri Benedicti, diem obiit, strenuus commissæ ecclesiæ defensor & propugnator. Quapropter & grandes molestias perpessus est ab Heinrico, Landgravio Hassiæ, eò quòd feudalia, juxta morem majorum suorum, ab ipso suscipere
831 contempsit. Porrò archiepiscopus (ut quidam scribunt) venenatus interiit, cui Balduwinus, archiepiscopus Treverensis, successit, qui fuit ad tempus administrator ecclesiæ Moguntinensis: cujus tempore destructus erat & desolatus mons speciosus, & monasterium divi Jacobi ibidem, quemadmodum & aliæ nonnullæ ecclesiæ ob bella præcedentia.

Eodem anno Dominus abbas Joannes, nostri eo tempore moderator archisterii, vendidit Domino Heinrico de Drussitz, præposito ecclesiæ Cycensis, unam marcam annui census de ecclesia, sive prioratu in Provin, qui spectabat ad mensam abbatiæ: confecitque desuper privilegium recognitionis in hunc modum: *Nos Joannes Dei gratia abbas, Henricus prior, totusque conventus monasterii Putzaviensis, ordinis sancti Benedicti Nuemburgensis diœcesis, recognoscimus tenore præsentium publicè profitentes, quòd honorabili viro, domino Heinrico de Drussitz, præposito ecclesiæ Cycensis, de pensione mensæ abbatiæ nostræ*

stræ incorporata & anneхa in ecclesia seu prioratu in Provin, unam marcam annuatim in redditibus vendidimus, justæ emptionis & venditionis interveniente titulo, ob monasterii nostri prædicti necessitatem & utilitatem pro decem sexagenis grossorum Pragensium denariorum, nobis persolutis, & in dicti monasterii nostri necessitatem & utilitatem legitimè conversis, &c. sub modo & forma infrà scriptis, quòd dictus dominus Heinricus præpositus, de dicta marca annuatim in redditibus in monasterio nostro, pro suæ, progenitorum, & amicorum suorum quorumcunque, animarum salute disponat, ordinet per nos & successores nostros perpetuè observandum, &c. quòd in crastino Viti, per conventum peragatur in vigiliis & missa animarum, unus anniversarius pro salute animarum ipsius, videlicet præpositi post mortem suam, &c. Item in quolibet termino anniversariorum prædictorum, expendat dictus Prior pro refectione & commodo fratrum, medium talentum annis singulis perpetuò, &c. Datum anno quo suprà, nonis Martii.

Anno Domini MCCCXXX vel circà Joannes papa senio confectus desipuit miserè: & qui antea contra hæreticos laudabiliter diversos certaverat, compluraque utiliter constituerat, tandem & ipse oberrans docuit, & prædicavit, animas separatas non videre essentiam divinam, quantumvis purgatas visione faciali, nisi post diem judicii resumptis corporibus. Hæc tamen in morte revocavit.

Viri doctrina excellentes, qui hoc ævo claruerunt, & suis scriptis Christi ecclesiam illustraverunt.

Joannes Andreas, Monarcha juris utriusque:

Joannes Calduni, jurisconsultissimus, auditor Joannis Andreæ:

Oldradus de Laude, & *Cinus Pistoriensis*, qui & ipse Joannis Andreæ fuit familiaris amicus. *Et hi quidem Juristæ.*

Theologi verò hujus temporis diversorum ordinum fuerunt & hi:

Ludolphus Carthusiensis, qui vitam Jesu & alia compilavit.

Petrus de Palude, ordinis prædicatorum, theologus & jurista præclarus.

Astesanus de Ast, summista excellens, quem vulgò Astaxanum nominant.

Monaldus, ordinis Minorum, theologus & summista clarissimus.

Joannes Scotus, & ipse ordinis Minorum, qui quidem ob perspicacitatem & claritudinem ingenii sui, Doctoris subtilis nomen commeruit; inter quatuor principalium sectarum doctores locum tenens tertium; sectæ, quæ à nomine suo Scotistarum appellitatur, dux & signifer invictissimus. Qui & ipse philosophia seculari, Peripatetica videlicet, armatus, omnium ante se scribentium Theologistarum opiniones impugnavit, & suas statuens, quantum valuit, dejecit & diruit; theologus sui temporis argutissimus & scholasticissimus, ipsam cœlestem & evangelicam doctrinam, contra doctoris gentium beati Pauli Apostoli institutum & formam, tractando & docendo philosophicè. Ipse equidem apostolus, sydus apostolicum, & evangelica tuba, verum & unicum fidei sacramenta prædicandi modum, perfectam & sinceram theologizandi formam orthodoxis servandam, contradidit doctoribus suo exemplo & documento, inquiens: *Nihil arbitratus sum me scire inter vos nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum.* Et 1. Cor. 1. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, &c.* Et 1. ad Timoth. 2. *Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.* Quem saluberrimum & apostolicum docendi modum ipse cum suis sectatoribus Scotus haud imitatur, qui Platonis, Aristotelis, Chrysippi, cæterorumque gentilium magis plusque dogmata, quàm sacrosancta Jesu Christi & apostolorum ejus citant allegantque testimonia. Quorum rursus modum dicendi philosophicum, imò erroneum & vanum, idem Apostolus reprobat taxatque Timoth. 6, ubi inquit: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & ei, quæ secundum Deum est & pietatem doctrinæ: superbus nihil* 832

hil sciens, sed languens circa quæstiones, &c. usque existimantium quæstum, id est quæstionem, pietatem. Ubi glossa inter alia inquit, quòd hi, qui relictis sermonibus & verbis Jesu Christi, qui nunquam philosophice, id est logicè, prædicavit; verbis his philosophiæ innituntur, sermonibus Christi videntur non acquiescere, nec doctrinæ, quæ est secundum pietatem. Nulla equidem est aut esse potest illius vanæ & mundanæ philosophiæ cum ipsa angelica & sacratissima theologia conventio, sicuti nec tenebrarum ad lucem, & Christi ad Belial. Minus autem ipsa Dialectica fallax & verbosa, quæ à Christianorum studiis & auribus prorsus relegandа est, & explodenda est juxta id, quod divus Ambrosius bellè inquit: *Tolle argumentum, ubi fides quæritur.* Qui & proinde in litaniis fertur addidisse, *A Dialecticis libera nos domine.* Nam, ut & ipse Nicolaus Cusa cardinalis, & integerrimus theologus, inquit, *garrula illa Logica sacratissimæ theologiæ magis obest quam prodest.* Cui quadrat illud Gregorii Nazanzeni adversus hæresiarcham quendam, *Ut quid examen vesparum adversus fidem concitas? ut quid Dialectica religionem decorare te credis? Ubi magis per Dialecticam religio fœdatur, & illa nobis quodammodo gigantimachia fabulosè reperitur, dum adversus Deum in terris pugnatur. Et dum omnis sermo cum quæstione profertur, fit lingua bellatrix, verba sunt jacula, sermo est gladius: tota die sine ullo fine pugnatur, & interdum mutuis vulneribus inter se uterque prosternitur.* Hæc ille beatus. Ejusmodi verborum perniciosam & scandalosam à Christiano theologo alienam esse voluit Apostolus, cùm Timotheo scribit: *Noli contendere verbis. Ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Concordat Gregorius Magnus, *Syllogisticè,* inquit, *disputare, quid aliud est, quàm verbis contendere, & audientes subvertere?* Abutuntur equidem ea arte plurimi, dum confidentia clamoris veritatem magis obruunt & impugnant, quàm inquirant & promoveant. Hinc & quidam facetè & bellè inquit: *Quid facit philosophia in theologia? Nempe quod canis in balneo.* Quibus ego adjicio, & dico, quòd secularis philosophia in sacra theologia facit id, quod absynthium in melle, venenum in lacte, fel in vino, acetum in balsamo, fermentum in pane, zizania in agro, in veste tinea, rubigo in ferro, mus in pera, serpens in gremio, & idolum in Dei templo. Suprà dicta denique omnia de philosophia illa*, quam Apostolus Paulus *inanem & fallacem stultamque,* Augustinus *rixandi libidinem & virulentam,* Ambrosius *scientiam apparentem, non veram mendacemque ac sophisticam,* Origenes *plagam ranarum Ægyptiacam garrulamque* appellant, quamque sancti ecclesiæ doctores suis in voluminibus admodum detestantur, damnant reprobantque, quæ etiam omnia copiosè allegantur in decretis, potissimùm *distinct. XXXVI. Nonne,* & *distinct. XXXVII. Vino inebriantur, &c.* Postremò, si quis ea, quæ scripsi, me ex bonarum artium ignorantia odioque deprompsisse philosophiæ coarguat, jactans illud vulgarum adagium, Scientiam non habere inimicum, nisi ignorantem: noverit is, quisquis fuerit ille Aristarchus, ingenuè me fateri, parvam me philosophiæ naturali, & præsertim Dialecticæ, operam in scholis impendisse, literisque exoticis: quoniam literæ illæ & artes, quas Ethnici invenerunt, propriè nec bonæ nec verè liberales dici possunt: nil siquidem ad libertatem spiritus, nihil ad bene beateque vivendum prosunt. Solæ id illæ sacræ & cœlestes literæ efficere possunt, sine quibus omnis alia literatura vana est & muta. Quare rectissimè gloriosus Hieronymus illum literas dicit nescire, qui sacras ignorat. Omnes (inquam) scientiæ gentium vanæ sunt: sola Christi cognitio vera est sapientia. Quapropter malim cum apostolis apostolicisque viris rusticus censeri & piscator indoctus, dummodo sim vir bonus & fide catholicus, quam cum metaphysicis illis theologastris sine fide sana & doctrina eruditissimus haberi philosophus. Vix
833 enim fore potest, ut quispiam sit professione philosophus, & sincera fide catholicus, ut idem simul & Aristotelis Christique sit discipulus. Contingit quippe passim famatum juxta dicterium, ut videlicet magnus philosophus raró sit bonus catholicus. Philosophia siquidem ipsa gentilis & ethnica cùm sit superstitionum mater,

mater, & infidelitatis parens, perfidiæ suæ plures inficere consuevit erroribus, bonis quàm instituere moribus. Hinc est, beatissimus quòd legislator noster Benedictus, in pueritia, Romam à parentibus ad suprà narratas artes discendas liberales missus, in ipsis penè philosophiæ foribus studentium offendens pravitatem, gressus ilico retorserit, pedemque (uti divus de eo scribit Gregorius) quem in mundum posuerat, retraxit, ne cum scientia illorum hauriret & vitia. Mundum itaque cum sua stulta floccipendens relinquensque sapientia, more sanctissimi præcursoris domini, vastæ solitudinis secreta petiit; ibique latens, solique Deo cognitus, cœlestem illam ac divinam sapientiam assidua contemplatione hausit perfectissimè. Proinde in laudem ejus sancta canit ecclesia: *Sophiam despexit humanam, nactus angelicam*, Seraphicam videlicet illam, quæ in ardentissimo Dei amore, & divinæ bonitatis contemplatione consistit. Quam quidem non natura, non philosophia, sed Dei gratia & mystica illa theologia, etiam sine ullo literarum strepitu, Deo per intimum amorem perque purum & humilem affectum adhærentibus infundere solet. Hæc est illa mystica theologia, de qua Vercellensis abbas, commentator Dionysii, inter alia sic inquit: *Frequenter amor penetrat, ubi cognitio physica foris stat. Legimus, quosdam sanctos episcopos minùs imbutos fuisse physicis doctrinis, qui tamen mysticam theologiam captu mentis haurientes, cælos penetrarint, omnem physicam cognitionem subtilissimè transcendentes, usque ad beatissimam Trinitatem.* Hæc ille. Libet adhuc parumper hanc materiam pro conclusione prosequi, doctissimi illius divinarum scripturarum interpretis Erasmi sententiam suprà dictis consentaneam subnectendo. Ait itaque in compendio theologiæ suæ inter alia ita: *Abundè magnus doctor est, qui purè docet Christum. Si turpe ducunt nescire, quid diffiniat Scotus: turpius est nescire, quid decernat Christus. Si parum theologicum est, non assequi, quæ scripsit Durandus; minus theologicum est, non assequi, quæ scripsit Paulus. A divinis oraculis nomen habet theologus, non ab humanis opinionibus. Et bona Theologiæ pars afflatus est, qui non contingit, nisi moribus purgatissimis.* Hæc Erasmus.

Guilhelmus Ockam, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, Scoti præfati discipulus, theologus Aristotelicus acutissimus, factionis, sive sectæ theologicæ, quæ ab eo Ochanistarum appellatur, fundator invictissimus. Hic inter alia, contra Joannem XXII hæresim Fratricellorum, malè de Christi paupertate sentientium, damnantem prædicavit & scripsit, scribens, pronuncians que eum hæreticum. Quo circa ab eodem Joannne papa excommunicatus fuit. Qui ad Ludvicum imperatorem æquè excommunicatum fugiens, dixit ei, *O imperator, defende me gladio, & ego defendam te verbo.* Mansitque excommunicatus cum excommunicato, usque ad finem vitæ suæ. Et (ut dicit Joannes Tritemius) Scoti, magistri sui, acerrimus impugnator fuit, & omnia illius dicta oppugnavit. Ockam denique iste, scholastici certaminis agonitheta excellentissimus, agmen peregrini exercitus, id est philosophicum, contra hostes Israel pugnans, in scripturarum campum adducit, sacrisque theologorum copiis associat; sacra prophanis, divinis humana, domesticis exotica, orthodoxis ethnica, cæca præsumptione commiscens & copulans; & adeò usque quidem, ut auxiliares domesticas penè excedant superentque copias, multo plures videlicet philosophorum, quàm divinæ paginæ in suis syntagmatibus auctoritates producendo: quasi arma lucis, utpote scutum fidei, galea salutis, & gladius sancti Spiritus, nec non utriusque instrumenti aurea testimonia, ad resistendum diabolo, & satellitibus ejus hæreticis minimè sufficerent. Verùm, quàm faustè & prudenter id fecerit, ipse viderit. Concordia equidem militum, non dissidio belli obtinetur victoria. Quæ autem concordia sit Judæi & Christiani, pagani & catholici, philosophiæ & theologiæ, non video. Hoc unum scio, quòd sancti patres, & classici illi ecclesiæ doctores, adversus hæresiarchas pugnantes, non philosophiæ, sed divinæ autoritatis armis

certant & testimoniis. Ex quibus unus, divus videlicet Hieronymus, contra Helvidium hæresiarcham scribens, in ipso penè exordio pugnæ literaturæ ita prædictis conformiter declamat: *Non Rhetorici campum desideramus eloquii, non Dialecticorum tendiculas, nec Aristotelis spineta conquærimus. Ipsa scripturarum verba ponenda sunt, ut ipsis, quibus adversum nos usus est, testimoniis revincatur.* Nec obstar, si objiciatur, apostolum Paulum & alios plerosque ecclesiasticos tractatores auctorum allegare testimonia gentilium. Allegant equidem, sed poëtarum, sed oratorum, vel etiam historicorum, morales duntaxat utilesque sententias; non autem philosophorum, utpote Aristotelis argutias, spinas Cleanthis, & Chrysippi contorta sophismata; non denique nodum Gordiani; non arborem Porphyrii, aut similium, qui de formalitatibus, quidditatibus, genere & specie, esse & essentia, tractant; inania allegant dogmata: quanquam è diverso sint complures sanctissimi orthodoxæ fidei doctores, qui nec poëtarum, neque oratorum quantumvis morales allegant sententiolas, circa puram simplicem divinarum literarum manentes auctoritatem. Ex quibus potissimi sunt: Chrysostomus, Ambrosius, Gregorius Magnus, venerabilis Beda, Anshelmus, & Bernhardus mellifluus, multique alii. Reprehensibiles itaque sunt illi sacræ theologiæ desertores, novi videlicet theologastri, qui nimiùm gentili philosophiæ innituntur, perque eam fidei arcana, quasi per impossibile probare, vel etiam roborare contendunt. Quod nihil aliud est, quàm si quispiam Christianus in causa fidei cujuspiam Judæi vel pagani pro se uteretur testimonio: cùm tamen inimicorum testimonia, etiam vera si forent, velut suspecta in judicio reprobari soleant. Memoratos denique theologos novos, in sacris philosophantes, taxat etiam purissimus ille Christianæ sapientiæ interpres, omniumque nostræ tempestatis theosophorum princeps, Erasmus Roterodamus, in suprà allegato suo theologico compendio in hæc verba: *Vehementer absurdum videtur, cùm rem tractas ab omni sapientia mundana longè diversissimam, nihil crepare nisi Pythagoram, Platonem, Aristotelem, Averroem, & his prophaniores autores, ad horum opiniones velut ad oracula obstupescere. An non istud est Christi cœlestem philosophiam non condire, sed prorsus aliam reddere? Taxatur Chrysippus, quòd totas tragœdias in ejus commentariis, quos de Logicis conscripsit, reperire licuerit. Quo justius nos taxaverit aliquis, si viderit, plus quàm totum Aristotelem in theologorum commentariis inveniri? Quod si quis clamabit, absque exacta horum cognitione non esse theologum; equidem consolabor meipsum tot insignium virorum exemplis, Chrysostomi, Cypriani, Hieronymi, Ambrosii, Augustini, Clementis, cum quibus rhetorculus esse malim, quàm cum quibusdam, qui sibi plus quàm videntur esse theologus. Denique consolabor me exemplo Petri ac Pauli, qui ista non solùm non calluerunt, verùm etiam damnant aliquoties. Certè constat, nunquam usos esse.* Idem quoque contra novos scholasticosque theologos, qui subtilissimè de instantibus, formalitatibus, deque (ut dixi) quidditatibus & esseitatibus disputant, in Moria sua ita invehitur: *Jam has subtilissimas subtilitates subtiliores reddunt tot scholasticorum viæ, ut citius è labyrinthis temet explices, quàm ex involucris Realium, Nominalium, Thomistarum, Albertistarum, Occanistarum, Scotistarum, &c. In quibus omnibus tantum est eruditionis, tantum difficultatis, ut existimem, ipsis Apostolis alio spiritu opus fore, si cogantur hisce de rebus cum hoc novo theologorum genere conserere manus.* Hæc Erasmus.

Alvarus denique, & ipse ordinis Seraphici, his claruit temporibus, Joannis Scoti auditor, apud Joannem papam in pretio habitus. Contra suprà memoratum Guilhelmum Ockam scriptis egit & verbis. Edidit plura, inter quæ extat volumen maximum de planctu ecclesiæ intitulatum, &c.

Thomas de Valas, ordinis prædicatorii, theologiæ magister insignis, circa hæc tempora exponens se periculo ob fidem catholicam, prædicavit Avione publicè contra papam Joannem, propter errorem ejus de cæcitate animarum separatarum,

rum, omnibus prælatis ecclesiasticis dissimulantibus, & diu tacentibus. Qui ob id anno proximo ab inquisitore hæreticæ pravitatis, sed & latenter hæretico, incarceratur Avione, ubi pro Christi fide multa passus est. Sed paulo pòst, precibus Philippi regis Gallorum, pro eodem papæ scribentis, libertati datur.

Anno Domini MCCCXXXIV, Joannes papa moritur, vitæ suæ anno XC, & obiit Avione. Et antequam migraret è vita, revocavit errorem suum suprà dictum de animabus separatis. Ideo non potest dici hæreticus. Reliquit denique in thesauris suis ingentem vim auri atque argenti, cujus computatio fuit aurearum drachmarum XXV millia, hoc est, millies XXV millia, quod scripsisse arduum certè videtur. Neclegitur aliis temporibus ecclesia Romana fuisse locupletior, ut inquit Antoninus: quod quidem certissimum est. Neque enim tam dives erat temporibus Apostolorum, dum videlicet beatus Petrus eandem rexerat ecclesiam. Qui velut verus Christi paupertatis zelator, petenti eleemosynam pauperi respondit, *Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do.* Habuit quippe alium thesaurum, virtutum videlicet & gratiarum, quem & egenti communicavit; papa inops auro, virtute locuples; pauper in arca, dives in conscientia; vacuus ære, plenus sanctitate. Ditior denique & dubio procul hoc tempore fuit, quàm olim Sixti papæ & martyris ævo, qui per beatum Laurentium thesauros ecclesiæ distribuit pauperibus. Opulentior insuper, quàm fuerat Gregorii primi temporibus, viri beatissimi, qui aliquot pauperum quotidiè alebat millia. Quorum pastoralem sollicitudinem, gubernationem & vitam iste, si Joannes papa fuisset imitatus; tantam auri copiam minimè pòst relinquere quivisset, securiorque atque beatior, misericordiæ videlicet ac bonorum operum fructu comitatus, seculo ex hoc migravisset. Sola equidem ipsa misericordia comes est defunctorum, unicusque ac saluberrimus divitiarum fructus ipsa eleemosyna: sine qua omnes divitiæ steriles sunt & cassæ, suisque perniciosæ possessoribus. Thesaurus equidem omnis, qui ad quotidianum non est usum necessarius, superfluus est, nec conservandus, pauperibus sed viduisque ac orphanis erogandus, juxta illud Salvatoris dictum: *Quod superfluum est, date pauperibus.* Et Canon inquit: *Aurum habet ecclesia, non ut conservet, sed ut pauperibus eroget.* Non dicit, scortis aut histrionibus. Quamobrem nisi pontifex iste Joannes magnus quoque fuerit eleemosynarius, minimè ob prædicti thesauri collectionem tantopere laudandus foret, magis sed arguendus. Pascendarum equidem ovium Christi, non etiam oculorum, æruginis & tinearum curam susceperat. Quin etiam ob caduca illa fluxaque bona temporalia, quæ & dare & eripere ipsa fortuna potest, nemo vel bonus laudabilisve efficitur. 835

Anno Domini MCCCXXXV, Benedictus duodecimus Joanni defuncto successit in sede Petri, homo conditionis infimæ in seculo, sed moribus & scientia clarus, ex monachali secta ordinis Cisterciensis assumptus, seditque annis VII.

Ex rudimento Chronicorum de eodem.

Benedictus electus in vigilia Thomæ Apostoli, proxima die consistorium tenuit, ubi pronunciavit, nunquam velle gladio materiali uti, sed pacem quærere; item, quòd nemo religiosus ad curiam pro beneficio impetrando venire deberet; item eleemosynas mensæ papalis restituit pauperibus, quæ antè per familiares papæ diripiebantur, de qua centum personæ refici lautè possunt. Item voluit omnes prælatos à curia recedere, & suis in dignitatibus residere.

Anno Domini MCCCXXXVII, Cometes quatuor menses apparuit, & antequam extinctus fuit, emicuit alter mensibus duobus. Et sequuta est pestis ingens.

Anno Domini MCCCXXXIX, Benedictus papa novas constitutiones religiosis omnibus ordinavit, statuitque, ut provinciale capitulum de triennio in triennium servaretur in ordine sancti Benedicti: quæ constitutio usque in præsens

sens tempus strictè observatur per Germaniæ diœceses. Eodem anno, censu Florentiæ Italiæ urbe, Leonis decimi ejus nominis papæ loco nativo, agitato reperta sunt hominum intra urbem degentium nonaginta millia. Hoc scribo, ob reverentiam prædicti Leonis papæ, qui nostra ætate Petri successor habetur, qui de magna quadam Florentinorum familia natus est.

Anno Domini MCCCXL, inter Anglos & Gallos cruentissimum gestum est bellum, in quo Galli fuere superati, multis eorum millibus occisis. In eodem prælio Joannes, Bohemorum rex, cecidit, ut suprà anno Domini MCCCXXII dictum est per anticipationem. Ibi lector quærat, & latius scripta inveniet. Eodem anno Florentiæ pestis XVI millia urbanæ multitudinis extinxit, & per pagos fœda strage desævit.

Anno Domini MCCCXLI, Benedictus papa obiit, cui Clemens VI, nostri ordinis monachus, sequenti anno successit. Benedictus præfatus consanguineos vix videre voluit, dicens, papam consanguineos & affines non habere. Sic dicitur.

Anno Domini MCCCXLII, Clemens sextus Avione, ubi tunc curia erat, in summum creatur pontificem, antea Petrus Boheri vocatus, monachus ordinis
836 sancti patris nostri Benedicti, ex monasterio Lemoviceensi assumptus: seditque annis X, mensibus VI, diebus XVI, nomine & re clemens, & totus virtuosus. Multa rigorosè constituta, per Benedictum antecessorem suum, mitigavit, egregius sermonum scriptor & declamator, sacræ theologiæ M. celeberrimus, & in jure canonico peritissimus. Scripsit complura, & ob id inter scriptores ecclesiasticos numerari & computari commeruit.

Viri doctrina excellentes, qui his claruere temporibus.

Lapus de Castellione, abbas sancti Mimatis, ordinis divi patris nostri Benedicti, jurisconsultissimus.

Bartholomæus Pisanus, qui summam Pisanam fecit, ord. prædic.

Albertus Brixianus, & ipse in utroque jure eruditissimus, ejusdem ordinis. Item *Bernus Parentinus* & ipse ord. prædic.

Heinricus de Urimaria, theologus ordinis eremitarum.

Hermannus Schildis, ejusdem ordinis, qui multa scripsit.

Simon de Cremona, ejusdem ordinis, prædicator altisonus.

Simon de Cassia, & ipse ordinis eremitarum beati patris Augustini, vir revera religione & doctrina clarissimus, & spiritu prophetiæ insignis. Hic purissimè atque Christianissimè divinam tractavit exposuitque scripturam, philosophiam ipsam ethnicam prorsus à sacris literis rejiciens, damnans & reprobans. Hinc & magno volumine, quod super Evangelia edidit, & de gestis Salvatoris prætitulavit, nullius utitur philosophi, quantumvis moralibus dictis. Quin & in eodem theologos philosophiæ innitentes vehementer reprehendit & arguit; similiter Scholasticos, qui per Utrum & syllogisticas quæstiones divinas ventilant apices, inter alia sic inquiens, super illud, In columna nubis loquebatur ad eos, Psalmo octuagesimo nono: *Nubes fuerunt apostoli & evangelistæ, quia altitudinem scientiæ habuerunt & doctrinæ, sed multi hæretici conati sunt superascendere. Multi sapientes naturales fuerunt, se istis superiores existimantes. Multi etiam doctores appellati catholici nomine fuerunt, nescio, si in animo extiterunt: novitate loquendi miscendo cum supernaturali theologia naturalem, cum scriptura divina philosophicam, historicam & poeticam, sibi ipsis supervolitare sunt visi; & quod est certum, in dubium revocantes per Utrum: & quod est clarum & lucidum, in turbidum & obscurum redigentes per Utrum.* Et post pauca: *Et syllogistica forma utentes videntur nescire loqui nisi per utrum, puram & simplicem ac necessariam sacræ scripturæ scientiam non habentes, additis syllogismis, quærunt aperire per Utrum. Cùm reprehenduntur à sanioribus & clarioribus, scutum syllogismum, peltam faciunt per Utrum. Et in tantum se super altitudinem nubium levaverunt,*

verunt, ut modum loquendi Prophetarum, Christi & Apostolorum, & verorum & sanctorum doctorum correxerunt per syllogismos & tomos: quasi pulchrior & aptior sit modus loquendi philosophicus & Aristotelicus, syllogisticus & dialecticus, topicus & elenchicus, rhetoricus & satyricus, quàm ille, quem docuit, tenuit, edidit, & per prophetas sanctos, apostolos approbatos dederit pater, & filius, & spiritus sanctus. Et in tantum exorbitaverunt naturales hominum mentes, ut super altitudinem nubium se extollant; dicentes atque credentes, quòd theologica non possunt apprehendi, nisi cæco Aristotele duce, & viam præbente orbato Platone, atque cæteris præeuntibus philosophis; veris privati luminibus, solùm innitentibus baculis scientiæ naturalis: quasi velint asserere, quòd in docendo & discendo supervolitet scientia naturalis, de quibus scriptura dicit, Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. Item idem ad propositum libr. VIII de scientia naturali loquens ita infert, *Qui dixerunt & dicunt, veram theologiam non posse conscendere, nisi per istam scientiam naturalem; similes facti sunt ædificatoribus turris Babel, qui per altitudinem turris credebant in superna conscendere,* &c. Idem: *Christianus sum, in fide loquor, à spiritu sancto accepta licentia, qui docet omnem veritatem, literalem, allegoricam & moralem. Dico, neque summum pontificem, neque cæteros operam debere dare philosophiæ aut artibus: neminem ex his vidi aut audivi aliquando ad fidem conversum: ecclesiam Dei non vidi ex hoc in aliquo tutam, & cætera. Quot quæstiones vanæ & inutiles corda simplicium subvertentes, quot disceptationes in moribus, quot opiniones atque doctrinarum novitates temporibus nostris infelicibus insurrexerunt! De eis dolor cogit me plangere magis, quàm aliquid dicere.* Ideoque & 837
idem illuminatissimus theologus dicit, in alio loco memorati voluminis: *Legi disputantes doctores, confessores, cœnobitas, anachoritas, & nihil in eis pro eis & pro aliis utile reperitur per inanem philosophiam: imò quotquot ista scientia fuerunt imbuti, Christianitatis titulum cognoscentes, libellum huic meretrici dedêre repudii, accipientes virginem uxorem de populo sancto Dei, videlicet fidelem scientiam, non corruptam sophismatibus atque garrulitatibus Dialecticorum, non astralibus decretis infectum, non contentionibus servientem de creatione mundi, de potentia Dei, de sapientia Dei, de providentia Dei,* &c. Et post aliquanta de seipso loquitur in hæc verba. *Juvenis fui, aliquali dotatus ingenio intendebam his scientiis, sicut & coætanei; credens ex his placere altissimo, atque ita debere perfecta vita peragi. Cùm verò omnes collegas meos viderem in hanc tenebrosam voraginem prosilire; accidit quadam die in meis teneris annis, me ferentem omnes ferè libros naturales sub chlamyde, ut summa diligentia repeterem, quæ audieram à doctore. Et cùm interrogaret me, qui creditus ab omnibus sanctæ vitæ, dicens: Quid est hoc, quod defers frater? libros naturales me ferre respondi. At ille: Non est hæc via tuta; neque vocatio tua; nec verorum Christianorum intendere naturæ, sed gratiæ. Verbis quoque completis, tanta celeritate mutatum est cor meum, ut si voluissem, non potuissem codices aperire naturales. Quare Deo disponente ad Theologiam me converti, &c. Et aliquali luce perfusus, puro & claro animo intellexi, meretrices esse invisibiles animi omnes istas scientias, animam indevotam & volantem per aera constituentes, & denegantes suis peritis viam humilitatis in fide atque in moribus sæpe.* Hæc omnia ille Simon de Cassia, Christianissimus theologus; quem per omnia sui quidem ordinis, nostri sed temporis, magnus ille theologus, Martinus Luther, Wittenbergensis Academiæ ornamentum & corona, in divinarum expositione scripturarum imitatur. Qui & ipse, omni prorsus posthabita & contempta philosophia, purissimè sacras tractat doceatque literas; assiduè admiranda & penè inaudita divinorum eloquiorum arcana producens in lucem; ob magnitudinem ingenii & dexteritatem, toto resonatus in orbe; quanquam nec ipse, instar divi Hieronymi, æmulorum careat invidentia, scholasticorum videlicet theologistarum, qui in sacris philosophantur literis, persecutione. De quibus omnibus infrà suis locis & annis dicetur propensius.

Anno Domini MCCCXLVI, Adoardus, Anglorum rex, Philippum Gallorum regem superat: quo prælio supra viginti millia hominum perierunt, in quo

& Joannes Bohemiæ rex cum multis baronibus cecidit. Et hoc certum constat, licet suprà an. Dom. MCCCXL ipsum interiisse per errorem scripserim, ob belli similitudinem deceptus, per incuriam seu magis (ut fatear) præsumptionem, non respiciens historias. Verùm id non novum, sed humanum & mortalium est. Humanum quippe est errare, sapientis autem emendare.

Anno Domini MCCCXLVII, Wittigo, episcopus noster, obiit. Cui Joannes primus successit, ut infrà dicetur anno eodem. Hoc quoque anno validissima pestilentia fuit per totam Galliam, ita ut greges & armenta vagabantur in campis sine possessore: quæ sequentibus annis vastavit & Germaniam, ut infrà sub anno Domini MCCCLXX dicetur, præsertim Saxoniam.

JOannes, ejus nominis primus, ex stirpe nobilium de Miltitz dictorum originem trahens, anno Domini suprà memorato MCCCXLVII, Wittigone humanis exempto, canonicè electus successit, in numero episcoporum Nuenburgensis ecclesiæ XXIV. Iste Joannes privilegium indulgentiarum quatuordecim episcoporum, pro ecclesia nostri monasterii Avione, ubi tunc erat curia papalis, hoc anno impetratum, sua quoque autoritate confirmavit & approbavit, anno Domini MCCCXLIX, ut infrà anno patebit eodem. Tandem anno Domini MCCCLXXII, quinto videlicet sui regiminis, inter chorizandum (ut infrà rursus hoc eodem dicetur anno) misera & repentina interiit morte.

De quibusdam eventibus tempore hujus episcopi Joannis.

Anno Domini MCCCXLVII, qui est primus Joannis episcopi nostri, Ludvicus imperator in venatione cadens de equo mortuus est, & (ut scribunt multi) intoxicatus per Joannam, uxorem ducis Austriæ, quæ tum præsens erat. Et licet
838 excommunicatus obierit, signa tamen pœnitentiæ & contritionis ostendit. Hinc sepelitur Monaco, in ecclesia parochiali solenni apparatu & pompa, cujus Mausoleum marmoreum & pretiosissimum ego ibidem contemplatus sum. Quo defuncto, successit in imperio Carolus, ejus nominis quartus, filius Joannis regis Boemiæ in prælio contra Anglos interfecti. Fuit iste Carolus vir multarum linguarum & literarum peritissimus, justusque, ac rectus, & timens Deum, bonos diligens, & malos odio habens. Is ob justitiam nonnullas leges condidit, quæ adhuc extant, & Carolinæ nuncupantur. Is quoque scholam liberalium artium in Praga erexit, ecclesiam ejusdem urbis ad metropoliticum decus sublimavit, cùm antehac pontifici Moguntino subjecta fuerat. Clarus profectò imperator, nisi (ut aliqui scribunt) Bohemici regni gloriam magis, quàm Romani imperii quæsivisset. Nam Wenceslaum ex filiis suis natu majorem imperio sibi successorem adhuc vivens ordinare conatus est, idque pecunia. Nam, cùm principes electores haud facilè ad eam rem trahere posset; quod virtute obtinere non potuit, pretio comparavit. Promisit namque cuilibet electorum centum millia aureorum. Quæ cùm dare non posset, illis Romanæ reipublicæ vectigalia obligavit, in perpetuum imperii malum. Nam post hæc extollere caput imperium haud potuit, pecuniæ nervis destitutum: quemadmodum antea cuncta per orbem vectigalia ad imperium pertinebant, quæ nunc principes & episcopi passim usurpant. Et ita ex causa suprà dicta, per Carolum hunc, regalia ab imperio alienata fuere.

Anno Domini MCCCL, per Saxoniam validissimè desævit pestis. Nam in Lubecuna æstate obierunt XC millia hominum. Porrò à primis vesperis Laurentii usque ad secundas, obierunt ibidem MD homines. Lubecensem etenim ante pestem volebant latius expandisse civitatem præ multitudine populi. Sed Dominus moderavit, vocans populum de medio.

Anno Domini MCCCLII, Clemens papa appositus est ad patres suos, cui Innocentius sextus successit, qui sedit annis X. Hic (ut in rudimento Chron. dicitur)

citur) decimam postulavit à clero, de omnibus proventibus, sed nemo illi dabat. De quo & in sequentibus dicetur suis locis. Eodem anno Joannes, episcopus noster (ut in multis legitur Chronicis) in die Joannis evangelistæ, ob honorem nominis sui, complures dominas speciosas & nobiles invitaverat. Chorizansque inter duas medius, quas ipse manibus tenebat, repentè cadens, miserabili morte expiravit, anno ordinationis suæ V. Mortuus (inquam) non ut episcopus, non ut sacerdos, sed velut histrio vanus, & vir seculo deditus. Mortuus (inquam) non in atrio, sed theatro, non in loco sacro, sed prophano, non in ecclesia, sed chorea. Proinde ex fine ejus & operibus ille præsul fuisse probatur ex grege illorum præsidum, qui non per ostium, aliunde sed conscendunt in ovile Christi, qui officium episcopale nesciunt, curam pastoralem postponunt, clerum contemnunt, populum sibi commissum negligunt, pauperes floccifaciunt & fame perire sinunt; qui cartiludio aut fritillo plus quàm evangelio intendunt, & Venerem Bacchumque magis quàm Christum venerantur & colunt; qui denique deliciis corporalibus & mundi voluptatibus sine Dei metu inservientes, sola terrena sapiunt, pariterque & propriæ & commissorum salutis immemores, futura minimè prospiciunt. Quos quidem Baptista ille Mantuanus, poëtarum nostri temporis facilè princeps, alterque Virgilius, in quodam carmine egregiè taxat, inter alia ita resonans:

Neglecto superûm cultu, spretoque tonantis
Imperio, Baccho indulgent, Venerique ministrant:
Sacra ferunt auro: nummis altaria condunt:
Auro vina libant: auro laquearia fulgent:
Scorta tegunt gemmis: canibus convivia ponunt:
Exuviis inopum culti, ditesque rapinis:
Successu elati: superos, Acherontaque rident.

Et post pauca:

Heu frustra incestis iterant sacra orgia dextris,
Sancta Deûm vanis penetralia vocibus implent,
Irritant, iraque movent, non numina flectunt. Hæc ille.

Joanne itaque episcopo suprà memorato defuncto, successit ei in regimine nostræ diœcesis Rudulphus Pincerna baro, ut sequitur.

RODOLPHUS Pincerna XXV episcopus Nuenburgensis, anno Domini MCCCLII, 839
quo & Joannes defunctus est, institutus præfuit annis X. Quem pincernam ideo reor cognominatum, quod fuerit de prosapia pincernarum, qui præpotentes quondam barones in Hassia atque Doringia fuisse leguntur, & in præsens usque tempus in Doringia florent, non tamen (ut olim) opulenti & famigerati. Enimvero antiquitus celeberrimæ opinionis & grandis fuere auctoritatis, hujus inter satrapas terræ. Quorum unus nostri præsulis, de quo agimus, æquivocus, & ipse Rodolphus videlicet, dictus Pincerna de Varila, claruit circa ann. Domini MCCXXXII, vir summæ prudentiæ, & armis exercitatissimus. Quem Ludvicus, Lantgravius Doringiæ ille piissimus, pro adductione sponsæ suæ Elizabeth divæ, direxerat cum magno comitatu in Ungariam: qui & commissa strenuè cuncta perfecit. Ipse quoque post obitum dicti Lantgravii singularis, fidelis & devotus patronus & defensor ejusdem sanctæ semper fuit Elizabeth. Eam ob rem, pariterque fortunam ac potentiam suam, inter eum & comites Doringiæ magna orta est discordia, magnæque villarum vastationes utrinque commissæ. Qui & tandem pugna juxta Mulhusen commissa, victoria meritis S. Elizabeth potitus, quatuor ex memoratis comitibus; Guntherum videlicet comitem de Keffernberg, & ejus filium Bertholdum, Henricum quoque & Guntherum comites de Schwartzberg cepit, captosque secum abduxit ac in vincula conjecit, quousque se grandi ære redimerent. Hæc ob reverentiam episcopi Rodulphi dicta nunc sufficiant.

Anno Domini MCCCLIII, Rodolphus episcopus noster, uti specialis nostri archisterii devotusque patronus ac fautor, dedit nobis privilegium corroborationis super incorporatione ecclesiarum Brisenitz & Lobichaw &c. Incipit. *In nomine domini, Amen. Nos Rodulphus Dei gratia episcopus, Ludvicus præpositus, totumque capitulum ecclesiæ Nuemburgensis, præsentibus literis lucidè protestamur, quòd literas donationis factæ, per nobiles viros, dominum Theodericum Burggravium de Kirchberg, nec non dominum Hermannum de Lodenburg, ipsorumque hæredes monasterio Putzaviensi vidimus in nullo vitiatas, de ecclesiis parochialibus in Brisenitz & Lobichovve, cum dotibus & capellis, infra terminos & limites ipsarum parochiarum constitutis, videlicet Wintperg, Kirchberg, & Uber Lobichavv, & adhuc in antea construendis. Ut ergo eidem monasterio Putzaviensi, speciali nostræ filiæ tanquam indigenti, utilitatis aliquid conferre videamur, dictam donationem, tanquam perfectam & legitimam, ac omni jure subnixam approbamus, ratificamus, & præsentibus confirmamus, &c. Actum & datum anno, quo suprà.*

Anno Domini MCCCLIV, Joannes de Isenberg, XXVIII episcopus Misnensis, obiit, qui dederat monasterio Buchensi parochiam in Leysenitz.

Studium Heydelbergæ his temporibus fundatum est universale per Rupertum Rufum, ducem Baioariæ, Ludvici imperatoris nepotem. Floruit & hoc tempore Fridericus ejus nominis secundus, Lantgravius Doringiæ, & marchio Misnensis. Is cùm esset vir strenuus & prudens; alienata per Albertum avum suum, Lantgravium Doringiæ, quæ scilicet per patrem suum Fridericum recuperari non poterat, magnificè cœpit vendicare, pacis zelator studiosus: quandoquidem Eckersbergum, sive, ut alii dicunt, Hectorisborgium, Dornberg, Friburg & Saltz recuperavit, & salvum conductum in toto suo dominio strenuissimè observavit, & contra facientes persequi, & expugnare non desiit. Habuit autem uxorem Mechtildem, filiam Ludvici imperatoris, quæ genuit ei filios quinque. Primus mortuus est in pueritia: secundus Fridericus, & is successit ei in principatu; tertius Balthasar: quartus Ludvicus, factus episcopus in diversis locis, extinctus in Calvis tempore choreæ terribiliter, ut infrà anno Domini MCCCLXXXI patebit: quintus Wilhelmus, marchio Misnensis. Fridericus itaque prædictus, senior cæteris, duxit uxorem Catharinam de Henneberg prudentissimam, cum qua castrum Coburg acquisivit: cum qua genuit tres filios, Fridericum, Wilhelmum, Georgium. Hic Fridericus senior fratres secum indivisè in una curia cum uxoribus eorum, usque in finem vitæ habuit: quod signum maximæ fuit prudentiæ. Idemque cum dictis suis fratribus Erphordiam obsedit, ob fratrem suum Ludvicum, cui papa de archiepiscopatu Moguntino providit: sed capitulum dictæ ecclesiæ eum admittere recusabat: sub qua discordia Erfordenses complures clericos captivarunt & peremerunt.

Anno Domini MCCCLV, Carolus Romæ solemni celebratione à duobus cardinalibus inunctus, imperii coronam tranquillissimè suscepit.

840 Anno Domini MCCCLVI, terræ motus maximi fuere in variis mundi partibus. Corduba in Hispania & Sibylla urbes ceciderunt. Et Basilea cum aliis in Germania.

Anno Domini MCCCLX, consistorium urbis Lubicensis comburitur, per negligentiam illorum, qui pulveres pro bombardis conficiebant, ut dicitur in Chronica Rudimenti. Quod miror, quomodo stare potest, cùm multi scribant, machinam illam bellicam, videlicet bombardas, ab Alemannis nostris repertam anno Domini MCCCLXXX. Quod etiam asserit Joannes Cochlæus in Cosmographia sua.

Anno Domini MCCCLXI, Otto, episcopus Magdeburgensis, obiit. Post quem Ludvicus marchio Misnensis eligitur, sed civibus non placuit. Hinc Theodericus ordinis Cisterciensis, ex monasterio Lenynensi factus primò Sareptensis, pòst Slesvicensis, subinde Myndensis episcopus, qui apud Carolum quartum,

tum, ob eloquentiam suam & probitatem, in pretio erat, omnium consensu eligitur: præfuitque annis VII. Fuit autem secundum seculum conditionis infimæ, filius pannicidæ in Stendel. Is magnalia complura sui tempore regiminis perfecit, multa redemit & recuperavit, arces Aldesleve, Saltzmunde, Hotensleve, item arcem in Calvis, primus ab ipso fundamento erexit cum fossatis & aliis necessariis. De obitu ejus vide infrà, anno Domini MCCCLXVIII.

Anno Domini MCCCLXII, Innocentius sextus obiit in Gallia, sepultusque est in monasterio divi Andreæ, ordinis Carthusiensium, quod ipse propriis impensis fundarat, & dotaverat, cui sequenti anno Urbanus, ut patebit, successit. Eodem anno Rodulphus, episcopus noster, migravit è vita, postquam feliciter ecclesiam commissam decem rexerat annis: cui Godehardus (ut infrà sequitur) successit.

Godehardus, ex illustribus comitibus de Suartzburg originem ducens, mortuo Rudulpho, Nuemburgensi prælatus est ecclesiæ, episcoporum ejusdem ecclesiæ XXVI. Is cùm aliquandiu præfuisset laudabiliter ecclesiæ Nuemburgensi; tandem postulatus est in episcopum Herbipolensem. Quod ambiguum mihi plurimùm videtur, tum quia ecclesia Herbipolensis ejus nominis præsulem nullum unquam habuerit, quemadmodum catalogus eorundem indicat, & certissimè constat, nisi similitudo nominis aut vitium scriptoris in errorem nostraheret. Ecclesia equidem illa opulentissima & inclyta Herbipolensis circa hæc tempora habuit antistitem, etiam unum comitem Suartzburgensem, sed nomine Gerardum, promotum ad eandem ecclesiam consensu papæ Gregorii XI, per Carolum imperatorem quartum, & diu præfuit, annis videlicet XXXI. Obiit etenim anno Domini MCCCCIII, sub Ruperto rege, ut infrà patebit. Idcirco quid de præmissis verius sit, ingenioso investigandum relinquo lectori. Ego de hoc eatenus certiorari non merui. Sed neque, quo anno cœperit aut certè obierit, invenire valui. Solummodo ille vulgatus catalogus & mancus episcoporum nostrorum refert de eo, quòd comes fuerit de Suartzburg; quodque postulatus sit ad Herbipolim: sed quo anno Domini, minimè exprimit. Inde aliud sequitur inconveniens & ambiguum, circa annum primum & exordium regiminis sui successoris, de qua incuria dicetur infrà. His temporibus Brigitta, vidua sanctissima de regno Sueciæ, claruit, cui Deus multas revelationes fecit. Hæc ordinem Salvatoris instituit. Et ejus festum die XXIII Julii agitur. Quæ etiam dixit, mundum suo tempore esse viliorem, quàm in diluvio, & ideo meritò periret, nisi precibus sanctorum adjuvaretur. Hoc quoque tempore, vel circà, Carolus imperator studium universale erexit, & instituit in Praga Bohemiæ, & ex cathedrali metropolitanam ibidem fecit ecclesiam, quæ antea Moguntino (ut suprà dictum est) subjecta fuerat archiepiscopo.

Anno Domini MCCCLXIII, Urbanus quintus, ordinis divi patris nostri Benedicti, monasterii videlicet Massiliensis abbas, Avione canonicè creatus, cathedram sancti Petri ascendit, seditque in ea annis octo, in numero pontificum CCIII. Is cum Curia Italiam, & ad Urbem usque pervenit: sed post breve tempus reversus est in Galliam. Hic quoque regulam sanctæ Brigittæ approbavit. Fuit autem iste Urbanus magnæ literaturæ, decretorum videlicet doctor, & sanctæ vitæ. Qui tandem intoxicatus diem clausit extremum.

Eodem anno Ludvicus, rex Pannoniæ, Venetis grave bellum intulit prævaluitque.

Eodem anno quidam Scholaris in Libeck obdormire cœpit, dormivitque continuè per septennium in eadem urbe absque evigilatione: postea evigilans diu supervixit. 841

Anno Domini MCCCLXV, Gerardus, episcopus Hildeshemensis, fretus adjutorio virginis Mariæ, plurimos hostes publico bello cepit, scilicet Ottonem ducem de Brunswig, Theodericum archiepiscopum Magdeburgensem, & Alber-

tum episcopum Halberstatensem, qui maximus dialecticus & philosophus. Unde Gerardus prædictus, cùm esset rhetor facundus, ad captum Albertum dixit, insultans: *Jam Rhetorica vicit Logicam.* Et rursus ad eundem fertur dixisse: *O episcope, proponam tibi hodie unum insolubile;* (cippum intendens vel simile aliquid) *si solvere quiveris, liber abibis:* detinuitque vinctos, quoadusque se multa redimerent pecunia. Circa hoc tempus lector quidam Paulus, Cracoviæ, in conventu fratrum prædicatorum, contra conceptionem inmaculatam beatissimæ virginis prædicans, subitò coram omni populo corruens, horribiliter expiravit, ut testatur Heinricus de Hassia, & multi alii. Quod factum plures terruit, in hac materia scribentes. Fatuum est enim de secretis Dei nimis curiosè investigare.

Viri sapientes, qui hoc tempore scriptis fulserunt.

Philippus de Pergamo, prior monasterii sanctæ Mariæ, perpetuæ virginis in Padua. Is inter alia scripsit super Ethicam Catonis.

Petrus Berthorii, natione Gallus, patria Pictaviensis, prior sancti Eligii Parisiensis, ordinis divi patris Benedicti. Scripsit inter alia repertorium morale libr. 3. item reductorium morale libr. 4. Breviarium historiarum Bibliæ libr. 1. Incipit, considerans historiæ prolixitatem, & est compendium per figuras & catenas, & nos habemus, sed cujusdam audaculi & insipientis incuria & contemptu dissipatum. Scripsit & epistolas complures ad diversos.

Gregorius de Arimino, theologus acutissimus, ordinis eremitarum divi Augustini.

Thomas de Argentino, ejusdem ordinis.

Franciscus Maronis, ordinis Minorum, doctor illuminatus.

Joannes Bocatius, rhetor & poëta clarissimus, Francisco Petrarchæ multùm familiaris, ut ex epistolis invicem missis patet.

Matthæus quoque *de Cracovia* hoc tempore claruit, & ipse secularis theologus, magnæ & vitæ & eruditionis.

Anno Domini MCCCLXVIII, Theodericus archiepiscopus Magdeb. obiit, cum totius cleri & populi planctu magno, & sepelitur (ut desideravit) in cœnobio Letrinensi Cisterciensi, in marchia, ubi professus fuerat: cujus tumbam mirificam ibidem cum suo epitaphio & vidi & legi. Successit itaque ei electus per capitulum Fridericus, episcopus Merseburgensis, qui solùm 4 mensibus præfuit, quia papa noluit eum confirmare, sed instituit loco ejus Albertum baronem de Sternberg, qui antè fuit episcopus Suerinensis, deinde Luchmaschlensis in Bohemia, postremò in archiepiscopum Magdeburgensem opera Caroli imperatoris, per Urbanum papam (ut dixi) instituitur. Sed pòst resignavit.

Anno eodem Waltherus, episcopus Augustensis, fuit interfectus dolosè in Myndelhaim. Ordo Jesuitarum, Senis urbe Ethruriæ, hoc tempore cœpit & confirmatur.

Anno Domini MCCCLXX, Urbanus papa obiit: cui Gregorius undecimus in pontificatu Romano successit, seditque annis 8. Is curiam ex Gallia Romam reduxit, cum ingenti totius Italiæ gaudio & exultatione. Cuncta quippe collapsa penè & destructa fuerant cum ipsa republica, per absentiam pontificum. Tandem post multos labores quievit in Domino. Post cujus obitum secuta est tribulatio maxima, quam dominus sanctæ Brigittæ præostendit, propter peccata cleri, & quasi omnium hominum, quia verissimè tunc completum erat illud Joan. dictum: *Mundus totus in maligno est positus.* Eodem anno Gerlacus de Nassaw, archiepiscopus Moguntinus, obiit, postquam præfuerat annis XVII: cui successit Joannes Gallicus, consanguineus, Caroli quarti, scilicet ann. 2. Eodem etiam anno Albertus de Sternberg, archipræsul Magdeb. resignavit, & in Bohemiam revertitur, reliquias multas & pretiosas furtim sublatas secum deferens, caput videlicet sanctæ Felicitatis, brachium sancti Stephani, caput sancti Philippi, & par-

& partem vexilli sancti Mauricii &c. Successit itaque ei Petrus, per modum concambii. Ille equidem Petrus positus fuit ad ecclesiam Luchmaschlensem, quando dictus Albertus fuit electus in archiepiscopum Magdeburgensem: qui volens redire ad natale solum, cum Petro illo cambivit, & (ut dictum est) cum spolio sacrilego ad suam antiquam reversus est sedem. Petrus autem archiepiscopatum Magdeburgensem annis novem gubernans, tandem & ipse per viam permutationis, ad episcopatum Ulmuzensem in Moraviam est translatus. Et id factum est, quia non bene concordavit cum civibus. Redemit tamen Schonbecke, & Wansleve, & alia. Cui in archiepiscopatu successit Ludvicus, marchio Misnensis, frater Friderici Landgravii Thuringiæ, de quo infrà anno Domini MCCCLXXXI. 842

Eodem anno destructum est monasterium sancti Michaelis archangeli in monte prope Luneburg, per cives, & translati sunt in civitatem, in locum, in quo usque in præsens Deo sub ordine divi patris nostri Benedicti militant. Wenceslaus enim & Albertus, duces Luneburgenses, monasterium in dicto insigne erexerunt, in quo in altari majore aurea tabula habetur, & pretiosissimæ reliquiæ. Cujus cœnobii denique monachi omnes nobiles secundum seculum existunt, nec in eo nisi ingenui suscipiuntur, vivuntque sine proprio, sub bona & competenti regularis vitæ disciplina: viri revera perhumani & multùm hospitales; quorum charitatis erga me per aliquot dies cum eis repausans, haud minimum expertus sum indicium. Abbas ipsorum, Waldevinus de Moronholt, vir inclytus & prudentissimus, ducis Luneburgensis inter consiliarios primus & præcipuus. Baldus, Legistarum maximus, hoc tempore claruit.

Anno Domini MCCCLXXII, cives Augustenses combusserunt Fridberg, & Eringerii Burggravii, propter monetam, caput amputaverunt. Quo etiam anno Ulricus, comes de Helffenstein, per Wittenbergensem in carcere occisus & peremptus fuit.

Witigo secundus, in serie præsulum ecclesiæ Nuemburgensis XXVII, Godehardo mortuo successisse traditur, sed quo anno, invenire minimè potui. Quinimo ejus de gestis (duorum quoque sequentium) præter nomen, diem & obitus, nihil penitus literis inditum comperi. Obiisse autem eum asserit catalogus ille vulgatus, cujus crebrò mentionem facio, cùm aliquid certius non habeo, anno Domini MCCCLXXXI.

Ex Chronicis, de quibusdam eventibus hujus ævi.

Anno Domini MCCCLXXIV, Franciscus Petrarcha, egregii nominis poëta, primus apud Christianos laureatus, *(a)* obiit.

Anno Domini MCCCLXXVIII, Gregorius papa ivit ad patres suos: cui Urbanus sextus successit, electus in Urbe, magis timore Romanorum, quàm liberè & canonicè: quod & exitus rei probavit. Nam cùm esset natura inquietus, durus & inhumanus, præter spem electus, omnibus intolerabilis visus est. Nulla patribus gratia, quòd se potissimùm delegissent, nulla humanitas, nulla conciliatio animorum, sed contumax & minabundus, & asper malebat videri, & metui potius quàm diligi. Nam sex simul cardinales Luceriæ incarceravit, & non multo pòst necari jussit. Quapropter patres dolentes pontificem contumacem delegisse, ab eo recessere, & in civitate fundorum, conventu facto, elegerunt antipapam, nomine Robertum, tituli sanctorum Apostolorum cardinalem, quem Clementem septimum vocaverunt. Et incepit periculosissimum schisma adeò perplexum, ut etiam viri doctissimi & conscientiosi nesciebant, cui magis esset adhærendum: & duravit per novem & triginta annos, usque ad Martinum quin-

 cum

(a) Albertinus Mussatus potius primus fuit, de quo Observationes Halenses *Tom. VI. §. XIII.*

tum Constantiæ delectum, schismate sublato. Habuit quilibet prædictorum pontificum magnas sequelas. Urbano adhærebat, ceu vero pontifici, Italia, Alemania & Ungaria. Clementi verò Gallia, Hispania & Catalonia. Quidam scribunt, hoc schisma cœpisse anno Domini MCCCLXXVIII, id est anno præsenti: alii anno Domini MCCCLXXX. Primum tamen verius tenetur. Sedit itaque Urbanus iste annis octo. Ipse instituit festum Visitationis Mariæ, secundum formam festi Corporis Christi, sed literas desuper non confecit: sed successor ejus Bonifacius id totum exequutus est, & festum per bullam promulgavit.

Anno Domini MCCCLXXIX, imperator Carolus quartus defunctus est. Is etiam inter alia pietatis opera, quæ exercebat, monachos ordinis Celestinensis ex Gallia in Germaniam primus duxit, posuitque eos in altissimo monte, in confini-
843 bus Slesiæ & Bohemiæ, non procul à Zittavia, mutans castrum, quod ibidem erat munitissimum, in cœnobium, regaliter & magnificè eis providens de vitæ necessariis. Est autem ipse mons totus saxeus, undique prominentes habens rupes & scopulos, & est semotus & liber, in medio aliorum situs montium nemoris Hercinïæ sive Bohemicæ. Vivunt denique sub regula sancti patris Benedicti in magna charitate, rigidam & artissimam vitam ducentes: quemadmodum expertus sum, dum eos visitavi, ob dicti monasterii fundationem investigandam; (uti & aliorum) per Trittemium missus, anno Domini MDXVI. Et est solum & unicum per Germaniam, ex quo assumptis monachis, Georgius illustris dux Saxoniæ, hoc dicto tempore, secundum æquè in monte sublimi, qui Regalis lapis dicitur, à Pyrneo oppido ad miliare unum remoto, fundare & erigere cœpit. Consultissimè autem fratribus, aliunde in Alemannia monasterium non habentibus, locum firmissimè munitum in extremis finibus Bohemiæ providit, ut superventura Hussitarum rabies non haberet facultatem eos devastandi, sicut (proh dolor) de monasteriis non munitis, in umbilico aut corpore regni Bohemiæ positis, actum est. Conservant denique illud castrense monasterium fratres etiam pro tutela totius Alemanniæ, præsertim Slesiæ & Misnæ. Potest quippe ex eodem monasterio pugnari contra Hussitas, & alios hostes patriæ, si postulaverit necessitas. Inditum est autem nomen loco, ob altitudinem, ut dicatur Owin, id est sublime sive superius; & fundatum est, anno Domini MCCCLXVIII, per Carolum quartum: quod in præcedentibus per incuriam neglectum fuisse constat. Carolo itaque è vivis sublato, filius suus Wenceslaus successit in imperio, vir totus illecebrosus, luxuque & otio marcidus: idcirco & tandem (ut infrà dicetur) depositus fuit. Imperavit tamen infeliciter annis XXII. Cœpit enim anno Domini MCCCLXXIX. Porrò anno Domini MCCCC deponebatur: successitque ei Rupertus.

Anno Domini MCCCLXXXI, Witigo, episcopus noster, migravit à seculo; cui Christianus (ut infrà patebit) successit. Eodem anno Ludvicus, archiepiscopus Magdeburgensis, lamentabili & horrenda extinctus est morte. Hic namque ob altitudinem stemmatum elatus, plus seculi vanitatibus, quàm divino cultui mancipatus, contra apostoli Pauli monita, in omni apparatu, vita & moribus suis, huic se mundo confirmare studuit; conversatione sua rotunda & tumida populo non salutem, sed perditionis viam demonstrans: cùm ipse palàm & inverecundè ea patrare haud formidaret, à quibus suos retrahere debuerat subditos; spectaculis vanis & lusibus atque choreis exultans; Dei offensam & commissorum scandalum minimè timens; nec illud terribile beati Gregorii de pastoribus dictum animadvertens, quo dicit prælatos tot mortibus esse dignos, quot exempla perditionis in posteros relinquunt. Tandem omni prorsus Dei timore exploso, more suo diebus larvalibus, tempore videlicet carnisprivii, secularibus se conformitans, cum eisdem & cursitare, & tripudiare, ne dicam delirare, cœpit; secunda feria Esto mihi post Dominicam, tempore prænarrato Bacchanalia celebrando, magnam nobilium virginum & matronarum in Calvis oppido choream instituit; ubi

ubi, dum eodem die, usque in noctem choreis protensis interesset, repentina super eum irruit calamitas, & ut scriptum est, extrema gaudii luctus occupavit. Subito enim clamore & tumultu super incendio exorto, episcopus perterritus, ipse primus omnium, cum ea, quam manu tenebat, fugam iniit: quem cæteri, terrore pari percussi insequentes, in descensu porrecto pondere, & pressura urgentium se gradibus confractis, episcopus infrà cadens, post & super se cadentium impetu & ruina oppressus fuit penitus & extinctus. Et impletum est in eo etiam (proh dolor) corporaliter illa vulgata beati Augustini sententia, qua dicit, *Quanto status altior, tanto & casus gravior. Nam & celsa graviore casu decidunt turres.* Et ita conversa est cithara in luctum, & vox lætantium in lamentum. Et mundus ille fallax; qui his suis amatoribus prospera & læta pollicebatur, per tempora longa, illis subitaneam & improvisam cladem calamitosam propinavit & mortem. O igitur quàm brevis & caduca omnis gloria mundi! Quàm incertus & dubius mundanæ felicitatis finis est exitus! Bene hinc ethnicus ille poeta prædictis quadrat suo carmine dicens:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

Cui concordat Hildebertus, Turonensis archiepiscopus, multa adversa passus, in libro metrico de suo exilio, inter alia dicens: 844

Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu,
Et spondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet,
Aut modo, dum loqueris, desinit esse tuum &c.

Porrò, quot prædicta ruina cum episcopo oppressi fuerint, incertum habeo. Ipsum archiepiscopum (ut relatum est) fuisse extinctum, in multis scribitur Chronicis, licet paucioribus verbis. Ego siquidem historiam ipsam lugubrem verbis & versibus adjectis lectoris ad ædificationem dilatavi, ne duntaxat aliena inventa, & nil ex propria Minerva scriptitasse videar. Id equidem & aliis locis, materia exigente, facere consueveram; sciens, miserrimi fore ingenii, semper inventis & nunquam inveniendis uti. Sed hæc eatenus dicta sufficiant. Modò ad historiam prosequendam redeundum est. Circa hæc tempora in Hollandia, in oppido Delff, mulier quædam devota habuit stigmata passionis Christi.

CHristianus, quem plerique Christannum corruptè nuncupant, Nuemburgensis ecclesiæ antistes XXVIII, cœpit anno Dominicæ incarnationis MCCCLXXXII, indictione Romanorum quinta, præfuitque annis XIII: de quo etiam præter nomen, & quòd annis præscriptis & cœperit & tandem finierit, aliud quippiam dignum memoratu, inditum litteris, invenire minimè potui.

De variis eventibus, temporibus prædicti episcopi, in diversis locis & terris exortis, ex Chronicis.

Circa illud tempus, post mortem Ludvici archiepiscopi Magdeburg. (de quo anno præcedenti dictum est) in locum ejus electus est rursus Fridericus, Marsipolensis antistes, qui inter alia bona, quæ fecit, ecclesiæ castrum Angern acquisivit. At eodem tempore & anno Cometes, in vigilia Martini apparens, fatalem se archiepiscopo exhibuit; qui mox infirmatus, post paucos dies obiit, sepeliturque in Mersburg. Rexit solum à Quadragesima usque Natalem Domini: cui defuncto anno sequenti successit Albertus de Querfurt baro, de quo infrà.

Anno itaque Domini MCCCLXXXI, Albertus de Querfurt baro, post Fridericum Magdeburg. ecclesiæ fit archiepiscopus, & 20 annis præfuit. Cujus temporibus cives Magdeburgenses clerum atque curias habitationum eorundem

dem invadunt: quicquid rerum offenderunt, usuique necessarium invenerunt, totum diripientes asportaverunt. Sunt tamen pòst ad emendam & satisfactionem compulsi.

Anno Domini MCCCLXXXVI, Leopoldus, dux Austriæ, cum magno comitatu militaris exercitus, nobilium delusus concilio, confœderatos, qui Lepontii, vulgariter Schwitzeri nuncupantur, apud Sempachium potenti prælio invasit. Verùm illi, licet pauci, id est MDC solùm essent, Deum adjutorem invocantes, maximam hanc multitudinem effugarunt: ipso duce interfecto, cum octo comitibus, centum & viginti militibus, & quatuor millibus pugnatorum, pluribusque nobilibus, qui de Austria, Alsatia, Sunaugia & Brisaugia, &c. illic ad pugnam convocati fuerant. De Schwizeris autem tantùm CXXII interfecti sunt. Et id contigit anno, quo suprà, die IX mensis Junii. Et post annos duos nobiles, qui remanserunt, iterum cum sex millibus bellatorum revertentes, per CC viros de Glarona in fugam versi sunt, duobus millibus & quadringentis occisis.

Eodem anno Sigismundus, dux Austriæ, regnum suscepit Ungariæ: qui licet natione esset Bohemus, origine tamen fuit Teutonicus, qui & pòst ad imperium pervenit, de quo infrà. Heinricus de Hassia, theologus, hoc tempore in precio fuit.

Anno Domini MCCCLXXXIX, Urbanus papa in Septembri diem clausit extremum, ecclesiamque satis depauperatam & conquassatam dimisit. Et à plerisque fuit opinatum, veneno extinctum fuisse, eò quòd corpus ejus etiam post mortem multùm intumuit, & credentiarius ejus paulo post eum migraverit.

Urbano itaque defuncto, Bonifacius nonus, patria Neopolitanus, Petrus
845 Tomacellus antea vocatus, Romæ, omnium cardinalium consensu, eodem anno creatur pontifex, in juvenili & florida ætate, anno ætatis suæ videlicet tricesimo quasi. Fuitque penè illiteratus, in consiliis tamen & ecclesiæ negotiis plurimùm acutus & providus. Erat & pecuniæ avidus, ad quam colligendam plures legatos per diversas mundi partes ad negotiandum cum indulgentiis misit. Fuit denique maximus Simoniacus, & simoniæ cultores multis dignitatibus sublimavit; emptiones multas pro pecunia fecit, complures que abbates claustrales, prece & precio, pontificalibus mitris & ornamentis insignivit: ex quibus etiam abbatem nostri monasterii, Hermannum nomine, eadem dignitate, ne dicam vanitate, infulavit, (ut in sequentibus suo anno dicetur) privilegio patenti desuper dato. Fuit præterea ille pontifex, (ut de eo Platina scribit) tanti animi consiliique, ut primus Romani populi vim omnem in pontificem transtulerit; suo nutu in Urbe ordinans & disponens singula. Cui ad summam gloriam nihil defuisset; nisi affinium & cognatorum affectibus obtemperans, maculam contraxisset. Multa enim crimina Romæ per Simoniacam pravitatem committebantur, petentibus contra jus fasque facilè cunctis concessis, quæstus gratia. Indulgentiæ verò, & (ut suprà tetigi) quidem plenariæ ita passim vendebantur, ut jam frequenti usu vilesceret clavium & literarum apostolicarum auctoritas, de quo & infrà.

Eodem anno, Chrysoloras Bizantinus disciplinam Græcarum literarum in Italiam retulit, quæ per septingentos jam annos apud eandem in usu non fuerunt. Hinc Græcæ Latinæque linguæ scholæ exortæ sunt, Guarino, Victorio, Philadelpho, Ambrosio, abbate Camaldulensi, Leonardo Aretino, Hermolao Barbaro, Joanne Pico comite Mirandulano, Angelo Politiano, Philippo Beroaldo, ac plerisque aliis, tanquam ex equo Trojano in lucem prodeuntibus, quorum æmulatione multa ingenia deinceps ad Græcarum studium literarum excitata sunt, & assiduè excitantur & crescunt.

Anno Domini MCCCXCIV, Clemens septimus, papa adulterinus, moritur: in cujus locum à cardinalibus, tanti schismatis auctoribus, Petrus Luna, Benedictus XIII appellatus, Avenione sufficitur, qui perduravit usque ad concilium Constantiense

tienſe. Eodem tempore, anno videlicet Domini XCII ſupra trecenteſimum milleſimum, Erphordiæ, urbe Doringiæ, ſtudium univerſale literarum inſtitutum eſt atque fundatum. Circa hæc tempora Fridericus, Landgravius Doringiæ, & marchio Miſnenſis, obiit; tres memorabiles relinquens filios, Fridericum videlicet, ſeniorem filium, qui poſt eum principatum tenuit, & tempore Conſtantienſis concilii factus eſt dux Saxoniæ, primus ex hac ſua proſapia, Georgium quoque, & Wilhelmum, marchiones Miſnenſes, quorum uterque memoratu quædam digna geſſerunt, ut de eis infrà dicetur opportunius, annis videlicet & temporibus, quibus memorata geſſere magnalia.

Anno Domini MCCCXCV, Bonifacius papa, per legatum ſuum miſſum, dedit in Magdeburg indulgentias plenarias remiſſionis à culpa & pœna, & taliter, ut peregrini & alii, qui indulgentias conſequi volebant, ad XIV dies cogerentur manere in prædicta urbe, & viſitare eccleſias ſeptem, ex quibus eccleſia monaſterii noſtri ibidem in ſuburbio poſita etiam erat una: quibus indulgentiis prædictus papa maximas pecuniarum ſummas à fidelibus Chriſti exhauſit & extorſit, quæ omnino ſufficere videbantur ad paſſagium terræ ſanctæ contra Saracenos. Sed ô Deus! quò devenerunt, tacetur. Sed non in perpetuum! Dies enim Domini revelabit, qui abſcondita tenebrarum producet in lucem, &c.

Anno Domini MCCCXCVI, Turcæ triumpharunt contra Sigiſmundum regem Ungariæ, quia principes Franciæ ſuperbientes noluerunt obtemperare illi. Ideo flos militiæ Franciæ ibi proſtratus eſt, & Philippus dux Burgundiæ captus cum multis aliis. Hæc ex Rudim.

VDalricus ſecundus, XXIX Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, cognominatus de Rodenfelt, Chriſtiano anteceſſore ſuo defuncto, anno Dominicæ incarnationis MCCCXCVI, in locum ejus ſurrogatus eſt, ſeditque annis XIII.

De quibuſdam novitatibus ſub iſto epiſcopo exortis.

Anno Dom. MCCCXCVII, Joannes de Naſſaw, vir magnæ prudentiæ, Moguntinenſis fit archiepiſcopus.

Circa hoc tempus hæreſis perverſa Joannis Wiclef in Anglia, & Joannis Hus in Bohemia, Hieronymique in Praga pullulare cœpit, & multos infecit fermento ſuo. Nam totum annitebantur ſtatum ſubvertere eccleſiaſticum. Adjuvit eos tempus peſſimum propter ſcandaloſum ſchiſma, quod tunc viguit. 846

Anno Domini MCCCXCVIII, Hermannus ejus nominis ſecundus, noſtri archiſterii abbas, vir prudens & magnanimus, neſcio quo arrogantiæ & vanitatis afflatus ſpiritu, aurum ſuperfluum habens & inutile, Romæ & prece & pretio à ſummo pontifice, egregioque Simoniaco Bonifacio nono, quatenus & mitra, ſive (ut ajunt) infula pontificali, uti, & benedictionem ſolennem certis poſſit dare temporibus, pro ſe ſuisque impetravit ſucceſſoribus privilegium. Cujus tenor ſequitur ex integro hæc in verba. *Bonifacius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Hermanno abbati, & conventui monaſterii beatæ Mariæ virginis in Poſavv, extra muros oppidi Czitzenſis, ordinis ſancti Benedicti, Nuemburgenſis diœceſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Expoſcit veſtræ devotionis ſinceritas, & religionis promeretur honeſtas, ut tam vos, quos ſpeciali devotione proſequimur, quàm monaſterium veſtrum dignis honoribus attollamus. Hinc eſt, quod nos veſtris in hac parte ſupplicationibus inclinati, ut tu, fili abbas, & ſucceſſores tui, dicti monaſterii abbates, qui pro tempore fuerint, mitra pontificali uti, nec non in dicto monaſterio & prioratibus eidem monaſterio ſubjectis, ac parochialibus, ac aliis eccleſiis, ad vos communiter vel diviſim pertinentibus, quamvis vobis pleno jure non ſubſint, benedictionem ſolennem poſt miſſarum, veſperorum, ac matutinarum ſolennia (dummodo in benedictione hujusmodi aliquis antiſtes vel ſedis Apoſtolicæ legatus præſens non fuerit) elargiri poſſitis: felicis recordationis Alexandri papæ quarti, prædeceſſoris noſtri, quæ incipit Abbates, & aliis quibuscunque conſtitutionibus*

bus apostolicis in contrarium editis, nequicquam obstantibus, vobis & eisdem successoribus auctoritate apostolica de speciali gratia tenore præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, quinto calendas Februarii, pontificatus nostri anno nono. Verùm, quid mihi de prædictæ concessionis privilegio videtur, dicere modò supersedeo, ne secus faciens, veteres cineres exufflare videar. Attamen valorem ejus & laudes qui nosse exoptat, beati Bernardi ad abbates Cluniacenses, & Petri Blesensis archidiaconi ad fratrem suum Guilhelmum, abbatem Machliviensem, legat epistolas; legat quoque Hugonis cardinalis versum illum, Cornua peccatorum confringam, Psalmi LXXIV exponentis sententiam, & similium, & quod quæritat, affatim inveniet. Quid autem putas inveniet? Certè, quod & super hac re inconcussum stat illud sapientis dictum, Quoniam vanitas vanitatum & omnia vanitas: quæ revera nihil aliud est, quàm vana oculorum & aurium inflatio, & quædam circa delectationes varias animi languentis affectio, potiendi honoris avida simul & nescia, morbo excellentiæ inanis afflata, cava, morbida, turbulenta, animorum levium domina. Per ea tamen, quæ dixi, non successorum suprà narratis præsulum insignibus utentium consuetudinem, ad inventi sive concessi privilegii conservationem, sed solùm impetrantium curiosam vanitatem suggillare modestè volui. Verùm & nunc de his satis.

Anno Domini MCCCC, Wenceslaus imperator non coronatus, sicut nec meruit, propter segnitiem atque lasciviam ab electoribus est depositus ab imperio, & loco ejus Rupertus, dux Bavariæ, & palatinus Rheni, Romanorum rex designatus est. Coloniæ ab archiepiscopo coronatus est, & ab Bonifacio papa confirmatus. Fuit quippe Christianissimus, justitiæ cultor, & in rebus bellicis strenuus. Imperavit annis decem. Uxor ejus Elizabeth, filia Burggravii Nurenbergensis, quæ peperit ei plures liberos, de quibus infrà anno obitus ejus dicetur latius.

Viri doctrina excellentes sequuntur.

His diebus floruerunt nomina mundi, videlicet:

Magister Gerardus Groet, qui instituit congregationem fratrum in Daventria, quique utilia multa conscripsit.

847 Item *Magister Joannes Rusbrog*, qui similiter non minus utilia edidit. Et *Heinricus Hoyta*, professor famatus sacræ paginæ. Item:

Nicolaus Gorra, ordinis prædicatorum, theologiæ & ipse doctor.

Paulus Venetus, ordinis eremitarum, & plures alii.

Anno Domini MCCCCII, Tamerlanus, qui & ab aliis Tamburlanus appellatur, incredibilis potentiæ imperator Orientis moritur. Fuerat hic apud Tartaros natus humili loco, & tantas vires adeptus, ut supra duodecies centena hominum millia haberet in castris. Qua multitudine attritis bello Turcis, eorum imperatorem, catenis vinctum aureis, curru, quo vehebatur, quasi triumphans adjunxerat. Armenos præterea prostravit. Subverterat Persas; destruxerat Ægyptios; Damascum penè deleverat: & quocunque ejus transcenderat nomen, sola fama, quasi fuisset missus à Deo, peccatorum ultor terribilis imminebat.

Anno Domini MCCCCIII, Albertus, ex baronibus de Querfurt, archiepiscopus Magdeburgensis, diem obiit in castro Gibelstein, nihil præter vile pallium secum ad tumulum deferens, licet aviditate nimia super omnes antecessores suos pecuniam indifferenter ab omnibus tam clericis quàm laicis innumerabilem penè extorsisset. Cui defuncto Guntherus, comes de Schwartzberg, successit, & per Bonifacium papam IX confirmatur. Hic, ut quidam de eo scribit, in sacris ordini-

ordinibus, vestibus stirpatis & lodatis, *(a)* contra decreta patrum, incessit. Nec unquam missam suam solenniter celebravit, de quo & infrà suis annis dicetur & amplius. Eodem anno Heinricus Schutzmeister de Orlemunde, episcopus Merseburgensis, apoplexia tactus, resignavit domino Ottoni de Hoenstein: qui & hoc anno, in die Epiphaniæ, cum magna pompa & principum frequentia coronatus est.

Anno Domini MCCCCIV, Bonifacius summus pontifex diem clausit extremum, qui primus annatam ecclesiasticis beneficiis imposuit, ut beneficium adeptus dimidium annui proventus apostolico solveret fisco. Quique multas fecit pro pecunia exemptiones, in perpetuum malum ecclesiæ: per hujusmodi quippe obedientiæ bonum dirimitur, & corpus ecclesiæ militantis confunditur, & dissipatur. Quare sancti tales exemptiones validè reprehendunt, quemadmodum & beatus ac mellifluus Bernhardus, in libro de consideratione, Eugenium summum pontificem alloquens, ita inter alia fatur: *Audi murmur & querimonias ecclesiarum. Truncari se clamant & dimembrari. Subtrahuntur enim abbates episcopis, episcopi archiepiscopis, primatibus vel patriarchis. Facitis hæc, quia potestis: sed utrum debeatis, quæstio est.* Et post pauca: *Nullus est fructus hujus emancipationis, seu exemptionis, nisi quòd episcopi inde insolentiores, monachi dissolutiores fiant, quin etiam pauperiores. Adde, quod, qui audiunt, scandalizantur, detrahunt, blasphemant, Tunè licitum censes, ecclesias suis mutilari membris? Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Pluraliter dicit Potestatibus. Non enim tua sola potestas à Deo. Sunt & mediocres, sunt & inferiores: & quos Deus conjunxit, non sunt separandi. Ita & Deus quos subjunxit, non sunt comparandi. Quòd si dixerit episcopus, Nolo esse sub archiepiscopo; aut abbas, Nolo esse sub episcopo: non est hæc vox de cœlo, nisi fortè audiveris aliquem angelorum dixisse, Nolo esse sub archangelis; vel aliquem aliorum ordinum dicentem, Nolo esse nisi sub Deo. Quid (inquis) prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Ubi necessitas urget, excusabilis est dispensatio. Ubi utilitas provocat laudabilis, utilitas communis dico, non propria. Ubi nihil horum concurrit, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Hæc ille beatus. Hinc liquet, quod, ubi causa sufficiens non est dispensationis, ille, cum quo dispensatur, quantum ad Deum, tutus non est, etiamsi papa dispenset, ut notatur *extra de voto & voto red. Non est in glo.* Si causa subest, facilius ergo & curialius cum sua dispensatione vadit in gehennam, secundum Ostiensem. Quadrat etiam suprà narratis cancellarius Parisiensis, Gerson videlicet ipse, Christianissimus doctor, in fine libelli theologicarum conclusionum, inquiens: *Papa non potest pervertere ordinem hierarchicum universalis ecclesiæ. Quin in multis casibus liceret eidem resistere in facie, & dicere, Quur ita facis, utpote in exemptionibus manifestè nocivis, & si prælatos & ecclesias sibi subditas onerare sumptibus intolerabilibus, & libertatibus penitus spoliare vellet.* Quin etiam secundum prædictum dulcifluum Bernhardum, quemadmodum Hugo cardinalis super Psalmo LXXIV allegat, papa de jure non potest istas exemptiones facere, quia in hoc ecclesia corrumpitur, & dimembratur. Possem & complura aliorum ad rem sanctorum dicta adducere, nisi ea propter vanos, & superciliosos, criticosque, atque tædiosos lectores consultius obmittere ratus fuissem. 848 Frustra equidem niti, (ut Crispus Salustius inquit) & nihil nisi odium quærere, extremæ dementiæ esse noscitur. Copiosissima namque materia scribendi, vel potius plangendi de his temporibus infamibus & effœminatis se offert, quibus totam Italiam, maximè tamen Romam, magnitudo scelerum, & vitiorum vorago penè absorbuerat, & Simoniaca pestis lethaliter omnino infecerat. Longum esset etenim singula dinumerare:

Qq qq qq q

(a) Vestes seculares hic intelligi, est extra controversiam, harum vero nullam alias vidi factam mentionem, nisi stragulatas vestes & ludices intelligi dicas, de quibus *ISIDORUS lib. XIX. cap. XXVI.* Hunc autem Güntherum vanitatibus admodum fuisse deditum, testatur Chronicon Magdeburgense apud *MEIBOMIUM Tom. II. pag. 358.*

re: imò prolixum foret, plurimum solius Bonifaciii præfati noni bella & acta languida perstringere, & quæ ab temporibus ejusdem usque ad Joannem XXIII in ecclesia propter pessimum schisma & pontificum ambitionem contigerunt mala: quorum summa ex subscriptis versibus succinctè elici potest.

Papa stupor mundi cecidit: secumque ruêre
Cœlica templa Dei, membra simulque caput.
Papa dolor, mundique pudor, per crebra patescit
Crimina seu scelera famine sonifero.
Heus Simon regnat! per munera quæque reguntur:
Judiciumque pium gaza nephanda vetat.
Curia papalis fovet omnia scandala mundi:
Delubra sacra facit perfiditate forum.
Ordo sacer, baptisma sacrum, cum chrismate sancto,
Venduntur turpi conditione fori.
Dives honoratur, pauper contemnitur, atque
Qui dare plura valet munera, gratus erat.
Aurea quæ quondam fuit, hinc argentea papa
Curia, procedit deteriore modo.
Ferrea dehinc facta dura cervice quievit
Tempore non modico, sed modò facta lutum.
Postque lutum quid deterius solet esse? recordor,
Stercus, & in tali curia tota sedet &c.

Hæc metra excerpsi ex libro primo de consolatione ecclesiæ, quem composuit Theodericus Urie, theologus ordinis eremitarum divi Augustini, ad Sigismundum, Romanorum imperatorem, qui ambo temporibus his fuerunt. Et est vox ecclesiæ plangentis casum suum, quem tum patiebatur per schisma horrendum & periculosissimum.

Bonifacio itaque (ut suprà dictum est) mortuo, anno videlicet MCCCCIV, Innocentius septimus ei in pontificatu Romano successit: seditque annis duobus vel circa: vir ætate grandævus, multarum magnarumque rerum experientia callens. Simoniacos tamen & ipse fovit, qui & eo tempore, (ut mox infrà patebit) fuere potentissimi curiales.

Anno Domini MCCCCV, ortæ sunt discordiæ inter pontificem & Romanos. Causa videatur in Chronicis, quam hic brevitatis gratia prætereo. Pontifex itaque perterrefactus cum curialium turba Viterbium commigravit, & commoratus est ibi aliquot menses, donec Romani pluribus legationibus illum revocantes, dominationem quoque urbis eidem reddiderunt.

Eodem anno omnes ditiores curiales summi pontificis obierunt quasi: cardinalis Ysferniensis reliquit triginta millia ducatorum. Sed ô quot ecclesias, & monasteria, & alia beneficia ecclesiastica, antequam tot millia acquireret, æstimatur gravasse & depauperasse? Item dominus cardinalis Mopolitanus decedens ultra centum millia ducatorum auri reliquit. Item post hunc dominus cardilis Esculanus, pauper in pecunia, sed dives in conscientia, moriens, ob id nullas habuit exequias more divitum pomposas, sed (ut piè creditur) cœlestium civium nactus est comitivas, qui animam ejus supernis invexerunt deliciis, ut de exiguo Martino episcopo canitur, Martinus hîc pauper, cœlum dives, &c. Deinde famosus ille archisimoniacus, Joannes de Bononia, secretarius papæ quondam Bonifacii noni, decessit, qui etiam ultra XL millia florenorum ducatorum reliquit in ultimis. Reliquit (inquam) in fraudem pauperum, & animæ suæ perni-
849 ciem, quos sua pro liberatione in usum egenorum distribuisset salubrius. Post hunc alter archisimoniacus, dominus Bartholomæus Francisci, protonotarius & rector cancellariæ apostolicæ, defunctus est, qui & ipse thesauros reliquit ingen-

ingentes. Et certè hæc vanitas est pessima, cùm homo mortalis in imagine pertransiens, uti inquit propheta regius, thesaurizat, & nescit, cui congregat.

Eodem anno, Innocentio papæ (de quo nunc loquimur & tractamus, septimo videlicet) Romani cives claves civitatis cum ramis palmarum obtulerunt, & omne dominium urbis Romæ, etiam temporale, illi concesserunt, sed minus justè minusque laudabiliter, quoniam illa temporalium affluentia officiunt haud parùm spiritualibus. Nec Petri successor, ipse papa, ejusmodi periculosum temporale dominium sumpsisse debuerat. Nusquam equidem legitur, priscis quòd temporibus, etiam post donationem Constantini (de qua cuncti curiosi canonistæ magnum faciunt festum) quispiam summus pontifex temporale dominium urbis Romæ gubernaverit. Ast novis temporibus, nostraque memoria certi pontifices, de illo labores & dolores sibimet inde cumulantes, se intromittere ausi fuere: quandoquidem ab antiquo Roma urbs semper extitit regalis & imperialis. Alioqui ab Electoribus, deputatis ad imperium, legitimè sublimatus, quisquis ille foret, incassum & frustra rex appellaretur Romanorum: quia non verbis, sed factis prosperari quis debet, cùm & lex non verbis, sed factis imposita sit. Et id ipsum copiosè veteres protestantur historiæ. Hæc Engelbertus Wusterwitz, clericus Brandeburgensis, in Chronica sua Marchitica, qui aliquot annis Romæ cardinalibus serviens, insumpserat, & prænarrata oculis viderat, & exequiis quorundam interfuerat.

Anno Domini MCCCCVI, Gregorius XII Romanus factus est pontifex, eodem anno, quo & Innocentius, antecessor ejus, defunctus est. Electus est autem pridie calend. Novembris, pontifex maximæ severitatis, & sanctimoniæ præcipuæ reverendus. Qui mox pontificatu suscepto, pro unione ecclesiæ restituenda, se scripto coram notariis & testibus obligavit ad cessionem pontificatus, si Benedictus ex altera parte resignare paratus esset. Verùm, cùm Benedictus XIII antipapa cedere nollet, licet in primis promiserat, & ipse Gregorius, verus papa, intelligens dolum hominis callidissimi, resignare distulit, ut infrà etiam patebit tempore concilii Constantiensis, in quo resignavit liberè.

Anno Domini MCCCCVIII. concilium ingens Pisis celebratur, in quo accusati de collusione pontifices prædicti, ambo privantur; & electus est unanimiter Petrus de Candita, natione Græcus, quem Alexandrum quintum nominaverunt. Quo post annum mortuo, elegerunt cardinales in eodem concilio Joannem XXIII, qui Balthasar de Coxa dictus fuit: & addiderunt schisma schismati, ut prædictum est.

Circa hæc tèmpora recesserunt magistri Alemanni de Praga in Lipz, urbem Misniacam, & hoc propter tyrannidem Wenceslai, regis Bohemorum, quondam imperatoris, & magistrorum de natione Bohemorum, videlicet Joannis Hus, Hieronymi de Praga, Stephani de Paletz, & Matthiæ Engen, Joannisque Yessenitz, & aliorum plurimorum hæreticorum. Engelbertus historicus hoc factum refert anno MCCCCVI. In rudimento verò Chronicorum dicitur, quòd Universitas Lipzensis exordium habuerit anno MCCCCIX.

Anno Domini MCCCCX, Rupertus Cæsar obiit, & Heydelbergæ in ecclesia sancti Spiritus sepelitur. Reliquit autem ex Elizabet, filia Burggravii Nurenbergensis, multos hæredes, Ludwicum videlicet, Stephanum, Joannem, & Ottonem, inclytos duces. Ludwicus senior natu, patri in ducatu successit, à quo principes palatini & duces Bajoariæ cum episcopo nostro moderno Philippo originem ducunt, ut in sequentibus suis locis demonstrabitur plus. Habent equidem duos imperatores stirpis suæ, Ludvicum quartum & Rupertum prædictum. Eodem anno Udalricus, episcopus noster, obiit, cui Gerardus (ut sequitur) successit.

GErardus de Guch, in serie præsulum Nuemburgensis ecclesiæ episcopus XXX, Udalrico ex humanis sublato succedens, præfuit annis fermè XXVIII,

non sine magna nominis sui laude, & commissæ ecclesiæ utilitate. Verùm specialia de eo gesta non comperi.

850 *De quibusdam rebus memorandis sub isto antistite Gerhardo factis, ex Chronicis diversis.*

Anno itaque Domini MCCCCXI, pontificatus videlicet ejus primo, Sigismundus, rex Ungariæ atque Bohemiæ, communi voto principum, Francofordiæ electus est Romanorum imperator, & imperavit annis XXVII incompletè. Fuit autem vir Christianissimus, urbanus & humilis, & multarum linguarum peritus. Contra Turcas nonies bellando triumphavit, aliqualis Grammaticus, sed vix congruus. Adeò denique devotus, quòd non immeritò sanctorum catalogo adscribi posset. Ejus etenim devotione, sapientia & industria pessimum schisma sublatum est, & unitas ecclesiæ sanctæ reddita. Ut enim id perficeret; nec sibi, nec alicui de suis pepercit. Ideoque Carolo Magno, Theodosio, Constantino, & Ottone primo, non minor potentia, virtute & pietate extitit. Quidam scribunt, eum cœpisse anno Domini MCCCCX. Eodem anno Judocus, marchio Brandenburgensis, & dux Moraviæ, octogenarius obiit, relinquens marchiam sub tribulamine & tyrannide Quitzonum. Quo mortuo absque liberis, jure hæreditario & successione, ad Sigismundum, regem Ungariæ & totius imperatorem orbis, eo tempore novum, marchia ipsa devenit, quam confestim Friderico, Burggravio Nurenburgensi, daturum se spopondit, prout sequenti anno (ut mox dicetur) magnificè fecit.

Eodem quoque anno bellum sævissimum in Prussia sive Borussia fuit inter fratres Teutonicos & Poloniæ regem, in quo ordo multùm succubuit, ex parte ejus quadragintà millibus interfectis: quos inter & dominus Ulricus de Gingyen, magister ordinis, cum CCC cruciferis peremptus est. *Gaudent prædones, dum discordant regiones.* Eodem anno Waltherus de Kochritz, episcopus Mersebergensis, defunctus est, qui ecclesiam commissam multis debitis oneratam liberavit; insuper complura vina & blada reliquit cum duobus millibus florenorum, cui Nicolaus Lubich successit. Sub eo defœdarunt ecclesiam Bernardus princeps de Anhalt, & Bernus comes de Reinstein, qui & multa damna fecerunt ecclesiæ in rapinis.

Anno Domini MCCCCXII, Joannes de Egolfstein, episcopus Herbipolensis, migravit ad patres. Cui Joannes de Brun eodem anno succedens, præfuit annis XXVIII.

Anno Domini MCCCCXII, Fridericus, Burggravius de Nurenberg, juxta promissum Sigismundi imperatoris, descendit in Marchiam, sub salvo conductu dominorum Rudolphi & Alberti ducum Saxoniæ. Qui tanquam cœlitus missus, oppressam marchiam à tyrannide Quitzonum cum tempore liberavit. Convocatis itaque vasallis, exposuit voluntatem Sigismundi imperatoris, literas ejusdem ipsis ostendens, in quibus continebatur, quòd omnes vasalli, civitates & oppida totius provinciæ ipsi, tanquam supremo provisori & advocato marchiæ, omagium facerent, summamque pecuniæ expressam in iisdem literis, id est centum millia florenorum Ungariorum, præstarent. Fecitque ei omagium fidelitatis tota marchia, præter quosdam vasallos, & præsertim Quitzones, & de Rechaw, nobiles, & de Bredaw, qui resistebant. Quare & pòst per Fridericum fugati sunt.

Anno Domini MCCCCXIV, Concilium Constantiense initium habuit, quod incredibili penè principum prælatorumque frequentia, tres duravit annos, in quo fides Christiana, quæ jam multis annis vacillare videbatur, fortiter resurrexit. Ibi enim schisma pessimum & scandalosissimum XL annorum terminatum est. Ibi hæreses damnatæ, & duo hæresiarchæ, scilicet *Joannes Huss*, & *Hieronymus de Praga*, incinerati fuerunt, & plura bona instituta. Determinavit etiam

etiam eadem sancta synodus, quòd concilium legitimè congregatum, repræsentans ecclesiam universalem, potestatem habet à Christo immediatè: cui omnis status etiam papalis obedire tenetur, in his, quæ sunt ad generalem reformationem ecclesiæ, scilicet in fide & in moribus, tam in capite quàm in membris. Item quòd deinceps concilium de decennio in decennium deberet celebrari.

Anno Domini MCCCCXV, Fridericus dux Austriæ, & pòst imperator ejus nominis tertius, nascitur. Eodem anno Joannnes papa XXIII capitur, & biennio custoditur.

Anno Domini MCCCCXVI, Gregorius XII pontificatu legitimè se abdicavit, & concilio resignavit. Benedictus autem XIII in Gallia quondam pontifex, se pontificem pertinaciter asseverans, auctoritate concilii rursus improbatur & damnatur. 851

Anno Domini MCCCCXVII, post Gregorii spontaneam resignationem, & Benedicti XIII, ac Joannis XXIII invitam depositionem, electus est, totius concilii unanimi consensu, Otto de Columna in summum pontificem: seditque annis XIV, verus, unicus, & indubitatus pastor ecclesiæ. Eodem anno Fridericus, Burggravius Nurenburgensis, in concilio Constantiensi per Sigismundum imperatorem plenè fuit inthronizatus, & infeudatus, mitra marchionali & aliis insignibus collatis, & per sceptrum elector ac camerarius imperii constitutus, suscipiens eo tempore & die, id est in octava Paschæ, merum imperium sive dominium Marchitici principatus. Et hoc eodem ipso anno, à concilio Constantiensi reversus, in marchiam Brandenburgensem videlicet, cepit castrum Plawen cum pluribus aliis castris, & expulit Theodericum Quitzonem raptorem, & totaliter de Marchia fugavit & proscripsit. Eodem anno, & idipsum in concilio Constantiensi per suprà memoratum Sigismundum imperatorem, comitatus Clevensis mutatus est in ducatum. Cujus primus dux Adolphus ducatum novum castris, fortalitiis & fossis egregiè munivit. Qui etiam monasterium Carthusiense, Reginæ cœli dictum, erexit, & pulcherrimè consummavit; ducem Montensem, & nepotem ducis Gelriæ, bello stravit; & alia complura magnificè perfecit. Tandem post multas victorias, & ipse morte naturali prostratus, in prædicta sepelitur carthusia.

De viris illustribus, qui tempore Constantiensis claruere concilii.

Petrus de Æliaco, episcopus Cameracensis, præceptor Gersonis, qui sequitur.

Joannes Gerson, cancellarius Parisiensis, legatus pro tunc Gallorum regis, qui sua sapientia prædictum valde promovit concilium.

Petrus de Rosenheim, monachus Melicensis, qui roseum memoriale divinorum eloquiorum & alia edidit.

Franciscus Zambarellis, episcopus Florentinus, juridicus.

Pogius & ipse Florentinus, oratorque facundissimus.

Gasparinus Pergamensis, Grammaticus & Rhetor luculentissimus.

Leonardus de Aretino, orator & historicus insignis.

Antonius de Butrio, legisperitissimus.

Petrus de Ancharano, in jure canonico eruditissimus.

Joannes Tortellius, orator & Grammaticus præclarus.

Angelus de Perusino, Baldi auditor jurisconsultissimus.

Et hi octo fuere seculares, licet quidam initiati sacris.

Joannes Dominici, cardinalis, doctrina & conversatione celeberrimus theologus, ordinis prædicatorii.

Nicolaus Triveth, qui scripsit super Augustinum de civitate Dei, ejusdem ordinis.

Vincentius de Valentia, declamator verbi Dei famatissimus, & sanctæ opinionis. Fuit tamen deceptus, quòd Antichristum prædicavit venturum suis in temporibus ob malitiam hominum. Contra quem scriptura inquit: Non est vestrum nosse tempora & momenta, quæ posuit pater in potestate sua, &c. Et sunt verba Salvatoris.

Franciscus de Platea, theologus & jurista canonum sacrorum insignissimus, ordinis fratrum minorum.

Gerardus Odonis, theologus valens, ejusdem ordinis. Hujus etiam ordinis fuit Alexander V, & in hoc concilio depositus.

Paulus Venetus, theologus acutissimus, & subtilissimus disputator, ordinis eremitarum divi Augustini.

Bartholomæus de Urbino. Augustinus de Roma. Gabriel de Spoleto. Jacobus Magni, qui sophologium & alia edidit.

Theodericus Urie, qui inter alia ad Sigismundum imperatorem pulcherrimum librum, prosa & metro contextum, de consolatione ecclesiæ conscripsit, in quo gesta conciliii Constantiensis pro majore parte complectitur.

852 *Joannes Zacharie*, & ipse theosophus excellentissimus. Concilio Constant. interfuit, multos in eodem ad clerum faciendo sermones.

Michael de Bononia, theologus maximus, eodem tempore cum subscriptis claruit, ordinis fratrum Carmelitarum.

Michael Herbrant. Henricus de Andernacho. Arnoldus de Austria, qui omnes scriptis effulserunt.

Notandum tamen, quòd *Hieronymus de Praga* in hoc concilio damnatus, non isto præsenti, sed præcedenti proximo anno, id est MCCCCXVI, fuit combustus. Fuit autem *Joannus Hus* discipulus & collega, quatuor generalium studiorum Parisiensis, Coloniensis, Heydelbergensis, & Pragensis philosophus, & summus theologiæ magister, si bene intellectu suo usus fuisset. Fuit denique orator eloquentissimus atque acerrimus Dialecticus, adeò, quòd nullus etiam doctissimorum virorum in concilio disputando superare eum potuerit. Cujus error, imò magistri ac præceptoris *Joannis Hus*, originem habuit ex libro quodam *Joannis Wiclef*, qui de realibus universalibus inscribitur, in quo multa de potestate ecclesiastica, de papæ & clericorum statu, deque temporali dominio orbis disseruntur. Quem quidem librum Bohemus nobilis, Uxoniæ eo tempore studens, perlegens, doctrinarum novitate oblectatus, aliquot exemplaria secum in Bohemiam vexit, & plerisque magistris suæ gentis & sectæ legenda concessit. Qui eadem curiositate illecti (ne dicam nova, immò nociva lectione infecti) virus haustum confestim & prædicando & docendo vomuerunt in populum. Quorum magistrorum præcipuus *Joannes* extitit *Hus*. Is cùm honestioris vitæ & magnæ esset famæ, plebeculam mobilem in suam facilè traxit sententiam. Inde factum est, ut in brevi tempore & in fide & in moribus tota corrupta & subversa sit Bohemia. Et hoc modo accidit etiam hac tempestate, quòd hæresis ista Hussitica (ut semper) à litteratis & philosophicis viris habuerit ortum. Et quidnam aliud philosophia, ipsa hæresum mater & errorum parens, quàm hæresum semina producere poterit & potest? Quæ quantum in se est (nisi lectorem castum cautumque offenderit) semper fidem catholicam, & evangelicam illam doctrinam contaminare consuevit. Cujus etiam illi hæresiarchæ, & novi & veteres, alumni fuere atque discipuli. Quin etiam, ut memoratus gloriosus inquit Hieronymus, omnes hæretici magni hujus seculi fuere semper magistri, rete habentes apostolicum, catenulas ast diabolicas, id est philosophicas à philosophis contextas. Quos etiam idem doctor appellat hæreticorum patres, adversus Pelagianos scribens, inter alia de ipsis inferens: Philosophi, patriarchæ hæreticorum, ecclesiæ puritatem perversa maculavere doctrina, &c. Et theologorum augustus Augustinus, in l. de civitate Dei, Aristotelem Peripateticorum philosophorum principem suam ob viru-

virulentam doctrinam, hæresiarcham appellitare & scribere non erubuit. Ast nunc de his satis dictum sit, quoniam & compluribus in locis hujus operis paria taxata sunt, & causa nacta infrà dicentur. Fuerunt autem in concilio isto Constantiensi (ut Hartmannus Schedel in sua Chronica habet) ex omni natione viri excellentissimi, & potissimùm Itali, Galli, Germani, Hispani & Angli, quorum suffragiis omnes concilii res gestæ sunt. Porrò præstantiores in eo fuere: Joannes XXIII summus pontifex, & Sigismundus Cæsar; quinque episcopi cardinales; XVI presbyteri cardinales; VII diaconi cardinales; patriarchæ VII; archiepiscopi XXXIV; episcopi CIV; abbates LX insignes; generales quatuor ordinum; duces XXIV; comites CXL; communitates quoque urbium multarum.

Comitatus Subaudiensis in suprà memorato quoque concilio Constantiensi mutatus est in ducatum.

Eodem tempore studium universale fundatum est in Rostock, in ducatu Meglingensi, qui Latinè Magnopolensis dicitur.

Anno Domini MCCCCXIX, Sigismundus Cæsar, Wenceslao mortuo, fratre ejus, regnum obtinuit Bohemiæ. Eodem anno Rudolphus, dux Saxoniæ, & elector imperii, qui multa bella habuit contra Guntherum, archiepiscopum Magdeburgensem, in quorum uno turris cadens duos filios ejus, quos solos habuit, oppressit & extinxit. Quamobrem absque hærede hoc ipso anno in Wittenberg obiit, ducatum fratri Alberto cum electoratu relinquens.

Anno Domini MCCCCXX, Joannes de Nassaw, archiepiscopus Moguntinus, diem obiit, cui Conradus de Dune, Ringravius successit, & XIV annis præfuit. 853
Eodem anno vel circà Bohemi, indignati propter combustionem Joannis Hus & Hieronymi Pragensis, collecto exercitu, magna damna vicinis intulere provinciis. Combusserunt equidem eo tempore inter alia monasterium Brun, ordinis sancti patris nostri Benedicti, quod sanctus Adelbertus, episcopus Pragensis & martyr, de patrimonio suo fundaverat; item abbatiam in Straho, ordinis Præmonstratensium.

Anno Domini MCCCCXXI, Hussitæ rursus in furiam versi, circumpositas fidelium terras igne & ferro vastaverunt, & etiam in ipsa Bohemia catholicos laicos & religiosos eadem vesania exturbarunt; eorum prædia, villas, & oppida, & monasteria, flamma & gladio destruentes. Qua tempestate Carthusiam trans pontem subverterunt. Item circa Pentecostes festum obtinuerunt montem Cuthnitz, & honorabile cœnobium ordinis Cisterciensis ibidem, Sedelitz nuncupatum, funditus diruerunt: in quo quidam Carthusienses præfati monasterii expulsi fuerant, recepti ad tempus, ut hospites. Quapropter Hussitæ excandescentes, ipsos monachos receptores cum omnibus interfecere Carthusiensibus. Eodem etiam anno præfati hæretici oppidum Belyn cum castro, quod fuerat de dominio comitis Alberti de Colditz, & monasterium Osseck sub castro Rosenberg combusserunt, & monachos ordinis Cisterciensis, in eodem Deo militantes, occiderunt. Et eodem impetu Brux, oppidum fidelium, expugnare machinabantur. Sed marchiones Misnenses, Fridericus & Wilhelmus, id audientes, & exinde terris suis malum timentes, collecta armatorum multitudine, contra eos processerunt, & congressione facta, duo millia Hussitarum interfecerunt, cæterosque omnes in fugam turpem verterunt. Ex parte autem Misnensium vix quinquaginta occubuerunt.

Anno Domini MCCCCXXII vel circà, per Martinum papam crux data est contra Bohemos. Missusque eam ob rem Julianus cardinalis sancti Angeli in Germaniam. Ejus opera maximus exercitus collectus est, in cujus expeditione fuerunt multi principes, barones, comites, & episcopi. Dux militiæ fuit Fridericus, marchio Brandeburgensis. Cum eo præcipui fuere: Otto Trevirensis, Theodericus Coloniensis, Guntherus Magdeburgensis, archiepiscopi. Item episcopus Leodiensis, & alii, Ludwicus comes palatinus, Albertus dux Saxoniæ, Lud-

Ludwicus Landgravius Hassiæ, Fridericus & Wilhelmus marchiones Misnenses, domini nostri; Bornus, *(a)* Georgius, & Adolphus, principes de Anhalt; Fridericus Lantgravius Doringiæ; Joannes dux de Berge; Henricus comes de Schwartzburg; Volradus & Gevehardus comites de Mansfelt; Bedo de Stalberg comes, & plures alii, quorum quadraginta equitum fuere millia, dempta multitudine peditum. Et cùm tot & tanti essent, vix Bohemiam ingressi, subito pavore omnes perculsi, & priusquam hostis ullus in conspectu daretur, fœdissimè omnes simul cœperunt fugere, quilibet extra Bohemiam. Hostis exin metu alieno ingenti præda potitus est, quam relictam invenit. Eodem tempore ordo novus canonicorum regularium apud Etruriam cœpit in Lucensi agro, monasterio Frisonariæ, à loco Frisonaria dicto. Deinde ab Eugenio aucta, Lateranensis appellata est, ut dicit Hartmannus, & speciali privilegio canonicis regularibus beati Augustini aggregavit, habueruntque complures viros & sanctimonia præstantes. Congregatio denique nova, sive reformatio ordinis sancti Benedicti, quæ sanctæ Justinæ nuncupatur, hac tempestate in Italia, apud urbem Pataviam, in monasterio sanctæ Justinæ cœpit. Quæ congregatio viris præstantissimis, & locis bonisque, tam temporalibus quàm spiritualibus, excrevit. Idcirco Eugenius quartus pontifex summis eam dotavit privilegiis. Deinde in ea innumerabiles viri, non modò jurium ac sacræ theologiæ doctrina, sed & eloquentia literarum tam Græcarum quàm Latinarum ornatissimi extitere.

Eodem anno Gerhardus, Episcopus noster, obiit, ut habet catalogus ille brevis & mancus, quem in multis, ubi certiora non habui, sequutus sum. Verùm hoc loco, ut in plerisque aliis, sciens ex privilegio quodam, hunc præsulem anno Domini MCCCCXXVII adhuc vixisse, ab eodem recessi. Et ita alibi, cùm emendatius exemplar non haberem, & anceps essem; verisimiliora & magis rationi consona semper sectatus sum. Quod lector humanus perpendens, facilè mihi veniam dabit, sicubi forsan me ejusmodi perplexitate laborasse offenderit, sciens,
854 *ultra nosse viri nulla posse requiri*, & in rebus arduis vel ipsum conatum fore laudabilem. Quo utique fretus, nonnihil in hujus operis exantlatione effecisse me reor, juxta illud Flacci dictum, est aliquid prodisse tenus, si non datur ultra. Sed & de hoc infrà plus.

Anno Domini MCCCCXXIII, Albertus dux obiit Saxoniæ, frater suprà memorati Rudolphi. Hic propter bella fratris plurimùm depauperatus fuerat, ut vix quatuor cum equitibus equitaret. Discessit autem & ipse sine hærede masculo. Proinde ducatus ejus cum electura devolutus est ad imperium. Quem Sigismundus imperator, qui tum rerum summam tenebat, Friderico, marchioni Misnensi, viro strenuo, & armorum gloria clarissimo, ob obsequia, quæ sibi impenderat, & bella, quæ contra Hussitas fortiter perfecerat, cum ipsa electura, pleno jure & dominio tradidit; ita ut amodo ipse Fridericus suum titulum extollere, atque Marscallum sacri Romani imperii se scribere posset. Et ita ducatus Saxoniæ pervenit ad marchiones Misnenses, quorum primus dux prædictus institutus est Fridericus, ut hæredes illi *(b)* eadem dignitate succederent perpetuè. Cœpit itaque Fridericus dux Wittenberg possidere, urbem Saxonicam, cum attinentiis suis, circumpositis castris, villis, & oppidis, quæ antè prædictus Albertus dux defunctus quondam possederat, ibique obierat.

Fridericus denique prænarratus, primus ex marchionibus Misnensibus Saxoniæ dux, & imperii elector, studium universale literarum Lipsick erexit, magnisque collegiis ac stipendiis decoravit. Quem Fridericus, & ipse dux Saxoniæ, & ele-

(a) Bernhardus VI. intelligitur, Adolphus I. Alberti III. filius, & Georgius I. lineæ Servestanæ, qui ista vixerunt ætate.

(b) Excluso Friderico simplici, Balthasaris filio, & Guilielmo fratre, de quo statim a. 1425.

& elector imperii ejus nominis tertius, qui nostro ævo ducatum prædictum successione hæreditaria feliciter & pacificè gubernat; secutus, & ipse gymnasium sapientiæ florentissimum in suprà dicta sua urbe Wittenbergensi à fundamento novum fundavit, multisque bonis & magnificis privilegiis decoravit. Insuper ibidem castrum munitissimum & pulcherrimum, & juxta illud ecclesiam collegiatam, mirificis structuris erexit exemptam, in honore omnium Sanctorum dedicatam, quam ornamentis pretiosissimis, & reliquiis innumeris & sanctissimis, necnon summis indulgentiis Romæ impetratis, excellentissimè ac splendidissimè ornavit & insignavit. De quibus omnibus infrà suo tempore dicetur amplius.

Anno Domini MCCCCXXIV, vel circà, ordo monachorum divi Hieronymi, jamdudum à sua institutione primæva collapsus, à viro venerabili, Lupo Hispalensi, restauratur. Ex dictis beati Hieronymi normam contextam Martino papæ obtulit, & pontifex eandem approbans confirmavit.

Anno Domini MCCCCXXV, Guilhelmus, marchio Misnensis, frater suprà dicti Friderici primi, ducis Saxoniæ, defunctus est, & in ecclesia collegiata ac exempta sancti Georgii in Aldenburg, quam ipse in monte juxta castrum fundaverat, honorificentissimè sepelitur, in ejus videlicet chori medio. Hujus denique ecclesiæ præpositus in præcipuis festis, ex apostolico indulto, episcopalibus inter celebrandum utitur insignibus.

Anno Domini MCCCCXXVII, indictione Romanorum quinta, memorabilis ille pater, & famigeratus dominus, Hermannus, primus hujus monasterii nostri infulatus abbas, postquam complures per annos religiosè & laudabiliter sibi commissum gregem gubernasset, naturæ debitum solvit, & juxta altare archiapostoli Petri, sub fornice muri, & assiduo summam Missam celebrantium, & ad eandem in sacris ministrantium, sub transitu sepelitur. Cui etiam primò & grandis & sculptus lapis, per circumferentiam epitaphium, in medio autem imaginem mitratam ipsius præsulum more continens, positus est. Hactenus enim prisci illi patres, & venerandi abbates, veræ religionis & humilitatis sectatores, omnem pompam & vanitatem, veluti religionis monasticæ jacturam & excidium, vitare consueverant. Quamobrem fratrum instar simpliciter tumulati fuere, dempto, quòd eorum ob memoriam, posteris commendandam, plumbilamen, & nomen eorum & diem obitus inaratum tenens, ad caput positum cum ipsis plerumque sepultum fuerit: superiore tamen saxo raso, & (ut ita loquar) cæco planoque permanente. Proinde contigit, ut nominatissimorum abbatum, utpote primi, secundi, tertii, & aliorum haud paucorum per longa temporum curricula, & usque præsens in nostrum tempusculum sarcophaga incognita manserunt. Quorum duorum, Erckenberti videlicet, abbatis ejus nominis secundi, 855
cujus epitaphium inventum constat, anno Domini MDX, in latere ecclesiæ nostræ sinistro versus Septentrionem, in loco communis fratrum sepulturæ, non procul ab ara divæ Ursulæ, dum pro Joanne Scharpff, confratre præbendarioque nostro, equite quondam in armis strenuo, reverendi domini Judoci, abbatis nostri moderni, genitore, in bona senectute recenter tunc defuncto, sepulchrum foderetur. Quod quidem epitaphium ita casu repertum continebat, ipsum Erckenbertum multorum voluminum, præcipuè beatorum Augustini & Hieronymi, operum scriptorem originalium fuisse egregium: quæ quidem opera, manu ipsius, eleganti charactere exarata, in præsens usque ævum, nostram & venustate & magnitudine sua bibliothecam plurimùm exornant.

Porrò aliud, domini videlicet Azzonis, viri spectabilis & abbatis nostri quondam præstantissimi, epitaphium repertum fuerat, anno Dominicæ incarnationis MDXVII, dum ante altare beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi, pro unius monachi, sacerdotisque nostri, tunc defuncti sepelitione terra aperiretur, quod quidem exile, plumbeum, quadratumque, nil præter nomen defunctionisque

annum memorati Azzonis continebat; adeò tamen vetustate & situ corrosum, ut numerus difficulter cognosci legique possit, quod & adhuc penes nos extat. Epitaphium verò Egkeberti quò devenerit, ignoratur. Enimvero, dum suam ob antiquitatem & mirificum schema, diversis conspiciendum & legendum commodatum fuisset; nostrorum incuria repetere illud negligentium, non est restitutum nec recuperatum, sed alienatum & deperditum hucusque manet, ad calendas Græcas recuperabile. Hermanno itaque abbate, qui natu Citzensis fuerat, defuncto, successit ei in regimine monasterii & abbatiæ, eodem anno, Dominus Erhardus Gliner, de Geraha oriundus, vir prudens & justitiæ tenax. Et hunc quidem Joannes de Slenitz, Nuemburgensis episcopus, ejus nominis secundus, qui immediate sequitur in suo infrà scripto privilegio, quod monasterio nostro, anno Domini MCCCCXXXII, contulit, lites narrat habuisse cum antecessore suo, episcopo Gerhardo: quod utique minimè esse potuisset, nisi hoc eodem anno Domini, videlicet MCCCCXXVII, primo Erhardi abbatis, ipse Gerhardus præsul in humanis superstesque fuisset: quem tamen catalogus ille communis, brevis & vulgatus, anno Domini MCCCCXXII migrasse à seculo ponit; quem tamen & in hoc (ut in multis) oberritasse suspicor. Proinde & hic anceps maneo, auribus lupum tenens. Verùm modò quippiam non habens certius, prææallegato privilegio (ut infrà patebit) magis quàm illo memorato mancoque credens catalogo, solidiora & verisimiliora sequendo, cœptam in nomine Domini prosequar historiam.

Anno denique, quo suprà, Domini videlicet MCCCCXXVII, Rudolphus de Plawenitz, XXXV episcopus Misnensis, obiit; cui Joannes Hoffman, primus ex theologis studii Lipsiensis ad canonicatum præsentatus, eodem anno successit: sub quo ecclesia Misnensis habuit multos adversarios, & passa est etiam ab Hussitis jacturam non modicam.

Eodem anno vel circà, Gerhardus, episcopus noster, debitum naturæ solvit, cui Joannes de Sleynitz (ut sequitur) communi voto electus successit.

JOannes secundus, decretorum doctor insignis, ex prosapia nobilium de Sleynitz dictorum originem ducens, Gerhardo mortuo, in pontificatu Nuemburgensis ecclesiæ suffectus, eandem egregiè & laudabiliter in diebus suis rexit, res magnas & memorabiles perficiens. Inter quas, ad Bohemorum sive Hussitarum impetum & furorem arcendum, arcem episcopii in Cziza muniens, novis fossatis, muris, & turribus validis circumcinxit; pontem novum prædictis adjiciens. Fuit denique iste venerabilis præsul vir per omnia magnificus, humanus & liberalis, munificus largusque ac dapsilis. Inopum quoque & pauperum miseriis ex animo plurimùm compatiens, & liberaliter cunctis subveniens, optimi pastoris officium exhibens, gregem commissum verbo & exemplo, ac corporali subsidio, quantum ad egenos pertinet, diligenter pascens, & misericordiam cunctis calamitosis hilariter impertiens. Quæ utique misericordia virtus maxima, & gloria summa & præcipua, juxta sacros canones boni censetur episcopi. Obiit
856 tandem (ut infrà anno suo opportunius dicetur) post laudabilia facta in celebritate divi Andreæ apostoli, tumulaturque in ecclesia sua Czica ad Occidentem, in communi & vetusto episcoporum sarcophago.

De eventibus quibusdam, temporibus præfati antistitis exortis, ex Chronicis.

Anno Domini MCCCCXXVIII, Fridericus, dux Saxoniæ primus, & marchio Misnensis &c. cui Sigismundus Cæsar ducatum contulerat, obiit in Weisenfels, & sepultus est in Misna, in capella majorum suorum, quæ Principum appellatur, quæ mausolcum eorundem suo continet gremio: in qua & veteres pendent exuviæ,

exuviæ, & rapta ex hoste trophæa. Mortuus autem est in octava Innocentum, relinquens ex uxore sua Catharina, filia ducis Brunswicensis, quatuor filios, Fridericum, Guilhelmum, Sigismundum & Heinricum. Fridericus successit ei in ducatu Saxoniæ, & electoratu imperii. Guilhelmus successit in Landgraviatu Doringiæ, cujus uxor fuit Anna, filia Alberti, Ungariæ & Bohemiæ regis, & pòst Romani imperatoris, ejus nominis secundi; devotissima & sanctæ opinionis mulier. Sigismundus initiatus est sacris, & Deo mancipatus potius quàm armis, factusque est episcopus Herbipolensis, licet infra paucos annos (ut in sequentibus dicetur) resignarit. Heinricus junior filius, marchio Misnensis, & Landtgravius Doringiæ, parum supervixit. Ideo omnia, quæ habuerat, Guilhelmo, suprà fato suo fratri, provenerunt, qui etiam exin solus Landtgraviatum possedit Doringiæ diu pacificè, quousque videlicet inter eum & Fridericum, fratrem suum memoratum, gravissimæ discordiæ & rixæ exortæ sunt, de quibus infrà dicetur.

Anno Domini MCCCCXXIX, Bohemi crebris victoriis elati, & prædarum avidi, rursus hostili exercitu vicinas terras, præsertim Lusatiam, Misnamque ex parte vastare cœperunt, & inter alia damna cœnobia Novæ cellæ & Grunhaim ordinis Cisterciensis destruxerunt, & monachos occiderunt, & cuncta eorum bona diripentes abduxerunt.

Anno Domini MCCCCXXX, Bohemi Hussitæ iterum in terram Misnensem, & procedentes in terram Advocatorum, Plawen oppidum diruerunt. Deinde Curiam, & Culmpach, & similiter Pareut oppugnantes ceperunt, & despoliaverunt. Et ita grassantes usque ad Babenbergam, cuncta penè igne & ferro depopulati sunt; magna damna marchionibus Brandeburgensibus inferentes. Nec fuit, qui eis resistere vellet, aut posset.

Anno Domini MCCCCXXX, Clusa monasterium reformatum est per abbatem ejusdem loci, Joannem de Mindaw, qui dolens super inordinata fratrum suorum conversatione, divina tactus inspiratione, regulam divi Benedicti tum prorsus neglectam recolligere, & diligenter perlegere cœpit, & in se & subditis suis perficere: & ita pedetentim fratres suos ad regularis vitæ tramitem omnimodis perduxit. Cujus optimæ conversationis odor, longè diffusus, ad vitam meliorem & alios allexit. Famam equidem ejus audiens ducissa quædam Brunswicensis, ipsum in Bursfeldiam, pro reformatione transferri obtinuit. Prædictus itaque venerandus pater Joannes, & abbas, translatus in Bursfeldiam, religiosam vitam secundum puritatem regulæ sancti Benedicti instituere cœpit, & fratres, qui eatenus ibidem per complures annos sine lege vixerant, ad tria monachorum substantialia observanda compellere. Et taliter contigit, ut Bursfeldia ex Clusa reformata, & virtute & religione maximè cresceret, adeò ut fama & opinione matrem suam Clusam longè excelleret, dum quia ex ea reformatio vehementer propagari per Germaniam cœpit, multis cœnobiis per abbates ejus & fratres ad monasticam disciplinam per reformationem adductis. De qua quidem reformatione, & laude abbatum ipsius, in quodam carmine de laudibus Saxoniæ ita inter alia cecini:

Clusa monasterium fuit humile, sed venerandum:
Saxoniæ flos, relligionis apex, honor orbis:
Clusa domus celebris, campestris, amœna, jucunda,
Congrua claustricolis, tranquilla, situque salubris,
Sola quieta jacens: hinc rectè Clusa vocatur:
Clausa malis, reserata bonis servire Tonanti 857
Qui cupiunt, & mente polum penetrare supernum:
Unde salutifera nuper fluxere fluenta
Quæ procul almifluum circumfudere liquorem.
Anno milleno, quadringent, atque triceno,

 Tem-

Tempore quo claustri gestabat sceptra Joannes,
De Mynda natus, pastor probitate coruscus,
Quem, tribus elapsis annis, Bursfeldia posthac
Poscit habere patrem, renovare vetusta valentem.
Qui veniens istic, vitam introduxit honestam,
Quam patris Angelici sacra norma docet Benedicti.
Sicque reformatum divino numine claustrum,
Bursfelt eximium fuit, in novitate secundum:
In quo continuè nova tunc plantatio crescens
Claustra reformando procul undique sparsit odorem,
Per studium abbatum, curamque patrum sapientum:
Quos domus hæc aluit multos virtute nitentes:
Quosque inter primos, vita & doctrina Joannes,
Claruit excellens, Hagen cognomine dictus &c. de quo infrà dicetur.

Anno Domini MCCCCXXXI, Martinus papa defunctus est, cui eodem anno Eugenius quartus successit, quinto nonas Martii, patria Venetus, Tumultuarius à quibusdam descriptus, quòd anno primo sui pontificatus malis consiliis ductus, divina humanaque perturbaverit, & Romanos ad arma exciverit. Quorum etiam vix cucullo sumpto, tela, per Tiberim in scapha elapsus, evasit. Quem ideo nonnulli ordinis sancti Benedicti fuisse scribunt; licet id nullo authentico scriptore aut alio indicio probare possint: cùm nec ipsum Tritemius noster, historiographorum hujus tempestatis omnium peritissimus, ponat aut numeret inter nostri ordinis summos pontifices. Fuit quidem religiosorum, nec non virorum sapientum, amator præcipuus, magnis eos prosequens fovensque honoribus atque privilegiis, quorum etiam contubernio cautior mitiorque effectus, dein (quoad vixit) prudenter & modestè se gerebat, multa laudabiliter ordinans & exequens. Quod autem voto & habitu fuerit monachus, asserere nolo, nec credo, cùm id nulla fretus auctoritate defendere & probare potero.

Eugenius denique iste, anno Domini MCCCCXXXII, Sigismundum coronavit imperatorem Romæ. Vocatus autem ad concilium Basiliense Eugenius, cùm nollet comparere; tandem contumax reputatus, depositus est, anno Domini MCCCCXXXIX, (ut infrà patebit) & loco ejus Amedeus, dux Subaudiæ, jam senex & cœlibem vitam ducens, summus pontifex constitutus est, dictusque Felix quintus. Eugenius tamen permansit verus pontifex per Italiam usque ad obitum, majorem habens sequelam & obedientiam. Qui etiam indignans concilio Basiliensi, suam ob insectationem illud omnino revocavit, cassavit & annullavit. Aliud concilium primò Ferrariæ, sed peste impediente Florentiæ celebravit, cum ingenti Orientalium frequentia. Illuc equidem Indi, Æthiopes, Armeni, Arabes, Georgiani & Græci confluebant, qui in eodem concilio, eorum imperatore præsente, uniti sunt ecclesiæ Romanæ de processione Spiritus sancti. Concilium Basiliense nihilo secius suo per aliquot annos duravit in vigore, donec anno Domini MCCCCXLVIII obsidione dissipatum fuit, ex glorioso principio humilem (ut infrà dicetur) finem consequens.

Anno itaque Domini (ut præfatum est) eodem, quo suprà, MCCCCXXXI, concilium Basiliense sacrosanctum exordium habuit, ut in actis ejus continetur, duravitque usque ad annum Domini MCCCCXLVIII, habens sessiones XLV, de quo historici, ut frequenter, anno Domini MCCCCXXXVIII incipiunt disserere. Ego verò annum præfatum elegi, quo & initiatum constat, paulo ante mortem papæ Martini, primoque Eugenii successoris ejusdem
858 anno: quorum uterque concilium hoc approbavit, & ratum habuit. Denique, Sigismundus Cæsar, cum multorum principum & nobilium famulitio, id ipsum

ipsum frequentavit, ornavitque: confluentibus insuper ad illud ex Hispania, Gallia, Germania, Pannoniaque, prælatis innumeris. In quo quidem, pro reformatione totius ecclesiæ, & in capite, & in membris, multa salubriter & rigidè fuerunt constituta, & præcipuè contra Simoniacos & concubinarios strictissimè animadversum. Expectationes & reservationes beneficiorum prorsus reprobatæ, & sub gravissimis censuris annatæ interdictæ & prohibitæ, etiam in curia, ne videlicet deinceps pro investitura, de ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, officiisque quibuscunque, necnon ordinibus, ac pallio, nihil penitus antè vel pòst exigeretur. Fuerunt & in eodem concilio, pro honestate clericorum, & decentiore divini officii cultu, multa graviter & devotissimè sancita. Ubi & determinatum constat bullatim &c. beatissimam deiparentem virginem Mariam ab omni penitus macula, in sua conceptione, originalis culpæ semper fuisse immunem. Item festum Visitationis ejusdem gloriosæ virginis, in eodem, cum bulla indulgentiarum institutum, vel potius confirmatum extitit. Insuper reformatio illa novissima ordinis divi patris nostri Benedicti, quæ tunc temporis in Saxonia, monasterio (ut dictum est) Clusæ, primùm exorta, & secundariò in Bursfeldia transplantata, radices altius figens, propaginesque suas per Germaniam paulatim dilatans, & hinc à loco propaginis Bursfeldensis est appellata; in eodem sacro concilio (quemadmodum clarè in prologo diurnorum nostrorum ordinarii continetur) & confirmata & approbata fuerat: præsidente eodem concilio domino Juliano, sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Sabinæ diacono cardinali, viro fidei Christianæ amatore ferventissimo, & omnibus virtutibus tam divinis quàm humanis ornato. Attamen à plerisque aridæ tenuisque religionis homuncionibus in contentionem deducitur; nonnullis appellantibus illud conciliabulum, sive conventiculum, verbis Pelagii distinct. XVII innitentibus. Quo in numero fratricellos quosdam, ut in errore sui concepti veneni diutius grassentur, comperio. Quos haud exin abs re Maculistas appellare solemus, quòd labem quandam & conceptionis notam illibatæ immaculatæque virgini deiferæ impingere non verentur. Quem quidem errorem sacrum ipsum concilium explosisse in præcedentibus liquet. Fuerunt insuper & alii fautores partium Eugenii, qui hanc synodum conventiculum appellare præsumpserunt. Ego verò (nihil tamen temere affirmare volens) sacrosanctam synodum generalem Basiliensem, sacris generalibus, Constantiensi Senensique conciliis ita decernentibus & ordinantibus, atque apostolica auctoritate interveniente, pro reductione Orientalis ecclesiæ, & quorumlibet oberrantium, necnon, (ut præfatum est) pro reformatione totius ecclesiæ in capite & in membris debitè, legitimeque ac rite initiatum & congregatum fuisse, ab optimis hagiographis historicisque scriptum comperio; tametsi gloriosum principium flebilis minusque laudabilis clauserit finis; & juxta illud poëticum:

Nobile principium pejor fortuna secuta.

Cujus quidem mali causa potissima extitit schisma detestabile ibidem exortum, propter quod mox Orientales & aliæ complures nationes à prænarrato concilio recesserunt. Et quidem Græci, & alii Orientales, Florentinum concilium petentes, Eugenio papæ adhærere cœperunt: per quem etiam in eodem concilio Romanæ reconciliati & uniti sunt ecclesiæ. Nonnulli, & præsertim Germanorum populi, aliqui videlicet, non omnes, nec Eugenium neque Felicem sequebantur. Qua de re Neutrales appellati sunt, quorum neutralitas cum præfato schismate duravit usque ad annum Domini MCCCCXLIX, in quo, Friderico imperatore sollicitante, Felix quintus, Nicolao Eugenii successori resignans, cesserat. Et de hoc suo anno infrà.

Anno Domini MCCCCXXXII, Joannes episcopus noster, & magnificus cœnobii nostri benefactor, contulit, ad instantiam domini Erhardi abbatis, monasterio

rio nostro privilegium super ripa piscium in villa Ozzick, quod quidem sic incipit:
Æquitas & approbata consuetudo requirit discrepantiam &c. Hinc est, quòd nos Joannes, Dei gratia episcopus Nuemburgensis, ad universorum tam præsentium quàm futurorum noticiam deducimus & deduci volumus per præsentes, quòd cùm inter nos & (ut vera-
859 *citer didicimus) immediatum prædecessorem nostrum Gerhardum, episcopum Nuemburgensem ex una, nec non venerabilem patrem, dominum Erhardum abbatem monasterii Posaviensis, Nuemburgensis diœcesis, & ejus antecessorem immediatum, de & super ripa, descendente à ligneto, vulgariter nuncupato das grabholtz, ubi incipiuntur bona villanorum pagi Osseck, & terminatur usque ad limites, ubi incipitur piscatura Burchardi de Comitz, subtus molendinum ibidem in Osseck &c. Ideo taliter certiorati & informati sufficienter, non volentes de cætero contendere super his, neque eundem dominum abbatem Erhardum aut suos successores impetere quomodolibet, in eisdem sponte, realiter & rite, deliberatè & liberè, cessimus & cedimus pro nobis & nostris successoribus omni impetitioni, actioni, disceptationi, ac quibuslibet impedimentis motis & movendis, super ripa & jure piscandi suprà dictis. Ad ampliorem quoque corroborationem, & firmitatem perpetuam concordiæ & pacis, recognitionis & cessionis, idem dominus Erhardus abbas, augmentando argentea mensæ nostræ episcopalis ultro & gratuitè obtulit & dedit, pro sui & nostra reverentia quendam scyphum de quarta, media marchia argenti, valoris quadraginta quinque florenorum &c. Acta sunt hæc anno, quo suprà, dominica Exurge.*

Eodem anno Sigismundus Cæsar ab Eugenio Romæ imperiali diademate coronatur, apparatu ingenti. Quo etiam anno, totam penè per Teutoniam, vina ac frumenta, arborum denique flores, frigore perierunt. Proinde tanta caristia secuta est, ut modius siliginis usualis XXXIII grossis venderetur.

Anno Domini MCCCCXXXIII, Conradus de Dune, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui sequenti anno Theodericus Schenck de Erpach successit.

Anno Domini MCCCCXXXIV, Joannes, episcopus noster, migravit ab hoc seculo, in ecclesia Citzensi cum tali sepultus epitaphio.

Hic M, bis bina C, ter X, his quatuor addes,
Juris doctorem subtraxit tumba Joannem
De Sleinitz genitum, præsulem eximium,
Nuenburgensem herum, clero, plebi quoque gratum,
Andreæ festo: Deus alme memor ejus esto.
Nova fossata construxit gyro murata.
Turres cum ponte retro fundavit & antè.
Contra Hussitas, orthodoxis inimicos.

Epitaphium tamen præfatum lima eget, quia à lege metrica satis aberrat, & (ut ajunt) claudicat. Verùm id parum facit ad rem, quam scrutamur. Non enim in syllabarum pondere, sed rerum gestarum ordine historiarum latitat veritas. Quæ quovis idiomate exprimitur, quovis verborum schemate differitur, nil interest: dummodo ipsa rerum veritas verè & inconcussè transmittitur ad posteros. Per id tamen indoctè epigraphantium ineptias excusatas habere minimè volo: de quibus quid sentio, in sequentibus sub Petri præsulis dicam epitaphio.

Joanne itaque de Sleinitz ita in Christo defuncto atque sepulto, Petrus ei successit, uti sequenti dicetur capitulo.

PEtrus primus, in numero episcoporum Nuemburgensis ecclesiæ XXXIII, ex stirpe & domo nobilium de Haugwitz dictorum originem ducens, Joanni defuncto succedens, annis præfuit viginti novem. Fuit autem Licentiatus juris pontificii, magnanimus & providus, sed eloquio balbus & tremulus. Cujus temporibus Hussitæ multa mala per bella & direptiones huic territorio intulerunt. Quam calamitatem auxit vehementer paulo pòst discordia exorta inter principes

pes Fridericum & Wilhelmum, qui mutuo diffidentes, proprias terras & provincias penè irrecuperabiliter flamma & framea devastaverunt. Fridericus, dux Saxoniæ, & elector imperii, assumptis copiis, Doringiam in odium & jacturam fratris sui Wilhelmi vexabat & vastabat. Wilhelmus contrà se ulciscens, Bohemorum auxilio, Misnam & Lusatiam exitialiter oppressit, villas & agros destruens, multisque oppidis vi & armis expugnatis, & demum spoliatis, maximam cunctarum rerum prædam abduxit: de quibus omnibus infrà suis locis, quibus gesta sunt, dicetur latius.

Anno primo episcopi Petri, qui est annus Domini MCCCCXXXV, Misna civitas insignis, & episcopalis pariter & ducalis, quam olim Heinricus Auceps, primus ejus nominis rex Romanorum, fundaverat, & in qua filius ipsius suus Otto primus, cognomento Magnus, episcopatum instituerat, pro medietate penè flammis exusta est. Quo etiam anno modius siliginis pro viginti vendebatur grossis. Et quia Misnæ, inclytæ civitatis, mentio facta est, hujus quoque provinciæ, quæ ab eadem Misna, sive Misnensis appellatur, situm describere operæ precium duxi. Misna itaque, quæ regio est Germaniæ, ad Albim flumen posita est. Ab ortu Solis haud longè absunt Vindali, id est Sclavi: à meridie Bohemi: à septentrione Saxones: ab occasu Libonotria est, cujus caput Lips habetur, cui fines Sala & Muldavus amnes præscribunt. Ultra Salam Doringi sedes habent. In ea multæ sunt opulentissimæ civitates, munitissimaque castella. Quam olim Calucones, Danduti, Ptolemæo teste, inhabitarunt. Libonotriam verò Herthani, Eudosi, Varini atque Suardones tenuerunt, qui postea in universum Sorabi, vel (ut Erasmus Stella scribit) Serabi dicti fuerunt. Regio adeò in omni frugum genere fœcunda, ut cunctis ferè circumiacentibus provinciis ad abundantiam sufficiat. Patet hoc per aurigas complures, qui usque hodie nil penè negotiantur, quàm quòd frumenta hic empta exteris inferant terris, seque aliosve ejusmodi pascant commercio. Quin etiam ipsi Bohemi, cùm superiore anno apud eos frigore sata deperissent, multis vecturis ex Misna in suam duxere provinciam. Quod quidem fuit penè mirum, quia rarum, cùm ipsi regionem habeant frugiferam, & cunctis rebus, salem præter, fertilem. Curiones autem, & Cammanni, ac Prætoriani, & similes provinciales superiores, hebdomadatim penè veniunt, & frumenta deferunt, & id in autumno maximè: nihil autem præterquam asseres, & apta ædificiis lignamina introferentes. Porrò Doringia partim Hessos, partim Ostrofrancos, (qui & inconcinnè Francones appellantur) pascit & enutrit. Hi tamen, ut frequenter cum bigis venientes, vina adferunt optima, & non habentes pretium plerumque argenti, delectabili nobilique concambio, frumenta assumunt pro vino, & lætantes redeunt ad propria. Veruntamen, ob nimiam plerumque annis sterilioribus frumentorum devectionem, pauperioribus etiam nostratibus oboritur gravamen, dum videlicet frumenta minorantur, & precium crescit. 860

Anno Domini MCCCCXXXVI, Fridericus, Austriæ archidux, qui expost factus est imperator, ejus nominis tertius, ad terram sanctam trans mare profectus est.

Anno Domini MCCCCXXXVII, Ludewicus, dux Bajoariæ, & comes palatinus, filius Ruperti imperatoris, obiit, avus episcopi nostri Philippi, nostra nunc qui tempestate Nuemburgensi præsidet ecclesiæ. Reliquit autem ipse Ludwicus tres filios, Ludvicum videlicet, & Fridericum, duces seculares, & Rupertum episcopum Coloniensem. Ludvici uxor fuit filia ducis Subaudiæ, qui & Felix, pro tunc quintus, & obiit sine hærede. Post cujus obitum Fridericus solus principabatur potenter. Complura bella peregit. Imperatori semper rebellis fuit. Adeò bellicosus, quòd quodam prælio tres principes, marchionem videlicet Badensem, & comitem Wirtenbergensem ac episcopum Metensem simul & semel ceperit victos & subactos: quorum vexilla usque hodie supra tumbam ejus, Heydelbergæ,

delbergæ, in ecclesia Sancti Spiritus suspensa cernuntur. Hoc tamen bellum longè pòst contigit, anno scilicet Domini MCCCCLXII, ut etiam infrà succinctè tangetur, & obiter. Porrò Rupertus, archiepiscopus Coloniensis & elector imperii, tumultuarius extitit, & maximi exin causa belli, de quo latius infrà, anno Domini MCCCCLXXV.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, Concilium Basiliense cœpisse multi scribunt. Attamen ego (ut suprà memoravi & scripsi) illud cœpisse anno Domini MCCCCXXXI, in actis ejusdem concilii impressis legi. Hoc nihilominus anno in flore fuit, & cum gloria divulgatum per orbem. Quo etiam anno Eugenius papa citatus, cùm comparêre dissimularet, imo concilium floccipenderet, & id ipsum (præfatum ut in præcedentibus est) revocando destruere satageret, nec expectatus per annum resipisceret, sequenti anno depositus fuit. Unde grandis altercatio scribentium de hac materia pro & contra exorta tunc fuit. Nec pote-
861 rant concordari usque hodie: plerisque cum concilio Constantiensi, & hoc præsenti, ac cum Gersone, & aliis magnis doctoribus, dicentibus, concilium esse supra papam: aliis econtra asserentibus non, sed papam esse supra concilium. Deus dignetur sua gratia inspirare, quod verius est, pro pace & conservatione ecclesiæ suæ sanctæ, Amen.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, eodem videlicet, de quo suprà, Albertus dux Austriæ, gener Sigismundi, communi voto principum, imperator Romanorum factus est, vir armorum gloria insignissimus. Præter cætera præclara facinora, Hussitas, ferocissimos Romanæ ecclesiæ hostes, horrendo superavit bello, & vehementer attrivit; & funditus, si longiore vita functus fuisset, è vivis sustulisset. Ipse equidem, proh dolor, sicut celeriter crevit, ita & citò defecit. Non equidem plenè biennio imperium tenuit; clamante populo, quòd tanto principe dignus non fuerit mundus. Maxima etiam proposuerat contra Thurcas, sed morte præventus immatura perficere non valuit.

Eodem anno Guntherus, archipræsul Parthenopolitanus, diem clausit extremum: cui Fridericus ex comitibus de Bichling, vir doctus & magnæ vitæ, successit.

Anno Domini MCCCCXXXIX, Eugenius papa in concilio Basiliensi deponitur. Mansit tamen papa induhitatus usque in finem vitæ suæ, majorem & potiorem sequelam habens. De quo, & Felice, qui contra eum hoc anno electus fuit, vide suprà latius, anno Domini MCCCCXXXI.

Eodem anno Christophorus, Bajoariæ dux, factus est rex Daciæ, Norwegiæ & Sueciæ. Quo etiam anno pestis magna grassabatur per Alemanniam.

Eodem anno, indictione secunda, XXVI die mensis Aprilis, quæ fuit Dominica Jubilate, celebratum est decimum capitulum provinciale Moguntinensis & Babenbergensis diœcesium, in monasterio sancti Ægidii Nurenbergæ, ordinis sancti Benedicti: in quo præsederunt reverendi patres, domini abbates: Hartungus Erphordensis, Georgius sancti Ægidii ibidem, Nicolaus sancti Blasii, & Heinricus Amerbacensis.

In quo capitulo fuit præsentata & acceptata bulla Basiliensis concilii super reformatione ordinis nostri prædicti, per provinciam Moguntinam ac diœcesin Babenbergensem: ad cujus expeditionem duodecim prælati, in eodem concilio, de ordine & provincia prædictis fuerant deputati &c.

Prædictum denique concilium Basiliense anno eodem, scilicet Domini MCCCCXXXIX, dedit ordini nostro bullas cum facultate absolvendi ab omnibus censuris & pœnis, quo ad eos, qui se regulari observantiæ submittunt, animo & intentione hujusmodi observantiam continuandi. Et est privilegium amplissimum, quoad irregularitatem, infamiam, & alias pœnas ac censuras, & durat usque ad alterius generalis concilii vel sedis apostolicæ revocationem expressam.

Anno Domini MCCCCXL, Fridericus, archidux Austriæ, concordi electo-

rum

Digitized by Google

rum consensu, Francofordiæ cis Mogum, Romanorum rex effectus est, dictusque Fridericus tertius, de quo in sequentibus locis congruis dicetur opportunius.

Eodem anno Joannes de Dune, episcopus Herbipolensis, obiit: cui Sigismundus ex ducibus Saxoniæ, Friderici videlicet & Wilhelmi, suprà memoratorum ducum frater, successit: præfuitque annis ferme tribus. Resignavit equidem anno Domini curam præsularem MCCCCXLIII, de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXLIII, Sigismundus, præfatus episcopus Herbipolensis, ut patuit, resignavit, cui Godfridus, ejus nominis quartus, ex baronibus de Lymburg, successit, præfuitque annis duodecim. Quo etiam anno frigore & nive vina perierunt.

Anno Domini MCCCCXLV, inter Fridericum, ducem Saxoniæ, & imperii electorem, & fratrem ejus Guilhelmum, æquè ducem Saxoniæ ac Doringiæ Landgravium, gravissima exorta discordia est. Qua concitati, alterutrum terras suas hostiliter & miserabiliter ferro & igne desolaverunt. Et duravit hæc discordia cum exterminio provinciarum & bonorum utrorumque per quinque annos. Guilhelmus tamen, auxilio Bohemorum, majora Friderico in Misna intulit damna, quàm Fridericus illi in Doringia. Qui tanquam dux & pius princeps, Doringiam cum exercitu ingressus, seipsum vincens, eam intuitu pauperum, *(a)* 862
penè intactam reliquit. Propter ejusmodi denique guerras, plures expost memorati duces habuerunt diætas, in Hallis videlicet, in Nurenberga, & in Mulhusen: sed bonum pacis & concordiæ, quod quærebatur, Apollinaris, vulgò Appel de Vitzthum dictus, semper impedivit, proditor &c. de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXLVII, Eugenius papa defunctus est, cui Nicolaus quintus successit, & præfuit laudabiliter & sanctè annis V. Cui etiam Felix quintus antipontifex sponte cessit, gratus & acceptus cunctis prælatis & principibus. Fridericum patrem Maximiliani coronavit, & Bernardinum Minoritanum in divos retulit. Viros doctos fovit & dilexit. Bibliothecam librorum locupletissimam habuit, & ipse theologus prævalidus. Fuit sensu dives, & aptus ad singula. Ideo paulatim obedientiam obtinuit, mirantibus cunctis, cùm conditionis humilioris extiterit. Anno suo quarto iubilæum Romæ celebravit: de quo, & cæteris ejus gestis, & infrà suis annis dicetur amplius.

Anno Domini MCCCCXLVII, Misna civitas, præter paucas domos, & castrum, tota exusta est crudeliter, in die sanctorum Joannis & Pauli martyrum, sub discordia principum. Quare & proditoriè succensa præsumitur.

Anno Domini MCCCCXLVIII, Heinricus Reck, abbas nostri monasterii præstantissimus, campanam nostram illam majorem & sonoram fundi fecit in die commemorationis beati Benedicti abbatis, ut in ipsius campanæ legitur circumferentia.

Anno Domini MCCCCXLIX, Albertus, marchio Brandeburgensis, contra Nurenbergenses bella movere cœpit, urbem eorum valida obsidione cingens, & per gyrum agros villasque depopulans. Parum tamen profecit. Urbi etenim & incolis nocere minimè valuit. Quin imò ab eisdem, fortiter & se & urbem propugnantibus, magna, vice versa, damna & insultus pertulit. Quamobrem, licet tardius, & victor & victus obsidionem ignominiosè solvere coactus est. Habuerunt equidem invicem complura etiam extra urbem certamina, quibus jam Albertus, modò Nurenbergenses superiores erant, quanquam ipse crebrius triumpharit. Ultimo tamen congressu penitus superatus fuit. Erat nihilo secius Albertus ille vir præliator, & quidem fortissimus, qui & multa & præclara diversis in provinciis, etiam contra Hussitas, sub Alberto Cæsare, opera bellica peregit magnificè: cujus etiam nomen cultum magnumque ex eo tempore per orbem esse cœpit. Habuit plures liberos, quos inter Joannes & Fridericus præ-

(a) Confer illa, quæ infra profert a. 1459.

ſtantiores effulſere. Joannes duxit uxorem Margaretam, filiam Guilhelmi Landgravii Doringiæ, quæ peperit ei Joachim, qui nunc in marchia Brandeburgenſi principatur, & Albertum, Moguntinenſis & Magdeburgenſis ſanctarum eccleſiarum archiantiſtitem, nec non Halberſtatenſis eccleſiæ adminiſtratorem mirificum. Mirum equidem eſt, & penè ſtupendum inauditumque, quòd unus homo, unicus paſtor & præſul, tot & tantis præſit epiſcopatibus. Sed & de hoc in ſequentibus, quæ nunc miſſa faciam, brevitatis intuitu. Porrò Fridericus, frater Joannis, vir ſtrenuus, primò Annam habuit uxorem. Qua defuncta, duxit Sophiam, filiam Caſimiri regis Poloniæ, natam ex Elizabeth ſorore Ladislai, regis Bohemi, adoleſcentis nobiliſſimi. Quæ peperit ei complures & filios & filias; Caſimirum videlicet, Georgium, marchiones Brandenburgenſes ſeculares, Fridericum quoque, præpoſitum Herbipolenſem, & alios, quorum mihi vocabula ſunt incognita. Et prænarrati quidem ſequentibus principati ſunt temporibus. Nam hoc ævo marchiones adhuc ſeniores rexerunt, Albertus videlicet ille ſuprà memoratus, armipotentiſſimus Nurenbergenſium æmulus, & frater ejus Fridericus, marchiam inferiorem, id eſt Brandenburg, poſſidens, habens conthoralem Catharinam, ſororem Guilhelmi & Friderici ducum Saxoniæ, nunc pariter diſſidentium, quæ peperit ei duos filios, Eraſmum & Joannem, qui ambo ſine hærede defuncti ſunt. Fuit inſuper & alius Fridericus frater Alberti, qui in antiqua marchia dominabatur. Cujus uxor Agnes, filia ducis Pomeraniæ, nomine Magdalena. Et iſte Fridericus cognominatus eſt Pinguis, & obiit ſine hærede maſculo. Sicque marchia vetus, quam poſſederat, devenit ad fratrem ſuum, Fridericum ſeniorem.
863 Quo tandem poſt plures annos defuncto, utraque marchia ad Albertum, fratrem eorundem bellicoſum illum, devoluta eſt, ut infra patebit.

Viri illuſtres, qui claruerunt per id tempus.

Paulus Vergerius, & Græcè & Latinè eruditiſſimus.

Maphæus Vegeus, orator & poeta non vulgaris.

Leonardus Juſtinianus, vir magni ingenii, & græcè doctus.

Nicolaus Eboycus.

Joannes Tortellius, utriusque linguæ Græcæ & Latinæ periciſſimus, Nicolao pontifici ſummo gratiſſimus.

Laurentius Vallenſis, & (ut ajunt) canonicus, & ipſe Græcè Latineque eloquentiſſimus, & Latinæ linguæ exactiſſimus cenſor & corrector. Unde & tale promeruit epitaphium:

Nunc poſtquam manes defunctus Valla petivit,
Pluto non audet verba Latina loqui.
Juppiter hunc cœli dignatus parte fuiſſet,
Cenſorem linguæ ſed timet eſſe ſuæ.

Gregorius Tiphernas rhetor, utriusque linguæ eruditus.

Georgius Trapezuntinus, & ipſe Nicolao papæ familiaris.

Ambroſius Camaldulenſis, generalis abbas, Græcè & Latinè peritiſſimus, & ſummus theologus.

Nicolaus Siculus, archiepiſcopus Panormitanus, ordinis ſancti patris noſtri Benedicti, omnium Juriſtarum ſui temporis facilè princeps, cujus ſcripta apud Jurisconſultos auctoritatis ſunt maximæ.

Joannes de Turre cremata, cardinalis, ordinis prædic.

Joannes Nider, theologus celeberrimus, ejusdem ordinis.

Antoninus, archipræſul Florentinus, ejusdem ordinis.

Joannes Capiſtranus, prædicator verbi Dei excellentiſſimus & ferventiſſimus, beati Bernardini diſcipulus. Mira egit contra Thurcos in paſſagio. Fuit ordinis Minorum.

Nicolaus

Nicolaus Dorbellus, disputator acerrimus, ordinis ejusdem.

Joannes Herph, theosophus integerrimus, ordinis ejusdem.

Anno Domini MCCCCL, Guilhelmus, dux Saxoniæ, & Landtgravius Doringiæ, junctis sibi Bohemis, hostiliter Misnam provinciam ferro & incendio vastavit. Bohemis tunc crudelius grassantibus, & oppidorum expugnatione sævientibus. Tunc etenim Mitweide, Dobeln, Lombitz, Geraha, Aldenburg, oppida expugnata & capta diripuerunt, & plerumque igne injecto incenderunt. Dominum N, & baronem de Geraha captum in Bohemiam duxerunt, ubi etiam post aliquot annos in captivitate obiit. Maluit quippe optimus vir exul & captus mori, quàm cum pauperum suorum gravamine & jactura pecunia redimi magna. Fridericus itaque, dux Saxoniæ & marchio Misnensis, percipiens suarum vastationem terrarum, hostili & ipse exercitu Doringiam ingressus, non minora Guilhelmo intulit damna; licet antea (ut suprà dictum) clementius intuitu pauperum pius princeps egerit. Et ita usque nunc illud antiquum Flacci poëtæ verificatur dictum: *Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.*

Anno Domini MCCCCLI, principes nostri, Fridericus videlicet & Guilhelmus fratres, post diutinam & perniciosam discordiam, tandem hoc anno in pacem & concordiam mutuam redierunt. Moxque Apollonius vicedominus, vulgò dictus Appel de Vizthum, vir alioqui potens & sagax, qui inter fratres duces memoratos zizaniam seminarat, & simultates nutrierat, omnibus suis bonis, & castris, & prædiis, & privatus est, & irrevocabiliter proscriptus, & fugatus à principum nostrorum provinciis.

Anno Domini MCCCCLII, Fridericus, Cæsar ejus nominis tertius, Romæ per Nicolaum pontificem summum, unà cum sua conthorali Leonora, regis Portugaliæ, sive Lusitaniæ filia, (quam eodem anno duxerat) diademate coronatur. 864
Quem quidem nostri plurimum variis de naturæ dotibus commendant historici. Sed Antoninus, archipræsul Florentinorum, qui dictæ coronationi interfuit, aliter de eo & sentit, & scribit in hæc verba: *Nihil*, inquiens, *imperialis majestatis visum est in eo, nec libertas, nec liberalitas, nec sapientia; cùm quasi semper per alium loquebatur, sed multa cupiditas, cùm munera honestè quæreret, & libenter acciperet. Demum reversus est in domum suam, cum modica opinione virtutis suæ.* Hæc ille præsul, doctrina & conversatione insignissimus, quem mentitum fuisse, non facilè crediderim. Quem quidem citavi adversus nostrates, qui hunc Cæsarem Fridericum, adhuc in humanis degentem, supra modum beatificaverunt, & veluti omnigena virtute suffultum, ad astra usque encomiis (ne dicam adulatoriis suis næniis) tulerunt. Fuit (inquiunt) vir bonus & pacificus. Et id ego prorsus & novi, & affirmo. Ad quid autem hæc sua pax Christianis in ultimis Romani imperii finibus, immo & visceribus ab immanissimis Turcis expugnatis, & innumeris penè in diram captivitatem abductis, profuit? Sibi quidem & Alamannis hæc sua tranquillitas utcunque profuit, infinitis autem aliis (ut fatus sum) ineffabiliter perniciosa & turbulentissima extitit; cùm & Constantinopolis, & tota Græcia sub ejus imperio deperdita fuerit. Habuit quidem eam ob rem plures convocationes sive diætas regni & principum, nullam autem unquam expeditionem bellicam in Thurcos produxit, ut & infrà suis locis amplius patebit.

Anno Domini MCCCCLIII, Machometes, imperator Thurcorum, anno imperii sui tertio (Amarathus quippe pater suus obiit anno MCCCCL) Constantinopolim, Orientis imperii sedem, terra marique plus quàm cum CCC millibus hominum, LXVI diebus continuè obsessam & oppugnatam, tandem vi & armis cepit: imperatore ipso Græcorum, Constantino Palæologo, ex matre Helena genito, nec non patriarcha eorum, cum omnibus Christianis masculis ad instar pecudum trucidatis, mulieribus abductis, raptisque virginibus. Et hoc quidem vigesimo octavo die Martii miserabilissimum factum est excidium, & (ut fertur) proditione cujusdam Jannensis, qui juxta promissum per Thurcum constitutus

rex per triduum, quarto die, ejusdem jussu decollatus fuit. Et fit planctus in tota Christianitate, & timor grandis: periit siquidem penè totaliter ipsa fides Christi in Græcia, fidelibus passim peremptis, passim captis, omnibus autem prorsus profligatis. Porrò calamitatem prædictam & expugnationem Græci passi referuntur Dei ultione ob peccata eorum, præsertim perfidiæ & inobedientiæ. Nuper enim, sub Eugenio papa, in concilio Florentino Romanæ ecclesiæ reconciliati & uniti, paulo pòst recidivantes, denuò ab obedientia prædictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ recesserunt, ac pristinis se erroribus, utpote de processione Spiritus sancti, deque in fermento consecratione, & similibus, impiaverunt: propter quæ etiam iram Dei incurrerunt. Quam nihilominus & nos formidare valde debemus, qui non minoribus, immo gravioribus, utpote Simoniæ, avaritiæ, ambitionis, ac libidinis, turpissimis irretimur sceleribus. Quæ nisi pœnitudine, & vitæ emendatione expiare curaverimus, simile exitium per Dei indignationem & Thurcorum infestationem nobis imminere non dubitemus. Qui enim illis non pepercit, nec nobis parcet. Jam enim securis ad radicem arboris posita est, jam continuis armis & classibus Thurcus fidelium littora pulsat. Et nostra res agitur, paries quum proximus ardet. Nihil siquidem aliud cogitat & comminatur, nihil adeò cupit, quam quemadmodum Romanam ecclesiam cum suo imperio, ac tota Europa, suæ possit subjicere potestati. Satagamus ergo mores nostros corrigere, vitamque emendare, ut & Deus, in cujus manu omnia sunt jura regnorum, & gratia & ineffabili sua potentia nos a Turcorum furoribus & conservare & defensare dignetur, ad laudem & gloriam nominis sui, Amen.

Anno Domini MCCCCLIV, Joannes Capistranus, vir sanctæ vitæ, & magnæ doctrinæ, prædicavit ferventissimè per Germaniam, & Liptzs prædicando, aleas omnes post quendam sermonem comburi fecit.

865 Circa id tempus ars imprimendi libros primùm in Germania exorta est Moguntiæ, per Petrum Gutembergum, *(a)* equestris ordinis virum, qui solertissimo ingenio novam scribendi artem, simul & novum atramenti genus, quo impressores tantùm utuntur, excogitavit. Magnum certè ac verè divinum munus. Tantum enim uno die ab uno homine literarum imprimitur, vel (ut Latinius loquar) formis excuditur, quantum toto anno à pluribus scribi non potuisset. Quod uno versu Campanus, ille disertissimus Aprutinus pontifex, elegantissimè expressit:

Imprimit ille die, quantum non scribitur anno.

Prædictis quadrat illud Germani poëtæ. Ita enim per quandam excellentiam Doctorem Sebast. Brant appellare soleo.

Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis & arte
Librorum emersit copia larga nimis.
Et qui divitibus vix regi obvenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur esse casa.
Gratia Diis primùm, mox impressoribus æqua
Gratia, quorum opera hæc prima reperta via est.
Quæ doctos latuit Græcos, Italosque peritos,
Ars nova Germano venit ab ingenio.

Anno Domini MCCCCLV, Nicolaus, pontifex summus, Romæ debitum naturæ solvit, anno pontificatus sui octavo: cui eodem anno successit, omnium consensu cardinalium, Calixtus tertius, homo decrepitus, habens LXXXVI penè annos, adhuc tamen viribus vegetus, dum eligeretur; licet paulo pòst deficere cœperit.

(a) Hoc alibi in Introductione ad Notitiam Rei Litterariæ illustravimus uberius *cap. XI.*

cœperit. Fuit autem vir magnæ prudentiæ, justitiæ & æquitatis, bonæ vitæ, & laudabilis famæ, insignisque canonista.

Eodem anno Godfridus, episcopus Herbipolensis, obiit: cui Joannes de Grumpach, ejus nominis tertius, suffectus in pontificatu ecclesiæ Wirciburgensi præfuit annis undecim.

Eodem anno principes adolescentiores, Ernestus videlicet & Albertus fratres, filii Friderici, suprà memorati ducis Saxoniæ, ex castro Aldenburgensi, per Conradum Kauff, audacissimum equitem, subtracti fuerunt nocte, & abducti. Sed ab insequentibus, dum in Hercynia sylva, apud quendam carbonarium, pueros lassos & famelicos reficeret, deprehensus, cum ipsa nobilissima præda cum ingenti Friderici ducis & provincialium lætitia reductus est, & capitali sententia plexus. Ernestus patri expost successit in ducatu & electoratu, duxitque uxorem Elizabeth, filiam Alberti ducis Bavariæ, de quo etiam infrà sub anno defunctionis ejus dicetur amplius. Porrò Albertus factus est strenuissimus atque bellicosissimus. Quare & Teutonicus dictus est Achilles. Multis siquidem bellis interfuit: multa prælia fortissimè gessit. In Sicambria enim, id est Gelria, castra posuit, Batavos, id est Holandinos, acie fudit, Eburones, id est Probantinos, in ditionem accepit, ubi à Mechlinis instar numinis veneratus est, licet à Pruxellensibus, quòd eos in universum omnes genibus serpentes, & claves civitatis obviam ferentes, vix ægrè in gratiam receperit, magis timeretur, quàm amaretur. Morinos, id est Flandros, ex quibus ingentes prædas tulit, Maximiliano subegit. Nullus est præterea in Germania angulus, quem non calcarit. Armatus duxit exercitus innumerabiles, prostravit ferocissimos hostes, Frisones maximis cladibus affecit, & totam eorundem provinciam, præter Gruningen, (ut infrà dicetur) jugo parêre fecit. In congressionibus denique pugnam prior ipse semper iniit. In expugnatione oppidorum sæpe murum primus adscendit. Ad singulare certamen crebris vicibus invitatus, nunquam detrectavit, neque unquam non prostravit hostem. Et cùm esset non minus religione imbutus, quàm armis, quotidie Deum orabat, ut sibi contingeret pro Christi fide adversus Thurcos mortem oppetere. Quibus ex rebus non injuria alter Carolus Magnus, & Teutonicus Hector, Germanicusque Rolandus appellatus. Ast hæc hactenus amore principum nostrorum dicta sufficiant.

Anno Domini MCCCCLVI, Thurcorum circiter centum millia interfecti sunt prope Taurinum oppidum, quod nostra ætas Albam vocat, ad confluentes Danubii Sauique situm. Et id factum est à Christianis cruce signatis; Joanne Capistrano pugnantibus Christicolis imaginem crucifixi ostendente, & clamante: O 866
Deus, O Jesu, ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, veni in adjutorium genti tuæ. Bellum ipsum gestum est in die sancti Sixti papæ & martyris. Propterea eodem die Calixtus papa ob Dei laudem & rei memoriam festum Transfigurationis instituit.

Anno Domini MCCCCLVII, Ladislaus, Bohemiæ & Ungariæ rex, filius Alberti imperatoris, nobilis & pulcherrimus ac potentissimus adolescens, in ipso ætatis suæ flore, cùm jam sibi sponsa, filia regis Franciæ, splendidissimo apparatu adduceretur, Pragæ venenatus miserabiliter interiit, optimus & Christianissimus rex. Hinc exclamat Æneas Sylvius in historia Bohemorum cum stupore: *O inanem gloriam! Quid dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Ladislaus, nobilissimus adolescens, duo de viginti natus annos, in ipso ætatis flore tot regnis & gentibus imperans, intra XXXIII horas, postquam ægrotare cœpit, extinctus est, & sepultus VIII calendas Decembris, juxta proavum suum, Carolum quartum, in æde sancti Viti Pragæ.* Hæc ille.

Eodem anno grossi monetarii primò gladiati sunt & percussi, & in primis XXVIII fecerunt florenum.

Eodem anno, Matthias Huniades filius, Ladislao veneno subtracto, in Pano-

noniarum & Bohemiæ regem sublimatus, qui miranda pòst prælia contra Thurcos peregit.

Anno Domini MCCCCLVIII, Calixtus, pontifex Romanus, magnifici cordis & spiritus, senex Romæ 8 idus Augusti obiit: cui eodem anno Pius, ejus nominis secundus, Æneas, cognomento Picolhomineus antea vocatus, natione Italus, Senis oriundus, patrum omnium consensu, tertio decimo calendas Septembris pontifex creatus successit; philosophus, orator, poeta, nec non theologus præstantissimus, cultor justitiæ & religionis, admirabilis eloquio, Friderico imperatori charissimus, cui etiam ante papatum, per complures annos, archicancellarius & ab epistolis fuit. Erat denique ecclesiasticæ libertatis acerrimus tutator & auctor. In hoc tamen reprehensibilis apparuit multis, & intolerabilis, quòd pro episcoporum confirmatione & palliorum collatione nimium exigens, ecclesias gravabat. Eam etenim ob rem, cùm archiepiscopus Moguntinus ob bella præcedentia extenuatus, summam magnam, quam exigebat, dare non posset, neque jurare vellet, ipsum deposuit, & alium, qui dare posset, illi subrogavit. De quo in sequentibus, anno Domini MCCCCLXII dicetur amplius.

Eodem anno Theodericus Schenck de Erpach, archiantistes Moguntinus, qui etiam Erffordiam intrans honorificè susceptus fuerat, migravit à seculo; cui immediatè Dietherus, comes de Ysenberg, successit. Qui cùm grandi pecunia annatas solvere nequiret, per papam (ut prædictum est) fuit amotus, & loco ejus Adolphum de Nassaw archiepiscopum fecit. Hinc secuta sunt bella plurima, cujus etiam tempore capta est (ut infrà dicetur) nobilis ipsa & vetustissima Moguntia. Attamen post obitum Adolphi Dietherus rursus in archiepiscopum consensu totius & cleri & populi electus fuit. Et de hoc infrà.

Eodem anno Machometes, Thurcorum imperator, Corinthum expugnavit, atque in omni Peloponneso tributa imposuit, Demetrio & Thoma, fratribus Palæologis, discordantibus. Væ ergo principibus nostris, si in adventu Thurcorum bellico discordes reperti fuerint. Concordia equidem unanimitatem facit, unanimitas victoriam parit. Unde pulchrè vereque Crispus inquit: *Concordia parvæ res crescunt, discordia res maximæ dilabuntur.*

Anno Domini MCCCCLIX, Erphordenses juraverunt Friderico, duci Saxoniæ, & marchioni Misnensi, in Gotya, semper bini & bini. Sed juramentum citò fregerunt. Eodem anno Fridericus Cæsar Viennæ in castro suo fuit obsidione civium conclusus, sed paulo pòst liberatur. Quo & anno factus est Ungariæ rex. Eodem Maximilianus anno natus est in Austria. Eodem quoque anno Mauhemetes, Thurcorum imperator, expulso Thoma Palæologo, & fratre secum deducto, Peloponnesum occupat. Eodem ibidem anno, Trapezuntii rege capto & interempto, Pontum obtinuit. Id tamen alii dicunt contigisse anno sequenti MCCCCLX.

Anno Domini MCCCCLX, Ludvicus dux Bavariæ, & Albertus marchio Brandeburgensis, maxima invicem gessere prælia. Eodem anno Ludvicus cepit
867 Eystet & Rot civitates, & paulo pòst Neustat sibi subjugavit. Quo etiam anno monasterium Carmelitarum Augustæ totum crematum est.

De viris illustribus, qui hoc tempore claruerunt.

Nicolaus Cusa Germanus, cardinalis sancti Petri ad vincula, & Apostolicæ sedis per Germaniam legatus, qui multa bona nostro ordini fecit, & pro monasteriorum * vehementer laboravit. Personaliter interfuit capitulo provinciali Herbipolis, ad sanctum Stephanum, in quo & multa salubria constituit.

Franciscus Philelphus, Græcè & Latinè peritissimus.

Marius Philelphus, prædicti Francisci filius, & ipse doctissimus. Inter alia rhythmos & cantilenas composuit.

Nico-

Nicolaus Perotus, Sypontinus episcopus, egregius theologus, ac rhetor disertissimus. Scripsit inter alia opus varium, Cornucopiæ appellatum. Ac quædam è Græco transtulit &c.

Joannes de Bruxellis, ordinis canonicorum regularium.

Thomas de Kempis, vir angelicæ doctrinæ, & ejusdem ordinis.

Joannes Lampsheim, qui arrham animæ edidit, ejusdem ordinis.

Jacobus de Gruytrode, Prior domus Carthusiensium, prope Leodium, vir devotus & eruditus, qui quinque illa vulgatissima pariter & clarissima, prælatorum videlicet, subditorum, sacerdotum &c. quæ falsò Dionysio Rickel ascribuntur, composuit specula, & complura alia.

Bartholomæus, Prior in Ruremunda, ejusdem ord. Carth.

Jacobus de Juterbuck, cujus scripta religiosis sunt accommodatissima, omni scripturarum doctrina referta, ejusdem ordinis.

Jacobus de Paradiso, doctor luculentissimus, ejusdem ordinis.

Joannes de Indagine, multa & pretiosa scripsit, ejusdem ordinis.

Dionysius, theologus excellentissimus, qui propter multa & varia, quæ eleganter & utiliter edidit, alter Augustinus suo ævo est habitus. Ipse tamen speculorum suprà memoratorum non est Author. Testis est Tritemius in de Scriptoribus ecclesiasticis libro, sub titulo prædicti Jacobi de Gruy. Claruit autem iste Dionysius in Carthusia prope Erffort.

Joannes de Viterbio, ordinis prædicatorum. Scripsit super Apocalypsim, asserens inter alia, Antichristum futurum esse Thurcum, & non de tribu Dan, contra antiquorum doctorum sententiam.

Henricus Herph, theologus insignis, ordinis Minorum, qui & suprà positus fuit cum isto Nicolao Dorbello.

Nicolaus Dorbellus, disputator acerrimus, ejusdem ordinis.

Michael de Mediolano, prædicator altisonus, ejusdem ordinis.

Herculanus de Perusio, vir literatissimus, ejusdem ordinis.

Bernhardinus de Busti, doctor eruditissimus, ejusdem ordinis.

Guido de monte regali, theosophus & canonista clarissimus, ordinis eremitarum divi Augustini.

Ambrosius Choriolanus, theologus disertissimus, ordinis ejusdem.

Antonius Rampagal, doctor imbutissimus, ejusdem ordinis.

Gosuinus, theosophiæ professor excellens, qui inter alia præceptorium confecit aureum, ordinis Carmelitarum.

Joannes de Arundine, theologus eximius, ejusdem ordinis.

Joannes Beetz, sacræ paginæ doctor clarus, ejusdem ordinis.

Joannes Consobrinus, vir & ipse magnificè doctus, ejusdem ordinis.

Joannes Grossi, disputator acerrimus, ejusdem ordinis.

Prædicti itaque viri præstantissimi, & complures alii, quos brevitatis intuitu prætermisi, claruere circa hæc tempora, id est annum Domini MCCCCLX. Quo etiam anno, in nocte sancti Andreæ, monasterium memorati ordinis Carmelitarum in urbe Augustensi, ex toto & funditus fuit conflagratum.

Anno Domini MCCCCLXII, Fridericus, dux Baioariæ & Palatinus Rheni, tres principes magno prælio cepit, marchionem videlicet Badensem, comitem Wirtenbergensem, & episcopum Metensem. 868

Eodem anno Ludevicus, Bavariæ dux, qui traxit originem ex collaterali palatinorum linea, ab Ludovico imperatore videlicet quarto, qui & ipse ex stirpe illustrissimi Ottonis de Vitelspach descenderat, vir strenuus in armis, vicit Albertum, marchionem Brandeburgensem, cum civitatibus imperii apud Gengen. Hujus Ludvici uxor fuerat Omelia, soror Ernesti & Alberti, ducum Saxoniæ. Quæ quidem ei peperit Georgium, ducem Baioar. qui cognominatus fuit Dives, de quo infrà.

Eodem

Eodem anno capta est Moguntia, illa vetus & imperialis civitas, & subiecta loci archiepiscopo. Et id quidem bellum gestum est in die sanctorum apostolorum Simonis & Judæ.

Anno Domini MCCCCLXIII, Caspar de Schonberg, episcopus Misnensis, obiit, cui Theodericus de Schonberg, ejusdem videlicet stirpis & familiæ, vir nobilis, successit: homo per omnia simplex, & rectus, ac Deum timens, qui etiam semper parva familia contentus optimè rexit.

Eodem anno studium universale Friburgæ in Brisaugia institutum est, & ibidem usque in præsens floret.

Eodem anno Stephanus, superioris Mysiæ rex, blanditiis à Mauhumeto, Thurcorum imperatore, à castello evocatus occiditur,& vita & regno privatur.

Eodem anno Matthias, nostri cœnobii abbas XVII, calend. Novembris obiit, cui Joannes ejus nominis secundus, natione Burnensis, eodem successit anno, de quo & in sequentibus dicetur amplius.

Eodem anno Petrus, episcopus noster, appositus est ad patres, sepultus in Czeitz, cum epitaphio ejusmodi:

Tumba defunctos capit hac episcopos omnes,
Ut patrum patres ingrediantur omnes
Æqualem sorte, sicut in vita quoque morte.
Hanc construxit dominus de Hauguitz, nomine Petrus,
Doctor, & antistes, Deo dante, diuque superstes,
Ut successorum fieret capax orationum,
Sub Christo duo C bis, M semel, his superaddes
XL septem. Sit Deo laus & gloria, Amen.

Sed & hoc epitaphium censuram expostulat acrem. Nam versiculi ejus ametri sunt penitus & flaccidi, metrorum quidem speciem præ se ferentes, legem autem eorundem non habentes. Quare demiror, quod ecclesia hæc eo tempore eruditiorem non habuerit clericum, cui commissum dictandi fuisset negotium, cui clarius metrificandi arrisisset ingeniolum, qui etsi non Homericum, saltem artificiale & legitimum edidisset epitaphium. Et licet non sit cujusvis hominis Corinthum petere, cùm nec omnia (ut quidam ait) possimus omnes; consultius & prudentius egisset, quisquis ille fuerit, si soluta oratione scriptitasset: plus equidem eo modo & defunctos præsules, & eam ipsam, in qua pausant, matrem decoravisset ecclesiam. Addo, quòd minus intuentium offendisset ocellos, qui omnem publicitus affixum & descriptum exactius rimantur titulum. Quamobrem trutinandum summopere est, omni denique lustrandum examine, quod cunctis legendum exponitur publicè, ne, dum quis alterius gestit extollere præconium, sibi ipsi inexpiabilem pariat ignominiam. Iste est denique Petrus ille episcopus, qui in diebus pontificatus sui, formidine quidem hostium, præcipuè Bohemorum, monasterium monacharum nostri ordinis, quod situm erat extra civitatem in editiore loco, in opposito castri & ecclesiæ majoris, destruxit penitus, & in urbem transtulit, sanctique juxta Michaelis archangeli ecclesiam collocavit, in quo loco præsens adusque tempusculum militant, famulanturque altissimo. Porrò locus primus earundem prænarratus extra muros appellatur, prout ab initio, ad sanctum Stephanum; in cujus & honore cœnobium ipsum fundatum fuerat per reverendissimum & Deo dignum Udonem, primum hujus nominis Nuemburgensis ecclesiæ, antecessorem suum, præsulem eximium, ut in præcedentibus quoque de eo testatus sum copiosius. Itaque Petro episcopo ita (ut
869 dictum est) defuncto, successit ei communi & unanimi omnium canonicorum consensu, & voto parili, Georgius de Hauguitz, primus in nomine Domini, ut sequitur.

Geor-

GEorgius ejus nominis primus, & ipse de nobili Hauguicensium prosapia exortus, anno Dominicæ incarnationis suprà memorato MCCCCLXIII, vicesima nona die mensis Septembris, in pontificem ecclesiæ Nuemburgensis electus est. Vir etiam ante electionem memorabilis & potens. Fuerat siquidem & Citzensis & Nuenburgensis ecclesiarum simul præpositus, & insuper (ut fertur) & Herbipolensis atque Merseburgensis canonicus magnus. Verùm ad tanti fastigii honorem evectus parum supervixit. Nam duodecim duntaxat sedit dies, in ipso præsulatus quodammodo extinctus limine. Sicque defunctus, tumulatus est in Czeitz, in antecessorum suorum sarcophago. *Sic brevis atque levis in mundo est gloria quævis.* Successit autem ei Theodericus de Burgsdorff, anno eodem, sed mense sequenti, ut infrà nunc sequitur latius.

THeodericus III de Burgsdorff cognominatus, anno Domini, quo suprà MCCCCLXIII, indictione Romanorum XI, mense Octobri Nuenburgensis ecclesiæ factus est præsul, anno autem sequenti (ut infrà dicetur) coronatus. Hic & studio & disciplina Lipsensis fuerat, ejusdem gymnasii juris utriusque ordinarius, vir per omnia in secularibus literis imbutissimus, & divinarum scripturarum cognitione nobiliter instructus, philosophus & theologus, nec non canonista præstantissimus, non modò præsentibus, sed & posteris utilis & proficuus. Edidit siquidem inter cætera ingenii sui monumenta repertorium in jura Saxonum utilissimum. Quapropter mortuo Georgio in ejus locum, tanquam bene meritus, suffectus est, in quo præfuit eleganter & inculpatè annis tribus. Obiit enim anno Domini MCCCCLXVI, de quo infrà.

De eventibus quibusdam sub regimine hujus Theoderici exortis, ex Chronicis.

Anno itaque Domini MCCCCLXIV, Theodericus, episcopus noster, de quo scribimus, Dominica post Bartholomæi, in Nuemburgensis ecclesiæ antistitem est consecratus, vel (ut vulgus loquitur) coronatus. Quo etiam anno paulo antè ipse Theodericus episcopus Misnensis, & Joannes Werder, episcopus Merseburgensis infulati fuerunt. Eodem anno primum capitulum annale, primum de observantia nova Bursfeldensium, celebratum est in monasterio Bursfeldensi, in quo principalis præsidens fuit dominus Joannes, abbas loci ejusdem, abbates verò Heusburgensis & Schonaviensis compræsidentes, diffinitores autem Guntherus Erphordensis, & Hermannus Bergensis monasteriorum abbates. Eodem anno Pius papa Ancone 19 calend. Septembris è vita migravit, Romam solenni funere delatus & sepultus. Iste est Pius ille papa, qui ordinem nostrum plurimùm dilexit, nonnulla pro ejus exaltatione & incremento privilegia patribus conferens. Ipse denique ad instantiam & preces charissimi quondam sui contubernalis & collegæ, domini Eberhardi, archisterii montis monachorum juxta Babenbergam abbatis dignissimi, patribus & fratribus ordinis divi Benedicti unitis & uniendis de observantia Bursfeldensi, dedit indulgentias stationum urbis Romæ, ingens revera donum, & collativum salutiferum valde; ita, ut qui easdem mereri gliscit indulgentias, quinque Miserere, quinque ante altaria pro felici ecclesiæ statu legere teneatur per ordinem. Si autem quinque altaria minimè assint, unum ante altare legat, intentionem (ut dictum est) pacifico pro universalis ecclesiæ statu dirigendo, quemadmodum devoti Deumque timentes monachi diebus stationum per annum, & potissimùm per Quadragesimam facere solent, assiduè redimentes tempus, ne dies pereant pœnitentiæ. Pio itaque papa sic (ut dictum est) defuncto, eodem anno pridie calendas Septembris, Paulus secundus, patria Venetus, Petrus Barba antea vocatus, in Romanum creatus est pontificem, vir magnanimus & statura procerus, Eugenii papæ consobrinus. Hic papale plumbum contra morem mutavit, aurum dilexit, quia Venetus fuit. Tota die, præter

ter necessarias consistorii auditiones, pensitare nummos, gemmasque preciosas & uniones contrectare solebat. Abbreviatores omnes, quos Pius papa instituerat, præter paucos necessarios exautoravit. Celebrationem festi Præsentationis gloriosæ virginis approbavit, sicut & Pius fecerat. Rigidus erat & justitiæ tenax, reos tamen magis carcere quam morte punivit. Philosophiæ studium tanquam sacræ theologiæ perniciosum vehementer detestabatur, imò (ut Platina de eo scribit) oderat & contemnebat, ut ejus studiosos uno nomine hæreticos appellaret. Et idcirco Romanos hortabatur, ne filios diutius in studiis literarum versari paterentur, satis esse dicens, si legere & scribere didicissent. Qui licet bibacissimus esset, attamen vina parva & diluta bibebat. Et cùm varia ciborum genera apponi mandaret, pejora tamen quæque semper gustabat. Tandem quinto calend. Augusti obiit inopinatè apoplexia tactus, anno Domini MCCCCLXXI, ut etiam infra eodem anno dicetur amplius. Eodem anno Fridericus, archipræsul Magdeburgensis, vir vitæ sanctimonia præclarus, semper usus ad carnem cilicio, in Christo defunctus est: cui Joannes ex ducibus Bavariæ, vir & ipse modestus, vita & literarum scientia insignis, postulatus ab ecclesia Monasteriensi, successit; honorificentissimè ab omni & clero & populo susceptus & introductus, qui etiam, quoad vixit, commissum onus laudatè pacificeque gubernavit. Eodem anno Theodericus, episcopus noster, obiit, cui Heinricus Stammer, nobilis Saxo, (ut sequitur) successit.

870

HEnricus Stammer, ejus nominis primus, ex ingenua Saxonum stirpe natus, in numero præsulum Nuemburgensis ecclesiæ trigesimus quintus, cœpit anno Domini MCCCCLXVI, præfuitque annis ferme quindecim, vir vasti & magni animi, moribus & sermone facetus & jocundus, more tamen gentis suæ bibacissimus, sympofia & spectacula plus æquo diligens. Fuit nihilo tamen minus & bonæ & timoratæ conscientiæ, erga Deum ejusque Sanctos devotus. Quam etiam devotionem, ob Dei laudem, nostrum erga cœnobium ostendit, abbati Thomæ centum liberaliter donans aureos. Quos idem abbas in usum ilico convertit fratrum, pro eisdem cerevisiam Nuemburgensem annuatim ad collationem per Quadragesimam fratribus ministrandam emens & instituens, ita ut post collationis finem fratres ad chorum processionaliter euntes psalmum *de profundis* cum collecta *pietate tua* &c. pro prænarrato episcopo & collatore Heinrico per idem tempus Quadragesimæ devotè legant, persolvantque. Servatur insuper eidem antistiti pro meritis perpetuus apud nos anniversarius. Nam & plurimùm pro reformatione hujus nostri cœnobii cooperatus est, quæ quidem ejus pontificatus anno primo (ut sequitur) cœpta fuit.

Anno itaque Domini MCCCCLXVII, indictione Romanorum decima quinta, monasterium hoc nostrum Bosaugiense reformatum est, per introductionem observantiæ novæ & rigidæ unionis Bursfeldensis, cujus primus abbas & reformator extitit ipse venerabilis pater suprà memoratus Thomas, de Francofordia Marchitica oriundus, ex monasterio divi Joannis Baptistæ prope Magdeburg, quod Berga dicitur, assumptus, vir & zelo religionis & morum integritate conspicuus, præsidens Dei opitulamine, bene & commendabiliter nostro cœnobio duo de viginti annis. In exordio autem regiminis sui antecessor ejus, abbas Joannes, natione Bornensis, qui ante reformationem negligenter & prodigè præfuerat, & pleraque irrecuperabiliter alienaverat, depositus fuit, & ad regendam quandam magnam & famigeratam monasterio nostro incorporatam parochiam, in Profin translatus, quam dum annis pauculis gubernasset, reversus ad cœnobium, tandem anno Domini MCCCCLXXIV quievit in pace, ut patebit & infrà.

Thomas itaque, primus noster (ut præfatum est) in reformatione abbas, opus summa & industria & devotione inceptum satagens perficere, statum monaste-

nasterii tam in spiritualibus quàm temporalibus, totis conatibus recuperare & rectificare studuit, neglecta & dispersa colligens, collapsa & ruinosa restaurans, monasterii denique redditus & census, qui supererant, accuratissimè scrutabatur, laboriosè eorundem regestum reparando & reintegrando, singula de asse in assem, & (uti dicitur) ad unguem colligens & consignans. Enimvero & decimam in districto Genensi, compluribus quæ & dimissa & neglecta fuerat annis, arduis renovavit & recuperavit laboribus. Ipse quoque anno Domini MCCCCLXXI, indictione Romanorum quarta, Euriporum amœnitatem, fontalem videlicet per cannalia aquæductum, monasterio nostro (quemadmodum in præsentiarum cernitur) magnis sumptibus primus instituit & retroduxit. Cujus quidem egregii & utilissimi operis incentor & cooperator fuit ipse venerandus ac celeberrimus pater, dominus Simon, Buchensis archisterii dignissimus abbas, vir doctrina & facundia clarus, præcipuus nostri monasterii fautor 871
& promotor, & orationum, sive bonorum operum particeps, confrater denique & socius. Suscepit autem & ipse optimus pastor, & abbas Thomas, pro Dei & laude & honore, nec non novellæ plantationis incremento, clericos plerosque notabiles, quorum primus fuerat quidam, nomine Liborius, patria Sclavus, studio Lipsensis, acer ingenio, & promptulus eloquio, potissimùm in Dialecticis argutus & doctus. Suscepit deinde inter alios quendam adolescentem ingeniosum, consanguineum suum, vocabulo Georgium Ulrich, cognominatum sic a parentela, qui usque ad nostram ætatem, qua hæc scribo, annum videlicet Domini MDXX, plenus dierum sub curva senecta, sed mente erecta Christo militat, vir magnæ religionis, & singularis devotionis, exercitiis internis & spiritualibus ab initio usque nunc deditus, orationum supplicatoriarum egregius & orator & cognitor. Hic cùm sit in divinis studiis admodum doctus, historiarum tamen cognitione singulariter fulget, antiquitatum amator præcipuus, per complures annos æditus, sacrorumque custos extitit vigilantissimus. Fuit & aliquot annos fratrum vestiarius exactissimus, & (ut quidam rentur) plerumque plus æquo parcus. Nunc autem (ut dixi) curva senecta pressus, & natura sua debilior factus, ceu miles emeritus, exoccupatus rebus aliis, consuetis suis exercitiis, devotisque duntaxat intendit jugiter precaminibus.

Anno Domini MCCCCLXVIII, Leodium, urbs in Germania cathedralis & populosissima, à Carolo, duce Burgundiæ, lamentabiliter expugnatur, diripitur, & incenditur, in die Simonis & Judæ, ubi nec ordini, nec ætati, vel sexui parsum est.

Eodem anno primum capitulum provinciale ordinis sancti Benedicti in Saxonia celebratur, in monasterio divi Joannis Baptistæ Bergensi extra Magdeburg, in quo principalis præsidens fuit venerabilis pater & dominus Hermannus, abbas ibidem, Herbordus verò Bremensis, & Guntherus Nuemburgensis monasteriorum abbates compræsidentes.

Eodem anno capitulum annale patrum de observantia nostra Bursfeldensi celebratum est, dominica Vocem jocunditatis in Erphordia, in monte sancti Petri. In quo Thomas primus (ut dictum est) in reformatione hujus nostri monasterii abbas assumptus fuit ad cœtum patrum cum sibi commissis.

Eodem anno Mauhemetes, Thurcorum imperator, Syrios Ægyptiosque magno superavit prælio.

Anno Domini MCCCCLXIX, capitulum annale abbatum nostrorum celebratum fuit, in monte sancti Jacobi prope Moguntiam.

Eodem anno obiit tertio idus Augusti, venerandæ & præclaræ memoriæ Joannes de indagine, secundus in reformatione abbas Bursfeldensis, de cujus laude in carmine quodam, in præconium quod præfati Bursfeldensis archisterii edideram, inter alia ita cecini:

Inter quos magnus fuit abbas ipse secundus,
Joannes Hagen, seu de indagine dictus,
Qui decus ordinis eximios perfecit agones,
Plurima cœnobia collapsa novando per orbem
Vivere rite docens, Benedicti norma beati
Ut jubet angelica, sacratus & ordo requirit.
Sic pater assiduo conatu tempore longo
Fessus & attritus, tandem conscendit ad athra.

Eodem anno in Asia Hassoncasson, vir bello clarus, qui in Mesopotamia atque Armenia dominabatur, Persas, Assyrios, Medosque contra se clàm venientes, nocte aggressus, ingenti strage vicit & fugavit. Moxque in Mauhemetem, Thurcorum imperatorem, copias duxit. Quo etiam anno ipsi Thurci Germaniam populabundi ingressi, multos mortales abduxerunt captivos. Eodem anno pontifex cum Thurcis atque ecclesiæ hostibus fœdus iniit, & societatem cum Venetis contraxit. Quo & anno Fridericus Cæsar Romam visitavit.

Anno Domini MCCCCLXX, Mauhemetes, Thurcorum imperator, CCCC
872 navium classe, inter quas triremium ducentæ erant & equitum centum millia, Eubœam adortus, tricesima die post obsidionem cepit & subvertit.

Eodem anno Veneti classem navium LX instructam ad infestanda Thurcorum littora miserunt, in qua triremes 60, onerariæ 20 fuerunt. Eodem quoque anno Matthias, Ungariæ rex, Bohemos maximo prælio afflixit, & vehementer humiliavit.

Eodem anno Christophorus, dux Bavariæ, in urbe sua Monacensi captus fuit in balneo per fratrem suum Albertum, & per annum cum dimidio in custodia tentus.

Eodem anno capitulum annale patrum nostrorum celebratum fuit Treveris ad sanctum Matthiam, dominica post Ægidii, in quo Theodericus novus abbas Bursfeldensis assumptus & approbatus fuit.

Anno Domini MCCCCLXXI, Paulus pontifex, V calend. Augusti, secunda hora noctis, cùm eo die lætus consistorium habuisset, & jocundissimè cœnasset, apoplexia correptus vitam cum morte mutavit, anno pontificatus sui sexto, mense decimo. In cujus locum post novem dies à patribus est suffectus Sixtus quartus, antea vocatus Franciscus, Saona oriundus, qui ordinis Minorum, & sacræ theologiæ professor fuit insignis, ut ejus opera ab eo edita declarant. Scripsit siquidem librum de potentia Dei, librum de sanguine Christi, librum de futuris contingentibus, & librum de conceptione beatæ virginis, & alia. Fuit autem vir mitis, & continentissimæ vitæ, in pauperes & religiosos munificentissimus, quos omnes fovit, & privilegiis amplissimis adjuvit. Creavit cardinales viginti, & dominum Bonaventuram in sanctorum Confessorum numerum scripsit. De aliis suis gestis dicetur & infrà.

Eodem anno in Bohemia Rockezan, hæreticorum magister & patronus, obiit: quem paulo pòst Bohemiæ occupator, & ipse hæreticus, Georgius Pogebracius, secutus morbo & mentis & corporis periit. Eodem anno Ingolstatensis, aliàs Chrysopolitana universitas dicta, fundata est. Quo etiam anno Fridericus imperator, in diæta regni, & inclyto principum conventu, apud novam civitatem, multa utilia pro Christi fide in Thurcum statuit. Sed effectum non habuit. Eodem anno orator B. legatusque Venetorum recitavit coram Sixto, summo pontifice, quòd Thurcus abstulisset Christianitati duo imperia, quatuor regna, 20 provincias & 200 urbes, populumque absque numero utriusque sexus: hortabaturque, ut ad resistendum se disponeret, ne pejora fidelibus contingerent.

Anno Domini MCCCCLXXII, die septimo mensis Junii, capitulum annale patrum

patrum nostrorum celebratum fuit Erphordiæ, in monte divi Petri apostoli, in quo Theodericus, Bursfeldensis præsidens, fuit principalis, Theodericus autem Heuseburgensis, & Hermannus sancti Jacobi prope Moguntiam, compræsidentes. Eodem anno Erphordia, urbs magna, & metropolis Doringiæ, grandia ex igne sensit damna, ut penè tertia pars domorum incendio periret.

Anno Domini MCCCCLXXIII, Hassoncasson, in Armeniæ finibus, magno prælio cum Mauhemete Thurcorum imperatore conflixit, in quo triginta millia Thurcorum cæsa feruntur. Eodem anno dux Mediolanensium fuit peremptus gladio in templo ibidem. Eodem anno, die quinto mensis Septembris, celebratum fuit capitulum annale patrum nostrorum in Hildes. in quo Theodericus abbas Bursfeld. fuit præsidens principalis, Bergensis & Mindensis compræsidentes, Heusburgensis & Northemensis diffinitores. Quo & anno nix ingens fuit.

Anno Domini MCCCCLXXIV, Carolus, Burgundionum dux, Nussiam, Coloniensis agri oppidum, ad Rheni fluenta, obsedit. Sed cùm Fridericus imperator obsessis in auxilium venisset, inito fœdere, dux discessit in Belgas.

Eodem anno Thurci exercitu centum millium hominum Illyrici littoris oppidum Scutarum obsident. Sed tandem defendentibus Venetis, fatigati, ac morbo ex fluminis Aoo aura vexati, in montes cum ignominia discessere.

Eodem anno Christernus, rex Daciæ, Sueciæ, & Norvegiæ, Gothorum dux, Holzatiæ, Stormatiæ, in Aldenburg & Delmenhorst comes, vir Christianissimus, & multis virtutibus ornatus, devotionis gratia Romam pergens, per totam Italiam provinciatim & oppidatim honorificentissimè susceptus fuit, pariter & Romæ ab ipso summo pontifice reverendissimè exceptus.

Eodem anno capitulum provinciale Saxoniæ, id est Magdeburg. & Bremensis diœcesium, celebratum fuit Dominica Cantate, in Berga prope Magd. in quo præsidentes fuerunt Hermannus, abbas ibidem, Herbordus Brem. & Thomas, abbas noster Bosaugiensis in reformatione primus. Jubilæus à Paulo prius per universum orbem Christianum institutus, à Sixto pontifice, hoc eodem anno declaratur. Quo etiam anno Thurci per superiorem Pannoniam, Danubio transvecti, eandem provinciam deprædati sunt. 873

Anno Domini MCCCCLXXV, Georgius, dux Bajoariæ, cognomento Dives, duxit in uxorem Hedwigem, filiam Casimiri regis Poloniæ, in Lantzhut nuptiis celebratis magnificentissime, ex qua tamen nullum masculum suscepit hæredem, sed duas filias. Hinc, post obitum ejus, maxima (ut infrà dicetur) emersere bella. Eodem anno Simon puer, apud Tridentum, die parasceves martyrizatus per omnem Christi passionis modum, qui pòst maximis claruit miraculis. Judæi autem omnes, sceleris conscii, pessima morte perempti fuere. Quo etiam anno Thurci inferiorem ingressi Mysiam, dum populabundi grassarentur, magna cæde prostrati, ab indigenis in fugam turpem acti sunt.

Anno Domini MCCCCLXXVI, Matthias, Ungarorum rex, castellum Thurcorum ad ripam Savi fluminis ingenti expugnavit gloria. Quo etiam anno Ferdinandus, rex Hispaniæ, in agro Numantino, Portugaliæ regem superavit. Eodem anno Fridericus, dux Bajoariæ, & palatinus Rheni, avus episcopi nostri Philippi, vir bellicosissimus, post multas victorias, Heydelbergæ in pace quievit, sepultus ad Sanctum spiritum.

Eodem anno Theodericus, episcopus Misnensis, obiit, cui successit Joannes quintus, ex familia nobilium de Weysenbach natus, in numero præsulum dictæ ecclesiæ XXXIX. Eodem anno Quedelburg oppidum, per Misnenses, & Albertum Saxoniæ ducem fortissimum, fuit captum. Circa id tempus claruit *Joannes de monte regio*, natione Teutonicus, patria sive genere Francus orientalis, non minor Anaxamandro Milesio, aut Syracusano Archimede, Græcè & Latinè eruditissimus, Germanorum decus, ob Astronomiam cæterasque Mathematicas disciplinas

plinas à Matthia, Vngariæ rege, Nurenbergensibusque perpetuo donatus stipendio. Calendario edito, ephemerideque à nostris Diario dicta, maxima cura, labore, ingenioque composita, inductis novis Astronomiæ tabulis, reprobatisque Gerardi Cremonensis theoricis; Romam, ad emendandum Dionysii computum Paschalem, à Sixto papa accitus, dum pleraque posteritati pararet, non sine maxima studiosorum jactura, morbo periit, indictione Romanorum nona.

Anno Domini MCCCCLXXVII, Carolus Burgundionum dux, qui Belgis ferè omnibus imperabat, dum Lingones Treverosque debellaret, apud Venacoum, aliàs Nansen, oppidum, magno prælio, quod ad horas triginta continenter duravit, victus & occisus est.

Anno Domini MCCCCLXXVIII, Philippus, filius Maximiliani Cæsaris, archidux Austriæ, & Burgundiæ quoque dux, qui pòst in Hispania regnavit, natus est. Qui pòst (ut infrà patebit) Carolum V genuit, in regem Romanorum in anno Domini MDXX, quo hæc scribo, electum &c.

Eodem anno, ipso die Vincentii martyris, venerabilis pater, & insignis ille abbas, Hermannus Bergensis, migràvit ad dominum, qui ad reformationem nostri monasterii plurimùm juvit, pro ejus & plantatione & incremento, suprà memoratum abbatem Thomam, ex suo cœnobio, unà cum patre Priore, religiosissimo viro, ejusque æquivoco Hermanno, transmittendo. Eodem anno Rupertus, archiepiscopus Coloniensis, & dux Bavariæ, Rhenique palatinus, captus est per imperatoris consensum, & biennio exin detentus in custodia, eò quòd Carolum, ducem Burgundiæ, contra canonicos, sive capitulum ecclesiæ suæ prædictæ, ob discordiam quandam concitarat, & in obsidione Nusliæ foverat. Eodem anno Joannes, Christierni regis Daciæ filius, & post patrem rex Daciæ, duxit uxorem Catharinam, filiam Ernesti, ducis Saxoniæ & electoris imperii, circa Nativitatis Mariæ festum, quam Albertus, frater Ernesti germanus, cum pluribus
874 principibus & comitibus, unà cum Thilone, episcopo Merseburgensi, militibusque haud paucis, ac XXVI curribus, per Rustock, literarum oppidum, duxit in Daciam: per Lubecam etiam tendens, magnificè fuit exceptus, ubi & hastiludia exercuit. Tandem celebratis regalibus nuptiis, cum CCC & LX equitibus, per Magnopolim & terram Prignitz reversus est cum tripudio magno ad propria.

Eodem anno Maximilianus, archidux Austriæ, Friderici imperatoris filius, potenti exercitu in Burgundiam profectus, Mariam, Caroli ducis jam jam mortui filiam unicam, in conjugem accepit, & Burgundiæ ducatum ob hanc rem sibi vindicavit.

Anno Domini MCCCCLXXX, Mauhemetes, Thurcarum imperator, ingenti classe, maximaque bellatorum vi Rhodum petens, eamque expugnare annitens, tres per continuos menses, bombardis & aliis machinis laceravit. Verùm milites Rhodani bellicosissimi illis fortissimè restiterunt, tandemque Turcas & fatigatos & superatos turpiter & ignominiosè fugere compulere.

Eodem anno idem Mauhemetes, Hydruntum, Apuliæ urbem, armis cepit, archiepiscopo & duce ejus interfecto, cum aliis innumeris promiscui sexus hominibus. Quo facto, tota quoque Italia trepidabat. Cardinales Romæ jam fugam meditabantur. Infelix ergo prorsus Apulia fuisset, infelix & Italia, si obitus Mahumeti (uti sequenti dicetur anno) non intervenisset. Non multo pòst, XL millibus Turcarum in Poloniam irruentibus, positisque non longè à Cracovia castris, ita exterriti sunt Poloni, ut ne principes quidem, quid consilii caperent, habuerint. Verùm, cùm hyems esset, tanta subito vis frigoris supervenit, ut ille formidatus exercitus partim fame, partim frigore penè totus consumptus sit.

Anno Domini MCCCCLXXXI, Mauhemetes, Græciæ Asiæque imperator, dum in Orientis expeditionem proficisceretur, post ingentia facinora, terra marique gesta, non sine veneni suspicione, 5 nonas Maji in exercitu suo mortuus est, anno imperii Constantinopolitani XXVII, mense XI, die V, indictione Romanorum

rum XIV. Eo itaque mortuo, Baizetus, primogenitus ejus, in imperio patri successit. Zalicibus autem junior frater, indignatus, magnos in Asia motus concitavit, & Bursa (Prusa aliàs) capta, se regem ibi constituit, sed per Baizetum, fratrem seniorem, superatus est & fugatus. Quo etiam anno idem Baizetus Risanum oppidum è manibus Ungariæ regis astu eripuit. Hinc Matthias, Ungariæ rex, irritatus, ingenti exercitu contra eum processit, omneque imperium Thurcorum ex Danubio tunc ejecisset, ni ductor copiarum Friderici imperatoris Ungariam ingressus, inscio imperatore, provinciam vastasset. Quare ab incepto Matthias retractus, ad propria defensanda redire compulsus est. Quibus cognitis, indignatus imperator Fridericus, ductorem exercitus sui durè increpans prohibuit. Eodem anno Carthusia Chrymmiczs fundata est, per quendam opulentissimum civem Cygneum. Eodem anno Heinricus, episcopus noster, obiit. cui Theodericus de Schonberg, nobilis (ut sequitur) successit.

Theodericus de Schonberg, vir & stirpe & moribus præclarus, XXXVI Nuemburgensis ecclesiæ antistes, cœpit anno Domini MCCCCLXXXI, quo etiam antecessor suus Heinricus defunctus est, indictione Romanorum XIV, præfuitque quietè & irreprehensibiliter annis ferme XIV. Fuit autem iste præsul in jure canonico apprime doctus, strenuus, & rigidus justitiæ cultor, ac divini servitii promotor zelosus, temporalium denique moderator rerum sat peritus, cui semper erudit[illegible]s & Latinus cum viris religiosis & sapientibus erat sermo, quique pastor uti bonus, & pontifex idoneus, ecclesiam commissam ita rexit, ut si non locupletiorem, exiliorem nec tamen, quàm reperit, reliquit: quandoquidem & parta & comperta tuendo, perpulchro in esse conservavit. Quod laudabile & virtutis opus esse, illud Horatianum comprobat dictum, *Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.* Et quidem de eo, & potissimùm ejus obitu, in sequentibus patebit plus.

De quibusdam eventibus novis mirisque, hujus qui contigere temporibus episcopi.

Anno itaque Domini MCCCCLXXXII, Guilhelmus, illustris Saxoniæ dux, & Doringiæ Landtgravius, in Vinaria diem clausit extremum, sepultus in monasterio fratrum Minorum de observantia ibidem, quod ipse vivens à fundamento 875
erexerat novum.

Anno Domini MCCCCLXXXIII, Elizabeta, nobilissima Bavariæ dux, & conthoralis Ernesti nostri ducis Saxoniæ, ac imperii electoris, defuncta est. Eodem anno pestis universalis & pergrandis totam penè per Italiam atque Germaniam sævit, ita, ut multa hominum millia absumpserit. Ea quippe lues solùm Nurenbergæ à solstitio æstivali adusque solstitium hyemale quatuor hominum millia prostravit. Hinc perpendi potest, quid in vicinis aliisve fecerit provinciis.

Anno Domini MCCCCLXXXIV, fuit legatus quidam, cum indulgentiarum remissione plenaria, in Suecia, ubi & hoc anno, æstivo præsertim tempore, prævalidà ferbuit pestilentia. Qua fretus legatus ille, miro modo & insatiabili explumavit pauperes. Quare autor historiæ Sclavicæ, ex qua hæc transcripsi, ita exclamat: *O Petre Petre, non tibi dixit Christus, Mulge aut Tonde, sed Pasce Pasce.* Joan. 21. Ideoque aperuit infernus os suum sine termino, & intrabunt majores sine numero. Esaiæ 5. Misericordia autem conceditur parvulo & exiguo, quoniam potentes potenter tormenta patientur, &c. Sapient. 6.

Anno Domini MCCCCLXXXIV, quo suprà, Sixtus papa ejus nominis quartus obiit, cui Innocentius VIII eodem anno successit, præfuitque annis*.

Anno Domini MCCCCLXXXV, Matthias, Ungariæ rex, obsidione & armis cepit Wiennam, regiam urbem & metropolim Austriæ. Tunc tribulatio grandis & calamitas per totam ejus erat provinciam. Eodem anno reverendus

dus pater & dominus Thomas, abbas nostri monasterii eximius, postulatus fuit ad Pigau, pro reformatione & profectu cœnobii exempti, & insignis, divi Jacobi Apostoli majoris ibidem. Quod quidem reformationis opus Dei pro honore assumens, laudabiliter inchoavit, laudabilius perfecit, & continuavit præsidens ibidem abbas, annis novem. Obiit siquidem (ut etiam infrà dicetur) anno Domini MCCCCXCIV. Suprà dicto quoque anno, in quo & postulatus & translatus, in capitulo annali patrum de observantia Bursfeldensi, in Erphordia celebrato, cum suo novo archisterio Pigaviensi, ad cœtum assumptus fuit patrum. Thoma itaque abbate translato, quatenus loco ejus dignus & idoneus haberi posset successor, eodem tempore, in crastino Nativitatis Mariæ celebrata est electio, in qua quidem ipse Thomas abbas præsens erat. Electus fuit itaque Georgius Prior monasterii divi Petri archiapostoli, in Erphordia, sed effectum minimè habuit, quia cassata fuit. Quamobrem paulo pòst fratres è gremio eligentes, in die sancti Placidi martyris, & sanctissimi patris nostri Benedicti discipuli, elegerunt concorditer virum notabilem & religiosum, nomine Petrum, ex oppidulo Stossen, haud procul à Nuemburg oriundum. Fuerat autem ante reformationem, nostro in monasterio, sub Joanne abbate, susceptus ad ordinem. Qui professione facta, plurimùm Dei in timore & religionis crevit amore & desiderio, adeò, ut assiduè vehementer pro reformationis laborarit introductione, qua & pòst Dei potiri gratia meruit, Deo in eadem ferventer militando. Fuit enimvero frater per omnia ad multa aptus & idoneus. Nam cùm activus, & (ut ajunt) manualis & operosus plurimùm fuerit; cellæ tamen exercitia illa interna minimè deseruit: quandoquidem cùm esset scriba velox & excellens, multos pro bibliothecæ ornamento & decore, usuque fratrum, propria scripsit manu codices. Quos inter cuncta penè Jacobi Carthusiensis, theologi celebratissimi, opuscula (uti in præsens cernitur) accuratè & laboriosè conscripsit, & ligavit, & exin legenda communi pro utilitate intra bibliothecam posuit. Ejusmodi itaque dotibus suffultus tandem, Thoma antecessore suo in Pigaviam translato, ejus in locum subrogari promeruit; uti denique lege divina, sanctam juxta regulam doctus, & gerendarum exercitatione rerum instructus, super candelabrum poni dignus fuit. Cùm etiam præter suprà dicta fuerit ingenio acer, & loquendi lepore à natura præditus, arithmeticus, calculator, musicus, decretista, ac logihistoricus insignis; fabularum denique moralium noticia plenus fuit, quarum etiam relationibus in modum mirum sæpe discumbentes exhilarabat hospites. Ingenii denique ejus adhuc quædam extant indicia; ephemerides videlicet quædam subtiles, de inventione festorum mobilium congestæ, & nonnulla Musicalia & Arithmetica
876 dogmata, manu ejus exarata, & ingenio parta. Factus itaque abbas, & in regimine monasterii confirmatus, sequenti anno, demum per Theodericum, antistitem nostrum, in octava Paschæ consecratus, sive (ut vulgò dicitur) coronatus fuit. Statimque ad res monasterii componendas & intus & extrà animum appulit, licet primo fervore erga correctionem culparum nimius fuerit, modumque judicio quorundam excesserit, dictum illud aureum sancti patris nostri Benedicti, *Ne quid nimis*, & illud, *Superexaltet autem judicio misericordiam, &c.* æmulari dissimulans, potiùs ad ferociam quàm misericordiam, severitatem quàm clementiam declinans. Proinde non salutem plerumque imbecillium, sed desperationem produxit. Dum enim multiplicaret catenas & carceres, statuta & pœnas, formidulosiores irrecuperabiliter suas, & fugavit & perdidit oviculas. Quod utique cavisset, si modum censuræ tenuisset, si oleum vino, dulcia amaris, blandimenta terroribus miscuisset: tametsi religionis zelo, vitiorumque id actitasse credatur odio; haud tamen secundum scientiam, id est discretionem & pietatis formulam, quamvis & hujus sui rigoris patronos & laudatores habeat. Ego autem (nisi forsan nomini suo Petro deferam) quomodo laudem, non cerno; cùm ille rigor suus truculentus pluribus fuerit exitialis, paucis proficuus & sa-

& salutaris. Nec mirum. Omnis enim immoderatio non salutem, sed periculum generare solet. Moderatio autem & pietas peccatori pœnitentiam voluntariam & levem facere consvevit. Hinc pulcherrimè Seneca ad propositum inquit, *Mansuetudine suadebis, contentione autem nunquam.* Facilius enim ad pœnitudinem revocant verba lenia quàm aspera. Nullum animal morosius, nullum majore arte tractandum est, quàm homo, nulli magis parcendum. Unde & canonicum jus inquit, *Circa corrigendos plus debet esse benevolentia, quàm severitas, plus cohortatio quàm commotio, plus charitas quàm potestas*, distinctio XLV, *Si licet.* Et ibidem inter alia habetur ita: *Leniter castigatus reverentiam exhibet castiganti, asperitatis autem nimiæ increpatio nec correptionem recipit nec salutem.* Hæc ibi, & quadrant peroptimè suprà dictis. Non ergo abs re Apostolus clamat: *Si præoccupatus homo fuerit in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, &c.* Cui & insigniter poetarum carmina concordant, ex quibus sequens hexastichon subnectere libuit.

Ad pœnam tardus sit rex, ad præmia velox,
Et doleat, quoties cogitur esse ferox.
Quanto quis major, tanto placabilis ira:
Et faciles motus mens generosa capit.
Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis:
Tu quoque fac simile, quisquis regnabis in orbe.

Veruntamen hæc scribens, neutiquam correctionem (quod absit) improbo excessuum, quam omnimodis necessariam scio, sed tyrannidem duntaxat arguo, indiscretionem reprehendo, & ad misericordiam lenitatemque declinandum Dei exemplo suadeo. Dei equidem & Salvatoris dictum est: Estote misericordes, sicut & pater vester cœlestis misericors est. Rursus scriptum est: Quomodo judicium sine misericordia fiet iis, qui non fecerint misericordiam? Modus itaque in cunctis tenendus est, juxta illud illustre ac eximium Horatii distichon:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Quibus rursus non obstantibus, dum opus fuerit, dum pietas non prævaluerit, dum misericordia locum pœnitentiæ & emendationis sua lenitate non produxerit, dum denique casus postulat aut res; quin prælatus juxta regulam contra obstinatos rebelles & improbos omni severitate & districtione, contraque incorrigibiles cauterio & abscisionis ferro & possit & debeat uti, ne, dum disciplinam dormire aut perire sineret, impunita nequitia interim velut tuta sævire inciperet, cùm non sit crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas, ut dicitur: *Legi Siromasten.* Ast nunc de exordio regiminis ejus, deque rigore ac zelo satis ad lectoris, immo rectoris utilitatem ac cautelam dictum sit: demum ad alia ejus gesta conscribenda cœptam prosequar historiam. Et quoniam (ut suprà narratum est) optimus ille pater & abbas complures eximias habuerit & naturæ & gratiæ dotes, 877
quòd videlicet fuerit Dei cultor devotus, & divinarum litterarum amator studiosus, ac domesticarum rerum moderator peritus; nunc quemadmodum easdem dotes ad Dei laudem, & reverentiam, nec non monasterii commodum & utilitatem, egregiè & laudabiliter distribuerit, dicendum est. In primis itaque & fervorem & devotionem suam, quam erga Deum, ac divini illius cultus ampliationem, nec non sanctissimi templi decorem habuit, evidenter ostendunt sacratæ per eum auctæ & institutæ res; altaria videlicet, calices, ornamenta, candelabra, thuribula, cantamina, suffragia, festa, & similia, quæ ipse fundavit, ordinavit, emit, & fieri instituit. Altaria siquidem septem instituit, partim fundando, partim transferendo. Tria enim è locis opacis & obscuris ad clariora aptioráve transtulit. In primis altare beatæ Mariæ Magdalenæ, quod erat in parte inferiori turris sini-

ſtri & vacui prope ingreſſum ambitus, ad ſuperiora ejusdem turris transtulit. Alia autem duo, ſancti videlicet Michaelis archangeli, & divæ Catharinæ virginis & martyris altaria, ab occidua parte eccleſiæ, de ſubteſtudinibus videlicet turrium, ad medium ipſius eccleſiæ, intra columnas poſuit. Alia autem quatuor à novo prorſus fundavit & erexit. Quatuor videlicet doctorum ſanctæ matris eccleſiæ, quod eſt ſupremum omnium in peribulo abbatiæ, in medio turrium erectum; altare verò ſanctæ Annæ aviæ Chriſti; altare quoque Sanctorum Fabiani & Sebaſtiani, nec non Valentini martyrum, intra corpus eccleſiæ, intra columnas quoque hinc & inde collocavit. Porrò quartum, quod in honore beatorum apoſtolorum ac patronorum ſuorum, Philippi & Jacobi, conſtruxit, ſeptentrionem verſus, ad ſiniſtrum chori latus, in loco ſepulturæ fratrum conſtituit. Tabulas verò altariorum non magnas neque pretioſas, ſed parvas & exiguas vileſque fieri ſemper diſpoſuit, easque non curare aut affectare monachos debere aſſerens; tabulas tales & earundem imagines non clericorum, ſed laicorum fore dicens codices; clericos, inquam, & monachos non imaginum picturis, ſed divinorum eloquiorum ſcripturis oblectari oportere conteſtans. Ornamenta verò divini cultus venuſta & pretioſa ſatis emit & ordinavit, duas videlicet cappas, quas vocant chorales, ſummis pro feſtivitatibus, unam rubei, alteram verò coloris viridis: ſimiliter ornamenta rubei coloris, ejusdem texturæ, pro officio Miſſæ ſolennitatibus in præcipuis, planetam videlicet pro ſacerdote, & pro miniſtris dalmaticas cum ſuis albis & ſtolis. Inſuper & alia ornamenta ſerica, polimita, ſive diſcolora, cum omnibus ſuis attinentiis, à cappa chorali usque manipulum & ſtolam, pro mediis feſtis. Emit denique & thuribulum cum ſuis catenulis, binasque ampullas de puro argento fieri fecit. Feſtum quoque reliquiarum ſub duplici nota, in die Diviſionis Apoſtolorum celebrandum, & antiphonam in fine completorii pro pace cantandam inſtituit. Hora celebrationis fratrum, mane aſſiduè Miſſam flexis poplitibus ex integro devotiſſimè audivit, & ipſe frequenter ſacrificans, ſub conventuali Miſſa, quam ſummam appellamus, in ſacello divi Andreæ Apoſtoli celebravit. Divinum officium à fratribus ſecundum temporis exigentiam, decenter & devotè exequi & decantari voluit diebus ſolennibus. Feriatis autem diebus, rotundè & diſcretim, juxta ceremoniarum ſanctionem cantandum hortabatur. Ipſe attamen diurnis horis, præter ſynaxin veſpertinam, cura rei familiaris præpeditus, nunquam interfuit; niſi paſtoralis feſti excellentia abbatis officium expoſtulans, ipſum intereſſe coegiſſet. Et ita eveſtigio laudes nocturnas penè nunquam neglexit, ſed eas cum fratribus devotè & ferventer explevit. Qua etiam hora protractionem Pſalmodiæ & cantuum deteſtabatur, & fieri vetuit ob prolixitatem officii, modum tenendum in omnibus, & ſal ut rationabile foret, obſequium in omni oblatione offerendum, Sanctorum exemplo docens & ſuadens, ut quidam pulchrè inquit:

Prævalet in cunctis diſcreta modeſtia rebus:
Qua ſine virtutum grande peribit opus.

Denique domus Dei decorem amplificare geſtiens, novum tectum ex integro cum lignaminum, id eſt trabium & tignorum nova fabrica eccleſiæ noſtræ ſuperinduxit; ſimiliter & tunc turrim novam ſupra chorum, ubi antè nulla fuerat, pro campanis decoreque templi erexit; itemque teſtudinem ſupra chorum & tabulaturam totius eccleſiæ depictam fieri fecit, quæ quidem completa fuit anno Domini*.

878 Et hæc eatenus de ejus devotione erga Deum & Sanctos dicta ſufficiant: nunc ad alia ejus geſta enarranda ſtilum vertamus. Et (quoniam ſuprà memoratum) conſtat, venerabilem hunc dominum, abbatem Petrum, virum fuiſſe ſapientem, & bonis literis apprimè doctum, divinarumque ſcripturarum ſtudioſiſſimum. Id quàm verum ſit, ipſa noſtri bibliotheca monaſterii, ejus ſolertia & ſtudioſitate

dioſitate (ut ita loquar) librorum theſauro ornata & locupletata, evidenter proteſtatur & clamat: omnes ſiquidem libros & tractatus, quos bibliopolæ venales attulerunt, & potiſſimùm, quos antea non habebamus, tanquam margaritas dominico in agro repertas absque mora comparavit; moxque ex integro per ordinem legit; lectos mihi minio pingendos, vel (ut ajunt) rubricandos tradidit; deinde rubricatos & capitalibus literis inſignitos materiæ juxta congruentiam compoſuit, ſicque ligandos dedit. Quo facto, ipſe ultimatè fibulis, ſive clauſuris à ſe artificialiter factis, accuratè clauſit, tandem regiſtellis diſtinctos & ſtellis bibliothecæ impoſuit. Tametſi (ut dixi) ſub illo reverendo abbate Petro, ipſo procurante, plurimum librorum creſceret numerus. Eorundem attamen lectio non adeò communis fuit & libera, cùm quemlibet fratrem unico oportebat fore contentum codice. Quanquam unus (ut joco loquar) etiam cuique ſtudioſiſſimo, toto anno pro ſtudio ſuffecerit codex; cùm æſtatis tempore, tum præſertim diebus ferialibus, labores ob manuales, penè nullum legendi arriſerit tempus, cùm etiam frequenter ſtudium ipſum regulare, & meridianæ quietis tempuſculum ſubtraheretur. Sed neque tunc paſſim communi fratrum pro uſu tot libri, uti modò, publicitus fuere expoſiti. Solum quippe Rationale divinorum, & Catholicon ille magnus, ac paucula pleraque ſcholaſticalia, quodam in loco pulverulento, communi pro ſtudio palàm extabant: denique quatenus nonnihil in noſtræ comparatione ætatis.

Anno Domini MCCCCLXXXVI, Erneſtus, illuſtriſſimus Saxoniæ dux, & imperii elector, paterque principum noſtrorum, in præſentia & ſinu fratris ſui Alberti ducis, in Cholditz caſtro obiit, quatuor filios & duas poſt ſe relinquens filias. Filiorum iſta ſunt nomina, Albertus, archiepiſcopus Moguntinus, qui tamen paucis (proh dolor) in pontificatu vixit annis; Erneſtus, archipræſul Maydeburgenſis, vir per omnia religioſæ & laudatiſſimæ vitæ, qui mira & magnifica (ut infrà patebit) in epiſcopatu perfecit condiditque opera. Teſtantur hæc inter alia oppidi Hallis expugnatio & ſubjectio, ac arcis ibidem prope urbem precioſiſſima & incomparabilis à fundamento nova conſtructio; & alia multa, de quibus & obiter in ſequentibus; Fridericus dux Saxoniæ, elector & enſifer imperii, juxta nomen ſuum, Dives, amator pacis, & prudentiſſimus princeps, ſapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſor legum, controverſiarum finis, imperii Romani columen, monumentum patriæ, morum ſpeculum, decus principum, & diſciplina ducum, quem ejusmodi virtutibus ornatum, veluti parentem, numenque cœlitus miſſum, plebs ipſa tota & veneratur & diligit. Quibus denique fretus virtutibus, imperio digniſſimus eſt habitus, nuper Francophordiæ unanimi ac concordi principum conſilio votoque, poſt Cæſaris Maximiliani obitum in regem Romanorum electus: quanquam ipſe poſt deliberationem, veluti ævo jam defectior, die proxima, tanto faſtigio, tantæque dignitati reſignans ceſſerit; electionem hanc & vocem, ſua pro modeſtia, Carolo, antè memorati Maximiliani Cæſaris nepoti, aſſignans: qui & loco ejus, (uti jam diu deſideraverat) aliorum quoque principum votis accedentibus, ad imperium ſublimatus eſt. Quibus ita proſpere geſtis, more ſuo & quidem prudentiſſimo, ad provinciarum ſuarum tranquillum continuandum regimen ſeſe tranſtulit; ipſo etiam pacis tempore operoſiſſimus exiſtens, tam in ſacris, quàm ſecularibus, quædam magnifica & præclara perficiens opera rebus. Devotionem ſiquidem erga DEI cultum oſtendens ſuam, jampridem eccleſiam collegiatam inſignem & exemptam, in Sanctorum honorem omnium, Wittenbergæ in caſtro ſuo fundaverat, præbendis & beneficiis eandem eximiis magnificè & regaliter dotando, pretioſiſſimisque ac penè innumeris divorum reliquiis, ac maximis indulgentiis impetratis, ipſam ditando & ornando. Succeſſoribus quoque ſuis proficuus eſſe ſatagens, juxta eandem eccleſiam, caſtrum ex vetuſto novum munitiſſimum pulcherrimumque à fundamento erexit, & ita aliis in locis ditionis ſuæ caſtra antiqua, præ-

 ſertim

879 fertim in Ilenburg, Grym, Lochau, & Aldenburg, regaliter ac gloriosè renovavit, novisque ac firmis ædificiis venustissimè auxit & melioravit. Subditis insuper suis ac reipublicæ prodesse cupiens, in suprà memorata urbe Wittenbergensi studium literarum universale, omnium nostræ tempestatis, totius Germaniæ gymnasiorum florentissimum ac famatissimum, utriusque Sophiæ, Græcæ videlicet & Latinæ viros præstantissimos, & penè innumeros producens: de quibus omnibus & infra suis annis natalitiis dicetur & plus, & forsan convenientius. Fridericus itaque archidux ille noster, pater patriæ, & Germaniæ ornamentum, ter quaterque felix fuisset, si gloriæ suæ famam & nominis, jam ætate defectior, tametsi ditissimus, exactione cerevisiali decimæ non maculasset. Quæ quidem exactio, paucis antè annis cœpta, certoque tempore ac determinato duratura, hoc præsenti anno, summa ac votiva totius plebis expectatione finem habuit. Sed heus! dum populus summo gaudio se arbitrabatur liberatum, rursus repentè eadem exactio decimæ cerevisialis renovatur, & humeris pauperum per totum ducatum imponitur, ita, ut omnes indiscriminatim, & divites ac pauperes, etiam ipsam cerevisiam ementes, de quolibet vase evacuato quinque grossos fisco ducali dare cogantur, omne penè & rerum & curarum suarum lucrum in eandem extorsionis voraginem jacientes! Denique, ut perditissimo more malum malum trahat, sanguisque sanguinem tangat; ex inconvenienti suprà narrato sequitur & aliud, unumque gravamen causat producitque aliud. Nam dum quisquis ob taxam sive multam indictam, in quantum valet, indemnis evadere conatur; aut mensuram minuit, aut fraudulenter dolosève potum infundit & apponit. Quòd autem hinc mensura vetus diminuta sit, non absque grandi totius communitatis & scandalo & murmure, in multis & oppidis & villis, manifestissimè, imò miserrimè liquet. Cæterùm, hæc quando exactio, licet & ipsa certis pauculisque sit annis limitata, finem habere extremum poterit; vehementer ambigitur. Suspenditur quidem plerunque, sed non moritur, quia facile ex causa laxata rursus subditorum cervicibus imponitur. Nisi ergo antea ipsa cupiditas, aut certè auri sacra fames mortalia pectora cogere cessaverit; extorsio pauperumque oppressio finem nunquam habebit. Fit siquidem juxta commune dicterium, ut quicquid consumunt principes, solvere coguntur pauperes. Cui & quadrat illud Horatianum:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Et alter quidam egregius versificator, etsi jocosè, verissimè attamen sic concinit:

Devorat agricolam rex; regem tyro; sed illum
Usurator edit; comedit sed presbyter istum;
Presbyterum meretrix; meretricem leno remordet;
Lenonem caupo; sed cauponem parasitus;
Illum sextipedes; simia sextipedes.

Sed nunc de his satis. Fridericus denique, dux illustris ille, magnum nostro cœnobio donum anno præsenti, quo hæc scribimus, Domini videlicet MDXX, largitus est: quod quidem hic quoque per anticipationem subnectere placuit. Dedit, inquam, monasterio nostro post diuturnam & prolixam instantiam, quindecim plaustra lignorum sectorum annuatim, ex sylva, quæ vulgo Kammerfurst nuncupatur; & hoc quidem pro centum plaustris lignorum, aridorum tamen sparsimque colligendorum, ibidem monasterio per Heinricum sextum, & Fridericum secundum, imperatores donatis, sed temporum successu & labilitate neglectis, & omissis, sive alienatis: solùm privilegiis regum prædictorum desuper confectis, usque in hunc diem apud nos reservatis: de quibus etiam suprà mentio facta est sub anno Domini MCCXIV, tempore Friderici secundi, ut ibidem in privilegio per eum nobis concesso patet. Et prænarrata quidem donatio facta est

est tam per imperatores quàm principem Fridericum, ob quantulamcunque refusionem onerosi magnique servitii, quod exigitur & impenditur penè assiduè principantibus vel etiam regentibus arcem Aldenburgensem, ex curte videlicet nostra sive allodio in Nodaw. Antiquam itaque donationem illam imperatorum ipse dux Fridericus, cognita causa visisque privilegiis, renovavit; donans nobis prædictum plaustrorum lignis oneratorum numerum: cujus privilegium desuper confectum in sequentibus, dum ad hunc annum donationis Deo annuente devenerimus, annotabitur. Proinde pius forsan lector demirabitur, tanto quòd principi, benefactorique laudatissimo, non pepercerim, ejus reprehensibilia silentio premendo. Sed sciat, quòd nec Græculus sim neque Thersites, magnatibus ut adulari prælatisve didicerim: cùm etiam natura ipsa mea amarulentior hoc mihi blandum adulaminis pulvinar jam dudum subtraxerit, ut amodo ignavis supponere nequeam, potissimum roboamizantibus in pauperes. Quod quidem vitium quondam familiare fuit Græcis, in historiis conscribendis. Quare & leves mendacesque appellati, fidem historicam penè amiserunt. Ingenita quippe quadam levitate & erudita vanitate (ut sacer ait Hieronymus) regum suorum gesta & laudes accepta mercede decantabant. Quæ tamen levitas à Latinis verisque historiographis semper alienissima fuit, qui non modò laudes, sed & vituperia regum & tyrannorum conscripserunt; id est, non solùm bona, verùm & mala eorundem facta ad posteros transmittentes, personam non respicientes, odium neque veritatem pertimescentes: quemadmodum & divina scriptura tam in libris regum, quàm aliis facere solet; bona ad imitationem, mala autem ad terrorem legentibus proponens. Et tantum de illo. 880

Fridericus insuper ille dux noster, licet se propter regnum DEI minimè castraverit; uxorem tamen legitimam nunquam duxit, hæredes forsan multiplicare cavens, opus hoc fratri suo germano Joanni, thoro legitimo, committens, qui nunc sequitur.

Joannes dux Saxoniæ, Landgravius Thuringiæ, marchioque Misnensis, frater prædicti Friderici ducis, qui nunc post divisionem terrarum, inter se & prædictum hunc Fridericum principatur in Thuringia & terra Advocatorum; hic primò uxorem duxit nomine Barbaram, generosam & elegantissimam filiam ducis Magnopolensis, vulgò Mecklinburgensis: ex qua genuit filium, quem ex nomine suo & fratris Joannem Fridericum appellavit; cui nunc forti Caroli quinti, novi hujus regis Romanorum, soror desponsata dicitur. Cæterùm prædicta Barbara, conjunx ejus prima amantissima, parum supervixit, dolore (ni fallor) puerperii extincta. Qua mortua, post aliquot annos duxit aliam, Agnetem videlicet, filiam Woldemari, principis ab Anhalt, comitis Ascaniæ, & domini in Bernborg: cum qua adhuc vivit ætate florida, cùm eam juvenculam paucos ante annos duxerit; genuitque ex ea (ut fama est) liberos. Ipse tamen dux Joannes provectioris nunc ætatis est, dominaturque & ipse optimè & pacificè, dempta exactione suprà dicta cerevisiali gravissima & nova, quam vulgus *Pyrgelt* sive *Pyrtzenden* nominat: quæ & ipsa in provinciis suis jam in aliquot grassatur annos.

Iste itaque Joannes dux, cum fratre suo Friderico, soli supersunt ex filiis Ernesti ducis Saxon. & electoris, senioris videlicet & defuncti: cujus duæ filiæ; una Margaretha nupsit duci Luneburgensi; altera nomine Catharina, sive (ut alii dicunt) Christina, nupsit Joanni regi Daciæ, ut suprà etiam dictum.

Porrò Ernestus memoratus fratrem habuit germanum, Albertum nomine, virum strenuum & bellicosissimum, qui miranda egit per Germaniam, & præsertim in partibus inferioribus, prælia; victor & triumphator gloriosus, Maximiliani Cæsaris exercituum & armorum dux, qui ob fortitudinem & præclarissima facinora, ab historicis nostri temporis Teutonicus Hector appellatur. De cujus gestis denique, & liberis ejus, atque successoribus in terra Misnensi ac Libonotria, ubi principatus fuerat ipsius, infrà sub anno obitus sui latius tractabo calamum.

 Anno

Anno eodem ſuprà dicto, videlicet qui eſt Domini MCCCCLXXXVI, cùm eſſem Cracoviæ, metropoli Poloniæ, literarum vacans ſtudio; conſulatus quatuor vigiles, viros robuſtos & ejuſdem concives urbis, quia noctu furem deprehenſum accepta mercede abire permiſerant, decollari fecit in foro. Primo, tertio, & quarto, viriliter à ſpiculatore decollatis; ſecundum in ordine lædere nequivit, ſed levi ictu tactum parumper ſauciavit. Meritis enim divæ Barbaræ ſe in ipſa hora (ut pòſt retulit) devoverat: & ita ejus patrocinio mortis diſcrimen evaſit, & diu ſupervixit. Et huic quidem ſpectaculo cruento curioſus ſpectator interfui.

881 Eodem anno Maximilianus, Auſtriæ & Burgundiæ dux, filius Friderici imperatoris, electus eſt Francofordiæ in regem Romanorum. Cujus uxor Maria, filia ducis Burgundiæ Caroli, cum qua Burgundiæ ducatum nactus eſt, & ex qua genuit Philippum, Hiſpaniarum principem, & Margaretam filiam; paulo pòſt caſu equi currentis delapſa, fractis cervicibus expiravit.

Anno Domini MCCCCLXXXVII, Albertus, dux Bavariæ ille famatus, habuit nuptias cum Kunigunde, filia Friderici imperatoris, & ſorore Maximiliani regis. Et eodem anno Sigiſmundus, dux Auſtriæ, qui principabatur in Atheſia, exercitum copioſum & fortem armavit in Venetos, oppidum illorum Rofrit oppugnans. Eodem anno Fridericus imperator conventum magnum principum habuit Nurenbergæ, pro auxilio contra Thurcas. In quo & de unione ac pace principum multa tractata fuere, & ultimatè, ut omnia bella inducias haberent, concluſum. Et ibidem in ipſa arce imperator cum ingenti gloria Conradum Celtis, poetam magnum, virumque eruditiſſimum, primum ex Germanis Apollinari laurea decoravit.

Eodem anno, ego frater *Paulus Langius*, qualiſcunque hujus præſentis hiſtoriæ collector, natione Cygnæus ſive Czuiccavienſis, relicto ſeculo, ad monaſterium hoc noſtrum propoſito monachandi (ut infrà patebit) veni; qui quidem patre Georgio, matre verò Elizabetha liberiore genere natus. Quod dico ob integra & vetuſta armorum inſignia, & galeæ videlicet, & clypei, parentelæ meæ, quæ utique abſque præclaris actibus progenitores meos ab imperio acquiſiſſe vel accepiſſe haud crediderim; quæ etiam memoratus genitor meus, civis Nurenburgenſis, in Czuickaviam, ubi me genuit, cum domo ſua ſe transferens, hæreditaria ſucceſſione geſſit prætulitque; rebus, quas juxta facultatem ſuam, Dei pro honore in eccleſiis inſtituit, ſubpingi fecit, quemadmodum usque hodie in tabula quadam altarii cujuſdam fratres ad Minores; & una feneſtra eccleſiæ parochialis, cernere licet. Quæ quidem non meam, qui mundo mortuus ſum, genitoris mei ſed ob reverentiam atque memoriam dixerim. Qui cùm eſſet vir prudens, & modeſtiſſimæ vitæ, à cunctis ludicris illecebriſque quàm alieniſſimus, Deum timuit, ſuperoſque omnes mente complectebatur devotiſſima. Et præſertim glorioſam virginem Mariam, cœli reginam, certis orationibus venerabatur aſſiduè; & ad ſimilia devotionis exercitia me filium ſuum, cum cæteris liberis hortabatur quotidie, modum orandi præſcribens & inculcans. Hinc etenim, id eſt paterno ex pectore, mea manavit converſio. Hoc eodem (ut dixi) anno, in menſe Majo, tribus civitatis proceribus fratreque meo germano Laurentio, viro pulcherrimo & eloquente, comitantibus; honorificè cœnobio introductus, & venerabili abbati Petro præſentatus oblatusque. Suſceptus itaque affectuosè & promptiſſimè, paucos poſt experientiæ dies, in feſto videlicet ſanctorum martyrum Joannis & Pauli, novitiatus habitum ipſo eodem abbate celebrante & miniſtrante indui. Aſt quo ſydere aut fato neſcio, cùm in ipſo penè limine religioſæ profeſſionis exorbitaverim, mutabilitatis præcipitio lapſus, ſed non colliſus. Dei quippe fretus munere, confeſtim reſipiſcens ſurrexi. Et quanquam peccare ſit humanum, jacere autem Sathanicum; denique & humanum errare, ſapientis emendare; ſicque fecerim: vix tamen eatenus exprobrantibus carere valui,

valui, qui pharisaico supercilio se justos arbitrantes cæteros despiciunt, ad improperandum insultandumque quàm compatiendum paratiores; qui alieno vulnere ægrotant; qui, quod volunt, dicunt sanctum, quod nolunt, asserunt prophanum; qui extra suam conscientiam justitiam esse nullam autumant, solum se penes lucidum esse arbitrantes; qui veritatem peccatoris ore prolatam floccifaciunt, aurum tamen in luto repertum colligunt, & virulenta, ac pessima, falsaque, ex Porphyrii, & Averrois, & similium philosophorum, imò hæresiarcharum perversorum, dogmata religiosorum doctrinis scriptisque præferunt Christianissimis. Qui cùm sint inertes & idiotæ, truncis etiam obtusiores, bonarumque artium literarumve ignarissimi, nihil per se scribentes, aut scribere potentes; aliorum tamen & ingenia, & studia, atque lucubrationes, exsufflare, irridere, & vilifacere non desistunt. Domitiano & Licinio literarum hostibus deteriores, optima quæque (ut sacer ait Hieronymus) malentes contemnere, quàm discere. Contingit itaque mihi juxta illud evangelicum Salvatoris dictum, quod passim, tametsi minus justè & reverenter, in ejusmodi Sycophantas jaculatur: *Non est acceptus propheta in patria sua.* Et illud alterius sapientis: *Minuit præsentia famam.* Nec mirum, quoniam (ut inquit Naso:) 882

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.
Tunc suus ex merito quenque tuetur honos.

Enimvero (ut alludit Propertius)

Omnia post obitum fingit majora vetustas:
Majus ab exequiis nomen in ora venit.

Et ita de me spero, quòd

Judicium melius posteritatis erit.

Propter suprà memoratos itaque vitiligitatores, Calphurnios, Zoilosque meos, omnia præmissa præter propositum huic inserere operi volui, tam de illis quàm de meipso dicta, ne in cæterorum repræhensione meam me non spectasse manticam, Næviique instar mihimet pepercisse criminentur & blaterent; qui ad nil aliud quàm ad latratum videntur esse nati, Plautina de familia. Quibus denique aliud nil modò, illud quàm Terentianum, *Veritas odium parit*, atque illud, *scientia non habet inimicum nisi ignorantem*, vulgatissimum adagium, objicio, quoniam & ad alia prosequenda festinus propero.

Eodem anno suprà memorato, videlicet Domini MCCCCLXXXVII, feria Pentecostes, grandi tempestate exorta, fulmen turrim unam incendit, & tectum ejus versus Austrum exussit.

Anno Domini MCCCCLXXXVIII, Maximilianus, Romanorum rex, fuit captus in Flandria à Brugensibus. Quod audiens Fridericus imperator, valido collecto exercitu, ipsos Brugenses obsedit, & expugnavit, filiumque suum, dictum Maximilianum, adjutorio Alberti ducis nostri bellicosissimi, liberatum recepit. Et hinc cruentissima bella per aliquot annos per totam Flandriam sequuta sunt, quorum ductor fuit memoratus dux Albertus, imperatoris jussu, qui ipsos Flandrenses rebelles imperio domare & subjugare voluit, ut & factum est. Fortissimus siquidem dux Albertus non solùm ipsos Flandrenses, quorum etiam præcipui & potentiores Brugenses, apertis portis urbis, nigris induti, nudis & pedibus & capitibus, claves ei civitatis ultro obtulerunt; verùm & alias gentes inferioris Germaniæ & maritimas, utpote Eburones, Sicambros, Batavos sive Holandinos, Brabantinos, &c. Cæsari rebelles, per novem annos ferme durissimo Marte attritos, expugnavit, & imperio subesse coegit. Quibus bellis frequenter personaliter ipse Maximilianus rex armatus interfuit, etiam in ipsa acie crebrò fortissimi militis instar dimicans. Qui & ipsum Albertum, ducem militiæ suæ, exactis bellis, pro mercede victoriarum suarum laboribusque Frysia provincia donavit, si tamen eam sibi subjugare, & obedientem facere posset, quam qualiter quantumve domuerit, in sequentibus suo loco patebit.

Eodem

Eodem anno, indictione Romanorum VI, feci professionem solennem ipso die sanctissimi patris nostri Benedicti, in Quadragesima. Deinde paucos post dies pater Hermannus, vir magnæ religionis, homoque virgineus, primus apud nos in reformatione prior, qui cum abbate Thoma eam ob rem de Bergensi cœnobio advenerat, 5 idus Aprilis obiit.

Anno Domini MCCCCXC, Matthias, Ungariæ rex præstantissimus, paterno more militaris gloriæ appetentissimus, bello fortunatus, obiit Wiennæ Austriæ, morbo extinctus, & Albim ductus, in sepulchris regum sepultus est. Iste Matthias miranda egit contra Thurcas, propugnator fidelium strenuissimus. Qui & paulo antè ingenti prælio castellum Thurcarum Sabatz munitissimum ad littus fluminis Savi gloriosissimè expugnavit cepitque.

Eodem anno Constantinopoli, die 12 mensis Julii, tempestas ingens & horribilis exorta, fulmineo igne octingentas domos absumpsit devoravitque.

Anno Domini MCCCCXCI, Ferdinandus, potentissimus Hispaniarum rex, totum regnum Bethicæ, quod hodie Granate dicitur, devictis Sarracenis, regeque eorum capto, vi & armis expugnatum suæ ditioni subjecit: quod usque hodie reges Hispaniæ possident, & consequenter invictissimus imperator noster, Carolus quintus, hæreditario jure modò per successionem possidet. Major & populosissima regni urbs Granata vocatur, à qua & regnum nomen habet.

883 Anno Domini MCCCCXCI, quo suprà, Turcarum imperator Pannoniam inferiorem armis turbavit, sed ab incolis repulsus ad propria rediit. Quo etiam anno Nurembergæ magna imperii diæta servata & celebrata est.

Eodem anno Zaliabus, qui & Zizuni dictus est, Baizeti Thurcarum imperatoris frater, per Priorem hospitalis sancti Joannis Hierosolymitani captus fuit, diuque in custodia tentus, tandemque in potestatem Innocentii octavi traditus. Romæ etiam diu, honestè tamen & regaliter custoditus, ut tandem cum honore pro recuperatione provinciarum Europæ, ab ipsius antecessoribus Turcis, Christianis ablatarum, ad propria dimitteretur incolumis, statutum est. Sed heus secus contigit!

Anno Domini MCCCCXCII, septimo idus Novembris, tempestate exorta ignivoma, inter tonitrua grandis valde lapis è nubibus prope oppidum Ensheim, ad agros proprios Friderici imperatoris cecidit cum ingenti fragore; habens formam Deltæ, aciemque triangularem, qui ibidem ad ostentationem, tanquam stupendum futurorum omen, reservatur.

Eodem anno, XXVII die mensis Julii, Innocentius VIII Romæ obiit, cui Alexander VI successit, seditque annis XI: vir ævo grandis & mirus, in quo (ut quidam de eo ait) vitia æquabant virtutes. Eloquens fuit, & artium ac sapientum virorum promotor & fautor. Stipendia quoque militibus, & mercedem operariis liberaliter dedit. Hic denique ob pertinaciam & superstitiones quasdam hæreticas, tres ordinis prædic. fratres Florentiæ comburi fecit. Eodem quoque anno episcopus noster Theodericus obiit: cui Joannes, ejus (ut fertur) ex fratre nepos, qui sequitur, successit.

Joannes III, XXXVII Numburgensis ecclesiæ antistes, & ipse de nobili ac vetusta Schonbergensium familia & stirpe genitus, prænarrato Theoderico, episcopo patruoque suo, cujus in vita coadjutor fuerat, defuncto succedens, anno Dominicæ incarnationis MCCCCXCII, quo & anno, Dominica Jubilate, indictione Romanorum decima, cum magna & pompa & solennitate, illustrissimorum ducum in præsentia Saxoniæ, per reverendissimum clarissimumque archiepiscopum Ernestum, prædictorum ducum nostrorum germanum, consecratus, vel (ut ajunt) coronatus fuit, præsentibus & aliis nobilibus & eminentibus utriusque sexus personis: præfuitque exin optimè, fructuosè, pacificè, & laudabiliter, annis XXVII. Hic aliquandiu in academia Lipsensi literarum studio ante episcopatum

parum incubuit: fuitque vir plurimùm venustus, statura procerus, corpore robustus, facie formosus, capillo candidus, & cunctis membris concinnus & niveus. Ast cùm rara sit formæ & pudicitiæ concordia; nec ipse eas concordes habere potuit, quin detrimentum pudicitiæ passus, Venerisque igne perustus, mulierum amore in primis regiminis sui annis deperiret, & ætate quidem recentiore. Nam successu temporis maturior factus, prudenter & honestè se gerebat; licet hujus nostræ tempestatis præsulum more, ævum molliter & deliciosè traduceret; officium suum raró & segniter in spiritualibus explens, plus solatiis ludisque, quàm libris divinisque scripturis, intendens. Temporalia tamen remque publicam magnificè, tranquilliter, atque proficuè, rexit & auxit; complura tam pro episcopio quàm pro utilitate construendo, ordinando, & instituendo. Quandoquidem cùm esset alioqui vir bonus, mitis, benignus & placabilis, liberalis denique & munificus, & in cura rei familiaris admodum peritus, multa magnalia pro ecclesiæ suæ decore & utilitate perfecit opera (ut dixi) potissimùm in structuris & ædificiis magnis & amplis, quæ de novo erexit in castro Czeitz, ut patet intuenti. Castrum quoque Haynsburg munivit & renovavit. Molendinum insuper à fundamentis novum & conspicuum septem rotarum, ad ripam fluminis Elisteræ, Occidentem versus construxit. Piscinas complures novas & magnas fieri fecit, prosperum in hujusmodi & similibus rebus successum habens. Proinde in pecuniis, redditibus, bladis, pecudibus, cæterisque necessariis mensam episcopalem plurimùm auxit & locupletavit. Habuit præterea magna accidentia pecuniarum & argenti ex mineralibus Montisnivis. Profecit denique (ut joco loquar) non modò temporali, sed & corporali substantia, & adeò crassè, ut monstrosum esset videre; capite & cervice tam pingui, ut non collum, quandam sed massam sub mento habere cerneretur: quod tamen ei ad laudem sive felicitatem minimè nocuit, à natura siquidem habuit, quam nec medicus nec medicina tollere aut mutare potest.

Hinc etiam forsan accidit, semel quòd amentiam sive maniam aliquot heb- 884
domadibus incidit, ut etiam de ejus restitutione à multis dubitaretur. Tandem tamen Dei providentia, & passim medicorum cura convaluit, pristinæ incolumitati restitutus, complures annos supervivens. Hic denique dignissimus præsul Joannes cuncta penè suæ diœcesis monasteria, præsertim Sanctimonialium, reformare & claudere studuit; in hoc sancto opere industria ac solertia, imò consilio & adjutorio usus domini Nicolai Thilimani, utriusque juris Licentiati peritissimi, ecclesiæ Citzensis Canonici senioris, viri optimi, in rebus agendis causisque ecclesiasticis, quantumvis arduis expediendis, prudentissimi, prædictorum monasteriorum omnium, imò (ut infrà patebit) & nostri loco episcopi visitator vigilantissimus.

Insuper venerandus ille antistes noster Joannes, tanquam idoneus & bene meritus novorum præsulum institutor & magister, consecravit & ordinavit summo apparatu, anno Domini MDXIII, illustrissimum reverendissimumque in Christo patrem ac dominum, dominum Albertum, ex marchionibus Brandenburgensibus, germanum Joachimi marchionis ac principis electoris, in archiepiscopum Magdeburgensem & primatem Germaniæ; sequentique anno, videlicet Domini MDXIV, clarissimum ac præstantissimum dominum, dominum Adolphum, principem ab Anhalt, comitem Aschaniæ, & dominum in Bernburg, similiter consecravit in episcopum Merseburgensis ecclesiæ, qui antea diu præpositus fuerat majoris ecclesiæ in Magdeburg. Joannes denique, noster ille (de quo loquimur) archimandrita eximius, plurimum laudis & honoris nactus fuisset, si clerum bis non mulctasset; à cunctis suæ diœcesis clericis beneficiatis certam summam pecuniarum extorquendo sive exigendo, dum suprà dictum molendinum construxit, ut à fide dignis habui semel; aliam ob quam causam imposuerit, nec dum percepi. A populo tamen communi nunquam quicquam exegit, nec ul-

lum gravamen imposuit: eundem sed ut bonus pastor in summa pace & tranquillitate tenuit, antiqua libertate liberè uti permittens. Quare & ipse populus vehementer ipsum dilexit, mortem ejus inconsolabiliter palamque deplorans. Huic denique dignissimo præsuli nostro, anno Domini MDXVI, editiunculam primam hujus operis dedicavi & obtuli, quam quidem ipse promptissimè & hilariter tanquam diu desyderatam suscepit, liberali me munere donans honoransque. Ipsum autem opus hoc anno, otium nactus; (uti promiseram) in hanc formam extendi. Et quanquam optimus ille pastor esset plurimùm humanus, dapsilis, & munificus; magnum tamen thesaurum, utpote octo aureorum nummorum millia, post se ecclesiæ, præter alia clenodia auri & argenti, successorique suo dereliquit. Sed heus! aliis laborans & fructificans, miserabiliter in tanta rerum copia seipsum neglexit; nullum animæ suæ remedium sive subsidium per aliquem anniversarium aut aliud opus bonum & memorabile condens & disponens; sic (ut inquit Psalmographus) thesaurizans, nesciens cui congregaret: cùm ille thesaurus suus relictus nunc (ut fama est) evanuerit, ut nec sibi, neque ecclesiæ suæ, utique Czicensi, proficuus esse poterit. Sed (ut quidam ajunt) arbitrabatur, se non tam citò moriturum. Quæ quidem spes prolixioris vitæ, & negligentia futurorum, quot deceperit & assiduè decipit, non facilè dixerim. Obiit autem bonus ille pastor, bonus utique sibi subjectis omnibus, anno Domini MDXVII, de quo eodem anno plus infrà.

De quibusdam eventibus novis, qui contigerunt hujus episcopi temporibus.

Anno primo itaque hujus episcopi nostri, qui est Domini MCCCCXCII, Fridericus imperator misit exercitum Suevicæ ligæ contra Albertum, ducem Bavariæ, & coegit eum Ratisponam urbem imperialem, quam usurpaverat, restituere imperio.

Anno Domini MCCCCXCIII, Fridericus imperator, ejus nominis tertius, obiit in Lyntz, anno imperii sui LIII. Iste Fridericus fuit quidem vir optimus & Christianissimus, ecclesiam & clerum diligens, atque pacificè imperium utique in Germania gubernans, sed plus, quàm imperatorem condecet, quieti & otio deditus. Ejus siquidem incuria & desidia, imò omnium principum negligentia & inertia, qui ipsum juvare, eique fideliter assistere detrectarunt; multa suo sub im-
885 perio regna, permultæ & ferme innumeræ provinciæ & urbes per spurcissimos Thurcos ablata fuerunt, multaque millia Christianorum, etiam ex ipsa Europa, in captivitatem abducta. Nam quis ignorat, aut sine mœrore gravi audire poterit, sub ejus imperio, ipso vivente & regnante, à Christiana religione abrepta esse duo ista totius mundi pulcherrima, Constantinopolitanum, ac cum nobili illa urbe Sinopi, Trapezuntinum, imperia? Quis vel etiam ignoret, totidem regna à nobis paucis hinc annis divulsa, Thraciam, Boëtiam, Atticam, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Ætoliam, Bithyniam, Cappadociam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Ciliciam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pontum, duas & viginti gentes olim Mithridati subjectas continentem, Phrygiam, omnemque Hellespontum; quin utramque Mysiam, ac Bulgariam, omnemque cum Rassia Serviam, & quicquid denique ab Andrinopoli, Savumque amnem ad Danubium usque interjacet; Bosnam, nobilemque illam Mitylenen, cum innumeris gentibus, quas inter nuncupatim Scordiscos, Tribalos, Bastarnas, & Taurinos meminisse magnitudo cladis interpellat. Mitto Dalmatas, Epiroticos, Isauros, Hellades, Illyricos, Noricos, Pannonios, & cum Polonis à suis propè sedibus profligatis, nos ipsos Germanos, cruentissima Mahumetici furoris arma toties expertos. Taceo Chalcidis sive Nigroponti excidium; Hydruntinæque urbis, etiam in præcedentibus suæ miseriæ anno memoratæ, calamitatem, cujus archiepiscopum lignea serra interfectum meminisse horret; totius denique Malefatensis archiepiscopatus lamentabilem

bilem vastationem. Taceo Euxini maris obsidium, mediterranei captivitatem, quod ille immanissimus Christiani nominis hostis liberè nunc potenterque obequitat. Et ut brevibus amplissima perstringam catholicæ fidei detrimenta, Africa amissa est, Asia tota sub jugum missa, adeoque in angustum ducta Europa, ut fides, quam totam jam pridem personuit orbis, nunc angustus Occidentis incomptusque hirtæ Septentrionis angulus vix satis audet tutò profiteri. Tot ergo tantaque, imò multo plura, quàm quisquam calamo exprimere possit, Christianæ reipublicæ detrimenta & incommoda solùm patimur, pontificum, regum, principumque nostrorum negligentia & discordia: qui, dum intestinis odiis mutuisque bellis ardent, aut etiam deliciis otioque marcent, Christianorum provincias terrasque expugnari, diripi, aufferrique etiam in propriam tandem sinunt perniciem. Verùm & de his infrà, cùm ad novissimam impugnationem à Thurcis in nostros factam devenero, Deo annuente scribam amplius.

Viri doctrina excellentes, qui iis claruere temporibus, & primo seculares.

In Italia itaque hoc tempore effulsere viri sapientissimi, Græcæ & Latinæ linguæ peritissimi, qui utroque genere scribendi multa ingeniorum suorum monumenta transmiserunt ad posteros, quorum princeps fuit:

Joannes Picus, comes Mirandulanus, divini ingenii vir, pentaglottos, id est quinque linguarum, Græcæ, Latinæ, Hebraicæ, Arabicæ, Chaldææ quàm peritissimus. Habuit autem complures clarissimos & eruditissimos studiorum suorum per Italiam collegas, quos inter eminent;

Angelus Politianus, rhetor & poeta eloquentissimus;

Hermolaus Barbarus, orator, poeta, & historicus summus;

Marsilius Ficinus, philosophus Platonicus & theologus clarissimus;

Philippus Beroaldus, orator & ipse ac poeta insignissimus;

Christophorus Landinus, rhetor & Grammaticus excellens;

Item, *Hieronymus Donatus*, *Baptista Guarinus*, *Juniarius Majus*, *Alexander Cortesius*, *Andreas Corneus*, *Robertus Salviatus*, *Aldus Manutius*.

In Gallia autem claruerunt:

Jacobus Stapulensis, theologus profundissimus;

Carolus Bouillus, philosophus & theologus præcellens.

In Germania verò nostra effulsere:

Joannes Capnio, aliàs Reuchling, trium linguarum, Hebraicæ videlicet, Græcæ, & Latinæ, doctissimus, omnium hujus sui temporis oratorum, poetarum, interpretum & Juristarum facilè princeps, quinque Universitatum, quæ ejus quædam scripta oppugnaverant, victor gloriosissimus, de cujus triumpho suo anno 886
in sequentibus dicetur paulo latius.

Jacobus Wymphilingus, sacerdos & theologus, vita & doctrina alioqui conspicuus, sed scribendo plurimùm acerbus & spinosus, passim cæterorum & vitam & scripta cynicè taxando. Qui cùm in libello suo de integritate mores religiosorum & ingenia etiam antiquorum patrum taxasset, librumque de scriptoribus ecclesiasticis Joannis Tritemii abbatis, & quondam præceptoris mei, temerè & insipienter reprehendisset, nostroque ordini tres præstantissimos ecclesiæ doctores, Gregorium videlicet magnum, Alquinum Caroli magni magistrum, ac venerabilem Bedam subtraxisset, eos cucullatos sive religiosos extitisse scriptim negando; sicque aliis ordinibus fecisset quibusdam; jussu ac instinctu memorati abbatis Tritemii, viri undecunque doctissimi, sub cujus tunc certo tempore militabam obedientia, in archisterio divi Jacobi prope Herbipolim, scripsi contra eum, immo ejus deliramenta, opus bipertitum in laudem & defensionem claustralium omni-

omnium. Edidit insuper idem Jacobus & plura alia opuscula parva, quæ impressa venduntur palàm.

Sebastianus Brant, orator, poeta, & utriusque juris doctor celeberrimus, Cæsareæ quondam majestatis symmysta, nunc autem in complures annos Argentinæ urbis archicancellarius dignissimus. De cujus gestis & scriptis, quæ etiam pòst emersere, infrà sub anno Domini MDXIII, quo ad me literas & quidem tersissimas dedit misitque; tractabo Deo favente latius. Et hunc quidem virum, cum proximis duobus præcedentibus, Capnione videlicet, & Wymphlingio, vidi in propriis eorum ædibus, dum jussu præfati Trittemii virorum illustrium per Germaniam lucubrationes inquirerem. Claruerunt quoque eodem tempore sequentes:

Michael Lochmayr, concionator egregius Patavinus;

Wendelinus Steinbach, theologus Tubingensis;

Gabriel Biel, theologus & ipse, ac prædicator præclarus;

Matthæus Herbenus, theosophus & poeta insignis;

Rudolphus Agricola, vates & rhetor, Græcè Latineque doctissimus, & complures alii, qui seculares fuerunt in omni scibili eruditissimi, quos brevitatis intuitu hîc ponere nolui, quia & de eis propensius liber tractat Trittemii. Nunc sequuntur religiosi nonnulli sapientia fulgentes, & primo ordinis sancti patris nostri Benedicti.

Joannes Rode, abbas sancti Matthiæ Treverensis;

Andreas abbas Schonaugiensis, apprimè eruditus;

Conradus abbas Rinckaugiensis, carmine etiam peritissimus;

Guido Juvenalis, philosophus ac theologus Parisiensis, monachus autem Cluniacensis, vir in divinis scripturis eruditus, & in disciplina secularium literarum valde instructus, qui quidem inter alia de reformatione claustralium elegantissimum opus edidit.

Ordinis canonicorum regularium doctores.

Matthæus Bossius, theologus disertissimus;

Thilmannus, Prior in Ravensburg, vir eruditus;

Petrus Hilgerius, disputator acerrimus;

Paulus Somorensis, veterum lectione ditissimus;

Guilhelmus Felditus, theosophus & cosmographus præstantissimus.

Ordinis Carthusiensis viri illustres.

Henricus de Pira, in Theologia & jure consultissimus;

Joannes de Lapide, theosophus Parisiensis, natione autem Germanus;

Wernerus Rolevinck, qui Fasciculum temporum composuit, qui tamen paulo antè obiit;

Joannes de Teneramunda;

Gregorius Rysch, qui margaritam philosophicam, opus mirificum & utilissimum, edidit, & adhuc vivit.

Ordinis fratrum prædicatorum theologi.

Laurentius Gervasii, theologus subtilissimus;

887 *Joannes Preslauer*, theologus conventus Lipsensis;

Bartholomæus Sibylla, theologus opinatissimus.

Ordinis Minorum viri doctrina fulgentes.

Rupertus de Licio, theologus ac concionator verbi Dei famatissimus, historiarumque peritissimus: complura edidit;

Oliverius, conversatione & scientia conspicuus;

Ludovicus de Prussia, qui Trilogium animæ compilavit;

Nicolaus

Nicolaus Lasterman, qui varia & multa composuit;

Joannes Gritz, is Quadragesimale & alia conscripsit;

Jacobus de Albano, de conceptione beatæ virginis scripsit & alia;

Fridericus Erlebachius, qui ante ingressum ordinis fuerat artium magister eximius: metro & prosa multa edidit;

Cherubin de Spoleto, & *Nicolaus de Nise*, ac *Antonius Trumpese*, sermones de tempore & Sanctis composuere, & alia.

Ordinis fratrum Augustinensium theologi.

Gotscalcus, qui præceptorium utilissimum edidit;

Joannes Dorsten, theologus acutissimus, qui inter alia tria volumina in Theologia congessit, quæ Erfordiæ in suo habentur conventu;

Andreas, ordinis Provincialis, & concionator eximius, dictus cognomine Prolis;

Joannes Pals, Joannis Dorsten auditor, & ipse doctor sacrarum literarum ac prædicator laudatissimus, qui Cœlifor. cum suo supplemento edidit;

Jacobus de Pergamo, historiographus & theosophus validus, qui Supplementum Chronicorum & alia scitè composuit.

Ordinis fratrum Carmelitarum theographi.

Joannes Soreth, sacræ theosoph. professor insignissimus;

Baptista Ferrariensis, historicus peritissimus, Italus;

Joannes Placentinus, theologus celeberrimus;

Arnoldus Buschius, devotus ac eloquentissimus theologus. Scripsit de laudibus sanctæ Annæ, de viris illustribus ordinis Carthusiensium, & alia, quæ necdum vidi. Hi itaque, & complures alii sacratissimæ theosophiæ professores, cum aliis diversarum scientiarum viris eruditissimis, hoc tempore claruerunt, qui ecclesiam Christi & verbo, & exemplo, atque calamo, mirum in modum illustraverunt.

Anno Domini MCCCCXCV, Maximilianus rex duxit uxorem secundam, filiam ducis Mediolanensis. Eodem anno Wormatiæ, in diæta regni & conventu principum, comes Eberhardus de Wirtenberg, cognomento Bartman, factus est dux ducatus sui primus. Duravit autem prædicta diæta per biennium. Circa idem tempus armipotens ac bellicosissimus dux noster Albertus, qui ob fortitudinem suam & bellandi peritiam dictus est Teutonicus Hector. Ferocissimas enim gentes Romano Imperio & Maximiliano Cæsari subegit, cujus nomine ferè duodeviginti annos continuos in Germania inferiori in castris egit: à quo primùm Sicambriæ, deinde Frisiæ, quod aliquando regnum fuerat, titulos in remunerationem (ut etiam suprà anno MCCCCLXXXVIII dictum fuit) accepit; obiit. De cujus obitu opinio fuit in primis varia; aliis dicentibus, eum febre extinctum; aliis verò bombarda peremptum. Et id quidam frater Jacobita asseruit in conventu fratrum prædicatorum in Gruningen; ostendens mihi fenestram, ex qua ictu bombardæ ipsum perculsum dicebat, & prostratum lethaliter. Habuit autem ipse gloriosus dux conthoralem, filiam Georgii viceregis Bohemiæ, fœminam devotissimam, ex qua genuit inter alios tres nobilissimos liberos, Georgium videlicet, Fridericum, & Henricum, qui cum eo aliquandiu in partibus inferioribus sub armis militavit, modò autem uxoratus, principatur in Freiberg. Porrò Fridericus factus fuerat magnus dominus, sive magister dominorum Teutonicorum in Prussia, sed parum supervixit.

Georgius autem senior filius, vir strenuus, & sapientissimus dux, successit ei in ducatu Saxoniæ & marchionatu Misnæ, &c. Et is quidem prudenter in 888
provincia Misnæ ac Libonotria principatur; complura etiam per Sorabiam Saxoniamque possidens castra & oppida. Duxit autem conjugem, nomine Barbaram,

baram, Poloniæ regis filiam, ex qua genuit generosas utriusque sexus soboles: inter quas Joannes senior hæres, anno Domini MDXVII, ut infrà etiam patebit) duxit in uxorem filiam Guilhelmi Landgravii Hassiæ, paulo antè defuncti.

Anno Domini MCCCCXCVI, Eberhardus Bartmannus, primus dux Wirtenbergensis, obiit, cui filius ejusdem nominis successit: de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXCVII, Sigismundus, archidux Austriæ, qui principabatur in Athesia, vulgariter *Etzsch*, obiit sine hærede. Hinc de jure ducatus ille relictus, devenit ad regem Maximilianum. Quo etiam anno obiit Gallorum rex Carolus, qui præcedenti anno Neapolim occupaverat. Eo mortuo, successit ei in regno Ludovicus filius, qui usque hodie regnat ibidem.

Anno Domini MCCCCXCVIII, Eberhardus secundus dux Wirtenbergensis, filius prænarrati Eberhardi Bartmanni primi ducis, propter insolentias suas & vesanias, à ducatu suo & provincia fuit expulsus. Qui fugiens ad Palatinum Rheni, paulo pòst obiit. Eoque sic defuncto, successit in ducatu nepos suus Ulricus, juvenis annorum undecim, qui usque hodie non minore insolentia principatur, ne dicam grassatur, (ut infra dicetur) in subditos. Habet autem neptim Cæsaris Maximiliani in uxorem. Eodem anno Liga, quæ dicitur Suevica, exercitu magno impugnavit Helvetios, qui & Leopontii, vulgò Switzeri, dicuntur, sed majore detrimento quàm commodo: quo etiam anno diæta regni fuit Augustæ.

Anno Domini MCCCCXCIX, bellum rursus motum fuit arduum & cruentum, imperialium civitatum & prædictæ ligæ Suevicæ contra Helvetios, sed manserunt invicti.

Anno Domini MD, Romæ sub Alexandro VI Jubileus cum ingenti populorum frequentia passagioque celebratus fuit.

Anno Domini MDI, Mediolanensis dux N. genitor conthoralis Maximiliani Cæsaris, sive socer, captus est à Francigenis, & apud eos in captivitate mortem adusque suam detentus.

Eodem anno Universitas Francofordiana cis Oderam per Joachimum, marchionem Brandenburgensem & principem electorem, cœpta est, & erecta. Cruces quoque rubeæ in diversis oppidis & villis Coloniensis diœcesis in vestimentis hominum, præsertim in peplis mulierum, etiam cistis inclusis, hoc apparuerunt anno; quod timorem magnum multis incussit.

Anno Domini MDIII, Fridericus, Saxoniæ dux & elector, princeps noster sapientissimus, emporium sive literarum studium universale erexit & instituit Wittenbergæ in Saxonia, unde electura imperialis manat. Ubi hoc anno, quo hæc scribo, Dominicæ incarnationis MDXX, ob florentissimum ac famatissimum Theologiæ & omnigenæ sapientiæ studium, feruntur mille quingentique studentes existere, fama eruditissimorum virorum, Martini Lutheri Augustinensis, & Andreæ Carolostadii archidiaconi & canonici ecclesiæ collegiatæ & exemptæ omnium Sanctorum ibidem; necnon Philippi Melanchthonis rhetoris, sacræque Theosophiæ Baccalaurei, Græcè & Latinè peritissimi, allecti & adunati. Et memorati quidem integerrimi doctissimique duo illi hierophantes, Martinus, ut Luminare majus, Andreas, ut Luminare minus hujus academiæ, theologiæ studium & divini verbi triticum, absque omni palearum, id est fecularis philosophiæ syllogismorumve, mixtura purissimè tractant, & edocent sacram scripturam; & potissimùm Christi Evangelium, & Paulum Apostolum habentes pro archetypo & fundamento, cum ipso literarum studio timorem Dei, & cunctarum virtutum semina, verbo, exemplo, & calamo in discipulorum pectora spargentes. Neque enim in hac almiflua sapientiæ palæstra fatuus ille Peripateticorum princeps Aristoteles, vel impius Porphyrius, aut certè ille blasphemus Averroes, & similes orthodoxæ fidei spretores, & irrisores, cathedram ullam habent vel audientiam. Verùm & de hoc infrà locis suis & annis opportunis dicetur plus,

plus, quemadmodum & suprà anno Domini MCCCXXX copiosè factum constat.

Eodem anno Alexander papa VI ejus nominis, decimo octavo die mensis Augusti, veneno periit. Sub cujus papatu Roma (ut ait Volaterranus) gentium refugium, & arx populorum, omnibus seculis nobilis, jam carnificina facta erat. Erant & eo vivente Romæ sacra venalia cuncta. Quo ita (ut dictum est) extincto, successit ei, omnium consensu, Pius hujus nominis tertius, natione Ethruscus, patria Senensis, nepos Pii secundi, eodem anno, decimo calendas Octobris, vir maturæ religiosæque vitæ. Sed è tanto fastigio citò sublatus est. Sedit enim solùm dies XXVII, ut ait Joannes Stella Venetus. Quo sic defuncto, vacavit sedes Petri diebus XIV, post quos mox in summum pontificem creatus est *Julius secundus*, natione Ligurus, patria Saonensis, vir magnanimus & Martialis, doctus tamen, & doctorum hominum fautor & promotor. Qui factus pontifex, ad componendas res Italiæ, & patrimonium beati Petri recuperandum animum intendit. Quod cùm à detinentibus præsertim Venetis aliter recuperare nequiret; post anathematis fulminationem, post omnium dignitatum privilegiorumque annullationem & privationem, armis & vi recuperare aggressus, maxima in eos commovit prælia, quibus ipse ferme continuè barbatus & armatus interfuit. Maximilianum quoque Cæsarem, & quoscunque quivit principes & barones, in eosdem Venetos concitavit. Quorum multitudine & potentia Veneti vehementer artati, tandem anno salutis MDIX se humiliantes, dextras ab Maximiliano petierunt; in signum subjectionis annuatim magnam certamque aureorum summam præstare spondentes. Ast Cæsar eos audire detrectabat, quos armis viribusque subjugare proposuerat. Fortuna autem fallente, Venetis papæ clàm auro mediante conciliatis & fœderatis, Cæsar in Italia papæ destitutus auxiliis, tandem & ipse, licet invitus, ab eorundem impugnatione desiit: Padua attamen antè, & aliis plerisque urbibus imperio recuperatis; licet ipsa instabilis Padua, recedente Cæsare, rursus ad Venetos defecerit. Et ita tandem finaliter ipsi Veneti invicti mansere, flebile principium meliore fortuna secundante. Et præmissæ quidem bellicæ res per anticipationem, ob Julii papæ mentionem descriptæ, suis annis perfunctoriè replicabuntur in sequentibus. Eodem anno Georgius dux Bajoariæ, cognomento Dives, humanis rebus excessit. Hinc ob ducatum ejus, atque thesauros relictos, inter propinquos grandia sequuta sunt bella, juxta illud poeticum, *Certamen movistis opes*, de quibus quidem sequenti dicetur anno præliis. Eodem anno capitulum annale abbatum nostræ observantiæ celebratum est, in cœnobio divi Jacobi apostoli prope Moguntiam. In quo prima vice Henricus Asch, novus abbas Bursfeldensis, principalis fuit præsidens; Joannes sancti Mich. in Hil. & Gerardus in Tholeya, abbates compræsidentes; Joannes Spanheimensis scriba, & Antonius Verdensis, diffinitores: sermonem quoque fecit Spanheimensis. In hoc capitulo Raymundus, cardinalis & apostolicæ sedis legatus, cum plenissimo indulgentiarum jubileo, ut principes populosque Germaniæ in Thurcos animaret, & eam ob rem pecuniam necessariam colligeret, per literas venerabilesque nuncios à patribus orationes pro pacifico ecclesiæ statu fieri desideravit & impetravit. Qui paulo pòst Erfordiam divertens, aliquamdiu in monasterio Montis divi Petri moram traxit. Laborabat siquidem plerunque podagræ humoribus, quòd proficisci non poterat. Deinde Lypsim venit, ubi aliquot dies consistens, Conradum Wympinam, suprà memoratum virum disertissimum, qui eum vice Universitatis oratione elegantissima susceperat, theologiæ sacræ fecit doctorem. Ex post, per Saxoniam in Lubecam, deinde in Daciam, cum suo thesauro properavit, ardentissimo ubique animo, verbo denique & scriptis Christianum populum in Thurcos concitando. Eodem anno ceciderunt diversorum colorum cruces super homines, etiam super vestes cistis inclusas.

Anno Domini MDIV, in Bavaria grande ac flebile exortum est bellum, inter Albertum ducem Bavariæ, & Rupertum Palatinum juniorem, propter suprà narrati Georgii ducis relictum ducatum, quem uterque sibi de jure vendicare contendit. Et quia concordare nequibant, ad arma ventum est. Albertus itaque confestim ipsum Rupertum & vi & armis ducatu exturbare machinabatur, Rupertus verò, cùm esset socordioris animi, penè in ipso belli exordio mœrore & desperatione confectus, unà cum dilecta noviterque nupta uxorcula, luctifico morbo periit. Quo mortuo, totum belli pondus in patrem ejus, Philippum palatinum seniorem, tanquam in rebellem & superbum Cæsarisque ac princi-
890 pum contemptorem, conversum est. Alberto, ut sororio suo, Maximilianus Cæsar favebat. Bello itaque crescente, complures principes per gyrum viciniores, & præsertim Ulricus Wirtenbergensis, Alexander Wederaugensis, Landgravius Hassiæ Guilhelmus, comes de Leiningen, Nurenbergenses quoque, & alii, Palatini terras, villas denique & oppida, & ferro & incendio vastabant, & pleraque integra linquentes sibi subjugabant. Porrò, per exustionem villarum, maxima ei intulit præfatus Landgravius damna, majora tamen multùm comes de Leinigen tyrannus. Qui cùm esset crudelior cæteris, se eodem turbine belli durante, magistrum incendii vulgò *Brantmeyster* jactabat, probroso revera suæ nobilitatis titulo. Ipse siquidem inter alia perniciosa facinora, in Palatini protectoris, immo & inhabitantium odium, imperiale nostri ordinis monasterium Lympurg, Spirensis diœcesis, haud procul à Rheno, alto in monte, à Conrado secundo ejus nominis imperatore, cognomento Salico, operosè & magnificentissimè constructum, funditus injecto igne exussit, in perpetuum suum & Rhenensium dedecus & opprobrium. Cujus quidem cœnobii destructionem & excidium, non tam ob regalem fundationem, quàm alia eximia vetustatis monumenta, sanctarumque reliquiarum pretiosa insignia, Maximilianus graviter tulit. Ipso enim ignorante & absente contigit. Quare & ipsum auctorem sceleris, comitem, qui castrum munitissimum vicinum dicto monasterio, in monte quoque situm habuit, omnibus bonis privatum, è Germania proscripsit. Eodem quoque tempore & bello cœnobium ordinis Cisterciensis opimatissimum Walrsachsen, sub tuitione quoque Palatini situm, totaliter incendio hostili consumptum fuit & excisum. Verùm cæteri principes mitius agentes, ab igne temperantes, oppida & castra nonnulla expugnata, post direptionem tolerabilem, jure belli sibi vendicantes, propriis terris bonisque adjecerunt. Nam & eo bello Nurenbergenses nonnulla oppidula, quæ Palatini erant, armis devicta, usque in præsens prælii jure possederunt, & novis ædificiis ac fortaliciis, veluti propria muniverunt & muniunt. Eodem anno mons sanctæ Annæ, qui antea ob horrorem, quia sylvosus & hispidus, dictus fuit Schreckenberg, coli & habitari cœpit, propter argentifodinas ibi & per gyrum repertas; adeoque crevit, ut in XV annis, urbs haud parva fieret, continens ecclesiam parochialem cum monasterio fratrum Minorum operosam, amplam, & magnificam. Est autem ipse mons cum ipsa urbe nova juxta Hirciniam, aliàs Bohemicam sylvam, sub dominio ducis Georgii situs.

Eodem anno, durante adhuc Bavarico bello, cùm inter tot adversarios Philippus Palatinus in palàm prodire & confligere non auderet, clàm Bohemos in adjutorium suum & munimen ascivit. Qui cùm collecto exercitu venirent, & haud procul à Ratisbona consedissent; ab exercitu Maximiliani Cæsaris, ipso præsente, prostrati fuerunt, quatuor millibus interfectis, reliquis fuga salutem quærentibus. Et hunc quidem triumphum quidam poetæ in laudem victoris suis carminibus perpetuaverunt, juxta illud, *Dignum laude virum Musa vetat mori.* Fuit itaque iste Palatinus Philippus, alioquin vir strenuus & potens, adeò humiliatus & coarctatus undique, ut ad pedes Maximiliani prostratus clementiam postularet & veniam. Qua concessa & impetrata, bellorum quieverunt & turbines.

Anno

Anno Domini MDVI, Cometes apparuit, & paulo pôst obiit ille nobilissimus ac potentissimus Philippus, rex Castiliæ, & Austriæ Burgundiæque archidux, filius Maximiliani Cæsaris, Caroli autem quinti, novi Romanorum regis, genitor illustrissimus.

Eodem anno Capitulum annale abbatum nostri ordinis fuit celebratum in monasterio divi Jacobi prope Moguntiam. In hoc capitulo præsentatæ fuerunt literæ abbatis Spanhemensis, Joannis Trittemii, conquerentis super sua diffamatione, petentisque proinde consilium à patribus capituli. Cujus causa commissa fuit Schutterensi & Herbipolensi abbatibus &c. In hoc denique capitulo susceptus est ad confraternitatem nostram dominus Jacobus de Lewenstein, archiepiscopus Moguntinus.

Anno Domini MDVII, Petrus, abbas noster in reformatione secundus, vir æterna memoria dignus, cujus in præmissis vitam descripsimus, IV idus Aprilis, indictione decima, anno autem regiminis sui XXII, diem vitæ suæ clausit extremum. Cui eodem anno pari fratrum electione & convenientia, *Benedictus ejus nominis primus*, natione Ostrofrancus, patria Grunsfeldensis, literarum studio & baccalaureatu Coloniensis, Henricus antè vocatus, successit: seditque annis decem. 891 Vir utique eruditus, sopbicola magnus, scriba ornatissimus, concionator verbi Dei eximius, Musicus Cantorque, & arte & voce sonorus & validus, statura magna, & facundia ad hortandum docendumque habili etiam à natura præditus, coronatus vel potius consecratus*. Cujus mores monachicos suprà depinximus. Modò pastoralem ejus statum prosequi saltem intendimus & gesta. Factus itaque abbas in exordio regiminis sui, ut compleret illud vulgatissimum, *Novus rex, nova lex*, & illud, Mobile mutatur semper cum principe regnum; monasterii & ipse statum sive regimen alterare cœpit, curtem nostram, allodium pingue & insigne Rhodaw, per fratres haud absque magna monasterii nostri jactura, integro lustro regendum assumens. Nam in ipso exordio hujus curiæ, cura ducentos pro equis aliisque necessariis emendis & disponendis expendere necesse habuit aureos, per totumque illud quinquennium nullum penè de eodem allodio, alioqui egregio, monasterium habuit emolumentum. Quod incommodum nisi incuria ibi regentium obtigisset, more cœpto regendum diutius continuasset. Equas denique, ab abbate Pigaviensi pro quinquaginta aureis acceptas, in cœnobio nostro instituit. Primo quoque anno principatus sui, ex Ægypto sororem suam germanam cum marito & liberis accersivit, & deinceps de monasterii bonis pavit, ornavit pariter, & exaltavit. Sed quantum, qualive cœnobii gravamine, scribant qui norunt, & qui viderunt ea, quæ clanculo reprehenderunt. Ego interea ne dicar mordacior, & patris mei revelare pudenda, non absque consideramine, pleraque silentio præterire decrevi: quanquam ad historiæ integritatem & veritatem, absque personarum quarumvis delectu & respectu, & bona & mala pariter describere & referre pertineat; bona quidem ad utilitatem & imitationem, mala verò ad terrorem, & vitationem atque cautelam legentium. Quod quidem & scripturam divinam in libris Regum de David, Salomone, &c. Et ita alibi de aliis creberrimè atque proficuè facere manifestissimè legimus nova & vetera, bona & mala, aquam & ignem, id est pœnas & præmia, suis proponendo lectoribus. Ast hæc incidentaliter dicta sufficiant. Nunc ad cœptam historiam hujus Benedicti abbatis prosequendam revertamur.

Ad divinum itaque cultum amplificandum, clericos quosdam suscepit simplices literatura, & usque ad duos minus eruditos, scriptura, conditioneque, ac fortuna mediocres, sed necessarios, & utiles, & religione ferventes, quorum quidem ista sunt nomina: Ambrosius Konig, defuncti abbatis Petri consanguineus; Guolfgangus Rodensis, ex colono monasterii genitus, nunc & archimagiri & cellerarii gerens officium; Urbanus Bornensis fratrum pincerna; Ludovicus Brocker Citzensis, statura procera & regia & patrimonio dives; Franciscus

ciscus Pelitzensis, Sclavus, Marchiticus, nunc ecclesiæ nostræ æditiuus; Severinus patria Aldenburgensis, disciplina & baecalaureatu Lipsensis, literis & moribus cæteris præstantior, Prioris modò exercens laudabiliter officium, Benedictus ante conversionem dictus; Jo. cognomento Lotich vocitatus, patria Lucensis, vir statura & ipse celsa, robusta, torosaque, Universitatis Lipsiensis quondam alumnus, modò autem cœnobii nostri sive collegii sacri cantor vocalis & eximius. Qui & in seculo antè consistens, & Musicus & Cantor magnus est habitus. Præsignatos itaque fratres infra X, quos rexit annos, ad ordinem suscepit, licet complures suscipere potuisset. Habuit siquidem annos fertiles frumenti & vini, præter duos, quibus vinum gelu periit, feraces, & tempora læta, atque pecuniarum accidentia magna, inter quæ præfati fratris Ludovici sexcentorum aureorum, molendino, agris, cæterisque immobilibus cum pecunia computatis, patrimonium excellens & validum haud parum refulsit & eminuit. Suscepit quoque centum florenos è testamento venerandi Domini Magistri Joannis Dorre, viri magni & eruditi, præbendariique nostri, ad structuram sive fabricam dormitorii (ut infrà patebit) delegatos. Insuper nihilominus & census reemptionis & pecuniarum summas, abbas quas antecessor suus Petrus archisteriis vicinis gratis ad tempus concesserat, revocavit, & tamen nihilo secius inops & indigus obiit; victualium successori nil penè rerum nilque pecuniarum relinquens. Quare usque modò plerique mirantur, quorsum omnes illæ expensæ dilapidatæ fuerint; ipse suis cùm temporibus haud tanta construxerit, emeritve, singula ut exponere & consumere etiam usque vina bladaque necesse habuerit. Construxit quidem
892 dormitorium fratrum, ædificium alioquin magnificum, utilissimum, necessarium, & amœnum. Sed ad id perficiendum, inter alia, suprà narratum Magistri Joannis centum aureorum habuit subsidium. Construxit quoque stubas (ut ajunt) duas in abbatia, ut cernitur, unam super aliam, superiorem videlicet & inferiorem, & hanc quidem in loco tenebroso & carceroso; convertens obscurum in lucem, & luctum in gaudium. In quo laudabile & regium opus, per vinculorum & ergastulorum detestationem peregisse comprobatur. Non quippe minus dedecorosa (ut quidam inquit) regi sunt multa supplicia, quàm multa medico funera. Clementia denique magnifica & regia virtus est. Hinc & reges Israel clementes fuisse legimus. Eadem quoque virtute & humanitate, Lacum leonum, foveam videlicet carceralem pro laicis effossam, obrui & claudi jussit, in eodem loco balneum erigens, pœnarum & vinculorum squalorem in salubre commutans lavacrum. Ædificavit quoque refectorium hyemale, licet artum parvumque, utile tamen tempore brumali & calidum. Quæ quidem omnia præter dormitorium, absque magnis impensis perficere potuit; diligenter & assiduè ad singula fratribus cooperantibus. Et hæc sunt quidem, quæ sui regiminis tempore in monasterio construxit.

Emit autem & disposuit pro utilitate monasterii baculum pastoralem cupreum, tamen in superficie deargentatum; tabulam pulchram & inauratam trium imaginum, pro decore altaris divæ Catharinæ. Pro decore autem & ornatu bibliothecæ, fratrúmque studio inprimis, emit libros utriusque juris, qui fuerant cujusdam causidici, defuncti Lipsiæ pro XXXII florenis; emit quoque opera Francisci Petrarchæ, item Joannem Scotum super sententias, Simonem de Cassia super Evangelia; denique redemit vel (ut loquuntur) persolvit opera divi Augustini undecim partium, quæ prædecessor suus Petrus abbas disposuerat & susceperat. Cantharos quoque novos fieri fecit ad usum fratrum refectoriales, scutellas itidem novas, sed parvulas, puerilesque & plerisque minus gratas. Dilexit & ipse pavos, & propter concentum nutrivit aviculas. Concentu autem fratrum non adeò oblectabatur, in Dei videlicet laudibus resonante, quibus ipse diurnis præter synaxim vespertinam perrarò & ferme nunquam intererat. Nocturnis

ctturnis tamen horis & laudibus in festis XII lectionum & supra non facilè se absentabat, uti ferialibus diebus facere solitus erat..

Hic itaque, cùm in primis regiminis sui annis sat bene prudenter & religiosè (ut patuit) commissum gubernasset officium; successu temporis videns se confirmatum in regno, nescio quo carnalium pastorculorum infectus consortio, per honores & ipse mutavit mores, pristinique rigoris & fervoris immemor, remissius victitare cœpit, exteris vanitatibus, voluptatumque illecebris se plus æquo mancipans. Quamobrem & crebrius, & plerunque legitima absque causa, pilento curruli vectus extra cœnobium, pergens per loca & monasteria nota, non sine suæ detrimento famæ spatiabatur, symposia & delicias quæritans, morbum autem & pestem inveniens & hauriens. Ab extra quippe (uti per se asserebat) in quodam monasterio constitutus, in lecto infecto dormitans, mentagricum illum, sive etiam (ut vocant) Gallicum morbum incurrit, quo ultra annum attritus tandemque consumptus interiit. Ipse tamen in lecto ægritudinis suæ reversus ad cor, vehementerque dolens, emendationem & verbo & scripto pollicebatur fratribus. Fecerat siquidem unum diploma, quod testamentum suum nominarat, dolorosum & compunctivum satis, in quo descripserat, quàm religiosè, quamque rigidè & strictè amodo conversari vellet, eum si Dei munere convalescere contigisset. Ast serò Phrygum more sapuit, quanquam pœnitentia vera nunquam sit sera, non tamen semper secura tutaque.

Denique tempore diuturni sui languoris, quòd legitimè computare, suæque villicationis rationem reddere nequibat, tam à subditis, quàm episcopi nostri consiliariis haud modicam perpetiebatur pressuram. Qua angustatus, jam penè inutilis morbo effectus, paulo ante obitum suum, liberè & sponte resignavit abbatiam. De qua quidem resignatione, aliisque tum simul emergentibus calamitatibus, infrà suo anno dicetur amplius. Nunc paulisper ab eo divertentes, ad alia continuanda vertamus calamum.

Anno Domini MDVIII, Albertus, Bajoariæ dux ille bellipotens, & sororius Maximiliani Cæsaris, obiit in Monaco: cui in ducatu Guilhelmus senior filius 893 successit. Habuit & filiam, quæ nupsit Ulrico, duci Wirtenbergensi, qui modò principatur.

Eodem anno Philippus Palatinus, Rheni & Bavariæ dux, ille quondam strenuus & potens, multis præliis attritus, deplumatus, & humiliatus, humanis rebus denique exemptus quievit in pace, quinque, quos ego novi partim visu, partim auditu, filios relinquens; Ludovicum videlicet seniorem inter filios, qui & ei in Palatino ducatu successit; Philippum nostrum, & Nuemburgensis & Freysingensis ecclesiarum episcopum, de quo infrà; Fridericum Coloniensis; & Henricum Argentinensis ecclesiarum canonicos. Iste Henricus adolescens egregius, qui me, mediante Jacobo Wymphilingo præceptore suo, dum commissione Tritemii abbatis Argentinæ essem, suum invitavit ad prandium. Et filius ejus dicitur modernus ille Ratisponensis antistes, cujus tamen vocabulum me latet. Habuit denique & quas reliquit filias, quarum duæ in monasterio nostri ordinis prope Heydelbergam sub regulari habitu famulantur altissimo.

Eodem anno denique, & Jacobus archiepiscopus Moguntinus, natione Suevus, ex familia nobilium de Libenstein dictorum oriundus, vir optimus & pientissimus, & (ut fama fuit) usque ad finem virgineus, qui literam nostræ fraternitatis habuit, appositus est ad patres suos. Cui Uriel Gemmiger doctor, decanus ecclesiæ majoris, simplex nobilis, cum mœrore totius populi, in festo Sanctorum martyrum Cos. & Dam. electus successit, qui negligenter imò perperam præfuit. Plures quippe semper hostes habuit, & ecclesiam multis debitis aggravavit.

Eodem anno bellum Julii papæ & Cæsaris contra Venetos erat.

Anno Domini MDIX, in urbe Cameracensi fuit inita una colligatio, inter Julium papam, & Maximilianum Cæsarem, ac Ludovicum Galliæ regem, contra

Venetos; quorum impugnationibus usque ad deditionem, ne dicam desperationem, penè artati, non tamen omnimodis victi fuerunt, ut latius suprà primo anno Julii MDIII dictum fuit.

Eodem anno terræmotus maximi in diversis terris & locis contigere. Nam & Constantinopoli, quartadecima die Septembris, terræmotu, tonitruis, & fulminibus ingentibus, urbis magna pars cecidit, & præsertim murus versus mare. Cecidere & fortissimæ turres, & innumerabilis hominum multitudo varia ruina oppressa fuit.

Eodem anno Guilhelmus, Landgravius Hassiæ, qui & ipse in bello Bavarico mira egerat, & literam confraternitatis nostræ unionis habuit, Gallico consumptus morbo interiit. Quo etiam anno Erphordiæ grandis seditio, & inextricabilis discordia, inter consulatum & communitatem est exorta, & per annos plures (ut infrà patebit) duravit.

Eodem quoque anno, pridie calendas Junii, indictione duodecima, apud Bernam Helvetiorum, ordinis prædicatorum conventus ibidem fratres, Prior, Lector, Subprior, & Custos, capti, per torturam examinati, degradatique, & ad ignem condemnati, miserabiliter sunt combusti, propter quasdam dolosas, falsas, impias, & diabolicas machinationes, quas in odium immaculatissimæ virginis Mariæ conceptionis occasionaliter (ut infrà mox patebit) excogitaverunt & exercuerunt. Quorum denique sceleſtissima & inaudita piacula nostris cùm insonuissent terris; protinus prædicatorculi sive maculistæ nostrates ea supprimere omnimodis moliebantur, falsa fictaque affirmare contendentes. *(a)* Quorum infrunita audacia & effreni frontositate perculsus, mutabundusque effectus, carmen prolixum, quod occasione prædicti scelerosi eorum portenti, eodem tempore, in laudem divæ Annæ inceperam, quasi lupum auribus tenens, nec publicare, immo nec quidem perficere confidenter audebam. Quare ad Sebastianum Brant, virum doctissimum, Cæsareæ majestatis tunc symmystam, ac Argentini senatus archicancellarium, literas familiares dirigens, efflagitavi obnixius, ut me de suprà narrato casu reddere dignaretur certiorem. Qui confestim preculis meis obsecundans, literis visis & causa cognita, sua pro humanitate eleganti ad me epistola missa, omne ejus rei dubium à meo mox pectore eliminavit, me prorsus de eodem facto certificando: cujus quidem epistolæ tenorem, Christiferæ virginis Mariæ conceptionis ad honorem, huic operi inserere decrevi, qui quidem ejusmodi est.

894

Sebastianus Brant Paulo Langio salutem.

QUas ad me dedisti literas, & mellitas, & omnigeni leporis plenas; hodie inter forenses nostros strepitus, & reipublicæ curas recepi, continuoque perlegi. Dignæ etenim visæ fuerant & idoneæ, quibus suffuratis aliquantulum negotiis otiosas præberem aures. Cæterum quòd humanitas tua adhuc nonnihil, etiam post tot Maculistarum portenta fatataque supplicia, addubitare videtur, an tandem his, quæ de Maculistis habitæ sint quæstiones & exustiones, fides haberi posset indubitata; id te scire, & certo certius credere velim, ea plurima esse majora certioraque, quàm vel fama vel scriptis in propatulum hactenus emanarint. Tractatulum tamen, de quo scribis, qui & Basileæ & Argentinæ, Latinè simul & vernacula nostra lingua, ære insculptus in lucem prodiit; non ex officina nostra, sed nonnullorum bonorum virorum labore excusum noscas, quantumcunque frater Wigandus aliique sui complices in me malignati invectique fuerint. Nolui tamen hactenus

(a) Hanc historiam uberius recenset *STUMPFIUS Schweitzer-Chronic lib. XIII cap. XXXIII. XXXIV. XXXV. MICH. STETTLER Uchtländisch Chronic. lib. VIII pag. 389.*

hactenus illis quoquo modo respondere, donec judicium veniret ex alto, finisque mali unius Maculistarum, dico gradus, esset futurus. Coactus etenim Wigandus ad publicam revocationem, quam ex introclusis intelligere potes literulis, ego verò adhuc in manibus teneo per me totam contextam historiam, dialogum, qui ἀντίληψις sive defensorium Sebastiani Brant inscribitur, in quo primi interloquutores sunt *Franciscus* & *Vulcanus*, cujus principium ejusmodi tenoris est.

Franciscus. Quid adeò præpropere tibi est negotii, veternose senex, qui cùm infirmioribus sis pedibus, ita tamen ambusto etiamnum torre gravatus cursum curritas, ut vix ipse respirare possis? ex cursura nempe, uti video, anhelitum etiam ducis. *Vulcanus.* Non quidem ex Lemno, nec Lycia, tibi allaturus oracula nunc advenio, sed ex Delo, unde vera interrogantibus haud falsa prodeunt responsa:

Tardior ignipotens, claudus quoque nuncius, adsum;
Nuncia mira tibi, sed modò vera ferens.

Franciscus. Rebar ego Mercurium ob cursus sui celeritatem Deorum esse nuncium. Claudo cursoris legari officium lex prohibet mundana. Verùm age, si quid habes, effare. *Vulcanus.* An te latet, optime pater, alium in terris Nulingerum subortum esse Franciscum? *Franciscus.* Ubinam locorum? *Vulcanus.* In nobili Helvetiorum oppido Berna. *Franciscus.* Germanus ergo is erit Franciscus, cùm Italicus ego fuerim? Grator ego superis, si quid in terris boni hactenus ab hominibus fiat, unde supernè illustrari queant. Sed nunquid è fratribus nostris chordigeris aliquis is est? *Vulcanus.* Minimè. Satis te uno præside patre & patrono tutantur. Ex Jacobitarum Franciscus ille alter suppostitius emersit ordine, ex Vitiaco scilicet oriundus. *Franciscus.* Et itidem placet. Habuit etenim ordo ille sacer confratris nostri Dominici quondam viros, & doctrina & vitæ sanctimonia insignes. Sed suppostitium hunc appellare Nulingerum, hoc profectò non placet, &c. *Et post chartas sexaginta duas. Franciscus.* Quid insuper confessi? *Vulcanus.* Deum Opt. Max. ejusque pientissimam genitricem se renegasse abjurasseque, atque cum corpore & anima humano generis hosti sese contradidisse mancipasseque, conscripto desuper proprio etiam sanguine, atque dæmonibus exhibito, æternæ suæ damnationis syngrapho. *Franciscus.* Heu quanta malignatus est inimicus in sancto! Nunc, ô bone Deus, hujus malitiæ causam intelligo, totum scilicet hoc illis contigisse, qui polluerunt tabernaculum nominis sancti tui, dati in reprobum sensum & in scandalum, eo quòd invidiæ stimulo virginem & matrem illibatissimam maculare, quantum in eis fuit, non timuerunt, posueruntque arte Diabolica signa sua, & non cognoverunt scilicet Dei justitiam, sicut in exitu super Summam. *Vulcanus.* Diceres planius super fumum. Ibi etenim ultima mensis Maji die, circa Christi annum nonum supra quindecies centesimum,
apud Bernam ustulati exitum justitiæ cognoverunt, periitque memoria eorum 895
non tam cum sonitu, quàm cum fumi crepitu. Et infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt; in laqueo nempe, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum, ut non apponat ultrà se homo magnificare super terram; pluitque super eos laqueus ignis & sulphur, pars calicis eorum. Sic igitur perierunt iniqui, delevitque dominus nomen eorum in æternum & in secula seculi. Quin immo fumo prius suffocati hi Maculistæ, quàm igne conflagrarint; tandemque in cinerem resoluti facti sunt, ut stercus terræ & lutum platearum deleti sunt, operti sunt iniquitate & impietate sua. *Franciscus.*

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et servare modum stimulis agitata malignis, &c.

Quæ sequuntur forte per XXX chartas, Wigandi causationem in Romana curia, desperationem, revocationem, & confusionem continent. Parce precor optime frater, longior etenim tecum esse nequeo. Utinam aliquando coràm alloqui & videre liceret. Verùm, fac, quem parturis, in lucem prodeat conceptus. Mea equidem fragmenta, cùm opportunitas emittendi dabitur, non te latebunt. Erat priori anno quidam ex Maculistis, qui palàm dicere non est veritus, ficta & ementita ea esse omnia; quodque indignum, si quod de illis acceptum foret supplicium, injustumque censeri deberet. Cui ego mox extemporaneo hoc vulgari rhythmo os conclusi impudens:

Du bist auch einer, liber Bruder,
Der do zeucht an dem Schelmen ruder,
Da die Münch angezogen hant,
Die man zu Bern jetzt hat verbrant.
Du strichst Mariæ masen an,
Gluft dich, du magst gen Bern auch gahn:
Dir vvird des gebrattens dar getragen,
Doch sint die bein nicht gut zu nagen.

Facit in te conceptus amor, & mutua literarum charitas, ut longior etiam sim, quàm putaram. Tu vale feliciter, meque orationibus tuis erga superos commendatum habe. Ex Argentina, volanti nimisque præcipitato calamo. V idus Octobris.

Ad clariorem præscriptæ intellectum epistolæ noverit devotus lector, quòd illi quatuor fratres prædicatorii ordinis Bernæ combusti, ibidem in conventu eorum in odium fratrum minorum, de converso quodam viro simplici unum Franciscum fecerunt novum; stigmata quinque arte ei imprimentes, & in ecclesiam eundem assiduè statuentes, divinitus illi eadem stigmata impressa populo dicebant. Ob id Sebastianus ille insignissimus doctor in præcedentibus scribit, eos posuisse signa. Cui quadrat, quòd imaginem beatæ virginis pinxerunt, supra caput ejus liquore posito, & per oculos stillante, quasi guttas sanguineas defleret; item quòd hostiam Sacramenti altaris pinxerunt quoque minio, quasi in cruorem ob peccata populi & errorem conceptionis beatissimæ virginis, ut ipsi palàm declamabant, conversa mutataque fuisset, & hoc præfato converso, revelatum per beatam virginem populo prædicabant. Unde & ingens concursus indies fiebat, & oblatio magna. Conversum tamen eundem pòst, cùm eorum & dolus & scelus notari & publicari cœpit, per eucharistiam intoxicare nitebantur, quemadmodum ipse idem conversus effugiens ipsis primoribus urbis & cunctis audire gliscentibus enarrare solebat. Ob memorata itaque piacula suprà narrati perfidissimi fratris tenti, torti, degradatique, ac igni traditi fuere, anno nostræ salutis, quo suprà.

Prædicta denique omnia ad Dei altitonantis laudem, ac illibatissimæ virginis Mariæ, quæ diligentes & dilucidantes se exaltat & glorificat, odientes autem & maculantes confundit & humiliat; ad honorem & magnificentiam, intentione sincera & lucido oculo descripsimus in nomine Domini, Amen.

896 Anno Domini MDXII, Magister Joannes Kemnitz, cognomine Dorre, obiit, quarta mensis Februarii, qui habuit literam confraternitatis nostræ. Hic verbi Dei concionator fuit zelosus, & irrefragabilis veritatis assertor, tam episcoporum quàm aliorum potentum excessus liberè & constantissimè corrigens & denuncians. Qui jam veteranus, apud nos præbendarius factus, testamentaliter ad dormitorii nostri centum legavit florenos, pro se suisque amicis Psalmum *de profundis*, post completorium, à fratribus legi desiderans. Idem instituit decantari sub elevatione, *O adoranda trinitas*, pro confirmatione LX monasterio nostro conferens

rens aureos. Qui denique in vita sua fratribus studiosis quartum Sententiarum librum eleganter & magistraliter exposuit palàm.

Anno Domini MDXIII, Julius papa non tam apostolicæ sedis claviger quàm armiger, vi & armis Serviam, Ravennam, Imolam, Paventinam, Forilivium & nonnullas alias Romanæ ecclesiæ terras, juvante Maximiliano Cæsare, qui & ipse Romano imperio multa tunc recuperavit, à Venetis recepit & eripuit. Obiit autem decimo pontificatus sui anno.

Eodem anno Leo, papa ejus nominis decimus, natione Florentinus, ex potenti ac famigerata de Medicis dicta familia progenitus, omnium cardinalium convenientia & voto, Julio defuncto, in Apostolico successit culmine, quem idcirco ut verum, ut unicum beati Petri successorem, & indubitatum Christi vicarium, veneramur, amplectimur, colimusque. Ast cùm adhuc nobiscum Dei gratia sit in humanis; vitam ejus, scriptura vetante, laudare & gesta pavesco, vereorque describere. Veruntamen cùm jampridem pleraque magna & insolita, memoratuque atque stupore digna, & ordinare & statuere exorsus sit, quorum pleraque chalcographicis etiam excusa literis, passim modò circumferuntur, venundantur & vulgantur, ne temporum mutabilitate obliterentur & deperant, sed potius & nobis nostrisque successoribus nota fiant, nostramque bibliothecam augeant & exornent; nonnulla ex eis, & quidem memorabiliora huic operi, non tam pro ejus mirificentia, quàm decore & completione inserere placuit.

Patrio itaque more (ut opera ejus de eo testimonium perhibent) auri sitientissimus est, nimirum cùm Romanorum avaritiæ Florentinorum accesserit cupiditas, aurique sacra fames creverit in immensum, crescitque usque modò amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit, sæviorque ignibus Æthnæ ardet amor habendi, quemadmodum & pulcherrimè concordans dictis Naso inquit: *Creverunt & opes & opum furiosa libido. Quo mage sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.* Amore equidem auri & nunc Romæ cuncta venalia sunt; auro mediante, Simonia toleratur, præbendarum pluralitas in infinitum conceditur; beneficia dignitatesque cujusvis qualitatis & cardinalibus & protonotariis atque amicis papæ reservantur; expectativæ gratiæ sine numero conceduntur; annatæ sive medii fructus, absque ulla dilatione temporis exiguntur. Quin immò ipsæ annatæ, in quas tempore Calixti papæ, tertii, ad quatuor principes consenserunt annos, non modò adhuc durant, sed & indies magis crescunt, duriusque premunt & opprimunt. Et nisi iidem principes remedium adhibere procurent; omne æs & aurum pedetentim hoc malo è Germania corrasum & haustum, Romam, velut in sacculum pertusum & inexplebilem voraginem portabitur. Dimembrationes monasteriorum, & ecclesiarum permutationes, quemadmodum Hallis, inter canonicos regulares & fratres prædicatores, nunc de novo, & nostro hoc præsenti anno, quo hæc scribo, Domini videlicet MDXX, dolenter cernimus fieri, injustissimè admittuntur; ecclesiarum quoque regimina non magis merenti, sed magis offerenti committuntur; electiones prælatorum passim rejiciuntur, & Romanis tribuuntur; pro palliorum archiepiscopalium redemptione ingens pecunia in damnum ecclesiarum, contra sanctionem Leonis papæ, ejus nominis secundi, immo contra sacri Basiliensis concilii decretum, pro usu pallii, aliorumve officiorum confirmatione & impetratione, nihil persolvendum statuentis, exigitur & extorquetur. Quam quidem exactionem præter Simoniam complura alia sequuntur incommoda.

Nam nostra ætate archipræsules pecuniam, quam pro pallio, seu etiam confirmatione obtinenda, Romam mittere coguntur immediatè, quatenus ipsi indemnes maneant, & thesauros suos non minuant; æquivalentem, immo multo 897
ampliorem sub nomine subsidii extorquent pecuniam, quemadmodum nuper in archiepiscopatu Magdeb. contigisse, haud absque querela pauperum (proh dolor)

dolor) audivimus. Per prædicta itaque, & similia, quæ ex Romana curia manant gravamina, per orbem Christianum ruinæ, destructiones, & ærumnæ oriuntur. Nec mirum, cùm ipsa Germaniæ suprema & principalis, quondamque potentissima, Moguntinensis archiepiscopalis ecclesia, ob eas res causasque, maximis & permultis onerata sit debitis, & vehementer exhausta.

Proinde non immeritò, cùm suprà memorata gravamina, sub isto Leone papa, decimo, in Gallia plus solito grassari jampridem inciperent; Universitas Parisiensis, pro conservatione & bono ecclesiarum totius regni, contra eundem papam ad concilium appellavit generale, & potissimùm, quòd idem papa Leo, in quodam cœtu sive conciliabulo cardinalium Romæ celebrato, Basiliense concilium damnare & irritare præsumpserit, quod prædicta gravamina interdixit & prohibuit. Sed de hoc infrà anno Domini MDXVII, quo hæc omnia gesta sunt, latius.

Iste denique papa, à puero plus cæteris religiosis fratres sancti dilexit Dominici; in paterna domo, frequenti eorum & visitatione & confabulatione allectus; demumq; factus ætate maturus, prisca nihilosecius familiarique consuetudine, eos ipsos & fovit, & promovit, plurimisque ampliavit bonis; tandemq; summus effectus pontifex, rursus eos, quos prædecessor suus Julius vehementer oderat & detestabatur, veluti patres Spirituales, parentumque suorum confratres & confessores, magnis extulit honoribus, præstantiores quosdam ex eis in sui adjutorium asciscens & solatium, doctrina eorundem multa faciens & constituens. Exaltavit equidem inter alios præcipuè Sylvestrum de Pierio, theologum sacrique palatii magistrum, & Thomam Cajetanum, totius ordinis prædicatorii generalem magistrum, ipsum Cardinalem sancti Sixti faciens & creans, quem & paulo pòst (ut infrà patebit) ad Germaniam misit legatum. Creavit denique & eodem tempore alios triginta cardinales, à quibus ex pacto quingenta millia aureorum suscepit. Promiserat enim eis grandia. Ast cùm de patrimonio divi Petri competenter eis satisfacere nequivisset, aut forsan detrectasset; attamen ut omnes juxta condictum ditaret & magnificaret: excogitato modo, (ne dicam dolo) quatuor ad diversas mundi partes legatos, quatenus sub prætextu Thureorum infinitam colligerent pecuniam, cum summis & plenissimis misit indulgentiis, ut collectam pecuniam tali astu, tandem copiosè inter cardinales, novas creaturas suas distribuere posset. Præterea ex cunctis fidelium regionibus, præsertim Germania, mediantibus indulgentiarum commissariis, sub specie fabricæ basilicæ sancti Petri, pecuniam omnimodis aggregare ferventissimè annisus est; tametsi ad dictæ fabricæ consummationem prædecessor suus Julius papa, qui eandem operosè & magnificè inceperat, thesaurum reliquerit innumerabilem. Nihilosecius & lentè & segniter cœptum opus progreditur. Nec mirum, cùm lapides secti in die, noctu (ut dicitur) ad palatium grande Florentinorum de Medicis dictum, quod nunc construitur, clàm deferantur, & ipsa pecunia collecta non in usum fabricæ, non contra infideles, sed inter amicos papæ cardinalesque distribuatur.

Nam cùm in hunc finem (ut præsumitur) ipse papa indulgentias maximas, & antea (ut declamabant) inauditas octennio per Germaniam duraturas dedisset, & jam penè triennio in Misna & Saxonia, & circumquaque viguissent, & infinita pecunia congesta per commissarios fuisset; tandem Germani nostri Romanensium & fraudem, & astutiam, indulgentiasque prædicantium abusum & avaritiam intelligentes, manus retrahere cœpere: potissimùm contra easdem indulgentias, immo (ut dixi) declamantium intolerabilem abusum & excessum, disputante, prædicante, & scribente, venerando viro & profundissimo theologo, patre Martino Luthero, Wittenbergensis Academiæ & conventus, qui sua & doctrina & prædicatione mirabili indulgentiarum omnium valorem annihilavit, & prorsus in dubium vertit, populumque ab earundem redemptione avertit; eas minimè ad salutem fore necessarias affirmans, non remissionem peccatorum,

sed

fed pœnitentiæ neglectum, & aliorum pietatis operum relaxationem, impedimentum, & vitium esse; nec merita Christi & Sanctorum thesaurum indulgentiarum esse, cùm in primitiva ecclesia, & longè pòst penè per mille & ultrà annos, nihil de eis scriptum, per sanctos reperiatur orthodoxæ ecclesiæ doctores, nec quippiam magnificè (ut nunc auri amore fit) de eis creditum aut æstimatum fuerit; asserens insuper & probans, Romanam ecclesiam non esse jure divino primam, & caput omnium. Hujusmodi ejus doctrina nova & prædicatio confestim toto insonuit orbe, & infinitos in suam traxit sententiam, adeò, ut passim populi Romanensium dolum agnoscentes, & dictorum veritatem perpendentes, indulgentias ipsas relinquere, naucique pendere cœperint; potioribus, id est pœnitudinis & misericordiæ, sese operibus Martini ejusdem hortatu mancipantes. Et in tantum ipse unus homo suis declamationibus invaluit, ut ipsi indulgentiarum præfecti & commissarii, immo archiepiscopi & episcopi, in ecclesiis suis ipsas indulgentias deponere & suspendere cogerentur. Quamobrem ipse papa & cardinales, omnesque Romanenses, modum in mirum contra Martinum & fremere & excandescere cœperunt, doctrinam ejus anathematizantes, idolum Martini suis cum scriptis, veluti hæresiarcham, igne publicè Romæ cremantes; & in præsens usque modis omnibus, ceu alterum Athanasium persequi non desistunt, potissimùm quòd disputaverit, Romanam ecclesiam non esse divino jure primam, & caput ecclesiarum orbis, & alia quædam ejus rara & ardua dogmata, quæ non modò Romanenses, sed & complures alii doctissimi, præcipuè tamen Thomistæ, impugnare non cessant. 898

Veruntamen Martinus ille, Theologorum nostræ tempestatis omnium facilè sapientissimus princeps, doctrinam suam evangelicis testimoniis, & divi Apostoli Pauli, necnon priscorum orthodoxorum patrum originalibus dictis, roborans & comprobans, eatenus perstitit invictus; habens & ipse nihilominus adhærentes & consentientes, etiam aliarum regionum consummatissimos theosophiæ doctores, ut eruditissimum & eloquentissimum illum divinarum scripturarum interpretem novum, Erasmum de Roterodamo, Joannem Reuchlin, Jacobum Stapulensem, Judocum Clutoveum, & plures alios. Cœpit autem prænarratum bellum literarium inter eum & Romanenses, & ipsa indulgentiarum cassatio, anno Domini millesimo centesimo decimo septimo. Hallis autem & per Saxoniam sequenti fuit anno suspensa, primo & unico anno (ut fama fuit) centum millium aureorum damnosam privationem inferens Romanensibus. Proinde pius lector pensitare poterit, quàm inæstimabilis collecta duntaxat per Germaniam fuisset pecunia, ipsum si indulgentiarum negotium adhuc integro lustro, uti præfixum institutumque fuerat, perdurasset. Ast ô Deus, quorsum tanta tandem devenisset pecunia! Revera haud adversus Thurcas, haud in fabricam, minus verò in calamitosorum & gentium solatium, aut captivorum redemptionem, cùm etiam millesima pecuniarum pars, per complures annos sub eodem colore collectarum, usus in memoratos vix aut nunquam præsumitur exposita. Quo igitur devenisset? Dubio procul, ille quò indicibilis thesaurus sub Alexandro sexto per Raymundum, gratiosissimi ac indulgentissimi Jubilei à latere legatum, contra Thurcos collectus devenit, in cardinalium videlicet & præsertim papalium amicorum æraria repositus.

Nec mirum, cùm nuper quidam frater ordinis mendicantium, præfatarum indulgentiarum per Saxoniam terrasque nostras commissarius, moriens duo millia florenorum, quos ex pœnitentium lachrymis corraserat & extraxerat, in extremis reliquerit. Et quidem expeditionem in Thurcos magnopere necessariam ambigit nemo, sed ad eam promovendam Romanenses post mortem Calixti tertii, qui magna eam ob rem fecit, pecuniam, non dicam propriam, sed nec in hunc quidem finem collectam, unquam curarunt exponere. Qui ut sunt & ditissimi & potentissimi, si à dicto tempore decimam duntaxat bonorum suorum par-

tem, id est decimum denarium contra Thurcos impendissent, dudum ipsum Thurcum extra Europam fugassent, & ultra Bosporum residere acquiescere coegissent. Ast nunc eorum incuria, fraude, & avaritia, assiduè Thurcorum vires increscunt, habentque exin timere (quod Deus avertat) ut, qui nunc modicum pro tuitione fidelium sponte detrectant exponere, tandem totum cum ipsa vita dare cogantur etiam invitissimè.

899 Et quidem prædicta omnia, quæ de Romanensium exaravi moribus, non meo sensu vaticinatus sum, sed ea cuncta ferme in quodam tractatulo, vernacula nostra lingua impresso, descripta comperi, mutatoque famine huic operi vitiorum odio veritatis autem amore intexui.

Porrò quæ de Martini Lutheri doctrina disserui, non sicuti discipulus illius assertivè, (quod absit) sed potius admirativè posui, utpote nullius adhuc juratus in verba magistri. Sed cùm sim & ego more suspensus multorum, quousque per Oecumenicum universale & generale concilium, quid in tam ardua retenendum sit, decretum fuerit; paratus nihilo tamen minus & modò & semper à rectè sapientibus doceri, quorum etiam & potissimùm Romanæ ecclesiæ judicio, hæc præsentia & alia qualiacunque mea scripta & corrigenda & examinanda subjicio: tametsi ego suprà narrata non de Romanis, sed Romanensibus, id est non indigenis, sed aliunde ad eam confluentibus descripserim, & ob id rem curasse non debuerim, cùm vitia quorumcunque ferenda non sint, ipseque divus Bernhardus multo & acerbiora & execrabiliora de Romanis ad Eugenium, summum pontificem, deprompserit. Quæ utinam vera non essent, utinam mendaces in hac parte essemus omnes, ut vitiis eliminatis, Romæ sanctitas ipsa & morum integritas, justicia & veritas, ad salutem totius orbis & fidei robur inveniretur, destrueretur que, ceu falsum & injuriosum, illud vulgatissimum etiam laicorum dicterium, quo dicunt, Romæ propiores Christianos esse deteriores, & curiam Romanam non quærere ovem sine lana. Sed nunc de his satis.

Eodem anno, id est Domini MDXIII, qui etiam suprà positus est, Emanuel, Christianissimus & potentissimus Portugalliæ rex, per ambasiatores obœdientiæ suæ novo papæ Leoni epistolam ornatissimam de victoriis & triumphis suis in India & Malacha habitis scripsit, ex qua pro Dei laude & honore, à quo omne bonum procedit, pleraque breviter excerpta, huic nostro operi historiali inserere ac subnectere jocundissimum pariter & utilissimum duxi. Cujus quidem epistolæ tale est exordium.

Sanctissimo in Christo patri ac beatissimo Domino, Domino Leoni S. addictissimus filius Emanuel, Dei gratia rex Portugaliæ, & Algarbiorum citra ultraque mare in Africa, dominus Guineæ & Conquistæ, navigationis ac commercii Æthiopiæ, Arabiæ, & Persiæ, atque Indiæ, humillima beatorum pedum oscula. Quantum Deo Opt. Max. quantum & tibi gratulari debeamus, beatissime pater, vel ex nuncio, quid nostra Indica classis proximè attulit, satis apparet. Quòd enim, te Pontif. Max. & S. Rom. ecclesiæ & Christiano orbi præsidente, tam admiranda in Dei laudem & gloriam gesta tam ex voto successerint; tua certè laus, tua gloria censeri debet. Jure itaque visum, quæ in India Dei suffragio, ad ipsius cultum spectantia, nostris armis modò facta sint, ad tuam Sanctitatem summatim perscribere, &c. Igitur pacata post plures dubii Martis victorias, non sine labore & sanguine partas, India, relictis in ea opportunis præsidiis; Alphonsus de Albicher, protocapitaneus noster, ut jacturam, quam superioribus annis nostri fecerant, injuriamque ulciscerentur, auream Chersonnesum (Malacham accolæ appellant) contendit. Ea est inter sinum magnum & Gangeticum sita, urbs miræ magnitudinis, ut quæ viginti quinque millium & amplius larium censeatur; terra ipsa fœcundissima, ac nobilissimarum, quas fert India, mercium feracissima, &c.

Huc itaque cùm instructa classe applicuisset Alphonsus, urbem oppugnare destinat. Quod præsentientes Sarraceni bello se & armis præparant, sed frustra. Nam commisso bis prælio nostri tandem, Dei auxilio superiores, plurimis

ex

ex hostibus cæsis urbem vi intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipse, qui ex elephanto pugnabat, graviter vulneratus cum superstitibus Mauris fuga sibi consuluit. In ea pugna magnus hostium numerus exiguo nostrorum damno interiit; capti plures; magna etiam ablata spolia, in quibus & septem ipsius regis bello assueti elephantes, suis turribus, sericis atque auro intextis ephippiis, illius provinciæ more, muniti, ac æneorum omnis generis tormentorum ad duo millia, summa arte fabricata. Capta sic urbe, hostibusque profligatis, &c. Erant eo tempore Malachæ plures extranei, ac diversarum nationum mercatores, scilicet Zantri, Pegus, Janaes, Gores, & ab extremo Oriente, atque ultima Sinarum regione Chines, aliique gentiles, qui urbem commercii gratia frequentantes multis divitiis, auro & argento, margaritis, & preciosis lapillis, serico etiam vellere, ac multifariis aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoque finitimis, ab Alphonso fœdus & amicitiam ultro flagitantes, ab ipso & benignè & favorabiliter sunt accepti, &c. 900

Hæc cùm cognovisset rex de Ansiam, & gente & solo, Orientem versus potentissimus, ad quem fama erat, jure Malacham spectare, & à Mauris olim usurpatam; legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suosque nostro mancipare obsequio, aureum simul craterem cum precioso magnæque æstimationis carbunculo, ensemque aureum adsabre elaboratum, in signum videlicet recognitionis, ac veræ perpetuæque futuræ amicitiæ misit: ad quem præfectus aliquos è nostris, expertos vafrosque viros, intima regionis scrutaturos, cùm multis etiam muneribus remisit. Unde maximum Dei obsequium, & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus, rebus sic apud Malacham compositis, &c.

Alphonsus in Indiam revertens Goæ urbis præcipuam arcem, quam ipse superioribus annis magno nostrorum periculo, sed majore hostium strage occupaverat, nostræque ditioni & imperio adjunxerat, à Mauris obsessam reperit, & structa etiam alia juxtà firmissima arce, unde ruminum Thurcorum, quia sex millia numero nostros continuè infestabant. Quos cum adoriretur præfectus, plurimis jam trucidatis, desperata salute, pacta tantummodo corporum incolumitate, se tandem & reliqui nostris dedidere, partisque & ibi machinarum, equorum, armorum, & hujusmodi haud contemnendis spoliis, quibusdam etiam, qui inter Mauros reperti sunt, apostatis, qui à fide nostra desciverant, debito afflictis supplicio, urbem pristinæ quieti restituit. Appulerat interea Dabuli urbi, haud procul à Goa, presbyteri Joannis, potentissimi Christicolarum domini, ad præfectum nostrum legatus, qui ejus nomine * ut Christiani Christiano omnem opem, omnia ad bellum contra catholicæ fidei hostes opportuna, militum exercitus, armorum ac commeatus præsidia, ultro offerat, præsertim si mare rubrum suo conjunctum dominio nostra classis trajiciat, ubi commodissimè utriusque vires jungi possent, &c. Aderant tunc apud nostrum præfectum à Narsingue rege legati, rege gentili adeò potentissimo, ut mille & quingentos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta millia, præter innumerum peditum numerum, suo arbitrio in aciem parvo negotio proferre, tantumque agri possidere perhibeatur, quantum semestri itinere vix emetiri possit. Huic plures reges ac satrapes parent, quorum nonnulli, maritimis oris proximi, nobis sunt tributarii. Apud Alphonsum & Cambayæ regis legatus, terra marique potentissimus; atque inter Mauros maximi; item à Zabayo, Goe quondam domino, atque à rege Grosopa, aliique complures regum satrapumque legati, à nostro præfecto fœdus pacemque ultro exorantes, ac sua munera singuli afferentes, &c. Inter hos successus, pater beatissime, divino suffragante numine, per universam Indiam plurimi, Spiritus sancti gratia igneque afflati, depositisque gentilitiis erroribus indies, ad nostram religionem conversi, veram Dei fidem agnoscunt. Ob quæ Deo Opt. Max. summæ gratiæ sunt meritò referendæ, quòd tam procul à nostra urbe, in tam remotis regionibus, quò ne fama quidem sui

Zz zz zz z 2 san-

sanctissimi penetraverat nominis, nostra nunc sedula opera suam veram fidem cultumque celebrari, publicari, ac propagari dignatus sit. Unde procul dubio, divina favente clementia, sperandum est, cùm nunc præfectus noster ad mare rubrum, ut ejus ostio occupato Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præsidiis, ingenti classe properat, ut ibi, conjunctis sub crucis vexillo presbyteri Joannis nostrisque viribus, maximum Dei obsequium, & Mahumeticæ sectæ detrimentum & ignominia sequatur; extremaque Orientis ora, quo & sacras Apostolorum voces intonuisse compertum est, Occidentali nostræ propediem jungatur, & ad veri Dei cultum, ipsius suffragante numine, traducatur; S. sedi apostolicæ, ac tuæ Sanctitati, ut optimo patri pastorique, Christiani gregis more, debitum obsequium & obœdientiam oblaturi. Bene valeat beatitudo tua, quam pientissimus Deus diu ac felicissimè conservare & augere ad votum dignetur. Datum in urbe nostra Vlyssipona, VIII idus Junias, anno Domini MDXIII.

901 Cùm itaque invictissimus ille rex Emanuel, Dei adjutorio tantas victorias nactus sit, ut usque in Indiam regnum suum extenderit, & maximas vires acquisierit; mirum est, si saltem adhuc in humanis est, quòd jam per septennium fermè nihil in Thurcos, nihil pro recuperatione terræ sanctæ aut urbis Constantinopolitanæ, per eum gestum auditum constat: præsertim cùm presbyter Joannes ei auxilia armatorum contra fidei hostes impendere magna spoponderit. Quin immo ipse Thurcus, absque ulla alicujus regis Christiani resistentia, indies potentior fit, adeò ut etiam superiore anno ipsum Soldanum, regem Syriæ, bello superatum interfecerit, & omne ejus imperium per Ægyptum, Syriam, Phœniciam, cum tota terra sancta, cum Hierusalem, sepulchroque Domini suæ potestati subjecerit, in tantumque auctus sit, & assiduè augeatur, ut major & potentior non sit sub Sole nunc triumphator & dominus. Et utinam omnipotens DEUS, in cujus manu omnia sunt sceptra regnorum, dignetur sua gratia & potentia Christianos ipsos, qui sub prænarrati Joannis presbyteri dominio degunt, ab ejus tyrannide & furore præservare & custodire, ad laudem & gloriam nominis sui. Sed & de his infrà anno ipso, quo Soldanus captus & interemptus est, dicetur & amplius.

Eodem anno Ernestus, ex ducibus Saxoniæ, archiepiscopus Magdeburgensis, & administrator Halberstadensis, ac primas Germaniæ, principumque nostrorum frater germanus, prima die mensis Augusti defunctus est, anno pontificatus sui XXXVIII, vir bonus, & pientissimus princeps, doctorum virorum clerique amator, ac devotissimus Dei cultor, in calamitosos & pauperes quoslibet largus & misericors, & nihilo secius in agendis justus, strenuus, & magnificus. Præclara siquidem & immortalia quædam tempore sui regiminis & pontificatus perfecit opera. Nam anno Domini MCCCCLXXIX Hallis armis cepit, domuit, & archiepiscopo acquisivit. Consequente anno Halberstad sæpe rebellantem sub jugum misit. Arcem propè Hallis pretiosissimam & munitissimam, cum suis fossatis profundis & turribus firmissimis, à fundamentis impensis maximis & incomparabilibus construxit, & in eadem ecclesiam, ex lapidibus sectis pulcherrimam, quam preciosis donariis ex auro & argento, & complurimis Sanctorum iconibus artificiosè fabrefactis, cumulatissimè decoravit. Non desunt dictæ ecclesiæ æstimatores gazæ, qui eam viginti millium nummorum aureorum valoris & amplius æstimant; dempto calice illo mirifici operis, ab eodem Ernesto superaddito ponderis decem marcarum, auro & gemmis ornato. Porrò in laudem arcis prædictæ ejusmodi extat epigramma:

Tu quicunque vides surgentem mœnibus arcem,
Quanta Semiramidæ nec Babylonis erat;
Nec mirare hospes: Hernesto præsule structa,
Authoris retinet nomen & ipsa sui.

Con-

Construxit quoque castrum à solo novum, propè oppidum Calvis. Ipso itaque post magnifica opera (ut dictum est) defuncto, ultima die mensis Augusti, postulatione canonica, ex marchionibus Brandenburgensibus, Albertus, frater Joachimi principis electoris, successit. Quem Leo papa decimus confirmavit. Hic Deo dignus antistes, cùm affectu in superos arderet devotissimo; memorato germano fratre consentiente, hoc ipso anno presbyter ordinatus, primitias octava Paschæ celebravit, & capellam seorsum, cum octo presbyteris præbendatis, apud Coloniam Rhenensem à fundamentis erexit & fundavit, dotavitque & optimè providit. Et ita in primis se devotè & laudabiliter habuit; clericorum reformationi, & reipublicæ paci & tranquillitati operam dans, adeò, ut à cunctis admiraretur & laudaretur. Ast paulo pòst, cum honoribus mutatis moribus, versus est in hominem prorsus alium; inhumanus, durus, & violentus (ne dicam crudelis) effectus, & potissimùm in gravi & molesta subditorum exactione, & violenta ecclesiarum spoliatione. Per omnes quippe provincias suas à subjectis plebeculis exactiones pecuniales per modum subsidii extorsit grandes, ecclesias multas & complura monasteria contra omnem justiciam & æquitatem, contra jus fasque, contra omnem charitatem & humanitatem, majoribus & pretiosioribus spoliavit reliquiis, plerunque auro & argento gemmisque inclusis, totum sibi usurpans, totum vendicans & reservans, papali auctoritate & privilegio (ut dicebatur) fretus, in damnum & jacturam ecclesiarum, & possidentium de jure 902
turbationem & gravamen maximum. Petere quidem solebat primùm; sed ubi confestim impetrare nequivit verbis, usus mox est viribus, potenterque etiam ipsis suis possessoribus renitentibus & contradicentibus abstulit, quemadmodum & mihi ore proprio quidam lamentabiliter conquesti monasteriorum fuere prælati. Quamobrem de ejusmodi potentum petitione, quidam poeta bene belleque ad propositum ducis cecinit:

Est orare ducum species violenta jubendi,
Et quasi nudato supplicat ense potens.

Proinde si furtum est contrectatio rei alienæ invito domino suo; viderit ipse Reverend. p. quomodo excusari poterit, quamque justè prædicta præsumpserit. Non enim summus pontifex ad venialiter saltem peccandum licentiam cuiquam dare potest, minus contra charitatem quippiam præsumendi, ut proximus turbetur & contra omnem æquitatem rebus spolietur propriis. Sic neque cum detrimento & offensione devotionis alienæ, suæ devotioni, aut potius affectioni & cupiditati licitè satisfacere quivit; quemadmodum nec justè & deificè aut spoliare aut gravare alienas, propriam ut superbè & ambitiosè ditare & ornare posset ecclesiam. Hoc est enim unum altare vestire, ornare, & tegere; aliud discooperire, nudare, & destruere, & rapinam offerre in holocaustum.

Porrò quanta præsumpserit in translatione & permutatione ecclesiarum & monasteriorum, etiam contra fundatorum intentionem & ultimam eorundem volitionem; molestissima & turbulentissima illa inter sancti Mauricii Hallis canonicos, fratresque ibidem prædicatores commutatio, immo ordinum confusio, & partim ablatio, clamat & indicat. Ast, quoniam hoc factum adhuc sub turbine agitatur & cogitur, cœptumque urgetur vehementer; exitum ejus aliis post me describendum relinquo. Rarum quippe est & portentosum, ideo memoratu dignum, & ad posteros mittendum idoneum, quoniam veritas neminem palpat.

Anno Domini MDXIV, Hallis, oppido Saxoniæ, quidam Judæus baptizatus, Joannes Pfefferkorn dictus, homo flagitiosissimus, captus, & in vincula conjectus tortusque, scelera immanissima & inaudita de se fassus est, quæ nec in mortem revocavit; & inprimis quidem, quòd per viginti annos Sacerdotis officia celebrando, baptizando, confessiones audiendo, &c. exercuerit, cùm ordinatus aut conse-

consecratus nunquam fuerit; item, quòd tres hostias consecratas subtraxerit, unamque per se cruoris usque effusionem dispunxerit, reliquas Judæis vendiderit; item, quòd Albertum, archiepiscopum Magdeburgensem, & fratrem ejus Joachimum, marchionem & principem electorem, intoxicare intenderit, & ob hanc rem centum à Judæis florenos, qui ex marchia pulsi & ejecti fuerant, ob scelus complicum eorundem, quo nuper Sacramentum Eucharistiæ à pseudochristiano emptum, etiam usque sanquinis emanationem, aliorumque prodigiorum ostensionem martyrizaverant, & eapropter ad sexaginta combusti fuerant, cæteris omnibus fugatis & dispersis; à quibus & ipse (ut dictum est) prædictam pecuniam pro intoxicatione acceperat. Ipse siquidem curias magnatum, tanquam Sacerdos, & in mediana peritus, frequentabat. Quare facilè id, ni Deus impedisset, facere potuisset. Proinde & confessus fuit, complures se, medicinæ sub specie, peremisse Christianos; item, quòd se ad tempus pro Messia gesserit, & cum XII discipulis per pagos & oppida quæstus causa ierit, multaque mira apparenter, sed & fictè fecerit; quòd duos infantes rapuerit, unumque Judæis venditum, mox eundem cum eis pariter sanguinem extrahendo interfecerit; (alium tamen intactum restituit) item, quòd omnem populum & Magdeb. & Halberstad. diœcesium & intoxicare, & eorum bona, quantum ei possibile foret, comburere voluerit, & id quoque se effecturum Judæis spoponderat; quòd in Ostrofrancia, cuidam magistro & presbytero dæmonem inclusum furatus fuerit, & eundem demum pro quinque aureis vendiderit. Præterea complura alia piacula confessus est, ob quæ morti adjudicatus, primùm candentibus uncinis discerptus fuit; deinde ad locum supplicii, ad cœmiterium videlicet Judæorum, tractus, ibidem igne assatus & combustus, horribiliter interiit. Obiit attamen (ut & vox & fama communis erat, & impressum vernacula lingua extat) ut verus Christianus, demeritas pœnas sub bona spe fideque sufferens.

903 Eodem anno Maximilianus Cæsar neptem suam Mariam, regis Ungariæ junioris sponsam, ex Flandria in Austriam, & pòst in Ungariam cum magno apparatu misit.

Eodem tempore insperatè erupit quædam incondita rusticorum multitudo, quæ Cruciatorum appellabatur, quam cardinalis Strigonensis, legatus apostolicus, paucis antè mensibus in Ungariam duxerat cum plenissimis indulgentiis: è qua re, unde sperabatur subsidium, crudelissimum venenum ortum est. Et hoc ideo, quòd prædictus legatus (ut fama fuit) cœptum opus & cruciatorum expeditionem revocaverit. Quare ipsi crucesignati supremè indignati, furorem suum, quem contra Thurcos conceperant, atrocius in ipsos Ungaros verterunt, longè latéque sævientes, & conversi in reprobum sensum, quæ non conveniebant nec ipsis quidem Thurcis aut belluis marinis, peragentes. Ipsis denique ita grassantibus, stuprabantur passim virgines & matronæ; sacra prophanabantur; spoliabantur templa; civitates, oppida, arces, villæ evastabantur, & incendio corruebant: denique nihil tam sanctum, quod ab his Cruciatis non contaminaretur. Horum dux Georgius Cæculus; (gentis nomen est Transsylvanæ) hujus socius Laurentius, presbyter omnium crudelissimus; item erat ex ducibus quidam Michael monachus: ita hæc pestis nullum ordinem intactum reliquit. Hi quoscunque nobiles apprehenderunt, palis affixerunt, mulieres ac liberos ejecerunt, prius tamen stupratis, bona expost surripientes. Erat animus illorum, universam delere nobilitatem, & in toto regno Vngariæ, quod quatuor & decem habet sedes episcopales, unam saltem relinquere. Scribi non potest, qua crudelitate usi sunt. Tandem auxilio divino rabies hæc extincta est, ductu Joannis, comitis Zepusiensis, Vaivodæ Transsylvanicæ, qui ducem illorum, captum novo quodam tormenti genere, à suis dentibus laniari jussit, & hinc decollari. Et deinde mense Novembri illius anni, cùm in Buda regnicolarum facta esset congregatio; ibi publicè narratum est, prædicto tumultu rusticorum, qui vix quadrime-

stris

ftris erat, desiderata, id est perempta, fuisse in Hungaria utriusque sexus septuaginta millia hominum, quos inter quadringenti fuere nobiles.

Eodem anno Georgius, dux Saxoniæ, & Landgravius Thuringiæ, ac Marchio Misn. principum nostrorum fratruelis, cum valida expeditione armorum circa Epiphaniam Domini intravit Phrisiam; ubi & vi & armis complura suæ ditioni subjecit, & inter alia castellum munitissimum, juxta aquas multas Tham appellatum, expugnavit & cepit, non tamen sine suorum quorundam strage. Castello itaque capto, irruentes ipsi bellatores, & præsertim lancigeri, omnes penè masculos in ore gladii peremerunt, nec ad sacra loca confugientibus quidem parcentes: quandoquidem in ecclesia quadam mille & trecentos homines, sine ullo pietatis aut divinæ majestatis respectu, interfecerunt adeò crudeliter, ut sanguis extra ecclesiam flueret, & victores in cruore, velut in aqua, ambularent. Quod tamen factum ipsi duci Georgio valde displicuisse, & præter ejus jussum perpetratum, ferebatur. Nihilominus ipse dux, quia forsan citò non inhibuit aut dissimulavit, postmodum utique nullam fortunam cum eodem exercitu habuit prosperam. Proinde & paulo pòst Henricus, dux Brunswicensis, protector ordinis, qui & literam confraternitatis habuit, vir alioqui animosus & bellicæ rei peritissimus, in obsidione & oppugnatione castri cujusdam, ictu bombardæ tactus, & cerebro excusso, in momento periit, in æstatis medio. Qui cùm fuisset dux militiæ prædicti exercitus in Phrisia, sua morte vehementissimè Georgium ducem affecit. Quare & non longè post, rebus in contrarium vergentibus, potissimùm bellorum nervis, ipsis videlicet pecuniis, quas innumerabiles cum provinciarum suarum intolerabili taxa & mulctatione consumpserat, deficientibus, & ipse licet invitus, non sine dedecore ad propria reversus est.

Eodem anno in profesto divi Bonifacii, doctor N. cognomento Pobenzan, jurisconsultus præpotens in Erffordia, ibidem post longa vincula & dira tormenta, ob proditionem & alia scelera perfidissima, quæ in clerum & cives excogitarat, in quatuor partes vivus atrocissimè divisus fuit; nemine (ut desiderabat) ei compatiente, aut pro eo rogante, quoniam tyrannus & oppressor pauperum fuerat; partes autem ipsas ad quatuor vias regias publicè suspenderunt.

Eodem anno Adolphus, ex principibus de Anhalt & comitibus Aschaniæ &c. factus est episcopus Merseburgensis, consecratusque, sive (ut vulgo loquuntur) coronatus in Quadragesima Dominica Oculi, per reverendum dominum episcopum nostrum, Joannem de Schonberg. 904

Eodem anno decima die Januarii, Georgius, quartus in reformatione Pigaviensis cœnobii abbas, obiit. Hic natione Ostrofrancus, de Cranach natus fuit, vir in agendis prudens & providus, magnanimusque, naturali quadam facundia præditus, studiosorum virorum fautor & amator humanissimus. Qui, cùm præcedenti anno Romæ concilium visitasset personaliter Lateranense, ibidem hausit, quod postmodum digerere neutiquam valuit. Nam sic infectus, ad propria rediens, non longè pòst (ut dictum est) obiit.

Anno Domini MDXV, Viennæ Austriæ, trium regum, Maximiliani videlicet Cæsaris, & Uladislai Bohemiæ & Ungariæ, ac Sigismundi Poloniæ, regum, multorumque principum, comitum, baronum, diversorumque nobilium, ob prædictorum regum concordiam, & Cæsareæ neptis desponsationem celebrandam, celeberrima & magnifica conventio fuit. Venit autem Cæsar cum electissimo comitatu, cum multis equis cataphractis ac splendidissimis militibus. Nec minore apparatu Ungariæ rex intravit. Porrò Sigismundus, Poloniæ rex, in comitatu suo habebat plus mille quingentos equites, qui partim more Ungarorum, quos Hussones appellant, partim habitu Germanico ornati erant. Sed erant præter Polonos Ruteni, Pruteni, Moschi, Thurci captivi, & Tartari, in suo equitatu cum

multis

multis tibicinibus. Ex principibus autem & comitibus inter alios venerunt, *Guilhelmus dux Bavariæ*. Et hic quidem intravit urbem totus æreus cum equitibus suis, suo peculiari colore vestitus, qui canem in brachio pro insigni ferebant. Hunc sequebatur *Casimirus*, marchio Brandenburgensis, in equo cataphractato, veste aurea & rubea, cum electissima militia, quæ vestibus rubeis fulgebat. Penes eum erat & nobilitas Ostrofranciæ insignis. Subsequebantur deinde comites, suo quisque colore vestitus, sed cataphractatis equis, comites videlicet *de Montfort, de Schaumberg, de Mansfelt*, comes *de Vesterburg*, comes *Joannes de Hardeck*, qui mirum in modum margaritis & gemmis resplendebat, cujus & equus gemmis & unionibus coopertus erat, & superbissimè incedebat; item *comes Zepusiensis, Georgius dictus*, cum multis aliis, quos cum nobilitatibus Austriæ & cæterarum provinciarum, brevitatis intuitu prætermitto. Interfuerunt nihilominus & huic glorioso conventui prælati spirituales, & quidem excellentissimi; Thomas videlicet cardinalis & legatus à latere; N. cardinalis Strigoniensis; Matthæus Lang, natione Augustensis, cardinalis autem Gurzensis, ac Saltzburgensis ecclesiæ administrator. Quibus omnibus sic convenientibus & varia tractantibus, tandem post aliquot dies Cæsar Maximilianus inter prædictos reges pacem & concordiam reintegravit (ob certas enim causas antea mutuo discordaverant) cum ingenti omnium tripudio. Et hoc factum est XIX Julii die. Deinde in festo Mariæ Magdalenæ Cæsar neptem suam Mariam desponsavit deditque conjugem Ludovico, suprà narrati Uladislai, Ungariæ & Bohemiæ regis, filio. Hinc sequuta sunt torneamenta & hastiludia mira, equorum velocium pro bravio cursus, choreæ quoque per aliquot dies venustissimæ, & aliæ jocunditates variæ & mirabiles. Et, ut Cuspinianus ad Jacobum Villinger, Cæsareæ majestatis thesaurarium, scripsit; inter alios cantores & citharœdos, Thurcus quidam ibi erat cum tibia, qui inauditam harmoniam & cunctorum auribus inacceptam edebat, cum puero tympanum ambabus violenter percutiente manibus. Quibus omnibus sic magnificè & hilariter peractis; quique cum gaudio remearunt ad propria, in nomine Domini.

Eodem anno inter regem Galliæ & Helvetios fuit cruentissimum bellum, in
profesto Exaltationis Sanctæ crucis. Congressione enim facta, octo & decem
millia Helvetiorum sive Switzerorum (ut vulgò loquar) usque ad internicionem
cæsa fuerunt. Ex parte autem regis octo millia lancigerorum ceciderunt, & alia
quatuor millia Francigenarum (quemadmodum quidam peritus orbivagus bel-
lipetaque, me præsente, fratribus palàm retulit) perierunt perempta. Et (ut fa-
905 ma erat) Helvetii magis insidiis & bombardis, quàm virtute & viribus prostrati
victique fuerunt. Obtinuit itaque rex victoriam tandem, superstitesque Switze-
ros in fugam convertit. Sed vah, quanta Christianorum rabies! Quantus heus
furor fidelium mutuo se tam crudeliter trucidantium, & ne dicam (ut timetur)
in tartara se invicem horribiliter furioseque trudentium! Qui utique ter quater-
que felices esse potuissent, si contra infideles pugnare, & sanguinem suum fundere
maluissent. At in quod facinus mortalia pectora non cogit auri sacra fames,
quæ nec ipsum DEUM, nec mortem, neque infernum, cupidum expavescere
sinit? Et revera talium militum talia sunt stipendia mortis.

Eodem anno maxima inundatio fuit Rheni, quæ in pagis & oppidis inæstimabilia fecit damna. Quo etiam anno Hallis, regia in Suevia, & Waydhoffen in Stiria, una & eadem conflagrarunt funditus die.

Eodem anno Andreas Luchtenstern, vicarius Citzensis ecclesiæ magnificus, ac devotissimus nostri & fautor & benefactor cœnobii, atque confrater charissimus*. Qui cùm esset beatissimæ virginis Mariæ patronæ nostræ intimus & ardentissimus amator & cultor; multa & eximia ob reverentiam & honorem ejus, proque remedio animæ suæ prædicto nostro monasterio contulit bona. Inter

ter

ter alia enim, etiam adhuc vivens, donavit monasterio pro fratrum studio plures magnos & notabiles codices, item pretiosum & argenteum quod pacificale passim vocatur, item Casulam de Damasco cum Dalmaticis, sericis, & aliis sacris vestibus, quibus modò Sabbathinis diebus celebrantes ad summam Missam utuntur. Quibus etiam insigne suum, scutum videlicet cum stella aurea in campo rubeo, assutum est, quemadmodum & cæteris rebus, quas & monasterio dedit, aut in imaginibus depingi fecit, ut patet in tabella altaris divæ Annæ in ecclesia, & juxta imaginem Christophori Magni, & similibus. Idem dedit monasterio viginti florenos, ut annuatim officium immaculatissimæ virginis Mariæ sub octava ejusdem festi semel cum summa Missa & suffragiis repetatur. Instituit insuper apud nos, ad perpetuam Christiferæ virginis Mariæ laudem, antiphonam *Alma redemptoris &c.* ante summam Missam devotè decantandam à fratribus. Hic denique, velut amicissimus fratrum amator & integerrimus fautor, cùm crebrius visitaret ob devotionem loci monasterium; nunquam ferme venit, quin aut fratribus colloquium impetraret jocundum, aut recedens in signum amoris pro *Valete* (ut dicitur) aliquam pitantiam aut vini aut piscium disponeret. Pro quibus omnibus & aliis elargitis misericordiæ operibus, oramus Deum, ut sanctissima æternaliter requiescat in requie.

Eodem anno, cùm essem amore literarum, Benedicti venerabilis abbatis nostri cum consensu, dimissorio & licentia, Herbipoli in divi Jacobi Apostoli cœnobio, sub reverendi & undecunque doctissimi viri, domini Joannis Tritemii, memorati monasterii abbatis, ad tempus doctrina & obœdientia; ipso tunc Germanicarum rerum historiis tribus voluminibus describendis operam dante, cupienteque cura eadem suum de scriptoribus ecclesiasticis librum, jam olim in Spanheim usque ad annum Domini MCCCCXCIV productum, usque in præsens continuare tempus, viros videlicet illustres, qui interim scriptitassent, suis cum lucubrationibus, scriptoribus ecclesiasticis, jam antea in præfato libro cum scriptis & impressis, per quandam additionem novam connecter: qui, quatenus facilius & promptius conatum suum laudabilem perficere posset, me, quem ad adminiculandum sibi rebatur idoneum, cum literis commendatitiis ad monasteriorum omnium, nostri tamen potissimùm ordinis, fundationes, nec non virorum (ut dixi) clarorum monumenta, tota Germania, ad Dei, omnium scientiarum largitoris, laudem, & totius Teutonicæ nationis & honorem & præconium, undequaque conquisita, congesta & descripta, ei deferrem. Porrò prædictarum literarum necnon commissionum tenor talis fuit, & est.

Universis & singulis dominis abbatibus, prapositis, prioribus, cæterisque ecclesiarum rectoribus Joannes Tritemius, abbas monasterii divi Jacobi Herbipolensis, ordinis sancti Benedicti, cum orationibus promptam obsequendi voluntatem. Harum exhibitori literarum, fratri Paulo Langio, monacho atque presbytero nostri ordinis memorati, dedimus in mandatis, ut omnium monasteriorum, conventuum, & ecclesiarum, cujuscunque sint religionis, quantum fieri potest, totam per Germaniam, fundationes, tempora, patronos, &, si quos habuerint, viros sanctitate vel doctrina insignes, eorum tempora simul & opuscula, diligenter inquirat, conscribat, nobisque referat pro decore Annalium sive Chronicorum Germaniæ, quibus operam impendimus nostram. Quo circa vos omnes & singulos per mundi Salvatorem rogamus, ut eum ad vestra declinantem benignè admittatis, & charitativè foveatis, atque in his, quorum inquirendi gratia mittitur à nobis, illi favorem & adjutorium impendere pro viribus non recusetis, mercedem ab illo recepturi, qui judex omnium dicturus est stantibus à dextris: Ite benedicti patris mei, &c. quoniam, cùm hospes essem, suscepistis me &c. Scripsimus in præfato cœnobio nostro apud Herbipolim, prima die mensis Aprilis, anno Dominicæ Nativitatis MDXV. 906

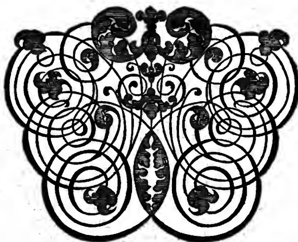
Prædictam itaque legationem sive commissionem pro virili meo solicitius exequi semper conatus sum: tametsi in perpaucis locis fuerim, partim viarum difficultate & discrimine, partim latronum prædonumque formidine, per montes & nemora, tandemque inopino ipsius Trittemii mittentis præceptorisque mei occasu, retractus & impeditus. Nihilo tamen minus, ipso adhuc vivente, aliquot vicibus, ingruente hyeme, collecta & conscripta cum variis diversorum sapientum virorum epistoliis & salutationibus referenda & consignanda Herbipolim redii. Et quanquam memoratam antiquitatum indagationem permulti celebres, & gravissimi etiam ac integerrimi, laudaverint viri; fuerunt tamen è diverso nonnulli sycophantæ & scioli, & (quod fœdius est) fratrores religiosuli, mordaces, & cynici, qui eam commissionem & inquisitionem satis impudenter taxarunt; me pro tam arduo conamine gyrovagum & circulatorem vocitare non erubescentes. At si ego gyrovagus, si circumcellio, quid quæso erat æquivocus meus Apostolus Paulus, de quo Actuum XIX legitur: *Factum est, quòd cùm Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum &c.* quique ab Hierusalem usque Illyricum discurrendo, Christi evangelium seminarat, licet longè alia beatioreque causa? Quid denique fuit Hieronymus, quid Ruffinus, quid Heraclides, quid Petronius, Paulus Orosius, Julius Affricanus, Severus Sulpicius, Cassianus, Paschasius, & similes, qui ob propriam devotionem, & aliorum ædificationem, maria transierunt, loca terræ sanctæ devotissimè perlustraverunt? Deinde Ægyptum, Nitriam, Scythiam, Palæstinamque gyrantes, exactissimè monachorum cœnobia, anachoritarum speluncas & antra scrutantes, vitam & conversationem eorum ac doctrinam religiosissimè & vigilantissimè exploraverunt, & plerunque cum eis per aliquot & dies & annos commanentes, & institutiones eorundem ac mores imitantes & addiscentes, exhortationesque singulorum annotantes; tandem ad propria repedantes, & visa & audita, Dei pro honore & legentium profectu ac ædificatione, eleganter & utiliter conscripserunt. Qui, nisi suprà narrata & circuissent & perlustrassent loca; vitas patrum, institutiones, collationes, exhortationes, conversationes, & itinerarium, quod Hieronymo ascribitur, denique & quorundam, & præcipuè Antonii, Hilarionis, Pachomii, Onophori, Macarii, Romani, Arsenii, Posthumii, Mariæ Ægyptiacæ, Euphrosynæ, Euphrasiæ &c. & similium vitas & legendas nec monachi nec mundus ipse quidem haberet. Felix ergo terque felix illorum peragratio, laudabilis & sancta exploratio, ex quibus tantus fructus, tantaque sequuta est morum & totius sanctitatis ædificatio. Quur ergo in me criminantur æmuli, quod in aliis laudatur, quod etiam ipsa gentilitas in Ulysse multis præconiis extulit, quod Hieronymus gloriosus in Platone & Apollonio Philosophis commendavit, quod denique idem in fœminis etiam summis prosequitur laudibus? Nota est illa divæ Paulæ ferventissima perlustratio, qua nedum infinitas monachorum & eremitarum cellas, sed & eorundem strata, vestes, cilicia, & sudariola quondam, Romanarum matronarum nobilissima propriis manibus attrectavit, venerata & osculata est. Quantus denique fructus & profectus ex ejusmodi peragrationibus sanctorum patrum accreverit mundo; nec ipse Tullius, neque Demosthenes sua eloquentia effari & depromere possent: quandoquidem, ut de aliis interim sileam, si nostri ordinis sancti & devotissimi patres, Columbanus, Gallus, Chilianus, Bonifacius, Willibrordus, Ludigerus, & pares, suis in mona-
907 steriis resedissent, quis Austrasiorum, quis Gallorum, quis Francorum, Bajoariorum, Vindelicorum, Doringorum, Saxonum, Hessonum, Frisonum gentes ad Christi fidem convertisset? Si denique nostri ordinis præstantissimi, præsertim Augustinus, Mellitus, & Justus, Magni Gregorii papæ discipuli; si Alquinus, si Beda, Rabanus, Strabo, Marianus, Claudius, Lampertus & similes domi mansissent: quis Angliam, Scotiam, Hiberniam, fidei rudimentis prædicando imbuisset?

imbuisset? Quis insuper in Gallia almificam & famatissimam illam Parrhisiensem Universitatem instituisset? Quis potentissimum nobilemque in Francia episcopatum illum Herbipolensem fundasset? Quem utique divum Burgbardum, primum ejus ecclesiæ præsulem, instituisse, sicuti & Parrhisiensem Academiam Alquinum, nostri ordinis patres, fundasse certissimum est. Quis alios complures per Europam episcopatus, quorum primi antistites (ut in præcedentibus sub anno Domini DCCCCLXXVIII latius probavimus) nostri ordinis fuere & frequenter peregrini, plantasset? At quid multis moror? Quur mihi vendicare conor, quod excellentissimi viri nec virtute neque sanctitate assequi quiverunt? Qui denique, quanto doctiores & sanctimonia clariores, tanto & acriores & plures semper habuere obtrectatores. Nimirum cùm (expertus harum rerum inquit Hieronymus) semper in propatulo fortitudo æmulos habeat, feriantque summos fulgura montes, & juxta Nasonis simile dicterium:

Summa petat livor, perflent altissima venti.

Sed nunc de his satis. Sanè quatenus & fructus & utilitas sæpe dictæ commissionis & perlustrationis meæ aliquan- &c. *Cætera desunt.*

PAULI LANGII MONACHI CHRONICI CITIZENSIS FINIS.

Aa aa aa aa 2 BENE-

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

HAud infimum Hiſtoriæ Thuringicæ Monumentum eſt hæc de Landgraviis Thuringiæ Hiſtoria. Auctor vulgo Erphesfordienſis vocari ſolet Anonymus, quibusdam vocatur Henricus de Hervordia, aliis Henricus de Frimaria. Verum equidem, Henricum de Frimaria conſcripſiſſe Chronicon Latinum de Thuringia, quo ſe etiam fuiſſe uſum, profitetur *MARCUS WAGNERUS*, *(a)* alium tamen eſſe à noſtro Auctore, ex eodem patet, qui, ubi de Göttinga urbe agit, *(b)* ſic loquitur: *denn Göttingen iſt ein alt Wort, und hat, nach Auſſage der alten geſchrieben Chronica Heinrici de Frimaria, ſeine gewiſſe Ankunfft von den Gothis, ſo etwa zu Meintz ad S. Albanum in einem Codice Chartaceo antiquiſſimo geweſen, und noch vielleicht wohl anzutreffen ſeyn möchte, wenn es nicht durch die Kriegs-Gurgel verbrandt wäre worden*, nihil vero de Göttinga urbe in noſtro auctore. Potius Wagnerus in recenſione Mstorum, quibus uſus fuerit, diſtincte recenſet, *Chronicon Henrici de Frimaria valde vetuſtum Latinum de Thuringia in quarto, multis in locis* obeſum, & aliud *de Landgraviis Thuringorum, eorumque rebus geſtis in quarto, quod intitulatur, Rerum Thuringicarum* Hiſtoria Ejuſdem Henrici de Frimaria,

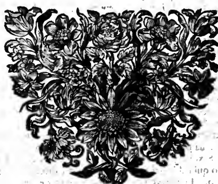
(a) Vom Königreich Thüringen L. 2.
(b) C. I. L. 4.

ria, mentionem fecit *PFEFFERKORNIUS, (a)* dum alias Hansonis de Frimaria in Historiis Thuringicis fiat mentio, qui a. 1346. in castris ante Scharfenberg Fridericum Landgravium cum bipenni defendit. *(b)* Noster Auctor hanc Historiam à primis Thuringorum temporibus ad annum 1426. usque perducit. Omnem equidem Thuringiæ Historiam breviter exponit, ut varia ex eodem Scripto peti posset notitia, non solum ad Historiam Thuringiæ universalis, sed etiam Comitum atque Nobilium Thuringiæ, licet fabulis diversis sit referta, quas sub initium statim animadvertimus, ubi de prima destructione regni Thuringorum agit, per Julium, Officiatum Romanorum, quem etiam Luneburgi & Ileburgi celebrat conditorem. Quare etiam Auctor justæ defensionis Protectonis Saxonicæ in urbem Erfurtensem ita de eodem judicat. *Homo ignotæ fidei, nullius eruditionis & seculi recentioris, sine documentis, aut actis, nugas, quando antiqua refert, nugans.* Ab hac vero Historia Landgraviorum plane distinctum est Chronicon de ortu Landgraviorum Thuringiæ. Hoc in Msto extitit hactenus, usque dum *JO. GEORGIUS ECCARDUS* illud Historiæ Genealogicæ Principum Saxoniæ Superioris primum insereret, *(c)* sub hac Rubrica: *Historia de Landgraviis Thuringiæ duplo auctior multoque emendatior editione Pistoriana, ex Msto.* Verum diversum hoc scriptum est à nostro, id quod titulus indicat, qui illius scripti est, *de ortu Landgraviorum Thuringiæ,* prout etiam Mstum docet, quod in nostra Bibliotheca Academica adservatur, Martini Poloni Chronico tanquam Adpendix adjectum. *CASPAR SAGITTARIUS (d)* de hoc Msto sic loquitur: *Regnum Thuringiacum à C. Julio Cæsare primitus destructum, quis credit affirmanti Auctori de*

(a) *Merckvvürdige Geschichten der Landgraffschafft Thüringen cap. 1. p. 9.*
(b) *CYR. SPANGENBERGS Henneberg. Chronic. lib. V. c. IX. f. 97.*
(c) *p. 351.*
(d) *de antiquo Statu Thuringiæ p. 9.*

ri de Landgraviis Thuringiæ, sive is primus fabricator fabulæ, sive illa ad antiquiorem fabulatorem referenda. In appendice Ms. illius Martini Poloni, quam Bibliotheca servat Academica, quæ alias pæne integrum, longe tamen locupletiorem, repræsentat hunc Anonymum, ejusmodi dicta nondum reperi. Non igitur hanc appendicem eandem facit cum nostro Anonymo. Distinguit etiam *MARCUS WAGNERUS*, qui in Recensione scriptorum, quibus usus, à memoratis duobus Chronicis sigillatim recenset *de ortu Landgraviorum Thuringiæ Chronicon.* Hoc tamen facile concedo, in multis utraque scripta convenire, & sæpe de verbo ad verbum, licet etiam in plerisque discrepent. Quippe Auctor noster à primis initiis incipit, alter Auctor à temporibus Ludovici Barbati, quod apud nostrum Auctorem caput est undecimum. Idem hic Auctor Paparum successionem cum cura docet, quam noster Anonymus plane omittit, Impp. vero successionem nostro exhibet uberius, aliena etiam plura immiscet, quæ ad Thuringiæ Historiam minus spectant, dum è contrario varia apud nostrum Anonymum in particulari Thuringiæ Historia exhibeantur, quæ apud dictum Auctorem haut reperiuntur. Hoc tamen negare haut licet, eum Auctorem, ad emendandum subinde nostrum Anonymum, conducere plurimum. Hunc igitur per notas locupletiores emendavi, illustravique, ut exinde pleniorem facem accenderem Thuringicæ nostræ Historiæ. Adjecit Pistorius *Annales vere brevissimos de vera Thuringiæ Landgraviorum origine, nuptiis, liberis, rebus gestis, & summatim de omnibus ab anno 1029. ad 1253.* Auctor Monachus fuit Reinhardsbrunnensis, quod ex eo patet, dum, ubi de illo Monasterio sermo est, nostram adpellat Ecclesiam. Sic statim ab initio Ludovicum Barbatum vocat fundatorem Ecclesiæ nostræ, & paullo post: *nostræ Reinhersbornensis posses-*

possessionis termini. Et statim: *Ludovicus iste comes, fundator nostræ Ecclesiæ.* Vixit Auctor iste sub Friderico Gravi, Strenuoque. Patet hoc ex præfationis fine, ubi dicitur: *Albertus* (degener) *ut dictum est, genuit Fridericum & fratres ejus, Item Fridericus genuit Fridericum, Landgravium & Marchionem Misnensem, & ille genuit juniorem Fridericum.* Plura de eodem habet Tentzelius. *(a)* Hos Annales æque Historiæ suæ Genealogicæ Principum Saxoniæ Superioris inseruit Eccardus. *(b)* Adjecit Pistorius Genealogiam Landgraviorum omnium Thuringiæ & Hassiæ, qui à quingentis annis & amplius ditiones illas cum Imperio tenuerunt, quæ tamen accuratiorem limam meretur, ad eandemque laudata superius Historia Genealogica Principum Saxoniæ Superioris plurimum poterit inservire.

HISTO-

(a) Supplem. Hist. Goth. p. 410.
(b) p. 345. sqq.

908

HISTORIA ERPHESFORDENSIS ANONYMI SCRIPTORIS DE LANDGRAVIIS THURINGIÆ.

Quam, quod in eodem libro esset, & alioquin magnam cognationem cum Lamberto haberet, resque istius provinciæ Germanicas explicaret, conjungendam cum illo esse putavimus.

CAPUT I.

NOE habuit tres filios, Sem, Cham & Japhet. Ab illis ortæ sunt LXXII generationes seu gentes. Hinc est, quòd Christus misit ad illas LXXII discipulos: hæ generationes seu gentes LXXII disseminatæ sunt per orbem & mundum in tribus partibus, ita, quòd mundus est divisus in tres partes: ita, quòd Sem cum sua sorte, scilicet generatione, Asiam, *(a)* Cham in generatione *(b)* sua Aphricam; Japhet Europam, id est partem mundi ad Aquilonem seu ad plagam Septentrionalem, sortitus est, cum septem filiis suis & filiis filiorum. Qui fecerunt secundum lapsum temporis XV generationes & gentes: & à quibus provenerunt gentes & regiones plures, scilicet Italici cum suis regionibus; Germani cum suis regionibus; Gallici cum suis gentibus & regionibus; & cæteræ gentes, quæ habitant ad Septentrionalem plagam. Illi verò homines nati de semine Japhet, qui in processu temporum inceperunt habitare in Germania, in regione illa, quam modò inhabitant Saxones & Westphali, in aquas Albiam & Rhenum usque ad mare Septentrionale. Et quia duri erant tales homines ad laborandum & bellandum; ideo Duringi seu Thuringi sunt ab aliis nominati, *(c)* & elegerunt sibi inter eos regem & ducem, qui dicebatur rex Duringorum, cui obediebant. Alii verò homines de ejusdem Japhet semine, qui inceperunt habitare & victum suum quærere circa Rhenum & ultra usque ad mare Occidentale, & quia Franci, id est feroces, erant ad bellandum, vocati sunt ab aliis vicinis eorum Franci, id est feroces, & sibi elegerunt regem, qui nominabatur rex Francorum. Alii verò de ejusdem semine Japhet, qui inceperunt habitare in insulis Britanniæ, Angliæ & Frisiæ, & quia gens indomita & litigiosa & multùm *(d)* robusta erat: & ideo vocati sunt Saxones, qui elegerunt sibi *(e)* regem, & dicebatur rex Saxonum. Alii verò qui habitabant prope Danubium, dicebantur primò Alemanni, de quibus sileo. Isti reges creaverunt aliquos duces ex cupiditate nimia, & eos ad terras circumjacentes miserunt, quos humiliaverunt, & tributarios fecerunt, & regna sua vi & potentia, diversitate linguarum, & multitudine terrarum dilataverunt: & ultra mille annos manserunt inconcussa, à tempore, quo inceperunt, scilicet circa finem tertiæ ætatis, ante tempora David, evolutis IV millibus annorum à creatione mundi, usque ad tempora Julii Cæsaris, qui mala eis intulit non longè ante nativitatem Christi.

De

(a) MS. *Sem cum sua generatione sortitus est Asiam.*
(b) MS. *Cum sua generatione.*
(c) Compara *SAGITTARII Antiquitates Regni Thuring. lib. I. c. I.*
(d) MS. *Multum grossa & robusta.*
(e) MS. *Ducem & regem.*

De prima destructione regni Thuringorum per Julium, officiatum Romanorum.

CAP. II.

CUm Romani nimium crescere cœperunt in divitiis & potentia, arridente eis fortuna, & totum mundum nitebantur subjugare suo imperio; audientes in partibus Germaniæ ad Septentrionem multos esse reges & principes, qui se ipsos rexerunt, & regnum Romanorum minimè curabant: habito consilio, quomodo ipsos humiliarent & tributarios facerent; (sicut fecerunt multos reges & provincias seu terras in partibus transmarinis, id est in partibus mundi Asiæ & Aphricæ) strenuissimum militem & nobilem Romanum Julium, cum maxima multitudine populi, & cum infinito thesauro in Alemaniam miserunt, ut reges 909
deponeret, & terras tributarias & subjectas Romano imperio faceret. Julius enim veniens in Alemaniam, per decem annos regnum Thuringiæ & alia regna, scilicet Galliam, debellando Romano imperio subjecit & destruxit, non absque magna strage hominum utriusque partis. Nam quinque annis pugnavit in Thuringia, & ibi moram traxit. Et ut regna manerent destructa, & populus subjectus Romanis, tunc Julius multa castra in diversis partibus Alemaniæ construxit, & multos nobiles ibidem posuit, ut si Thuringi vel alii regem crearent, vel se Romanis opponerent, quòd compescerentur.

Nam in partibus nunc Saxoniæ ob venerationem Lunæ, cujus radios vidit quadam nocte in quodam monte, ædificavit castrum Luneburg, & compellebat Thuringos adorare Lunam, secundum modum Romanorum. In partibus Orientalibus Misnæ Julburg, quod nominatur modò Ylborg. In partibus nunc Thuringiæ Cufftze, quod est nomen Gallicum, id est confusio, in perpetuum argumentum, quòd regnum Thuringiæ fuit per eum confusum. In partibus Hassiæ construxit Wimelberg, & posuit ibi plus quàm LXX milites contra Thuringos. Item plura castra ædificavit in Rheno, & in Francia contra regem Francorum, scilicet Juliacum Novimagium, *(a)* & postea Julius omnibus castris, cum nobilibus & militibus bene munitis, reversus est Romam, & tandem imperator factus Romanorum. Et eo mortuo Octavianus, qui & Augustus dicebatur, factus fuit imperator, & dominus totius orbis, sub quo natus est Christus. Cui successit Tyberius.

Nota, Julius fuit unus de consulibus Romanorum, & dux exercitus. Nota, quando Julius per multa bella, quæ habuit cum Gallicis, & Thuringis, & Alemanis, & eos tributarios fecit Romanis per decem annos pugnando, reversus est Romam, sed Romani de consilio Pompeji prætoris, ducis exercitus versus orientem, qui multa magnifica facta fecit in partibus multis, nolebant eum intromittere: nec sibi pecunias amplius ex ærario tradere. Quare provocatus, pugnavit multis diebus cum Pompejo & Romanis, & eos prostravit, Pompejo fugiente in Ægyptum, & ibi à rege occiso in favorem Julii: & sic Julius Cæsar factus est invitis Romanis. Et hoc tangitur in historia scholastica, cùm dicitur, factum est eo tempore discidium inter Romanos pro Pompejo & Julio Cæsare. Cæsar autem fugavit Pompejum, & Romanos sibi adhærentes. Rexit autem Julius solus tribus annis, & sex mensibus, & dolo Bruti occisus est: post Julium rexit & Cæsar factus est Octavianus, cujus nepos, qui intravit Pannoniam, id est Ungariam,

(a) Communis est Thuringiæ Chronographorum traditio, Julium Cæsarem has in Germania urbes condidisse, quam satis confutant Romanorum historiæ, quæ tradunt, Cæsarem circa Rheni saltim ripas hæsisse, nec ulterius progredi fuisse ausum. Ideoque *CASPAR SAGITTARIUS* in epistola sua de antiquo statu Thuringiæ hanc fabulam *p. 9.* confutavit, & potissimum *Antiquit. Regni Thuring. lib. II. cap. I. §. 6.* etiam *Hist. March. Soltvvedel. §. XII.*

quam cruentissima cæde desævit: deinde Germaniam, quæ ab Ungaria usque ad Rhenum extenditur cum XII legionibus militum aggressus est, bellans per triduum: & perdidit tres legiones, in magnam jacturam exercitus Romanorum: deinde Dacos & terras confines prostravit in magna multitudine, & XL millia captivorum in Galliam, quæ est ultra Rhenum, secum duxit.

De expulsione Thuringorum per Saxones antiquos, scilicet per Anglicos, Britones, & Frisones.

CAPUT III.

ANno Dominicæ incarnationis XXVIII, regnante Tyberio, imperatore Romanorum, gens Saxonum habitans in Anglia, Britannia & Frisia, audiens, quòd Thuringi non haberent regem & ducem aliquem; rex eorum ex cupiditate dominii misit plures duces suos de gente Saxonum, qui navigio venerunt per mare Occidentale ad Septentrionale, scilicet ad loca, ubi modò sunt civitates *Lubeck*, *Rostock*, &c. Et cùm Saxones terræ applicuissent; Thuringi ejus adventum graviter ferentes, armati contra eos venerunt. Saxones verò bene armati novis armis diffusis super scapulis, vestiti pilos quadratæ formæ cum longis lanceis, stabantque subnixi parvis scutis, habentes ad renes magnos cultellos, & atrociter restiterunt, & portum obtinuerunt. Deinde inter se dimicantibus, cum multis hinc inde cadentibus & occasis; tandem Saxones triumphaverunt, & Thuringos à mari Septentrionali, & à terra, quæ nunc Sclavia & Saxonia dicitur, expulerunt, & eam possederunt. Alii autem fugerunt, & terram, quam nunc inhabitant, in-
910 ter nemus Thuringicum & *Hartz* intraverunt. Et videntes eam esse opulentissimam & fertilissimam; ipsam precibus & vi, sicut poterant, obtinuerunt, & villas ibidem & civitates ædificaverunt: & nomine suo Thuringiam nominaverunt: & se ipsos per judices proprios violenter citra quadringentos annos rexerunt: & ad Franconiam, Hassiam, Mysnam se multùm ampliaverunt, & in divitiis & potentia profecerunt. *(a)*

De secundaria creatione regum in Thuringia & Francia.

CAPUT IV.

ANno Dominicæ incarnationis CCCCXXVI, regnante Theodosio imperatore, Romani nimiùm cœperunt defluere, & in potestate deficere, & Franci cœperunt crescere. Quapropter Franci ipsos officiatos Romanorum undique de Francia, scilicet à Rheno usque ad mare Occidentale, expulerunt, etiam aliquos occiderunt, & sibi iteratò inter se regem creaverunt. Qui in brevi tempore omnes provincias Galliæ à mari usque ad mare suo subjugavit imperio. Hoc audientes Thuringi ab altera parte Rheni habitantes ad Orientem; de consilio regis Francorum Merwygum, cognatum regis Francorum, in regem sibi elegerunt: qui castrum construxit in monte, ubi nunc est monasterium S. Petri in Erfordia, & castrum prope Erfordiam, ubi nunc est ecclesia sancti Dionysii, quod vulgares nominant Merwersburgk. *(b)* Post Merwigum regnavit in Thuringia Bassi-

(a) Hanc fabulam iterum confutavit *SAGITTARIUS Antiquit. Regni Thuring. lib. I. cap. IV. §. XXXV. XXXVI.*

(b) Eadem habentur in Addit. ad Lambertum Schafn. circa finem. *VARILOQUUS ERFURTENSIS*, quem nostra Bibliotheca publica possidet Mstum, urbem in monte construxisse dicit, dum ita scribit: *Imperium pro eo* (Clodio) *suscepit in Francia Mervvigus, filius Mervvigi regis de Thuringia. Hujus temporibus Erphesfurt inicium fuit. Et idem Mervvigus primum urbem in monte ejusdem loci construxit, in quo patris sui domus venacionis fuit, ex quo & nomen videlicet urbis Mervvigi sumpsit.* Adde *CYR. SPANGENBERG Mansfeld. Chronic. cap. L.* & Scriptores Erfurtenses, potissimum *JO. MAUR. GU-*

Baſſinus, *(a)* cujus uxorem duxit poſtea Hildericus, rex Franciæ. Nota, in Chronica verò Martini ſub imperatore Anaſtaſio regnavit Hildericus, pòſt Baſſinus regnavit, in Thuringia Irmenfridus. Nota, quòd regnante Theodoſio imperatore & Merwige, rege Thuringorum, Northuſen civitas eſt fundata & muro circundata: & longè pòſt villa Erfordia. Ex prædictis habetur, quòd reges Thuringorum tres rexerunt annis XCIV.

De translatione regni Thuringorum ad Francos poſt mortem Thuringorum regis.

CAPUT V.

Mortuo primo rege Francorum, ſucceſſit filius ejus Hildericus; poſt quem Clodovæus. Mortuo Clodovæo, reliquit quatuor filios dividentes regnum Franciæ, quorum unus, nomine Theodericus, fortitus eſt totam partem circa Rhenum, & ſedem regni ſui locavit in Metis. Cujus ſororem duxit Irmenfridus, *(b)* rex Thuringiæ, anno Domini DXIX. Qui rex Thuringiæ ex perſuaſione maiorum aſpirabat ad regnum ſororii ſui, & ipſum ſubplantare; verba indiſcreta ſibi mandando. Hoc audiens rex Theodericus, indignatus venit cum magno exercitu ſuorum, convocatis etiam Saxonibus ad hoc, ad locum *Roneburg (c)* in Thuringiam: & commiſſum eſt bellum per biduum: & multi ex utraque parte regum ceciderunt. Tertia die victus eſt Irmefridus, & fugit in civitatem *Schidingen* ſuper fluvium *Unſtrud*. Tandem Irmefridus à ſuis malis conſiliariis, qui conſilium ſibi litigandi dederunt, occiſus eſt. Hoc audientes Thuringi, quòd rex eorum eſſet occiſus, ſe ſubdiderunt regi Theoderico anno Domini DXX, & quòd Saxones juverunt regem Theodericum. Ideo rex dedit duci Saxonum in terra Thuringiæ, quicquid ultra *Unſtrud* ſitum eſt, *(d)* verſus montana *Hartz*, quam terram pluribus annis habuerunt, & pro defenſione hujus partis ædificavit caſtrum, quod nominaverunt ſecundum nomen ſuum *Saxenburg*. Sed quia officiati Saxonum multa mala intulerunt Thuringis, & fuerunt nimis inquieti; ideo Thuringi cum adjutorio regis Franciæ ipſos de terra expule-

 runt;

DENUM *Hiſt. Erfurt. lib. I. §. VI.* Verum etiam hæc confutavit SAGITTARIUS *de antiquo ſtatu Thuringiæ p. 13. & Antiquit. Regni Thuringici lib. II. cap. II. §. VI.* minime concedens, tale caſtrum à Merovæo fuiſſe extructum.

(a) Non deſunt equidem qui Baſinum non Thuringis, verum Tulingis imperitaſſe velint, prout ſentit JOD. COCCIUS *Dagoberto cap. V. p. 37.* & MART. CHRISTOPHORUS LAURENTII *Monum. Roman. in Thuringia cap. II. p. 37.* provocans ad Chronicam Regum Francorum, Francofurti a. 1583. editam, in qua de Childerico: *Rex pejora ſibi metuens, in Thulingiam, hodie Lorraine vocatam, profugit, conſilium Viridomari amici ſui ſecutus, manſit etiam poſt eum ſuperſtes Thulingia regina, quæ relicto marito, Childericum in Galliam ſecuta eſt.* Et in hiſtoria Clotharii: *accepto nuncio initi inter Saxones & Tulingos fæderis, confeſtim duxit exercitum in Tulingiam, hodie Lorraine dictam, cujus inſperato adventu conſternati Tulingi illico ſeſe ſuaque omnia permiſerunt poteſtati Clotharii.* Verum Francicarum Rerum Scriptores veteres Biſinum diſertis verbis Thuringorum Regem vocant, utpote GREGORIUS TURONENSIS *lib. II. cap. XII.* FREDEGARIUS *cap. XII.* AIMOINUS *lib. I. cap. VII.* SIGEBERTUS GEMBLAC. *ad a. 461.* ut ideo Coccei & Laurentii nugæ fidem haut mereantur, quos etiam ſatis confutavit SAGITTARIUS *lib. II. cap. IX.*

(b) Hic ſupra SIFFRIDO PRESBYTERO *lib. I. a. 493.* vocatur *Erinfridus.*

(c) WITTICHINDUS *lib. I. Ann. p. 631.* *Runibergum* vocat, quem ſequitur CONRADUS URSPERGENSIS. SAGITTARIUS *de Ant. Statu Thuringiæ p. 23.* Mſtum ſecutus, *Teuneberg* legit, quod Unſtruto propius. Verum CHRISTIANUS LöBERUS *Hiſt. Ronneburg. lib. I. cap. IV.* Wittichindi lectionem juſtis ex cauſis præfert.

(d) Adde WITTICHINDI *Annales lib. I. p. 631.*

runt; regnante tunc imperatore Romanorum Juſtiniano, anno Domini DXXXIV.

De regibus Franciæ, qui rexerunt Thuringiam poſt regem Thuringorum.

CAPUT VI.

REge Theoderieo Franeorum & Thuringorum defuncto ſine liberis, ſueceſſit ei Hilbertus frater ſuus. Poſt quem filius ejus Clotarius: poſt quem Tagobertus, qui per totam Franeiam, & totam Alemaniam rexit ſolus rex, exeepta Saxonia. Et veniens in Thuringiam, caſtrum *Mervvysburg* deſtruxit, à prædeceſſore
911 ſuo conſtructum, & in eodem loeo monaſterium in honorem ſancti Petri eonſtruxit, quod hodie eernitur in Erfordia, anno Domini DCXXVII. *(a)* Ille idem Tagebertus prope Erfordiam eaſtrum eonſtruxit, quod vulgares nominant *Taberſtad.* Deinde mortuo Tageberto Clodovæus regnavit in Francia, & in tota Alemania, exeepta Saxonia, & poſtea plures alii usque ad Pipinum, qui fuit pater Caroli magni. Iſte Pipinus, rex Franciæ & Alemaniæ, fundavit monaſterium in Hersfeld, *(b)* & dedit ei multa bona in Thuringia & Haſſia, anno Domini DCCXXXVI. Idem fecit creari ſanctum Bonifaeium in archiepiſeopum Moguntinenſem, & fuit primus archiepiſcopus. *(c)* Idem Pipinus cum Bonifacio fundaverunt monaſterium in Fulda, & dederunt ei multa bona in Thuringia, in Buchovia, & Franckonia, &c. *(d)*

Anno Domini DCCXLV, item ſub eodem Pipino, ſanctus Bonifacius ædificavit eeeleſiam ſanctæ Mariæ in Erfordia & eeeleſiam Ordorff. *(e)* Mortuo Pipino rege, ſucceſſit ei Carolus filius ſuus, qui ſubjugavit ſibi Saxones in Anglia, in Britannia, in Friſia, & in Saxonia, & multùm regnum ſuum ampliavit. Et nota de ſancto Bonifacio, qui, eùm rediret de Roma eum auctoritate Apoſtoliea, & veniens in Bavariam, Bavaros convertit ad fidem, & has eecleſias cathedrales fundavit in Bavaria, ſcilieet Saltzburgen. Friſingen. Ratiſponen. Patavien. Eyſtaden; item in Franconia Herbipolen. In Thuringia Erffordenſem, quamvis non permanſit; in Holandia Trajectenſem; & cuilibet eeeleſiæ feeit epiſcopum & rectorem. Item fundavit monaſteria in Fulda terræ Buehoviæ; item in Thuringia, eccleſias ſanctæ Mariæ in Erfordia, & in Ordorff; in Haſſia Hamelburck & Fritzlaria. Et eùm rexiſſet Franciam, Angliam, Britanniam, totam Alemaniam XXIII annis; vocatus fuit à ſummo pontifice Romam, & in imperatorem coronatus. Iſte Carolus fundavit monaſterium in Homburg, *(f)* & plura alia ſecundum literas alphabeti in ecclesia Dei. Et poſtquam imperavit in Francia, in Italia,

---

(a) *COCCIUS Dagoberto cap. XX. p. 187. GUDENUS Hiſt. Erfurt. lib. I. p. 11.* hanc traditionem defendunt. Verum variis argumentis prægnantibus illam confutavit *TRITHEMIUS Chron. Hirſaugienſi Tom. I. p. 226.* atque demonſtravit, Wilhelmum, Hirſchfeldenſem Abbatem XII. qui ab anno 1269. ad 1291. præfuit, hoc monaſterium demum fundaſſe. Adde *SAGITTARIUM de ant. Thuringiæ Statu p. 33. & lib. I. Antiquitatum Ducatus Thuring. cap. XI.* Huic monaſterio conceſſa fuit vel à Lothario Imp. vel à Ludovico Landgravio villa Mittelhauſen, ea tamen lege, ut Landgravio pro Tribunali ſedenti, aulæa ſubminiſtraret. Sie enim ex Msto *TENTZELIUS p. 353. Abbas montis ſancti Petri Erffesfurdenſis adminiſtrare tenetur dorſalia & tapeta, cum quibus judex cum ſuis ſedere habet: propterea data & aſſignata eſt ſibi villa Mittelhuſen.* Hæc vero hodie eſt ditionis Iſenaeenſis.

(b) Vide *CYR. SPANGENBERG Bonifacium cap. XXIV.*

(c) Compara *OTHLONUM Vita Bonifacii lib. I. cap. XXXII. SAGITTARIUM Antiqu. Gent. & Chriſtianiſmi Thuring. lib. III. cap. XXII. & de Ant. Thur. Statu p. 37.*

(d) Compara *CHRIST. BROWERI Antiqu. Fuldenſes cap. III. SAGITTARIUM lib. III. cap. XXIII.*

(e) *SAGITTARIUS lib. III. cap. XI. XII.*

(f) Legendum *Hamburg.*

Italia, in Alemania, potenter XXXVII annis, mortuus est, & sepultus in Aquisgrani. Post Carolum, qui dicebatur Magnus propter magnifica facta, rexit Alemaniam unus de filiis Caroli scilicet Lotharius: *(a)* post Lotharium Ludovicus, frater suus & imperator: post Ludovicum filius suus Lotharius & imperator, qui consummavit monasterium Homburg, & factus monachus ibidem *(b)* imperium resignavit. Post Lotharium rexit Ludovicus filius ejus & imperator. Post Ludovicum, Carolus frater ejusdem Ludovici, *(c)* rexit & imperator factus, volens filios fratris sui Ludovici relictos exhæreditare, & regna solus habere & terras: sed frustratus est in proposito. Et multis bellis habitis voluntariè dimisit filiis fratris totam Alemaniam. Qui tres fratres dividentes Alemanniam.

Nam primus, scilicet Carolomannus, in sortem accepit terras Bavariæ, Sueviæ, Austriæ, Ponnoniæ, Karinthiæ, Bohemiæ, Moraviæ, & cæteras regiones circa Danubium, & nominabatur rex Danubiæ, vel Alemaniæ superioris.

Secundus frater, scilicet Carolus, accepit in sortem totum Rhenum & cæteras regiones circumjacentes, & nominabatur rex Teutoniæ. Tertius frater, scilicet Ludovicus, accepit in sortem Thuringiam, Franconiam, Misnam, Hassiam, Saxoniam, Marchiam, Selaviam, Frisiam, & cæteras regiones circa Albiam, & nominabatur rex Albiæ & Thuringiæ. Et posuit sedem regni sui in Thuringia, in castro quod *Iecheburg (d)* nominatur, & capellam in honorem beatæ virginis Mariæ, quæ adhuc manet castro destructo. Notandum, quòd sub imperatore Ludovico, filio Caroli magni, Ockarus, archiepiscopus V. Moguntinus, transtulit ossa sancti Severi in Erffordiam, anno Domini DCCCXXXVI. *(e)* Nota, quòd partes viciniores Italicis, sicut sunt Bavaria, Suevia, dictæ fuerunt ab Italicis primò Alemania, & homines dicebantur Alemanni. *(f)* Nota, secundum Orosium & Solinum, quod tunc temporis Germania & Alemania habebantur pro uno & eodem. Nam Ungaria dicebatur Pannonia, & ab Ungaria usque ad Rhenum dicebatur Germania vel Alemania, & ultra Rhenum Gallia.

De depositione regum & destructione regnorum in Alemania, & creatione ducum.

CAP. VII.

Carolus tertius, filius Ludovici prædicti, qui in divisione Alemaniæ accepit in sortem Thuringiam & cæteras regiones, factus imperator ædificavit in Franconia minore urbem, quam suo nomine Karlstat nominavit. Iste Carolus factus imperator & coronatus Romæ à summo pontifice, in tantam elatus est superbiam, quòd, ut solus rex ubilibet regnaret, in Alemania omnes reges deposuit, & 912 ipsos & hæredes eorum in duces creavit. Similiter omnia regna in Alemania destruxit, & in ducatus redegit. Nam fecit in Bavaria ducem & ducatum; in Polonia, in Austria, in Suevia, in Bohemia, in Saxonia, in Thuringia, & Hassia, in Westphalia, item in Gelria, in Brabantia, in Lothringia, in Franconia, duces & ducatus; in Marchia Brandenburgens. & Misnæ Marchiones & Marchionatus. Ex prædictis patet, quòd reges Franciæ rexerunt Thuringiam CCCLXVI annis.

 Tan-

(a) Error manifestus, dum Carolus unicum reliquerit filium Ludovicum, qui ipsi successit.

(b) Lotharius hic Imp. non Hamburgi, sed in Prumiensi monasterio factus fuit monachus.

(c) Carolus hic Calvus, qui Ludovico II. Imp. successit, non hujus, verum Ludovici Germanici frater fuit.

(d) Vide *ANDREAM TOPPIUM Historia Sondershusana* & *JO. CHRISTOPHORUM OLEARIUM Syntagmate Rerum Thuringicarum p. 193.*

(e) Hæc uberius examinat *SAGITTARIUS Antiqu. Duc. Thuring. lib. III. cap. IV §. V. VI.*

(f) Compara Syntagma Hist. Germ. *diss. I. §. XXI.*

Tandem idem Carolus imperator, solus rex in Alemania, habens sub se prænominatos duces prænominatarum terrarum, quos violenter creavit; postea contemptus à ducibus & nobilibus in tantam devenit inopiam, ut pane egeret; & mortuus est in miseria sine hæredibus. Sub eodem rege Carolo papa Joannes celebravit synodum in Erfordia: tunc Hildeberto existente archiepiscopo Moguntino anno Domini DCCCLXXX. Nota, iste papa fuit mulier, *(a)* & esset octavus, si computaretur inter alios.

De ducibus Thuringorum, & quomodo ducatus Thuringorum devenit ad Saxones.

CAP. VIII.

CArolus prænominatus creando duces in Alemania fecit in Thuringia & Hassia consanguineum suum ducem, scilicet Ludovicum, anno Domini DCCCLXXXVI. Quo Ludovico mortuo ejus filius Ludovicus successit: *(b)* sub quo nobiles Comites de Kevernberg terræ Thuringiæ monasterium prope Wassenburg in honorem sanctæ Walpurgis construxerunt, sub anno Domini DCCCCXXV: quod postea translatum est in oppidum *Arnstadt.* *(c)* Mortuo Ludovico secundo, duce Thuringorum, successit ei Burchardus filius suus, sub cujus regimine Ungari Alemanniam intrantes, ut eam devastarent. Quibus occurrerunt duces Saxoniæ, Bavariæ, Sueviæ & dux Thuringiæ: & commissum est bellum, & multa millia Ungarorum occisa sunt: & dux Thuringorum tertius percussus interiit sine hæredibus, an. Domini DCCCCLXXII: & ducatus Thuringiæ devolutus fuit ad Henricum, ducem Saxoniæ, ejus consobrinum, tunc imperatorem Romanorum. Ex prædictis sequitur, quòd duces Thuringiæ rexerunt annis LXXXVI. *(d)*

De

(a) Adde, quæ supra notavi ad *MARIANUM SCOTUM a. 854.*

(b) Quæ de Ludovico ejusdemque filii cognomine hic narrat auctor, non adeo certæ sunt fidei, licet ipsum *DAVID CHYTRÆUS* fuerit secutus, dum Saxonia *p. 168.* sic scribat: *Tandem Carolus Crassus Imp. ducem Turingiæ præfecit Ludovicum, cujus nepos Burchardus ἄπαις ab Ungaris casus est. Quare Henricus Auceps Imp. Turingiam occupavit, cujus successoribus Saxoniæ principibus in hodiernum usque diem subjecta est.* *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 571.* *Inde Duces habuit Ludovicum I. Ludovicum II. Leopoldum, Burchardum: horum uterque ab Ungaris casus est, quorum & Hirsveldensis mentionem facit.* Ista enim ætate Poppo, Thuringorum Dux, commemoratur atque Egino Comes. Sic enim *ANNALES FULDENSES ad a. 882.* *Civile bellum inter Saxones & Thuringos exoritur, machinantibus Poppone, fratre Heimrichi, & Eginone Comitibus. Magna post clade Poppo cum Thuringis inferior extitit.* Hic autem Poppo, etiam post Caroli Crassi depositionem, a. 889. adhuc apud Regionem, tanquam Dux Thuringorum, occurrit, & apud *DITMARUM lib. I.* haut procul ab initio. *REGINO* vero ad *a. 892.* *Poppo, Dux Thuringorum, dignitatibus expoliatur. Ducatus, quem tenuerat, Cunrado commendatur, quem pauco tempore tenuit, & sua sponte eum reddidit.* Idem confirmant *ANNALES FULDENSES*, *CHRONOGRAPHUS SAXO*, *ANNALISTA SAXO ad a. 892.* prout etiam uberius demonstravit *SAGITTARIUS Epistola de antiquo statu Thuringiæ pag. 43.* *PFEFFINGERUS Vitriario illustrato lib. I. Tit. XVI. p. 214.*

(c) De hoc *JO. CHRISTOPH OLEARIUS Hist. Arnstadt. p. 80. 233.*

(d) Hic locus multis plane scatet erroribus. Burchardus enim non a. 972. sed a. 909. ab Ungaris fuit occisus, prout *LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS*, aliique Chronographi *ad a. 909.* testantur, nec consobrinus fuit Henrici Aucupis, qui a. 972. non amplius superstes, prout jamdum docuit *PFEFFINGERUS c. l. pag. 215.* *SAGITTARIUS de ant. Statu Thuringiæ p. 43.*

De Henrico Imperatore, duce Saxoniæ.

CAP. IX.

HEnricus imperator, dux Saxoniæ & Thuringiæ, *(a)* ædificavit civitatem Goslariæ & abbatiam in *Quetlinburg*. Uxor autem sua Mechtildis fundavit monasterium S. Crucis in *Northusen*, ubi sepulta est, & abbatiam in *Pholne*. *(b)* Hujus Henrici imperatoris temporibus Ungari iteratò redierunt ad Alemaniam, & intraverunt Thuringiam, & obsederunt castrum principale in principatu, scilicet Jecheburg, cum L millibus armatorum. Quod cùm nunciatum fuisset imperatori, duci Saxoniæ & Thuringiæ; magno collecto exercitu illos Ungaros de Thuringia turpiter fugavit, & etiam multos occidit.

Quomodo ducatus Thuringiæ devolutus fuit ad episcopos Moguntiñenses, & quamdiu episcopi rexerunt Thuringiam.

CAP. X.

OTto, filius Henrici, ducis Saxoniæ & Thuringiæ ac imperatoris, post mortem patris etiam factus imperator, civitatem Magdeburgensem & ecclesiam cathedralem fundavit, & Wilhelmum filium suum archiepiscopum Moguntinum fecit. Quo facto Wilhelmus archiepiscopus quartus decimus Thuringiam intravit: & in Erfordia multos nobiles pro defensione terræ locavit, quibus multa bona in Thuringia largitus est. Wilhelmo defuncto successit Rupertus: post quem Erckenboldus, antea abbas Fuldensis: post quem Erbo: post quem Bardo, antea abbas Hersfeldensis. Hi archiepiscopi successivè rexerunt Thuringiam & Hassiam, *(c)* annis fere septuaginta, usque ad Conradum secundum imperatorem.

De ortu Landgraviorum Thuringiæ. 913

CAP. XI.

ANno Domini MXV, Conradus Francigena, quidam dux Francorum Imperator, habebat duos consanguineos: scilicet Hugonem, & Ludovicum fratrem suum, ex stirpe regum Franciæ progeniti, & multùm pecuniosi. *(d)* Hugo fuit in curia archiepiscopi Moguntinensis, & sibi serviebat. Quo mortuo & filio suo omnia, quæ reliquit, devoluta fuerunt ad Ludovicum fratrem, qui fuit in curia imperatoris Chunradi, & propter suam sagacitatem summus & præpotens in aula regia effectus est. Iste imperator diligens Ludovicum cognatum suum, volens sibi providere de aliqua hæreditate & beneficiis, misit eum ad archiepiscopum Moguntinum Bardonem, antea abbatem Herfeldens. mandans ei, *(e)* ut amore sui, & propter servitium fratris sui Hugonis, conferret Ludovico

(a) Sic *SIGEBERTO GEMBLACENSI ad a. 914.* Henricus Dux de Saxonia & Thuringia dicitur, qui etiam ea, quæ Moguntini Archiepiscopi in hisce terris possederunt, occupavit. Sic enim *WITTICHINDUS Ann. lib. I. p. 636. Statim omnia, quæ juris ipsius erant, in omni Saxonia vel Turingorum terra occupavit. DITMARUS lib. I. p. 325. quicquid ad Episcopum in Saxonia vel Turingia pertinuit, totum sibi præcepit occupari: amicos regis partibus ex his omnino depradatos expellens.*

(b) Intelligitur Monasterium Pöldense, Grubenhagensis ditionis, cujus Antiquitates sigillatim scripsit *JO. GEORGIUS LEUCFELDUS.*

(c) Vide quæ superius notavi ad *LANGII Chron. a. 974.*

(d) De his & Ludovici Barbati progenie prolixius egit *ECCARDUS in Historia Genealogica Principum Saxoniæ p. 314.*

(e) Ergo non Dominus Thuringiæ Moguntinus tum fuit: sed Imperatoris in administranda Thuringia Vicarius, prout infra *c. XV.* Archiepiscopus Coloniensis Segewinus, vicarius Regis Henrici in certis Alemanniæ partibus dicitur.

vico cognato suo aliqua beneficia in diœcesi *(a)* in feudum. Episcopus verò ad nutum imperatoris ipsum in Thuringiam misit, & ibidem vicedominum, id est vicarium, per totam Thuringiam fecit; ei beneficia plura *(b)* jure hæreditario hinc inde contulit & dedit. Et etiam ipse imperator quædam donavit, sicut ex sequente privilegio videri potest.

Privilegium Chunradi imperatoris de terminis collationis fratri Ludovico cum barba. (c)

In nomine summæ & individuæ Trinitatis, Cunradus divina annuente elementia Romanorum Imperator Augustus. Notum esse volumus omnibus sanè volentibus, tam præsentis quàm futuri temporis fidelibus, qualiter nos ob interventum dilectissimæ contectalis nostræ Gysilæ, *(d)* cuidam Ludovico *(e)* comiti consanguineo nostro prædium, quod ab incolis Thuringiæ comparavit; villam scilicet *Aldenberg*, *(f)* & novalia prope hinc & inde adjacentia scilicet, & partem vastæ solitudinis *Loybe*, *(g)* nostræ dominationi subjacentem, quam ei nostra donatione contulimus liberè & quietè perfruenda, regia auctoritate stabilita fecimus, quæ his locis *(h)* & terminis concluduntur. A fluviolo *Louffa* usque, quo influit rivulus *Battenbach*, & sic retrorsum per ascensum ejus, ad locum, qui dicitur *Furstat*, *(i)* Deinde deorsum ad *Maingesalbach*, *(k)* ad viam tendentem à *Bossenroth*, *(l)* ad fontem, qui est ad *Espenfeld*. *(m)* Deinde versus

---

(a) Dicitur hic in diœcesi, non vero in Territorio. Diœcesis Moguntini tunc erat, Ducatus vero vacans, & Territorium adhuc Cæsari suberat.

(b) Bene hic distinguuntur feuda Moguntina à feudis Imperii, ex quo satis patet, Thuringiam adhuc paruisse Imperio, in quibusdam saltim feudis dominium directum exercuisse Moguntinum, quorum etiam supra fit mentio a *LAMBERTO SCHAFNABURGENSI a. 1062.*

(c) Auctor de ortu Landgraviorum Thuringiæ plane cum nostro convenit, neque tamen hoc privilegium inseruit. *FRIDERICUS HORTLEDERUS* illud cum authentico exemplari contulit, atque margini Exemplaris sui adscripsit: *ex ipso Imperatoris authentico in archivis Sax, emendatum 9. Aug. 1638.* Rubricam autem sic emendavit: *Privilegium Chunradi imperatoris de terminis collatis Comiti Ludovico cum barba.* Ex quo emendationes margini adjecimus. Idem diploma *GUILIELMUS ERNESTUS TENTZELIUS Supplem. I. Hist. Gothana p. 383.* cum exemplari authentico collatum inseruit, atque illustravit. Adjecit etiam *p. 392.* Henrici III. Imp. confirmationem, quæ cum priori fere convenit.

(d) Gyslæ.

(e) Hludovico.

(f) Altinberc.

(g) Antiquissimis temporibus sylva Thuringica dicebatur Loybe, prout *TENTZELIUS c. l. p. 338.* demonstravit. In Chartario Reinhartsbronnensi, apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 106.* occurrit diploma Henrici IV. Imp. de a. 1086. in quo: *Quoddam monasterium situm est in confinio Loiba, sylva Reginheris brunno nuncupatum.* Et in alio de a. 1089. *p. 108.* Et in duobus Ruthardi, Archiepiscopi Moguntini de a. 1105. 1108. *p. 110.* In divisione etiam Thuringiæ, quam Tentzelius exhibet *p. 360.* dicitur: *Secunda divisio, vel secunda linea, incipitur a luco Thuringorum versus Franconiam, in loco, dicto vulgariter die blosse Leiben.* Pars etiam sylvæ hodienum dicitur, *die blosse Leube*, quia arboribus raris consita est.

(h) *lachis.*

(i) Hodie dicitur *Frottstedt*, prædium olim nobilium a Gleichen, postea prædium præfecturæ Tennebergicæ, de quo *RUDOLPHI Gotha diplomatica P. II. cap. XXIX. p. 223.* In Præcepto Henrici IV. de a. 1111. dicitur. Feurstat apud *SCHANNAT* c. l. *p. 112.*

(k) Maingfalbach.

(l) Busonroth.

(m) Esphinnevelt.

versus Aquilonem, ad quandam *Kyssam (a)* juxta *Mothonovva* usque ad bivium, ubi una via tendit *Linungen*, altera *Ostervvysen* contra Orientem villæ *Erphisroth*. Inde sursum per callem inter duos montes *Crintberg & Cornberg. (b)* Hinc per latus *Santberck*, ad locum ubi *Zulsbach, (c)* cadit in *Trockenlina, (d)* & sic sursum ad *Wanebrucken. (e)* Deinde à *Buchenborn (f)* ad *Tereborn, (g)* dehinc ad *Harebestic (h)* usque *Trockenlina (i)* ad plateam, quæ tendit super *Habechrot, (k)* sicque per eandem plateam usque *Herberhardisborcken. (l)* Inde ad Occidentem usque *Tambach (m)* & sic sursum super fluviolum *Smalkalden (n)* usque *Cholbach*, & inde super quoddam Miricæ *(o)* ad *Brunisvvardisroth, (p)* usque ad plateam, quæ illic est: perque plateam usque ad radices montis *Tatenberc*: super rivulum *Lorcha (p)* usque ad latus montis *Teneberg*, sicque postremum ad suprà dictum fluviolum *Louffa*. Omnia, quæcunque his lachis & terminis circundata sunt, cum villulis intrà positis aut ponendis, omnibusque suis appendiciis, viis & inviis, cultis & incultis, venationibus, piscationibus, exitibus & reditibus, cum omni utilitate, quæ quocunque modo nominari vel dici possit, prædicto Ludovico comiti his regalibus edictis in proprietatem perpetuam stabilimus, hoc imperiali censura statuentes, ut nullus omnino hominum aliquid in his negotii, nisi cum illius voluntate & jussu, exercere præsumat. Ut autem hujus nostræ pietatis traditio ab omnibus semper credatur, & stabilis potentialiter permaneat; hanc inde chartam testamentariam conscriptam & manu propria corroboratam sigilli nostri impressione insigniri jussimus. Udalricus Cancellarius vice Bardonis archicancellarii recognovi. Data V cal. Maji, anno incarnationis Domini MXXXIX, indictione VII, anno domini Cunradi imperatoris Augusti imperii XIII, regni verò XV. Actum *Goslarie* villa regia feliciter. *(r)*

Cc cc cc cc · Ille

(a) Siffam.
(b) Turiberg.
(c) Sulzbach.
(d) Trockonlinaha.
(e) Wanunbruccha.
(f) Buchenbrunno,
(g) Dietbornum.
(h) Harcirstic.
(i) Trocholinata.
(k) Abbichomrot.
(l) Everhardesbrucchon.
(m) Dambach.
(n) Schmalachalden.
(o) Mirice.
(p) Brunwardesrot.
(q) Louchaha.
(r) Ad meliorem diplomatis intellectum adjecimus ea, quæ ex schedis Hortlederianis Annalibus Isenacensibus *p. 11.* inseruit *PAULLINI* verbis sequentibus:

Ut vero cuncta clarius intelligas, dabimus obscura ista nomina ex schedis Hortlederianis, a Diterico Scherern, saltuum Præfecto, in Præfectura Vallis Georgiana, d. 9. April 1624. sic exposita.

Loybe) die grosse Läube.

Fürstatt) Frattstadt, ein Vorwerg im Amt Tennenberg.

Altenberg) im Amt Reichardtsborn. Die Kirche liegt hoch auf dem Berge, zu *S. Johann* genandt, und gehen vier Dörffer drein, als: Altenberg, Cartenfeldt, Engelsbach, und Finsterberg. NB. Dies Finsterberg hat vor 10. Jahren eine eigne Kirche gebaut.

Loffa und *Badenbach)* Im Amt Schwartzwald liegt ein Fluss auf dem Zeller-Forst, die Lobenbach genandt, und springt in Sommersbach, Pfann-Thaal und Becher-Thaal, fliesst auf Zella, Mehlis, denn auf Benrzhausen.

Maingesalbach) ein Orth im Amt Schwartzwald, die Fallbach genandt,

Ille igitur Ludovicus, veniens in Thuringiam anno Domini MXXV, se præsentans nobilibus terræ, civitatibus & villis officium, sibi ab archiepiscopo commissum, prudenter exercuit, & beneficia sibi concessa recepit, & loca occupavit, & specialiter in confinibus sylvæ *Blosseloybe*, juxta montes *Kattenburg*, *Aldenbergk*,
914 *Cornebergk*: & ibidem villas faciendo terras & arbusta in campis præparavit, & villas nominavit, *Fridericherode*, *Reynhartsborn*, *&c.* cœpitque propter suam jucundam conversationem gratus haberi in Thuringia à nobilibus, & ab Ysone de Glychen, & Gunthero de Kevernburgk, & ab aliis comitibus, multa prædia & villas emit. Tandem permissione principum castrum *Schovvenburg*, (*a*) prope (*b*) *Reinhartsborn*, & *Fridericherod* erexit, & quotidianam ibi mansionem habuit. Tunc temporis nobilis vir, Gualterus de *Glysberg*, fundavit monasterium Scotorum in Erffordia anno Domini MXXXVI.

De

stöst oben an den kalten Marckt, oder blosse Läuben, und den Rennsteig, allwo sich Hessen und Sachsen scheidet.

Busseroda) unterm Grafen von Gleichen liegt ein Orth, die Bosseröter genandt, zwischen Graffenhayn und dem Wasser, die Uhra genandt, auch ein Amt Georgenthal, ist ein Orth, das Bosseröder Kreutz genandt, und dann in die Lein fliest, scheider das Amt Georgenthal und Reinertsborn.

Der Brunn bey Essenfeld) ist noch allda, unfern des Cumbacher Teichs, zwischen Ernstroda und Rödichen, zu sehen; Selbiger Gegend ist vor Alters eine gute Schäfferey und Vorwerck, auch wohl viele Aecker und ziemliche Gebäude, gewesen, und sind solche den Unterthanen um Zinse erblich eingethan worden, die Gebäude aber abgangen, und wird der Brunn auch nicht mehr geachtet.

Erphisrot) Im Amt Reichardsborn liegen zwey Dörffer, eins mit Nahmen Ernstrode unter Friedrichrode, und dann das andere Wipperode an der Leine.

Der Grind- und Kornberg) beede liegen im Amt Reinhardsborn, jener heist jezt der Rinckberg, liegt über Engelsbach, ehmahls Egenolphsbach genannt, der Kornberg liegt bey Fridrichsroda.

Der Sandberg) liegt auf dem Crawinckler Forst, nach dem Weydenberg und Diebsteig im Amt Schwartzwald.

Drockne Lihna) scheidet das Amt Georgenthal und Reinhardsborn, hat seinen rechten Nahmen der Leinertsborn, fliest auf Schönau, Wipperode, und fürter auf Gotha.

Buchenborn) im Amt Schwartzwald liegt ein Born, der Büchborn genannt, auf dem Stützhäuser Forst, zwischen dem Tennichschleiff und Böhler, aber weit von der Gräntze.

Hartesteig) liegt auf dem Tambacher Forst, als Longesteig, Hartschora und Eisenstein, stossen bis auf die Heyde, allwo Sachsen und Hessen sich scheiden.

Heberhartisburg) in Amt Schwartzwald ist auf dem Aresberger Forst ein Orth, die Seiffertsburg, allwo vor diesem ein Schloss gestanden haben mag, liegt nicht weit von der Hennebergischen Gräntze. Item ein Orth, die Elgersburg genandt, nicht weit von Gera, ist Witzlebisch und Coburgische Lehn.

Die Schmalkalden) im Amt Georgenthal auf dem Tambacher Forst liegt ein Orth Holtz, der Schmalkalder Steig genannt; die Schmalkalden aber entspringt vor der Stadt Schmalkalden.

Brunvvartsrode) im Amt Schmalkalden liegt ein Orth Brutroda (in einem alten Brieff *vicus Brunonis)* genannt, da geht eine starcke Landstrass von Erffurth, Gotha, Tabartz, Cabart, denn auf Brutroda, und förder nach Trusen, Fohnbach, Schwalbungen, und so fort auf Wasungen.

Tatenberg) im Amt Tennenberg nicht weit von Cabart, gräntzt an Zimmerberg, so ins Amt Reinertsborn gehört.

Lützbach) im Amt Schwartzwald, auf dem Crawinckler Forst, liegen zwey Oerter, die gräsichte und steinichte Lützsche unter dem Oberhof. Hæc Schererus.

(*a*) Vide supra *PAUL. LANGIUM a. 1025.*
(*b*) Hanc voculam ex MSto adjeci. In Tractatu de ortu Landgr. Thur. dicitur *Schovvinburgk, prope Fridericherode.*

Digitized by Google

De Ludovico, primo comite Thuringorum.

CAP. XII.

Ludovicus, dictus cum barba ex eo, quòd barbam longam nutriebat, cœpit ditari, & in castris & villis multiplicari, emendo & ædificando, & multùm in terra diligebatur: & bene & pacificè præfuit, ita, quòd factus fuit comes totius terræ Thuringiæ, & comes Thuringiæ ab omnibus nominabatur. Et accepit in conjugem nobilem matronam, *Ceciliam* de *Sangerhusen*, quæ ad eum septem millia mansorum cum aliis innumerabilibus bonis ex hæreditaria successione devolvit. De qua Cæcilia (*a*) genuit tres filios, scilicet Ludovicum, qui sibi successit & in comitatu Thuringiæ; & Beringerum, qui post mortem patris habitavit in Sangerhusen; & tertium Henricum, qui dicebatur *Raspe*, ex eo, quòd castrum *Raspenberg* construxit & ibi habitavit. (*b*) Item genuit ex eadem tres filias, quarum una, scilicet *Hildegardis*, duxit comitem *Poponem* de *Henneberg*; secunda *Uta* duxit comitem de Linderbeche; tertia *Alheid* in virginitate permansit. Et anno Domini MLV, cùm habitasset in Thuringia XXX annis, veniens Moguntiam ad unam convocationem principum & comitum, mortuus est, & sepultus apud sanctum Albanum extra muros. (*c*)

De secundo comite Thuringorum, & morte comitis Palatini Saxoniæ sub imperatore Henrico.

CAP. XIII.

Ludovicus, primogenitus filius Ludovici cum barba, comitis Thuringiæ, eo mortuo sibi successit anno Domini MLV. Hujus temporibus Fridericus, comes Palatinus Saxoniæ, habitans in partibus Orientalibus in castro *Schyplitz*, habuit pulcherrimam uxorem, nomine *Alheide*, filiam ducis Saxoniæ, cui ardenter adhæsit in amore Ludovicus secretè, quæ ejus amore decepta, suasit prædicto Ludovico, comiti Thuringiæ, ut maritum suum occideret, & ipsam in uxorem duceret. Machinata est mulier hoc, quòd Ludovicus causa venandi veniret prope Schyplytz, & ipsa virum ad hoc induceret, ut hoc prohiberet. Venit ergo prædictus Ludovicus cum cornibus clangentibus, & comes Palatinus in balneo sedens, ut ordinatum fuit. Ac mulier importunè currens super virum, & sibi improperavit, quòd quæreret commodum corporale, & jura & libertates suas amitteret. Qui exiens balneum, & arrepto pallio equo insidens, comitem Ludovicum insequitur, & interfectus fuit venabulo uno, & sepultus in *Goßig*, (*d*) monasterio propè Nuenburg, quod idem comes fundaverat. Et comes Ludovicus

(*a*) Addit hic dictus auctor, *quæ de semine Ducum Saxoniæ fuit.* Vide etiam *TENTZELIUM p. 422. & ECCARDUM p. 422.*

(*b*) De hoc: *ANNALISTA SAXO ad a. 1130. Heinricus Raspo, frater Ludovici, Comitis de Thuringia, signifer Regis clam confossus, immatura morte obiit.* Idem dicunt *CHRONOGRAPHUS SAXO* & *CHRONICON GOZECENSE*, quod etiam addit, ipsum Hedwigem, Comitis Gisæ viduam, duxisse uxorem, sed sine liberis fuit defunctus. Neque tamen Ludovici Barbari, sed Salii erat filius, prout *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS ad a. 1165.* tradit, & *CHRONICON GOZECENSE p. 219.* Quare etiam Monachus Reinhardsbrunnensis Ludovico Barbato binos saltim tribuit filios, Ludovicum & Beringerum. Adde *TENZELIUM p. 423.* & *ECCARDUM Hist. Geneal. p. 319.*

(*c*) *TENTZELIUS* tamen *pag. 424.* potius demonstravit, ipsum mense Novembri 1056. diem clausisse extremum.

(*d*) Auctor de ortu Landgraviorum Thuringiæ dicit: sepultus in Bonzeigk, monasterio prope Nuwinburgck. Rectius tamen Goseck dicitur, sive Goltesecke, *LANGIUS Chron. Citic. a. 1065.* Bontzig vero, sive Bantzig, antea castri nomen erat, secundum Monachum Pirnensem, ex quo fundatum fuit hoc monasterium.

cus accepit *Adelheid* relictam in uxorem, anno Domini MLXV, (*a*) & genuit ex ea Ludovicum primogenitum, & Utonem, Cytensem episcopum, & adhuc duos: item genuit tres filias; una duxit comitem de Saxonia, Kunegund nomine, quæ ædificavit monasterium in Kaldeborne prope Sangirhusen; alia duxit comitem de Wymar; tertia comitem de Wildense. Iste Ludovicus ædificavit castrum Wartberg, prope civitatem Ysenach, & in partibus Orientalibus castrum *Nuenburg* & civitatem *Friburg*. (*b*) Et idem Ludovicus, pœnitentia ductus de homicidio, ædificavit monasteria in *Reinhartzborn*, (*c*) in *Schyplitz*, in *Sangirhusen*. Similiter uxor pœnitentia ducta fundavit monasterium in *Oldesleiben*. Acta sunt hæc anno Domini MLXX.

915 *De ortu Comitum de Honstein.*

CAP. XIV.

NOta de sorore Ludovici, quæ duxit comitem de *Linderbech*, ut dictum est. Illa genuit filium Beringerum, qui sepultus est in Reinhartzborn, & reliquit tres filios; Ludovicum, comitem de Lare; Conradum, primum comitem de Honstein, cujus primogenitus *Elgerus* (*d*) fundavit monasterium in *Ilsceld*; (*e*) item Theodericum, Comitem de Berka.

De

(*a*) Mire circa annum hujus homicidii variant Scriptores. Chron. Terræ Misnensis in Actis Litterariis *Tom. II. fasc. VII. p. 595.* hoc refert ad a. 1062. Auctor de ortu Landgrav. *ad a. 1063. 1064.* *SAGITTARIUS Antiquit. Alstedt. n. XXVI.* circa a. 1075. Chronicon Gozecense *p. 217.* dicit: *Acta sunt hæc anno Domini 1037. Non. Febr. Porro in loco occisionis ejus lignea crux mira altitudinis posita perhibetur, quæ usque hodie occisionis ejus facinus in memoriam revocare videtur.* Verum vel Auctor Chronici in anno erravit, vel annus à librariis est corruptus. Patet hoc ex subjecto diplomate Friderici II. Comitis Palatini Saxoniæ, de anno 1085, in quo jamdum filii sui interfecti fit mentio, testimonio satis certo, priorem annum fuisse corruptum. Singularem etiam dictum Chronicon notitiam præbet, Fridericum istum non ab ipso Ludovico, verum ipsius jussu, a Theodorico & Udalrico de Dedenleibe, & Reinhardo de Rinestide, fuisse occisum. Sequitur hoc Chronicon *JO. GEORG LEUCKFELD Antiquit. Alstet. p. 299.* Verum cum nostro Auctore rectius annum 1065. ponit *PAULUS LANGIUS ad h. an.* Idque tanto magis confirmat Inscriptio crucis ligneæ, quæ postmodum lapidea fuit facta, prout uno ore omnes asserunt, *ANNO DOMINI MLXV. HIC COMES CECIDIT PALATINUS FRIDERICUS: HUNC PROSTRAVIT COMES LUDOVICUS.* Sic *SPANGENBERG Chron. Sax. c. CLXXIX.* *BROTUF Merseburg. Chronic p. 584.* qui dictam crucem ipsi inspexerunt. *VULPIUS Ludovico desiliente pag. 67.* *JO. MICH. KOCH Historie von Wartburg pag. 9.* Sequitur *FABRICIUS Origg. Saxon. lib. II. p. 84.* dum scribit: *Commissum facinus est in loco, qui Reissus dicitur VI. Non. Febr. anno supra millesimum sexagesimo quinto.* Immo dum propter hoc facinus a. 1070. in arce Gibichenstein custodiæ mancipatus fuerit Ludovicus, facile credendum, dictum annum 1065. magis convenire.

(*b*) Oppidum ad Unstrutam, qui fluvius non procul inde Salæ infunditur, cum arce monti imposita.

(*c*) Vide *TENZELIUM pag. 431.* & Chartarium Reinhartsbornense apud *SCHANNAT Vindemiis litterariis p. 106.*

(*d*) Hoc nomen ex dicto auctore supplevi.

(*e*) Hæc, una cum hac Comitum Genealogia, uberius explanat *LEUCKFELD Antiquit. Ilfeld. cap. IV.* *ECCARD Hist. Gen. Princ. Saxoniæ p. 322.*

De captivitate Ludovici, Comitis Thuringiæ, & ejus liberatione.

CAPUT XV.

ANno Domini MLXX. *(a)* archiepiscopus Bremensis, frater Friderici, Comitis Palatini Saxoniæ, interfecti à Ludovico, Comite Thuringiæ, & alii cognati & amici super morte ejus dolentes, querelas regi Romanorum Heinrico quarto de Ludovico, Comite Thuringiæ, offerunt, qui jussu regis per insidias captus in castro *Gebichenstein* absque mancipatione cippi, per biennium custoditur, & detentus est. Ibique interemptus fuisset, si non suffragiis beati Udalrici, *(b)* cui vovit basilicam ædificare in Sangirhausen, civitate fratris sui Beringeri. Nam audiens, se non posse evadere mortem; per famulum suum, qui episcopum respexit, ordinavit, ut duos equos certa hora prope Salam fluvium adduceret. Qui, cum vidit expletum per famulum, mox de cœnaculo ejusdem castri seipsum cum veste ampla, qua fuit indutus, vento intrante, in Salam præcipitavit, & sic liberatus discessit, *(c)* anno Domini MLXXI. Archiepiscopus Coloniensis Segewinus, vicarius regis Henrici, in certis partibus Alemaniæ posuit monachos in Salveldt, expulsis canonicis.

De bellis in Thuringia commissis.

CAPUT XVI.

CIrca idem tempus papa Gregorius excommunicavit & deposuit regem Heinricum, & omnes nobiles à fidelitate, quam sibi tenebantur, absolvit, propter hoc, quòd in ecclesia discidium magnum fecit. Principes verò Alemaniæ pro majori parte convenerunt, & Rudolphum, ducem Saxoniæ, sororium Ludovici, Comitis Thuringiæ, in regem Alemaniæ elegerunt. Et quia Saxones Orientales, Misnenses, Thuringi, Francones, Rudolpho adhæserunt; ideo Heinricus imperator depositus Rudolphum cum suis adjutoribus persequebatur, & plura bella cum eis habuit. Primum bellum habuerunt in Thuringia inter *Homburg* & *Neilstet*, ubi multi potentes ceciderunt ex utraque parte, & Saxones fugam inierunt. Secundum bellum habuerunt in Franconia juxta *Mellirstat*, ubi Heinricus rex fugam iniit. Tertium bellum habuerunt iterum in Thuringia juxta villam *Fladychen*. Quartum bellum habuerunt juxta fluvium *Elstram* in partibus Orientalibus

(a) *ECCARDUS Origg. Saxon. p. 321.* plane negat, Ludovicum a. 1070. custodiæ fuisse mancipatum jussu Henrici IV. Imp. id quod demum a. 1114. sub Henrico V. factum fuisse dicit. Verum confundit Eccardus Ludovici captivitates. Prima ob dictum facinus a. 1070. fuit facta, atque Ludovicus Salius in arce Gibichenstein custodiæ fuit mancipatus, insequenti anno iterum liberatus, de quo etiam *PAULUS LANGIUS ad a. 1063.* Iterum Ludovicus a. 1093. ab Henrico IV. Imp. eo, quod Rudolpho Suevo adhæserat, in Civitate Tremoniensi custodiæ fuit mancipatus, de quo Auctor noster infra *cap. XVII.* & *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS* sub a. 1112. Tertio a. 1114. iterum fuit detentus, prout *ANNALISTA SAXO, DODECHINUS ad a. 1114.* tradunt, etiam noster Auctor, qui tamen annum haut recte definit, licet Moguntiæ factum dicat, post nuptias cum Agnete, quod in annum 1114. incidit. Qua ratione tunc fuerit liberatus, tradit *CHRONICON GOZECENSE p. 230. Comes Ludovvicus, necessitate ductus, Imperatori Hinrico traditur, captivatur, incarceratur. Cujus loco Filii ejus, Ludovvicus & Rasso Henricus, surrexerunt, vicemque ejus favorabiliter suppleverunt.* Licet de altera & tertia captivitate Auctor de ortu Landgraviorum plane taceat. Adde *TENTZELIUM p. 435.*

(b) Omissum hic aliquid etiam in Msto atque Auctore de ortu Landgraviorum.

(c) *LANGIUS ad a. 1065.* eadem habet, *ANNALES VETEROCELLENSES p. 595.* & *JO. VULPIUS* singulari Tractatu, cui titulus: *Ludovicus desiliens.* Verum tacent coævi Scriptores, & ideo plenam fidem non ausim adhibere. Vide etiam *TENTZELIUM p. 426.*

bus Misniæ, ubi Rudolphus rex electus occisus fuit. Quintum bellum habuerunt iterum in Thuringia, prope castrum *Glychen*, quod obsessum fuit per exercitum Heinrici regis, ubi Burchardus, episcopus Lausannensis, occisus fuit, & Segewinus archiepiscopus, Coloniensis, & Otto, episcopus Ratisponensis, & Henricus, rex turpiter recessit. Ista guerra duravit bene per viginti annos. Et bella illa prædicta & plura alia fuerunt commissa successivè his temporibus. Et jam infra idem tempus Tytaco, *(a)* Marchio de Landesberg Orientalis, cum amicis & cognatis comitis Palatini occisi per Ludovicum comitem, *(b)* Thuringiam depopulari nitebatur. Sed mox exercitus regis, qui fuit in Northusen, audiens interesse Saxones, restiterunt & ipsos fugaverunt, & duo castra Marchionis, scilicet *Bychelingen* & *Schydingen*, destruxerunt. Et idem filius Marchio per proprium fratrem suum
916 occiditur. Et non longè etiam pòst Tytaco Marchio moritur; anno Domini MCX. Eckenbertus, filius Thericonis, Marchionis de Landsberg, fundator ecclesiæ sancti Georgii in *Nuenburg* & castri *Eckenspurg*, *(c)* in quodam molendino turpiter occiditur. *(d)*

De secunda captivitate Ludovici, comitis Thuringiæ, & ejus liberatione.

CAPUT XVII.

ANno Domini MXCIII, Ludovicus, comes Thuringiæ, adhuc offensus regi Henrico, propter occisionem comitis Palatini, & propter adhæsionem, quam fecit adversario suo Rudolpho, duci Saxoniæ, in villa *Trutmunde*, in potestatem Henrici regis pro acquirenda gratia illius sponte se tradidit, quem aliquandiu sub custodia servanda tenuit, donec castrum suum Wartpurck in Thuringia in sua suscepit. Quo facto ipsum in dolo abire permisit. Sequenti anno rex Henricus nuptias celebravit in Moguntia cum filia regis Angliæ: ad cujus solennitatem etiam multi nobiles venerunt non vocati. Et sine licentia advenit etiam Ludovicus, comes Thuringiæ, sperans se esse gratum, per prius promissa paulo antè. Quem rex in ipsis nuptiis ad vincula conjecit. In quibus, cùm jam per duos annos & IX menses innexus esset, relictis inibi pro se octo obsidibus scilicet satis nobilibus, à vinculis regis absolutus est. *(e)* Et quia idem Henricus rex postea archiepiscopum Moguntinensem cepit, concurrentibus civibus undique, rex coactus episcopum Adelbertum à vinculis absolvit, & obsides Ludovici comitis liberos reddit. Et rex Henricus, cùm imperasset XLIX annis, mortuus est & sepultus in Spira. Ludovicus verò, comes secundus Thuringiæ, mortuus est & sepultus in *Reinhartsborn*, anno Domini MCXXIII, anno ætatis suæ LXXIII. *(f)*

De tertio Ludovico, comite Thuring. & facto Thuring. Landgravio, per Lotharium imperatorem.

CAPUT XVIII.

LUdovicus, tertius comes Thuringiæ, filius Ludovici secundi, duxit in uxorem filiam Lothari, iducis Saxoniæ imperatoris, successoris Henrici regis, nomine He-

(a) Auctor de ortu Landgraviorum ipsum vocat *Titzko.*

(b) Mstum: *per Ludovicum, Comitem Thuringiæ, manu valida intravit Thuringiam, & depopulari nitebatur.* De hoc bello vero & prœliis cum Saxonibus vide *BRUNONEM* in Historia Belli Saxonici & *TENTZELIUM p. 437.*

(c) Eccardsberga intelligitur, sedes postmodum Thuringiæ Landgraviorum.

(d) Auctor de Ortu Landgrav. Thuring. ad a. 1090. *juxta aquam, quæ dicitur Selich, in molendino quodam miserabiliter interfectus.* Vide supra *CONT. LAMBERTI a. 1089.*

(e) Hæc ad verbum apud Auctorem de ortu Landgraviorum *ad a. 1088.*

(f) Vide *TENTZELIUM p. 437.*

Hedvvig (a) Nota, anno Domini MCXXIV monasterium in *Walckenriden* fundatum est ordinis Cisterciensis. Qui imperator videns Ludovicum generum suum esse militem strenuum & potentem in Thuringia & Hassia, de consilio principum ipsum cum vexillorum festiva exibitione, ut moris est, imperatoria largitione solenniter extulit, & cum magno præconio ei nomen Principis imposuit, & Lantgravium Thuringiæ ipsum proclamari ab omnibus fecit. (b) Hic Ludovicus

(a) De eo adhuc disputatur, an Ludovicus hic III. primus Thuringiæ Landgravius, Lotharii Imp. fuerit gener. Noster Auctor & alter de ortu Landgraviorum illud adserunt, & *TENTZEL. Supplem. Hist. Goth. p. 347. SAM. RETHER Monum. Landgr. Thuringia.* Immo etiam *ANNALES VETEROCELLENSES p. 597.* vix tamen est, ut adsentiamur, dum secundum accuratiores Historicos unicam filiam habuerit Lotharius Imp. Gertrudem, Henrico Superbo. Bavariæ Duci, nuptam. Testatur illud coævus Lothario scriptor *ANNALISTA SAXO ad a. 1127.* dum ita scribit: *Rex Luiderus Pentecosten Merseburch celebravit, ubi decentissimo multorum principum habito conventu unicam & dilectam filiam suam Gertrudem, glorioso Bavvaria Duci Heinrico, Ducis Heinrici & Wulfilda, Magni Ducis nata filio, cum multa honorificentia in matrimonii honore sociavit. CONRADUS URSPERG. p. 209. L tharius vero filiam Gertrudim unicam, quam habebat, dederat, uxorem Henrico, Duci Bavariorum, Fratri Welfonis novissimi, quem nos vidimus. CHRONICON VETUS Ducum Brunsvicensium p. 14. Heinricus Catulus de Gertrude, Filia Regis unica, genuit Heinricum Leonem. VITUS ARENPECK de Guelfis* apud *LEIBNITIUM Tom. III. p. 662. Hainricus, defuncto Hainrico, Duce Noricorum, genitore suo, Ducatum ejus adeptus est; qui Gerdrudim, unicam filiam Lotharii Regis, accepit uxorem.* Verum equidem Ludovicum hunc Hedvvigem habuisse uxorem, quæ tamen non æque Lotharii Imp. filia. Sic enim *CHRON. GOZECENSE p. 233. defuncto patre* (Ludovico) *filii successerunt, & partes singulas singuli hereditaverunt: unde Henricus, qui minor erat, hujus ecclesia advocatiam tenuit. Sed & Hodevingam, Comitis Gisa viduam; frater vero ejusdem nominis filiam conjugem duxit.* Hanc vero Richentææ propinquam fuisse autumo, dum dictum Chronicon *p. 235.* pergat: *Cujus* (Hermanni) *principatu Comes Ludovvicus sublimatur, quippe qui Regi, ut fidelis, ut prudens, carissimus habebatur. Sed & regina propinquus fuisse narratur.* Hæc autem Hedevvic, relicta Ludevvici provincialis comitis, obiit anno 1148. secundum Annales Bosovienses.

(b) Auctor equidem Legendæ S. Bonifacii, apud *TENTZELIUM Supplem. Hist. Goth. p. 345.* dicit, Carolum M. Ludovicum barbatum primum constituisse Landgravium, addens: *quem ita electum confirmavit & juditem eorum constituit, eumque Lantgraphium Thuringia per donationem regii vexilli, uti seculares infeudare apud Cæsaream Majestatem moris est, infeudavit, dansque ei auctoritatem, ut de natis Thuringia Comitibus, satis vita & moribus ac in bonis temporalibus ditatos, sex eligeret, qui sex una cum Lantgraphio adhuc sex, de optimis & sanioribus terra eligere debent, qui duodecim Lantgraphio jurare debent, de administranda justitia unicuique sine dolo: Lantgraphius vero nemini, nisi solum regi sive Imperatori, jurabit.* Tentzelius equidem hanc Legendam ideo defendit, quod potentiores Impp. cum Carolo M. fuerint comparati, verum nil obstat, quo minus auctorem Legendæ dicamus nugatorem. Licet autem hic Ludovicus primus Thuringiæ dicatur Landgravius, prout etiam ipsum diserte vocat *ENGELHUSIUS Chron.* apud *LEIBNITIUM Tom. II. p. 1099.* neque tamen noster Auctor hoc tradit, nec alias cum priorum temporum Historia convenit. In eo enim Scriptores consentiunt, quod Principatum vel Provinciæ Thuringiæ Comitatum obtinuerit hic Ludovicus, postquam eo privatus fuisset Hermannus de Wintzenburg. Sic enim *ALBERTUS STADENSIS ad a. 1143. p. 243.* Adelheidis (Udonis Stadensis filia) *nupsit Lodevvico, & genuit secundum Lodevvicum, qui à Lothario Rege impetravit provincialem Comitatum in Thuringia, cum eo per sententiam privatus esset Hermannus de Wincenburg. CHRONICON GOZECENSE p. 235. Annus quartus Lotharii Regis computatur, cum generalis curia Quedlinburg in Pentecoste celebratur. Hic Hermannus de Winziburg provincialis, honoribus di-*

vicus, primus Thuringiæ princeps & Lantgravius, genuit Ludovicum primogenitum,

gnitatibus, principum judicio, abdicatur: Wintziburg obsidetur, capitur, incenditur, funditus subvertitur. Causa fuisse dicitur, quia Burchardum de Luckem, regis quidem consiliarium, hominem vero suum, pro cujusdam castri extructione fraude circumvenerit, & fide violata occiderit. Cujus PRINCIPATU Comes Ludovvicus sublimatur, quippe qui Regi, ut fidelis, ut prudens, carissimus habebatur. ANNALES BOSOVIENSES ad a. 1130. *Burcardus, Consecretalis Lotharii Regis, Comes Luchenheymensis de Saxonia, dolo domini sui de Winciburc, PRINCIPALIS COMITIS TURINGIÆ & Misnensis Marchionis, occiditur; ob quod idem Hermannus à Rege Lothario deponitur, & Comes Ludevvicus pro eo constituitur Lantgravius.* Idem adserit *ANNALISTA SAXO ad a. 1130. THEODORICUS ENGELHUSIUS c. l. Ipse etiam fecit primum Landgravium Thuringiæ Ludovicum, cujus pater construxit cœnobium Regnsborne; Nam antea TERRA THURINGORUM fuit sub Comite de Winzingeborg.* Hermannum igitur de Wintzenburg Thuringorum Terræ præfuisse, & Thuringiæ Landgravium jamdum fuisse, dicta loca testantur. Hinc etiam Auctori Chronici Gozecensis *PRINCIPALIS COMES THURINGIÆ* vocatur. In diplomate Reinhusano apud *LEIBNITIUM p. 706.* dicitur *PROVINCIALIS COMES.* In alio Conradi III. Imp. & Adelberti Moguntini apud eundem dicitur *PATRIÆ COMES.* Hinc in diplomate Lotharii Imp. de a. 1129. dum confirmat venditionem curtis Abbenrod, inter testes adducitur *Hermannus Landgravius*, & licet non additum fuerit Thuringiæ, ejusmodi tamen præteritio provinciarum tunc solennis erat, prout *TENTZELIUS Supplem. Hist. Goth. p. 448.* exemplis demonstravit. Adgnovit jamdum hunc Landgraviatum *CASPAR SAGITTARIUS* in epistola sua *de antiquo Thuringiæ statu p. 61.* dicens: *pæne hanc iu suspicionem venio, ac si jam ante hic Hermannus Provincialem quendam Thuringiæ Comitatum, nequaquam tamen tam illustrem, ac in Ludovico redditus, in manibus habuerit*, quod tamen non penitus concedimus, dum Chronicon Gozecense dicat, Ludovicum Hermanni Principatu fuisse sublimatum. Hoe autem plane non denegamus, potentiorem omnino fuisse Ludovicum Hermanno, dum non solum ipse Comitatum antea insignem possederit, sed etiam fratris sui Henrici Rasponis hæreditate insuper fuerit auctus, prout *CHRONICON GOZECENSE p. 232. ANNALISTA SAXO, CHRONOGRAPHUS SAXO*, & *CHRONICON MONTIS SERENI ad a. 1130.* tradunt. Prout etiam uberius adseruit *JO. GEORG REINHARD Origg. Landgrav. Thuringici §. XXIII.* Immo, magnæ jam Ludovicum Salium fuisse auctoritatis, patet ex eo, quod Waltramus in litteris suis ad eundem a. 1090. scriptis, ipsum vocat *serenissimum Principem*, atque iterum *Gloriosissimum Principem*, apud *DODECHINUM.* In eo vero Sagittario adsentimur, quod *p. 59.* Ludovicum dicit Landgravii elogio, jus supremæ jurisdictionis per universam Thuringiam impetrasse. Deinde vero etiam reliquarum Comitum sorti exemptum, in Principum dignitatem potestatemque ritu solenni fuisse evectum. Auctor noster notanter ait, ipsum cum vexillorum festiva exhibitione, *UT MORIS EST*, imperatoria largitione Principem fuisse factum. Idem dicit Auctor Annalium Brevissimorum *ad a. 1126.* Ex hoe satis patet, quod, dum Principum more investitus fuisse dieatur Ludovicus, ipsum non solum jurisdictionem, sed potestatem etiam super Thuringiam, fuisse adeptum. Adgnoverunt hoc olim ipsi Thuringiæ Comites, Bodo Stolbergensis, Ernestus & Adolphus Gleichensis, Güntherus Beichlingensis, Henricus Schvvartzburgicus, Güntherus Mansfeldius, Ernestus Hohnsteinius, qui litteris communi consilio a. 1445. exhibitis, profitentur: *Das Fürstenthum Thüringen sey gar loblich und achtbarlich mit einer trefflicheu Menge redlicher Graffschafft, Herrschafft und erbarer Mannschafft, zu demselben Fürstenthum gehorende, von Anbegin ausgesetzet, gevvidmet, und herkommen.* Item, *dass ein ieglicher Fürst, der dasselbe ehrliche Fürstenthum innen hat und eingevvinnet, könne durch keinen Weeg bas bey Farstlicher Würdigkeit, Ehreu, Macht, Furcht und Gevvalt bleibeu, denn durch getreuen Beystand, Hülffe, Rath und Gehorsam seiner Grafen, Herrn und erbarer Mannschafft, zum Fürstenthum gehorend*, tradente *SAGITTARIO de Antiquo Statu Thuringiæ p. 65.* Communis est Thuringiæ Chronographorum traditio, duodecim Comites Thuringiæ Landgravio fuisse subjectos, certos etiam Offi-

tum, qui sibi succeffit in principatu; *(a)* item Ludovicum comitem, qui mortuo patre resedit in *Tungisbrucke*; *(b)* item genuit filiam Cæciliam, quæ duxit ducem Bohemiæ; item aliam filiam, Adelheidam nomine, quæ seculum deserens, cœnobium sancti Nicolai intra muros Ysenach ædificavit, & in eodem claustro quamplurimis annis religiosè vixit, & Abbatissa effecta est virginum, anno Domini MCLI. *(c)* Ante hoc tempus fundationis obiit Ludovicus, Thuringiæ Lantgravius primus, anno Domini MCXLIX, *(d)* & sepultus est in Reinhartsborn.

Anno Domini MCXXXVIII fundatum est monasterium in *Wolckenrode* Cisterciensis ordinis.

Anno Domini MCXLVII fundatum est monasterium in valle sancti Georgii à comite de *Kevernberg*.

De quarto Ludovico, Lantgravio secundo, sub imperatore Conrado, duce Sueviæ, qui destruxit murum civitatis Erffordensis. 917

CAPUT XIX.

Ludovicus, Thuringiæ Lantgravius secundus, & quartus in ordine, duxit in uxorem Juttam, filiam Conradi, ducis Sueviæ, pro tunc imperatoris, anno

Dd dd dd dd Domini

---

ciales hæreditarios adsignatos, prout tradit *CYR. SPANGENBERG Chron. Querfurt. lib. II. c. XXXVIII. p. 222.* verum sine fide, compara *TENTZELIUM Supplem. Hist. Goth. p. 449.* Sufficit nobis, hunc Ludovicum ejusdemque posteros super terram Thuringiæ fuisse principatos. Sic enim *SIFFRIDUS PRESBYTER ad a. 1140. cum dudum Duces Turingorum defecissent, idem Ludovicus Barbatus suscepit principatum dictæ terræ, quæ tunc per plures distracta & usurpata cessavit dici Ducatus. Sed usque hodie Princeps præfatæ terræ non Dux, sed Landgravius, quod latine sonat, Comes Provincialis, appellatur.* Et paullo post: *Et ipse & filii ejus & filii filiorum super sæpe dictam terram Turingiam, à tempore S. Henrici Imperatoris usque ad tempora Imperatoris Friderici II. per sex generationes principantur.* Indicat etiam hanc potestatem titulus, dum Ludovicus hic in nummis dicatur *Comes Provincialis*, quo titulo ejusdem usi fuerunt successores. Idem in diplomatibus dicitur *Luthevvicus, Comes Pater de Thuringia*, quale exhibet *NIC. SCHATENIUS Ann. Baderborn. P. I. p. 770. & PAULLINI Hist. Virg. Visbecc. p. 60.*

(a) Binos noster Auctor Ludovico, primo Thuringiæ Landgravio, saltim adsignat filios cognomines, verum *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS* infra sub a. 1126. intermedium addit Henricum Raspen. Adstipulatur *CHRONICON GOZECENSE p. 233. verum illo* (Henrico Raspone I.) *sine liberis obeunte, Ludovvicus duos filios genuit, quos suo fratrisque nomine nuncupavit.* Ejusdem etiam Henrici mentionem facit Ernestus, Reinhardsbrunnensis Abbas, in charta authentica a. 1143. *præsentibus Luodevico, Regionario Comite, ejusque fratre Henrico, matreque ipsorum &c.* Vide *TENTZELIUM p. 457.* & qui eum sequitur, *ECCARDUM p. 329.*

(b) Auctor de ortu Landgrav. Thur. *a. 1124.* habet *Thumisbrück*, hodie *Thomasbrück.*

(c) Vide *ECCARDUM p. 327.*

(d) Auctor quidem de Ortu Landgraviorum & *ANNALES VETEROCELLENSES p. 597.* Ludovici hujus obitum ad a. 1149. æque refert: Verum *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS* infra eandem ad a. 1140. recenset. Sic etiam *ad d. a. CHRONOGRAPHUS SAXO: Obierunt Lodevvicus, Comes de Thuringia, & Wilhelmus Palatinus Comes. ANNALISTA SAXO* equidem ad a. 1139. Annales suos cum hisce verbis: *Ludovicus, Thuringiæ Comes, obiit*, claudit. Verum dum ad d. a. etiam Ottonem, Bambergensem Episcopum, atque alios defunctos esse narrat, quorum obitus in annum 1140. incidit, adjecisse quædam videtur, quæ demum a. 1140. contigere. Hunc annum 1140. confirmat etiam Monumentum ipsius Sepulcrale, quod inter *SAM. REYHERI* Monumenta Seren. Ducum Saxoniæ reperitur. Cum hac inscriptione. ANNO. DOMINI M. C. XL. PRIDIE. IDUS. IAN. O. LUDEWICUS. PRIMUS. THURINGORUM. LANTGRAVIUS. FILIUS. LUDEWICI. FUNDATORIS. NOSTRI. HIC. SEPULTUS. Adde *TENTZELII Supplem. p. 459. ECCARDI Historiam Genealogicam p. 323.*

Domini MCL. (a) Eodem anno constructum est cœnobium in *Ichtersshusen*, per comitem de Grunbech. Mortuo Conrado imperatore, qui imperavit quatuordecim annis, successit ei filius suus in imperio Fridericus, primus hujus nominis, anno Domini MCLIII. Iste Fridericus primò fuit piissimus & Christianissimus, postea impiissimus, & ecclesiam Dei multùm persequebatur; propter quod à papa excommunicatur & deponitur. Et quia Conradus, archiepiscopus Moguntinus, adhæsit papæ contra Fridericum; ideo à Friderico episcopatu est privatus, & maxima clades depressit episcopatum, destructis pluribus castris, scilicet *Rosteburck, Horberg, Amelburg, Bingen*, (b) & à Ludovico, Thuringiæ Lantgravio, jussu imperatoris Friderici, ejus sororio, murus civitatis Erffordiæ in contemptum episcopi Moguntinensis funditus destruitur & evertitur. Hujus temporibus Ludovici Lantgravii Fridericus imperator Mediolanum cepit, & funditus destruxit: ubi Henricus, dux Brunswicensis, dictus Leo propter animositatem, contemnens Fridericum & ejus mandata, ab eo recessit in necessitate posito in partibus Lombardiæ: propter quod imperator ipsum ducem omni feudo privavit; imò ducatum

(a) Sic etiam Auctor de Ortu Landgrav. *ad a. 1140. duxit in uxorem Juttam, filiam prænominati Conradi Regis.* & *ANNALES VETEROCELLENSES p. 597.* *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS ad a. 1140.* ait: *accipiens legali copula Friderici Imperatoris sororem Juttam*, idemque rectius, dum Friderici Coclitis, Sueviæ Ducis, fuerit filia. Fridericus iste binas duxerat uxores, Juditham Noricam, & Agnetem Sarburgicam. Ex priori matrimonio nati Fridericus I. Imp. & Juditha Matthæi, Lotharingiæ Ducis, filia, prout ipsius Friderici & Conradi III. Imp. frater uterinus restatur. *OTTO FRISINGENSIS* ipse *lib. I. de Gestis Imp. cap. XIV.* scribens: *accepit autem Henrici, Noricorum Ducis, filiam in uxorem, ex qua postmodum Fridericum gloriosissimum, qui in præsentiarum Imperator est, & Juditham, quæ modo Matthæo, Lotharingiorum Duci, copulata noscitur, genuit.* Ex altera vero conjuge, Agnete Sarburgica, progeniti sunt Conradus, Palatinus Rheni, & Claritia Ludovici, Thuringiæ Landgravii, conjux, prout idem Frisingensis Episcopus *lib. I. cap. XXI.* nos docet: *Fridericus Dux mortua uxore sua Juditha dissensionis tempore, Friderici Comitis de Sarbur, fratris Alberti Episcopi, filiam Agnetem in uxorem duxit, ab eaque Conradum, qui Palatinus Comes nunc Rheni esse noscitur, & Claritiam, Ludovici Thuringiæ Comitis uxorem.* Adgnovit illud Auctor noster, qui *cap. XXIII.* dictos Landgravios Friderici Imp. dicit fuisse consobrinos. Et *ARNOLDO LUBECENSI lib. III. cap. XX.* Ludovicus dicitur filius sororis Imperatoris Friderici. Quale vero Claritiæ fuerit nomen, plane non constat. *DAVID WOLLEBER* in Historia Baronum Hohenstauffensium, Ducumque Sueviæ Germanica Msta *f. 123.* tribuit Friderico, Sueviæ Duci ex Agnete, filium Conradum, & *ein Freulein Clementia genannt, die sich mit Landgraff Ludwigen in Thüringen verheurathet.* Quare etiam *MART. CRUSIUS lib. IX. p. II. Ann. Suev. cap. X. p. 333.* dicit, quod Agnes ista pepererit filium Conradum, & filiam Claritiam vel Clementiam, Landgravio Ludovico nuptam. *ECCARDUS Historia Geneal. p. 327.* autumat, ex abbreviato *Clemtia* à descriptore oscitante facile *Claritia* effingi potuisse. Verum ipsius nomen fuisse Jutta, s. Juditha, patet ex præcepto ab Hermanno, filio ejus a. 1191. dato, in quo *matrem nostram dominam Juditham* expressis verbis appellat apud *PAULLINI Annal. Isenac. p. 31.* Hoc nomen Latini per Clementiam expressisse videntur, ut à sorore, etiam Juditha dicta, distingueretur. Confirmare hoc ex parte videtur *VITUS ARENPECK Chron. Austr. p. 1193.* ubi de S. Leopoldi filiabus loquitur, addit: *Jutha vero quinta filia, quæ bonitas vocabatur.* Vide *TENTZELIUM p. 498. ECCARDUM p. 327. 328.*

(b) Auctor de Ortu Landgraviorum *ad a. 1153.* legit: *Rosteborg, Horburgk, Amelburgk, Dingin, Tensburgk.* Mstum: *Rosteborgk, Herburgk, Amelburgk, bingin, tensbergk.* Rustenberga arx est Eichsfeldensis tractus, ditionis Moguntinæ, olim in castris munitissimis habita, quæ vel hodie Præfecto Moguntino est loco domicilii, de qua *SERARIUS Rerum Mogunt. lib. V. p. 527.* sub Horberg, Homberga prope Fridslariam, sub Amelburg, hodiernum Amœneburg, ad Ohmam fluvium intelligi videtur, de quo *SERARIUS lib. III. p. 310.* Binga urbs notissima est ad Rhenum arce insignis.

tum Westphaliæ ab eo tulit, & episcopo Coloniensi jure hæreditario contulit; & alia bona sua in Saxonia inter episcopos distribuit. Tandem per preces principum vix obtinuit gratiam, ita quòd imperator sibi concessit ducatus Luneburg & Brunswig cum castris & civitatibus circumjacentibus, excepta civitate *Lubeck*; quam imperator pro imperio retinuit, & tribus annis in exilio, scilicet in Anglia, mansit, anno Domini MCLXVI.

Quomodo Ludovicus Lantgravius nobiles sibi rebelles fecit arare.

CAPUT XX.

Iste Ludovicus, Lantgravius Thuringiæ, fuit multùm pius, benignus & humilis ad nobiles & ignobiles. Et ideo quidam, immemores beneficiorum suorum, virtutes suas vilipendentes ipsum spreverunt, dicentes ipsum delirare: mandata ejus recusantes, nec ipsum valere ad talem principatum. Propter quod ille nobilis princeps multùm fuit provocatus, & tales rebelles conabatur humiliare. Hoc ipsi ægrè ferentes, se hostiliter domino suo opposuerunt. Accidit quodam tempore, ut iniret cum eis conflictum, & fortuna sibi arridente & justitia, omnes illos cepit: quos tanquam piissimus princeps noluit interficere, nec exhæreditare, ut bene decuisset: sed eos humiliando compulit, ut loco jumentorum & equorum aratrum in agro ad arandum sub manibus flagellantium traherent, ita, quòd semper quatuor unam lineam ararent, & sic alternando & continuando unum integrum agrum, juxta morem rusticorum, araverunt propriis corporibus. Propter quod factum ille princeps in omni terra ab omnibus timebatur, & maximè à nobilibus. Unde quicunque audiverunt nominare Lantgravium Thuringiæ, suspirabant; & gemitus eorum à multis audiebantur. Et in hujus rei perpetuam memoriam princeps fecit talem agrum lapidibus magnis signari & circumdari, & privilegiavit hunc, quòd quicunque malefactor ibi conveniret, non deberet capi à quocunque ibidem; & qui hoc edictum infringeret, crimen læsæ majestatis incurreret. *(a)* Et quia factum memoratum ubique volabat, nobiles extra Thuringiam & in Thuringia sibi maledixerunt: & de tali inaudita humiliatione verecundabantur, & se vindicare affectabant, & in mortem ejus diversis modis machinati sunt, quod ipsum Principem non latuit; ideò frequenter in armis fuit; & quoscunque de talibus deprehendit, aliquos suspendit, aliquos interfecit, aliquos submersit, aliquos carceris squalore suffocavit. Et quia semper armatus incessit, ideo Ferreus Lantgravius ab omnibus nominabatur. 918 Narratur de eo, quòd primò, cùm esset ita pius & dulcis, nobiles ipsum contempserunt & deriserunt, dicentes, quòd esset nimis mollis, & expediret, quòd duceretur ad fabros ferri in nemoribus, ut ibi mallearetur & fabricaretur, ut durus efficeretur. Et sic evenit, quòd ille nobilis Princeps, qui primò nimis mollis ipsis nobilibus apparebat, postea eis ferreus & durissimus factus fuit *(b)*

Quomodo idem Ludovicus compulit nobiles, olim sibi rebelles, portare corpus suum mortuum pedestres ad locum sepulturæ.

CAPUT. XXI.

Postea idem Lantgravius, in castro *Nuenburg* in lecto ægritudinis positus, vocavit ad se plures nobiles, sibi aliquando rebelles, quos alloquebatur in hæc verba: *Ecce ego moriar, & vobis sub pœna suspendii præcipio, ut cùm anima mea de corpore meo exierit, corpus meum cum omni reverentia in humeris vestris ab hinc usque ad locum meæ sepulturæ, scilicet Reinhartsborn, portetis.* Hoc nobiles sibi promiserunt

(a) Adde *TENTZELIUM p. 466.*
(b) Vide *PAULLINI Annales Isenacenses p. 21.*

runt facturos, quia plus quàm diabolum ipsum timebant; & post mortem suam mandatum compleverunt, & ipsum pedestres in humeris per multa milliaria portaverunt; semper timentes, quòd dominus eorum viveret, & ipsis illudere vellet, ac eos tentare. Rursus timebant filios suos, quod, si mandatum patris non explerent, pœnam, quam pater posuit, incurrerent.

De quinto Ludovico Lantgravio, sub imperatore Friderico.

CAPUT XXII.

Ludovicus defunctus, Thuringiæ Lantgravius, anno Domini MCLXXIII, *(a)* reliquit tres filios, scilicet Ludovicum primogenitum, qui sibi successit in principatu; & Hermannum postea factum comitem Palatinum Saxoniæ; & Fridericum primum comitem in *Ziegenhain* terræ Hassiæ *(b)* quæ pertinebat ad principatum Thuringiæ, sicut etiam olim fuit unus ducatus, sic postea & fuit unus Lantgraviatus.

De discordia inter Ludovicum Lantgravium, & Erffordenses, & comites terræ.

CAPUT XXIII.

Anno principatus Ludovici, Thuringiæ Lantgravii tertii, orta est magna discordia inter ipsum principem & Erffordenses, qui adjutorio comitum Thuringiæ ei rebellare tentabant: & durabat per aliquod tempus. Postea per Fridericum imperatorem fuit sedata. Qui Lantgravii fuerunt filii sororis imperatoris, id est consobrini. *(c)*

De captivitate Lantgravii per ducem Brunsvvicensem & de incineratione Mulhusen & Northusen.

CAPUT XXIV.

Anno Domini MCLXXX, Henricus, dux Brunsvvicensis, dolens de renunciatione facta imperatori, de aliquibus terris, ut dictum est supra, *(d)* pactum violavit, & inimicus imperatoris effectus, multa damna imperatori & imperii civitatibus & terris intulit. Quapropter imperator misit Lantgravium Ludovicum cum magno exercitu in Saxoniam: & civitatem *Hatisceybin* obsederunt, & expugnatam destruxerunt. Accidit postea, quòd idem dux dictus Leo Thuringiam

---

(a) Additiones equidem Lamberti Schafnaburg. *GODEFRIDUS MONACHUS CHRON. SAXO. CHRONICON MONTIS SERENI ad a. 1172. PAULLINI p. 23.* annum obitus definiunt 1172. Confirmat illum annum Monumentum ipsius Sepulcrale Reinhardsbrunnense: Anno Domini CIↃ. C. LXXII. II. YDVS. OCTOBRIS. OBIIT. LVDEWICVS. THVRINGORVM. SECVNDVS. LANDGRAVIVS. FILIVS. LVDEWICI. PRIMI. PRINCIPALIS. COMITIS. Verum dum pleraque Monumenta Reinhardsbrunnensia sint supposititia, à posterioris ætatis Monachis confecta, potius *TENTZELIO* adsentior, qui *p. 474.* docet, hunc Ludovicum secundum a. 1168. fuisse defunctum. Testatur illud Mstum de Landgraviis, quod in Bibliotheca Ducali Gothæ adservatur, quod de eodem Ludovico: *Her starb uff deme Slosse Nuinborg in deme Jare also man schreib nach Cristi gebart thusent hundert unde acht und sechtzig Jar.* Confirmat illud tanto magis diploma Ludovici III. ipsius filii atque Successores, a. 1168. datum apud *TENTZELIUM p. 479.* quod isto anno patri jamdum successerit.

(b) Genealogiam Comitum Ziegenhainensium ab eodem Friderico nectit *ECCARDUS p. 334. WINCKELMANNUM* secutus. *p. II. Hess. Chronic. cap. IX. f. 245.*

(c) Vide supra *cap. XIX.*

(d) Vide supra *c. I.*

giam intravit, & villas regias *Molhusen* & *Northusen* cepit & incendit, & hostili manu plures villas in Thuringia destruens. Quod audiens Ludovicus Lantgravius, collecta quanta poterat multitudine, pro tempore ducem Henricum jam abeuntem insequitur, congressus cum eo bellum inconsultè, multis utrobique interfectis, ipse Ludovicus, cum fratre suo Hermanno & multis aliis captivis, abducitur. Hoc imperator intelligens, venit in Erffordiam, & expeditionem generalem cum totius Regni (*a*) principibus indixit contra Henricum de Brunswigk. Unde dux videns se opprimi, & omni ope familiarium destitui; Lantgravium Ludovicum & fratrem suum, de captivitate absolutos, ad imperatoriam dignitatem, quasi pacis mediatores, direxit. Imperator verò judicio multorum principum iterum ducem Henricum in exilium misit. 919

Quomodo Hermannus, frater Ludovici, factus est comes Palatinus.

CAP. XXV.

ET cùm imperator vellet recedere de Saxonia cum suo exercitu; consobrinum suum Hermannum, fratrem Ludovici Lantgravii, fecit & creavit comitem Palatinum Saxoniæ. Rursus idem imperator partem ducatus Brunswicensis (*b*) dedit comiti de Anhalt, nomine Bernhardo.

De discordia inter Ludovicum Lantgravium & comitem de Anhalt.

CAP. XXVI.

NOn longè post hoc comes Bernhardus de Anhalt intravit Thuringiam, & destruxit castrum *Meildingen.* (*c*) Et postquam recessit Ludovicus Lantgravius, cum exercitu magno intravit terram illius comitis, & devastavit eam incendiis & rapinis usque ad fluvium Salam, & civitatem Asthyrsleiben destruxit.

De discordia inter episcopum Moguntinum & Ludovicum Lantgravium sedata, per filium imperatoris, & quòd multi nobiles perierunt in cloaca Erffordia.

CAP. XXVII.

ANno Domini MCLXXXVI, orta est gravis discordia inter Conradum, episcopum Moguntinum, & Ludovicum, Lantgravium Thuringiæ; & villæ ex utraque parte in Thuringia & Hassia ipsius episcopi & Lantgravii Thuringiæ; devastantur. Tunc temporis episcopus contra terram Hassiæ ædificavit *Heilgenberg* castrum; econtra Lantgravius contra terram episcopi ædificavit *Bramburg* (*d*) castrum. Accidit, quòd Henricus filius imperatoris venit in Erffordiam, volens ire in Poloniam, & pacem fecit cum illis duobus principibus. Et cùm de pace tractarent in cœnaculo Canonicorum beatæ Mariæ virginis, ubi nunc est dormitorium; pavimento repente disrupto, multi nobiles in cloacam ceciderunt. Aliqui extracti sunt cum difficultate, & non sine periculo corporis: & ali-

(*a*) Sic emendavi MStum secutus, cum antea legeretur *Rheni.*

(*b*) Male hic Auctor, Brunsuicensis Ducatus nondum erat, sed Saxoniæ Ducatum una cum parte Ducatus Westphaliæ Bernhardo tradidit Imperator. Vide *BECMANNI Historiam Anhaltinam P. V. lib. I. c. VII. §. 2.* Syntagma Hist. Germ. *diss. XVII. §. XLVIII.*

(*c*) Forsan *Mellingen*, hodie Ducatus Vinariensis vicus, quod etiam *Meldingen* olim dicebatur.

(*d*) Auctor Addit. Lamberti Schafnab. *a. 1186.* vocat castrum *Grüneberg*, quod hodie Hassiæ est oppidum, de quo Winckelmann Beschr. Hessenlands *P. II. cap. V. p. 196.* *GUDENUS Hist. Erfurt. lib. I. p. 41.*

& aliqui ibi interierunt, ſicut comites, Fridericus de Aldenberg, (*a*) & de Kirchburg Fridericus; & comes Haſſiæ, ſcilicet Gotzemannus de Zegenheym; comes Henricus de Schwartzburg, qui cauſa totius diſcordiæ erat, & multi alii minoris nominis. Rex autem, ſicut inſtituerat, profectus verſus Poloniam, & cùm venit Halle & reverenter cum proceſſione reciperetur, ruptis funibus campanæ omnes ceſſaverunt.

920 *De ædificatione eccleſiæ ſancti Georgii in Yſenach, & de morte Ludovici.*

CAP. XXVIII.

ISte Ludovicus in honorem ſancti Georgii militis & martyris, quem multum coluit, ædificavit eccleſiam ſancti Georgii in Yſenach. (*b*) Et cruce ſignatus pòſtea cum Friderico imperatore ultra mare profecti ſunt ad liberationem terræ ſanctæ; ubi in quadam expeditione, vexillo ſancti Georgii Ludovici cœlitus elato & erecto, multos de infidelibus ſtravit & occidit, & in multis bellis triumphavit. (*c*) Tandem imperator ibi obiit, & ſimiliter Ludovicus Lantgravius. (*d*) Cujus oſſa cùm in Thuringiam deportarentur in *Reinhartsborn* ſepelienda; quidam de ſuis prædictum vexillum cum imagine ſancti Georgii depictum deportavit in Myſnenſem regionem in caſtrum *Tharant*, & ibidem depoſuit in cœnaculo. Non longè pòſt idem vexillum per quandam feneſtram ad Orientem pluribus videntibus evolavit. (*e*) Hic Lantgravius de uxore ſua Margareta, filia ducis Auſtriæ, non habuit filios. (*f*) Ideo frater ejus Hermannus, Comes Palatinus, ei ſucceſſit in principatu, anno Domini MCXCIII. (*g*)

Friderico imperatore mortuo, filius ejus Henricus ſucceſſit ei in imperio, qui expulit de Bohemia Ottokarum, ducem Bohemiæ, conſobrinum Ludovici & Hermanni Lantgraviorum, & Albertum, Marchionem Myſnenſem, ex eo, quòd ipſi ceperant quodam tempore patrem ſuum Fridericum imperatorem: ſed poſt mortem ejusdem Henrici quilibet princeps reverſus eſt ad ſua, qui imperii ſui anno ſeptimo moritur.

De

(*a*) Potius Comes de Abenberg, prout habet Aucto Addit. Lamberti Schafnab. *ad a. 1184.* Convenit etiam MStum noſtrum. Vide *GUDENUM Hiſt. Erfurt. lib. I. p. 39. PAULLINI Annales Iſenacenſes p. 28.*

(*b*) Compara *CHRIST. FRANC. PAULLINI Annales Iſenacenſes §. XXXVI.* & potiſſimum *TENTZELIUM p. 496.*

(*c*) Hæc Monachus Reinhardsbrunnenſis infra in Hiſtória Ludovici narravit uberius. Adde *GUIL. ERN. TENTZELII Supplementa Hiſt. Goth. p. 498.*

(*d*) Emortualis Ludovici annus vulgo ſtatuitur 1197. Verum *TENTZELIUS pag. 504.* ex diplomátibus demonſtravit, ipſum a. 1190. fuiſſe defunctum.

(*e*) Sit omnino fides penes Auctorem. Caſtrum Tharant vero arx olim montana inter Dresdam & Freibergam, nunc diruta.

(*f*) Hanc Ludovici uxorem Margaretham, non Auſtriacam fuiſſe, cum nullus Auſtriacorum Scriptorum ejusdem faciat mentionem, ſed Clivenſem, conjectatur *ECCARDUS p. 331.* atque ex parte demonſtrat *PAULLINI p. 24.* hanc aliis Eliſabetham dici ait, Leopoldi Ducis filiam. In tabulis Genealogicis occurrit Margaretha, Leopoldi IV filia, Ludovico huic collocata. Verum, dum Scriptores Auſtriaci prolixius Leopoldi IV ſive Pii liberos recenſent, nulla inter filias occurrit Margaretha, ſaltim *Quarta Elizabeth, quam accepit Hermannus, Lantgravius de Saxonia.* Sic *HISTORIA FUNDATIONIS MONASTERII MELLICENSIS p. 300.* In *CHRONICO CLAUSTRO-NEOBURGENSI p. 442.* dicitur: *Hermannus nobilis homo & dives, Lantravius Saxoniæ.* Et in Narratione Genealogica Poſterorum S. Leopoldi *p. 575.* Hic autem Hermannus I. de Wintzenburg Thuringiæ Landgravius fuiſſe videtur.

(*g*) Hermannum huncce jamdum a. 1191. in Thuringiæ Landgraviatu ſucceſſiſſe, teſtatur ipſius diploma de hoc anno, quod *PAULLINI §. XXXVII.* exhibet, quo Ludovicus iſte dicitur *Frater noſter, & in Principatu Provincialis Comitiæ Anteceſſor.*

De Hermanno Lantgravio sub imperatore Henrico duce Suevia.

CAP. XXIX.

HErmannus, frater Ludovici Lantgravii defuncti. Hic cùm per Fridericum imperatorem comes Palatinus fuit factus; (*a*) Sophiam filiam comitis unigenitam (*b*) duxit in uxorem, & genuit ex ea duas filias: quarum una duxit comitem Alsatiæ, alia Jutta nomine fuit Theodoro, filio Alberti, Marchionis Mysnæ, adhuc in cunabulis jacenti, desponsata & postea copulata: (*c*) per quam desponsationem fuit sedata maxima discordia, quæ fuit inter Lantgravium Thuringiæ & Marchionem Mysnæ, quæ per plures annos duravit. His temporibus rex Henricus obsedit castrum *Orlemunde*, ex eo, quòd idem comes fuit adjutor ducis Henrici de Brunswig, adversarii sui & patris sui.

Item his temporibus Unstrud fluvius fuit totaliter exiccatus, nec aliqua aqua ibi inveniebatur multis diebus.

De morte Sophiæ, uxoris Lantgravii, & de secunda uxore & heredibus.

CAP. XXX.

ANno Domini MCXCV, obiit domina Sophia, uxor Lantgravii, filia comitis quondam Palatini Saxoniæ. Qua mortua, duxit aliam Sophiam, filiam ducis Bavariæ, (*d*) de qua genuit quatuor filios, scilicet Ludovicum primogenitum, Hermannum, Henricum & Conradum. (*e*) Item genuit duas filias, scilicet Irmegard, quæ duxit comitem de Anhalt, & Agnetam, quæ nutrita fuit cum beata

(*a*) *CHRON. MONTIS SERINI ad a. 1180.* Ludovicum Ferreum, exauctorato Henrico Leone, factum fuisse Comitem Palatinum, tradit. Adstipulatur *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. I. p. 89.* Verum *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS ad a. 1180.* & *THEOD. ENGELHUSIUS p. 1106.* idem potius de Hermanno tradunt. Quare etiam *ARNOLDUS LUBECENSIS lib. II. c. XXX. & XXXV.* inter Ludovicum, Thuringiæ Comitem Provincialem, atque Hermannum Palatinum notanter distinguit. Vide etiam Programma nostrum *de Comitiu Palatinatus Saxonici p. 14.*

(*b*) Sophia hæc Friderici V. ultimi ex Comitibus Saxoniæ Palatinis, familiæ Gozecensis, erat filia.

(*c*) Erravit hic Auctor, prout probe notavit *TENTZELIUS Supplem. Hist. Goth. p. 514.* scribens: *Neque enim Theodorus, sed Theodoricus audiit, neque Alberti filius, sed frater, & Ottonis divitis filius fuit, neque tunc in cunabulis jacuit, sed ea ætate, ut fratri resistere, fœminamque ducere posset.* Rectius igitur *CHRONICON MONTIS Sereni: Anno* CIƆCXCIV. *Tidericus, Comes de Wizenuels, fratris sui* (Marchionis) *violentia diu pressus, pro auxilio petendo ad Hermannum, Turingia Lantgravium, se contulit: quem ille aliquandiu suspendit, dicens, se, ut Marchioni bellum inferret, occasionem idoneam non habere. Habebat autem filiam jam nubilem. Comite vero petitionem jam sæpius iterante, Lantgravius respondit, si gener ejus fieri vellet, se ei modis omnibus occursurum. Quod ille primo quidem, quia puella oculis ejus propter sui deformitatem displicebat, renuit, sed necessitate coactus, tandem consensit, conjugioque facto ex hinc auxilio Lantgravii fratre cœpit superior apparere.* Adde *TENTZELIUM p. 512.*

(*d*) Hæc Sophia demum an. 1238. decessit, prout demonstravit *TENTZELIUS pag. 579.*

(*e*) Vide infra Monachum Reinhardsbrunnensem de eodem Ludovico. De his liberis Hermanni prolixius edisserit *ECCARDUS Hist. Genealog. p. 335.* Miserat iste duos ex filiis in Academiam Parisiorum studiorum causa, eosdemque Ludovico IV. Gallorum regi obnixe commendavit, prout *MARQU. FREHERUS* hanc epistolam inseruit Tomo primo Scriptorum Rerum Germanicarum *p. 426.* ex eodemque depromsit *WINCKELMANN. Hess. Chronic. P. IV. cap. VII. p. 439.* De eodem egit *DAVID BLONDELLUS Geneal. Franc.* plenius asserta *Tom. II. f. 158.* & *TENTZELIUS p. 472.*

beata Elizabeth in castro *Warpurck*, sponsa Ludovici primogeniti, quæ postea duxit ducem Austriæ. Eodem anno rex Henricus & imperator ordinavit apud principes Alemaniæ filium suum Fridericum eligi in regem Romanorum, & omnes consenserunt: licet postea aliter factum fuit per aliquod tempus.

921 *De duobus regibus electis post mortem imperatoris, & eorum discordia.*

CAP. XXXI.

ANnp Domini MCCVI, mortuo Henrico imperatore, (*a*) dux Philippus Sueviæ, frater Henrici imperatoris, collectis multis episcopis & archiepiscopis, ducibus, principibus, & comitibus plusquam XX numero, in Ichtershausen (*b*) terræ Thuringiæ, ab illis electus est in regem Romanorum; impediendo filium fratris sui, in quem prius principes consenserunt vivente patre. Episcopus verò Coloniensis cum quibusdam aliis episcopis & Principibus elegerunt in regem Ottonem, filium Henrici de Braunswig, olim proscripti & damnati per imperatorem Fridericum, & unxerunt eum in regem Aquisgrani, & fuit confirmatus per papam Innocentium.

De rege Ottone confirmato Brunsvvicensi.

CAP. XXXII.

HErmannus Lantgravius, qui cum aliis elegit Philippum, se cum juramento & homagio sibi obligavit & constrinxit, sicut alii fecerunr, accipiens in beneficio regias civitates *Molhusen*, *Northusen*, *Salfeldt*, & castrum *Ranis*, cum finibus fluvii *Orlan*. Sed paulo pòst idem Hermannus, reprobato denuo rege suo Philippo, propter quasdam ortas simultates, Ottoni regi se juramento & homagio obligavit. Propter quod Philippus rex cum magno exercitu venit ad Thuringiam, auxilium sibi principaliter ferente episcopo Maguntinens. & Errford. & aliis multis principibus, & terram hostiliter devastavit igne & ferro crudeliter. Hermannus verò Lantgravius, diffisus auxilio, invocavit Ottonem, regem Romanorum, & Ottokarum, ducem Bohemiæ, amitæ suæ filium, scilicet consobrinum suum. Qui cum multitudine venientes in Thuringiam, Philippum regem electum compulerunt intrare Errfordiam, qui postea occultè deinde recessit, Saxones verò reversi sunt ad sua. (*c*)

Philippus devastavit Thuringiam & humiliavit Lantgravium.

CAP. XXXIII.

SEquenti anno Philippus reversus cum magno exercitu in Thuringiam iterum, auxilium ei ferentibus comitibus de *Schvvartzburg* & *Glychen* & Errfordensibus, terram devastavit tempore messis crudeliter ferro & igne, & civitatem *Wyssense* obsedit sex mensibus, sed non cœpit. Hoc intelligens dux Bohemiæ, consobrinus

(*a*) Henricus VI. Imp. a. 1197 jamdum fuerat defunctus, prout in Syntagmate Hist. Germanicæ *diss. XVIII. §. XI.* demonstravi.

(*b*) De loco electionis discrepant Scriptores. *CHRONICON MONTIS SERENI* Philippum a. 1198. *in campis Erpisfordia* dicit fuisse electum *OTTO de S. BLASIO c. XLVI in partibus Turingia apud villam Arnisperc. CHRON. HALBERSTADT.* apud *LEIBNITIUM Tom. II. p. 140. in villa Arnestedde Moguntina Diœcesis.* Ichtershusa autem, ditionis Saxo-Gothanæ oppidum, vix horæ spatio ab Arnstadto distat, ut ideo auctori nostro facile adsentiamur.

(*c*) *ARNOLDUS LUBECENSIS lib. VI. c. V. & VIII.* hæc persequitur uberius *CONRADUS URSPERGENSIS f. 325.* iniquus in hunc Hermannum talia de eodem prædicat: *Præfatus quippe Landtgravius, multotiens decepit Philippum, dolose ipsum circumveniens, & rursum rebellans.*

nus Lantgravii, venit ad Thuringiam cum multitudine populi, volens confligere cum Philippo. Sed diffisus de suis, & timens de traditione, recessit de Thuringia. Quod audiens Henricus Lantgravius, necessitate compulsus, omnes vias, quas poterat invenire, circa principes exercitus Philippi: * pro reconciliatione dans se & sua circa cœnobium *Uchtershusen;* obligans se Philippo juramento & obsidibus. Et sic reconciliatus est Philippo contra Ottonem, regem confirmatum. Et quia episcopus Coloniensis adhæsit Ottoni, quem elegit; ideo accidit, quòd eundem episcopum volentem Ottoni venire in auxilium, Philippus (sicut casu occurrebat, & ipsum insequebatur) obsedit in Wassenburg, & cepit castrum, & eum compulit sibi adhærere. His temporibus facta est fames valida, & per omnes regiones durans per tres annos.

Quomodo rex Otto Brunswicensis impugnavit Thuringiam. 922

CAP. XXXIV.

ANno Domini MCCX, principes Alemaniæ in *Nornberg* convenerunt, & ibidem mores Ottonis regis & imperatoris confirmati sibi minimè concedere videntes; (*a*) & specialiter, quòd fuit inimicus cleri; scripserunt papæ, quatenus Ottonem absolveret, & Fridericum, filium Henrici imperatoris defuncti, prius electum vivente patre, confirmaret; quod & factum est. Nam papa ex certis causis Ottonem excommunicavit & deposuit, & principes ab ejus fidelitate absolvit, & assistere Friderico mandavit. Et quia Hermannus Lantgravius unus de principalioribus & famosioribus principibus erat in tali congregatione, qui hoc egit contra Philippum, & etiam contra Ottonem, quem graviter offendit per reconciliationem prius factam cum Philippo, necessitate compulsus & invitè. Ideo comitibus Thuringiæ & baronibus, pecuniis corruptis ab Ottone, sibi contra Lantgravium adhæserunt. Hoc audiens Philippus dux Sueviæ, quòd filius fratris sui esset à principibus promotus ad imperium, ipso nesciente; multùm provocatus est, & reconciliatus cum Ottone; dans ei filiam suam in uxorem, & nuptiæ celebratæ sunt in Northusen, præsentibus pluribus principibus, qui adhuc ambobus adhæserunt, volentes resistere Friderico imperatori facto. Et cùm ibi essent, Otto Rex commisit vexillum comiti Theodorico de Bichlingen, qui jussu ejusdem Ottonis cum magno exercitu vastavit Thuringiam. Cui obviavit Hermannus Lantgravius, & comitem cepit cum multis armigeris. Hoc audiens Otto rex depositus, collegit exercitum, & oppidum Saltza cum castro expugnavit, & civitatem Wissense obsedit, sed non cepit. (*b*) Sed comitem de Kevernberg captivum duxit, volens impugnare partem exercitus. Tandem suis furtivè recedentibus, manere timuit, & se Erffordiam recepit. Postea Otto, adjuncto sibi rege Franciæ, absente Friderico imperatore, iterum Thuringiam veniens, ipsam devastando; quos Hermannus Lantgravius de terra cedere compulit. Et terram orientalem Misnæ contra marchionem Theodoricum intraverunt, ubi propter metum civitas Liptz recessit à Marchione. Sed anno sequenti idem Marchio intravit Saxoniam, & obsedit Aken, civitatem ducis Saxoniæ, qui adhærebat Ottoni. Et postquam Marchio destruxit terram ducis circumquaque, cepit Liptz, & castrum funditus destruxit. Et Otto postea ab omnibus spernitur: & multis bellis habitis cum Friderico imperatore, succubuit.

De desponsatione Elizabeth, filiæ regis Ungariæ, cum filio Hermanni Lantgravii,

CAP. XXXV.

ANno Domini MCCXI, Hermannus Lantgravius, famosus princeps in Alemania, & acer in hostes, misit solennes nuncios utriusque sexus in Ungariam,

(*a*) MSc. *reprehendentes.*

(*b*) Vide *FRAGMENTUM HISTORICUM ad a. 1212. MUTIUM ad a. 1211.*

pro filia regis Ungariæ filio ſuo Ludovico primogenito deſponſanda; quam filiam S. Elizabeth iidem nuncii ſecum ad Thuringiam adduxerunt, ætatis ſuæ anno quarto. Eodem anno moniales receptæ ſunt in Schiplitz, in monte ſancti Martini.

Anno Domini MCCXIV, Hermannus Lantgravius cepit comitem de Orlamunde.

De fundatione monaſterii S. Katharinæ extra muros Yſenach, & de morte Lantgravii Hermanni.

CAP. XXXVI.

ANno Domini MCCXV, Hermannus Lantgravius Thuringiæ, dominus terræ Haſſiæ, comes palatinus Saxoniæ, obiit in Gotha. Et dum abbas de Reinhartsborn corpus ejus vellet ſepelire in ſepulchro parentum; domina Sophia uxor ejus reſtitit, & ipſum fecit deduci in Yſenach ad monaſterium ſanctæ Katharinæ extra muros, quod idem princeps fundavit, ubi ſepeliebatur. *(a)*

Anno ſequenti obiit Hermannus, filius ejus adoleſcens, & apud patrem eſt
923 ſepultus. Anno Domini MCCXX, moniales Canoniſſæ de Northuſen propter levitates depoſitæ ſunt, & Canonici eis ſucceſſerunt.

De Sexto Ludvvico, Lantgravio Thuringiæ, ſub imperatore Friderico Secundo.

CAP. XXXVII.

LUdwicus, primogenitus Hermanni Lantgravii, mortuo patre, ſibi in principatu ſucceſſit. Hic Elizabet, regis Ungariæ filiam, olim ſibi per patrem deſponſatam, duxit in uxorem, anno Domini MCCXXI, in caſtro ſuo Wartpurg. Eodem anno Theodoricus, Marchio Myſcnen. maritus dominæ Juttæ, ſororis domini Ludvici, obiit: qui adhuc vivens conſtituebat ipſum tutorem filii ſui trium annorum Heinrici *(b)* nomine, adhuc pueri. Ludvicus autem Lantgravius, cùm percepiſſet mortem ſororii ſui; ad conſolandum ſororem ſuam feſtinavit, & iter arripuit ad partes Myſnæ, & tanquam fidelis tutor & procurator totam terram recepit in ſuam defenſionem: de qua ſoror & filius & tota terra gaviſi ſunt. *(c)*

Anno Domini MCCXXIII, Elizabeth, uxor Ludovici Lantgravii, peperit primogenitum filium ſuum in caſtro Crucenberg: cui nomen impoſitum fuit Hermannus. Eodem anno Ludovicus Lantgravius intravit terram comitis Hermanni de Orlamunde: & ædificavit caſtrum Schowenforſt inter Orlamunde & Rudelſtat.

Quomodo Jutta Marchioniſſa Myſnæ, ſoror Ludvvici Lantgravii, duxit Poponem comitem de Henneberg.

CAP. XXXVIII.

EOdem anno Popo, comes de Henneberg, ſimulato negotio, finxit ſe iturum in Saxoniam: ſed accedens in Lypez dominam Juttam, Marchioniſſam viduam, in tertio anno, & contraxit ſecum matrimonium de præſenti: & pôſt tempore opportuno eam duxit in Franconiam: de quo facto frater ejus Ludovicus Lantgravius multùm doluit, & provocatus fuit contra ſororem: & aliquo tempore ipſam in dotalitiis ſeu bonis parafernalibus multùm in Myſnia & in partibus

(a) Adde TENTZELIUM c. l. p. 534. Diem obitus Langius definivit ad a. 1215. 6. Kl. Maji.

(b) Henricus eſt illuſtris Miſniæ Marchio.

(c) Hæc ex auctore vitæ Ludovici uberius explanat TENTZELIUS p. 543.

bus Orientalibus impedivit. *(a)* Eodem anno Agnes, soror Ludovici Lantgravii, nutrita cum Elizabeth in castro Wartpurg, celebravit nuptias in Noremberg cum duce Austriæ.

De filia Sophia Ludvici Lantgravii, & Elizabeth desponsata postea duci Brabantiæ.

CAP. XXXIX.

ANno Domini MCCXXIV, uxor Ludovici Lantgravii peperit filiam in castro Wartberg nomine Sophiam: quæ postea duxit ducem Brabantiæ. *(b)* Anno sequenti Elizabeth uxor Lantgravii peperit filiam, quam rursum nominat Sophiam, nomine matris Ludovici Lantgravii, quæ in Franconia in monasterio Kitzingen religionis habitum induens, & ibi quiescit.

De Ludvvico istius nominis postremo Lantgravio.

CAP. XL.

ISte Ludwicus Lantgravius fuit multùm virtuosus, eloquio dulcis, moribus suavis & virilis, in exercitiis militaribus strenuus & agilis, pauperibus largus & benignus, ad uxorem Deum dilectissimam Elizabeth multùm affabilis: & quia videbat uxorem suam diligere, & se in misericordiæ operibus exercere, carnem jejuniis & aliis castigationibus domare: quamvis aliquando doleret, timens de ejus teneritudine corporis, quòd absque periculo corporis non posset ferre tantas abstinentias, tamen sibi in omnibus cooperabatur. Tandem factum est generale passagium ad terram sanctam: in quo & Fridericus Imperator, & multi principes, comites, barones, &c. & ipse Ludovicus Lantgravius cum eis, cruce signata valedicens matri, uxori, & fratribus, transfretavit propter fidem: pro qua paratus fuit mori corde & corpore. Veniens in Siciliæ regnum febre correptus, videns sibi imminere periculum mortis, vocans ad se patriarcham Hierosolymitanum, suscepit ab eo ecclesiastica Sacramenta devotissimè; & mortuus est: *(c)* & ossa sua translata sunt de loco mortis in Thuringia; & sepulta in sepulchro parentum in Reinhartsborn, anno Domini MCCXXVIII: præsente matre, uxore, 924
& fratribus, & filio suo Hermanno primogenito. Interim dum adhuc ossa defuncti Ludovici non pervenerunt ad Thuringiam, Heinricus frater Ludovici Elizabeth, uxorem fratris sui de castro Wartberg, de consilio malorum hominum amovit. Quæ cum parvulis suis in miseria vixit, in civitate Ysenacho, & nullus recepit eam hospitio, qui esset alicujus reputationis: quia timebant, ne offenderent dominos: sed oportuit, ut cum pauperibus se reciperet. Deinde transtulit se in Kitzingen, ad abbatissam cognatam suam, ubi postea filia sua monialis effecta est. Quam miseriam & paupertatem percipiens episcopus Babenberg, cognatus suus, ipsam tulit in Babenberg, & honorificè tenuit. Et dum ibi esset, venerunt milites & vasalli & alii, qui cum Ludovico marito suo exiverunt ad peregrinationem, & ossa secum deportaverunt. Et invenientes dominam suam: &

(a) Hæc ex dicto Auctore Vitæ Ludovici prolixius exposuit *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 575. 576.*
(b) Hæc ista est Sophia Brabantina, quæ posteris suis Hassiam adquisivit. Vide etiam infra *cap. L.*
(c) Auctor Historiæ de ortu Landgraviorum locum & tempus mortis exponit dilucidius, scribens: *Et mortuus est sub anno Domini MCCXXVII. tertio Idus Septembris in civitate Ortrant.* Vide etiam infra *MONACHUM REINHARDSBRUNENSEM ad a. 1227. 1228.* Et *ANONYMI Chronicon Erfordiense* apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 92. Anno Domini MCCXXVII. Generale Passagium ad Terram Sanctam factum est: qua Expeditione etiam Imperator Fridericus transfretavit, sed Ludevvicus Landgravius in eadem expeditione VI. Idus Septembris decessit in Apulia in civitate Otrant.*

audientes forefactum, nimium turbati sunt super re gesta tam flebili & inaudita. Et ipsam assumpserunt, & cum ossibus mariti sui in Reinhartzborn deduxerunt; ubi Rudolphus de Varila *(a)* Pincerna, qui unus erat de his, qui ipsam Elizabeth tulerunt de Ungaria, & modò fuit in peregrinatione cum marito; fortissimè præsente matre, & fratribus, & aliis nobilibus, corripuit Henricum seniorem Lantgravium de nimio excessu, quem in viduam fratris relicti commisit; ita quòd Heinricus & frater suus Conradus & mater inceperunt amarissimè flere *(veniam a beata Elizabeth postulantes, & hoc emendare promittentes)* *(b)* Et sic ipsam ad castrum Wartberg deduxerunt, & valde reverenter & amicabiliter pertractaverunt.

De Heinrico Lantgravio Thuringiæ, sub imperatore Friderico.

CAP. XLI.

MOrtuo Ludovico Lantgravio in passagio, quamvis relinqueret hæredem, tamen puer VI annorum. Et quia Heinricus frater suus fuit senior inter Lantgravios tunc viventes; ideo successit in principatu, & cum magna potentia & sapientia semper postea rexit, & primo anno regiminis sui obsedit castrum Eytirsberg, *(c)* quod expugnavit & destruxit. Eodem anno fratres Prædicatores receperunt conventum in Erffordia. Eodem anno Ludovicus, dux Bavariæ, frater dominæ Sophiæ Lantgravii dolo occisus est à Friderico imperatore.

Quomodo beata Elizabeth uxor Lantgravii se transtulit in Marpurg.

CAP. XLII.

ANno Domini MCCXXIX, beata Elizabeth non gaudens de honoribus, nec cupiens reverentias sibi in Wartberg exhibitas per Heinricum Lantgravium, & fratrem suum Conradum, nec non per dominam Sophiam; accepta dote sua pingui, quam petivit, & sibi libentissimè dederunt, de Thuringia recessit, & magistrum Conradum, famosum prædicatorem & sanctum virum *(d)* secuta fuit in Marcberg, de qua civitate ipse erat oriundus; quamvis & Henricus & frater suus Lantgravii & mater ipsorum maximè dolerent de recessu. Filium tamen beatæ Elisabeth Hermannum retinuerunt. Ubi scilicet in Marcberg hospitale construxit, & sanctissimè vixit, eleemosynas pauperibus erogando, & soli Deo in paupertate, & in statu contemptibili, vacabat usque ad mortem. Obiit autem anno Domini MCCXXXI, anno ætatis suæ XXIV.

De destructione civitatis Frixlariensis per Conradum Lantgravium Thuringiæ.

CAP. XLIII.

ANno Domini MCCXXXII, Sifridus, archiepiscopus Maguntinus, à monasterio Reinsborn aliquam summam pecuniæ extorquebat. Et quia abbas dare recusabat,

(a) Ex MSto emendavi, cum antea legeretur *Boila*.

(b) Hæc verba uncis inclusa, ex MSto adjeci.

(c) Hæc ex MSto emendavi, cum antea corrupte legeretur *Cytzirsberg*. Quid autem Henricum ad destruendum hoc castrum impulerit, indicat auctor Historiæ de ortu Landgraviorum, dum ad a. 1227. ita scribit: *Tunc temporis Lodewvicus Lantgravius conductus fuerat, a parentibus, fratribus, uxore, &c. versus Smalkaldiu. Tunc dixit ultimo Heinrico, fratri suo, dispositis omnibus, castrum Eitersburgk, quod in prajudicium adjacentis cænobii Reynhardisborn constructum, pater meus dirui jusserat, non destruxi. Rogo ergo te, frater dulcissime, ut hoc post recessum meum evertere funditus non omittas.* Idem dicit Auctor Vitæ Ludovici *lib. IV. cap. VII.* Hodie adhuc Mons Eitersberg prope Vinariam dicitur, ubi prædium est Ducis Saxo-Vinariensis, qui tamen aliquot milliaribus distat a Monasterio Reinhardsbrunnensi.

(d) Hic est Conradus de Marpurg, qui miracula S. Elisabethæ singulari scripto exposuit, quod LEO ALLATIUS Συμμίκτοις suis inseruit.

sabat, ipsum pœnæ gravioris culpæ subjecit, & in Capitolio in Erffordia Canonicorum S. Mariæ tribus diebus disciplinas recepit. Ultimò verò accidit, quòd Conradus Lantgravius Thuringiæ, frater Heinrici, casu veniens Erffordiam, & Missam audiens in ecclesia beatæ Mariæ, hora illa, dum prædictus abbas deberet se præsentare ad disciplinas. Et nudus in superiori parte corporis, virgas in manibus bajulans, intravit Capitolium. Quod videntes aliqui de familia Conradi Lantgravii, sibi retulerunt, quàm male abbas tractaretur. Qui in furia magna
Capitolium ascendit, & extracto cultello in archiepiscopum irruit, & comam ca- 925
pitis deprehendit, & ipsum transfigere laboravit: sed præpeditus. Mox dictus Conradus civitatem exivit, & expeditionem indixit, & civitatem Frixlarum terræ Hassiæ hostiliter circumvallavit, & suburbia incendit. Et cùm inde recedere vellet; mulieres lasciviæ murum civitatis ascenderunt, & vestibus elevatis pudibunda ostenderunt sua, & principi illuserunt; deridentes ipsum cum exercitu suo. Qui reversus denuo civitatem obsedit, ipsam ferro & igne destruxit, nec ecclesiis nec hominibus parcens; & episcopum Wormatiensem, & plures Prælatos, & Canonicos cum ducentis militibus cepit. *(a)*

De pœnitentia Conradi Lantgravii Thuringiæ, & quomodo religiosus factus est.

CAPUT XLIV.

POstea dictus princeps revolvens illud crudele factum in corde suo, cooperante S. sancto pœnitentia ductus, civitatem Friszlarum intravit, & convocatis civibus in foro publicè se prostravit, & humiliter veniam petivit: & cives in multis bonis libertavit, & decimam, quam de terra Hassiæ habuit, canonicis ibidem proprietatis titulo in emendam tribuit. *(b)* Demum religioso habitu indutus ordinis Teutonici frater effectus est: & donavit justo donationis titulo curiam Grifftede hospitale sanctæ Elizabeth ecclesiæ, dedicatæ ab eadem & fundatæ in honore Dei genitricis Mariæ.

De transitu seu itinere fratris Conradi Lantgravii Thuringiæ.

CAPUT XLV.

ANno Domini MCCXXXIII, Conradus Lantgravius iter arripiens versus Romam, cùm transiret Sueviam, intravit curiam Imperatoris Friderici: & honorificè est ab eo receptus cum suis militibus & armigeris. Et postquam ibi mansit pluribus diebus, ultrà progrediens & Romam veniens, à papa Gregorio reverenter est receptus, & à peccatis suis sibi confessis, ab ipso est personaliter absolutus. Et cùm ibi esset, eleemosynas largas dedit, & omni die XXIV pauperibus cibum propriis manibus ministravit. De vita sanctæ Elizabeth uxoris fratris sui, & miraculis post vitam factis, frequenter cum papa collationes habuit, & pro canonizatione ejusdem laboravit; & reversus ad Alemaniam, in ordine suo divinis cultibus die noctuque inhærendo profecit: & factus est Teutonicæ rector & magister.

De discordia inter Heinricum Lantgravium & Comitem de Glichenn.

CAPUT XLVI.

ANno Domini MCCXXXIV, Heinricus, Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ, cepit castrum Wiselbech comitis Heinrici de Glichen, & ibidem XXIII malefa-

ctorum

(a) Hæc uberius explanavit *PETRUS* de *DUISBURG Chron. Borussiæ P. III. c. XXXVI.* & ex eodem *TENTZELIUS p. 573.* Aliam vero dissensionis caussam refert *TRITHEMIUS Chron. Hirsaug. ad a. 1232.* scilicet *propter fines & terminos quosdam terrarum, quos uterque voluit suo dominio esse subjectos.* Adde *SERRARIUM Rer. Mogunt. lib. V. p. 534.* Adde Anonymi Chronicon Erfordiense apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 92. ad a. 1232.*

(b) Adde *TRITHEMIUM c. l.*

ctorum captos decollari præcepit. Eodem anno idem Lantgravius, propter plura mala, quæ patiebatur ab eodem comite Heinrico de Glichenn, ipsum legitimè citatum, ac postea sententia condemnatum & proscriptum, omni jure feudali privavit. *(a)*

De canonizatione beatæ Elizabeth, & de translatione corporis sui.

CAPUT XLVII.

ANno Domini MCCXXXV, in Italia civitate Perusina, in conventu fratrum Prædicatorum, canonizata est beata Elizabeth, quondam Lantgravia Thuringiæ, filia regis Ungariæ, à papa Gregorio, multis prælatis ecclesiæ & magnis præsentibus. Sequenti anno translata sunt ossa de humili loco ad locum magis reverendum ejusdem sanctæ Elizabeth, præsentibus archiepiscopis Maguntinensi, Bremensi, & pluribus aliis episcopis & prælatis; item præsentibus Friderico imperatore, & Heinrico Lantgravio Thuringiæ & Hassiæ, & suo germano fratre Conrado, magistro ordinis Teutonici, & matre eorundem Lantgraviorum, scilicet domina Sophia, & Hermanno filio beatæ Elizabeth, & Sophia filia sanctæ Elizabeth, & multis aliis, &c. *(b)*

926 Anno Domini MCCXXXIV, fratres Minores receperunt conventum in Erfordia.

De fundatione conventus Prædicatorum in Ysenach.

CAPUT XLVIII.

EOdem anno, ex mandato & consilio Domini papæ Gregorii, Heinricus Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ cœpit ædificare conventum fratrum Prædicatorum in Ysenach, & consecrari voluit in honorem sanctæ Elizabeth: ex eo, quòd ipse olim iniquum consilium secutus, ipsam de castro Warçberg ejecit, & molestari permisit. Quod intelligens frater Conradus, germanus Henrici Lantgravii, adjunxit illi conventui pro patrono scilicet Joannem Baptistam: ex eo, quòd ipsum in Fritzlaria ecclesias suas destruendo offendit, & incinerando molestavit: ubi tunc in conventu fuit primus Prior venerabilis pater, frater *Elgerus*, comes de Honstein, sanctus Dei. *(c)*

De morte fratris Conradi, quondam Lantgravii Thuringiæ & Hassiæ.

CAPUT XLIX.

ANno Domini MCCXL, frater Conradus ordinis Teutonici rector & magister, quondam Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ obiit, & sepultus est in Marcborg. Anno sequenti, obiit Hermannus Lantgravius Thuringiæ, filius Ludwici Lantgravii & beatæ Elizabet, anno ætatis suæ XVIII, & elegit sepeliri in Marcborg apud

(a) Adde *ANONYMI CHRONICON ERFORDIENSE ad h. an.* apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 95.*

(b) Vide *THEODORICUM* de *THURINGIA de vita, morte, & miraculis Elisabetha lib. VIII. cap. IX. & XII. GODEFRIDUM MONACHUM, ALBERTUM STADENSEM, ALBERICUM TRITHEMIUM ad a. 1236. CHRON. AUGUST. ad a. 1240. SCHATENIUM Ann. Paderborn. lib. XI. p. 28. SERRARIUM Rer. Mogunt. lib. V. p. 598.*

(c) Uberius de hoc monasterio *PAULLINI Ann. Isen. §. XLVIII.* Msto, quo usi sumus ex Bibliotheca nostra publica, adjectus est *Ordo fratrum Prædicatorum ex Chronicis & Legendis sanctorum taliter legitur esse institutus ab ecclesia. Legenda de sanctis patribus Conventus Ysenacensis Ordinis Prædicatorum. De Genealogia fratris Elgeri & puerili eius ætate. De vita fratris Pauli & fratris Wiperti de Ysenach. De vita fratris Ludevvici de Bessingen. De Vita fratris Heinrici de Wissense.* Quæ etiam aliquando in lucem producemus.

apud matrem suam, sed sepultus est in Reinhardisborn in sepulchro patris. *(a)* Eodem anno, Heinricus solus Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ, comes Palatinus Saxoniæ, duxit in uxorem Gerdrudam, filiam ducis Austriæ.

De blasphemia Friderici imperatoris in Deum, in fidem Catholicam, & sanctum Moysen, & heresi sua.

CAPUT L.

ANno Domini MCCXLII, Fridericus imperator cùm regnasset 31 annis, convocavit principes Alemaniæ in Franckfort, volens cum eis tractare, qualiter filium suum Conradum in regem Romanorum crearet, ubi spiritu diabolico ipsum instigante, blasphemavit in Deum & in sanctam ecclesiam, [*dicens: Tres sunt, qui duxerunt in regiminibus suis totum mundum, scil. Moyses, qui seduxit Judæos, Christus, qui seduxit Christianos, Machumet gentiles. Quamobrem, si principes vellent hoc consentire, ego utique multo meliorem modum credendi & vivendi cunctis nationibus ordinarem.*] *(b)* Hanc blasphemiam omnes principes & nobiles mox ut audierunt, nimiùm sunt turbati: & facies eorum præ dolore & stupore sunt immutatæ, quòd audiverunt imperatorem & regem Ecclesiæ Dei hæresi permaximè esse maculatum. Sed præaliis principibus talia audientibus, Henricus Lantgravius singula verba imperatoris per legatos solennes in scriptis, ut verum membrum ecclesiæ & Christi talia audire abhorreret, papæ Gregorio insinuavit. *(c)* Quapropter idem papa prædictum imperatorem excommunicavit: quamvis hoc modicum curavit, & papa Innocentius sequens, aliquibus annis postea transactis, excommunicationem approbavit; imò ipsum Fridericum deposuit, & apud principes Alemaniæ procuravit eligi in regem Romanorum Heinricum Lantgravium Thuringiæ, principem Christianissimum, & militem strenuum: *(d)* Et quia papa Innocentius IV fuit multùm pecuniosus; ideo ut prædictus Heinricus, filius ecclesiæ & membrum Christi, gubernacula regni susciperet, ei XXV millia marcarum argenti puri in supplementum transmisit. Eodem anno & tempore, sicut principes fuerunt in Franckfort vocati ab imperatore Friderico, obiit frater *Elgerus de Honstein*, Prior Isnacensis, ordinis Prædicatorum, Confessor Heinrici Lantgravii, quem secum adduxit in Franckfort tanquam sanctum directorem, & ipsum mortuum reduxit in Ysenach ad suum conventum. Eodem tempore, & in eadem congregatione principum, Sophia filia Ludvici Lantgravii & beatæ Elizabeth, atque filia fratris Henrici Lantgravii, desponsata fuit duci Brabantiæ. *(e)*

De captivitate episcopi Bambergensis.

CAPUT LI.

ANno Domini MCCXLVI, captus est episcopus Bambergensis à comite Bertoldo de Kevernberg, & per tempus in custodia tentus, quem postea Heinricus Lantgravius à vinculis absolvit. Eodem anno fratres Minores, habentes conventum in Gotha, transtulerunt se in Arnstede, quibus successerunt fratres Augustinenses. *(f)* 927

De

(a) Adde *TENTZELIUM p. 580. CHRONICON ERFORDIENSE*, apud *SCHANNAT p. 99. Anno Domini MCCXLII, IV. Nonas Januarii obiit Lantgravius Hassia, Filius S. Elizabeth in Crucebure, sepultusque est in Reinhartsbrun.*

(b) Hæc verba uncis inclusa, ex Msto adjeci.

(c) Quam inique hujus blasphemiæ accusatus fuerit Fridericus, notavi in Syntagmate Hist. Germ. *diss. XX. §. XII.*

(d) Compara *CASP. SAGITTARII Gründl. Bericht von Landgrav Heinrichs Röm. Konigs Wahl.*

(e) Vide supra *cap. XXXIX.*

(f) Vide *TENTZELIUM p. 61.*

De promotione Heinrici, Lantgravii Thuringiæ & Hassiæ, in regem Romanorum per papam Innocentium II, & de morte ejus.

CAPUT LII.

ANno Domini MCCXLVII, anno pontificatus domini papæ Innocentii secundo, Heinricus Lantgravius, ad mandatum ejusdem papæ, in regem Romanorum est electus in Franckfort. Et ibidem prope Rhenum cum magno exercitu, principibus sibi cooperantibus, cum Conrado filio Friderici, quem pater præfecit & libenter ipsum pro rege post ipsum habuisset, conflixit, & eum cum suo exercitu vicit & confudit, in die beati Dominici Confessoris. Et habita victoria, profectus est in Sueviam, contra eundem ducem Sueviæ Conradum, & patrem suum Fridericum, olim imperatorem, ipsos humiliando. Postea ad Thuringiam reversus, venit in castrum Warcborg & infirmari cœpit, & dum laboraret in extremis, petivit corpus suum sepeliri apud patrem suum ad sanctam Catharinam, extra muros civitatis Ysenach, & cor suum sepeliri ad fratres Prædicatores ad sanctam Elizabeth, in cujus honore conventus fuit dedicatus: quod & factum est.

De rebellione quorundam nobilium post mortem ejusdem Henrici regis Romanorum.

CAPUT LIII.

ISte Heinricus rex Romanorum, Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ, quia sine hærede defunctus est, multa mala in Thuringia & Hassia de hoc exorta sunt. Nam quidam militares, scilicet Herwicus de Horselgowe, & Joannes Atzse cum aliis suis complicibus, omnia pecora ante civitatem Ysenach, & circumquaque abstulerunt, & advocatum de *Teneberg* captivum abduxerunt. Item ministeriales terræ loca sibi complacentia occuparunt. Nam illi de *Wangenheim* montem *Calnberg*, illi de *Tulstede* montem *Steinfort*, Hermannus *Strantz Stentzenovve*, isti de *Lupintze* montem *Luchtenvvaldt*, illi de *Cobenstedt Scharffenberg*, illi de *Franckenstein* prope *Allendorff* montem *Waldenberg* cum castris ædificaverunt. *(a)* Item Waltherus pincerna de Varila, miles strenuus & famosus, erexit se contra comites de *Kevernberg*, & de *Schvvartzberg*, villas eorum destruendo rapinis & incendiis. Qui comites sibi occurrebant, & fortuna arridente pincernæ, cepit duos comites de Kevernberg, & duos de Schvvartzborg, & secum eos cum suis abduxit, & in vincula conjecit, anno Domini MCCXLVIII.

De discordia, quam habuerunt consanguinei Heinrici regis Lantgravii Thuringiæ & Hassiæ pro terris illis.

CAPUT LIV.

ANno Domini MCCXLVIII, mortuo Heinrico rege & Lantgravio sine hæredibus, quidam de terra faventes ducissæ Brabantiæ, filiæ fratris Heinrici Ludvici Lantgravii olim & beatæ Elizabeth, ipsam vocaverunt; alii verò faventes Heinrico

(a) *PAULLINI Ann. Isenac. §. LIV.* hæc explicavit, scribens: *De Principatu unitæ Provinciæ inter se digladiabantur. Illa in Hassia, hic in Thuringia diversa castra & urbes ceperat, rapinis, incendiis & latrociniis longe lateque dominantibus, distractisque popularium animis. Hinc nobiles ab Erfa, Wangenhemii & alii jure civitatis nostræ donati sunt, ut muros intra tutiores laterent; alii castra & munimenta sibi fecere, in quibus fortius se defenderent. Wangenhemii arcem struxere Carlbergam, Tulstedenses Steinfortum, Eschvvegii Krayenburgum & Heldenstein, Franckenstenii Wollenburg, (Waldenberg) prope Allendorfum, Kebestedtenses Scharfenbergam, Hermannus Strantz Strantzenavam, seu Strassenavam, Lupnicii Cal. Stockhusii, Luchtevvaldam & Molitteburgum prope Fisbacium, Rudolf à Vargula Rudolfsteinium, alii è Buchonia & Hassia ædificabant Brandenfelsium.*

rico, Marchioni Misnæ & terræ Orientalis, filio fororis ejusdem Henrici regis, similiter ipsum vocaverunt. Et sic vocatis, venit ducissa Brabantiæ ad terram Hassiæ, & plura castra & civitates recepit in potestatem suam; aliquibus tamen castris & civitatibus recusantibus. Similiter Heinricus Marchio venit ad Thuringiam, & plura castra & civitates recepit in potestatem; & aliquibus castris & civitatibus recusantibus, tandem quibusdam placitis celebratis, domina Sophia ducissa, quicquid juris in terram Thuringiæ habere debebat, fidelitati Heinrici Marchionis consobrini sui commisit, *(a)* ne ad extraneos devolveretur; quousque per principes determinaretur, cui de jure cedere deberet, & terram Hassiæ liberè recepit in suam jurisdictionem, & ad Brabantiam rediit.

De Heinrico, marchione Mysnæ & Lantgravio Thuringiæ. sub Wilhelmo rege Romanorum. 928

CAPUT LV.

Heinricus, Marchio Mysnensis & Orientalis, ac Thuringorum Lantgravius primus, duxit in uxorem Agnetam, de qua genuit duos filios, scilicet Albertum & Theodericum, *(b)* anno Domini MCCXLIX. Eodem anno civitas Wissensie capta est, & spoliata, & igne consumpta à comite de Sundershusen.

Anno Domini MCCL, rex Romanorum Wilhelmus, comes Holandiæ, electus post Heinricum Lantgravium Thuringiæ, in bello à Frisonibus occiditur. Anno sequenti, Fridericus olim imperator & depositus, adhuc fungens officio imperii, in Apulia miserrimè mortuus est, sine Sacramentis & pœnitentia in anathematis vinculo.

De secunda repetitione terræ Thuringiæ per ducissam Brabantiæ.

CAPUT LVI.

Anno Domini MCCLIII, vacante imperio, domina Sophia videns Alemaniam stare sine rege & judice, super principes iterum veniens ad Thuringiam, ducens secum filium suum Heinricum puerum, ducem Brabantiæ, quem in reditu fecit Lantgravium terræ Hassiæ. Nec minimè adhuc contenta, sed repetiit terram Thuringiæ, seu partem, ab Heinrico Marchione suo consobrino, quam suæ fidelitati tradidit & commisit. Consiliarii verò Domini Marchionis dixerunt: *Domine Princeps, terra Thuringiæ est nobilis & opulenta; non tradatis nec dividatis. Et si non vult esse contenta de Hassia, vos estis potens in Mysna, in partibus Orientalibus, & in Thuringia, & potestis ei bene resistere. Et si haberetis unum pedem in cælo, & alium in terra Thuringiæ; illum de cælo deberetis trahere ad alium, & retinere Thuringiam.* Et sic illa domina inconsolata permansit, solis civibus Ysenach sibi adhærentibus contra Marchionem, & ad terram Hassiæ cum filio properavit.

Ff ff ff ff *Quomo-*

(a) Thuringiæ etiam Comites, datis, ut dicitur, Reversalibus Henrico illustri se subjecerunt. Vide *TENTZELIUM p. 590.* Plenius vero hæc exponit *ANONYMI Chronicon Erfordense ad a. 1250.* apud *SCHANNAT Vindem. Literariis p. 103. Hoc etiam Anno II. Kal. Martii, Marchio Misnensis in Mulhusen Provinciali præsedit Judicio, ubi præsentibus multis Terræ Baronibus, Pacem firmiter atque stabiliter Juramento confirmavit, sicque Terræ ejusdem Principatum, licet à Friderico quondam Imperatore, nunc autem deposito, Festiva vexillorum exhibitione sibi contraditum, violenter ac injuste occupavit: dein tertia die veniens Isenacum à Ducissa Brabantiæ sub nomine Tutoris ipsius Filii, Nobile illud Castrum Wartberc, cum tota Hassiæ terra ad annos X commodatum suscepit.*

(b) Male, dum filios hosce ex prima Conjuge, Constantia, genuerit. Vide *TENTZELIUM p. 600.*

Quomodo dux Brunsvvicensis cepit episcopum Maguntinensem.

CAP. LVII.

ANno Domini MCCLV, dux Brunswicensis contra episcopum Maguntinensem intravit Thuringiam, & juxta vel prope prædium monachorum *(a)* Volckerode, scilicet Bolstede, & cepit in conflictu Gerhardum, episcopum Maguntinensem, & plures comites cum eo & nobiles, & specialiter patruum episcopi, scilicet comitem de Ebirstein, quem, ob multas contumelias exhibitas duci, suspendio interemit.

De amicitia, quam contraxit domina Sophia ducissa Brabantiæ cum duce Brunsvvicensi.

CAPUT LVIII.

ANno Domini MCCLVIII, adhuc durante discordia inter Heinricum marchionem ac Lantgravium Thuringiæ, & dominam Sophiam & filium suum Lantgravium Hassiæ, & post multa mala perpetrata in terris, domina Sophia ducissa cum filio suo viribus diffidentes, animosum principem Albertum ducem Brunsvvicensem, tunc inimicum in Thuringia adiit, & filiam ducis filio suo Lantgravio Hassiæ desponsavit, ut ejus adjutorio posset resistere Marchioni, cui in viribus & potentia & divitiis impar fuit. Unde ille dux per suos advocatos & cum armigeris de Hassia multùm humiliavit Thuringiam, & maxima damna fecit: & domina Sophia cum auxilio civium Ysenacens. qui ei adhæserunt, tria castra ædificaverunt *Isenechüberg*, *Frovvenberg*, *Metenstein*, contra castrum *Wartberg*, quod in potestate sua habuit Heinricus Marchio, qui etiam contra civitatem Ysenach ædificavit castrum *Calnberg* prope *Vischbach*. *(b)*

De destructione civitatis Crucenberg per ducissam.

CAPUT LIX.

ANno Domini MCCLIX, domina Sophia cum filio suo & adjutorio ducis Brunswicensis cepit castrum *Cruceberg*, & civitatem ejusdem penitus devastavit.
929 Eodem anno abbas in *Reinhardisborn* castrum *Schovvenberg*, olim ædificatum à primo comite Ludwico cum barba Thuringiæ, & postea in favorem monasterii Reinhardisborn, ne de hoc molestarentur, destructum per Lantgravios Thuringiæ, iterum reædificavit; timens, ne ab aliis ædificaretur magis potentibus in præjudicium monasterii: & comiti Hermanno de Henneberg commisit, *(c)* in bona fide uterino fratri Heinrici Marchionis ex parte matris dominæ Juttæ, quæ primo duxit Theodoricum Marchionem patrem Heinrici, & postea Poponem comitem de Henneberg. Qui Hermannus fuit ita propinquus ad possidendum terram Thuringiæ, sicut Heinricus, si fuisset acceptatus, sicut fuit alius. *(d)* Quod audiens Heinricus marchio, timens de castro illo malum sibi & terræ evenire, castrum destruxit *Schovvenberg*, & castra *Luchtenvvaldt*, *Calnberg* prope *Setelstede*, & plura alia ædificata à nobilibus in Thuringia post mortem Henrici regis, tempore vacationis principatus, in Thuringia destruxit.

De expugnatione civitatis Ysenacensis, & destructione castrorum prope Ysenach per Marchionem Heinricum.

CAPUT LX.

ANno Domini MCCLXI, Heinricus Marchio, habens in sua potestate castrum Warc-

(a) Hodie adhuc dicitur *Münchhof.*
(b) Vide *PAULLINI Annales Isenacenses §. LVIII.*
(c) Mutilus antea locus erat, à Pistorio asterisco notatus, quem ex Msto supplevi.
(d) In eo tamen Henricus Hermanno jure erat potior, quod iste à Friderico II. a. 1242. Expectativam fuisset adeptus, quæ extat apud *WECKIUM Chron. Dresd. p. 153.*

Warcberg & totam terram Thuringiæ, excepta civitate Ysenach & quibusdam castris prope, cepit & destruxit castra *Metenstein, Frouvenberg, Ysenachisberg.* Et civitatem Ysenacensem cepit, & aliquos cives interfecit, qui jus suum annihilaverunt, & totam terram Thuringiæ dominæ Sophiæ cedere debere de jure affirmabant, & ipsum Marchionem minimè justè excludebant. *(a)* Eodem anno castrum inferius in civitate ædificatum est à Marchione.

Quomodo dux Albertus Brunsvvicensis captus est, adjutor dominæ Sophiæ, & filii sui Lantgravii Hassiæ.

CAPUT LXI.

ANno Domini MCCLXIII, Albertus dux Brunsvvicensis, adjutor Heinrici Lantgravii Hessiæ, ex continuis plurimorum successibus in Thuringia & alibi animatus, in tantam devenit superbiam, ut etiam partes Orientales invaderet rapinis & incendiis per tres dies, & ecclesias *Nuemberg* & *Merseburg* nimiùm gravaret. Hoc audiens Rudolffus Pincerna de Barila, vir potens & bellicosus in Thuringia, cum centum bonis militibus & armigeris collectis in Thuringia, venit ad partes Orientales, quærens Marchionem Heinricum, & non inveniens ipsum, sed filios suos adhuc juvenes, scilicet Albertum & Theodoricum invenit in Lyptz. Quos accessit increpando eos, quare tanta mala non vindicarent: ipse enim adduxisset centum bonos viros & ultra; quòd & ipsi colligerent aliquos: quod & factum est. Ibi enim prope Bickin inierunt conflictum cum duce Alberto à mane, scilicet ab ortu solis usque ad horam nonam, & dux vulneratus fuit & captus, & comes Heinricus de Anhalt, comes Heinricus de Zwyrin, comes Joannes de Ebyrstein, & adhuc de baronibus & bonis nobilibus XII, omnes vulnerati & capti, & de electa militia exercitus quingenti quinquaginta & XVI viri in armis plenis, cum maximo damno suo, scilicet electorum equorum & armorum apparatu, capti sunt, qui se magnis pecuniis liberaverunt. *(b)*

De compositione inter Marchionem Mysnæ, & dominam Sophiam, & filium suum.

CAPUT LXII.

INterim dum dux Brunswicensis detentus fuit, tractata est sua liberatio & compositio inter Heinricum Marchionem & filios suos, & inter Dominam Sophiam & filium suum Heinricum Lantgravium Hassiæ, quæ talis fuit, scilicet quòd dux deberet dare pro liberatione sua octo munitiones, scilicet *Essenvvege, Aldendorff, Witzenhusen*, & alias prope *Werram*, pertinentes ad ducatum Brunswicensem, & super hoc octo millia marcarum, & ut domina Sophia, & filius suus Heinricus Lantg. Hassiæ, abrenunciarent omni jure suo, quod possent habere in terram Thuringiæ, tunc deberent recipere in suam potestatem illas octo munitiones; quod & factum est, & discordia, quæ duravit per novem annos, sedata est. *(c)*

Quomodo Heinricus marchio divisit terram cum filiis suis. 930

CAPUT LXIII.

ANno Domini MCCLXV, Heinricus marchio confectus senio, & habens tres principatus, divisit se cum filiis suis hoc modo. Nam ipse Heinricus pater retinuit terram Mysnensem, Theodoricus filius suus obtinuit terram Orienta-

Ff ff ff ff 2 lem

(a) Vide PAULLINI *Ann. Isenac. §. LIX.*
(b) Uberius hæc explanat GEORGIUS FABRICIUS *Origg. Saxon, lib. VI. p. 583.* qui etiam locum definit prope Wiclinum, pagum ad Elistrum situm, in agro Besenstediano. In Msto dicitur *Vyclin.*
(c) Vide etiam supra PAULUM LANGIUM *ad a. 1259.*

lem & marchionatum Landisberg, Albertus etiam filius suus terram Thuringiæ obtinuit. *(a)*

De Alberto Lantgravio Thuringiæ, vacante imperio.

CAPUT LXIV.

Albertus, filius Heinrici Marchionis Mysnæ ac Lantgravii Thuringiæ, successit patri in Thuringia, & duxit in uxorem Margaretam filiam Friderici quondam imperatoris, & genuit ex ea duos filios, scilicet Tytzmannum & Fridericum, & unam filiam, quam dedit filio ducis Alberti de Brunswick. Sequenti anno Albertus, Thuringiæ Lantgravius, ivit in Pruſciam contra paganos cum signo crucis, & miles effectus est. *(b)*

Anno Domini MCCLXVIII, Joannes marchio Brandenburgensis in torneamento in Merseburg cum lancea occisus est, & Theodoricus Burggravius de Kirchberg in fluvio Sala, in reditu de eodem torneamento, cum tribus armigeris submersus est. *(Eodem anno castrum Stutirnheim per Erfordenses destructum est.) (c)* Eodem anno Agnes marchionissa Mysnæ vidit in somnis angelum sibi propinantem in scypho aureo vinum amarum, & postea in brevi defuncta est. *(d)* Eodem anno fratres Prædicatores celebraverunt primum capitulum in Ysenach, præsente domino Alberto Lantgravio cum Margaretha consorte sua.

Quomodo uxor Alberti Lantgravii furtivè de nocte recessit de Wareberg.

CAPUT LXV.

Anno Domini MCCLXIX, Margareta, uxor Alberti Lantgravii, persecuta à marito, propter unam de pedissequis suis Kunnem de Ysenbergen concubinam usque ad mortem. Quod intelligens, & se in periculo mortis cernens, deosculatis filiis suis & parvulis, de nocte per suos fideles submissa est cum funibus per murum castri Warcberg, & deducta in Kreienberg, ubi abbas Hersfeldensis eam reverenter recepit, & deduxit eam usque in Fuldam, quam & abbas Fuldensis reverenter recepit, & eam deduxit in Franckfort. Ubi cives, cùm scirent eam esse filiam imperatoris quondam domini suorum, honorificè receperunt, & reverenter tenuerunt, ac lautè procuraverunt. Sequenti anno feliciter obiit, & ibidem sepulta est. *(e)*

Quomodo Westphali intraverunt Hassiam contra Heinricum Lantgravium Hassiæ.

CAPUT LXVI.

Anno Domini MCCLXX, Westphali de episcopatu Padirbornensi intraverunt Hassiam contra Heinricum Lantgravium, & plura damna fecerunt, & ex ipsis Westpha-

---

(a) Qua ratione filio suo Friderico, ex Elisabetha Maltitia progoato, prospexerit, vide *ANT. WECKIUM Chron. Dresd. p. 159. sqq.*

(b) Patet ex eo, illa ætate etiam exoratos ad militiam Ordinis Teutooici fuisse admissos. Hoc uberius declaravit *CYRIACUS SPANGENBERG Adels-Spiegels lib. II. cap. IV.* ita scribens: *Mittler vveile liessen sie ihren Orden auskundigen, iedermann, vver nur zu ihnen treten vvolte, auf gleichen Verlust und Gevvinn anzunehmen, vver sich nun zu ihnen begab, den nahmen sie in ihren Orden, Pfaffen, Leyen, auch Eheleuthe, so fern dass sie keine Kinder hatten, die dem Kriege nachzufolgen hindern oder aufhalten moehten. Doch vvard einem ein Jahr (ob er des Ordens gevvohnen konnte,) zu versuchen gegeben. Wer auch hierauf zu ihnen tratt, der vvard ohne alle vveitere Beding und Kleidung, den vveissen Mantel, oder zum vvenigsten ein vveiss Tuch mit einem schvvartzen Creutz anlegen. Doch trugen die Eheleuthe auf ihren vveissen Mänteln nur ein halbes Creutz.*

(c) Hæc verba uncis inclusa, ex Msto adjeci.

(d) Vide supra Addit. ad Lamb. Schafnab. *ad a. 1268.*

(e) Vide supra *SIFFRIDUM ad a. 1270.*

Westphalis occisi sunt centum quinquaginta quinque, & captivi ducti sunt centum & XX. Qui dederunt pro liberatione magnas pecunias.

De occisione abbatis Fuldensis per suos vasallos.

CAP. LXVII.

ANno Domini MCCLXXI, abbas Fuldensis Bertholdus occisus est in suo oratorio infra Missam à suis vasallis, scilicet de *Steinovve*, de *Schenckenvvalt*, de *Brantovve*, de *Eberstein:* qui omnes diversis modis mala morte mortui sunt, & castra eorum destructa.

De electione Rudolffi de Habsburg regis Romanorum.

CAP. LXVIII.

ANno Domini MCCLXXIII, postquam vacavit imperium per XXII annos, & confusibiliter stetit, electus est in regem Romanorum in Franckfort Rudolffus comes de Habsburg. Eodem anno obsessum est castrum Dornberg & civitas Alcistete, per Albertum Lantgravium Thuringiæ.

Decollatio filiæ Hassiæ Lantgravii. 931

CAP. LXIX.

ANno Domini MCCLXXV, dux Bavariæ, propter quandam suspicionem fecit decollari uxorem suam, filiam Heinrici Lantgravii Hassiæ, nimis præcipitanter. Cujus innocentia postmodum miraculosè ipsi duci & suis est divinitus publicè ostensa. Unde in emendam rei gestæ malè compulsus est ædificare monasterium *Forstenvelt*, prope Monacum ordinis Cisterciensis. *(a)* Eodem anno, Theodoricus Marchio de Landisperg *(in civitatibus fratris Alberti Lantgravii) (b)* comprehendit raptores XXXIV, quos decollari fecit.

De captione Theodorici Marchionis de Landisberg, & Friderici filii Alberti Lantgravii Thuringiæ.

CAP. LXX.

ANno Domini MCCLXXVI, episcopus Magdeburgensis, cum fratre suo Marchione de Brandenburg *(c)* Thuringiam intraverunt, quos Albertus Lantgravius turpiter fugavit de terra. Propter quam confusionem episcopus se in dolo composuit cum Lantgravio, fingens se velle esse magnum amicum. Et postea aliquibus annis transactis, vocato Lantgravio Thuringiæ Alberto, & fratre suo Theodorico Marchione de Landisberg, ad obsidionem castri unius, & no-

(a) *PAULUS LANGIUS ad a. 1260.* hanc Ludovici Severi, Bavariæ Ducis & Comitis Palatini, uxorem secundam vocat Mariam, Ducis Brabantiæ sororem, & Monasterium, quod a. 1263. fundavit, vocat Fürstenfeldt. Utrumque rectius. Sic etiam ex MSto emendavi, cum antea legeretur: *Fürstenvvaldt.* Sic enim *CHRON. AUSTRALIS ad a. 1256. Ludvvicus Palatinus, frater Ducis Bavariæ Henrici, interfecit uxorem suam, nobilem Dominam de Brabantia, Mariam nomine.* Idem dicit *CHRON. AUGUST. ad a. 1256.* qui eam vocat sororem Heinrici Ducis Brabantiæ. Idem dicit *ANDR. PRESBYTER Chron. Bavar. p. 30.* addens, *item pro emenda occisæ uxoris, abbatiam in Fürstenfeld fundavit, ubi sepultus corporaliter requiescit. AVENTINUS lib. VII. c. VII. n. 6. ADLZREITER P. I. lib. XXIV. n. 16.* qui etiam patrem definit Henricum Magnanimum, Brabantiæ Ducem. Hi omnes etiam annum 1256. definiunt.

(b) Hæc verba uncis inclusa, ex MSto adjeci.

(c) Sic emendavi ex MSto, cum antea legeretur *Marchione de Landesberg.* Intelligitur autem Ericus Antistes Magdeburgensis, cum fratre suo Ottone, Brandenburgensi Marchione. Vide *FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VI. p. 586.* & Annales Veterocellenses in *Actis Litterariis Tomi II. fasc. VII. p. 606.*

cturno tempore irruens super eos adhuc in tentoriis, & cum multis suis jacentibus bona fide & amicitia, eos ceperunt cum multis comitibus & nobilibus de Thuringia, & de terra Orientali numero plus quàm ducentis. Albertus verò Lantgravius Thuringiæ ibi non fuit, sed misit filium suum Fridericum, qui captus & detentus in castro *Crippen.* *(a)* Et nocturno tempore fortunaliter liberatus recessit, & quidam cum eo.

De discordia inter Albertum & filios suos.

CAP. LXXI.

ANno Domini MCCLXXXI, grandis displicentia & discordia orta est inter Albertum Lantgravium Thuringiæ, & filios suos Fridericum & Tytzemannum, propter persecutionem matris mortuæ, factam propter concubinam Kunnen Ysenbergensem, loco ejusdem assumptam, etiam vivente vera matre; civibus Errfordensibus astantibus Alberto, & aliquibus Comitibus & nobilibus terræ cooperantibus filiis. In qua guerra captus est episcopus quidam domus Teutonicæ, cum armigeris à filiis Lantgravii, & detentus in *Slacheym.* *(b)* Et postea accidit in quodam conflictu, quòd Fridericus filius Lantgravii fuit captus à quodam comite de *Kevernberg,* & præsentatus patri, & detentus in castro *Warberg* per annum. Et postea per familiares suos, nocturno tempore furtivè castrum intrantes, ereptus est; ablatis inde omnibus, quæ deferri poterant. Eodem anno civitates Tusciæ & Lampardiæ miserunt solennes nuncios ad Fridericum, filium Alberti Lantgravii, petentes ut dignaretur eis præesse, & eos defendere contra inimicos.

De morte Theodorici, Marchionis fratris Alberti Lantgravii.

CAP. LXXII.

ANno Domini MCCLXXXII, obiit Theodoricus, marchio de Landisberg & Orientalis filius Heinrici Marchionis Mysnæ senioris, relinquens filium, scilicet Fridericum nominatum Tuto, qui aliquibus temporibus transactis, litigavit cum episcopis Nuemborgensi & Merseborgensi, & mortuus est sine hærede. Cui successit in principatu Tytzemannus patruus suus, filius Alberti Lantgravii Thuringiæ, frater Friderici. *(c)*

Quomodo Albertus nisus est exhæreditare filios suos.

CAP. LXXIII.

ANno Domini MCCLXXXVII, adhuc durante discordia inter Albertum Lantgravium Thuringiæ & filios suos, venit Rudolffus rex ad Thuringiam, & pacificavit eos. Tamen pace non obstante, Albertus dolens de malis à filiis suis illatis, volens eos exhæreditare, vocavit filium suum Albertum *(d)* de concubina sua, scilicet Kunne de Ysenberg, quam legitimari sibi fecit, & dedit ei castra *Teneberg, Brandeberg, Braytenbach, Brandenfelß, Wildencke,* cum advocatiis *(e)* ad eadem castra pertinentibus. Et plura alia dedisset ei in damnum filiorum suorum legitimorum, si domini terrarum non obstitissent. *(f)*

Albertus

(a) Auctor Hist. de Ortu Landgrav. ad a. 1276. *in castro Cuppen.* Sic etiam MStum.
(b) Rectius *Schlotheim* secundum Auctorem Historiæ de Ortu Landgraviorum *ad a. 1281.* quod vicus est, prope Volckeroda, ditionis Saxo-Gothanæ. Vide etiam Addit. ad Lambert. Schafnab. *a. 1281.* *TENZELIUM pag. 75.*
(c) Vide, quæ supra notavi ad *P. LANGIUM a. 1294.* De Dieterici morte vide *CHRIST. SCHLEGELIUM de Cella Veteri §. XLVIII.*
(d) Alias dicitur Ludovicus, vel Apitius. Vide, quæ supra notavi ad *LANGIUM cit. loc.*
(e) Intelliguntur *die Gerichte.*
(f) Auctor Hist. de Ortu Landgr. *ad a. 1287.* dicit: *Si Domini terrarum & oppida non obstitissent,* per quod intelliguntur *die Land-Stände.*

Albertus Lantgravius captus est à filio. 932

CAP. LXXIV.

Etiam eodem anno Albertus, Thuringiæ Lantgravius, captus est à filio suo Friderico, & aliquo tempore ab eo detentus est: sed per intercessiones nobilium & civitatum, & principaliter per mandatum regis Rudolffi, liberatus est.

De morte Heinrici Marchionis Misnensis.

CAP. LXXV.

Eodem anno mortuus est Heinricus Marchio Myssenensis, pater Alberti Lantgravii Thuringiæ, ætatis suæ anno LXX, *(a)* vel circà; cui successit Fridericus filius Alberti.

De castris destructis in Thuringia.

CAP. LXXVI.

Anno Domini MCCXC, Rudolffus rex Romanorum, veniens in Erffordiam, vocavit plus quàm XL principes seculares & spirituales, & multos comites & barones de tota Alemania; districtè præcipiens ubique pacem servari sub pœna capitis. Et quia in Thuringia, propter discordiam Alberti Lantgravii & filiorum suorum in Thuringia, nobiles fuerunt divisi & partiales, & multi raptores interim intra surrexerunt; ideo rex præcepit destrui loca raptorum. Et factum est, quòd milites regis cum populo Thuringiæ circuibant terram Thuringiæ, & destruxerunt ferè LXVI munitiones, scilicet castra & curias, seu domus muratas in villis, & quoscunque raptores invenerunt, occiderunt. Et accidit, quod in *Ilmena* comprehenderunt XXIX raptores, quos ad Erffordiam duxerunt. Et rex, sedens pro tribunali personaliter, præcepit sententialiter, extra muros ejusdem civitatis decollari. Eodem anno Albertus, Lantgravius Thuringiæ, in festo dedicationis beatæ Mariæ, in monte sancti Petri Erffordiæ, præsente Rudolffo rege, creavit XVI novos milites, ac singulis singulos gladiis & cingulis deauratis præcingente, in præsentia multorum: quibus dedit multa bona, quia fuit prodigus, & multa expendit in odium filiorum legitimorum. Et cùm rex Romanorum recedere vellet de Thuringia, ubi curiam suam habuit quasi per annum; commisit vices suas cuidam militi dicto de *Brumberg*, qui auctoritate regali violatores pacis & raptores coerceret. Et abiit ad partes Orientales, resumens imperiale castrum *Aldenberg*, quod Heinricus, Marchio Misnensis mortuus, & filii sui multo tempore loco pignoris ab imperio habuerunt.

De morte regis Rudolffi, & de electione comitis Adolffi de Nassavve in regem.

CAP. LXXVII.

Anno Domini MCCXCI, Rudolffus rex Romanorum obiit; & sequenti anno electus est in regem Adolffus comes de Nassawe in Franckfort. Eodem anno monasterium in Reinhardisborn incineratum est ex toto per malefactores. *(b)*

De venditione terræ Thuringiæ contra voluntatem hæredum, & de malis, quæ intulit emens, s. Adolfus Rex.

CAP. LXXVIII.

Anno Domini MCCXCIV, Albertus Lantgravius Thuringiæ, habens filios suos legitimos multùm exosos, plura bona in Thuringia vendidit contra voluntatem

(a) De anno ejus & die emortuali uberius CHRIST. SCHLEGELIUS *de Cella Veteri §. L.*

(b) Hæc ex MStis declarat uberius TENTZELIUS *pag.* 615.

tem filiorum, & finaliter vendidit Thuringiæ principatum regi Adolffo comiti de Nassowe, successori Rudolffi: reclamantibus filiis suis, Friderico & Tyzemanno, & viriliter se opponentibus cum suis fautoribus. Rex autem Adolffus veniens ad terram Thuringiæ receptandam, quam emerat, & recepit plures civitates & castra. Plures autem astiterunt filiis, & restiterunt regi hostiliter. Quod videns rex, congregato magno exercitu, crudelissimè egit in Thuringia, totam terram devastans incendiis & rapinis, nulli hominum parcens, nec viduis, nec pupillis, nec ecclesiis, nec ecclesiarum rebus, nec sacerdotibus, nec monasteriis sanctimonialium; sed sponsas Christi violantes, ac Thuringiam in maximas miserias ponentes. Multi tamen de his flagitiosis hominibus occisi sunt furtivè hinc inde à castellanis Thuringiæ. Deinde cum regis exercitu victualia deficerent, & rex sentiens exercitus sui detrimentum, se ad civitatem Molhusen recepit. Et quia quamplures de exercitu violentias in civitate fecerunt; cives ad arma cucurrerunt, & inquietos seu cruentos satellites percusserunt & occiderunt, ita quòd
933 rex vix evasit. Deinde rex colligens majorem exercitum, & ad terram Orientalem, quam & Mysenensem, quam occupabant filii Alberti prædicti, se convertit, & eodem modo devastavit, & cepit plures civitates, & maximas crudelitates exercuit in homines. Et (quod pudet dicere) braccæ & caligæ fuerunt hominibus extractæ. Et sic devastatis terris Mysnæ Orientalis & Thuringiæ, & pluribus castris & civitatibus expugnatis & destructis, & specialiter *Cruceberg*, & *Franckenstein* in Thuringia per 4 annos continuos.

De morte Adolphi regis, & electione Alberti.

CAP. LXXIX.

TAndem idem rex crudelis & tyrannus maximus in sui pœnam, apud Wormatiam per Albertum ducem Austriæ, filium Rudolffi quondam regis, occiditur. Et idem occisor in regem est electus & consecratus, anno Domini MCCXCVIII.

Albertus Lantgravius Thuringiæ, & Fridericus filius suus duxerunt uxores.

CAP. LXXX.

MOrtua Kunne de Ysenberg concubina Alberti, & filio suo Alberto sepulto ad sanctam Catharinam, à quibus totum malum prænarratum in terris evenit, Albertus Thuringiæ Lantgravius duxit in uxorem *Alheiden*, relictam comitis de *Arnshovve*, pecuniosam multùm. Et Fridericus filius ejus, tunc Marchio Mysnensis, duxit in uxorem filiam ejusdem Alheidam novercæ suæ, virginem pulcherrimam.

Anno Domini MCCCIII, castrum Hoffgarten funditus est destructum per dominos terræ & per Erffordenses. Eodem anno Judæi in Wissensee occiderunt occultè filium cujusdam Castrensis, nomine Conradum: propter quod malum Judæi per totam terram occisi sunt. Sequenti anno cives Erffordenses ceperunt castra Borggravii de *Kirchberg*, scilicet *Griffenberg*, *Wintberg*, *Kirchberg*, *Leysten*: (a) & ob gratiam & petitionem aliquorum reddiderunt *Brinssenberg*; aliam terram destruxerunt. Eodem anno comes Heinricus de *Honstein*, congregata electa militia Thuringiæ, partes Buchoviæ intravit contra abbatem Fuldensem. Quod cùm innotuit advocatis, congregatis civibus, rusticis & aliis, quos habere poterant, comitem Heinricum de *Honstein* & de *Bichelingen*, cum multis aliis ceperunt, qui postea multis pecuniis se redemerunt.

Quomodo

(a) Hæc castra hodie diruta, nostræ urbi vicina.

Quomodo Albertus rex impugnavit Thuringiam.

CAP. LXXXI.

ANno Domini MCCCVI, civitas Ysenach, & quædam aliæ civitates in Thuringia, quæ propter contractum, factum per Albertum Lantgravium & regem Adolffum, se regno Romano per fœdus & jusjurandum seu homagium subdiderunt; infestatæ à filiis Marchionis hostiliter & frequenter, qui totam terram Thuringiæ petiverant tanquam hæreditatem paternam, & auxilium regis postulabant, & consilium pluribus literis & ambasiatoribus. Tandem rex Albertus, veniens in Fuldam cum multis principibus ibidem vocatis, ubi Albertum Lantg. Thuring. de emptione terræ Thuring. pro imperio amovit; & de filiorum suorum contumacia ipsum graviter corripuit: quos utique compescere ibi publicè condixit, tempore sibi opportuno: sicut & postea fecit, mittendo aliquos capitaneos in Thuringiam, qui multa mala terræ intulerunt. Eodem anno cives Ysenacenses tantum infestati sunt per filios Lantgravii; timentes tradi castrum in civitate eorum, de voluntate Alberti Lantgravii, data sibi pecunia, funditus everterunt: & similiter turres in ecclesia Mariæ annexas muro civitatis. Etiam cives Ysenacenses timentes, quod Adelheid, uxor Alberti Lantgravii, traderet castrum Warcberg Friderico, filio Lantgravii genero suo, quem maximè diligebat; obsederunt castrum cum advocatis regis, & contra castrum Warcberg reædificarunt montem, qui dicitur Ysenechisberg, ubi olim fuit castrum; & Albertum cum uxore sua residentes in castro Warcberg ad magnam inopiam victualium deduxerunt. Hoc audiens Fridericus, filius Lantgravii, precibus uxoris suæ, cujus mater erat in castro Warcberg, & etiam ne castrum tam nobile perderetur, auxilio sororii sui, ducis Brunswicensis, victualia adduxit, & cives inde fugavit; & regis advocatum, nobilem de *Wilnovve, (a)* fratrem abbatis Fuldensis, cepit; & in vinculis in Warcberg conjecit, ubi mortuus est, & sepultus in conventu fratrum Prædicatorum. Postea verò Fridericus, tunc Marchio Mysnensis, & filius Lantgravii Alberti, per promotionem uxoris Alberti, cujus filiam habuit in legitimam, castrum Warcberg obtinuit, & consequenter de illo castro totam terram Thuringiæ; & patrem suum amovit, qui præbendarius in Erffordia factus est civium, quibus multa bona prius in odium filiorum suorum vendidit; novercam vero suam & uxorem propriam in Warcberg locavit, & honorificè tenuit. 934

De Friderico, Marchione Mysnæ & Lantgravio Thuringiæ sub rege Alberto.

CAP. LXXXII.

FRidericus, Thuringiæ Lantgravius & Marchio Mysnensis, filius Alberti Lantgravii Thuringiæ, patre suo amoto, potens in Thuringia effectus est, anno Dom. MCCCVII. Eodem anno Rex Albertus, dux Austriæ, audiens Fridericum Marchionem Mysnæ vicisse etiam Thuringos & advocatos suos, congregavit exercitum magnum de Austria, Bavaria, Suevia, Bohemia, & misit ad partes Orientales contra Fridericum Marchionem Mysnæ, & contra Tizemannum, Marchionem de Landisberg, fratrem ejusdem Friderici. Et factus est conflictus prope villam Lucka, & exercitus regis Romanorum cecidit, & filii Lantgravii victoriam obtinuerunt, & plures occiderunt, videlicet trecentos & LX, & plures captivos deduxerunt. Quod audiens Rex Albertus, cum Petro archiepiscopo Maguntinensi, congregato magno exercitu, Thuringiam intravit tempore messis: multa damna in terra fecit. Et per interpositas personas multa placita cum Friderico habita sunt propter captivos: sed nihil conclusum fuit, nisi quòd Fridericus prædictus vellet habere pecunias pro captivis. Qua propter rex ad propria reversus

(a) Potius *de Wildenau.*

reversus est,& in reversione Stephanus dux Bavariæ sibi occurrebat, & plures de exercitu suo occidebat, & plures cepit, & rex fugam in Nornberg dedit.

Eodem anno civitas Pegavia, cum egregio monasterio sancti Jacobi ordinis sancti Benedicti, incinerata est & spoliata per Tizemannum, Marchionem de Landisberg, ac Thuringiæ Lantgravium, ex eo, quòd abbas fovebat partem regis, cujus abbatis erat civitas.

Obiit eodem anno Tyzemannus Lantgravius, & orientalis Marchio, frater Friderici in Lyptz, apud fratres Prædicatores sepultus. *(a)* Cujus morte frater ejus Fridericus videlicet audita, advocatis ejusdem Titzemanni multas pecunias dare promisit, sicut & fecit in Thuringia: & factus est potens Marchio Mysnæ & orientalis, & Thuringiæ Lantgravius. Et hæc tractata sunt in Errfordia in monte sancti Petri, comitibus & nobilibus ad hoc litteratoriè vocatis.

De morte regis Alberti, & reconciliatione civium Ysenacensium cum Marchionibus.

CAP. LXXXIII.

ALbertus, Rex Romanorum, adhuc pulsatus civibus Ysenacensibus, qui soli restiterunt Friderico prædicto, audiens omnes advocatos & omnes nobiles terrarum Thuringiæ & Orientalis esse confœderatos cum Friderico, misit litteras ad ipsos, quas minimè curaverunt. Quapropter commotus, proposuit congregare exercitum magnum & redire in Thuringiam. Interim à patruo suo, Joanne duce Austriæ, quem exhæreditare nitebatur, & solis filiis suis ducatum & dominia appropriare, occiditur, & sepultus in Spira, sicut & prædecessor suus. Cujus mortem audientes cives Ysenacenses, attoniti sunt, & omni gaudio & solatio destituti. Sed aliquibus nobilibus mediantibus, civitatem Ysenacensem Marchioni dederunt, Friderico videlicet, & se ei subdiderunt, & castrum reædificare, quod destruxerunt, in civitate promiserunt. *(b)* Et sic potens factus est Fridericus prænominatus super terras Thuringiæ, Orientalis & Mysnæ, & super nobiles & civitates, arripuit iter ad partes orientales, & civitates terræ Plisnæ, scilic. *Aldenberg*, *Zvvickavv*, *Kemlitz*, *&c.* ad imperium pertinentes, suo dominio subjugavit, & tenuit loco damnorum & expensarum. Et postea fecit generalem pacem per omnes terras suas, quam juraverunt nobiles & ignobiles. Acta sunt hæc anno domini MCCCVIII.

Eodem anno electus est in regem Romanorum Heinricus, comes de Lutzenberg, apud Franckfort.

935 *De discordia magna inter Marchionem & Errfordenses, quæ duravit per VII. annos.*

CAP. LXXXIV.

ANno Domini MCCCIX, orta est magna discordia inter Fridericum, Lantgravium Thuringiæ & Marchionem Mysnæ, & cives Errfordenses, ex eo quòd cives multas jurisdictiones & advocatias in villis circumquaque adjacentibus civitati comparaverunt ab Alberto patre Friderici, contra voluntatem suam, quas Fridericus repetivit. Errfordensibus verò resistentibus, & habitis multis placitis, sed incassum; tandem stratæ publicæ impediebantur, & spoliabantur inducentes aliquid ad civitatem, contra prohibitionem factam.

Errfordenses verò cum turma magna exiverunt, & castra marchionis, scilicet *Adirslebin & Utensteten* destruxerunt. Hanc violentiam & præsumptionem audiens Marchio, vocatis judicibus terræ, sedit pro tribunali in *Metilhusen*,

(a) Epitaphium ipsius vide apud *PAULLINI Annal. Isenac. §. LXXIX.*

(b) Qua ratione Isenacensibus Privilegia sua confirmaverit Fridericus Marchio, docet *PAULLINI §. LXXX.*

husen, (c) volens condemnare Errfordenses sententialiter propter excessus. Errfordenses hoc intelligentes, processionaliter ab omni clero civitatis & religiosis ante portam civitatis deducti, cum magna turma civium exiverunt, & Marchionem cedere de judicio compulerunt. Secundario verò rediit Marchio ad eundem locum, magis munitus cum populo, & iterum Errfordenses exiverunt contra Marchionem cum gaudio. Marchio verò hoc audiens, præcepit suis sub pœna capitis, quod nullus deberet eximere gladium, sed tales rustici deberent cum baculis sumptis de sepibus baculari, & equorum pedibus calcari. Errfordenses videntes tantum animum in adversariis suis, fugam inierunt, & multi ex eis capti fuerunt. Postea Errfordenses, conjuratione facta cum Hermanno comite de Wymar & civibus Molhuss & Northuss, cum multis aliis armigeris se tutaverunt, & incendiis & rapinis terram Marchionis invaserunt, nec festivis diebus nec ecclesiis pepercerunt, nimiùm gravantes monasteria & canonicos in ecclesia Errfordensi, in domibus armigeros locantes. Qua propter exultione divina, in die Ascensionis domini, Capitaneus eorum cum LXX armigeris captus est cum magno apparatu equorum & armorum: & consimile factum fuit postea in villa Zymmern, ubi multos perdiderunt. De quo Errfordenses in tantam pusillanimitatem fuerunt attracti, quòd resistere ammodo non attentabant. Unde Marchio cum expeditione valida civitatem *Wyhe & Wymar* obsedit, & ipsum comitem ad deditionem compulit, anno Domini MCCCXI. Inde aggressus est civitatem Errfordensem; & castrum ponens in villam Hocheym prope civitatem, & hortos & domos extra murum igne & ferro destruxit. Postea omnia vineta circumposita succidi fecit, & postea Marchio exercitum dimisit. Errfordenses videntes se nimis opprimi, auxilium regis Romanorum invocabant. Qui misit eis unum militem nomine de *Nornberg*. Insuper & Joannem, fratrem Lantgravii Hassiæ, vocaverunt. Qui simul congregati, villas *Rinckleibin*, & *Someringen*, rapinis & incendiis vastaverunt, anno Domini MCCCXII. Et quia nihil dignum memoria agere potuerunt, propter resistentiam magnam, quam habuerunt à Marchione; ideo Lantgravius Joannes & Capitaneus regis ad sua propria sunt reversi. Deinde magna est orta dissensio in civitate, inter communes & divites. Nam variis damnis & oppressionibus ad tantam infamiam & pusillanimitatem devenerunt, quòd quatuor vel tres armigeri in equis ad fossatum vel ad portas civitatis venirent, vel aliquos ad valvas persequentes. Tandem Errfordenses, communitate & defectu pauperum cogente, pacem à Marchione expetunt, & cum magna summa pecuniæ obtinuerunt. Similiter Molhusen & Northusen: insuper Errfordiensibus petentibus quædam jura, quæ pater Marchionis concesserat, penitus in nihilum sunt redacta. Anno Domini MCCCXVI, acta sunt hæc. Et quia talis discordia duravit per VII annos, absque discordia præcedenti inter reges & filios Lantgravii; tunc terra mansit inculta ab incolis; nec arari poterat, nec seminari. Ideo subsecuta fuit fames valida: & multi homines fame perierunt ubique, & specialiter in Errfordia, ad quam multi declinaverunt propter victualia, & ibi mortui sunt, & in carrucis de plateis educti ad sepulturam. Etiam stratæ ad Errfordiam propter discordiam undique replebantur urticis & herbis crescendo, quia viæ à transeuntibus vix poterant videri, quia guerræ & discordiæ duraverunt ultra VII. annos, quia inceperunt anno Domini MCCC. Et nota, quòd licet annus decimus superius non sit positus, propter historias recitatas & successum, attamen hic ponitur, ne error videatur.

(c) Ubi sedes erat Judicii Provincialis Landgraviatus Thuringiæ. Simile exemplum vide infra c. XCIII.

936 *De primogenito Friderici Marchionis.*

CAP. LXXXV.

ANno Domini MCCCX, Marchio Fridericus, congregato exercitu, resedit in villa Tungede, disponens ire in Buchoniam contra abbatem Fuldensem. Quo tempore natus est ei filius (a) in Gotha, de quo tantum gavisus fuit, quod expeditionem dimisit.

De discordia inter Marchionem Mysna & Brandenborg, & de captivitate Marchionis Mysnensis, & ejus liberatione.

CAP. LXXXVI.

ANno Domini MCCCXII, facta est discordia inter Marchionem Woldemarum de Brandeburg, & Fridericum Marchionem Mysnæ. Qui inter se multa damna, cædes hominum, rapinas, & incendia faciebant. Tandem pervenitur ad pugnam, & Fridericus, Marchio Mysnensis, captus abducitur. Hoc audientes Erffordenses, quorum discordia cum Marchione Mysnæ adhuc duravit; (de qua suprà dictum est) castrum Marchionis *Rinckeleybin* per mensem ab eis obsessum, non sine magnis expensis, & cum gravi discrimine suorum ceperunt & destruxerunt. Similiter abbates Fuldensis & Hirsfeldensis interim destruxerunt castra *Rotinbergk & Breytenbach*. Hoc intelligens per nuncium in captivitate, talia castra esse subversa; ut se vindicare posset, pro liberatione sua, quantum poterat, laborabat. Unde tractatum fuit, quod pro liberatione sua deberet dare filiam suam Elizabeth Alberto de *Kochin* (b) comiti, filio sororis Marchionis Woldemari, in uxorem, quæ adducta fuit statim ante liberationem; deinde deberet dare plures civitates & castra in terra Orientali sitas, (& nominatæ fuerunt) & super has terram Plyßnensem totam. Hoc factum fuit, quod ad mandatum Friderici Marchionis Mysnæ advocati præsentaverunt civitates terræ orientalis Alberto comiti de Kochin, commissario Marchionis Woldemari. Postea Marchio Mysnensis hoc idem fieri mandavit advocatis terræ Plyßnensis. Sed renuerunt, dicentes mandatum domini sui, nisi viva voce sanoque corpore illud eis præciperet, minimè se explere. Quapropter termino ad hoc deputato, Marchio Mysnensis Fridericus ad illud præcipiendum ab hostibus ad terram propriam adducitur. Sed à suis advocatis cùm validas tetendissent insidias, capitur & comes de Kochin cum omnibus suis, & in Altenberg deducunt. Grates igitur suis de hoc facto refundens, & de sua liberatione non modicum gaudebat. Munitionesque orientales, hostibus subactis, valida manu anno sequenti re obtenta, denuo possidebat. Et comes de Kochin si liberari debebat, oportebat, quod suam filiam adhuc virginem & juvenculam cum magna summa pecuniæ restitueret; quod & factum est. Et sic pacificatus cum Marchione Voldemaro Thur. intravit, & contra Erffordenses & abbates prædictos debellavit, sicut prius.

De morte Alberti, Lantgravii Thuringiæ, patris Friderici.

CAP. LXXXVII.

ANno Domini MCCCXIV, (c) Henricus imperator in Tuscia moritur, in civitate Pisana sepelitur. Eodem anno electi fuerunt in Franckenforth dux Bavariæ

(a) Fridericus Gravis intelligitur.
(b) Albertus II. Comes, in Cöthen intelligitur. Vide *ANNALES VETEROCELLENSES p. 616. FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VI. p. 632. JO. CHRIST. BECMANNUM Hist. Anhalt. P. V. lib. II. cap. V. p. 95. PAULLINI Ann. Isenac. §. LXXXI.*
(c) Potius *a. 1313.*

variæ Ludovicus, & dux Austriæ Fridericus, ex partibus duabus, qui inter se novem annis hostiliter dimicaverunt. Tandem dux Ludovicus Bavariæ per conflictum obtinuit. Et nota, quòd idem dux Fridericus Austriæ captus à Ludovico Bavaro. Et cùm multis annis, X videlicet, detentus esset, tandem liberatus multo detrimento bonorum suorum, veniens ad propria, post breve tempus, scilicet anno Domini MCCCXXXIII, à pediculis consumptus est miserabiliter. Frater verò ejus, dux Lupoldus, præsumptuosè volens videre diabolum, citatum à quodam nigromantico, & cùm in forma nigri hominis appareret, & deformis, & cùm dux vidisset, dixit *Satis est*, & deductus ad lectum mortuus est. Eodem anno, scilicet superius posito, MCCCXIV, adhuc durante discordia inter Fridericum Marchionem & Erffordenses, Albertus Lantgravius Thuringiæ, pater Friderici, obiit in Erffordia in multa egestate & miseria, & sepultus est in ecclesia beatæ Mariæ virginis, anno ætatis suæ LXIV, *(a)* de quo narratur, quòd multum fuit liberalis, imò prodigus. Et cùm in Erphordia à civibus esset cum decem personis 937 provisus; omni die, quandocunque sibi nobiles occurrebant, illos invitabat. Et provisori suo dixit, Dic civibus, ut præbendas pro duobus vel aliquando pro tribus diebus nobis mittant. Et sic de crastino nihil cogitabat, & finis malus sequebatur, prout moris est talium.

Quomodo militaris quidam propter inutilia mortuus est.

CAPUT LXXXVIII.

ANno Domini MCCCXX, *(b)* Fridericus Marchio quendam nobilem *Albertum Knut* pro aliquibus frivolis verbis prolatis, dicens hæc verba: *Ecce domini, si promovi vos ad terras principatuum vestrorum, ego etiam inveniam vias vos amovendi;* turri mancipavit, qui mortuus est & sepultus in conventu fratrum prædicatorum in Ysenach. Eodem anno Fridericus, marchio ac Landgravius Thuringiæ, dedit filiam suam Elizabeth, prius desponsatam comiti de Kochin, (ut dictum est) Henrico Landgravio Hassiæ. Eodem anno valida fames per tres annos duravit, & multi fame perierunt in civitatibus & villis, & jacebant in publica strata exanimes. Unde Erphordenses foveam extra civitatem fecerunt, & eos sepelierunt.

De morte episcopi Magdeburgensis.

CAPUT LXXXIX.

ANno Domini MCCCXXI, cives Magdeburgenses multas injurias fecerunt episcopo suo Borchardo. Tandem auxilio Friderici Marchionis compulsi sunt ad recipiendum ipsum, & homagium sibi facientes, & cum solennitate ipsum introduxerunt ad civitatem, & postea ipsum occiderunt. [*Eodem anno fratres prædicti in Ysenach habuerunt capitulum provinciale præsente Domino Friderico cum consorte sua, qui magnam fecerunt reverentiam fratribus.*] *(c)* Eodem anno Fridericus Marchio in terra Orientali & Plisnensi multa castra cepit, & aliqua retinuit, aliqua destruxit. Eodem anno Marchio inexpugnabile castrum, scilicet Raspenperg, destruxit, & castrum Eckersberg, quod erat *Beringeri de Schidingen*, expugnavit.

De morte Marchionis.

CAPUT XC.

ANno Dom. MCCCXXII, Fridericus, marchio Misnensis & Orientalis, ac Thuringiæ Landtgravius, tactus morbo apoplexiæ, & tribus annis semivivus jacuit, non loquens: & anno MCCCXXV mortuus est, & sepultus apud sanctam Catharinam in *Ysenach*, extra muros, ætatis suæ anno L. Eodem anno *Wetzlo de Buchenovve* & Otto de *Stuttirheym* quendam electum in archiepiscopum cepe-

Gg gg gg gg 3 runt

(a) De hoc uberius TENTZEL. p. 625. Vide etiam PAULUM LANGIUM ad a. 1307.
(b) MS. MCCCXVI.
(c) Verba hæc uncis inclusa ex Msto adjeci.

runt in strata publica, & ipsum in Brandenfels captivum duxerunt, ubi mortuus fuit, & sepultus in Ysenach apud fratres Minores.

De Friderico secundo (a) March. Misnensi & Landgravio Thuringiæ.

CAPUT IXC.

FRiderico prænominato defuncto successit Fridericus filius ejus, ætatis suæ anno XV, cui adhuc patre vivente desponsata fuit filia Joannis regis Bohemiæ, & sibi adducta in Warckberg, quam (ut decuit) in omni reverentia tenuit ibidem per sex annos, & postea eam virginem castam patri ad Bohemiam remisit, & duxit in uxorem Mechtildam, filiam Ludovici imperatoris ducis Bavariæ, in Nornberg, anno Domini MCCCXXVIII, de qua genuit quatuor filios, scilicet Fridericum, Balthazarum, Ludovicum factum episcopum in pluribus locis, & Guilhelmum; item duas filias, quarum una duxit Fridericum, Burggravium de Noruberg, alia facta est Sanctimonialis in *Suzelitz*.

De captivitate nobilium de Drivordia.

CAPUT VIIIC.

ANte illud tempus, anno videlicet MCCCXXVII, imperator, socer Friderici Marchionis, ivit Romam pro coronatione: & fuit ibi & in confinibus plus quàm per annum, & genuit ibi filium, quem nominavit Romanum, *(& postea fecit ipsum Marchionem Brandenburgensem) (b)*

Eodem anno capti fuerunt Fridericus & Hermannus de Drivordia, per Fridericum de *Wangenheim*, & advocatos Marchionis. Qui quia raptores fuerunt
938 & fovebant, unde ne occiderentur, detenti sunt in Wangenheim, & plures cum eis. Alii autem ducti sunt in Gotha, & suspensi. Qui autem supervixerunt, innumerabili pecunia data, vix mortis supplicium evaserunt. Et aliquibus annis transactis, iidem de Drivordia non cessaverunt à malis. Ideo episcopus Moguntinus, Landtgravius Hassiæ, marchio Misnensis, castrum & civitatem Drivordia obsederunt, & ceperunt anno Domini MCCCXXVIII. (c)

Item anno Domini MCCCXXIX, Ludovicus imperator filium suum Ludovicum primogenitum fecit Marchionem Brandeburgensem.

De discordia inter Marchionem & Erffordenses orta de duobus episcopis Moguntinis.

CAPUT VIIC.

ANno Domini MCCCXXX, mortuo Matthia archiepiscopo Moguntinensi, canonici elegerunt episcopum Baldewinum Treverensem, cui adhæserunt Erffordienses. Econtra dominus papa dedit Henricum de Veraneberg præpositum Bunnensem, & orta est discordia magna in diœcesi. Nam aliqui adhæserunt uni in Thuringia, & aliqui alteri: & fuerunt partes in terra & in civitatibus inter laicos & clericos. Et Erffordenses, qui adhæserunt electo, habuerunt aliquos clericos, qui adhæserunt dato à papa suspectos, & ceperunt eos, imò aliquos occiderunt: nec ad preces Balduwini episcopi electi detentos de vinculis absolvere volebant: propter quod malum eos excommunicavit, & excommunicari fecit. Et Fridericum Marchionem contra eos & quam plures alios nobiles in Thuringia concitavit. Tandem aliquibus annis transactis, Erffordensibus in sua pertinacia manentibus, Fridericus marchio, ob favorem ecclesiæ Dei & episcopi Moguntini, & ad mandatum imperatoris, collegit aliquem exercitum: & in Meccilhü-

(a) Qui alias Gravis dicitur, f. Macer.
(b) Hæc verba uncis inclusa ex Msto adjeci.
(c) De hoc uberius FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 640. BROWER. Ann. Fuld. lib. II. cap. XI. PAULLINI Ann. Isenac. p. 77. WINCKELMANN Hess. Chronic. p. 301. TENTZEL p. 90.

tilhüsen villam veniens, volens ibi sedere pro tribunali, & tanquam publicos hostes cleri & terræ cives sententialiter condemnare. *(a)* Sed cives cum turma magna civitatem exiverunt, & March. de judicio fugaverunt. Propter quam contumaciam & proterviam cœpit eos undique persequi incendiis & rapinis. Hoc videntes, conspiraverunt cum comitibus terræ de *Kevernberg*, de *Wymar*, de *Buchelingen*, de *Rotenberg* qui eos juverunt. Et hi sentientes, se nimis à Marcb. perurgeri, Errfordenses dimiserunt, & ad marcbionem se contulerunt. Quod videntes Errfordenses, aliunde CCC lanceas conduxerunt, & cum Henrico de Blanckenhayn capitaneo eorum civitatem exiverunt, & villas marcbionis circa *Neuenmarck*, *Botilstede*, *Gotha*, *Tungisbrucken*, rapinis & incendiis destruxerunt. Tandem venerunt ad oppidum *Granchfeld*, quod erat comitum de Scbwartzborg, & civitatem incenderunt, & plus quam LXIII homines igne perierunt. Et post hoc ad propria Errforden sunt reversi. *(b)*

Nota, quòd imperator Ludovicus in Warchberg, anno Dom. MCCCXXXIII. & treugas fecit cum marchione Friderico, & cum civitatibus Errfordensi, Molhusensi, usque ad duos annos. His finitis, civitas fuit obsessa, prout infrà patebit.

De vento magno, & de obsidione civitatis Erffordensis.

CAPUT VIC.

ANno Domini MCCCXXXV, ventus validus fuit, qui in civitatibus & villis, castris, campis, & nemoribus, innumerabiles ruinas fecit. Eodem anno episcopus Baldewinus electus Maguntinus intravit Thuringiam contra aliquos nobiles, qui adhæserunt suo adversario, & obsedit *Tulstet*, & magnum populum posuit de voluntate Friderici de Wangenheim in castro Wangenheim contra Errfordenses, occultè sperans, quòd civitas Errffordia sibi per aliquos cives traderetur. Cui episcopo comes de Katzenelbogen debebat venire in adjutorium, & per advocatos marchionis captus est cum omnibus. Et postea episcopus videns traditionem civitatis non evenire ad effectum, concordavit cum marchione inimico Errffordensium. Et obsederunt civitatem, ubi fuerunt 16 principes congregati cum suis, & in circuitu fruges & segetes terræ defalcari fecerunt, & vineta succidi. Et multis hinc inde damnis ex utraque parte factis; tandem pervenitur ad conflictum: & in *Bruleto* multi occisi sunt ex utraque parte, & finaliter coacti sunt cives pecuniam magnam dare marchioni & episcopo. Et etiam solutis à vinculis clericis, per cives detentis, & facta pace, quilibet rediit ad propria. *(Imperator Ludovicus veniens in Wartborc, anno Domini MCCCXXXIII. & treugas fecit cum Marchione Friderico & cum civitatibus Erford & Mülhusen, usque ad duos annos. His factis civitas fuit obsessa per Marchionem.) (c)*

De fundatione Cellæ sub castro Warchberg in honorem S. Elizabeth. 939

CAPUT VC.

ANno Domini MCCCXXXVI, Fridericus marchio ædificavit Cellam beatæ Elizabeth pro fratribus Minoribus sub castro Warckberg. *(d)* Et eodem anno ivit in Angliam ad regem.

Anno Domini MCCCXLI, Fridericus marchio obsedit castrum *Neberet*, *(e)* & cepit, & oppidum incendio consumpsit.

De

(a) Simile exemplum vide supra *c. LXXXIV.*

(b) De hac discordia uberius *FABRICIUS lib. VI. pag. 642. SERARIUS lib. V. Rer. Mogunt. p. 852. TENTZEL p. 95.*

(c) Hæc verba uncis inclusa ex Msto adjeci.

(d) *PAULLINI Ann. Isenacenses §. LXXXV.*

(e) Hodie dictum Nebra ad Unstrudtam.

De discordia inter marchionem & comites de Wymar & Schwartzborg, & de castris obsessis & destructis.

CAPUT IVC.

ANno Domini MCCCXLII, comes Hermannus de Wymar, & comes Guntherus de Schwartzborg erexerunt se contra marchionem. Et accidit, quòd semel idem comes de Wymar esset in Erfordia in hospitio suo, & marchio pertransiens civitatem; Comes post eum clamavit, *Audi Friderice, quo tendis tu?* Marchio verò respiciens dixit: Verè ego faciam hoc, quòd tu vocabis me dominum tuum, & assumpsit sibi in adjutorium Errfordenses. Et infra quatuor annos, quibus litigaverunt, destructæ sunt per marchionem & Errfordenses curiæ bene munitæ, scilicet *Dyvorte*, *Cobenstet*, *Hordysleybin*, *Breytenberde*, *Marctirsleibenin*, *Wytzeleibinin*, *Kyrchemin*, *Werchusen*: & pincerna prædictæ curiæ vel castri captus est. Item obsessa fuerunt castra ab eisdem, scilicet *Fedelnhusen*, & *Viplech*, [*Comitum de Wymar sunt destructa. Et postea destruxerunt castrum*] *Heseler*, & oppidum *Wyhe*, & istud oppidum igne succenderunt, & castrum ceperunt. Item castra *Willirstet* & *Grysheim* destruxerunt. Item obsederunt castrum Dornenberg. Sed quia Errfordenses volebant illud destruere, sed *Capitaneus* & Marchio restitit; ideo recesserunt de castro, & per solos Errfordenses obsessum est castrum *Tundorff*, & expugnatum est ab eis.

Item in eadem discordia, quia Comes Guntherus de *Schwartzborg*, residens in *Arnstet*, fuit adjutor comitis de *Wymar*, ideo civitas Arnstet fuit obsessa per marchionem & Errfordenses: & multa damna intulerunt civitati & villis. Errfordenses enim volebant, quòd civitas caperetur & destrueretur. Marchio autem restitit, & inde recesserunt, & civitatem Errfordensem intraverunt, [*& ibidem per aliquos dies mansit marchio.*] Et fuit rumor, quòd marchio necessitate compulsus deberet ire versus Mysnam. Hoc intelligentes comites, vocaverunt plures nobiles amicos suos scilicet in adjutorium, & præcipitantes venerunt ad nova fossa civitatis Errfordensis; æstimantes dominum marchionem dudum recessisse, qui vix ad horam unam ante hoc recessit. Et impetum fecerunt, provocantes Erfford. exire. Et illi mittentes nuncium post marchionem, & exiverunt civitate cum magna turma, & fugaverunt comites, ipsos insequentes usque in villam *Egenstet*: ubi comites se verterunt, & conflictum cum Errfordensibus inierunt, & non longè erat marchio, qui Errfordensibus venit in adjutorium, & capti sunt duo comites de Schwartzborg cum multis armigeris, qui ducti fuerunt statim in Erfordiam per aliquos. Marchio verò cum Erforden. insequebantur illos qui fugerunt, & plures in fuga ceperunt, deinde non contenti, usque Arnstet venerunt, & quiescere volentes, ubi & marchio creare milites volebat: & clamor magnus factus est in civitate. Et casu supervenit comes de Verneborg, frater domini Moguntini, vocatus prius per comites, qui statim exivit civitatem Arnstet cum ducentis viris recentibus *contra Marchionem & Erfordenses*, & commissum bellum magnum. Et quia marchionis exercitus fuit fatigatus & lassatus; ideo perdiderunt multos, & occisi fuerunt nobiles, scilicet *Wetzelo de lapide* miles, Henricus de *Aroldishusen* miles, Theodericus de *Tenrestet*, & quamplures alii &c.

Et ex ordinatione divina abbas sancti Petri, audiens conflictum factum, & aliquos occisos in primo conflictu; misit monachos suos in curribus, ut adducerent occisos ad sepulturam monasterii sancti Petri. Et dum illi irent in curribus, multi adhuc de civitate paulatim sequebantur, & aliqui ascenderunt currus, inter quos erant aliqui fistulatores. Et dum appropinquarent loco, ubi factus fuit conflictus, & ubi erat de facto, inceperunt fistulare. Quod audiens ille de Vernenberg, timens magnum populum advenire, dedit fugam ad civitatem Arnstet: aliàs marchio cum omnibus suis fuisset captus: & sic redierunt multùm lassati & multùm læsi

læsi ad civitatem Erffordensem, ubi marchio mansit per mensem, *in tantum laboravit*, & in tantum percussus fuit, quòd totum corpus suum fuit denigratum, non potens sedere vel jacere. Tandem per comites terræ compositio talis fuit facta, quòd comes de Wymar & frater suus dederunt omnia bona sua marchioni, civitates, castra, ad manus suas. Quo facto, marchio reddidit eis omnia ad tempora vitæ solummodo possidenda: Orlamunde verò retinuit. 949

Eodem anno, videlicet MCCCXLIII, civitas Ysenach à porta sancti Nicolai usque ad sanctam Catharinam incinerata est. *(a)*

Molhusenses ceperunt comites de Reginstein.

CAPUT IIIC.

ANno Domini MCCCXLIII, Molhusenses ceperunt per conflictum comites de *Reginstein* & *Weringerade*, cum multis militibus & armigeris.

Eodem anno celebratum est tertium Capitulum in Ysenach, præsente Domino Friderico Marchione cum consorte sua, qui ad ordinis reverentiam vocavit multos nobiles de diversis terris, & habuit hastiludia & torneamenta. (b)

Canonici Gothenses translati sunt.

CAPUT IIC.

ANno Domini MCCCXLV domina Elizabeth Marchionissa, mater Domini Friderici, ordinavit, quòd Canonici de Ordorff se transtulerunt in Gotham. *(c)*

De discordia nova.

CAPUT IC.

EOdem anno orta est magna discordia, inter Fridericum Marchionem, & Henricum comitem de Henneberg denuo, qui prius discordaverunt. Et Henricus, comes prædictus, fuit adjutor comitum de Schwartzborg & Wymar. Sed cùm obsessa fuit civitas Arnstet a Marchione, (ut dictum est) fuerunt compositi in Wassenberg taliter, quòd filia comitis de Henneberg deberet ducere filium Friderici marchionis, & sibi addere cum filia Küborg, *(d)* & alias civitates & castra in Franconia. Sed postea marchio hoc retractavit propter certas causas, & inimicus comitis factus est, & emit contra ipsum castrum nominatum de *Lapide*, à dominis de *Saltza*, inter Ysenach & Breytingen, & castrum Scharffenberg comitis obsedit. Et fuisset expugnatum, si mater domini Friderici non impedivisset. Tandem compositi fuerunt amicabiliter. Et Fridericus, filius Friderici marchionis, duxit filiam comitis, & post mortem comitis recepit terram in Franconia.

Anno Domini MCCCXLVI, destructum fuit castrum *Cytresberg (e) auff dem Hartze* per comitem de *Sundershusen*, & Erffordenses & Molhusenses & XIX raptores ibidem capti & suspensi sunt. Et Hermannus comes de *Stolberg* & Henricus de *Wertirde* miles decollati sunt.

Quomodo marchiones receperunt Orlamunde in potestatem eorum.

CAPUT C.

EOdem anno marchio recepit in suam potestatem castrum & oppidum Orlamunde, liberè dimittens alia bona ad tempora vitæ comitibus de Orla-
Hh hh h h hh mun-

(a) Compara PAULLINI *Annales Ysenacenses §. LXXXVIII.*
(b) Hæc verba uncis inclusa ex Msto adjeci.
(c) Hæc uberius exponit TENTZEL. *p. 106.*
(d) Legendum Koburg. Hæc erat Catharina, Friderico Strenuo nupta. Vide FABRICIUM *lib. VI. pag. 649.* Spangenbergii *Chron. Henneb. lib. V. p. 195. sqq.* TENTZEL. *p. 120.*
(e) Mstum legit: *Erichsberg.*

munde vel Wymar: quia huc usque illis quatuor annis duravit discordia, ut dictum est. Et isto anno compositio facta fuit.

De incineratione oppidi Saltza.

CAPUT CI.

EOdem anno facta est discordia magna inter dominum Moguntinum & Fridericum marchionem, propter quandam seditionem inter nobiles fratres de Saltza, qui dividentes suam paternam hæreditatem, duo vendiderunt partem suam in Saltza civitate domino Maguntino: alii verò suam partem marchioni. Dolosè autem actum est, quòd castrum ibidem receptum fuit per advocatum domini Maguntini, advocato verò marchionis inde fugato, & simpliciter amoto. Propter quod civitas fuit per marchionem obsessa: & stantes in muro deponentes braccas fecerunt marchioni contumelias, & multa alia opprobria. Quod videns marchio, commotus præcepit, sagittari ignea tela in eandem civitatem: & civitas totaliter combusta est: & perierunt 16 sexagenæ hominum, & 18 non potentes habere exitum, quod placuisset marchioni: sed armigeri episcopi hoc impediverunt, & portas clausas tenuerunt: postea præfati principes concordati sunt, & ambo simul civitatem obtinuerunt.

941 *De ficto Marchione Brandeburgensi &c.*

CAPUT CII.

ANno Domini MCCCXLVII, obiit domina Mechtildis, uxor Friderici marchionis, & sepulta in monasterio Cellæ Mysnensis. *(a)* Eodem anno obiit Ludovicus imperator, ejusdem dominæ pater, & sepultus est in Monaco.

Eodem anno dux Saxoniæ, & episcopus Magdeburgensis, & alii nobiles in Saxonia creaverunt unum marchionem Brandeburgensem, scilicet unum molendinarium; dicentes, ipsum esse Woldemarum marchionem, qui ante XXV annos veridicè mortuus fuit. Et hoc fecerunt in præjudicium Ludvici, filii imperatoris, à patre ibidem dato pro marchione: & postea inventum fuit, esse deceptionem magnam. Quia illi, qui hoc fecerunt & confinxerunt, terram marchiæ inter se dividere jure hæreditario voluerunt. Quod advertentes oppidani, & dominum terræ illum fictum expulerunt, & verum suum dominum, scilicet Ludovicum, cum fratribus suis filiis imperatoris reassumpserunt.

Comes Guntherus de Schvvartzburg eligitur in imperatorem.

CAPUT CIII.

ANno Domini MCCCXLVIII, mortuo Ludvico imperatore, principes Alemaniæ & electores imperii se diviserunt. Nam aliqui elegerunt Carolum regem Bohemiæ; alii verò, scilicet Henricus de *Verneburg*, episcopus Moguntinus, cum ceteris electoribus & principibus, elegerunt Guntherum de *Schvvartzburg* comitem. Qui suffultus auxilio suorum amicorum collegit exercitum, & more regio obsedit civitatem *Franckenfort:* ibique per mensem expectans suum adversarium, ut secum dimicaret pro imperio obtinendo, secundum legem super hoc datam. At ille, se subtrahente dolosè & in confinibus Rheni latitante, cogitavit &c. Comes Guntherus ab omnibus suis proclamatur ut rex Romanorum, sed parvo tempore pòst intoxicatus & videns se moriturum, ordinavit per interpositas personas, quòd alius, scilicet Carolus fuit assumptus, data magna summa pecuniarum amicis suis loco expensarum.

De

(a) TENTZELIUS tamen *p. 128.* ex tumbæ ejus in Monasterio Veterocellensi inscriptione potius demonstrat, eam VI. Nonas Julii 1346. decessisse. Idem confirmat *SCHLEGEL. de Cella Veteri §. LXVI.*

De morte Friderici Marchionis.

CAPUT CIV.

ANno Domini MCCCXLIX, mortuus eſt Fridericus, marchio Miſnenſis & Thuringiæ Landtgravius, & ſepultus eſt in Cella Myſnenſi ordinis Ciſtercicenſis, anno ætatis ſuæ XXXIX. *(a)*

De Friderico, tertio Marchione Myſnæ & Landtgravio Thuringiæ.

CAPUT CV.

FRiderico marchione Myſnæ mortuo, ſucceſſerunt filii ſui, ſcilicet Fridericus, qui duxit Catharinam, filiam comitis de Henneburg; Balthazar, qui duxit filiam Burggravii Joannis de Nornberg; Wilhelmus, qui duxit filiam marchionis de Marovia; & quartus, ſcilicet Ludovicus, factus eſt primò epiſcopus Halberſtadenſis, deinde in Bamberg, tertiò confirmatus in epiſcopum Moguntinum. Idem Fridericus, primogenitus inter fratres ſuos, omnia dominia ſolus rexit circa XX annos, & regere cœpit anno Domini MCCCL. Eodem anno Judæi per totam Thuringiam cremati ſunt. *(b)* Eodem anno flagellatores cum diverſis turbis venerunt de diverſis civitatibus & villis ſe flagellantes, & proceſſionaliter incedentes cum cantu & vexillis. Sed poſtea per ſententiam excommunicationis deleti ſunt, ex eo, quòd illam pœnam propria auctoritate pro peccatis contra ſtatuta eccleſiæ aſſumpſerunt. Eodem anno fuit annus Jubileus, & Romam venientes abſoluti ſunt à pœna & à culpa. Eodē anno lupi, ſcilicet *Meervvolffe*, devoraverunt homines.

De conflictu in Francia, & de morte regis Bohemiæ.

CAPUT CVI.

ANno Domini MCCCLI, *(c)* fuit conflictus in Francia cum rege Angliæ & Franciæ: in quo rex Angliæ habuit victoriam, & cepit regem Franciæ cum duobus filiis, & multos alios principes &c. In quo etiam interfectus fuit Joannes rex Bohemiæ, pater Caroli imperatoris, & ſocer regis Franciæ, & cæcus cum qua- 942
tuor militibus, qui ſibi ferreis catenis annexi fuerunt cum multis aliis. Poſt conflictum regum Angliæ & Franciæ, Balthaſar Lantgravius Thuringiæ ivit in Angliam ad defendendum ipſum regnum, & multis temporibus ibi duravit, & multa magnifica facta ibi fecit, & miles factus eſt, & glorioſè licentiatus per regem Angliæ, & meruit ſecundariò vocari per prædictum regem.

Quomodo Carolus imperator intravit terram Pliſnenſem cum Marchione.

CAPUT CVII.

ANno Domini MCCCLVII, Carolus imperator intravit cum Marchione terram Pliſnenſem contra Rutenum de Plawen, id eſt *gegen den Ruſſen von Blavve*: qui plura caſtra & oppida ad Bohemiæ regnum pertinentia ſub nomine pignoris multis annis indebitè ſibi uſurpaverat. Advocatos verò Ruteni tantus terror & timor invaſerat, quòd caſtra dederunt ſalva vita, quæ habuerunt ſub cura ſua, timentes quòd ſine periculo eorum defendere non poſſent: & fuerunt caſtra ſcilicet *Zugenrucken, Triptes, Stein, Ronenburgk, Werde. (d)* Propter quod idem *Ruſſe de Plavven*

 ſuſpi-

(a) Vide *FABRICIUM lib.VI. p. 654. TENTZELIUM p. 129. SCHLEGEL. §. LXVIII.*

(b) Hanc Judæorum perſecutionem uberius exponit *JO. HENR. HOTTINGER Hiſt. Eccleſ. Sec. XIV. Sect. IV.*

(c) Potius a. 1346. quo prœlium Creſſiacenſe factum. *ALBERTUS ARGENTORATENSIS p. 136.*

(d) ſ. Weyda. Adde *CHRIST. LÖBERI Hiſt. von Ronneburg lib. II. cap. I. p. 94. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 674.*

suspicabatur de illis advocatis, quòd voluntariè tradidissent, ipsosque vocavit, & omnes in unum horreum intrare compulit, & igne apposito ipsos concremavit, se vindicando & aliis advocatis terrorem incutiendo.

De morte Guntheri de Schwartzburg & filii ejus, & de discordia inter Marchionem & comites de Schwartzburg.

CAPUT CVIII.

ANno Domini MCCCLVIII, mortuus fuit filius Guntheri de Schwartzburg, electi in imperatorem, cujus erat oppidum *Franckenhausen*, & media pars oppidi *Arnstet*: Et orta est magna discordia inter Fridericum Marchionem, & alios comites de Schwartzburg, patruos defuncti. Nam Marchio dixit, quòd bona relicta jure hæreditario ipsius defuncti essent ad eum & ad fratres suos devoluta, ex eo quòd essent collatores & patroni. *(a)* Econtra dixerunt comites, quòd cum patruo suo defuncto essent confœderati: sic quòd quicunque inter eos esset superstes mortuo altero, ille deberet totam hæreditatem possidere. Tandem multis placatis & induciis generalibus habitis, Marchioni & fratribus suis scilicet fuerunt propinata tria millia marcarum argenti puri, & cum hoc tria castra, scilicet *Dorneberg*, *Winperg*, *Griffenberg*, ut illi comites possent liberè possidere bona relicta patrui sui; & sic sedata est discordia.

De destructione villæ Kindelbrucken.

CAPUT CIX.

ANno Domini MCCCLIX, orta est grandis displicentia inter Fridericum Marchionem, & Hermannum Comitem *de Bychelingen*, ex eo quòd prædictus Comes nimis gravavit rusticos villæ *Kindelbrucken* sibi impignoratæ, & ad Marchionem antiquitus pertinentis: quod villani notificaverunt Marchioni. Et hoc comes ægrè ferebat, & cum adjutorio civitatum Errfordenn. Mülhusenn. Northusenn. ipsam villam spoliavit rapinis & incendiis, & devastavit, & plures rusticos cepit. Et hoc Marchio pro malo habuit, & comitem cum civitatibus ad rationem posuit. Tandem data aliqua summa pecuniæ Marchioni à civitatensibus, & ultimò Marchio dedit comiti aliquid, & villam retinuit.

De morte Elizabeth Marchionissæ.

CAPUT CX.

EOdem anno obiit illustris domina, domina Elizabeth Marchionissa, residens in Gotha, mulier vita & Christiana religione strenua, ingenio sapientissima, animo & facto liberalis, cunctis virtutibus mundanis prædita, in consilio suprema, lingua diserta, pauperum nutritia, religiosorum defensatrix, assidua pacis terræ Thuringiæ amatrix, atque fidelissima procuratrix, in cultu divino diligentissima, & sepulta est apud fratres prædicatores in *Ysenach*. *(b)*

943 *Quomodo Marchio devastavit Buchoviam.*

CAPUT CXI.

ANno Domini MCCCLXI, Fridericus Marchio intravit terram Buchoviæ contra abbatem Fuldensem, quod fatuè locutus fuit contra eundem Marchionem & Landtgravium Hassiæ, & in illa parte, quæ nominatur *auff dem Sande*, cepit castra *Northeim* & *Tostorff*. Et similiter Landtgravius Otto Hassiæ cepit oppidum *Hunefeld*, & postea ambo principes convenerunt in confinibus *Gerstungen*, ubi abbas eos accessit, & petivit gratiam eorum, & singuli eorum redierunt ad sua.

De

(a) Argumentum dominii directi Landgraviorum Thuringiæ in terras Schhwartzburgicas.

(b) De anno & die emortuali Elisabethæ uberius TENTZELIUS *p. 159.* PAULLINI *Ann. Ysenac. §. XCII.*

De obsidione civitatis Tsleben.

CAP. CXII.

ANno Domini MCCCLXII, Ludovicus episcopus Halberstadensis, frater Friderici Marchionis, cum exercitu magno obsedit civitatem *Tsleben*, & territorium hinc inde devastabat contra comitem de *Mansfelt*, imponens ei, quòd plura castra & bona ad ecclesiam Halberstad. pertinentia injusto titulo possideret. Et quia episcopus cum suo exercitu se recepit ad monasterium *Sechaenbech (a)* ordinis Cysteriens. & ibi refugium habuit; ideo post recessum episcopi comes conventum monachorum intravit, & omnibus rebus spoliavit abbatem, & monachos cepit, vinculavit, diversis cruciatibus ipsos tormentavit, & aliquos ut tyrannus maximus occidit.

Comites de Honstein capti sunt in Saxonia.

CAP. CXIII.

ANno Domini MCCCLXIV, Comes de *Honstein*, de *Reinstein*, de *Weringerode* intrantes Saxoniam, ad placitandum cum episcopo Hildesheymensi, & in via capti sunt per aliquos nobiles Saxoniæ, & magnis pecuniis se redimebant.

De discordia inter Marchionem & ducem Albertum de Brunsvvick.

CAP. CXIV.

ANno Domini MCCCLXV, Albertus dux Brunswicensis, dictus de Salvia, *(b)* molestavit vasallos Marchionis Misnensis diversis modis, nec volens dimittere ad verbum Marchionis: imo blasphemando dixit: *Terram meam ego bene teneam, etsi pluvia daret Marchiones. (c)* Propter quam blasphemiam & proterviam, Marchio Fridericus cum fratribus suis, sibi cooperantibus Erffordiensibus, Molhusensibus, Northusensibus, & cæteris nobilibus terrarum suarum, collegit exercitum valde magnum, qualis ad LX annos non fuit similis visus, ut à senibus narratur in terra, & intraverunt Saxoniam, & ceperunt castra *Hindenborck, Wynthusen, Wenthusen, Lichtenstein:* quia idem dux fuit fautor raptorum, & se gessit quasi raptor. Et Marchio advocatos suos ibi posuit, villasque circumquaque igne & ferro destruxit. Tandem à prædicto duce Marchio obsides recepit, & promisit emendam, & consimilia, quæ prius fecerat, se amplius non facturum. Et sic Marchio cum suis cum gloria & victoria reversus est. Postea aliquibus annis transactis, cùm Marchionis advocati & cives aliqui de Thuringia vellent victualia adducere castris obtentis in Saxonia, dux prædictus, rupto fœdere & pace, quam promisit servare Marchioni, omnes illos cepit. Propter quod Marchio & obsides ducis indignati multùm. Et Marchio, vocato episcopo Moguntinensi, & pluribus aliis principibus, exercitum magnum collegit: cum octo millibus armatorum redeuntium in Saxoniam prædictum ducem compulerunt, quòd se composuit, & venire in Thuringiam, & non exire, nisi esset pacificatus cum Marchione: quod totum factum est. Eodem tempore Erfordenses propter quendam olim officiarum dominorum de *Thamrode*, & civem in Erfordia factum, & postea ab illis dominis captum & suspensum certis ex causis, cum magna turma civium exive-

Hh hh hh hh 3 runt,

(a) MStum: *Sechtienbech* hodie Sittichenbach, olim Monasterium Ordinis Cisterciensis, nunc præfectura Querfurtensis Principatus.

(b) MStum: *de Saliva.* Auctor Historiæ de Ortu Landgraviorum *de Salvia (Saltza.)* Albertus hic II. erat, qui castrum Saltza adquisivit, dictus ideo *Albrecht zum Salz der Helden.*

(c) Sic emendavi ex MSto, *und vvenns lauter Marggraffen regnete. FABRICIUS lib. VI. Origg. Saxon. p. 678. SPANGENBERG. Chron. Sax. c. CCXCII.*

runt, & oppidum *Thanrode* infra castrum situm incineraverunt, quod displicuit Friderico Marchioni, & eis litem indixit. Postea placitis habitis & civibus victis, in curia imperatoris concordati sunt, non sine magna pecunia, quam dederunt Erfordenses.

Eodem tempore Balthazar, frater Friderici Marchionis, intravit secundariò
944 Angliam in adjutorium regis Angliæ contra regem Franciæ. Item Wilhelmus, frater Friderici junior, arripuit iter versus Alsatiam cum pluribus principibus contra societatem malam de Britannia, & societas fuit fugata, & multi occisi. Anno Domini MCCCLXVI, fuit terræmotus magnus in Molhusen, & in Ysenach, durans quasi per dimidiam horam in hebdomada Pentecostes. Item circa idem tempus Balthazar, frater Friderici March. in terra Orientali advocatorum plura castra expugnavit & obtinuit. Item Wilhelmus, frater junior eorundem, in Misna plura castra & oppida expugnavit & obtinuit. Eodem etiam anno prænotato, comes Joannes de Schwartzburg intravit Franconiam contra episcopum Herbipolensem, & habito conflictu cum advocatis episcopi, perdidit de suo exercitu LXXX militares & armigeros: & Theodericus de *Voltz Wizelebin* cum aliis IX occisus est propter illorum redemptionem de vinculis. Idem comes, magnorum debitorum nexibus implicatus, compulsus fuit vendere castra sua, scilicet *Wassenburg, Lybenstein, & Schwvartzenvvalde*, & civibus Erffordensibus vendidit. Qui unà cum comite arripuerunt viam ad imperatorem; volentes ab imperatore prædicta castra in feudum acceptare. Et in via per traditionem in favorem March. Mysnæ dux Bavariæ cepit eos, & recepit eis omnes literas & IX millia florenorum. Et postea dimisit illum de Schwartzburg sub illa conditione, ut revocaret contractum factum, & castra venderet Marchioni pro XII millib. marcarum, quod & factum est. Et quia Erffordenses hoc attentabant in præjudicium dominorum Marchionum, ideo Marchio eis litem indixit, & prohibuit generaliter, ne victualia & alia necessaria eis adducerentur. Et cùm sentirent penuriam & defectum; displicentiam deposuerunt cum summa pecuniæ, & reconciliati sunt Marchioni.

De discordia inter comites de Honstein & civitatem Northusen.

CAP. CXV.

ANno Domini MCCCLXVIII, comites de Honstein cum cæteris comitibus & nobilibus terræ obsederunt civitatem *Northusen*, & castrum ædificaverunt ex opposito *Snabilborg* nominatum, & mutuo se læserunt incendiis & rapinis. Tandem Northusenses cum stipendiariis suis, volentes capere prædam ante oppidum *Heringen;* statim fuerunt ibi comites de *Honstein*, & exeuntes: & factus fuit conflictus, & captus est comes Henricus junior de Honstein, civibus ignorantibus, quia ille, qui ceperat eum, ipsum esse comitem ignoravit: nec se comitem nominavit, sed Henricum de *Kelbera*, & sic induciæ fuerunt sibi datæ, tanquam simplici militi. Quod percipientes patrui sui, scilicet alii comites de Honstein, eum ceperunt, & nolebant, quòd se præsentaret, arguentes hinc inde, pro & contra. Quo facto, Fridericus Marchio comites cum civibus composuit taliter, quòd Northusenses abrenunciaverunt, quicquid juris haberent in comite capto, & super hoc addiderunt comitibus de Honstein mille & quingentas marcas pro damno, quod cives intulerunt eis.

Wilhelmus Marchio cum imperatore.

CAP. CXVI.

EOdem anno Wilhelmus marchio, junior frater Friderici, intravit Lombardiam cum Carolo imperatore, contra dominum Mediolanensem, inimicum, & perse-

persecutorem papæ. *(a)* Et cùm aliquo tempore in confinibus illius domini cum maxima turma principum & nobilium Alamaniæ ibi stetissent, imperator corruptus pecunia (ut dicebatur) recessit, & papa Urbanus minimè de eo contentus fuit.

De oppido Sangirhusen.

CAP. CXVII.

ANno Domini MCCCLXX, dux nominatus Magnus de Brunswig & de Luneburg habuit discordiam cum duce Magnopolensi. Et habitis conflictibus insimul, dux Magnus perdidit plus quàm centum armigeros bonos. Propter quod malum compulsus est vendere *Sangirhusen* civitatem cum omnibus pertinentiis & jurisdictionibus in Thuringia, quam civitatem idem dux hæreditatis titulo habuit: & emerunt domini marchiones Misniæ. Eodem anno nobilis dominus, Albertus Burggravius de *Kerchberg*, interfectus est in Erffordia, per quendam civem, qui eundem dominum invenit cum uxore sua fornicantem. 945 Et cives eundem interfectum decapitari publicè cum judicio foris civitatem fecerunt. Mulier autem obiit in captivitate.

De liga, quam fecerunt comites Thuringiæ cum civitatibus, & quomodo capti fuerunt juxta hostem.

CAP. CXVIII.

ANno Domini MCCCLXXI, comites Thuringiæ cum civitatibus Erffordensi, Mulhusensi, Northusensi, confœderati sunt, & mutuo compromiserunt alter alterum juvaturum contra eorum inimicos, & contra illos, qui eos conturbare niterentur. Accidit, quòd in Quadragesima exiverunt cum magna turma contra illos de Honstein, qui frequenter eos turbabant, aliquando cives, aliquando comites, *(b)* & villas suas incendiis & rapinis devastabant per quatuor dies. Interim dux Otto de Brunswig, circa Gottingen residens, collecto quodam exercitu, clàm & cum illis de Honstein insidiosè observans recessum illorum, & improvisè ad tergum irruit in ultimos. Et clamore facto, primi volentes fugere, & dividentes se in fuga, quasi omnes capti fuerunt, paucis evadentibus: & se magnis pecuniis liberaverunt comites & cives, ita quòd soli Erffordenses dabant pro suis captivis duodecim millia marcarum, alii autem quilibet secundum suam facultatem. Et sic liga illorum comitum & civitatum humiliata fuit, & fortè in bonum marchionis & terræ Thuringiæ: quia si fuissent prosperati, (ut multi judicaverunt) nimis animosi de cætero fuissent.

De societate Stellarum.

CAP. CXIX.

ANno Domini MCCCLXXII, surrexit una societas, nominantes se Stelligeros, & portaverunt stellas. Quorum capitaneus principalis erat dux Otto Brunswicensis, & adhuc tres alii: Illi enim numero quasi duo millia, de Rheno, de Hassia, de Westphalia, de Saxonia, de Buchovia, de Franconia compromiserunt & juraverunt, se velle mutuo defendere & potenter resistere tam principibus, quàm aliis nobilibus ubilibet constitutis. Et inceperunt in Landtgravio Hassiæ, qui non habuit hæredem, nisi filium fratris, non multùm dilectum, quem exhæreditare nitebantur. Nam Landtgravius Hassiæ obsedit castrum *Hertzburg*, inter *Hersfeld & Alsfeldt*, & vocavit in adjutorium Balthazar marchionem Mysnæ, fratrem Friderici, tunc extra terras existentem. Quod audientes illi de societate præno-

(*a*) Compara *FABRICIUM lib. VI. p. 671.*
(*b*) MStum: *alii civitates, alii Comites.*

prænominata, congregati sunt de multis terris, in tanto numero, quòd oportebat illos principes cedere de castro obsesso. Postea paulatim illi duo principes illam societatem infestabant, & castra eorum & villas sitas in principatibus eorum destruxerunt, & illam societatem dissolverunt, & vix infra tres annos ita confuderunt eos, quòd illi, qui fuerunt in ea, verecundabantur fuisse de illis. *(a)*

De discordia inter marchionem Mysnæ & Erffordenses propter Ludovicum fratrem dominorum.

CAP. CXX.

ANno Domini MCCCLXXIII, mortuo Joanne archiepiscopo Moguntino, canonici elegerunt Adolphum de Nassaw episcopum Spirensem, dantes ei plenam possessionem & auctoritatem in temporalibus & spiritualibus. Papa verò Gregorius distulit confirmationem ad preces imperatoris Caroli, & provisum fuit de ecclesia Maguntinensi, Ludovico episcopo Bambergensi, fratre dominorum Marchionum Mysnæ, & confirmatus fuit: & alius electus per papam reprobatus. Canonici verò adhærentes Adolpho electo eorum, & similiter cives Erffordenses, & rebellaverunt. Ludovicus verò episcopus misit literas hinc inde. Et quia Erffordenses eum refutaverunt, ideo eos cum omnibus adhærentibus eis in civitate excommunicavit. Et in civitate multi clerici & religiosi manserunt rebelles, & profanaverunt, multi autem exiverunt, & manserunt extra, bene ad
946 sex annos: de qua rebellione multa mala pervenerunt in Thuringia, & Hassia, & Eichsfeldia, quia nobiles & advocati episcopi Adolffi, in Eichsfeldia sibi adhærentes, omnes ceperunt tam clericos quàm Laicos adhærentes Ludovico confirmato, & innumerabiles homines in vinculis mortui sunt. *(b)*

Deinde anno sequenti Erffordenses & comites terræ Thuringiæ, qui fuerunt in una liga, videntes se posse habere adjutorium de Rheno contra Marchionem, & adhærentes fratri eorum episcopo confirmato, vocaverunt Adolffum episcopum, quòd veniret, quanto fortius posset; ipsi unà secum vellent multa bona obtinere. Interim Marchiones invenerunt vias, quòd civitatem Salza, cujus media pars pertinebat ad ecclesiam Mogunt. obtinuerunt potenter pro fratre ipsorum. Episcopus vero Adolphus venit cum multis nobilibus, scilicet cum duce Ottone de *Brunsvvig*, cum comitibus de *Nassavv*, de *Ziegenheym*, de *Waldeck*, & aliis de partibus Rheni, & per Eichsfeldiam venit in *Mulhusen;* deinde in Erffordiam. Et ibidem etiam congregatis comitibus Thuringiæ, exiverunt cum civibus Erffordensibus, plures villas marchionis rapinis & incendiis devastaverunt. Tandem obsederunt castrum *Gebese* per multos dies. Interim Marchiones congregaverunt exercitum magnum, & in adjutorium vocaverunt multos principes seculares & spirituales, & venerunt ex altera parte fluvii *Unstrut*, ex opposito castri *Gebese* & exercitus alterius, & indixerunt eis bellum. Quod audientes Erffordenses territi sunt, timentes, si exercitus eorum succumberet, ipsi solum damnum reciperent inevitabile. Et cùm audirent exercitum Marchionum facere pontes per fluvium *Unstrut*, qui non est equitabilis; dixerunt ad episcopum Adolphum & ad alios, quòd vellent recedere. Et sic episcopus Adolphus cum aliquibus Comitibus & cum Erffordensibus fugam inierunt velocissimo impetu ad Erffordiam. Et dux Otto cum Comitibus de *Honstein*, de *Stolberg* cum *Mulhusen* & *Northusen* fugam inierunt versus Mulhusen: qui ex utraque parte insecuti sunt per exercitum dominorum Marchionum hostilissimè. Postea domini Marchiones cum exercitu

---

(a) MStum hic singulari distinctione inserit: *Anno Domini MCCCLXXIII. Dux Magnus de Brunsvvig & Lüneburg, olim residens in Sangirhusen, occisus est in bello per cives suos de Lüneburg & Honufri, & multi de suis capti sunt.* Eadem fere habet Auctor Historiæ de Ortu Landgraviorum *ad a. 1273.*

(b) De hisce dissidiis prolixius *SERRARIUS Rer. Mogunt. lib. V. p. 684.*

exercitu eorum circuibant civitatem Erfordensem per quindenam, & omnes villas eorum per circuitum cum ecclesiis & turribus destruxerunt. Quo facto civitatem obsederunt per sex hebdomadas, concludentes episcopum cum suis, quòd exire non poterant civitatem. De quo multùm verecundabatur, & civibus nimis de hoc improperavit; dicens, se esse per eos deceptum, & multa sibi dixisse, quæ deberent eis provenire, & oppositum inventum esse. Tandem venit imperator Carolus, dicens, se venisse propter marchionem cum imperatrice, & cum filio suo, rege Bohemiæ Wenzeslao, & pacem inter partes fecit, & aliqua pro pœna à civibus (ut dicebatur) accepta pecunia, duxit exercitum in Thunna contra comitem de Glichen: & postea totus exercitus dispersus est, & episcopus Adolffus sine gratitudine & confusus recessit cum suis, Erffordensibus expensis gravibus solventibus inutiliter, anno Domini MCCCLXXV.

De divisione principatuum Thuringiæ Misnæ inter fratres.

CAP. CXXI.

ANno Domini MCCCLXXVI, tres fratres marchiones Mysnæ, qui multis annis habuerunt tres principatus, quos senior Fridericus solus rexit, diviserunt terras, ita quòd terram Thuringiæ in sortem accepit Balthasar; terram Orientalem Fridericus senior; & terram Mysnæ Wilhelmus.

Balthazar incepit regere terram Thuringiæ.

CAP. CXXII.

BAlthazar frater Friderici, qui in divisione terrarum & principatuum accepit in sortem Landtgraviatum Thuringiæ, & duxit in uxorem Margaretam, filiam Joannis Burggravii de Nornberg. *(a)* Hic genuit filium nomine Fridericum, *(b)* & filiam, quæ duxit ducem Saxoniæ Rodolphum.

De electione Wenzeslai.

CAP. CXXIII.

ANno Domini MCCCLXXVII, *(c)* electus est Wenzeslaus rex Bohemiæ, filius Caroli imperatoris, in regem Romanorum, procurante hoc patre adhuc eo vivente, apud electores imperii.

De receptione Carthusiæ in Ysenach. 947

CAP. CXXIV.

ANno Domini MCCCLXXIX, Carthusienses receperunt conventum in Ysenach, extra muros. *(d)* Eodem anno ortum est heu maximum schisma in ecclesia Dei, per duos, qui ambo gesserunt se pro papa: quorum unus sedit in Roma, dictus Urbanus; alter in Avinione, & dictus Clemens. Quibus mortuis, quælibet pars elegit alium, & duravit XXXVI annis, usque ad concilium Constantiense, in quo electus fuit Martinus. Eodem anno castrum *Brandeburg* devenit ad potestatem cum omni jurisdictione ad Landtgraviatum Thuringiæ.

(a) Aliis perperam dicitur Catharina. Nec Joannis II. Burggravii, verum Alberti pulcri, qui ejusdem frater erat, filia. Vide *RENTSCHENS Brandenburg. Cedernhayn p. 320.*

(b) Fridericus Simplex hic erat, s. Pacificus. Ejusdemque soror Anna, Rudolphi III. Saxoniæ Electoris Conjux.

(c) Potius MCCCLXXVI.

(d) Compara *PAULLINI Ann. Ysenacenses §. XCVI.*

De morte Caroli imperatoris.

CAP. CXXV.

ANno Domini MCCCLXXX, Carolus imperator mortuus est, cùm regnasset potenter triginta tribus annis. *(a)*

De morte Friderici Marchionis.

CAP. CXXVI.

ANno Domini MCCCLXXXI, obiit illustris princeps Fridericus marchio, ætatis suæ anno LI, frater dominorum Balthazari & Wilhelmi. Cujus in divisione principatuum successit in sortem terra Orientalis, scilicet marchionatus de Landisburg; relinquens tres filios ibidem successores; scilicet Fridericum, Wilhelmum, & Georgium, & sepultus est in Cella Mysnensi apud patrem suum. *(b)*

Eodem anno non revoluto, obiit dominus Ludovicus, archiepiscopus Moguntinensis, adhuc non admissus provisor ecclesiæ Magdeburgensis, olim episcopus Halberstadensis & Bambergensis, & sepultus in Magdeburg, frater dominorum de Mysna, scilicet Friderici, Balthazari, & Wilhelmi. *(c)*

De obsidione castri Brandenfels.

CAP. CXXVII.

ANno Domini MCCCLXXXIII, Balthasar Lantgravius Thuringiæ, cum Erffordens. Molhusen. obsedit castrum Brandenfels, *(d)* ubi semper fuerunt raptores multis terris rapinis nocentes, & homines capientes, & multùm humiliavit: & cepisset, si domini terrarum non obstitissent per interventum suorum fautorum.

De morte comitis de Kevernberg sine hærede.

CAP. CXXVIII.

ANno Domini MCCCLXXXV, comes de Kefernburg in peregrinatione Hierosolymitana mortuus est, nullum relinquens hæredem. Cui successit in comitatu & in omnibus bonis Balthazar, Landgravius Thuringiæ collator. Eodem anno natus est Fridericus primogenitus domini Balthazari.

De discordia inter marchionem Balthasarum & Hermannum Landtgravium Hassiæ.

CAP. CXXIX.

ANno Domini MCCCLXXXVI, orta est discordia magna inter Landgravium Thuringiæ, dominum Balthazarum, & Hermannum Landtgravium Hassiæ, in qua Landgravius Thuringiæ cepit civitatem *Essenvvege* & oppidum *Santhra.* Anno sequenti idem Balthasar intravit iteratò Hassiam cum episcopo Moguntino, & cum Ottone, duce de Brunswig, qui dicitur vulgariter *von der Leyne*, & ceperunt civitates, *Rotenburg*, *Milsungen*, *Niedenstein*, & plures alias civitates igne destruxerunt: & duravit prædicta discordia bene tribus annis.

De

(a) Potius a. 1378. Carolus IV. fuit defunctus. *ALBERTUS ARGENT. in fine Chron.*

(b) De hujus morte uberius *SCHLEGEL. §. LXXI. TENTZEL. p. 203.* qui potius illum VII. Kal. Junii 1380. fuisse defunctum, ex Cellensi Monumento declarant.

(c) Adde *KRANTZIUM Metropoli lib. X. c. XXIII.*

(d) Vide, quæ notavi supra ad *cap. LIII.*

De Liga civitatum imperii.

CAP. CXXX.

ANno Dom. MCCCLXXXVIII. civitates imperiales in Rheno, in Suevia, in Bavaria, in Franconia, ad invicem conspirabant, facientes unam ligam numero LXX, contra principes & dominos terrarum, & terras dominorum, qui aliquando eos offenderunt. Et intraverunt cum magna multitudine populi, eas rapinis & incendiis devastantes; neque religiosis aut locis consecratis parcentes; sed de ecclesiis violatis calices & alia sacra inde auferentes. Propter quorum excessus nimios principes & domini commoti Dei adjutorio, quilibet dominus & 948
princeps civitates vicinas sibi infestabat supra modum, & illas civitates omnes humiliaverunt, & ligam dimittere compulerunt, & libertates, quas domini & progenitores eorum aliquando civitatibus vendiderunt, perpetuè & conditionaliter restituerunt sine pecuniis, imo pecunias dominis addiderunt. Eodem tempore Burggravius de *Nornberg*, & episcopus Herbipolensis, obsederunt civitates ejusdem ligæ, scilicet *Wintzheim* & *Rotenburg*: quibus dominis in adjutorium Balthazar, Landtgravius Thuringiæ, & frater suus, Wilhelmus Marchio Misnensis, Fridericum filium miserunt fratris cum ducentis lanceis, & humiliaverunt easdem. Et idem factum est de civitate Nornbergensi, quæ multùm fuit humiliata per Borggravium Nornbergensem, cui minimè resistere potuerunt. *(a)*

Philippus Cardinalis fuit laudabiliter ab Erffordensibus susceptus.

CAP. CXXXI.

ANno Domini MCCCLXXXIX, Cardinalis Philippus de Allinkonia, Francigena, fuit in Erphordia per dimidium annum, & fuit legatus papæ, qui dedit illis Erphordensibus propter honestatem eorum & prærogativam plura privilegia, quibus se defendere possint ab æmulis. Eodem anno mortuus fuit Adolphus, archiepiscopus Moguntinus, in Heilgenstat. Eodem anno advocati Landtgravii ceperunt Gerhardum de Hartinburg, advocatum generalem in Eisfeldia domini Moguntinensis, cum LX armigeris prope Dorla.

Anno Domini MCCCXC, fuit annus novus Jubileus in Roma abbreviatus de 1. anno in XXXIII, secundum annos vitæ.

(b) De magna violentia facta in Gotha contra Judæos à villanis.

CAP. CXXXII.

ANno Domini MCCCXCI, quidam villani de villis prope Gotham, ex inductione aliquorum civium de Gotha, intraverunt civitatem Gotha contra Judæos, volentes ditari: & irruentes in eos, occiderunt plures, & rapuerunt bona eorum. Quorum occisorum quidam decapitati sunt, & capitalem sententiam subierunt, ex eo quòd talem violentiam in præjudicium principis & civitatis attentare præsumpserunt. Nota, quòd rex Romanorum Wenzeslaus, filius imperatoris mortui, in subsidium nobilium mandavit omnibus Judæis, quòd deberent reddere pignora gratis, & usuram cum pecunia capitali remittere. Et hoc completum fuit in Erphordia, & in aliis civitatibus non subjectis principibus. Et ideo rumor factus fuit, quòd Judæi deberent molestari. Eodem anno Fridericus Marchio,

 filius

(a) Compara Syntagma Hist. Germ. Diss. *XXVIII. §. V.*

(b) MStum hic singulari distinctione, sub rubrica: *Capitulum in Ysenach*, inseruit: *Anno Domini MCCCXC. fratres Prædicatorum in Ysenach celebraverunt Capitulum provinciale, præsente Domino Balthasar, cum consorte sua Margareta, & filio suo Friderico.*

filius Friderici fratris, dominorum Balthazari & Wilhelmi Marchionis Misniæ, intravit Pruzsciam, & ibi in quodam bello cum Sarracenis habito miles effectus est, cum multis de Thuringia, Misnia, nobilibus & militaribus.

De castro Heynecke.

CAP. CXXXIII.

ANno Domini MCCCXCII, Balthazar, Landtgravius Thuringiæ, erexit castrum *Heynecke*. Eodem anno comites de *Schwvartzburg*, litigantes cum Friderico de *Wangenheim*, incenderunt villam *Sunneborn*, & spoliaverunt.

De obsidione castri Luchtenberg, & de discordia inter Marchiones juniores, & comites de Schwvartzburg, & episcopum Herbipolensem.

CAP. CXXXIV.

EOdem anno quidam rusticus, subditus dominorum Marchionum, Friderici, Wilhelmi, & Georgii, filiorum Friderici fratris Balthazari & Wilhelmi, volens ire piscari, & captus est, & suspensus per Henricum de Paradiso civem Erphordensem, residentem in castro Lüchtenburg, castrum illud habens sibi impignoratum. Propter quod malum Marchiones juniores prædicti castrum obsederunt. Et in castro existentes fœminea mollitie castrum dederunt ad manus Marchionum. Quod quidem castrum Henricus comes de Schwartzburg, filius Joannis, cujus erat castrum, jure hæreditario repetivit, sed quia rehabere non
949 potuit, sicut voluit; ideo post aliquos annos cum adjutorio episcopi Herbipolensis patrui sui, & aliorum militarium *(a)* terræ Franconiæ, in contemptum & damnum prædictorum marchionum terram, quam ex parte matris habuerunt in Franconia, scilicet Kuburg, invaserunt, & villas circumquaque incendiis & rapinis devastaverunt, imò suæ nobilitatis immemor nimis excessit, capiendo pisces de aqua, & de piscinis, & deportavit. *(b)* Qui quidem comes, antequam rediret cum suis ad patruum suum episcopum, cujus officialis erat generalis, multos perdit armigeros de episcopatu Bambergensi, quos petivit pro illa expeditione. *(c)* Et illos cepit advocatus Koburgensis, qui illos caute insecutus est. Hoc audiens prædictus comes multùm territus, & præ dolore incidit in infirmitatem in Konigshoven, & mortuus est.

Postea domini marchiones invaserant terram ejusdem comitis in Thuringia, quam pater adhuc vivens rexit, rapinis & incendiis destruendo. Et in Kuburg & in aliis castris eorum, quæ habent in Franconia, stipendiarios posuerunt contra episcopum & suos complices in eodem facto: & infestaverunt terram Franconiæ cum adjutorio comitis Henrici de Henneberg consanguinei eorum, & multa damna fecerunt. Et fortuna semper arridente eis, plures nobiles ceperunt, qui magnis pecuniis se redimebant.

De obsidione castri Poppenhusen.

CAP. CXXXV.

ANno Dom. MCCCXCIII, Balthasar Landgravius Thuringiæ, & episcopus Herbipolensis, & abbas Fuldensis cum pluribus aliis nobilibus miserunt suos ad obsidendum castrum in Buchovia *Poppenhusen*, contra illos de *Steinecken*. *(d)* Sed fraude & dolo militarium *(e)* de Buchovia circumveniente castrum non ceperunt:

(a) MStum: *nobilium*. Idem habet Auctor Historiæ de Ortu Landgraviorum.
(b) MStum & dictus Auctor: *pisces de aqua & de piscinis capiendo & deportando.*
(c) MStum & dictus Auctor: *quos petivit pro hoc facto complendo.*
(d) Sic emendavi ex iisdem, cùm antea legeretur: *euntes.*
(e) Iidem legunt: *Steinrücke.*

ceperunt: sed maximè per machinas & jacula muros undique destruxerunt, & quasi inhabitabile fecerunt. Eodem anno, in octava Paschæ, inchoatus est annus Jubileus in civitate Misnensi, ad preces dom. Wilhelmi marchionis Misnensis, & duravit sub omni modo, sub plenissima remissione omnium peccatorum & pœnarum, sicut in Roma tempore suo, usque ad festum S. Andreæ apostoli.

De captivitate regis Romanorum.

CAPUT CXXXVI.

Eodem anno captus est Wenzeslaus, rex Bohemiæ & Romanorum, à dominis regni Bohemiæ, & detentus per dimidium annum, sed liberatus per fratrem suum Joannem magnis expensis.

De magna aqua in Ysenach.

CAP. CXXXVII.

Eodem anno, in die Pentecostes, hora completorii, facta est magna inundatio aquarum *subito per pluviam*, in Ysenach, versus plagam Australem. Et pertransivit conventum Carthusiensium, quasi ad altitudinem hominis; & deinde descendit ad fossata civitatis Ysenacensis. Et non potens procedere, circuit ibi ad magnam altitudinem in tantum, quòd murum civitatis dejecit & depressit: & cum impetu intrans civitatem ad plateam cerdonum, deponendo domus & multa deportando. Et cum suo impetu clausit valvas portæ sancti Nicolai: quibus clausis congregabantur *in aqua* in tantum, quòd destruxerunt portam violenter, & multa pecora & supellectilia perierunt, & in campis inveniebantur.
Eodem anno fuit magna pestilentia in Ysenach, & in Northusen.

De discordia inter baronem de Heldrungen militem, & cives Erffordenses.

CAPUT CXXXVIII.

Eodem anno nobilis baro Rudolphus de Heldrungen miles infestavit civitatem Erfordensem, & villas eorum destruxit rapinis & incendiis, rusticos capiendo & deducendo. Et satis gloriosè cum exercitu suo, scilicet cum sexcentis lanceis visus est ante civitatem sine omni resistentia. Postea in brevi idem miles mortuus est, & frater suus adhuc juvenculus tenuit guerram cum civitate ultra annum. Et etiam circa festum Paschæ cum exercitu suo fuit in villis civitatis, & satis prope civitatem; sibi tunc in propria persona cooperante Friderico de Brunswig, & aliquibus comitibus, scilicet de Honstein, sine omni resistentia. Tandem guerra durante, & cottidie ex utraque parte se lædentibus & capientibus, compositio fuit facta, per Fridericum ducem prædictum, reconciliatum cum Erffordensibus & *(adjutor eorum seu capitaneus in cunctis litibus factus, pro aliqua summa pecuniæ,) (a)* nobilibus terræ in civitate Erfford, comite & duce de Heldrungen præsentibus, sub anno Domini MCCCXCV.

Hæc discordia fuit propter certam mensuram vini, id est *ein eymer Weins*, annui census, quem censum Erffordenses prius dederunt, & amplius dare recusabant propter potentiam. 950

Anno Domini MCCCXCVI, fratres prædicatores in Erffordia celebraverunt capitulum provinciale cum anno Jubilæo, absolventes advenientes contritos & confessos ibidem, autoritate Dei & apostolica à pœna & à culpa.

Ii ii ii ii 3 De

(a) Hæc verba uncis inclusa, ex Msto adjeci.

De destructione villarum civitatis Erffordensis per Wilhelmum marchionem Misnensem.

CAPUT CXXXIX.

IN festo Nativitatis beatæ Mariæ virginis, durante gratia per octavas, *super quas octavas* Wilhelmus marchio Misnensis cum exercitu magno villas per circuitum civitatis devastavit rapinis & incendiis per sex dies, sine omni resistentia.

Eodem anno, quidam militaris de Lengenfeld cum suis consodalibus captus est per Erffordenses, & cum eisdem quantocius decapitatus sine misericordia. *(a)*

Eodem anno castrum Balgenstet per Fridericum, marchionem Misnæ, & fratres suos obsessum est & destructum.

De destructione castri Marisfeld.

CAPUT CXL.

ANno Domini MCCCXCVII, Fridericus *Lantgravius Thuringiæ*, filius domini Balthazaris Landgravii Thuringiæ intravit Franconiam, & destruxit castrum Marisfeld, *(b)* & plures alias curias raptorum. Eodem anno Fridericus marchio terræ Orientalis & fratres sui litigaverunt cum comitibus de Honstein; mutuo se lædentes, & terras rapinis & incendiis molestarunt. Tandem marchiones intraverunt terras comitum cum magno exercitu; & facta est compositio, ita quòd comites dederunt dominis marchionibus plura castra & villas, & è converso receperunt à marchionibus jure feudali in signum veræ subjectionis.

Circa illa tempora marchio Wilhelmus comparavit castrum & civitatem Ylberg *(c)* in terra Orientali, & castrum Rosenberg in Bohemia situm.

De discordia inter dominum Herbipolensem & civitates suas.

CAPUT CXLI.

ANno Domini MCCCXCVIII, Gerhardus episcopus Herbipolensis, natione comitum de Schwartzburg Thuringiæ, propter nimias expensas, quas fecit pro patruo suo Henrico de Schwartzburg, contra marchiones Misnæ, (ut dictum *est*) volens exactionare civitates & villas in diœcesi Herbipolensi. Sed se nimis hostiliter opposuerunt, & ab obedientia sua recesserunt, impugnantes eum, & nimis excesserunt in clerum & religiosos, collegia in Herbipoli Canonicorum & Sanctimonialium destruxerunt & everterunt funditus, castra in civitatibus eorum destruxerunt & deposuerunt. Tandem Deo ultionum tantam malitiam volente vindicare; accidit, ut cives Herbipolenses cum aliis civibus aliarum civitatum rebellium obsederunt cœmiterium firmum unius villæ Berchthem prope Herbipolim. Et duo canoniei nobiles (quorum unus baro de Winsheim) cum amicis suis paucis tantam multitudinem cum adjutorio Dei & S. Chiliani, patroni ecclesiæ Herbipolensis, invaserunt, & plus quàm duo millia civium ceperunt & occiderunt. Et sic episcopus fuit restitutus ad suam potentiam & obedientiam. *Et* postea murus civitatis Herbipolensis fuit depositus, & plures, qui non fuerunt in bello occisi sententialiter.

Anno Domini MCCCXCIX, visæ fuerunt tres caudæ magnæ igniræ cometarum prope Ysenach. Et eodem anno rex Angliæ fuit miserabiliter interfectus, & dux de Monte cum magna militia fuit captus. Et magna discordia fuit inter ducem

(a) Mstum sic habet: *Eodem anno quidam nobiles de Lengefelt decapitati sunt per Erfordenses.*

(b) Antea legebatur *Mansfeld.* Mstum habet *Marisfeld.* Auctor Hist. de Ortu Landgrav. *Marsfeld.*

(c) Nunc Eulenburg, oppidum Electoris Saxoniæ Misnense. Adde *FABRICII Origg. Saxon. lib. VI. p. 693. SIMONS Eulenburg Chronic. P. II. p. 333.*

cem Brabantiæ & ducem Geldriæ ac Juliacensem, in qua multi fuerunt capti & occisi.

Pro depositione regis Romanorum principes Alemaniæ convenerunt.

CAPUT CXLII.

ANno Domini MCCCC, electores imperii plures convocationes habuerunt tam de principibus & regibus Franciæ, Angliæ, civitatum Italiæ, & omnium principum Alemaniæ, contra regem Wenzeslaum Bohemiæ ac regem Romanorum malitiosum & criminosum, & facta imperii minimè curantem, & nimis negligentem. Tandem quatuor electores, scilicet episcopus Moguntinensis, Trevirensis, Coloniensis, comes Palatinus Rheni, propria auctoritate (ut dicitur) absque consensu & consilio papæ, & multorum principum Alemaniæ & aliquorum electorum, prædictum regem Wenzceslaum, tanquam minimè valentem pro rectore imperii, deposuerunt; & Rupertum (is Rupertus fuit fundator collegii Sancti spiritus Heidelbergensis) ducem Bavariæ & Heidelberg, elegerunt secundũ consuetũ modum eligendi regem, & consueto loco; & cum eo obsederunt civitatem Franckenfort, per sex hebdomadas. Quibus finitis, ipsum coronaverunt in Franckfort una corona, & alia, quam non poterant habere in Aquisgrani, coronaverunt eum solenniter in Colonia. Qui rex iter arripuit cum suis amicis versus Romam, & veniens in Italiam impeditus reversus fuit ad Alemaniam absque confirmatione, ut infrà patebit melius de processu ejus. 951

De duce Brunsvvicensi interfecto.

CAPUT CXLIII.

EOdem anno, ante electionem regis, vocati fuerunt per electores iterum principes Alemaniæ in Franckforth, & (ut dicitur) non concordantes. Et in recessu de Franckforth, dux Fridericus de Brunswig *&* *Luneburg* fuit interfectus; & dux Saxoniæ Rudolphus fuit captus per comitem de Waldeck dolosè, absque diffinitione & signo inimicitiæ, verbis nec factis prius auditis & ostensis: & cum iis fuerunt capti consiliarii & notarii domini Landgravii Thuringiæ. De quo malo archiepiscopus Moguntinus multa obloquia habuit per totam Alemaniam; imò maximè fuit suspectus, ex eo quòd prædictus comes fuit suus advocatus generalis: & oportuit, ut se excusaret in Marpurg rege præsente.

Von den Wervvolffen.

CAPUT CXLIV.

EOdem anno, in territorio nobilium de Wangenheim, & in confinibus, lupi scilicet Werwolffe *(a)* devoraverunt pueros, & aliquos 15 annorum laceraverunt, imò villas aliquas clara die intraverunt, & pueros de januis domorum receperunt præsentibus parentibus, & deportaverunt.

Quomodo marchiones Misnenses Pragam obsederunt: & Fridericus Landgravius Thuringiæ miles factus est.

CAPUT CXLV.

ANno Domini MCCCCI, Marchiones Misnæ & Orientales, ac Fridericus Landgravius Thuringiæ, intraverunt Bohemiam cum magno exercitu, & civitatem Pragensem obsederunt per sex hebdomadas. In qua expeditione Fridericus Landgravius Thuringiæ miles factus est, cum multis aliis nobilibus de Thuringia & militaribus.

De

(a) Vide supra *cap. CX.*

De morte Georgii Marchionis.

CAPUT CXLVI.

EOdem anno obiit illustris princeps dominus Georgius, marchio Misnensis & Thuringiæ Landgravius, frater dominorum Friderici & Wilhelmi, princeps magnificus, justus, strenuus, & devotus: & sepultus est in Porta, & obiit in Koburg. *(a)*

Eodem anno fuerunt magnæ indulgentiæ, imò apostolicæ in oppido Wissensee, quibus præsidebat quidam notabilis legatus à summo pontifice missus.

Quomodo Judæi per totam Thuringiam fuerunt capti.

CAPUT CXLVII.

EOdem anno Judæi per totam Thuringiam in civitatibus Landgravii Thuringiæ capti sunt, & exactionati. Eodem anno castrum Scharffenberg per Landgravium Thuringiæ fuit obsessum & expugnatum.

Eodem anno magna discordia facta fuit inter Joannem archiepiscopum Maguntinensem, & Hermannum Landgravium Hassiæ, mutuò se multùm lædentes: & duravit ultra annum. Et clerus in diœcesi Maguntinensi, in Thuringia, in Hassia, in Saxonia, appellavit contra episcopum Maguntinensem, propter indebitam exactionem, quam eis imposuit.

952 *De Cometa visô.*

CAPUT CXLVIII.

ANno Domini MCCCCII, visus est cometa multis diebus ante carnisprivium, quæ sursum tendebat ad modum lanceæ, in spissitudine trium pedum, aliquando plus, aliquando minus. Eodem anno Landgravius Thuringiæ comparavit ab abbate Fuldensi castrum *Gerstungen*. *(b)* Eodem anno obsessa fuerunt castrum Lychen in Eysfeldia, & in Buchonia castrum *Wigers*: sed nihil memoratu dignum ibi factum fuit.

De vento valido.

CAPUT CXLIX.

ANno Domini MCCCCIII, circa festum Pentecostes, fuit ventus validus cum tempestate magna, quæ multa millia arborum in nemoribus radicitus de terra ejecit, & specialiter sub castro Wartpurg prope Ysenach.

Principes devastaverunt terram Erffordensem.

CAPUT CL.

ANno Domini MCCCCIV, Landgravius Thuringiæ & marchio Misnæ cum pluribus aliis notabilibus principibus intraverunt terram Erffordensem, ipsam multis rapinis & incendiis minus justè devastantes. Licet per Erffordensium potentiam effugati, tamen postea per stipendiarios ipsam impugnantes de Salza & de aliis castris: sed nihil obtinuerunt. Eodem anno illustris & nobilis princeps D. Balthasar Landgravius Thuringiæ & Misnensis marchio, inclytam dominam, D. Annam ducissam Brunswicensem, duxit in uxorem, relictam videlicet domini Friderici, ducis Brunswicensis interfecti, ut dictum est. Eadem domina fuit soror

(a) Compara *JUST. PERTUCHII Chron. Portense cap. III. p. 140.*

(b) Idem confirmat *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 663. Gerstungam Baldasari Fuldarius vendit, & inde stipendia in milites facta numerat.* Adde *JO. BANGE Chron. Thuring. p. 151.* Hinc facile patet, falsum esse, quod *CHRISTOPHORUS BROWERUS Ant. Fuld. p. 326.* tradit: vi & contra voluntatem Abbatis Fuldensis, Gerstungam obtinuisse Balthasarem.

ror domini Rudolphi ducis Saxoniæ, qui antea tenuit in uxorem filiam ejusdem Balthasaris domini Landgravii.

De exactione generali in Thuringia.

CAPUT CLI.

ANno Domini MCCCCV, dominus Balthazar per totam suam terram in civitatibus & villis generalem fecit exactionem, & magnam sibi acquisivit pecuniam, quod vulgariter dicebatur *der Bere.* *(a)*

De morte Balthasaris Landgravii & aliis.

CAPUT CLII.

ANno Domini MCCCCVI, in vigilia Ascensionis Domini, obiit nobilissimus princeps dominus Balthasar, Landgravius Thuringiæ, marchioque Misnensis, in Wartpurg castro, & sepultus est in Reinhardisborn: cui successit illustris princeps Fridericus filius suus, natus de nobili domina, domina Margareta de Nornberg Burggravia. Eodem anno fuit eclipsis Solis generalis in die sancti Viti, quæ fuit pro tunc quarta feria, circa horam septimam, & duravit quasi per dimidiam horam. Eodem anno per totam Thuringiam fuit magna pestilentia, & duravit usque ad festum Nativitatis Christi: in qua multi homines utriusque sexus in peste obierunt: & etiam multi prælati, episcopi, abbates, comites & barones, milites & militares percussi fuerunt peste.

Quomodo dominus Fridericus duxit uxorem.

CAPUT CLIII.

ANno Domini MCCCCVII, obiit illustrissimus princeps, dominus Wilhelmus marchio Misnensis, frater dominorum Friderici & Balthasaris. Eodem anno dominus Fridericus, filius domini Balthasaris, Landtgravius Thuringiæ & marchio Misnensis, duxit in uxorem dominam Annam, filiam domini Guntheri de Schwartzborg comitis, quæ aliàs desponsata fuit filio Philippi de Nassowe comitis. *(b)*

Eodem anno fuit ventus validus circa festum sanctæ Catharinæ, qui multas arbores & domus evertit. Item circa festum sanctæ Elizabeth, quasi in die ejusdem, incepit hyems intensa frigoribus, qualis in 100 annis creditur fuisse; & duravit usque ad festum Purificationis.

De Gunthero comite de Schvvartzburg. 953

CAP. CLIV.

ANno Domini MCCCCVIII, dominus Guntherus de Schwartzburg comes, pater D. Annæ uxoris Friderici, Landgravii Thuringiæ, eundem taliter flexit in suam

(a) *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 663. Non certo constat, quid spectarit exactione nova: nam imperavit in singula capita nummum argenteum, quorum viginti aureo Rhenense valent. Eum thesaurum collectum Ursum vulgo appellaverunt.* Adpellatio autem *der Bere* exinde exorta fuisse videtur, quod singula capita Bernam, sive Batzionem solvere debuerint. Vide *TENTZELIUM p. 257.*

(b) Addit hic Mstum: *Eapropter dictus comes de Svvartzborg solvit dotalitia supra dicto Philippo, & ut multis præsumebatur, dicta solutio caussa & occasio fuit venditionis castri Lichtenberg & Saltzungin, quod sine omni læsione cujuscunque hominis, & sine quacunque violentia, sua sponte & voluntate in magnum damnum terræ Thuringiæ adsignabantur domino Johanni de Nasovve, Episcopo Maguntino.* Licet postea Lichtenberg & Saltzungen ad Thuringiæ Landgravios iterum redierint, prout litteræ docent, apud *Rudolphi Gotha Diplomatica P. II. c. XLVII.*

suam voluntatem, ut non terram, verum & dominum Fridericum prædictum ita rexit, quòd nec ad patruos suos, videlicet dominum Fridericum & dominum Wilhelmum, venire nec ire poterat; nec ipsi ad eum; nec cives civitatum suarum; nec literæ missæ ad eum; verùm impotens ad omnia deinceps ad multos annos. Eodem anno venerabilis pater & dominus, D. Nicolaus Lubich Ysenacensis, electus fuit in episcopum Merseburgensem.

De societate Tritarum, id est Flegellern.

CAPUT CLV.

ANno Domini MCCCCXI, marchiones Misnæ, & Orientales, atque Landgravius Thuringiæ, una die atque una hora ceperunt Judæos in Misna & Thuringia, & vinculis tradiderunt, & bonam summam pecuniarum ab eis exquisiverunt. *(a)*

Eodem anno incepit societas Tritarum, id est *der Flegelern*, quorum capitaneus fuit ille de Schwartzburg, & comes de *Heldrungen*, qui una noctium clàm intravit castrum Honstein, & cepit illos de Honstein, ut infrà patebit.

Quomodo domini de Mysna terram Thuringiæ, & patruum suum juverunt.

CAPUT CLVI. *(b)*

ANno Domini MCCCCXII, maldrum tritici Erphordensis mensuræ VIII sexagenas grossos, & unaquæque mensura terræ Thuringiæ illam sequebatur.

Eodem anno Guntherus comes de Schwartzburg, pater uxoris Friderici junioris, terram Thuringiæ humiliare volens; ideo partem regi Bohemiæ, partem Landgravio Hassiæ & episcopo Moguntinensi, vendere volebat in præjudicium dominorum de Misna: prout tunc præsumebatur ab omnibus, videlicet Friderico & Wilhelmo patruis suis, qui naturales hæredes fuerunt, ut suprà patet. Ob quæ Fridericus senior, marchio Misnensis & Orientalis, ac frater suus Wilhelmus, quia copiam patrui sui habere non poterant: nec literæ eorum ad manus suas pervenire poterant, (ut suprà patet) Friderico de Wangenheim duce usque in Wangenheim pervenerunt cum exercitu satis bono, sexta ante festum S. Mariæ Magdalenæ: & non poterant habere introitum cujuscunque civitatis Thuringiæ, propter inhibitionem illius de Schvvartzburg & ordinationem. Nam & omnes civitates Thuringiæ cum sigillo D. Friderici junioris sub pœna decapitationis civitatis inhibuit, ne eos immitterent. Tandem Spiritu S. duce, qui omnia in finem bonum ordinat, dominus Wilhelmus de Erphordia veniens, applicuit civitati Gottensi, ubi portæ (sicuti in aliis cæteris civitatibus fiebat) armata manu custodiebantur, ne intrarent: intrare tentavit & intravit; propria manu catenam portæ aperuit; solusque usque ad oppositum ecclesiæ S. Margaretæ venit: ibique à proconsulibus arrestatus, ultrà procedere non audebat: sed communitas adveniens eum recepit. Et in sequenti die Consistorium ascendit, & causam sui adventus civibus exposuit: quòd in salutem patrui sui venisset, & totius terræ Thuringiæ; quod & eis placuit. Et exinde ad alias civitates venit, & primò Ysenacum, quinta post festum Jacobi, ubi similiter introitus sibi denegabatur. Et tandem cum paucis intra duas portas S. Nicolai stetit, ubi concordavit cum civibus in priorem conclusionem Gotthensium, & immissus fuit; fratre suo Friderico adhuc in Wangenheim expectante eum. Et sic de aliis civitatibus Thuringiæ. Sed finis sequebatur bonus. *(c)*

Quo-

(a) Vide *ALB. KRANTZIUM Vandalia lib. XII. cap. XVIII. JO. HENR. HOTTINGERI Hist. Ecclesiasticam seculi XV. p. 931. TENTZELIUM p. 269.*

(b) Hoc caput una cum insequente in verbis discrepat à Msto.

(c) Vide uberius *GEORGIUM FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VI. pag. 664. 665.*

Quomodo Heldrungen capitur, & baro ejusdem exhæreditatur.

CAPUT CLVII.

EOdem anno comes de Heldrungen dictis dominis & principibus Friderico & Wilhelmo se opposuit, ex illa liga Tritarum videlicet *der Flegellern*, & comitem Henricum de Honstein nocte in castro Honstein cepit & castrum, filio suo evadente nudo: & usque ad dominos Fridericum & Wilhelmum pervenit, & ab eis auxilium petiit. Et quia idem comes jam dictis principibus obedire recusavit, castrum ejus obsederunt, videlicet Heldrungen, & ceperunt cum omnibus attinentiis suis, & eum comitem exhæreditaverunt viriliter & manu forti, & in recompensam Henrico comiti de Honstein jure hæreditario assignaverunt. Eodem anno milites & militares & civitates omnes Thuringiæ de consensu domini Friderici junioris homagium fecerunt prædictis dominis jure hæreditario. 954

Hic concilium generale totius ecclesiæ celebratur in Constantia.

CAPUT CLVIII.

ANno Dom. MCCCCXIV, incepit generale concilium in Constantia Maguntinensis provinciæ, cui præsidebat, tanquam principale caput, dominus Joannes papa XXIII. Et anno Dom. MCCCCXV, idem papa in die S. Benedicti clàm & in habitu dissimili recessit de Constantia usque in Schafhusen, ex eo quod promiserat propter unionem & schismatis fugationem papatum resignare: propter quæ & alia forte facta, à papatu fuit depositus, & quasi per annum turris custodiæ mancipatus. Et post hoc cardinalis factus, & in brevi mortuus Florentiæ. Et sic etiam alii duo de papatu prætendentes, ut puta Gregorius, Angelus videlicet de Corrario à suis nominatus, & Benedictus, aliàs Petrus de Luna, de papatu fuerunt dejecti. Et Martinus V unanimiter & concorditer à cardinalibus & toto concilio fuit electus in papam, anno Domini MCCCCXVII. Eodem anno videlicet XVII, à loco concilii recessit. In quo quidem concilio fuerunt patres multi, quasi innumerabiles episcopi, abbates, doctores, ambasiatores omnium regum & regnorum, & civitatum, & universitatum, qualis multitudo & congregatio ab initio mundi non creditur nec legitur fuisse. Namque & Sigismundus Romanorum rex, natione Bohemus & Ungariæ rex, tanquam catholicus ecclesiæ advocatus, & magnus unionis zelator, & ibi præsidebat. Eodem anno captus fuit ille de Reinstein per episcopum Mersburgensem antè dictum: & dedit magnam summam pro liberatione. In eodem namque concilio quidam hæresiarcha, Johannes Hus dictus, cum alio, cujus nomen erat Hieronymus, ut hæreticus, vel ut hæretici, fuerunt ad ignem condemnati, quia opiniones Wicleff condemnatas fovebant & sequebantur: & totum regnum Bohemiæ suis falsis doctrinis infecerunt, ut inferius clarè patebit. Item in eodem concilio reformatio totius cleri in capitibus & in membris per multas constitutiones fuit facta. Et ad ultimum canon Missæ & reformatus extitit, qui in nihilum rediit papa electo & præsidente. Verùm etiam ibi fuit senior Landgravius Thuringiæ, D. Fridericus, cum multis comitibus, baronibus, nobilibus & militaribus sumptuosè atque preciosè; ita quòd omnes Lombardi admirabantur de preciositate illorum. Et fecit ibi gloriam & honorem omnibus Teutonicis.

Incepit hæresis in Bohemia, publicè post concilium Constantiense.

CAPUT CLIX.

ET nota, quæ immediatè post concilium Constantiense, audita Bohemis condemnatione & incineratione illorum duorum jam dictorum hæreticorum, publicè incepit pullulare hæresis & infectio totius regni Bohemiæ. Verùm, quia extunc insultaverunt suis malis blasphemationibus & frivolis in Christi nomen &

 in

in servos Dei, irruentes in eos multos diversis cruciatibus occiderunt; & omnia monasteria quorumcunque ordinum funditus evellebant, & destruxerunt; imaginesque Sanctorum confregerunt, & combusserunt calices, & omnia ecclesiastica ornamenta in usus prophanos verterunt: & sic à nobili usque ad ultimum rusticum totius regni Bohemiæ à fide catholica declinaverunt, cum magna cæde & strage cleri & religiosorum utriusque sexus, nomen Christi confitentes. Quapropter anno Domini MCCCCXVII, domini Misnenses atque Landgravii Thuringiæ, tanquam veri catholici & boni æmulatores & zelatores fidei visceraliter commoti, magnum collegerunt exercitum nobilium & militarium; nomen Christi corpore & anima defendere volentes, usque Pragam pervenerunt, & eandem obsederunt, & multos strenuos viros ab hæreticis interemptos perdiderunt, & sic sine fructu inde recesserunt. Attamen Pragam cepissent, si Sigismundus rex Romanorum non obstitisset. Qui (ut dicitur) auditus fuit dixisse, *Nostrates sunt, quos perditis:* quia fortasse regnum Bohemiæ libenter cum pace habuisset. Quia
955 ipse verus fuit hæres ab utroque parente ad hoc genitus: sed Bohemi eum in regem nolebant habere, sed alium Ribaldum institutum & rusticum natum in regem erexerunt. Quapropter papa Martinus anno XX contra eos crucem dedit, & generale indixit passagium cum magnis indulgentiis per quendam cardinalem, legatum à latere ad hoc negotium specialiter deputatum. Ob quæ tam superiores quàm inferiores partes Alemaniæ, ob prædicationem crucis, fidem Christianorum & Christi nomen volentes defendere, ad arma cucurrerunt. Et quasi multitudo innumerabilis hominum diversarum regionum in Bohemia contra hæreticos convenit. Et quasdam obsidentes civitates, & specialiter *Satzit*, aliasque villas, rapinis & incendiis devastaverunt, & ad ultimum sine omni magnifico actu ad propria redierunt, multos tamen ex utraque parte occisos relinquentes: paucis tamen castris obtentis. In quadam congregatione exercitus fuerunt episcopi, Maguntinensis, Coloniensis, Leodicensis, in propriis personis, & multi alii prælati ecclesiæ cum suis armigeris. Post hæc dominus Landgravius Thuringiæ, Fridericus videlicet & patrui, tenuerunt sumptuosè stipendiarios, usque ad XXV annum contra hæreticos prædictos. Attamen ipsi hæretici post reditum dominorum castra & civitates atrociter invaserunt, quæ vix, imò cum Dei adjutorio tenuerunt.

De exaltatione Friderici marchionis in ducem Saxoniæ.

CAPUT CLX.

ANno Domini MCCCCXXIII, dominus Fridericus senior, marchio Misnensis, emit *(a)* ducatum Saxoniæ, & dux Saxoniæ ab omnibus proclamatur.

De morte Wilhelmi Marchionis.

CAP. CLXI.

ANno Domini MCCCCXXV, obiit illustris princeps dominus Wilhelmus, marchio Misnensis atque Landtgravius Thuringiæ, frater domini Friderici senioris, princeps strenuus, providus, consiliis maturus, sexta ante diem Palmarum in Wida, & sepultus est in Aldenberg in ecclesia collegiata nova, quam ipse ædificavit atque dotavit.

De

(a) Sigismundus equidem Imp. Friderico Bellicoso, Misniæ Marchioni, Saxoniæ Electoratum ob merita ipsius contulit, prout litteræ concessionis apud *MULLERUM Reichs-Tags Theatro unter K. Fridrich dem V. V. Vorstellung cap. XIII. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VII. p. 696.* & reliqui Scriptores testantur. Verum, dum Fridericus Brandenburgensis Elector, in favorem filii sui primogeniti, Joannis Alchymistæ, qui ultimi Electoris Ascanii Alberti III. ex fratre Rudolpho neptem, Barbaram habebat in matrimonio, in dictum Electoratum prætenderet, hujus prætensionem certa pecunia redemit, prout tradit *TRITHEMIUS Chron. Hirsaug. ad a. 1323.*

De conflictu contra Bohemos & multorum interfectione.

CAPUT CLXII.

ANno Domini MCCCCXXVI, Dominica quarta post festum sanctæ Trinitatis, convenit maxima multitudo Thuringorum atque Misnensium, contra Bohemos, qui obsederunt civitatem *Ussig*. Unde & Thuringi & Misnenses volentes eos pellere de civitate, & sic inierunt conflictum magnum. Et Thuringi fuerunt primi in acie belli. Sed quia per ordinationem exiit clamor mirabilis, quòd omnes Christiani deberent inire fugam, quod & fecerunt. Et illam subordinationem fecit dominus Bosse vicedominus, unde & illa fuga tam grandis erat, quòd nullus alteri acquiescere volebat. Et in fuga interfecti fuerunt 7000 virorum ab utraque parte, & signanter de multitudine Thuringorum plures ceciderunt, quia fuerunt magis animosi, resistere volentes adversariis: sed quia evaserunt, nec arma nec equos secum portare potuerunt. Hoc videntes Christiani exiverunt de ista civitate, quòd in bello succubuerunt, & incendiis eam devastaverunt. Item de Salza ibidem fuerunt interfecti CXIV viri. Subscripti etiam nobiles Burggravius de Missen; comes de Schwartzborg junior; de Schonberg; Hartenstein; Pincerna de Domi junior; Russe *von Gretze*; comes de *Quertvvart*; comes Ernestus de *Glichen*; Fridericus de *Glichen* comes; Fridericus Bichilingensis; Otto *Pflug* junior & frater suus; duo filii domini Nicolai *Pflug*; dominus Joannes de *Baldavvs*; Vitus & Gotze de *Wulffirdorff*; *Bosse Schenck de Thutenberg*; dominus Jacobus de *Wangenheim*; Dietricus *Witzleubin*; *Ludvvig von Buchenis*; *Ludvvig von Erfstete*; *Apel von Brise*; *Apel von Staterheim*; & unus de *Gregeberg*; & plures alii militares & nobiles. *(a)*

Etiam tali tempore tantus calor extitit: ita quòd bene tot ex nimio calore perierunt, sicut per hostes interfecti fuerunt.

FINIS HVIVS LIBRI.

(a) Vide uberius *GEORGIUM FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VII. p. 700.*

956 HISTORIA SECUNDA VEL ANNALES POTIUS BREVISSIMI DE VETERUM THURINGIÆ LANDGRAVIORUM ORIGINE, NUPTIIS, LIBERIS, REBUS GESTIS, ET SUMMATIM DE OMNIBUS.

PRÆFATIO.

HENRICUS primus rex de genere Saxonum. Otto filius ejus imperator primus, Otto secundus, Otto tertius. Item Henricus Bambergensis Bavariæ dux, secundus rex, & primus imperator, Claudus dictus. Hic obiit absque filiis: qui erat ex genere Francorum & Carolorum: qui habuit neptem, scilicet filiam sororis suæ, nomine Gysilam, quæ conjuncta est Conrado Spirensi, dicto Salico, qui erat de genere Salicorum. Hæc Gysila habuit quendam consanguineum de genere Caroli & Ludovici, nomine Ludovicum cum Barba, qui genuit Ludovicum fundatorem nostræ ecclesiæ. Qui Ludovicus comes genuit Ludovicum primum, principalem comitem Thuringiæ. Qui & ipse genuit Ludovicum secundum Landtgravium, qui accepit sororem illustrissimi imperatoris Friderici, nomine Juttam, & genuit ex ea serenissimum filium, pium Ludovicum tertium Landtgravium, & fratrem ejus Hermannum, palatinum Saxoniæ.

Porrò Hermannus Landtgravius, accepta conjuge *Sophia* palatina, suscepit ab ea duas filias; quarum prima fuit conjuncta marchioni Mysnensi Dytherico; secunda *Heddewigis*, quæ fuit conjuncta comiti Alberti de Alsatia. Item Hermannus Landgravius accepit Sophiam, filiam ducis Bavariæ, & suscepit ab ea filium nobilissimæ indolis, Ludovicum Landtgravium, sanctæ Elizabethæ maritum, & fratres suos. Qui suscepit ab ea Hermannum juniorem Landtgravium, & filiam nomine Sophiam, quæ tradita est duci Brabantiæ. Qui genuit Henricum Hassiæ Landtgravium. Qui Henricus genuit Ottonem. Otto genuit Henricum juniorem Landtgravium, & fratres ejus, Balthasarum, & Wilhelmum & Ludovicum.

Conradus Spirensis genuit ex Gysila Henricum tertium regem, & secundum imperatorem. Henricus tertius genuit quartum. Quartus genuit quintum, & sororem suam Agnetam, quam Fridericus Sueviæ accepit in uxorem, & genuit ex ea Conradum tertium regem, & Fridericum. Fridericus genuit Fridericum primum imperatorem & Juttam Landtgraviam, quæ nupsit Landtgravio Ludovico secundo. Fridericus ipse genuit Henricum Sextum regem. Henricus imperator genuit Fridericum secundum imperatorem. Qui Fridericus habuit filiam, quam Albertus Landtgravius accepit, & genuit ex ea tres filios, Henricum

ricum Landtgravium, Fridericum Marchionem, Theodericum Landtgravium. Fridericus Marchio genuit Fridericum Landtgravium & Marchionem. Hic accepit nobilissimam filiam imperatoris Ludovici, suscepitque ex ea filium nomine Fridericum.

Ut autem dictum est, Dythericus Misenensis Marchio, accepta Jutta filia Hermanni, & sorore Ludovici Landtgravii, suscepit ab ea filium Henricum marchionem Misenensem. Qui Henricus genuit duos filios, Dythericum Misenensem, & Albertum Landtgravium. Albertus, ut dictum est, genuit Fridericum & fratres ejus. Item Fridericus genuit Fridericum Landtgravium & marchionem Misenensem, & ille genuit juniorem Fridericum. *(a)*

De genere Caroli.

Notandum, quòd genus Caroli non ex toto finem habuit, ut dicitur, sed 957
tantùm à Romanorum regno finem accepit. Nam (ut in Chronicis invenitur) omnes reges Francorum & Germanorum, sed & principes, duces & comites istarum provinciarum, scilicet in Thuringia, in Bavaria, in Franconia, in Pannonia, in Carinthia, in Bohemia, in Moravia, in Suevia, in Saxonia, in Frisia, in Lotharingia; sed & omnes nobiles Alamanorum originem duxerunt à genere Carolorum. Nam & Conradus imperator, Salicus dictus, genus duxit à nobilibus Romanorum, scilicet ab Ænea, & posteris suis, & uxor ejus Gysila originem habuit à nobilibus Francorum, & à Priamo Trojano. Unde factum est, ut Henricus filius eorum, dictus Niger, tertius rex & secundus imperator, omnem illam nobilitatem, scilicet Romanorum Trojanorum, in se haberet, & omnes posteri ejus.

ANNALES VETERUM LANDGRAVIORUM THURINGIÆ.

Erant duo fratres Germani ex Francis oriundi cis Rhenum, de elegantissima stirpe regum Francorum Caroli & Ludovici, consanguinei Gysilæ imperatricis; Hugo comes, & Ludovicus cum barba, qui propter faciem barbatam & comæ nutrimentum, seu ob aliud augurium, Ludovicus cum barba vocatus est. Hugo comes ob divitias nulli servire voluit, nisi Fuldensi & Moguntinensi principibus. Quo mortuo, filius ejus Wigmannus hæreditatem sortitus est. Is in Moguntia occubuit: omnia sua ad Ludovicum devoluta sunt.

Ludovicus cum barba cum 12 militaribus viris veniens Thuringiam, in confinio sylvæ Loybe, inter montem Kaltheberg, & Aldenberg, & Cornberg, indutus μέλας, quasi peregrinus habitare cœpit. Qui contentus habitatione loci, ab incolis terræ illius, Bysone scilicet de Glychen, & Gunthero de Keverberg comitibus, aliisque nobilibus viris, prædia aliqua precio comparavit, villam Aldenberg, aliaque propè adjacentia. Inde ex permissione regis Conradi juxta Loybe in monte Sowenburg munitionem erexit, & inexpugnabile castrum constituit, & plurimam partem sylvæ per largitionem regiam accepit, in qua nostræ Reinhersbornensis *(b)* possessionis termini. *(c)* Postea accepit in conjugem matronam nobilissimam de *Sangerhusen*, Cæciliam nomine de Saxonia, quæ ad cum

(a) Fridericum Gravem intelligit & Strenuum, sub quibus circa medium seculi decimi quinti vixisse videtur, prout etiam *TENTZELIUS* conjectatur *p. 410.*

(b) Ex hoc patet, Auctorem fuisse Monachum Reinhardsbrunnensem.

(c) Hæc, quæ de origine Landgraviorum narravit Monachus, uberius exposuit *TENZEL. p. 411.*

eum feptem millia manforum cum innumerabilibus mancipiis ex hæreditaria fucceffione devolvit: per quam fufcepit duos liberos, Ludovicum & Beringerum comites, & tres filias, quarum prima Hildegardis, fecunda Uta, tertia Adelheidis. Ludovicus patris fui & nominis & probitatis cunctorumque bonorum fuorum hæres factus eft. *(a)*

Ludovicus ifte comes, fundator noftræ ecclefiæ, comparavit Sangerhufen cum fuis pertinentiis à filio fratris fui Conradi *Hainftein*, *(b)* anno MLXI. Deinde anno fequenti defponfavit fibi filiam cujusdam ducis Saxoniæ Udalrici, uxorem Friderici comitis Palatini Saxonum, & fuafu mulieris virum venabulo confixit, fepultum in *Gozick*, quod cœnobium ipfe cum fratre fuo Bremenfi epifcopo conftruxit:

Hic expiravit Palatinus Fridericus,
Hafta proftravit comes illum dum Ludovicus.

Hi verfus continentur in loco, ubi occubuerit juxta *Schiplitz*.

Inde Adelheidam matrimonio fibi afcivit, quæ erat Utonis marchionis de Stadin filia. Inde comes divitiis ampliatus, montem, quem dicunt Warberg, afcendit, & inexpugnabile caftrum erexit. *(c)* In partibus quoque Orientis, in eis terminis, in quibus fluvius Unftent *(d)* Sclaviceæ Salæ toti per totum mifcee unionem, munitiffimam urbem, cognomento Nuwenburg inftituit.

Anno Domini MLXV, Adelheidis, confors Ludovici comitis, fufcepit ab eo Ludovicum Landgravium, hujus nominis primum in Thuringia principem, Henricum primum Rafpen, Hermannum, qui obiit in vinculis, in caftro Hamerftein, & Udonem Cycenfem epifcopum. Habuerunt fimul & tres filias; Cunigundam, quæ nupfit Witzmanno, comiti de Saxonia, qui ecclefiæ Kaldenbornenfis fundator extitit; Cæciliam, quam accepit Girlacus, comes de Weldenfe; tertia Adelheidis Udalrico, comiti de Wymar, matrimonialiter conjuncta.

Tandem ifte Ludovicus, monitu uxoris & fuafione Conradi monachi de Hilzenburg, & primi Halberftadenfis epifcopi Gyfilberti, cœpit diligentius perquirere, ubi locum aptum monachis, & pro monafterio congruum invenire poffet. Unde à quodam luti figulo, Reinhero nomine, prope fontem domunculam habente, (à quo & pòft ille locus per compofitum fortitus eft vocabulum, fcilicet à
958 Reynhero & fonte, id eft Reynhersborn) à villicisque villulæ didicit, omni nocte duo lumina clariffima, unum, ubi monafterium, & aliud, ubi capella beatæ virginis pòft ftructa funt, clariùs reddendo apparere.

Anno igitur MLXXXV, comes Ludovicus tam felicis negotii exordia faciens, & res juris fui fanctiffimæ Dei genetrici Mariæ fanctoque Joanni Apoftolo & Evangeliftæ de propria hæreditate fua offerens, locum fcilicet, qui Reynhersborn dicitur, fitum infra fylvam Leybam, vendidit in poteftatem Gyfilberti viri religiofi: ubi regali monafterio conftructo, monachi juxta regulam fancti Benedicti viventes congregarentur. Idemque comes de Hirfaugia viros religiofos, Erneftum priorem cum aliis 12 adduxit, qui Cluniacenfium vel Hirfaugienfium ordinem inibi defervirent. Inde L manfos & fuprà dictæ fylvæ Leybe, id eft in provincia Franciæ Orientalis in villa Askefelt dicta, cum vinctis & mancipiis ac diverfarum utilitatum appendiciis.

Dein-

(a) Vide fupra Hift. Landgrav. *c. XI. XII.*
(b) f. Hohnftein, vide *TENTZELIUM p. 418.*
(c) Vide *c. l. c. XIII.*
(d) Intelligitur fluvius Unftrut, Slavicam Salam vocat, ad quam Slavi habitabant, ut eam diftingueret a Sala Franconica in Franconia.

Deinde dedicata est major ecclesia in Reynhersborn à venerabili episcopo Halberstadensi Stephano vel Herrando, in die Assumptionis beatæ Mariæ virginis, in honore Dei genitricis, sanctique Joannis Evangelistæ & omnium Sanctorum, anno MXCVII. Idem episcopus anno MCII, 9 calen. Novemb. vita decessit, & in præfato monasterio ab archiepiscopo Moguntino Ruthardo honorificè terræ demandatus, in pace requiescit.

Anno Domini MCX, Ludovicus cum uxore sua Adelheida, ac filiis eorundem, Ludovico, Hermanno, & Conrado tradiderunt cœnobio ecclesiam cum suis appendiciis, in villa, quæ dicitur Sangerhusen. Eodem anno obiit Adelheida Comitissa XV cal. Novemb. *(a)* In die sepulturæ pro remedio animæ illius tradidit ad cœnobium Reinhersborn ecclesiam, quæ dicitur Sipplitz, cum omnibus ad eam pertinentibus, & nemore ibi adjacente.

Anno Domini MCXII, moritur quidam de Saxonia princeps Udalricus, Ludovici comitis dudum gener, sed propter filiæ repudium invisus. Unde Sifridus Palatinus, Lotharius dux, Rudolphus marchio, Fridericus Palatinus, Wigbertus & Ludovicus comites, & nonnulli alii se ab obsequio imperatoris retrahebant, quia ipse possessiones prædicti Udalrici in jus regum conabatur adtrahere: quod & episcopus Halberstadensis, & Gerhardi *(b)* præpotens vidua, violentiam imperatoris clamitabant. Qua de re Hermannus, Ludovici comitis filius, & Fridericus Palatinus, frater illius uterinus, in castello Tucher obsidentur. Et VIII idus Junii deditioni se cujusdam Hogeri tradentes; captivi abducti, sub potestate regis in vincula detruduntur. Sed Fridericus post annos duos resolvitur: Hermannus, duobus & plus in carcere transactis, flebiliter in castello Hamerstein 3 idus Junii in vinculis moritur.

Ludovicus comes in villa *Thrutmundi* in potestatem Henrici regis, pro acquirenda gratia, & propter captivos filios, sponte se contradidit, quem diu sub custodia tenuit, donec castrum *Warperg* in sua suscepit, deinde in dolo dimissus, & pôst captus, & demum post duos annos & novem menses innexus à vinculis absolvitur, relictis pro se VIII obsidibus. *(c)*

Anno Domini MCXVIII, Cunigunda, filia comitis Ludovici, uxor comitis Wigmanni, fundatoris Caldebornensis, obiit.

Anno Domini MCXXVI, dedicatur capella sanctæ Mariæ, sancti Nicolai in Reinhersborn, à Cicensi episcopo Utone, filio fundatoris.

Ludovicus, fundatoris filius, cum vexillorum festiva exhibitione imperatoria largitione primus Landgravius factus, accipiens uxorem Hedwig nomine, suscepit ex ea secundum sui nominis Landtgravium, Henricum Raspen, Ludovicum de Thungesbrucken, & quatuor filias. *(d)*

Anno Domini MCXL, Ludovicus primus principalis vel provincialis comes, filius fundatoris nostri, pridie idus Januarii obiit, sepultus in Reinhersborn. Ludovicus secundus, accipiens legali copula Friderici imperatoris sororem Juttam, suscepit ab ea Ludovicum pium, tertium sui nominis Lantgravium, Fride-

(a) Testatur hoc illius, quod adhuc extat, Epitaphium: *ANNO DOM. M. C. X. XV. KAL. DECEMBRIS. OBIIT. ADILHEIDIS. COMITISSA. UXOR LUDEWICI. FUNDATORIS. NOSTRI.* Adde *TENTZELIUM p. 441.*

(b) Eccardus legit: *Gertrudis.*

(c) Vide Hist. Landgr. *c. XV. & XVII.*

(d) c. l. *c. XVIII.*

ricum de *Cygenhayn*, Henricum juniorem nomine *Raspen* tertium, & Hermannum, hujus provinciæ principem illustrem & comitem Palatinum, & Juttam comitissam de *Rabinberg*.

Anno Domini MCLII, Conradus rex 16 calend. Martii rebus humanis excessit, eique Babenberg regum more funebria explentur, ac Spiræ sepelitur. Cujus loco Fridericus, Suevorum dux, media Quadragesima Franckfort in regem eligitur, & Aquisgrani die Palmarum regali benedictione sublimatur.

959 Post hoc, anno MCLXXII, comes præfatus Ludovicus in castro Nuenburg vita decessit. Corpus in Reinhersborn patrum suorum sepulturam transfertur, & à Wigmanno, Meidenborgensi episcopo, in media ecclesia ante altare sanctæ Crucis terræ commendatur.

Ludovicus itaque tertius Landtgravius prior natu, principatum obtinuit. Erat enim illustris bello, sagax consilio, vir mansuetudine præcipuus: corpore fuit apprime decorus, statura procerus. Monasteria nimiùm extollebat, & ecclesiam Reinhersbornensem venerabatur. Eratque benignus & benevolus erga omnes homines, ita ut vulgò diceretur Pius Ludovicus. Lucius tertius papa dedit privilegium Reinhersbornensi ecclesiæ de justitia & libertate omnium bonorum suorum, rogatu Ludovici tertii Pii Landgravii: dedit & infulam abbati.

Imperatoris curia circa festum sancti Martini Erffordiæ habetur, ubi comes Hermannus, frater Ludovici Landgravii, comes Palatinus Saxoniæ efficitur.

Ludovicus autem tertius, acer bello, ipso die, quo avunculus suus imperator signum crucis superinduit, ipse quoque signatus est. Inde in Apuliam profectus, perveniens Brundusium cum exercitu robusto ad partes Tyri transfretavit. Tandem in periculo constitutus Deum exoravit. Videns militem a longè rubeis vestibus indutum, niveo equo insidentem, cum vexillo rubeo dicentem, *In hoc vexillo vinces*, inde disparentem, credidit fuisse sanctum Georgium, quem multùm venerabatur, & ecclesiam in foro Ysnacensi ædificaverat. Cùm multi illud vexillum accipere vellent, quod *Sigenhart* dicebatur, id est victoriosum; solus princeps extraxit, & usque Saladini tabernaculum populos devicit. Inde tamen, diem siquidem claudebat extremum, 7 calen. Novemb. ossa, licet cum maxima difficultate, in Reinhersbornensem ecclesiam sepulta sunt.

Anno Domini MCC, natus est Ludovicus 5 calend. Novemb. quartus hujus nominis Landgravius, de matre sua Sophia, filia ducis Bavariæ, pius & benignissimus princeps, maritus scilicet Elizabethæ, pulcher aspectu, vultu decorus, pius, jucundus, qui ab infantia nec halecia comedit, nec cerevisiam bibit, *(a)* usque ad diem mortis suæ. Hermannus Landgravius, adhuc vivente Ludovico pio fratre suo, factus comes Palatinus Saxoniæ, Sophiam duxerat uxorem; de qua habuit duas filias, Juttam & Hedwigen: & post mortem fratris adeptus Thuringiæ principatum. Inde à Sophia filia ducis Bavariæ suscepit Ludovicum quartum; & Hermannum, qui obiit in Ysenach; Henricum, qui primus in regem Romanorum electus fuit; Conradum, qui se obtulit ordini domus Teutonicæ; & duas filias, quarum prima Irmgardis copulata Henrico de Anhalt; secunda Agnes conjuncta duci Austriæ.

Anno

(a) Vulgare est, quod Thuringi vocentur *Heringsnasen*, dum, ob frugalitatem, vel halece essent contenti, dum alias in Germaniæ provinciis eadem frequentia haleces comederentur. Mirum igitur Thuringum ab utroque abstinuisse.

Digitized by Google

Anno Domini MCCVII, Andreas in Ungaria rex, cujus uxor Gertrudis nomine, ducis Carinthiæ filia, filiam generis sui decus, Elizabeth nomine, accepit per genituram; quæ adhuc sugens ubera, desponsata est Ludovico. Deinde missi ad Presburg ad regem Ungariæ, anno MCCXI, comes Meinhardus de Nueburg, *(a)* & Gualterus de Vargila, dominaque Bertha, uxor Egelolffi de Bendeleiben, ad Thuringiam adduxerunt.

Ludovicus gloriosus princeps Thuringiæ, dignus consortio beatæ Elizabethæ, extitit mediocris staturæ: decens valde proceritas & gloriosi vultus serenitas. Erat pudicus, carne mundus, cunctis affabilis, ecclesiarum & cœnobiorum fidelis protector. Erat tunc sublimis Thuringorum provincia, tanti principis nomine insignita, sanctæque Elizabethæ meritis nominata. Beatissimus verò Ludovicus multa beneficia ecclesiæ Reinhersbornensi præstitit, anno ab incarnatione Domini * Ludovicus Landgravius Elisabetham virginem castam duxit uxorem, conjunctus ei Dei nutu. Deinde peperit filium in castro Crucemburg 5 calen. Aprilis primogenitum, cui nomen Hermannus avi sui imposuit, qui successor patris Landgravius fuit in Thuringia. Postea, proficiscente in Apuliam ad imperatorem Fridericum Pio Ludovico Thuringorum Landgravio ad curiam Cremonensem, per totam Alemanniam suborta est caristia gravis: & ferè duobus annis durans, multos fame peremit. Imperator ergo, cùm idem Landgravius bene ad placitum suæ voluntatis obsequium sibi præstiterat; contulit sibi 960
jure feudi marchiam Misnensem & Lusatiæ & terram Briseiæ, quantum expugnare valeret, & suæ subjicere potestati. Moram autem faciente Landgravio cum imperatore, nobilissima uxor ejus Elisabeth, miræ devotionis mulier, construxerat hospitale pauperum in pede montis Warperg, in quo locaverat XXVIII pauperes. Insuper DCCCC pauperes quotidie in aspectu ejus per ministros suos de consolatione eleemosynarum reficiebantur. Tandem Landgravius dimissus feria VI venit ad Warpurg, ubi cum mirabili gaudio à sua uxore & matre Sophia susceptus gloriosissimè; & tota terra resultabat. Cùm autem dispensatores & œconomi apud principem causarentur de nimia effusione eleemosynarum; *Sinite*, inquit, *eam*, piissimus princeps, *benefacere*, *& quæcunque vult pro Deo dare: Warpurg tantùm & Neuenburg castra meæ ditioni servate.* Ambulavit siquidem gloriosus princeps cum suis germanis fratribus dulciter, æqualiter & benignè, & egenis proficuam exhibens charitatem. Præcipuè autem Conradum de Marcburg, qui prædicando velut clarum sydus in Alemannia profulsit, summo honore coluit. Deinde dux Austriæ filiam suam tradidit Henrico regi Romanorum cum solenniis nuptiarum: quæ nuptiæ solenniter celebratæ sunt in Norinberg, in fine Autumni. Erfordenses pòst Landgravium rogantes, ut ad ipsos intrare dignaretur. Is acquiescens, Erffordiam intrans, à Burgensibus in multa gloria & jucunditate susceptus. Prius nunquam Erffordiæ fuit propter discordiam usque ad illud tempus. Eodem tempore nata est Ludovico filia nomine Sophia, quæ in Kitzing religionis habitum induens ibidem quiescit.

Anno Domini MCCXXVII, generale passagium ad terram sanctam factum, in quo & Fridericus Romanus imperator cum multa turba Cruce signatorum. Ludovicus quoque princeps Thuringiæ Christianissimus, habito cum domino Conrado Hildensemensi episcopo consilio, ab eodem cruce signatus est. Profectus igitur de sua civitate Smalchalden in die Joannnis Baptistæ ad partes transmarinas, ubi in Sicilia imperatorem reperit. In Nativitate Mariæ Brundusii, antequam navem ascenderet, cœpit paulisper febribus inquietari. Ingressi deinde civitatem, quæ Ortrant dicitur, imperatricem invenerunt. Cœpitque acrius febribus

(a) Hist. Landgr. ad a. 1211 legit *de Wolburgk*, rectius *Mulberg*.

bribus vexari. Accersito patriarcha Hierosolymitano, Sacramenta accepit: deinde videns columbas albas se circumdantes obdormivit in domino, 3 idus Septemb. *(a)*

Anno Domini MCCXXVIII, nobiles ejus eum pannis fortibus honorificè tumulaverunt; peractaque peregrinatione, effosso corpore decoctione diligenti excoriato, ossa apparuerunt candida super jure, quæ fericis imposuerunt, sepultus tandem in cœnobio monachorum ordinis sancti Benedicti Reinhersborn, ubi multis claret miraculis.

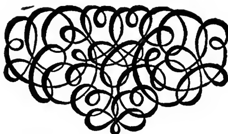
Anno Domini MCCXXIX, beata Elisabeth à Thuringia migravit in Marpurg. Eodem anno prædicatores venerunt ad Erffordiam. Deinde anno MCCXXXII sancta Elisabeth vidua migravit ad Christum.

Anno Domini MCCXXXVI, calend. Maji Marpurg translatio sanctæ Elisabethæ facta est, procurante fratre Conrado Teutonici ordinis olim Landgravio, præsente imperatore Friderico, archiepiscopo Moguntino, Coloniensi & Bremensi, ubi facta discordia inter episcopum Moguntinum & imperatorem. Et de ossibus ejus oleum evidentissimè desudavit.

Henricus Landgravius in regem, anno MCCXLVII, electus in odium alterius, deinde anno sequenti in Warpurg immatura morte obiit in profluvio ventris. Sepultus est Ysenach, sine hærede defunctus.

Deinde anno MCCLIII, discordia in terra Thuringiæ exorta est, quæ per novem annos terram Thuringiæ, Hassiæ, & Saxoniæ devastavit, quæ singula & alia deinceps quære in historiis.

FINIS.

LAND-

(a) Vide Hist. Landgr. Thur. c. XL.

LANDGRAVIORUM
OMNIUM
THURINGIÆ ET HASSIÆ,

QUI A QUINGENTIS ANNIS ET AMPLIUS DITIONES ILLAS CUM IMPERIO TENUERUNT, DILIGENTER EX MULTIS OPTIMIS AUTHORIBUS DESCRIPTA GENEALOGIA,

A

D. JOANNE PISTORIO
NIDANO.

VETERVM LANDGRAVIORUM THURINGIÆ FAMILIA, EX OPTIMIS AUTHORIBUS DILIGENTER EXPLICATA.

=Wilhelmus, Comes Arelstensis. (sic enim ego sentio, cùm alii contra omnium historiarum testimonia contendant fuisse Aurelianensem: quo nomine tum nulli erant per universam Galliam principes.)

Guilielmus succedit patri: cujus familiam alibi describemus.

Comitis à Spanheym filia. =Hugo profectus in Germaniam cum fratre, aulam gubernat Erckèvvaldi, Moguntini Archiepiscopi.

Wichmannus, spoliatus paternis bonis, cùm adversarium occidisset, capitis condemnatus est ab Arabone, Episcopo Moguntino.

Ludvvicus cùm in Germaniam venisset, factus primùm Cæsareæ aulæ apud Gisalam Saliqui uxorem, propinquam suam, Magister: & Cæsaris Consiliarius; deinde nomine Moguntini Episcopi Vicedominus Thuringiæ; tandem beneficio Cunradi Cæsaris Comes Thuringiæ, anno 1039. Moritur Moguntiæ in Comitiis anno 1055. sepultus ad D. Albanum. =Cæcilia Ducis Saxoniæ & Brunsvvici filia: quæ in scriptis libris simpliciter Domina de Sangerhausen dicitur.

Hildegarda uxor Popponis Comitis in Hennenbergk.

Beringerus Comes in Sangerhausen, venit in deditione in manus Henrici IIII. Cæsaris. =Bertrada filia Gunradi, Marchionis Landsperge & Wetini.

Chunradus primus Comes in Honsteyn: moriturus scribit hæredes, filios Guthæ sororis suæ.

Uxor I filia Ulrici Ducis Saxoniæ repudiata. =Ludvvicus II, succedit patri, cùm puer esset sedecim annorum: cognominatus Saltator, cùm ex carcere in profluentem desiliens, aufugisset. Discessit è vita anno 1123. natus jam annos 73. sepultus in cœnobio Reynhardsbron, quod ipse cum multis aliis oppidis & arcibus in Thuringia extruxerat. =Uxor II. Adelheyd filia Othonis Marchionis in Staden & Soltvvedel, vidua Fridrici Palatini Saxoniæ, ducta anno 1066. obiit anno 1110. 15. Cal. IXbris.

Henricus Comes in Raspenbergk.

Jutta, vel Utta, uxor Comitis à Linderbech & Beihelsteyn, mater Beringeri, & inde avia Ludvvici, Conradi, & Theoderici.

Adelheyda, uxor Comitis in Wipra ad Hercyniam: quam alii monialem faciunt.

Cæcilia uxor Gerlaci, Comitis à Waldersah.

Adelheyda, Uxor Ulrici Comitis in Weimar & Orlamund.

Kunigunda uxor Wigmanni Comitis de Saxonia: obiit año 1118.

Hermannus dominus ditionis alicujus in Thuringia: extruit Hammersleben: captus ab Imperatore obiit in carcere 3. Idus Junii anno 1114.

Ludvvicus III, ornatus Landgravii vel Provincialis Comitis dignitate à socero Lothario, primus Thuringiæ & Hassiæ Landgravius, emigrat è vita an. 1149. (alii an. 1140) pridie Id. Jan. sepultus in Reynhardsbron. =Hedvviga filia Lotharii Cæsaris: obiit año 1148.

Henricus obiit puer.

Udo Episcopus Citicensis & Naumburg.

Conradus.

Mechtilda puella moritur.

Juditha, vel Cæcilia, uxor Wladislai regis Bohemiæ.

Adelheyda abbatissa ad S. Nicolaum Isenaci.

Ludvvicus junior Dominus in Thomasbrucken, arce à se exstructa.

Ludvvicus IIII. illius nominis, sed Landgravius secundus, cognomento Ferreus, quia semper ferreis munimentis convestitus erat, cùm equestrium hominum insidias timeret, quos ille armis oppressos sub potestatem suam redegerat. Moritur an. 1172. vel (ut alibi notatum est) an. 1173. Terræ mandatus in Reynhardsbron cœnobio. =Juditha filia Fridrici Sueviæ Ducis, soror Barbarossæ Cæsaris.

Henricus obiit puer.

Henricus Dominus Raspenbergæ.

Uxor I. Margarita filia Ducis Austriæ, repudiata propter propinquitatem sanguinis. =Ludvvicus V. sed tertius Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, cognominatus Mitis vel Pius, capitur cum Hermanno fratre ab Henrico Leone, anno 1182. cùm in Syriam profectus, summa cum laude sub Barbarossa Cæsare aliquandiu belligerasset, obiit ibidem anno 1190. ossa ex Syria domum deportata, in Reynhardsbron humantur. =Uxor II. vidua Voldemari Regis Daniæ, domum remissa.

Fridricus primus, Comes in Zigenheyn, author eorum omnium, qui post eum, Zigenheynensem comitatum rexerunt.

Uxor II. Sophia filia Othonis Wittelspachii, Ducis Bavar. =Hermannus Landgravius quartus post Ludvvicum fratrem: cum prius fuisset Palatinus Saxoniæ, egregius Princeps, moritur Gothæ, anno 1215. sepultus Isenaci in D. Catharinæ à se extructo monasterio. =Uxor I. Sophia Palatini Comitis Saxoniæ filia unica obiit 1095.

Jutta Comitissa de Ravensperg.

Chunradus primùm uxorem ducit: verùm illa mortua in Teutonicum ordinem ingressus, creatur Magister ordinis, anno 1248. moritur anno 1243. in libro manuscripto est, mortuum esse anno 1240. & sepultum Marpurgi. =Agnes filia Fridrici II. Cæsaris. Alii (ut videtur) Constantia.

Agnes pulcherrima virgo, uxor Henrici Ducis Austriæ: quã Onuphrius malè Richardam vocat.

Henricus Cæsar Germanicus, & Landgr. Thuringiæ, septimus, moritur in lecto Wartpurgi, anno 1248. sepultus Isenaci in templo D. Catharinæ. =Elisabeta Othonis Braunsvvicensis filia. Alius Gertruda, filia Ducis Austriæ.

Irmengarda. Aliis non recte (ut puto) Margarita. Henrici Anhaldini Principis uxor.

Hermannus natus anno 1201. moritur an. 1216. sepultus apud patrem.

Ludvvicus VI. ejus nominis, sed quintus Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, & Palatinus Saxoniæ natus an. 1200. 5. Cal. Novembr. eques auratus factus Isenaci an. 1218. vincit Polonum an. 1226. obiit Hydrunti in itinere Syriaco, an. 1227. 3. Id. Septemb. corpore in Thuringiam iterum delato, & sepulto Reynhardsbronnæ. =S. Elisabeta, filia Andreæ regis Hungariæ obiit an. 1231. nata 24. annos.

Hedvviga, vel Sophia, uxor Alberti Landgr. Alsatiæ.

Jutha, dicta Jutba cum lippientibus oculis: uxor Theoderici Marchionis Misniæ: cujus filius Henricus Landgraviatum Thuringiæ, deleta prorsus hac familia, tandem obtinuit: cujus genealogiam paulo post proponemus.

Gertruda monialis & abbatissa Aldenburgi prope Wetzflariam: quæ in scriptis libris Sophia & nata esse dicitur anno 1225.

Hermannus II, sed VI. Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, natus anno 1222. Crucemburgi in Hassia, 5. Cal. April. Moritur sumpto veneno, anno 1241. sepultus in Reynhardsbron. =Sponsa illius Beatrix filia Henrici Ducis Brabantiæ.

Sophia nata an. 1224. uxor Henrici II. Ducis Brabantiæ: cujus filius Henricus Landgraviorum Hassiæ, qui hodie vivunt, familiam propagavit: ut in sequenti tabula videre potes.

SECUNDA TABULA, IN QUA LANDGRAVIORUM HASSIÆ, EX HENRICO BRABANTINO ET SOPHIA THURINGICA, FILIA S. ELISABETÆ, PROPAGATIO AD NOSTRAM USQUE MEMORIAM DEDUCITUR.

Uxor II. Sophia, Ludvvici Landgravii Thuringiæ & Elisabetæ filia. = Henricus inter Duces Brabantiæ illius nominis secundus, Henrici filius, Godfridi Barbati primi Ducis abnepos, dictus Magnanimus. = Uxor I. Maria, filia Philippi Cæsaris Germanici Ducis Sueviæ.

Elisabeta uxor Alberti Ducis Brunsvvicensis. | Uxor I. Adelheyd, Othonis Ducis Brunsvvicensis filia, Alberti soror. Alius Alberti non soror, sed filia, & neptis Othonis. = Henricus, quem Infantem Hassiæ nominabant, cùm extincta Ludvvicorum familia Thuringiæ Principum esset, materni avi ditionem totam (hoc est, Thuringiam & Hassiam) appetit: sed post multas dimicationes retinet solam Hassiam, Thuringia Marchionibus Misniæ relicta. Moritur anno 1308. = Uxor II. Mechtilda Clivensis Principissa. | Henricus, succedit patri: cujus posteros alibi descripsimus. | Mechtilda uxor Roberti Atrebatensis Comitis. | Maria uxor Ludvvici Ducis Bavariæ. | Beatrix uxor Hermanni Landgravii Thuringiæ, qui filius erat S. Elisabetæ: sed illo in nuptiis mortuo uxor Guilielmi, Margarita Flandrensis ex Guilielmo Dampetra filii. | Margarita monialis.

Ludvvicus Monasteriensis Episcopus obiit anno 1320. | Otho succedit patri in Landgraviatu Hassiæ: postea etiam fratri: factus inde totius Hassiæ Princeps moritur anno 1329. = Adelheyda Comitissa à Ravensbergk. | Henricus obiit puer. | Adelheyda Henrici Mirabilis Ducis Brunsvvicensis in Grubenhagen filia. = Joannes, Princeps Hassiæ post patrem, obiit anno 1311. sepultus Casselis. O | Elisabeta uxor primùm Joannis Comitis à Seyn: secundò Gerhardi Comitis ab Epsteyn. | Mechtilda uxor Gotfridi Comitis à Zigenheyn. | Adelheyd uxor Bertoldi Hennebergæ Principis. | Agnes uxor Burgravii Noribergici. | Sophia uxor Othonis Comitis à Waldeck. | N. uxor Comitis ab Ochsensteyn. | N. uxor Comitis à Gorz.

Otho, Episcopus Magdeburgicus: ædificat Ottensteyn arcem. | Hermannus obiit juvenis. | Henricus dictus Ferreus, vel Magnanimos; succedit patri in Principatu. = Adelheyda; vel Elisa, Fridrici Marchionis Misniæ filia. | Ludvvicus Dominus in Grebensteyn, Irmenhaus, & Nordeck. = Margarita filia Spanheymensis Comitis.

Elisabeta: alias Jutta: uxor Othonis Ducis Brunsvvicensis. | Adelheyda Casimiri Poloniæ regis uxor, domum remissa à marito, anno 1356. obiit paulo post. | Otho, cognominatus Sagittarius: moritur anta patrem veneno, anno 1339. sepultus Spangenbergi. = Elisabeta Clivensis Comitis filia. O | Jutta, obiit virgo: sepulta Casselis. | Agnes abbatissa Hennaci. | Uxor II. Margarita, filia Fridrici Burgravii Noribergici: obiit 1400. = Hermannus, primùm literis institutus, inde Canonicus factus Magdeburgensis templi: tandem ascitus à patruo, hæres relictus est totius Hassiæ. Moritur anno 1414. = Uxor I. Joanna Nassovica, Sarbruckensis Comitissa. O | N. filius, obiit sine uxore.

Agnes. | Anna. | Elisabeta. — mortuæ sunt virgines. | Henricus obiit puer. | Ludvvicus, &c. *quære pag. seq.* *** | Fridricus obiit puer. | Margarita uxor Henrici Ducis Brunsvvici & Lunæburgi. | Agnes uxor Othonis Ducis Brunsvvicensis in Gottingen.

Ludvvicus cognomento Pacificus, Landgravius Hassiæ: natus anno 1402. factus Comes in Zigenheyn & Nida, anno 1450. oblatam Rom. Imperii dignitatem recusat anno 1440. & moritur anno 1458. in die S. Antonii. = Uxor Anna, filia Fridrici Electoris Saxoniæ, Marchionis Misniæ: mortua anno 1463.

- Henricus Princeps Hassiæ ad Lanum, natus anno 1440. babitat Marpurgi: ex uxore hæres Catzenelnbogensis Comitatus. Moritur anno 1483. = Anna filia Philippi senioris Comitis in Catzenelnbogen & Dits.
  - Mechtilda uxor Joannis II. Clivensis Ducis.
  - Wilhelmus junior, Dominus Hassiæ ad Lanum, & Comes Catzenelnbogensis: regnat Marpurgi: & moritur año 1500, 17. Februarii, scripto hærede patruele suo Guilielmo medio. = Elisabeta filia Philippi Palatini Electoris: quæ postea in matrimonium tradita Philippi Badensis Marchionis: obiit anno 1522.
    - O
  - Fridricus in pueritia mortuus.
  - Ludvvicus adolescens 18. annorum è vita discedit.
  - Henricus obiit puer.
  - Elisabeta uxor Joannis Nassoviensis Comitis in Dillenbergk.
- Fridricus obiit puer.
- Elisabeta uxor Nassovii Comitis Joannis Weilburgici.
- Ludvvicus Cassellanus Princeps, post partitionem cum fratre factam, moritur anno 1471. in Novembri. = Mechtilda Ludvvici Comitis Wirtembergici filia, soror Eberhardi primi Ducis, ducta anno 1451.
  - Guilielmus senior, regnat Casselis sed captus à fratre, cedit de sua ditione, & moritur anno 1515. 18. Februarii. = Anna filia Wilhelmi Ducis, Brunsvicensis.
    - Anna obiit Magdeburgi.
    - Mechtilda uxor Cunonis Comitis de Teckelnburgk.
    - Catharina uxor Adami Comitis à Beichlingen.
    - Elisabeta uxor primùm Ludvvici Palatini Bipontini, & secundò Georgii Palatini Simmerensis.
  - Elisabeta virgo mortua.
  - Anna filia Mekelburgici Ducis Magni. = Guilielmus medius, primum Spangebergi, inde facta cum fratre permutatione Cassellis regnat: postea Guilielmo etiam patrueli succedit, & moritur a. 1509. 11. Jul. = Uxor I. Jolanda Fridrici Vademontii filia, soror Renati Ducis Lotharingiæ.
    - (ex Jolanda) Guilielmus obiit prima statim ætate.
    - Mechtilda obiit virgo.
    - Philippus natus anno 1504. 13. Novembris, totius Hassiæ & multarum ditionum egregius bello & pace Princeps, moritur in maxima rerum gestarum gloria anno 1567. = Christina Georgii Saxoniæ Ducis filia, obiit anno 1549.
      - Guilielmus Hassiæ præstantissimus & ad cæteras virtutes excellenti doctrina Princeps, natus año 1532. 24. Jun. inter 8. & 9. A. M. = Sabina Christophori Wirtembergici Ducis filia: mortua anno 1581.
        - Mauricius.
        - Christianus obiit 1578.
        - Elisabeta obiit 1578.
        - Agnes obiit an. 1569.
        - Sabina obiit an. 1573.
        - Juliana mortua an. 1581.
        - Sidonia mortua an. 1575.
        - Anna Maria.
        - Hedvviga.
        - Sophia.
        - Filia N.
      - Philippus Ludvvicus, natus an. 1534. mortuus in infantia.
      - Agnes uxor primùm Mauritii Electoris Saxoniæ: deinde Joannis Fridrici Wimariensis Ducis Saxoniæ, obiit 1555. cùm nata fuisset anno 1527.
      - Ludvvicus natus anno 1537. 6. Cal. Junii hora 1. P. M. multis virtutibus ornatus & laudabilis Princeps, patri in Hassia successit. = Hedvviga filia Christophori Wirtembergici Ducis.
        - O
      - Anna, nata an. 1529. uxor Wolfgangi Palatini Bipontini.
      - Anna Elisabeta filia Fridrici Palatini Electoris. = Philippus natus anno 1541. 10. Cal. Maji inter 9. & 10. regnat in inferiori Catzenelnbogensi ditione ad Rhenum.
        - O
      - Barbara nata anno 1536. primum Georgii Montbelgardici, deinde Waldeckensis Comitis Danielis.
      - Georgius natus an. 1547. 15. Dec. inter 8. & 9. P. M. ex patris testamento Geravensis ditionis ad Rhenum Princeps, virtute & literis clarissimus. = Magdalena Comitis à Lippa Bernhardi filia.
        - Ludvvicus.
        - Joannes Georgius.
        - Filia.
        - Filia.
      - Elisabeta nata an. 1539. uxor Ludvvici Palatini Electoris: moritur anno 1582. in Mart.
      - Christina nata anno 1543. uxor Adolfi Holsatiæ Ducis.
    - Elisabeta uxor Joannis Ducis Saxoniæ, qui filius erat Georgii Saxoniæ Ducis. Vidua vivit & moritur Rochliciæ.
    - Filia nbiie puella.
- Hermannus Archiepiscopus Coloniensis moritur anno 1508.

TERTIA TABULA, IN QUA SUCCESSIO ET FAMILIA LANDGRAVIORUM THURINGIÆ, QUI AVULSAM THURINGIAM AB HASSIA, POST VETERES LUDWICOS JAM A CCCXXXIV. ANNIS TENUERUNT, ANTE OCULOS PROPONITUR.

Jutta Hermanni Landgravii Thuringiæ & Hassiæ filia. = Dithricus, Marchio Misniæ, Othonis filius, Chunradi nepos, Albrechti frater, moritur anno 1220. 27. Febr.

Henricus cum ea patre Misniæ Marchionatum tenetet, & veterum Landgraviorum Thuringiæ masculi hæredes extincti omnes essent, persecutus jus suum, quod habere de matre Jutta videbatur, relictas ab illis ditiones occupat: & tandem per pacificationem Thuringiam ab Hassia abstractam retinet: primus in hac familia factus Thuringiæ Landgravius & Palatinus Saxoniæ. Moritur anno 1287. 25. Febr. natus ad 70. annos, cognomento Illustris, vel Magnificus, vel Malleus.
- Uxor I. Constantia Leopoldi Ducis Austriæ filia: obiit 1262. 7. Julii.
- Uxor II. Agnes filia Ottocari regis Bohemiæ, obiit an. 1268. 13. Septembris.
- Uxor tertia Elisabeta à Miltitz.

Ex Uxore tertia:
- Fridricus cognominatus Rigorosus obiit año 1316. 25. April. = Comitis à Schvvarzenburgk filia. O

Ex Uxore I.:
- Ditricus cognomento Sapiens, Marchio Landspergæ, Ofterlandiæ & Lusatiæ, Palatinus Saxoniæ, obiit an. 1282. = Helena Marchionis Brandeburgici Joannis filia.
  - Brigita uxor primum Chunradi Electoris Brandeburgici II. Chunradi Ducis Sueviæ III. Chunradi Ducis Glogoviensis in Silesia.
  - Fridricus cognomento Theudt: moritur sine hærede ex veneno anno 1291. = Hildegarda Ducis Bubemiæ filia.
  - Helena uxor Joannis II. Marchionis Brandenburgici.
- Albertus, cognominatus Degener, Landgravius Thuringiæ: fratres & filios bello persecutus, tandem à filiis vincitur, & Erphordiæ in exilio pauper moritur anno 1314. vel an. 1315.
  - = Pellea primum & tandem uxor Kunigunda ab Eisenbergk.
  - = Uxor III. Adelheyd vidua postremi Comitis de Arnshaug.
  - = Uxor I. Margarita filia Fridrici II. Cæsaris, fugiens mariti crodelitatem obiit Francofurti anno 1270.
  - Filia
  - Ludvvicus cognomento Apitius. Aliis Albertus, à patre declaratus Landgravius Thuringiæ, sed ejectus à Fridrico fratre.
  - Filia
  - Fridricus Fortis, vel Alacris, recuperat paternas ditiones: præclarus bellator. Moritur anno 1325. cùm triennio fuisset apoplecticus, anno ætatis 50. sepultus Isenaei.
    - = Uxor II. Elisabeta Comitis ab Arnshag filia, nuptias celebrat año 1303. obiit 1359. sepulta Isenaei.
    - = Uxor I. Agnes Ducissa Carinthiæ.
    - Elisabeta promissa Alberto Anhaldino Principi: sed tradita Landgravio Hassiæ Henrico anno 1320.
    - Fridricus Severus, &c. quære pag. seq. †
    - Fridricus, cognomento Claudus, in adolescentia sagitta in obsidione Zvvenccæ transverberatus moritur anno 1315. 13. Januarii.
  - Jutta filia Bertoldi Comitis Hennæbergici.
  - Dizmannus egregius miles, vincit patrem & ejus auxiliarios: occisus Lipsiæ in templo anno 1309. cùm esset Marchio Landspergæ. O

Ex Uxore II.:
- Adelheyda. Hedvviga. moniales in Weissenfels: etsi alii aliter sentiunt.
- Henricus habitat Aldenburgi, obiit anno 1299. sepultus Veterocellæ. = Hedvviga Ducissa Silesiæ.
  - Fridricus sepultus juxta Patrem.
- Agnes uxor Henrici Mirabilis Ducis Brunsvvicensis in Grubenhagen.

Gutta filia Joannis regis Bohemiæ intacta remittitur ad patrem, & nubit Joanni regi Galliæ. = Fridricus Severus, vel Macilentos, Marchio Misniæ, Landgravius Thuringiæ, declaratus Cæsar contra Carolum IIII. abdicat se imperio: moritur anno 1349. anno ætatis 39. sepultus Cellæ. = Uxor Machtilda filia Ludvvici Bavari Cæsaris, obiit anno 1347. 2. Julii.

Uxor II. Anna filia Wenceslai, soror Rudolfi Electorum Sax. vidua Fridrici Brunsvvicensis. = Balthasar Landgravius Thuringiæ, moritur anno 1406. in vigilia ascensionis Domini, Wartpurgi: sed sepultus Raynhardsbronnæ. = Uxor I. Margarita filia Joannis Burggravii Noribergici.

Beatria abbatissa Seuslitii.

Elisabeta uxor Burggravii Noribergici Fridrici.

Fridricus natus an. 1329. & paulo post mortuus.

Sigismundus natus anno 1330. Episcopus Marsburgicus.

Elisabeta vel Ludomilla Justi Moraviæ Marchionis filia: obiit anno 1400. 20. Nov. = Guilielmus, Monoculus dictus Cocles, laudabilis miles, Marchio Misniæ & Brandeburgicus caemptione, natus año 1343. moritur. an. 1407.

Anna, & Clara: gemellæ natæ anno 1345.

Ludvvicus Archiepiscopus Moguntinus & Magdeburgicus, Episcopus Halberstadensis & Bambergensis: moritur ex casu in ignis periculo anno 1381.

Fridricus Strenuus, Marchio orientalis & Landspergæ: moritur an. 1381. natus annos 51. ea uxore Dominus Coburgi, &c. sepultus Cellæ. = Catharina filia Henrici Comitis Hennæbergici.

Fridricus Pacificus, Landgravius Thuringiæ, natus anno 1385. moritur anno 1439. = Anna filia Guntheri Comitis à Schvvarzenburgk.

Anna uxor Rodolfi II. Electoris Saxoniæ.

Georgius, obiit anno Coburgi 1401.

Catharina filia Henrici Ducis Brunsvvicensis: obiit anno 1442. 28. Decembris. = Fridricus Bellicosus Marchio Misniæ & primus in hac familia Elector ab Imp. factus Saxoniæ author Lipsensis scholæ: moritur anno 1428. 5. Januarii.

Guilielmus, Dives, revocat hæreditarium fœdus inter Saxones & Hessos, & moritur anno 1425. sexta ante diem Palmarum, sepultus in Aldenburgk.

Uxor I. Anna filia Alberti Cæsaris, regis Hungariæ, Ducis Austriæ: obiit anno 1462. = Guilielmus natus anno 1425. pugnat cum fratre: hæres ex uxore Lucemburgicæ ditionis, quam frustra bello repetit. Abit in Syriam anno 1461. & moritur anno 1483. = Uxor II. Catharina à Brandsteyn.

Henricus 13. annorum moritur anno 1435. 22. Julii.

Anna uxor Lodvvici Landgravii Hassiæ.

Catharina uxor Fridrici Marchionis Brandeborgici.

Sigismundus Episcopus Wurtzburgensis moritur Rochlitiæ, anno 1457. sepultus Misnæ.

Fridricus cognomento Placidus, Elector & Marchio Misniæ, &c. Regnat ann. 36. natus anno 1411. moritur anno 1464. 7. Sept. natus annos 53. = Margarita filia Ernesti Ducis Austriæ obiit 1486.

Anna uxor Henrici Ducis Monsterbergici, qui Georgii regis filius erat.

Margarita uxor Joannis Electoris Brandeburgici.

Alexander obiit puer.

Hedvviga abbatissa in Quedlinburgk.

Sidonia, vel Zedera Georgii Bojebracii regis Bohemiæ filia: obiit 1510. = Albertus Dux Saxoniæ, natus anno 1443. 6. Cal. Aug. Grimmæ: Marchio Misniæ. Moritur anno 1500. 12. Sept. Embdæ in bello Frisico.

Martha abbatissa Seuslizii.

Amalia nata anno 1436. uxor Ludvvici Ducis Bavariæ: mortua an. 1502. sepulta Misenæ.

Anna uxor II. Alberti Electoris Brandenburgici: celebrat nuptias anno 1458. 12. Novembrir.

Fridricus moritur anno 1451. 23. Decembris, cùm esset annorum 12.

Ernestus post patrem Elector. *vide seq. pagina* β

Catharina uxor primum Sigismundi Ducis Austriæ, & deinde Erici Ducis Brunsvvigi.

Georgius natus anno 1471. 6. Cal. Sept. Dux Saxoniæ: moritur anno 1539. 5. Cal. Maji. = Barbara filia Poloniæ regis Casimiri, nuptiis celebratis anno 1496. moritur anno 1534. 17. Februarii.

Anna moritur puella.

Ludvvicus, Joannes, pueri mortui.

Fridricus Prussici ordinis Magister: obiit Rochlitii ex hydrope, anno 1510. 20. Decembris, natus jam annos 38.

Henricus post fratrem Dux Saxoniæ, natus anno 1473. 16. Martii, hora 11. minutis 52. A. M. moritur anno 1541. = Catharina Magni filia Meckelburgici Ducis.

Wolfgangus infans obiit anno 1499.

Joannes natus Dresdæ anno 1498. moritur anno 1537. 11. Januarii. = Elisabeta Wilhelmi Landgravii Hassiæ filia.

Anna. Agnes. Margarita. obierunt in pueritia.

Magdalena uxor Joachimi II. Electoris Brandeburgica.

Elisabeta filia Ernesti Mansfeldici Comitis. = Fridricus natus anno 1504. moritur mense uno post nuptias, an. 1539. 4. Cal. Martii.

Christina uxor Philippi Landgr. Hassiæ: moritur anno 1549.

Æmilia uxor Georgii Marchionis Brandeburgici.

Sibylla uxor Francisci Ducis Sax. in Lavvenbergk.

Agnes filia Philippi Landgravii Hassiæ. = Mauricius Dux Sax. & Marchio Misniæ post patrem: factus à Carolo V. Elector Sax. moritur ex bello anno 1553. in Julio.

Severinus obiit OEnoponti, obi cum regiis liberis operam dabat studiis, anno 1534. annorum 11.

Augustus, &c. *vide pag. seq.* α

Sidonia uxor Erici junioris Ducis Brunsvvicensis.

Albertus moritur puer.

Anna uxor Guilielmi Nassovii Auraici Principis.

α

Anna filia Christiani regis Daniæ, nata anno 1532 = Augustus post fratrem Elector Saxoniæ & Marchio Misniæ, potentissimus Princeps, natus anno 1526. pridie Cal. Augusti, vivit adhuc. celebrat nuptias anno 1548. 14. Octobris, Torgæ.

Alexander, natus anno 1554. moritur an. 1565. — Maria. Leonora. Æmylia. obierunt in prima ætate. — Hector. Augustus. Adolfus. Fridricus. Joachimus. Magnus. ante justam ætatem mortui. — Joannes Henricus. — Anna. — Dorothea. — Elisabeta uxor Joannis Casimiri Ducis Palatini. — Christianus natus anno 1560. = Filia Marchionis Brandenburgici Electoris Joannis Georgii.

β

Ernestus post patrem Elector & Landgravius Thuringiæ, Saganensem ditionem acquirit, natus an. 1441. moritur anno 1487. 7. Cal. Sept. Choldicii. = Elisabeta filia Alberti Bavariæ Ducis, obiit anno 1484.

Albrechtus Archiepiscopus Moguntinus moritur anno 1484. — Uxor I. Sophia filia Magni Ducis Mecklenburgici, elocata anno 1500. extincta in primo puerperio an. 1503. = Joannes I. istius nominis, succedit fratri, laudatissimus Princeps, natus an. 1469. moritur anno 1532. = Uxor II. Margarita Woldemari Anhaldini Principis filia, obiit anno 1521. — Ernestus Archiepiscopus Magdeburgicus, & Episcopus Halberstadensis. — Wolfgangus puer mortuus. — Christina Joannis regis Daniæ uxor. — Margarita uxor Henrici Braunsvvicensis & Luneburgensis. — Fridericus succedit patri, Elector Saxoniæ & Vicarius Imperii, quod ille oblatum in Carolum V. transfert; instituit Witebergicam scholam, & moritur anno 1525. 5. Maji sine uxore, cùm natus esset anno 1463.

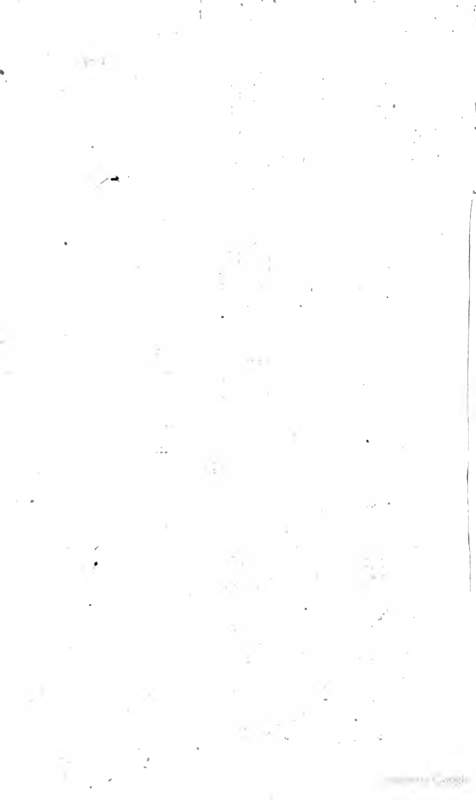
Sibylla filia Joannis III. Clivensis & Juliacensis Ducis: obiit anno 1554. paulo ante maritum. = Joannes Fridricus succedit patri in Electoratu, Princeps optimus, de Electoratus dignitate dejectus à Carolo V. Cæsare. Moritur domi Weinmariæ an. 1554. in Martio, cùm natus fuisset anno 1503. — Margarita adolescentula 19. annorum obiit. — Maria uxor Philippi Ducis Pomeraniæ. — Joannes puer mortuus. — Joannes Ernestus natus anno 1521. habitat Coburgi: ubi moritur anno 1553. = Catharina filia Philippi Ducis Brunsvvicensis Grubenhagici. O

Joannes Ernestus obiit in prima ætate. — Uxor I. Agnes filia Philippi Landgravii Hassiæ. O = Joannes Fridricus senior, natus an. 1529. qui adhuc vivit. = Elisabeta Palatini Electoris Fridrici filia. — Joannes Fridericus junior, natus anno 1538. moritur cælebs anno 1565. — Joannes Wilhelmus natus anno 1530. Dux Saxoniæ: moritur anno 1573. = Dorothea Susanna filia Fridrici Electoris Palatini ad Rhenum.

Joannes Ernestus. — Joannes Casimirus. — Joannes & Fridricus, mortui in pueritia. — Christophori Wirtembergici Ducis filia. = Fridricus Wilhelmus, natus anno 1562. — Joannes. — Sibylla Maria obiit puella 6. annorum. — N. — N.

F I N I S.

40A 1473699

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google